ΑΡΕΤΑΙΟΥ ΚΑΠΠΑΔΟΚΟΣ
ΙΑΤΡΙΚΑ.

AETIOLOGICA, SIMEIOTICA
ET THERAPEVTICA
Morborum acutorum & diuturnorum

ARETAEI CAPPADOCIS.

Græcè & Latinè conjunctim edita
Tribus mſs. codicibus
Veneto, Bauarico, Auguſtano collatis.

Cum commentario, quo obſcura doctrina de nominibus & parte affecta morborum ſingulorum cum ſuis ſignis perſpicua methodo illuſtratur.

Autore
GEORGIO HENISCHIO B.
MEDICO AVGVSTANO.

AVGVSTAE VINDELICORVM,
ſumtibus Georgij VVilleri, apud Dauidem Francum.
Cum priuilegio S. Cæſ. Maieſt.
M. DCIII.

NOBILITATE ET PRVDENTIA

PRAESTANTISS. VIRIS

QVIRINO RECHLINGERO, ET MARCO VELSERO DVVMVIRIS,

SENATVIQVE SECRETIORIS CONSILII INCLYTÆ REIP. AVG. DOMINIS AC PATRONIS SVIS ME COLENDIS,

GEORGIVS HENISCHIVS S. D.

ARETAEVM, NVNC, VT ANTE HAC nunquam editum: & meo comentario illustratum, uiri amplißimi, alijs quàm uobis nec si consecrare uelle, possem, nec si possem, uellem. Tot causæ sunt, ut id facere deceat: tam amplæ occasiones, ut negligere non debeam: ex quibus, quæ maximi momenti sunt, autoris idioma est, scripti genus, & uetustas. Autor Græcus est, id est, natus è Græca artium parente & altrice diligentia: uos tam Græcorum scriptorũ amantes, ut & passim locis uicinis excusos indies coëmendos, & procul inde usq; ab Atho, monte Græciæ celeberrimo petitos, ibiq; olim manuscriptos, comparandos, & in ciuicam bibliothecam inferendos curetis: & ne possessionis tantum, quæ per se parum laudis adfert, sed & usus ratio habeatur, eosdem in schola uestra una cum latinis autoribus semper conjungi, & mox à prima institutione juuentuti explicari magno studio urgetis. Quod consilium uestrum quàm sit præclarum, quàmq; salutare, nemo non intelligit. Id certè in uobis non minus laudari debet, quàm in Catone Censorio, qui lumen & columen Reip. Romanæ cum esset, inter tot opera militiæ, & tantas domi contentiones, ætate jam declinata literas Græcas didicit. A Græcia enim sole & sale gentium, maximam linguæ latinæ partem, philosophiam, medicinam, omnes ingenuas disciplinas habemus. Renata Græca lingua, renasci aut potius restitui cæpit omnis literatura elegantior: ut non temere dixisse uideatur, qui ignorationem Græcarum literarum, omnis inscitiæ fontem, & bonarum disciplinarum πανωλεθρίαν uocauit. Græcus hic, qui ad uos transit, Medicus est, id est, sanitatis effector & conseruator: uos sanitatis ciuium tam amantes, ut medicos complures uarijs officijs destinatos, uestro sumtu foueatis, qui tum phar-

)(2

macorũ in compositioni præsint, tum morbos præsentes propulsent, tum imminentes arceant. Quæ laus non tam communis est aliorum, quàm propria uestrum, siue quis numerum Medicorum, siue optimas leges, quibus adstricti sunt, consideret: unde quantum in ciues, sed & exteros, qui huc se applicant, redũdet beneficiũ, pro dignitate dici non potest. Præclarè enim Plutarchus sanitatem maximè diuinũ, longeq; blandissimũ uitæ condimentum uocat. Et Hippocrates, neq; diuitiarum, neq; corporis, neq; ullius alterius rei ullam utilitatem esse asserit, citra sanitatem. Longè uerò præclarius Salomon. Non est census supra censum sanitatis. Neq; enim homini satis est uiuere, nisi & commodè uiuat: cum qui miserè uiuit, hic non uiuat, sed uiuus moriatur quotidie. Medicus deniq; hic, qui in uestro nomine apparet, uetus est, id est, uerissimus & optimus; uos ueterem Medicinam tanti facitis, ut solam in uestra Rep. exerceri, tueriq; uelitis, edito eam ob causam solenni decreto, & instituto Medicorum collegio. Etsi enim Græci, primi atq; adeò antiquissimi Medici non fuerint, artem tamen hanc ab alijs, quibus antiquiores nulli fuerunt, acceperũt, Ægyptijs nimirum & Istaëlitis: nec ulla deinceps fuit gens, in qua Medicum studium magis excultum fuerit. Vicina enim Ægypto & Phæniciæ Græcia est, Medicos magnis præmijs affecit, Æsculapio & Hippocrati Herculi similes honores habuit: sed & cauit Græca Asclepiadarum familia, ne quis artem medendi campum cõmunem faceret, qui ab eodem genere ortus non esset: quæ cum annos circiter mille continua successione duraret, formam medendi methodicam ad sũmum perfectionis gradũ euexit, ut curandis morbis sufficere, nec melior excogitari possit. Hanc igitur solam uos amplectimini: nec ullum in uestra Rep. nouis & dubijs Medicis locum relinquitis, ex quibus sunt Paracelsici & agyrtæ: ac illi quidẽ non tantum in ueterem Medicinam: sed & omnes alias artes injurij, nec tam morborum, quàm symptomatum interdum fallaces Medici: hi fastuosi impostores publici, quos Aristophanes voce dithyrambica σφραγιδονυχαργοκομήτας per ludibrium uocauit, quod digitos ad ungues usq; anulis ornatos haberet. Ex quo apparet, non esse nouã hanc sub titulo Medici & nimio splendore auri, fallendi & nouis medicamentis utendi consuetudinem, quam ut arceret Ægyptij, legem suis Medicis posuerunt, ut secundum receptam & traditam ab antiquis artẽ primo triduo mederentur: quã si non cederet morbus, liberum esset Medico, ingenio uti suo & noua remedia adhibere. Talem igitur autorem, uiri amplissimi, non casu, sed certo consilio, & habita vestræ dignitatis ratione, ad vestram aram ponimus, ut sempiternum quoddam extet vestræ in Medicam, eamq; Græcã & veterẽ artem propensionis symbolũ, ex quo non imemor posteritas agnoscat V. A. rerum fortiter & præclarè gestarum laudi & splendori, curam sanitatis ciuiũ singularẽ, & amorem in elegantiores literas, literatosq; adjunxisse non vulgarem: quod ut V. A. gratũ sit, uehemẽter etiam atq; etiã rogo. DEVS OPT. MAX. amplitudinem vestram ad Reip. tutelam tueatur incolumem. AVG. VIND. Die annunciationis Archangeli ad S. Mariam. A. C. 1603.

ARETÆI NOMEN, PATRIA, ÆTAS, SCRIPTA, SECTA, dignitas, conjunctio utriusq; textus, usus, commentarius.

ARETÆI nomen, ut & aliorum Medicinæ principum, Æsculapij, Hippocratis & Galeni, pulchrum & uitæ generi respondens. Æsculapius, ἀσκλήπιος, blandè agens, Homero κακῶν θελκτὴρ ὀδυνῶν, tristes dolores leniens, & sanitatem, qua nihil jucundius, afferens. Hippocrates, ἱπποκράτης, equum tenens, hoc est, corpus, quo sensus & ratio tanquam equo uehitur. Galenus, γάληνος, tranquillus, quod infirmos ex atrocitate morbi inquietos, Medicus tranquillos faciat. Aretæus, ἀρεταῖος, quasi ἀρετάων, feliciter procedens, uel beatum reddens. Sanitatem enim, tanquam summam felicitatem omnes exoptant, indeq; olim in supplicationibus uulgi acclamari solitum carmen hoc. *O beatorum antiquissima sanitas in reliquam vitam face, ut tecum fiem.* Idcirco cognatum nomen alteri Græco Eubulus, & Germanico Wolrat.

PATRIA fuit Cappadocia, olim dicta Syria & Leucosyria, ferax hominum pessimorum, unde & nomen illi fatale fuit. Duplici enim Cappa scribuntur κακὰ: & duplex cappa malum aliquod trito prouerbio significat. Vt uerò rosa inter spinas nascitur, sic Aretæus, frugi vir, inter Cappadoces. Fuit illi conterraneus Apollonius Tyanæus, & Strabo Geographus, conciuis uerò Gregorius Nazianzenus.

Cappadox uocatur, ut differat ab Aretæo Corinthio. Eudamidæ hominis pauperrimi amico, propter fidem eximiam celebri, de quo Lucianus in Toxari.

AETAS, qua uixit, ignoratur. Pleriq; Galeno antiquiorem, alij recentiorem faciunt: nulli coæuum, quod tamen fieri potuit. Quod enim quidam Galeno posteriorem dicunt, quia nulla illius in Galeni libris fiat mentio, id Dialecticum est, non apodicticum. Potuit enim Galenus in ijs libris qui interciderunt, uel etiam, quos habemus, illius meminisse, sed neglecto nomine. Sæpe enim ille ueteres, qui antè se scripserunt, citat: nomen eorum omittit. Fuisse coæuus exemplo non dissimili Xenophontis & Platonis probari potest. Horum enim uterq; Socratem, communem præceptorem habuit: uterq; & multos & eruditos scripsit libros, in ijs tamen alter alterius nullam penitus mentionem facit, &, ut quidam existimant, ob solam æmulationem ambitiosam, ne commendatione sua condiscipuli studia extollendo priuatam laudem imminuisse uideretur. Par enim utriq; uulgò gloria fuit, cum Xenophon Attica Musa: Platonis uerò ore, Deos, si Græcè loqui uellent, usuros, passim circumferretur. Quod uerò Paulus Ægineta & Aëtius Aretæi in suis scriptis meminerunt, ex eo euidenter colligi potest, uixisse eum ante utrumq;, id est, ante annum Christi 420. recentiorem uerò fuisse C. Plinio secundo, qui cùm omnium ueterum scripta quæ interierunt meminerit, Aretæum non nominat hinc constat.

SCRIPTA quæ extant sunt libri octo, nec toti. Venetijs Latinè primum editi carentes principio, usque ad quinti capitis initium, & ipsum mutilatum in primo libro: capite sexto, septimo, nono, decimo, undecimo, duodecimo, decimo quinto & decimo sexto in septimo libro: toto uerò octauo, exceptis duodecimo & decimo tertio, quæ tamen & ipsa tota non sunt. Parisijs uerò paulò post quinq; capitibus auctiores Græcè excusi ex bibliotheca regia: additum autem libri octaui caput secundum, tertium, quartum, quintum & sextum, quæ in latina editione desiderabantur. De cæteris reperiendis multum hactenus laboraui: nondum reperire potui.

Tria inspexi manuscripta, Venetum, Bauaricum & Augustanum. Idem est initium in Augustano, quod in Lutetiano exemplari: deficiunt autem in illo sex capita, quæ desiderata in prima editione. Venetum & Bauaricum contractius est, utrunque à sexto capite περὶ πνιῶν demum incipiens, & sex illis capitibus similiter carens.

Hæc verò capita, quæ non alibi quàm in regio codice reperiuntur, genuina esse, non sine causa ambigo. Aëtius enim sermone 11. cap. 1. de diabete agens, optima, inquit (ut ait Aretæus) est in dolio facta euaporatio ad exudandum, eo modo ut caput extra dolium promineat: frigidumque aërem attrahat, reliquum verò corpus omne calefiat. Id autem in capite de diabete, quo Aretæus auctior redditur, non continetur: contineri deberet, si legitimum esset. Idem de reliquis judicium. Nec id absurdum, cum simile quid Hippocratis libris acciderit, ut multi essent spurij, cujus causam reddens Galenus, refert tempore Ptolomæi complures lucri cupiditate, libris prauis nomina sapientum autorum apposuisse, ut facilius à rege præmia acciperent. Defecerunt autem tot capita Aretæi, restituta quædam eodem fato, quo libri Aristotelis, & plerique aliorum Græcorum. Pluribus enim annis latuêre q; dormientes, in obliuionemq; deducti, paucis tandem ab hinc annis in lucem iterum redierunt, sed ab humore & blattis magno cum hominum damno miserè corrupti. Quid igitur? an Aretæus tot lacunis deformatus, redintegrati nullo pacto potest? Non minus, arbitror, quàm Venus Anadyomene, cujus inferiorem partem corruptam, qui reficeret non potuit reperiri. Ne tamen imperfectus esset, & ad usum minus accommodatus, colores illius obliteratos purpurisso Galeni & Alexandri Tralliani, imprimis verò Pauli Æginetæ reconcinnare & mancum suis partibus absoluere volui, nec temere. Multa enim sunt apud Æginetam locis alijs, quæ ex Aretæo desumta esse constat.

Differentiam utriusque textus minutior character subdititiorum autorum demonstrat.

SECTA, quam sequitur Aretæus, dogmatica est & rationalis, non methodica, non empirica. Morborum enim causas inuestigat: signis ad causarum inuentionem utitur: per indicationes curandi methodum instituit. Sunt autem tria dogmaticorum genera. Primi, qui nudis tantum verbis morborum singulorum causas, signa ac prognosin tradunt, & certos sibi proponunt canones, & certas remediorum formulas nullis legibus concinnatas, ex quibus morbi alicujus curationem deducunt, ut minus periculosa sit curatio.

In secundo genere sunt, qui non habent canones, sed certos scopos, quos secuti morbos curant, ut Gatinaria, cujus practicum librum Syluius castigauit. Scopi sunt, verbi gratia: abscissio causæ, membri confortatio, sanguinis, ubi plethora est, correctio, resolutio residui remanentis post euacuationes, & remotio malæ qualitatis, quæ residua est.

Tertium genus dogmaticorum est omnium perfectissimum, qui omne curationis consilium, à rei, id est, morbi, qui offertur, natura petunt: conditionem ægroti & varietatem considerant: & duplici indicatione, essentiali & accidentali ex uniuersali methodo petita, curationis filum pertexunt. Aretæum igitur in primo dogmaticorum genere ponendum censemus, in quorum numero etiam P. Æginetam, Alex. Trallianum, Aëtium, Rhasen, Serapionem, Auenzoarem, Auicennam collocamus.

DIGNITAS ex temporis antiquitate & encomijs eruditorum æstimatur. Veterem autorem esse constat, quique, ut arbitror, ante annos circiter mille, quingentos floruit, ideoq; magno in pretio habendum. Neque enim illo seculo ad scribendum quisquam animum appulit, qui ingenio, doctrina & experientia singulari non valeret. Commendant eum ex veteribus P. Ægineta

& Aëtius:

& Aëtius: laudant recentiores, sua scripta dictis illius tanquam gemmis ornant, uelut scutis defendunt, grauem autorem & dirissimum in signis morborum describendis nominant: nec immeritò. In plerisque enim Hippocratem tam fallere quàm falli nescium sequitur: & characterem illius in docendo aphoristicū succincto stylo & grauitate sententiarum adeò imitatur, ut alterum Hippocratem, vel practicam Hippocratis non temere quis dixerit.

CONIVNCTIO utriusque textus Græci & Latini, quàm sit utilis, quamque necessaria, nemo non intelligit. Græca sola rari intelligunt: conjungi latinis plerique expetunt. Etsi enim à viris doctis & in utraque lingua peritis satis dextrè translata sint, Græcus tamē sermo sæpe Latino certior, dulcior, apertior. Inest enim in proprio idiomate nescio quid latentis energiæ & proprietatis, quam aliena lingua tantam non habet, nec tam benè potest exprimere. Dubia verò sæpe conuersio latina est, & interdum aliquid effugit etiam oculatos maximè: quod animi nubilum, quemq; lapsum interpretis lector ad ipsum quasi fontem recurrens, nullo negotio abstergit & corrigit. Addidi autem conuersionem Iunij Pauli Crassi Medici & professoris Patauini, qui cum esset optimis literis, tum Græcis, tum Latinis ornatissimus, non tantum Aretæum latinū fecit, sed & Theophilum Protospatarium, Rufum Ephesium & Galeni libros aliquot. Pauca quædam inserta textui latino & diuerso charactere impressa sunt ex notis anonymi Galli; quæ quanti sint facienda, peritus Græcæ linguæ animaduertet. In margine variæ sunt lectiones, partim annotatæ à Iacobo Gupylo, partim ex codice Augustano.

VSVS explicationem apud Elegantes Medicos, qui pauci sunt non, requirit: apud plebejos & quæstuosos, numero plures, declarationem maximè postulat. Quid enim, dicent hi, Græco, eoq; antiquo Medico nobis opus est, latina placent, & recentiora: non quid deceat aut ornet, sed quid expediat & ditet, nostro seculo spectare oportet. Quibus id respondemus breuiter, Medico præcipuè necessarium esse illud, ut sciat quibus morbis homo sit obnoxius, & quomodo eis occurrendum.

Iam verò eam scientiam soli Græci, iiq; antiquissimi autores suppeditant. Vix enim ulla est artium alia, quæ & totam se Græciæ debeat, & tota in ipsius lingua restet adhuc, quàm Medica. Testis est quælibet fermè linea latinorum Medicorum, vocabulum aut Græcum, aut à Græco deductum nominans, siue affectam partem corporis, siue morbum, causamue morbi siue medicamentum exprimat. Et in tanta opinionum Medicarum diuersitate, autoritatem veterum Cynosuræ instar sequendam omnes prudentes judicant. Tritum enim illud est. Optima exemplaria ea sunt, quæ vetera sunt. Nec in arte Medica oraculum quod Lenoni datum est, locum non habet, sed valet quàm maximè. Cum enim is sciscitaretur, quomodo eruditus fieri posset, responsum hoc tulit. Si concoloretur antiquis. Si quis autem tam illiberali sit ingenio, ut præter quæstum ei dulce sit nihil, nec solidam eruditionem pluris quam lucrum faciat, is nulla re mercenario & mechanico videtur præstantior, nisi illa forte ratione, quod quæstus ipsius plus habet ingenii & artis, & minus sordidi laboris.

COMMENTARIVS non temerè additus. Breuis est Aretæi, ut & Hippocratis, oratio, indeq; obscurior, & ferè rudi adhuc seculo amethodica. Ne igitur hic autor magis colatur, quàm intelligatur, quasdam illius partes mihi explicandas sumsi, secutus ea in re exempla virorum clarissimorum, qui nostra ætate idem in scriptis aliorum veterum, ut Hippocratis & Galeni præstiterunt. Quod enim Cicero de antiquis Romanis dixit. Eos in Rep. constituenda tanta fuisse sapientia, ut satis superq; sapientes sint, qui illorum sapientiam non dico assequi, sed quanta fuerit, perspicere possint: idem de antiquis Medicis non minus verè dici posse, non dubito. Laudanda igitur prudentia, extollenda

merita

merita in Remp. Asclepiadæam, Ioh. Manardi, Ioh. Baptistæ Montani Veronensis, Hier. Mercurialis, Victoris Trincauellij, Petri Salij, Iac. Milichij, Ioh. Cratonis, Th. Zuingeri & aliorum Medicinæ procerum, qui nostra ætate studium & operam suam collocarunt, partim in veterum libris indagandis & in lucem emittendis, partim sua interpretatione obscuris illustrandis, breuioribus majori copia dilatandis, ingratis ob uetustatem, gratis ob nouitatem temperandis: primo stamini, quod illi texuerunt ea, quæ supersunt addendis. Neque enim heroës illi medendi rationem, quàm eam quæ ab antiquis petitur meliorem putarunt: & se suo officio satisfecisse existimarunt, si collapsam tot ab hinc annis ad fontes Græcos, à quibus Arabum riuuli sunt deducti, reuocarent, methodum uniuersalem in exemplis particularibus demonstrarent, medicos Hippocraticos, id est, tum doctrina, tum praxi verè dogmaticos redderent. Ex ijs verò partibus, quas plures tractat Aretæus, duas explicandas mihi proposui: unam de nominibus: alteram de parte affecta morborum singulorum, & signis illius: hanc ut difficilimam & maximè necessariam in opere Medico: illam, ut ambiguitatem terminorum distinguerem, etymologias veras elicerem, & antiquitatem Græcæ Medicinæ demonstrarem. Illud enim in confesso est, facilius curari morbum quàm dignosci, nec remedium idoneum adhiberi posse, nisi cognito morbo. Accuratè autem consideranti, appellationes Græcas, non tam Græcæ, quàm vetustioris originis esse apparet, & hinc artem Medicam à primis sanctis patribus acceptam ad Græcos propagatam esse. Sic Hebraica sunt Apollo à Baal: Susa, lilium à Schischah, id est, numero senario, quod rosam habeat sex foliorum. Manna à Manah, distribuit numeratim.

Balsamum à baal, dominus, & Schemen, oleum, quasi rex & dominus liquorum: nitrum à nather, transilijt, quod circumsiliat, vel quod maculas abluendo remoueat. Coryza à rotz, id est, cucurrit, quasi pituitæ fluxus: φάκ@ Græcum & nostrum bocken à Bahak, lentigo, cujus radix Bock, vacuus fuit, quod sit macula vacua à purulentia. Plura in nominibus morborum. Verum enim illud est, quod Poëta scripsit.

Tradidit Ægypto Babylon, Ægyptus Athenis.

GEORGII REMI I.C.
EPOS.

ERVM amo. & haut aliter mystæ mihi Iuris & AEqui
Fas esto fari. prudens si mentiar umquam,
Impunis non sim. pœnas Themis exigat ultrix
Ajo, tibi ajo, Hygieias callentißime HENISCHI,
Cultos esse viros mihi, magni numinis instar,
Intonsi quotquot profitentur Apollinis artem,
Herbarum vireis, qua tanta potentia rerum
Naturæ, quicunq; indagauêre sagaci
Mente; coliq; mihi, dico, & reuerenter haberi: &
Gemmâ qui potent, Sarrano ostroq; quiescant
Censeri dignos. Priscis qui regibus, ipsis
Augustis, grati & Kari de more fuêre;
Hos ego quàm possum celebri quoq; dignor honore.
Coum quippe senem Rex conduxisse sategit
Ingenti mercede: repulsam sed tulit ille,
Europen Asiæ voluit qui jungere ponte,
Persarum magnus domitor, cui vapulat æquor,
Deridens verò scuticas vincla omnia rupit.
Nouimus & clarum vi magnâ Erasistraton auri
Donatum Antiocho. Musæ augustißimus heros
Aeternum statuam monumentum ex ære locauit.
Aemulaq; istius, Ciui, Medicoq; Sophoq;
Culta Fracastorio Verona ex rupe sacrauit
Signum. ex argento voluit: vetitam esse, loquuntur,
Implere hoc voti; fama si credere jus est.
Quin etiam priuas Medicûm collegia leges
Impetrauerunt: simul annua, pignora amoris
Cæsarei, his decreta olim stipendia, egere
Expertis nè quà contingeret Archiatris.
Amplius, in pretio tanto fuit, ista salubris,
Diros curandi, & sacrosancta professio morbos
Vt, cui nauarent operam, condigna monarchis
Visa sit, & medici populorum ποιμένες essent.
Illyriûm rector Genti, mortalibus ægris
Fecisti, & Iuba tu Maurûm Rex docte, medellam.
Attale, te appello. Tu Pontice Mithradate
(Tu, qui sæua duella Quiritibus intetulisti)
Castè exercebas artem: lethalia namq;
Antidoto docuisti aconita repellere tuto.
Non Arabum nunc, non Indûm pertexo dynastas,
Nec nostros (foret hæc operosi longa laboris
Materies; Alij jam laudauere) tetrarchas.
Porrò, ad vos redeo, Medici, quotcunq; reclusa
Matris naturæ mysteria panditis; & qui
Morborum causas doctè exploratis; & istas
Artifices sublaturi componitis herbæ
Hujus & alterius succos, & pharmaca fida:

Vos magni proceres rectè intellextis, opinor,
Pharmaca quid valeant, liceat quos vertere in usus.
Nostis, momenti, vinclum seruare jugale
Corporis atq; animi, pateat ne rimula Clothô,
Quanti sit; quanti res ponderis, elcon; asthma:
Lethargum; causum; tabem; pleuritida; coli
Adfectum, renum, jecoris, capitis; stomaeaceen;
(Horret mens dudum tot commeminisse malorum)
Herculeum morbum; attonitumq; stuporem; Elephantem;
Præcipitem addo animi lapsum: ne singula narrem,
Membri fragam sileo podagram, atq; hydropa tumentem;
Mille alias facies ægrotûm; pellere quanti
Corporibus sit res & majestatis & artis:
Quæ pulcrè noster commonstrat monstra domare,
Tot portenta, homini quæ sunt hostilia tela,
Codice, quem cernis Lector, procul ire & abire
Imperat, & jubet ac docet optimus auctor & actor,
Cappadocum tellus quem nutryt alma, ARETAEVS:
Cui Medico Medicus medicinam en nunc facit, æuum
Quando viro grauia inflixit, pro, vulnera iniquum.
Hunc benè sanatum membris, totumq; recoctum,
Sublatis næuis, sistit totum Amphitheatro,
Romanaq; toga indutum, cum purpurâ, & auro
È solido ornatum diademate, HENISCHIVS, albâ
Producit dextrâ, uorsandum nocte dieq;.
Ergo pro meritis meritas exsoluere grates
Scriptor cum nequeat fatis exclusus acerbis,
Muneris hoc Asclepiada schola, παῖδες ἰατρῶν,
Præstat, & in laudes, Medicûm noua gloria HENISCHI,
Officiosa tuas, laurum palmamq; tibi offert,
Cum voto: stet honos tuus, & plaudentibus alis
Famam Fama tuam pia Musa perennet HENISCHI:
Delphin dum pelagus sulcabit; sidera Olympo
Errabunt, scintillabitq; ante ambulo Phœbi
Phosphorus auricomo præfulgens vertice stellas.

MARTINI

MARTINI HOLTZAPFELII
D. MEDICI ET VISITATORIS AVG. EPIGRAMMA.

Vi veterum scriptis contendunt addere lucem,
Obscura ut possint absq; labore legi:
Non minus ingenij laudem palmamq; merentur,
Quàm noua qui promunt condita Marte suo.
Ἰατρικὰ antiqui scripserunt, atq; recentes,
Sed non doctrina cum grauitate pari.
Major inest illis succus, præstantia fructus
Quem satagunt medici prendere major inest.
Floribus utq; alijs grato rosa præstat odore:
Sic antiqua magis sunt bona scripta nouis.
Quod loquitur res ipsa igitur, Clarissime Doctor.
Eximios *inter te numerare decet.*
Cujus peruigili studio, inuictoq; labore,
Expositus scholijs nunc ARETAEVS *adest:*
Qui Graja Latiaq; simul depromere lingua
Sensa animi multò lucidiora queat.
Macte nouo splendore liber, te Delius ornat
Et radijs clarum reddit Apollo suis.
Vos quoq; Pæonia præstantes arte coloni,
Queis cura est medicam ritè adhibere manum,
Hunc legite, in dubijs hunc voluite casibus: hic vos
Et curæ methodum, & pharmaca tuta docet.
Nocturna hunc versate manu, versate diurna:
Hoc duce vix quisquam funeris autor erit.
Siue etenim tristes cupitis cognoscere morbos,
Seu de venturis dicere certa velis.
Seu jam depositos sanare fideliter ægros,
Hic rectam ductor monstrat inire viam.
Si prius obscuras lectori objecerat umbras,
Clarior in nostras nunc venit ille manus.
At tibi quas laudes, vir præstantissime HENISCHI,
Noster amor, nostri splendor honosq; chori,
De medica cui sic animo stetit arte mereri,
Soluet Apollineæ docta corona scholæ?
Non moritura tibi debetur gratia: Cedri
Est tuus & Lauri dignus honore labor.
Ex quo, ne dubita, semper tibi gloria surget,
Gloria funereo non abolenda rogo.
Hæc tua sedulitas, doctis multò ante probata,
Extollet nomen prorsus ad astra tuum.
Viue diu celebris, felix alijsq; medere,
Vt benè sit multis, vitaq; longa, Vale.

FEDERICI CERVTI
VERONENSIS.

Est iter facientibus leuamen
Maximum, quid habere quo laborem
Possint imminuisse: seu calentes
Si Solis radij premant euntes
Aura se recreare, tunc cupita
Possint, si sitiant liquore fontis
Queant egelidi sitim leuare:
Vel cum Sole cadente, mox tenebris
Lumen eripientibus, silente
Luna, si auxilium astra tunc dedisse
Turbatis poterunt, gradu citato
Hi gaudent sibi plurimum, canora
Nec non voce graues leuant labores.
Quid tale accidit his, disertiorum
Qui volumina sæpe, sæpiusq́,
Scrutantur vigiles, studentq́, sensus
Abstrusos sibi reddidisse apertos.
Namq́, omnem hi lapidem labore magno,
Et sudore mouent, queant ut ipsi
Compotes fieri. Benigne lector,
Ne quid tu patiare, molestiores
Curas expulit hasce mens HENISCHII,
Qui flos candidus eruditiorum
Extracta hæc tenebris, velut refulgens
Astrum, lumine clariore scripta
Græci hujus facilis facit videre.
Nil jam & impediet, legendo re ipsa
Lætus experiere, quid nitoris,
Quidúe luminis, obsito tenebris
Auctori tulerit peritus iste
Huic GEORGIVS, *haud minus disertus*
Lustrando veterum tenebricosa
Scripta, quàm medicus bonus, fidelis
Ægroto quod obest, potens leuare.

EIVSDEM.

Afferre lumen gentibus
Sunt, qui volucrem dictitant,
Obscura cùm nox incubat,
Terris & umbras attulit.
Orbis noui per insulas,
Indi tenent quas incolæ,
Passim volucris euolat,
Miranda penna præpeti,
Est huicq́, nomen CVCVES;
Hoc verius, quam veritas.
Non credis? at tu lumina
Huc flecte. dudum peruolat
Cæcis in antris abdito,
Tenebricoso Græculo
(Mandabat olim literis
Quæcunq́, pellunt noxia)
Solers auem GEORGIVS
Pietate pulsus obtulit.
Miro profectò gentibus,
Is nunc videndus ambulat,
Nitore comptus fulgido.
Quis non HENISCHII *ferat*
In astra factum prouidi,
Dias in auras proferens
Cæcis tenebris obsita?
Hoc liuor ipse comprobat.

ARETAEI CAPPADOCIS DE

causis & signis acutorum morborum.

Liber Primus.

PROOEMIVM.

Gal. defin. Med. Acutus affectus eſt is, qui facilem ſolutionem uel internecionem, quantum in ipſo eſt, habet.

Idem in trod. Acuti à ſanguine ferè & flaua bile, in nonnullis corporis partibus, quas ij malè habent humores ſuperfluis; & in deterius nerſis conſtituuntur: longi à pituita & atra bile ſimiliter uel copioſioribus, quàm naturæ modus exigit, uel in acerrimam qualitatem immutatis.

Paulus Ægineta lib. 1. cap. 5. Diuturnitas ægritudinis quatuor notis deprehenditur: motu morbi, languentis habitu, pulſu & febrium ſpecie. Ex motu quidem morbi ad hunc modum. Si quatuor particularis acceſſionis tempora ocyus minimoque temporis momento inuaſerint, morbus acutior erit, cuius extremus terminus eſt ſeptimana: magna uerò ex parte die quarto ſoluitur. Quod ſi longius quidem procraſtinetur, neque tamen duodecim horarium ſpacium excedat, acutum eſſe morbum indicat,

ΑΡΕΤΑΙΟΥ ΚΑΠΠΑΔΟΚΟΥ,

περὶ αἰτίων καὶ σημείων ὀξέων παθῶν.

Βιβλίον α.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Γαλ. ὅροι ἰατρικοί. ὀξὺ πάθος ἐστὶ τὸ εὐπετῆ τὴν λύσιν ἢ ἀναίρεσιν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ ἔχον.

Γαλε. εἰσαγωγῆς. Τὰ μὲν ὀξέα ὡς ἐπίπαν ὑπό τε αἵματος καὶ χολῆς ξανθῆς συνίσταται. πλεοναζόντων ἐν τισι μέρεσι τοῦ σώματος, ἐν οἷς νοσοποιοῦσιν ἐκτετραμμένων ἐπὶ τὸ κακίον. τὰ δὲ χρόνια ὑπὸ φλέγματος καὶ μελαίνης χολῆς ὁμοίως ἢ πληθυνόντων πολὺ, παρὰ τὸ κατὰ φύσιν, ἢ μεταβαλλόντων ἐπὶ τὸ δριμύτατον.

Παῦλ. αἰγ. βιβ. β. Ἐκ τεττάρων διαγινώσκεται τοῦ νοσήματος ὁ χρόνος, ἐκ τῆς κινήσεως αὐτοῦ τοῦ νοσήματος, ἐκ τῆς τοῦ κάμνοντος ἕξεως, ἐκ τῶν σφυγμῶν, ἐκ τοῦ τῶν πυρετῶν εἴδους. Ἐκ μὲν τῆς τοῦ νοσήματος κινήσεως οὕτως. εἰ μὲν οἱ τέσσαρες τοῦ μερικοῦ παροξυσμοῦ καιροὶ θᾶττόν τε καὶ ἐν ἐλαχίστῳ παρέρχοιντο χρόνῳ, κατοξὺ ἂν εἴη τὸ νόσημα, ἔσχατος ὅρος ἐστὶν, ἡ ἑβδόμη. τὰ δὲ πολλὰ, κατὰ τὴν τετάρτην κρίνεται. εἰ δὲ ἐν πλείονι μὲν τούτου, μὴ ὑπερβάλλοι δὲ δυοκαίδεκα ὡρῶν διάστημα, ὀξὺ προσδηλοῦται,

* τῆς τεσ-

τεσσαρεσκαιδεκάτης ἔσω μάλιστα κρινόμενον. εἰ δὲ γε πλείονας ὥρας παρατείνοι ὥστε τὴν ἀρχὴν μόνον, καὶ τὴν ἀνάβασιν ἐν τῷ πλείονι τῆς ἡμέρας τε καὶ τῆς νυκτὸς δαπανῆσαι χρόνῳ, τὸ τοιοῦτον νόσημα χρόνιόν ἐστιν. εἰ δὲ μὴ ἔχοι μερικοὺς παροξυσμοὺς ἡ νόσος, ἀλλ' ἀπὸ ἀρχῆς ἄχρι τέλους οἷον, εἷς ὑπάρχει παροξυσμός, καθάπερ ἐπὶ συνόχων, καὶ τοῦτο δήπου τῶν ὀξέων ἂν εἴποις. ἐκ δὲ τῆς τοῦ κάμνοντος ἕξεως τοῦτο γνωσθήσεται. εἰ μὲν ἤδη μετρίαν ἔχοι τὸ πρόσωπον, καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα σύμπτωσιν, ὀξὺ προδηλοῦται τὸ νόσημα. εἰ δὲ παντάπασιν ἀσύμπτωτον, χρόνιον ἔσται, πλῆθος γὰρ ὕλης δηλοῦται χρόνῳ πλείονι πεφθησομένης. ἀπὸ δὲ τῆς τῶν ἀρτηριῶν κινήσεως, οὕτως· μέγας μὲν καὶ σφοδρὸς καὶ ταχὺς καὶ πυκνὸς ὁ σφυγμὸς, ὀξείας ἂν εἴη νόσου δηλωτικός. ὁ δὲ ἐναντίος χρονίας. ἀπὸ δὲ τοῦ τῶν πυρετῶν εἴδους, καθ' ὅσον οἱ μὲν θερμοὶ καὶ διακαεῖς, ὀξεῖαν δηλοῦσι τὴν νόσον. οἱ δὲ μαλθακώτεροι, καὶ οἱονεὶ σμυχόμενοι χρονίαν.

qui intra diem decimum quartum plerunque decernit. At si pluribus horis prorogatur, ita ut principium duntaxat, & incrementum longiore diei ac noctis tempore absoluat, eiusmodi morbus diutius appellatur. Sin exacerbationem morbus particularem nullam obtinuerit, uerùm ab initio ad finem usque tanquam una ac perpetua exacerbatio infestat, ceu in continuis, & hoc quodammodo indicium dicas esse acuti. Ex habitu uerò ægri hoc pacto deprehenditur. Siquidem uultus confestim, aut reliquum etiam corpus uniuersum collabatur, acutum morbum persagit. Si omninò nihil macrescit, diutinum. Materiæ enim longo tempore concoquendæ, copiam significat. Ab arteriarum motu hoc pacto cognosces. Pulsus magnus, uehemens, uelox, densusque, acutum morbum indicat: contrarius uerò longum. Ex febrium denique specie, quatenus calidæ & urentes, morbum acutum testantur: mitiores uerò, quasique languidiores, diuturnum.

ΠΕΡΙ ΦΡΕΝΙΤΙΚΩΝ.

Κεφάλ. α.

Γαλ. περὶ αἰτίων συμπτωμ. βιβ. β. ὀνομάζονται δὲ φρενίτιδες μὲν αἱ μετὰ πυρετῶν, μανίαι δὲ αἱ χωρὶς τούτων. ποτὲ μὲν τοῖς δακνώδεσι, καὶ θερμοῖς ἑπόμεναι χυμοῖς, ὁποῖος ὁ τῆς ξανθῆς χολῆς ἐστὶ μάλιστα. πολλάκις δὲ κατὰ τὴν δυσκρασίαν τὴν ἐπὶ τὸ θερμότερον αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου συνιστάμεναι, μόναι δὲ αἱ μελαγχολικαὶ καλούμεναι παράνοιαι ψυχρότερον ἔχουσι τὸν αἴτιον χυμόν. ἡ μὲν γὰρ φρενῖτις οὐδὲ ἁπλῶς ἐπὶ θερμοῖς συνίσταται χυμοῖσι ἀλλὰ μετὰ τοῦ φλεγμονὴν ἐργάζεσθαι κατά τε τὸν ἐγκέφαλον καὶ τὰς μήνιγγας. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πυρετοῖς αἱ παραφροσύναι πληθύνοντος ἐν ἐγκεφάλῳ γίγνονται τοῦ τοιούτου χυμοῦ, καὶ ὅσαι γε κατὰ τὰς ἀκμὰς συνίστανται τῶν ὀξυτάτων πυρετῶν, ἀτμὸν δακνώδη καὶ θερμὸν ἀναθυμιώμενον ἰσχουσιν ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον.

Γαλ. περὶ τῶν πεπονθότων τόπων βιβ. ε. παραφροσύναι μὲν οὖν γίγνονται κἀπὶ τῷ τῆς γαστρὸς στόματι κακοπραγοῦντι, καὶ διακαέσι πυρετοῖς, καὶ πλευρίτισι, καὶ περιπνευμονίαις. ἀλλ' αἱ διὰ τὰς φρένας, ἐγγὺς τῶν φρενιτικῶν εἰσιν· ἐπὶ μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις μορίοις πάσχουσι, καὶ τοῖς διακαέσι πυρετοῖς, ἐν ταῖς παρακμαῖς αὐτῶν ἡ παραφροσύνη καθίσταται, τῆς

DE PHRENITICIS.

Caput I.

GAl. lib. 2. de sympt. caus. c. 7. Deliria quæ cum febri sunt phrenitides: quæ sine febri sunt, insaniæ nominantur. Ac reliqua quidem delitia ex mordentibus & calentibus succis, qualis maximè flaua est bilis; sæpe etiam ex calidiore cerebri intemperie. Sola uerò illa, quæ melancholica nocantur, frigidum succum pro causa habent. Quippe phrenitis non tantum ex calidis ortum habet succis: sed suprà id, etiam phlegmonem in cerebro & eius inuolucris excitat. In reliquis uerò febribus deliria fiunt, eiusmodi succo io cerebro exuberante. In ijs uerò, quæ in acutissimarum febrium summo incremento incidunt, uapor aliquis mordens ac calidus ad cetebrum ascendit.

Idem lib. 5. de locis affectis c. 3. Atque delirate etiam solent nonnulli, ob uitium, quod in ore uentriculi consistit, & febribus ardentibus, & pleuritide, & peripneumonia. Sed quæ ob septi transuersi affectum accidunt deliria oon multum distant à phrenitide. Quippe per cæterarum partium affectus atque per febres ardentes delirium mitigari solet, quoties morbus declinare uidetur. At

phreni-

phrenitidis propria præcipuaque nota est, ne in declinatione quidem febrium delirium quiescere. Neque enim per consensum duntaxat sub huiusmodi morbo cerebrum afficitur, sed propria primariaque affectione laborat. Unde paulatim accidere, quiescere neroneque subito, neque affatim solet, ut in iis partibus, quarum nunc mentionem fecimus. Ac ante aquam inualescat, præcedunt ipsum accidentia non pauca: eaque omnia phrenitica indicia uocantur: quæ ab iis quoque, qui me præcesserunt, conscripta sunt. Nam interdum uigilias præcedere, siue etiam somnum, manifestis imaginibus turbatum, ita ut & clament nonnulli, & exiliant, uidere est. Interdum uero adeo agrestis accedit obliuio, ut laborantes aliqui, cum matellam petiuissent, meiere tamen neglexerint: aut cum lotium emitterent, matellam ipsam prodere haudquaquam meminerint. Interdum maiori cum tumultu aut temeritate respondent, præsertim ubi aliquis antea fuerit mansuetus. Atque ii omnes exiguo utuntur potu. Spiratio ipsis rara est, & magna: pulsus parui & neruosiores. Nonnunquam occipur dolor infestat. Cum uero iam proxime ad phrenitidem accedunt, oculi eis uehementer euadunt squalidi, aut ex altero ipsorum acris lachrima effunditur: ac deinde lippitudo innatat, & uenæ ipsorum, sanguine plenæ uidentur, & sanguis stillat è naribus. Quo tempore nihil quod exacte ad prudentiam pertineat, respondent, & floccos auellunt, & festucas carpunt, atque aridiore febri, cui non ita magnæ in alterutram partem mutationes accedunt, torquentur: quemadmodum in aliis quibusdam febribus uidere est, quæ per uigorem quidem grauissime infestant, inclinationes uero habent mitiores. Ad hæc lingua quoque salebrosa est, nonnulli interdum audiendo falli uidentur, ac interdum mœsti iacent, uix quicquam respondentes, atque dispositione dolorifica affecti, uel acrius premente aliquo, eam haudquaquam sentiunt. Ergo hoc modo per cerebri affectum paulatim phrenitis euenire solet. Ab aliarum uero partium nulla perpetuum delirium procedit, demto solo septo transuerso, cuius uitio excitatum delirium, parum à continuo distat, adeo ut ueteres putauerint, hac parte inflammatione affecta, homines phreniticos euadere, atque ob eandem suspicionem, phrenas, id est, mentem, eam appellauerunt, tanquam sapienti parti conferat quippiā. Verum delirium, quod huiusmodi uitio accidit, à phrenitide distinguitur, & ex oculorum accidentibus, & sanguinis

φρενίτισιν δ' ἴδιον ἐξαίρετον ὑπάρχει, τὸ μηδὲ ἐν ταῖς παρακμαῖς τῶν πυρετῶν παύεσθαι τὴν παραφροσύνην. οὐ γὰρ ἐπὶ συμπαθείᾳ κατ' ἐκείνην τὴν νόσον ὁ ἐγκέφαλος πάσχει, ἀλλὰ κατ' ἰδιοπάθειάν τε καὶ πρωτοπάθειαν κάμνει. καὶ διὰ τοῦτο κατὰ βραχύ τε συνίσταται τοῦτο τὸ πάθος, καὶ οὐκ ἐξαίφνης παραπίπτουσιν ἢ ἀθρόως, ὡς ἐπὶ τοῖς ἄλλοις μορίοις, ὅσα προεῖπον ἀρτίως. οὐκ ὀλίγα τε συμπτώματα προηγεῖται τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ καὶ καλεῖταί γε πάντα ταῦτα, φρενητικὰ σημεῖα, καὶ γεγράφασιν αὐτά, πάντες οἱ πρὸ ἐμοῦ. τοῦτο μὲν γὰρ ἀγρυπνίας ἢ καί τινας ὕπνους θορυβώδεις ἐπὶ φαντάσμασιν ἐναργέσιν, ὡς καὶ κράζειν ποτὲ καὶ ἀναπηδῆσαι προηγουμένους ἐστὶν ἰδεῖν. τοῦτο δὲ ἀλόγους ἐπιλησμοσύνας ὡς αἰτήσαντας ἀμίδα τοὺς κάμνοντας οὐκέτ' οὐρεῖν, ἢ οὐρήσαντας ἐπιλαθέσθαι προσδοῦναι τὸ σκεῦος, ἢ θορυβωδέστερον, ἢ ὅλως θρασύτερον ἀποκρίνασθαι, καὶ μάλιστα ὅταν ἔμπροσθεν ἦ κόσμιος. ἀλλὰ καὶ βραχυπόται πάντες εἰσὶν οὗτοι. καὶ μέγα καὶ ἀραιὸν ἀναπνέουσι. καὶ τοὺς σφυγμοὺς μικροτέρους τε καὶ νευρωδεστέρους ἔχουσι. καί ποτε καὶ τὰ κατ' ἰνίον ὀδυνῶνται. πλησίον δὲ ἤδη τοῦ φρενιτίζειν ὄντες, αὐχμηροὺς ἱκανῶς ἴσχουσι τοὺς ὀφθαλμούς, ἤ τι κατὰ τὸν ἕτερον αὐτῶν δάκρυον ἐκχεόμενον δριμύ. καὶ μετὰ ταῦτα καὶ λήμας. καὶ φλέβας τὰς ἐν αὐτοῖς μεστὰς αἵματος. ἐκ ῥινῶν τε στάξεις αἵματος. ἡνίκ' ἤδη μηδὲ τὰς ἀποκρίσεις ἔμφρονας ἀκριβῶς ποιοῦνται, κροκυδίζουσί τε καὶ καρφολογοῦσι καὶ πυρετὸν ἴσχουσιν αὐχμωδέστερον. οὐ μεγάλας ἐφ' ἑκάτερα μεταβολὰς ποιούμενον. ὥσπερ ἄλλοι τινὲς ἀκμὰς μὲν σφοδροτέρας ἴσχοντες, ἐπιεικεῖς δὲ τὰς παρακμάς. τί δεῖ λέγειν περὶ γλώττης ἱκανῶς τραχείας, ἢ τοῦ παρακούειν ἐνίοτε, καί ποτε καὶ κατηφεῖσθαι σκυθρωποὺς ἀποκρινομένους μόγις, ἢ μέρους τινὸς ὀδυνηρὰν ἔχοντος διάθεσιν, οὐδ' ὅλως αἰσθάνεσθαι. κἂν σφοδρότερόν τις αὐτοῦ θίγῃ. κατὰ βραχὺ γὰρ οὕτως ἐπὶ ἐγκεφάλῳ πάσχοντι φρενιτίζουσιν. ἐπ' ἄλλῳ δ' οὐδενὶ μορίῳ τὸ διηνεκές ἐστι δὲ παραφροσύνης, ὅτι μὴ διαφράγματι μόνῳ. πλησίον γάρ πως ἥκει τοῦ διηνεκοῦς, ὡς δι' αὐτὸ τοῦτο δοξασθῆναι τοῖς παλαιοῖς, ἐπὶ τῷ μορίῳ τούτῳ φλεγμαίνοντι, γίγνεσθαι φρενιτικούς, ὀνομάσαι τε φρένας αὐτὸ διὰ τὴν αὐτὴν ὑπόνοιαν. ὡς καὶ τῷ φρονοῦντι μορίῳ συμβαλλόμενόν τι. διορίζεται δ' ἡ ἀπὸ τούτου παραφροσύνη τῆς φρενιτικῆς, τοῖς τε κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς συμπτώμασιν, καὶ ταῖς ἐκ τῶν ῥινῶν αἵματος

πράξεσιν καὶ τὸ τῆς ἀναπνοῆς εἴδει. μέγα μὲν γὰρ καὶ διὰ πολλοῦ χρόνου τὸ πνεῦμα τοῖς ἐπ' ἐγκεφάλῳ φρενιτικοῖς ἐφεξῆς ἐστιν ἀεί. τοῖς δ' ἐπὶ ταῖς φρέσιν, ἀνώμαλον. ὡς καὶ μικρὸν ποτὲ γενέσθαι, καὶ πυκνὸν αὖθίς τέ ποτε μέγα καὶ στεναγματῶδες. ἀρχομένης μέντοι τῆς κατὰ τὸ διάφραγμα φλεγμονῆς πρὶν παραφρονῆσαι μικρὸν, καὶ πυκνὸν ἀναπνέουσιν, ἔμπαλιν τοῖς ἐπ' ἐγκεφάλῳ. προηγεῖται γὰρ ἐκείνοις μέγα καὶ ἀραιὸν πνεῦμα καὶ συνελόντι φᾶναι, τῶν εἰρημένων ἀρτίως προηγεῖσθαι φρενίτιδος, ἤτοι γ' οὐδὲν ἢ μικρὰ συμβαίνει τοῖς ἀρχομένοις φλεγμαίνειν τὸ διάφραγμα, καθάπερ γε πάλιν ἀνασπᾶσθαι μὲν ὑποχόνδριον ἴδιον αὐτῶν τῶν φρενῶν πασχουσῶν, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπ' ἐγκεφάλου δ' ἔντι τῶν ὕστερον ἐπιγινομένων, ἤδη κατασκευαζομένου τοῦ πάθους καὶ οὐκ ἀρχομένου. καὶ ἡ θερμασία δὲ πλείων ἐστὶ κατά τε τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπον ἐπὶ τὴν ἐν αὐτῇ τῇ κεφαλῇ τὴν κατασκευὴν ἐχόντων τῆς παραφροσύνης.

ΠΕΡΙ ΛΗΘΑΡΓΙΚΩΝ.

Κεφάλ. θ.

Παῦλ. αἰγ. βιβ. γ. κεφ. θ. Καὶ ὁ λήθαργος βλάβη τις ὑπάρχων τοῦ λογιστικοῦ, τόπον μὲν ἔχει τὸν αὐτὸν τῇ φρενίτιδι. φημὶ τὸν ἐγκέφαλον. ὕλην δὲ τὴν ἐναντίαν, ἐπὶ φλέγματι γὰρ ὑγροτέρῳ καὶ ψυχροτέρῳ διαβρέχοντι τὸν ἐγκέφαλον, γίνεται. παρέπεται δὲ τοῖς ληθαργικοῖς πυρετὸς βληχρὸς, οὐ πάνυ δακνώδης, μετὰ καταφορᾶς. οἱ δὲ σφυγμοὶ τούτοις, μεγάλοι καὶ ἀραιοὶ καὶ κλονώδεις εἰσί· καὶ ἀναπνοὴ δὲ, ἄγαν ἀραιὰ, καὶ ἀσθενής. ὑπνώδεις τε διαπαντός εἰσιν, καὶ δυσεγέρτοι, καὶ δυσαπόκριτοι κἂν ἐρωτηθῶσι. καὶ ἐπιλήσμονες, καὶ παρανοοῦσι· χασμῶνταί τε συχνῶς, καὶ μένουσιν ἔσθ' ὅτε κεχηνότες, ὡς ἐπιλανθανόμενοι τὸ μῦσαι τὸ στόμα. διαχωροῦσι δὲ διὰ γαστρὸς οἱ μὲν πλείους ὑγρότερα, τισὶ δὲ καὶ τοὐναντίον ἡ γαστὴρ ἀποξηραίνεται. καὶ οὐροῦσιν ὁποῖα τὰ τῶν ὑποζυγίων. τινὲς δὲ καὶ τρέμουσι, καὶ περὶ ἱδροῦσι. καὶ ὁ κάρος δὲ τῆς αὐτῆς ὢν ὕλης τῷ ληθάργῳ τούτῳ διαφέρει. τῷ τὸν πυρετὸν ἐπιγίνεσθαι μὲν τῷ κάρῳ, καὶ σφοδρότερον εἶναι. ἕπεσθαι δὲ τῷ ληθάργῳ, καὶ τῷ τὸν μὲν κάρον, καὶ ἑτέροις ἐπέσθαι συμπτώμασι, παροξυσμοὺς

à naribus stillis, atque spirationis specie. Quippe phreniticorum spiratio magna est, & ex longis semper interuallis: contrà ubi à septo delirium oritur, inæqualis: ut modo exigua sit, atque frequens, modo magna & angustiosa. Nam incipiente septi transuersi inflammatione, priusquam delirent laborantes, exiguum ac frequentem reddunt spiritum: contrà ijs, qui ob affectum cerebrum delirant, magna prodit rataque spiratio. Atque ut summatim dicam, ueluti eorum accidentium, quæ phrenitidem antecedere diximus, aut nullum apparet, aut si apparuerit aliquod, id perexiguum est, in his, quibus septum transuersum inflammatione laborare incipit: ita rursus intendi præcordia, septi transuersi, illico ab initio affecti proprium indicium est: id quod affecto cerebro posterius accidit, non incipiente uidelicet, affectu, sed cum paratus iam fuerit. Atque calor quoque circa caput, & faciem uehementior est ijs, qui ob cerebri uitium delirant.

DE LETHARGICIS.

Caput II.

PAulus Ægineta lib. 3. c. 9. Lethargus cum itidem rationalis uis quædam noxa sit, eundem quem phrenitis locum, cerebrum inquam occupat: sed contrariam habet materiam, pituitam scilicet, humidiorem & frigidiorem, cerebrum irrigantem. Comitatur autem ueternosos, lenta quædam & ignaua febricula, non admodum mordax, cum delatione in somnum profunda. Pulsus magni, rari & undosi. Respiratio nimis rara & imbecillis, somnique in uictum desiderium: inactuosi & marcore quodam languidi sunt: ægrè uocantibus respondent, obliuiosi, desipientes, oscitant crebrò, & ore aliquandiu distento manent, quasi id claudere obliti. Deijciunt autem per aluum plerique humidiora: quibusdam uerò contrario modo uenter arescit: lotium iumentorum urinæ simile reddunt. Nonnulli ex eis intremiscunt, & undique sudant. Cæterum caros ex eadem lethargi materia proueniens, eo tantum ab illo distat, quod carū febris uehementior præcedit, lethargum sequitur: quodque carus alijs aliquot symptomatis superuenit: febriũ pũrũ

exacer-

exacerbationibus plerunque & comitialibus, & coarctationibus cerebri: nunc quidem fracta caluaria: nunc uerò membrana anteriorem cerebri uentriculum ambitu seruante oblæsa. Verum lethargus peculiarem quandam constitutionem habet.

DE TABE.

Caput III.

PAulus Ægin. lib. 2, c. 31. Hectica febris non in humoribus modo ac spiritu, sed in solidis etiam partibus consistit: dolorisque expers existit: qui occupati nequaquam se febricitare autumant: neque enim ardorem sentiunt, omnibus ad unũ corporis partibus iuxtà non admodum calentibus. Duplex uerò hecticarum febrium species est, aliæ quidem ardentibus febribus ut plurimum superueniunt, quæ tantum prorogantur, ut longitudine temporis madorem, qui in cordis corpore existit, consumant: uel plurima ipsius parte seruata adhuc permanente. Quæ uerò persistente adhuc humiditate generantur, ubi cordis corpus occupauerint, hinc maximè accenduntur. Iam una quidem hecticarum febrium dicta est originatio. Reliqua est, cum à principio statim inuadunt, primam originem febribus diarijs minimè dissimilem, ex tristitia, ira, lassitudine maiore, unà cum æstu solis sortitæ. His quippe non est arduum mederi: atqui si in marcorem, quem marasmum nuncupant, hecticæ perueniunt, nullo medicamento uincuntur. Hæc sanè febris hectica coincidens marasmo, promptissima est cognitu. Oculi nanque perquam immensam concauitatem præferunt, & hærent lemæ in circumferentia siccæ, & squalida quædam elucet dispositio. Vitalis flos coloris ipsorum emarcuit: frons arida est, atque intenta: hac detenti dormiturientium more identidem conniuent. Nec est affectio somnus, sed uigilandi impotentia: tempora collapsa sunt, & quid aliud quam ossa & cutem præferunt? adeò ut si nudato corpore in partes ad uentrem attinentes oculos intendas, neque ex intestinis, neq; ex uisceribus aliquod superesse censueris: præcordiaq; uehementer sursum conuelluntur. Cutis summè resiccata est: pulsus tenuis frequens, & durus.

δὲ γὰρ ἐπιγίνεται πολλάκις πυρετῶν καὶ ἐπιληψίαις, καὶ θλίψεσιν ἐγκεφάλου. ποτὲ μὲν ὀστέου πλουῶτος ἐν κατάγμασι ποτὲ δὲ τοῦ μηνιγγοφύλακος τὴν ἐμπροσθίαν τοῦ ἐγκεφάλου κοιλίαν. τὸν δὲ λήθαργον ἰδίαν τινὰ σύστασιν ἔχειν.

ΠΕΡΙ ΜΑΡΑΣΜΟΥ.

Κεφάλ. γ.

Παῦλ. αἰγ. βιβ. β. κεφ. λα. Ὁ ἑκτικὸς πυρετὸς, οὐκ ἐν τοῖς ὑγροῖς καὶ ἐν τῷ πνεύματι συνίσταται μόνον ἀλλ᾽ ἤδη καὶ τοῖς στερεοῖς. ἀνώδυνος δὲ ἐστίν. καὶ νομίζουσιν οἱ πυρέττοντες, μὴ δὲ πυρέττειν ὅλως οὔτε γὰρ αἰσθάνονται τῆς θερμασίας, ἁπάντων αὐτοῖς ὁμοίως ἐκ τε θερμασμένων τῶν μορίων. διττὸν δέ ἐστιν εἶδος τῶν ἑκτικῶν πυρετῶν. οἱ μὲν γὰρ, ἐπὶ καυσώδεσι πυρετοῖς ὡς τὰ πολλὰ γίνονται ἤτοι μηκυνθεῖσιν εἰς τοσοῦτον, ὡς ἐκδαπανῆσαι τῷ χρόνῳ τὴν ἰκμάδα τοῦ τῆς καρδίας σώματος. ἢ καὶ μενούσης ἔτι συχνῆς. οἱ δ᾽ ἔτι μενούσης τῆς ὑγρότητος γιγνόμενοι, τὸ σῶμα τῆς καρδίας καταλαμβάνοντες, ἐντεῦθεν ἀνάπτονται. ἡ μὲν δὴ μία γένησις αὐτῶν εἴρηται, καταλοιπός ἐστιν ὅταν ἐξ ἀρχῆς εὐθέως εἰσβάλλωσιν, τὴν πρώτην γένεσιν ὁμοίαν ποιησάμενοι τοῖς ἐφημέροις ἐπὶ λύπῃ καὶ θυμῷ καὶ κόπῳ πλείονι μετ᾽ ἐγκαύσεως ἅμα γενομένων. τούτους μὲν οὐ χαλεπόν ἐστιν ἰᾶσθαι. τοὺς δὲ ἐξ αὐτῶν εἰς μαρασμὸν ἀφικνουμένους, ἀδύνατον ἐστὶν ἰᾶσθαι. ὁ μὲν δὴ συνεμπίπτων τῷ μαρασμῷ πυρετὸς ἑκτικὸς ἑτοιμότατός ἐστι γνωσθῆναι. ὀφθαλμοὺς τε γὰρ κοίλους ἀμέτρως θεάσῃ καὶ λήμας κατ᾽ αὐτοὺς ἐμφερομένας ξηράς, καὶ τινὰ αὐχμώδη διάθεσιν. ἀπολωλὸς δὲ καὶ τῆς χρόας αὐτῶν τὸ ζωτικὸν ἄνθος. καὶ τὸ μέτωπον ξηρόν καὶ περιτεταμένον. καὶ μέν τοι καὶ μύουσιν ὡς τὰ πολλὰ καθάπερ ὑπνώττοντες. ἔστι δὲ οὐχ ὕπνος τὸ πάθος, ἀλλ᾽ ἐγρηγόρσεως ἀδυναμία. καὶ κρόταφοι συμπεπτωκότες εἰσίν. καὶ τί γὰρ ἄλλο ἢ ὀστᾶ καὶ δέρμα μόνον εἰσί; καὶ εἰ γυμνώσας ἐπισκέπτοιο τὰ κατὰ τὴν γαστέρα, δόξει σοι μήτε τῶν ἐντέρων μήτε τῶν σπλάγχνων μηδὲν ἀποσώζεσθαι. καὶ τὸ ὑποχόνδριον ἀνεσπᾶσθαι σφοδρῶς. καὶ τὸ δέρμα δὲ αὐτοῖς ἐσχάτως καρφαλέον ἐστίν. ὁ σφυγμὸς ἰσχνὸς καὶ πυκνὸς καὶ σκληρός.

ἡ δὲ

ἡ δὲ θερμασία κατὰ μὲν τὴν πρώτην εἰσβολὴν ἀμαυρά, μετ' ὀλίγον δὲ τό, τε δριμὺ καὶ διαβρωτικὸν ἐνδείκνυται. μέχρι μὲν οὖν γὰρ σώζεσθαί τι τῆς ὑγρασίας, ἑκτικὸς μόνον πυρετὸς ἐστίν, ὅταν δὲ εἰς κίνδυνον ἥκῃ τοῦ μηκέτι, εἶναι τῆς τοιαύτης ὑγρότητος μηδέν, ἀκριβὴς ἤδη μαρασμὸς συνίσταται.

Calor autem, cum primùm manus iniicitur, obscurus est, paulò uerò post, asperitatem & rosionem exhibito. Quandiu igitur humiditatis quippiam superest, hectica modò febris appellatur. Cum uerò periculum est, ne tantillum humoris supersit, exquisitus iam marasmus constituitur.

ΠΕΡΙ ΑΠΟΠΛΗΞΙΑΣ.

Κεφάλ. δ.

Παῦλ. αἰγ. βιβ. γ. κεφ. ιη. Τῆς μὲν κοινῆς ἀρχῆς τῶν νεύρων παθούσης. κακοῦ δὲ πάντων τῶν κατὰ τὸ σῶμα μορίων ἀπολεσάντων τήν τε κίνησιν ἅμα, καὶ τὴν αἴσθησιν, ἀποπληξία τὸ πάθος καλεῖται. μετὰ γὰρ καὶ τὰς ἡγεμονικὰς ἐνεργείας βεβλάφθαι. εἰ δὲ κατὰ θάτερον μέρος ἡ ἐμφραξις γένηται, ἡμιπληγία καὶ παράλυσις ὀνομάζεται. εἰ δὲ καθ' ἕν τι μόριον ἡ τοιαύτη συσταίη βλάβη, ἐκείνου τοῦ μορίου τὸ πάθος λεχθήσεται. φησὶ γοῦν Ἱπποκράτης. ἀπόπληκτον αὐτῷ τὸ σκέλος ἐγένετο. σώζεται οὖν ἐπὶ τῶν ἀποπλήκτων, βραχεῖα τις ἀναπνοή, ἥτις εἰ μὲν ἐπὶ πολὺ τῆς κατὰ φύσιν ἐνεργείας ἐκτραπείη. μεγίστην οἴσει τὴν διάθεσιν. εἰ δ' ἐπ' ὀλίγον, βραχεῖαν χειρίστη δὲ ἐστίν, ὅταν διαλιμπάνει, ἢ καὶ μετὰ βίας μεγάλης προσγίγνεται. συνίσταται δὲ τὸ πάθος ἀθρόως, ψυχροῦ πληροῦντος φλέγματος τὰς κυριωτάτας τοῦ ἐγκεφάλου κοιλίας. εἰ δὲ ποτέ, ἡ τοῦ νωτιαίου ἀρχὴ ἅπασιν τὸ τοιοῦτο πάθοι, τὰ κάτω πάντα τοῦ προσώπου παραλυθήσονται. αὐτοῦ δὲ ἀπαθοῦς μένοντος, διότι τὴν αἴσθησιν καὶ τὴν κίνησιν τὰ ἐνθάδε ἀπ' ἐγκεφάλου δέχεται. εἰ δὲ κατὰ τοῦ ἡμίσεως παραπληγία συνίσταται ἐκείνων τῶν μερῶν. εἰ δὲ ἡ ὄσφρησις πάθοι. ἤτοι τῶν ἔμπροσθεν κοιλιῶν τοῦ ἐγκεφάλου δυσκρασίαν ἀναδεξαμένων, ἢ τῶν ἐν τοῖς ἠθμοειδέσιν ὀστοῖς πόρων φραχθέντων, τὸ τοιοῦτον ἐστί. οἱ τοίνυν ἀπόπληκτοι κεῖνται ἄπαυδοι, ἀκίνητοι τε καὶ ἀναίσθητοι, ἄνευ πυρετοῦ. προηγεῖται δὲ τοῦ πάθους, κεφαλῆς ἀθρόον καὶ ὀξὺ ἄλγημα, καὶ τῶν σφαγιτίδων φλεβῶν ἔπαρμα, καὶ σκοτοδινία, τῶν τε ὀφθαλμῶν μαρμαρυγαί, καὶ ψύξις ἄλογος τῶν ἄκρων, παλμοί τε τοῦ σώματος ὅλου, καὶ δυσκινησία, καὶ ὀδόντων τρισμοὶ ἐν τῷ καθεύδειν οὐροῦσί τε οἷον ἰώδη καὶ μέλανα ὀλίγα, καὶ κριμνώδη τινὰ ἔχοντα ὑπόστασιν. συμβαίνει δὲ τὸ πάθος περὶ τὴν πρεσβυτικὴν ἡλικίαν ταῖς φλεγματικωτέραις κράσεσι, καὶ διαίτῃ τοιαύτῃ. εἰ δὲ ἐπ' οὖν ἐν νεότητι καὶ θέρους ὥρᾳ συνέστη, μεγάλην δηλοῖ τὴν ἀνάγκην.

DE APOPLEXIA.

Caput IV.

PAulus Ægin. lib. 3. c. 18. Quando communis neruorum origo afficitur, atque inde uniuersæ corporis partes sensu simul & motu spoliantur; morbus attonitus Romanis, Græcis apoplexia nominatur, principalibus animæ functionibus oblæsis. Sin in alterutra capitis parte obstructio fiat, hemiplegia atque paralysis nuncupatur: si in alterius partis aliquam particulam incubuerit oblæsio, eius tantummodo partis affectio dicetur. Crus itaque inquit Hippocrates, ipsi apoplecton euaserat, pro eo quod erat resolutum. Quocirca seruatur in attonitis exigua quædam respiratio: quæ si plurimum à naturali operatione recesserit, summam esse affectionem arbitrare: si paululum, exiguam. Pessima uerò est, cum intermittitur, uel magna etiam cum uiolentia trahitur. Fit autem affectio, gelida pituita semel, & confertim principalissimos cerebri sinus infarciente. Si quando uniuersum spinæ principium dicto modo conflictatur, omnes quæ sub facie constitutæ sunt partes, ipsa manente incolumi resoluuntur: eò quod partes quæ inibi habentur cum sensationis, tum motionis uires cerebro acceptum referant. Si uerò ex medietate affligitur, illarum partium resolutio constituitur. Vbi uerò odorandi facultas interit, uel anteriorum cerebri uentriculorum intemperie affectorum, uel meatuum qui ethmoides à colando dicuntur, obturatorum, affectio est. Attoniti igitur procumbunt sine uoce, sine motu, citra sensum & absque febre. Præcedit eam affectionem, capitis repentinus & acutus dolor; pulsuum uenarum circa guttur (sphagirides Græci appellant) turgentes, uertigines, tenebricosa lucis obscuritate oculis obuersante: oculorum incerti & discurrentes lucis splendores, frigus extremitatum absque causa, totius corporis tremor, difficilis motio, dentium in somno stridores, lotium quasi rubiginosum, atrum, paucum, cum corpulentiore farinæ simili hypostasi. Eo morbo facilius tentantur circa senium, maximè pituitosioris temperaturæ homines, & eiusdem naturæ uictus ratione utentes. Si quem in iuuentute atq; æstiuo tẽpore oppresserit, summam necessitatem arguit.

DE MORBO COMItiali

Caput V.

Paulus Æginęta lib. 3. cap. 13. Morbus comitialis, qui conuulsio est totius corporis, cum principalium actionum læsione, aliquando in ipso cerebro consistentem causam habet, aliquando in ipsius uentriculis uniuersis. Hæc autem est quandoque pituitosus, quandoque atrabiliarius humor. Quin & propter os uentriculi per consensum oboritur (quemadmodum etiam in colicis, uelut in tractatione de illis dicetur) aut etiam ex aliarum partium distributione, aura aliqua frigida ad cerebrum perueniente, aliquando à crure, aliquando à digitis manus. Visus est quoque aliquando ab utero in aliqua muliere, quo tempore prægnans fuit, post partum autem sedatus fuit. Fit hæc affectio maxime pueris, & ex ijs amplius recens editis: postea uerò etiam adolescentibus, & in uigore consistentibus: minimè autem adultis & senibus. Præcedit igitur in comitialibus corporis & animæ seditio inuoluntaria, & tristitia, & familiarium obliuio, & insomniorum uisiones turbulentæ, & capitis dolor, & repletio capitis assidua (maximè ex iracundia) & faciei pallor, & linguæ motus inordinatus: quidam etiam ipsam mordent. At in ijs qui per consensum ex stomacho afficiuntur, etiam ipsius stomachi palpitatio præcedit, & agitatio ac morsus: & in inedijs aut dilatis cibis exacerbantur. Instante uerò iam symptomate, collapsio ipsis derepente contingit, & conuulsio, & quandoque nihil significans exclamatio. Præcipuum uerò ipsorum signum est oris spuma, quum reliqua etiam alijs morbis quodammodo communia sint. Quibusdam autem etiam urina & stercus inuoluntariè excernitur, aliquibus etiam semen. Quum igitur in aliquibus acutissima fit affectio, citò occidit, tum exacerbationum assiduitate, tum symptomatis uehementia. In quibusdam uerò in longum extenditur; adeò ut si non circa pubertatem aut lunares purgationes, aut imprægnationes, soluta fuerit, aut si post hoc tempus contracta fuerit, plerunque commoriatur, præterquam si conuenientem curationem consequatur. Declarant autem comitiales suffita hæc, bitumen, lapis Gagates, cornu caprinum. In cibo uerò acceptum hepar hircinum, & hepatis, dum assatur, odor.

ΠΕΡΙ ΕΠΙΛΗΨΙΑΣ

Κεφάλ. ε.

Ἡ ἐπιληψία, σπασμὸς ἐστὶ τοῦ παντὸς σώματος μετὰ βλάβης τῶν ἡγεμονικῶν ἐνεργειῶν, πῆ μὲν ἐν αὐτῷ τῷ ἐγκεφάλῳ συνισταμένην ἔχει τὴν αἰτίαν. πῆ δὲ ἐν ταῖς τούτου κοιλίαις ἁπάσαις. αὕτη δὲ ἐστὶν, ὅτε μὲν φλεγματικὸς, ὅτε δὲ μελαγχολικὸς χυμός. ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸ τῆς γαστρὸς στόμα κατὰ συμπάθειαν γίνεται. καθάπερ καὶ ἐπὶ κωλικῶν, ὡς ἐν τῷ περὶ ἐκείνων εἰρήσεται λόγῳ. ἤγουν καὶ ἐξ ἀναδόσεως ἑτέρων μορίων, αὔρας τινὸς ἀνερχομένης ψυχρᾶς πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, ὅτε μὲν ἀπὸ τοῦ σκέλους, ὅτε δὲ ἀπὸ τῶν τῆς χειρὸς δακτύλων. ὤφθη δέ ποτε καὶ ἀπὸ τῆς ὑστέρας ἐπί τινος γυναικὸς, καθ' ὃν ἔγκυος ἐγένετο χρόνον, μετὰ δὲ τὴν ἀπότεξιν ἀπεπαύετο. γίνεται δὲ τὸ πάθος τοῦτο μάλιστα μὲν παιδίοις, καὶ τούτων ἔτι τοῖς νεογνοῖς, μετὰ ταῦτα δὲ τοῖς μειρακίοις τε καὶ ἀκμάζουσιν. ἥκιστα δὲ πρεσβύταις τε καὶ γέρουσι. προηγεῖται μὲν οὖν τῶν ἐπιληπτικῶν, σώματος καὶ ψυχῆς στάσις ἀπροαίρετος, καὶ δυσθυμία, καὶ τῶν προσεχῶν λήθη, καὶ ἐνυπνίων ὄψεις ταραχώδεις, καὶ κεφαλαλγία, καὶ πλήρωσις τῆς κεφαλῆς συνεχὴς, ἐπ' ὀξυθυμίαις μάλιστα, ὠχρότης τε προσώπου, καὶ γλώττης ἄτακτος κίνησις. τινὲς δὲ καὶ καταδάκνουσιν αὐτήν. τῶν δὲ ἀπὸ στομάχου. καὶ παλμὸς αὐτοῦ τοῦ στομάχου προηγεῖται, καὶ κλόνος, καὶ δῆξις. καὶ ταῖς ἀσιτίαις, ἢ βραδυσιτίαις, παροξύνονται. ἐνστάντος δὲ ἤδη τοῦ συμπτώματος, κατάπτωσις αὐτοῖς αἰφνιδίως γίνεται, καὶ σπασμὸς, καὶ ἄσημός τις ἔσθ' ὅτε ἀναβόησις. ἐξαίρετον δὲ μάλιστα σημεῖόν ἐστιν αὐτῶν, ὁ τοῦ στόματος ἀφρισμός. τῶν ἄλλων κοινῶς πως ὑπαρχόντων καὶ ἑτέροις νοσήμασι. τισὶ δὲ αὐτῶν, καὶ οὖρον ἀκουσίως ἐκκρίνεται καὶ κόπρος. ἔστι δὲ οἷς καὶ γόνος. ἐπὶ τινῶν μὲν οὖν ὀξύτατον ὑπάρχον τὸ πάθος, ταχέως ἀπέκτεινε τῇ τε συνεχείᾳ τῶν παροξυσμῶν, καὶ τῇ τοῦ συμπτώματος ἰσχύϊ. ἐπὶ δὲ τῶν πλειόνων εἰς μῆκος ἐκτείνεται ὥστε εἰ μὴ λυθείη κατὰ τὴν ἥβην, ἢ τὰς καθάρσεις, ἢ τὰς κυήσεις, ἢ εἰ μετὰ τοῦτον συσταίη τὸν χρόνον, ὡς τὰ πολλὰ συναποθνήσκει. χωρὶς εἰ μὴ τῆς προσηκούσης ἰάσεως ἐπιτύχοι. διελέγχει δὲ τοὺς ἐπιληπτικοὺς θυμιώμενα, ἄσφαλτος, ἢ γαγάτης λίθος, ἢ κέρας αἴγειον. ἐσθιόμενον δὲ ἧπαρ τράγειον, καὶ ἡ ὀσμὴ ὀπτωμένου τοῦ ἥπατος.

ΣΗΜΕΙΑ

ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙ πρωτοπαθούσης κεφαλῆς ἐπιληψίας.

Ἀλ. Τραλ. βιβ. α. κεφ. ιε. Οἱ τῆς κεφαλῆς πρωτοπαθούσης πάσχοντες, δῆλοι πᾶσίν εἰσι. καὶ γὰρ βαρύνονται περὶ τὴν κεφαλὴν, καὶ σκοτοῦνται, καὶ ἀμβλυώττουσι, καὶ βραδέως αἰσθάνονται. παιδίοις δὲ μάλιστα τοῦτο συμβαίνει τὸ πάθος, ἀρχόμενοι οὖν ἡμεῖς ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἀρξόμεθα. εἰ μὲν οὖν ἐστι βρέφος, ἢ καὶ γάλακτος μεταλαμβάνει, οὐδὲν δεῖ πολυπραγμονεῖν, οὐδὲ πράττειν τῶν θεραπείας ἐχομένων. ἐπερχομένη γὰρ ἡ ἡλικία καὶ τὸ θερμὸν αὐξανόμενον διαφορεῖ τὴν περιττεύουσαν περὶ τὴν κεφαλὴν ὑγρότητα, καὶ πληροῦσαν αὐτοῦ τὰς κοιλίας. ὅμως συνεργεῖν δεῖ ἡμᾶς, καὶ φροντίζειν, ὅπως τὸ γάλα τῆς τρεφούσης χρηστὸν καὶ ἀπέριττον εἴη. μοχθηρὸν γὰρ ὑπάρχον καὶ παχὺ, μεγάλως οἶδεν ἐμποδίζειν τῇ φύσει. γίνοιτο δ' ἂν χρηστὸν καὶ εὔχυμον, ἐὰν τῇ τροφῷ προσέχῃς καὶ τοῖς γυμνασίοις, ὥστε καὶ μέτρια γυμνάζεσθαι τὴν τροφὸν, καὶ τροφαῖς εὐχύμοις κεχρῆσθαι. εἰ μὲν οὖν λεπτὸν εἴη τὸ γάλα, παχύνειν αὐτὸ μετρίως δεῖ. εἰ δὲ παχὺ, λεπτύνειν τισὶ, οἷον, μάραθρον, ἢ ἄνηθον, ἢ ἄνισον, ἢ εὔζωμον, ἢ πήγανον, ἢ πράσον. πάντων δὲ τούτων χλορῶν ὄντων προσλαμβανέτω. τὰ γὰρ ξηρὰ δριμύτερα μᾶλλον ὄντα, πλέον ἀναστομοῖ τὰ κατὰ τὴν μήτραν ἀγγεῖα. καὶ τὸ αἷμα τῶν καταμηνίων ἐπὶ κενώσεις προτρέπονται. ὅπερ οὐδέν ἐστι χεῖρον, ἔλαττον γὰρ ἀνάγκη διὰ τοῦτο καὶ τὸ γάλα γίνεσθαι, τοῦ αἵματος ἐλάττονος γινομένου διὰ τὴν κάθαρσιν. διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἀφροδίσια κάκιστα ταῖς θηλαζούσαις. λεπτὸν γὰρ καὶ δυσῶδες ἀνάγκη γίνεσθαι τὸ γάλα. εἰ δὲ συμβῇ καὶ συλλαβεῖν, ἔτι μᾶλλον ὀλεθριώτερον, καὶ φεύγειν δεῖ ἐκείνην τὴν τροφὸν ὅλως ἐπιδιδόναι τὸν μαζὸν τῷ παιδίῳ, ἄλλην δὲ μᾶλλον ζητεῖν ἔχουσαν γάλα χρηστόν.

ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙ ἑτέρῳ μορίῳ ἐπιληψίας.

Οἱ δὲ ἐπί τινι μορίῳ καταπίπτοντες, αἰσθάνονται σαφῶς τὴν ἀνάδοσιν γινομένην ἐπὶ τὰ ἄνω, καὶ προλέγουσι τὸ μέλλον αὐτοῖς ἔσεσθαι τῆς ἀναδόσεως ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀρχομένης γίνεσθαι. συμβαίνει δὲ τὸ πάθος καὶ παιδίοις, καὶ μάλιστα τοῖς ὑγροτέροις. διὸ καὶ παιδικὸν αὐτὸ τινες ἐκάλεσαν.

SIGNA MORBI COMITIALIS, ex primario capitis affectu excitati.

ALex. Tral, lib. 1. c. 15. Qui primario capitis affectu laborant, omnibus sunt manifesti. Etenim grauantur capite, oculi obscurantur, & caligant, tardè quæ sentiũt. At hic affectus pueris potissimũ accidit, Nos igitur à puerili ætate incipientes, reliqua persequamur. Quòd si infans est, uel etiam lac assumit, nihil moliendum est, neque agendum, quantum ad curationem attinet. Subsequens enim ætas, & calor augescens superfluam in capite humiditatem, replentemque ipsius uentriculos discutit. Attamen iuuare nos, curamque habere oportet, ut lac nutricis benignum sit, & recrementis liberum. Nam quod uitiosum & crassum est, ualde solet naturam impedire. Fiet autem probi bonique succi, si nutrici animum adhibeas, & exercitijs ut ipsa & mediocriter exerceatur, & cibis boni succi utatur. Si igitur lac fuerit tenue, paulo ipsum crassius efficere conuenit: sin crassum, extenuare quibusdam, quale est fœniculum, aut anethum, aut anisum, aut erucam, aut rutam, aut porrum. Omnia autem hæc dum uiridia sunt, assumantur. Nam sicca, cum magis sint acria, plus uteri uasa aperiunt, & nimis sanguinis menstruorum uacuationes incitantur; quo nihil est deterius. Nam hinc necesse est etiam lac imminui, dum sanguis purgatione decrescit: quare etiam uenus nutricis pueris lactentibus est nocentissima: quippe lac hinc tenue & fœtidi odoris fieri necesse est: sin autem contingat etiam concipere, adhuc multo fit perniciosius, ac cauendum est, ne illa omnino nutrix puero mammillam porrigat: sed alia potius quærenda est quæ lac habeat benignum.

SIGNA COMITIALIS morbi, ex alia particula contracti.

QVi uerò ob particulam quampiam concidunt, distributionem mali ad superiora fieri, manifestò percipiunt: & id quod futurum ipsis est prædicunt, quum distributio uitij ad cerebrum uergere incipit. Accidit autem hic affectus etiam pueris, præsertim humidioribus: qua de causa nonnulli puerilem ipsum nominarunt.

ἈΡΕΤΑΊΟΥ ΚΑΠΠΑΔΌΚΟΥ

ἸΑΤΡΩΝ ἈΡΊΣΤΟΥ

Κεφαλ. έ.

*ἀμβλυτῆτες, ἴλιγγοι, τενόντων βαρέα, φλεβῶν ἐν τῷ τραχήλῳ πληρώσιες καὶ διατάσιες. ναυτία τὰ πολλὰ μὲν ἐπὶ σιτίοις, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἀπ' ἀσιτίησι, καὶ βληχρὴ, καὶ βλέγμα ἐμεῖται συχνόν. ἀποσιτίη καὶ ἀπεψίη ἐπὶ σμικροῖσι ἐδέσμασι, φυσώδεες, ἐπηρμένοι ὑποχόνδρια. τάδε μὲν οὖν διηνεκέα· ἢν δὲ πλησίον *εἴδεος ᾖ τοῦ παροξυσμοῦ, κύκλῳ μαρμαρυγαὶ περὶ τῆς ὄψεως πορφυρέων ἢ μελάνων, ἢ πάντων ὁμοῦ συμμεμιγμένων, ὡς δοκέειν ἐν τῷ οὐρανῷ τετανύσθαι ἶριν. ἦχοι ὤτων, βαρυοδμίη, ὀργίλοι, πικρόχολοι παραλόγως. κατέπεσον γοῦν τινὲς ὑπὸ προφάσιος ἐξ ἀθυμίης. μετεξέτεροι δὲ ῥεύματι ποταμοῦ ἀτενέες ἐνιδόντες, ἢ τροχῷ δινευμένῳ, ἢ *ῥέμβῳ κιὶ ἑλισσομένῃ. ἄλλοτε δὲ ὄσφρησις βαρέων ὀσμῶν *κατέβαλε, ὥσπερ τοῦ γαγάτου λίθου. τοῖς δὲ μὲν οὖν ἐν τῇ κεφαλῇ τὸ κακὸν ἐστηρίχθη τε, καὶ ἐντεῦθεν πημανθὲν ἄρχεται. μετεξετέροισι δὲ καὶ ἀπὸ τῶν πορρωτέρω τῆς κεφαλῆς νεύρων, ὁκόσα ξυμπαθέα τῇ ἀρχῇ, γίγνεται. δάκτυλοι γοῦν μεγάλοι χειρῶν ἢ ποδῶν ξυνέλκονται, καὶ πόνος, καὶ νάρκη, καὶ τρόμος ἕπεται. καὶ ἐς κεφαλὴν *τουτέων ἡ ὁρμὴ ἥκει, ἢν ἕρπον τὸ κακὸν εἰς τὴν κεφαλὴν ἵκηται, πάταγος

ARETAEI CAPPADOCIS

MEDICI INSIGNIS,

De Comitialis morbi acceſſione.

Caput V.

*hebetudines, vertigines, tendonum grauitates, venarum colli repletiones & diſtentiones, nauſea frequentiùs quidem à cibis; non minimè tamen & ab inedia puſilla quædam nauſea ſequitur, & uberior pituitæ fit vomitus: paucis aſſumtis cibis faſtidiunt, & crudi ſunt: flatibus replentur, præcordia elata habent. Hæc ſanè perpetuò comitantur. Cum verò acceſſio appropinquat, ſplendores quidam purpurei, aut nigri, aut omnes unà permixti ob oculos in orbem verſantur, ac diſcurrunt, ut in cœlo iris prætenta eſſe videatur: fœdum odorem ſentiunt: aures ſonant, iracundi fiunt: bilis præter rationem accenditur. Quidam igitur leui de cauſa, utpote ob animi angorem, ceciderunt: aliqui intentè fluminis decurſum, aut rotam, quæ circumuoluitur, aut turbinem, qui in orbem agitur, conſpicati: alios autem rerum graueolentia, ut gagatis lapidis odoratus proſtrauit. His utiq; in capite vitium inhæſit, atque inde noxam inferens ortum habet. Nonnullos verò & corripit à neruis procul à capite poſitis incipiens, quicunque principium in conſenſum affectus inducunt. Itaque magni manuum, aut pedum digiti conuelluntur: unde & dolor & ſtupor & tremor ſequuntur: atque hæc in caput impetum faciunt, ſi & malum ſurrepens in caput inuaſit. His porrò fragor quidam redditur, per-

*m.f. ἴδιος ἢ εἶδος. ἄλλως δὲ ἰδέας.

*m.f. ἑλίσσει.

*m.f. κατέλαβε.

*m.f. ἴκετο, τουτέων, &c.

τουτέοισι γίγνεται ὡς ἀπὸ πληγῆς ἢ ξύλου, ἢ λίθου· καὶ ἐξαναστάντες ἐκδιηγοῦνται, ὡς ἀπὸ τῆς ἐξ ἐπιβουλῆς παταχθέντες. ἥδε μὲν τοίνυν ἀπάτη γίγνεται, ὁκόσοισι τόδε πρῶτον τὸ κακὸν ξυνέπεσεν. οἷς δὲ ξυνήθες τὸ πάθος, ἣν ἐπήη μὲν ἡ νοῦσος, ἐς δάκτυλον δὲ ἤδη ἀφίκηται, ἢ ἀπό τευ ἄρξηται, ξυνηθέας ἀρωγοὺς καλέουσι τοὺς παρεόντας, προγνώσει τοῦ μέλλοντος ὑπὸ *ἐμπειρίης. διασφίγγειν τε καὶ *ἀνακλαίειν καὶ συντείνειν δέονται τὰ καταρχόντα μέρεα, καὶ αὐτοὶ δὲ ἑωυτέοισι ἕλκουσι τὰ μέρεα ὅκωσπερ τὴν νοῦσον ἐξαιρεύμενοι. καὶ σφέων ἡ τοιήδε ἐπικουρίη ποτὲ, καὶ ἐς τὴν *ἡμετέρην σημασίην διώσατο. πολλοῖσι δὲ φόβος ἐστὶν ὡς ἐπιόντος θηρίου, ἢ σκιῆς φαντασίη, καὶ οὕτω κατέπεσον. ἐν δὲ τῇ σημασίῃ, ἀναισθήτως μὲν κέεται ἄνθρωπος. χεῖρες δὲ οἱ σπασμῷ συνέρχονται, σκέλεα οὐ διαπεπλεγμένα μοῦνον. ἀλλὰ τῇ δὲ κακεῖσε βαλλόμενα αὐτοῖς ἀπὸ τῶν τενόντων. ἐσφαγμένοισι ταύροισιν ἤδε ἰκέλη ἡ ξυμφορή. αὐχὴν ἀγκύλος, κεφαλὴ ποικίλως διάστροφος. *ἄλλοτε μὲν γὰρ ἐς τὸ πρηνὲς τέτραπται, *ὥστε ἐς τὸ στερνὸν ἡ γένυς ἐρείδει, ἄλλοτε δὲ ἐς τὸ μετάφρενον ἀνακλᾶται, ὅκως τοῖς ἀπὸ τῆς κόμης ἑλκομένοισι βίῃ, εὖτε ἔνθα ἢ ἔνθα ἐπὶ τοῖν ὤμοιν ἱζάνει. χάσκουσι μέγα, στόμα ξηρὸν, γλῶσσα προμήκης, ὡς καὶ κίνδυνον τρώματος μεγάλου γίνεσθαι, ἢ ἀποτομῆς· ποτὲ σπασμῷ ξυνερείσουσιν οἱ ὀδόντες· ὀφθαλμοὶ ἐνδεδινημένοι, βλεφαρίδα πολλὰ διέχοντα ξὺν παλ-

* ἀπειρίης.
* ἀνακλαίειν ἢ ἀνακλάζειν.
* ἐς τὴν ἡμετέρην.
* ἔστι.
* ὥστε ἐς.

inde, ac si ab ligno aut lapide verberentur. Cumque ab humo surrexerunt, quædam tanquam si ex insidijs vapulassent, commemorant. Hoc sanè pacto illi, quibus primò id malum incidit, decipiuntur. Quibus verò familiare & consuetum est, simul atque morbus in digitum impetum dedit, aut *alicunde* exortum est, usitatos, qui adsunt, adjutores inclamant, futuramque ab experimento calamitatem prospiciunt: obsecrant quoque, ut membra, unde oritur, constringant, reflectant, dirigant. Quin etiam ipsimet sibi ipsis affecta membra, tanquam inde morbum eximentes trahunt, velluntque: atque ita sibimet auxiliantes, nonnunquam & nos ad ægritudinis notitiam impulerunt. Nonnullos utique ceu inuadente fera pauor corripuit, aut adumbrationis opinio incessit, atque ita prociderunt. At in ipso morbi insultu sensibus captus homo jacet: manus ipsi neruorum distentione conuelluntur. Crura verò non solum distracta sunt, sed etiam huc atque illuc à tendonibus projiciuntur. Id genus calamitas jugulatis tauris haud absimilis est: ceruix incuruatur, caput variè distorquetur. Siquidem nonnunquam pronum, ceu arcus, inflectitur, quando pectori maxilla adhærescit: nonnunquam verò in scapulas refringitur: veluti his, qui per vim crinibus trahuntur, usu venit, quando modò in hanc, modò in illam partem ad humeros admouetur. Sic laborantes magno hiatu os aperiunt: id siccum habent, linguam prælongam: ut periculum sit, ne aut magno vulnere sauciertur, aut penitus abscindatur. Interdum conuulsione dentes inter se colliduntur: oculi inuersi sunt: palpebræ cum palpitatione frequenter dehiscunt. Quod

si

si quando conniuere velint, palpebræ non committuntur, sed alba oculorum cernuntur, ac subapparent. supercilia nonnunquam (ut his, qui ad iram concitantur) in glabellam attrahuntur: nonnunquam ad rempora vehementer admodum reuelluntur: ut cutis circa frontem valde prætenta sit, atque in superciliorum medio rugæ euanuerint. Malæ rubentes palpitant. Labia interdum quidem in acutum clauduntur: interdum verò ad obliqua dilatantur: quando in ridentis speciem dentibus circumtenduntur. Malæ rubent quidem, sed cum morbus increuit, & faciei liuor accedit: ceruicis vasa distenduntur: vox, ut in strangulatu, aufertur. Etiamsi vehementer inclamet, non sentiunt. Eorum vox nihil nisi gemitus & suspirium est. Respiratio verò suffocatio quædam est, veluti in his, qui laqueo strangulantur. Inter initia arteriarum motus vehementes sunt, & celeres, & parui: in fine verò magni, tardi & languentes: in uniuersum autem ordine carentes. Penis quoque arrectio sequitur. Hæc utique circa accessionis finem patiuntur. At ubi ad mali remissionem perueniunt, tunc sponte urinam reddunt, aluus fluit: nonnullis etiam adstrictis compressisque vasculis genitura excernitur. Id verò & dolore irritante, & humiditate erumpente accidere potest: Siquidem & istis neruorum dolores fiunt. Ad hæc os vehementer humidum habent: pituitam multam, crassam & frigidam: eam si trahas in longum, veluti filum, ipsius multitudinem diduces. Porro temporis longitudine & laboris vehementia, quæ intra pectus sunt, feruent.

μῶ. ἢν δὲ ἐπιμύσαι κοτὲ ἐθέλοιεν, οὐ ξυμβάλλουσι τὰ βλέφαρα, ὡς καὶ τὰ λευκὰ ὁρῆσθαι ἐξ ὑποφάσιος· ὀφρύες, ἄλλοτε μὲν ἐς τὸ μεσόφρυον ἀνειμέναι, ὅκως τοῖς χαλεπαίνουσι· ἄλλοτε δὲ ἐς τοὺς κροτάφους ἀπηγμέναι, πολλόν τι μᾶλλον, ὡς τὸ δέρμα περὶ τὸ μέτωπον σφόδρα περιτετάσθαι, καὶ τὰς τοῦ μεσοφρύου ῥυτίδας ἐξηλιλίφθαι· μῆλα ἐρυθρά, παλλόμενα χείλεα, *κοτὲ μὲν ἄμφω [*ποτὲ] ἐς ὀξὺ μεμυκότα, ἄλλοτε δὲ ἐς τὰ πλάγια ἀπηγμένα, ὥστε τοῖσι ὀδοῦσι περιτείνεται τοῖσι μειδιῶσι ὁμοίως· ἐρύθημα μήλων. ἐν αὔξῃ δὲ τοῦ κακοῦ, καὶ πελιδνότης τοῦ προσώπου προσγίγνεται· ἀγγείων τῶν ἐν τῷ αὐχένι διάτασις, ὡς ἐν πνιγὶ ἀφωνίη, ἀναισθησίη, καὶ εἰ μέγα ἐμβοῇς. νυγμὸς δὲ καὶ στεναγμὸς ἡ φωνή, καὶ ἡ ἀναπνοή, καὶ ἡ πνὶξ ὡς ἀπαγχομένῳ· σφυγμοὶ σφοδροί, καὶ ταχέες, καὶ σμικροὶ ἐν τῇσιν ἀρχῇσι. μεγάλοι δέ, καὶ βραδέες, καὶ νωθροὶ ἐπὶ τῷ τέλει, ἄτακτοι δὲ ἐς τὸ ξύμπαν· αἰδοίων ξύντασις. τάδε μὲν οὖν εἰς τέλος τῆς σημασίης πάσχουσι. ἢν δὲ ἐς ἄφεσιν ἀφίκωνται τοῦ κακοῦ, οὖρα αὐτόματα, κοιλίης περίπλυσις. μετεξετέροισι δὲ καὶ γονῆς ἀπόκρισις τῇ θλίψει καὶ πιέσει τῶν ἀγγείων, ἢ γαργαλισμοῦ τοῦ πόνου, καὶ ὑγρασίης προβλῆσι. γίγνονται γὰρ ἐν νεύροισι πόνοι καὶ τοῖσδε. στόμα δίυγρον, φλέγμα πολλόν, παχὺ καὶ ψυχρόν, καὶ εἰ ἕλκοις αὐτό, ἐπὶ μᾶλλον ἂν πλῆθος αὐτέου μηρύσαιο. *ἢν δὲ χρόνῳ μακρῷ καὶ πόνῳ πολλῷ βραθῇ μὲν τὰ ἔνδον τοῦ θώρακος, [*ἐν δὲ]

πνεῦμα δὲ ἐγκατειρχθὲν τὰ πάντα σείσῃ. σπασμὸς δὲ καὶ τάραχος τῶν αἰτίων ἔῃ. κλύδων δὲ ὑγρῶν * ἀναπνέῃ ἐς τὰς διαπνοάς, στόμα καὶ ῥῖνα, σὺν ὑγρῷ τὸ πνεῦμα, ἄνεσις * δὴ τῆς πρόσθεν πνίξιος ἁπάντων ἔοικε. ἀφρὸν δὲ ἀποπτύουσι ὥσπερ ἐπὶ τοῖσι μεγάλοισι πνεύμασι, ἡ θάλασσα τὴν ἄχνην. εὖτε καὶ ἐξανίστανται δῆθεν ὡς τελευτήσαντες τοῦ κακοῦ. ἐπὶ δὲ τῇ ἀποπαύσι, νωθροὶ τὰ μέλεα τὰ πρῶτα, καρηβαρικοί, διαλελυμένοι, παρετοί, ὠχροί, δύσθυμοι, κατηφέες, καμάτῳ καὶ αἰσχύνῃ τοῦ δεινοῦ.

* ἀναπνοή.
* δή.

ΠΕΡΙ ΤΕΤΑΝΟΥ.

Κεφάλ. ϛ.

Σπασμοὶ οἱ τέτανοι, κάρτα μὲν ἐπίπονοι, ὀξύτατοι δὲ κτεῖναι, ἀτὰρ οὐδὲ * ῥηΐδιοι λυθῆναι. μυῶν τῶν ἐν γνάθοισι καὶ τενόντων τάδε πάθεα· ξυνδιδοῖ τε τὸ κακὸν ἐς τὸ πᾶν. ἅπαντα γὰρ ξυμπαθέα τῇσι ἀρχῇσι γίγνεται. ἰδέαι δὲ τῆς ξυνολκῆς ἐᾶσι τρεῖς· * ἐς ἰθύ, ἐς τὸ κατόπιν, ἐς τοὔμπροσθεν· ἐς εὐθὺ μέν, ὁ τέτανος, εὖτε ἀστραβὴς ἄνθρωπος καὶ ἀκαμπὴς ἐντέταται. αἱ δὲ ἐς τοὔπισω, ἢ ἐς τοὔμπροσθεν ξυνολκή, ξὺν τῇ πάσι καὶ τῷ χωρίῳ ἴσχουσι τὴν ἐπίκλησιν, τὴν μὲν γὰρ κατόπιν ξυνοσέοντες ἀνάκλισιν, ὀπισθότονον καλέομεν, τῶν τῇδε πεπονθότων νεύρων· ἐμπροσθότονον δέ, ἢν ἐς τοὔμπροσθεν καμπύληται ἄνθρωπος ἐπὶ τοῖσι πρόσθεν νεύροισι. τόνος γὰρ νεύρων καὶ ἐντάσιος οὔνομα. προφάσιες δὲ τῶνδε μυρίαι. καὶ γὰρ ἐπὶ τρώματι φιλέουσι γίγνεσθαι,

* ῥηϊδίως.
* ἐπ' εὐθύ.

Spiritus verò intus coërcitus omnia concutiet. Eorundem quoque & conuulsio & perturbatio sequitur. Inter respirandum præterea humores & os & nares inundant. Spiritus cum humore effertur. Cum præcedens verò strangulatio remittit, omnia item remittere videntur. Quin etiam, ut magnis procellis concitatur mare, spumam ore profundunt: quando & tanquam iamdudum expulso morbo resipiscunt, & resurgunt. Cæterum cum à morbo quiescunt, ab initio, membris segnes sunt: capitis grauitate premuntur: dissoluti sunt, languidi, pallentes, consternati animo: ob lassitudinem morbiq; verecundiam contristantur.

DE TETANO SEV RIGORE.

Caput VI.

Tetani musculorum, qui in maxillis sunt, & tendonum distentiones sunt, dolorem quidem magnum inferentes, celerrimè verò necantes, haud facilè quoque sanabiles. At noxæ ab hoc malo cum omni corpore communicantur: omnia enim cum principiorum vitijs consentiunt. Species verò conuulsionis tres sunt, cum rectum corpus riget, aut retrorsum flectitur, aut prorsum uersus incuruatur. Recto quidem corpore Tetanus dicitur, cum neutram in partem detortus homo, atque inflexilis contentus est. At conuulsiones, quæ retrorsum, aut in priorem partem fiunt, à tentione & loco nomenclaturam accipiunt. Nam in auersam partem ægrotantis reclinationem opisthotonon vocamus, neruis, qui eo loci sunt, malè affectis. Emprosthotonon autem, si in priorem partem homo deflectitur, neruis anterius positis laborantibus. Tonus enim neruorum, tentionisq; vocabulum est. Causæ autem istorum infinitæ sunt. Nam ob vulnera fieri solent, membrana,

brana, aut musculis, aut neruis punctis, ex quo plerunque moriuntur. A vulnere enim conuulsio lethalis est. Conuellitur autem ex aborsu mulier: verum & hæc rarò admodum euadit, & ab aliquo vehementi ceruicis ictu nonnulli conuelluntur. Et frigus *asperrimum* horum vitiorum causa esse potest. Quapropter hyems omnium maximè horum vitiorum ferax est, secundo loco ver & autumnus, æstas autem minime, nisi vulnus præcesserit, aut peregrini morbi grassentur in vulgus. Mulieres sane magis, quàm viri, neruorum distentione tentantur: frigidæ enim sunt. Verum ipsæ frequentius liberantur, quoniam humidæ sunt. Quantum ad ætates attinet, pueri assiduè hoc morbo vexantur: sed non admodum pereunt, quod illis usitatum & familiare id vitium sit. Iuuenes autem rarius, quàm pueri, id patiuntur: sed crebrius intereunt: viri minimè. At senes inter omnes magis & eo vitio corripiuntur, & eo necantur. In causa est frigiditas & ariditas senectæ, *qua etiam est* mortis natura. Cæterùm si frigiditas cum humido coniungatur, minus noxiæ sunt conuulsiones, minusque ab ipsis discrimen impendet. Affectum hunc ista comitantur, *ut in summa de omnibus dicam*, labor & intentio tendonum adest, & dorsi, & musculorum, qui in maxillis & pectore sunt. Inferiorem enim maxillam superiori annectunt adeo, ut neque vectibus, aut cuneis facilè deduci possint. Quod si quis videntes abducens humorem instillauerit non demittunt, sed effundunt, aut ore continent, in naresue retrudunt. Isthmus enim simul inhærescit, ac tonsillæ duræ atque intentæ eius,

ὑμένος, ἢ μυῶν, ἢ νεύρων νυγέντων. εὖτε τὰ πολλὰ θνήσκουσι. ἐπὶ τρώματι γὰρ σπασμὸς θανάσιμον. σπᾶται δὲ καὶ ἐπὶ *ἀμβλώματι ἡ γυνή. ἀτὰρ καὶ ἥδε οὐ μάλα περιγίγνεται. καὶ τῷ πατάξαντος μεγάλως τὸν αὐχένα μετεξέτεροι σπῶνται. καὶ ψύξις δὲ κάρτα ἰσχυρὴ γίγνεται αἰτίη. διὰ τόδε χεῖμα μὲν μάλιστα πάντων τίκτει τάδε τὰ πάθεα. δεύτερον δὲ ἦρ, σὺν τῷ μετοπώρῳ. θέρος δὲ, ἥκιστα, εἰ μὴ κατάρξῃ τρῶμα, ἢ νούσων ἀλλοδαπῶν ἐπιδημίη. γυναῖκες δὲ ἀνδρῶν σπῶνται μὲν μᾶλλον, ὅτι ψυχραί. ἀτὰρ αἵδε περιγίγνονται μᾶλλον, ὅτι ὑγραί. ἡλικίαι δὲ παῖδες μὲν ξυνεχέες, ἀλλ' οὐ μᾶλλον θνήσκουσι, ὅτι ξυνήθες καὶ οἰκεῖον πάθος. νέοι δὲ τουτέων ἧσσον πάσχουσι, μᾶλλον δὲ θνήσκουσι· ἀκμάζοντες ἥκιστα. γέροντες δὲ πάντων μᾶλλον καὶ πάσχουσι καὶ θνήσκουσι. αἰτίη γὰρ ψύξις καὶ ξηρότης γήραος, καὶ θανάτου ἡ φύσις· ἢν δὲ ἡ ψύξις ἔῃ σὺν ὑγρῷ, ἀσινέστεροί τε καὶ ἀσφαλέστεροι εἰς κίνδυνον οἱ σπασμοί. ξυνέσι μὲν αὐτέοισι, ἀθρόον μὲν ἅπασι *εἰρῆσθαι, πόνος καὶ ἔντασις τενόντων καὶ ῥάχεος, καὶ μυῶν τῶν ἐν γνάθοισι καὶ θώρηκι. ἐρείδουσι γὰρ τὴν κάτω γένυν πρὸς τὴν ἄνω, ὡς μηδὲ μοχλοῖσιν ἢ σφηνὶ διὰ ῥηϊδίως στῆσαι δύνασθαι· ἢν δὲ καὶ βίη διαγαγὼν τοὺς ὀδόντας ἐνστάξῃ τις ὑγρὸν, οὐ καταπίνουσι, ἀλλ' ἐκχέουσι, ἢ ἐν τῷ στόματι ἴσχουσι, ἢ ἐς τὰς ῥῖνας ἀνακόπτεται· ὅ, τε γὰρ ἰσθμὸς συνερείδεται, καὶ τὰ παρίσθμια σκληρὰ καὶ ἐντεταμένα ἐόντα,

*ἀμβλώσει.

*ἠρεμαῖς.

οὐ ξυμπίπτει εἰς τὴν ἔνθλιψιν τοῦ καταπινομένου. πρόσωπα *ἐρυθρὰ, πεποικιλμένα, ὀφθαλμοὶ μικροῦ δεῖν ἀτενέες, μόλις περιδινεύμενοι. πνὶξ ἰσχυρὴ, ἀναπνοὴ κακὴ, χειρῶν καὶ σκελέων τάσις, μύες παλλόμενοι, πρόσωπα ποικίλως διάστροφα, μῆλα καὶ χείλεα τρομώδεα, γένυς παλλομένη, ὀδόντων ἄραβες. ἐπ' ἄλλῳ δ' δή τινι, καὶ τὰ ὦτα. ἐγὼ δὲ ἐθηεύμην, καὶ ἐθώυμαζον, οὖρα ἐπισχόμενα μέχρι δυσουρίης καρτερῆς, ἢ αὐτομάτως ἐκχεόμενα θλιβομένης τῆς κύστεος. ταῦτα δὲ μὲν οὖν ξυνὰ πάσῃ ἰδέῃ *σπασμῶν. ἰδίη δὲ *ἑκάστης, τετάνου μὲν ἡ ἐς εὐθὺ ἀπότασις *ὅλου ἀστραβὴς πάντη καὶ ἀκλινής· εὐθέα δὲ καὶ σκέλεα, καὶ χεῖρες· ὀπισθότονος δὲ κατόπιν ἀγκύλλει τὸν ἄνθρωπον, ὡς τὴν κεφαλὴν ἀνακεκλασμένην μεσσηγὺ τῶν ὠμοπλατέων κέεσθαι. βρόγχος ἐξέχει, γένυς τὰ πολλὰ διίσταται. σπάνιον δὲ, εὖτε ξυνερείδει τῇ ἄνω. ῥωχμὸς ἡ ἀναπνοή. περιπετέες κοιλίην καὶ θώρηκα. οὔρου τουτέοισιν μᾶλλον ἀκρατές. ἐπιγάστριον ἐπιτεταμένοι, καὶ εἰ ἐπικρούοις ἐνηχοῦν· χεῖρες ἐν ἐκτάσει κατόπιν κεκλασμέναι, σκέλεα *ξυγκεκαυμένα. ἐναντίως γὰρ ἰγνύϊ κακόντι κάμπτεται. ἢν δὲ ἐς τὸ ἔμπροσθεν ἕλκωνται, κυρτοὶ μὲν τὰ νῶτα, ἐπ' ἴσον τοῖσι μεταφρένοισι τῶν ἰσχίων ἐξωθουμένων· ῥάχις *ἐλκὲς ἐς εὐθύ· κορυφὴ, κεφαλὴ πρηνὴς, ἐς θώρηκα συννενευκυῖα· γένυς ἐπὶ τοῖσι στέρνοισι *πεπηγυῖα, χεῖρες συνηρεισμέναι, σκέλεα ἐκτεταμένα. πόνοι ἁπάντων καρτεροὶ, φωνὴ ἁπάντων κλαυθμώδης. στενάζουσι δὲ μύζοντες

* ἐρυθρ.
* σπασμός.
* ἕκαστος.
* ὅλου.
* ξυγκεκαμμένα.
* ὅλη.
* προσπεπηγυῖα.

quod deuoratur, impressioni non cedunt. Facies est rubida, variegata, oculi fermè rigentes, qui vix circumuoluantur, strangulatio vehemens, spiratio vitiosa, manuum crurumque distentio, musculi palpitantes, facies varijs modis distorta, buccæ & labia tremunt, maxillæ quatiuntur, dentes strident. In alio verò quodam & aures mouebantur. Ego sanè vidi, & miratus fui, lotium supprimi usque ad insignem mejendi difficultatem, aut sponte effundi, cùm vesica premeretur. Hæc utique omnibus conuulsionis generibus communia. Propria verò cuiusque hæc sunt. Tetani quidem in rectum totius distentio, nullam prorsus in partem detorta, neque declinans. Recta quoque sunt crura & manus. Opisthotonus verò retrorsum incuruat hominem, ut reflexum caput inter scapulas locetur, guttur extat: maxilla inferior plerunque dehiscit, & rarò cum superiore committitur. In respirando stertunt, venter & pectus prominent, lotium his minus contineri potest: abdomen intentum est, & si percutias, resonans, manus retrorsum extentione detorquentur, crura inflectuntur. E contrario poplites vitiosè curuantur. At si in priorem partem contrahuntur, conuexa quidem his terga sunt æqualiter cum parte pectori opposita, quam Metaphrenon Græci appellant. Coxendicibus extra pulsis, dorsum totum rectum est: vertex, caputque in pectus vergunt: mentum ossibus pectoris affigitur: manus consertæ sunt, & cohærentes: crura extenta. Dolores omnium atroces, vox omnium flebilis. Suspirant autem mussantes profundius.

dius. Si pectus & spiritum morbus occupauerit, facilè migrant è vita. Bonum quidem ægrotanti, quod laboribus distortione, turpitudineque liberatur: præsentibus quoque hominibus minus triste, seu filius, seu pater sit. Verùm si in vita adhuc perdurent, spiritu licet vitiato, nihilominus permanente, prorsum versus non arcus modo instar, verùm & orbis incuruantur, ut caput genibus adnexum habeant, cruraque ac terga in priorem partem refracta sint adeò, ut genu articulus in poplitem depulsus esse videatur. Inhumana calamitas, iniucundus aspectus, triste intuenti spectaculum, & malum insanabile. Ob inuersionem autem vel ab amicissimis hominibus non agnoscuntur. Votum quoque illis, qui adsunt, prius impium, nunc honestum efficitur, ægrum vita defungi, quo unà cum vita doloribus & acerbis malis liberetur. Quin etiam neque Medicus præsens atque aspiciens, ad vitam, aut ad doloris leuamen, aut ad figuræ emendationem quicquam opis afferre potest. Nam si membra dirigere velit, viuentem sanè hominem distraxerit discerpseritque. Igitur victis à morbo nihil ultra subueniens contristatur duntaxat. Hæc verò est Medici magna infelicitas.

DE ANGINA.

Caput VII.

Angina peracutus affectus est. Spiritus .n. cōpressio est. Duæ verò eius species sunt: aut enim instrumentorū spirandi phlegmone est, aut solius

εὔθιον. ἢν μὲν οὖν τοῦ θώρηκος καὶ τῆς ἀναπνοῆς λάβηται τὸ κακὸν, ῥηϊδίως τοῦ ζῆν ἀπήγαγεν· ἀγαθὸν μὲν τῷ νοσέοντι ἐς πόνων, καὶ διαστροφῆς, καὶ αἰσχύνης ἀπαλλαγήν. ἀλυπότερον δὲ καὶ τοῖσι παρεοῦσι, κἢν υἱὸς, ἢ πατὴρ *ἔῃ· ἢν δὲ ἐς τὸ ζῆν ἔτι διαρκέῃ τῆς ἀναπνοῆς, εἰ καὶ κακῆς, συνειλευμένης δ' οὖν, ἐς τὸ πρόσθεν οὐ τοξοῦνται μόνον, ἀλλὰ καὶ σφαιροῦνται, ὡς τὴν κεφαλὴν *ἐπὶ τοῖσι γούνασιν ἔχειν, καὶ τὰ σκέλεα καὶ τὰ νῶτα ἐς τὸ πρόσθεν κεκλάσθαι, ὡς δοκέειν ἐς ἰγνύην μετὰ γόνυ τὸ ἄρθρον ἐξῶσθαι. ἐξαπάνθρωπος ἡ συμφορὴ, καὶ ἀτερπὴς μετὰ ἡ ὄψις, ὀδυνηρὴ δὲ καὶ τῷ ὁρέοντι θέη· ἀνήκεστον δὲ τὸ δεινόν· ἀγνωσίη δὲ ὑπὸ διαστροφῆς καὶ τοῖς φιλτάτοις ἀνθρώποις· εὐχὴ δὲ τοῖσι παρεοῦσι ἡ πρόσθεν οὐχ ὁσίη, νῦν ἀγαθὴ γίγνεται, ἀπελθέμεναι τοῦ βίου τὸν κάμνοντα, ἐς ἀπαλλαγὴν ξὺν τῷ ζῆν, καὶ τῶν πόνων, καὶ τῶν ἀτερπέων κακῶν. ἀτὰρ οὐδὲ ἰητρὸς παρεὼν ὁρέων οὔτε ἐς ζωὴν, οὔτε ἐς ἀπονίην, ἀτὰρ οὔτε ἐς μορφὴν ἔτι ἐπαρκέει. εἰ γὰρ καὶ ἐπευθῦναι ἐθέλοι τὰ μέλη, ζῶντα ἂν διατμῆξαι καὶ *κατάξαι τὸν ἄνθρωπον. τοῖσι οὖν κεκρατημένοισι οὐκέτι ἐγχειρέων, ξυναχθέεται μοῦνον. ἥδε ἐστὶ τοῦ ἰητροῦ μεγάλη συμφορή.

*ἴῃ.

*ἐπὶ τοῖς γόνασιν ἔχειν.

*κατατμῆξαι.

ΠΕΡΙ ΣΥΝΑΓΧΗΣ.

Κεφάλ. ζ.

Ἡ συνάγχη κάρτα ὀξὺ μὲν τὸ πάθος· ἀναπνοῆς γὰρ ἡ πίεσις· δύο δὲ τὰ εἴδεα. ἡ γὰρ τῶν ὀργάνων τῶν τῆς ἀναπνοῆς ἐστὶ φλεγμονή, ἢ μοῦνον τοῦ

τοῦ πνεύματος *πάθος, ἐφ' *ἑωυτέου τὴν *αἰτίην ἴσχοντος. ὀργάνων δὲ, παρισθμίων, *ἐπιγλωττίδος, φαρυγέθρου, κίονος, ἄκρης ἀρτηρίης· ἢν δὲ ἐπινέμηται ἡ φλεγμονὴ, καὶ γλώττης, καὶ γνάθων τῶν εἴσω. εὖτε *περιβάλλουσι τῶν ὀδόντων τὴν γλῶτταν ὑπερβολῇ μεγέθεος. πίμπλησι γὰρ τὴν χώρην τοῦ στόματος, καὶ τὸ περιττὸν ταυτέης *ὑπὲρ τοὺς ὀδόντας ἐκχέεται. συνάγχη καὶ κυνάγχη τόδε καλέεται, ἤτοι τῷ ξυνεχέι πάθει τῶν δε τῶν ζώων, ἢ τῷ ξυνήθει τῆς περιβολῆς τῆς γλώσσης καὶ ἐν ὑγείῃ. τῷ ἑτέρῳ δὲ εἴδει τὰ ἐναντία ξύνεστι· ξύμπτωσις τῶν ὀργάνων, καὶ ἰσχνότης ἐπὶ μᾶλλον τῆς ἑκάστου φύσιος, καὶ πνῖξ καρτεροὶ, ὡς δοκέειν σφίσι αὐτέοισι ἐς θώρηκα ἐς τὸ ἀφανὲς ἐγκεκρύφθαι τὴν φλεγμονὴν ἀμφὶ καρδίην καὶ πνεύμονα. συνάγχην τήνδε καλέομεν, οἷον συνεῦσαν ἔνδον καὶ ἄγχουσαν. ἐμοὶ δὲ δοκέει αὐτέου τοῦ πνεύματος μούνου τὸ κακὸν *ἔμμεναι, τροπὴν *πονηρὴν ἐς τὸ θερμότατον καὶ ξηρότατον τρεπομένου, ἄνευθεν τοῦ σώματός τινος φλεγμονῆς. ἔστι δὲ οὐ μέγα τὸ θῶυμα. καὶ γὰρ ἐν χαρωνίῃσιν αἱ πνίξιες οὐ σωμάτων πάθει *ὀξύταται γίγνονται, ἀλλὰ καὶ μιῇ εἰσπνοῇ θνήσκουσι *ἄνθρωποι, πρὶν τὸ σῶμα κακόν τι παθέειν. ἀτὰρ καὶ ἀπὸ *γλώσσης κυνὸς εἰς πνεύσαντος μοῦνον ἐς τὴν ἀναπνοὴν, οὔτι μὴν ἐνδακόντος, λυσσᾷ ὁ ἄνθρωπος. τοιήνδε οὖν τῆς ἀναπνοῆς τὴν τροπὴν οὐκ ἀδύνατον γίγνεσθαι ἔνδοθεν· ἐπεὶ καὶ ἄλλα μυρία τῶν ἐν ἀνθρώπῳ τὴν αὐτὴν

* ἢ πάθους m.f.
* ὠυτέου m.f.
* αἰτίαν m.f.
* ἐπιγλωττίδος.
* προσβάλλουσι m.f.
* ὑπὸ.
* ἔμμεναι. m.f.
* πονηρόν.
* ὀξυτάτῳ.
* λύσσης.

spiritus in se ipso causam habentis affectus. Instrumentorum quidem, tonsillarum, epiglottidis, faucium, columellæ, summæ arteriæ. Quod si depascitur phlegmone, etiam linguæ & maxillarum interius: cùm ob phlegmones excellentem magnitudinem linguam extra dentes proferunt. Oris enim cauernam implet, & ipsius quod abundat, extra dentes exeritur. Hoc malum Synanche Græcè, Angina Latinè, & Cynanche, id est, canina angina nominatur: aut quoniam huiusmodi animalia assiduè hoc malo vexantur, aut quòd etiam sana linguam exerere consueuerunt. Alteri autem generi contraria eueniunt, instrumentorum collapsio, *gracilitas quàm pro cuiusque natura maior*, & strangulatio vehemens: ut ipsimet in pectore, latentioribusque partibus circa cor atque pulmones abdita esse inflammatio videatur. Anginam hanc appellamus, quasi interius urgentem, atque angentem. Ego verò existimo ipsius solius spiritus id vitium esse, praua conuersione ad calidissimum siccissimumque conuersi, nulla corporis parte inflammatione laborante. Id autem mirandum non est: nam in Charonæis strangulatus citra ullum corporis affectum acutissimi contingunt: imò vel unica inspiratione prius, quàm corpus aliquod maleficium contrahat, homines moriuntur. Quin etiam & à rabido cane, qui in faciem, dum spiritus adducitur, tantummodo inspirauerit, & nullo pacto momorderit, in rabiem homo agitur. Talem igitur respirationis mutationem interius fieri haud est ex his, quæ fieri nequeant: quandoquidem & alia infinita eorum, quæ in homine sunt, eandem

spe-

ſpeciem cum exterioribus cauſis obtinent. Succi perdentes intra corpus ſunt, & exterius. morbi quoque medicamentis pernicioſis aſſimiles, & à medicamentis talia vomunt, qualia ob febres vomere ſolent. Quocirca neque à ratione alienum eſt in peſtilentia, quæ Athenas afflixit, nonnullos exiſtimaſſe in puteos Pyreæi à Peloponenſibus venena fuiſſe coniecta. Homines enim peſtilentis morbi cum lethalibus medicamentis ſimilitudinem ignorabant. Adeſt ſanè canis angina laborantibus tonſillarum, faucium, totius oris inflammatio: lingua extra dentes & labia prominens: ſaliua effunditur, pituita craſſiſſima ac frigida defluit: facies rubicunda & inflata eſt: oculi exerti, patentes, valdè rubent, potus in nares refunditur: dolores acerbi ſunt, ſed ſtrangulatione vexati eos obſcurius ſentiunt: pectus & cor ardent: frigidi aëris deſiderium adeſt, & admodum exiguum inſpirant euſque donec demum intercluſo ad pectus aëris tranſitu ſtrangulentur. Nempe quibuſdam cum pulmone vitium facilè communicatur. Hi verò permutatione moriuntur, febres ignauæ oriuntur, molles, nihil proficientes. At ſi alicui in bonum res vertitur, abſceſſus ſecundum aurem hinc atque inde exterius, aut interius in tonſillis fiunt. Quod ſi cum torpore non admodum tardè fiant, euadunt quidem, ſed cum dolore atque diſcrimine. Sin autem morbo in abſceſſum mutato tumor maior ſubeſt, in acutum

ἰδέῃ τοῖς ἔξωθεν αἰτίοις ἴσχει. χυλοὶ φθείροντες ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν· ἀτὰρ καὶ νοῦσοι φαρμάκοισι δηλητηρίοισι *ἴκελαι, καὶ ἀπὸ φαρμάκων ἐμέουσι ὁκοῖα πυρετῶν εἵνεκα. ὅθεν οὐδὲ ἀπεοικὸς ἐν τῷ λοιμῷ τῷ ἐν Ἀθήνῃσι, μετεξετέρους δοκέειν εἰς τὰ φρέατα ἐν τῷ Πειραιεῖ, ὑπὸ Πελοποννησίων ἐμβεβλῆσθαι φάρμακα. οὐ γὰρ ξυνίησαν ἄνθρωποι τὸ ξυνὸν τοῦ κακοῦ τοῦ λοιμώδεος πρὸς τὰ δηλητήρια. ξυνέσι δὲ τοῖσι μὲν κυναγχικοῖσι φλεγμονὴ παρισθμίων, φαρυγέθρου, παντὸς τοῦ σόματος. γλῶσσα προπετὴς ὑπὲρ τῶν ὀδόντας καὶ τὰ χείλεα· σιαλοχόοι φλέγματα παχύτατον, ἀπορρέον καὶ ψυχρόν. ἐξέρυθροι τὰ πρόσωπα καὶ ἐπηρμένοι, ὀφθαλμοὶ ἐξίσχοντες, ἀναπετέες, ἐξέρυθροι· τὸ ποτὸν ἐς τὰς ῥίνας ἀνακόπτεται· πόνοι καρτεροὶ, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς πνιγὸς συνδιωκόμενοι ἀμαυρεῦνται. θώρηξ καὶ καρδίη φλέγεται· ποθὴ ψυχροῦ ἠέρος. εἰσπνέουσι δὲ μικρὸν πάνυ, ἔς τε καὶ ἀπεπνίχθησαν, ἐμφραγείσης τῆς ἐς τὸν θώρηκα ὁδοῦ. ἐνίοισι δὲ ἐς πνεύμονα ἡ ξύνδοσις ῥηϊδίως· οἱ δὲ μεταστάσι θνήσκουσι, πυρετοὶ νωθροὶ, μαλακοὶ, οὐδὲν ὠφελέοντες. εἰ δέ τῳ ἐς ἀγαθὸν τρέποιτο, ἀποστάσιες γίγνονται ἔνθα *παρ' οὖς, ἔξω ἢ ἔνδον, ἐς τὰ παρίσθμια· κἢν μὲν ξὺν νάρκῃ, μὴ κάρτα βραδέως, περιγίγνονται μὲν, ξὺν πόνῳ δὲ καὶ κινδύνῳ· ἢν δὲ τρεπομένων ἐς ἀπόστασιν ὄγκος μέζων ὑπογίγνηται, ἐς κορυφὴν τῆς ἀπο-

*κίκελαι.

*καὶ ἔνθα m.ſ.

ἀποστάσιος ἀνισαμένης, ἀθρόον πνίγονται. τάδε μὲν τὰ κυνάγχης εἴδεα. ξυνάγχης δὲ, σύμπτωσις, ἰσχνότης, ὠχρότης συνέσι. ὀφθαλμοὶ κοῖλοι, *εἴσω δεδυκότες, φάρυγξ καὶ γαργαρέων ἀνεσπασμένοι, παρίσθμια ἐπὶ μᾶλλον προσίζοντα, ἀφωνίη· πνῖξ ἡ τοῦδε τοῦ εἴδεος τῆς πρόσθεν πολλόν τι κραταιοτέρη, ἐν θώρηκι ἐόντος τοῦ κακοῦ, ἔνθα ἡ ἀρχὴ τῆς ἀναπνοῆς. οἱ δὲ ὀξύτατοι θνήσκουσι αὐτῆμαρ· ἔσθ᾽ ὅπη καὶ πρὶν καλέσασθαι τὸν ἰητρὸν, οἱ δὲ καὶ ἐσκαλεσάμενοι οὐδὲν ὤναντο. ἀπέθανον γὰρ πρὶν ἢ τὸν ἰητρὸν ἐπὶ τέχνῃ χρήσασθαι. *ὁκόσων δὲ ἐς ἀγαθὸν τρέπεται, ἐπιφλεγμαίνει πάντα, ἅπερ ἐς τὸ ἔξω ἡ φλεγμονὴ ἐξωκείλει, ὡς συνάγχειν ἀπὸ κυνάγχης γίγνεσθαι· ἀγαθὸν δὲ καὶ ἐν θώρηκι οἴδημα καρτερὸν, ἢ ἐρυσίπελας ἐμφανέως. καὶ ἰητρὸς δὲ ἀγαθὸς, ἢ σικύη εἰς τὸν θώρηκα τὸ κακὸν ἀνήγαγε, ἢ σίνηπι ἐς τὰ στέρνα καὶ ἐς τὰ παρὰ γνάθους μέρεα ἐπιθεὶς, *εἵλκυσε ἔξω καὶ διέπνευσε· μετεξετέροισι δὲ, ἐς μὲν βραχὺ τὸ κακὸν ὑπὸ τουτέων ἀπετάθη ἔξω. ἀπελυθὲν δὲ, ἀθρόως ἐπαλινδρόμησε, καὶ *ἐπανῆξε. προφάσιες δὲ μυρίαι, ψύξιες μᾶλλον, ἧσσον ἐκκαύσιες, πληγαὶ, ὀστέων ἰχθύων διαπάρσιες ἐς τὰ παρίσθμια, ψυχροποσίαι, μέθαι, πλησμοναὶ, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς δυσπνοῆς κακά.

*φαρυγγαρέων. *ὁκόσοις m. L. *εἵλκωσε. *ἐπνῖξε.

abſceſſu inſurgente repente ſtrangulantur. Hæ ſunt planè caninæ anginæ ſpecies. Anginam autem collapſio, gracilitas, pallor comitantur, oculi caui, interius demerſi, fauces & gurgulio retracti, tonſillæ multò magis ſubſidentes, vocisque priuatio. Huiuſce ſpeciei ſtrangulatus longè, quàm prioris, violentior. Quippe cum in pectore malum ſit, ubi ſpirandi initium ponitur. eodem die moriuntur, *quorum acutiſſimum malum*, nonnunquam & ante, quàm Medicum accerſiuerint. Nonnulli & accerſito Medico nihil profecerunt, mortuus eſt enim æger ante, quam Medicus arte uteretur. Quod autem in melius vertitur, inflammat omnia, quæcunque extrorſum phlegmone impulerit. Quare ex Synanche, id eſt, angina, fit cynanche, id eſt, canis angina. Bonum quoque eſt, ſi in pectore magnum ædema oriatur, aut inſigne Eriſypelas. Egregius verò Medicus aut cucurbitula in pectus malum detrahit, aut ſinapim oſſibus pectoris, aut partibus iuxta maxillas imponens extrinſecus *attrahit*, difflationemque molitur. Quibuſdam ſanè breui tempore vitium his auxilijs exterius tractum fuit, abſolutum verò ſubito recurrit, & *ſuffocauit*, Cauſæ utique infinitæ ſunt, refrigerationes magis, exuſtiones minus, plagæ, ab oſſibus piſcium penetrationes in tonſillas, frigidæ potus, ebrietates, ſaturitates, & mala à reſpiratione prodeuntia.

DE

DE AFFECTIBVS COLVMELLÆ.

Caput VIII.

Corpus calidum ex palato pendens, inter tonsillas positũ, Columna & Gurgulio nominatur. Vua enim affectionis nomen est. Columella natura neruus est, sed humidus. Nam in humido loco situs est. Iste itaque gurgulio pluribus incommodis afficitur. Etenim phlegmone crassescit, æqualisque à basi usque ad extremum terminum efficitur in longum protentus, ac rubore suffusus. Columna huiusce vitij appellatio est. Si in extrema tantum parte rotundatur, & *in crescendo, vel, & in illa amplitudine* liuet, atque subnigricat, Vua huiusmodi affectus nominatur: omnia enim uuæ similia sunt, & figura, & color & magnitudo. Tertius affectus est membranarum ab utraque parte jacentium, quæ veluti squamæ latæ, aut vespertilionum alæ conspiciuntur: id genus morbi Lorum vocatur: loris enim similes sunt membranarum in latum explicationes. At si in tenuem & oblongam membranam columella desinat, veluti urinaculum in extremis habens, Craspedon Græci hunc affectum nominant, quod montis radicem vel pedem significat. Latino caremus vocabulo. *Nascitur autem istud sponte quidem ex fluore*, quemadmodum & alia vitia. Fit verò & per abscissionem obliquè factam ab uno tantum latere membranam relinquente medico. Sin autem bicornis columella reddatur, geminis membranis hinc atque inde pendentibus, nomen quidem nullum obtinuit, verum affectus ipse perspicuus est. Omnia

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ κιονίδα κακῶν.

Κεφάλ. η.

Τὸ ἀπὸ τῆς ὑπερῴης *ἐκκρεμὲν σῶμα στερρὸν μεσηγὺ τῶν παρισθμίων, κίων καὶ γαργαρεὼν καλέεται. σταφυλὴ γὰρ πάθεός ἐστιν οὔνομα. νεῦρον δὲ ἐστι ἡ κιονὶς τὴν φύσιν, ἀλλ' ὑγρόν. ἐν γὰρ ὑγρῷ κέεται χωρίῳ. ὅδε ὦν ὁ γαργαρεὼν πλέονα πάσχει πάθεα. καὶ γὰρ ἐπὶ φλεγμονῇ παχύνεται, ἴσος ἀπὸ τῆς βάσιος ἄχρι τοῦ πέρατος ἄκρου, ἐπιμήκης γιγνόμενος, καὶ ἐρύθημα ἴσχει. κίων δὲ τοῦδε τοῦ πάθεος ἡ ἐπίκλησις. εἰ κατὰ πέρας μοῦνον στρογγύλεται, καὶ μεγέθεϊ πελιδνὸς γίγνεται, καὶ ὑπομελανίζει, σταφυλὴ ἐπώνυμον τόδε τὸ πάθος. πάντα γὰρ ἴκελα αὐτέῃ, καὶ σχῆμα καὶ χροιὴ καὶ μέγεθος. τρίτον πάθος ἐστὶ ὑμένων, ἔνθα καὶ ἔνθα, οἷόν τι λέπεα πλατέα, ἢ νυκτερίδων πτέρυγες ἐκφαίνονται· ἱμάντιον τόδε καλέεται. ἱμᾶσι γὰρ ἴκελαι αἱ τῶν ὑμένων εἰς πλάτος ἐξαπλώσιες. εἰ δὲ ἐς λεπτὸν καὶ εὐμήκη ὑμένα τελευτᾷ κιονὶς, οἷόν τι οὐραχὸν κατὰ πέρας ἴσχουσα, κράσπεδον τὴν ἐπωνυμίην ἴσχει. γίγνεται *καὶ τόδε καὶ αὐτομάτως μὲν ἐν ῥεύματι, ὅκωσπερ καὶ ἕτερα· ἀτὰρ καὶ ἀπὸ τομῆς ἐπικαρσίης, ἐγκαταλιπόντος τοῦ ἰητροῦ ὑμένα κατὰ μίαν πλευρήν. ἢν δὲ δικρόα ὑμέσι διττοῖσι ἐκκρεμέσι ἔνθα καὶ ἔνθα γίγνηται, οὔνομα μὲν οὐκ ἴσχει, τὸ δὲ πάθος ἔκδηλον· ἅπαντα δὲ ῥηΐδιον θεησάμενον γιγνώσκειν. πλὴν δὲ

*ἐκκρεμὲς.

*δὲ

δὲ ἐπ' αὐτέοισι πᾶσι, καὶ ἥκιστα ῥηϊδίως καταπίνουσι. βὴξ ἐπὶ πᾶσι μὲν, μάλιστα δὲ ἐπὶ τοῖσι ἱμαντίοισι, καὶ ἐπὶ τοῖς κερασσέδοισι. γαργαλισμὸς γὰρ τῆς ἀρτηρίης ἀπὸ τῶν ὑμένων γίγνεται· ἔσθ' ὅπη δὲ καὶ ἐνστάζει τι τοῦ ὑγροῦ λάθρη ἐς τὴν ἀρτηρίην, ὅθεν ἀναβήσσουσι· ἐπὶ δὲ τῇ σταφυλῇ καὶ τῷ κίονι δύσπνοια ἐπὶ μᾶλλον, καὶ κάρτα πονηρὴ κατάποσις. καὶ γὰρ ἐς τὰς ῥῖνας ἐπὶ τῶνδε τὸ ὑγρὸν ἀναθλίβεται, συμπαθείη τῶν παρισθμίων. γηραιοῖσι ὁ κίων συνήθης, σταφυλὴ δὲ νέοισι καὶ ἀκμάζουσι. πολύαιμοι γάρ, καὶ ἐπιφλεγμαίνει μᾶλλον. ἡβάσκουσι δὲ καὶ *παισὶ, τὰ ὑμενώδεα. τάμνειν δὲ πάντα, ἀσινέα· ἐπὶ δὲ τῇ σταφυλῇ ἔτι ἐρυθριῶσι, αἱμορραγίη, καὶ πόνοι, καὶ φλεγμονῆς ἐπίδοσις.

* παιδίοις.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑ παρίσθμια ἑλκῶν.
Κεφάλ. θ'.

Ἕλκεα ἐν τοῖσι παρισθμίοισι γίγνεται, τὰ μὲν ξυνήθεα, εὐήθεα, καὶ ἀσινέα. τὰ δὲ ξένεα, λοιμώδεα καὶ κτείνοντα. εὐήθεα μὲν ὁκοῖα καθαρά ἐστι, καὶ σμικρὰ καὶ ἀβαθῆ, οὐδὲ ἐπιφλεγμαίνει. καὶ ἀνώδυνα. λοιμώδεα δὲ ἐστὶν ὁκόσα πλατέα, κοῖλα, λιπαρά, ἐπιπάγῳ λευκῷ, ἢ πελιδνῷ, ἢ μέλανι συνεχόμενα. ἄφθαι τοὔνομα τοῖσι ἕλκεσι. ἢν δὲ καὶ ὁ ἐπίπαγος ἴσχῃ βάθος, ἐσχάρη τὸ πάθος καὶ ἔστι καὶ καλέεται. ἐν κύκλῳ δὲ τῆς ἐσχάρης ἐρύθημα γίγνεται καρτερὸν, καὶ φλεγμονὴ, καὶ πόνος φλεβῶν ὡς ἐπ' ἄνθρακος, καὶ μικρὰ διεξαν-

verò hæc facilè fuerit introſpicientem dignoſcere. Omnibus ipſis ſtrangulatus accidit, & ægrè cibum potumq́; deuorant. Tuſſis quoque omnibus adeſt, ſed præcipuè Loro vexatis, & Craſpedo. Quædam enim arteriæ titillatio à membranis oritur: nonnunquam verò & aliquid humoris in arteriam clanculum inſtillatur, unde ad tuſſim prouocantur. Vuam autem & Columnam maior ſpiritus difficultas ſequitur, & magis impedita deuoratio. In his enim humor in nares repellitur, *tonſillis ex conſenſu dolentibus*. Senibus Columna accidere conſueuit. Iuuenibus autem ac viris Vua, ſiquidem hi ſanguine referti ſunt, *& magis ſit inflammatior, uua ſcilicet*. Pubeſcentes & pueros membranarum vitia ſæpius infeſtant. Secari autem omnia citrà noxam queunt: ſed in uua adhuc rubentibus locis ſanguinis effluuium & dolores, & phlegmones incrementum ſuperueniunt.

DE TONSILLARVM VLCERIBVS.
Caput IX.

Vlcera in tonſillis fiunt aliqua mitia, familiaria, nō lædentia: Aliqua aliena, peſtifera, necantia. Mitia quidem ſunt munda, exigua, non altè deſcendentia, non inflammata, dolorem non excitantia. Peſtifera ſunt lata, caua, pinguia, quodam concreto humore albo, aut liuido, aut nigro ſordentia. Id genus ulcera aphthæ nuncupantur. Quod ſi concreta illa ſordes altiùs deſcenderit, affectus ille Eſchara eſt, atque ita Græcè vocatur, latinè Cruſta. Cruſtam verò circumueniunt rubor excellens, & inflammatio, & venarum dolor, quemadmodū in carbunculo, & exiguæ raræq́; puſtu-

læ, quas Græci Exanthemata vocant, orientes, hisque aliæ ſuperuenientes in unum coaleſcunt: atque inde latum ulcus efficitur. Id ſi *exterius* in os depaſcendo ſerpit, ad Columellam uſque peruenit, ipſamque excedit, & linguam etiam occupat, & gingiuas, & frena, id eſt, dentium alueolos, dentesque inde labefactantur, & denigreſcunt. In collum etiam phlegmone erumpit: atque iſti haud ita multis diebus poſt phlegmone, febribus, fœtore, inediaque conſumti intereunt. At ſi in pectus per arteriam id malum inuadat, illo eodem die ſtrangulat. Pulmo enim & cor neque talem odoris fœditatem, neque ulcera, neque ſanioſos humores ſuſtinent: ſed tuſſis ſpirandique difficultas enaſcitur. Cauſa maleficij tonſillarum eſt frigidorum, aſperorum, calidorum, acidorum, adſtringentiumque deuoratio. Quandoquidem hæ partes pectori ad vocem ſpiritumque edendum inſeruiunt: & ventri ad alimenti tranſmiſſionem, & gulæ ad eiuſdem deuorationem obſequio ſunt. Internis verò partibus ſi quod contingat incommodum, ventri videlicet, gulæ & pectori, ad iſthmum & tonſillas, & loca ibi poſita mali conſenſus & eructationes perueniunt. Quapropter pueri uſque ad pubertatem maxime hoc morbo tentantur. Præcipuè nanque pueri multum frigidumque aërem inſpirant. Quoniam in his plurimum caloris ineſt, & ad cibos intemperantes ſunt, & varia concupiſcunt, & frigidam potant, & excandeſcentes ac ludentes altius vociferantur. Puellis quoque uſque ad menſtruæ purgationis tempora hæc vitia uſitata ſunt. Regio Aegypti horum affectuum planè fœcunda eſt. Aër enim ſpirando ſiccus adducitur. Varios præterea cibos ſuggerit. Radices enim, herbæ atq; olera

θήματα, ἀραιὰ γιγνόμενα· ἔπειτα προσεπιγιγνόμενα, συνήφθη τε αὖ, καὶ πλατὺ ἕλκος ἐγένετο. κἢν μὲν ἔξω ἐς τὸ στόμα *νέμηται, ἐπὶ τὴν κιονίδα ἧκε τε μὴν, καὶ τὴν ἀπέταμεν, καὶ ἐς τὴν γλῶσσαν ἐσκεδάσθη, καὶ ἐς οὖλα, καὶ ἐς χαλινούς· καὶ ὀδόντες ἐκινήθησαν καὶ ἐμελάνθησαν, καὶ ἐς τὸν τράχηλον ἡ φλεγμονὴ ἐξώκειλε. καὶ οἵδε μὲν οὐ πολυήμεροι θνήσκουσι φλεγμονῇ, καὶ πυρετοῖσι, *κακωδίῃ καὶ ἀποσιτίῃ· ἢν δὲ ἐς τὸν θώρηκα νέμηται διὰ τῆς ἀρτηρίης, καὶ αὐθημαρ ἀπέπνιξε. πνεύμων γὰρ καὶ καρδίη, οὔτε ὀδμῆς τοιῆσδε, οὔτε ἑλκέων, οὔτε ἰχώρων ἀνέχονται, ἀλλὰ βῆχες καὶ δύσπνοιαι γίγνονται. αἰτίη μὲν οὖν τοῦ ἔργου τῆς παρισθμίων, κατάποσις ψυχρῶν, *τρηχέων, θερμῶν, ὀξέων, στυφόντων. τάδε γὰρ τὰ μέρεα, καὶ θώρηκι, εἰς φωνὴν καὶ ἀναπνοὴν, καὶ κοιλίῃ ἐς τροφῆς διαπομπὴν, καὶ στομάχῳ ἐς κατάποσιν *διακονέει. εἰ δὲ καὶ τοῖσι ἔνδον τι συμβαίη πάθος, κοιλίῃ, καὶ στομάχῳ, καὶ θώρηκι, ἐς τὸν ἰσθμὸν καὶ τὰ παρίσθμια, καὶ τὰ τῇδε χωρία τοῦ κακοῦ ἡ ἀναφορὴ καὶ ἀπερεύξιες. διὰ τόδε παιδία μάλιστα πάσχει ἄχρις ἥβης. μάλιστα γὰρ παιδία καὶ *μεγάλα καὶ ψυχρὸν ἀναπνέει. πλεῖστον γὰρ τὸ θερμὸν ἐν τουτέοισι. ἀκρατέα δὲ καὶ ἐδωδῆς, καὶ ποικίλων ἐπιθυμία, καὶ ψυχροποσίη· καὶ βοῆσαι μέγα καὶ ἐν ὀργῇ, καὶ ἐν παιδιῇ. καὶ κούρῃσι δὲ, μέχρι καθάρσιος ἐπιμηνίων τάδε ξυνήθεα. Χώρη δὲ τίκτει Αἴγυπτος μάλιστα. καὶ γὰρ ἐς ἀναπνοὴν ἐν ξηρῇ, καὶ ἐς ἐδωδὴν ποικίλη. ῥίζαι γὰρ καὶ βολβαὶ, καὶ λάχανα

* νεμῆται.
* κακοδμίη.
* τρηχέων.
* διαπνέεται.
* μέγα.

πολλὰ, καὶ σπέρματα δριμέα, καὶ ποτὸν παχὺ ὕδωρ μὲν, ὁ Νεῖλος, δριμὺ δὲ τὸ ἀπὸ τῶν κριθέων, καὶ τὸ τῶν βρυτέων πόμα. τίκτει δὲ καὶ ἡ *Συρίη, μάλιστα κοίλη· ὅθεν αἰγύπτια καὶ συριακὰ *ἕλκεα τάδε κικλήσκουσι. τρόπος τε θανάτου, οἴκτιστος. πόνος μὲν δριμὺς καὶ θερμὸς, ὡς ἐπ' ἄνθρακος, ἀναπνοὴ κακή. ἀναπνέουσι γὰρ ὀδωδὸς σηπεδόνα καρτερήν. τὸ αὐτὸ δὲ πάλιν συντόνως τὸν θώρηκα ἐμπνέουσι ἄσειροι, ὡς μηδὲ ἑωυτέων τὴν ὀδμὴν ἀνέχεσθαι. ὠχροὶ ἢ πελιδνοὶ τὰ πρόσωπα, πυρετοὶ ὀξέες, δίψος, ὡς ἐκ πυρός. τὸ δὲ ποτὸν οὐ προσίενται, δέει τῶν ἐμπόνων. ἀσσονται γὰρ ἢν τοῖσι παρισθμίοισι ἐνθλίβωσι, ἢ ἐς τὰς ῥῖνας ἀναδρέχῃ. καὶ ἢν μὲν κατακέωνται ἀνακαθίζουσι, ἀνακεκλίσθαι οὐκ ἀνεχόμενοι. ἢν δὲ ἀνακαθίσωσι, ὑπὸ *ἀποείης αὖθις ἀνακλίνονται. τὰ πολλὰ δὲ ὀρθοστάδην περιΐασι. ἀκρασίῃ γὰρ ἡσυχίης, τὴν ἠρεμίην φεύγουσι, πόνῳ πόνον λύσαι θέλοντες. ἀναπνοὴ εἴσω μεγάλη. ψυχρὸν γὰρ ἠέρα ποθέουσι ἐς ἔμψυξιν. ἔξω δὲ σμικρή. περίκαυτα γὰρ ἐόντα τὰ ἕλκεα, προσεμπίπραται ὑπὸ θέρμης τῆς ἀναπνοῆς. βράγχος, ἀφωνίη καὶ τάδε ἐπὶ τὸ κάκιον ἐπείγει, εὖτε ἀθρόον καταπεσόντες εἰς τὴν γῆν, ἐξέλιπον.

*κηπιθέων.

*κοίλη συρία μάλιστα.

*ἀπειρίης.

ΠΕΡΙ ΠΛΕΥΡΙΤΙΔΟΣ.

Κεφάλ. ι.

Ὑπὸ τῇσι πλευρῇσι καὶ τῇ ῥάχει,

ibi largè proueniunt, & acria semina, & potio crassa, ut pote Nili aqua. Sibi uerò Ægyptij ex ordeo, & ex flocibus seu uinaceis potiones acres conficiunt. Syria quoque, maxime illa quæ Cœle, id est, caua nominatur, huius modi morbos procreat. Vnde Ægyptia & Syriaca ulcera id genus appellãt. Modus uerò mortis quàm miserrimus accidit. Dolor quidem acer, & calidus, qualis in carbunculo, spiritus uitiatus. Exhalant enim maximæ putredinis odorem, *quo quidem protinus pectus uicissim ad flant: usq; adeo sibi displicent, ut non* suum ipsorum odorem ferre queant. Pallida his seu liuida facies, febres acutæ, sitis, ut igne accensi uideantur: Potum, ueriti dolores, non admittunt. Tristantur enim, cùm tonsillæ comprimuntur, aut potus in nares resilit. Cumque decumbunt, surgunt, ut sedeant, decubitum non ferentes. Quod si sedent, *sui intolerantes*, iterum decumbere coguntur. Plærunque autem recti stantes obambulant. Nam *quietis impotentia quietem refugiunt*; dolorem tollere dolore tentantes. Inspiratio magna est, frigidum enim aërem ad refrigerationem desiderant: expiratio uerò parua. Nam ueluti igne exusta ulcera cùm sint à calido præterea spiritu incenduntur, raucitas adest, uox nihil significat. Atque hæc in peius ruunt, cum subitò in terram collapsis anima deficit.

DE PLEVRITIDE, ID EST, MORBO LATERIS.

Caput X.

SVb costis, dorso, & internis pectoris ad

ad iugula uſque tenuis membrana robuſtaque oſſibus, inhærens ſubſtrata eſt, cui nomen ſuccingens inditum eſt. In hac cũ phlegmone ſuborta fuerit, ignis adeſt cum tuſſi & ſputis uarijs. Pleuritis morbus iſte à Græcis appellatur. Opus eſt autem omnia hæc inter ſe conſonare, atque conſpirare ab una cauſa pendentia. Quotquot enim ex his ſparſim alia ab alia cauſa proueniunt, & ſi omnia ſimul ingruunt, Pleuritis non uocatur. Hunc affectum comitatur dolor acutus ad iugula aſcendens, ignis acer. Decubitus in latus inflammatum facilis eſt. In ſua enim ipſius *membrana* collocatur. In oppoſitam uerò partem decubitus dolorem concitat. A pondere enim, & phlegmone, & ſuſpenſione in omnes membranæ continuas partes ad humeros uſque & iugula, quibusdam uerò & in terga, & in dorſi ſcapulas dolor protenditur. Pleuritida ueteres Græci appellarunt, Latini morbum lateris, uel coſtarum. Eam uerò ſequitur difficilis ſpiritus, uigilia, ciborum faſtidium, malarum rubor hilaris, tuſſis arida: ſputa ægre exeuntia, pituitoſa, aut bilioſa, aut abundè cruenta, aut ſubflaua: & hæc ordinem non ſeruantia, ſed aliàs alia aduenientia ac recedentia. Ex omnibus uerò peius eſt, ſi cruentum ſputum deſit. Delirant autem & nonnunquã comate occupantur: *& in illo ſopore iactantur.* Itaq; ſi in malũ uertatur morbus omnibus in peius uergentibus, intra ſeptimã iſti in ſyncopam lapſi conſumuntur. At ſi in ſecunda hebdomada educi

καὶ τῷ ἔνδον θώρηκι, ἄχρι κληίδων, ὑμὴν λεπτὸς κραταιὸς ὑπέστρωται, τοῖσι ὀστέοισι προσπεφυκώς, ὑπεζωκὼς τοὔνομα. ᾧδε ἐπὴν φλεγμονὴ γένηται, πῦρ ξὺν βηχὶ, καὶ πτυάλοισι ποικίλοισι, πλευρῖτις τὸ πάθος καλέεται. χρὴ δὲ ταῦτα * ἀλλήλοισι ξυνῳδέα καὶ * ξύμπνοια ἔμμεναι, ἀπὸ μιῆς αἰτίης ξύμπαντα. ὁκόσα γὰρ τουτέων σποράδην ἄλλα ὑπ᾽ ἄλλης αἰτίης γίγνεται, κἢν τὰ πάντα ἅμα ἐπιφοιτήσῃ, οὐ καλέεται πλευρῖτις. ξύνεστι δὲ πόνος ὀξὺς ἄχρι κληίδων, πῦρ δριμὺ, κατάκλισις ἐπὶ μὲν τὴν φλεγμαίνουσαν πλευρὴν, εὔφορος. ἐν ἕδρῃ γὰρ ἵζει τῇ ἑωυτέου ὁ ὑμήν· εἰς τὸ ἐπέκεινα δὲ, ἐπώδυνος. ὑπὸ γὰρ τοῦ ἄχθεος καὶ τῆς φλεγμονῆς, καὶ τῆς ἐξαρτήσιος, ἀποτείνεται ἡ ὀδύνη ἄχρι τῆς ἁπάσης ξυναφίης ξυμμένος, ἐς ὤμους καὶ κληῖδας· μετεξετέροισι δὲ καὶ ἐς νῶτα, καὶ ἐς ὠμοπλάτην τὴν νωπιαίην, τὴν, πλευρῖτιν ἐκάλεον οἱ πρόσθεν. παρέπεται δὲ δύσπνοια, ἀγρυπνίη, ἀποσιτίη, μήλων ἐρύθημα φαιδρὸν, βὴξ ξηρὴ, πτύελα μόλις ἀναγόμενα, φλέγμα ἢ χολῶδες, ἢ δίαιμον κατακορέως, ἢ * ὑπόξανθον. καὶ τάδε τάξιν οὐκ ἴσχοντα, ἄλλοτε δὲ ἄλλα ἐπιφοιτέοντα καὶ ἀπογιγνόμενα. κάκιον δὲ ἁπάντων, ἢν τὸ δίαιμον ἐκλείπῃ. γίγνονται δὲ παράληροι· ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ κωματώδεες, καὶ ἐν τῇ καταφορῇ παράφοροι. ἢν μὲν οὖν ἐς κακὸν τρέπηται ἡ νοῦσος, πάντων ἐπὶ τὸ κάκιον ἐπιδιδόντων, ἐντὸς ἑβδόμης οἵδε θνήσκουσι ἐς συγκοπὴν ἐμπεσόντες· ἢν δὲ ἀπὸ τῆς δευτέρας ἑβδομάδος ἡ ἀρχὴ τῆς ἀναγωγῆς τῶν

* πάντα. m. ſ. ξύμπνοα.

* ἀπόξανθον

πτυέλων γίγνηται, καὶ τῶν ξυντεινόντων κακῶν, ἐς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην θνήσκουσι. ἔστι δ' ὅπη δὲ μεσηγὺ τουτέου τοῦ χρόνου, ἐς πνεύμονα πάντων ξύνδοσις γίγνεται. ἕλκει γὰρ πνεύμων ἐς ἑωυτὸν καὶ μανὸς, καὶ θερμὸς ἐὼν, καὶ ἐς ὁλκὴν τῶν πέλας κινεύμενος, εὖτε ἀθρόον ἀπεπνίγη ἄνθρωπος, μεταστάσει τοῦ πάθεος. ἢν δὲ ταύτην ὑπερέλθῃ ὁ νοσέων, καὶ ἐντὸς εἰκοστῆς μὴ ἀποθνήσκῃ, ἔμπυος γίγνεται. τάδε μὲν οὖν, ἢν ἐς κακὸν ἐπιδιδῷ, ἢν δὲ ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν τράπηται, αἱμορραγίη διὰ ῥινῶν λαβρῶς, εὖτε ἀθρόον λύεται ἡ νοῦσος. ἐπειδὴ καὶ ὕπνος καὶ ἀναγωγὴ φλεγμάτων, ἔπειτα δὲ χολωδέων λεπτῶν, ἐπὶ δὲ μᾶλλον λεπτοτέρων, αὖθις δὲ διαίμων, παχέων, σαρκοειδέων. κἢν ἐπὶ τῶν διαίμων παλινδρομέῃ μὲν ἡ χολή. ἐπ' αὐτῇ δὲ φλέγμα, ἀσφαλὴς ἡ ἀποκατάστασις. καὶ τάδε, ἢν ἀπὸ τρίτης ἡμέρης ἄρχηται, καὶ ῥηϊδίως ἀναβήσσουσι, λεῖα, ὁμαλὰ, ὑγρὰ, στρογγύλα. ἐς ἑβδόμην γὰρ καθίστανται, ὥστε καὶ κοιλίης ἐκταραχθείσης χολωδέων, ἀναπνοῆς κατάστασις, γνώμη εὐσταθὴς, πυρετοὶ ἐνδιδόντες, εὔσιτοι. ἢν δὲ ἀπὸ τῆς δευτέρης ἑβδομάδος τάδε ἄρξηται, ἐς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην καθίστανται. ἢν δὲ μὴ, εἰς ἐμπύημα τρέπεται, ὥστε ῥίγεα ἐνδείκνυται, πόνοι νυγματώδεες, ἀνακαθίζειν θέλουσι, ἀναπνοὴ κακίων. δέος τότε μᾶλλον μὴ πνεύμων ἀθρόον τὸ *πύος ἑλκύσας, ἀποπνίξῃ τὸν ἄνθρωπον, τὰ πρῶτα καὶ τὰ μείζω διαφυγόντα κακά. ἢν δὲ ἐς τὸ μεσηγὺ τῶν πλευρέων ῥέψῃ, καὶ διαστήσῃ τάσδε, καὶ κορυφὴν ἐς τὸ ἔξω

* πῦον, ἄλλως. τὸ πτύον.

ſputa incipiant, & mala augeſcant, decimo quarto die pereunt. Nonnunquam ſanè intra huius temporis ſpatium omnium in pulmonem tranſitus eſt. Trahit enim in ſe ipſum pulmo rarus & calidus, & ad proxima trahenda ſeſe commouens. Tuncque morbi *tranſitu ſeu migratione* repente homo ſtrangulatur. Cæterùm ſi diem hunc ægrotus tranſierit, atque intra uiceſimum non moriatur, in empycum, hoc eſt, pectore ſuppuratum euadit. Hæc profectò, ſi morbus ad perniciem tendat, eueniunt. At ſi in melius uergat, ſanguinis è naribus larga profuſio cum impetu ſuccedit: tuncque repente morbus diſcutitur. Quandoquidem & ſomnus oritur, & pituitæ reiectio aduenit, poſtea bilioſorum tenuium, deinde multò tenuiorum, rurſum uerò cruentorum, craſſorum, carnis formam referentium. Quòd ſi poſt cruenta iterum exeat bilis, poſt ipſam pituita, ſecura eſt hæc in priſtinum reſtitutio. Hæc ſi tertio die incipiant, & facilè extuſſiunt, læuia, æqualia, humida, rotunda: ſeptimo die liberantur. Quando & uenter biliosa exturbat, ſpiratio conquieſcit, mens ad ſe redit, febres decreſcunt, ciborum appetentes ſunt. Si ſecunda uerò hebdomada hæc inchoantur, decimo quarto die ſanantur: ſin minus, in empyema, hoc eſt, pectoris ſuppurationem morbus uertitur. Id uerò rigores indicant, doloresque punctorij ſedere cupiunt, ſpiritus deteriùs ducitur: tunc metus maior eſt, ne pulmo pus multum ſubitò attrahens hominem ſuffocet: qui prima & maiora mala euaſerat. Verum enim uerò ſi inter coſtas morbus irrepſerit, eaſque diſiunxerit & phlegmones faſtigium extrorſum

depromserit, aut uersus intestina eruperit, plerunque homo ad sanitatem redit. Inter anni tempora hyems maxime huius morbi ferax est: secundo autumnus: uer minus, nisi interdum frigidum sit: æstas uero minime. Quantum ad ætates attinet, inprimis senes pleuritidi sunt obnoxij: qui etiam sæpius, quam alij, liberantur. Neque enim magna phlegmone in arido corpore excitari potest, neque in pulmonem transitus facilis est. Quippe quæ est in senecta, quàm in alia ætate frigidior: quando & spiratio parua est, & omnium attractio imbecilla. Iuuenes autem & uiri haud ita frequenter in hunc morbum incidunt: uerùm neque admodum frequenter euadunt. Nam neque ab exigua causa, neque ob exiguam phlegmonem ægrotant. In magnis autem maius inest periculum: & pueri minime pleuritide corripiuntur, minusque ab ea periclitantur: quandoquidem puerilia corpora rara, humida, fluxaque sunt, ac multa est in eis diflatio atque *exhalatio*. Quo circa neque magna contrahitur phlegmone. Ea est huius ætatis in hoc morbo felicitas.

προσβάλλη), ἢ ἐς ἔντερον ἐκραγῇ, τὰ πολλὰ περιγίγνεται ἄνθρωπος. φέρει δὲ τὴν νοῦσον ὧραι μὲν, χειμὼν μάλιστα πάντων, δεύτερον φθινόπωρον, ἦρ δὲ ἧσσον, ἢν μήκοτε ψυχρὸν γίγνοιτο. θέρος δ' ἥκιστα. ἡλικίη, πρῶτον τῶν ἄλλων πάσχουσι γέροντες, οἳ καὶ μᾶλλον ἑτέρων τὸ πάθος διαδιδράσκουσι. οὔτε γὰρ μεγάλη ἂν γίγνοιτο φλεγμονὴ ἐν ξηρῷ τῷ σκήνει, οὔτε ἐς πνεύμονα ἡ μετάστασις. ψυχρότερος γὰρ, ἢ ἐπὶ ἄλλης ἡλικίης καὶ ἀναπνοὴ σμικρὴ, καὶ ἡ ὁλκὴ ἁπάντων ὀλίγη. νέοι δὲ καὶ οἱ ἐπὶ ἀκμῆς, οὐ μάλα μὲν πάσχουσι, ἀτὰρ οὐδὲ μάλα περιγίγνονται. οὐ γὰρ ἂν πάθοιεν ἐπὶ σμικρῇ αἰτίῃ οὐδὲ σμικρῇ φλεγμονῇ. ἐπὶ δὲ τοῖσι μεγάλοισι μείζων ὁ κίνδυνος. παῖδες ἥκιστα νοσέουσι πλευρῖτιν. ἀτὰρ καὶ ἧσσον θνήσκουσι. τά τε γὰρ σώματα μανὰ, καὶ τὰ ὑγρὰ εὔρεα, καὶ πολλὴ ἡ διαπνοὴ καὶ ἀποφορή. ὅθεν οὐδὲ μεγάλη ξυνίσταται φλεγμονή. ἥδε τῆς ἡλικίης εὐτυχίη ἐν τῷδε τῷ πάθει.

* προσβάλληται. ἄλλως, προσβάλληται.

* μεγάλα.

ARETÆI CAPPADOCIS de causis & signis acutorum morborum

LIBER SECVNDVS.

ΑΡΕΤΑΙΟΥ ΚΑΠΠΑΔΟΚΟΥ, * περὶ αἰτίων καὶ σημείων ὀξέων παθῶν, βιβλίον δεύτερον.

* ὀξέων παθῶν αἴτια & σημεῖα.

Hæc insunt in secundo libro.

Τάδε ἔνεστι ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ.

* νεύσου.

ΠΕΡΙ ΠΝΕΥΜΟΝΙΗΣ.

Κεφάλ. ά.

Δυοῖσι τοῖσι πρώτοισι, τροφῇ καὶ πνεύματι, τὰ ζῶα ζῇ. τουτέων δὲ πολλὸν ἐπικαιροτέρη, ἡ ἀναπνοή. ἢν γὰρ ἐπίσχῃ τις αὐτὴν, οὐκ εἰς μακρὰν διαρκέσει, ἀλλ' αὐτίκα θνήσκει ὥνθρωπος. ὄργανα δὲ μυρία. ἀρχὴ μὲν ῥῖνες, ὁδὸς ἀρτηρίη, χώρη δὲ πνεύμων, θώρηξ δὲ, *πνεύμονος ἔρυμα καὶ δοχή. ἀλλὰ τἄλλα μὲν ὅκως ὄργανα μοῦνον διακονέεται τῷ ζώῳ. πνεύμων δὲ καὶ τὴν αἰτίην ἴσχει τῆς ὁλκῆς. ἐνίζει γὰρ αὐτέου μέσον σπλάγχνον θερμὸν ἡ καρδίη, ζωῆς καὶ ἀναπνοῆς ἀρχή. ἡ δὲ καὶ τῷ πνεύμονι τῆς ὁλκῆς τοῦ ψυχροῦ ἠέρος τὴν πόθην ἐνδιδοῖ. ἐκφλέγει (γὰρ) αὐτὸν, ἕλκει δὲ καρδίη. πρῶτον τοιγαροῦν ἢν μὲν ἡ καρδίη πάθη, οὐκ εἰς * μακρὰν τοῦ

* πνεύμονα,

* μακρόν.

DE PVLMONARIA.

Caput I.

OB duo potissimum uiuunt animalia, escam uidelicet & spiritum. Ex his multò magis uitæ conducit spiratio. Hanc enim si quispiam supprimat, non diu fuerit incolumis: sed protinus interibit. Huius instrumenta multa parata sunt. Initium sunt nares: uia est arteria: locus continens pulmo. Pectus autem pulmonis est uallum & conceptaculum. Verum cætera ut instrumenta solum animali subseruiunt, pulmo uerò attrahendi causam in se continet. Namque in ipso medio calidum uiscus sedet cor uitæ spirandique principium. Id pulmoni quoque attrahendi frigidi aëris cupiditatem inijcit: siquidem ipsum incendit, uerum cor est, quod attrahit. Imprimis igitur si cor affectum est, non diuturna est mortis

mortis dilatio. Si pulmo male habet, pusillam quidem ob causam difficulter spirat, *miserè uiuit*, mors tardissimè aduenit, si quis medelam adhibet. Si uitium insigne fuerit, qualis est phlegmone, strangulatus sequitur, uocis spiritusque sublatio: subitanea pernicies imminet. Hæc est ægritudo ea, quam Græci peripneumoniam. Latini pulmoniam dicunt, *inflammatio* sc. pulmonis. *Quam* febris acuta comitatur, quibus accidit thoracis grauitas, doloris carentia, si solus pulmo inflammatur. Quippe qui naturaliter *doloris* immunis sit, ob corporis raritatem lanis assimilis. Asperæ arteriæ in ipso insertæ sunt, cartilaginosæ, & ipsæ dolorem non sentientes. Musculorum pulmo expers est: neruos habet exiguos, graciles, ad motum ciendum opportunos. His de caussis pulmo dolorem non percipit. At si quæpiam ex membranis cum ambientibus & ad pectus deligantibus inflammatur, adest tunc & dolor, spiritus est deprauatus calidus, *sedere cupiunt in rectum habitum ad respirationem*, ad id enim hic est situs aptissimus: rubescit facies, sed malæ præcipue, oculorum album nitidissimum ac pingue est: summæ nares simæ sunt: uenæ temporum, uel etiam colli elatæ apparent, cibos auersantur, arteriarum pulsatus initiò magnos habent, inanes, creberrimos perinde, ac si festinare coacti sint, calor in exterioribus membris modicus humectusque est: in inferioribus ingens aridus. Inde fit spiritus calidus, sitis, linguæ

θανάτου ἡ *ἀμβολή. ἢν δὲ πνεύμων, ἐπὶ μὲν σμικρῇ τῇ αἰτίῃ δύσπνοια, ζώει κακῶς, θάνατος μήκιστος, ἢν μέν τις ἀκέηται. ἐπὶ δὲ μεγάλῳ πάθεϊ, ὁκοῖον ἡ φλεγμονὴ, πνιγμὸς, ἀφωνίη, ἄπνοια, ὄλεθρος αὐτίκα. ἥδε ἐστὶν, ἢν καλέομεν περιπνευμονίην, φλεγμονὴ τοῦ πνεύμονος, ξὺν ὀξέϊ πυρετῷ, ὅτε ξύνεστιν αὐτέοισι βάρος τοῦ θώρηκος, ἀπονίη ἢν μοῦνος φλεγμήνῃ πνεύμων. ἄπονος γὰρ ἡ φύσις αὐτέου. μανὸς μὲν γὰρ τὴν οὐσίην, εἰρίοισιν ἴκελος. ἀρτηρίαι δὲ διελήλανται τρηχεῖαι, χονδρώδεες, καὶ αἵδε ἄπονοι. μύες δὲ οὐδαμῇ, σμικρὰ δὲ νεῦρα, λεπτὰ, ἐς κίνησιν ἐπίκαιρα. ἡ δέ τις ἀπονίης αὕτη ἡ αἰτίη. ἢν δὲ καί τις τῶν ἀμφ' αὐτὸν ὑμένων ἐπιφλεγμήνῃ, οἷσι πρὸς τὸν θώρηκα προσέρχεται, ξύνεσι καὶ πόνος, ἀναπνοὴ κακὴ, θερμὴ, ἀνακαθίζεσθαι ἐθέλουσι σχῆμα ὄρθιον ἐς ἀναπνοήν. τὸ δὲ γὰρ ῥήϊστον τῶν σχημάτων. ἐρυθροὶ τὰ πρόσωπα. ἐπὶ δὲ μᾶλλον τὰ μῆλα. τὰ λευκὰ τῶν ὀφθαλμῶν λαμπρότατα καὶ πίονα *ῥὶς ἄρκη σιμὴ, φλέβες ἐν κροτάφοισιν, ἢ καὶ τραχήλῳ διηρμέναι, ἀποσιτίη, σφυγμοὶ τὰ πρῶτα μεγάλοι, κενοὶ, πυκνότατοι, ὁκοῖον συνεληλαμένοι. θερμασίη ἡ μὲν ἐς τὸ ἔξω, ἀμυδρὴ, ὑγροτέρη, ἡ δὲ ἐς τὸ ἔνδον, ξηρὴ, θερμοτάτη. ἐφ' ᾗ ἡ ἀναπνοὴ θερμὴ, δίψος, γλώσσης ξηρότης,

*ἀνάβολή.

*ῥὶς ἄκρη σιμή.

ξηρότης, ἐπιθυμίη ψυχροῦ ἠέρος, γνώμης ἀπορίη, βὴξ ξηρὰ τὰ πολλά. ἢν δέ τι ἀνάγηται, φλέγμα ἀφρῶδες, ἢ ὑπόχολον κατακορὲς, ἢ δίαιμον αὐθηρὸν σφόδρα. τόδε ἐστὶ τὸ δίαιμον τῶν ἄλλων κάκιον. ἢν δὲ ἐπὶ τὸ θανατῶδες ἐπιδιδοῖ, ἀγρυπνίη, ὕπνοι σμικροὶ, νωθροὶ, κωματώδεες, φαντασίαι ἀξυνέτοι. παράληροι τὴν γνώμην, ἐκστατικοὶ οὐ μάλα, ἀγνωσίη τῶν παρεόντων κακῶν. ἢν γοῦν ἐπανείρῃ περὶ τῆς νούσου, οὐδὲν ὁμολογέουσι δεινόν. ἀκραψυχρὰ, ὄνυχες πελιδνοὶ, ἄγρυπνοι. σφυγμοὶ μικροὶ, πυκνότατοι, ἐκλείποντες, ὥστε ἀγχοῦ τουτέου ὄλεθρος. ἑβδομαῖοι γὰρ
* ποτε. τὸ πλέον θνήσκουσιν. ἢν δὲ *κοτε ἐπα-
ναφέρῃ ἡ νοῦσος, καὶ τι ἐς ἀγαθὸν *τρέ-
* τρέπεται. πηται, αἱμορραγίη λάβρως ἐκ ῥινῶν,
* κοιλίης. *κοιλίη ἐκτάραξις πολλῶν χολωδέων, ἐπαφρῶν οἷα δοκέειν ἀπὸ πνεύ-
* ἱερὴν. μονος εἰς τὴν *νειαιρὴν γαστέρα ἐξεῶσθαι, ἢν ἀγάγῃ πολλὸν ὑγρότερον ῥηιδίως. ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἐς οὖρα ἐτράπετο. ὁκόσοισι δὲ πάντα ὁμοῦ ξυμπίπτει, οἱ δὲ ὀξύτατοι ῥηΐζουσι. μετεξετέροισι δὲ
* πῦον. *πύος πολλὸν γίγνεται ἐν πνεύμονι, ἢ μετάστασις ἀπὸ τοῦ πλευρέου, ἢν μέζον τὸ ἀγαθὸν ὑπογίγνηται. κὴν μὲν ἐς ἔντερον, ἢ κύστιν τὸ ἀπὸ τῆς πλευρῆς παρωχετεύθη πύος, ἐς μὲν τὸ παραυτίκα ἐρρήισαν ἀπὸ τῆς περιπνευμονίης. ἕλκος δὲ μακροχρόνιον ἴσχουσιν ἐν τῇ πλευρῇ. ἀλλὰ περιγίγνεται. ἢν δὲ ἐς τὸν πνεύμονα ὁρμήσῃ τὸ πύος, εἰσὶν οἳ ἀπεπνίγησαν, καὶ ἀθρόῃ ἐκχύσει, καὶ ἀναγωγῆς ἀπορίῃ. ὁκόσοι δὲ διαδιδράσκουσι τὴν ἐκ τῆς

ſiccitas, frigidi aëris auiditas, mentis ambiguitas ſuperuenit: tuſſis adeſt plerunque ſicca: ſin aliquod ſputum mouet, id uel ſpumans pituita eſt, aut aliud exquiſitè bilioſum, aut cruentum, floreo colore ualdè perfuſum. Id uerò cruentum alijs pernicioſius eſt. Quod ſi mortifera magis ægritudo redditur, uigiliæ augeſcunt, ſomnus paucus, torpidus, haud abſimilis ſopori, qui à Græcis Coma nominatur: cogitationes uanæ inſurgunt: mens alienatur: non admodum ecſtaſi corripiuntur, præſentia mala ignorant. Nam eos ſi de morbo interroges, nihil periculi inſtare reſpondent: eorum algent extrema: liueſcunt ungues *uigilantq́;* : motus arteriarum parui, frequentiſſimique ſunt, & deficientes: quando ipſis proxima mors eſt. Nam ſeptimo die plerunque moriuntur. Porrò ſi nonnunquam morbus ſubſiſtit, & aliquantulum in melius uergit, uehemens de naribus ſanguinis eruptio conſpicitur: aut per aluum cum perturbatione multorum bilioſorum & ſpumantium ſuccorum deiectio: qui ex pulmone in *imum* uentrem depulſi fuiſſe uideri poſſunt, ſi multi liquidiores & facilè deijciuntur. Nonnunquam uerò & per urinarias ſemitas euocantur. Cæterum quibuſcunque hæc ſimul eueniunt, hi quàm primum ægritudine ſubleuantur. Quidam utique ſunt, quibus magna uis puris in pulmone procreatur, aut ex pleuritide fit permutatio, ſi maius bonum ſuboritur. Quòd ſi ad inteſtina aut ueſicam ex lateris morbo ſanies deriuata ſit: tunc quidem continuè pulmonis uomica liberantur: ſed diuturnum ulcus, quod demum ſaneſcet, in latere patiuntur. Quibus uerò in pulmonem pus irrumpit: nonnulli ob ſubitaneam & copioſam effuſionem, & reijciendi infirmitatem ſuffocantur. At quicunque ſuffocationis periculum ex tumoris

erupti-

eruptione subterfugiunt: hi longo tempore pulmonis ulcere cruciantur, & in phthisin prolabuntur. Verùm ex abscessu & phthisi pauci admodum senes liberantur, sicut neque à pulmonia juvenes & florentem ætatem agentes.

DE SANGVINIS REIECTIONE AB ORE.

Caput II.

SAnguis ab ore duobus modis emittitur, primò ex ipsorum ore, capite & uasculis, quæ ibi sunt, via est palatum & fauces, ubi est gulæ & arteriæ principium. Screantes uerò & cum parua tussi uel etiam citatiore in os sanguinem eructant. Nam cum ab ore fertur, neque screatu opus est, tum *expuitio dicitur. Quod si amplius eiectetur sanguis guttatimq́*, aut etiam si copiosus de capite, uel ab ore eruperit: nondum reiectio est appellanda, sed idem uel *sputio*, uel sanguinis eruptio, Græcè hæmorrhagia dicitur. Sin ab inferioribus ascendat à pectore uisceribús que ibi latentibus, pulmone, aspera arteria, locisque spinæ finitimis: huiusmodi non sputum, sed reiectio latinè, Græce anagoge uocitatur, ascensionis, acuiæ, per quam fertur, nomen habens. Signa uerò utriusque communia exigua & pauca sunt, quantum & locus permittit, in quem reiectio & sputum conueniunt. Singulorum autem propria, magna, & multa, & periculosa sunt: quibus utranque effusionis sanguinis speciem internosse leue est. Igitur si à capite sanguis decurrit, ubi multus est, plura maioraque aderunt:

ἀπορρήξεως πύϊγα, ἕλκος οἵδε πολλὸν ἴσχουσι ἐν πνεύμονι, καὶ ἐς φθόην μεθίσαν). καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀποστάσιος καὶ τῆς φθόης γέροντες οὐ πάνυ τι περιγίγνονται). ἀπὸ δὲ τῆς περιπνευμονίης, νέοι καὶ ἀκμάζοντες.

ΠΕΡΙ ΑΙΜΑΤΟΣ ΑΝΑΓΩΓΗΣ.

Κεφάλ. β'.

Αἵματος φορῆς τῆς διὰ στόματος, ἰδέαι δύο. ἡ μὲν ἀπὸ στόματος, καὶ κεφαλῆς, καὶ τῶν τῇδε ἀγγείων. ὁδὸς δὲ ὑπερῴη, φαρυγγέθρον, ἔνθα καὶ ἀρχαὶ στομάχου καὶ ἀρτηρίης. *ἀναχρέμψισι δὲ καὶ βηχὶ σμικρῇ καὶ προχειροτέρῃ ἐς τὸ στόμα ἀπερεύγονται) τὸ αἷμα, ὥς τῇγε ἀπὸ στόματος, οὐδὲ *ἀναχρέμψις παρομαρτεῖ, *ἔμπλυσις ἥδε καλέεται). *ἐπὶ δὲ μᾶλλον ἢν *βραχέη τοῦ αἵματος, καὶ σταγδὴν καὶ ἀθρόον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, ἢ ἀπὸ τοῦ στόματος *ἔῃ, οὐ κοτὲ ἀναγωγὴ καλέεται, ἀλλ' ἢ τὸ αὐτὸ, ἢ πλύσις, ἢ αἱμορραγίη. ἢν δὲ νέρθεν ἀνίῃ ἀπὸ θώρηκος καὶ τῶν τῇδε σπλάγχνων, πνεύμονος, τρηχείης ἀρτηρίης, τῶν παρὰ τὴν ῥάχιν, ἡ ἀπὸ τουτέων φορὴ, οὐ πλύσις, ἀλλ' ἀναγωγὴ καλέεται, τῆς ἄνω ἴξιος τῆς ὁδοῦ τοὔνομα ἔχουσα. σημεῖα δ'† ἀμφοῖν, τὰ μὲν ξυνὰ, σμικρὰ καὶ παῦρα, ὁκόσα καὶ τὸ χωρίον, ἔνθα καὶ ἀναγωγῆς καὶ πλύσιος ἡ ξυναγωγή. τὰ δὲ ἑκάστης ἴδια μεγάλα καὶ πολλὰ, καὶ ἐπίκαιρα, οἷσιν ἑκατέρην ῥηΐδιον διαγνῶναι. ἢν οὖν ἀπὸ κεφαλῆς *ἔῃ, ἐπὶ μὲν πολλῷ τῷ αἵματι, μέζω καὶ πλέω τὰ παρέοντα. σμικρὰ

*ἀναχρέμψεσι.
*ἀνάχρεμψις.
*ἔμπνευσις.
*ἐπὶ δὴ ἀλλ. ἐπεὶ δὲ.
*βραχέη.
*ἐὰν ὁκότε.
†δι.
*ἐάν.

σμικρὰ δὲ ἐν ὀλίγῃ καὶ σμικρῇ τῇ πλύ-
[* ἦχοι.] σι. βάρος αὐτέοισι, πόνος, ὤτων * ἦ-
χοι, ἐρύθημα προσώπου, φλεβῶν
[* σκοτόδινοι.] διαστάσιες, * σκοτόδινος. καὶ περὶ τού-
των δὲ, ἡ αἰτίη εὔσημος, πληγὴ, ψύξι-
ες, ἐγκαύσιες, οἰνοφλυγίη. ἡ δὲ γὰρ ἀ-
θρόον πιμπλῆσι τὴν κεφαλὴν, ἀ-
[* δὲ.] θρόον * καὶ ἐκχέει ἐκραγέντος ἀγ-
γείου. ἐπὶ δὲ σμικρῇ μέθῃ, πλύσιες ἐξ
[* ἴσχεται.] ἀραιώσιος. * ἰσχνεῖαι ποτὲ διὰ ῥινῶν
αἱμορραγίη ξυνήθης. ἐς ὑπερῴην δὲ
τρεπομένη, ἀναγωγῆς φαντασίην
[* εἴη.] παρέχει. ἢν οὖν ἀπὸ κεφαλῆς * ἔῃ,
γαργαλισμὸς ὑπερῴης, ἀνάχρεμ-
ψις πυκνή, καὶ ἐπὶ τῇδε ἡ πλύσις βιάζεται.
[* βιώσουσι.] θυμὸς ἐγγίγνεται, καὶ εὖ μάλα * βήσσου-
σι. ἢν δὲ ἐς τὴν ἀρτηρίην ἀπὸ τῆς ὑ-
περῴης ἐκρυῇ, τότε βήσσοντες ἀνά-
γουσι. καὶ ἥδε ἐστὶν ἡ ἀπάτη τοῖσιν ἡγευ-
μένοισι ἀπὸ σπλάγχνων τῶν κάτω-
θεν ἀνάγεσθαι. ἔστι δὲ καὶ ἐς τὸν στόμα-
χον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς εὖτε ξὺν αὐ-
τῇ ἐμέουσι. ἔστι δὲ καὶ ἥδε ἀπάτη, * ὡς
[* ἴσως.] ἀπὸ στομάχου φέρεσθαι δοκέειν. ἢν δὲ
[* πτύσιος.] τὸ ἀπὸ τῆς * πλύσιος αἷμα, παχὺ μὲν
οὐκ ἄρτα, χροιῇ δὲ μέλαν, λεῖον ὁμα-
λὸν, ἀμιγὲς ἑτέρης οὐσίης. χρεμπτο-
μένοισι γὰρ εὐθὺς ἐπὶ τὴν γλῶσσαν
ἔρχεται στρογγύλον, ῥηϊδίως ἀπολυό-
μενον. ἢν δὲ καὶ τὴν ὑπερῴην καθο-
ρέῃς, δασυτέρην, καὶ ἑλκώδεα ὄψεαι,
καὶ τὰ πολλὰ ὕφαιμον. ἰητρείη (δὲ) ἀρ-
κέσει ἁπλῆ, σμικρή, στύμματα μὲν ἐς
τὴν ὑπερῴην, καὶ τάδε ψυχρά.
ἐπὶ γὰρ τοῖσι θερμαίνουσι, καὶ
τοῖσι ἀραιοῦσι καὶ εὐρύνουσι, ἡ φο-
ρὴ μέζων. καὶ τόδε τὸ τέκμαρ,

pauca minoraque, ubi raro paucusque expuitur. Caput graue est, dolet: sonant aures: facies rubet, uenæ distentæ sunt, uertigo infestat. Et ante hæc causa euidens fuit percussus, frigora, calores ingentes, uinum largius epotum. Quippe id subitò ac ualdè caput implet, repenteque multum sanguinis effracta uena profundit. Modica ebrietas rarefacta uena sanguineum sputum mouet. Interdum per nares sanguinis consuetum profluuium sistitur. Ad palatum uerò conuersum reiectionis imaginem præbet. Igitur si de capite profluit, titillatio in palato gignitur, ereber screatus fit, post quem sputum erumpit: inde irascuntur, tussique magnoperè agitantur. Si ex palato in arteriam defluit, tum per tussim sanguinem extrudunt: idque multos falsos habuit, ex profundis uisceribus reiectionem fieri suspicantes. Nonnunquam & ex capite decurrit in gulam, sicque eum nausea euomitur, falsoque multis ita persuasit, ut ex gula ferri sanguinem crederent. *Quod si ex sputo sanguis sit, haud sane crassus est, uerum colore ater*, leuis, æquabilis, alienæ materiæ non permixtus: screantibus enim confestim in linguam cadit, rotundus auulsionique obediens. Tu uerò si palatum etiam introspicias, id sordidum, *asperius, ulceratum* & sæpius cruentum uidebis. Huic simplex curatio breuisque suffecerit, adstringentia uidelicet medicamēta palato adhibita, & ea frigida. Siquidem calefacientia, & quæ rara faciunt corpora, & quæ dilatant, fluxum maiorem citant. Eaq; fit

à capi-

à capite cadentis sanguinis coniectura. At caput quoque uel per uenæ sectionem, uel per nares, uel per aliam difflationem euacuandum est, & hæc mature facienda sunt. Nam si diutius sanguis feratur, quædam erit eius cursus exercitatio, eiusque loci membra suscipiendo sanguini assuescent. Vlceratur autem & arteria: *tussiuntque pro screatione* atque inde fit *eruptionis* initium. Si uerò à pectore inferioribusque uisceribus sanguis effluxerit, reiectio latine, Græcè anagoge nuncupatur. Vtique ualdè mortifera est, si ab aliquo principe membro effracto sanguis manauerit: aut à concaua cordis uena sanguinem ab iecore illi suggerente, aut à magna arteria secundum dorsi spinam discurrente. Nam erumpente sanguine perinde ac si iuguletur homo ac strangulatur, mors instat celerrima. Quibus autem ex pulmone, aut costa, aut aspera arteria profunditur, non æque cito intereunt, ueruntamen in suppurationem pectoris, Græcè empyema dicitur, & in phthisim incidunt. Minus periculi ab aspera arteria protenditur. Si gula aut uentriculus sanguinem uomunt, *neque admodum letalis est affectus*, & si ualdè copiosi sanguinis uomitus est, neque longa curatio est neque uaria. Si à iecore aut liene prodeat, non facilè id fit, neque continenter. Namque in uentriculum & in testina expeditius hæc uiscera sanguinem propellunt. Haud ita tamen, quin credendum sit, hæc eadem ad superiora, uidelicet, pulmonem & arteriam posse retrudere. Siquidem in febribus à liene & iecinore *per nares sanguinem emittunt, ex fluente nare, quæ*

τῆς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς πλύσιος. ἐς δὲ τὴν κεφαλὴν, κενώσιες, ἢ διὰ φλεβῶν, ἢ διὰ ῥινέων, ἢ δι᾽ ἑτέρης διαπνοῆς. καὶ τάδε χρὴ ταχέως δρῆν. ἣν γὰρ τὸ αἷμα ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἴῃ, μελέτη μὲν ἐγγίνεται τῇ φορῇ. ἔθος δὲ τοῖσι τῇδε χωρίοισι ἐς ὑποδέξιν τοῦ αἵματος. ἑλκοῦται δὲ καὶ ἀρτηρία, καὶ βήσσουσι ἀντὶ τῆς χρέμψιος. τουτέοθεν δὲ * φορῆς γίγνεται ἡ ἀρχή. ἡ δὲ ἀπὸ θώρηκος καὶ τῶν νέρθεν σπλάγχνων αἵματος φορὴ ἀναγωγὴ καλέεται. ἔστι δὲ κάρτα μὲν ὀλεθρίη, ἣν ἀπὸ τούτων ἐπικαίρων ἐκραγέντων * ἔῃ, ἢ κοίλης φλεβὸς τῆς ἐν καρδίῃ, ἀπὸ τοῦ ἥπατος * διακονευμένης τὸ αἷμα, ἢ τῆς τῇ ῥάχι, παρατεταμένης παχείης ἀρτηρίης. αἱμορραγίη γὰρ ὅκωσπερ ἐν σφαγῇ καὶ δυσπνοῇ, ὠκὺς ὄλεθρος· οἷσι δὲ ἀπὸ πνεύμονος ἢ πλευρῆς, ἢ ἀρτηρίης τῆς τρηχείης, ἤσι μὲν ὀξέως θνήσκουσι, οὐχ ἥκιστα δὲ ἐμπυοι καὶ φθίσιες γίγνονται· τουτέων δὲ ἀσθενεστέρη, ἡ ἀπὸ τῆς τρηχείης ἀρτηρίης. ἣν δὲ ἀπὸ στομάχου, ἢ κοιλίης ἐμέῃ, οὔτε κάρτα ὀλεθρίως ἴσχουσι, κἢν πάνυ πολλὴ αἱμορραγίη ἔῃ, οὔτε ἡ ἀλθεξις μακρὴ καὶ ποικίλη. ἣν δὲ ἀπὸ ἥπατος καὶ σπληνὸς, οὐ ῥηΐδιη μὲν, οὐδὲ ξυνεχής. ἐς γὰρ τὴν κοιλίην καὶ ἔντερα τουτέων ἡ ἀπόκρισις ἑτοιμοτέρη. οὐ μὴν οὐδὲ ἡ ἄνωθεν διὰ πνεύμονος καὶ ἀρτηρίης, ἀδύνατος ἢ ἄπιστος. καὶ γὰρ ἐν πυρετοῖς, ἀπὸ σπληνὸς καὶ ἥπατος διὰ ῥινῶν αἱμορραγέουσι, κατ᾽ ἴξιν τοῦ σπλάγχνου τοῦ μυκτῆ-

ρος

ρος ῥέοντος. τόποι μὲν οὖν ἀφ' ὧνπερ ἡ ἀγωγὴ, οἵδε· καὶ ἡ ἐς κίνδυνον * ἢ ὄλεθρον διαφορή. οἱ δὲ τρόποι τρεῖς ἔασι· ἢ γὰρ ἀπὸ ῥήξιος ἀγγείου, ἢ διαβρώσιος, ἢ ἀραιώσιος ἀνάγεται. ῥήγνυται μὲν οὖν ἐξ * ἀπιναίως, ἢ πληγῇ, ἢ ἐντάσι ἄχθεος, ἢ διαθέσι, ἢ ἀπὸ ὕψους ἅλματι, ἢ καὶ βοῇ, καὶ ὀργῇ μεγάλῃ, ἤτοι ἄλλῃ ὁμοίῃ αἰτίῃ, εὖτε αὐτίκα ἐπὶ τῇ ἀρτηρίᾳ λάβρως τὸ αἷμα * ἐκχέεται. ἢν δὲ ἀπὸ * βρώσιος, χρὴ ἐπανερωτῆν, εἰ κοτὲ πρόσθεν ἔβηξε ἄνθρωπος, ἢ δύσπνους γέγονε, ἢ ναυτίη, ἢ ἔμετος ἤγχε πάρος. ἐκ γὰρ τῶνδε πολυχρονίων διεσθίεται τὰ ἀγγεῖα ῥεύματι ξυνεχέϊ, καὶ πολλῷ καὶ δριμεῖ. ἐπὴν οὖν πολλὸν ξυντακέντα, καὶ λεπτυνθέντα ἐς τέλος * ἐπαναλωθῇ τὰ ἀμπέχοντα ὑμένια, τὸ αἷμα ἐκχέεται. ἢ δὲ * ἐξαραίωσις, ἀρραγὴς μὲν, διὰ τόδε οὔτε πολλὴ, οὔτε ἀθρόη, οὔτε παχέος αἵματος. ἀραιώσι δὲ τῶν ἀγγείων, τὸ λεπτὸν * ἀποτίθεται. ἢν δὲ πολλὸν ἀλισθὲν ἐν κοίλῃ χώρῃ αὖθις ἀνάγηται, παχύτερον μὲν ἑωυτοῦ γίγνεται, οὐ μὴν παχὺ κάρτα, οὐδὲ μέλαν, ὁκοῖον αἱμάλωψ. πλεῖον δὲ τῷ πλήθει, ὡς ἀπὸ ἀθροίσιος. οἷσι δ' αὖθις ἀναφέροιτο τόδε τὸ εἶδος τῆς ἀγωγῆς, γυναιξὶ ὡς ἐπίπαν, οὐ καθαιρομένῃσι, τάδε ἐπιμήνια γίγνεται, καὶ ἐν τῇσι αὐτῇσι περιόδοισι τῆς καθάρσιος ἐπιφαίνεται, καὶ ἐπὶ τῇσι προθεσμίῃσι τῆς ἀποπαύσιος ἴσχεται· κἢν μὴ ἰηθῇ ἡ γυνὴ, ἐς πολλὰς περιόδους * ἀντιπεριίοισι ἡ ἀναγωγή. μετεξετέρῃσι δὲ καὶ ἀπερράγη τὰ ἀγ-

* ἢ.
* ἀπιναίως.
* ἐκχεῖται.
* διαβρώσιος.
* ἐπαναλωθῇ.
† ἐξ ἀραιώσιος.
* ἀποτίθεται.
* ἀντιπεριίησιν.

rectà visceri respondet. Locos, unde fit exitus, jam recensuimus: eorumque periculi vel mortis discrimina. Effusionis autem sanguinis tres sunt modi, vel rupta vena aliqua, vel exesa, vel rarefacta. Rumpitur quidem repente vel ictu, *vel contentione oneris gerendi, vel eius impositione*, vel ab edito loco desiliendo, vel clamore, vel magna excandescentia, aliáue id genus causa, cum subitò in arteriam copiosus sanguis effunditur. Si ab erosa parte, hominem interrogare opus est, num prius tussierit, difficulter spirauerit, nausea vomitúsve antea infestauerit? In his enim diuturnis affectibus copiosa & acri fluxione perseuerante vascula exeduntur. Vbi igitur *detrita* & attenuatæ, & ad extremum consumtæ fuerint ambientes membranulæ, hac atque illac sanguine perfluunt. At rarefactio citra rupturam est, proinde non subitanea, neque cum multi aut crassi sanguinis exitu. Nam cum rarescunt venarum corpora, tenuis pars excernitur. Quod si multus *in caua capacitate* sanguis collectus rursus emittitur, crassior seipso redditur: non tamen multò crassior, neque ater, quale concrementum, aut grumus est: sed copiosior, utpote qui unum in locum prius confluxerit. Id genus autem repentini exitus plerunque fœminis, quibus menstrua non respondent, euenire solet: idque singulis mensibus euenit: iisdemque menstruæ purgationis circuitibus apparet: nec non iisdem statis cessationis diebus supprimitur, ac nisi mulieri laboranti succurratur, per multos circuitus sanguinis emissio reuertetur. Nempe quibusdam vasa rupta sunt, sed multitudine

reje-

reiectio euariat. Et ab arteria, an à uena feratur, interest. *Quoniam* ater est sanguis, crassus, & facilè spissescens, *si è uena manet minusq; periculi adfert*, celeriusque compescitur. *Sin* arteria flauus tenuisque prolabitur, haud ita cogitur, citiùs hominem perimit, & maiori negotio supprimitur. Nam arteriæ agitatio sanguinis fluorem mouet, uulnusque frequenti concussione dehiscit. *Curatio, si ex erosione nascitur, longa est, difficilis & periculosa: ideoq; propter defectionem ad cicatricem ulcus non perducitur.* Vlcus n. non uulnus efficitur. Rupturæ uerò facilior solidatio, quia uulneris oræ se contingunt. Et hæc secundo periculi ordine consistit. Minimus in rarefactione metus subest. Spontè enim sanguis conquiescit, & astrictio refrigeratioque in medendo satis est. Cæterùm & sedes, unde sanguis proficiscitur, obseruandæ sunt. Siquidem multa sunt communia indicia, & erroris occasio in promtu est, curatioque diuersa. A gula igitur haud ita sæpe per rarefactionem solet sanguis effluere, cùm ob cibos potionesque refrigeratio & adstrictio eius partes condenset. Quin etiam rosiones haud frequenter fiunt, ac minùs, quàm rarefactio, gulam infestant: quippe fluxiones erodentes non multum temporis in ea subsistunt: sed aut expuuntur, aut ad inferiora pelluntur. Frequentiùs gulæ incidit ruptio. Itaque si interdum rupta est, non tam magnæ, sicuti à pectore, sanguinis profusiones fiunt. *Illic enim graciles uenulæ sunt, & minutæ arteriæ.*

γέα, τῷ πλήθει δὲ ἡ διαφορὴ τῆς ἀναγωγῆς, καὶ εἰ ἐξ ἀρτηρίης, ἢ φλεβὸς ἀνάγοιτο. μέλαν μὲν γὰρ καὶ παχὺ, καὶ ῥηϊδίως πηγνύμενον, ἢν ἀπὸ φλεβὸς, καὶ ἧσσον ἐς κίνδυνον ῥέπει, καὶ ἐπίσχεται θᾶσσον· ἢν δὲ ἀπ' ἀρτηρίης, ξανθὸν καὶ λεπτὸν, καὶ οὐ μάλα πήγνυται, καὶ ὁ κίνδυνος ὠκύτερος, καὶ ἡ ἐπίσχεσις οὐ μάλα ῥηϊδίη. αἱ γὰρ διασφύξιες τῆς ἀρτηρίης, αἱμορραγίης πρόσκλησιν ποιέονται, καὶ τὸ τρῶμα οὐ *συμφέρει τῇ πολυκινησίῃ. ἄλθεξις δὲ, ἢν μὲν ἀπὸ διαβρώσιος *κακὸν, καὶ οὐ ῥηϊδίη, καὶ σφαλερή. ὑπὸ γὰρ ἐλλείψεως ἐς σύμφυσιν τοῦ ἕλκεος οὐκ *ἀφικνέεται. ἕλκος γὰρ, οὐ τρῶμα γίγνεται. ἐπὶ δὲ τῇσι ῥήξεσι ἡ σύμφυσις, ἑτοιμοτέρη. ψαύει γὰρ ἀλλήλων τοῦ τρώματος τὰ χείλεα. ἔστι δὲ* ὧν ἡ διαφορὴ δεύτερη ἐς κίνδυνον. ἀσινεστάτη δὲ, ἡ ἐπὶ τῇσι ἀραιώσεσι. ἴσχεται γὰρ αὐτομάτως, καὶ ἰητρείης σύψις, καὶ ἔκψυξις ἱκανή. σημαντέοι δὲ καὶ οἱ τόποι, ἀφ' ὧνπερ ἀνάγεται. ξυνὰ γὰρ πολλὰ σημεῖα, καὶ ἡ ἀπάτη ῥηϊδίη, καὶ ἰητρείη ἑτέρη. ἀπὸ στομάχου μὲν οὖν οὔτε λίην ἐξ ἀραιώσιος ἀνάγεται. ἡ γὰρ τῶν βρωμάτων τε καὶ τῶν πομάτων ψύξις τε καὶ σύψις ἐς πύκνωσιν ἄγει τὰ μέρεα. ἀτὰρ οὐδὲ διαβρώσιες ξυνεχέες εἰσὶ, καὶ μᾶλλον τῆς περιέρης. τὰ γὰρ ἀναδάκνοντα τῶν ῥευμάτων, οὐ περιίσχεται πολλὸν χρόνον. ἀλλ' ἢ ἀπεπτύσθη, ἢ διηλάθη κάτω. συνηθεστέρη δὲ στομάχῳ ἐστὶν ἡ ῥῆξις. εἰ οὖν ἀπορραγῇ κοτὲ, αἱμορραγίαι οὐ κάρτα μεγάλαι, ὁκοῖαι ἀπὸ θώρηκος. ἰσχνὰ γὰρ τῇδε τὰ φλεβία. σμικραὶ δὲ καὶ ἀρτηρίαι.

*συμφύει. *μακρή. *ἀφικνεῦνται. *ἔμψυξις.

ἰδέῃ δὲ τὸ αἷμα οὐ κάρτα μέλαν, ὑπόξανθον, οὐ καταкоρέως λεῖον, ἢ σιάλοισι μεμιγμένον, ξὺν ναυτίῃ καὶ ἐμέτῳ ἀναφερόμενον. βὴξ μικρή, ἄλλοτε μὲν ξὺν τ, ἄλλοτε δὲ μούνη ἄνωθεν ἀναγωγῆς. ξυνταλαιπωρέει γὰρ ἡ ἀρτηρίη τῷ στομάχῳ παρατεταμένη καὶ ξυνημμένη. δῆξις, ἢ σύνψις τοῦ ἕλκεος ἐπὶ τοῖσι καταπινομένοισι. πολλὸν δὲ μᾶλλον, ἢν ψυχρὰ κάρτα ἢ θερμά, ἢ στρυφνὰ ἔῃ. ἐγγίγνεται δὲ καὶ πόνος τοῦ στομάχου μετεξετέροισι. οἱ δὲ μέσφι μεταφρένου ἔμετοι, φλεγματώδεες. ἐπαναφέρουσι δὲ κοτέ, ἐπὴν ἐς μῆκος ἡ νοῦσος ἐπιταθῇ, καὶ μέζων ἔῃ τουτέων *ἀποσιτίη, πλῆθος πολύ. πυρετοὶ οὐ μάλα ξυνεχέες, ἀλλὰ ῥεμβώδεες. ἀπὸ δὲ κοιλίης ἀνάγοιτο μέλαν καὶ πηγνύμενον, κἢν ἀπὸ ἀρτηρίης ᾖ. ἢν δὲ ἀπὸ φλεβός, πολλόν τι μελάντερον, πολλόν τε καὶ παγετώτερον. ναυτίη πολλὴ καὶ ἔμετος φλεγμάτων καὶ χολωδέων, τοῖσι σιτίοισι συμμιγνύμενον τὸ αἷμα, κἢν προβεβρώκῃ ὤνθρωπος. ἐν γὰρ τῇ αὐτῇ χώρῃ ἄμφω (ἅμα) ἀλίζεται καὶ ἡ τροφὴ καὶ τὸ αἷμα. ἐξερεύξιες πολλαί, βρομώδεες. κἢν μὲν πολλὴ ξυλλεγῇ, ἀπορίη, σκοτόδινος. ἢν δὲ ἐμεθῇ τάδε, ῥηΐζουσι, ἔκλυτοι, καυσώδεες τὸ σύμπαν, πόνος ξυνεχὴς τῆς κοιλίης. ἀπὸ δὲ τῆς *τρηχείης ἀρτηρίης, μικρὸν καὶ σφόδρα ξανθὸν τὸ αἷμα καὶ ξὺν βηχὶ ἀνάγουσι. κἢν μὴ ἀνάγωσι δέ, διηνεκέως βήσσουσι. αἴσθησις δὲ καὶ πόνος, ἔνθα ὁ βρόγχος, μικρόν τι νέρθεν ἢ ὕπερθεν. φωνὴ βραγχώδεες,

*ἀποσιτίης.

*τρηχείης.

Sanguis uerò exiens non magnopere nigricat, subflauus est, non exactè, læuorem habet, aut saliuæ permixtus est, cum nausea & uomitu reijcitur, leuis tussicula citatur, modò humidum quippiam mouens, modò arida. Id euenit, quoniam gulæ affectum arteria quoq; participat, secundum illam extenta & adhærescens: morsus uel adstrictio ulceris inter deuorandum percipitur: idque præsertim, si benè frigida, aut calida, aut acerba sunt, quæ deglutias. Nonnullos autem & gulæ ipsius *ingeneratur & nonnullis dolor stomachi, uomitus dorsotenus pituitosi.* Vomunt pituitosa, nonnunquam si morbus producitur & inualescit, cibum reijciunt, cibos summoperè fastidiunt. *Regerunt autem aliquando plurimum, ubi morbus in longum abit, estq; maior inedia.* E uentriculo niger concretusque sanguis euomitur, etiam si ab arteria fluxerit. Si à uena, multò nigrior, compactiorque est, nausea multa adest: pituitosus, biliosusque uomitus. Si prius homo comedit, cum cibis mixtus sanguis eijcitur. In eodem enim loco cibus sanguisque colligitur. Ructus crebri fiunt, & uirus olentes. Quod si multa materia collecta est, angor animi uertigoque sequitur. *Si uerò hæc euomuerint* subleuantur. Resoluuntur tamen, penitus exæstuant, assidueque dolet uentriculus. Ab aspera autem arteria paucus sanguis, uehementer flauus, per tussimq; expellitur: qui nisi expellitur, continens tussis inhæret. Sensus uerò & dolor in gutture est, paulùm suprà aut infrà: uox rauca

&

& obscura sit. Si à pulmone, repente uberiorque sanguis emanat: idque magis, si erosio in causa sit, *cum magna tussi sanguis affatim rutilus*, spumans, rotundus sic, ut pars eiecta à parte distincta sit. Cæterum & in communi uase corruptio eorum, quæ de pectore exeunt, alia est. Comparatione autem permixta discernas: alioqui pectoris partes specie carnosas pulmonis esse partes censueris. Verùm pectoris grauitas, indolentia, ruborque in facie multò magis in pulmonis uitio reperitur. *Sin à thorace hauriat*, in parte priori, secundùm os pectorale, quod uocant, dolor laceratam partem ostendit. Ingens tussis adest, uix aliquid extrudens. Sanguis non multùm flauus est, modicè crassus, spuma carens. Quod si & pulmoni in transitu noxam impertiat, aliquid etiam spumæ consequitur. Quandoquidem ex pectore in arteriam per pulmonem iter datur. *Sed si à latere cum tussi*, per tussim quidem sanguis funditur: sed niger, leuis, tetri odoris uirosique, qualis ex putridis rebus exhalat, *lateris dolor* acutus uexat. Multi ex his cum febre, ut pleuritici solent, intereunt. Tempus anni humidum calidumque, sanguinis emissionem maximè procreat. Tale est humidum & calidum Ver, secundo loco æstas, Autumnus minus, Hyems minimè. Æstate maximè moriuntur ob sanguinis effluuium: quo tempore haud ita magnæ phlegmonæ oriuntur. Vere secundo phlegmonis & urentibus febribus consumuntur. Autumno plurimum tabes, quas Græci Phthoas dicunt, eueniunt. Vt semel autem dictum sit, omnem sanguinis reiectionem quantumuis modicam, quamuis iam

ἀσαφέες. ἢν δὲ ἀπὸ πνεύμονος ᾖ, ἀθρόως ἡ ἀναγωγὴ, ἐπὶ δὲ μᾶλλον, εἰ ἐκ διαβρώσιος. ξὺν βηχὶ πολλῇ ξανθὸν κατακορέως, ἀφρῶδες, στρογγύλον, ὡς ἄλλην ἄλλης ἀναγωγὴν διακεκρίσθαι. ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν ξυνῷ ἀγγείῳ φθορὴ τῶν ἐκ θώρηκος ἀναγομένων, ἄλλη. διαστήσαις ἂν τὰ ξυμμεμιγμένα ὡς ἐκ παραθέσιος, ὡς ὄντα μέρεα θώρηκος. τὴν δ' ἰδέην σαρκοειδέα δοκοίης ἂν πνεύμονος ἔμμεναι μέρεα. θώρηκος βάρος, ἀπονίη, ἐρύθημα προσώπου πολλόν τι μᾶλλον τουτέοισι. ἢν δὲ ἀπὸ θώρηκος καταπίνῃ, ἐς τὸ πρόσθεν κατὰ τὸ στέρνον πόνος διασημαίνει τοῦ ἐρρωγότος μέρεος. βὴξ σύντονος καὶ μόλις ἀνάγουσα. τὸ δὲ αἷμα ξανθὸν οὐ κάρτα, μέσως παχὺ, ἄναφρον. ἢν δὲ καὶ πνεύμων ἐκ τῆς παρόδου ξυμπαθήσῃ, προσδιδοῖ τοῦ ἀφρώδεος. ὁδὸς γὰρ θώρηκος ἐς ἀρτηρίην πλεύμων. ἢν δὲ ἀπὸ πλευρῆς, ξὺν βηχὶ μὲν, μέλαν δὲ καὶ λεῖον, κάκοδμον, βρομῶδες, ὁκοῖον τοῦ σηπεδόνος, πόνος τῆς πλευρῆς ὀξύς. πολλοὶ γοῦν θνήσκουσι πλευριτικὸν τρόπον ξὺν πυρετῷ. ὥρη δὲ φέρει, ὑγρὴ καὶ θερμή. τοῖον δὲ τὸ ὑγρὸν καὶ θερμὸν ἔαρ. δεύτερον τὸ θέρος, μετόπωρον ἧσσον, χειμὼν δὲ ἥκιστα. θνήσκουσι δὲ, θέρους μὲν μάλιστα αἱμορραγίῃ. φλεγμοναὶ γὰρ οὐ κάρτα μεγάλαι γίγνονται τότε. ἔαρος δεύτερον, φλεγμονῇ καὶ πυρετοῖσι καυσώδεσι. φθινοπώρῳ δὲ, ὡς ἐπίπαν ῥηϊδίως φθόναι γίγνονται. ἀθρόον δὲ εἰρῆσθαι, ἐπὶ πάσῃ αἵματος ἀναγωγῇ, κὴν μικρὴ ἔῃ, κὴν ἤδη

μεμύκη τὰ ῥαγέντα, ἕπεται δυσθυμίη, δυσελπιστίη, ἀπογνώσιες βίου. τίς γὰρ οὕτως εὐσταθὴς, ὡς ὁρῆν μὲν ἑωυτὸν σφαγῇ ἴκελον πεπονθότα, μὴ ὀρρωδέειν δὲ ἀμφὶ θανάτου. καὶ γὰρ καὶ τὰ μέζω τῶν ζώων, καὶ τὰ ἀλκιμώτερα, ὁκοῖον οἱ ταῦροι, αἱμοῤῥαγίῃ θνήσκουσι ὤκιστα. ἀλλὰ τόδε μὲν οὐ μέγα τὸ θωῦμα. θωῦμα δὲ μέγα τόδε. ἐπὶ γὰρ τῇ ἀπὸ πνεύμονος φορῇ μούνῃ χαλεπωτάτῃ ἐούσῃ, οὐκ ἀπογιγνώσκουσι ἑωυτῶν οἱ ἄνθρωποι, κἢν ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἔωσι. δοκέω δὲ ἔγωγε τὴν τοῦ πνεύμονος ἀπονίην αἰτίην ἔμμεναι. πόνος γὰρ κἢν σμικρὸς ἔῃ, θάνατον ὀρρωδέει. καὶ ἔστι ἐν τοῖσι πλείστοισι φοβερώτερος ἢ κακίων. ἀπονίη δὲ καὶ ἐν τοῖσι μεγάλοισι κακοῖσι, ἀφοβίη θανάτου, καὶ ἔστι κακίων ἢ φοβερωτέρη.

ΠΕΡΙ ΣΥΓΚΟΠΗΣ.

Κεφάλ. γ.

Εὔγε ὅλος ὁ ἰητρὸς, ἠδὲ ὁ δημότης, εὖγε ἐπικλήσιος τοῦδε τοῦ πάθεος. ὠκύφων, οὐ κακοῦ ἐστὶ οὔνομα. τί μὲν γὰρ μέζον, ἢ ὠκύτερον συγκοπῆς δυνάμιος; τί δὲ οὔνομα ἕτερον πρήγματος. εἰς ἐπίκλησιν τοῦδε τοῦ *πράγματος μᾶλλον εὔσημον. τί δὲ καρδίης ἄλλο καιριώτερον ἐς ζωὴν, ἢ ἐς θάνατον. οὐδὲ τὴν συγκοπὴν ἄπιστον τῆς καρδίης νοῦσον ἔμμεναι, ἢ αὐτὴν σίνος τῆς ἐν αὐτέῃ τοῦ ζῆν δυνάμιος. τόσον τε τάχος τοῦ ὀλέθρου, τοιήδε καὶ ἰδέη. ἔστι γὰρ τὸ πάθος,

rupta uasa coiuerint, comitatur mæror, diffidentia, uitæ desperatio. Quis enim est adeò firmo & constanti animo, qui se iugulationi simile quiddam passum esse conspiciens, non futuram mortem uereatur, & perhorrescat: grandiora nanque animalia & robustiora, quales tauri sunt, sanguinis profusione celerrimè perduntur. Verùm hoc haud magnopere mirandum est. Illud summa admiratione dignum, quòd in sola ex pulmone reiectione, quæ omnium sæuissima est, homines animum non despondent, cùm tamen in extremo discrimine uersentur. Pulmonis indolentiam huiusce rei caussam ego statuo. Quilibet enim dolor, quamuis exiguus, interitus metum inijcit, & plerunque terribilior est, *quam infestior*. Contrà indolentia in plurimis uel magnis morbis à morte securitatem præstat: damnosiorque est, quàm terribilior.

DE SYNCOPA.

Caput III.

Rectè planè medicus & uulgus, recte, inquam, huic affectui nomen indiderunt. *Dij uestram fidem*, cuius mali est nomen? Ecquid enim maius, ecquid celerius syncopæ *ui & potentia*? Ecquódnam aliud nomen ad hanc rem appellandam significantius? quid uerò corde ad mortem uitamue *capitalius*? Neque syncopam cordis ægritudinem esse, aut uitalis in eo potestatis detrimentum, non credendū est. Tanta est mortis celeritas, & talis morbi species. Quippe is affectus

uinculo-

uinculorum poteſtatis uitam fouentis diſſolutio eſt, hominis conſtitutioni aduerſarius. Hanc enim tenaciter corripiens non dimittit, ſed diſſoluit ac diſſipat. Neque id magnum eſt miraculum. Nam & alij affectus quorundam membrorum, quibus inhæreſcunt, indeque accenduntur, proprij ſunt & periculoſi. Inguinum quidem tumores peſtiferi & permaligni (Bubonas Græci nuncupant,) jecoris ſoboles ſunt, nullaque alia ex parte prodeunt. Tetanus autem neruorum labes eſt. Comitialis morbus caput obſidet. Pari igitur ratione & ſyncopa cordis & uitæ ægritudo eſt. Quicunque uerò ſtomachi affectum ſyncopam eſſe opinantur, quoniam cibis uinoque, in nonnullis & frigida uires refectæ ſunt, & ægritudo ſublata: iidem mihi uidentur capillorum capitis, & cutis affectum eſſe phrenitin *opinari*, quoniam capillorum detonſione, & *ipſorum* irrigatione phrenitici releuantur. *Sed enim ſtomachi uicinitas cordis permagni intereſt.* Vnde in cor tam noxia, quàm utilia deriuantur. Etenim per pulmonem etiam, ut ſpiret, aërem cor acceſit: *ueruntamen* pulmo haud ex æquo ſpirandi facultatis particeps eſt. Cum facultates non inſtrumentis, ſed ubi eſt uitæ fons atque roboris, ſtatuantur. At ſtomachus uitæ neque principium, neque ſedes eſt: aliquis tamen ab eius imbecillitate lædi poteſt. Nam & cibi cordi nocentes non ſtomacho officiunt, ſed cordi per eum noxam infligunt. Siquidem & ab illis morientes cordis affecti notas repræſentant, arteriarum motus

λύσις τῶν δεσμῶν τῆς εἰς ζωὴν δυνάμιος, ἀντίζοον τῇ συστάσει τοῦ ἀνθρώπου ἐόν. τῆς δὲ γὰρ ἀπρὶξ λαβόμενον, οὐ μεθίησι, ἀλλ᾽ ἐς διάλυσιν τρέπει· καὶ οὐ μέγα τὸ *θῶυμα. καὶ γὰρ καὶ ἕτερα πάθεα ἴδια καὶ ἐπίκαιρά τινων *μερέων ἐστὶ, οἷσι *περ ἐμφύνει, καὶ τουτέων ἐξάπτεται, βουβῶνες μὲν οἱ λοιμώδεες ἥπατος, καὶ σφόδρα κακοήθεες, ἐξ ἄλλου δὲ γίγνονται οὐδενός. νεύρων δὲ τέτανος, ἐπιληψίη δὲ κεφαλῆς. *τῷ δὲ ἴσῳ καὶ ἡ συγκοπὴ καρδίης ἐστὶ καὶ ζωῆς νοῦσος. ὁκόσοι δὲ στομάχου ἡγέονται τὸ πάθος ἔμμεναι, οὕνεκα σιτίοισί τε καὶ οἴνῳ, μετεξετέροισι δὲ καὶ ψυχρῷ, ἡ δύναμις ἐστάθη, καὶ τὸ κακὸν ἐξελάθη, οἱ δέ μοι δοκέουσι καὶ τὴν φρενῖτιν τριχῶν τῆς κεφαλῆς, καὶ τοῦ δέρματος νοῦσον ἡγέεσθαι, οὕνεκεν κουρῇ καὶ τέγξει αὐτέων ῥηΐζουσι οἱ φρενιτικοί. ἀλλὰ γὰρ τῆς καρδίης γειτόνημα καίριον ἐστὶ ὁ στόμαχος, ἐξ οὗπερ ἕλκει *ἡ καρδίη οἰκεῖον ἢ ἀξύμφορον. καὶ γὰρ καὶ διὰ πνεύμονος ἕλκει πνεῦμα εἰς ἀναπνοὴν ἡ καρδίη, ἀλλ᾽ οὐχὶ πνεύμων ἐξ ἴσης ἀρχῆς ἀναπνέει. οὐ γὰρ ἐν τοῖσι ὀργάνοισι αἱ δυνάμιες, ἀλλ᾽ ἔνθα ἡ ἀρχὴ ζωῆς ἦν καὶ ἰσχύος. *στόμαχος δὲ, οὔτε ἀρχὴ, οὔτε *χωρίον ζωῆς. βλαβήσεται δέ τις διὰ ἀτονίην. καὶ γὰρ καὶ τὰ καρδιόβολα βρώματα, οὐ τὸν στόμαχον σίνεται, ἀλλὰ δι᾽ αὐτέου τὴν καρδίην. ἐπεὶ καὶ οἱ ἐπὶ τοῖσδε θνήσκοντες, σημεῖα ἴσχουσι καρδίης πάθεος, σφυγμοὺς μικρούς,

*θῶμα. *μερῶν. *παρεμφύνη. ἄλλως, παρεμφύνη. *ὧδε. *ἐστάθη. *τῇ καρδίῃ. *στόμαχον. *χωρίον.

μικροὺς, ἀδρανέας, πάταγον τῆς καρδίης, ἐπὶ πηδήσι καρτερῇ. σκοτόδινος, λειποθυμίη, νάρκη, καὶ παρέσιες μελέων, ἱδρὼς ἄσχετος πουλὺς, ψύξις, ὅλου ἀναισθησίη, ἀφωνίη. ποῦ δὴ τὸν στόμαχον πάσχειν τάδε. ἄτα δὲ αὐτέου ἴδια, ναυτίη, ἔμετος, ἀποσιτίη, λὺγξ, ἐρεύξιες, ὀξυρεγμίη. ἐπὶ δὲ τοῖσι καρδιώσσουσι, καὶ αἰσθήσι ὀξύτεροι, ὡς * ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι μᾶλλον ἢ πρόσθεν. καὶ γνώμη ἀσταθέστεροι, καὶ ψυχῇ καθαρώτεροι, καὶ τάδε οὐκ εἰς τὰ παρεόντα μοῦνον, καὶ ἐς τὰ μέλλοντα μάντιες ἀτρεκέες. μὴ οὖν καὶ αἵδε στομάχου (αἱ) δυνάμιες, ἀλλὰ καρδίης, ἔνθα καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ ἡ φύσις αὐτέης ἦν, εἰς ἣν καὶ τὸ πάθος ἧκει τῶν τῇδε δυνάμεων. ἔστι δ' * ἧς τῆς * νόσου ἥδε ἡ ἔκλυσις τοῦ τόνου τῆς φύσιος ἐπ' αἰτίῃ ψύξι καὶ ὑγρότητι. καὶ γὰρ ἄθερμοι, καὶ τὰ εἴσω καὶ τὰ ἔξω, καὶ ἄδιψοι, καὶ ψυχρὸν ἀναπνέουσι, κἢν ἐκ μεγάλων καὶ καυσωδέων ἐστὶ πυρετῶν, ἐξ ὧνπερ ἐξάπτεται ἡ ξυγκοπή. εὖτε μὲν γὰρ ἔρρωται ἡ φύσις, καὶ ἐστὶν εὔκρατος, πάντων μὲν κρατέει, πᾶσι δὲ σημαίνει, καὶ ὑγρῷ, καὶ πνεύματι, καὶ στερεοῖσι, καὶ τῇ τούτων εὐταξίῃ, καὶ ξυμμετρίῃ, ἐς ζωὴν διέπει τὸν ἄνθρωπον. ἢν δὲ τῆς φύσιος ὁ δεσμὸς, τουτέστι ὁ τόνος λυθῇ, τότε γίγνεται τὸ πάθος. κατάρχει δὲ αὐτέου καῦσος, ὅς ἐστι τοιός δε.

* ὡσαιδυεῖν.
* εἰς.
* τοῦτο.

paruos debilesque, cordis concussionem cum uehementi palpitatione, uertiginem, animi deliquium, torporem membrorum, resolutionemque, copiosum sudorem, qui supprimi nequeat, refrigerationem in toto corpore, sensus uocisque priuationem. Dicendumne est hæc stomachum perpeti? Sed quæ nam ei propria? Nausea, uomitus, cibi fastidium, singultus, eructatio simplex, uel acida. Illi præterea, quibus cor laborat, sensus aciem exquisitiorem habent, ut uideant, ut exaudiant plus, quàm antea. Mente etiam sunt firmiore, & animo puriore. Proinde non tantum præsentia declarant, uerum etiam futura uerissima diuinatione prædicunt. *Númne* igitur & hæ stomachi potestates sunt? hercule minimè, sed cordis, ubi & anima & eius natura inhabitat, ad quod & uirtutum ibi sitarum calamitas pertinet. Huius uerò morbi est tenoris naturæ destructio, autore frigido humidoque. Quippe hoc oppressi intus & in cute refrigescunt; non sitiunt: frigidum spirant; quamuis magnis ac perurentibus febribus, unde ipsa syncopa dependet, affligantur. Natura enim robusta & probè temperata omnia superat, omnibus dominatur, ac per humorem & spiritum & solida, horumque omnium conuenientem ordinem & modum hominis uitam administrat. Quod si naturæ nexus, tenor dissolutus sit: tunc affectus oritur, cuius prægrediens causa est comburens febris, quæ Græce causus dicitur. Ea uerò huiusmodi est.

DE

DE CAVSO, ID EST, febre ustoria.

Caput IV.

Ignis passim & acer & tenuis est: sed intus maximè. Spiritus tanquam ab igne, calidus. Aëris uehemens attractio. Frigidi cupiditas. Lingua arida. In labijs & cute squallor. Algent extrema. Lotium quàm biliosissimum. Insomnietas. Arteriarum motus crebri, parui, imbecilli. Oculi puri, lucêtes, subrubri. Facies benè colorata. Quod si morbus ulterius crescit, omnia maiora & sæuiora fiunt. Arteriæ minimis motibus & creberrimis agitantur. Ignis aridissimus & acerrimus. Mens delirat, *neminem agnoscit*. Siticulosi fiunt. Omnia frigida attrectare cupiunt, parietem, uestem, pauimentum, humorem. Manus frigent, sed palmæ perquàm calidæ. Vngues liuent. Spiratio crebra est. Roscidus humor circa frontem & jugula. Cùm ad summam ariditatem caloremque corporis natura peruenerit, tum calidum in frigidum, squallor in imbrem conuertitur. Rerum namque ad maximam molem incrementa in contrarium statum prolabuntur. Vbi ergò naturæ nexus soluti fuerint, ea syncopa est. Tunc sudor ingens toto corpore funditur, & nullo pacto compescitur. Spiratio frigida est, *magnum nares uoluunt anhelitum*, id est, siti non uexantur. Cætera enim exaruerunt: quin etiam alia instrumenta, sitiunt os & gula: urina tenuis & aquea redditur. Aluus plurimùm astricta est: nonnunquam tamen pauca quædam biliosa descendunt copiosa & *mador ingens* redundat: ossa quoque tabescentia diffluunt: & undique, ut in

ΠΕΡΙ *ΚΑΥΣΩΝ. *καύσωνι

Κεφάλ. δ.

Πῦρ μὲν πάντῃ καὶ δριμὺ καὶ λεπτόν. μάλιστα δὲ τὰ εἴσω. ἀναπνοὴ θερμή, ὡς ἐκ πυρός. ἠέρος ὁλκὴ μεγάλη, ψυχροῦ ἐπιθυμίη, γλώσσης ξηρότης, αὐασμὸς χειλέων καὶ δέρματος, ἄκρεα ψυχρά, οὖρα χολόβαφα *κατακορέως, *κατακόρεως ἀγρυπνίη, σφυγμοὶ πυκνοί, σμικροί, ἔκλυτοι. ὀφθαλμοὶ εὐαγέες, λαμπροί, ὑπέρυθροι. πρόσωπον εὐχροίη. ἢν δὲ ἐπὶ μᾶλλον αὔξῃ τὸ πάθος, μέζω τὰ πάντα καὶ κακίω. σφυγμοὶ σμικρότατοι καὶ πυκνότατοι, πῦρ ξηρότατον καὶ δριμύτατον, γνώμη παράφορος, πάντων ἀγνωσίη, διψώδεες, ψαῦσαι ψυχροῦ ἐπιθυμίη, τοίχου, ἐσθῆτος, ἐδάφεος, ὑγροῦ. χεῖρες ψυχραί, θέναρα θερμότατα, ὄνυχες πελιδνοί, ἀναπνοὴ πυκνή, νοτὶς περὶ μέτωπα καὶ κληῖδας. ἢν δὲ ἐς ἄκρον ξηρότητος καὶ θερμασίης ἥκῃ ἡ φύσις, τὸ μὲν θερμὸν ἐς ψυχρόν, ὁ δὲ αὐχμὸς ἐς *ἐπομβρίην τρέπεται. *ἐπομβρίην αἱ γὰρ τῶν πρηγμάτων ἐς τὸ ἔσχατον ἐπιτάσιες, εἰς τὴν ἐναντίην *μεταβαίνουσι ἰδέην. *μεταβάλλουσι *ἐπὴν οὖν λυθῇ τῆς φύσιος τὰ δεσμά. *ἐπὶ νοῦν τόδε ἐστὶ ἡ συγκοπή. τότε ἱδρὼς *ἄχρεος *τοῦ σώματος πάντῃ ἄχρεος πάντῃ τοῦ σώματος, ἀναπνοὴ ψυχρή. ἀτμὸς ἀνὰ ῥῖνας πουλύς, ἄδιψοι. ἐξήρανται γὰρ τἄλλα. ἄτερ καὶ τὰ ἄλλα διψαλέα ὄργανα, στόμα, στόμαχος. οὖρα λεπτά, ὑδατώδεα, κοιλίη τὰ πολλὰ μὲν ξηρή. ἐστι δὲ καὶ οἷσι ὑποφέρει βραχέα χολώδεα, πουλὺς πλάδος. διαρρέει δὲ καὶ τὰ ὀστέα λυόμενα. καὶ ἀπὸ πάντων ὡς ἐκ ποτα-

ποταμῷ ἐς τὰ ἔξω ἡ φορή. ψυχῆς
κατάστασις, αἴσθησις σύμπασα κα-
θαρή, διάνοια λεπτή, γνώμη μαν-
τική. προγινώσκουσι μὲν οὖν πρώ-
τιστα μὲν ωὐτέοισι τοῦ βίου τὴν με-
ταλλαγήν. ἔπειτα τοῖσι παρεοῦσι
προλέγουσι τὰ αὖθις ἐσόμενα. οἱ
δὲ αὐτέοις μὲν ἔσθ' ὅτε, καὶ ἄλλο
φασὶ δοκέουσι. τῇ ἀποβάσει δὲ τῶν
*θαυμάζουσι. εἰρημένων *θωυμάζουσι ὤνθρωποι.
μετεξέτεροι δὲ καὶ προσλαλέουσι
τῶν κατοιχομένων τισὶ, τάχα μὲν
*ὁρεῦντες. παρέοντας *ὁρεοῦντες αὐτοὶ μοῦ-
νοι, ὑπὸ λεπτῆς καὶ καθαρῆς αἰσθή-
σιος. τάχα δ' αὐτοῦ τῆς ψυχῆς
προγινωσκούσης, καὶ διηγευμένης
τοὺς ἄνδρας οἷσι ξυνέσονται. πρό-
σθεν μὲν γὰρ ἐν ἰλύϊ τοῖσιν ὑγροῖ-
σιν ἔην καὶ ζόφῳ. ἐπεὶ δὲ τάδε ἐ-
ξημώτλησε ἡ νοῦσος, καὶ ἀπὸ τῶν
ὀφθαλμῶν τὴν ἀχλὺν εἷλεν, ἐρέου-
σι τά τε ἐν τῷ ἠέρι, καὶ γυμνῇ τῇ
ψυχῇ γίγνονται μάντιες ἀτρεκέες.
οἱ δὲ ἐς τοσόνδε λεπτότητος ὑγρῶν
καὶ τῆς γνώμης ἀφιγμένοι, οὐ μά-
*ἐξισχνωμένης. λα τι περιγίγνονται. *ἐξηερω-
μένης ἤδη τῆς ζωτικῆς δυνάμιος.

flumine, ad exteriora omnia dilabuntur. Animus ſtabilis & conſtans eſt, ſenſus omnis purus & integer: ſubtile ingenium. Mens uaticinando idonea. Primum quidem ſeipſos de uita migraturos præſentiunt, deinde præſentibus futura denunciant. Nonnulli uerò interdum eorum dictis fidem non habendam putant, ſed dictorum euentus homines in eorum admirationem concitat. Aliqui præterea ex his cum quibuſdam uita defunctis ſermonem habent: fortaſſe quidem ipſi ſoli præ ſenſus acumine & puritate eos adeſſe cernentes: aut fortè ipſorum animo uiros, cum quibus uerſaturi ſunt, prænoſcente atque enarrante. Quippe antea in lutulentis humoribus & caligine demerſus erat: quos ubi morbus exhauſit, & ab oculis tenebras deterſit, quæ in aëre fiunt, prædicant, exutóque ſordibus animo ueraciſſimi uates efficiuntur. Sed quorum ſucci & ingenium adeo extenuati ſunt, hi non diu admodum ſolent eſſe ſuperſtites, cum eorum uitalis potentia iam *quaſi conſecrata & non iam humana ſed diuina* abierit.

*χολέρης.

ΠΕΡΙ *ΧΟΛΕΡΗΣ.

Κεφαλ. ε.

Ἡ χολέρη, παλινδρομός ἐστι φορὴ
τῆς ὕλης τῆς ἐν τῷ παντὶ ἐς τὸν στόμα-
χον, καὶ τὴν κοιλίην, καὶ τὰ ἔντερα, ὀξύ-
τατον κακόν. διεκθέει δὲ ὕπερθεν μὲν ἐς
ἔμετον τὰ ἐν τῷ στομάχῳ ἁλιζόμε-
να. διὰ δὲ τῆς κάτω διεξόδου τὰ ἐν τῇ

DE CHOLERA.

Caput V.

Cholera eſt materiæ à toto corpore in gulam, uentriculum & inteſtina retro flūes motio, uitiū acutiſſimū. Supra enim per uomitum erumpunt, quæ in ore uentriculi & gula congeſta fuerant. Infra deijciuntur humores in uentri-

uentriculo intestinisque natantes. In primis quæ euomuntur, aquæ similia sunt: quæ anus effundit, stercorea, liquida, tetrique odoris sentiuntur. Siquidem longa cruditas id malum excitauit. Quod si per clysterem eluantur: primò pituitosa, mox biliosa feruntur. Initio quidem facilis morbus est, dolore uacans: postea uerò tentiones in ore uentriculi & gula: tormina in uentre nascuntur. Si magis sæuiat morbus, & tormina augescunt: anima deficit, membra resoluuntur, cibos exhorrent, animus consternatur. Si quid acceperint, cum magno tumultu nausea & uomitus inuadit, tum syncerè flaua bilis expellitur: deiectiones quoque similes sunt. Nerui tenduntur, tibiarum brachiorumque musculi conuelluntur, digiti incuruantur. Vertigo oboritur, singultiunt, ungues liuent, algent extrema. Totum corpus rigore concutitur. Si malum ad ultimum uenit, *tunc uero ægrotus* sudore perfunditur, bilis atra supra infraque prorumpit. Conuulsione impedita uesica lotium cohibetur: quod tamē, cum in intestina humores deriuentur, abundare non potest, uoce priuantur, arteriarum pulsatus minimi sunt ac frequentissimi: cuiusmodi in syncopa proposuimus. Conatus ad uomendum perpetui ac inanes fiunt, inclinatio ad deijciendum prompta, quam tinesmon Græci uocant: sicca tamen, nihilque succi egerens. Mors demum sequitur doloribus plena & miseranda, per conuulsionem, strangulatum, & inanem uomitum. Id genus maximè æstate grassari consueuit, secundo per autumnum, minus uere, hyberno tempore minimè. Inter ætates autem iuuenta, & ea, quæ robustior est, hoc ferè

κοιλίη καὶ τοῖς ἐντέροισι ὑγρά. ἰδέην δὲ τὰ πρῶτα μὲν ὑδατώδεα τὰ δι' ἐμέτου. τὰ δὲ δι' ἕδρης, κόπρανα ὑγρά, δυσώδεα * ἀπέψιες γὰρ ξυνεχέες καὶ τῆς δε προφάσιες. ἢν δὲ τάδε ἀποκλυσθῇ, φλεγματώδεα, ἔπειτα χολώδεα. τὰ πρῶτα μέρη, * ῥηϊδίως ἄπονος. ἔπειτα δὲ ξὺν ἐντάσεσι μὲν ὁ στόμαχος, γαστὴρ δὲ μετὰ στρόφων. ἢν δὲ ἐς τὸ κάκιον ἐπιδιδῷ, καὶ στρόφοι * μείζονες, λειποθυμίη, ἔκλυσις μελέων, * ἀπορίη, ἀποσιτίη. ἢν δὲ καί τι προσενέγκωνται, πολλῷ ῥοίζῳ ξὺν ναυτίῃ ἐς ἔμετον διεκτέει ξανθὴ χολὴ κατακορέως καὶ τὰ διαχωρήματα ὅμοια. σπασμοί, ξυνολκαὶ μυῶν τῶν ἐν τῇ κνήμῃ, καὶ βραχιόνων. δάκτυλοι καμπύλοι, σκοτόδινοι, λὺγξ, ὄνυχες πελιδνοὶ, κατάψυξις, ἄκρεα ψυχρά, καὶ τὸ ὅλον ῥιγώδεες. ἢν δὲ ἐς τελευτὴν ἥκῃ τὸ κακὸν, ἀτὰρ ἱδροῖ ὁ ἄνθρωπος, χολὴ μέλαινα ἄνω καὶ κάτω. οὖρα, * σχεθεῖσα κύστις ὑπὸ σπασμοῦ. ἀλλ' οὐδὲ οὖρον ἀλίζεται ὑπὸ τῆς ἐς τὸ ἔντερον τῶν ὑγρῶν μετοχετεύσεως. ἀφωνίη, σφυγμοὶ σμικρότατοι καὶ πυκνότατοι, ὁκόσοι ἐπὶ ξυγκοπῇ. ἐντάσιες ἐμέτου * ξυνεχέες, κένεαι, προθυμίαι τεινεσμώδεες, ξηραί, ἄχυλοι. θάνατος ἐπόδυνος καὶ οἴκτιστος, * σπασμῷ καὶ πνιγὶ, καὶ ἐμέτῳ κενῷ. φέρει μὲν τὸ πάθος, * ὥρη μὲν θέρεος, δεύτερον δὲ φθινόπωρον, ἦρ ἧσσον, χειμὼν ἥκιστα, ἡλικίαι δὲ, αἱ τῶν νέων καὶ * ἀκμαζόν-

*ἀπεψίαι.
*ῥηΐδιος.
*μείζους.
*ἀποσιτίη, ἀπορίη.
*σχεθεῖσα κύστει.
*ξυνεχέες κεναί.
*σπασμός.
*ὥρη μὲν θέρεος.
*ἀκμαζόντων.

μαζόντων, γῆρας ἥκιστα, παιδία δὲ, τουτέων μᾶλλον, ἀλλ' οὐ θανατώδεα.

ΠΕΡΙ ΕΙΛΕΟΥ.

Κεφάλ. ϛ.

Ἐντέροισι γίγνεται μὲν φλεγμονὴ, ὀδύνην ὀλεθρίην ἐμποιεῦσα. θνήσκουσι γὰρ μυρίοι στρόφοισι καρτεροῖσι. ἐγγίγνεται δὲ καὶ πνεῦμα ψυχρὸν, ἀργὸν, οὔτε κάτω περῆσαι ῥηΐδιον, οὔτε ἄνω ἀνπθέμεναι. μίμνει δὲ ἐπιπολὺ ἑλισσόμενον, ἐν ὀλίγῃσι τῇσι ἄνω ἑλίξεσι. τοὔνεκε καὶ τὸ πάθος ἐπίκλησιν ἔσχεν εἰλεόν. ἢν πρὸς τοῖς στρόφοις δὲ καὶ πίεσις, καὶ μάλθαξις τῶν ἐντέρων ἔῃ, καὶ πουλὺ τὸ ὑπογάστριον ὑπερέχῃ, * δὴ. χορδαψὸς *τὸ τοιοῦτόν ἐστι. οὔνομα δ' ἕψησις μὲν γὰρ ἡ μάλθαξις. χορδὴ δὲ ἐντέρων ἐπώνυμον. καὶ γὰρ καὶ ἐπιχορδίδα τὸ μεσεντέριον ἐπικλήσκον οἱ πρόσθεν, τὰ μεσηγὺ νεῦρα καὶ τὰ ἀγγεῖα, καὶ τοὺς ὑμένας τοὺς ἀνοχῆας τῶν ἐντέρων. αἰτίη τοῦ εἰλεοῦ, συνεχὴς μὲν διαφθορὴ σιτίων πολλῶν τε καὶ ποικίλων καὶ οὐ * ξυνήθων. *ξυνηθέων, καὶ ἄλλη ἐπ' ἄλλῃ ἀπεψίη, μάλιστα δ' ἐπὶ τοῖσι εἰλεώδεσι, ὁκοῖόν τι μέλανι * σηπίησιν. *σηπίης. † οὐδὲ. οὐκ ἀδόκητος δὲ *πληγὴ, ἢ ψύξις, ἢ ψυχροποσίη ἐφ' ἱδρῶτι, * ἀδὴν. *ἄδδην ἢ χανδόν. καὶ οἷσι δὲ ἔντερον ἐς τὸν ὄσχεον ξὺν κόπρῳ κατέβη, καὶ οὐκ ἀνώσθη ἐς τὴν κοιλίην, ἀλλ' ἀνελήφθη

corripiuntur: senecta rarissimè: pueri magis, quàm senes, sed non mortiferè.

DE ILEO GRÆCE uocato, latine uoluulo.

Caput VI.

Phlegmone in intestinis gignitur perniciosum dolorem mouens: quippe innumeri torminibus acerbissimis necantur. In hisce & frigidus flatus & lentus colligitur: nec infra, nec supra facile penetrans. Commoratur autē diu, perq; superiorum intestinorum angustos anfractus reuoluitur. Vnde & affectus ilei Græcè, Latine uoluuli nomen accepit. Quòd si ad tormina compressio & remollitio intestinorum accesserit, multumque imum uentrem superauerit, id uerò iam chordapsus est, quod nomen ultima parte elixationem, remollitionémue significat. Chordæ autem intestinorum uocabulum est: Lactes enim Epicordida Græci ueteres nominarunt, neruos sc. interiacentes, & uascula, & membranas: quæ intestinorum stabilimenta & fulcimina sunt. Voluuli causa est perpetua ciborum multorum, diuersorum, inusitatorumque corruptio: & alia super aliam cruditas, præcipuè ab esu ciborum, qui uoluulum excitare consueuerunt. Quale est sepiæ atramentum in ferculis sumtum. Idem existimandum de plaga est, de frigore, de frigidæ potione: si, dùm quis sudat, eam largè abundeque ingurgitauerit. Ad hæc his uoluulus accidit, quibus intestinum cum stercore in scrotum procidit, neque in uentrem repulsum, sed per uim retentum fuit,

fuit, his inferiora intestina phlegmone uexari solita sunt. Pueros hic affectus crebrò malè habet: ut pote quos sæpè cruditas infestat. Hi tamen sæpius etiam sanescunt cum ob consuetudinem, tum ob humiditatem intestinorum, lubrica enim sunt. Senes rarò afficiuntur, sed multò perniciosius. Aestas magis, quam Ver huius mali referta est: Autumnus, quam Hyems. Æstas utrunque superat. Multi quidem ui torminum repentè intereunt: alijs intestinum suppurat, deinde nigricans tunc, & putrefactũ excidit, atque ita deficiunt. Mediocrem uoluulum hæc symptomata comitantur, dolor oberrans in stomacho, *mador*, exolutio, mollitia, ructus inanes, nihil proficientes. Aluus flatibus perstrepens, qui ad podicem usque properant, sed ibi exitus intercluditur. Sin autem ex toto voluulus occupet: omnia sursum petunt flatus, pituita, bilis, hæcque uomitu prodeunt. Fiunt perpallidi: frigent toto corpore: acerbo dolore cruciantur, malè spirant: sitiunt. Quibus uerò iamiam mors instat, gelidus sudor emanat: urina difficulter exit: anus tam arctè clausus est, ut neque uel tenuem acum possis adigere: stercus per os redditur, uox aboletur. Arteriæ rarò inter initia & parum micant: instante morte minimè, creberrimè, tandem micare desinunt. Hæc sunt, quæ tenuibus intestinis affectis

βίη. τουτέοισι ἔθος ἐπιφλεγμαίνειν τὰ κάτω ἔντερα. ξυνήθες δὲ τὸ πάθος παιδίοισι, *οἷσι περ αὖ καὶ ἀπεψίη ἢ, καὶ τὸ βλάβος διαδιδράσκουσι. μᾶλλον δὲ, διά τε τὸ ἔθος, καὶ τὴν ὑγρότητα τῶν ἐντέρων. ὀλισθηρὰ γάρ. γέροντες δὲ, οὐ μάλα μὲν πάσχουσι, περιγίγνονται δὲ ἥκιστα. ὥρη θέρεος τίκτει μᾶλλον ἦρος, φθινόπωρον δὲ χειμῶνος, ἀμφοῖν δὲ ἐπιμᾶλλον θέρος. πολλοῖσι μὲν οὖν ἐπὶ *τούτοισι στρόφοισι θνήσκουσι αὐτίκα. μετεξετέροισι δὲ καὶ *πύος ἐγγίγνεται, καὶ αὖθις μελανθὲν τότε τὸ ἔντερον καὶ διασαπὲν ἐξέπεσε, καὶ οὕτως ἐξέλιπον. ξύνεσι δὲ αὐτέοισι, εἰ μὲν ἐπιεικὴς εἰλεὸς εἴη, πόνος ἐλισσόμενος, στομάχου πλάδος, ἔκλυσις, μαλακίη, ἐρεύξιες κεναὶ καὶ οὐδὲν ὠφελοῦσαι, κοιλίη ὑποβορβορύζουσα φύσησι, ὁδοιπορίη *μέσφι ἕδρης, διέξοδοι δὲ ἀτελέες. ἢν δὲ ἐπὶ πᾶσιν ἴσχῃ ὁ εἰλεὸς, πάντων ἄνω ἡ φορὴ, πνευμάτων, *φλέγματος, χολῆς *ἐμοῖσι γοῦν τάδε. ἔξωχροι, ψυχροὶ τὸ πᾶν σκῆνος. πόνος πουλὺς, ἀναπνοὴ κακὴ, διψαλέει. ἢν δὲ καὶ θνήσκειν μέλλωσι, ἱδρὼς ψυχρὸς, δυσουρίη, ἕδρη ἀπολελημμένη, ὡς μηδὲ ἰχνὸν ἔλασμα διελάσαι. κόπρων ἔμετοι, ἄνθρωποι ἄφωνοι, σφυγμοὶ πρόσθεν μὲν ἀραιοὶ, σμικροί. πρὸ θανάτου δὲ σμικρότατοι, καὶ πυκνότατοι, καὶ ἐκλείποντες. τάδε μὲν οὖν τοῖσι λεπτοῖσι ἐντέροισι ξυνεμ-

*οἷσπερ.
*τοῖσι τοιούτοισι.
*πῦον.
*μέχρι.
*φλέγματα.
*ἐμεῦσι.

* ξυνεμπίπλει. *ξυνεμπίπλει, ἅτε καὶ κώλῳ τὰ αὐτὰ πάθεα γίγνεται, καὶ τὰ ξυνόντα ὅμοια, καὶ ἡ αὐτὴ συμμορφή. τουτέων δὲ μετεξετέροισι διαδιδράσκουσί κοτε, ἢν *πύος *ἐγγένητε τῷ κώλῳ. (* πῦον.) (* ἐγγένηται.) αἰτίη δὲ τὸ βάθος τὸ σαρκοειδὲς τοῦ ἐντέρου. πόνος δὲ *ἰσχνὸς μὲν, ἠδὲ ὀξὺς ἐπὶ τοῖσι λεπτοῖσι ἐντέροισι (* ἰσχνός.) (πλάδος δὲ καὶ βάρος ἴσχον ἐπὶ τῷ κώλῳ. διάσσει δὲ ὁ πόνος, ἄλλοτε μὲν ἐπὶ τῇσι πλευρῇσι) οὔτε φαντασίη ἐγγίγνεται πλευρίτιδος, καὶ γὰρ καὶ πυρεταίνουσι οἵδε. ἄλλοτε δὲ ὑπὸ τῇσι νωθῇσι ἐνθάδε καὶ ἔνθα, ὡς δοκέειν τὴν ὀδύνην ἥπατος ἢ σπληνὸς ἔμμεναι, αὖθίς κοτε ἐν τοῖσι κενεῶσι. πολλὸν γὰρ τὸ κῶλον καὶ παντὶ ἕλικας ποιεύμενον. μετεξετέροισι δὲ, καὶ ἐς τὸ ἱερὸν ὀστέον ἐρείδει, καὶ ἐς μηρούς, καὶ διδύμων κρεμαστῆρας. ἐπὶ δὲ τοῖσι κωλικοῖσι, ἔμετοι πλεῦνες κενοί, τὰ δὲ ἐμεύμενα, λεπτά, χολώδεα, ἐλαιοειδέα. ἔστι δὲ ὁ ἐντεῦθεν κίνδυνος τοσόνδε ἀσθενέστερος ὁκόσον καὶ τὸ κῶλον τῶν λεπτῶν ἐντέρων σαρκοειδέστερον, καὶ παχύτερον, καὶ ἀνεξικακώτερον.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ἧπαρ ὀξέων παθῶν.

Κεφάλ. ζ.

Τῶν ἀπὸ καρδίης οἱ ἀπὸ ἥπατος, οὐκ ὠκύτερον μὲν, ἐπιπονώτερον δὲ θνήσκουσι. ἔστι γὰρ *αἵματος πάγος τὸ πλεῖστον ἧπαρ. (* αἵματος.) ἢν δὲ ἐν τῇσι πύλῃσι αὐτέου ξυμπέσῃ τις θανάτου αἰτίη, οὐ μεῖον ὀξέως ἢ οἱ καρδίης θνήσκουσι. ὑμέσι γὰρ καὶ τόνοισι ἐπικαίροισι καὶ

incidunt. Verum & in pleniore intestino, quod Græci Colon uocant, iidem affectus oriuntur, eademque symptomata eandem formam retinentia. Sed nonnulli, quibus colon suppurat, huiusce morbi discrimen effugiunt. Causa est huius modi affectus carnosa intestini crassitudo. Dolor autem in gracilibus quidem intestinis tenuis est & acutus: in pleniore uero intestino est redundans humiditas, & incumbens grauitas, dolorque modò ad costas usque superiores ascendit, quando & speciem lateralis morbi præsefert, siquidem & isti febricitant: modo sub spurias costas in dextram aut in læuam partem ascendit sic, ut iecur aut lien dolere uideantur, item & ilia nonnunquam dolore torquentur. Colon namque prægrande est, & quoquouersum se circumuoluens. Quidam sunt etiam, quibus & in sacro osse dolor inhæret, & in femoribus & illis in locis, quibus testes appenduntur, Græci Cremasteras appellant. Qui hoc genere tentantur, uomitione plerunque inani laborant. Quod siquid reiecerint, id est subtile, biliosum, olei simile. In hoc malo periculum tantò leuius est, quanto laxum intestinum tenuibus corpulentius, pinguius, & noxæ tolerantius est.

DE ACVTIS IECORIS affectibus.

Caput VII.

Quibus iecur malè habet, ij non celerius, quàm qui corde ægrotant, sed maiore cruciatu *perimuntur*. Maxima enim iecoris pars sanguinis concrementum est. Si in huius autem uisceris portis aliqua incidat causa mortifera, æquè, ac si corde laborant, celeriter consumuntur. Ratio in promptu est, quia uidelicet hæ partes membranis, tonis gracilibus

&

& magni ad uitam momenti, grandioribusque uenis contexuntur. Praeterea, ut sapientũ quidam prodiderunt, hoc loco appetitricis animae domicilium est. Sanguinis utique profluuia è iecore omnium maxima fiunt: neque ab re: uenarum enim radicatio iecur est. Itaque in ipso magna uomica haud ita frequenter, neque in particulis magis praecipuis oritur. Homo enim uita excedens praeuenit. At exiguae frequentius eueniunt. Inde fit, ut mortem quidem euadant, sed longinquo morbo impliciti crucientur. Ipsius enim functionis, qua sanguinem condit, cessatio non conceditur, neque dilatio: atque hinc ad cor & ad uiscera *intra* septum sanguis diffunditur. At si qua magna injuria, ut puta uerbere, longa ciborum multorum uitiosorumque corruptione, ebrietate, uehementi refrigeratione phlegmone in portis iecoris excitatur, tunc aegrotus celerrimè iugulatur. Ignis enim in profundo corpore depascitur, obscurus, acer. Venarum motus torpent. Doloris species uariae & diuersae sunt. Nonnunquam enim dextra in parte defigitur adeo, ut acutum telum adactum esse uideatur. Interdum torminibus similis est. Rursum uerò interdum dolor cum summa grauitate coniungitur: atque inter dolendum uirium debilitas uocisque casus incidit. Transuersum septum, & interna costarum tunica inferius detrahuntur. Quoniam inde iecur suspensum onere suo degrauat. Proinde ad jugulum è regione oppositum uehemens dolor peruenit. Tussicula quaedam imperfecta, seu potius tantum ad tussim conatus est. Si quando uerò tussiunt, nihil reddunt, uitiosè spirant: neque enim pulmoni transuersum septum opitulatur, ei ad constringendum ac dilatandum more

λεπτοῖσι, καὶ φλεψὶ μεγάλῃσι ἐξύφανται. τὰ δὲ τὰ μέρεα. ὡς δὲ καὶ τῶν σοφῶν ἀφηγέονταί τινες, καὶ ψυχῆς ἐπιθυμίη * τῇδε ἐγκάθηται. αἱμορραγίη μὲν γὰρ ὑπερέχει πάντα πολλόν. ῥίζωσις γὰρ φλεβῶν, ἧπαρ γίγνεται. ὧν ἐν αὐτέῳ μεγάλη μὲν φλεγμονὴ, οὐ κάρτα ξυνεχέως, οὐδὲ ἐν τοῖσιν ἐς τὰ ἐπίκαιρα χωρεία. φθάνει γὰρ ἐξελθὼν τοῦ ζῆν ὥνθρωπος. σμικροτέρη δὲ θαμινά. τοὔνεκεν διαδιδράσκουσι μὲν τὸν ὄλεθρον, μακρότερα δὲ νοσέουσι. ἔργου γὰρ αὐτέου τοῦ κατὰ τὴν ἐξαιμάτωσιν, οὐκ ἔστιν ἀνάπαυλα, οὐδὲ ἀμβολή. ἐπὶ δὲ τὴν καρδίην, καὶ τὰ νέρθεν τοῦ διαφράγματος. ἐντεῦθεν γὰρ τοῦ αἵματος ἀφέσιες. ἢν ἐπὶ *μείζονι αἰτίῃ πληγῇ, ἢ διαφθορῇσι ξυνεχέσι πολλῶν καὶ κακῶν σιτίων, καὶ οἰνοφλυγίῃ, ἢ ψύξι καρτερῇ, καὶ ἐν τῇσι πύλῃσι γίγνεται φλεγμονὴ, ὤκιστος ὄλεθρος. πῦρ μὲν γὰρ ὑποβρύχιον, ἀλαμπὲς, δριμύ, σφυγμοὶ νωθροί. πόνου ἰδέη ποικίλη καὶ παντοίη, ἄλλοτε μὲν ἡ ὀδύνη ἐπὶ (τὰ) δεξιὰ διεληλαμένη, ὡς δοκέειν ὀξὺ βέλος ἐγκέεσθαι. ἄλλοτε δὲ, στρόφῳ ἰκέλη. αὖθις δέ κοτε, πόνος βαρὺς, βαρύτατος, μεσηγὺ δὲ τῆς ὀδύνης, ἀτονίη, καὶ ἀφωνίη. διάφραγμα καὶ ὑπεζωκὸς ἕλκονται. ἀπὸ τῶν δὲ γὰρ ἄχθος τὸ ἧπαρ ἤρτηται. διὰ τόδε ἐς τὴν κατ' ἴξιν κληΐδα ὀδύνη καρτερή. βὴξ δὲ ἀτελής. προθυμίη δὲ μοῦνον κὴν ἐς τέλος κοτὲ ἀφίκηται, ξηρή. ἀναπνοὴ κακή. οὐ γὰρ ξυντιμωρέει τῷ πνεύμονι τὸ διάφραγμα, ξυνομαρτέον ἐς ξυναγωγὴν καὶ διάστασιν.

* τῆς δὲ

* μέζον

διάστασιν. πνεῦμα σμικρὸν ἕλκουσι, ἐκπνέουσι μέζον. χροιὴν μελάγχλωροι, μολιβδοειδέες, ἀπόσιτοι. ἢν δέ τι προσενέγκωνται, φυσώδεες τῷ ὑποχονδρίῳ. ῥάξιες χολώδεες ὀξίζουσαι, βρομώδεες. ναυτίη, διάστασις κενεή, γαστὴρ ἀπολελυμένη τὰ πολλὰ χολώδεα, γλίσχρα βραχέα· αἰεὶ δὲ ἐπαυξέα γίγνεται τὰ πάθεα. γνώμη οὐ κάρτα παράφορος, νωθρή, μετέωρος, τετυφωμένη, ὁ ὄκνος πουλὺς, ψύξις ἀκρέων, τρόμοι, ῥίγεα, λὺγξ κενὴ, σπασμώδης, ἴκτερος, χολὴ ἄκρητος, χολόβαφοι τὸ πᾶν. ἢν δὲ καὶ πρὸ ἑβδόμης φανῇ, καὶ ἄλλους ἔκτεινε συχνούς. ὁκόσοι δὲ ἢ αἱμοῤῥαγίῃ, ἢ κοιλίης ταράχῳ πολλοῖσι χολώδεσι, ἢ οὔροισι ἀκρήτοισι συχνοῖσι, τὸν ὄλεθρον διήλλαξαν, τουτέοισι (δὲ) μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας ἐς ἀπόστασιν πύου τὸ ἧπαρ τρέπεται. ἢν δὲ ἐπὶ πολλὸν ὑπερβάλλῃ χρόνον αὐτοῦ ἀποστάσιος, ἐς ὕδρωπα ἄφυκτον τελευτᾷ. διψαλέοι, βραχυπόται, ξηροὶ τὸ σκῆνος, ἀλιπέες. ὀξέων ἐπιθυμίη, ἄποιος ἡ γεῦσις. τίκτει δὲ τόδε τὸ πάθος φθινόπωρον σὺν πλήθος ὡρείων, καὶ ποικίλων ἀπεψίῃ· ἡλικίη δὲ, πασέων μᾶλλον ἀκμή.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ τὴν κοίλην φλέβα ὀξείης νούσου.

Κεφάλ. η.

Ἀπὸ τῶν πυλέων τοῦ ἥπατος εὐρεῖα φλὲψ διαΐσσει μέση τῶν τοῦδε περάτων. αἰεὶ γὰρ ἐς λεπτὰ καὶ πλεῦνα σχιζομένη, ἐπὶ τέλος ἐς ἀφανέα τῇσι ὄψεσι παντῇ τοῦ ἥπατος σκίδναται.

gerens paulum aëris adducunt, plus expirant, colore ex atro uiridique permixto infecti sunt, plumbea sc. specie, cibos oderunt. Quod si quid sumserint, eis inflantur præcordia, ructus biliosi, acidi, graueolentes exeunt, nauseant, *inaniter distenduntur*. Venter solutus multa biliosa excernit, uiscida pauca: sed perpetuo augescunt mala. Mens haud ita multum delirat; torpida, suspensa, & attonita est. Magna est in corpore segnities, extrema frigent. Tremor adest, horrores, singultus inanis, conuulsioni similis, morbus regius: pura bilis, totumque corpus bilioso colore suffunditur. Quin morbus regius ante septimum diem si apparuerit, plurimos sustulit. Quibus autem uel sanguinis profusio, uel per aluum multorum biliosorum exturbatio, uel urina sincera plurima effluens mortem depulit, post tres septimanas iecur his suppurat. Quod si multum temporis citra abscessum prætereat, in hydropem ineuitabilem terminatur. Hi siticulosi sunt, parum tamen bibunt. Eorum corpus squallet, pinguedine carens. Appetunt acida, sed gustatus sapores non percipit. Autumnus hoc malum fert, multorum horeorum uariorumque fructuum esum sequente cruditate. Inter ætates florens ei maxime obnoxia est.

DE VENÆ CONcauæ acuto morbo.

Caput VIII.

Ab iecoris portis inter eius extrema magna uena ingreditur: quæ semper in tenues pluresque dum scinditur, denique in tenuissimas uisumque latentes toto iecore dispergitur.

Istarum

Istarum summis osculis aliæ uenarum extremitates committuntur: quæ ex gracilibus & pluribus maiores amplitudine, sed numero pauciores constituuntur. Demum in medio iecore in uenam unicam grandem coalescunt. Inde hæc in duas partitur, quæ iecoris extrema petunt. Harum altera superius primam fibram penetrans, in eius conuexa egreditur: mox transuersum septum perforans, in cor inseritur. Hæc uena concaua nominatur. Altera uerò quintam fibram, quæ inferius iacet, traijciens usque in iecoris *concaua* ad spinam peruenit: & eo loco ad coxendices usque porrigitur. Ea quoque eodem nomine concaua nuncupatur: quoniam una & eadem uena est ab initio de iecore exoriens. *Si quis enim uelit, lamellã traijciat à superiore uena caua ad cor pertinente, in eam, quæ per spinam perreptat, & à spina per iecur ad cor. Idem enim ascensus est.* Hæc igitur uena, (ut arbitror) uniuersa ægritudines & acutas & ualidas patitur. Nam tota una est atque continua. A nonnullis autem Medicis ea pars duntaxat, quæ secundum dorsum discurrit, ægrotare creditur: quoniam eius, quæ cor intrat, notæ obscuræ sunt. Intra pectus enim rei nulli adhærens, sed in pectore subleuata protenditur: donec transuersum septum egressa cordi inseritur. Igitur si quod ingens malum hanc

Τοῖσι δὲ τουτέων πέρασι *ἄλλων φλεβῶν περατώσιες κατὰ τὸ στόμα ξυγκέονται, αἵπερ ἐκ λεπτῶν καὶ πλειόνων, μέζονες καὶ ἐλάσσονες γίγνονται, ἐπιτελέως δὲ ἐν μέσῳ τῷ ἥπατι, ἐς μίαν φλέβα μεγάλην συναγείρονται. ἐντεῦθεν δὲ δοιαὶ ἐξ ἀποσχίσιος γιγνόμεναι, πέρην τοῦ ἥπατος ἀφικνέονται. ἡ μὲν γὰρ ἄνω τὸν πρῶτον λοβὸν διαπερήσασα, ἐς τὰ κυρτὰ αὐτέου ἐξεφάνθη. ἔπειτα περήσασα τὸ διάφραγμα *ἐμφύνῃ τῇ καρδίῃ. κοίλη φλὲψ ἥδε καλέεται. ἡ δὲ ἑτέρη, τὸν κάτω λοβὸν τὸν πέμπτον διαπερήσασα μέχρι τῶν κυρτῶν. ἐπὶ τὴν ῥάχιν *ἔξεισι, καὶ τῇδε *περατέεται, μέχρι τῶν ἰσχίων. ἀτὰρ καὶ ἥδε κοίλη. οὔνομα γὰρ τὸ αὐτό, οὕνεκεν μία καὶ ὡυτή ἐστιν ἡ φλὲψ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ ἥπατος ἴσχουσα. εἰ γάρ τις ἐθέλοι, διελάσαι ἂν ἔλασμα καὶ ἀπὸ τῆς ἄνωθεν τῆς ἐπὶ τὴν καρδίην κοίλης φλεβὸς ἐς τὴν παρὰ τὴν ῥάχιν, καὶ ἀπὸ τῆς ῥάχεος διὰ τοῦ ἥπατος ἐπὶ τὴν καρδίην. ἄνοδος γὰρ ἡ αὐτή. ἥδε οὖν ἡ φλέψ, ὡς ἐγὼ δοκέω, ἡ ξύμπασα νοσέει ὀξέσι πάθεσι, καρτεροῖσι. μία γὰρ ἐστι πᾶσα. μετεξετέροισι δὲ ἰητροῖσι μούνη δοκέει παρὰ τὴν ῥάχιν νοσέειν, οὕνεκα τῆς ἐς τὴν καρδίην τὰ σημεῖα οὐ προφανέα. ἐντὸς γὰρ τοῦ θώρηκος διατέταται πρὸς οὐδὲν προσισχομένη, ἀλλ' ἐναιωρευμένη τῷ θώρηκι, ἔστ' ἂν ἀπὸ τοῦ διαφράγματος ἐμφύῃ τῇ καρδίῃ. ἢν οὖν τι μεγάλων κακῶν ἴσχῃ τήνδε

* ἄλλαι.
* ἐμφύη. ἄλλως ἐμφύῃ.
* ἔξεισι.
* παρατέταται.

τὴν φλέβα, ξυνέκρυψε ἀμπέχων ὁ θώρηξ. γίγνεται δ' οὖν ἀμφὶ τὴν δὲ τὴν φλέβα καὶ κέδματα. εὖτε ῥηγνυμένη αἱμορραγίη ὤκιστα κτείνει. ὕπερθεν μὲν, διὰ πλεύμονος καὶ ἀρτηρίης ἐκχεόμενον, ἢν ἐν τῷ θώρηκι ῥαγῇ. ἢν δὲ παρὰ τὴν ἀρχὴν, ἐς τὴν κάτω κοιλίην ἔσω ἐντέροισι περιέχεται, ὡς ἐμπλέειν τὰ ἔντερα, εὖτε πρόσθεν καθ' ἓν ἐκφανῆναι τὸ αἷμα, θνήσκουσι οἵδε. ἢν δὲ ἡ κοιλίη πλησθεῖσα ᾖ αἵματος. γίγνεται δὲ καὶ φλεγμονὴ ἀμφὶ τὴν φλέβα, ἀτὰρ καὶ ἥδε ὀξέως κτείνει, ἢν μεγάλη ἔῃ. πῦρ μὲν γὰρ δριμὺ, δακνῶδες, ἐν τῇσι κοιλίῃσι ἀμφοῖν ἐγκαθειργμένον, βραχὺ δὲ μοῦνον ὑπερέχον, ὡς δοκέειν ἁπτομένῳ λεπτὴν ἔμμεναι θέρμην. ὁ δὲ ἄνθρωπος καίεσθαι δοκέει. σφυγμοὶ σμικροὶ, πυκνότατοι, ὁκοῖόν τι πεπιεσμένοι, καὶ δεδιωγμένοι. ψύξις ἀκρέων, δίψος καρτερὸν, *στόματος ξηρότης, πρόσωπου ἐρύθημα ξὺν ἀχροίῃ. ὑπέρυθροι δὲ τὸ ξύμπαν σῶμα. ὑποχόνδρια σκληρὰ, ἀνεσπασμένα, ὀδύνη ἐπὶ δεξιὰ μᾶλλον, καὶ παλμὸς τῆς δὲ παραμήκης μέχρι (τῆς) λαγόνος. μετεξετέροισι δὲ καὶ τῆς ἀρτηρίης τῆς παρὰ τὴν ῥάχιν, ἢν ὁ σφυγμὸς ἐς τὸ ἔντερον ὑποχόνδριον διασημαίνῃ. ξυμπαθὴς γὰρ καὶ ἥδε γίγνεται παρ' αὐτὴν ἐπ' ἀριστερὰ κειμένην, ὡς τῆς ἐπὶ τῷ παντὶ οὐδὲν ἐπικουφιζούσης, ἀλλ' οὐδὲ τὸ δέρμα μαλθαζούσης

*στόματος.

uenam corripiat, pectore ambiente delitescit. In hac itaque uena Cedmata oriuntur, (sunt autem Cedmata diuturni affectus ex defluxu materiæ prouenientes) quando sanguis copiosius erumpens citissimè uitam delet. Per superiora quidem per pulmones & arteriam effluens, si in pectore fiet effractio: Si juxta principium, in imum uentrem descendens in intestinis continetur, atque adeò intestina replentur. Cum prius, quàm dejectus sanguis in conspectum detur, homines intereūt. *Quod si uēter sanguine plenus sit, inflammatioq́; nascatur, circa uenam, si magna sit, ipsa celeriter hominem tollit.* Ignis enim acer mordaxque in ambabus cauitatibus inclusus accenditur, paucusque duntaxat foris apparet, ut tangenti *calor* tenuis esse uideatur: æger uerò sese comburi existimat. Pulsatus arteriarum exigui sunt, creberrimi ac ueluti oppressi, atque repulsi, frigus adest extremorum, sitis aspera, oris siccitas: facies decolor rubet: omne corpus subrubidum est: præcordia dura sunt atque reuulsa, dolor in dextra parte maior. *Et palpitatio ipsius uenæ in porrectum ad ilia usq; perueniens: nonnullis etiam arteriæ secundum spinam:* quod pulsatio in alteris præcordijs manifestat. Nam & ipsa uenæ cauæ morborum particeps efficitur juxta illam in sinistro latere posita, ut potè ea, quæ in omne corpus diducitur, nihil leuaminis afferente, neq; cutim emolliente.

Cutis

Cutis autem sic affectorum squalida, rugosa, atque aspera est, sed in partibus prominentibus atque osseis, ut in cubitis, genubus, digitorumque articulis magis talis conspicitur, somni tumultuosi fiunt, aluus quibusdam nihil reddit, quibusdam exiguum, acre, biliosum. Lotium flauum mordaxque est, mens utique his constat, sed quadam segnitie torpet, & corpus tabe consumitur. Tum quotquot hunc habitum uiderunt, eum causi, id est, ardoris speciem appellarunt, quandoquidem quæ adsunt, sub ardoris genere collocantur. Per autumnum hæc labes exoritur, *quoniam & quod ferum & immane est adolescentes & florentes occupat*, quibus mala uiuendi ratio, laboresque tenuem corporis habitum compararunt. Decimo quarto die hi plerunque moriuntur, quibus morbus diutius trahitur, duplo longiori tempore pereunt. Quotcunq; autem aut ab initio pusillam phlegmonem habent, aut magnam paulatim remittentem, mortem quidem euadunt, sed nondum morbo liberantur. Hi longo sanè tempore causo laborant, uerum omnia periculosa iam desinunt, dolores, præcordiorum distentiones, & pulsuum malitia, & mentis ignauia. Adhuc tamen fastidiosi sunt, languentes, consilij inopes, simulque & ardor, & sitis, & linguæ orisque siccitas ægrum discruciant, multum diuque trahentes spirant, & subito totum aërem una spiratione refrigerandi causa adducunt. Verum si frigidam quàm plurimam affatim bibunt, breui interuallo molestia leuantur, postmodum ipsis sitis accenditur: rursumque uberrimè

ξηρὸν δὲ τόδε, καὶ ῥυσὸν, καὶ τρηχύ. καὶ ἐπὶ δὲ μᾶλλον ἐν τοῖσι ἐξίσχουσι ὀστώδεσι. οἷον ὀλεκράνῳ, γούνασι, ἢ κονδύλοισι. ὕπνοι *ταραχώδεες, κοιλίη τοῖς μὲν οὐδὲν ἐκδιδοῖ, τοῖς δὲ σμικρὸν, δριμὺ, χολῶδες. οὖρα ξανθὰ, δακνώδεα. τὴν γνώμην οὐ παράφοροι μὲν, νωθροὶ δὲ καὶ μαρασμώδεες, εὖτε ὁκόσοι τὴν δε τὴν κατάστασιν *εἶδον, καῦσον ἐκάλεον· καὶ γὰρ καὶ τοῦ γένους τοῦ καύσου τὰ παρέοντα, ἢ ἐν φθινοπώρῳ γίγνεται, ἐπεὶ τὸ θηριῶδες, καὶ ἀκμάζουσι καὶ νέοισι, οἷσι ἰσχνὴ ὑπὸ διαίτης πονηρῆς καὶ ταλαιπωρίης ἡ ἕξις. τεσσαρεσκαιδεκαταῖοι οἵδε τὰ πολλὰ θνήσκουσι, *οἷσι δ' αὖ ἐς μῆκος ἡ νοῦσος ἀφίκηται, ἐν διπλασίοισι *ὄλλυνται. ὁκόσοι δὲ, ἢ σμικρὴν ἀρχῆθεν ἴσχουσι τὴν φλεγμονὴν, ἢ τῆς μεγάλης κατὰ βραχὺ διαλυομένης, διαδιδράσκουσι μὲν τὸν ὄλεθρον, οὐδέ κω δὲ ἀφίενται τοῦ κακοῦ. οἱ δὲ μακρὸν μὲν τὸν χρόνον τὸν καῦσον νοσέουσι. ἀποπαύεται δὲ τὰ κινδυνώδεα, αἱ ὀδύναι καὶ ξυντάσιες τῶν ὑποχονδρίων, καὶ ἡ κακοσφυξίη, καὶ τῆς γνώμης τὸ νωθές. ἔτι δ' ἔμπης ἔασιν ἀσώδεες, ἀλύοντες ξὺν ἀπορίῃ. ξύνεσι δὲ ὅ, τε καῦσος, καὶ τὸ δίψος καὶ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ στόματος ἡ ξηρότης. ἀναπνέουσι πολλὸν, μακρὸν ἕλκοντες καὶ ἀθρόον, ὅλον τὸν ἠέρα, ἐς ἐμψυξιν *ἐπισπώμενοι. ἀτὰρ εἴτε πίνουσι ψυχρὸν χανδὸν πολὺ πλεῖστον, καὶ ἐς μὲν βραχὺ ἀνεκουφίσθησαν, εἶτ' αὐτοῖς ἐξάπτεται τὸ δίψος, αὖθις

*κάτης χώδεες. *εἶδον καῦσον. *καὶ οἷσι δέ. †ὄλυνται. *ἐπισπώμενοι.

*ἄδην

*ἄδδην πίνουσι καὶ ἥδε ἡ διαδοχὴ τοῦ κακοῦ. καὶ ἰητρὸς δὲ ἀγαθὸς, ψυχρὸν ἂν δοίη πολλὸν ἀσινέως, ὅκως ἐν τῇσι ἄλλῃσι καύσεσι. ἀσφαλέστερον δὲ τοῖσι ἀπὸ τῆς κοίλης φλεβὸς νοσέουσι τὸν καῦσον. κἢν μὲν ἡ γαστὴρ, ἢ ἡ κύστις τὸ ποτὸν ὑποφέρῃ, οὐδὲ ἐμέειν δεῖ. εἰ δὲ μὴ, ἐπὶ πολλῷ τὸ πολλὸν τῷ ψυχρῷ ἐμέσαι χρή. ἐκραγείη γὰρ ἂν ὥνθρωπος, εἴ γε ὅσον δὲ πίνων, μηδὲν διαχωρέοι, ἢ ἱδρῶσι, ἢ οὔροισι, ἢ κοιλίῃ.

aquam ingurgitant, & hæc est mali successio & reciprocatio. At egregius medicus, frigidam liberaliter citra noxam propinare potest: ut in alijs ardoribus asolet. sed longè tutius ardore à uena caua oriente laborantibus eam concesserit. Quod si uentriculus aut uesica potam aquam expellant: neque uomitione opus est: sin id facere nequeant, à multa frigida epota multum uomendum est. Homo enim disrumperetur, si tanto bibito humore nihil aut per sudores, aut per urinam, aut per uentrem effunderet.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ τοὺς Νεφροὺς ὀξέων παθῶν.

Κεφάλ. θʹ.

*τό. *ὅτι.

Νεφροὶ, τὴν μὲν τοῦ σώματος ἰδέην, οὐ κάρτα ἐπίκαιροι ἐς κίνδυνον, ἢν καί τι πάθωσι ὀξέως. ἀδενώδεες γὰρ τὴν φύσιν, ἐς δὲ *ὄλεθρον εὐήθεες. ἐπίκαιρον δὲ αὐτέων τὸ ἔργον, *ἥτε διάκρισις τῶν οὔρων ἀπὸ τοῦ αἵματος, καὶ ἡ ἀπόκρισις. ἐπέχει δὲ τήνδε, ἢ λίθος, ἢ ἐγγιγνομένη φλεγμονὴ, ἢ αἱμάλωψ, ἢ τι τοιόνδε. οὔτε ξυμπαθίης μὲν τῆς διὰ τὴν ἰδέην τοῦ σώματος κακὸν γίγνεται οὐδέν. ἡ δὲ ἐπίσχεσις τῶν οὔρων, πάντα τὰ δεινὰ πρήσσει. πῦρ μὲν γὰρ δριμὺ, ἀσώδες, ὀδύνη κατ' ὀσφὺν ἐπὶ ῥάχι βαρεῖα, διάτασις τῶν μερῶν, μᾶλλον δὲ τῶν ἀμφὶ *τὸ ὑποχόνδριον. οὔρου *ἐπίσχεσις, οὐκ ἐς τὸ πάμπαν, ἀλλὰ σταγόνα μὲν οὐρέουσι, ἐπιθυμίη δὲ πολλὸν ἐκχέαι. πλημμύρης γὰρ αἴσθησις. ἢν δὲ καὶ τὸ οὖρον δριμὺ καὶ δακνῶδες

*τὸ ὑποχόνδριον. *ἐπίσχεσι.

DE RENVM ACVTIS affectibus.

Caput IX.

Renes quantum ad corporis speciem attinet, haud ita multum periculis patent, tametsi in aliquod acutum uitium incidant: glandulosa enim ipsorum natura est. Ad mortem uerò inferendam bene habiles sunt: ipsorum enim actio peroportuna est, urinæ uidelicet à sanguine secretio, eiusdemque expulsio. Sed eam cohibet aut calculus, aut ingenita phlegmone, aut sanguineum concrementū, aut id genus. Quandoquidem ex consensu affectionis ob formam corporis prouenientis nulla creatur offensio. Vrinæ autem interclusio omnia sæua & acerba facit, ignem acrem & fastidium inferentem, dolorem grauem secundum lumbos in dorso, partium distentionem, sed magis circa præcordia. Suppressio autem lotij non ex toto fit, sed stillatim quidem mejunt, multum uerò effundere cupiunt. Redundantiam enim sentiunt. Quod si & acre mordaxque lotium inest

nem, frigent, tremunt, conuelluntur, distenduntur præcordia & replentur. Hæc morbi forma perceptioque doloris alui inflationi à ciborum multitudine corruptioneque prouenienti similis est. Pulsus initio rari sunt ac segnes: si malum plus urgeat, parui fiunt, crebri, turbulenti, inordinati, somni tenues dolore uexati, non continui: sed repente à somno perinde ac si quis pupugerit, prosiliunt: postea in soporem tanquam lassitudine oppressi delabuntur, mentis alienatio haud ita magna est: nugantur, facies liuet. At si quando rursum meiendi auiditas redeat, cum *conuulsionibus* magnisque doloribus modicum quiddam, idque stillatim eijciunt, tum paulum cruciatibus leuantur, postmodum in eadem relabuntur. *Celerrimè qui moriuntur pereunt, qui nihil prorsus emittunt. Plures enim liberantur, aut calculo in uesicam per urinæ semitas delapso, aut phlegmone suppurante, paulatimue per difflationem exhalante.* Quanquam enim paulatim & auarè effundatur urina, mortem tamen facilè effugiunt: at longo temporis curriculo eorum habitus contabescit, atque iure ista ægrotantes patiuntur, in peiusque labentes ad colliquationem deuoluuntur. Anni uerò tempora, loca, ætates hunc morbum ferunt, quæ & in uena caua laborante ferebant. Nonnunquam è renibus sanguis multus subitaneus erupit, multisque diebus continenter effluxit. Verum nemo ex huiusmodi profluuio moritur:

ἐγγένηται, ψύξιες, τρόμοι, σπασμοὶ, διατάσιες καὶ πληρώσιες τῶν ὑποχονδρίων. ἰκέλη ἡ ξυμφορὴ ἥδε καὶ ξυναίσθησις γίγνεται, τοῖσι ἀπὸ πλήθεος σιτίων καὶ διαφθορῆς ἐμφυσηθεῖσι τὴν κοιλίην. σφυγμοὶ τὰ πρῶτα μὲν ἀραιοὶ, νωθροί. ἢν δὲ ἐπὶ μᾶλλον τὸ κακὸν πιέζῃ, σμικροὶ, πυκνοὶ, ταραχώδεες, ἄτακτοι, ὕπνοι λεπτοὶ, ὀδυνώδεες, οὐ διηνεκέες, καὶ ἐξαπίνης ἐκθορνύμενοι ὡς ὑπὸ νύξιος, εἶτα ὑποφέρονται ἐς κῶμα, ὡς ὑπὸ καμάτου. τὴν γνώμην οὐ κάρτα παράφοροι, ληρώδεες, πελιδνοὶ τὰ πρόσωπα. ἢν δὲ ἥκῃ αὖθις ποτὲ τῆς οὐρήσιος ἡ προθυμίη, ἐπὶ σπασμοῖσι καὶ μεγάλῃσι ὀδύνῃσι βραχὺ αὖ καὶ στάγδην ἐξέκρινε, εὖτε σμικρὸν ἐπανῆκε τῶν πόνων. εἶτα ἐς τὰ αὐτὰ παλινδρομέες. ὀξύτατα (δὲ) θνήσκουσι τῶν δὲ οἷσιν οὐδὲν ἐκκρίνει, ὁκόσοι δὴ θνήσκουσι. οἱ πλεῦνες * γὰρ περιγίγνονται, ἢ τοῦ λίθου ἐς τὴν κύστιν διὰ τῶν οὔρων ἐκπεσόντος, * ἢ τῆς φλεγμονῆς ἐς πύον τρεπομένης, ἢ κατὰ βραχὺ διαπνεομένης. ἢν γὰρ καὶ ἐπὶ σμικρὸν ἐνδεῶς διεξιέναι ῥηϊδίως τὸ οὖρον, διαδιδρήσκουσι τὸν ὄλεθρον. χρόνῳ δὲ μακρῷ φθίνουσι τὴν ἕξιν. ὀρθῶς τάδε οἱ νοσέοντες πάσχουσι, καὶ καταγίγνονται ἐς σύντηξιν ὑποφερόμενοι. ὧραι δὲ καὶ χῶραι, καὶ ἡλικίαι φέρουσι, * αἵπερ καὶ τὰ κατὰ τὰς κοίλας φλέβας. ἐξερράγη κοτε αἷμα ἀπὸ τῶν νεφρῶν πολλὸν ἀθρόον, καὶ πολλῇσι ἡμέρῃσι ξυνεχὲς ἔρρεεν. ἀλλ' οὔτινες αἱμορραγίῃ θνήσκουσι. ἀλλ'

*δε. *ὅ. οἵπερ

ἀλλ' ἢ φλεγμονῇ τῇ ξὺν αἱμορραγίῃ γιγνομένῃ, ἢν ἐπισχεθῇ τὸ αἷμα. τὰ πολλὰ δ' ἐξ ἐπισχέσιος, ἐπὶ μεγάλῃ φλεγμονῇ θνήσκουσι.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ τὴν κύστιν ὀξέων παθῶν.

Κεφάλ. ι.

Κύστις χαλεπὴ μὲν ἐν νούσοισι
* ὀξέῃσι. *ὀξέαισι πονῆσαι. κἢν ἄλλοισι ξυμπεπόνθῃ. χαλεπωτέρη δὲ καὶ θανατωδεστέρη, ἢν ἀφ' ἑωυτῆς ἄρξῃ). καὶ γὰρ καὶ δυνατωτάτη πάντα ξυμπαθέα ποιῆσαι, καὶ νεῦρα, καὶ γνώμην. νεῦρον γὰρ ἡ κύστις ψυχρὸν καὶ λευκὸν, ἀτὰρ καὶ πορρωτάτω τοῦ οἰκείου θάλπεος. ἐγγυτάτω δὲ τῆς ἔξω ψύξιος. ἐν
* ἱερῇ. γὰρ τῇ * νειαιρῇ γαστρὶ κατωτάτω
† πρὸς ὦτα τοῦ. † ἵξει. *ἵζει *προσωτάτω τοῦ θώρηκος. ἀλλὰ καὶ ἔργον αὐτέης ἐπίκαιρον, ἡ τῶν οὔρων ἔξοδος. κἢν οὖν μοῦνον ἤδε ἐπισχεθῇ λίθοισι, ἢ θρόμβοισι, ἢ τῇ
* ξυμμορφῇ. ἄλλῃ ἰδίῃ, ἢ ἀλλοτρίῃ *ξυμφορῇ, θανατῶδες. ἐπὶ γυναικῶν μὲν γὰρ αὐτέων καὶ ὑστέρων φλεγμονὰς ἀναπιέζει. ἐπ' ἀνδρῶν δὲ, τὸ ἔσχατον, τὸ ἰθὺ, τὸ παραμήκες ἔντερον. ἐν πολλοῖσι δὲ ἐκ καρτερίης ἀεκουσίου ὑπ'
† αἰδοῦς. *αἰδοῖς ἐν ξυλλόγοισι, ἢ ξυνδείπνοισι πληρουμένης, διατέταται), ἀδρανίῃ τε περιστολῆς, οὐκέτι μεθίησι. ἐπὴν οὖν ἐπίσχῃ τὰ οὖρα, πληρώσιες καὶ τῶν ὕπερθεν μερέων, νεφρῶν, οὐρητήρων διατάσιες, λαγόνων ὀδύνη βαρείη, σπασμὸς, τρόμος, ῥίγεα, γνώμης παραφορῇ. ἢν δὲ πρὸς

sed *ex phlegmone, quæ cum profluuio sanguinis coniuncta sit, si retentus sit sanguis.* Plerunque autem ex retentione, quam ingens phlegmone facit, moriuntur.

DE ACVTIS IN VESICA ægritudinibus.

Caput X.

VEsica difficiles in acutis morbis dolores patitur, *& cum* ab alijs uitium *participat: sed* difficiliores, magisque mortiferos, si per se laborare inceperit. Quandoquidem omni corpori & neruis & menti labem communicare ualentissimè potest. Quippe uesica neruus frigidus albusq; est, & *ab innati caloris fomento* quàm longissimè, quàm proxime uero externo frigori posita. Nam in imo uĕtre ad aures thoracis sita est, nobili quoq; munere fungitur, urinæ uidelicet emissione. Hæc porro si tantum calculis, aut sanguinis grumis, aut qua alia propria, peregrinàue calamitate interclusa fuerit, perniciosum est. In mulieribus enim ipsis & uteri phlegmonas comprimit, in uiris autem extremum rectum prælongumque intestinum est. In plerisque uerò ob inuoluntariam præ uerecundia retentionem in cætibus hominum, aut in conuiuijs repleta distenditur, constringereque non ualens nihil amplius excernit. Igitur ubi urina supprimitur, superiores quoque partes, renes uidelicet, replentur: urinæ ductus (Græci ureteras appellant) distenduntur, ilia dolor ponderosus infestat: nerui conuelluntur: tremunt: horrent: desipiunt. Verum

Verum si ad hæc & ulcus accedat, aut inflammatio, multa sanè damna eueniunt: Sed mors ab ulceribus sanè quam *celerrima* inuadit. Cæterum de ulceribus, abscessu, suppuratione, & id genus alijs, quæcunque non acutissima sunt, in libro de *diuturnis* morbis tractabitur. Quæcunque uerò peracuta sunt, & intra quatuordecim dies, aut paulò citius seriusue hominem perimunt, qualis phlegmone est, aut grumi sanguinei, aut calculus in ceruicem delapsus, de istis in præsentia sermonem faciam. Quapropter si quid horum inciderit, urina retinetur: abdomen intumescit: dolor acutus totum uentrem occupat, uesica turget: decimo die luteus sudor exit: pituita uomitur primò, deinde bilis: uniuersum corpus friget, sed pedes uehementius. Si malum uires maiores acquirat, tum febres eum singultu hominem corripiunt: micant arteriæ inordinatis, frequentibus, ac pusillis motibus: rubida facies est: sitiunt: animo ancipites sunt: mens non constat: nerui contrahuntur. Medicamentis præterea uenenosis, & cantharidibus, aut bupreste & pneumatibus uesica deuritur, & tota aluus maiorem uim patitur: ac prorsus in peiorem statum delabitur: neque longa mortis mora interponitur. Nonnunquam & sanguinem uesica effundit. Flauus autem ac tenuis uesicæ sanguis est. Sed perrarò hac de causa homines pereunt, quamuis haud facilè sanguis supprimitur. Grumi uerò & phlegmonæ minantur interitum. Refrigeratio enim & extinctio caloris ingeniti sequitur, quæ Necrosis Græcè dicitur, & Gangræna, & quæ eam comitantur mala. Id genus facile hominem tollit. Hæc uitia hyeme & autumno grassantur.

τοῖσι καὶ ἕλκος πεπόνθῃ ἢ φλεγμονὴν, πολλὰ μὲν τὰ κακὰ, ὄλεθρος δὲ πολλόν τι ἑλκέων ὤκιστος. ἀλλ' ἀμφὶ μὲν ἕλκεος καὶ ἀποστάσιος, καὶ πύωδεος, καὶ τῶν ὁκόσα *μὴ ὀξύτατα ἦ, ἐν τοῖσι χρονίοισι λελέξεται. ὁκόσα δὲ κατόξεα, καὶ *ἐνδεκαημέρῃσιν, ἢ ὀλίγῳ θᾶσσον, ἢ βράδιον κτείνει, ὁκοῖον φλεγμονὴ, ἢ θρόμβοι, ἢ λίθος ἐς τὸν τράχηλον ἐμπεσὼν, περὶ τῶν δὲ νῦν ἐρέω. ἢν οὖν τι τουτέων ξυμβῇ, οὔρων ἐπισχέσιες, *ὄγκος ἐν τῷ ἐπιγαστρίῳ, ὀδύνη ὀξείη, πάντῃ τῆς κοιλίης. *περίτασις τῆς κύστιος, ὁ ὠχρὸς ἱδρὼς τῇ δεκάτῃ, ἔμετοι φλεγματώδεες, ἔπειτα χολώδεες, ψύξις ὅλη, ποδῶν δὲ μᾶλλον. ἢν δὲ ἐπὶ *μέσον τὸ κακὸν ἕρπῃ, πυρετοὶ λυγγώδεες, σφυγμοὶ, ἀταξίη πυκνοὶ, καὶ μικροὶ, ἐρύθημα τοῦ προσώπου, διψώδεες, ἀπορίη, γνώμην παράφοροι, σπασμοί. ἐπὶ δὲ φαρμάκοισι δηλητηρίοισι καὶ κανθαρίσι, ἢ βουπρήστει καὶ πνεύμασι, ἐμπιπρᾶται ἡ κύστις, καὶ ἡ ξύμπασα κοιλίη βιαιτέρη καὶ πάντα κακίων, καὶ οὐκ *εἰς μακρὸν ἡ τοῦ θανάτου ἀμβολή. αἱμοῤῥαγέει κοτὲ κύστις. ξανθόν τε καὶ λεπτὸν τῇδε τὸ αἷμα. ἀλλ' οὐδέν τι διὰ τήνδε θνήσκουσι, κἢν μὴ ῥηϊδίη ἡ ἐπίσχεσις. ἀλλ' ἐπὶ τοῖσι θρόμβοισι καὶ τῇ φλεγμονῇ ὁ κίνδυνος. ψύξις γὰρ καὶ νέκρωσις, καὶ γαγγραινώσιες, καὶ τὰ ἐπὶ τῇδε κακὰ ῥηϊδίως κτείνει. φέρει δὲ τὰς νόσους, χεῖμα, καὶ μετόπωρον.

ἡλικίη

* δὲ ὀξύτητι ἐστὶν.

* ἐνδεκάτη δ' ἡμέρ.

* ὄγκοι.

* περίστασις.

* μέζον.

ἡλικίῃ δὲ, ἀκμῇ, ἔτι δὲ μᾶλλον γήρας. αἱ δὲ ἄλλαι ὧραι, καὶ αἱ ἡλικίαι, οὔτε ξυνεχέως, καὶ ἥκιστα κτείνουσι. ἀσινέσταται δὲ πάντων, τὰ παιδία.

ΠΕΡΙ ΥΣΤΕΡΙΚΗΣ ΠΝΙΓΟΣ.

Κεφάλ. ια.

Εν τῇσι λαγόσι τῶν γυναικῶν μέσῃσι ἐγκέεται ἡ μήτρη, σπλάγχνον γυναικήϊον ἄγχιστα ζωῶδες. κινέεται γὰρ ἐξ ἑωυτέης ἔνθα καὶ ἔνθα ἐπὶ τὰς λαγόνας. ἀτὰρ καὶ ἐς τὰ ἄνω, κατ' ἴξιν μὲν, ὑπὸ τὸν χόνδρον τοῦ θώρηκος ἐς τὰ πλάγια δὲ, ἐπὶ δεξιὰ, ἢ ἐς ἀριστερὰ, ἢ ἐς ἧπαρ, ἢ σπλάγχνα. γίγνεται δὲ καὶ προπετεστέρη ἐς τὰ κάτω, καὶ ξυλλήβδην εἴπωμεν, πάντη ἐστὶ πλανώδης. καὶ εὐώδεσι ὀσμήσεσι τέρπεται, καὶ ἐπ' αὐτὰ ἵεται. ἄχθεται δὲ τοῖσι κακόδμοισι, καὶ αὐτὰ φεύγει. καὶ τὸ ξύμπαν ἐν τῇ * ἀνῳ ἐστὶ ἡ ὑστέρη, ὁκοῖον τι ζῶον ἐν ζώῳ. ἢν δὲ οὖν ἢν ἐξαπίνης ἀνωϊστος γένηται, καὶ ἐπὶ πολὺ ἄνω μένῃ, καὶ ἐκβιάσηται τὰ σπλάγχνα ἀπεπνίχθη κοτὲ ἡ ἄνθρωπος, τρόπον τὸν ἐπιληπτικὸν, ἄνευθεν σπασμῶν. ἐπιέζετο γὰρ * ὠκέως στενοχωρείη ἧπαρ, διάφραγμα. πνεύμων καρδίη. τοὔνεκεν ἄπνοίη ξυνεῖναι δοκέει καὶ ἀφωνίη. ἀτὰρ καὶ αἱ καρωτίδες ξυμπαθίῃ τῆς καρδίης πιέζονται. διὰ τόδε, καρηβαρίαι τὲ καὶ ἀναισθησία ξύνεστι κοινῷ κάρῳ. γίγνεται δὲ καὶ ἄλλο πάθος αὐτέῃσι ἴκελον τῇδε ξυμμορφῇ, ξὺν πνιγὶ καὶ

[margin: * ἀνθρώπῳ]

[margin: * ταχέως]

In ætate uirili, magis etiam in senecta uigent. Reliqua anni tempora & ætates neq; assidué hos morbos ferunt, minimeq; mortiferi sunt. Pueri omnium maxime his calamitatibus uacant.

DE VVLVÆ strangulatu.

Caput XI.

IN medijs ilibus mulierum Vulua posita est, muliebre uiscus, animalis fermè naturam adeptum. Si quidem per se huc atque illuc uersus ilia *mouetur:* quin etiam ad superiora è regione pectoris cartilaginem subit, in latera quoque in dextram uidelicet, aut læuã partẽ, aut ad jecur, aliaue intestina mouetur: & ad inferiora natura procliuior est, utq; paucis absoluam, penitus errabũda est, & jucundis *odoribus* delectatur, ad ipsosque se recipit: contrà fœde olentibus contristatur, & ab ipsis longius se proripit, ac prorsus est in homine uulua perinde, atque in animali quoddam animal. Hæc itaq; si repente superiora petierit, ac diutius ibi commoretur, uisceribusque uiolenter incumbat, interdum homo ueluti comitiali morbo correpta citra neruorum distentiones strangulatur. Angustijs nanque jecur, transuersum septum, pulmones, cor celeriter opprimuntur. Qua de causa spiritus priuatio, imbecillitasque adesse uidentur. Præterea & uenæ somniferæ (carotidas Græci uocant) cordis uitium participantes, affliguntur. Vnde capitis grauitates & sensuum abolitio cum nouo quodam sopore adueniunt. Incidit etiam ipsis aliud uitium proximè dicto non absimile: in quo spiritus &

uox

uox auferuntur: sed à uulua non prouenit, quippe & uiros infestat instar morbi, quem Catochon nominant. At mulieribus à uulua male habentibus tetra odoramenta naribus subiecta, iucunda uerò naturalibus apposita opitulantur. Altero autem affectu laborantibus hæc frustra adhibentur: nihilque opis afferunt. Præterea membra in uuluæ morbo agitantur, in altero affectu quiescunt. Amplius tremores spontini, & non spontini, sed ex *abortiui causa*. Vuluæ refrigerationes uehementes, copiosæ sanguinis profusionis retentio, & id genus alia in causa sunt. Itaque si in superiora subeunte uulua uexari mulier inceperit, ad obeunda negotia pigrior redditur: exoluitur: infirmatur: genua *labant*: uertigo infestat: extrema debilitantur: caput dolet, grauescitque. In uenis ab utroque nasi latere iacentibus dolorem mulier percipit: quòd si ceciderit, stomacho mordetur. Iuxta præcordia ilia, ubi uuluæ domicilium est, inania sunt: motus arteriarum intermittunt, ordine carent, deficiunt, spiritus magnopere angitur, uox intercipitur, sentiendi facultas impeditur, spiratio ignota obscuraque est. Celerrima nec opinatò mors aduenit. Nihil enim adest, quod mortem instare significet. Color namque uiuidus est, ac multo post mortem tempore magis rubent. Oculi parum admodum extantes fulgent, haud ita multum intenti, neque tamen ualde remissi & conniuentes. Cæterùm si prius, quàm malum ad extremum uenerit, aliquando uulua in propriam sedem migret, à strangulatione liberantur, quando aluus submurmurat, humiditas adest

ἀφωνίη. ἀλλ' οὐκ ἀπὸ ὑστέρης. καὶ γὰρ τόδε καὶ ἀνδράσι γίγνεται *κατοχώδεα τρόπον. ἀλλὰ τῇσι μὲν ἀπὸ ὑστέρης κακώδεες ἐπαρήγουσι ὀδμαί, καὶ εὐωδέων πρὸς τὰ γυναικήια ὑποθέσιες. τῇσι δὲ ἑτέρῃσι τάδε οὐδὲν ἐπαρήγει, καὶ τὰ μέλεα κινέονται ἀπὸ ὑστέρης, ἀπὸ δὲ τοῦ ἑτέρου πάθεος, ἥκιστα. ἔτι δὲ τρόμοι αὐτόματοι, καὶ οὐκ αὐτόματοι. ἀλλ' ἐξ ὑποθέσιος ἀμβλωθριδίου. ψύξιες καρτεραὶ τῆς ὑστέρης, αἱμορραγίης ἀθρόης ἐπισχέσις, καὶ ὁκόσα τοιάδε. ἢν οὖν ἄρξηται πάσχειν κινδυνώδης ἄνω τῆς *ὑστέρης, ὄκνος ἔργων πρήξιος, ἔκλυσις, ἀτονίη, γουνάτων ἀκρασίη, σκοτόδινος, καὶ τὰ γυῖα *λύονται, κεφαλῆς πόνος, καρηβαρίη, τὰς φλέβας τὰς ἑκατέρωθεν τῆς ῥινὸς ἀλγέει ἡ γυνή. ἢν δὲ καταπέσωσι καρδιώσσουσι, ἐν τοῖσι ὑποχονδρίοισι λαγόνες κεναί, ἔνθα ἡ ἕδρη τῆς ὑστέρης, σφυγμοὶ διαλείποντες, (ἄτακτοι, ἐκλείποντες,) πνὶξ καρτερή, ἀφωνίη, ἀναισθησίη, ἡ ἀναπνοὴ ἄσημος, ἀσαφής, ὤκιστος καὶ ἄπιστος ὁ θάνατος. οὐδὲν γὰρ ἴσχουσι νεκρώδες. ἐς χροιὴν, *ζωώδεες ἐρυθρότεραι μᾶλλον μέχρι πολλοῦ τοῦ θανάτου. ὀφθαλμοὶ μικρόν τι ἐξίσχοντες, λαμπροί, οὐ κάρτα μὲν ἀτενέες, ἀτὰρ οὐδὲ κάρτα *κεκαμμένοι. ἢν δὲ μετακινέηταί κοτε ἐς ἕδρην ἡ ὑστέρη, πρὶν ἐς τέλος ἰέναι τὸ πάθος, διαδιδράσκουσι τὴν πνίγα. εὖτε κοιλίη ὑποβορβορύζει, ὑγρότης τῶν γυναι-

*καὶ τοχώδεα.
*ὑψοτέρης.
*λύονται.
*ζωώδεις.
*κεκαμμένοι.

γυναικηΐων τόπων, ἀναπνοὴ διασυτέρη καὶ σαφεστέρη. *ὠκίστη ἐκ τοῦ πάθεος ἡ ἔγερσις, ὅκως καὶ ὁ θάνατος ὤκιστος. καὶ γὰρ ῥηϊδίως τοῖσι ἄνω προχωρέει. ἄταρ ἡ δὲ ῥηϊδίως ἀφίσταται. ἀκρόπλοός τε γὰρ ἡ ὑστέρη. ὑγροὶ δὲ καὶ οἱ ὑμένες οἱ *ὀχέες αὐτῆς. ὑγρὸν δὲ καὶ τὸ χωρίον, ἔνθα κέεται ἡ ὑστέρη. πρὸς δὲ φυγῇ τε καὶ ὁρμῇ χρέεται ἡδέων τε καὶ ἀηδέων. ῥηϊδίως οὖν νεύει ὅκως πρεμνὸς ἔνθα καὶ ἔνθα ἄνω τε καὶ κάτω πλώει. διὰ τόδε νεήνισι τὸ πάθος γίγνεται. γεραιτέρῃσι δὲ ἥκιστα. ᾗσι γὰρ ἡλικίη τε καὶ βιοτὴ καὶ γνώμη πλανωδεστέρη, τῇσι καὶ ὑστέρη ἐστὶ ῥεμβώδης. πηλικωτέρῃσι δὲ ἀσταθέα καὶ ἡλικίη καὶ βίος, καὶ γνώμη, καὶ ἡ ὑστέρη. ἥδε μὲν οὖν ἡ ἀπὸ ὑστέρης πνὶξ, μούνῃσι γυναιξὶ παρθμαρτέει. γίγνεται δὲ καὶ ξυνὰ πρὸς ἄνδρας πάθεα τῇ ὑστέρῃ φλεγμονὴ, αἱμοῤῥαγίη. ξυνὰ δὲ καὶ τὰ παρεόντα σημεῖα, πυρετοὶ, ἀσφυξίη, ψύξις, ἀφωνίη. ἐπὶ δὲ τῇ αἱμοῤῥαγίῃ, καὶ ὀξύτεροι οἱ θάνατοι, ὁκοῖόν τι ἐν ζώῳ σφαγή.

* ἥκιστα.

† ἀνώχεες αὐτούς.

ΠΕΡΙ ΣΑΤΥΡΙΑΣΕΩΣ.

Κεφάλ. ιβ.

Οἱ σάτυροι οἱ Διονύσου ἱεροὶ, ἐν τῇσι γραφῇσι, καὶ τοῖσι ἀγάλμασι, ὄρθια ἴσχουσι τὰ αἰδοῖα, ξύμβολον τοῦ θείου πρήγματος. ἔστι δὲ καὶ πάθος ἰδέη, ἀνίσχοντος ὄρθια τοῦ πάσχοντος τὰ αἰδοῖα, ἐπίκλησις σατυρίησις ἐς ὁμοιότητα, τοῦ θεοῦ σχήματος. ὁρμὴ δὲ ἐστι ἄχρετος ἐς ὁμιλίην. ἀτὰρ οὐδ' αὖ τῇσι προσόδοισι οὐδὲν

locorum muliebrium: spiritus asperior manifestiorque redditur. Nequaquam tamen ab affectu excitantur, aut subleuantur, *tam celerrimè ex hac ualetudine reficiuntur: quam celerrimè moriantur.* Nam facilè superiora uulua petit: facilè quoque inde recedit. Quippe uulua suapte natura superfluitat. Membranæ uero eam sustinentes humidæ sunt: humidus est & locus, ubi reconditur. Amplius fuga & *appetentia* tristium iucundorumque mouetur, quocirca labascit facilè, ac ueluti arboris ramus huc & illuc, susque deque impellitur. Propterea & iuuenes fœminæ id uitij patiuntur, seniores immunes sunt. Quibus enim ætas & uita & mens uaga magis & erratica est, his uulua quoque errabunda instabilisque sit necesse est. Quibus uerò firma ac stabilis ætas, & uita, & mens fuerit, his & uulua similiter afficitur. Hæcutique à uulua proueniens ægritudo (strangulatus uidelicet) mulieribus duntaxat infesta esse potest. *Verumtamen communes uuluæ uiris quoque ægritudines oriuntur:* phlegmone uidelicet, & sanguinis profusio. Communes etiam sunt, quæ comitantur, notæ: ut pote febres, pulsus abolitio, refrigeratio, uocis amissio. In sanguinis autem profusione & maturius mors ingruit, quemadmodum cum quis animal iugulat.

DE SATYRIASI.

Caput XII.

SAtyri *Baccho* sacri, qui pictura, quique statuis exprimuntur, arrecto pene figurantur, quod diuinæ rei signum est. Est uerò & affectus species, qui laborantis penem excitat erigitque, atque ob DEI figuræ similitudinem Satyriasis nuncupatur. Est autem inexplebilis coëundi appetitus. Verum neque si ad Veneris opus accedant, quicquam

juuan-

Iuuantur: neque multo assiduoque concubitu sedatur arrectio. Conuulsiones autem omnium neruorum fiunt, & tendonum distentio, & inguinum, partisque eius, quæ inter inguina & femen est, Plechada Græci nominant, genitalium præterea inflammatio & dolor. In facie rubor inest, & uapor quidam roscidæ humiditati similis. Porrò ipsi ægri sese incuruant & comprimunt: quiescunt tristes, demissi, utpote calamitatem suam grauatim ferentes. Quod si hominis uerecundiam id malum superet, turpiter admodum lingua intemperantes efficiuntur. *Neque uerò sibi moderari queunt, quin propalam rem habeant,* menteque indecenter titubantes. Nam se continere nequeunt, siti laborant, pituitam largiùs euomunt. *Quoniam* labris spuma, quemadmodum hircis in libidinem ruentibus, insidet. Quin etiam haud absimilis odor est, lotium post longam retentionem effunditur album, crassum, genituræ simile, aluus resoluitur, costæ & axillæ sponte pruriũt ac titillantur, conuelluntur: à cibis abhorrent: sed cum eos assumunt, rapaciter assumunt, conturbantur. Sin ad interitum ægritudo spectat, inflantur, uenterque in tumorem effertur. Tendones & lacerti omnes contenduntur, ægrè admodum corpus mouetur, membra contrahuntur, arteriæ paruo motu, debili, inordinatoque agitantur. Hæc omnia quandoque discutiuntur, si aluus perturbata multas biliosas pituitosasque humiditates ejecerit: easdem quoque uomitus non absque discrimine effuderit. Nempe medela non uacat discrimine, ea per somnum profundum longissimumque præstatur. Siquidem refrigeratio & resolutio stuporque neruorum multus somnus est: stupor uerò ac refrigeratio satyriasim medicatur. Id morbi genus uere potissimum atque æstate sæuire consueuit. Inter ætates autem adolescentia iuuentusque ei

ὠφελέονται. οὐδὲ ἐπὶ πολλοῖσι καὶ συνεχέσι ὁμιλίῃσι πρηΰνονται τὸ ὄρθιον· σπασμοὶ δὲ ἁπάντων τῶν νεύρων, καὶ ἐντάσις τενόντων, καὶ βουβώνων, καὶ πληχάδος, φλεγμονὴ τῶν αἰδοίων καὶ πόνος, ἐρύθημα προσώπου, καὶ ἰκμὰς νοτίδι ἰκέλη. περιστελλόμενοι, ἡσυχῇ ἐπίλυποι, κατηφέες, ὥσπερ ἀχθόμενοι τῇ ξυμμορφῇ. ἣν δὲ ὑπερέχῃ καὶ τὴν αἰδῶ τοῦ ἀνθρώπου τὸ πάθος· ἀκρατέες μὲν γλώσσης ἐς τὸ ἄκοσμον. ἀκρατέες δὲ ἐς τὸ * ἀμφαδὸν καὶ τῆς τοῦ ἔργου πρήξιος, παραφορὴ τὴν γνώμην ἐς τὸ ἄσχημον. κατέχειν γὰρ οὐ δύνανται. διψώδεες, φλέγμα πολλὸν ἐμέουσι. ἐπειδὴ τοῖσι χείλεσι ἀφρὸς ἐφιζάνει, ὁκωσπερ τοῖσι ὀργῶσι τῶν τράγων. ἀτὰρ ἥδε ὀσμὴ ὁμοίη. οὖρον δὲ ἐπισχέσιος πολλῆς, ἀλλ' ἐς λευκὸν, παχὺ, γονοειδές, κοιλίη ἀπολελυμένη, γαργαλισμοὶ αὐτόματοι πλευρέων καὶ μασχαλῶν, σπασμώδεες, ἀπόσιτοι, εἰ δὲ προσφέροιντο, ἁρπάγδην ταραχώδεες. ἣν δὲ ἐς ὄλεθρον ἥκῃ τὸ κακὸν, φυσώδεες. κοιλίην * ἐπηρμένοι, τενόντων καὶ μυῶν τῶν πάντων ξύντασις, δυσκινησίη. ξυνολκαὶ μελέων, σφυγμοὶ μικροὶ, ἀσθενέες, ἄτακτοι. ἔλυσέ κοτε τάδε, πάντα κοιλίη ἐκταραχθεῖσα πολλοῖσι φλεγματώδεσι, χολώδεσι, ἔμετος ὁμοίως. οὐκ ἄνευθεν κινδύνου ἴησις, ὕπνος βαθὺς καὶ μήκιστος. ψύξις γὰρ καὶ πάρεσις καὶ νάρκη νεύρων, ὕπνος πουλύς. νάρκη δὲ καὶ ψύξις, σατυριήσιν ἴηται. γίγνεται δὲ τὸ πάθος, ἦρος μάλιστα καὶ θέρεος. ἡλικίῃσι δὲ μειρακίοισι καὶ νέοισι.

* ἀμφαδὸν, ἐν ὀφθαλμοῖσι.

* ἐπηρμένην.

μάλιστα δὲ ὁκόσοισι ἡ φύσις ἐς ξυνουσίην ἑτοίμη. ὀξύτατον ἡ δὲ ἀτερπὲς, ἡ δὲ ἄκοσμον κακόν. τὰ πολλὰ γὰρ ἐν ἑβδόμῃ θνήσκουσι. λόγος δὲ ὅτι καὶ γυναῖκες πάσχουσι τοῦτο τὸ πάθος, (καὶ) ἥτε ἐς τὰ ἀφροδίσια ὁρμὴ ὁμοίη, καὶ τὰ λοιπὰ ξύμπαντα τὰ αὐτά. ἐγὼ δὲ μαχλοσύνην μὲν γυναιξὶ ὑγρῇσι πείθομαι γίγνεσθαι, ἐς ἔκχυσιν τοῦ πλήθεος τούτων. σατυριήσιν δὲ ἥκιστα. οὔτε γὰρ ἡ φύσις αὐτέων ἑτοίμη. ψυχρὴ γὰρ ἀλλ' οὐδὲ μόρια ἐς ὀρθίησιν, ὅκωσπερ σάτυρος, ἴσχει γυνὴ, ὥσπερ τὸ πάθος ἐπώνυμον. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πνίγα τὴν ἀπὸ ὑστέρης νοσέουσι ἄνδρες, οὕνεκεν οὐκ ἴσχει ὑστέρην ἀνήρ.

maximè patet: præcipueque illi omnes, quorum natura in Venerem propensior est. Acutissimum id malum, triste fœdumque est. Nam plerunque in septima die hominem consumit. Memoriæ proditum est mulieres etiam in hanc labem incidere, & eundem in libidinem impetum, ac cætera omnia similia perpeti. Verum ego impudicum quendam libidinis ardorem mulieres inuadere mihi persuadeo, mulieres inquam humiditate affluentes, ut ipsius redundantia profundatur: sed satyriasim id esse minimè concesserim. Neque enim ipsarum natura atque temperies, cum frigida sit, huic uitio habilis atque exposita est. Præterea neque partes ad arrectionem idoneas, quemadmodum satyrus, unde affectui nomen est inditum, mulier obtinet. Quandoquidem neq; uiri strangulatione ab utero uexantur, quoniam illis uterus datus non est.

ARETÆI

ARETAEI CAPPADOCIS DE causis & notis diuturnorum affectuum

LIBER PRIMVS.

ΑΡΕΤΑΙΟΥ ΚΑΠΠΑΔΟΚΟΥ (ΠΕΡΙ αἰτίων καὶ *σημείων) χρονίων παθῶν βιβλίον πρῶτον.)

ἢ σημειωτικῶν ἄλλως σημειωτικόν.

ἢ μετὰ τὸ κεφάλαιον ἦν καὶ ἄλλο, περὶ πνευμονικῶν, κεφ. ι. οὗ καὶ ἐφεξῆς οὐδὲν εὑρίσκεται.
ἢ παντί.

DE DIVTVRNIS affectibus proœmium.

Caput I.

Diuturnarum ægritudinum dolor multus est, tempus colliquationis longum, & medicatio instabilis. Vel enim haud ex toto deleti sunt, uel ex qualibet leui offensa morbi deleti reuertuntur. Nam laborantes æquo animo ferre usque in finem non audent. Quin etiam si æquo animo ferunt, in uictus ratione nimis longa delinquunt. Si uerò & dolor adest, laboriosa curatione

ΠΕΡΙ *ΧΡΟΝΙΩΝ παθῶν, αἰτίων καὶ σημείων

ἢ χρονίων.

Κεφάλ. α.

Χρονίων νούσων, πόνος μὲν πουλύς. χρόνος δὲ μακρὸς συντήξιος, καὶ ἀβέβαιος ἡ ἄλθεξις. ἢ γὰρ οὐδ' ἐξηλάθησαν ἐς τὸ *πάμπαν, ἢ ἐπὶ σμικρῇ ἁμαρτωλῇ παλινδρομέουσι αἱ νοῦσοι. οὔτε γὰρ ἀτρεμέειν οἱ νοσέοντες τολμέουσι ἐς τέλος. ἀτὰρ ἢ δὲ ἁμαρτάνουσι ἐν τῇσι μακρῇσι διαίτῃσι, κἢν ἀτρεμέωσι. ἢν δὲ καὶ πόνος ἔῃ ἐπίπονος

ἢ ξύμπαν.

ἰήσιος,

ἴησιος, δίψης, λιμοῦ, φαρμάκων πικρῶν καὶ * ὀδυνωδέων, ἢ τομῆς, ἢ καύσιος. ὧνπερ ἐστὶ ἐν τῇσι δολιχῇσι νούσοισι χρέος, ὡς ὑποδιδρήσκουσι οἱ κάμνοντες, θανάτου δηθεὶ αὐτέου ὀρεγόμενοι. ἔνθα δὴ ἀρετὴ διαείδεται ἀνδρὸς ἰητροῦ, καὶ μακροθυμίης, καὶ ποικιλίης, καὶ χάριτος ἀβλαβοῦς τῶν ἡδέων, καὶ παραιφάσιος. ἀτὰρ καὶ τὸν νοσέοντα χρὴ ἄλκιμον ἔμμεναι, καὶ ξυνίστασθαι τῷ ἰητρῷ κατὰ τοῦ νοσήματος. οὐ γὰρ τοῦ σώματος μοῦνον ἀπρὶξ λαβόμενον, * ταχὺ ἀνασμύχει τε καὶ διαπλέει, ἀλλὰ ἐς πολλὰ καὶ τὴν αἴσθησιν ἐκτρέπει. ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν ἐκμαίνει. ἀκρασίῃ τοῦ σώματος τοιῇδε τὴν μανίην καὶ τὴν μελαγχολίην ἴσμεν, περὶ ὧν αὖθις ἐρέω. τανῦν δ' ἀμφὶ κεφαλαίης φράσω.

* ὀδυνέων.

* ταχὺ

ΠΕΡΙ ΚΕΦΑΛΑΙΗΣ.

Κεφάλ. β.

Ἢν ἀλγέῃ κεφαλὴ σχεδίως ἐπὶ προσκαίρῳ αἰτίῃ, κἢν ἐπὶ πλεῦνας, κεφαλαλγίη καλέεται. ἢν δὲ διεθίζῃ χρόνῳ μακρῷ τὸ ἄλγημα, καὶ περιόδοισι μακρῇσι καὶ πολλῇσι, καὶ προσεπιγίγνηται μέζω. ἐκ καὶ πλεῦνον δυσαλθῆ, κεφαλαίην κικλήσκομεν. ἰδέαι δὲ μυρίαι. τοῖσι μὲν γὰρ αἰεὶ ὁ πόνος καὶ μικρὸς, ἀλλ' οὐ διαλείπων. τοῖσι δὲ ἐς περίοδον περιπλέει, ὅκως τοῖσι πυρεταίνουσι ἀμφημερινὸν παρ' ἡμέρην. ἄλλοισι δ' ἀπὸ * δύσιος ἐς μεσημβρίην, καὶ τότε τέλεον ἀποπαύεται. ἢ ἀπὸ μεσημβρίης ἐς ἑσπέρην, ἢ ἐπὶ προσωτέρω ἐν ἐς νύκτα. ἥδε ἡ περίοδος

* κτήσιος.

per sitim, famem, amara medicamina, & dolorem excitantia, aut per sectionem aut ustionem, quibus in diuturnis morbis egemus, miseri ægroti cruciantur: ut mortem, quam iam pridem appetebant, effugiant. Vbi mehercule in magna constantia animi diu præstanda, auxilijs uariandis, iucundis citra noxam ægro concedendis, ipsoque decipiendo Medici uirtus atque excellentia dignoscitur. Cæterùm & æger fortis sit, & cum Medico aduersus morbum conspiret, necesse est, qui non solum corpus tenaciter arripiens ipsum celeriter tabefacit & exedit: uerùm etiam sensum magnopere subuertit, animamque insanam reddit. Namque ab intemperie corporis id genus furorem, atque insaniam, quam Græci Melancholiam uocant, proficisci nouimus, de quibus in sequentibus dicam: in præsentia de Cephalæa, id est, de uetere capitis dolore sermonem instituam.

DE CEPHALÆA.

Caput II.

SI caput repente obuia quaque de causa per plures etiam dies dolorem patitur, hic affectus Cephalalgia Græcè nominatur: si multo tempore dolor infestare assueuit, & per longos, frequentesque circuitus, ac indies maior uiolentiorque insultat, difficulter sanationem admittens, id genus Cephalæam Græco uocabulo appellamus. Eius formæ infinitæ sunt: quibusdam enim perpetuus dolor inhæret, exiguus quidem, sed non intermittens. Nonnullis per circuitus reuertitur, ut his, qui quotidiana intermittente febricitant. Nonnullis ab occasu solis usque in meridiem: & tunc ex toto remittitur: uel à meridie in uesperam aut etiam ulterius, usque in noctem permanet: sed non multum hæc

hæc durat circuitio. Præterea dolor modo est in toto capite, modo in dextra magis, modo in sinistra, modo circa frontem, aut synciput, hæcque eodem die interte & erraticè fieri solent. Quidam dextra tantùm parte dolent, quidam læua: qua tempus: uel auris, uel supercilium unum, uel oculus ad medium usque terminatur, uel qua nasus in æquas partes diuidit, ultra quem terminum dolor non progreditur, dimidium tantùm capitis occupans. Id uitium solum Heterocrania dicitur, haud leue malum: quamuis intermittit, quamuis exiguum esse prima specie uidetur. Nam si acutè interdum impetum faciat, fœda atque atrocia detrimenta affert, nerui distenduntur, facies obtorquetur, oculi uel contenti instar cornu rigidi sunt: uel huc, atque illuc interius conuelluntur, ac uertiginosè agitantur: in ipsisque dolor profundus usque ad intimas tunicas descendit, sudor ex tendonibus immodicus effluit repentè: neque cohiberi potest: neque ulla causa præcessit, perinde ac, si quis ligno plagam inflixerit, nausea & uomitus biliosus comitantur: homo consistere nequit, sed in terram delabitur. Quod si uitium quandoque increscit, de hominis uita actum est. At si debilius est, & citra uitæ periculum, diutius permanet, pigritia multa adest, & capitis grauitas: animi pendent, uitam ægrè ferunt. Fugiunt enim quodammodo lucem, tenebræque his ægritudinem solantur, neque quicquam jucundi, aut intueri, aut audire sustinent. Olfactorius in ijs sensus infectus est, neque quicquam eos bene olens oblectat, pariter quoque graueolentia detestantur. Vita ipsis inuisa est, mortemque discupiunt. Harum calamitatum fons & origo est

οὐ κάρτα δηθύνει. καὶ τοῖσι μὲν ἡ κεφαλὴ ἀλγέει πᾶσα. καὶ ἥδε ἄλλοτε μὲν ἐπὶ δεξιά. ἄλλοτε δὲ ἐπ' ἀριστερᾶ. ἢ μέτωπον, ἢ βρέγμα καὶ ταῦτα ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρῃ ῥεμβώδεα τρόπον. τοῖσι δὲ, καὶ τὰ δεξιὰ μοῦνον, ἢ τὰ λαγιὰ μοῦνον. ἐς ὅσον * ὅρων κρόταφος, ἢ ὠς, ἢ καὶ ὀφρὺς μία, ἢ ὀφθαλμὸς ἐς μέσφι μέσου, ἢ ῥὶς ἐς ἴσα τέμνει μοῦνον, ἐπέκεινα δὲ τὸ ἄλγημα οὐ περῇ. ἐν ἡμίσει μίμνει τῷ τῆς κεφαλῆς χωρίῳ ἑτεροκρανίη τόδε μοῦνον καλέεται. οὐκ εὔηθες κακὸν, κἢν διαλείπῃ, κἢν σμικρὸν ἔμμεναι δοκέῃ. ἢν γὰρ ἐμπέσῃ κοτὲ ὀξέως, αἰσχρὰ καὶ δεινὰ πρήσσει. σπασμὸς καὶ διαστροφὴ τοῦ προσώπου γίγνεται. ὀφθαλμοὶ ἢ ἀτενέες κέρασιν ἴκελοι πεπήγασι, ἢ τῇδε κἀκεῖσε σπασμώδεες ἔνδον εἱλῶνται σκοτοδίνως. ὀφθαλμῶν ὑποβρύχιος πόνος ἄχρι μηνίγγων. ἱδρῶς ἄσχετος. τενόντων ἐξαπίνης ἄλογος, ὡς περί τινος παταξαντος ξύλῳ. ναυτίη, ἔμετος χολωδέων, κατάπτωσις τοῦ ἀνθρώπου. ἢν δ' ἐπιμείνῃ κοτὲ τὸ πάθος, ὥνθρωπος ἐτελεύτησε. ἢν δὲ σμικρότερον ᾖ, καὶ ἐς ὄλεθρον ἀσινὲς, χρονίζει, ὄκνος πουλὺς, καρηβαρίη, ἀπορίη, ζωὴ δύσφορος. καὶ γάρ πως φεύγουσι τὴν αὐγήν. σκότος δὲ πρηΰνει τουτέοισι τὴν νοῦσον. οὐδὲ ἐσιδεῖν τι ἢ ἀκοῦσαι τερπνὸν, εὔφοροι. κάκοδμοι τὴν ὄσφρησιν, καὶ οὔτε τι εὐῶδες αὐτέους τέρπει. ἐκτρέπονται δὲ καὶ τὰ κακώδεα. ἄχθονται τῷ βίῳ, θανατῶσι ὥνθρωποι. αἰτίη δὲ

τουτέων ξὺν ξηρότητι ψύξις. ἢν δὲ δηθύνῃ καὶ ἐς μέζον ἕρπῃ ἐπὶ τοῖσι πόνοισι τὸ πάθος, σκότωμα γίγνεται.

cum ariditate frigiditas. Si diu teneat, magisque inualescat ægritudo, post id genus dolores uertigo subsequitur.

ΠΕΡΙ ΣΚΟΤΩΜΑΤΙΚΩΝ.

Κεφάλ. γ.

Ην ζόφος τὰς ὄψιας ἔχῃ, καὶ δῖνος ἀμφὶ τὴν κεφαλὴν ἑλίσσηται, καὶ ὦτα * βομβέῃ ὅκως ῥεόντων καναχηδὸν ποταμῶν, ἢ οἷον ἄνεμος ἱστίοισι * ἐγκυβερνέῃ, ἢ αὐλῶν, ἢ καὶ συρίγγων ἐνοπὴ, ἢ τρισμοῦ ἁμάξης ἰαχῇ, ὀνομάζομεν σκότωμα τὸ πάθος, κακὸν μὲν, κἢν σύμπτωμα κεφαλῆς· κακὸν δὲ, κἢν ἐκδιαδέξιος κεφαλαίης, ἢ ἐξ ἑωυτέης χρονίης νούσου φύῃ. ἢν γὰρ τάδε μὲν μὴ ἀπογίγνηται, μίμνῃ δὲ ἡ σκοτοδίνη, ἢ χρόνῳ μακρῷ τελεωθῇ τοῖσι ἰδίοισι συμπτώμασι οὐ τινὸς ἀκεομένου, πάθος τὸ σκότωμα γίγνεται. ἐπ' αἰτίῃ ὑγρῇ τε καὶ ψυχρῇ. ἀλλὰ καὶ ἀρχὴ παθέων ἄλλων, ἢν ἐς ἀνήκεστον τραπῇ, μανίης, μελαγχολίης, ἐπιληψίης, προσεπιγιγνομένων ἑκάστῃ τῶν ἰδίων ξυμπτωμάτων. σκοτώματος δὲ ἡ ἰδέα, βάρος τῆς κεφαλῆς, ὀφθαλμῶν μαρμαρυγαὶ ἐπὶ πολλῷ τῷ σκοτώδει. ἀγνωσίη ἑωυτέων τε καὶ (τῶν) πέλας. * ἢν ἐπ' αὐξήσει ἡ νοῦσος γίγνηται, τότε γῆα λύονται καὶ ἕρπονται χαμαί. ναυτίη καὶ ἔμετος φλέγματος, ἢ χολωδέων, ξανθῶν, ἢ μελαινῶν. εὖτε ἐπὶ μὲν ξανθῇ χολῇ, μανίαι γίγνονται. ἐπὶ δὲ τοῖσι μέλασι, μελαγχολίη, ἐπὶ δὲ τῷ φλέγματι, ἡ ἐπιληψίη. πασέων γὰρ ἥδε νούσων τροπή.

* βοθέη.

* ἐν κυβερνίῃ αὐλῶν.

* κῆν.

DE VERTIGINE.

Caput III.

Si tenebræ oculis prætenduntur, & caput in turbinis modum circumduci uidetur, & auribus murmur ueluti delabentis cum strepitu fluminis insonat, aut tanquam uentus flatu uela percutiens, aut tibiarum fistularumque cantus, aut ueluti stridor *plaustri* currentis obstrepit, uertigo huic uitio uocabulum est, malum quidem, si capitis symptoma est, malum quoque, si cephalææ successit, aut ex ea uetusta ægritudine ortum est. Nam si priora uitia non recesserunt, sed remanet Scotodine, id est, tenebræ oculorum, & apparens motus in orbem, aut longiori tempore cum proprijs symptomatibus nulla adhibita curatione ad summum peruenit, uitium, quod à Græcis Scotoma dicitur, à Latinis uertigo, procreatur. Causam habet frigidam & humidam: aliorumque sæpe morborum, cum insanabilis euasit, initium est, ut furoris, *melancholiæ*, morbi comitialis cuique suis symptomatibus accedentibus. Vertiginis autem forma ita se habet, grauitas adest capitis, splendida quædam oculis inter multas tenebras sese offerunt, suimet æger propinquorumque ignarus est. Cumque morbus augescit, tunc tibiæ soluuntur, atque humi repunt. Nausea fit, atque cum uomitus pituitæ, bilisue tam atræ, quam flauæ, quando flaua per uomitum rejecta furor enascitur: atra uero, melancholia: ac pituita exeunte, morbus comitialis efficitur. Omnium quippe morborum talis conuersio est.

DE MORBO COMITIALI.

Caput IV.

VArium ac portentosum morbi genus est epilepsia, quæ dicitur à Græcis, latinè Comitialis morbus. *Efferatus* utique in accessionibus, & peracutus, & perniciosus: quandoquidem nonnunquam accessio una hominem rapuit. At si diligenti cura uim morbi sustinet laborans, ægrè tamē uitā ducit inter fœditates, ignominias atq; dolores. Morbus autem non facilè recedit, sed ætatibus melioribus, & pulchriori tempore uiget. *Et pueris etiam, adolescentibusq́, contubernalis est.* Interdum secunda fortuna euenit, ut per succedentem prouectiorem ætatem abigatur, quando simul cum *formæ dignitate* euanescit. Sed & tum quosdam abiens deformes efficit, pueros quoque pulchritudinis inuidia perdit, aut manum inutilem reddens, aut faciem torquens, aut sensum aliquem prorsus auferens. Quòd si malum hoc penitus insederit, atque radices altius egerit, neque ipsum Medicus, neque ætatis mutatio submouent, sed cum ægrotante uiuit atque commoritur. *Insuper* morbus iste membra oculosque conuellens ac distorquens, dolores ciet: interdum & mentem in furorem adegit. Triste medius fidius est ipsius inuasionis spectaculum: turpis & eius desinentia cum stercore, & lotio, & spontina uentris solutione. *Sed & ignominiosa quoq; species est.* Quippe nonnulli flagitiosis hominibus à luna immitti existimant: cuius rei causa & sacrum morbum hunc nominant. Verum & alijs rationibus id nomen ei fuit impositum: aut ob magnitudinem: omne enim magnum, sacrum dici consueuit: aut quòd non humana ope tolli queat, sed diuina: aut quoniam dæmone correptus esse homo uideatur: aut ob hæc simul omnia sacer morbus appellatus est.

ΠΕΡΙ ΕΠΙΛΗΨΙΗΣ.

Κεφάλ. δ.

Ποικίλον, ἠδ' ἀλλόκοτον κακὸν, ἡ ἐπιληψίη, θηριῶδες μὲν ἐν παροξυσμοῖσι καὶ κάτοξυ, καὶ ὀλέθριον. ἔκτεινε γάρ κοτε παροξυσμὸς εἷς. ἢν δὲ μελέτῃσι φέρῃ ὥνθρωπος, ζῇ μὲν, αἴσχεα καὶ ὀνείδεα, καὶ ἄλγεα φέρων. ῥηϊδίως δὲ οὐκ ἄπεισι ἡ νοῦσος, ἀλλὰ ἐν ἡλικίῃσι τε τῇσι κρείττοσι ἐνοικέει. καὶ ὥρῃ τῇ ὡραίῃ. ξυνδιαιτᾶται τε παισὶ καὶ μειρακίοισι. ἐξηλάθη δέ κοτε ὑπ' εὐτυχίης, δι' ἄλλης ἡλικίης μέζονος, οὔτε τῷ κάλλεϊ συνέξεισι τῆς ὥρης. ἀλλὰ καὶ τότε μετεξετέρους αἰσχροὺς ἀποδείξασα, ἀπόλλυσι τοὺς παῖδας φθόνῳ τοῦ κάλλεος, ἢ χειρὸς ἀκρασίῃ, ἢ προσώπου διαστροφῇ, ἢ πηρώσει τινὸς αἰσθήσιος. ἢν δὲ φωλεύσῃ τὸ κακὸν ἐς * ῥίζην, οὔτε ἰητρῷ, οὔτε ἡλικίης μεταβολαῖς ἔξοδον πείθεται. ἀλλὰ ξυμβιοῖ μέσφι θανάτου. ποτὶ, καὶ ἐπίπονος ἡ νοῦσος, σπασμοῖσι καὶ διαστροφῇσι μελέων τε καὶ ὄψιος. ἔστρεψε δέ κοτε καὶ γνώμην ἐς μανίην. ἀτερπὴς μὲν ἡ τοῦ παροξυσμοῦ θέη. αἰσχρὴ δὲ καὶ ἡ ἀπόλειψις αὐτέου, ἐπὶ ἀφόδῳ καὶ οὔροισι, καὶ αὐτομάτῳ κοιλίῃ. ἀλλὰ καὶ ἄδοξος ἡ ξυμμορφή. δοκέει γὰρ τοῖσι ἐς τὴν σελήνην ἀλιτροῖσι ἀφικνεῖσθαι ἡ νοῦσος. Τοὔνεκεν ἱερὴν κικλήσκουσι τὴν πάθην. ἀτὰρ καὶ δι' ἄλλας προφάσιας, ἢ μέγεθος τοῦ κακοῦ. ἱερὸν γὰρ τὸ μέγα. ἢ ἴησιος οὐκ ἀνθρωπίνης, ἀλλὰ θείης, ἢ δαίμονος δόξης ἐς τὸν ἄνθρωπον εἰσόδου, ἢ ξυμπάντων ὁμοῦ, τήνδε ἐκίκλησκον ἱερήν.

ὁκόσα

* ῥίζαν.

ὁκόσα μὲν ὦν ὡς ἐπὶ ὀξείῃ γίγνεται τῇ νούσῳ, πρόσθεν μοι λέλεκται. ἢν δὲ ἐν χρόνῳ μίμνῃ, οὐδὲ ἐπὶ τοῖσι διαλείμμασι ἀσινέες, νωθροί, ἄθυμοι, κατηφέες, ἐξάνθρωποι, ἄμικτοι, οὐ δὲ ἡλικίῃσι μειλίχιοι, ἄγρυπνοι, δυσόνειροι πολλοῖσι ἀλλοκότοισι, ἀπόσιτοι, πέψαι κακοί, ἄχροοι, μολιβδώδεες, δυσμαθέες * νωθείῃ γνώμης τε καὶ αἰσθήσιος, βαρυήκοοι, ἦχοι, βόμβοι ἀνὰ τὴν κεφαλήν. γλῶσσα ἀσαφὴς καὶ παράφορος. ἢ ὑπὸ τῆς διαθέσιος τῆς νούσου, ἢ ὑπὸ * τρωμάτων ἐν τῇσι καταλήψεσι, σπασμώδεες. γλῶσσα μὲν στρέφεται ἐν τῷ στόματι ποικίλως. ὑποτείνεται δέ κοτε καὶ τὴν διάνοιαν ἡ νοῦσος, ὡς τὰ πάντα * μωραίνειν. ἀτὰρ καὶ τοῖσδε αἰτίη ξὺν ὑγρότητι ψύξις.

* νωθείης. * τρωματίων. * μωραίνει.

Quæcunque sane huic tanquam acuto morbo symptomata eueniunt, superius memorauimus. At si diu permanet, neque per intermissiones citra noxam degunt torpentes, abiecti animo, mæsti, hominum aspectum consuetudinemque uitantes, neque ætate procedente mitiores fiunt, uigilant, per quietem multis formidolosis imaginibus terrentur, cibum sumere fastidiunt, sumtum male conficiunt, decolores, facieque plumbea sunt, ob ingenij sensusque tarditatem ægre discunt, auditus hebet, aures tinniunt, capiti bombi ueluti quidam insonant. Lingua in sermone perplexa est ac titubat, aut ex ui morbi, aut *ex accessionum uulneribus*: tunc enim ob conuulsionis neruorum motum lingua in ore uarijs modis torquetur. Rationem quoque usque eo morbus conturbat ac deijcit, ut prorsus denique infatuentur. Atque horum omnium caussa est cum humiditate frigiditas.

ΠΕΡΙ ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΗΣ.

Κεφάλ. έ.

Μέλαινα χολή, ἐν μὲν ὀξέσι ἄνωθεν φανεῖσα, κάρτα ὀλέθριον. κάτω δὲ ἐξιοῦσα οὐ κάρτα ἀνώλεθρον. ἐν δὲ τοῖσι χρονίοισι, ἢν μὲν * ὑπίῃ κάτω, ἐς δυσεντερίην καὶ ἥπατος πόνον τελευτᾷ. γυναιξὶ δὲ κάθαρσις ἀντὶ τῶν † ἐπιμηνίων, ἢν τὰ ἄλλα ἀνώλεθροι ἔωσι. ἢν δὲ ἄνω ῥέπῃ ἐς στόμαχον, ἢ (ἐς) φρένας, μελαγχολίην τίκτει. φῦσαν τε γὰρ ἐμποιέει, καὶ ἐρυγὰς κακώδεας, ἰχθυώδεας.

διαπέμπει δὲ καὶ κάτω φύσας ψοφώδεας, συντρέπει δὲ καὶ τὴν γνώμην. διὰ τόδε καὶ μελαγχολικοὺς καὶ φυσώδεας τοὺς δὲ ἐκίκλησκον οἱ πρόσθεν. μετεξετέροισι

* ὑπίῃ. † ἐπιμηνίων.

DE MELANCHOLIA.

Caput V.

Atra bilis in acutis ægritudinibus si in superioribus apparet, oppidò quàm mortifera est: si ad inferiora descendens exijt, non ualde uacat discrimine. In tardis autem longisque morbis, si ad aluum bilis atra decurrit, in tormina iecorisque dolorem finitur. Mulieribus uerò purgatio uice mensium aduenit, si in cæteris abest mortis periculum. At si superius, ut puta stomachum, septumue transuersum petit, insaniam parit, quam Græci Melancholiam nominant. Flatum nanque gignit, & ructus fætidos piscium odorem exhalantes. Infra uerò & flatus cum crepitu transmittit: necnō & mentem simul alienat. Proinde melancholicos iuxta & flatuosos Medici ueteres sic affectos appellarūt. Porrò quidam reperiuntur, in quibus neque

neque flatus, neque bilis atra colligitur: sed ira immoderata, & mœror & ingens animi consternatio. Hos quoque nihilominus Melancholicos nuncupamus. *Quippe cùm ὀργή, id est, ira significetur per χολὴν, per μέλαιναν autem, id est, atram, πολλὴ καὶ θηριώδης, id est, permulta & efferata.* Testis autẽ Homerus est, ubi inquit. Inter hos autẽ surrexit heros Atrides late imperans Agamemnon tristis, furore autem ualde præcordia atra circum oppleta erant, eiusque oculi igni fulgenti similes erant. Tales euadunt Melancholici, cùm ab hoc malo interimuntur. Est autem animi angor in una cogitatione defixus atque inhærens absque febre. Mihi profectò Melancholia Maniæ (quæ latine furor dicitur) initium atque pars esse uidetur. Siquidem furentibus animus modo ad excandescentiam, modo ad uoluptatem conuertitur: At melancholici in tristitia & animi angore duntaxat uersantur. Furentes (etiam) plurimum uitæ sic transeunt desipientes, & fœda atrociaque committentes. Melancholici uerò non una tantum insaniæ specie laborant: sed aut uenenum ne sibi detur, suspicantur: aut hominum consuetudinem perosi, in solitudinem aufugiunt: aut ad superstitiosam religionem conuertuntur: aut lucem hanc uitamque odio prosequuntur. Verum si quid interdum ex animi angore laxamenti habeant, exhilaratio uoluptasque plurimis aduenit. Hi uerò in furorem præcipitant. Sed quomodo quibusque sedibus affectis in uitium plerunque contrahitur, subijciam. Porro si in præcordijs residet, causa

οὐδὲ φῦσα, οὔτε μέλαινα χολὴ ἐγγίγνεται. ὀργὴ δὲ ἄκρητος καὶ λύπη, καὶ κατηφείη δεινή. καὶ τούσδε ὦν μελαγχολικοὺς καλέομεν, χολῆς μὲν τῆς ὀργῆς συμφραζομένης. μελαίνης δὲ, πολλῆς καὶ θηριώδεος. τέκμαρ δὲ Ὅμηρος ἔνθα φησί.

Τοῖσι δ' ἀνέστη
ἥρως Ἀτρείδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
Ἀχνύμενος. μένεος δὲ μέγα φρένες ἀμφὶ *μέλαιναι
*Πίμπλαντ', ὄσσε δὲ οἱ πυρὶ λαμπετόωντι ἐίκτην.

* μέλαινα. * πίμπλατο

Τοιοίδε γίγνονται οἱ μελαγχολώδεες, εὖτ' ἂν ὑπὸ τοῦ κακοῦ κλινέωνται. ἔστι δὲ ἀθυμίη ἐπὶ μιῇ φαντασίῃ, ἄνευ τε πυρετοῦ. δοκέει τε δέ μοι μανίης τε ἔμμεναι ἀρχὴ καὶ μέρος ἡ μελαγχολίη. τοῖσι μὲν γὰρ *μαινομένοισι, ἄλλοτε μὲν ἐς ὀργὴν, ἄλλοτε δ' ἐς θυμηδίην ἡ γνώμη τρέπεται. τοῖσι δὲ μελαγχολῶσι, ἐς λύπην καὶ δυσθυμίην μοῦνον. ἀτὰρ καὶ μαίνονται μὲν ἐς τὰ πλεῖστα τοῦ βίου, ἀφρενέοντες καὶ δεινὰ καὶ αἰσχρὰ πρήσσοντες. μελαγχολῶσι δὲ οὐκ ἐπὶ ἑνὶ εἴδει ἕκαστοι, ἀλλ' ἢ πρὸς φαρμακίην ὑποπτοι, ἢ ἐς *ἐρημίην φεύγουσι μισανθρωπίῃ, ἢ ἐς δεισιδαιμονίην τρέπονται, ἢ μῖσός ἐστι τοῦ ζῆν τουτέοισι. ἢν δὲ ἐξ ἀθυμίης ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε διάχυσις γένηται, ἡδονὴ προσγίγνεται ἐπὶ τοῖσι πλείστοισι, οἳ καὶ μαίνονται. ὅκως δὲ καὶ ἀπὸ κοίλων χωρέων τὰ πολλὰ γίγνονται, φράσω. ἢν μὲν ἐν τοῖσι ὑποχονδρίοισι μίμνῃ, ἥδ' αὐτὴ

* μαργαινομένοισι. * ἐρήμην.

ἀμφὶ

ἀμφὶ τὰς φρένας εἰλέεται, καὶ διεξίει χολὴ ἄνωθεν, ἢ κάτωθεν μελαγχολῆσιν. ἢν δὲ καὶ κεφαλὴν ἐς ξυμπαθείην ἄγῃ, καὶ ἀμείβεται τὸ παράλογον τῆς ὀξυθυμίης ἐς γέλωτα καὶ ἡδονὴν ἐς τὰ πολλὰ τοῦ βίου. οἱ δὲ μαίνονται αὔξῃ τῆς νούσου μᾶλλον, ἢ ἄλγει πάθεος. ἐπ' ἀμφοῖν δὲ ξηρότης αἰτίη. ἄνδρες μὲν οὖν μαίνονται καὶ μελαγχολῶσι, ἢ καὶ ἀνδρῶν ἐλάσσους. κάκιον δὲ ἀνδρῶν * αἱ γυναῖκες ἐκμαίνονται. ἡλικίη, πρὸς ἀκμὴν, καὶ οἱ ἀκμάζοντες, ὥρη * θέρεος μὲν καὶ φθινοπώρου τίκτει. ἔαρ δὲ κρίνει. τεκμηρίων μὲν οὖν οὐκ ἄσημα. * ἢ γὰρ ἥσυχοι, ἢ συγνοὶ, κατηφέες, νωθροὶ ἔασι ἀλόγως, οὔ τινι ἐπ' αἰτίῃ, μελαγχολίης ἀρχή. ἔπι δὲ καὶ ὀργίλοι προσγίγνονται, δύσθυμοι, ἄγρυπνοι, ἐκ τῶν ὕπνων ἐκθορυβούμενοι. ἔχει δὲ αὐτέους καὶ τάρβος ἔκτοπον, ἢν ἐς αὔξησιν τὸ νόσημα φοιτῇ, εὖτε καὶ ὄνειροι ἀληθέες, δειμαλώδεες, ἐναργώδεες, ὁκόσα γὰρ ὑπερεκτρέπονται οὔπω οἱ κακοῦ, τόδε ἐνύπνιον ὀρέουσι ὥρμησε. πρὸς * τὰ ῥηΐδιον μεταγνῶναι εὔκολοι, αἰσχροὶ, σμικρολόγοι, ἄδωροι, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἁπλοῖ, ἄσωτοι, πολύδωροι, οὐκ ἀρετῇ ψυχῆς, ἀλλὰ ποικιλίῃ νοσήματος. ἢν δὲ ἐπὶ μᾶλλον τὸ κακὸν πιέζῃ, μῖσος, φυγανθρωπίη, * ὀλόφυρσοι ἐς κενεὰ, ζωῆς κακήγοροι. ἔρανται δὲ θανάτου. πολλοῖσι δὲ ἐς ἀναισθησίην καὶ μώρωσιν ἡ γνώμη ῥέπει, ὅκως ἀγνῶτες ἁπάντων, ἢ ἐπιλήσμονες ἑωυτέων, βίον ζώωσι ζώωδεα. ξυντρέπεται δὲ καὶ τοῦ σκήνεος

* ἢ.

* θέρεος μὲν ἢ φθινοπώρου.

* ὀλοφυρτικοὶ ἄλλως ὀλοφύρσιες.

circa septum transuersum immoratur bilisque supra infraue melancholicis prorumpit. Si caput etiam per consensum afficitur: & excandescentiæ delirium in risum hilaritatemque per longum uitæ spatium commutatur: hi uero morbi potius magnitudine, quàm affectus dolore in furorem prolabuntur: In utrisque nimirum ariditas *causanda*. Viri sanè & furore & melancholia corripiuntur, aut etiam uiris iuniores: Sed deterius mulieres quàm viri furijs agitantur. Ætas, quæ prope statum est & ipse status huic malo subijciuntur. Æstatis tempus & autumni hunc morbum procreant, uer autem iudicat. Inter notas euidentiores hæ sunt, quòd uidelicet, quieti aut tristes, abiecti, torpentesque sunt absque ratione: nullaque de causa melancholia initium sumit: præterea in iram facilè incidunt, malè sunt animati, uigilant, ex somnis tumultuosè excitantur. Ingenti quoque pauore trepidant, cùm morbus crementum suscipit, quando & insomnia uera sunt, terribilia atque euidentia. *Quæ enim cumque refugiunt & auersantur, nondum in malo, prouident insomnij occursu: ad mutandam sententiam faciles sunt, turpes, parci, non munifici*: sed non ita multo post simplices, prodigi, multa largientes, non uirtute animi, sed morbi uarietate. Quòd si malum exasperatur, homines oderunt, ab eisq; fugiunt, de inanibus conqueruntur, uitæ maledicentes, mortem expetunt. Atque istorum multis sensus ac mens usque eo stupore fatuitateque capiuntur, ut omnium ignari, suique met immemores in morem bestiarum uitam degant. Corporis quoq; habitus

in

in peius labitur: colore fœdo, & ex atro uiridique commixto tinguntur: nisi inferius bilis descendat atque exeat, sed quoquouersum per corpus cum sanguine diffundatur, multi cibi capaces, nihilominus tamen extenuati sunt, quoniam somnus in eis neque potu neque cibo membra confirmat, sed uigilia ad exterius mouet, ac dissipat. Proinde & aluus arida est, nihil deijciens. Nonnunquam uero deijcit sicca, rotunda, atro quodam biliosoque circumfusa. Vrina pauca redditur, acris, biliosa: multum flatuosi spiritus in præcordijs est, ructus putridi feruntur, graueolentes perinde, ac si ex maris lacuna exhalarent. Nonnunquam & humidum quoddam acre cum bile reijciunt, arteriarum motus fere parui sunt, pigri, frigori similes, inualidi, crebri. Fama est, ex his quem piam insanabiliter se habentem, cum puellam deperiret, medicis nihil proficientibus ab amore fuisse sanatum. Ego uero suspicor, eum ab initio in puellam exarsisse, inde tristem & languenti animo, quod ea non potiretur, euasisse, suisque popularibus melancholicum uisum esse. *Hic uero nec amorem in se nouerat.* At (iste) ubi puellæ amatæ se conjunxit, mæstitia recessit: ira, & animi languor discussus est: gaudium tristitiam deleuit: & mens amore medico prorsum sanata est.

ἐς πονηρὸν ἡ ἕξις. χροιὴ * μελάγ- * μελαγχλώ-
χλωρος, ἢν μὴ διεξίῃ κάτω ἡ χολὴ, ρης.
ἀλλὰ ἀναχέηται ξὺν τῷ αἵματι ἐς τὸ
πᾶν. * βοροὶ μὲν, ἰσχνοὶ δέ. * ὕπνος γὰρ * θερῆ.
αὐτέοισι, οὔτε πόσει, οὔτε βρωτῷ συγ- * ὕπνοι.
κρατέει τὰ μέλεα. ἀγρυπνίη δὲ σκίδ-
νησι ἐς τὴν ἔξω φορήν. τοῖσι γὰρ οὖν κοι-
λίη ξηρὴ οὐδὲν διεῖσα. ἢν δέ κοτε ἐκ-
διδῷ, ξηρὰ, στρογγύλα, ξὺν περιρ-
ρόῳ μελάνῳ. * χολώδεα, οὖρα σμι- * χολώδεα.
κρὰ, δριμέα, χολόβαφα, φυσώδε-
ες καθ' ὑποχόνδριον, ἐρυγαὶ κακώ-
δεες, βρομώδεες, ὡς ἐξ ἅλος
* ὀρεγμίη. ἀνέπλω κοτὲ καὶ ὑγρὸν δρι- * ὀρυγμίη.
μὺ ξὺν χολῇ. σφυγμοὶ ὡς ἐπίπαν
σμικροὶ, νωθροὶ, ἀδρανέες, πυκνοὶ,
ἴκελοι τῷ ψύχει. λόγος * ὅτι τῶν τι- * ἔτι.
ῶν δέ τις ἀνηκέστως ἔχων, κούρης ἠρα-
τὲ καὶ τῶν ἰητρῶν οὐδὲν ὠφελούντων, ὁ
ἔρως μιν ἰήσατο. δοκέω δ' ἔγωγε ἐ-
ρᾶν μὲν αὐτὸν ἀρχῆθεν. κατηφέα δὲ
καὶ δύσθυμον, ἢ ὑπὸ ἀτυχίης τῆς κού-
ρης ἔμμεναι, καὶ μελαγχολικὸν δο-
κέειν τοῖσι δημότῃσιν (οὔτε) οὗτος οὔτε
μὲν τὴν ἔρωτα ἐγγιγνώσκων. ἐπεὶ δὲ
τὸν ἔρωτα ξυνῆψε τῇ κούρῃ, παύεται τῆς
κατηφείης, καὶ διασκίδνησι ὀργήν τε καὶ
λύπην. χαρμῇ δὲ ἐξένηψε τῆς δυσθυ-
μίης. καθίσταται γὰρ τὴν γνώμην ἔ-
ρωτι ἰητρῷ.

DE FVRORE.

Caput VI.

FVroris modi specie permulti sunt, genere tantũ unus. Est enim ex toto mentis alienatio diuturna, uacās febri. Etenim si febris quãdoq; cõjũgitur, id

ΠΕΡΙ ΜΑΝΙΗΣ.

Κεφάλ. ϛ.

Μανίης τρόποι, εἴδεσι μὲν μυρίοι. γένει δὲ μοῦνος εἷς. ἔκστασις γὰρ ἐς τὸ σύμπαν χρόνιος, αὐτόθεν πυρετοῦ. εἰ γάρ κοτε καὶ πυρετὸς ἐπιλάβοι,

οὐκ ἀπὸ μανίης ἂν ἴδιος γίγνοιτο, ἀλλ' ἐκ συντυχίης ἄλλης. ἐκφλέγει γὰρ καὶ οἶνος ἐς παραφορὴν ἐν μέθῃ. ἐκμαίνει δὲ καὶ τῶν ἐδεστῶν μετεξέτερα, ἢ μανδραγόρη, ἢ ὑοσκύαμος, ἀλλ' οὔτι πω μανίη τάδε κικλήσκεται· ἐπὶ γὰρ σχεδίου γιγνόμενα, καθίσταται θᾶττον. τὸ δὲ ἔμπεδον ἡ μανίη ἴσχει τῇδε τῇ μανίῃ, οὐδέν τι ἴκελον ἡ λήρησις, γήραος ἡ ξυμφορή. ἀναίσθητος γάρ ἐστι νάρκη, καὶ γνώμης νάρκωσις ἥδε τοῦ νοῦ ὑπὸ ψύξιος. μανίη δὲ θερμόν τι καὶ ξηρὸν τῇ αἰτίῃ, καὶ ταραχῶδες τῇσι πρήξεσι. ἡ μὲν γὰρ λήρησις ἀρχομένη ἀπὸ γήραος, οὔτε διαλείπει, καὶ ξυναποθνήσκει. μανίη δὲ καὶ διαλείπει καὶ μελεδῶν ἐς τέλος ἀποπαύεται. διάλειψις δὲ ἀτελὴς ἢν τῷ τῆς μανίης λόγῳ γίγνηται, οὐκ εἰκότως ἀκεομένου τοῦ κακοῦ ἰητρείῃ, ἢ τῆς ὥρης εὐκρασίῃ. μετεξετέρους γὰρ δοκέοντας ἀσινέας ἔμμεναι, ἢ ὥρη τὸ ἔαρ, ἢ ἁμαρτωλὴ διαίτης, ἢ ὀργὴ ἐκ συντυχίης ἐς ἀνάκλησιν. καὶ γὰρ δὴ νοσέουσι οἱ φύσει ὀργίλοι, ὀξύθυμοι, ῥέκται, εὐμαρέες, ἱλαροί, παιδιώδεες. ἀτὰρ καὶ οἷσι ἐς ἐναντίην ἰδέην ἡ φύσις ῥέπει, ὁκόσοι νωθροί, ἐπίλυποι, βραδέες μὲν ἐκ μαθεῖν. ἐπίμονοι δὲ προσκαμεῖν, ποτὶ καὶ μαθόντες, ἀμνήμονες, οἵδε καὶ μελαγχολῆσαι ἑτοιμότεροι. οἱ δὲ καὶ πρόσθεν ἐκμαίνονται, ἀτὰρ καὶ ἡλικίης οἷσι τὸ θερμὸν καὶ αἷμα πουλύ, οἵδε μαίνονται, τοῖσι ἀμφὶ ἥβην καὶ νέοισι, καὶ οἷσι πάντων ἡ ἀκμή. ὁκόσοισι δὲ τὸ θερμὸν ἐκ μελαίνης χολῆς ἐξάπτεται,

non ratione furoris propriè, sed alio quouis casu, incidit. *Nam & uinum in ebrietate ad mentis perturbationem accendit.* Praeterea quaedam esculenta amentiam pariunt, ut mandragora, & altercus. Sed neutiquam hi interfurentes numerandi sunt. Nam repente haec adueniunt, & celeriter conquiescunt: *Temere enim orta facilius consistunt*, furor autem stabilis ac permanens est. Furori autem nihil simile delirium habet, quod senectae calamitas est. Est enim sensus, mentis, rationisque marcor & ignauia ex refrigeratione proueniens. At furor ex calida siccaque causa exoritur, functionesq; tumultuosas praestat. Deliramentum autem à senectute incipiens, nunquam per interualla desinit, *sed simul commoritur.* Furor uerò & intermittit, & diligenti curatione radicitus euellitur. Sed intermissio non syncera est, quando per se furor desinit: cùm non congruenter aut medela, aut temporis anni clementia curatur. Nonnullos nanque, qui penitus soluti morbo uidebantur, aut ueris tempus, aut error in uictu, aut ira casu aliquo proritata denuo ad furorem reuocauit. Porrò illi huic uitio facilè patent, qui natura sunt iracundi, acriter excandescentes, negotiosi, faciles, hilares: qui jocosis, puerilibusque delectantur. Illi etiam, qui contrario his sunt ingenio, quicunque uidelicet stupidi sunt, tristes, tardi in discendo, in laboribus perseuerantes, & qui cùm demum quid didicerunt, facilè obliuioni tradunt: hi & melancholia promtius capiuntur. qui & antea in furorem procidunt. Verum & in aetatibus, quibus calor & sanguis multus est, hi furore exagitantur, ut puberes, iuuenes & quibus omnium uigor est. In quibus autem calor ex atra bile accenditur, corpo-

corporisque habitus ad ariditatem uergit: his in melancholiam cadere facillimum est. Item uictus ratio, multi cibi assumtio, saturitas immodica, ebrietas, luxuria, Veneris appetentia hanc ægritudinem concitant. Nonnunquam & mulieres, nisi mundetur corpus, furor infestat: cum ipsarum uteri ad uirilem congressum apti euaserunt. Aliæ uerò haud ita facilè, sed admodum acerbè in furorem aguntur. Causæ tales sunt. Vir nimirum furiosus fit, si consuetus sanguinis exitus, aut bilis, aut sudoris, aliqua de causa repressus est. Et quibus furor uoluptati est, rident, ludunt, saltant die noctuque: irascuntur palàm: nonnunquam coronati incedunt, ac si ex aliquo certamine uictores redeant: quibus obuiam fiunt, non sunt infesti, *Non tristis est præsentibus species.* Alij uerò ab ira furentes nonnunquam sibi uestes prosciderunt, & seruos interfecerunt, & sibi ipsis manus intulerunt, & obuios quosque malè habuerunt. Species utique infinitæ sunt. Ingeniosi nanque ac dociles Astronomiam *discunt* sine doctore: philosophiam possident à nemine traditam: Poëticam quoque ueluti à Musis infusam norunt. Aliquid enim & in morbis emolumenti præbet docilitas. Rudes autem atque indocti homines hoc malo circumuenti grauia pondera ferunt: figulinam exercent, aut fabrilem: aut lapides cælant. Præterea *& uisa quædam aliena ipsis gignuntur.* Timebat enim quispiam ne uasa olearia prociderent. Alius non bibebat, se laterem esse existimans, ne humore dissolueretur, pertimescens. Id etiam fama diuulgat. Carpentarius quidam olim fuit, qui cum domi esset, prudens operator erat, ligna benè metiebatur, scindebat, complanabat, clauis jungebat, aptabatque, in domo extruenda sobrius cum exactoribus operum uersabatur,

τό, τε εἶδος ἐς ξηρὸν τρέπεται, τουτέοισι μελαγχολῆσαι ῥήϊστον. δίαιτα δὲ ἄγει, πουλυφαγίη, πλησμονὴ ἄμετρος, μέθη, λαγνείη, ἔρωτες ἀφροδισίων. ἐμάνησαν δέ κοτε καὶ γυναῖκες ὑπὸ ἀκαθαρσίης τοῦ σκήνεος, εὖτε αὐτέῃσι ἀπηνδρώθησαν αἱ μῆτραι, ἄλλαι δὲ οὐ μᾶλλον δὲ ῥηϊδίως ἐκμαίνονται. μάλα δὲ χαλεπῶς ἐκμαίνονται. αἵδε αἱ προφάσιες. καὶ γὰρ ἄνδρα ἐξάπλουσι, ἢν ξυνήθη αἵματος ἔκκρισιν, ἢ χολῆς, ἢ ἱδρῶτος ἐπίσχῃ τις αἰτίη. καὶ οἷσι μὲν ἡδονὴ ἡ ἡ μανίη, γελῶσι, παίζουσι, ὀρχῶνται νυκτὸς καὶ ἡμέρης, καὶ ἐς ὀργὴν ἀμφαδὸν, καὶ ἐστεμμένοι κοτὲ ὅκως ἐξ ἀγωνίης νικηφόροι ἔασιν. ἄλυπος τοῖσι πέλας ἡ ἰδέη. μετεξέτεροι δὲ ὑπὸ ὀργῆς ἐκμαίνονται. ἔσθ' ὅτε ἐσθῆτάς τε ἐρρήξαντο, καὶ θεράποντας ἀπέκτειναν, καὶ ἑωυτέοισι χεῖρας ἐπήνεγκαν. ἤδε καὶ τοῖς πέλας οὐκ ἀκίνδυνος ἡ ξυμφορή. ἰδέαι δὲ μυρίαι, τοῖσι μέν γε εὐφυέσι τε καὶ εὐμαθέσι, ἀστρονομίη ἀδίδακτος, φιλοσοφίη αὐτομάτη, ποίησις δῆθεν ἀπὸ μουσέων. ἴσχει γάρ τι καὶ ἐν νούσοισι εὔχρηστον ἡ εὐπαιδευσίη. τοῖσι δὲ ἀπαιδεύτοισι, ἀχθοφορίη, πηλοεργίη, τέκτονες, ἢ λιθοξόοι. γίγνονται δὲ καὶ ἀλλόκοτοι φαντασίαι. ἐδεδίει γάρ τις ληκύθων ἔκπτωσιν, καὶ ἄλλος οὐκ ἔπινε, δοκέων * ἑωυτὸν πλίνθον ἔμμεναι, ὡς μὴ τῷ ὑγρῷ λυθείη. μυθολογέεται δὲ καὶ τόδε. τέκτων ἤδη ἐπὶ οἴκου μὲν, σαόφρων ἐργάτης ἦν, μετρῆσαι ξύλον, κόψαι, ξύσαι, ξυγγομφῶσαι, ἁρμόσαι, ξυντελέσαι δόμον νηφελέως, τοῖσι * ἐργοδότῃσι ὁμιλῆσαι,

* ἑωυτέων.

* ἐργοδοτέουσιν.

ξυμβιῶσαι, ἀμεῖψαι τὰ ἔργα μισθοῦ δικαίου. ὁ δὲ ἐπὶ μὲν τοῦ χωρίου τοῦ ἔργου, ὧδε εἶχε γνώμης. ἢν δὲ ἐξίῃ ποτὲ ἐς ἀγορὴν, ἐπὶ λουτρὸν, ἢ τὴν ἑτέρην ἀνάγκην, ἀποθεὶς τὰ ὅπλα πρῶτον ἔστενεν. εἶτα ἐπῆγεν ὤμω ἐξιών. ἐπὴν δὲ ἀπῆλθε πόῤῥω τε τῶν οἰκετῶν θέης, καὶ τοῦ ἔργου πρήξιος, καὶ τοῦ χωρίου, πάμπαν ἐξεμαίνετο. κἢν παλινδρομέῃ τάχυ, αὖθις ἐσωφρόνεε. καὶ ἥδε τοῦ χωρίου καὶ τῆς γνώμης ἡ ἀμβολή. ἴσχουσι δὲ τὴν αἰτίην τοῦ νοσήματος κεφαλὴ καὶ ὑποχόνδρια, ἄλλοτε μὲν ἅμα ἄμφω ἀρξάμενα. ἄλλοτε δὲ ἀλλήλοισι ξυντιμωροῦντα. τὸ δὲ κῦρος ἐν τοῖσι σπλάγχνοισιν ἐστὶν ἐπὶ μανίῃ καὶ μελαγχολίῃ, ὅκωσπερ ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τοῖσι αἰσθήσεσι τὰ πολλὰ τοῖσι φρενιτικοῖσι. οἱ δὲ μὲν γὰρ παραισθάνονται, καὶ τὰ μὴ παρεόντα ὁρέουσι ἔνθεν ὡς παρεόντα, καὶ τὰ μὴ φαινόμενα ἄλλῳ, κατ' ὄψιν ἰνδάλλεται. οἱ δὲ μαινόμενοι ὁρέουσι μόνως ὡς χρὴ ὁρῆν, οὐ γιγνώσκουσι δὲ περὶ αὐτέων, ὡς χρὴ γιγνώσκειν. ἢν οὖν μέγα ᾖ τὸ κακὸν, εὐχείρητοι, ὀξέες τὴν αἴσθησιν, ὑπόπτοι, ὀργίλοι, οὐκ ἐπ' αἰτίῃ τινὶ, δύσθυμοι μὲν ἀλόγως, οἷσι ἐς σκυθρωπὸν ἡ μανίη τρέπεται. οἷσι δὲ ἐς θυμηδίην, εὔθυμοι. ἄλλοι δὲ παραλόγως ἄγρυπνοι ἄμφω ἀλλοιώδεες τὰς ὄψιας, κεφαλαλγέες, ἢ πάντως γε βάρος τῆς κεφαλῆς ξύνεστι. εὐήκοοι δὲ, ἀλλὰ βραδύτατοι τὴν γνώμην. ἐπ' ἐνίοισι γὰρ ἔασι ἰδίη, ἦχοι ὤτων, καὶ βόμβοι, μέχρι δῆγε σαλπίγγων τε καὶ αὐλῶν. ἢν ἐς αὔξησιν ἡ νοῦσος γίγνηται, φυσώδεες, ἀσώδεες, βοροὶ καὶ λάβροι

pacifcebatur, pro laboribus juftam mercedem pofcebat. Porrò ifte in loco, ubi arte fua fungebatur, mente conftabat: at fi in forum quandoque difcederet, ad balneum, aut ad aliud quippiam neceffarium, inftrumenta deponens primò fufpirabat, deinde egrediens humeros conftringebat: poftea cum è feruorum, fabricæ, locique illius confpectu abijffet, tum penitus infaniebat, & furore rapiebatur: quod fi ad eundem locum celeriter recurriffet, iterum ad fe redibat. Et tantum mentis habebat, quantum locus protendebatur. Caufa morbi huius in capite præcordijsque continetur: modo utroque membro pariter laborare incipiente, modo alterum altero inuicem lædente. Verum præcipua furoris & melancholiæ fedes uifcera funt: quemadmodum caput & fenfus in phreniticis magna ex parte laborant, in quibus uis fenforia oblæfa eft, & quæ non adfunt, tanquam jam præfentia confpiciunt: & alijs non confpicua, ipforum fefe oculis repræfentant. At furentes tantum, modo uident, quæ uidere oportet: fed de illis non fentiunt, ut fentiendum eft. Itaque fi magnum eft malum, promtiore ingenio funt, fenfibus acutiores fiunt, fufpiciofi funt, iracundi nulla de caufa, mærentes præter rationem, cum in feuerum & tetricum furor uertitur. Cum uerò ad animi hilaritatem inclinat, læti & alacres fiunt, prius dicti fine lædente caufa uigilant: utrifque uifio deprauata eft, capitis dolor aut faltem grauitas comitatur: auditu promti funt, mente tardiffimi, in quibufdam fanè peculiariter fonant aures, & bombis adeò perftrepunt: ut tubarum fiftularumque uoces audire fefe exiftiment, idque fit, cum morbus crementum acceperit; multo uento inflantur, faftidiofi funt, in fumendo cibo uoraces atque

atque auidi. Vigilant enim, & uigilia famem suscitat. Verum neque, ut ægri solent, emaciantur: sed magis peculiaris melancholicis corpulentia est: item pallore quodam suffunduntur. Si quod autem uiscerum phlegmone inuaserit, tunc appetentia nutricatione hebetatur. Oculi caui fiunt, non conniuentes: ob quos cærulea atraque imagines sese obijciunt, si ad melancholiam affectus uergit: sed rubicundiora & punicea uisa sunt, si ad furorem inclinat. Plerisque etiam tanquam fulgurans ignis apparet, pauorque eos ueluti instantis fulminis occupat. Nonnullis uero & rubent oculi, & sanguine suffusi sunt. In summo ægritudinis impetu uarijs secundum quietem uisis perturbantur, immoderateque venerem concupiscunt: effrenatus est ad libidinem impetus, ut ne in propatulo quidem uerecundia sit aut cunctatio complexus, ad mutua & familiaria colloquia pigri sunt, commonefacti & increpiti ad iram excitantur, atque furore penitus insaniunt. Exinde alius alio modo furit, quidam effrenate cursu rapiuntur, ignarique eodem reuertuntur: alij longo interuallo se ad suos recipiunt. Item nonnulli uociferantur, latrocinium, aut uim illatam querentes. Alij ab hominum conspectu in solitudines fugiunt: secumque tantummodo uersantur. Cum uero jam inclinatus est morbus, stupidi, quieti, mæstique sunt: in notitiam enim morbi uenientes, sua calamitate miseriaque tristantur.

ALIA FVRORIS species.

Alia reperitur furoris species, qua laborantes propria membra dilacerant, pia cogitatione Dijs suis tanquam id postulantibus gratificantes. Id furoris genus à persuasione quadam duntaxat proficiscitur: in cæteris hi temperantes modestique sunt. Excitatur autem tibiæ cantu, alioue animi oblectamento, aut temulentia, aut præsentium hortatu.

ἐν τῇ ἐδωδῇ. ἀγρυπνέουσι γάρ. ἀγρυπνίη δὲ βορόν. ἀτὰρ οὐδ' ἰσχνοὶ ὡς νοσέοντες. μελαγχολώντων μᾶλλον εὐσαρκίη καὶ ὑπωχροί. ἢν δέ τι τῶν σπλάγχνων ἐν φλεγμασίῃ ᾖ γεγονὸς, τὴν ὄρεξιν ἢ τὴν θρέψιν ἀμβλύνει. ὀφθαλμοὶ κοῖλοι, οὐ σκαρδαμύττοντες. πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἰνδάλματα κυάνεα, ἢ μέλαινα, οἷσιν ἐς μελαγχολίην ἡ τροπή. ἐρυθρότερα δὲ ἐς μανίην, καὶ φοινίκεα φαντάσματα, πολλοῖσι μὲν ὡς ἀπαστράπτοντος πυρὸς, καὶ *τάρβος αὐτέους ὡς ἀπὸ σκηπτοῦ λαμβάνει. μελεξετέροισι δὲ καὶ ἐνέρυθροι καὶ ὕφαιμοι ὀφθαλμοί. ἐπὶ κορυφῆς δὲ τοῦ κακοῦ ὀνειρώττουσι. ἀφροδισίων δὲ ἄχετος ἐπιθυμίη, ἀτὰρ οὐδὲ ἐς τὸ ἀμφαδὸν *αἰδὼς (ἢ) ὄκνος ὁμιλίης. νουθεσίῃ δὲ καὶ ἐπιπλήξει ἐς ὀργὴν ἐκριπισθέντες, ἐς τὸ πᾶν ἐκμαίνονται. τοὐντεῦθεν ἄλλος ἄλλῃ μαίνεται. οἱ μὲν θέουσι ἀχέτως, οὔτε ὅπως εἰδότες ἐς ταὐτὰ παλινδρομέουσι. οἱ δὲ ἐς δηρὸν τοῖσι πέλας ἀφικνέονται. ἄλλοι δὲ (αὖ) βοῶσιν ὀλοφυρόμενοι ἁρπαγὴν, ἢ βίην. οἱ δὲ φυγανθρωπεύουσι ἐς ἐρημίην, σφίσι αὐτέοισι ὁμιλέοντες. ἢν δὲ ἐπ' ἄνεσιν ἥκοιεν τοῦ κακοῦ, νωθροὶ, ἥσυχοι, ἐπίλυποι. ἐς ἐπίστασιν γὰρ τῆς νούσου ἀφικνεόμενοι, ἄχθονται τῇ ξυμφορῇ.

*[illegible]

*αἰδῶσιν

ΜΑΝΙΗΣ ΕΙΔΟΣ ἕτερον.

Τέμνονταί τινες τὰ μέλεα, θεοῖς ἰδίοις ὡς ἀπαιτοῦσι χαριζόμενοι εὐσεβεῖ φαντασίῃ. καὶ ἔστι τῆς ὑπολήψιος ἡ μανίη μοῦνον, τὰ δὲ ἄλλα σωφρονέουσι. ἐγείρονται δὲ αὐλῷ καὶ θυμηδίῃ ἢ μέθῃ, τῶν παρεόντων προτροπῇ.

ἔνθεος ἥδε ἡ μανίη. κἢν ἀπομυθέωσι, εὔθυμοι, ἀκηδέες, ὡς τελεσθέντες τῷ θεῷ, ἄχροοι δὲ καὶ ἰσχνοὶ, καὶ ἐς μακρὸν ἀσθενέες πόνοις τῶν τρωμάτων.

ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΛΥΣΕΩΣ.

Κεφάλ. ζ.

Ἀποπληξίη, παραπληγίη, πάρεσις, παράλυσις, ἅπαντα τῷ γένει ταυτά. ἢ γὰρ κινήσιος, ἢ ἁφῆς, ἢ ἀμφοῖν ἐστὶ ἔκλειψις, κοτὲ καὶ γνώμης, κοτὲ καὶ τῆς ἄλλης αἰσθήσιος. ἀλλ' ἀποπληξίη μὲν ὅλου τοῦ * σκήνεος, καὶ τῆς αἰσθήσιός τε καὶ γνώμης καὶ κινήσιός ἐστι παράλυσις. τοιγαροῦν ἀποπληξίην λῦσαι, ἰσχυρὴν μὲν, ἀδύνατον. ἀσθενῆ δὲ, οὐ ῥηΐδιον. παραπληγίη δὲ, πάρεσις μὲν ἁφῆς καὶ κινήσιος, ἀλλὰ μέρεος, ἢ χειρὸς, ἢ σκέλεος. παράλυσις δὲ, ὡς ἐπίπαν, κινήσιος μοῦνον, ἐνεργείης τε πάρεσις. ἢν δὲ ἁφὴ ἐκλείπῃ μούνη κοτέ. σπάνιον δὲ (τὸ) τοιόνδε. ἀναισθησίη μᾶλλον, ἢ πάρεσις κικλήσκεται). ἢν δὲ ἀπόπληκτον ὁ Ἱπποκράτης εἴπῃ σκέλος τὸ κατ' ἴξιν, ὡς νεκρῶδες, τὸ ἀχρεῖον καὶ τὸ * ἀνελθὲς θέλει φράσαι. ὅ γὰρ ἐπὶ τῷ ξύμπαντι ἀποπληξίη ἐστὶ ἰσχυρὴ, τόδε ἐν τῷ σκέλεϊ παραπληγίην φράζει. κύστιος δὲ οὔρων σχέσιος ἢ ἀκρασίης, πάρεσις τὸ κύριον. βλεφάρων δὲ καὶ μήλων καὶ μυῶν τῶν ἐν γνάθοις καὶ γένυος ἐπὶ θάτερα παραγωγὴ, * ἢ ἐπὶ σπασμῷ διαστρέφηται), κυνικὸς σπασμὸς ἡ κλῆσις. ἔκλυσιν δὲ γουνάτων καὶ αἰσθήσιος πρὸς * καιρὸν νάρκην καὶ ἀψυξίην καὶ κατάπτωσιν, λειποθυμίην καλέομεν. παρίεται ὦν, ἄλλοτε μὲν μέρεα καθ' ἓν, ὀφρὺς μούνη, ἢ δάκτυλος, ἢ ἐπὶ μέζω, χεὶρ, σκέλος. ἄλλοτε

* σώματος.
* ἀναλθές.
* ἤν.
* σπασμῶν.
* καίριν.

Deorum afflatu hic furor prouenit: qui eum remittitur hilares sunt & curis uacui, tanquam Dijs initiati, præterea decolores & macie affecti sunt, diúque ex uulnerum doloribus infirmum eorum corpus est.

DE NERVORVM resolutione.

Caput VII.

Apoplexia, paraplegia, paresis, paralysis, omnia genere eadem sunt. Aut enim motionis, aut tactus, aut utriusque defectus est: interdum & mentis, interdum & reliquorum sensuum. Sed apoplexia totius quidem corporis & sensus, & mentis, & motionis resolutio est. Proinde apoplexiam fortem soluere nulla facultas potest: debilem uerò tollere non facile est. Paraplegia est tactus motusque remissio, sed in membro uno, ut puta manu cruréue. Paralysis autem motus tantum ferè est actionisque defectio. Quod si nonnunquam solus tactus deficiat (rarò autem id euenit) potius Anæsthesia, id est, sensus abolitio, quàm paresis, id est, defectio nominatur. At si Hippocrates apoplecton, id est, attonitum crus secundum rectum dicat: illud tanquam mortuo simile, inutile, & insanabile uult significare. Quod enim in toto corpore, uehemens est apoplexia, illud in crure paraplegiam uocat. Vrinæ autem in uesica aut suppressio, aut retinendi impotentia, Paresis propriè est. Palpebrarum uerò & malarum, musculorúmque in maxillis, & genæ in alterutram partem diductio, si per conuulsionem torquentur, Canina conuulsio nominatur. Genuum resolutionem, sensusque per aliquantum temporis stuporem, & exanimationem, & casum Lipothymiam, id est, animæ deliquium uocitamus. Verum nonnunquã membra singulatim resoluuntur: supercilium, exempli gratia solũ, aut digitus, aut maiora etiam, ut manus crusue: nonnunquam simul

simul plura: & alias dextra tantum, alias sinistra, aut unum post aliud omnia resoluuntur exquisite, aut debiliter. Neque tantum quæ distantia sunt, & quæ eodem censentur nomine, conjugataque sunt, ut oculi, manus, crura: uerum etiam conjuncta cognataque, ut nares usque ad medium, & lingua usque ad fines: qui in ipsa media positi sunt, una tonsilla & isthmus, ipsaque gula dimidia resoluitur. Ego sane stomachum etiam, & intestina, & uesicam, oblongumque intestinum usque ad principium, id est, anum idem uitium pati existimo. Sed interiora membra resoluta latent, obscuraque sunt. Imperfectæ uero sunt ac dimidiatæ eorum functiones. Proinde mihi & membra dimidia pati uidentur in duas partes à morbo diducta. Hæc res nimirum documento est, quo dextræ partis facultas & natura à sinistræ partis natura & facultate differat. Quippe *assidens* causa æqualis est, & utrique communes morbi occasiones: siue frigiditas sit, siue cruditas. Sed utraque haud æquè pati idonea est. Natura uero æque ualens est, ubi subjecta sunt æquè ualentia: idem autem inæqualibus inesse nullo modo potest. Igitur si infra caput aliquod principium affectum sit, qualis medullæ dorsi membrana est, quæ nominis ejusdem sunt & contigua, dextra in dextris, & in sinistris leua resoluuntur. Verùm si caput primò in dextra patiatur, sinistra; si in leua, dextra neruorum resolutione laborant. Hoc ideo euenit, quod neruorum initia permutata sunt. Neque enim dextri nerui in dextras partes secundum rectum usque ad extremum progrediuntur: sed ab initio enati protinus ad oppositos transeunt, se inuicem in figurã huius literæ, χ quam Græci chiasmon uocãt, permutãtes. Vtq; semel dicã, siue omne simul corpus resolutionem neruorum patiatur, siue aliqua membra, siue ab alterutra, siue ab utraq; parte; nerui

ὁμοῦ † πλεῦνα· καὶ ποτὲ δεξιὰ μοῦνον, ἢ ἀριστερὰ, ἢ ἰδίῃ, καὶ ἰδίῃ ξύμπαντα, ἐπ' ἀκριβὲς * ἢ ἧσσον, οὐ τὰ διεστεῶτα μοῦνον καὶ ὁμώνυμα, καὶ ὁμόζυγα, ὀφθαλμοὶ, χεῖρες, σκέλος. ἀλλὰ καὶ τὰ ξυμφυέα, ῥῖνες ἐς τὸ ἴσον, καὶ γλῶσσα μέσφι τῶν ὁρίων τοῦ μέσου, καὶ παρίσθμιον ἓν, καὶ ἰσθμὸς, καὶ καταπόσις ἐς ἥμισυ. δοκέω δὲ ἐγὼ κοίλην, καὶ στόμαχον, καὶ τὰ ἔντερα, καὶ κύστιν, καὶ τὸ παραμῆκες ἔντερον ἄχρι τῆς ἀρχῆς τωὐτὸ πεπονθέναι. ἀλλὰ τὰ μὲν μέρεα τὰ ἐντὸς ἐκλελυμένα κρυπτὰ καὶ ἀφανέα. ἡμιτελέες δὲ καὶ αἱ ἐνέργειαι. τῇ δὲ μοι δοκέει καὶ ἡμιπαθέα ἔμμεναι τὰ μέρεα διχῆ ὑπὸ τῆς νούσου τετμημένα. τόδε μέντοι τὸ πρῆγμα, δίδαγμα διαφορῆς δυνάμιός τε καὶ κρίσιος πρὸς ἀριστερὰ δεξιοῖς. ἴση μὲν γὰρ καὶ ἡ προΐζουσα αἰτίη. ξυναὶ δὲ ἀμφοῖν τοῦ πάθεος αἱ προφάσιες, ἤν τε ψῦξις, ἤν τε ἀπεψίη, ἀλλὰ ἄμφω παθεῖν οὐκ ἴσα αὐτά. ἰσόρροπος δὲ ἡ φύσις, ὡς ἐν ἰσορρόπῳ. τωὐτὸ δὲ ἐν ἀνίσοις, ἀδύνατον. ἢν μὲν οὖν τῆς κεφαλῆς κάτω πάθῃ τις ἀρχὴ, ὁκοῖόν τι τοῦ νωτιαίου μυελοῦ ἡ μῆνιγξ, τὰ ὁμώνυμα καὶ ξυναφέα *παραλύεται, δεξιὰ ἐπὶ δεξιοῖσι, καὶ ἐπ' ἀριστεροῖσι λαιά. ἢν δὲ καὶ ἡ ἀρχὴ κεφαλὴ, ἐπὶ μὲν τοῖσι δεξιοῖσι, τὰ λαιὰ παραλύεται, δεξιὰ δὲ ἐπ' ἀριστεροῖσι. αἰτίη δὲ τῶν ἀρχέων τῶν νεύρων ἡ ἐπαλλαγή. οὐ γὰρ καὶ ἴσιν τὰ δεξιὰ ἐπὶ δεξιὰ ὁδοιπορέει, μέσφι *περάτων, ἀλλ' ἔμφυτα τῇ ἀρχῇ, ἕκαστα αὐθὺς ἐπ' ἐκεῖνα φοιτῇ, ἀλλήλοισι ἐπαλλαξάμενα εἰς *χιασμὸν σχήματος. ἀθρόον δὲ εἰρῆσθαι, εἴτε ξύμπαντα ὁμοῦ, εἴτε μέρεα παρέεται, ἢ ξυναμφοτέρων. νεῦρα δὲ ἄλλοτε μὲν τὰ

† ἀμῶς.
* ἀκριβέως.
* καλέεται.
* παρὰ τῶν δε.
* χιασμὸν σχήματα.
* ἦν.

ἀπὸ κεφαλῆς πάσχει. τάδε μέν τοι ἐς ἀναισθησίην τρέπονται, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐ κάρτα ῥηϊδίως ἐς ἀκινησίην ἐξ ωὐτέων ῥέπει τάδε. κὴν μὲν τοῖσι κινευμένοισι ξυμπαθήσῃ, πάσχει καὶ τάδε μικρὴν ἀκινησίην. ἴσχει γὰρ καὶ τὴν κίνησιν ἐξ ωὐτέων, εἰ καὶ ἐπὶ ἧσσον φύσει. ἄλλοτε δὲ τὰ ἀπὸ μυῶν ἐς μύας * περαινόμενα, τόδε τὸ * κῦρος τῆς κινήσιος ἴσχει, καὶ τοῖσι ἀπὸ τῆς κεφαλῆς παραδιδοῖ. καὶ γὰρ αὐτὰ * ἀπ' ἐκείνων τὸ πλεῖστον τῆς κινήσιος ἴσχει. ἴσχει δὲ καὶ ἐξ ἑωυτέων καὶ ἔλαττον. τάδε μέν τοι ἀκινησίην πάσχει μᾶλλον. σπάνιον δὲ εἴ κοτε ἐξ ἑωυτέων εἰς ἀναισθησίην τρέπονται, δοκεῖ καὶ μὴ εἰς τὸ πάμπαν. ἢν δὲ ξυνδεσμός τις νεύρων λυθῇ τῶν ἐξ ὀστέων πεφυκότων τινὸς, καὶ * κραινόντων ἐς ὀστέα, ἢ ῥαγέντος, ἀκρατέα τὰ μέρεα καὶ ἐπισυρόμενα, οὐκ ἀναίσθητα γίγνεται. εἴδεα δὲ παραπληκτικὰ τάδε, ἄλλοτε μὲν ἐς ἔκτασιν λέλυται τὰ μέλεα, οὐδὲ παλινδρομέει ἐς κάμψιν, εὖτε μήκιστα κῶλα φαίνεται. ἄλλοτε δὲ κοῖλα γίγνεται, οὐδὲ ἐς μῆκος ἀποτείνεται. εἰ δὲ ἐκτανύσαι βιᾶται, ὅκως ξύλα ἱκανὰ κατάξεων τὰ μέρεα, βραχύτερα ἑωυτέων γίγνεται. τάδε πάσχει ἄμφω τὰ εἴδεα καὶ ἡ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖσι παρθένος. καὶ γὰρ ἐκχέεται πολλὸν ἐς μέγεθος, εὖτε πλατυκορίην ὀνομάζομεν. ἀτὰρ * ἡ δὲ ξυνάγεται ἐς μικρὸν ἡ κούρη, εὖτε φθίσιν ἢν ἠδὲ μυδρίησιν ἐγὼ κικλήσκω. ἀλλὰ καὶ κύστις παρίεται ἐπὶ τοῖσι ἰδίοισι ἔργοισι. ἢ γὰρ εἰς ἔκτασιν λύεται, ἢ ἀκρατῆ τὰ οὖρα ἐκχέει, ἢ ξυνειλέεται ἐς ἑωυτέην, εὖτε ὅταν

* περαινόμενα. * πόρος. * ἐπ'. * κεραίρουσιν. * ἡ δέ.

de capite fluentes alia ratione patiuntur. Nam sensu quidem, ut paucis dicam, hi priuantur, non admodum autem facilè ex se motum amittunt. Quòd si per communionem cum his, qui mouentur, aliquid uitij contraxerint; paulū & ipsi motus perdiderint. Nam & per se ipsi motum tametsi minorem naturaliter possident. Nerui enim à musculis ad musculos transeuntes motionis principatum obtinent, & his, qui à capite manant, impertiunt. Nerui enim capitis ab illis plurimum motus participant: tamen ex se quoque, licet minorem, uim mouendi habent. Atque hi nimirum in motu noxam magis patiuntur. Rarò autem usu uenit, ut per se iacturam sensus faciant: neque tunc ex toto eam facere uidentur. At si qua copula neruorum ab osse quopiam enatorum, & ad ossa pertinentium, soluta aut rupta sit; tum membra proprio situ non continentur, luxantur, locoq; dimouentur: non tamen sensu priuantur. Hæ sunt autem paraplegiæ species. Quandoque enim membra resoluta in longum porriguntur: neq;, quando extrema longissima apparent, iterum possunt recurrari. Nonnunquam in orbem flectuntur, neque in longum extenduntur: si quis autem ea, ceu ligna adaptans & poliens, uiolenter protrahere nititur, breuiora ea se ipsis inueniet. Vtrunque id uitium & in oculis pupilla sustinet. Aut enim in amplitudinem magnam diffunditur; idque Platycorien, id est, pupillæ amplificationem appellamus: aut hæc eadem in angustum contrahitur; idque Phthisis, aut etiam Mydriasis à nobis dicitur. Vesica etiam in suis obeundis muneribus deprauatur, & Paresim quam uocant, patitur. Aut enim per extentionem resoluitur, cùm retinendi impotens lotium effundit: aut in se ipsam conuoluitur, cùm urinæ

urinæ plena reddere nihil poteſt. Morbi huius, pareſis uidelicet, cauſæ prægredientes ſex numerantur; uulnus, percuſſio, refrigeratio, cruditas, venus, uinolentia. Cæterum & animi immodicæ perturbationes, ut repente incuſſi pauores, timores, animi conſternatio, & mœror: præterea & in pueris terrores: interdum inopinatum atq; ingens gaudium: item riſus uſque ad mortem implacabilis neruos reſoluere conſueuerunt. Hæc utique morbi prima initia ſunt: ſed ultima atque potiſſima cauſa eſt ingenitæ caliditatis refrigeratio, quando ab humiditate aut ſiccitate injuriam patitur. Ab hac uerò magis, quàm ab illa ſanatu difficilis læſio eſt: nec non & à uulnere, neruique interciſione malum inſanabile prouenit. Quantum ad ætates attinet, ſenes & ipſi uix curationem recipiunt: pueri facilè ad ſanitatem redeunt. Inter anni tempora hyems hanc ægritudinem gignit præcipuè, ſecundo uer, tertio autumnus, æſtas omnium minimè. Habitus corporis pingues natura, humidi, deſides, belluini, hoc uitio facilè corripiuntur. Affectus hi jam perfecti talibus ſignis deprehenduntur, immobilitate, ſenſu ſopito, qui neque calidum, neque frigidum, neque uellicantes aut ſcalpentes, aut aliter contingentes percipiat. Rarò euenit, ut iſtis extremitates doleant: uerum ſanitati recuperandæ indolentia non leuiter prodeſt. Porrò morbus hic repente inuadere ſolet. Nonnunquam tamen etiam prælonga habet initia, grauitatem, motum difficilem, torporem, frigoris ſenſum, aliàs caloris exceſſum, ſomnos breues, cogitationes, ſiue apparitiones uehementiores, atque tunc ſubitò reſoluti ſunt. Népe in Canino uocato ſpaſmo, id eſt, neruorum conuulſione, omnes faciei partes conuelli, non magnopere uſitatum eſt. Sed ad dextras partes leuæ, ad leuas dextræ feruntur: quando buccæ atque os huc aut illuc, tanquã ex ſede propria diſcedente maxilla longius detorquentur. Etenim

πλησθῇ οὖρον οὐ δύναται. αἰτίαι δὲ παρέσιος μὲν, ἕξ. ἄρχονται δὲ τρώματι, πληγῇ, ψύξει, ἀπεψίῃ, λαγνείῃ, οἰνοφλυγίῃ. ἀτὰρ καὶ * ψυχῆς ἀκρατέα πάθεα, ἐκπλήξιες, φόβοι, δυσθυμίαι. ἀτὰρ καὶ παιδίοισι δείματα. παρέλυσέ κοτε καὶ χάρμα ἀδόκητον καὶ μέγα, καὶ γέλως ἄσβεστος μέχρι θανάτου. ἀλλὰ τάδε μὲν, ἀρχὴ πρώτη, ὑστάτη δὲ καὶ καιρίη ψύξις ἐμφύτου θερμοῦ. ἐπὶ ὑγρότητι, ἢ ξηρότητι πάσχει ἥδε, καὶ δυσαλθὴς τῆς ἑτέρης πάσχει μᾶλλον. ἀτὰρ καὶ ἐπὶ τρώματι, καὶ διακοπῇ νεύρου, * ἀνελθής. ἡλικίη, γέροντες, καὶ οἵδε δυσαλθέες. παιδίοισι δὲ εὐανάκλητοι. ὥρη χειμὼν, ἔαρ δεύτερον, ἔπειτα μετόπωρον, θέρος ἥκιστα. ἕξεις, οἱ παχέες κατὰ φύσιν, ὑγροὶ, ἀργοὶ, ζωώδεες. τελεσθέντα μὲν οὖν τὰ πάθεα, ἔκδηλα ἀκινησίῃ, καὶ ἀναισθησίῃ θερμοῦ τε καὶ ψυχροῦ, ἀτὰρ καὶ τιλμῶν καὶ κνησμῶν, καὶ ψαυσίων. σπάνιον εὖτε τοῖσι τὰ πείρατα ἀλγέει, ἀλλὰ ἐς ἀνάκλησιν οὐ κακίων ἡ ἀπονίη. γίγνεται μὲν οὖν ἐξαπίνης. ἢν δέ κοτε καὶ ἀρχὰς ἴσχῃ ἐπιμήκεας, βάρος, δυσκινησίη, νάρκη, ψύξιος αἴσθησις, ἄλλοτε θάλπεος ὑπερβολὴ, ὕπνοι σμικροὶ, φαντασίαι μέζονες, εὖτε ἀθρόον παρελύθησαν. ἐπὶ δὲ κυνικῷ σπασμῷ ἅπαντα μὲν τὰ τοῦ προσώπου μέρεα σπᾶται οὐ κάρτα ξύνηθες, ἐπὶ δεξιὰ δὲ τὰ ἀριστερὰ, καὶ ἐς ἀριστερὰ τὰ δεξιὰ φοιτῇ, εὖτε καὶ τοῦ γένυος ἔνθα ἢ ἔνθα ἐπὶ πολλὸν ἡ παραγωγὴ, ὅκως ἐξ ἕδρης κινευμένης τοῦ γνάθου. καὶ γὰρ δὴ τοῖσι

ψυχῆ

ἀναλθής

τοῖσι καὶ ἐξέβη τὸ ἄρθρον, εὖτε μέγα χανόντων ἐπὶ τὸ *ἕτερον ἡ γένυς παρήχθη. ἴλλωσις δὲ ὀφθαλμοῦ τοῦ σιναροῦ *μήλου, ξὺν τῇ ὑποκοιλίδι παλμός. *πάλλεται δὲ καὶ τὸ ἄνω βλέφαρον, ἄλλοτε μὲν ξὺν τῷ ὀφθαλμῷ, ἄλλοτε δὲ μόνον. συντείνεται δὲ καὶ χείλεα ἰδίῃ ἑκάτερον, ἄλλοτε δὲ ἄμφω ξυμπεσόντα παφλάζει. ἔστι δ' οἷς μέμυκε κάρτα, ἀθρόον δ' ἵσταται, καὶ τὸν ξυνήθεα πτυσμὸν ψοφέει. σπᾶται καὶ γλῶσσα. καὶ γὰρ ἥδε μῦς ἐστὶ καὶ νεῦρα. εὖτε πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐς πλάτος ὅλη ἡ ξύμφυσις ἀθρόον ἀφήλλατο, καὶ κλόνου πάταγον ἐποίησε. σπᾶται δὲ καὶ κίων, καὶ εἰ μὲν τὸ στόμα συνάγει τἄνδοθεν, ἀδόκητος ὁ πάταγος. *ἢν δὲ διαστήσῃ τὸ στόμα, *ὄψεαι τὴν κιονίδα, ἄλλοτε μὲν προσφυομένην, ἐς πλάτος τῷ οὐρανῷ, ἄλλοτε δὲ ἀποπαλλομένην βίῃ ὠκέως σωλῆνι ὁμοίως, εὖτε καὶ *ἥδε παταγεῖ. ἀπάτη δὲ τοῖς ξυνέσι τοῖσι κυνικοῖσι σπασμοῖσι. δοκέει γὰρ τοῖσι θεωμένοισι τὰ *ἀπαθέα τὴν νοῦσον ἴσχειν. τῇ γὰρ περιτάσει καὶ τῇ χροιῇ, καὶ τῷ τοῦ ὀφθαλμοῦ μέζονι. ὑγιέα τὰ σιναρὰ φαίνεται. ἐλέγχεται δὲ καὶ ἐν γέλωτι καὶ λαλιῇ καὶ καταμύσει. τὰ μέν γε σιναρὰ, σπᾶται πάντα πατάγῳ, χεῖλος ἀμειδὲς, ἀκίνητον ἢν λαλῇ, βλέφαρον οὐκ ἐπίτροχον, ὀφθαλμὸς ἀτενὴς, ἀναίσθητος ἡ ἁφή. τὰ δὲ ὑγιέα λαλεῖ, καταμύει, αἰσθάνεται, γελᾷ.

*ἔντερον. *μύλου. *παλαίρεται. *ἢ. *ὄψαι ἐς τὴν. *ἤδη. *πάθεα.

ΠΕΡΙ ΦΘΙΣΙΟΣ.

Κεφάλ. η.

Ην *ἐκτὸς ἐξ ἀποστάσιος ἐν τῷ πνεύμονι γένηται, ἢ ἐκ βηχὸς χρονίης,

*ἐντός.

quibuſdam nonnunquam articulus luxatus eſt, cum ualde hiantibus maxilla ad inferiora delapſa fuit. In læſa mala oculi inuerſio & ſtraboſitas (ut ita dicam) fit: in palpebra inferiore palpitatio. Palpitat & ſuperior alias quidem cum oculo, alias uero ſola. Contenduntur & labia ſeorſum alterutrum: nonnunquam uero & ambo collapſa balbutiunt. Quibuſdam & exactè occluduntur, poſtea repente ac late dehiſcunt, & ſolitum ſputum cum ſtrepitu eijciunt, conuellitur & lingua, ſiquidem & ipſa muſculus eſt & nerui: quando ad palatum ſecundum latitudinem tota cohærens ſubitò ſeſe remouit, & concuſſionis ſonum reddidit. Conuellitur & columella: ac ſi os, quæ interius ſunt, in unum cogat, inopinatus ſonus redditur: ſi uero dehiſcat, columellam intueberis nonnunquam palato ſecundum latitudinem adhærentem, nonnunquam uiolentia quadam in longum productam, ac deſcendentem, fiſtulæ perſimilem: quandoquidem & ipſa ſonum edit. Porrò caninæ conuulſiones decipiunt, quippe integræ ac ſanæ partes ægrotare ſpectantibus uidentur. Nam in omnem partem tentione, colore, oculi amplitudine, ſanæ partes læſionem pati exiſtimantur. Deprehenduntur uero & ridendo, & loquendo, & conniuendo. Siquidem læſæ partes omnes cum uiolentia & ſtrepitu quodam trahuntur: labium riſu caret: inter loquendum non mouetur: palpebra non uolubilis, oculus intentus ac rigens eſt: ſenſus tangendi nihil percipit. At ſana membra loquuntur, conniuent, ſentiunt, rident.

DE PHTHISI.

Caput VIII.

Si ab externa *(interna)* cauſa abſceſſu in pulmonibus facto, aut à longinqua tuſſi aut

aut à sanguinis rejectione & puris extussiant, Pye & phthisis nominatur. Si pectus autem, costáua suppurauerit, materiaque per pulmones traducatur, id genus *morbi empye, id est, purulentia uocatur.* Quod si & abhis pulmo exulceretur à præterlapso pure corrosus, hoc uitium non ulterius Empyema, id est, purulentiã, sed Phthoëm, id est, corruptionem appellato. Simul autem adest & ignis assiduus, qui nunquam intermittere uideatur, interdiu latens sudore atque corporis frigore. Hæc enim propria Phthoëm sequuntur, quod uidelicet caliditas excitatur, & in noctem emicat, interdiu rursum in uisceribus delitescit. Patet autem istorum *fastidium*, & imbecillitas, & colliquatio. Nam si per diem corpus ignem euaderet, cur non fieret tunc homo carnosior & robustior, & morbi tolerantior? Vt enim recessit, grauia magis intenduntur: arteriarum motiones paruæ & imbecillæ sunt: uigilant, color languet; & alia omnia patiuntur, quotquot febricitantes comitari solent. At species humorum prope infinitæ sunt, liuidorum, atrorum, purorum ac synecrorum, aut pallido alboque, aut albo & uiridi mixtorum, latorum, rotundorum, durorum, glutinosorum, aut rarorum diffluentium, aut odore carentium, aut fœde olentium. Omnes autem hæ puris formæ ac species sunt. Quicunque uero aut igne, aut aqua humiditates explorant ac notant: hi haud ita multum phthoëm mihi dignoscere uidentur. Nanque uisio quolibet alio sensu certior est, non modo his, quæ reijciuntur, intuendis, sed etiam ægrotantis specie consideranda. Si quis enim uel plebejus hominem uiderit pallentem, imbecillum, tussientem, macie confectum, hunc uera Phthoë laborare pronunciat. Quin etiam quibuscunque quidem ulceratus pulmo non fuerit, nihilominus tamen diuturnis febribus consumti sunt, sæpiusque duriter, & absque affectu

ἢ ἀναγωγῆς αἵματος, καὶ αὐτὸ ἐς *πύον, πύη, καὶ φθίσις κικλήσκεται. ἢν δὲ θώρηξ, ἢ πλευρὸν ἐμπυήσῃ, ἐπαναγῇ δὲ διὰ τοῦ πνεύμονος *ἐμπύη τὸ δὲ οὔνομα. ἢν δὲ ἐπὶ τοῖσι καὶ ὁ πνεύμων ἕλκος ἴσχῃ, ἀναβρωθεὶς ὑπὸ τοῦ διενεχθέντος πύου, τοὔνομα οὐκέτι †ἐμπύη, ἀλλὰ φθόην μεταλαμβάνει. ξύνεστι δὲ καὶ πῦρ ξυνεχὲς, ὡς μὴ δοκέειν, λῆγον μὲν οὔποτε, λῆθον δὲ δι᾽ ἡμέρης ἱδρῶτι καὶ ψύξει τοῦ σκήνεος. καὶ γὰρ καὶ τὰ *ἴδια φθόης ἐστὶ, ἣν ἡ θέρμη ζωπυρέῃ, καὶ ἐς νύκτα *ἐκλάμπῃ, ἡμέρην δὲ αὖθις ἐν τοῖσι σπλάγχνοισι φωλεύει. δήλη δὲ ἡ δυσφορίη, καὶ ἡ ἀδυναμίη, καὶ αἱ ξυντήξιες. *ἢν γὰρ ἀπεδιδρήσκε τοῦ σκήνεος δι᾽ ἡμέρης τὸ πῦρ, πῶς οὐκ ἂν ἔσαρκος τότε καὶ ἠδύνατο, καὶ εὐφόρως εἶχεν ὥνθρωπος. εὖτε γὰρ ἀνάγκη, ἐπὶ μᾶλλον τὰ δεινὰ *αὐξέεται. σφυγμοὶ μικροὶ καὶ ἀμυδροί, ἀγρυπνίη, ἀχροίη, καὶ τἄλλα πάντα ὁκόσα οἱ πυρεταίνοντες. ἰδέαι δὲ ὑγρῶν μυρίαι, πελιδνῶν, *μελάνων, κατακορέων, ἢ ὠχρολευκῶν, ἢ λευκοχλωρέων. πλαδέων, στρογγύλων. σκληρῶν, δυσλύτων. ἢ μανῶν λυομένων ἢ ἀνόσμων, ἢ κακοδμέων. ἅπαντα δὲ τάδε πύου ἔασι ἰδέαι. ὁκόσοι γὰρ ἢ πυρὶ ἢ ὕδατι τὰ ὑγρὰ τεκμαίρονται, οὐ πάρτα μοι δοκέουσι φθόην οἶδε γιγνώσκειν. πιστοτέρη γὰρ ἡ ὄψις ἁπάσης ἄλλης αἰσθήσιος, οὐ τῶν ἀναγομένων μοῦνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἴδεος τοῦ νοσέοντος. ἢν γὰρ καὶ δημότης ἴδῃ τὸν ἄνθρωπον ὠχρὸν, ἀδρανῆ, ἀναβήσσοντα ξυντετηκότα, ἀτρεκέα μαντεύεται φθόην. ἀτὰρ ἢ δὲ ἐκόσοισι μὲν ἕλκος μὲν οὐκ ἔστι ἐν πνεύμονι, ξυντετήκασι δὲ πυρετοῖσι χρονίοισι, πυκνὰ δὲ καὶ σκληρὰ καὶ ἀτελέα βήσσουσι,

* ἔμπυοι εἶδος.
† ἔμπυος.
* διὰ φθόης.
* λάμπῃ.
* οἱ.
* αὔξεται.
* μελανῶν.

βήσσουσι, καὶ ἀνάγουσι οὐδὲν, καὶ τούσδε φθισικοὺς κικλήσκουσι, οὐ πάνυ ἀσήμως. ξύνεσι δὲ τοῦ θώρηκος βάρος. πλεύμων γὰρ ἄτονος. ἄση, δυσφορίη, ἀποσιτίη, ἑσπέρη περίψυξις, καὶ θέρμη ἐς τὴν ἕω. ἱδρὼς ἄχρι θώρηκος τῆς θέρμης δυσφορώτερος. βηχὸς ἀναγωγαὶ ποικίλαι, ὁκοίας ἔλεξα. φωνὴ βραγχώδης. αὐχὴν ὑποσκόλιος, ῥαδινὸς, οὐκ εὐπεριάγωγος. ὁκοῖόν τι ξυντεταμένος. δάκτυλοι ἰσχνοί. τὰ δὲ ἄρθρα, παχέα. ὀστέων μούνων ἰδέη. σμύχονται γὰρ καὶ σάρκες. ὄνυχες γρυποὶ δακτύλων, αἱ κοιλίαι ῥυσαὶ, καὶ πλατέες. ὑπ᾽ ἀσαρκίας γὰρ, οὔτε τὴν περιταινίην, οὔτε τὸ στρογγύλον ἴσχουσι. διὰ τόδε καὶ ὄνυχες γρυποί. ἥδε γὰρ ἡ ἀνακωχὴ, καὶ ἡ ὑπόστασις αὐτέων, ἥτις ἐν τῇσι κορυφῇσι πεπλησμένη. εἵνεκεν αὐτῶν ἐστὶ καὶ ὁ πόνος, ὥσπερ καὶ (τὰ)* στερεά. ῥὶς ὀξείη, ἰσχνὴ, μῆλα ὑπερίσχοντα καὶ ἐρυθρὰ, ὀφθαλμοὶ κοῖλοι, στιλπνοὶ, γανόωντες, οἰδαλέοι, καὶ ὠχροὶ, ἢ πελιδνοὶ τὰ πρόσωπα. γνάθων τὰ λεπτὰ ποιεῖ ὀδοῦσι προσιζάνειν. μειδιῶσι ἴκελοι, τὰ πάντα νεκρώδεες. ὧδε καὶ τὰ πάντα ἴσχει. ἰσχνοὶ, ἄσαρκοι, βραχιόνων μύες ἄδηλοι, μαζῶν οὐδὲ ἴχνη, ἐκφανέες δὲ μοῦναι θηλαί. πλευρὰς οὐ καταλέξαι μοῦνον εὔσημον, ἀλλὰ καὶ ὅπη κραίνουσι, ἐστιδεῖν ῥηΐδιον. οὐδὲ γὰρ αἱ πρὸς τοὺς σπονδύλους συναρθρώσιες ἀξύγκρυπτοι. δῆλαι δὲ καὶ αἱ ἐς τὸ στέρνον ἐπιβολαί. τὰ μέσα τῶν πλευρέων, κοῖλα, ῥομβοειδέα, ὡς ἐς τὴν τῶν ὀστέων περιαγωγὴν, ὑποχόνδρια λαγαρὰ ἀνεσπασμένα, ἐπιγάστριον τῇ ῥάχει προσφυὲς καὶ λαγῶν ἄρθρα ἐναργῆ, *ἔξαρθρα, ἀσαρκώ-

* στερεαί.

* ἔξαρθρα.

ullo tussientes nihil reijciunt: hos quoque Phthisicos haud ita multum improprie nominarunt. Simul uero & his adest pectoris grauitas: pulmo enim infirmus est: angor, intolerantia, cibi fastidium, uespertina extremorum frigiditas, & matutina caliditas: sudor usque ad pectus, caliditate molestior: per tussim uaria, qualia memorauimus, extruduntur: uox raucescit: ceruix nonnihil tortuosa est, gracilis, non uersatilis, sed ueluti rigens atq; intenta: digiti tenues, sed articuli crassi sunt: ossium duntaxat species remansit. Siquidem & carnes extabescunt, ungues adunci fiunt: digitorum uentres rugosi & lati. Nam præ macie neq; fasciam ambientem, neq; rotunditatem obtinent, quamobrem & ungues adunci sunt. Ea est enim ipsorum requies & fulcimen, quæ ipsorum extremitates replet: quoniam & ipsi laborem sustinent, ut pote qui solida membra sunt. Item nares ijsdem acuminatæ, graciles: malæ extantes & rubidæ: oculi caui, lucidi, micantes: tumida, pallida, seu liuida facies est. Buccæ graciles faciunt ut dentibus propius admoueantur: ridentibus assimilantur, In omnibus denique cadaueris speciem referunt. Hunc in modum & cætera sese habent: tenues & carnibus priuati sunt: brachiorum musculi non apparent: mammarum neque uestigia extant; solæ autem papillæ cernuntur, costas non solum dinumerare perspicue licet, uerum etiam ubi desinant, intueri facile est. Neque enim cum uertebris factæ articulationes occultantur. Patent etiam in os pectorale costarum insertiones: quarum interstitia inania & caua sunt, Rhombi figuram secundum ossium circumductum ostendentia. Præcordia uacua ad superiora conuulsa sunt, abdomen & ilia spinæ dorsi cohærescunt, artus

artus conſpicui, prominentes, & macri ſunt: perinde ſe habent & tibia, & coxendix, & brachium. Spina enim uertebris ſuperextat, à priori parte caua, utriſque muſculis per tabem diſſipatis, ſcoptula operta tota ſeſe conſpectui offerunt, atque auium alas imitantur. Huiuſmodi ægrotis ſi aluus perturbetur, actum eſt: ſin ad ſanitatem uergant, pernicioſis contraria ſignis adueniunt. Porrò ſenes in hoc malum frequenter incidunt, & minimè euadunt. Iuuenes autem uſque ad florentem conſiſtentemq́; ætatem poſt ſanguinis rejectionem in phthiſim prolabuntur: inde ſaneſcunt quidem, ſed non facile. Pueri aſſiduè tuſſi uſq; ad phthoën nonnunquam diu exati facilè ad ſanitatem redeunt. Habitus uerò in id uitium proni ſunt graciles delicatiq́;, ſectilibus tabulis ſimiles, alarũ inſtar habentes, prominẽti gutture, albidi, rariori pectore. Regiones autẽ frigidæ atque humidæ huiuſce affectus germanæ ſunt.

DE PVRVLENTIS. Caput IX.

QVibus hominibus in cauis locis è regione pectoris, aut inferius ſub transuerſo ſepto puris abſceſſus fiunt, ſi per os id eijciunt, Empyi, hoc eſt, purulenti uocitantur. Si per aluum pus deijcitur, Apoſtematiæ Græco uocabulo dicuntur. Ac ſi in pectore quidem, cùm eſt ulceratum, in pulmone uerò, cum phthoë laborat, aut in ſublinente coſtas membrana circa latus, aut os pectoris, quod Græci Sternon uocant, aut inferius, ubi pulmo cum ſpina dorſi committitur, cohæreſcitque, aut ſi quo alio pectoris loco uitium ſit: omnibus ad pus excernendum uia per pulmonem munita eſt. Sub interſepto uerò in uiſceribus, jecore, liene, renibus per ueſicam, in mulieribus etiam per uterum tranſitus datur. Nempe cuidam ego aliquando abſceſſum laxioris inteſtini dextra in parte propè jecur diſſecui: multúmque inde puris effuſum eſt.

δέα, καὶ ἡ κνήμη ἰσχνόν τε καὶ βραχίων. ὑπερέχει γὰρ ἡ ἄκανθα τῶν σπονδύλων ἡ πρόσθεν κοίλη, τῶν ἑκατέρων ἐκλετηκότων μυῶν· ὠμοπλάται ἐκφανέες ὅλαι, ὅκως πτέρυγες ὀρνίθων. τουτέοισι ἢν κοιλίη ἐκταραχθῇ, ἀνέλπιστος. ἢν δὲ ἐς ὑγείην τρέπηται, τὰ ἐναντία τοῖσι ὀλεθρίοισι ἐπιφοιτῇ. γηραιοὶ μὲν οὖν ξυνεχέες πάσχειν. διαδιδρήσκουσι δ' ἥκιστα. νέοι δὲ μέχρι ἀκμῆς ἀπὸ αἵματος ἀναγωγῆς φθινώδεες γίγνονται, καὶ ὑγιάζονται μὲν, οὐ ῥηϊδίως δέ. παιδία ξυνεχῶς τῇ *βηχὶ μέχρι *φθόης κοτὲ ῥηϊδίως ὑγιάζεται. ἕξιες δὲ ῥαδινοὶ, σανιδώδεες, πτερυγώδεες, *ἐξέχεβρογχοι, λευκοὶ, ἀραιότεροι τὸν θώρηκα. χῶραι δὲ ψυχραὶ καὶ ὑγραὶ, ὁκόσαι τῷ εἴδεϊ τοῦ πάθεος ἀδελφοί.

* βήσση. * θόης.

* ἐξεχέβρογχοι ἄλλως ἐξεχέβρογχοι.

ΠΕΡΙ ΕΜΠΥΙΚΩΝ. Κεφάλ. θ.

Οἷσι ἐν τῇσι κοιλίῃσι τοῦ ἀνθρώπου κατ' ἴξιν τοῦ θώρηκος, ἢ τὰ κάτω ὑπὸ τὸ διάφραγμα πύου ἀποστάσιες γίγνονται, ἢν μὲν ἀνάγωσι, ἔμπυοι (οὗτοι) δὲ καλέονται. ἢν δὲ τὸ πύον διεξίῃ κάτω, ἀποστηματίαι κικλήσκονται. καὶ ἐν μὲν θώρηκι, ἐν τοῖσι ἕλκεσι, ἤ τι ἐν πνεύμονι, ἢν ἐκδέχεται φθόην, ἢ ὑπεζωκότι ἐν πλευρῷ, ἢ στέρνῳ, ἢ κάτω πῇ πρὸς τῇ ξυμφύσι τοῦ πνεύμονος κατὰ ῥάχιν, ἢ πῇ τοῦ θώρηκος ἄλλῃ ξυμπάντων δὲ ἐς ἀναγωγὴν ὁδὸς τῷ πύῳ πνεύμων. ὑπὸ δὲ τὸ διάφραγμα ἐν τοῖσι σπλάγχνοισι, ἥπατι, σπληνὶ, νεφροῖσι *κύστις. ἐπὶ γυναικῶν δὲ καὶ ὑστέρη. ἔταμον δὲ καὶ ἐγὼ ἐν κώλῳ τινὶ κοτὲ ἀπόστασιν (τὰ) ἐπὶ δεξιὰ πρὸς ἥπατι. καὶ πολλόν τι ἐσσύθη ἔξω πύον.

* κύστει.

πολλὸν

πολλὸν δὲ καὶ διὰ νεφρῶν, καὶ κύστιος ἐς ἡμέρας πλεῦνας ἐῤῥύη καὶ περιεγένετο ὥνθρωπος. αἰτίαι δὲ ξυναὶ μὲν ἁπάντων, πληγὴ, ἀπεψίη, ψύξις, ἡ δὲ ὁκοῖα τοιάδε. τοῖσι δὲ ἐν θώρηκι, βὴξ χρονίη, καὶ πλευρῖτις, καὶ περιπνευμονίη, καὶ ῥεῦμα χρόνιον. ἀτὰρ ἠδὲ ὀξείας νούσου ἐς ἕν τι τουτέων *ἀπόσκηψις. τὸ δὲ ὑγρὸν, ἄλλοτε μὲν ἀεργὸν, ἀδρανὲς, *ἐγκέεταί τῳ ἄλλῳ. ἄλλοτε μὲν δριμὺ δαπλῶς, καὶ σηπεδόνας ἐμποιέων μέσφι θανάτου. καὶ γὰρ καὶ ἰδέαι μυρίαι, ὁκόσας αὖθις φράσω. θῶυμα δὲ ὅκως ἐξ ὑμένος λεπτοῦ τε καὶ ἰσχνοῦ βάθος οὐκ ἴσχοντος τοῦ ὑπεζωκότος, τοσόνδε ῥέει πύον. πολλὸν γὰρ πολλοῖσι ξυνελέγη. αἰτίη δὲ φλεγμασίη ἀπὸ περιουσίης αἵματος, ἐφ' ἧ παχύνεται. οὐ μὴν ἀτὰρ ἠδὲ ἐκ πολλοῦ αἵματος, πολλὸν γίγνεται ἐν μέσῳ πύον. κὴν μὲν εἴσω ῥέπῃ, αἱ πλευραὶ τὰ ὀστέα κατὰ χώρην τὴν σφῶν αὐτέων, φθίσιν ἔλεξα προσθεν ἑτέρην ἔμμεναι συμβεβῶσαν κατὰ φύσιν. ἢν δὲ ἔξω ῥέπῃ, διΐσταται τὰ ὀστέα. ἐς γὰρ ἕν τι τῶν μέσων πλευρῶν τοῦ ἀποστάσιος ἡ κορυφὴ ἐγείρεται, εὖτε ἔνθα καὶ ἔνθα πλευραὶ παρωθέεται. σημήϊα δὲ τὰ μὲν ἁπάντων, ξυνά. τὰ δὲ ἑκάστου, ἴδια. βάρος ἢ πόνος γε, ξυνόν. πνεύμων γὰρ ἄπονος, πυρετοὶ ἀμυδροὶ, ῥίγεα πρὸς ἑσπέρην, ἱδρῶτες ἐπ' ἀνέσι, ἀγρυπνίη, οἰδήματα ἐν ἄκροισι ποσὶ καὶ χειρῶν δακτύλοισι, ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε καθεστάμενα, καὶ ἐπαιρόμενα. δυσφορίη, ἀποσιτίη, ἰσχνότης ὅλου. ἢν δὲ καὶ μῆκος ἴσχῃ ἡ μεταβολὴ, ἕξις φθινώδης. οὐ γὰρ

* ἀπόσκηψις.

* ὀκνίσται.

Multum quoque per renes & uesicam ad plures dies emanauit. Vnde & sanitatem homo adeptus est. Causæ uerò communes omnium hæ sunt, plaga, cruditas, frigus, & id genus alia. Porrò & quibusdam in pectore diuturna tussis incumbens, & lateris inflammatio, & uomica pulmonis, & fluxio longinqua, nec non & acuti morbi in aliquod istorum decubitus, purulentiæ originem præbent. At humor aliàs iners imbecillusque alij inhæret, aliàs acris & mordax, & ad mortem usque putrefaciens. Nam & species infinitæ sunt, quas suo loco postea memorabimus. Sed magnum profectò miraculum est, quomodo id fiat, ut ab exili tenuique membrana nihil crassitudinis habente, membrana inquam costas interius obtegente, tanta copia puris effundatur. Multum enim colligi in multis deprehensum est. Huius rei causa est inflammatio ex sanguinis multitudine oriens, ob quam membrana crassescit: uerum ex multo sanguine multum in medio pus contrahitur. Id si ad interiora subeat, costarum ossa suam propriam sedem obtinent, sed phthisis altera species superius à nobis memorata secundum naturam eueniet: sin ad exteriora procurrat, ossa disiunguntur. In aliquod enim inter costas medium spatium ipsius abscessus acies exeritur: quando in hanc atque in illam partem costarum ossa pelluntur. Notarum autem quædam omnium communes, quædam singulorum affectuum propriæ sunt: grauitas aut certè dolor, commune signum est. Pulmo enim dolorem non percipit, febres obscuræ, horrores uespertini, sudores in remissione, uigilia, tumores in extremis pedibus, manuumque digitis subinde consistentes, atq; insurgentes: inquies, cibi abominatio, totiusq; corporis macies. Quod si & in longũ mutatio producitur, habitus phthisicus redditur: neq; enim ultra

ultra in officio natura perseuerat: *concoctio enim antea familiaris abest, & bona corporis habitudo*, color, qualis belluæ, efficitur. Spiratio cunctis quidem mala, sed illis peior, quibus ad superiorem uentrem morbus ascendit. Quin etiam tussis ab initio tantisper uexat, donec inflammatio, quæ urget, perseuerat, quando & dolores, & horrores augentur: & caliditas, & uigilia, & spiritus difficultas adhuc magis increscunt. Venarum motus parui, torpentes, imbecilli fiunt: mens delirat, pectus distenditur. Verum enimuero si ad suppurationem inflammatio ueniat, omnia maxima fiunt: sed rejectio parua est cum majore tussi, & ex uiolento abscessu. Imprimis pituita fertur bile infecta, ad nigritiem uergens, tanquam admixta fuligine, adhuc tamen cruenta ac pinguis pituita est. Quòd si proximè rumpenda inflammatio est, quæ reijciuntur speciem carnis habent, crassioraque sunt. At si jam rupta sit, strangulatus discrimen impendet, si multum subitaneumque pus emanauit: si pedetentim uerò emittatur, exactè sanitas aduenit. Porrò si ad inferiora pus transire uelit, partes quidem superiores, ubi erat abscessus, acutus dolor occupat: aluus uerò humida est, primùm aquosa cum pituitosis deijciens, deinde cruenta quædam circumfluentia: rursumque carnosa, cùm jam effractus abscessus est. Hæc pus sequitur aut per aluum, aut per urinæ uias elabens. Sed materiæ ad renes & uesicam transmutationes meliores omnibus sunt. At si pus infra supràue feratur, eius color uarius est, pallidus, aut albus, aut cinereus, aut liuidus, aut ater, pus item aut olidum est, aut odore uacans: crassissimum, aut mediocris corpulentiæ: aut læue æquale, aut asperum inæquale. Et frustra caruncularum similia in eo fluitantia rotunda, aut lata sunt, quæ facilè ebluantur, aut tenacia. Vtque in summa de pure dictum sit,

ἐπιφύσις ἔργου ἔχεται. οὐ γὰρ πέψις οἰκείη παρέσθεν, οὐκ εὐσαρκίη, χροιὴ ζωώδης. ἀναπνοὴ πᾶσι μὲν κακή, κακίων δὲ, οἷσι ἐς τὴν ἄνω κοιλίην ἄτερ καὶ βὴξ τὰ πρῶτα, μέσφι ἂν ἡ φλεγμασίη, ἣ πιέζει, εὖτε καὶ πόνοι μέζονες καὶ ῥίγεα, καὶ θέρμη, καὶ ἀγρυπνίη καὶ δύσπνοια ἐπὶ μᾶλλον. σφυγμοὶ μικροί, νωθροί, ἀδρανέες, τὴν γνώμην παράληροι, διάτασις τοῦ θώρηκος. ἢν δὲ ἤδε εἰς γέννησιν ἥκῃ πύου, πάντα μέγιστα. ἀναγωγὴ δὲ σμικρὴ ἐπὶ βηχὶ μέζονι, καὶ ἐξ ἀποστάσιος βιαίης. τὰ πρῶτα φλέγμα τῶν χολοβάφων ἐπὶ τὸ μελάντερον, ὅκως ἐξ αἰθάλης. ἔπι δὲ δίαιμον καὶ παχέων. ἢν δὲ καὶ ῥαγήσεσθαι μέλλῃ, καὶ σαρκοειδέων βαθέων. καὶ ἢν ῥαγῇ, κίνδυνος μὲν πνίξιος, ἢν πολλόν τε καὶ ἀθρόον ἐκχυθῇ πύον. ἢν δ' ὀλίγον ἐκκρίνῃ χέδην, ἀτρεκέει. πύον ἢν κάτω περῆσαι θέλῃ, τὰ μὲν ἄνω μέρεα ἔνθα ἡ ἀπόστασις, ὀξὺς πόνος. κοιλίη ὑγρή, τὰ πρῶτα ὑδατώδεα ξὺν φλεγματώδεσι. ἔπειτα περίρροια αἱματωδέων, καὶ αὖθις σαρκοειδέων, ἢν ἤδη ῥαγῇ. ἕπεται δὲ τουτέοισι πύον, ἢ διὰ κοιλίης, ἢ οὔρων. ἀγαθαὶ δὲ πάντων μᾶλλον, αἱ ἐς νεφροὺς καὶ κύστιας μεταλήψιες. φέρεται δὲ, ἤν τε ἄνω, ἤν τε κάτω, χρόος πύου ποικίλον, ὠχρόν, ἢ λευκόν, ἢ τεφρεῖζον, ἢ πελιδνόν, ἢ μέλαν, καὶ κακῶδες ἢ ἄοσμον, καὶ παχύτατον. ἢ μέσως ἴσχον, ἢ λεῖον ὁμαλόν, ἢ τρηχύ, ἢ ἀνώμαλον, καὶ σαρκοειδέα τὰ * ἐμπλώοντα, στρογγύλα, ἢ πλατέα, ῥηιδίως ἀποπλυνόμενα, ἢ ἰξώδεα. ἀθρόον δὲ περὶ πύου εἰρῆσθαι,

* ἐμπλέοντα.

ὁκόσα μὲν λευκά, πέπονα, ἄνοσμα, λεῖα, στρογγύλα, καὶ ἀναβήσσεται θᾶσσον, ἢ ὑποφέρεται,* περιεστηκότα. ὁκόσα δὲ ἔξωχρα, χολώδεα, ἀνώμαλα, μοχθηρά. πολλὸν δὲ τουτέων κακίω, τὰ πελιδνά, καὶ μελανά. σηπεδόνα γάρ, (καὶ) ἀνεσθιόμενα σημαίνουσι τὰ ἕλκεα. προσξυνιέναι δὲ τουτέοισι καὶ τὴν ἕξιν, καὶ τὰ * ξυνομαρτέοντα τῇ νούσῳ. ἢν γὰρ ἐπὶ τῇ ἐκκρίσι εὐφόρως φέρῃ, ἄπυρος γίγνεται. εὖτε πέσσει, εὐχροῦς, εὔσιτος, ἢν ἀναβήσσῃ εὐμαρῶς, εὔσφυκτος, εὔτονος γίγνεται, ἀνώλεθρος ὁ νοσέων. ἢν δὲ ἐπιπυρεταίνῃ, καὶ πάντα ἐς κακὸν τρέπηται, ἀνέλπιστος. προσξυνιέναι δὲ καὶ τὰ χωρία, ἔνθα αἱ ἀποστάσιες. ὁκόσοισι γὰρ ἐν τῷ στέρνῳ τὸ ἐμπύημα γίγνεται, βραδέως ἀφίσταται. ψιλὰ γὰρ καὶ ἄσαρκα καὶ * χονδρώδεα τὰ μέρεα. τὰ δὲ τοιάδε, οὐ ῥηϊδίως δέχεται φλεγμονῆς περιουσίην. ἀνεκπύητα δὲ μίμνει πουλὺν χρόνον. ψυχροὶ γὰρ οἱ χόνδροι. ἀλλὰ τῶν δὲ ἀσινέες μὲν αἱ φλεγμοναί. τῆς ἕξιος δὲ κακαὶ συντήξιες. * μικρὸν γὰρ διαπυΐσκει χρόνον σπλήν, καὶ ἧπαρ, καὶ πνεύμων, καὶ διάφραγμα, ὀξύτερα μὲν ἐς ἐμπύην. ἐπικίνδυνα δέ, καὶ θανατώδεα.

* περιεστηκότα

* ξυναμαρτανόντα

* χονδρώδη

* ἴσ. μακρὸν

quæcunque alba feruntur, concocta, inodora, leuia, rotunda, & celerius extussiuntur, aut per aluum deturbantur, hæc tuta & salutaria sunt: quæcunque autem per pallida, biliosa, & inæqualia sunt, ea praua esse scito: sed multo his peiora, liuida & atra. Putredinem enim & exedentia ulcera significant. Ad hæc & habitum simul animaduertere conuenit, & quæ morbum comitantur: nam si excretionem bene tolerat, febre uacat, rectè concoquit, benè coloratus est, benè ad cibos se habet, si facilè extussit, si arteriarum motus bonus est, si uires firmæ, ægrotus perniciem euadit. At si febris superueniat, omniaque in deterius conuertantur, de salute desperatum est. Præterea & loci abscessibus occupati simul noscendi sunt: quibuscunque enim in osse pectoris, quod sternon uocant, empyema id est, purulentia fit; tarde abscedit. Nudæ enim & excarnes & cartilagineæ partes illæ sunt: eiusmodi uerò non facilè phlegmones redundantiam suscipiunt, & absque suppuratione multum temporis permanent. Siquidem res frigida cartilagines sunt, sed earum phlegmonæ minimè noceent. Ipsius uerò habitus colliquationes prauæ sunt: breui enim tempore suppurant. Lienis, iecur & pulmo & interseptum celerius quidem pus ducunt, sed periculosa & mortifera sunt.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ τὸν πνεύμονα ἀποστάσεων.

Κεφάλ. ι.

Εὖτε ὁκόσοισι περιπνευμονικοῖσι, ἢν φλέγμα εἴη, ἢ μὴ διαχέηται, περιγίγνονται. οἱ δὲ διαδιδρήσκοντες τὸ κάτοξυ τοῦ πάθεος, ἔμπυοι γίγνονται. τὰ μὲν οὖν μελλούσης ἢ τετελεσμένης

DE PVLMONIS abscessibus.

Caput X.

QVicunque pulmonia laborant, si pituita sit, nisi diffundatur, superstites erunt. Hi uerò morbi primum impetum euadentes purulenti fiunt. Futuri quidem, aut jam perfecti abscessus indicia in capite de purulentis expo-

expoſuimus. *At* cum perfectus jam abſceſſus eſt, non ui ac laboribus ad eum rumpendum reijciendumque, quemadmodum in alijs corporibus uſu uenit, opus eſt: ſed facilè per ſuperiora excernitur: cùm magis in raritatibus, quàm in corporis habitu diſtentio fiat. Rarus enim ac foraminulentus pulmo eſt, ſpongiæ ſimilis, humorem haud moleſtè ferens: qui aliam poſt aliam inanitatem euſque, donec ad aſperam arteriam deueniat, permutare ſolet. Circuitus autem humori faciles ſunt, quandoquidem flexile atque lubricum pus eſt. Reſpiratio etiam ſurſum ſpiritum efflat. Sæpius autem mortem effugiunt, niſi aliquando quiſpiam ſubitanea ac multi humidi attractione ſtranguletur, quod arteria puris multitudine obſtructa aërem non recipiat. Horum nonnulli progreſſu temporis moriuntur, quemadmodum phthiſici aut purulenti extingui ſolent. Sputa uerò candida ſunt, ſpumantia, cum ſaliua permixta, aliàs cineracia aut ſubnigricantia. Et bronchia, id eſt, aſperæ arteriæ circuli nonnunquam expuuntur ob ulceris uarietatem, ſi altè abſceſſus penetrat: quando & fragmenta uiſceris expelluntur. Raucefcunt: breue ſpirant: grauem uocem edunt: ipſorum pectora lateſcunt, & latioribus humiditatis cauſa indigent, oculorum nigræ partes fulgent, albæ uerò albiſſimæ fiunt, ac pingues: malæ rubent: uenæ in facie elatæ ac tumidæ ſunt. Mirum eſt autem in his, quòd tenor, quàm pro corpulentia; major eſt, animi uerò alacritas & conſtantia tenore potentior.

DE ASTHMATE, SIue Anhelitu.

Caput XI.

Sl à curſu, exercitationibus, & quolibet negotio ſpiritus ægrè redditur;

ἀποςάσιος σημεῖα ἐν τοῖσι * ἐμπύοισι ἔλεξα. ἢν δὲ τελεωθῇ, οὐ βίης καὶ πόνων ἐς ἀπόρρηξιν καὶ ἀναγωγὴν χρέος, ὅπωσπερ ἐν τοῖσι σώμασι. ἀλλὰ γὰρ ῥηϊδίως ἀναφέρεται, διατάσιος μᾶλλον τῶν * ἀραιωσίων γενομένης, ἢ περ ἔξιος σωμάτων. μανὸς γὰρ καὶ πολύτρητος ὁ πνεύμων, σπογγίῃ ἴκελος, οὐ χαλεπαίνων τῷ ὑγρῷ, ἄλλην ἀπ' ἄλλης εὐρυχωρίην ἀμείβων, ἔστ' ἂν ἐς μέσφι τῆς τρηχείης ἀρτηρίης ἥκειν. περίοδοι δὲ τῷ ὑγρῷ ῥηΐδιαι. εὐκαμπὲς γὰρ ἠδ' ὀλισθηρὸν τὸ πύον. ἀτὰρ καὶ ἡ ἀναπνοὴ ἄνω τὸ πνεῦμα φυσῇ. περιγίγνονται δὲ τὰ πολλὰ, εἰ μή κοτέ τις ἀναπνιγῇ ἀθρόην ἑλκύσει τοῦ ὑγροῦ, τῆς ἀρτηρίης οὐ δεχομένης τὸν ἠέρα πλήθει τοῦ πύου. θνήσκουσι δὲ μετεξέτεροι χρόνῳ τὸν φθινώδεα καὶ τὸν ἐμπυϊκῶν τρόπον. τὰ δὲ πῦα λευκὰ, ἔπαφρα, * σιάλῳ μεμιγμένα. ἄλλοτε δ' αὖ τεφροειδέα, ἢ ὑπομελανίζοντα. καὶ * βρογχίζον κοτὲ ἀνεπτύσθη ἐπὶ ποικίλῳ ἕλκεϊ, ἢν βάθος ἴσχῃ ἡ ἀπόστασις, εὖτε καὶ ἀπορρῶγες * ἀναφέρονται τοῦ σπλάγχνου. βραγχώδεες, βραχύπνοοι, βαρύφωνοι, τὰ στήθεά σφιν εὐρέα γίγνεται, καὶ εὐρυτέρων τῆς ὑγρασίης δέονται. ὀφθαλμῶν τὰ μέλανα, στιλπνά. τὰ δὲ λευκὰ, λευκότατα, καὶ πίονα. μῆλα ἐρευθῆ, φλέβες ἐν τῷ προσώπῳ κυρταί. θαῦμα δὲ ἐπὶ τουτέων. τόνος μὲν γὰρ, εὐσαρκίης μέζων. εὐψυχίη δὲ τόνου δυνατωτέρη.

ΠΕΡΙ ΑΣΘΜΑΤΟΣ.

Κεφάλ. ια.

ΕΙ ἀπὸ δρόμου, καὶ γυμνασίων, καὶ παντὸς ἔργου * δυσπνοεῖ ἡ ἀναπνοὴ, ἆσθμα

† ἐμπυϊκοῖσι.
* ἀραιώσιων.
* σιάλῳ.
* βραγχίζον.
* ἀναφέροντι.
* δυσπνοεῖ.

ἆθμα καλεῖται καὶ ἡ νοῦσος δὲ ὀρθόπνοια καὶ ἥδε κικλήσκεται) ἆθμα. ἐν γὰρ τοῖσι παροξυσμοῖσι, ἀθμαίνουσι καὶ οἵδε. ὀρθόπνοιαν δὲ ἐκάλεον, οὕνεκεν ὀρθίῳ σχήματι μοῦνον ἀναπνέουσι εὐφόρως, πνίγονται γὰρ * καταχλίσι. εἵνεκεν γὰρ τόνου, τοῦ ἐπὶ τῷ πνεύματι, ὀρθόπνοια τοὔνομα. ὄρθιος γὰρ ἀνατέταται ἐς ἀναπνοήν. κἢν ὕπτιος καταχλινθῇ ὤνθρωπος, κίνδυνος πνιγῆναι. πάσχει δὲ πλεύμων. ξυμπαθέει δὲ καὶ τὰ ξυντελοῦντα ἐς ἀναπνοήν, διάφραγμα, θώρηξ. ἢν δὲ * καρδίη πάθῃ, οὔκοτε ἐς πολλὸν * διαρέσκεται. τῇδε γὰρ ἡ τῆς ἀναπνοῆς καὶ τῆς ζωῆς ἀρχή. αἰτίη δὲ ψύξις καὶ ὑγρότης τοῦ πνεύματος. ὕλη δὲ, ὑγρὰ, παχέα, * κολλώδεα. εὐπαθέες δὲ γυναῖκες ἀνδρῶν μᾶλλον, ὅτι περ ὑγραί τε, καὶ ψυχραί. οἱ δὲ παῖδες, τούτων περιγίγνονται ῥηΐτερον. ἡ γὰρ φύσις ἐν αὐξήσει θερμῆναι δυνατωτάτη. ἄνδρες δὲ (εἰ) καὶ μὴ ῥηΐδιοι παθεῖν, ἀλλὰ θνήσκουσι θᾶσσον. ἀμβολὴ δὲ θανάτου, * ὅσοισι ἐν ἔργου πρήξει, ἢ ἐν εἰρίοισι πλεύμων θάλπεται καὶ * διαίθεται), ὁκοῖον τι τοῖσι τῆς τιτάνου ἐργάτῃσιν, ἢ χαλκεῦσι, ἢ σιδηρεῦσι, * ἢ καὶ λουτρῶν πυρσευτῆρι. μελλισμοῦ δὲ σημήϊα, βάρος τοῦ θώρηκος, ὄκνος ἐς τὸ ξύνηθες ἔργον, ἀτὰρ ἠδὲ ἐς ἅπασαν πρῆξιν, δύσπνοια ἐν δρόμῳ, ἢ πρὸς ὁδὸν ὀρθίην. βραγχώδεες, καὶ βηχώδεες, φῦσα ἐν τοῖσι ὑποχονδρίοισι, καὶ ἐρυγαὶ παράλογοι ἀγρυπνίη, θερμασίη νύκτωρ σμικρὴ, ἀσαφής. ῥῖς ὀξείη ἐς ἀναπνοὴν ἑτοίμη. ἢν δὲ ἐπὶ μεῖζον τὸ κακὸν ἕρπῃ, μῆλα ἐρυθρά. ὀφθαλμοὶ προπετέες, ὡς ἐπ' ἀγχόνῃ, * ῥωγμὸς, * ἐν ἐγρηγόρσει. πολλὸν δὲ μέζων * τὸ κακὸν

Asthma Græce, Anhelitus latine uocatur. Morbus quoque ille, quem Græci Orthopnæam dicunt, & ipse Asthma nominatur. In accessionibus enim & ipsi anhelant. Orthopnæam uero appellabant, quoniam erecto duntaxat corpore facile spiritum ducunt. Decumbentes enim strangulantur. Propter extentionem igitur, quæ in spirando adhibetur, affectui nomen Orthopnæa, id est, recta spiratio inditum est. Erectus enim homo ad respirandum extenditur. At si supinus decubuerit, strangulationis instat periculum. Afficitur autem pulmo, simul etiam quæ spirationi conducunt, afficiuntur interseptum & pectus. At si cor uitiatum sit, nunquam diutius uita produci poterit: hoc enim loco spirandi uiuendique initium situm est. Causa est frigiditas spiritus, atque humiditas: materia uero, *humidi, crassi, glutinosi humores.* Huic uitio mulieres oportunæ sunt magis, quàm uiri: quandoquidem & humidæ & frigidæ sunt. Pueri facilius, quàm hæ, liberantur. Nam ipsorum natura in incremento est, quæ ualentissime calefacere potest. Viri tametsi non facilè hoc morbo *capiuntur*, citius tamen capti pereunt. Differtur autem interitus quibuscunque opere conficiendo, aut lanis elaborandis pulmo incalescit, & accenditur; quemadmodum calcis opificibus, aut ærarijs, aut ferrarijs fabris, aut ignis in balneis excitatoribus. Morbi uero *imminentis* notæ huiusmodi sunt, grauitas pectoris: tarditas ad opus solitum, & ad aliud quodlibet gerendum: in cursu, aut in accliui itinere difficilis & ægra spiratio: raucescunt, ac tussiunt: flatus in præcordijs, atque eructationes præter *rationem* excitantur: uigilant: noctu parū, & obscurè incalescunt: nares acutas & ad spirationem paratas habēt. Si malū in peius ruat, malæ rubent: oculi prominēt, ueluti in his, qui strangulantur: stertunt, dū uigilāt; multo magis, cùm dormiunt:

* ἐν καταχλίσει.
* καρδίῃ.
* διαρκέσουσι.
* κολπώδεα.
* ἴσασι.
* διαθέεται.
* ἠλιουργῶν.
* βραγχώδεες.
* ῥαγχμὸς. ἄλλως ῥογμός.
* ἐγρηγόρσεις.
* ἐν ὕπνῳ τὸ κακόν.

dormiunt: humida, obscura, sonoque carens uox est: *multi & frigidi aëris cupiditate commoti, in locum sub dio profisciscuntur*: quælibet enim domus ipsis ad trahendum spiritum parua & angusta est. Erecti spirant, tanquam omni aëre attracto potiri cupientes, præ aëris autem cupiditate & os aperiunt, patefaciuntque, tanquam eo ampliore indigentes. Ipsorum facies præter malas, quæ rubent, pallida est: sudor circa frontem & iugula emanat: assidua & aspera tussis infestat: reijciuntur pauca, tenuia, frigida, ueluti quædam spumæ efflorescentia: inflante spiritu collum intumescit: præcordia reuulsa sunt: arteriarum pulsatus parui, crebri atque depressi: crura exilia. Quod si hæc ulterius crementum acceperint, instar comitialis morbi nonnunquam hominem strangulant. At si uertantur in melius, tussis al. longior & rarior fiet: plura excernetur saniosa sputa, & humidiora: multa per uentrem aquea exturbabuntur: urina copiosa scaturiet, licet nondum quicquam in ea subsidat: uox sonantior, clariorque reddetur: somni longiores, quantum satis fuerit, efficientur: præcordia remittentur: dolor interdum ad scapulas in remissione transiuit: anhelitus rarus, lenis, sed cum uocis asperitate fit. Ita sane mortem effugiunt: sed in morbi cessationibus, licet ipsi non decumbentes obambulent, secum tamen morbi signa circumferunt.

DE PVLMONARIIS.
Caput XII.

Anhelitus species Pulmonarium est, quod Græci pneumodes uocant. Et à pulmone uitium, quemadmodum & anhelitus, oritur. Quæ insunt enim, utriq; communia sunt, & exigua differentia est. Nam spirandi angustia, & tussis, & uigilia & caliditas utrumque uitium comitantur. Itē in cibos odiū, & totus corporis extenuatio. Id enim

ἐν ὕπνῳ. ὑγρὴ καὶ ἄηχος ἡ φωνή. πολλοῦ καὶ ψυχροῦ ἠέρος * ἐπιθυμίη. ἐς τὸ ὕπαιθρον ἵενται. πᾶς γὰρ αὐτέοισι οἶκος ἐς ἀναπνοὴν οὐ διαρκής. ἀναπνέουσι ὄρθιοι ὅκως ἅπαντα σπῆσαι τὸν ἑλκόμενον ἠέρα ποθέοντες, ὑπὸ βαρίης δὲ τοῦ ἠέρος καὶ διοίγουσι τὸ στόμα, ὡς τῷδε μέζονι χρεόμενοι. * ὠχροὶ τὰ πρόσωπα, πλὴν τῶν μήλων. τάδε γὰρ ἐρυθρά. ἱδρὼς περὶ μέτωπον καὶ κληῖδας. βὴξ συνεχὴς, βιαίη. ἀναγωγὴ σμικρὴ, λεπτὴ, ψυχρὴ, ἰκέλη ὁκοῖόν τι καὶ ἀφροῦ ἐπάνθισμα. τράχηλος οἰδέει πνεύματος πρήσι. ὑποχόνδρια ἀνεσπασμένα. σφυγμοὶ μικροὶ, πυκινοὶ, πιεζόμενοι, ἰσχνὰ σκέλεα. κἢν ὑπερταθῇ τάδε, ἀπέπνιξέ κοτε ἐπιληπτικῷ τρόπῳ. ἢν δὲ ἐς ἀγαθὸν τρέπηται, βὴξ μακροτέρη, καὶ ἀραιοτέρη. ἀναγωγὴ πλευνῶν τε πύων ὑγροτέρων. κοιλίης ταραχὸς πολλῶν ὑδατωδέων. οὔρων ἔκκρισις πολλὴ, κἢν ἐς ὑπόστασιν μηδέκω ἥκῃ, φωνὴ γεγωνοτέρη, ὕπνοι αὐτάρκεες, ὑποχονδρίων ἄνεσις, ἤκέ * ποτε πόνος ἐς μετάφρενον ἐπ' ἀνέσει. ἆσθμα ἀραιὸν, λεῖον, κερχνῶδες. ὧδε μὲν οὖν διαδιδρήσκουσι τὸν ὄλεθρον, ἐν δὲ τῇσι ἐπανέσεσι, κἢν περιῶσι ὀρθοστάδην, τοῦ πάθεος φέρουσι ξύμβολα.

ΠΕΡΙ ΠΝΕΥΜΩΔΩΝ.
Κεφάλ. ιβ.

Ἄσθματός ἰδέη τὸ πνευμῶδες, καὶ ἀπὸ τοῦ πνεύμονος τὸ πάθος ὅκως ἐπ' ἄσθματι. ξυνὰ γὰρ καὶ τὰ παρέοντα. σμικρὸν δὲ καὶ τὸ διάφορον. δύσπνοια μὲν γὰρ καὶ βὴξ καὶ ἀγρυπνίη καὶ θέρμη ξυνά. καὶ ἀποσιτίη καὶ ἰσχνότης ὅλου. καὶ γὰρ

ἐπιθυμίη ἐστὶ

ἤ κοτε

αἰσχρὸν ὂν τὸ κακὸν ἀποτείνεται, πλὴν οὐ περαιτέρω ἑνὸς ἔτεος. ἤν τε γὰρ τὸ μετόπωρον ἄρξῃ, εἰς τὸ ἔαρ ἢ τὸ θέρος ἀπογίγνονται· ἤν τε χειμὼν, ἐς τὸ μετόπωρον τελευτῶσι τὸν βίον. κοτὲ καὶ γέροντες ἁλῶναι ῥηΐδιοι καὶ ἀπόφρικτοι, ἁλόντες ὅσον βραχείης ῥοπῆς, ἐς εὐνὴν θανάτου χρέος. ἄγχιστα δὲ * ἅπαντες ἄπνοοι, σφυγμοὶ σμικροὶ, πυκνοὶ, ἀμυδροὶ, ἀλλὰ τάδε μὲν ξυνὰ πρὸς τὸ ἆσθμα. ἴδια δὲ ἀναβήσσουσι ὡς ἀνάξοντες. ματαιοπονέουσι δέ. οὐδὲν γὰρ ἀνάγουσι. * εἰ δέ τι τοῦ πλεύμονος ἀποῤῥαγείη βίῃ, σμικρὸν, λευκὸν, στρογγύλον. χαλαζῶδες. θώρηξ εὐρύτερος μὲν, ἀδιάστροφος, ἡ δὲ ἀνέλκωτος. * ἢν δὲ ἀνεκπύητος ὁ πνεύμων ἦ, ὑγρῶν δὲ ὁκοίων τι πεπηγότων * ἔμπλεως, διαλήψιες τῶν παροξυσμῶν τοῦδε μέζονες. οἱ μὲν οὖν ἀπεπνίγησαν θᾶσσον, πρὶν τι κάκιον ἐς τὸ πᾶν ἀποσκῆψαι. μετεξέτεροι δὲ ἐς ὕδερον περὶ λαγόνα ἢ ἀνάσαρκα τὸ πάθος τελευτᾷ.

γρ. ἅπαντες.
* ἢ δέ.
* εἰ δέ.
γρ. ἔμπλεω.

malum cum fœdum ſit, producitur, neque tamen anni ſpatium excedit. Nam ſi autumni tempore ægrotare quis inceperit, uere, aut æſtate futura uitam finiet: ſin hyeme, ſequenti autumno moriturus eſt. *Si quando ſenes, quos facile hic morbus capit, & horrore perculſi, eo uel leuiter tententur, lecto in quo mortem obeant, componantur, mortem non euadent, ſi ſemel hoc morbo uexati decumbant*, omnes ſimillime ſpiratione priuantur, arteriarum motus parui, crebri, infirmi ſunt. Sed hæc & in anhelitu reperiuntur. Priuatim uerò hi tuſſiunt, tanquam aliquid expulſuri, cum tamen irritus eorũ labor ſit: nihil enim reijciunt. Verum ſi quid ex pulmone ui extruditur, illud exiguum, album, rotundum, grandinoſumque eſt. Pectus in his latius utique eſt, non obtortum, non ulceratum. Tametſi autem pulmo non ſuppuret, humorum tamẽ ueluti concretorum plenus eſt. Temporis intercapedines inter hujuſce morbi acceſſiones longiores ſunt. Nonnulli ex his celerius ſuffocati ſunt, quàm aliquid deterius omne corpus inuaſerit. Nonnulli uerò in hydropem circa ilia, aut in eum, qui Anaſarca dicitur, morbus iſte mutatur ac deſinit.

ΠΕΡΙ ΗΠΑΤΟΣ.

Κεφάλ. ιγ.

Ἧπαρ σπληνὶ ἐς γένεσιν μὲν ἰσόρροπον. δεξιὰ γὰρ ἠδ' ἐπ' ἀριστερὰ τὰ σπλάγχνα ἰσάριθμα τῇ φύσει. αὐτοῖσι δὲ ἐς δύναμιν καὶ ἐν ὑγείῃ καὶ ἐν νούσοισι. ἐν ὑγείῃ μὲν ὅπερ τὸ κράτος τῆς τροφῆς τὸ ἧπαρ ἴσχει. ῥίζωσις γὰρ φλεβῶν ἧπαρ. ἀτὰρ (καὶ) ἐν νούσοισι καὶ ἐς ὑγείην πολλόν τι ἰσχυροτέρην ἔχει τοῦ θανάτου τὴν αἰτίην. ὁκόσον οὖν ἧπαρ ἐς ὑγείην κρέσσον, τοσόνδε κάκιον ἐν νούσοισι. καὶ γὰρ ἐπιφλεγμαίνει θᾶσσόν τε καὶ βιαιότερον, καὶ ἀφίσταται ξυνεχέστε-

DE IECORE.

Caput XIII.

IEcur lieni in generationem æquilibre eſt. Dextram enim leuamque partem hæc uiſcera occupant, naturaliter paria numero, ſed facultate tam in ſanitate, quàm in morbis imparia. In ſanitate quidem, quoniam principatum alimenti jecur obtinet, ſi quidem uenarum radicatio jecur eſt. Quin etiam in morbis ad ſanitatem conſequendã multo, quàm mors, ualentiorem cauſam habet. Igitur quantò ad ſanitatem jecur melius eſt, tantò & deterius à morbis afficitur. Etenim celerius & uiolentius inflamatur: & frequentius perniciо-

perniciosiusq; abscessum patitur. At duro tumore, qui scirrhus Graece nuncupatur, affectum uelocius, atque dolentius, quàm lienis, interficit. *Caeterum* quae ad inflammationem attinent, in libro de acutis morbis proposui. Quòd si in pus conuertitur, dolor acutus ad jugulum usque, aut (&) ad summum humerum pertinet. Nam prae onere interseptum, unde jecur suspensum est, detrahit: interseptum uerò membranam costis substratam degrauat: ipsum enim illa consequitur: quae planè ad jugulum usq; & ad summum humerum extenta est, atque haec omnia simul ad inferiora detrahuntur. Ignis acer cum horroribus in suppuratione exoritur: tussis arida non admodum crebra diuexat: colore herbaceo aegri tinguntur, si largius colorentur, in auriginem incidunt in albidum uergentes: somni haud ita uisis imaginibusque uacant. Prudentes uerò cum sint in omnibus, in aliquo tamen ad tempus oblato repente delirant, ad seque protinus reuertuntur. Tumor sub mammis, aut sub costis oritur: multi autem membranae Peritonaei tumorem esse falsò crediderunt. Verum si tumor sub spurijs costis fiat, cùm premitur, dolor excitatur: jecur intumescit: humiditate nanque refertum est. At si non sub osse remaneant, inflatur membranae signum. Et ipsius quidem circumscriptio & fines patent: post enim fibrarum circumductum in uacuum abdomen comprimens manus descendit, ac subsidet. Peritonaei uerò interminata duritia est: & extremitatis processus nequaquam cernitur. Porro si ad interiora subit abscessus, longè Medico natura praestat: aut enim ad intestina, aut ad uesicam pus conuertet. Verum multò innocentior est in uesicam uia. At si extra feratur abscessus, ipsum non secare utique malum est: nam si praetermittatur incisio, à pure jecur eroditur, nullaque mortis dilatio est. Si secare autem malis, profluuij sanguinis

ῥέοντι καὶ ὀλεθριώτερον. ἐπὶ σκίῤῥῳ δὲ ὠκύτερον σπληνὸς καὶ περιεργέστερον κτείνει. τὰ μὲν οὖν τῆς φλεγμασίης ἐν τοῖσι ὀξέσι ἔλεξα. ἢν δὲ ἐς πύον τρέπηται, ὀδύνη ὀξέα ἴσχει μέσφι κλειδὸς ἢ ἄκρου ὤμου. ὑπὸ γὰρ τοῦ ἄχθεος ἕλκει τὸ διάφραγμα, ἐξ οὗ τὸ ἧπαρ ἤρτηται. τὸ δὲ διάφραγμα τὸν ὑπὸ τῇσι πλευρῇσι ὑμένα ἕλκει. ξυνέπεται γὰρ αὐτέῳ. ὁ δὲ ἐπὶ τὴν κληῗδα * ἢ δὲ ἄκρω τῶν ὤμων ἀποτέταται, καὶ τάδε ξυνεφέλκεται κάτω. πυρετοὶ δριμέες ξὺν ῥίγεσι ἐπὶ τῇ ἀποστάσει, βὴξ ξηρὴ, οὐ μάλα πυκινὴ, χροιὴ * χλοηβαφοι. ἢν δὲ καλακορέως ἔωσιν ἰκτερώδεες, ἐς λευκοχλόου εἴδεος. ὕπνοι καθαροὶ φαντασίῃ οὐ μάλα. νηφαλέοι μὲν ἐς πάντα. ἐς ἕν δέ τι τῶν προσκαίρων ἐξαπίνης παρακοπαὶ, καὶ καλεσάθησαν εὐθέως. ὄγκος (ὑπὸ τιτθῇσι ἢ πλευρῇσι, ἀπάτη δὲ πολλοῖσι ὅκως) περιτοναίου γίγνεται. ἀλλ' ἢν μὲν ἡ ὑπὸ τὰς νόθας ὄγκος ὀδύνη πιεζομένοις, τὸ ἧπαρ οἰδέει. ἔμπλεον γὰρ * ὑγρασίης. ἢν δὲ μὴ ὑπὸ τὸ ὀστέον μίμνωσι οἰδέει, τοῦ ὑμένος τὸ σημεῖον. καὶ τοῦ μὲν περιγραφὴ καὶ τὰ οὔρια δῆλα. μετὰ γὰρ τὴν περιαγωγὴν τῶν λοβῶν ἐς λαγαρὸν τὸ ἐπιγάστριον πιέζουσα χεὶρ ἱζάνει. περιτοναίου δὲ ἀόριστος ἡ σκληρίη, καὶ τοῦ πέρατος ἡ ἀπόφυσις ἀφανής. ἢν μὲν εἴσω ἡ ἀπόστασις ῥέπῃ, πολλόν τι κρέσσων ἡ φύσις ἰητροῦ. ἢ γὰρ ἐς ἔντερα, ἢ ἐπὶ κύστιν τρέψατο πῦον. ἀσινεστέρη δὲ πολλὸν ἡ ἐς κύστιν ὁδός. ἢν δὲ ἔξω ῥέπῃ, κακὸν μὲν μὴ τάμνειν. * ἤν τε γὰρ οὕτως ἔχῃ, ἀνεσθίεται ὑπὸ τοῦ πύου τὸ ἧπαρ, καὶ οὐκ ἐς ἀμβολὴν ὁ θάνατος. ἢν δὲ θέλῃς τάμνειν, αἱμορραγῆσαι κίνδυνος,

* ὅδε
* χλοηβαφεῖ
* ἰχῶρος
* ἢν δὲ

κίνδυνος, καὶ αὐτίκα τὸν ἄνθρωπον ἐκθανεῖν. ἄσχετος γὰρ αἱμορραγίη ἐφ' ἥπατι. ἢν οὖν ἐς ἀνάγκην τομῆς κατίῃς κοτὲ, καυτῆρα ἔμπυρον διαφανέα πυρῶσαι καὶ διῶσαι μέσφι τοῦ πύου. τωυτὸ γάρ σοι τέμνει τε καὶ καίει. ἢν περιγίγνηται, πύον ἐκρεύσει λευκὸν, πέπον, λεῖον, κακῶδες, ὅτι παχύ. τοῖσδε καὶ πυρετοὶ καὶ τὰ δεινὰ ξυνδιδοῖ· ῥηϊδίως τε ἀθέλγεται πάντα. ἢν δὲ ἐς ἔντερον τὸ πύον ἐγχέηται, ἡ γαστὴρ πρῶτα μὲν ὑδατώδεα διαῤῥέει. ἔπειτα κρεῶν πλύμασι ἴκελα. αὖθις αὖ δυσεντερώδεα ὁκοῖα ἐφ' ἕλκεσι. ἄταρ καὶ * αἱμάλωψ κοτὲ καὶ θρόμβος ἠνέχθη. φέρεται καὶ χολὴ ξανθὴ, καθαρὴς, ἢ πρασοειδὴς, καὶ ὑστάτη ἐς ὄλεθρον μέλαινα. ἢν δὲ ἀνεκπύητον τὸ ἕλκος γίγνηται, καὶ κακώδεα ἡ γαστὴρ ὁκοῖόν τι σηπεδόνα ὑπάγει, τροφὴ ἄπεπτος διεκθέει ὑπ' ἀκρασίης κοιλίης τε καὶ ἐντέρων. οὐ * πέπτει γὰρ αὖθις εὖ ἔχον τὸ ἧπαρ. πῦρ τε ἐπὶ τοῖσδε δριμὺ, καὶ * πάντως ἐς κακὸν ἡ τροπή. σαρκῶν ξυντήξιες, σφυγμοὶ μικροὶ, δύσπνοοι. εὖτε οὐκ εἰς μακρὸν ἐτελεύτησαν τὸν βίον. μετεξετέροισι δὲ ἡ δυσεντερίη μὲν καὶ τὸ ἕλκος ἰήθη, ἐς ὕδρωπα δὲ κατέστρεψεν ἡ νοῦσος. ἢν δὲ ἅπαντα ξυνδιδῷ, πύον λευκὸν, λεῖον, ὁμαλόν. ἄνοσμον γὰρ ἐκρέει ἡ γαστήρ· πέττει δὲ τὰ σιτία, εὔελπις ὥνθρωπος. ἄριστον δὲ δι' οὔρων κεκρίσθαι· ἀσφαλεστέρη δὲ καὶ ἀσινεστέρη ἡ τῇδε τοῦ πύου ὁδός. ἢν δὲ ἀπὸ τοῦ φλεγμονῆς ἀνεκπύητον ᾖ τὸ ἧπαρ, ἄπορον μὲν οὐ γίγνεται, τὸν ὄγκον τε τὸν σκληρὸν ἵζον * εἰς σκίῤῥον ἱδρύεσθαι. εὖτε πόνος μὲν οὐ ξυνεχής. νωθὴς δὲ, ἢν παρῇ· ἀραιὴ δὲ καὶ θερμή. ἀποσιτίη, πικρῶν * γεύματα

[Margin notes: * καὶ αἱμάλωψ. — σπίπλει. — πάντοτε. — tis. — * γευμάτων.]

periculum instat, statimque hominem perdi contingit. Nam sanguinis è iecore profusio coërceri nullo modo potest. Igitur si aliquando necessariò ad sectionem uenire cogeris, ustorii ferramentum candens perspicuumq; ab igne accipito, & usque ad puris locum intrudito. Idem enim tibi & secat & coburit. Quod si homo periculū euadit: tum pus album effluet, concoctum, læue, olidum, quoniā crassum est. Illis febres & acerba remittunt, omniaque facilè mulcebuntur. Verum si in intestinum pus effunditur, ex aluo primū aquea feruntur, postea humori, in quo sint lotæ carnes, similia: item qualia in torminibus, ubi ulcerata intestina sunt, exire solent. Interdum cruentum uirus, interdum concretus sanguis effunditur. Fertur & bilis flaua, sincera aut porracea, & postrema interitum afferens nigra bilis. Si non *suppurat* ulcus, & mali odoris quædam ueluti putredinem uenter expellit, crudum alimentum præterfluit ob uentriculi intestinorumque intemperiem: neque enim benè se habens iecur iterum ea concoquit. Postea ignis acer suboritur, omniaq; in malum prolabuntur, carnes colliquatione tabescunt, motus arteriarum parui sunt, & ægra spiratio. Vbi haud ita multò post uitæ finis imponitur. Cæterum quibusdam difficultas quidem intestinorum, ulcusq; sanata sunt, morbus tamen in aquam intercute desijt. Quòd si omnia remittantur, pus album sit, læue, æquale, inodorum: uenter deijciat, & cibaria concoquat; homo in bona spe est. Optimum uerò est per lotium crisim fieri: hac enim securior est, minusque maleficus puris transitus. Verum si à phlegmone iecur non suppurat, nemini dubium fuerit, tumorem durum *subsidentem* in scirrhum mutari ac stabiliri: quando continuus dolor non infestat: cumque adest, obtusus iners que sentitur: rara uerò & caliditas: à cibis alienatio, ab amaris delecta-

delectatio, à dulcibus cõtristatio: horrore afficiuntur: subalbicant, uirent: lumbi ac pedes tument: facies corrugatur: *aluus sicca est*: dejectiones crebræ fiunt. Malorũ autẽ colophon aqua *intercutem*. Post aquã intercutem si multa urina & crassa feratur, multumq; in ea limosi subsideat, & cum impetu erumpat: humorem illũ intercutaneũ effluere posse sperandum est: si tenuis autẽ, subsidentia carẽs, paucaq; urina exeat: aquã intercutẽ auget fouetq;. Quod si pristinas uires natura recipiat, & quandoq; per uẽntrẽ cum impetu materiam deturbet, post multorum, crassorum, aquosorumq; depulsionẽ & ipsum hydropicũ morbum tollere cõsueuit. Verum id genus auxilij cum periculo est; post enim subitas & copiosas inanitiones, extremosq; casus prostratis interdum uiribus, quẽadmodũ in sanguinis profluuio accidere solet, ægri intereunt. Cũ minori autẽ noxa morbũ sudor, si liberalius effluat, dissoluit. Hydropici nanq; haud ita multũ, in summa cute humectari solẽt, atq; morborũ jecoris hic finis est. Quando in jecore pus nascitur. Adolescentes, & qui usq; ad consistentem ætatem peruenerunt, his uexantur morbis: mulieres minus his patiendis expositæ sunt. Hujusmodi uitiorũ causæ numerantur, uictus intẽperãtia, & longa ualetudo: præsertim post difficultatẽ intestinorum, & colliquationes. Quãdoquidem & eos syntecticos i. e. colliquatos nominarũt, qui post ulcera jecoris tabefacti moriũtur.

DE LIENE.
Caput XIV.

Lieni familiaris longus morbus est, quem Scirrhum nominant. Purulentia uerò haud ita facilè, quandoq; tamen efficitur: cum dolor non asper, tumor autẽ ingẽs spiratione major exoritur. Siquidem in dextram partem ad jecur usque tota communione *intumescere* uisus est. Vnde multi ut fallerentur in causa fuit: tanquam non lienis, sed membrana affecta esset. Nam peritonæon, quod Græci

ἡδονή, γλυκέων ἀηδίη, ῥιγώδεες, ὑπόλευκοι. χλωροί, οἰδαλέοι ὀσφὺν καὶ πόδας. πρόσωπα ῥυσά, γαστὴρ ξηρή, διαχωρήσιες πυκιναί. κορυφὴ δὲ τῶν κακῶν ὕδρωψ. ἐπὶ τῷ ὕδρωπι, ἢν μὲν οὖρα πολλά, παχέα, ὑπόστασιν ἔχοντα πολλήν, ἰλυώδεα καταῤῥαγῇ, ἐλπὶς ἐκρεῦσαι τὸν ὕδερον. ἢν δὲ λεπτὰ καὶ ἀνυπόστατα καὶ ὀλίγα, τῷ ὕδρωπι τιμωρέει. ἢν δὲ μεταβάλλῃ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἡ φύσις, καὶ καταῤῥαγῇ κοτὲ ἐς κοιλίην, ἐπὶ πολλοῖσι πάχεσι, ὑδατώδεσι, καὶ τὸν ὕδρωπα ἰήσατο. σφαλερὴ δὲ ἡ τοιαύτη ἐπικουρίη. ἐπὶ γὰρ τῇσι ἀθρόῃσι κενώσεσι, ἢ δὲ τῇσι ἐσχάτῃσι ξυμπτώσεσι, ἐξέθανόν κοτε ὑπ' ἀδυναμίης οἱ κάμνοντες, ὅκως ἐξ αἱμοῤῥαγίης. ἀσινέστερον δὲ λύει ἱδρώς, ἢν πολὺς ἐκρυῇ. οὐ πάνυ γὰρ ἰκμαλέοι οἱ ὑδρωπιώδεες. ἥδε τῶν ἐν ἡπατι παθέων ἡ τελευτὴ γίγνεται. ἢν δὲ ἐμπύῃ τὸ ἧπαρ, μείρακες, καὶ οἱ μέσφι ἀκμῆς, ἧσσον γυναῖκες. προφάσιες δὲ ἀκρασίη καὶ νοῦσος μακρή, μάλιστα ἐπὶ δυσεντερίῃ ξυντήξεσι. καὶ γὰρ δὴ καὶ τοὺσδε ἐπίκλησιν ξυντηκτικοὺς, τοὺς ἐπὶ ἕλκεσι ἥπατος ἰσχνοὺς ἀποθνήσκοντας.

ΠΕΡΙ ΣΠΛΗΝΟΣ.
Κεφάλ. ιδ.

Σπληνὶ ξύνηθες χρόνιον νόσημα, σκίῤῥος. ἔμπυος δὲ οὐ ῥηϊδίως γίγνεται δ' ὦν, εὖτε πόνος μὲν οὐ τρηχὺς, ὄγκος δὲ πουλὺς τῆς ἐπιπνοίης μέζων. ἐπὶ δεξιὰ γὰρ ἄφθη μέσφι τοῦ ἥπατος ὅλη τῇ κοινωνίῃ ἐποιδέων. τοὔνεκεν πολλοῖσι ἀπάτη γίγνεται, ὡς τοῦδε οὐκ ἐόντος σπληνὸς, ἀλλὰ τοῦ ὑμένος πάθος. τὸ γὰρ περιτόναιον φλεγμαῖνον

μαινοίσφίσι δοκέει. ἀπηνὴς δὲ καὶ ἀτέραμνος ὅκως λίθος. τοιόσδε τὰ πολλὰ ἐπὶ σκίῤῥῳ γίγνεται σπλὴν, οὔτε καὶ ἀποῤῥείη ξύνεσι παντελής. ἢν δὲ καὶ ἐμπυΐσκῃ εὐαφὴς μὲν, εἴκων ἐπὶ τῇ θήξει κατὰ κορυφὴν, ἔνθα ἡ τοῦ πύου γύνα. ὅπῃ δὲ ἀνεκπύητος, οὐκ εἴκει. ἄλλοτε δὲ τῇ κοιλίῃ ἅπας ἐπαιώρηται τῇδε κἀκεῖσε πρὸς τὰς ἀπώσιας φερόμενος, ἔς τ' ἂν σμικρότερος ἐὼν, χώρην ἐς τὸ ἐμπλώειν ἴσχῃ ναυτίη, ἀπορίη μάλιστα πρὸς τῇσι ῥήξεσι. ἐπὶ δὲ τάσιος σημήϊα, πυρετοὶ, πόνοι καὶ ῥίγεα. τὰ πολλὰ γὰρ ἔασι. ἄριγοι δὲ ἐπὶ βραχείῃ θέρμῃ, καὶ ἀνώδυνοι. τῇδε καὶ λέληθέ κοτε ἐς σπλῆνα *ἀπόστασις. μανὸν γὰρ καὶ ἐπαναίσθητον καὶ ἐν ὑγιείῃ τὸ σπλάγχνον. οἰδαλέοι, ὑδερώδεες, μελάγχλωροι ξὺν δυσφορίῃ, ἡ δύσπνοια ὡς ἀπὸ βάρεος τοῦ θώρηκος. ἐπίδηλον γὰρ τὸ κακόν. ἄχρι τῶν ἄνω γαστὴρ πίμπλαται ὑπὸ πνεύματος παχέος, ὁμιχλώδεος, ὑγροῦ, ὡς (μὴ) δοκέειν, οὐκ ἔτ' ἐόντος ὑγροῦ. βὴξ, πολλὸν θυμὸς ἐγγίγνεται, καὶ βραχέα ξηρὰ βήσσουσι, κοιλίη ἢν τι κάτω φέρῃ ὑδατώδεα, τὸ πρῶτον σμικρὸν ἐπικουφίζουσα. εἰ δὲ ἐπὶ μᾶλλον ἐκδιδῷ, ξυντήκει μὲν τὸν ἄνθρωπον, ὠφελέει δὲ οὐδὲν ἧττον. ἢν δὲ καὶ ἐκραγῇ, πύον μὲν καθαρὸν πέπον, οὔ κοτε ἐσαύθη, ὑπόλευκον δὲ καὶ τεφροειδὲς, ἄλλοτε δὲ τρυγῶδες ἢ πελιδνόν. ἢν δὲ καὶ βαθυτέρη ἡ ἀπόστασις γένηται, καὶ μέλαν τὸ ὑγρόν. εὖτε καὶ τοῦ χυμοῦ τι τοῦ σπληνὸς ἔξεισι, συντακέντος. μετεξετέροισι δὲ καὶ ὅλα μέλεα τοῦ σπληνὸς ἠνέχθη. εὔλυτος γὰρ καὶ φύσει σπλήν.

uocant, inflammatione occupari isti existimant. Contumax autem atque indomitus instar lapidis tumor est, talis plerunque à Scirrho lienis efficitur: quando & ambiguitas difficultasque maxima simul adest. Verum si forte suppuret, tractabilis est utique: & in parte summa, ubi puris quoque creatio est, tactui cedit. Quando uerò pus non ducit, tactui omninò resistit. Porrò nonnunquā scirrhus totus super uentrem suspensus est, in hanc atque in illam partem, prout impellitur, delabens: donec, pusillus eum sit, locum ad fluitandum habet. Adest nausea & anxietas: maximè cum instat eruptio. Incrementi autem notæ sunt, febres, dolores & horrores: multoties enim horrent: nonnunquam uerò non horrent, cùm breui caliditate, & dolore uacant. Hac de causa interdum & in splene abscessus oriens latuit. Rarum enim, & sensu carens in sanitate quoque uiscus est. Turgent isti, atque humoris, tanquam hydropici, pleni sunt, atro colore uiridi admixto suffusi, ægrè omnia patientes, pectore ueluti pondere oppresso grauiter spirantes. Euidens enim malum est, usque ad superiora spiritu uenter impletur crasso, caliginoso, humido quidem ad speciem, cùm tamen non sit humidus. Tussis adest, multumque irritantur, sed pauca sicca extruduntur. Venter si quæ infra depellit aquosa, primò paulum subleuat, deinde si largius deijcit, hominem quidem tabefacit, sed nihilominus iuuat. At si & abscessus ruptus fuerit, pus utique purum & concoctum nunquam excernitur, sed subalbidum & cinereum, quandoque fæculentum, aut liuidum. Quod si & profundior abscessus fuerit, nigra etiā fertur humiditas: quando & aliqua fucci lienis, qui simul tabescit, particula exprimitur. Quibusdā præterea & integræ lienis partes exierunt: siquidē & natura dissolubilis lienis est.

Cæterum,

Cæterum si morbus ulcere non substitit, sed in longum tempus extrahitur; cibos auersantur, malo sunt habitu, tumidi, aspectu fœdi, multis ulceribus toto corpore, sed maximè in cruribus scatent: rotunda, liuida, concaua, sordida, ægre sanabilia ulcera sunt, sicque demum tabefacti intereunt. At in exiguo tumore cum duritia & renixu indolentia est. Vnde fit, ut isti longiorem uitam ducant. Verùm si ab affectu superentur, aqua *intercutem*, aut phthisis necessariò sequitur: & corporis eliquatio superuenit. Atque iste sane pernicieі modus ipsos è uita migrare compellit. Pueri ac iuuenes facilè calamitatem hanc patiuntur, facileque inde liberantur: senes uerò non facilè utique læduntur, sed affecti euadere interitum nequeunt. Quin etiam seniores quidam nescientes ipsi uitio lienis absumti sunt: nam & pusillus tumor ipsis causa interitus fuit. Longa quoque ægritudo tabidos facit: & iuuenibus otium maximè nocet, quicunque à certaminibus exercitationibusque corpus quieti desidiæque tradunt: loca palustria, aquæ exuberantes, salsæ, uirosæ: inter anni tempora ferinus autumnus.

ἢν δὲ καὶ μὴ καθίστηται τὰ ἕλκει, μίμνει ἐς πολλὸν χρόνον, ἀπόσιτοι, κακόχροοι, οἰδαλέοι, ἰδέειν ἀπρεπέες, πολυέλκεες πάντῃ. μάλιστα δὲ ἐς κνήμας στρογγύλα, πελιδνὰ, κοῖλα, ῥυπαρὰ, δυσαλθέα τὰ ἕλκεα. τῷ δ' ἐπιξυντακέντες ὤλοντο. ἐπὶ δὲ σμικρῷ ὄγκῳ μετὰ σκληρίης, ἀντιτυπίης, ἀπονίη. διὰ τόδε πολλὸν χρόνον ζῶσι οἵδε. εἰ δὲ τοῦ πάθεος ἥττοιτο, χρεὼν ὕδρωψ, ἢ φθίσις, καὶ τοῦ σκήνεος τηκεδὼν ἐπιγίγνεται. ἀτὰρ ἢ δὲ * τουτέου τρόπος τοῦ ὀλέθρου σφέας τοῦ ζῆν ἐξάγει. παιδία μὲν οὖν καὶ νέοι παθεῖν τε ῥηΐτεροι καὶ ἀπαλλαγῆναι ῥηΐτεροι. γέροντες δὲ οὐκ εὐπαθέες μὲν, διαδρῆναι δὲ ἀδύνατοι. ἀτὰρ καὶ πρεσβῦται ἔλαθόν τινες ὑπὸ σπληνὸς διαφθαρέντες. καὶ γὰρ ὁ ἐπὶ σμικρῷ ὄγκῳ τοῦ ὀλέθρου σφίσιν ἡ ῥοπή. φέρει δὲ καὶ νοῦσος μακρὴ, φθινώδης, καὶ νέοισι ἀεργίη μάλιστα, ὁκόσοισι ἀπ' ἀγωνίης ἢ γυμνασίων πολλῶν, ἄπονον τὸ σῶμα. χωρία * ἑλκώδεα, ὕδατα πλατέα, ἁλμυρὰ, βρομώδεα, ὡρέων τὸ θηλειῶδες μετόπωρον.

* αὐτός. * ἑλώδεα.

DE MORBO REGIO.
Caput XV.

Sibile flaua, uitellina, aut crocina, aut nigra cum uiridi mixta omne corpus à uiscere suffusum sit; affectus hic à Græcis Icterus, à Latinis Regius morbus, siue Arquatus, siue Aurigo dicitur. Difficile utique in acutis malum est: quia non solum ante septimum apparens, sed etiam post septimum infinitos necauit. Rarò autem ad extremum febrem benè iudicauit: ipse uerò haud facilè discutitur. Neque uitio iecoris tantummodo prouenit, ut nonnulli Medicorum existimant:

ΠΕΡΙ ΙΚΤΕΡΟΥ.
Κεφάλ. ιε.

Ἢν χολῆς ξανθῆς λεκιθώδεος ἢ κροκοειδέος ἢ τῆς μελαγχλώρου, ἐς τὸ παντελὲς ἀνάχυσις ἀπὸ τοῦ σπλάγχνου γένηται, τὸ πάθος ἴκτερος κικλήσκεται, χαλεπὸν μὲν ἐν ὀξέσι. οὐ γὰρ μόνον πρὸ ἑβδόμης κτείνει φανὲν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἑβδόμην ἔκτεινε μυρίους. σπανίως δὲ οὔτε ἔκρινε πυρετὸν ἐς τέλος τὸ πάθος ἀλλ' αὐτὸς οὐ ῥηϊδίως λύεται, ξυνίσταται δὲ οὐκ ἐπ' αὐτῇ μοῦνον ἥπατος, ὅκως πολλοῖσι τῶν ἰητρῶν δοκέει, ἀλλὰ κοιλίῃ,

καὶ σπληνὶ, καὶ νεφροῖσι, καὶ κώλῳ τε ἐφ'
* ὧδε. ἥπατι μὲν *ὧδε. ἢν φλεγμαίνῃ ἢ
μῖν ἢ σκίρρον ἴσχῃ τὸ ἧπαρ, ἀτρέμιον
δὲ τὸ ἐς ἐργασίην ἔῃ, τίκτει μὲν ἐν τῷ
ἥπατι χολὴν, καὶ διακρίνει τήνδε ἡ ἐν
ἥπατι οὖσα κύστις. ἀλλ' ἢν αἱ φέρου-
σαι ἐς τὸ ἔντερον τὴν χολὴν ὁδοὶ
ὑπὸ τῆς φλεγμασίης, ἢ τοῦ σκίρρου
φραχθῶσι, πλημμυρῇ δὲ ἡ κύστις,
παλλίσσυτος ἡ χολή. τῷ αἵματι συμ-
μίσγεται. τὸ δ' αἷμα, ἐς πᾶν τὸ σκῆ-
νος φοιτέον, ἄγει τὴν χολὴν παντὶ
* ἰδίη. τῷ σώματι. γίγνεται δ' ἡ *ἰδέη χο-
λῆς. λευκὰ δὲ καὶ ἀργιλλώδεα τὰ σκύ-
βαλα. οὐ γὰρ γίγνεται χολόβαφα,
ὅτιπερ οὐκ ἴσχει τοῦδε τοῦ χυμοῦ τὴν
ἐπιῤῥοήν. τῇδε καὶ γαστὴρ ἐπίξηρος.
* δίνατι. οὔτε γὰρ ὑγραίνεται, οὔτε *δάκνεται
χολῇ. χροιὴ δὲ, τοῦ λευκοχλόου εἶδος.
ἐπὶ σπληνὶ δὲ ἢν ἴκτερος φανῇ, με-
λάγχλωρος. μέλαινα γὰρ αὐτέου
ἡ τροφὴ, ὅτιπερ ἐκμαγεῖόν ἐστιν αἵ-
ματος μέλανος, οὗ τὴν ἀκαθαρσίην
ἐοῦσαν οὐ δέχεται, οὐδὲ ἐκπονέει νο-
σέων ὁ σπλήν. ἡ δὲ ξὺν τῷ αἵματι
πάντῃ φοιτῇ. διὰ τόδε μελάγχλω-
ροι ἀπὸ σπληνὸς ἰκτέρου. ἀτὰρ καὶ
ἐπὶ τοῖσι σκυβάλοισι τοῖσι ξυνήθεσι, ἔτι
* μελάντεροι χροιῇ. καὶ *μελαντέρῃ χροιῇ. τὸ γὰρ σπληνὸς
τροφῆς τὸ περιττὸν, ἐς ἔξοδον περίττω-
μα γίγνεται, καὶ ἐπὶ κώλῳ καὶ γαστρὶ
* ἴκτερος. *ἴκτερος, ἤνπερ εἰς πέψιν ἡ γαστὴρ
καὶ τῷ κώλῳ κακωθῇ. καὶ γὰρ (καὶ) ἐν
τῷ κώλῳ πέψις, καὶ ἀπὸ τοῦδε ἡ ἐς τὸ
ἧπαρ ἀναγωγὴ τροφῆς. ἢν οὖν ὠ-
μότερον τὸ ἧπαρ τὴν ἄλλην τροφὴν
* ἰδίην ἐργασίην. λάβῃ, τὴν μὲν *ἰδίην ἐργασίην πο-
νέει. τὴν δὲ ὀθνείην, ἐᾷ. τὸ γὰρ ἐν τῇ

sed & uentriculus, & lienis, & renes, & laxum intestinum in causa sunt, & ab iecinore quidē nascitur, si phlegmone aut scirrho uiscus, illud opprimitur, à solito tamen munere non impeditur. Creatur enim in iecinore bilis, eamque in iecinore posita uesica secernit. Verum si meatus ad intestinum bilem deferentes phlegmone, aut scirrho interclusi fuerint, uesica autem exundauerit, bilis retrò labitur. Cum sanguine igitur miscetur, qui per totum corpus discurrens, secumque bilem uehens in omnia membra diffundit: atque ita corporis species bile tingitur. Stercora uerò albida sunt, & argillam referentia. Neque enim bile colorantur, quoniam humoris eius affluxu carent. Icciro & uenter ualde siccus est, siquidem bile nec madet, neque stimulatur. Color *autē ad albū cum uiridi mixtū uergit*. Si morbus regius ab liene ortum habeat, color est ater cum uiridi mixtus. Ipsius enim atra bilis alimentum est: cum sanguinis atri effigies quædam ac simulacrum sit, cuius purgamenta non suscipit, neque elaborat lienis ægrotans. Inde fit ut per omne corpus cum sanguine dilabantur. Propterea lienis arquato laborantes cum uiriditate quadam nigricant. Ipsorum quoque consueta stercora nigriore colore imbuta sunt. Nam quod alimenti in splene abundat, ad uias exitus tanquam recrementum propellitur. A laxo etiam intestino & uentriculo arquatus prouenit, ubi concoquendi facultas in uentriculo & laxo intestino, quod Græci Colon nominant, læsa fuerit. Nam & in colo concoctio efficitur, & ab ipso alimentum in iecur digeritur. Igitur si aliud alimentum crudius iecur susceperit, proprium quidem elaborat, & conficit, alienū uerò dimittit. Sanguis enim, qui

qui distribuitur, coli cessationem atque inertiam retinens, in omnem partem labens eam dissseminat. In colo autem cruditas ipsius bilis effectrix est. Hunc sane in modum ab omnibus uisceribus arquatus oriri poterit, non modo ab ijs, quæ iecori escam suggerunt, sed etiam ab ijs, quæ à iecore suscipiunt. Neque enim per canales duntaxat sensiles, sed multò copiosius per halitus natura in omne corpus alimenta distribuit, qui à toto in totum natura ipsos per solidas ac densas partes dirigente discurrere facilè queunt: gignuntur itaque halitus bile infecti: & corpus, ubi insederint, colorant. Nempe per aluum laborante colo non fit albida excretio: iecur enim creandis succis nullam noxam patitur, exitumque bilis ad intestina patentem habet. Habitus quoque totius corporis ad morbum regium citandum summopere efficax est. Habet enim & in toto caussam, quæ huiusmodi est. In omnibus corporis partibus calor ad concoquendum insitus est: in omnibus item humorum est creatio ac separatio. Sed aliorum alia, singulis autem propria, ut pote in carne sudor, in oculis lachryma, in articulis & naribus mucus, in auribus Cypselis græcè dicta, Latini aurium marmorata, seu cerumina uocant. Itaque si ad singula obeunda munera calidum fatigatum lassatumque fuerit, ipsum quidem in acre atque igneum uertitur, humiditates autem omnes in bilem abeunt. Ignis enim opera amara & bile infecta sunt. Quòd si & in sanguine cruditas incidat, sanguis biliosus efficitur, & quoquouersus nutriens dispergitur. Propterea & ubiq; bilis conspicitur. Planè acerbum id malum est, color uerò specie horribilis. Etenim colore aurum repræsentat: sed nō homine decet, quod in lapide pulchrum fuerit. At superuacuum mihi uidetur,

ἀναδόσει αἷμα, τὴν ἀεργίην τὴν τοῦ κώλου ἐπέχον, διασπείρει παντὶ χεόμενον. ἀπεψίη δὲ ἡ ἐν κώλῳ, χολῆς ἐστὶ ἐργασίη. ὧδε καὶ ἐπὶ παντὶ γίγνεται σπλάγχνῳ δυνατὸν ἴκτερον, οὐ μόνον τῶν ἐς τὸ ἧπαρ πεμπόντων τροφήν. ἀλλὰ καὶ ἣν ἀπὸ ἥπατος λαμβάνει. οὐ γὰρ ὀχετοῖσι αἰσθητοῖσι μοῦνον ἡ φύσις παντὶ διαπέμπει τὴν τροφὴν, ἀλλὰ πολλῷ πλέον ἀτμοῖσι, οἵπερ ἀπὸ παντὸς * εἰς πᾶν ἐνεχθῆναι ῥηΐδιοι, τῆς φύσιος αὐτοὺς (καὶ) διὰ στερεῶν καὶ πυκινῶν ἀγούσης. γίγνονται οὖν οἱ ἀτμοὶ χολόβαφοι, καὶ χρώζουσι, ἣν ἵζωσι τοῦ σώματος. οὐ μὴν ἐπὶ κώλου * ἡ τῆς κοιλίης ἔκκρισις λευκή. ἀσινὲς γὰρ τὸ ἧπαρ ἐς γένεσιν, καὶ ἔκροον ἴσχει ἐπὶ ἔντερα χολῆς. δυνατωτάτη δὲ καὶ ἡ ἐπὶ τῷ παντὶ ἕξις, ἴκτερον τεκεῖν. ἴσχει γὰρ καὶ ἐν ὅλῳ τὴν αἰτίην. ἔστι δὲ τοιήδε. παντὶ μὲν τὸ θερμὸν ἐς * πέψιν, παντὶ δὲ ὑγρῶν γέννα καὶ διάκρισις, ἄλλων μὲν ἄλλη, ἑκάστῳ δὲ οἰκείη. ἐν σαρκὶ μὲν ἱδρώς, ἐν ὀφθαλμοῖσι δὲ δάκρυον. ἐν ἄρθροισι δὲ καὶ ῥινὶ μύξη, ἐν ὠσὶ κυψελίς. ἢν οὖν ἐς ἕκαστον ἔργον τὸ θερμὸν ἐγκάμῃ, αὐτὸ μὲν ἐς δριμὺ, καὶ πυρῶδες ἐτράπη. τὰ δὲ ὑγρὰ πάντα γίγνεται χολή. πυρὸς γὰρ ἔργα πικρὰ καὶ χολόβαφα. ἢν δὲ καὶ ἐν αἵματι ἀπεψίη ξυμφῇ, γίγνεται τὸ αἷμα χολοειδὲς, σκίδναται δὲ παντὶ τρέφον. διὰ τόδε παντὶ φαίνεται χολή. δεινὸν μὲν γὰρ τὸ πάθος, φοβερὴ δὲ ἡ χροιὴ εἴδει, καὶ χρυσοειδέες ἔασι τὴν χροιήν. οὐ γὰρ ἀνθρώπῳ εὐπρεπὲς, ὅ γε ἐν λίθῳ καλὸν ἔῃ. περιττὸν δέ μοι φράζειν καὶ

πόθεν τοὔνομα, πλὴν ὁκόσον τῶν χερσαίων ἰκτίδων τῶν τετραπόδων θηρίων. τοιοῖσι δὲ ἔασι οἱ ὦπες οἵδε. εἴδεα τοῦ πάθεος δοιά. ἢ γὰρ ἐς τὸ ξανθὸν, καὶ τὸ κροκῶδες ἐτράπη τοῦ λευκοχλώρου εἴδεος, ἢ ἐς τὸ πελιδνὸν καὶ μέλαν. τῶν δὲ μέντοι ἡ αἰτίη. εἴδη δὲ καὶ χολῶν ἐστὶ αἰτίη. καὶ γὰρ τῆς δὲ ἡ μὲν ξανθὴ, λεπτὴ, διειδὴς, λεπτοτέρου εἴδεος, ἢ ἐς τὸ πελιδνὸν καὶ μέλαν· ἡ δὲ κατακορὴς, ὡς κρόκον, ἢ λέκιθον φάναι τοῦ αὐτοῦ εἴδεος. δευτέρη δὲ μελαντέρης χροιῆς πρασίζουσα, ἰσατώδης, μέλαινα. μυρίαι δὲ ἐν μέσῳ τῶν χροιῶν * παραλλαγαί. παρὰ δὲ τὸ θερμὸν τουτέων καὶ τὰ ὑγρὰ, ἡ τροπή. ἀλλὰ καὶ τὰ σπλάγχνα τοῦδε ἐστὶ αἴτια. ἢν ἢ ξανθὸν, ὡς τὸ ἧπαρ. ἢ πελιδνὸν, ὡς ὁ σπλήν. ἢν μὲν ἐπὶ σπλάγχνῳ τινὶ ἴκτερος γένηται, ἐπὶ ἥπατι μὲν, τὰ ἥπατος περιφανέα. ἐπὶ δὲ σπληνὶ, τὰ σπληνός. ἕκαστα δὲ τὰ τῶν ἄλλων ἑκάστου. ἢν δὲ μηδενὸς φαίνηται, τῆς ὅλης δ' ἕξιός ἐστιν. ἡ πάθη διαφανῆ δὲ καὶ τὰ ἐν τοῖσι λευκοτάτοισι ὀφθαλμοῖσι. μετώπου δὲ, περὶ κροτάφοισι μᾶλλον τοῖσι λευκοῖσι φύσει, καὶ ἐπὶ σμικρῷ ἰκτέρῳ ἡ χροιὴ μέζων * ἐπανθέει. ὁκόσοισι μὲν οὖν μέλας ὁ ἴκτερος, χροιὴ μελαγχλωρὴ, ῥιγώδεες, ἀδρανέες, ὄκνῳ εἴκοντες, ἄθυμοι, βρομώδεες δὲ τὴν ὀσμὴν, πικροὶ δὲ τὴν γεῦσιν, τὴν ἀναπνοὴν οὐκ εὔκολοι. γαστέρα δακνώδεες, διαχωρήματα πρασοειδέα, ὑπομέλανα, ξηρὰ, μόλις διαχωρεόμενα, οὖρα κατακορέα ἐπὶ τὸ μελάντερον. ἄπεπτοι, ἀπόσιτοι,

* παραλλαγάς.

* ἐπανθέουσι.

unde id nomen Icterus tractum fuerit, explicare: præterquam à terrestribus feris quadrupedibus; quas Græci Ictidas, latini Viuerras, aliqui Martes uocant, *& syluestris mustelæ species est.* His enim bestijs oculi huiusce modi colore tincti sunt. Duæ sunt huiusce labis species: aut enim in flauum croceumque uergit, simulque albicat & uirescit: aut in liuidum nigrumque declinat, *atque istorum quidem causa est; ea uero & generabilis sunt.* Aliqua enim bilis flaua est subtilis, perspicua, tenuioris generis: aut ad liuidum atrumque uergens: aliqua magis colore saturata, ut crocum, aut uitellum ejusdem speciei quis affirmet. Secunda bilis species nigrioris coloris est, porri, aut isatidis herbæ colorem referens, atra. Inter hæc extrema infinitæ sunt colorum uarietates. Penes autem calorem atque humiditates istarum mutatio fit. Quin etiam uiscera hujusce uarietatis causæ sunt: ut puta si flauum uiscus sit, quale jecur est: aut liuidum, qualis lienis. Quocirca si ab aliquo uiscere arquatus oritur: à jecore quidem, jecoris notæ sunt: à liene, lienis: singulorumque, unde oritur, membrorum indicia apparent. Si nullius membri signa uideantur, uniuersi habitus ægritudo est. Perspicua uerò sunt & ea, quæ in albissimis oculis cernuntur. Frontis autem secundum tempora, in corporibus naturaliter albis præcipuè, & in paruo arquato color exquisitior efflorescit. Porrò quicunque nigro arquato laborant, in his ater color uiridi commixtus apparet, iidem frigent, imbecilli, desides, tristes, atque demissi animo sunt, tetrum odorem exhalant: gustatum amarum habent: spiritus non facilè ducunt: in uentriculo morsum percipiunt: alui excrementa porracea, subnigra, arida sunt, ægrèque descendunt. Vrina benè colorata est ad nigrius uergens: ad hæc cruditate laborant, cibum detestantur, uigi-

uigilant, mærent, melancholia agitantur. At in albiore arquato color est ex albo & uiridi temperatus: mentes sunt hilariores: cibos accipere primò eos piget, sed ubi cæperunt, nauiter comedunt: facilius, quàm priores, concoquunt: alui purgamenta alba sunt, arida, cretacea, lotium reddunt flauum, pallidum, crocinum. In utrisque corpus omne pruriginosum est: calor in naribus exiguus quidem, sed mordax percipitur: nam biliosum distrahit laniatque. Gustatus amarorum quidem non amarus, quod mirum est, non tamen dulcis: dulcium uerò amarus. In ore nanque bilis in lingua residens, & prius cibis occurrens sensum hunc ludificatur ac decipit. Lingua enim bile suffusa cibos non sentit, atque antea quidem jejunij tempore bilis quiescit: neque iccirco lingua propter consuetudinem ægre fert: uerùm si cibis excitata bilis efferbuerit, ipsa cibis objecta prius linguam mouet ac stimulat. Itaque siue amara sit esca, amari sensus est, siue dulcis, biliosi perceptio. Bilis enim sensio præuertit. Falluntur autem, qui amara uideri dulcia existimant. Res enim haud ita se habet: sed quoniam membrum amaro aliquo delibutum duntaxat propter morbi consuetudinem amaritiem non percipit, ideò speciem dulcescentis repræsentat. Verum in dulcibus & amaris cibarijs idem status reperitur. Fallacium igitur ciborum uelamentum bilis est. Vtique si nullius uisceris calefactio euidens fuerit, plerunque sine noxa arquatus est, sed diuturnior. Si perseuerauerit, atque

ἄγρυπνοι, ἄθυμοι, μελαγχολώδεες. ἐπὶ δὲ τὸ λευκότερον, χροιὴ μὲν *λευκόχλωροι, γνώμη δὲ φαιδρότεροι. σιτίων ἄρξασθαι μὲν ὀκνηροί, ἐμφαγεῖν δὲ οὐκ ἀγενέες, πέψαι ῥηΐδιοι τῶν πρόσθεν μᾶλλον. διαχωρέουσι λευκά, ξηρά, ἀργιλώδεα, οὐρέουσι ξανθά, ὠχρά, κροκοειδέα. ἀμφοῖν δὲ τὸ ξύμπαν σῶμα κνησμῶδες, θέρμη ἀνὰ ῥῖνας, σμικρὴ μὲν, δακνώδης δέ. ἀμῦσσον τὸ χολῶδες, γεῦσις μὲν πικρῶν, οὐ πικρὴ τὸ θαῦμα, οὐ μὴν *γλυκέων. γλυκέων δὲ πικρή. ἡ γὰρ ἐν τῷ σώματι χολὴ ἐνίζουσα τῇ γλώσσῃ, ἐπιπρόσθεν τῶν ἐδεστῶν ἐντυγχάνουσα, τὴν αἴσθησιν σοφίζεται τήνδε. ἡ γὰρ γλῶσσα ἀναπιοῦσα τῆς χολῆς τῆσδε, οὐκ ἐκείνων *αἰσθάνεται. καὶ τὸν μὲν πρόσθεν τὸν τῆς ἀποσιτίης χρόνον, ἀτρεμέει ἡ χολή. ἀτὰρ οὐδὲ ἡ γλῶσσα τῷ ἤθεϊ ἄχθεται. ἢν δὲ ἀναζέσῃ γεύμασι *ἐπιπρόσθεν τῶν ἐδεστῶν, τὴν γλῶσσαν εἶδε κενεήν. ἤν τε οὖν πικρὸν ἔῃ σιτίον, πικρῶν *αἴσθησις. ἤν τε γλυκύ, χολώδεος. φθάνει γὰρ ἡ αἴσθησις τῆς χολῆς. ἀπάτη δὲ ξύνεσι τοῖσιν ἡγευμένοισι τὰ πικρὰ γλυκέα φαίνεσθαι. οὐ γὰρ οὕτως ἔχει. ἀλλ' ὅτι μὴ ἐπὶ τῷ ἰζάνοντι πικρῷ πικράζεται μόνος διὰ τὸ ξύνηθες τῆς νούσου, φαντασίῃ γλυκάζοντος γίγνεται. ἡ αὐτὴ δὲ κατάστασις καὶ ἐν γλυκέσι, καὶ πικροῖσι γεύμασι. ἀπατηλῶν ἄρα γευμάτων *προκάλυμμα ἡ χολή, ἢν μὲν οὖν μὴ ξὺν τινὸς σπλάγχνου θερμασίῃ φανῇ, *ἀσινέες μὲν ὡς ἐπίπαν. μακρότεροι δέ. ἢν δὲ καὶ

*λευκόχροοι. *γλυκεων. *αἴσθεται. *χεύμασι. *αἴσθησιν. *προκάλυμμα. *ἀσινής.

ἐπιφλεγ. ὕδρωπα. ἐγχρονίσῃ, καὶ * ἐπιφλεγμαίνῃ σπλάγχνον, * ἐς ὕδρωπα τὰ πολλὰ ἢ καχεξίην τελευτᾷ. πολλοὶ δὲ καὶ δίχα ὕδρωπος ἐκτακέντες ὤλοντο. ξύνηθες δὲ μειρακίοισι νέοισι, καὶ τοῖσι δὲ ἀσινέστερον. παιδίοισι δὲ, οὐκ ἄηθες πάγχυ. οὐ πάντη δὲ ἀσφαλές.

ΠΕΡΙ ΚΑΧΕΞΙΗΣ.

Κεφάλ. ιϛ.

Ξυμπάντων ὁμοῦ παθέων καχεξίη τροπή, ἅπασαι γὰρ αἱ νοῦσοι, τῆς δε ἀπότοκοι. ἀτὰρ καὶ ἥδε μούνη ἄνευθεν τῶν ἄλλων φαρμάκων ἐπίδοσιν ἔχουσα πολλὴν ἰλυώδεα, κατὰ πρώτιστα γίγνεται πάθος. καὶ ἕξις μὲν κακὴ σχέδιος ξυνὴ πάντων, καὶ ξυμπτώματα πολλὰ, καὶ οὔνομα τόδε ξύμβολον. ἰσχνότης δὲ, ἢ * ὦχρος, ὠχρότης. ἢ οἶδος, καὶ εἴ τι ἕτερον παραμένει ἀνὰ τὸ σῶμα. καχεξίη δὲ ἑνὸς μεγάλου πάθεος ἰδέη, καὶ τοῦδε τοὔνομα. ἡ γὰρ τοῦ ἀνθρώπου ἐς τὰ πάντα εὐεξίη, καὶ ἡ ἐς πέψιν, ἢ ἐς ἀνάδοσιν αἵματος γέννα. ἡ δὲ πᾶν ἔργον φύσιος, ἐφ' οἷσι εὔπνοια, εὐτονίη, εὐχροίη, τὸ πρόσθεν ὑγιείη. ἢν δὲ ἐς ἀσθενίην κακοχυμίης ἡ φύσις τραπῇ, τόδε ἐστὶν ἡ καχεξίη. ἡ νοῦσος ἥδε δυσαλθής, ἠδὲ μήκιστον κακόν. καὶ γὰρ τίκτεται χρόνῳ μακρῷ, καὶ οὐ δὲ ἐπὶ μιῇ τοῦ σώματος κακίῃ, καὶ οὐδὲ ἐπὶ σπλάγχνῳ ἑνί. ἀλλὰ γὰρ τῶν ἁπάντων τροπὴ ἐς πονηρόν. τοιγαροῦν τὰ ἀπότοκα τοῦδε νοσήματα, ἄφυκτα γίγνεται, ὕδρωπες, ἢ φθίσιες, ἢ ξυντήξιες. καὶ γάρ τι καὶ τῆς

insuper uiscus inflammatione uexatum fuerit: in aquam inter cutem, & malum corporis habitum ut plurimum desinit. Plerique & sine aqua intercute colliquati interiere. Id malum adulescentulis iuuenibusque familiare est: quibus & minus officit. Pueris autem, non admodum insitatum, non omnino tamen innoxium est.

DE CACHEXIA, SIVE malo corporis habitu.

Caput XVI.

Omnium simul uitiorum malus habitus conuersio est. Siquidem *morbus in multum tempus extrabitur*. Verùm & ipse solus citra alios morbos materiam *multum* lutulentam nactus, à principio noua ægritudo gignitur. Et habitus quidem malus simplex communis est, & symptomata multa comitantur: nomenque ipsum significanter inditum est. Gracilitas uerò, aut pallor, aut tumor, & si quid aliud insit, ad tempus durans in corpore exoritur. Malus autem habitus unius ingentis affectus species est, eique nomen tale fuit impositum. Nam hominis ad omnia bonus habitus est: & ad concoctionem, aut ad distributionem sanguinis creatio, atque omnis naturæ functio inde prouenit, hæc consequitur facilis spiratio, ualidæ uires, floridus color, sed prima omnium sanitas. Quòd si ad imbecillitatem uitiosorum corporis humorum, quæ Cacochymia à Græcis dicitur, natura conuersa fuerit: id iam malus habitus est, quem Græci Cachexiam nominant. Valetudo hæc uix sanabilis est, malúmque longissimum. Longo enim tempore acquiritur, neque ab uno corporis uitio, neque ab uno uiscere prodiens. Sed omnium est in deterius conuersio. Quocirca ab hac enascentes morbi ineuitabiles sunt, ut puta aqua intercus aut phthisis, aut *colliquatio*. Siquidem & mali

mali habitus causæ colliquationis germanæ sunt. Morbus autem in multum tempus extrahitur: *morbus iste paruæ quædam dysenteria est continua:* quibusdam morborum reuersiones eueniunt, bene utique cibos appetunt, tametsi multos ingerant, ac replean-tur: crudi uero, & non confecti digeruntur, quoniam alimenti elaboratio ad coctionem pertinens, debilis admodum atque inualida est. Labis huius causæ sunt & ab hæmorrhoidibus, quas uocant, uenis effluuij suppressio, & usitatorum uomituum retentio, & ab exercitationibus quies, & sudorum exiccatio, & ab ingentibus laboribus otium; *quo tempore eorum singula, quæ aderant, nulla redeunt, grauitas corporis adest:* pallor subinde repetens, uenter flatibus refertus, oculi concaui, somni graues torporem afferentes. Verum enimuerò hæc si erraticè, & non statis temporibus fiant; morbi inconstantiam infirmitatemque significant. Sin altius exactis radicibus maneant, neque desistere uelint, ingentis mali nuncia sunt. Stantibus pedes tibiæque intumescunt, *inclinata femora decumbentibus.* Quòd si decubitum mutauerint, tumor in *illa* decumbentes deuoluitur: humidique aut frigidi in grauitatem fit circuitus. Nam si calor humidum euaporet, id uero non effundatur, postea delabetur. Multos utique cibos appetunt, edaces admodum sunt, celerior concoctione distributio fit crudiorum magis, quam inconcoctorum, nutricatio non perficitur. Sed hoc inde prouenit, quoniam in toto alimentum à natura non concoquitur. In uentre enim atque in omni corpore caloris imbecillitas eadem est. Quapropter neque optimus, neque boni coloris sanguis procreatur. Cumque crudorũ succorum omne corpus refertum fuerit, & ciborum appetentia euanescat, sic malo habitu usque ad uentriculum grassante, & affectu jam summam potentiam obtinente, tũc sanè tumidi fiunt,

καχεξίης προφάσιες ἀδελφεαὶ τῆς ξυντήξιος ἔασι. ἡ δὲ νοῦσος μικρὴ δυσεντερίη ξυνεχής. νούσων ὑποστροφαὶ ἐνίοισι. εὔσιτοι μὲν γὰρ, καί τοι καὶ προσφέρονται πολλά. ὠμῶν δὲ καὶ ἀπέπτων ἡ ἀνάδοσις. ἐργασίη γὰρ τροφῆς ἡ ἐς πέψιν ἄπορος. αἰτίη δὲ καὶ αἱμορροΐδων ῥόου ἐπίσχεσις, ἢ ἐμέτων ξυνήθων ἀπαλλαγή. γυμνασίων ἀργίη, ἀνασμὸς ἱδρώτων, καὶ μεγάλων πόνων ῥαθυμίη. εὖτε τῶν παρεόντων ἕκαστον, ὥστε μηδὲν οὐκ ἐπιστρέφειν. βάρος τοῦ σκήνεος, ὦχρος ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε, γαστὴρ φυσώδης, ὀφθαλμοὶ κοῖλοι, ὕπνοι βαρέες, νωθροί. ἀλλὰ τάδε ῥεμβώδεα μὲν γιγνόμενα νούσου ἀπιστίην ἴσχει. ἢν δὲ ῥιζῶσαντα μίμνῃ, μηδὲ ἀπιέναι ἐθέλῃ, μεγάλου κακοῦ ἐστὶ σύμβολα. ἑσταότες μὲν, οἰδαλέοι, πόδας τε καὶ κνήμας. κατακλινόμενοι δὲ τὰ κεκλιμένα μηρία. κἢν ἀναλλάξῃ τὴν κατάκλισιν, τὸ εἶδος ἐπ' ἐκεῖνα φοιτῇ. ὑγροῦ τε ἢ ψυχροῦ ἐς τὸ βάρος περίοδος. ἢν γὰρ ἡ θέρμη τὸ ὑγρὸν ἐξατμίζῃ, τοῦδε οὐκ ἀναχεομένου, εἶτα καταρρέει. εὔσιτοι μὲν πολλῶν σιτίων. ἀδηφάγοι κάρτα. ἀνάδοσις ταχυτέρη πέψιος, ὠμοτέρων μᾶλλον ἢ ἀπέπτων. ἐξανέργαστον δὲ ἡ * θρέψις. ἀλλὰ τόδε οὐκ ἐν τῷ ὅλῳ πέσσεται ὑπὸ τῆς φύσιος. ἡ γὰρ ἐν τῇ κοιλίῃ τοῦ θερμοῦ ἀτονίη, καὶ ἐν τῷ σκήνεϊ ὁμοίη. τοιγαροῦν, οὐδὲ χρηστὸν, οὐδὲ εὔχροον αἷμα γίγνεται, καὶ ἐπὴν * ὠμὸν ὅλον τὸ σῶμα πλησθῇ, καὶ ἡ ἐς τὰ σιτία ὄρεξις οἴχηται τῆς καχεξίης ὧδε μέσφι στομάχου νεμομένης, καὶ τοῦ πάθεος κορυφὴν ἰσχόντος ἤδη, οἰδαλέοι μὲν,

* πέψις
* ὠμῶν

ἀδρανέες δέ, καὶ ἐς πᾶσαν πρῆξιν ἄθυμοι. κοιλίη δὲ ξηροτέρη. ἄχολα τὰ πολλὰ, καὶ λευκὰ, τρηχέα, καὶ ὠμὰ διαχωρέουσι. τὸ σκῆνος αὐχμοὶ, ἀνίδρωτες, κνησμώδεες, ὕπνος ἑδραῖος μὲν οὐδαμῆ, κεκλιμένῳ δὲ νυσταγμός. βραδύπνοοι, σφυγμοὶ ἀμαυροὶ, ἀσθενέες, πυκνοί. πυκνότατοι δὲ ἐπὶ πάσῃ καὶ σμικρῇ πρήξει. ἆσθμα δὲ ἐπὶ τοῖς δὲ ἡ ἀναπνοή. φλέβες ἐπὶ τοῖσι κροτάφοισι * ἐπηρμέναι, ἀσαρκίη τῶν πέριξ. ἀτὰρ καὶ ἐπὶ τοῖσι καρποῖσι πολὺ μέζονες διοιδέουσαι, μελάγχλωρον τὸ αἷμα. ἐπὶ τοῖς δὲ φθίσις, ἢ σύντηξις. ἀναπνοὴ, ἀνὰ σάρκα ὕδρωπα, ἢ τινα ἀσκίτην ἤγαγε καὶ τῶν δὲ ἄφυκτος ἡ γένεσις. φέρουσι δὲ ἡλικίαι, γῆρας, καὶ οὐκ ἀποδιδρήσκουσι. παῖδες ταχὺ παθεῖν τε εὔκολοι, καὶ ἀπαλλαγῆναι ῥηΐτεροι. ἀκμάζοντες οὐ πάγχυ μὲν παθεῖν ἕτοιμοι. οὐ πάμπαν δὲ ἀπαλλαγῆναι εὔκολοι. ὥρη δὲ οὐ μία φέρει τόδε, οὐδὲ ἐς μίαν τελευτᾷ. ἀλλὰ φθινόπωρον μὲν κύει, χειμὼν τιθηνεῖ, ἔαρ δὲ ἐς κορυφὴν τελεσφορεῖ, θέρος δὲ κλείνει.

*ἐπηρμένη.

imbecilli, & ad omne opus abiecto prostratoque animo. Aluus siccior est, plerunque recrementa bile priuata, alba, aspera, crudaque deijciunt: corpore squallent, sudore carentes & pruriginosi. Somnus nequaquam firmus est, sed decumbentes conniuent: tarde spiritum ducunt: arteriarum motus languidi sunt, debiles, frequentes: post quamlibet autem uel exiguam actionem frequentissimi fiunt. Post hæc respiratio cum anhelitu fit: uenæ in temporibus elatæ apparent: partes enim, quæ circumjacent, *emarcuerunt.* Verum & in brachialibus longe grandiores inflatione uenæ redditæ sunt: sanguis atro colore uiridi admixto infectus est. Ab his phthisis, aut colliquatio hydropem anasarca uocatam, aut ascitem adducit: istorumque procreatio ineuitabilis est. Ætates hujus morbi feraces sunt inprimis senectus, neque mortem euadunt. Pueri & celeriter pati idonei sunt, & liberantur facilius. Florentes ætate haud ita ualde huic malo patent, non tamen penitus facile sanantur. Tempus anni non unum hanc fert ægritudinem, neque uno tempore finitur, uerum autumnus concipit, hyems alit, uer ad ultimam uehementiam perducit, æstas uero interficit.

ARETAEI CAPPADOCIS DE signis & causis diuturnorum morborum

LIBER II.

DE HYDROPE, hoc est, aqua inter cutem.

Caput I.

AQua inter cutem, quam Græci Hydropa uocant, iniucundum aspectu uitium est, & toleratu difficile: ab ipso enim perpauci liberantur: idque felicitate quadam, ac Deorum potius, quàm artis auxilio. Majora enim omnia uitia soli Dij medicantur. Nam aut in uiscere primario morbus delitescens totum in malum habitum conuertit, aut omne corpus ingruente pestilentia in malum succum uiscera permutauit. Quando sibi utraque uicissim ad perniciem suffragantur: nullaque est pars noxa carens, quæ uel modicam naturæ opem afferre possit. Est autem ad humectationem fluxio frigida, crassa, qualis est nebula uniuerso: aut conuersio ab humida & frigida causa in talem habitum hominem permutante.

ΑΡΕΤΑΙΟΥ ΚΑΠΠΑΔΟΚΟΥ χρονίων παθῶν σημειωτικὸν βιβλίον δεύτερον.

ΠΕΡΙ ὙΔΡΩΠΟΣ.

Κεφάλ. α.

Ὕδρωψ ἀτερπὲς μὲν ἐστὶ δεῖν πάθος, χαλεπὸν δὲ καὶ παθεῖν. διαδιδρήσκουσι γὰρ τόδε πάγχυ παῦροι ὑπ' εὐτυχίης, καὶ θεῶν μᾶλλον ἢ τέχνης. τὰ γὰρ μέζονα πάντα *ἰῶνται μοῦνοι θεοί. ἢ γὰρ ἐν σπλάγχνῳ καιρίῳ νόσημα φωλεῦσαν ἔτρεψεν ἐς καχεξίην τὸ πᾶν, ἢ τὸ ξύμπαν σκῆνος λοιμοῦ καταρξάντος, ἐς κακοχυμίην ἠμείψατο σπλάγχνα. εὖτε ἀλλοῖσι ἄμφω ἐς τὸ κακὸν ξυντιμωρέει. ἀσινὲς δὲ οὐδὲν, ἐξ οὗπερ καὶ σμικρὴ τῇ φύσει γίγνοιτο ἂν ἐπικουρίη. ἔστι δὲ ἐς ἐπομβρίην ῥεῦμα ψυχρὸν, παχὺ, ὁκοῖον ἡ ὁμίχλη τῷ παντὶ, ἢ τροπὴ ὑγρῆς καὶ ψυχρῆς αἰτίης, ἐς τοιήνδε ἕξιν ἑτεροιούσης τὸν ἄνθρωπον.

* ἴηνται.

οὐ γὰρ τὸ ἐν τῇ κοιλίῃ τῇ κάτω ἀλλόμενον ὑγρὸν ὕδρωπα καλέομεν. ἐπεὶ οὐδὲ τὸ πάθος τῇ λέξει. ἀλλ' ὅτε ξυμπαρομαρτέει τῇ νούσῳ ὁ ὄγκος, τὸ οἶδος, ἡ χροιή, ἥδε ἐς τὸ ὕδωρ ξυντήκουσα ἕξις, ὕδρωψ τέ ἐστι καὶ καλέεται. κἢν γὰρ ἐκραγῇ κοτὲ τὸ ὕδωρ αὐτομάτως ἔξω, ἢ ταμών τις τὸ ὑποχόνδριον ἐκχέῃ, ἐφ' ἕδρης ἔασι οἱ ὑδρωπιώδεες. ἡ μὲν οὖν πρωτίστη αἰτίη καχεξίη. ἰδέαι δὲ πλεῦναι, *ἧς ἅτερ ὄνομα ἕτερον καὶ ἕτερον. ἢν μὲν γὰρ *ἡ παρέγχυσις ἔνυγρος ἐν τῇσι λαγόνεσι ἐμπλωῇ, καὶ *ἀπὸ τῆς πρήσιος ἐν τοῖσι παταγοῖσι δοκέῃ πως τυμπάνῳ, τυμπανίης κικλήσκεται. ἢν δὲ ὕδωρ ἅλις ἐς τὸ περιτόναιον ἐμπεριέχηται, ἐμπλωῇ δὲ τῷ ὑγρῷ τὰ ἔντερα, καλέομεν ἐπίκλησιν *ἀσκίτην. ἢν δὲ αἱ λαγόνες μὲν μηδὲν τουτέων ἴσχωσι, τὸ πᾶν δὲ παροιδαίνῃ σκῆνος, ἢν μὲν ἐπὶ λευκῷ φλέγματι καὶ παχέϊ καὶ ψυχρῷ, φλεγματίης καλέεται. ἢν δὲ ἐς χυμὸν αἱμάλωπα, ὑδατώδεα λεπτὸν συντακῶσι αἱ σάρκες, ἀνὰ σάρκα γίγνεται ὕδρωψ. κακὴ μὲν ἡ ἑκάστου ξύστασις. οὐ κακίων δὲ πολλόν τι ἡ τῶν δὲ ἐπιμιξίη. τῶν δὲ γὰρ ἀμφὶ τὰς λαγόνας εἷς ἑνὶ τῶν ἀνὰ τὸ πᾶν ξυμβῇ (γέ) κοτέ. χαλεπώτατος δὲ, ἢν ὁ τυμπανίας τῷ ἀνὰ σάρκα μιχθῇ. καὶ γὰρ ἰδίῃ τῶν μὲν ἀμφὶ τὰς λαγόνας, ἀσκίτου τυμπανίας χερείων. τῶν δὲ ὅλου τοῦ σκήνεος ὁ λευκοφλεγματίας τοῦ ἀνασάρκα μείων, ἐπιεικὴς μὲν ὢν ἐν *ἀπελπίστοισι, ἢν ὁμοίως ξυστῇ τῷ μείονι. κακίων δὲ ἢν εἴ τις τῶν μειόνων ἑνὶ τῶν μεζόνων ἐς τωυτὸ ξυμβῇ. ἢν δὲ ἐς ἄκρας ἡ μίξις ἀμήκηται δυοῖν μεγάλοιν, μέζον κα-

* ἰδ. * αὐτή. * ἐμπλέῃ. * ὑπὸ. * ἀσκίτης. * ἀνελπίστοισι.

Neque enim in inferiori uentre fluctuans humidum, Hydropa nuncupamus: quandoquidem neque ibi uitium est: sed cum morbum consequitur tumor, inflatio, coloris fœditas; iste in aquam habitus colliquescens hydrops & est, & appellatur. Nam tametsi nonnunquam foras sponte aqua prorumpit, aut aliquis præcordia rescinderis effundit; adhuc in sede sua permanent hydropici. Princeps itaque causa malus habitus est, species autem plures. Verùm & ejus nomen aliud, atque aliud. Nam si sit humida suffusio, quæ in ilibus fluitet, & præ inflatione, cum uerberantur, tympanum quodammodo referant; Tympanias nominatur: at si aqua copiosa in peritonæo continetur, natantque in humore intestina, Ascitem eam cognominarunt. Sin autem ilia nihil istorum habeant, sed omne corpus intumescat: si ex alba pituita crassa, & frigida; Phlegmatias ei nomen est. Si in humorem sanguineum, aquosum, tenuem, carnes liquatæ fuerint, Hydrops anasarca generatur. Praua quidem est harum singularum constitutio, pejor autem multò ipsarum permixtio. Nam earum, quæ in ilibus fiunt, una uni earum, quæ totum corpus inflant, sociari nonnunquam consueuit. Difficillimus est autem tympanias cum Anasarca uocato copulatus. Ex occupantibus enim ilia, tympanias ascite improbior est: ex infestantibus uero totum corpus, leucophlegmatias, quàm anasarca benignior. Mitis quidem ut in desperatis morbus est, si minor species cum minori pariter conjungatur: pejor uerò, si aliqua ex minoribus cum altera ex majoribus admisceatur. Quod si duarum majorum mixtio exactè facta fuerit, grauius inde malum

malum exoritur. Notæ autem maximæ sunt, & uisu, & tactu, & auditu facillimæ. In ascite nanque in ilibus tumorem, in pedibus inflationem uidere licet: facies, brachia, & reliqua gracilia cernuntur, intumescunt testes, præputium, & totus colis, ob inæqualitatem tumoris tortuosus est. Tangito uerò, & aliquam in partem manum imprimens intrò moderatè pellito. Ad alias enim partes humiditas transfluet. Verùm etiam in corporis ad alterutrum latus conuersionibus humor in locum decliuem & tumorem & fluctuationem facit fluctuantisque liquoris sonitus exauditur. Quin etiam sicuti digitum impepegeris, locus cauus efficitur, & multùm temporis cauus perseuerat. Hæc utique ascitem signa declarant. Tympanias autem ultra tumoris spectaculum, etiam auditu sonorus est: nam ad palmæ percussum abdomen sonum reddit: neque ad corporis conuersionem spiritus locum mutat. Etsi enim locus ambiens aliquorsum inclinat, spiritus tamen æqualis supra & infra ubique permanet. Cæterùm si in nebulam & aquam spiritus uertatur, (nam ascites ex tympania gignitur) si non perfectè mutatus aliquando fuerit, ex dimidio factus in uentre fluitat. Cæterùm anasarca & leucophlegmatias ilia inania occupant: tumidam faciem & brachia reddunt, & quæcunque in alijs uacua sunt, in hujusmodi ægrotis opplentur. Quandoquidem in leucophlegmatia alba pituita, frigida & crassa redundat: hac omne corpus impletur: facies, collum, brachiaque tumescunt: abdomenque ex inflammatione crassescit. Mammæ quoque in tumorem excitantur, illis scilicet, qui iuuenes robusti in ætatis

κὸν τὸ ἔγγονον. σημεῖα δὲ μέγιστα καὶ ῥήϊστα ἰδεῖν καὶ θιγέειν καὶ ἐσακοῦσαι. ἐπὶ μὲν τῷ ἀσκίτῃ ἰδέειν ὄγκον ἐν τῇσι λαγόσι, οἶδος ἀμφὶ τὼ πόδε. πρόσωπα δὲ καὶ βραχίονες καὶ τὰ ἄλλα ἰσχνὰ, οἰδέουσι ὄρχιές τε καὶ * πόσθη, καὶ ὁ ξύμπας καυλὸς σκολιὸς ἐξ ἀνίσου τοῦ οἴδεος. θιγεῖν ἢν δὲ ἐρείσαντά πη τὴν χεῖρα κατὰ λόγον εἰσωθεῖν. τὸ γὰρ ὑγρὸν, ἐπὶ τὰ ἄλλα μέρεα μεταρρέει. ἀτὰρ καὶ ἐν τῇσι τοῦ ἀνθρώπου τῇδε ἢ τῇδε ἐπιστροφῇσι, ἐς τὰς μετακλίσιας τὸ ὑγρὸν, ὄγκον τε καὶ κλύδωνα * ποιέει, ἐσακούειν τε καὶ τοῦ κλύδωνος. ἀλλὰ κἢν πη τὸν δάκτυλον ἐρείσῃς, ὁ χῶρος γίγνεται κοῖλος, ἐς χρόνον τε πουλὺν μίμνει κοῖλος. τάδε μὲν τὰ ἀσκίτου. τυμπανίης δὲ πρὸς τῇ τοῦ ὄγκου θέῃ καὶ ἀκοῦσαι ἐστὶ δονέων. ἢν γὰρ πατάξῃς τῇ χειρὶ, τὸ ἐπιγάστριον δονέει, οὐδὲ μεταχωρέει τὸ πνεῦμα ἐν τῇσι ἐπιστροφῇσι. πνεῦμα γὰρ, κἢν μετακλιθῇ τὸ ἀμπέχον ἄνω τε καὶ κάτω ἴσον πάντῃ μένει. ἢν δὲ ἐς ὁμίχλην καὶ ὕδωρ τρέπηται τὸ πνεῦμα. καὶ (γὰρ) ἀσκίτης ἀπὸ τυμπανίου. ἀμείβεται μὲν, ἢν μὴ ἐς τέλος τραπῇ κοτε, ἡμιτελὴς * μεταρρέων. ὁ δὲ ἀνὰ σάρκα, ἠδὲ ὁ τοῦ λευκοῦ * φλέγματος, τὰς μὲν λαγόνας ἴσχουσι κενεὰς, οἰδαλέοι ἔασι καὶ πρόσωπα καὶ βραχίονας. ἀτὰρ ἠδὲ ὁκόσα τοῖσι ἄλλοισι κενεὰ, τοῖσδε γίγνεται πλήρεα. φλέγμα μὲν γὰρ λευκὸν, ἐπὶ τῷ λευκῷ φλεγματίᾳ συνίσταται, ψυχρόν τε καὶ παχὺ. τοῦ δὲ ἐμπίπλαται τὸ πᾶν, οἰδαίνει δὲ τὸ πρόσωπον, αὐχήν τε καὶ βραχίονες. παχὺ δὲ τὸ ἐπιγάστριον ἀπὸ τοῦ οἴδεος. μαζοὶ δὲ ἐς ὄγκον αἴρονται, ὁκόσοι νέοι ἀκμὴν

ὄντες

* πόσθιον

* πεποιέει

* μεταρρέει

* φλέγματος

ὄντες ἐν εὐτυχίῃ τῆς ἡλικίης. ἐπὶ δὲ τῷ ἀνασάρκα, τηκεδὼν τῆς σαρκὸς ἐς χυμὸν * σαρκοειδέα, ἰχώρ τε αἱμάλωπος, ὁκοῖος ῥέει ἀπὸ ἐντέρων ἕλκεσι. τοιόσδε καὶ ἐπὶ θλάσμασι ἀπὸ βάρεος ἐμπεσόντος, ἢν τάμνῃς τι ἐπιπολὺ ὁ χυμὸς ἐκρέει. ἢν δὲ * τῶν δυοῖν ἐπιμιξίη, ἀμφοῖν ἴσχει τὰ σημήϊα. ξύμπασι δὲ ὁμοῦ ξύνεστι, ὦχρος, δύσπνοια, βὴξ, ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε νωθέες, ὄκνος πουλὺς, ἀπόσιτοι. ἢν δέ τι προσαίρωνται κἢν βραχὺ καὶ ἄφυσον, φυσώδεες, διατάσιες ὡς ἀπὸ * πλησμονῆς. ἄνικμοι. διὸ οὐδὲ ἐπὶ λουτροῖσι ἱκμαλέοι λευκοὶ, γυναικώδεες. οἱ δὲ ἀνασάρκα, μελάγχλωροι, μελανόφλεβες. ἀσκίτῃσι μὲν καὶ τυμπανίῃσι, ἐπιφανέες καὶ εὐπρόσωποι καὶ καρποῖσι καὶ ἐπιγαστρίῳ. ἐπὶ δὲ τοῖσι ἀνὰ σάρκα καὶ τῷ φλεγματίῃ * οἰδέει ἅπαντα κρύπτεται, ὕπνοι βαρέες, νωθροὶ, σμικροὶ, ἀψυχίη, σμικρολογίη φιλοζωΐη. καρτερίη οὐκ ἀπ' εὐθυμίης καὶ εὐελπιστίης, ὅκως τοῖσι ἐν εὐτυχίῃ, ἀλλ' ἐξ αὐτέου τοῦ πάθεος, ὅτι (ἴδιον) φαῦλον τὴν αἰτίην θωυμάσαι. τὸ δὲ μέγα, (καὶ) ἐπὶ μέν γε ἄλλοισι οὐ πάμπαν ὀλεθρίοισι, οἱ νοσέοντες ἄθυμοι, κατηφέες, ἐρᾶται τοῦ θανάτου. ἐπὶ δὲ τοῖσι εὐέλπιδες καὶ φιλόζωοι γίγνονται). ἄμφω δὲ τὰ ἐναντία τίκτουσι αἱ νοῦσοι. γίγνεται) ὕδρωψ καὶ ἐξαπίνης κοτὲ ἐπ' ἀθρόῃ ψυχροποσίῃ, ἤν τις ὑπὸ δίψιος χανδὸν πολὺ ψυχρὸν ἐγχέῃ ὕδωρ, εἶτα τὸ ὑγρὸν ἐς περιτόναιον ἐνεχθῇ. δι' ἃ δὲ τῇσι κοιλίῃσι τὸ ἔμφυτον θερμὸν κατεψύχθη, ἔπειτα εἰς τοὺς κενεῶνας σταγόνες ἐκρέουσι, αἳ πρόσθεν ἐς διαπνοὴν ἐξηερούμεναι διεφοροῦντο. τὸ δὲ οὖν εἰ γίγνεται), ῥηΐτερη ἡ τῶν δὲ

* σαρκὸς ἰδέα.
* τοῖν δυοῖν.
* [illegible]
* οἴδεα.

prospera fortuna consistunt. At in hydrope anasarca uocato carnis liquamentum fit in succum speciem carnis referentem: saniesque cruenta, qualis ab intestinorum ulceribus emanat. Talis uero & à membris aliquo graui, quod super inciderit, contusis, *Si quam partem multum secueris*, humor effunditur. Ex duabus quidem speciebus per mixtio ambarum indicia obtinebit. Omnibus uero simul inest pallor, spirationis difficultas, tussis, diuersis temporibus segnes sunt: pigritia multa, à cibo alienatio, quod si aliquid assumant quamuis modicum, & flatu carens; nihilominus ualde inflantur: distentiones patiuntur, quales ex saturitate fiunt: citra madorem eorum corpus est: iccirco neque in balneis sudore madescunt, præterea albidi sunt, & effœminati. Anasarca laborantes colore ex atro, uiridique permixto infecti sunt: obscurasque & nigras uenas habent. In ascite atque tympania conspicuæ, atque ad modum euidenter sunt in brachialibus atque in abdomine. In anasarca uerò atque phlegmatia tumore omnia delitescunt: somni sunt graues, torpentes, breues, animæ deliquium, circa minima quæque solicitudo, uiuendi cupiditas. Tolerantia non ex animi alacritate, ac bona spe, ut in iis est, qui prospera fortuna utuntur: sed ex ipsa morbi natura, neque causa dici potest, sed mirari tantum id licet, quod me hercule magnum est. Nanque in aliis haud omnino perniciosis affectibus ægrotantes abiecto sunt animo, tristes, mortis amatores; in his uerò & benè sperant, & uitæ cupidi sunt. Ambo hæc contraria morbi efficiunt. Aqua inter cutem nonnunquam à copioso frigidæ potu continuò prouenit, cum præ nimia siti ad saturitatem quispiam multam aquam gelidā ingurgitauerit, postea humidum in peritonæū delatum sit, atq; inde in uentribus insitus calor refrigeratus fuerit. Deinde in ilia guttæ effluunt, quæ prius in aëre uersæ per trāspirationē digerebantur. Id igitur si incidit, facilior est

huius morbi curatio, antequam uiſcus aliquod, aut totus homo affectus ſit. Cæterùm & uentoſus cibus, & cruditas, & bupreſtes aquam inter cutē pepererūt. Eſt hæc omnibus cōmunis calamitas uiris, mulieribus, cuicunq; ætati; præterquam quod alij in aliā ſpeciem ſunt propenſiores. In uocatam anaſarcam, & leucophlegmatiā pueri. Iuuenes autem ad conſiſtentem uſque ætatē inundationi iliū obnoxij ſunt. At ſenes omnibus quidem generibus ſunt expoſiti, cùm inopes ſint caloris: frigida enim ſenectus eſt. Verùm ad humoris multitudinem contrahendam apti non ſunt. Ipſis igitur tympanias accidere conſueuit. Omnes quidem ſpecies prauæ: hydrops enim morborum omnium uitium eſt: ſed inter ipſas leucophlegmatias mitior habetur: nam multæ, & uariæ ſunt eius tollendæ proſperæ occaſiones, ſudoris, aut lotij excretione, aut aluū nonnunquam in huiuſmodi ægrotantibus copioſo effluuio, jam abeunte aquæ inter cutem habitu. Difficilis autem tympanias eſt: adhuc tympania difficilior anaſarca. Oportet enim Medicum hoc in morbo totum hominem permutare. Quòd per Iouem neque Dijs ipſis facile fuerit. Cæterum nonnunquàm & exigua in parte homo aquam inter cutem patitur: ut ſecundū caput in eo morbo, qui Hydrocephalus nuncupatur, aut in pulmone ſolo, aut jecinore, aut liene, aut in mulierū utero, & cæteris hæc ſpecies ſanabilior. Nam ſi ejus oſtiolum à priori concluſione hiare cœperit: humorem quidem ſi habeat, effundit, ſi ſpiritum, efflat. Quòd ſi uterus anaſarca laborêt, plurimū tota mulier aquam inter cutem patitur. Alia quædam hydropici morbi ſpecies talis agnoſcitur: in ea ueſiculæ quædam puſillæ, crebræ, humoris plenæ in loco, ubi Aſcites fieri ſolet, excitantur. Cæterùm, quòd humore multo refertæ ſint; illud indicio eſt. *Nam ſi abdomine perforato, parum admodum humoris effundas, intus ueſica occludetur: at ſi inſtrumentum impuleris, iterum effluet.* Hæc utique aquæ inter cutem ſpecies haud leuis eſt:

ἴησις, πρίν τι τῶν σπλάγχνων, ἢ ὅλον
τὸν ἄνθρωπον παθεῖν. αἴτια δὲ ἡ ἐδεσ-
μα φυσῶδες καὶ ἀπεψίη καὶ βουπρήστεις
ἔτεκον ὑδρῶπας, ἔστι δὲ ξυνὸν πάντων
τὸ κακὸν, ἀνδρῶν, γυναικῶν, ἡλικίης
πάσης, ὁκόσον ἄλλοι ἐς ἄλλο εἶδος ἔ-
ασι ὥριοι, ἀνάσαρκα παῖδες ἤδε τοῦ
λευκοῦ φλέγματος. νέοι δὲ μέχρι ἀκ-
μῆς, οἱ κατὰ λαγόνας πλήσμιοι. γέ-
ροντες μὲν πάντα παθέειν ἕτοιμοι, ἀπό-
θερμοι. ψυχρὸν γὰρ τὸ γῆρας. ἀλλ' ἐς
ὑγροῦ πλῆθος ἔασι ἀναίτιοι. τοῖσδε οὖν
τυμπανίης ξυνήθης. ἅπαντα μὲν οὖν
πονηρὰ τὰ εἴδεα. τουτέστι. ὕδρωψ γὰρ
πάντων τῶν νοσημάτων κακόν. ἀλλὰ
τελέων λευκοφλεγματίης μὲν εὐη-
θέστερος. πολλὴ γὰρ καὶ ποικίλη ἐπὶ τοῦδε
ἡ εὐτυχίη. ἱδρῶτος ἢ οὔρων ἢ κοιλίης
κοτὲ ἐπ' *αὐτέοις κατερράγη, λυομέ-   * αὐτέων
νης ἤδη τοῦ ὕδρωπος ἔξιος. χαλεπὴ
δὲ τυμπανίης, καὶ τοῦδε ὁ ἀνὰ σάρκα
μᾶλλον. τὸν δὲ ἰητρὸν ἐν τῷδε πάθεϊ ὅ-
λον χρὴ τὸν ἄνθρωπον ἀλλάξαι. τόδε
μέντοι, οὐδὲ θεοῖσι ῥηΐτερον.* ὑδεριᾷ δὲ
καὶ ἐν σμικρῷ κοτὲ ἄνθρωπος, ἢ κεφα-
λὴν ἐπὶ ὑδροκεφάλῳ, ἢ πνεύμονα
μοῦνον, ἢ *ἧπαρ, ἢ σπλῆνα καὶ ἐπὶ γυ-
ναικῶν ὑστέρη. καὶ τῶν ἄλλων ἥδε εὐαλ-
θεστέρη. ἢν γὰρ τὸ στόμιον ἀνῇ ἐκ τοῦ πρό-
σθεν μύσιος, ὑγρὸν μὲν εἰ ἔχοι, ἐκχέει
ἔξω. ἢν δὲ πνεῦμα ἐξεφυσήθη τόδε. ἢν
δὲ ἡ ἀνὰ σάρκα ἡ ὑστέρη πάθη, ὡς ἐπὶ-
παν ὅλη ἡ ἄνθρωπος ὑδεριᾷ. ἰδέη τις
ἑτέρη ὕδρωπος ἥδε γιγνώσκε(ται), κύστιες
σμικραὶ, συχναὶ, πλήρεες ὑγροῦ, ἐγ-
κέον(ται) τῷ χωρίῳ, ἔνθα ὁ ἀσκίτης ξυνί-
στα(ται). ἀτὰρ ἢν ἐμπλέωσι τοῦ πολλοῦ ὑ-
γροῦ. τέκμαρ δέ. ἢν γὰρ τετρήνας τὸ ἐ-
πιγάστριον ἐκχέῃς ἐπὶ βραχείῃ φορῇ
τοῦ

τοῦ ὑγροῦ, ἔνδοθεν ἂν ἐπέφραξεν ἡ κύστις, κἢν τὸ ὄργανον διώσῃ, αὖθις ἐκρέει. τόδε μέντοι τὸ εἶδος οὐκ εὔηθες. πόθεν γὰρ ἂν ἐκπέσωσι αἱ κύστιες, ὁδὸς οὐκ εὔπορος. λόγος δὲ μετεξετέροισι ὅτι ἧκόν κοτε δι' ἐντέρων τοιαίδε κύστιες. ἐγὼ δὲ οὐκ ὄπωπα, διὰ τόδε νῦν οὐδὲν γράφω. οὐδὲ * γὰρ ἐπὶ αὐτέων ὅτι λέξω· εἴτε γὰρ ἐκ τοῦ κώλου, ἢ τῆς γαστρὸς ἡ φορή, τίς ὁ τρόπος τῆς ξυστάσιος? ὁδὸς γὰρ ἐς ἔξοδον ἁπάντων δι' ἕδρης εὐρόης. ἡ δὲ αὐτοῦ τοῦ ὑγροῦ τῆς ἐν λαγόνι ξυλλογῆς, ἄπιστος ἡ τῶν ἐντέρων ῥαγή. οὐ γὰρ ἀσινὲς οὐδ' ἀνώλεθρον τρωθὲν ἔντερον.

* περὶ

ΠΕΡΙ ΔΙΑΒΗΤΕΩ.

Κεφάλ. β.

Θωῦμα τὸ διαβήτεω πάθος, οὐ κάρτα ξύνηθες ἀνθρώποισι, σαρκῶν καὶ μελέων ἐς οὖρον ἡ ξύντηξις ὑγρὴ καὶ ψυχρή, ὅκως ἐν ὕδρωπι αἰτίη. ὁδὸς δὲ ἡ ξυνήθης, νεφροί τε καὶ κύστις. οὐ γὰρ διαλείπουσι οὐρέοντες, ἀλλὰ ὅκωσπερ ἐξ * ἀφέξιος ὀχετῶν ἄπαυστος ἡ φορή. χρονίη μὲν ἡ τῆς νούσου φύη, μακρῷ κυΐσκεται χρόνῳ. βραχύβιος δὲ ἄνθρωπος, ἢν ἡ κατάστασις τελεσθῇ. ὀξέη γὰρ ἡ τηκεδών, ταχὺς δὲ ὁ θάνατός ποτε, καὶ βίος αἰσχρὸς καὶ ἐπίπονος, δίψος ἀκρατές. πολυποσίη ἀνισόμετρος οὔροισι πολλοῖσι. πλεῖον γὰρ ἐκρέει τὸ οὖρον, καὶ οὐκ ἂν ἐπίσχοι τις αὐτέους, οὔτε πίνοντας, οὔτε οὐρέοντας. ἢν δὲ ἐπ' ἀκαρὲς ἀντίσχωσιν. ἢν μὲν τοῦ πιεῖν, ἄνικμοι μὲν τὸ στόμα, αὐαλέοι δὲ τὸ σκῆνος. τὰ δὲ σπλάγχνα καίεσθ

* ἀφρίστ. ἴσ.

unde enim id genus uesiculæ erupe rint, uia haud facilè reperitur. Alij nanque affirmant, huiusmodi ampullas per intestina transijsse. Ego uerò id nunquam uidi: iccirco, neque nunc scribendo affirmo. *Neque enim de his, quod dicam habeo. Nam siue ex colo, siue ex uentre proficiscantur, quis coagmentationis modus sit?* Iter enim ad omnium excretionem per sedem lubricum, ac patens est. At ipsius humoris in ilibus collecti per intestinorum rupturam egressio credi non potest: neque enim innoxium, neq; citra perniciem intestini uulnus est.

DE DIABETE SIVE urinæ profluuio.

Caput II.

Diabetes qui uocatur affectus, miraculum quoddam est, haud ita sæpe hominibus usitatus, carnium ac memcrorum in urinam colliquatio. Frigida atque humida, ut in aqua inter cutem, causa est. Transitus autem consuetus, renes & uesica. Neque enim cum intermissione lotium reddunt: sed perinde atque canales laxati sunt, indesinens est profusio. Diuturna est huius morbi creatio, & longo tempore parturitur. Breuis autem erit hominis uita, in quo affectus iste perfectus fuerit: uelox enim est colliquatio, & festina interdum mors aduenit, & uita fœda est, ac uexata doloribus. Sitis intoleranda est, potus copiosus, multitudini tamen lotij non respondens. Copiosius enim lotium redditur, neque eos quicquam neque à potu, neque à mictu inhibere potest. Quod si uel punctum temporis, inhibe-

inhibeantur; si quidem à potu os siccatur, corpus arescit, uiscera ipsi sua conflagrare opinantur, omnia fastidiunt, de omnibus dubitant, haud multò post mortem obeunt, ardentissima sitis adest. Mictum uerò quæ ratio suppresserit, aut quæ uerecundia dolore potentior? Sin autem uel parum temporis à mejendo abstinuerint, intumescunt lumbi, testes & ilia: cumque remiserint, lotium quidem calefactione profundunt, tumidæ uerò partes detumescunt, in uesicam enim confluit exundatio. Cùm morbus iste jam perfectus est, facilè omnes eum deprehendunt. Sed cùm futurus est, os humore priuatur: saliua est albida, spumans, perinde atque in siti: nondum tamen sitiunt, præcordia grauia sunt, calorem, aut frigus à uentre in uesicam tendere sentiunt, prout aduentantis morbi processus est. Quin etiam paulò plus lotij, quàm moris erat, effunditur, sitis adest, sed nondum uehemens. Cumque amplius crementum accipit, calefactio parua quidem, sed mordax uisceribus inhærens exoritur, abdomen habent rugosum, uenas extantes, totum corporis habitum gracilem, quando & urinæ profluuium, & sitis jam auctæ insigniter sunt. Cumque ad extremum colem uitij consensus peruenerit, protinus urinam reddunt: atque inde mihi huic morbo Diabetes appellatio indita fuisse uidetur, perinde ac si pertranseuntem dixeris, quòd in corpore humor non remanet: sed ubicunque in homine collectus stagnauerit, ad exitum labitur. Durant sanè aliquod tempus, licet non admodum diu: nam cum dolore mejunt, atque atrox fit liquefactio. Neque enim ex potu aliqua insignis portio in corpus absumitur, & carnium magna copia in urinam eliquatur. Hujusce languoris causa aliquis acutus morbus esse potest, qui hâc in partem impetu fecerit, & in crisi aliquod malignũ uirus latenter morbi reliquerunt. Haud incredibile est

δοκέουσι, ἀσώδεες, ἀπορέει, οὐκ ἐς μακρὸν θνήσκουσι. πυριφλεγέες δίψαι. ἀπουρέειν δὲ τίς ἂν ἐπίσχοι τρόπος, ἢ τίς αἰσχύνη πόνου κρέσσων. ἀλλὰ κὴν ἐς μικρὸν ἐγκρατέες γένωνται, παροιδέουσι ὀσφῦν, ὄρχιας, καὶ ἰσχία. κὴν ἀνῶσι, ἐκχέουσι μὲν τὸ οὖρον ἀλέα. τὰ δ' ἐποιδέοντα ἐξαείρεται. ξυνδιδοῦται γὰρ ἐς κύστιν ἡ πλημμύρα. κὴν μὲν τελεσθῇ τὸ κακὸν, εὔσημον. ἐπὴν δὲ * μέλλῃ, ἀνικμοῖ τὸ στόμα, * σίαλος λευκὸς, ἀφρώδης, ὅκως ἀπὸ δίψεως, καὶ οὐδέκω δίψος. ὑποχονδρίων βάρος. αἴσθησις ἀπὸ τοῦ γαστρὸς ἐς κύστιν θέρμης, ἢ ψύξιος, ὅκως πρόσοδος πορεύοντος τοῦ νοσήματος. ἄτερ ἢ δ' οὐρέουσι τοῦ ξυνήθεος μικρόν τι μᾶλλον. δίψος τε, ἀλλ' οὐδέκω μέγα. ἢν δὲ ἐπὶ μᾶλλον αὔξηται, θέρμανσις μικρὴ μὲν, δακνώδης δὲ, ἐνίζουσα τοῖσι σπλάγχνοισι. ἐπιγάστριον ῥυσσοὶ, ἐπίφλεβοι, ἰσχνοὶ δὲ τὴν ὅλην ἕξιν, εὖτε καὶ ἡ οὔρησις, καὶ τὸ δίψος ἐπαυξέα γίγνεται ἤδη κοτε. κὴν ἐς ἄκρον τὸν καυλὸν ἡ συναίσθησις φανῇ, εὐθὺς οὐρέουσι. τῇ δέ μοι δοκέει καλέεσθαι διαβήτης ἐπίκλησιν, ὁκοῖόν τι διαβητήσεων, οὕνεκεν ἐν τῷ σκήνει τὸ ὑγρὸν οὐ μίμνει, ἀλλὰ ὅκως * διαβάθρῃ τῷ ἀνθρώπῳ ἐς ἔξοδον χρέεται. * διαρκέουσι δὲ ἐς χρόνον τινὰ, εἰ καὶ μὴ κάρτα πολλὸν, ὅτι * πονέοντες οὐρέουσι, τηκεδὼν δὲ γίγνεται δεινή. οὔτε γάρ τι ἐκ τοῦ πόσιος μέγα ἐς τὸ σκῆνος ἔρχεται, καὶ ξυναπέρχεται τῶν σαρκῶν ἐς τὰ οὖρα μυρία. αἰτίη δὲ ὀξέων νούσων τις ἀπέσκηψεν ἐς τόδε, καὶ ἐν κρίσι κρύβδην τὸ κακόηθες ἐγκατέλιπον αἱ νοῦσοι. οὐκ ἀδόκητον καὶ

* μέλλει.
* πίαλος.
* διαβαθρεῖ.
* διαρκέουσι.
* πονῶντες.

δηλητήριόν κοτε τὴν δὲ τὴν αἰτίην ἴσχειν * τῆς ὁκόσα κύστει καὶ νεφροῖσι ἐνσκήπτει. ἀτὰρ εἰ * ἐδάκη τις ὑπὸ τῆς διψάδος, τοιήδε οὐχ ἕλκεος ἡ πάθη. διψὰς δὲ τὸ ἑρπετὸν θηρίον, ἣν δάκῃ τινὰ, ἄσχετον δίψος ἐξάπτει. πίπλαται τε ἀδδὴν οὐκ ἐς δίψος ἄκεος, ἀλλ' ἐς τὴν τῆς κοιλίης πλημμυρέην ἀκορίη * πότου. ἢν δὲ ἀλγέῃ τις περιτάσιος τῆς κοιλίης, καὶ ἀχθέῃ, (καὶ) τὸ ὑγρὸν * ἐπίσχῃ ἐς μικρὸν, αὖθις ἀδδηνέως πίνουσι διψῶντες, καὶ ἥδε τῶν κακῶν ἀμοιβή. συντιμωρέει γὰρ ἀλλήλοισι δίψος καὶ πόσις. ἄλλοι δὲ οὐκ οὐρέουσι. οὐδέ τις ἄλλη τοῦ πινομένου διαπνοή. τοιγαροῦν ἀκορίη μὲν οὐ ποτοῦ, πλημμύρη δὲ ὑγροῦ, περιτάσει δὲ τῆς κοιλίης, ἐξερράγησαν ἀθρόως.

* τῶν. * δακέντι ὑπὸ τῆς. * ποτοῦ. * ἐπίσχῃς.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ τοὺς νεφροὺς παθῶν.

Κεφάλ. γ.

Νεφροῖσι φύσιν μὲν ἀδενώδεες, * χροιὴν δὲ ἐρυθρότεροι, ὁκοῖον τὸ ἧπαρ μᾶλλον, ἢ μαζοὶ καὶ ὄρχιες. καὶ γὰρ καὶ οἵδε ἀδένες. ἀλλὰ λευκότεροι. σχῆμα δὲ διδύμοισι ἴκελοι, πλατέες μᾶλλον ἐστᾶσι ἅμα καὶ καμπύλοι. κοιλίαι δὲ σμικραὶ, ἠθμοειδέες (ἐς) τὴν τῶν οὔρων διήθησιν. ἐκπεφύκασι δὲ ὀχετοὶ νευρώδεες, ὁκοῖον τι αὐλοὶ ἀφ' ἑκατέρου. ἐμπεφύκασι δὲ οἵδε τοῖσι ὤμοισι τῆς κύστιος ἑκατέρωθεν. ἴση δὲ τῶν οὔρων ἀπὸ νεφρῶν ἡ ὁδὸς ἐς κύστιν. ἀμφὶ δὲ τοὺς δὲ τοὺς νεφροὺς καὶ τοὺς πόρους τούσδε, πολλὰ καὶ ποικίλα γίγνεται πάθεα, τὰ μὲν ὀξέα, ἐν αἱμορραγίῃ καὶ

* χροιῇ δέ.

etiam aliquod perniciosum uenenum ex his, quæ uesicam & renes infestant, huic affectui causam præbuisse. Quin etiam si quis à Dipsade morsus esset, talis morsum affectus sequitur. Dipsas autem reptilis fera si quem percusserit, sitim non ferendam accendit, isque copiose bibit: neque siti medetur, sed uentrem obruit humore: adeo inexplebilis est bibendi cupiditas. Assi quis ob uentris distentionem doleat, grauetur que humoris copia, & ideo paulum temporis à potu abstineat, iterum sitiens largissime bibit. Atque hæc est malorum uicissitudo; se namque mutuò sitis & potus adjuuant. Alij præterea sunt, qui lotium non reddunt: neque ulla est alia ejus, quod bibunt, transpiratio. Itaque potus insatiabili auiditate, humoris inundatione, uentris distentione, repente ac penitus disrupti sunt.

DE RENVM AFfectibus.

Caput III.

Renes substantia glandulas, quas Græci Adenas uocant, referunt: colore autem rubidiores sunt, quale est jecur potius, quàm mammæ, aut testes. Nam & hi adenes sunt, uerùm albiores. Figura testibus similes, lati magis sunt, juxta & retorti. Sinus habent exiguos ad lotium excolandum cribrorum instar foraminibus peruios. Ex utroque neruosi canaliculi tanquam fistulæ ex pullulant, qui in uesicæ terga utrinque sese inserunt. Æqualis est autem lotij à renibus in uesicam uia. Hujusce uiæ multi atque uarij affectus renes, prædictosque meatus male habent: aliqui acuti sanguinis profluuio, & febribus, & inflammationibus jugulates; hi uero sunt, quotquot ego enumeraui: aliqui diuturni homine colliquatione dissoluentes, haud lethales quidem

quidem, ſed inſanabiles, & una cum ægroto commorientes: diuturni itaq; ſunt abſceſſus, ulcera, calculorũ exortus, hæmorrhoides uocatæ. Vlcera quidem hominis ex abſceſſu facta omnia plane diuturniſſima ſunt, atque ægre ſanationem recipientia. Calculorum uero diuturna eſt *creatio*, cum dolore obſtructiones: haud enim facilimus eſt exitus. Adhæc difficilis eſt & lotij ſuppreſſio. At ſi multi ſint, & exigui calculi, ſeſe mutuo impedientes, remorantur: *ſi magnus unus locorum anguſtijs inhæreſcat, & in utroque rene hæc fiant*, interclusa urina, diſtentiſque locis, paucis diebus ſuperſtites ægri moriuntur. Recte ſane natura renum uentrem oblongum, & urinæ canalibus magnitudine æqualem fabricauit, exiguis quidem calculis ampliorem, quo ſuperius concretus calculus expeditiſſimum in ueſicam iter inueniat, atque ideo lapilli oblongi generantur. Plærunque enim prope urinæ fiſtulas id genus lapilli concreſcunt: & quotquot eo loco fiunt, inæqualis craſſitudinis ſunt. Priori in parte ob canalium anguſtiã gracileſcunt, poſteriori autem craſſiores fiunt: quoniam renes deorſum uergunt. In ſolis autem renibus oriuntur, hiſque igneo calore feruentibus. Neque enim ſedem in fiſtulis urinæ calculi obtinent; ſed arenulæ cum lotio per eas fiſtulas inferius delabuntur, quæ & indicia & materia hujuſce affectus ſunt. Quod ſi aliquando grandior effectus lapis concauo renis inhæſerit, tunc dolores lumborum circa muſculos, quos Pſoas Græci appellant, excitantur, & ad medias uſque coſtas perueniunt. Multis ſane dolor iſte, perinde ac ſi morbi lateralis eſſet, impoſuit; præterea grauitas adeſt coxendicis: dorſum

πυρετοῖσι, καὶ φλεγμονῇσι κλείνοντα, ὁκόσα μοι λέλεκται. τὰ δὲ χρόνια τηκεδόνι λύοντα τὸν ἄνθρωπον, ἀνώλεθρα μὲν, ἀναλθέα δὲ καὶ ξυναποθνήσκοντα. χρόνια * οὖν, ἀποστάσιες, ἕλκεα, λίθων γέννα, αἱμορροΐδες. ἕλκεα μὲν τῆς ἀποστάσιος, μήκιστα καὶ δυσαλθέα πάντα τοῦ ἀνθρώπου. τῶν λίθων δὲ χρονίη μὲν ἡ γέννα. ὀδυνώδεες σφηνώσιες. οὐ γὰρ ῥηΐστη ἡ διέξοδος. χαλεπὴ δὲ οἱ πρὸς τοῖσι καὶ ἡ τῶν οὔρων ἐπίσχεσις. ἀλλ' εἰ εἰσὶ πολλοὶ σμικροὶ, ἀλληλουχίῃ μίμνουσι. * ἢν εἷς μέγας ἐμφραχθῇ, καὶ ἐπ' ἀμφοῖν τοῖν νεφροῖν ξυμβῇ τάδε, ἐς οὔρων σχέσιν, καὶ διάτασιν, ὀλιγήμεροι θνήσκουσι. εὖτε μέν τοι ἡ φύσις ἐπιμήκεα καὶ ἰσομεγέθεα τοῖσι οὐρητῆρσι τὴν κοιλίην τῶν νεφρῶν τεύξασα, σμικροῖς ἄρα μέζονα. ὅκως ἂν ἢν ἄνω συστῇ λίθος, ῥηΐστην ὁδὸν ἐς κύστιν ἴσχῃ. διὰ τόδε καὶ ἐπιμήκεες οἱ λίθοι γίγνονται. πρὸς γὰρ τοῖσι οὐρητῆρσι τὰ πολλὰ πήγνυνται. καὶ ὁκόσοι τῇδε ἐς πάχος ἄνισοι, λεπτοὶ μὲν ἔασι τὰ πρόσω, διὰ τοὺς οὐρητῆρας στενοτέρους ἐόντας. παχέες δὲ, διὰ τὸ τοὺς νεφροὺς κάτω ῥέειν. ἐγγίγνονται δὲ τοῖσι νεφροῖσι μοῦνον. ἀλλὰ τοῖσι διαπύροισι. οὐδὲ ἕδρην γὰρ ἐν τοῖσι οὐρητῆρσι, οὐκ ἴσχουσι οἱ λίθοι, ἀλλὰ τὰ ψαμμία σὺν τοῖσι οὐρητῆρσι, κάτω διαπλέει. τάπερ καὶ σημήια καὶ ὕλη τοῦ πάθεος γίγνεται. ἢν δὲ ἐμφραχθῇ ποτε τῇ κοιλίῃ μέζων τελεσθεὶς, πόνοι τῆς ὀσφύος ἀμφὶ τὰς ψόας μέσφι τῶν μέσων πλευρέων. πολλοῖσι γοῦν ἀπάτη πόνου, ὡς ἀπὸ πλευρίτιδος. βάρος ἰσχίου κατὰ

*μὲν.

*ἢ.

ῥάχιν δυσκαμπέες, ξυνεῦσαι χαλεπῶς. ἐπώδυνοι στρόφοι, βαρέες, ἀνέκλιστοι. τὸ γὰρ ἑλικοειδὲς ἔντερον. ἢν καὶ πλημμύρῃ τὸ οὖρον καὶ διατάσιες, προθυμίη ἀπουρήσιος, ὅκωσπερ ὠδίνων. φυσώδεες, αἱ διέξοδοι δὲ αἱ φῦσαι, πυρετοὶ δακνώδεες, ἐπίξηροι. αὐαλέη μὲν γλῶσσα, ξηρὴ δὲ ἡ κοιλίη. ἰσχνοί, ἀπόσιτοι. κἢν τι προσαίρωνται, οὔτε πέψαι, οὔτε ἀναλαβεῖν * ῥηΐδιοι. ἢν δὲ ἐς τὸν οὐρητῆρα ὁ λίθος ἐμπέσῃ, (βρασμὸς ὡς ἀπὸ ῥίγεος, αἴσθησις τοῦ λίθου ὁδοιπορέοντος ξυνῷ ὁμοβιαίῳ, κἢν ἐς τὴν κύστιν ἐμπέσῃ) οὔρων * ἀλλισὑταποδέων ἔκχυσις, κοιλίης ἔξοδοι, φῦσαι, φυσώδεες, στομάχου κατάστασις, ἐρεύξιες, ἀνάπαυσις τῶν πρόσθεν κακῶν. περιεχύθη κοτὲ καὶ πρὸς τῶν οὔρων αἷμα, ἀναδορῇ τοῦ (πόρου. ἀγωνίη δὲ δευτέρη τοῦ λίθου, ἡ διὰ τοῦ καυλοῦ διέξοδος. ἢν γὰρ μέζων τοῦ * οὐρήθρης ἔῃ, *ἐνίσχε) πολλὸν χρόνον, καὶ πλημμυρεῖ ἡ κύστις, καὶ ἰσχουρίη νῦν ἐπαλγεστέρη. ξὺν γὰρ τῇδε καὶ οὐρητῆρες πιμπρᾶν). χαλεπωτάτη δὲ ἡ τῶν σκολιῶν ἔξοδος. καὶ γὰρ ἀγκιστροειδέας ὤπωπα, καὶ ἐπὶ τοῖς πόροις ἐπιπωρώσιας. ἐπιμήκεες δὲ τὰ πολλὰ διαπλασσόμενοι ὑπὸ τῆς τῶν πόρων ἰξιος. χροιῇ δὲ ἄλλοι μὲν λευκοί, ἀργιλώδεες, τὰ πολλὰ παιδίοισι. ἄλλοι δὲ ξανθοί, κροκοειδέες, γέρουσι δὲ οἷσιπερ καὶ ἐν νεφροῖσι οἱ λίθοι ξυνήθεες. ἐν κύστει γὰρ, παιδίοισι μᾶλλον. διπλαὶ δὲ αἱ αἰτίαι τῆς πήξιος. γέρουσι μὲν τὸ σῶμα ψυχρόν, παχὺ τὸ αἷμα. ψυχρὸν δέ, τὰ πάθεα θᾶσσον πήγνυσι. τέκμαρ δέ, τῶν ὑδάτων τῶν θερμῶν φύσει αἱ

* ῥηϊδίως.
* ἀλεῖς.
* οὐρήθρης.
* ἐνίσχηται.

ægrè incuruatur: difficulter annuunt: tormina dolores inferunt grauia, perseuerantia: intestinum enim sinuosum est, cumque exundat urina, & distentiones increscunt, ad mejendum, ut in parturiginibus, proritantur: flatuosi sunt, sed flatus excerni nequeunt, febres adsunt mordaces, præaridæ, squallida quidem lingua, sicca uerò est aluus, macre sunt, à cibo abhorrent: quòd si quid assumant, neque concoquere, neque distribuere facilè possunt. Sin autem in lotij canaliculum lapis inciderit, concussio corporis fit, ut in rigore, calculi progressus sentitur, communi simul uiolento. Quod si in uesicam delapsus fuerit, lotium aquosum uberius effunditur: aluus deijcit: flatus inde exhalant: extentus stomachus est: ructus eduntur: à prioribus malis quies datur. Interdum quoque ulcerato canali præter lotium cruor emanat. Secunda porrò calamitas est, cùm per colem calculus transmittitur. Nam si amplior sit, quam urinæ iter (Græci urethram uocant) capere possit; in eo multum temporis hæsitat, atque uesica multitudine urinæ completur: tumque ejus majore cum dolore suppressio fit. Nam cùm uesica & canales urereres uocati ueluti incenduntur. Ægerrimè autem tortuosi calculi exeunt: quosdam enim & hamatos uidi, in meatibusque adnatas quasdam callosas duritias. Plerunque autem oblongi propter canalium rectitudinem figurantur. At colore nonnulli albicant, argillam referentes, talesque sæpius in pueris generantur: alij flaui sunt instar croci, hi uerò in senibus reperiuntur, quibus & in renibus creari solent: crebrius enim pueris in uesica lapilli oboriuntur. Concretionis autem causæ geminæ sunt. In senibus frigidum corpus, & crassus sanguis. Frigidum uero crassas materias celerius cogit: indicio sunt aquarum natura calida-

calidarum fontes. Hæ nanque refrigeratæ in tophaceum lapidem condensantur. At in pueris multum à sanguine limum elixatum generandi calculi ueluti sedem ignis habet. Igitur in calculi creatione talis est affectio. Cæterum nonnulli sunt, qui per quosdam circuitus sanguinem mejunt, hujusmodi affectus hæmorrhoidum profluuio similis est, similis est quoque corporis constitutio. Nam ualde pallescunt, torpent, ignaui sunt, cibum fastidiunt, cruditate laborant: & cum excretus est sanguis, languidi fiunt, membra resoluuntur, caput uerò leuius & agilius redditur. At si per circuitum nihil sanguinis effluxerit, capitis dolore uexantur, oculorum acies hebet, tenebræ eis obuersantur, uertiginem patiuntur. Inde alij infiniti in comitialem morbum incidunt, tumidi, ueluti caligine perfusi, aquam intercutem patientibus similes: alij morbo atræ bilis, aut neruorum resolutione tentantur. Nam ex consueti profluuij sanguinis retentione huiusmodi mala proueniunt. Siquidem à renibus defluat sanguis mundus, lotio non permixtus, plærunque tamen eum uesicæ urina *circumfusus* emanat. Nonnunquam & ex renum *disruptione* sanguis fertur multus collectim. Verum cogitur, & in grumos densatur: utque in sanguine extra corpus effuso fieri assolet, interdum utique & in uesica congelatur: quando atrociter urina supprimitur. Ruptionem uerò ulcera diuturna, atque uix sanabilia sequuntur. Indicia sunt ramentum, aut membranula araneæ instar rubida egrediens, aut pus album mejendo profusum, modo purum & sincerum, modo cum urina permixtum. Ab iisdem & abscessus dignoscendi sunt, si uesperi febres accesserint & rigores: dolores circa lumbos, & pruritus. At si ruptus fuerit, grumi purulenti carnisque formam

πηγαί. ἀποψυχθέντα γὰρ, εἰς πωροειδέα λίθον πήγνυται. παιδίοισι δὲ πολλὸν ὑπὸ τοῦ αἵματος τὸ ἰλυῶδες ἑψηθὲν, γενέσιος ὅκως πῦρ τὴν ἕδραν ἴσχει. λίθων μὲν οὖν ἀμφὶ γενέσιος τάδε. πάθη μὲν ἐξελέγχουσι ἐν περιόδοισι οὐρέουσι αἷμα, τοῖσι ἀπὸ αἱμορροΐδων ἰκέλη ἤδε *ξυμφορή. ὁμοίη δὲ καὶ ἡ τοῦ σκήνεος κατάστασις, ἔξωχροι, νωθροὶ, ἄπρηκτοι, ἀπόσιτοι, ἄπεπτοι. ἢν μὲν ἐκκριθῇ, ἔκλυτοι, παρέτοι τὰ μέλεα. κεφαλὴν δὲ κοῦφοι καὶ ἐλαφρότεροι. ἢν δὲ ἐς τὴν περίοδον μηδὲν ἐκρυῇ, κεφαλαλγέες, ἀμαυροὶ τὰς ὄψιας, σκοτώδεες, ἀμφιδινεύμενοι. ἐντεῦθεν ἐπίληπτοι μυρίοι· ἄλλοι οἰδαλέοι, ἀπαχλυούμενοι, ὑδρωπιώδεες. ἄλλοι δὲ μελαγχολώδεες, ἢ παράλυτοι. ἐπισχέσιος γὰρ αἱμορροΐης ξυνήθεος, ἀποκα τῆσδε. ἢν μὲν οὖν ἀπὸ νεφρῶν ἐκκρέῃ τὸ αἷμα καθαρὸν, ἀμιγὲς οὔροισι, τὰ πολλὰ ἐκρέει ἀπὸ κύστιος τῶν οὔρων τὸ αἷμα. φέρεται ποτὲ καὶ ἀπὸ ῥήξιος τῶν νεφρῶν πολὺ ἀθρόον. ἀτὰρ ἢ δὲ πάγον ἴσχει, καὶ γίγνονται θρόμβοι ὡς ἔξω χυθέν. ἐπάγη ποτὲ καὶ ἐν κύστει. εὖτε ἰσχουρίη γίγνεται δεινή. ἐπὶ δὲ τῇ ῥαγῇ ἕλκεα συμβαίνει χρόνια καὶ δυσαλθέα. τέκμαρ δὲ ξυέλκις, ἢ ὑμένιον. εὖτε ἀράχνιον ἐρυθρὸν ἐκκριθὲν, ἢ πῦον λευκὸν οὐρηθὲν, ἄλλοτε μὲν καθαρὸν, ἀμιγὲς, ἄλλοτε δὲ οὔροισι ξυμμεμιγμένον. τοῖσδε χρὴ καὶ ἀποστάσιας διαγιγνώσκειν, ἢν προσγένωνται, πυρετοὶ ἐς ἑσπέρην καὶ ῥίγεα. πόνοι ἀμφὶ τὴν ὀσφύν. κνησμοί. ἢν δὲ καὶ ἐκραγῇ, θρόμβοι *πυώδεες,

* ξυμμορφή.

* πυώδεες.

σαρκοειδέες, ἀτὰρ ἢ δὲ λευκῆς πύου ἀπόστασις. τὰ δὲ ἕλκεα, δακνώδεα, ἄλλοτε μὲν καθαιρόμενα, ἄλλοτε δὲ ῥυπαρὰ ἔντα. δηλοῖ δὲ τὸ πύον. ἀτὰρ ἢ δὲ οὖρα κάκοδμα, * ἢ ἄνοδμα. ἔαρ μὲν οὖν αἱμορραγίας τίκτει καὶ ἀποστάσιας. χειμὼν δὲ καὶ φθινόπωρον, λίθους. ἢν δὲ ἐπὶ λίθοισι ἕλκεα γένηται, ἀναλθέες μὲν αἱ νοῦσοι, ταχείη τηκεδὼν καὶ θάνατος.

repræsentantes eijciuntur: quin etiam & albida sanies excernitur. Vlcera uerò mordacia sunt, modo repurgata, modo sordentia: id pus manifestat: urina quoque aut olida, aut nihil olens. Ver sanguinis profluuia & abscessus parit: hyems autem, autumnusque calculos. Quòd si à calculis ulcera facta sint, insanabiles inde morbi nascuntur, cita colliquatio, morsque adueniunt.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ κύστει.

Κεφάλ. δ.

Τῶν ἐν τῇ κύστει νούσων οὐδὲν εὐηθές. τὰ μὲν ὀξέα φλεγμασίῃ καὶ τρώμασι, σπασμῷ καὶ πυρετοῖσι ὀξέσι κτείνουσι. ἕλκος δὲ καὶ ἀποστάσιες, ἢ παράλυσις, ἢ λίθος μέγας μὲν, ἀναλθὴς δέ. οὔτε γὰρ θρύπτεται, ἢ πόσει, ἢ φαρμάκῳ, * ἢ ἀμφιθρύπτεται, οὔτε ἀσινέως τέμνεται. χρὴ γὰρ καὶ τὰ λεπτὰ τῆς κύστιος ξυνταμνεῖν. τὸ δὲ αὐθημερὸν ἔκτεινε, ἢ ὀλίγαις ἡμέρῃσι σπασμοῖσι καὶ πυρετοῖσι θνήσκουσι. ἢν δὲ μὴ ταμῇ, εἰς οὔρων σχέσιν, καὶ πόνοισι, καὶ πυρετοῖσι, ἢ * τηκεδόσι σμύχεται ὥνθρωπος. ἢν δὲ μὴ κάρτα μέγας ὁ λίθος ἔῃ, σχέσιες μὲν * οὔρων ξυνεχέστεραι. ἐς γὰρ τὸν αὐχένα ῥηιδίως ἐμπίπτων ἀποείργει οὔρων ἔξοδον. ταμνεῖν δὲ εἰ καὶ τῶν μεζόνων ἀσφαλέστερον. ἀλλὰ τέμνεται κύστις, κἢν τις τὸν τοῦ θανάτου κίνδυνον ἐκφύγῃ, ῥοιάδος γίγνεται οἱ πάθος. κἢν ἀκίνδυνον ἔῃ, ἀλλ' οὐ φορητὸν ἐλευθέροισι ἀέναον ἐκρέειν οὖρον, κἢν βαδίζῃ, * κἢν εὕδῃ, ἀτερπὲς δὲ ἢν βαδίζῃ. οἱ δὲ κάρτα

ἀμφιθρύπτῳ.

τηκεδόσι.

οὔρων.

καὶ ἢν.

DE VESICÆ AFfectibus.

Caput IV.

Vesicæ morborum nullus placidus est. Quippe acuti inflammatione, uulneribus, conuulsione, febribusque acutis interficiunt. Vlcus uerò & abscessus, aut resolutio, aut lapis magnus tolli nequit: neque enim potione, aut medicamento frangitur, aut circumteritur, neque præter noxam exciditur. Opus enim est & tenues uesicæ partes simul cædere. Id uerò aut eodem die hominem perdit, aut paucis diebus conuulsionibus, febribusque consumit. Nisi excidatur autem præter urinæ conclusionem doloribus, febribusque, aut liquationibus homo contabescit. Sin haud ita magnus sit calculus, frequentius lotium cohibetur. Nam facilè in ceruicem delapsus lotij transitum obstruit. Securius autem quàm grandiores exciditur, sed uesica quoque necessariò fauciatur, cumque mortis periculum euaserint, in fistulam Græci Rhœada uocant, prolabuntur. Quòd licet periculo uacet, ingenuis tamen hominibus non est tolerandum, perpetuum sc. urinæ profluuium, siue quis ambulet, siue dormiat, ambulantibus uerò maximè injucundum. Valde

parui

parui autem plerunque citra noxam exciduntur. Quod si uesicæ inhæserit calculus, ex colliquationibus patefiet; sed neque dolorum, neque grauitatis expertes sunt, licet urinam expedite reddant; sin minus, & urinæ difficultas accedet. Omnes uerò calculos ex sabulosis urinæ subsidentijs deprehendes: & quòd istis uirilia sæpius arriguntur. Quando enim mejunt, subestque calculus, dolent, tractant, attrahuntque pudenda, tanquam calculum cum uesica exempturi. Anus quoque uitij particeps redditur pruritu laborans. Prominet uerò & rectum intestinum ui, contentionibus, imaginatione perinde, ac si jam lapis excernatur. Ambo enim inter se copulantur anus & uesica: quorum uno affecto, & alterum afficiatur necesse est. Propterea inflammato podice urinæ exitus clauditur: & uesica exacerbata sedes non deijcit, licet aluus admodum sicca non sit. Tales utique sunt ex calculis labores. At sanguinis effluuium tametsi non admodum citò enecet, tempore procedente tamen infinitos jugulauit. Ab eo uerò grumi creantur, lotij suppressio, & matura mors non secus, atque à calculis fieri compertum est. Quamuis enim sanguis tenuis flauusque est, neque ualde crassus, neque concretus: uesica tamen longo tempore congregat, ac eadem calefaciens & elixans cogit conspissatque, atque ita grumus efficitur, & urinæ interclusio, quam Græci Ischuriam uocant, inferendæ morti potentissima. His accedit dolor acutus, ignis acer, lingua arida, & ab his delirantes moriuntur. Sin autem à uulnere dolor excitetur, uulnus utiq; mortiferum est: ulcus uerò & si non protinus interficit, febribus tamē, aut

σμικροὶ τὰ πολλὰ γίνονται ἀσινέως. ἢν δὲ ξυμπεφύκῃ τῇ κύστει λίθος, διάδηλος μὲν τοῖσι *μελεδώνεσι, ἀτὰρ οὐδὲ ἀσινεῖς πόνοισι καὶ βάρεϊ, κἢν αὖ ἡ δυσουρίης ἄτερ. ἢν δὲ μή, καὶ δυσουρέει. ξυμπάντας δὲ τοὺς λίθους διαγνοίης ἂν τοῖσι τῶν ψαμμίων ἐν τοῖσι οὔροισι ὑποστάσεσι. ἀτὰρ ἢ δὲ πρόκοποι τὰ αἰδοῖα γίγνονται. εὖτε γὰρ ἀπουρέουσι, κἢν ὑπέστῃ ὁ λίθος, ὀδυνέονται, καὶ ἀμφαφόωσι, καὶ ἕλκουσι τὰ αἰδοῖα, ὅκως τὸν λίθον ξὺν τῇ κύστι ἐξαιρεύμενοι. ξυμπαθοῖ δὲ καὶ ἕδρη κνησμώδης γιγνομένη. προπετὴς δὲ καὶ ἀρχὸς βίῃ καὶ ἐντάσεσι φαντασίῃ. ἐκκρίσει δὲ ὡς ἔνδοθεν τοῦ λίθου. ἄμφω γὰρ συγκέεται ἀλλήλοισι ἕδρη τε καὶ κύστις. ὧν ἑκατέρου διὰ τόδε καὶ ἐπιφλεγμασίῃ ἀρχοῦ, ἰσχουρέει κύστις, καὶ ἐπὶ τοῖσι τῆς κύστιος ἀκίσιος *δίησι ἕδρη, κἢν μὴ ἐπίξηρος ἡ γαστὴρ ἔῃ. τοῖα μὲν ἄλγεα τὰ λίθων. αἱμορραγίη δὲ κἢν μὴ κάρτα ἐξέως κτείνῃ, χρόνῳ δὲ ἐξέλυσε μυρίους. οἱ δὲ ἀπ' αὐτέης θρόμβοι, ἰσχουρίη, ὀξέες ὄλεθροι, ὁκώσπερ οἱ λίθοι. καὶ γὰρ *ἢν τὸ αἷμα λεπτόν τε καὶ ξανθὸν καὶ μὴ παχὺ ἢ εὐπαγές, ἀλλ' ἡ κύστις ἐς πολλὸν ἁλίζει χρόνον, καὶ ἥδε θερμαίνουσα καὶ ἕψουσα πηγνύει. καὶ ὧδε γίγνεται θρόμβος. ἰσχουρίη μὲν οὖν δυνατωτάτη κτεῖναι. προσεπιγίγνεται δὲ τουτέοισι ἄλγος ὀξύ, πῦρ δριμύ, γλῶσσα ξηρή, καὶ ἐπὶ τοῖσι δὲ παράφοροι θνήσκουσι. ἢν δὲ ἐπὶ τρώματι ἄλγος ἐκφανῇ, τρῶμα μὲν *ὀλέθριον. τὸ δὲ ἕλκος κἢν μὴ ἀρχῆθεν κτείνῃ, πυρετοῖς ἢ φλεγμονῇ ἀνήκεστον γίγνεται

† μελεδόσεσιν ἄλλως μελεδώσεσι.

* διΐησι

* τὸ

* ὀλεθρεῖ.

νεται) λεπτὴ μὲν τὸ πάχος κύστις. νεῦρον δὲ ὡς τὴν φυήν. τάπερ οὐδὲ σαρκοῦται οὔτε ῥηϊδίως ἐπουλοῦται). ποτὶ καὶ τὸ οὖρον χολῶδες, δριμὺ, δακνῶδες τοῦ ἕλκεος, ἡ ξυνὴ δίαιτα. ἡ δὲ ἐν μὲν τῇσι πληρώσεσι διατείνεται). ἢν δὲ κενωθῇ, ξυνίζει. πάσχει οὖν ἄρθρου πάθει ἐν ἐκτάσει τε καὶ κάμψει. ἄρθρῳ δὲ οὐκ εὐαλθὲς ἕλκος οὐδέν. καὶ *ἔμπυος δὲ ἐξ ἀποστάσιος γίγνεται. κύστιος σημήϊα, τάπερ ἐπ' ἄλλοισι μὲν *ἐπὶ φλέγμασι. εἰ γὰρ καὶ ἐπὶ πυρετοῖσι καὶ ῥίγεσι ἡ ἀπόστασις, κίνδυνοι δὲ οἱ ωὐτοί. πύον δὲ ἀλλ' εἰς παχὺ, λευκὸν, οὐ κάκοδμον ἐκδιδοῖ, εὐήθεα τὰ ἀπὸ τῶνδε ἕλκεα. ἢν δὲ ἐπινέμηται, τρυγώδεα, μυξοποιὰ, κάκοδμα οὐρέουσι. τῶν τοιῶνδε οὐ βραδύνει θάνατος. δακνώδεα μὲν τὰ οὖρα. ὀδυνηρὰ δὲ ἡ πρόεσις αὐτῶν, διαΐσσει δὲ ἡ ὀδύνη μέσφι ἄκρου τοῦ καυλοῦ. βλάπτει δὲ αὐτέους πάντα καὶ τ' ἀναντία, καὶ πλησμονὴ καὶ κένωσις, καὶ ἀργίη καὶ κίνησις, καὶ λουτρὰ, καὶ ἀλουσίη, καὶ τροφὴ καὶ ἀτροφίη, καὶ γλυκέα καὶ ὀξέα. ἄλλων ἄλλα μὲν ὠφελεύντων. ἄλλα δὲ βλαπτόντων εἰς ἓν συμβῆναι μὴ δυναμένων.

ἔμπυον

ἐπιφλεγμαίνει.

ΠΕΡΙ ΓΟΝΟΡΡΟΙΑΣ.

Κεφαλ. ε.

Ἀνώλεθρον μὲν ἡ γονόῤῥοια, ἀτερπὲς δὲ καὶ ἀηδὲς μέσφι ἀκοῆς. ἢν γὰρ ἀκρασίη καὶ πάρεσις τὰ ὑγρὰ ἴσχῃ καὶ γόνιμα μέρεα ὅκως διὰ ψυχρῶν ῥέει ἡ φορή, οὐδὲ ἐπίσχειν ἐστὶ αὐτὴν οὐδὲ ἐν ὕπνοισι. ἀλλὰ γὰρ ἤν τε εὕδῃ, ἤν τε ἐγρηγορέῃ, ἀνεπίσχετος ἡ φορή, ἀναίσθητος δὲ ἡ *ῥοὴ τοῦ γόνου

ῥοή. τὸ γοῦν.

inflammatione insanabile redditur. Tenuis quidem est crassitudine uesica, neruus autem substantia. Quocirca neque carnem contrahit, neque facilè ad cicatricem ducitur. Accedit & urina biliosa, acris, mordax ulceris communis uictus. Vesica enim cum repletur, distenditur: cum inanis est, subsidit. In extensione igitur & contractione eundem, quem & articulus, affectum patitur. In articulo uerò nullum ulcus benè sanescit; suppurationem autem ex abscessu contrahit. Vesicæ signa eadem sunt, quæ & in alijs membris inflammatis. Nam etsi febribus rigoribusque succedat abscessus, eadem pericula impendent. Verum si pus crassum, album, non tetri odoris eijciat, ab his orta ulcera benigna sunt. At si depascantur, fæculentam, mucidam, graueolentem urinam reddunt. Hujusmodi ægrotantibus non tarda mors aduenit. Mordax quidem urina est, & cum dolore est ejus emissio. Ad summum usque colem dolor peruenit. Ipsos utique omnia etiam contraria lædunt, & saturitas, & inanitio, & otium, & exercitatio, & lauatio, & illuuies, & saturitas, & jejunitas, & dulcia & acida: cum alia alios lædant, alios iuuent, in unum autem conuenire non possint.

DE SEMINIS profluuio.

Caput V.

Mortis quidem periculo uacat Geniturae profluuium, injucundum tamen est, & uel auditu insuaue. Nam si intemperies & resolutio humida occupat, genitaliaque membra (ut à frigidis contingere solet) profluit semen: neque ipsum uel in somnis cohibere possumus. Verum seu quis dormiat, seu uigilet, continens profusio est, *neque genitura fluor sensu percipi-*

perapitur. Ægrotant quoque & tali morbo mulieres, sed partibus illis prurientibus, & cum uoluptate nonnullis genitura profunditur: quin etiam uirilem coitum impudenter appetunt. Viri autem nequaquam pruriunt: nam quod effluit, humidum, tenue, frigidumque est, sine colore, infæcundum. Qui enim genitale semen refrigerata natura emiserit? Quod si iuuenes hoc uitio laborent, omnes senilem corporis habitum induant necesse est: quippe qui segnes fiant, resoluti, exanimes, torpentes, hebetes, imbecilli, recurui, ignaui, pallentes, albidi, effæminati, à cibis abhorrentes, frigidi, membris graues & stupidi, cruribus impotentes, & ad omnia remissi & languidi. Multis sane id genus ægrotatio ad neruorum resolutionem (paralysim Græci uocant) uiam strauit. Quomodo enim neruorum facultas non afficiatur, cum natura ad uitæ generationem faciens refrigerata sit? Atqui & genitura uitalitatem impartiens, nos uiros efficit, calidos, articulatos, hirsutos, uocales, animosos, ad intelligendum operandumque ualentes: id uiri testantur. Contrà uerò quibus non inest uitalis genitura, rugosi sunt, debiles, acutæ uocis, glabri, imberbes, effæminati: eunuchi id manifestant. Si quis autem uir & feminis profundendi abstinens fuerit, robustus est, audax, neque uel feras expauescens: testimonio sunt ex athletis temperantes. Nam & illi, qui natura quibusdam præstant, ob intemperantiam deterioribus multò peiores fiunt: contrà natura deteriores ex temperantia præstantioribus longè meliores euadunt. Neque sane ab alio quopiam, quàm à genitura robustum animal generatur. Vitalis itaque genitura ad sanitatem, ad robur, ad animi fortitudinem, & ad generandum mirificè confert. A Satyriasi in feminis profluuium corporis status deuoluitur.

γίγνεται). νοσέουσι δὲ καὶ γυναῖκες τήνδε τὴν νοῦσον, ἀλλ' ἐπὶ κνησμοῖσι τῶν μορίων καὶ ἡδονῇ προχέεται τοῖσι ἡ θορή. ἄγαρ καὶ πρὸς ἄνδρας ὁμιλίῃ ἀναισχύντῳ, ἄνδρες δὲ οὐδ' ὅλως *ὀδάξονται). τὸ δὲ ῥέον ὑγρὸν λεπτὸν, ψυχρὸν, ἄχρουν ἄγονον. πῶς γὰρ ζωογόνον ἐκπέμψαι σπέρμα ψυχρὴ ἐοῦσα ἡ φύσις. ἢν δὲ καὶ νέοι πάσχωσι, γηραλέους χρὴ γενέσθαι πάντας τὴν ἕξιν, νωθώδεας, ἐκλύτους, ἀψύχους, ὀκνέοντας, κωφοὺς, ἀσθενέας, ῥικνοὺς, ἀπρηκτέας, ἐπώχρους λευκοὺς, γυναικώδεας, *ἀποσίτους, ψυχροὺς, μελέων βάρεα, καὶ *νάρκας σκελέων, ἀκρατέας, καὶ ἐς πάντα παρέτους. ἥδε ἡ νοῦσος ὁδὸς ἐς παράλυσιν πολλοῖσι γίγνεται). πῶς γὰρ οὐκ ἂν τῶν νεύρων ἥδε ἡ δύναμις πάθοι τῆς ζωῆς γένεσιν φύσιος ἀπεψυγμένης. καὶ ἡμέας ἄνδρας ποιέει ζώουσα ἡ θορὴ θέρμους, εὐάρθρους, λασίους, εὐφώνους, εὐθύμους, κραταιοὺς νοῆσαί τε καὶ ῥέξαι. δηλοῦσι οἱ ἄνδρες. οἷσι δὲ οὐκ ἔνεστι ζώουσα ἡ θορὴ, ῥικνοὶ, ἀσθενέες, ὀξύφωνοι, ἄτριχες, ἀγένειοι, γυναικώδεες. δηλοῦσι οἱ εὐνοῦχοι. ἣν δέ τις ἀνὴρ καὶ ἐγκρατὴς ἔῃ τῆς θορῆς, κραταιὸς, εὔτολμος, *ἀλκῆς μέσφι θηρίων. τέκμαρ δὲ ἀθλητέων οἱ σαόφρονες. καὶ γὰρ καὶ οἱ φύσει τινῶν *κρέσσονες ὑπ' ἀκρασίης πολλὸν τῶν χειρόνων γίγνονται) χερείονες. πολλὸν δὲ οἱ φύσει χερείους ὑπὸ *ἐγκρατίης γίγνονται) *κρεσσόνων κρέσσονες. ἄτερ οὖν δὲ ζῶον ἐξ ἄλλου τευ γίγνεται) κραταιὸν, ἡ θορῆς. μέγα οὖν καὶ ἐς ὑγίην, καὶ ἐς ἀλκὴν, καὶ ἐς *ἀψυχίην, καὶ ἐς γένεσιν ζώουσα ἡ θωρή. ἀπὸ σατυριήσεως ἐς *γονορροίης ἀπόσκηψιν ἡ κατάστασις.

Περὶ

* ὀδαξεύξονται.
* ἀπόσιτοι. ψυχροί.
† νάρκαι σκελέων ἀκρατέες. καὶ ἐς πάντα παρετοί.
* ἀλκήεις.
* χείρονες τινὲς.
* ἀκρατίης.
κρέσσον μὲν οὖν κρεῖσσ. ἄλλως. κρέσσον μᾶλ.
εὐψυχίην.
γονόρροιαν.

ΠΕΡΙ ΣΤΟΜΑΧΙΚΩΝ

Κεφάλ. ϛ.

Στόμαχος ἡδονῆς καὶ ἀηδίης ἡγεμών. καρδίης καίριον γειτόνευμα ἐς τόνον καὶ θυμὸν, ἢ ἀθυμίην, τῆς ψυχῆς συμπαθείῃ. ἥδε στομάχου πρώτιστα δύναμις. τάδε μὲν οὖν μοι ἄλλῃ λέλεκται. ἀποτίκτει ἡδονῆς μὲν, εὐπεψίην, εὐσαρκίην, εὐχροίην τοῦ σώματος, ἀηδίης δὲ τουτέων τ' ἀναντία, κοτὲ καὶ ἀθυμίην μετὰ ἔχων τροφῆς. μελαγχολώδεσι δὲ καὶ ἀποσιτίη· ἣν οὐ ὅδε νοσέῃ, μῖσος καὶ ἀποστροφὴ τῶν γευμάτων, οὐκ * ἢν προσαίρωνται μόνον, ἀλλὰ κἢν ἀθέητα * μὲν ἢ τὰ σιτία. ἀναπεμπάζονται * δὲ ἐναυτίῃ, ἢ ἀπορίῃ, ἢ πλάδῳ, ἢ καρδιαλγίῃ. καὶ σιαλοχόοι δὲ, καὶ ἐμέτοισι ἐνίοις. κἢν ὁμῶς τὸ σῶμα * τείρῃ, κἢν γαστὴρ μείνῃ κενεὴ τῶνδε, τὸν πόνον ῥηΐτερον φέρει τῆς προσάρσιος. ἢν δὲ καὶ ὑπ' ἀνάγκης κοτὲ ἐς τὴν ἐδωδὴν ἴῃ, πολλὸν κάκιον. ὁ δὲ πόνος τοῦ λιμοῦ ἐν τῷ στόματι * λελήθαι ἀργὸς, καταπιεῖν μέζων ὀδύνη. ἄταξ καὶ οὐχὶ πρὸς μὲν τὰ οἰκεῖα τοιῶσδε. ἐς δὲ τὰ ἀλλόκοτα χρηστῶς. ἀλλαγὴ τῶν κατὰ * φύσιν ἐς τὸ ἔμπαλιν. ἀχθηδὼν ἐς πάντα, καὶ φυγὴ, καὶ μῖσος σιτίων. ἐπὶ δὲ τοῖσι μεσσηγὺ τῶν ὠμοπλατέων χωρίοισιν, ἄλγος. πολὺ δὲ καὶ μέζον, ἢν προσφέρωνται καὶ καταπίνωσι. ἄση, ἀπορίη, ὄψιες ἀμαυραὶ, ὤτων ἦχοι, βάρεα κεφαλῆς, νάρκη μελέων. καὶ τὰ γυῖα λύονται. παλμὸς, ἐν τοῖσι ὑποχονδρίοισι, φαντασίη τῆς ῥάχιος ἐς

κεῖ. ἀρχίης. ᾧ δ' ἂν αὐτῇ. τρύχῃ. λῆσαι. φύσει.

DE STOMACHI affectibus

Caput VI.

Stomachus delectationis, tristitiæque princeps est, *cordis uicinia ad tenorem, animiq́; alacritatem siue abiectionem, ob animæ consensum plurimum ualet. Hæc prima est & præcipua stomachi facultas.* Hæc mihi alio loco dicta sunt. *Voluptatem hæc pariunt*, bona concoctio, carnis conueniens incrementum, floridus corporis color. *Tristitiam* uerò istorum contraria. Nonnunquam & animi abiectionem cum alimento caret, inducit, atra bile uexatur, cibum refugit. Cùm itaque stomachus ægrotat; escas odit, & abominatur, non modò cum offeruntur, uerum etiam si non in conspectum dentur, sed eas memoria repetant, aut anxietate, aut madore stomachi, aut eius ostioli dolore perciti, & saliuam effundunt quidam, & uomitibus lancinantur, corpusque simul ab his uexatur. Quòd si uentriculus istorum uacuus est, dolorem, quàm cibi sumtionem, facilius tolerat. Sin autem interdum ad alimentum capiendum accedere cogitur, id multò peius est. Labor quidem famis est, *in cibis ore conterendis angor: in deuorandis dolor maior adest.* Cæterùm non erga usitata quidem ita se habet, erga aliena uerò optimè; sed quæ naturaliter habent, in contrarium mutata sunt: & omnia grauatim ferè: fugaque adest, & odium alimentorum. In interscapulis præterea dolor inhæret: sed longè maior fiedant, deuorentque, fastidiunt: animi pendent: uisus hebetatur: aures sonant: caput grauatur: membra torpent: crura, brachiaq́; resoluuntur: palpitant præcordia: dorsum imaginatur

uersus

uersus crura moueri: aliàs alio, huc atque illuc sese ferri existimant, seu stent, seu jaceant: quemadmodum à uentorum flatu harundines, aut arbores agitantur: pituitam frigidam, aqueam reijciunt. Quando uerò & in biliosis redundat bilis, istorum oculi tenebris caligant; siticulosi non sunt, etsi à cibis sitire uidentur: uigilant, tardi sunt: dormitant, non uero tamen somno: ut, qui sopore graui (Coma Græci appellant) occupantur, similia patiuntur, macie confecti, ualde pallentes, debiles, resoluti, animæ deliquium patientes, animo consternati, meticulosi, quieti, repente tamen irascentes, ualde melancholici. Nonnunquam enim in atram bilem, quam Melancholiam Græci nuncupant, id genus ægrotantes incidunt. Talem utique stomacho impartiente animæ affectum esse oportet. Verum homines compatibilium membrorum ignari, in quibus hæc grauissima uitia fiunt, stomachum esse causam opinantur. Magnum autem ad ea, quæ dico, probanda testimonium cordis contiguitas est, ubi omnium principatus collocatur. In medio enim pulmone cor sedet: horum autem medium stomachum conjungit: ambo uero dorso inserta sunt. Propter hanc itaque cordis uiciniam & dolor ille excitatur, quem Cardialgiam Græci nominant, & resolutio, & morbi melancholici. Nempe morbi causæ & aliæ sunt plurimæ: præcipua uero pus multum à uentre per stomachum effusum. Familiare est etiam, id uitium illis, qui tenui uictu, & duriore coacti sunt uti: quin etiam illis, qui, ut erudiantur, laborant, & ejus causa multa perferunt, quibus inest diuinæ scientiæ cupiditas: qui cibi parsimonia, & uigilijs macerantur: qui doctos sermones, & res graues meditantur: qui uictum pleniorem & uarium contemnunt: sed famem

τὼ σκέλεε κινευμένης. ἄλλοτε ἄλλῃ τῇδε κἀκεῖσε φέρεσθαι δοκέουσι, ἤν τε ἑστήκωσι, ἤν τε κατακέωνται· ὅκως ὑπ' αὔρης ἀνέμων κάλαμοι, ἢ † δένδρεα. φλέγμα ψυχρὸν, ὑδαρὲς ἀποβλύζουσι. ἐπὴν δὲ καὶ χολὴ ἡ πικρόχολοισι, σκοτώδεες, ἄδιψοι. ἤν τε ἐπ' ἐδέσμασι δίψην δοκέωσι, ἀγρύπνοι, νωθροί, *νυσταλέοι. οὐχ ὕπνῳ *ἀτρεκεῖ. κωματώδεες, ὁμοιοπαθέες, ἰσχνοί, ἔξωχροι, ἀσθενέες, ἔκλυτοι, λιποδρανέες, ἄψυχοι, δειλοί, ἡσύχιοι. ἐξαπίνης δ' *ὀργίλοι. κάρτα μελαγχολώδεες. καὶ γὰρ ἐξώκειλαν κοτὲ ἐς μελαγχολίην οἱ τοιοίδε. τάδε μέν τι τῆς ψυχῆς τοῦ στομάχου *ἐκδιδόντος, *εἶναι δεῖ τὴν πάθην. οἱ δὲ δὴ ἄνθρωποι οὐκ εἰδότες τὰ ξυμπαθέα μέρεα, ἐφ' οἷσι τὰ δεινότατα γίγνεται, τὸν στόμαχον αἴτιον *ἡγεῦνται. μέγα δὲ ἐς πίστιν ὧν λέγω, ἡ ξυναφὴ τῆς καρδίης, ἔνθα πάντων ἡ ἀρχή. μέσον γὰρ ἐνίζει τῷ πνεύμονι ἡ καρδίη. ἡ δὲ τούτων μεσότης τὸν στόμαχον συνάπτει. ἄμφω δὲ προσπεφύκασι τῇ ῥάχει. διὰ τόδε πρὸς τὴν καρδίην γειτόνημα, καὶ καρδιαλγίη, καὶ ἔκλυσις καὶ τὰ μελαγχολώδεα. αἰτίαι δὲ τῆς νούσου, καὶ ἄλλαι μὲν μυρίαι, καιρίη δὲ, πῦον συχνὸν, ἀπὸ κοιλίης διὰ στομάχου χυθέν. *ξύνηθες δὲ καὶ τοῖς ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐνδεδιητημένοις λεπτῇ καὶ σκληροτέρῃ διαίτῃ. ἀτὰρ καὶ τοῖσι ἐς παιδείην πονεῦσι, καὶ ἐς τήνδε τλήμοσι, οἷσι θείης μὲν μαθήσιος πόθη, *ὀλιγοσιτίη δὲ καὶ ἀγρυπνίη, καὶ μελεδώνη λόγων τε καὶ πρηγμάτων σοφῶν. οἷσι ὑπεροψίη μὲν διαίτης ἁβρῆς καὶ ποικίλης, λιμὸς δὲ ἡ

† δένδρεα.
* νυσταλέες
* ἀτρεκέα.
* ὀργίλοις
* ἐκδιδόντες. * εἶναι.
ἡγεῦνται.
ξυνήθεσι.
ὀλιγοσιτίη.

δὲ ἡ τροφὴ, καὶ ὕδωρ ποτὸν, καὶ ἐν ὕπνῳ ἀϋπνίη. οἷσι μαλθακὴ μὲν εὐνὴ ἄστρωτος χαμαί. ἀμφίβλημα δὲ εὐτελὲς, ἀμπεχόνη ἀραιὴ, τὸ δὲ τοῦδε κράνος, ὁ κοινὸς ἀήρ. πλοῦτος δὲ ἐννοίης θείης, περιουσίης τε χρῆσις τάδε γὰρ αὐτέοισι ἀγαθὰ γίγνεται ἔρωτι παιδείης. καὶ εἰ προσαιρέονται, εὐτελὲς μὲν σιτίον, οὐδὲ ἐς κόρον ἐδωδῆς, ἀλλ᾽ ἐς ζωὴν μοῦνον. οὐκ ἐπ᾽ οἴνῳ θώρηξις, οὐ θυμηδίη. οὐ ῥέμβος καὶ περίοδοι, οὐ σωμάτων ἄσκησις, οὐδὲ σαρκῶν περιβολή. τίνος γὰρ οὐκ ἂν ἀπάγοι παιδείης ἔρως. πατρίδος, τοκήων, κασιγνήτων ἑωυτῶν μέσφι θανάτου. τοῖσδε οὖν τηκεδὼν μὲν τοῦ σκήνεος, ἄχροοι, καὶ ἐν νεότητι γηραλέοι, καὶ ὑπ᾽ ἐννοίης κοῦφοι. ψυχὴν δὲ ἀμειδέες, ἀμείλιχοι, στομάχου δὲ κακοσιτίη. ταχὺς ὁ κόρος τῆς ξυνήθεος, εὐτελέος καὶ ἑτοίμου τροφῆς, ἀηθείη δὲ ποικίλης ἐδωδῆς. ὄκνος δὲ πάντων γευμάτων. ἢν δὲ καὶ λάβωσί τι τῶν ξένων, βλάβη. ἀπόστροφοι εὐθὺς ἐς πάντα. εἰ δὲ ἐστὶ στομάχου χρονίη νοῦσος, φλεγμοναί γε καὶ ῥεύματα, καὶ καρδιωγμὸς, ἢ πόνος, στομαχικὸν οὐ κικλήσκεται πάθος. θέρος ἄγει τήνδε νοῦσον. ἔνθα καὶ πέψιος καὶ ὀρέξιος, καὶ πάντων ἀδυναμίη. ἡλικίη δὲ γῆρας, οἷσι καὶ δίχα πάθεος διὰ τὸ τοῦ βίου τέλος καὶ ἡ ὄρεξις ἐς τέρμα ἥκει.

ΠΕΡΙ ΚΟΙΛΙΗΣ ΔΙΑθέσιος.

Κεφάλ. ζ.

Κοιλίη σπλάγχνον πεπτήριον κάμνει τὴν πέψιν, ὁκότε διάῤῥοια τὸν

pro alimentis habēt, pro potu aquam, & in ſomnis uigilant: *quibus molle eſt cubile humi ſine ſtragulis, uile indumentum*, tunica lacera: ipſorum uerò tectum eſt communis aër: *diuitiæ autem, diuinæ intelligentiæ atque copiarum abundantiæ uſus*. Hæc utique ipſis eruditionis amore bona comparantur. Cumque cibum, & illum quidem ignobilem accipiunt; id uitæ tantum, *non ut cibis ſatientur, ſed ut uitam ſuſtineant duntaxat: non uino indulgent: non exhilarantur: non uagantur & obambulant, non exercent corpora: non fiunt carnulentiores*. A quo enim diſciplinæ amor non auocet? à patria, à parentibus, à fratribus, à ſeipſis uſque ad mortem. His igitur corporis macies adeſt, decolor facies, & in iuuenta ſeneſcunt: & ob contemplationem ſtupidi habentur, animo autem ſeueri, non ridentes, immites ſunt. *Stomachus quoque iis malè erga cibum affectus eſt: ac celeriter aſſuetoque ſatiantur: eóq; uili & ad manum, quòd uariis dapibus non ſunt aſſueti*, & erga omnes cibos pigri ſunt. Quòd ſi aliquem inuſitatum cibum acceperint, læduntur, omnes alios protinus auerſantes. Iſte eſt ſtomachi longus morbus. Inflammationes uerò, deſtillationes, oris uentriculi morſus, (Cardiogmon Græci uocant) aut dolor, ſtomachalis affectus non dicitur. Hunc morbum æſtas affert, quando & concoctionis, & appetitus, & omniū eſt impotentia. Inter ætates uerò ſenecta, quibus & abſque morbo ob uitæ finem & appetentia ad extremum peruenit.

DE AFFECTV uentriculi.

Caput VII.

VEntriculus concoctioni deſtinatū uiſcus in concoquendo laborat, eū alui profluuiū, quē Græci Diarrhæá uocant,

uocant, hominem premit, & est liquidi alimenti inconcocti profluuiũ: nisi à recenti & proxima causa unum aut alterum tantum diem permanente oriatur. Præterea & totus homo debilis redditur, quia corpus non alitur, unde longus morbus, Cœliacum quem uocant, efficitur, latinè uentricularis dici potest, ob concoquentis caloris imbecillitatem, frigusque uentriculi: cum liquescit quidem à calore alimentum, sed non concoquit calor, neque in succum proprium uertit, semicoctum imperfectumque relinquens, cum perfectionem assequi non possit. Id uerò concoctione destitutum ad prauum commutatur & colore & odore & consistentia. Albus est enim bile priuatus color: olida excernũtur, & lutulēta; liquida & inconsistens ob profligatam actionem substantia est, uirtutem modo atque principium coctionis præseferens. Hac de causa uenter flatuosus est, ructus assidui, tetri odoris. Quod si deorsum penetrent: strident intestina, flatus erumpunt asperi, humidi, argillosi. Videtur autem ipsis tanquam humidum quoddam effluere. Dolor uentriculi grauis est, aut subinde punctiones referens, gracilis uerò, & emaciatus homo redditur, pallidus, iners, nihil ex negotijs usitatis ualenter efficiens: sed cum ambulat, membra labascunt, temporum uenæ exertæ sunt. Siquidem ob alimenti penuriam tempora habent concaua: atque in omni corpore uenæ insignes apparent: non modo enim morbus iste non concoquit, uerum statim neque in molem corporis distribuit. Nam haud solum concoctionis, sed etiam digestionis uitium mihi esse uidetur. Porrò si in incremento morbus sit, materias ab omni corpore in uentriculum rursus adducit: tunc ea jam est corporis eliquatio, os est aridum, superficies

ἄνθρωπον ἴσχει. καὶ ἔστιν ὑγρῆς τροφῆς ἀπέπτου ἡ διάρροια. ἀλλ' ἢν μὴ ἐπὶ σχεδίου τῆς αἰτίης γίγνοιτο τόδε ἐς μίαν ἢ δευτέρην ἡμέρην μούνην. πρὸς δὲ, καὶ ὅλος ὁ ἄνθρωπος ἀσθενέει, ἀτροφίῃ τοῦ σκήνεος. χρονίη νοῦσος ἡ κοιλιακὴ γίγνεται. ἀτονίῃ τοῦ πέσσοντος θερμοῦ, καὶ ψύξει τῆς κοιλίης. εὖτε λύεται μὲν ἐς θερμὸν ἡ τροφή. ἀλλ' οὐκ ἐκπέσσει θερμὸν, οὐδὲ ἐς χυμὸν οἰκεῖον τρέπει, ἡμιτελέα δὲ λείπει ἀδρανείῃ τοῦ τέλεος. ἡ δὲ ἀφεθεῖσα τῆς ἐργασίης ἐς κακὸν ἀλλοιοῦται καὶ χροιῇ, καὶ ὀδμῇ, καὶ συστάσει. λευκὴ μὲν γὰρ καὶ ἄχολος ἡ χροιή. κάκοδμα δὲ καὶ βορβορώδεα. ὑγρὴ δὲ καὶ ἀσύστατος ἀπξαγίη. μοῦνον δὲ ἀρχὴν ἴσχουσα τῆς πέψιος τὴν ἀρχήν. διὰ τόδε φυσώδεες ἐς τὴν γαστέρα ἐρυγαὶ ξυνεχέες, κακώδεες. ἢν δὲ καὶ κάτω περιείσωσι, τρύζει μὲν τὰ ἔντερα, φῦσαι δὲ διεξιᾶσι δασεῖαι, ὑγραὶ, ἀργιλώδεες. φαντασίαι δὲ ἐπ' αὐτέοισι ὡς *διεκθέοντος ὑγροῦ. πόνος τῆς κοιλίης βαρὺς ὁκοῖον νύγμα, ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε. ἰσχνὸς δὲ καὶ ἄτροφος ἄνθρωπος, ὠχρὸς, ἀδρανής. οὐδέν τι πρῆξαι τῶν συνήθων εὔτονος. ἀλλὰ κἢν βαδίζῃ, λύεται τὰ μέλεα, φλέβες κροτάφων ἐπηρμέναι. ἀτροφίῃ γὰρ, κοιλοκρόταφοι. ἐπίφλεβοι δὲ καὶ παντὶ τῷ σώματι. οὐ γὰρ οὐ πέσσει μοῦνον ἡ νοῦσος, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἐς τὸν ὄγκον ἀναδιδοῖ. δοκέει γὰρ μοι οὐ τῆς πέψιος μοῦνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναφορῆς τὸ πάθος ἔμμεναι. ἢν δὲ καὶ ἐπ' αὐξήσει ἡ νοῦσος γίγνηται, ἄγει καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ παντὸς εἰς τὴν κοιλίην πάλιν, εὖτε ἤδη ἡ τηκεδὼν τῆς ἕξιος. ἀναλέοι δὲ τὸ στόμα, ἄνικμοι

* διεκθέοντα

δὲ τὴν ἐπιπολὴν, ἀνίδρωτες, κοιλίη
*ἐπ'. ἄλλοτε πυριφλεγὴς ὡς *ἀπ' ἀνθρα-
κος. ἄλλοτε δὲ ὡς ἀπὸ κρυστάλλου ψυ-
χρὸς ἀγδής. ὁκότε δὲ καὶ αἷμα τοῖσι
* κυμβάλοισι. ἐσχάτοισι ἐν * σκυβάλοισι ἐπιρρέει
ξανθὸν, ἄκρητον, ἀμιγὲς, ὡς δοκέειν
φλεβὸς στόμιον ἀνεῶχθαι. ἀναδίει
γὰρ τὸ δριμὺ τὰς φλέβας. μήκιστον
καὶ δυσαλθὲς κακόν. καὶ γὰρ ἢν δοκέῃ πε-
παῦσθαι ἄνευ φανερῆς προφάσιος,
παλινδρομέει ἐσαῦθις, ἢν ἤδη καὶ ἐπὶ
σμικρῇ ἁμαρτωλῇ, παλίνορσος ἥκει.
ἐς περίοδον γοῦν ἥδε φοιτῇ. γέρουσι
ξυνήθες τὸ κακὸν, καὶ γυναιξὶ μᾶλλον
ἢ ἀνδράσι. παιδίοισι δὲ διάρροια μὲν
ξυνεχὴς, ἐφημέρῳ ἀκρασίῃ τροφῆς.
ἀλλ' οὐ κοιλίης κύτει ἡ νοῦσος. τίκτει δὲ
θέρος τῶν ἄλλων ὡρέων μᾶλλον. με-
τοπωρινὸν δεύτερον, χειμὼν δὲ ὁ ψυ-
χρότατος, ἢν ἀγχοῦ σβέσιος τὸ θερ-
μὸν ἥκῃ. ἐπὶ χρονίῃ δὲ νούσῳ, καὶ ἥδε, καὶ
δυσεντερίη, καὶ λειεντερίη ἕπεται· ἀλλὰ
καὶ χανδὸν ψυχροποσίη κοτὲ ξυνέστη-
σε τήνδε νοῦσον.

ΠΕΡΙ ΚΩΛΙΚΩΝ.

Κεφάλ. η.

Κωλικοὶ δὴ κλείνονται εἰλεῷ καὶ στρό-
φῳ ὀξέως. πάνυ μὲν οὖν αἴτια μυρία
ἴσχει τῆς διαθέσιος. σημήϊα, βάρος μὲν
* δῆ. ἐπ' ἀσιτίῃ, ἐνθάδε τὸ πάθος μάλιστα
δὲ κραίνει. ὄκνος πουλὺς, νωθέες, ἀπό-
σιτοι, ἰσχνοὶ, ἄγρυπνοι, οἰδαλέοι πρό-
σωπα. κἢν μὲν πρὸς τῷ σπληνὶ νοσέῃ
κῶλον, μελάγχλωροι. λευκόχλω-
ροι δὲ, ὁκόσοι πρὸς ἥπατι, ξυμπαθέει
τῶν ἄγχιστα σπλάγχνων. ἢν δὲ προσ-
αίρωνται τροφὴν καὶ ἐπὶ σμικρῇ καὶ

squallida, nihil sudant: uentriculus nonnunquam ut ab ardenti carbone peruritur, aliàs tanquam à crystallo conglaciatur. Interdum uerò sanguis in extremo uitæ discrimine constitutis in dejectionibus flauus defluxit, purus, non permixtus: ut uenæ ostiolum patefactum esse uideatur. Acredo nanque uenas exedit. Longissimum & difficulter curabile uitium est. Etenim si absque manifesta causa desiisse uidetur; iterum inuadit, ubi & ex leui errore jam denuò suboritur. Per circuitum igitur morbus iste reuertitur. Senibus hoc malum familiare est, & mulieribus magis quàm uiris. Pueris autem uentris effluuium assiduum est, ob quotidianam cibi intemperantiam, sed non uentriculi debilitate morbus aduenit. Ex anni temporibus æstas hoc malum sæpius affert, secundo autumnus: deinde hyems frigidissima, si proximè ad extinctionem calor deueniat. Diuturnum quoque morbum & affectus iste, & difficultas, & læuitas intestinorum consequuntur. Verum & largissimus frigidæ potus interdum hanc labem progenuit.

DE COLICIS, ID EST, intestini plenioris morbo laborantibus.

Caput VIII.

Colici sanè uolulo & stropho, id est, tormimibus celeriter necantur, longè plurimæ sunt hujusce morbi causæ. Signa uerò hæc sunt, grauitas in *jeiunio, (quando quis se à cibis abstinet)* ubi affectus maximè urget: pigritia multa adest, tardi sunt, cibos refugiunt, graciles, uigiles, facie tumidi. Quod si propè splenem ægrotet colon, id est, laxius intestinum colorē habent nigrū cum uiridi mixtum: albū uerò cum uiridi, si propè jecur. Ab his enim proximis uisceribus malū comunicatur Sin autem cibū acceperint, quantumuis paucū &

flatu

flatu uacantem, mirum in modum tumiinflantur, & difflandi quidem cupiditas eos incessit, sed inferius exitus intercluditur: superius uero ructus uiolenter tentati neq; ipsi finē assequuntur. Si qua uero parte flatus ui erupint, uirosi plane odoris sunt sursum petentes, & acidos ructus excitantes. Renes & uesica in partē hujus doloris adducuntur: & urina cohibetur. Istis alia pro alijs accedūt. Miraculū autē his majus est, quòd in testes & cremasteras, id est, suspensores inopinatus dolor inuadit. Nō paucis medicorū hæc morbi communicatio in occulto est: siquidem nonnunquam & suspensores execuerunt, propriam morbi causam eos continere opinati. Quocirca & his pro alijs alia fiunt. Ab hoc quoque uitio alia prodeunt, abscessus, & ulcera non mitia, aqua intercus, & phthisis, morbi insanabiles. Nam à frigore & crassis humoribus, & longè glutinosa pituita propositi intestini *morbus* exoritur. Quin etiā & ætate, & tempore, & regione frigida, & aspera hyeme prouenit.

DE DYSENTERIA, ID est, difficultate intestinorum.

Caput IX.

SVperiora intestina ad cæcum usque tenuia & biliosa sunt: atque inde Græce Cholades nominantur, posthæc inferiora usque ad intestini recti initium crassa & carnosa sunt. In omnibus ulcera fiunt. Dysenteria uero est horum ulcerum species: ideirco & uarij existunt morbi. Aliqua etenim superficie tenus intestina radunt, excoriationem tantum facientia, & innoxia sunt: sed longè innocentiora, si in inferioribus intestinis consistant: alia paulò etiam profundiora ulcera. Verum neque hæc immitia sunt. Alia profunda non uno loco manentia, sed exedentia

ἀφύσω κάρτα φυσώδεες, καὶ προθυμίη μὲν ἐς διαπνοήν, * ἀδιέξοδοι δὲ φῦσαι, ἐρυγαί τε * ἄνω βιώμεναι, ἀραιαὶ καὶ αἵδε ἀτελέες. ἢν δέ κῃ περήσῃ βίῃ, φῦσαι βρομώδεες μὲν αἱ ἄνω, καὶ ὀξυρεγμιώδεες. νεφρὸς καὶ κύστις ξυμπαθέα πόνῳ, καὶ ἰσχουρίη, τελέουσι ἄλλα ἀντ' ἄλλων. θῶυμα δὲ τουτέων μέζον, ἐς ὄρχιας καὶ κρεμαστῆρας ἀδόκητον ἄλγος ἐπιφοιτῇ. πολλοὺς τῶν ἰητρῶν ἥδε ἡ ξυμπαθείη λήθει. καὶ γὰρ καὶ ἐξέταμόν κοτε τοὺς κρεμαστῆρας, ὡς ἰδίην ἔχοντας αἰτίην. ἀλλὰ γὰρ καὶ τελέουσι * ἀντ' ἄλλων ἄλλα. γίγνονται δὲ καὶ ἀπότεκνοι τοῦδε νοῦσοι, ἀποστάσιες μὲν καὶ ἕλκεα οὐκ εὐήθεα. ὕδεροι δὲ καὶ φθίσιες, ἀναλθέα. ἐπὶ γὰρ ψύξει καὶ χυμοῖσι παχέσι καὶ φλέγμασι πολλῷ κολλώδεσι ξυνίσταται ἡ νοῦσος. ἀτὰρ καὶ ἡλικίῃ καὶ * ὥρῃ ψυχρῇ ἐπιφοιτῇ χώρῃ, καὶ χείματι καρτερῷ.

* αἰδιεξ.
* ἄνω βιώμεναι.
* ἄλλα ἀντ' ἄλλων.
* ὥρῃ.

ΠΕΡΙ ΔΥΣΕΝΤΕρίης,

Κεφάλ. θ.

Εντέρων τὰ μὲν ἄνω λεπτὰ καὶ χολώδεα μέσφι τοῦ τυφλοῦ, * χολάδες ἐπίκλην. ἀπὸ δὲ τουτέων τὰ κάτω παχέα καὶ σαρκώδεα μέσφι τῆς ἀρχῆς τοῦ εὐθέος ἐντέρου. ἐγγίγνεται οὖν ἐν ἅπασι ἕλκεα. δυσεντερίη δὲ τῶνδε τῶν ἑλκέων αἱ ἰδέαι. διὰ τόδε ποικίλαι ἔασι αἱ νοῦσοι. τὰ μὲν γὰρ ἐπιπολῆς ξέει ἔντερα, ἀναδορὴν μούνην ποιεύμενα, καὶ ἔστιν ἀσινέα. ἀτὰρ δὲ ἀσινέστερα πολλόν, ἢν (τὰ) κάτω ᾖ τὰ πάθη. ἄλλη δὲ εἰ σμικρῷ μὲν ἐπὶ βαθύτερα τὰ ἕλκεα, οὐκ εὐήθεα δὲ καὶ τάδε. ἄλλα βαθέα καὶ οὐχ ἱστάμενα, ἀλλ' ἐσθιόμενα,

χολάδες.

ἀθενώδεα, ἕρπον. τὰ καὶ ἐπισφακελίζοντα, θανατώδεα. ἀτὰρ καὶ φλεβία ἐπὶ τῇσι νομῇσι γίγνονται *περίβρωτα, ἔν τε τοῖσι ἕλκεσι καὶ στάξιες αἱμορραγίας τῆς μέζονος. ἄλλο εἶδος ἑλκέων, ὀχθώδεα, τρηχέα, ἀνώμαλα, τυλαιμίαι ὡς ἐν ξύλῳ ὄζον ἀπορμῶν. *δυσαχθέα τάδε. οὔτε γὰρ ὠτειλὴν ῥηϊδίως ἴσχει, ῥηΐτερόν τε γὰρ λύονται. αἰτίαι δὲ δυσεντερίης μυρίαι, ἐπίκαιροι δέ· ἀπεψίαι, ψύξιες συνεχέες, δριμέων πρόσαρσις, μυττωτοῦ προμεμιγμένου αὐτοῦ *σκορόδου, κρεῶν παλαιῶν δριμέων ἐδωδὴ, ἐφ' οἷσι ἀπεψίη, ὑγρὸν ἄηθες, κυκεὼν, ἢ *ῥυφέων πόμα, ἢ *οἷα κατὰ χώρην ἑκάστην ἀντὶ οἴνου γίγνεται δίψεος ἄκεα· ἀτὰρ καὶ πληγὴ καὶ ψύξις, καὶ ψυχροποσίη, τιτρώσκει ἕλκεα. αἱ δὲ ἐκκρίσιες καὶ τὰ ξυνεόντα τοῖσι ἕλκεσι ἕτερα καὶ ἕτερα, ἐπ' ἄλλοισι καὶ ἄλλοισι. ἢν μὲν γὰρ ἐπιπολῆς ἔῃ, ἄνωθεν μὲν λεπτὰ, χολώδεα, ἄνοσμα, πλὴν ὁκόσον ἀπ' *ἐντέρων. τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ νήστιος, κατακορέα μᾶλλον, κροκοειδέα, κακώδεα. τὰ δὲ, καὶ ξὺν τῇ τροφῇ λελυμένῃ μὲν, ἀλλὰ τρηχείῃ. ἄλλοτε κακοδμόν ἐστι, τὰ δὲ ἕλκεα σηπεδών. ἄλλοτε δὲ ἰσχὺ, ὡς ἀπὸ σκυβάλων μοῦνον ἡ ὀσμή. ἀπὸ δὲ τῶν κάτω ἐπὶ τοῖσι ἕλκεσι, ὑδατώδεα, λεπτὰ, ἄνοσμα. ἢν δὲ ἐπὶ μᾶλλον βαθέα, ἰχωροειδέα, ὑπέρυθρα, οἰνώδεα. ἢ ὅκως κρεῶν πλύμα. ἄλλοτε μὲν ἰδίῃ τάδε, ἄλλοτε δὲ ξὺν τοῖσι κοπρίοισι. καὶ τάδε ὑγρὰ λελυμένα τῷ περιῤῥόῳ, ἄχολα, ἄοσμα. ἢ ξυνεστῶτα ξηρὰ ἐξιᾶσι, ὀλισθηρὰ τῷ περιῤῥόῳ. ἢν δὲ μέζω καὶ λειότερα ἢ τὰ ἕλκεα, ἐπὶ μὲν τοῖσι ἄνω, χολώδεα, καὶ ἀφ' ὧν καὶ δι' ὧν ἔρ-

περίβρωμα. δυσαλθέα. σκόροδα. πτισάνιον. ἐντέρων.

glandulosa, serpentia, & sphacelũ inferentia, mortifera sunt. Venulæ quoq; in hisce ulcerũ passionibus circũrosæ apparet: & in his ulceribus stillationes sanguinis largiores cernuntur. Alia est species ulcerum, quæ oris tumentibus aspera sunt, inæqualia, callosa, ut in ligno Gemam dicimus, id genus ulcera uixmedicabilia sunt: neque enim cicatricem facile contrahunt, & facilius aperiuntur. Dysenteriæ causæ plurimæ sunt; principes autem cruditates, refrigerationes assiduæ, acrium ciborum assumtio, obsonij, quod Græci Myttoton uocant, Latini Moretum dicerent: cæpæ ipsius, allij, carnium uetustarum, acrium esus: à quibus postea cruditas superuenit. Super hæc humidũ aliquod inusitatũ, ut mixtura illa, quæ Cyceon Græcè dicitur: aut potio Ryteon appellata: *potius bryteon, ut in lib. 1.c.9. quæ potio ex uinaceis conficitur.* aut qualia in singulis regionibus loco uini fiunt contra sitim remedia. Plaga præterea, & refrigeratio, & frigidæ potus intestina exulcerant. Excrementa uerò, & quæ cum ulceribus sunt, alia atq; alia in alijs atq; alijs reperiuntur. Nã si in superficie sint; ex superioribus quidem tenuia, biliosa, inodora, præter eum, qui ab intestinis fit, odorem: jejuni autem intestini excrementa puriora, crocea, mali odoris. Aliqua uerò & cum alimento liquato quidem, sed aspero exeunt. At modo grauis odor ab ulcerum putredine fit, modo ut à solo stercore prouenit. Ab inferiorum autem intestinorum ulceribus aquosa, tenuia, sine odore feruntur. Sin profundiora ulcera sint, saniosa effluunt, subrubida, uinosa, aut instar aquæ, in qua caro lota sit: & hæc modo sola, modo cum stercore, hocque liquidum est circumfuso humore dissolutum, non infectum bile, inodorum: aut compactum, siccumque, sed ob humorem circum fluentem lubricum deijcitur. Cæterum si majora, leuioraque ulcera sint, & in superioribus intestinis: eorum ratione, à quibus, & per quæ transeunt,

fcunt, biliofa effunduntur. Sed enim uellicant. Nam bilis acris eft, eoque magis fi ab ulceribus effluat. Bilis uerò & inftar unguinis pinguis eft: exprofundioribus autẽ ulceribus, fed inferioribus cruenta manant, craffa, pituitofa, carnofa, non ualde pinguia, ramentofa: utpote quæ ab inteftinis abftrahantur. Quin etiam & integræ inteftinorum partes commixtæ funt. Excernuntur quoque & albida, craffa, mucofa, adipis concifæ fimilia, humore circumfufa. Hæc utique à recto oblongo inteftino feruntur. Nonnunquam fanè mucofa tantum, uellicantia, parua, teretia, mordaciaque egeruntur: crebro furgere cogẽtia, & deijciendi cupiditatem cum uoluptate afferentia, fed quæ deijciuntur ualde pauca funt. Tenefmus huic uitio nomen eft. A cæco autem carnes longè rubicundæ, & grandes excernuntur, circumfcriptionem multo majorem habentes: in ipfo enim *profunda* fiunt ulcera, cruor etiam craffus, fæculentusque emanat: & hæc omnia multo quàm ante dicta fædius olent. Cæterum poftquam ferpunt, & exedunt ulcera, & nullo remedio ullo in loco coerceri poffunt, à fuperioribus quidẽ non folum exquifitè biliofa, fed & crocina, fpumea fæcem uini referentia, & nigra, ifatidis, & porri fuccum repræfentantia, antedictis craffiora: atque inftar putredinis graueolentia deijciuntur. Alimentum nunc minus concoctum eft, folum ut à dentibus uoracius contritum. At fi inferiora inteftina ulceribus erodentur, guttæ cruoris atræ, craffa, carnofa, rubida, grumofa, nonnunquam nigra, multis modis uariantia, olida, non ferenda per fedem expelluntur: humiditatumque exitus inuoluntarij fiunt. Nonnunquam oblongum quiddam in pluribus non difcretum, inftar fani inteftini deijcitur: & ignaris rei fufpicionem præbuit inteftini. At negotium ita fe habet, inteftinorum

χεται. ἡ γὰρ τὴν ἕδρην δάκνει. δριμέα γὰρ ἡ χολή, καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἢν ἀφ' ἕλκεος. καὶ ἡ χολὴ δὲ πίων ὅκως λίπος. ἐπὶ δὲ τοῖσι βαθυτέροισι τοῖσι κάτω, αἱμάλωψ παχὺς σὺν φλέγματι, σαρκοειδέα, οὐκ ἄγαν πίονα, ξυσματώδεα ὡς ἀπ' ἐντέρων *εἶται. ἅτε καὶ ὅλα συμμέμικται μέλεα. φέρεται λευκά, παχέα, μυξώδεα, στέατι ξυγκοπέντι ἴκελα ξὺν τῷ περιρρόῳ. τάδε μὲν τὰ ἀπὸ τοῦ εὐθέος τοῦ παραμήκεος ἐντέρου. ἄλλοτε δὲ μυξώδεα μοῦνον, ὀδαξώδεα, σμικρά, στρογγύλα, δακνώδεα, ἐξαναστάσιας πυκνάς, καὶ προθυμίην ξὺν ἡδονῇ πεύθμα, ἐκκρίσιας δὲ κάρτα σμικράς. *τείνασμος τοῦδε ἡ ἐπίκλησις. ἀπὸ δὲ τοῦ *κώφου φέρονται καὶ σάρκες ἐξέρυθροι καὶ μεγάλαι, περιγραφὴν πολλὸν μέζονα ἔχουσαι. βαθέα γίγνεται τὰ ἕλκεα, καὶ αἷμα παχύ, τρυγῶδες. τάδε κακοδμα τῶν πρόσθεν μᾶλλον. ἐπὴν δὲ ἕρπῃ καὶ ἐσθίῃ τὰ ἕλκεα, καὶ ἴσχηται μηδάμα ἐπὶ μηδέν, ἄνωθεν μὲν πρὸς τοῖσι χολώδεσι τοῖσι κατακορέσι, κροκώδεα, καὶ ἐπαφρέα, τρυγίζοντα, καὶ μέλανα, ἰσατώδεα, πρασοειδέα, παχύτερα τῶν πρόσθεν, κακώδεα, ὅκως ἡ σηπεδὼν διαχωρέει. τροφὴ νῦν ἀπεπτοτέρη, ὡς ὑπὸ ὀδόντων λάβρων τετριμμένη μοῦνον. ἢν δὲ τὰ κάτω ἀνεσθίηται, αἱμάλωπες μέλανες, παχέα, σαρκοειδέα, ἐξέρυθρα, *θρομβώδεα, ἄλλοτε μὲν μέλανα, *παντοίως ποικίλα, κακοδμα, οὐ φορητά, ἀφέσιες τῶν ὑγρῶν ἀβούλητοι. ἀπελύθη κοτὲ καὶ εὐμήκες ἄκριτον κατὰ *πλεῦνα, ὅκως ὑγιὲς τὸ ἔντερον, καὶ δέος παρέσχεν ἀμφὶ *ἐντέρου τοῖσι ἀγνοοῦσι τοῦ πρήγματος. τόδε ἐστὶ τὸ ἔνδον τῶν ἐντέρων ὅκως

(* ἵενται.) (* τεινεσμός.) (* κούφου.) (* μηδενί.) (θρομβώδεα.) (παντοίως.) (πλεύμονα.) (* ἴσ. ἀμφὶ ἐντέρῳ τοῖσι ἀγνοοῦσι τὸ πρῆγμα.)

τῆς κοιλίης χιτῶνες ἐόντες* δοιοί. ἀτὰρ καὶ ἀλλήλοισι ἐπιβάλλουσι οἵδε λοξοί. ἢν οὖν ἡ διπλόη λυθῇ, ὁ μὲν ἐντὸς χιτὼν ἀποστὰς ἐς μῆκος, ἔξω χωρέει. ὁ δὲ ἐκτὸς, μίμνει μοῦνος, καὶ σαρκοῦται, καὶ ἐπουλοῦται, καὶ ἀλθάσσεται, καὶ ζώουσι ἀσινέες. πάσχει δὲ τὸ κάτω μοῦνον, αἰτίη δὲ τῶν χιτώνων τὸ σαρκοειδές. ἢν δὲ αἷμα ἀπό του ἀγγείου φέρηται ξανθὸν, ἢ μέλαν, καθαρὸν ῥέει, ἀμιγὲς τροφῆς, ἢ σκυβάλων ἅτερ. εἰ δὲ ἐπίπαγος ἐπιπελάννυται πλατέσι ἀραχνίοισι ἴκελος. θρομβοῦται *ἢν ψυχθῇ. οὐ δὲ γὰρ ἡ πίστις αἵματος ἐκκρίσιος. τῷ δὲ ῥοίζῳ πολλῷ ξὺν πνεύματι μέζον τῆς προστάσιος ἡ φαντασίη τῆς ἐκκρίσιος. γίγνεται καὶ ὅτε καὶ ἐν κώλῳ πυώδης ἀπόστασις, οὐδέν τι τῶν ἄλλων τῶν ἐντὸς ἑλκέων ξυνοπτέστερη. καὶ γὰρ τὰ σημήια καὶ τὸ πῦον καὶ ἄλθεξις τῶν ἑλκέων, ἡ αὐτή. ἢν δὲ ἐκκρίσιες σκληραὶ τῶν σαρκοειδέων ἔωσι τετριμμέναι τρηχέσι σώμασι ἴκελαι, ἡ ἀπόστασις οὐκ εὐήθεος τρόπου. ῥέει κοτὲ πολλὸν ἀπὸ τοῦ κώλου ὕδωρ, δυσεντεριώδεα τρόπον. ὑδρωπος τόδε μυρίους ἐρρύσατο. τὰ μὲν ἕλκεα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὰ ἐν τοῖσι ἐντέροισι, τοιάδε. ἀτὰρ ἤδε καὶ ἡ τῶν εἰδέων, καὶ αἱ ἀπὸ τῶνδε ἐκκρίσιες, ὁκόσας ἔλεξα. φράζω δὲ καὶ τὰ ξυνεόντα ἑκάστοισι τῶν νοσεόντων, ἤν τε εὐήθεα, ἤν τε σιναρὰ ᾖ τὰ ἕλκεα. ἀθρόον μὲν οὖν εἰρήσθω, ἢν ἐπιπολῆς ἀναδορὴ, ἤν τε ἄνω, ἤν τε κάτω ἔῃ, ἄπυροι, ἄπονοι, ὀρθοστάδην ὑγιάζονται, σμικρῇσι τῇσι διαίτῃσι ἑτεροίως. ἢν δὲ ἕλκος ἐγγένηται, ἐπὶ μὲν τοῖσι ἄνω, στρόφος δακνώδης, δριμὺς, ὡς ἀπὸ χολῆς θερμῆς σμικρῆς, ἔμπυοι ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε. τὸ δὲ πλέον, ἔμπυον.

tunicæ perinde, ac uentriculi geminæ sunt, & altera alteri oblique super iniecta est. Igitur cùm earum connexio dissoluitur, interior tunica secundum longitudinem absistens foras egreditur: exterior sola intus remanet, & carnosa efficitur, & cicatrice solidatur, sanescuntque homines & noxa soluti uiuunt. Id uerò inferius intestinum solum patitur. In causa est tunicarum carnosa substantia. Quòd si ex quopiam uasculo cruor emanet flauus, aut niger, purus, non cum cibo aut stercore mixtus effunditur: uerum concretum quiddam latis araneolis simile extenditur. In grumum enim, cùm refrixit, obduratur: neque sanguinem excretum esse credideris. Ob sonum autem multum cum spiritu maior quàm pro effectu, excretionis est apparentia. Interdum & in pleniore intestino purulentus abscessus efficitur, nulla nouitate ab alijs internis ulceribus differens. Etenim signa, & pus, & ulcerum medicatio penitus eadem sunt. Si res duræ, carnosæ contritis asperisque corporibus similes excernantur: abscessus non benigni moris significatur. Nonnunquam ex laxo intestino aqua multa dysenteriæ modo profluit, idque plurimos ab hydropico morbo liberauit. Vlcera quidem intestinorum (ut paucis dixerim) hujusmodi sunt. Cæterum & ipsorum formæ, & ab ipsis purgamenta tot sunt, quot supra comprehendimus. Quæ singulis quoque ægrotantibus accidunt, explicabimus: seu placida, seu noxia ulcera sint. Itaque collectim dictum esto. Si exulceratio superficietenus fuerit siue supra, siue infra: febrem non habent, nec dolorem: ac sine decubitu tenui uictus ratione diuersis modis sanescunt. Sin ulcus altius descenderit, in superioribus quidem mordacia tormina & acria sunt tanquam à pauca calida bile. Alijs, atq; alijs temporibus suppurant intestina: plerunque uerò suppurant,

aut coctiones dimidiatæ sunt, cibos tamen non horrent. Si inferiora ulcerata sint, longe superioribus sunt salubriora. Hæc enim humiliora intestina multo carnosiora sunt alijs. Sin caua & depascentia ulcera in superioribus grassentur: febres acutæ concitantur, non emicantes, in uisceribus demersæ: extrema refrigerantur: cibus fastiditur: uigilia adest: ructus male olent: nauseabundi sunt: bilis uomitus, uertigo. Cumque multa expelluntur (ea uerò biliosiora sunt) tormina, atque alij dolores magis perseuerant. His accedit uirium consumtio, genuumque resolutio: ardore æstuant: sitibundi sunt & anxij: atra per nauseam reijciut: lingua est arida: pulsus pusilli, debiles: atque his germana sunt, quotquot, de perniciosis ulceribus mortifera exposui. Oris etiam uentriculi dolore usque ad animi deliquium torquentur. Quidam uerò neque ex eo deliquio in pristinum restituti sunt, sed in tali affectu uitam finierunt, hujusmodi calamitates & inferiorum intestinorum corrosionibus communes sunt, si depascantur ulcera, neque eorum depastionem compescere ualemus, præterquàm quòd tormina doloresque sub umbilico inferius, ubi ulcera sunt, percipiuntur. Formæ autem excrementorum tales sunt, quales supra posuimus. Verum si inter initia parua ulcera sint, in longumque tempus depastio producatur: alia alijs ulcera superueniunt, aliquibus mitescentibus, aliquibus in summum excrescentibus. Quales enim sunt in mari fluctus, talis est in ulceribus tempestas. Cæterum si quando natura resistere potens fuerit, simulque & Medicus subuenerit, depascentia compescitur, mortisque timor remouetur: intestina tamen dura, tumida, cicatricosaque remanent, & non nisi longo post tempore

ἢ πέψιες ἡμιτελέες, οὐκ ἀπόσιτοι. ἢν δὲ τοῖσι κάτω ἕλκεα γένηται, πολλῷ ἐπιεικέστερα τῶν ἄνω. καὶ γὰρ τὰ ἔντερα πολλόν τι μᾶλλον τῶν ἄλλων σαρκωδέα. ἢν δὲ κοῖλα καὶ ἀνεσθίοντα ἐς τὰ ἄνω γένηται, πυρετοὶ ὀξέες, ἀλαμπέες, ἐν τοῖσι σπλάγχνοισι ὑποβρύχιοι, ἀκρέων ψύξις, ἀποσιτίη, ἀγρυπνίη. ἐρυγαὶ κακώδεες, ναυτίη, χολὴ ἐμέεσι, σκοτοδίνη. ἢν δὲ πολλὴ μὲν ἡ φορὴ, χολωδεστέρων δὲ γίγνηται. ἐπίμονοι στρόφοι, καὶ ἄλλοι πόνοι μᾶλλον. ποτὶ καὶ ἐκλύσιες δυνάμιος, ἀπολύσιες γουνάτων, καυσώδεες, διψαλέοι, ἀσώδεες, ναυτίη μελαινῶν, γλῶσσα ξηρὴ, σφυγμοὶ μικροὶ ἄτονοι. *τουτέων ἀδελφὰ, ὁκόσα ἐπὶ τοῖσι κακοειδέσι ἕλκεσι ἔλεξα τὰ θανατώδεα, καρδιώσσουσι μέσφι λειποθυμίης. μετεξέτεροι δὲ, οὐδὲ ἐς ἀνάκλησιν ἐπαλινδρώμησαν, ἀλλ' οὕτως ἐξέθανον. τάδε τὰ δεινὰ ξυνὰ καὶ τῇσι ἀπὸ τῶν κάτω ἐντέρων διαβρώσεσι. ἢν νέμηται μὲν τὰ ἕλκεα, ἄγγελος δὲ ἡ φορή. πλὴν ὁκόσον οἱ στρόφοι καὶ οἱ πόνοι ὑπὸ τὸν *ὀμφαλὸν κάτω, ἔνθα τὰ ἕλκεα. ἰδέαι δὲ αἵδε τῶν ἐκκρίσεων, ὁκοίας ἔλεξα. ἢν δὲ ἐπὶ τοῖσι πρώτοισι μικρὰ ἢ, *ἀνακωχὴ δὲ εἰς μακρὸν *ἢ νομῆς, ἀλλὰ ἐπ' ἄλλοισι ἕλκεα γίγνεται, τῶν μὲν πρηϋνομένων, ἄλλων δὲ κορυφουμένων, ὅκως ἐν θαλάσσῃ κύματα. τοιόνδε τὸ τῶν ἑλκέων χεῦμα. ἢν δὲ ἐς κοτὲ ἐπαρκέσῃ μὲν ἡ φύσις, συνασκήσῃ δὲ καὶ ὁ ἰητρὸς, πέπαυται μὲν ἡ νομὴ, καὶ *θάνατον οὐκ ὀρρωδέει. σκληρὰ δὲ καὶ ὀχθώδεα μίμνει τὰ ἔντερα, καὶ *τῶνδε ἐς μακρὸν ἡ ἀλθε-

*τουτέων
*ὀμφαλόν.
*ἢ νομή.
*θάνατος.
*ἂν.

ἡ ἄλθεξις. αἱμοῤῥαγίη δὲ ἀπ' ἐντέρων, ἢν μὲν μεγάλης φλεβὸς ἢ *ἀρτηρίης ἔῃ, ὠκὺς ὁ θάνατος. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὴν χεῖρα δυνατὸν ἔσω *ἐσμάσασθαι, καὶ τοῦ ἄλγεος θίγειν, ἢ φάρμακον αὐτῷ τῷ ἕλκεϊ προσβάλλειν, καὶ τινὶ καὶ εἰ ἐπίσχοιτο ἡ αἱμοῤῥαγίη φαρμάκῳ, οὐκ ἀτρεκὴς τοῦ θανάτου ἡ φυγή. μετεξετέροισι γὰρ μεγάλης ἐσχάρης ἔκπτωσις, τοῦ φλεβὸς τὸ στόμιον ἐς μέζον εὐρύνει, εὖτε καὶ θρόμβοι ἔνδον ἐγγίγνονται καὶ μίμνουσι ἔσω, ἄφυκτος ἡ νοῦσος. χρὴ οὖν ἀρχομένῃσι αἱμοῤῥαγίῃσι ἀρήγειν. δήλη δὲ ὡς ἐπίπαν γίγνεται μέλλουσα, εἰ καὶ μὴ πάμπαν εὔσημος. *ἄση ξύνεσι, ἀπορίη, βάρος τοῦ τόπου, ἔνθα ῥήσσεται, ἐρύθημα τοῦ προσώπου, ἢν μηδέκω ῥαγῇ. κἢν μὲν ἡ φλὲψ νεοῤῥαγὴς ἔῃ, ὡς ἐπίπαν μαλθάσσεται πάμπαν. ἢν δὲ πρόσω ᾖ χρόνου, χαλεπώτερον καὶ βραδύτερον. τοιάδε μὲν τὰ ἐντέροις ἕλκεα. γίγνεται δὲ θέρεος *ὥρῃ, δεύτερον φθινοπώρου, *ἧσσον ἦρος, ἥκιστα χειμῶνος. καὶ διάῤῥοιαι μὲν παιδίοισι καὶ μειρακίοισι. δυσεντερίη δὲ ἀκμάζουσι καὶ νέοισι. γῆρας δὲ δυσαλθὲς καὶ ἐς ὠτειλὴν χρόνιον. τὰ δὲ ἀνεσθιόμενα γέρουσι, ἀήθεα. ἀτὰρ καὶ αἱμοῤῥαγίη ξύμφωνος γήρᾳ.

*ἀρτηρίη. *ἐνιμάσασθαι. *ἄσαι. *ὥρης. *ἧσσον.

ΠΕΡΙ ΛΕΙΕΝΤΕΡΙΗΣ.

Κεφάλ. ι.

Ἢν ἐπὶ δυσεντερίῃσι καὶ ἕλκεσι πλατέσι καὶ κάρτα βαθέσι τῶν ἄνω ἐντέρων ὠτειλαὶ ἐγγίγνωνται πυκναί, *παχεῖαι, στερέμνιοι, τὰ σιτία ἐκ τῶν δὲ ἐς τὰ κάτω παχέες διεκθέει, ὑγρά, ἀδιάκριτα τοῦ τροφίμου. τὸ γὰρ τῶν ἐντέρων ἀραιὸν δι' οὗπερ ἐς τὴν ἄνω

sanescunt. Verum enimuero cum ab intestinis cruor erumpit, si ex magna uena aut arteria exeat, matura mors aduenit: neque enim aut manum intromittere, doloremque attingere, aut medicamentum ipsi ulceri adhibere possumus. Quin etiam si medicamento sanguinis profluuium coercetur, non propterea tuta est, ac uera mortis euasio: quandoquidem nonnullis magna crusta (Escharam Græci uocant) decidens, uenæ ostiolum patentius efficit. Vbi uerò & grumi intus concrescunt, intusque remanent, incuitabilis morbus est. Incipientibus igitur sanguinis eruptionibus succurrere oportet. Plerunque autem cum futuræ sunt, licet non admodum claris signis, tamen sese indicant. Anxietas enim adest, & animi ambiguitas: grauitas ea in parte est, quæ rumpitur: & facies rubet, si nondum ruptura facta est. Sin autem uena proxime rescissa est, plurimum uenter mollitur omnino: si satis temporis præterijt, difficilius atque tardius soluitur. Hujusce qualitatis sunt intestinorum ulcera. Præcipue nascuntur æstatis tempore, secundo autumni, minus uere: minime hyeme. Pueris quidem, & adolescentibus uentris profluuia contingunt: difficultas autem intestinorum uiris & iuuenibus. Senecta uerò ægrè medicabilis est, & ad ducendam cicatricem longum tempus requirit. At ulcera exedentia senibus inusitata, sanguinis uerò profusio senectæ est conueniens.

DE LÆVITATE intestinorum.

Caput X.

SI à torminibus, & ab latis, ualdeque profundis superiorum intestinorum ulceribus cicatrices crebræ, crassæ, solidæque contrahantur: stercora ex his deorsum liquida, ab alibili indiscreta prolabuntur. Intestinorum enim raritas, per quam sursum uersus

alimonia discurrit, à cicatrice interclusa est. Homo igitur nutricationis inopia laborat: & pallor adest, & infirmitas. Affectus iste qui ab cicatrice fit, Lienteriæ cognomen accepit, ab intestinis sc. quæ Græci Entera uocant. & nunc quidem à cicatricibus morbus exoritur. Alias uero intestina cicatricis expertia sunt, sed consuetudo & exercitatio intestina profluuium pati edocent. *Si enim quod ingestis est calidum refrigeratum neque concoquat, neque ad distributionem incitetur, sed præ imbecillitate retinere non possit, omni confectione, alimentum distribuitur.* Quod si ex tempore, & non stabilis, sed leuis momenti purgatio fiat, simplex à cibis uomitus morbum soluit. Sin autem aliquo tempore prorogetur, & in sede firma istorum causa permaneat, nihil opis uomitus affert. Morbus quoque longus, & malus habitus, *quem quis se erigendo ac stando comparauit,* lienteriam peperit. Aqua intercus nonnunquam in hanc ægritudinem feliciter commutata est, in malum sc. ex malo, sed melior est successio.

DE VTERI morbis.

Caput XI.

MVlieribus uterus ad purgationem & partum bonus est, sed morborum infinitorum, malorumque aceruum congerit. Neque enim ulceribus tantum, & inflammationi, & fluori obnoxius est, uerum etiam si totus repente sursum uersus moueatur, celerem interitum affert. Alibi quidem scriptum est, qui nam ipsius morbi perniciosi acuti sint. Diuturni uero hi: fluor duplex, duritia, ulcera aliqua innoxia, aliqua maligna, exitus totius aut partis. Fluor sane ruber, aut albus est, forma decla-

φορέειν ἡ τροφὴ ἀναΐσσει, ἀπέκλεισεν ἡ ὠτειλή. ἀτροφίη οὖν τὸν ἄνθρωπον ἴσχει καὶ ἀχροίη καὶ ἀτονίη. ἐπίκλησιν τὸ πάθος λειεντερίη ἴσχει. τὸ ἐπὶ τῇ ἐλλήγῳ τῶν ἐντέρων τοὔνομα. καὶ νῦν μὲν δὴ ἑλκέων ἐστὶ ἡ πάθη. ἄλλοτε δὲ ἔντερα μὲν ὠτειλὴν οὐκ ἴσχει. ἔθος δὲ καὶ μελέτη *διαῤῥυεῖσα ἐνδιδάσκει τὰ ἔντερα. τὸ γὰρ ἐντεθέοισι θερμὸν ἦν καταψυχθὲν κοτε μήτε *κατεπέσθη, μήτε ἐς τὴν ἀναφορὴν *ἀναΐσσῃ. ἀκρατὴς δὲ ὑπ᾽ ἀσθενείης ἐὸν, διαδιδρήσκει πᾶν ἔργον ἡ τροφή. ἀλλ᾽ ἢν ἐγχέδιος καὶ μὴ ἑδραίη γένηται ἡ κάθαρσις ἀλλὰ φαύλη, ἁπλοῦς ἔμετος ἀπὸ σιτίων ἔλυσε τὴν νοῦσον. ἢν (δὲ) πρὸς ὠκεῖ χρόνῳ καὶ ἐν ἕδρῃ ἴζῃ ἡ αὐτὴ τελέων, οὐδὲν ὠφελέει. τίκτει δὲ καὶ χρονίη νοῦσος καὶ ὀρθοστάδην καχεξίη. ἀτὰρ καὶ ὕδρωπες κοτε ἐς τόδε ἀπέσκηψαν εὐτυχῶς, ἐς κακὸν μὲν ἐκ κακοῦ, ἀλλὰ κρέσσων ἡ διαδοχή.

* ἴσχει.
* ἴσ. διαῤῥεῦσα.
* τούτῳ εἴη θερμόν.
* κατεπέσσετο.
* ἀναΐσσοι ἄκρατος.
ἄλλως καταπέσσειν
* ἄλλως ἀναΐσσειν.

ΠΕΡΙ ΥΣΤΕΡΙΚΩΝ.

Κεφάλ. ια.

Τῇσι γυναιξὶ ὑστέρη, ἀγαθὴ μὲν ἐς κάθαρσιν καὶ τόκον. ξυμφορὴ δὲ νούσων μυρίων τε καὶ κακῶν. οὐ γὰρ ἑλκέων ἢ φλεγμασίης ἢ ῥοῦ μοῦνον, ἀλλὰ κἢν ἐξαπίνης ὅλη ἄνω κινέηται, ὠκέως κτείνει. γεγράφαται μὲν οὖν ἐν ἄλλοισι, ὁκοῖα τῶν ἀπ᾽ αὐτέων ἦν ὀλέθρια ὀξέα. τὰ δὲ χρόνια ῥόος διπλόος, σκληρίη, ἕλκεα, τὰ μὲν ἀσινέα, τὰ δὲ κακοήθεα, πρόπτωσις ὅλης ἢ μέρεος. ῥόος μὲν οὖν ἐρυθρὸς ἢ λευκόχροος. ἰδέα

δηλοῖ. ἐρυθρὸς μὲν ἢν αἷμα ξανθὸν, καὶ αἱ τοῦδε ἰδέαι ἢ πελιδνὸν, ἢ μέλαν, καὶ λεπτὸν ἢ παχὺ καὶ πεπηγὸς, *οἷτε θρόμβοι, ἢ λευκὸς ὡς ὕδωρ, ἢ ὠχρόξανθος ὡς χολή. παχὺς δὲ ὅκως ὑπόλεπτος, ἢ λεπτὸς ἰχὼρ καὶ κάκοδμος. λευκὸς δὲ ὡς πύον, ὁ δὲ ἀτρεκὴς, ὡς λευκὸς ὀῤῥός. ἀτὰρ καὶ αἱμάλωψ κοτὲ τῷ πύῳ συνεκρέει. μυρίαι δὲ ἄλλαι παρὰ τὸ μᾶλλον τουτέων καὶ ἧττον ἰδέαι. περίοδος δὲ ἄλλοτε μὲν ἡ ἐπιμήνιος κάθαρσις, ἀλλ᾽ οὐκ ἐς τὴν ἀρχαίην ξυνίσταται προθεσμίην. οὐ πολλὸν μὲν τὸ αἷμα, ἐν δὲ πολλῇσι ἡμέρῃσι ἐκρέει. ὀλιγήμερος δὲ ἡ διάλειψις, ἀλλὰ καθαρή. ἄλλος περιόδου τρόπος, ἐς προθεσμίην δὲ, καὶ οὐκ ἐς πλῆθος *περὶ πλεῖστον ἡ πρώτη κάθαρσις. δὶς δὲ καὶ τρὶς καθαίρονται ἀνὰ πάντα τὸν μῆνα. ἄλλη ἰδέη ἄσχετος μὲν ἡ ῥοὴ καὶ σμικρὴ ἐφ᾽ ἡμέρης ἑκάστης, ἀλλὰ εἰς τὸν ὅλον μῆνα οὐ πάγχυ βαιή. οὐδὲ γὰρ ὑστέρη μύει τὸ στόμα, ἀλλὰ οἴγνυται, πάρεσιν ἐς ῥύσιν ὑγρότητος πάσχουσα. εἰ δὲ μήτε διαλείπει, μήτε σμικρὸν ἐκρέει, αἱμοῤῥαγίῃ *θνήσκουσι. σημήϊα δέ. περὶ τῇσι χροιῇσι τοῦ ῥόου ἡ *χροιὴ τῆς ἀνθρώπου. ἄγρυπνοι, ἀπόσιτοι, ἀσώδεες, ἔκλυτοι ἐπὶ τὸ ἐρυθρὸν μᾶλλον, καὶ ὀδυνώδεες, καὶ *κάκοδμον ἐπ᾽ ἀμφοῖν τὸ ῥεῦμα. ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἧσσον ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε. ὁ μὲν γὰρ λευκὸς κακίων ἢν μέζων που ἡ σηπεδὼν ἔῃ. ἄλλοτε δὲ ὁ ἐρυθρὸς ἢν ἀγριαίνῃ ἡ διάβρωσις. ἀθρόον δὲ εἰρήσθω, μέλας μὲν ἁπάντων *κακίων, πελιδνὸς δεύτερον. ὠχρὸς δὲ καὶ λευκὸς καὶ πυώδης, μακρότεροι μὲν

*οἷον. *ἐπὶ. *θνήσκουσαι. *χρυσῖτις. *κάκοδμοι. *κακός.

declarat. Ruber quidem, si sanguis flauus emanet, & huius species: uel liuidus, uel niger & tenuis, uel crassus & concretus, ut grumi. Albus, ut aqua, aut flauus cum pallido mixtus ut bilis: crassus uero aut subtenuis liquor, quem Græci Ichora uocant, & malè olens. Albus item, ut pus. Sed exquisitè albus, ut album serum. Quin etiam gutta cruenta nonnunquam cum pure simul effluit: mille aliæ sunt secundum rationem maioris & minoris istorum species. Circuitus uero modo est menstrua purgatio, sed non ad pristinum præscriptum diem reuertitur. Non multus quidem sanguis, sed per multos dies effluit. Paucorum autem dierum fit interpositio, sed omninò pura. Alter est circuitus modus, sed ad certum diem: neque plurimi sanguinis est plerunque prima purgatio, bis autem ac ter purgantur per totum mensem. Tertia est quoque fluoris species, indesinens quidem effluuium est, & singulis diebus modicum: sed in totum mensem summa fit non admodum modica: neque enim uterus ostium claudit, sed hiat, ad effluxum humiditatis relaxationem patiens. Verùm si neque intermittatur, neque parum effluat, ob sanguinis effusionem moriuntur. Signa utique hæc sunt, præter humiditatis effluentis colores, ipsius hominis color, peruigilant, cibos oderunt, *fastidiosæ sunt*, dissoluuntur in rubro profluuio magis, & dolore torquentur, & in ambobus quod effluit, mali odoris est, sed modò magis, modò minus. Album enim profluuium peius olet, si quando maior adest putredo. Aliàs autem rubrum, cum sæuius debacchatur erosio. Breuibus sanè dictum esto, ater fluor omnium pessimus est, deinde liuidus. Pallidus, albus & purulentus, diuturniores quidem

sunt, sed minus periculosi. Ex his ipsis pallidus deterior quidem est, sed longè melior est ille, qui cum usitato colore mixtus est: usitatus autem est ruber, ejusque species. Quin etiam & ipsis minus noxij sunt usitati: sed reuera senioribus infestiores sunt rubri fluxus, *puellis uero minimè albi nocent.* Item altera est albi fluoris species, menstrua purgatio, exalbida, acris, & pruriginem cum uoluptate afferens. In istis uero humor albus, crassus, geniturae similis prouocatur; hanc speciem Gonorrhaeam, id est, fluxum seminarium muliebrem appellauimus. Est autem uuluae refrigeratio: quamobrem humorum tenax esse non potest: quin etiam sanguinem in albidum colorem transmutat: uim enim ignis rubrificam non habet. Id genus uitij & stomachus patitur, ideò & pituitam euomit. Simili affectu & intestina laborant, cum profluuio Graece Diarrhaea uocato, aegrotant. In utero praeterea ulcera suboriuntur, aliqua lata, pruriginosa, tanquam sale inspersa: haec sunt quaedam superficiei excoriatio. Pus habent crassum, inodorum, paucum. Vlcera hujusmodi mitia sunt. His cauiora sunt ulcera & deteriora, quibus dolores parui accidunt, pus paulò plus, grauius olent: nihilominus tamen haec quoque placida sunt *Si uero altiora fiant & ulcerum ora immitia sint & aspera, sanies quaedam tetri odoris, & maior quàm antea dolor existit. Exedit autem uuluam ulcus,* & nonnunquam caruncula quaedam separata egreditur, neque ad cicatricem ulcus id ducitur, sed longissimo tempore hominem tollit: nam maximè diuturnum est. Hujusmodi Graeco uocabulo phagedaena nuncupatur. Nempe mortifera ulcera sunt, si praeter ipsa dolor exacerbat, & mulier ualde contristatur: & res putrida ab ulcere neque ipsis aegrotis tolerabilis emanat,

ἧσσον δὲ κινδυνώδεες. τουτέων δὲ ἀτρέων ὁ ὠχρὸς κακίων μὲν, πολλὸν δὲ κρέσσων ὁ τῷ συνήθει μεμιγμένος. ξυνήθης δὲ ἐρυθρὸς μὲν καὶ τὰ τοῦδε εἴδεα. ἀτὰρ καὶ ἀσινέστεροι ταύτῃσι οἱ ξυνήθεες. τὸ δὲ ἀληθὲς γεραιτέρῃσι κακίονες οἱ ἐρυθροί. ἥκιστα δὲ νεήνισι οἱ λευκοί. ἄλλος ῥόος λευκὸς, ἡ ἐπιμήνιος κάθαρσις λευκὴ δριμεῖα, καὶ ὀδαξώδης ἐς ἡδονήν. ἐπὶ δὲ τοῖσι καὶ ὑγροῦ λευκοῦ, παχέος, γονοειδέος πρόκλησις. τόδε τὸ εἶδος γονόρροιαν γυναικείην ἐλέξαμεν. ἔστι δὲ τῆς ὑστέρης ψύξις, οὕνεκεν ἀκρατὴς τῶν ὑγρῶν γίγνεται. ἀτὰρ καὶ τὸ αἷμα ἐς χροιὴν λευκὴν ἀμείβει. οὐ γὰρ πυρὸς οὐκ ἴσχει τὸ φοινίσσον. τῇδε τὴν πάθην καὶ στόμαχος νοσέει καὶ ἐμέει φλέγμα. ἀτὰρ καὶ ἔντερα ὁμοίην ἴσχει, εὖτε τὴν διάρροιαν νοσέει. γίγνεται δὲ ἕλκεα καὶ ἐν ὑστέρῃ, τὰ μὲν πλατέα, κνησμώδεα, ἅπερ ἄλια, ὅκως ἀναδορή τις ἐπιπολῆς, *πύον παχὺ, ἄοσμον, ὀλίγον. εὐήθεα τάδε τὰ ἕλκεα. ἀλλὰ τουτέων βαθύτερα καὶ κακίονα, οἷς πόνοι σμικροὶ, *πύον ὀλίγῳ πλεῖον μᾶλλον κακόδμα, ἀλλ' ἔμπης εὐήθεα καὶ τάδε. ἢν δὲ ἐπὶ μᾶλλον βαθέα γίγνηται, καὶ τὰ χείλεα τῶν ἑλκέων ἀπηνέα, ἢ τρηχέα, ἰχὼρ τις κακώδης, καὶ πόνος τοῦ πρόσθεν μέζων. ἀνέδην δὲ τὴν ὑστέρην τὸ ἕλκος. διέρπει δὲ καὶ ἀπολυθέντι σαρκίον μὴ εἰς ὠτειλὴν ἰὸν μήκιστον. κτανεῖ τόδε. χρόνιον γίγνεται κάρτα. τόδε καὶ φαγέδαινα κικλήσκεται. ὀλέθρια δὲ τὰ ἕλκεα, ἢν πρὸς τοῖσι ἄλγος ὀξύνῃ καὶ ἡ ἄνθρωπος ἀπορέῃ. σηπεδὼν δὲ ἀπὸ τοῦ ἕλκεος ῥέει οὔτε αὐτέῃσι φορητὴ, ἀγριαίνει

ἀγριαίνει ψαύσεσί τε καὶ φαρμάκοισι, καὶ χαλεπαίνει* πῶς καὶ ἰητρείῃ. φλέβες δὲ ἐν ὑστέρῃ ἐς ὄγκον ἀείρονται ξὺν παρειάσεσι τῶν πέλας.* ἔστι δὲ πεπνυμένοισι οὐκ ἄσημον τῇ ἁφῇ. οὐ γὰρ ἄλλως δῆλον. πῦρ δὲ καὶ ἄση τοῦ παντὸς καὶ σκληρίη ξύνεσιν, ἥπερ τοῖσι θηριώδεσι θανατώδεα ἐοῦσι ἕλκεα· ἀτὰρ καὶ ἐπίκλησιν ἴσχει καρκίνων. ἄλλος καρκίνος, ἕλκος μὲν οὐδαμῆ, ὄγκος δὲ σκληρὸς, ἀτέραμνος. ξυντείνει δὲ τὴν ὑστέρην ὅλην, ἀτὰρ καὶ ἄλγεα καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἐφέλκει. ταῦτα δὲ ἄμφω τὰ καρκινώδεα, καὶ χρόνια, καὶ ὀλέθρια. πολλὸν δὲ τὸ ἕλκος τοῦ ἀνελκώτου κάκιον, καὶ ὀσμῇ, καὶ πόνοισι, καὶ ζωῇ, καὶ θανάτῳ. ἐξίσταταί κοτε τῆς ἕδρης ἡ ὑστέρη ὅλη, καὶ ἐπὶ τοῖσι μηροῖσι τῆς γυναικὸς ἵζανει. ἄπιστος ἡ ξυμφορή, ἀλλ᾽ οὐκ ἀθέητος ἡ ὑστέρη, οὐδὲ ἀγέννητος ἡ αἰτίη. ξυνδέουσι γὰρ οἱ ὑμένες, οἱ παρὰ τοὺς λαγόνας, ὀχῆες τῆς ὑστέρης ἐόντες νευρώδεες. οἱ μὲν κατὰ πυθμένα πρὸς τὴν ὀσφὺν λεπτοί. οἱ δὲ κατ᾽ αὐχένα ἔνθα καὶ ἔνθα πρὸς τοὺς λαγόνας. οἱ δὲ μάλιστα νευρώδεες, πλατέες ὅκως νεὼς λαίφεα. πάντες οὖν ξυνδέουσι οἵδε, ἣν ἔξω ἡ ὑστέρη * ἀΐσσῃ. κτείνει μὲν οὖν τὰ πολλὰ ἔκπτωσις ἥδε. γίγνεται γὰρ ἐπὶ ἀμβλυσμῷ καὶ σεισμοῖσι μεγάλοισι καὶ βιαίῳ τόκῳ. ἢν δὲ μὴ κτάνῃ, ἐς μακρὸν αἵδε ζώουσιν, ὀρέουσαι τὰ μὴ θεητὰ, καὶ πιθλωοῦσαι ἔξω, καὶ καυκαλῶσαι τὴν ὑστέρην. δοκέει δέ κοτε τῆς διπλόης τῆς ὑστέρης ὁ ἔνδον ὑπεζωκὼς χιτὼν, εὖτε ἀποσπᾶται τοῦ ξυναφέος. δοιαὶ γὰρ αἵδε μοῦναι ἀπηλλαγμέναι

* πῶς. * αἰεί. * ἀΐξασῃ.

efferaturque manuum attrectatione & medicamentis, & quolibet genere medelæ exasperatur. Venæ autem in utero turgent, & proximæ simul partes distenduntur. Id uerò perspicacibus medicis tactu depræhenditur: neque enim aliter liquet. Cæterum ignis & anxietas totius, & duritia simul, ut in feris ulceribus insunt, quæ & ipsa mortifera sunt, nec non & Cancri appellationem obtinent. At cancer neutiquam ulcus est, sed tumor durus & indomitus, qui unà totum uterum distendit: dolores quoque, & reliqua omnia, quæ in ulcere insunt, cancrum comitantur. Hæc eadem uerò cancerosa utraque sunt, & diuturna, & perniciosa. Vlceratus autem cancer non ulcerato longè improbior est, & odore, & doloribus, & uita, & morte. Nonnunquam integra uulua de sede sua egreditur, & mulieris feminibus insidet. Incredibilis calamitas: sed neque inaspectabilis est uterus, neque ingenerabilis causa. Relaxantur enim membranæ ilibus appensæ: quæ uteri sunt ligamenta neruosa: quæ in fundo sunt juxta lumbos gracilia, quæ in ceruice hinc atque inde juxta ilia, maximè neruosa, lataque sunt: qualia nauigiorum uela cernuntur. Omnes igitur hæ membranæ remittuntur, cum uulua foras procidit, plerunque sanè hujus exitus mortem affert. Accidit enim ex abortu, & magnis concussionibus, & uiolento partu. At si non interficit, diu hæ uitam producunt, non uisibilia uidentes, extra alentes uterum, atque fouentes. Videtur autem nonnunquam duplicitatis uteri interius succingens tunica, quando à contiguo diuellitur. Geminæ nanque membranæ tantum sunt differentes à tunica. Hæc uerò abscedit & fluxione, & abortu, & uiolento partu, quando ipsa secundis inhæres-

inhærescit. Nam cùm ipsæ ui extrahuntur, simul & uteri tunica extrahitur. Verùm nisi pereat mulier, reuertens eadem tunica utero adamussim connectitur, aut paulùm extra prominet: contegit autem femininis mulier. Nonnunquam uteri osculum solum ad ceruicem usque procidit, sed rursum intrò se recipit, si uterus suffimenta mali odoris olfaciat: ipsum quoque mulier attrahit, *ut grata odoramenta olfaciat.* Quin etiam obstetricis manibus paulatim intrò recurrit, si placide & sensim prematur: *& ante mitigatorijs uterinis oblinatur.*

DE ARTHRITHIDE & Ischiade, id est, Articulorum & Coxendicis dolore.

Caput XII.

COmmunis omnium articulorum dolor est Arthritis: sed pedum dolorem Podagram uocamus, coxendicum Ischiada, manuum uerò Chiragram. Nempe aut ex tempore dolor est, si ex aliqua parùm durante causa consurgat: aut latenter meditationibus longo tempore contractus est morbus, cum ab exigua occasione dolor & morbus accenduntur. Est autem omnium simul neruorum affectus, si auctum malum omnibus ingruat. Initio uerò nerui articulorum uincula, & quæcunque ex ossibus exorta sunt, & in ossa inseruntur, dolere incipiunt. Atistorum magnū est miraculū: non dolent quidē uel minimum, etiā si quis secet, aut collidat: at si quis ab ipsis doleat, nihil aliud est eis ad dolorem citandum

χιτῶνος. ὁ δὲ οὖν ἀφίσταται μὲν καὶ ῥεύματι, ἅτε καὶ ἐντερωσμῷ καὶ βιαίῳ τρόπῳ, εὖτε ἐπὶ τῷ χωρίῳ προσπέφυκεν αὐτέῃ. ἢν γὰρ τόδε ἕλκηται βίῃ, συνεκπεράσας ὁ τῆς ὑστέρης χιτὼν, ἀλλ' ἢν μὴ ἐκθάνῃ ἡ γυνὴ, παλίνορσος ἐς τὸ αὐτὸ συνήφθη κατὰ στάθμην, ἢ σμικρὸν ἔξω φαίνεται. σκέπει γὰρ τοῖσι μορίοισι ἡ γυνή. προπίπτει κοτὲ τὸ στόμιον τῆς ὑστέρης μοῦνον μέσφι τοῦ αὐχένος, ἀλλ' αὖθις εἴσω δύεται, ἢν ὀσφραίνηται ἡ ὑστέρη θυμιήσι κακώδεσι. ἕλκει δὲ αὐτέην καὶ ἡ γυνὴ, ἵν' ὀσφραίνηται θυμιημάτων εὐωδέων. ἀτὰρ καὶ χερσὶ μαίης ἀτρέμα εἴσω θέει, ἢν συχνῇ πιεζευμένη καὶ χριομένη πρόσθεν τοῖσι ὑστέρης μειλίγμασι.

ΠΕΡΙ ΑΡΘΡΙΤΙΔΟΣ, καὶ ἰσχιάδος.

Κεφάλ. ιβ.

Ξυνὸς μὲν ἁπάντων τῶν ἄρθρων πόνος ἡ ἀρθρῖτις, ἀλλὰ ποδῶν μὲν ποδάγρην καλέομεν, *ἰσχιάδα δὲ ἰσχίων, χειράγρην δὲ χειρῶν. ἢν γε μὴν σχέδιος ἢ ἐπί τι τῶν προσκαίρων αἰτίων ὁ πόνος, ἢ κρύβδην δὲ μελέτῃσι πολλὸν χρόνον ἡ νοῦσος. εὖτε ἐπὶ προφάσει σμικρῇ ὁ πόνος καὶ ἡ νοῦσος ἐξήφθη. ἔστι δὲ ἁπάντων μὲν ξυλλήβδην τῶν νεύρων ἡ πάθη, ἢν αὐξηθὲν τὸ κακὸν ἅπασι ἐπιφοιτῇ. ἀρχὴ δὲ, νεῦρα τὰ δεσμὰ τῶν ἄρθρων, καὶ ὁκόσα ἐξ ὀστέων πέφυκε καὶ *ἐν ὀστέοισι *ἐμφύει. θῶυμα δὲ τουτέων μέγα. οὐ πονέει μὲν γὰρ θρὶξ, οὐδ' ἂν τέμνῃ τις ἢ θλίβῃ. ἢν δὲ ἐξ ὠλέων πονῇ, οὐδὲ ἕτερον ἀλγέει

* ἰσχίων δὲ ἰσχιάδα χειρῶν δὲ χειράγρην.

* καὶ ὀστέοισι οἱον.
* εὐθύνει.

τοῦδε δυνατώτερον, οὐ σιδηρᾶ σφίγγοντα, οὐ δέσματα, οὐ τιτρώσκον ξίφος, οὐ καῖον πῦρ, καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ἐπαναιροῦνται ὡς μεζόνων πόνων ἄκεα. καὶ ἢν τάμῃ τις αὐτὰ, πονεῦνται, ἀμαυροῦται ὁ τῆς τομῆς πόνος σμικρὸν ὑπὸ τοῦ μέζονος, ἢν δὲ ὅδε κρατέῃ, ἡδονὴ σφέας λάζυται ἐπιλήθουσα τῶν πάρος. πάσχουσι δὲ τοῦτο ὀδόντες καὶ ὀστέα. αἰτίην δὲ ἀτρεκέα μὲν ἴσασι μοῦνοι θεοὶ, ἐοικυῖαν δὲ καὶ ἄνθρωποι.* ἔστι δὲ ὡς ἔπος εἰπεῖν, τοιόνδε. τὸ μὲν κάρτα πυκνὸν ἀναίσθητον ψαύσιος καὶ * τρώσιος, τῇδε καὶ ἄπονον ψαύσει καὶ τρώσει. ἄλγος γὰρ τρηχεία * ἐν αἰσθήσει. τὸ δὲ πυκινὸν ἀτρήχυντον. διὰ τόδε καὶ ἄπονον. τὸ δὲ ἀραιὸν, εὐαίσθητον, καὶ τρηχύνεται τρώματι. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τὰ πυκνὰ ζῇ ἐμφύτῳ θέρμῃ, καὶ αἴσθοιτο τῇδε τῇ θέρμῃ. εἰ μὲν οὐσιώδης ἡ δρῶσα αἰτίη ἔοι, οἷον ἡ μάχαιρα ἢ λίθος, τὸ οὐσιῶδες τοῦ πάσχοντος οὐκ ἀλγέει. πυκνὸν γὰρ τὴν φύσιν. ἢν δὲ τῆς ἐμφύτου θέρμης δυσκρασίην λάβηται, αἰσθήσιος γίγνεται τροπή. τουτέων δ' ἐξ ἑωυτέης πονέει ἡ θέρμη, ἐκ τῆς κατ' αἴσθησιν ἔσωθεν ἐγείρεται ὠσμός. φύσιος δὲ τῆς ἐς μέζω ἢ περιουσίης, τὰ ἄλγεα. * ἐγχρίμπλεται δὲ ἡ ἀρθρῖτις ἄλλοτε ἐς ἄλλα ἄρθρα, τοῖς μὲν ἐς ἰσχία, καὶ τὰ πολλὰ τῇδε ἐπιμίμνει γυιὸς, ἄσσα τε μέλεα κοτὲ μικρὸν (ἢ γούνω,) εὖτε οὐδὲ ἐπὶ τὰ σμικρὰ φοιτῇ, πόδας τε καὶ χεῖρας. ἢν γὰρ μεζόνων λάβηται μελέων χωρῆσαι τὴν νούσου δυναμίων, οὐχ ὑπερβαίνει τὰ ὄργανα, ἢν δὲ ἀπὸ τοῦ σμικροῦ ἀρ-

* ἀνθρώποις.
* χρώσιος.
* αἰ.
* ἐγχρίμπτεται.

potentius, non ferramenta adstringentia, non uincula, non uulnerans gladius, non exurens ignis. Nam & hæc assumuntur tanquam majorum dolorum remedia. Quod si quis ipsa dolentia ossa præciderit: sectionis dolor, ut exiguus à majore obscuratur. Sin autem iste præualeat, eos uoluptas capit priorum malorum obliuionem afferens. Id sanè patiuntur dentes & ossa. Causam quidem ueram soli Dij nouerunt, probabilem uerò & apparentem etiam homines. Est autem (ut simpliciter dicam) hujusmodi. Quod prædensum est; contractum, uulnerationemque non sentit: iccirco & ex tactu uulnerationeque non dolet. Dolor enim est res aspera sensui: densum autem non exasperabile, ideò quoque est indolens. At rarum bono sensu præditum est, & uulnere exasperatur. Cæterùm quoniam & densa ingenito calore uiuunt, per hunc eundem calorem etiam sentire possunt. Siquidem efficiens causa substantialis sit, ut gladius, aut lapis, substantialis patientis corporis pars non dolet: natura enim densa est. Sed si caliditatis insitæ intemperatura corripiatur, sensus fit permutatio. Cumque ipsorum ex se ipsa dolet caliditas, ab interna sensus pulsione excitatur. Natura autem in majus excedente, uel ex abundantia dolores proueniunt. At aliàs in alios articulos morbus articularis inuadit, quibusdam in coxendices, (eaque parte plerunque claudus remanet:) & in alia quædam membra nonnunquam exiguus. Quandoque nec in paruas particulas transit, pedes & manus. Nam si majora membra occupauerit morbum ipsum capere ualentia, instrumenta illa non supergreditur. Sed si ab exiguo membro initium

nium experis; mitis est, & inopinata inuasio. Ischiadis quidem à femore posteriùs, aut poplite, aut tibia initium est. Alias uerò in coxæ cauo (Cotylam Græci uocant, Latini Acetabulum) dolor apparet, rursus in clunem aut lumbos impetum facit, & omnia potiùs esse uidetur, quàm coxendicis morbus. Verum etiam articuli ita ferè dolere incipiunt, magnum pedis digitum dolor occupat: rursum calcem in priori parte, qua nitimur; deinde in concauam subit. Malleolus autem postremus intumescit. Doloris causam non legitimam afferunt, aliqui nouæ crepidæ attritum, aliqui longam obambulationem, alius plagam, aut calcationem, nullus intestinam domesticamque causam explicabit. Quin etiam ægrotis uerum audientibus incredibile esse uidetur. Quamobrem in insanabilem affectum inciderunt. Quoniam principijs, cum debilissimus morbus est, medicus non resistit. Qui ut temporis spatio uires acquisiuit, nihil Medici diligentia proficitur. Quibusdam in pedum articulis usq; ad mortem residet morbus, quibusdam in omnis corporis ambitum uagatur; plerunque à pedibus in manus prosilit. Neque enim multum interest in pedibus ne, an fiat in manibus: cum utrique ejusdem naturæ sint, graciles, excarnes, externo frigori proximi, à calore interno remotissimi. Item cubiti flexura, & genu conueniunt. Posthæc coxarum cauitates, quas Cotylas Græci uocant, & uocatus peristrophus. Transitus quoque in dorsi, thoracisque musculos fit: incredibileque est, quam latè malum serpat. Vertebræ dorsi, ceruicisque dolent; & in summo sacri ossis dolor inhærescit, simulq; omniū bos, asinus,

ἔνται, ἐστὶ ξυνήθης καὶ ἀδόκητος ἡ εἰσβολή. *ἰσχιάδος μὲν ἀπὸ μηροῦ κατόπιν ἢ ἰγνύος, ἢ κνήμης, ἡ ἀρχή. ἄλλοτε δὲ ἐπὶ τῇ κοτύλῃ τὸ ἄλγημα φαίνεται, αὖθις ἐς γλουτὸν ἢ ὀσφὺν *ἰκέλη, καὶ πάντα μᾶλλον ἐστὶν ἢ δόκησις ἰσχιάδος. καὶ τὰ ἄρθρα ὧδέ πως ἄρχεται. τοῦ ποδὸς τὸν μέγαν δάκτυλον ἀλγέει, αὖθις τὴν ἐπὶ πρόσσω πτέρνην, ἡ ποτὲ στηριζόμεθα. ἔπειτα ἐς τὸ κοῖλον *ἥκει. τὸ δὲ σφυρὸν ἐξῳδήσεν ὕστατον. πρόφασιν δὲ αἰτιῶνται ἀνάρτιον, οἱ μὲν κρηπῖδος κενεῆς τρίβον. οἱ δὲ μακρὴν περίοδον. ἄλλος δὲ πληγὴν ἢ πάτημα. οὐδεὶς δὲ φράσει τὴν οἴκοθεν οὖσαν. ἀτὰρ καὶ ἀκοῦσαι τοῖσι πάσχουσι τὸ ἀτρεκὲς ἔδοξε ἄπιστον. διὰ τόδε ἐς ἀνήκεστον ἐτράπη, ὅτι περ τῇσι ἀρχῇσι ὁκότε ἀσθενεστάτη ἐστὶν ἡ νοῦσος, ὁ ἰητρὸς οὐκ *ἐνίσταται. ἣν δὲ χρόνῳ κρατυνθῇ, ἀνόνητος ἡ μελέτη. τοῖσι μὲν οὖν ἐς ποδῶν ἄρθρα μίμνει μέσφι θανάτου. τοῖσι δὲ νέμεται ἐς τὴν τοῦ παντὸς σκήνεος περίοδον. τὰ πολλὰ δὲ ἀπὸ τῶν ποδῶν ἐς χεῖρας ἤιξε. οὐ γὰρ μεγάλα τὰ ὅρια τῇ νούσῳ χειρῶν τε καὶ ποδῶν, ὅτι ἀμφωὸμοφυέα, ἰσχνὰ καὶ ἄσαρκα, καὶ ἐγγυτάτω τοῦ ἔξω ψύχεος. ἀπωτάτω δὲ τοῦ ἔσω θάλπεος. αὖθις ἀγκὼν καὶ γόνυ. ἐπὶ δὲ τῇσι κοτύλαι, περίστροφος ἥδε μετάβασις ἐς νώτου μύας καὶ θώρηκος. ἄπιστον εἰς ὅσον ἕρπει τὸ κακόν. σπόνδυλοι ἀλγέουσι ῥάχεός τε καὶ αὐχένος, καὶ ἐς ἄκρον ἐρείδει τοῦ ἱεροῦ ὀστέου. καὶ ξυμπάντων τε ὀβοῦς, ὄνος,

καὶ

καὶ ἡ ἰδέη ἑκάστου ὀδύνης. ἀτὰρ ἠδὲ τένοντες, * ἠδὲ νυμῶες ξὺν ἐντάσει ἀλγέουσι. γνάθων καὶ κροτάφων μύες, νεφρῶν καὶ κύστιος ἡ διαδοχή. ὢ τοῦ θώματος. ἐπὶ πᾶσι πάσχει ῥῖνας καὶ ὦτα καὶ χείλεα. πάντῃ γὰρ νεῦρα καὶ μύες. τῆς κεφαλῆς ἤλγεε τὰς ῥαφάς· οὐκ εἰδὼς μὲν ὅ,τι πονέει, ἐδείκνυε τῶν ῥαφῶν τὰ εἴδεα λοξήν, εὐθείην, ἐπικάρσιον, ὀπίσω τε καὶ πρόσω. ἰσχνὴν δὲ τὴν ὀδύνην καὶ τοῖσι ὀστέοισι ἐμπεπαρμένην. πᾶσαν γὰρ ὀστέων ξυμβολὴν νέμεται ἡ νοῦσος, ὅκως ποδὸς ἢ χειρὸς ἄρθρον. γίγνονται δὲ τῶν ἄρθρων καὶ ἐπιπωρώσιες. τὰ πρῶτα μὲν ὁκοῖον ἀποστάσιες ἴσχουσι. ἐπὴν δὲ μᾶλλον πυκνοῦνται, καὶ πηγνυμένου τοῦ ὑγροῦ * ἀπηνέες αἱ ἀφέσιες. τέλος δὲ πῶροι στερροί, λευκοὶ ξυνίστανται. ἐς δὲ πᾶν ὄγκοι σμικροὶ ὁκοῖον ἴονθοι, καὶ μέζονες. ὑγρὸν δὲ παχύ, λευκόν, χαλαζῶδες. καὶ γὰρ (τὸ) τοῦ παντὸς ἡ νοῦσος ψυχρὴ ὅκως χάλαζα. δοκέει δὲ θέρμης ἢ ψύξιος ἴσχειν διαφορήν. καὶ γὰρ * οἷσι τῶν εὖ βδελυκτέων ἡδονή. ἐμοὶ δὲ ἀνδάνει μίην μὲν αἰτίην τὴν ἔμφυτον ψύξιν ἔμμεναι, μίην δὲ καὶ πάθην. ἀλλ' ἣν μὲν εὐθέως * ἐπιδῷ καὶ θέρμη φανῇ, ἐμψύξιος χρέος, καὶ τοῖσι τέρπεται. ὀνομάζουσι δὲ θερμὴν τήνδε. ἣν δὲ ὁ πόνος ἐν τοῖσι νεύροισι ἔσω μίμνῃ, ξυμπεπτώκῃ δὲ τὸ ἄρθρον ἄθερμον, μηδὲ ἐποιδέῃ, ψυχρὴν τήνδε φαίην ἔμμεναι, ἐφ' ἧς θερμῶν φαρμάκων ἐς ἀνάκλησιν θέρμης χρέος. * χρὴ δὲ τάδε πολλὰ τῶν κάρτα δριμέων. θερμασίη γὰρ τάτε ξυμ-

* ἀδένες μύες. * ἀπηνεῖς. * οἷς τισιν εὖ διαλικέων. * ἐπιδῶσι. * ἴσ. χρήζει.

& proprius cuiusque dolor. Verum etiam tendones & musculi cum distentione dolorem patiuntur, nec non maxillarum, & temporum musculi. Item communicatur renibus & uesicæ. O rem admirabilem. Post omnia nares, & aures, & labia afficiuntur. Nam quoquo uersus nerui & musculi feruntur, dolent capitis suturæ, & quid doleat ægrotus ignorans indicat suturarum species, obliquam, rectam, transuersam, posterius ac prius. Tenuem autem dolorem & in ossibus defixum conqueritur. Vniuersam enim ossium compagem morbus populatur haud secus, atque pedis, aut manus articulum. In articulis quoque tophacea quædam coalescunt. Ab initio quidem ueluti abscessus occupant: postquam uero magis spissantur, etiam concreto humore difficiles fiunt inflexiones: demum tophi solidi, albi consistunt. In toto autem membro tubercula exigua, quales sunt Ionthi à Græcis appellati, Vari à Latinis, & maiora exurgunt. Humiditas uerò crassa, albicans, grandinosa est: nam & totius morbus frigidus instar grandinis est. Videtur autem caloris, aut frigoris differentiam præseferre. Siquidem modo ex calore, modo ex frigore uoluptas percipitur. At mihi placet unicam esse morbi causam insitam frigiditatem, unicumque esse affectum, uerùm si protinus increscat, & caliditas apparuerit, refrigeratione opus est: ac talibus delectatur: & huiusmodi affectum calidum uocant. Quòd si dolor in intimis neruis demoretur, & articulus non calens collapsus sit, neque extumeat; frigidum hunc esse dixerim: in quo ad caloris reuocationem medicamenta calida requiruntur. Multis autem ualdè acribus opus est. Caliditas enim collapsas

psas partes in tumorem excitat, & internum calorem ad superficiem euocat, quo tempore frigida medicamina proficiunt. Huic rei fidem id facit, quod iisdem eadem non conducunt. Nam quod modo profuit, id aliàs noxium fuit. Atque (ut compendio dicam) calore in principio, frigiditate in fine opus est. Haud facile quidem, continua podagra gignitur: sed nonnunquam longo interuallo temporis intermittitur: tenuis enim est. Et in ludis olympicis podagricus morbo sedato cursu uictoriã adeptus est. *Viri ut facilius in hunc morbum incidunt, ita mulieribus lenius torquentur.* Mulieres autem, licet rarius, quàm uiri, difficilius tamen hoc uitio laborant. Quod enim neque usitatum, neque familiare est, id si aliqua urgente causa potentius euaserit, uiolentum cùm sit, majorem calamitatem infert. Ætas autem huic morbo subiecta est, à quinque annis, supra triginta. Celerius quoque, aut tardius, pro ut cujusque natura, aut uictus ratio postulat. Atroces sanè dolores sunt, sed dolores comitantia atrociora: defectus animæ, ad manuum contactum immobilitas, ciborum auersatio, sitis, uigilia. Si discrimen euaserint, tanquam ab inferis elapsi laxiorem uitam degunt, incontinentes, simplices, hilares, *munifici*, & in uictu molles, ac delicati. Idcirco uerò tanquam *iterum mortem euasuri* licentiose præsenti uita fruuntur. Multis in hydropicum morbum podagra concessit, quibusdam in deprauatam spirationem, Asthma Græci uocant, latini Anhelitum. Hæc uerò successio imedicabilis, atque ineuitabilis est.

DE ELEPHANtiasi.

Caput XIII.

πεπωκότα μέρεα ἐς ὄγκον ἤγειρε, καὶ τὴν ἔσω θέρμην ἐς ἀνάκλησιν ἦγαγε. εὖτε τὸ τῶν ψυχρῶν χρέος. πίστις δὲ τοι γὰρ αὐτέοισι τὰ αὐτὰ ξυμφέρει. καὶ γὰρ ὅκοτε ξυνήνεγκε, τοῦτ᾽ ἔβλαψεν ἄλλοτε. ὡς δὲ ἔβλαψεν ἄλλοτε. ὡς δὲ ἔπος εἰπεῖν, θέρμης ἐπὶ τῇ ἀρχῇ, ψύξιος δὲ ἐπὶ τῷ τέλει χρέος. ξυνεχὴς μὲν οὖν ποδάγρη οὐ ῥηϊδίως γίγνεται, διαλείπει δὲ ἔσθ᾽ ὅπῃ χρόνον μακρόν. λεπτὴ γάρ. καὶ ὀλυμπιάσι ἐνίκησε ποδαγρὸς ἐπ᾽ ἀνέσει δρόμον. ἀλλ᾽ ἄνδρες μὲν παθεῖν ῥηΐτεροι, γυναικῶν δὲ ἐλαφρότεροι. γυναῖκες δὲ ἀραιότερον μὲν ἀνδρῶν, χαλεπώτερον δέ. τὸ γὰρ μὴ ἐν ἔθει, μηδὲ οἰκεῖον, ἢν ὑπὸ ἀνάγκης κάρτος γένηται, βίας ἐὸν μέζονα τίκτει τὴν ξυμφορήν. ἡλικίη τὰ πολλὰ μὲν ἀπὸ ἐτέων πέντε καὶ τριήκοντα. θᾶσσον δὲ ἢ βράδιον ἐκ τῆς ἑκάστου φύσιος, καὶ διαίτης. δεινοὶ μὲν οὖν οἱ πόνοι, καὶ τὰ παρεόντα πόνων μέζονα. λειποθυμίη ἐπὶ τῇ ψαύσει ἀκινησίη, ἀποσιτίη, δίψος, ἀγρυπνίη. ἢν δὲ ἐπανέλθωσι, τοῦτο μὲν ὅκως ἐκ θανάτου πεφευγότες, ἀνετοὶ τὸν βίον, ἀκρατέες, ἁπλοῖ, εὔθυμοι, δωροδόκοι, καὶ ἐς τὴν δίαιταν ἁβροί. τοῦτο δὲ ὡς ἐκ θανάτου αὖθις ἐσόμενοι ἀδδηνὶ χρέονται τῇ παρεούσῃ ζωῇ. ἀπέσκηψε πολλοῖσιν ἐς ὕδρωπα ἡ ποδάγρη, ἄλλοτε δὲ ἐς ἆσθμα. καὶ τῶνδε ἄφυκτος ἡ διαδοχή.

ΠΕΡΙ ΕΛΕΦΑΝΤΙΑσιος.

Κεφάλ. ιγ.

Ἐλέφαντι τῷ πάθεϊ καὶ τῷ θηρίῳ τῷ ἐλέφαντι ξυνὰ μόρια καὶ ἰδέῃ, καὶ χροιῇ, καὶ μεγέθει, καὶ βιοτῇ. *ἀτὰρ οὐδὲ ἀλλοτρίῳ ἴκελα, οὔτε τὸ πάθος πάθεϊ, οὔτε τὸ ζῶον ζώῳ. ἐλέφας μὲν γε τὸ θηρίον καὶ κάρτα διαφέρον. πρώτιστα μὲν γε μέγιστον καὶ πάχιστον. μεγέθει μὲν, ὁκόσον ἂν ζῶον ἐπ' ἄλλῳ ζώῳ πυργηδὸν ἀναθείης μέγα. πάχιστον δὲ, ἐς πλεῦνα ζῶα πάχιστα, εἰ παράλληλα ξυνθείης. ἀτὰρ οὐδὲ ἰδέην κάρτα τῷ *ἴκελον χροιὴν μὲν *μέλανος κατακορέος ἅπαντες καὶ δι' ὅλου τοῦ σκήνεος. ἵππος μὲν γε ἄλλος μὲν λευκότατος, ὅκως οἱ Θρήϊκες Ῥήσου. ἄλλοι δὲ πόδαργοι, ὅκως Μενέλεω πόδαργος. οἱ δὲ ξανθοὶ, ὅκως ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα. ἄλλοι δὲ κυάνεοι. ἵππῳ εἰσάμενος παρέλξατο κυανοχαίτης. ὧδε καὶ βόες, ὧδε καὶ κύνες, ἠδὲ ὁκόσα ἀνὰ τὴν γῆν ἑρπετὰ καὶ ζῶα φέρβεται. *ἐλέφαντες δὲ μοῦνοι μέλανες, ζοφοειδέες τὴν χροιὴν. νυκτὶ δὲ καὶ θανάτῳ ἴκελοι. ἰδέην δὲ, κάρηνα μὲν κατέχων καὶ πρόσωπα ἄσημα, ἀΐδηλα τὴν μορφὴν, ἐπ' αὐχένι σμικρῷ, ὡς δοκέειν τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῖσι ὤμοισι ἰζάνειν. καὶ ὧδε οὐκ ἔκδηλον. ὦτα γὰρ μεγάλα, πλατέα, πτερυγώδεα, *μέσφι κληΐδων τε καὶ στέρνων. ὃς ἔκρυψε *τὴν αὐχένα τοῖσι *ὠσὶ, ὅκως νῆες λαίφεσι. κέρατα δὲ θῶυμα διάλευκα ὁ ἐλέφας ἐπὶ μελαντάτῳ. μελεξέτεροι τάδε ὀδόντας κικλήσκουσι. τάδε μοῦνα λευκότατα, ὅκως οὐδενὸς *ἄλλου τε οὐδὲν οὐδὲ λευκοῦ ζώου. καὶ τάδε οὐχ ὑπὲρ μέτωπα καὶ κροτά-

*ἀλλά.
*ἴκελος.
*μέλανες.
*ἐλέφαντες.
*μέχρι.
*τῶν.
*ὤμοισιν.
*μελαντέρου.

Elephanti morbo & feræ elephanti communia multa sunt & specie, & colore, & magnitudine, & uictu. Verum neque ulli alij similia sunt, neque affectus affectui, neque animal animali. Nam Elephas fera longè ab alijs differt. Primum quidem ingentissima crassissimaque est. Magnitudo enim tanta est, ut magnum animal super aliud animal turris instar imponere queas. Crassitudo quoque tanta, quantam plura crassissima animalia inter se conjuncta uix æquare ualeant. Cæterùm neque specie cuipiam admodum similem inuenias: siquidem omnes exquisitè nigro colore toto corpore obscurantur. Nam equorum alius candidissimus est, quales Rhesi equi Thracij: alij sunt podargi id est, albis pedibus, qualis Menelai Podargus: alij flaui, quales centum & quinquaginta: alij cærulei, unde illud Homeri, factus equo similis concubuit Cæruleos habens crines. Ita boues se habent, ita & canes, ita quælibet reptilia, & animalia, quæ super terram depascuntur. Elephantes autem soli nigri, tenebricoso colore, nocti & morti similes. Specie uerò tali sunt. Capita quidem & facies *ignobiles & obscuras* habent, figura non euidenti, super breui ceruice, ut caput, in humeris considere uideatur: atque ideo non euidens est. Aures enim grandes sunt, latæ, alarum similes, ad jugula usque & pectoris ossa. Hæ ceruicem armosque tegunt, sicut nauigia uelis conteguntur. Cornua uerò mirandum in modum candida nigriori colori internitentia possidet Elephas: alij hæc dentes appellant. Hæc sola autem candidissima sunt, quale nihil in ullo alio quamuis candido animali reperitur: & hæc ipsa non super frontem & tempo-

ra,

ra, qualis cornigeris natura est, sed in
ore superiorique maxilla sita sunt,
prorsum uersus spectantia, recta non
admodum, sed paulum in superio-
ra retorta, quo a recto detorqueri
liceret, & in simis dentibus pondus
extollere. Grandia utique cornua
sunt, longitudinem extenti brachij,
Orgyam Græci uocant, æquant me-
diocria. Alia his multo longiora
duplo, longiora sunt. Prominenti-
am habet superior maxilla à labro
enascentem, longam, exossem, tortuo-
sam, serpentis similem. Duo uero in
summa prominentia foramina sunt:
& hæc in pulmones usque pertinen-
tia natura terebrauit, duplicis tibiæ
imaginem referentia. Hac sane fi-
stula tanquam nare ad respirationem,
nec non & uice manuum id animal
utitur. Poculum etenim, cum uelit,
hoc processu corripit, complectitur-
que, & ualide retinet: neque ab eo
quispiam ui eripere posset, nisi alius
sit potentior Elephas. Herbam eti-
am ad pabulum hoc quærit: neque
ore minoribusque dentibus carnes
edendo uitam ducit. Prælongi enim
pedes longe à terra distans animal
sustinent. Quin etiam breue (ut di-
ximus) collum est. Ore igitur humi
pabulari non potest. Nonnunquam
& cornuum ab ore processus herbam
os tangere prohibet. Itaque hac
prominentia magnum pondus haurit:
deinde quotcunque uenatur, hac
complexus uentri futura ali-
mentum in os detrudit. Rite
igitur primi illi proboscida hanc
uocauerunt. Nam, πρὸ id est, an-
te se animal, hac βόσκεται, id
est, pabulatur. Verum enim uero

φὺς, ὅπως τοῖσι κερασφόροισι ἡ φυή.
ἀλλὰ κατὰ σόμα καὶ τὴν ἄνω γνάθον.
ὄρθια μένει ἐς τὸ πρόσθεν οὐ κάρτα.
ἀλλὰ ἄνω σμικρὸν τι καμπύλα,
ὅπως * ἐντύασεται ἐκ τοῦ ὀρθίου ἐνείη,
κἀραδαι ἄχθος ἐν τοῖσι ὀδοῦσι σι-
μοῖς. μεγάλα δὲ τὰ κέρατα, μῆκος
μὲν ὁκόσον ὀργυιὴν οἱ μέσοι. ἄλλοι δὲ
πολλὸν ἐπὶ τουτέων μέζους, μέσφι δι-
πλῶν. προβολὴν δὲ ἴσχει ἡ ἄνω γνάθος
ἀπὸ τοῦ χείλεος μακρὴν, ἀνόστεον, σκο-
λιὴν, ἑρπετώδεα. δοιαὶ δὲ ἐπὶ τὸ ἄ-
κρον τῆς προβολῆς ἔασι ἐκτρήσιες. καὶ
ταῦτας διαμπερὲς μέσφι τοῦ πνεύμο-
νος ἐτέτρηνει ἡ φύσις, ὅπως αὐλὸν δι-
φυέα. * χρέεται δὲ τὸ ζῶον ἐς ἀναπνοὴν,
ὅκως ῥινὶ τῇδε τῇ σύριγγι. ἀτὰρ καὶ
χερσὶ τῇδε. καὶ κώθωνα τε γὰρ λά-
ζοιτο ὁκότε θέλει τῇ προβολῇ. ἀμ-
φιλαμβάνει τε καὶ ἴσχει κραταιῶς, καὶ
οὐκ αὖτις ἀφέλοιτο αὐτέου βίῃ, * ἢν μὴ
κρέσσων ἄλλος ἐλέφας. ἀτὰρ καὶ ποίην
ἐς νομὴν τῇδε μαστεύει, οὐ δὲ τῷ σόματι
καὶ τοῖσι σμικροῖσι ὀδοῦσι * ἔσθων σάρ-
κας ζῇ. πόδες γὰρ εὐμήκεες ὕπερθεν τῆς
γῆς πολλὸν τὸ ζῶον ἀνέχοντες. ἀτὰρ καὶ
σμικρὸς αὐχὴν ὅκως ἔλεξα. οὐκ ὦν
δύναται τῷ σόματι εἰς τὴν γῆν νέμε-
σθαι. ποτὲ καὶ ἡ τῶν κεράτων περὶ τοῦ
σόματος ἔκφυσις εἴργει τῆς ποίης ἅ-
πτεσθαι τὸ σόμα. τοιγαροῦν ἀνιμᾶται
τῇ προβολῇ φόρτον μέγαν. ἔπειτα
ὁκόσα. μᾶλλον δὲ θηρεῖ τῇδε ξυνδή-
σαι τῷ σόματι. ἐντίθησι πολλὸν τῇ
κοιλίῃ. εὖτε οἱ πρῶτοι προβοσκίδα
ταύτην καλέουσι. ἐπὶ πρόσθεν γὰρ
τοῦ ζώου τῇδε βόσκεται. ἀτὰρ

* ἐντύασεται.
* χρῆται

οὐδὲ

οὐδὲ πιεῖν ἀπὸ λίμνης ἢ ποταμοῦ τῷ
στόματι θέμις. ἡ αὐτὴ γὰρ αἰτίη. ἀλ-
λὰ ἢν διψῇ, ἐντίθεται μὲν τῷ ὕδα-
τι τῆς προβοσκίδος ἄκρην τὴν ῥῖνα,
ἔπειτα ὅκως ἀναπνέων ἀντὶ τοῦ ἠέ-
ρος τοῦ ὕδατος ἕλκει πολλόν.
κατανωτίζει* [illegible] ἐπὴν δὲ πλήσῃ ὅκως κώθωνα τὴν ῥῖ-
να, τῷ στόματι ποταμηδὸν ἐκχέει.
* αὖθι. εἶτ' * αὖθις ἕλκει, καὶ αὖθις ἐκχέει,
ἔς τ' ἂν πλήσῃ ὅκως φορτίδος νηὸς
τὴν γαστέρα. ῥινὸν τρηχὺν καὶ πά-
* ἠχθώδεας χιστον, * ὀχθώδεας ῥωγμοὺς * ἴ-
* ἴσχονται. σχοντα, αὐλῶνας ἐπιμήκεας, ἑτέρας
ἐντομὰς * κοίλας, ἐπικαρσίους,
* κοίλας. ἄλλας δὲ λοξὰς, βαθείας κάρτα,
ἴκελον τὸ ξύμπαν τριποδονίῳ. τρί-
χες δὲ ἄλλοισι μὲν ζώοισι φύσει
[illegible] * ἐλεφαντίδος τ. τριαίδε αἱ χαῖται. * ἐλέφαντι δὲ
οὐδὲ ἐστὶ ὀχνοῦς. μυρίαι δὲ καὶ ἄλλαι
παραλλαγαὶ πρὸς τὰ ἄλλα ζῶα. καὶ
γὰρ ὀπίσω κοτὲ κατὰ γόνυ κάμπτει,
ὅκως ἄνθρωπος, καὶ μαζὸν πρὸς
τῇσι μασχάλῃσι ἴσχει, ὅκως γυναῖκες.
ἀλλ' οὔτι μοι χρέος τανῦν ἀμφὶ τοῦ
ζώου γράφειν. πλὴν ὁκόσον ἐξ ἄλ-
[illegible] λων τε καὶ ἡ νοῦσος ὁ ἐλέφας, καὶ
ὁκόσα ἴκελα ἡ ἰδέη τοῦ νοσοῦντος
ἴσχει τῇ τοῦ ζώου φυῇ. ἐπίκλησιν δὲ καὶ
λέοντα τὸ πάθος, τοῦ ἐπισκυνίου τοῦ ὁ-
μοιότητος εἵνεκεν, τὴν ὕστερον φρά-
* ἡ δὲ σατυ- σω. * ἡ δὲ σατυρίησιν τῶντε μήλων τοῦ
ρίησις. ἐρυθήματος, καὶ τὸ ἐκ συνουσιῶν ὁρ-
μῆς ἀσχέτου τε καὶ ἀναισχύντου. ἀτὰρ
καὶ ἡράκλειον, ὅτι τοῦδε μέζον οὐδέν,
οὐδὲ ἀλκιμώτερον. μέγα μὲν οὖν
τὸ πάθος ἐς δύναμιν. κτεῖναι
γὰρ πάντων μᾶλλον δυνατώτατον.

neque ex palude, aut flumine ore bibere ei licet. Eadem enim causa est. Quod si sitiat, proboscidis extremam narem in aquam demergit: deinde tanquam respirans, uice aëris, multum aquæ attrahit: ubi uero impleuit narem ceu poculum, in os fluminis instar effundit: deinde iterum attrahit, iterumque effundit, quoad uentrem tanquam oneratam nauem compleuerit. Corium habet asperum, crassissimumque, tuberibus inæquale, fissuras habens, ceu semitas prælongas, alias diuisuras concauas transuersas, alias uero obliquas ualde profundas. Totum Tripodonio persimile est. Pili autem alijs quidem animalibus natura, aut setæ sunt, Elephanti uero sordida lanugo est. Infinitæ sunt & aliæ differentiæ inter Elephantem & cætera animalia. Etenim retro uersus quandoque secundum genu flectitur, quemadmodum & homo, & mammas prope axillas habet, ut mulieres. Cæterùm non in præsentia mihi opus est de animalis hujus natura tractare, nisi quatenus ex eo & morbus Elephas uocatus, pateflat, quotque ægrotantis forma hujus animalis naturæ similia obtineat, agnoscatur. Morbum quoque hunc Leonem uocauerunt, ob extremarum frontis rugarum similitudinem, quam partem Græci Episcenium nominant. De ea posterius suo loco dicetur. Satyriasis etiam appellatur ob malarum ruborem, atque inexplebilem impudentemque coëundi libidinem. Necnon & Herculeus dicitur, quoniam eo nullus major est, neque ualentior. Magnus est quidem potentia morbus. Ad mortem enim inferendam est omnium longe efficacissimus.

Est etiam uisu fœdus, & in omnibus terribilis, quemadmodum & elephas belua. Ineuitabilem quoque affert interitum: quandoquidem à mortis causa ducit originem. Ea ingeniti caloris frigiditas est non exigua, uel potius congelatio, ceu quædam sæua hyems: cùm aquam in niuem, aut etiam grandinem, aut crystallum, aut glaciem conuertit. Hæc est communis mortis ac morbi causa. Veruntamen neque ullam insignem conjecturam morbi principium obtinet: neque ulla noua, atque inusitata labes hominem incessit: neque in corporis summis partibus repræsentatur, ut protinus uidere quis possit, & incipienti malo resistere. Sed in uisceribus tanquam domo Plutonis delitescens ignis jam succenditur, internorumque uictor rursum in superficie aliquando exardescit. Plerunque sane à facie hæc pestis incipiens tanquam ignis de specula procul conspicuus effulget: Nonnullis uerò ab extrema cubiti curuatura, à genu, à manuum, pedumque articulis. Ideirco autem hujusmodi hominum salus desperata est: quoniam Medicus ad morbi debilissima initia artem non adhibet negligens, & ægrotantium calamitatis ignarus. Tardi enim sunt, ut ab aliqua leui & uulgari causa, somniculosi, quieti, sicca aluo. Hæc etiam sanis haud ualde insuseta sunt. In morbi autem crementis respiratio graue olet ob interni spiritus exhalationem. Hujusce rei aër, aut quippiam aliud extrinsecum causam præbere uidetur. Lotium crassum est, albū, turbidum, quale jumentum reddit,

ἀτὰρ καὶ ἰδέσθαι αἰσχρὸν, καὶ δειματώδες τὰ πάντα, ὡς ἐλέφας τὸ θηρίον. ἀλλ' ἄφυκτος ἡ νοῦσος· τίκτεται γὰρ θανάτου ἐπ' αἰτίῃ· ψύξις ἐστὶ τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ οὐ μικρά τε, ἢ καὶ πάγος, ὡς *ἕν τι μέγα χεῖμα. εὖτε τὸ ὕδωρ τρέπεται ἐς χιόνας, ἢ καὶ χαλάζας, ἢ κρύσταλλον, ἢ πάγον. ἥδε ἐστὶ ξυνὴ θανάτου καὶ τοῦ πάθεος αἰτίη. ἀτὰρ οὐδὲ ἴσχει τέκμαρ οὐδὲν ἡ ἀρχὴ τῆς νούσου μέγα. οὐδὲ ἐπὶ ξένον τι ἐς κακὸν τὸν ἄνθρωπον ἐπιφοιτῇ. οὐδὲ ἐπὶ τῇσι ἐπιπολῇσι τοῦ σκήνεος φαντάζεται, ὡς ἰδεῖν τε εὐθὺς καὶ ἀρχομένῳ ἀρῆξαι. * ἀλλὰ τοῖσι σπλάγχνοισι ἐμφωλεῦσαν ὅκως ᾍδῃ, πῦρ ἤδη τύφεται, καὶ τὴν εἴσω κρατήσαν, αὖθίς κοτε ἐπιπολαίως ἐξάπτεται, τὰ πολλὰ μὲν ὅκως ἀπὸ σκοπιῆς τοῦ προσώπου ἀρχόμενον ἐκφανὲς πῦρ κακόν. μετεξετέροισι δὲ, ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἀγκῶνος, γούνατος, κονδύλων, χειρῶν τε καὶ ποδῶν. τῇδε καὶ ἀνέλπιστοι οἱ ἄνθρωποι, ὅτιπερ ὁ ἰητρὸς οὐ πρὸς τὰς ἀρχὰς τὰς ἀσθενεστάτας τοῦ πάθεος, τῇ τέχνῃ χρέεται ῥᾳθυμίῃ καὶ ἀγνοίῃ τῶν καμνόντων τῆς ξυμφορῆς. νωθέες μὲν γὰρ, ὡς ἀπὸ σχεδίου προφάσιος. ὑπναλέοι, ἡσύχιοι, τὴν κοιλίην ἐπίξηροι. τάδε καὶ τοῖσι ὑγιαίνουσι κάρτα οὐκ ἀήθεα. ἐπὶ δὲ τῇσι *αὐξήσεσι τοῦ πάθεος, ἀναπνοὴ βρομώδης, ἐκ τῆς ἔνδον ἀναφορῆς τοῦ πνεύματος. τοιάδε ὁ ἀὴρ, ἢ τι τῶν ἔξωθεν αἰτίην ἴσχειν δοκέει. οὖρα παχέα, λευκὰ, θολερὰ, οἷα ὑποζυγίου.

ἀφροδι-

ἕν

αὐξήσεσι

ἀφροδισίων. ὠμῶντε καὶ ἀπέπτων ἡ ἀνάδοσις, καὶ οὔτε τουτέων ἐστὶ αἴσθησίς τε καὶ μελέτη. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἢν μὴ πέψωσι γιγνώσκουσι. ὁμοίη ἀπεψίη καὶ πέψις ἥδε. εἰς χρηστὸν γὰρ ἢ οἰκεῖον, οὐ ξυνήθης αὐτέοισι ἡ πέψις. ἀνάδοσις δὲ * ῥηιδίη, ὅκως ἐς τὴν ἑωυτέων τροφὴν, ἁρπάγδην ἕλκοντος τοῦ πάθεος. διὰ τόδε ἐπιξηραίνει τὴν κάτω κοιλίαν. ὄχθοι ἐπανιστάμενοι, ἄλλοι παρ' ἄλλοις ξυνεχέες μὲν * οὐδέκω, παχέες δὲ καὶ τρηχέες, καὶ τὸ μεσηγὺ τῶν ὄχθων ἔρρειτο, ὅκως τὸ ῥινὸν ἐλέφας. * εὐρεῖαι δὲ καὶ φλέβες, * οὐ πλημμυρῇ τοῦ αἵματος, ἀλλὰ τῷ τοῦ δέρματος πάχει. οὐκ ἐς πολλὸν δὲ καὶ ἕδρα δηλοῖ τοῦ παντὸς εἰς ἶσον ὄχθον ἐγειρομένου. τρίχες ἐν μὲν τῷ παντὶ προτεθνήκουσι, χερσὶ, μηροῖσι, κνήμῃσι, αὖθις ἥβῃ, γενείοισι ἀραιαὶ, ψεδναὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ κόμαι. τὸ δὲ μᾶλλον πρόωροι πολιοὶ, καὶ φαλάκρωσις ἀθρόη. οὐκ εἰς μακρὸν δὲ ἥβη καὶ γένειον ψιλά. εἰ δὲ καὶ ἐπιμίμνοιεν παυραὶ τρίχες, ἀπρεπέστεραι τῶν ἀποιχομένων. δέρμα τῆς κεφαλῆς κατερρωγὸς εἰς βαθὸς * ῥύπει δὲ * συχναὶ, * βαθεῖαι, τρηχεῖαι. ὄχθοι ἐς τὸ πρόσωπον σκληροὶ, ὀξέες. ἄλλοτε μὲν ἐς κορυφὴν λευκοί. ποιωδέστεροι δὲ τὴν φάσιν. σφυγμοὶ μικροὶ, βαρέες, νωθροὶ, ὅκως δι' ἰλύος μόλις κινεύμενοι. φλέβες κροτάφων ἐπηρμέναι, καὶ ὑπὸ τῆς γλώσσης. κοιλίαι χολώδεες. γλῶσσα χαλαζώδεσι ἰόνθοισι τρηχεῖα. οὐκ ἀδόκητον καὶ τὸ ξυμπαν σκῆνος ἐμπλέων τοιῶν δὲ ἔμμεναι.

* ῥηιδίως. * οὐ δῆλα. * ἔχει. * ἢ. * συγχωρ. * ῥύπτεα. * βαθεῖς.

Venerem appetunt, *feminis crudi & incocti emissio fit*: neque illorum est sensus & meditatio. Neque enim concoxerint nec ne, percipiunt: & cruditas hæc concoctioni similis est. Nam ipsis haud frequens est in optimum aut familiare concoctio. Digestio verò facile fit, tanquam in suum ipsius alimentum raptim morbo attrahente, propterea valdè siccitate inferioris uentris laborant. Tumores alii iuxta alios exurgunt, nondum quidem continui, sed crassi & asperi: & interstitium tumorum discissum est, ut elephantis corium. Venæ latæ sunt, non sanguinis redundantia, sed cutis crassitudine. Non multo post autem & sedes declarat uniuerso corpore in æqualem tumorem distento. Pili in omni corpore præmoriuntur in manibus, femoribus, tibijs. Item in pube, in mento rari sunt: rara quoque in capite cæsaries. Quod uerò maius est, intempestiui cani, & caluitium affatim: subitoque ingruunt. Non multò post autem pubes & mentum glabrescunt. Quod si qui pauci pili remaneant, hi magis dedecent, quàm qui defluxerunt. *Capitis* cutis altius rescissa est: rimæ autem frequentes, profundæ, asperæ sunt. Tumores in facie duri, acuti: nonnunquam fastidio albido, basi uiridiore. Pulsus pusilli, graues, tardi, tanquam per cœnum uix se mouentes. Venæ temporum distentæ sunt, & sub lingua, uentres biliosi. Lingua grandinosis uaris exasperatur. Neq; inopinabile est & omne corpus talibus scatere tuberculis: quando-

quandoquidem & in uictimis prauos humores habentibus carnes grandinis plenæ sunt. Sin autem ualdè ab intimis partibus erumpet morbus, & in extremitatibus apparebit; impetigines summos digitos infestabunt, genua prurient, pruritusquecum uoluptate scalpetur. Ambit uerò impetigo & mentum nonnunquam in orbem: rubent malæ cum tumore haud ita magno: oculi caliginosi, æneí coloris sunt: supercilia prominentia, crassa, glabra, deorsum uersus pondere uergentia: contractis glabellis eminens tumor insurgit: color liuidus, aut ater est. Episcenium uehementer contrahitur, ut oculos contegat, quemadmodum irascentibus, aut leonibus accidit: unde & Leonina hæc ægritudo uocatur. Igitur neque Leoni, neque Elephanto solum, uerum etiam nocti tenebrosæ æquales sunt. Hypopia, id est, sub oculis insurgentia ossa, & nares cum atris tumoribus salebrosæ, extantesque sunt. Labiorum prominentia crassa est, pars autem inferior liuescit. nasus tumet, dentes non albi sunt, sed nigricare uidentur. Aures rubent admixta nigritia, obstructæ, elephanticæ, ut grandiores consueto esse uideantur. Vlcera in basi aurium sunt: sanies defluit: pruriunt. Totum corpus rugis asperis exaratur: necnon & altè descendunt scissuræ ueluti nigri in corio sulci, propterea & Elephas huic morbo nomen est. Plantarum & calcaneorum usque ad medios digitos fissuræ sunt. Quòd si plus augescat malum, tumores

καὶ γὰρ καὶ τοῖσι κακοχύμοισι ἱερείοισι τὰ κρέα χαλάζης ἐστὶ ἔμπλεα. ἢν δὲ πολλὸν αἴρῃ τι ἀπὸ τῶν ἔνδοθεν ἡ πάθη, καὶ ἐπὶ τοῖσι ἄκροισι φανῆται, λειχῆνες ἐπὶ τοῖσι ἄκροισι δακτύλοισι, γούνασι κνησμοὶ, καὶ τῶν κνησμῶν ἅπτονται μετ' ἡδονῆς. ἀμπίσχει δὲ ὁ λειχὴν καὶ γένειον κοτὲ ἐν κύκλῳ. ἐρευθεῖ δὲ καὶ μῆλα ξὺν ὄγκῳ οὐ κάρτα μεγάλῳ. * ὀπίες ἀχλυώδεες, χαλκώδεες. ὀφρύες προβλῆτες, παχεῖαι ψιλαὶ, βρίθουσαι κάτω, μεσοφρύων ξυνηγμένων, ὀχθώδεες. χρῶμα πελιδνὸν, ἢ μέλαν. ἐπισκήνιον οὐ μέγα ἕλκεται καλύπτειν ὄσσε, ὅκως τοῖς θυμουμένοις, ἢ λέουσι. (διὰ τόδε, καὶ λεόντιον κικλήσκεται). τοιγαροῦν, οὐ λέουσι) οὐ δὲ ἐλέφαντι μοῦνον, ἀλλὰ καὶ νυκτὶ θοῇ ἀτάλαντῳ. ὑπώπια, σὺν ὄγκοισι μέλασι, * ὀκρυοειδέες, χειλέων προβολὴ * παχείη. τὸ δὲ κάτω πελιδνόν. ἔκρινες, ὀδόντες οὐ λευκοὶ μὲν, δοκέοντες δὲ ὑπομέλανες, ὦτα ἐρυθρὰ, μελανόεντα, κεκλεισμένα, ἐλεφαντώδεα, ὡς δοκέειν μέγεθος ἴσχειν μέζον τοῦ ξυνήθεος. ἕλκεα ἐπὶ τῇσι βάσεσι τῶν ὤτων, ἰχῶρος ῥύσις, κνησμώδεα. ῥυσσοὶ τὸ πᾶν σκῆνος ῥυτίσι τρηχείῃσι. ἀτὰρ καὶ ἐντομαὶ βαθεῖαι, ὁκοῖον αὔλακες μέλανες τῶν ῥινῶν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἐλέφας τοῦ πάθεος τοὔνομα. ἰχνέων καὶ πτερνέων μέσφι τῶν μέσων τῶν δακτύλων ῥήξιες. ἢν δὲ ἐπὶ μᾶλλον αὔξῃ τὸ κακὸν, ἑλκώδεες τοὺς ὄχθους,

† ἴσ. ὄψιες

μήλων,

μήλων, γενείου, δακτύλων, γονάτων, κάκοδμα καὶ ἀναλθέα τὰ ἕλκεα. ἄλλα γὰρ ἐπ᾽ ἄλλοισι ἐξανίσταται, καὶ ἐπ᾽ ἄλλοισι ἄλλα πρηΰνεται. ἤδη ποτὲ καὶ τῶν μελέων * προαποθνήσκει * τοῦ ἀνθρώπου ἄχρι ἐκπτώσιος, ῥὶς, δάκτυλοι, πόδες, αἰδοῖα, καὶ ὅλαι χεῖρες. οὐ γὰρ θανατοῖ τὸ κακὸν εἰς ἀπαλλαγὴν βίου αἰσχροῦ, καὶ ἀλγέων δεινῶν πρόσθεν, ἢ ἐς μέλεα διαμερισθῆναι τὸν ἄνθρωπον. ἀλλὰ μακρόβιόν ἐστι, ὅκως ἐλέφας τὸ ζῶον. ἢν δὲ καὶ ἄλγος ἀρτίως * ἔῃ τῶν μελέων, πολλόν τι * ἐπικόπτει βαρύτερον. ἄλλη καὶ ἄλλη πλανωμένων σιτίων ὄρεξις οὐκ ἀγεννής, ἄποιος ἡ γεῦσις, οὐδὲ τερπνὸν ἡ ἐδωδὴ καὶ ἡ πόσις. ἁπάντων δὲ ὑπ᾽ ἀχθηδόνος, μῖσος, ἀτροφίη, ἐπιθυμίη λυσσώδης. κόποι αὐτόματοι, μελέων ἑκάστου ἰδέη βαρεῖα, καὶ τὸν ἀνθρώπων * ἀχθέει καὶ τὰ σμικρὰ μέλεα. ἀτὰρ καὶ τὸ σῶμα πρὸς ἅπαντα ἄχθεται, οὐ λουτροῖσι τέρπεται, οὐκ ἀλουσίῃ. οὐ τροφῇ, οὐκ ἀσιτίῃ. οὐ κινήσει, οὐκ * ἠρεμίῃ. πᾶσι γὰρ ἐφέστηκεν ἡ νοῦσος. ὕπνος λεπτὸς, ἀγρυπνίη κακίων ἐν φαντασίῃ, δύσπνοια καρτερή. πνίγες ὡς ἀπ᾽ ἀγχόνης. ὧδε γοῦν τινὲς κατέστρεψαν τὸν βίον, νήγρετον ὕπνον ἐς θάνατον εὕδοντες. τοιούσδε οὖν ἐόντας τίς οὐκ ἂν φύγοι, ἢ τίς οὐκ ἂν ἐκτραπείη, κἢν υἱὸς, ἢ πατὴρ ἔῃ, κἢν κασίγνητος τύχῃ; δέος καὶ ἀμφὶ μεταδόσιος τοῦ κακοῦ. πολλοὶ γοῦν ἐπ᾽ ἐρημίης καὶ ἐς ὄρεα τοὺς φιλτάτους ἐξέθεσαν, οἱ μὲν ἐς χρόνον ἐπαρήγοντες τῷ λιμῷ, οἱ δὲ, ὡς ἥκιστα σφέας ἐθέλοντες ἐκθανεῖν. λόγος δὲ ὡς τῶν ἐπ᾽ ἐρημίης ἀφιγμένων τις, ἐξερπύσαν-

* προαποθνήσκειν.
* τὸν ἄνθρωπον.
* οὐκ.
* ἐπικοπτεῖ.
* ἀχθής.
* ἐρεμεῖ.

malarum, menti, digitorum, genuumque ulcerosi fiunt: ulcera fœtida sunt, & insanabilia: alia enim super alia exurgunt, super alia alia nitescunt. Siquidem membra hominem diu morte præueniunt, quoad de corpore excidant nasus, digiti, pedes, genitalia, atque totæ manus. Neque enim hæc labes prius perimit, à turpi uita, fæuisque cruciatibus liberans, quàm membratim dilaceratus homo sit. At longæua est, quemadmodum & Elephas animal. Sin autem membrorum recens dolor sit, longè acerbius affligit. Aliter atque aliter paratorum ciborum appetentia est non obtusa, sed gustatus qualitatis expers est: nullaque edendi ac potandi delectatio. Omnia uerò ob doloris cruciatum oderunt: alimento priuatur corpus, rabiosa inest cupiditas: spontinæ sunt lassitudines, singulorum membrorum species hominem grauitate inusitata premit, quantumlibet exigua membra sint. Quin etiam corpus omnia grauatim fert: non balneis delectatur, non illuuie, non cibo, non jejunio, non motu, non quiete: ab omnibus enim morbus alienus est. Somnus tenuis, uigilia pejor mala sua cogitans, spirandi uehemens difficultas: suffocationes fiunt ac si laqueo strangulentur. Hoc igitur pacto nonnulli uitam perdiderunt, inexcitabilem somnum in mortem dormientes. Itaque tales, cùm sint, quis non aufugiat? aut quis non auerſetur, licet filius, aut pater, aut etiam germanus frater sit? cum metus est, ne morbus communicetur. Propterea multi in solitudines & montes sibi charissimos abduxerunt: aliqui eorum egestati, *quoad uixerent*, subuenientes, aliqui uerò minime, cum eos uita defungi mallent. Fama est eorum quendam, qui in soli-

tudinem

tudinem expositi erant, ex terræ latebris reptantem uiperam intuitum, aut fame coactum, aut morbi tædio inductum, ut malo malum commutaret, uiuentem uiperam edisse, neque prius è uita migrasse, quàm omnia ipsius membra computruerint, atque exciderint. Alterum præterea ferunt uiperam in musti dolium irrepsisse conspicatum, cum multum ad satietatem ingurgitasset uomuisse, multumque ueneni simul *cum musto reiecisse: postquam autem fera in musto extincta est auide largiterque hominem è musto bibisse: uitæ pariter ac morbi finem quærentem.* Vt uerò satiatus, iuxta inebriatusque fuit, primum quidem humi prostratus instar morientis iacebat. Posteaquàm deinde graui sopore expergefactus est, ebrietatemque discussit, in primis comæ defluxerunt, præterea digiti & ungues; deinceps omnia in ambitu corporis membra contabuerunt. Quoniam uerò adhuc in semine facultas erat, iterum tanquam ab ortu hominem natura ueluti ex cera creauit. Alios enim crines enutriuit, ungues nouos, & nitidam carnem instaurauit, ac uetus corium ceu serpentis senectam exuit: & tanquam alter homo ad uitæ munia reuocatus est. Ita habet fabula non admodum quidem uera, neque ualdè fidem excedens. Malum enim malo pulsum esse probabile est: naturam uerò ex residua uitæ scintilla hominem redintegrasse, haud ita à ratione abhorret, ut monstro simile esse uideatur.

ἐκ τῆς γῆς ἐχιδνιδῶν, ὑπὸ ἀνάγκης λιμοῦ, ἢ τῷ πάθει ἀχθεσθείς, ὡς ἀμείψαιτο τὸ κακὸν κακῷ, ζῶντος ἐνέφαγε τοῦ ἔχιος, καὶ οὐ πρόσθεν ἐτελεύτησε, πρὶν ἢ πάντα αὐτῷ διασαπῆναι καὶ ἀποστῆναι τὰ μέλεα. ἄλλον δὲ ἰδεῖν ἔχιν εἰς πίθον γλεύκεος ἑρπύσαντα, πολύ τε τοῦ γλεύκεος εἰς κόρον ἀποβλύσαι. πολλὸν δὲ καὶ τοῦ ἰοῦ συνεκχεῖν τῷ γλεύκει. ἐπεὶ δὲ ἀπεπνίγη τὸ θηρίον ἐν τῷ γλεύκει, χανδὸν καὶ πολλὸν τοῦ γλεύκεος πιεῖν τὸν ἄνθρωπον, ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου, καὶ τοῦ πάθεος διζήμενον. ὡς δὲ ἐς κόρον ἧκε καὶ μέθυσιν, ἔκειτο μὲν χαμαὶ τὰ πρῶτα, ὅκως ἀποθνήσκων. ἐπεὶ δὲ ἐκ τοῦ κάρου καὶ τῆς μέθης * ἐξήγρετο, περιερρύησαν μὲν τὰ πρῶτα αἱ κόμαι, ἔπειτα δὲ δάκτυλοί τε καὶ ὄνυχες. ἑξῆς δὲ περιετήκοσαν πάντα. ἐπεὶ δὲ ἔτι ἐν σπέρματι ἡ δύναμις ἦν, * ἐκπροπλάσσειν αὖθις ὅκως ἐν γενέσει τὸν ἄνθρωπον ἡ φύσις. ἐξέθρεψε μὲν ἄλλας κόμας, καὶ ὄνυχας νέους, καὶ σάρκα καθαρήν, καὶ ἐξέδυ μὲν τὸ παλαιὸν ῥῆνος, ὡς γῆρας ἑρπετοῦ. ἐπανεκλήθη δέ, (ὡς) ἐς φῦμα * ζωῆς, ὅκως ἄλλος ὤνθρωπος. ὧδε μὲν οὖν ὁ μῦθος, οὐ κάρτα μὲν ἀτρεκής, οὐ πάγχυ δὲ ἄπιστος. κακὸν γὰρ κακῷ βλαφθῆναι, πιστόν. τὴν φύσιν δὲ ἐπὶ τῷ ἐόντι ζωπύρῳ ἀνανεῶσαι τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἄπιστον ἐς τέρατος ἰδέην.

* ἐξήγερτο.

* ἐκπροπλάσσειν.

* ζωῆς.

ΑΡΕΤΑΙΟΥ ΚΑΠΠΑΔΟΚΟΥ,

ὀξέων (νούσων) * θεραπευτικὸν βιβλίον πρῶτον.

* θεραπευτικῶν.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Ὀξέων νούσων ἄκεα ξυναφέα τῇσι ἀμφὶ σημηΐων ἰδέῃσι, ὧν τοῖς ξυγγράμμασι ἄσα μοι πρόσθεν γεγράφαται. ὁκόσα μὲν ὦν ἐν πυρετῶν θεραπείῃ γίγνεται, κατά τε τὴν τουτέων διαφορὴν, καὶ κατὰ τὴν τῶν νοσημάτων ἰδέην, καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς ποικιλίην, τουτέων τὰ πλείω ἐν τοῖσι ἀμφὶ πυρετῶν λόγοισι λελέξεται. ὁκόσα δὲ ξὺν πυρετοῖσι ὀξέα γίγνεται πάθεα, ὁκοῖον ἡ φρενῖτις, ἢ ἄνευθε πυρετῶν, ὁκοῖον ἀποπληξίη, ἀμφὶ τῶνδε μοῦνον τὰ * ἄκεα φράσω, ὡς μὴ διαμαρτάνειν μηδὲ μακρηγορέειν ἕτερα ἐν ἑτέροισι γράφοντα. ἀρχὴ δὲ ἡ ωὐτὴ, ἣ καὶ ἀμφὶ τῶν παθέων, καὶ τελευτὴ ἡ ωὐτή.

* ἄλκεα.

ARETAEI CAPPADOCIS DE morborum acutorum curatione,

LIBER PRIMVS.

PROOEMIVM.

Acutarum ægritudinum medicamina speciebus signorum contigua sunt, quæ superioribus libris à me comprehensa fuere. Quæcunque sane in febrium curatione fiunt secundum ipsorum differentiam, & secundum morborum speciem, & in ipsis diuersitatem: eorum plura in tractatione de febribus explicabuntur. Quotquot autem cum febribus acuti morbi fiunt, qualis phrenitis est, aut sine febribus, qualis Apoplexia: eorum duntaxat medicamina commemorabo: ut ne aberrem, neque uerbosior sim, alia in alijs describens locis. Idem uerò principium, quod & de morbis feci, eundem etiam finem faciam.

CVRATIO PHRENITICORUM,

Caput I.

AEgrotum cubare conuenit in conclaui mediocris amplitudinis, aëris temperati, hyeme tepidi, æstate frigidioris & humidioris. Vere autem & autumno secundum temporum naturas conjectura uti decet. Deinde quiescere iubendum est & ægrotos ipsos & omnes domesticos. Acutè nanque audiunt phrenitici, & strepitibus irritantur, necnon & ab his in furorem aguntur. Parietes læues sint, æquales, neque supereminentes, neque festucas, aut aliquid exertum habentes, neque picturis exornentur: pictura enim parietum mentem turbat. Nam præ oculis falsa quædam simulacra obuersantur, & quædam non eminentia tanquam eminentia manibus contrectant, omnisque occasio citra causam manuum agitationem prouocat. Cubilis longitudo & latitudo moderata sit, quo neque in ampliori uolutari, iactarique possit, neque à nimis angusto delabi. Stragulæ uestes glabræ sint, ut ne floccos *colligere* in mentem ueniat. In molli lecto decumbant, nam durum stratum neruis ingratum est. Non minimè autem inter cæteros ægrotantes phrenitici neruis laborant: facilè enim conuelluntur. Amicissimi eos inuisant: fabulæ & sermones animum ne uellicent: cùm delectabilia omnia esse oporteat, illis præcipuè, quorum iracunda insania est. Vtrum in tenebris an in luce habendi sint, ex morbi natura conijcere debemus: nam si ad lumen efferantur, & quæ nō sunt, cernūt, & quæ non adsunt, cogitāt, aut pro alijs alia cognos-

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΦΡΕΝΙΤΙΚΩΝ,

Κεφάλ. α.

Κατακεκλίσθαι χρὴ τὸν νοσέοντα ἐν οἴκῳ εὐμέτρῳ, εὐκρήτῳ, χειμῶνος μὲν ἐν ἀλέῃ, θέρεος δὲ ἐν ψύχει νοτερῷ. ἔαρος δὲ καὶ φθινοπώρου πρὸς τὰς ὥρας τεκμαίρεσθαι. ἔπειτα ἡσυχίην ἄγειν κελεύειν καὶ αὐτὸν νοσέοντα, καὶ τοὺς ἐπὶ τῆς οἰκίης ἅπαντας. ὀξυήκοοι γὰρ ἤδε ψόφου καθαπτόμενοι φρενιτικοί. ἀτὰρ ὑπὸ τῶνδε μαίνονται. τοῖχοι λεῖοι, ὁμαλοί, μηδ' ὑπερίσχοντες, μηδὲ ἄχναι, μηδὲ γραφῇσι εὔκοσμοι. ἐρεθιστικὸν γὰρ τοιχογραφίη. καὶ γὰρ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν * ἀμφαιρέουσί τινα ψευδέα ἰνδάλματα, καὶ τὰ μὴ ἐξίσχοντα ἀμφαφόωσι ὡς ὑπερίσχοντα. καὶ πᾶσα πρόφασις ἀναιτίη, πρόκλησις χειρῶν φορῆς. κλίνης μῆκος καὶ πλάτος σύμμετρον, ὡς μήτε ἐληστρίζεται ἐν τῇ πλατείῃ, μήτε ἀπὸ τῆς στενῆς ἐκπίπτειν κοίτης. ἐν ψιλοῖσι τοῖσι στρώμασι, ὡς μὴ κροκυδίζειν ὑπόμνησις ἔοι. ἀτὰρ ἤδε ἐν μαλθακοῖσι. ἀτεργὴς γὰρ τοῖσι νεύροισι ἡ σκληρὴ κοίτη. οὐχ ἥκιστα δὲ τῶν ἄλλων τοῖσι φρενιτικοῖσι τὰ νεῦρα πονέει. μάλα γὰρ τοι σπῶνται φρενιτικοί. ἔσοδοι τῶν φιλτάτων. μῦθοι, καὶ λαλιὴ μὴ θυμοδακέες. πάντα γὰρ εὐθυμέεσθαι χρή, μάλιστα τοῖσι ἐς ὀργὴν ἡ παραφορή. κατάκλισις ἢ ἐν ζόφῳ, ἢ ἐν φωτὶ πρὸς τὸ νόσημα τεκμαρτέη. ἢν γὰρ πρὸς τὴν αὐγὴν ἀγριαίνωσι, καὶ ὁρέωσι τὰ μὴ ὄντα, καὶ τὰ μὴ ὑπεόντα φαντάζωνται, ἢ ἀνθ' ἑτέρων ἕτερα γιγνώσ-

καὶ ἀφαιρέουσι.

* καὶ ἀμφαμφαιρέουσι

κωσι, ἢ ξένα ἰνδάλματα περιβάλλωνται, καὶ τὸ ξύνολον τὴν αὐγὴν ἢ τὰ ἐν αὐγῇ δεδίττωνται, ζόφον αἱρέεσθαι χρή. ἢν δὲ μὴ τοὐναντίον. ἀγαθὸν δὲ πρὸς αὐγὴν σωφρονέειν τε καὶ πρηΰνεσθαι τὴν παραφορήν. ἀσιτίη μὴ μακρή. σιτία δὲ ὑγρότερα καὶ βραχύτερα καὶ συνεχῆ. μειλίγματα γὰρ θυμοῦ σιτία. εὐκαιρίη δὲ ἐν τῇσι ἐπανέσεσι ἀμφοῖν, καὶ πυρετοῦ καὶ παραφορῆς. ἢν δὲ ὑπ' ἀσιτίης ἐκμαίνωνται, καὶ ἢν μὴ παρήκῃ ὁ πυρετός, διδόναι μὴ μεγάλα ἐπὶ πυρετὸν βλάπτοντα. ἀγαθὸν δὲ ξυμφωνέειν (καὶ τὸν πυρετὸν) καὶ τὴν παραφορὴν, *ἔστε τοὺς παροξυσμοὺς καὶ τὰς ἐπανέσιας. ἢν ὦν ἥκῃ ὁ καιρὸς ἐς θρέψιν, πρώτιστα σκεπτέον εἰ χρὴ ἀφαιρέειν αἷμα. ἢν μὲν ὦν ἡ παραφορὴ ξὺν πυρετῷ ἀρχῆθεν εἰσβάλλῃ τῆς πρώτης ἢ δευτέρης ἡμέρης, τάμνειν φλέβα τὴν ἐπ' ἀγκῶνι μάλιστα τὴν μέσην. ἀτὰρ καὶ ἢν ἐς τρίτην ἢ τετάρτην ἡμέρην ἡ παραφορὴ ἥκῃ μέσφι τῆς πρώτης τῶν κρισίμων *περίοδοι, τάμνειν. εἰ δὲ προσωτέρω τοῦ δέοντος χρόνου ἑκταίῳ ἐόντι ἢ ἑβδομαίῳ ἐὴν, πολλὸν πρὸ τῶν κρισίων ἐν τοῖσι ὀξέσι κενοῦν χρή, ἢ φαρμακεύειν, ἢ τοῖσι ἄλλοισι ἐρεθμοῖσι χρέεσθαι. ἀτὰρ καὶ φλέβα τάμνων, μὴ πολλὸν ἀφαιρέειν, κἢν ἐν ἀρχῇ τάμνῃς. φρενῖτις γὰρ εὔτρεπτον ἐς συγκοπὴν κακόν. ἢν δὲ πολυπληθὴς ὁ νοσέων ἔῃ, καὶ νεηνίης, καὶ ἐξ ἀδδηφαγίης καὶ οἰνοφλυγίης, οὐδὲ ἐς τῆς φρενίτιδος ἔασι οἱ λογισμοί. ἀλλὰ καὶ ἄνευ παραφορῆς πολλὸν τουτέων ἀφαιρέειν αἷμα

γρ. εὖτε.

γρ. περιόδῳ.

cunt, aut quasdam nouas & uanas imagines accipiunt, atque in summa lucem, aut quæ in luce sunt, extimescunt; obscuro loco eos continere præstat. Sin secus se habeant, lucido. Bonum est autem ad lucem resipiscere, placarique insaniam. Ne diu à cibis abstineant: cibi uerò humidiores sunto, pauciores que, & continui: nam cibi animum demulcent. Occasio autem exhibendi cibi esto in utriusque remissionibus, febris uidelicet atque delirij. Quòd si ab inedia furant, & non desinat febris; cibos dare non ualde febrim lædentes utile est. Nempe bonum est febrim deliriumque in accessionibus remissionibusque concordare, quò exhibendi cibi oportunum tempus inueniatur. In primis itaque considerandum est, sanguis nec ne mittendus sit. Si mentis quidem alienatio unà cum febre à principio inuaserit: uena in cubiti curuatura primo aut secundo die, media potissimum secanda est. Quòd si nonnisi tertio, aut quarto die delirium accedat: usque ad primum decretoriorum dierum circuitum uenæ sectio differenda est. *At si ultra conueniens tempus, ut puta sexto aut septimo die accedat, multum ante judicationes in acutis morbis uacuandum aut pharmacis utendum*: aut alijs irritationibus utendum. Venæ quoque incisor nè multum sanguinis detrahat, licet à principio secet: *phreniticis* nanque malum est in syncopam facilè mutabile. Sin autem ægrotus ualdè repletus sit, & juuenis, plurimo cibo, & largissimo uini potu saginatus; hæ ad phrenitidem rationes non pertinent. Verùm istis & citra delirium multum sanguinis hauriendum est: longè

longè autem minus auferēdum, si ijdē phrenitici sint. Verumtamē audacius uena soluenda est, si à præcordijs, non à capite morbus oriatur: ibi enim uitæ principium est: caput uerò sensus, neruorumq; originis locus est, sanguinē q; potius à corde trahit, quàm alijs distribuat. Igitur si membrum hoc affectum sit, uenam cubiti scindere non conuenit: quippe in illis uitijs inanire uasa oportet, à quibus non modica noxa prouenit. Quod si uires patiantur, ut quantum sanguinis satis est, euacuetur, semel auferendum est: ne, dum repetendo tempus conteritur, exhibendi cibi occasio elabatur: quandoquidem phreniticis continuæ febres sunt, neque remissiones longas habent, sed breues & latentes subleuationes. Cæterùm si ante mediocritatem defecerit æger, ad secundam remissionem differendum est, nisi longo tempore post uentura sit. Quòd si non sit, uires in staurando odoramentis, faciei tractatione, & pedum compressione protinus sanguis detrahendus est: quantum uerò mittendum sit, facultas ostendet. Esca humida omnibus quidem febricitantibus idonea est, sed phreniticis maximè: aridiores enim sunt, quàm si sola adesset febris, neque mulsa danda, nisi biliosi sint: nam facilè à biliosis naturis concoquitur. Far lotum cum aqua, aut mulsa conuenit. Bonum quoque est ex his sorbitiones simplices præbere, quales satureia, aut apio, aut anetho in coctis fieri solent. Hæ nanque bonam spirationem conciliant, & urinam cient: conducit autem phreniticis lotij excretio. Omnia olera prosunt: sed maluæ potissimum. Lentor enim bonus est & ad

πολλὸν δὲ μεῖον ἀφαιρέειν, ἢν οἵδε ἔωσι οἱ φρενιτικοί. τάμνειν δὲ φλέβα τουτέων εὐτολμότερον, ἢν ἐξ ὑποχονδρίων καὶ μὴ ἀπὸ κεφαλῆς ἡ νοῦσος ἦ. ἐνθάδε γὰρ τῆς ζωῆς ἐστιν ἡ ἀρχή. κεφαλὴ δὲ, χῶρος μὲν αἰσθήσιος, καὶ νεύρων ἄφεσις, αἷμα δὲ παρὰ καρδίης ἕλκει μᾶλλον, ἢ ἄλλοισι διδοῖ. ἢν ὦν πεπόνθῃ ἥδε, οὐ χρὴ τὴν ἐπ' ἀγκῶνι τάμνειν φλέβα. τάδε γὰρ πάθεα, κενεαγγέειν ἐφ' οἷσι ἡ βλάβη οὐ σμικρή. κἢν μὲν ἡ δύναμις ἀντέχῃ εἰς τὸ ἱκανὸν τοῦ κενώσιος, ἅπαξ ἀφαιρέειν, ὅκως μὴ ἐν τῇ διαστάσει τοῦ ἐπαφαιρέσιος διόλλυται τοῦ τροφῆς ἡ ἐγκαιρείη. ξυνεχέες γὰρ τοῖσι φρενιτικοῖσι οἱ πυρετοὶ, καὶ οὐδὲ ἐπανέσιας μακρὰς, ἀλλὰ βραχείας καὶ ἀσήμους κουφισμοὺς ποιεύμενοι. ἢν δὲ περὶ τοῦ ξυμμετρίης ἀπαυδήσῃ ὁ νοσέων, ἐς δευτέρην ἐπάνεσιν ὑπερβάλλεσθαι, ἢν μὴ ἐς μακρὸν ἐκπίπτῃ. εἰ δὲ μὴ, ἀνακαλεσάμενον ὀσμήσεσι καὶ ψαύσεσι προσώπου, καὶ πιέσι ποδῶν, αὐτίκα ἀφαιρέειν. γνῶμα δὲ τοῦ αὐταρκίης ἡ δύναμις. τροφὴ ὑγρὴ πᾶσι μὲν τοῖς πυρεταίνουσι. οὐχ ἥκιστα δὲ φρενιτικοῖσι. * ἐπιξηρότεροι γὰρ πυρετῶν μούνων. * ἐπιξηροτέρη
οὐδὲ μελίκρητον, ἢν μὴ χολώδεες ἔωσι. εὔπεπτον γὰρ τοῖσι πικροχόλοισι. χόνδροι πλυτοὶ ξὺν ὕδατι ἢ μελικρήτῳ. ἀγαθὸν δὲ καὶ ἐκ τῶν δε ῥοφήματα διδόναι ἁπλᾶ, ὁποῖα θύμβρης ἢ σελίνου, ἢ ἀνήθου * ἐνεψημένων. εὔπνοα * ἐναπεψημένων
γὰρ τάδε καὶ διουρητικά. σύμφορον δὲ φρενιτικοῖσι οὔρησις. λαχάνων πάντων μὲν, μάλιστα δὲ μαλάχης. ἀγαθὸν γὰρ τὸ γλίσχρασμα, καὶ ἐς

λειότητα

λειότητα γλώσσης καὶ ἀρτηρίης, καὶ ἐς τὴν τῶν κοπρίων διέξοδον. ἄριστον δὲ, καὶ τεῦτλον καὶ βλίτον, καὶ κορωνόπους, καὶ κολοκύνθη καθ᾽ ὥρην, καὶ ὅ τι ἂν ἐφ᾽ ἑκάστης ὥρης ἄριστον ᾖ. πτισάνης δὲ χυλὸς, ὑγρότατος μὲν ἐν πρώτοισι ὡς * ἀτροφώτερος ἔοι. ἔστι δὲ μᾶλλον παχύτερος, ὁκόσον ἂν ἡ νοῦσος προήκοι χρόνου. ὑποστέλλεσθαι δὲ ἐν τῇσι κρίσεσι, καὶ μικρὸν πρὸ τῶν κρισίων. ἢν δὲ ἐς μῆκος ἡ νοῦσος ἴῃ, μὴ ἀφαιρέειν τῶν προσθεσίων. ἀλλὰ σιτώδεα διδόναι, ὡς ἐξαρκέσῃ ὁ νοσέων. εὖτε καὶ κρεῶν ἀκρέων καὶ πτηνῶν χρέος τὰ πολλὰ τοῖσι χυλοῖσι ἐκτηκομένων. κάρτα γὰρ χρὴ τάδε ἐν τῇ ἑψήσει λύεσθαι. ἰχθύων οἱ πετραῖοι τῶν ἄλλων εἰς κρέσσον ἔστων. ἐπίπαν δὲ τοὺς ἐν τῇ * χώρῃ ἀρίστους αἱρετέον. ἄλλη γὰρ ἄλλας φέρειν ἰχθύων ἰδέας πεπίστευται χώρη. * ὀπώρας οἰνώδεος ὑποστέλλεσθαι. κεφαλῆς γὰρ καὶ φρενῶν ἅψιν ποιέει. ἢν δὲ ἀνάγκη ἔῃ τῆς δυνάμιος ἢ τοῦ στομάχου βιαζομένων, ἑφθὰ ἐν μελικρήτῳ, ἢ ὀπτὰ ἐν στέατι, ὁκοῖον μῆλα δοτέον. τῶν ἄλλων θερμῷ ὕδατι ἕκαστον ἐκλύειν, ἢν ἐς μούνην τὴν τοῦ στομάχου παραμυθίην διδῷς. ἢν δὲ καὶ ἐς δύναμιν δέῃ, μὴ κάρτα τὸ οἰνῶδες ἐκλύειν. τροφὴ μὲν οὖν ὡς ἔπος εἰπεῖν, τοιήδε. τέγγειν δὲ τὴν κεφαλὴν ἐς ἔμψυξιν λίπαϊ ἐλαίης ὄμφακος τετριμμένης. ἀλεαίνεσθαι γὰρ ἡ κεφαλὴ οὐ φιλέει φρενιτικοῖσι. ἢν δὲ καὶ ἀγρυπνίη καὶ φαντασίη ἔωσι, ῥοδίνου μίσγειν ἴσον ἴσῳ τὰ πρῶτα. ἔτι δὲ μᾶλλον τὸ ῥόδινον ἔσω πλέον ἐς στύψιν καὶ ἔμψυξιν τῆς κεφαλῆς. ἢν δὲ καὶ τὴν γνώμην πα-

ἀτροφώτερος.

τῇ χώρῃ.

ὀπώρης.

linguæ arteriæque læuorem, & ad stercorum descensum optima est beta, blitum, coronopus, cucurbita, & quicquid suis temporibus optimum fuerit. Ordei uerò mundati cremor liquidissimus quidem imprimis nutribilior est: sed tanto etiam spissior crassiorque fit, quanto plus temporis morbus progressus fuerit. Verùm in judicationibus & paulò ante judicationes cibus subtrahendus est. Si morbus longiori tempore producatur: cibos ne subtrahito, sed triticea exhibeto, quò sufficiat ægrotus: quando extremorum & uolatilium carnibus in cremore liquefactis plerunque opus est. Oportet enim hæc in elixando ualde dissolui. Ex piscibus saxatiles alijs præstantiores sunt: atque omnino regionis illius optimos deligito. Quippe aliam regionem alias piscium species procreare creditum est. Vinosæ naturæ fructus subtrahito: quoniam caput & mentem percutiunt. Verùm si necessitas urgeat, uiribus aut ore uentriculi labantibus; mala in mulsa elixa, aut in adipe tosta exhibeto, aliorum singula calida aqua dissoluito, si roborandi duntaxat oris uentriculi causa exhibeas: sin autem uires quoque instaurare opus sit, non usque adeo uinosa facultas dissoluenda est. Cibi quidem (ut semel dicam) hujusmodi sunto. Irrigandum uerò caput est refrigerandi causa oliuæ acerbæ contritæ unguine: nam caput in phreniticis calefieri nō amat. Quòd si uigiliæ & cogitationes ægrotum agitet: rosacei parem modum in principio misceto: adhuc uerò plus rosacei addendū, quo magis extra intraque caput roboretur ac refrigeretur. At si mens labefacte-

factetur, & locutio enariet, serpylli comam oleis incoquito, aut hederæ succum, aut sanguinalis affundito. Si mentis uerò alienatio uehementius hominem turbet; peucedanum, & spondylium oleis inseruefacito, & aceti parum instillato: hæc enim halitus & caliditatem difflant, crassasque humiditates, quæ & ipsæ deliramenti causæ sunt, discutiunt. Cauere autem conuenit, ne in ceruicem ac tendones madefactio descendat. Tendonibus enim atque neruis inimica est. Nempe irrigandi semper occasio est, præterquam exacerbationis initio: rarius quidem in incremento, omnium uerò frequentissimè uigente morbo, cum maxime insaniunt, tum maximè irrigandum est humore frigido: atque æstiuo tempore multo magis refrigerato, hyeme uerò tepido. Vt mitescat autem delirium; posca, aut conyzæ decocto cum spongia facies fouenda est. Deinde œnanthino, aut erocino unguine *linienda*: quin etiam nares, & aures iisdem imbuendæ. Hæc enim somnum alliciunt. Si quando isti pernoctant, neque interdiu sopiuntur, sed penitus intenti sunt oculi atque instar cornu rigentes, jactantur autem, & electo prosiliunt; his somnus & quies conciliandi sunt: primum quidem caput rosaceo mero irrigando, aut amaracino cum succo hederæ, aut serpylli, aut etiam sertulæ decocto. Magis autem soporiferum est papauer in oleo elixum capitis sincipiti superdatum, aut in aqua faciei per spongiam

ρακινέωνται, καὶ τὴν φθέγξιν ἐξαλλάσσων), ἑρπύλλου κόμης ἐνεψητέον τοῖσι ἐλαίοισι, ἢ κισσοῦ χυλὸν ἢ πολυγόνου παραχυτέον. ἢν δ' ἐπὶ μᾶλλον ἡ παραφορὴ ἐξάπτηται, καὶ πευκέδανον καὶ σφονδύλιον τοῖσι ἐλαίοισι ἐνεψέειν, καὶ ὄξεος παραχέειν. ἀτμῶν γὰρ τάδε καὶ θέρμης διαπνευστικὰ, καὶ παχέων χυμῶν διαλυτικὰ, * ἃ τῆς παραφορῆς ξυναίτια. πεφυλάχθαι δὲ χρὴ τάδε, ὡς μὴ ἐς * τὴν αὐχένα καὶ τοὺς τένοντας ἡ τέγξις ἥκῃ. πολεμίη γὰρ τένουσι καὶ νεύροισι. καιρὸς δὲ πάσης τέγξιος, πλὴν τῆς ἐσβολῆς τοῦ παροξυσμοῦ. ἀραιοτέρη δὲ ἐν τῇ ἀναβάσει, πάντων δὲ μάλιστα ἐν ἀκμῇ. ἢν δ' αὖ ἐκμαίνωνται, τῇδε μάλιστα τέγγειν ψυχρῷ, καὶ ψυχομένῳ ἐπὶ μᾶλλον θέρεος ὥρῃ. χειμῶνος δὲ χλιαρῷ. ἐς δὲ τὸ πρηΰνειν τὴν παραφορὴν, ὀξυκρήτῳ, ἢ κονύζης ἑψήματι καὶ σπογγιῇ τὰ πρόσωπα πυριῆν, ἔπειτα χρίειν οἰνανθίνῳ ἢ κροκίνῳ λίπαϊ, καὶ τὰς ῥῖνας καὶ τὰ ὦτα. τοῖσι δὲ διαχρίειν. τάδε μὲν γάρ τι καὶ ὕπνου ἀγωγά. ἢν γὰρ παννύχιοι μὲν ἐγρήγορσωσι, μηδὲ δι' ἡμέρης εὕδωσι, ἀτενέες δὲ τὸ ξύμπαν ἔωσι, ὀφθαλμοὶ δὲ ὁκοῖόν τι κέρας ἑστήκωσι, βληστρίζωνται δὲ καὶ ἐξανιστῶνται), ὕπνον αὐτέοισι καὶ ἠρεμίην μηχανέεσθαι, πρώτιστα μὲν διὰ τῶν τῆς κεφαλῆς τέγξιων, ῥοδίνου ἀκρήτου, ἢ ἀμαρακίνου, ξὺν χυλῷ κισσοῦ, ἢ ἑρπύλλου, ἢ καὶ μελιλώτου ἐναφεψήματι. ἐπὶ μᾶλλον δὲ ὑπνωτικὸν, μήκων ἀφεψηθεῖσα * ἐν λίπασι, ἔς τε τὸ τῆς κεφαλῆς βρέγμα, ἢ ὕδατι ἐς τὸ πρόσωπον ξὺν σπογγιῇ.

* τῶ.
* τὸν
† λίπασι.

ὑποτιθέναι δὲ χρὴ καὶ αὐτὰς ὅλας, εἰ εἶεν νεοδρεπέες. χλωρὰς τοῖσι ὑποκεφαλαίοισι. παχύνει γὰρ καὶ ὑγραίνει τὸ πνεῦμα, ξηρόν τε καὶ λεπτὸν ἐόν, καὶ ὁμίχλην τῇσι αἰσθήσεσι παρέ-
* νωθέειν χον. βαρὺ δὲ καὶ * νωθὲς ὁ μίχλη, ἥπερ ὕπνου ἀρχή. ἢν δὲ μεζόνων δέωνται, καὶ αὐτὸ τὸ μηκώνειον ἐς τὰ μέτωπα ξὺν ὕδατι χρίειν. ἢ δὲ ὑπαλεί-
* ἐγχεῖν. φειν τὰς ῥῖνας, καὶ ἐς τὰ ὦτα * ἐγχέειν. ψηλαφίη ποδῶν εὐαφὴς ξὺν λί-
* ψαῦσι. παϊ, * ψαῦσις τῆς κεφαλῆς. ἀνυτικὸν δὲ καὶ κνῆσις μάλιστα κροτάφων τε καὶ ὤτων. καὶ γὰρ καὶ τὰ θηρία ἐς ἀνάπαυλαν ὀργῆς τε καὶ θυμοῦ κνήσι ὤτων τε καὶ κροτάφων δαμνονται. ὕπνου δὲ ἀγωγὰ ἑκάστου καὶ τὰ ξυνήθεα. ναυτίλῳ μὲν ἡ ἐν ἀκάτῳ κατάκλισις, καὶ ἐν θαλάσσῃ περιφορὴ καὶ αἰγιαλῶν ἦχος καὶ κυμάτων κτύπος, ἀνέμων τε βόμβος, καὶ θαλάσσης καὶ νηὸς ὀδμή. μουσικῷ δὲ ἐπεθισμὸς αὐ-
† λύρας. λῶν ἐφ' ἡσυχίῃ, ἢ ψαλμὸς * λύρης, ἢ πηκτίδος, ἢ μελέτη παίδων ξὺν ᾠδῇ. διδασκάλων δὲ νηπιάχων μύθων προσομιλίη. ἄλλοισι δ' ἄλλα ὕπνου θελκτήρια. τοῖσι δὲ ὑποχονδρίοισι καὶ τῇ κοιλίῃ ἐμβρέγματα, καὶ ἐπιπλάσματα, ἢν φλεγμονὴ καὶ σκληρίη ἐπαίρηται, καὶ φῦσα, ἔλαιον δρυπετέος ἐλαίης μὴ ὠμῆς ἐμβάλλειν. παχὺ γὰρ καὶ γλίσχρον καὶ ἀλεαίνον. τόδε ὧν χρέος ἐν φλεγμασίῃ, ἐνεψέσθω δὲ ἐν αὐτῷ ἄνηθον, κόνυζα, ἀγαθὸν δὲ ὁμοῦ τὰ πάντα. ἢν δὲ καὶ φῦσα ἐνῇ, κυμίνου καὶ σελίνου τῶν καρπῶν, ἢ δὲ ὁκόσα οὔρων καὶ φυσέων ἀγωγά. καὶ νίτρον ἐνσείσαντα ἐμπάσσειν. ἢν δὲ τὸ ἧπαρ τὴν

impositum. Ipsæ quoque integræ herbæ (si proximè lectæ fuerint) uirides ceruicalibus subijciendæ sunt. Crassant enim, madefaciuntque spiritum aridum tenuemque: & caliginem quandam sensibus obducunt: graue autem & torpens est caligo: id uerò est somni principium. At si ualentioribus auxilijs egebunt, & ipsa papaueris lachryma ex aqua frons inungenda. Quin etiam nares ea linendæ, & in aures infundenda est. Contrectatio pedum suauis ex oleo: capitisque attactus efficax est, sed potissimum si tempora, auresque scalpantur. Nam & ferarum iram furoremque aurium & temporum mollis attrectatio coërcet. Cuique uerò usitata somnum accersunt. Nautis in cymba decubitus, & maritima nauigatio, & littorum sonus, & undarum murmur, uentorumque bombus, & maris nauisq; redoletia. Musico quoq; tibiarum exercitatio quietem affert, aut lyræ cantus, aut cytharæ, aut meditatio puerorum canentium. Ludi autem magistro puerilium fabellarum enarratio. Atque ita alijs alia animum demulcentia somnum insinuant. Cæterùm præcordijs ac uentri madefactiones ac cataplasmata adhibeto, si phlegmone subsit, atque duritics, flatusque distendat: oleum quoque ex oliua benè matura nequaquam acerba inijcito: id enim crassum est, & uiscidum, & calefaciens. Hæc utique in inflammatione facienda sunt. Inijciatur uerò in ipsa anethum, aut conyza: bonum quoque est, si simul omnia. Quòd si adsit etiam inflatio, cumini & apij semina adijcito, & quæcunque lotium flatusque proleclant: nec non & nitrum cribratum inspergito. Verum si in jecore uitium

ultium dolorque fuerit, lanas ab oue sordidas accipito, oleum uerò acerbum, aut rosaceum, & sapam Græcam, aut Creticam admisceto: ferulamque incoquito, atque omnibus in unum succum permixtis iecur irrigato. Ad lienem uerò oleum cum aceto bene facit: aut si magis, quàm prius turbet; posca, & pro lanis spongia mollis adhibeatur. Nam mirum in modum his gaudet mitescitque lienis. Porrò si præcordia interius sint, sursumque trahantur, & circum tenta cutis sit; optimum hoc remedium erit loco unguinis, aut unà cum ipso crasso tantundem oportunum est. Cunila uerò & ros marinus incoquantur. Anethum quoque non iniucundum erit. Quòd si cataplasmatis tempus erit idoneum, oleis quidem iisdem in iisdem affectibus utendum est. Materia sit autem lini semen, fœnum græcum, ordei tenuis farina. Bonum est autem & faba, & eruum, si uenter intumescat: pariter & milium torrefactum, in sacculo positum leue molleque fomentum est. Pinsitum uerò & aqua intercutem laborantibus cum melle & oleo & lini semine cataplasma bonum est. Flores autem & herbæ & semina quæcunque à me in irrigationibus posita sunt: & in cataplasmatibus eadem sunto. Mel uerò & cum ipsis bonum est, ut arida cogantur, misceanturque squallentia, atque ut calor diutius permaneat: ipsum quoque solum bonum est pro cataplasmate semicoctum, & ad irrigandum, si cum aliquo humore

πιέσιν καὶ τὴν ὀδύνην ἴσχει, ἔρια μὲν ἔσω *οἰσύπῳ πιναρὰ ἀπὸ τοῦ οἰός. ἔλαιον δὲ τὸ ἀπὸ τοῦ ὄμφακος, ἢ ῥόδινον. μίσγειν δὲ χρὴ σίραιον ἑλληνικὸν, ἢ κρῆτα, καὶ ἐνεψεῖν *μελίλωτον, μίξαντα *τε ἐς ἕνα χυλὸν τὰ πάντα *καταιονεῖν τὸ ἧπαρ. σπλήνι δὲ τὸ ἔλαιον σὺν ὄξεϊ ἔσω, ἢ εἰ μέζον ἢ πρὶν δονέει, ὀξύκρητον, καὶ ἀντὶ ἐρίων σπογγίη ἁπαλή. μάλα γὰρ τοῖσδε ὁ σπλὴν χαίρει τε καὶ πρηΰνεται. ἢν δὲ τὰ ὑποχόνδρια εἴσω ᾖ, ἠδὲ ἄνω εἰρύεται, καὶ τὸ δέρμα περιτείνηται, ἄριστον μὲν ἀντὶ τοῦ λίπαος, ἢ ξὺν αὐτέῳ παχεῖ ἐπικαίριον ἴσον. κόνυζα δὲ ἔσω καὶ λιβανωτὶς τὰ ἐνεψήματα, καὶ ἄνηθον οὐκ ἀτερπές. ἢν δὲ ἐπιπλάσσειν εὐκαιρίη ἔῃ, τοῖσι μὲν ἐλαίοισι τοῖσι αὐτέοισι χρέεσθαι ἐπὶ τοῖσι ὁμοίοισι. ὕλη δὲ λίνου σπέρμα, καὶ *τῆλις, καὶ *ἄλητον κριθῆς λεπτόν. ἀγαθὸν δὲ καὶ κύαμος, καὶ ὄροβος, ἢν ἐξοιδαίνῃ ἡ γαστήρ. κέγχρος δὲ φωχθεῖσα ἐν μαρσύποισι, πυρίημα κοῦφον καὶ μαλθακόν. ἀληλεσμένη δὲ καὶ ὑδερώδεσι ξὺν μέλιτι καὶ ἐλαίῳ καὶ λίνου σπέρματι, ἐπίπλασμα ἀγαθόν. ἄνθη δὲ καὶ βοτάναι καὶ σπέρματα ὅσα μοι ἐν τοῖσι ἐμβρέγμασι λέλεκται, καὶ ἐν τοῖσι ἐπιπλάσμασι ἔσω τὰ ἑωυτά. μέλι δὲ καὶ σὺν αὐτέοισι μὲν ἀγαθὸν ἐς σύστασιν τῶν ξηρῶν, καὶ ἐς μίξιν τῶν αὐχμηρῶν, καὶ ὡς ἡ θέρμη ἐς πολλὸν διαρκέῃ. ἀγαθὸν δὲ καὶ αὐτὸ μοῦνον, καὶ ἐπίπλασμα ἡμίεφθον, καὶ ἔμβρεγμα ξὺν τινὶ τῶν ὑγρῶν λυθὲν, μαλθάξαι

* πῖσιν. * οἰσύπων. † μελίλωτον. † σι. * κατακρουνεῖν. * πτίλον. * ἄλητον ἀντὶ τοῦ ἀλφίτου.

μαλθάξαι ἀλεῖψαι, φυσέων καὶ οὔρων ἀγωγὸν, πρηῦναι πρήσιας. τάδε γὰρ καὶ μελίκρητον ποιέει ποθὲν, καὶ τελέων* πλέονα καὶ κρέσσονα, εἴσω παρελθὸν ἀρτηρίῃ καὶ πνεύμονι, καὶ θώρηκι καὶ κοιλίῃ. ξυνεχέως δὲ τὴν κοιλίην ἐρεθίζειν βαλάνοισι ἢ διαχρίστοισι. ἐπιξηραίνονται γὰρ πολλὰ, ἔστε τὴν ὁλκὴν τῶν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς. ἀτὰρ ἠδὲ ἐς διαπνοὴν τῶν ἐν τῷ θώρηκι ἀτμῶν, καὶ ἐς κρίσιν τῶν ἐν τῇ κοιλίῃ. ἢν δὲ καὶ πολλῶν ἡμερῶν ἡ γαστὴρ ἐπίσχηται, κλύζειν χρὴ μελικρήτῳ, καὶ ἐλαίῳ, καὶ νίτρῳ. ἢν δὲ μὴ αὐξίως ἀποκαταστῶσι αἱ τῆς φλεγμονῆς πρηδόνες, σικύην θέντα ἐντάμνειν, ἔνθα ἂν ἡ φλεγμονὴ κραίνῃ καὶ μέζων ἔῃ. μίην δὲ ἢ δευτέρην, ὅκως ἂν τάτε φλεγμαίνοντα σημαίνῃ, καὶ ἡ δύναμις κελεύῃ, ἀτὰρ καὶ τὸ πλῆθος τοῦ αἵματος. τοῖσι δὲ τεκμαρτέον. ἀμετρίη γὰρ συγκοπῆς αἰτίη. ἐς μὲν ὦν ἡμέρην μίην ἢ δευτέρην, τέγξις ἡ ἑωυτὴ, ἐς δὲ τὴν τρίτην κηρωτὴ σὺν τινὶ λίπαϊ τῶν ἐμβρεγμάτων. ἔπειτα ἐπιθήματα, ἐν φλεγμασίῃ μὲν ἢν ἐπέωσι, ὕσσωπος, τῆλις ἑφθὴ ἐν μελικρήτῳ, τερμίνθου τοῦ φυτοῦ ῥητίνη, κηρός. τὰ δὲ ἔλαια ἐπὶ τοῖσι αὐτέοισι τὰ ἑωυτά. ἢν δὲ μὴ τουτέοισι ἐπανίῃ μηδὲν ἡ παραφορὴ, *κουρὴ τῆς κεφαλῆς χρέος, ἢν μὲν μήκισται εἶεν αἱ κόμαι, τὰ πρώτιστα ἐς ἥμισυ. εἰ δὲ βραχύτεραι, ἐν χρῷ ἔπειτα μεσηγὺ ἀναλαβόντα τὴν δύναμιν, σικύην

* στρέω.

* κουρῇ.

liquetur: mollit enim, calefacit, flatus lotiumque euocat, & ardores obtundit. Nam hæc quoque mulsa epota præstat: hisque plura & meliora, si interius arteriam, pulmones, pectus, & uentrem subeat. Assidue uerò aluus irritanda est glandulis, aut illitionibus (sæpius enim siccescit,) ut à capite materiæ detrahantur, & à pectore halitus difflentur, & alui purgamenta excernantur. Quòd si multis diebus uenter suppressus fuit; ipsum mulsa, oleo, & nitro subluere opus est. Verum si non satis phlegmones exhalationes desierunt; cucurbitulam affigens incidito, qua parte phlegmone extumuit, & major apparet: unam autem, aut duas affigito, prout phlegmone significauerit, & uires præceperint: & sanguinis detrahendi copiam ab his conjectare oportet. Excessus enim syncopæ autor est. Primo quidem, aut altero die madefactio eadem esto. Tertio uerò ceratum cum aliquo ex oleis ad irrigandum aptis imponito. Deinde epithemata in inflammatione si facultas sit, ex hyssopo, fænograeco ex mulsa decocto, terebinthi arboris resina, & cera: olea uerò in ijsdem eadem. Quòd si nihil istis delirium remittat: tondere caput necesse est: si longissimi crines sint, primum dimidij: si breuiores, ad cutim. Postea prius refectis uiribus cucurbitula uertici

uertice capitis affigenda est, sanguisque hauriendus: uerum prius inanis cucurbitula interscapulio adhibeatur. Cæterùm quoniam thoracem in omnibus acutis morbis medicari oportet: nam prorsus ipse cum corde & pulmone laborat: primumque quidem ob spiritus modo calidi, modo frigidi necessitatem: præterea ab ardenti febri & tussi, & humorum prauitate, & neruorum communione, & oris uentriculi noxa, nec non succingentis membranæ, & septi transuersi uitio: cor enim si maiori aliquo malo oppressum sit, nunquam sanescit: in Phreniticis utique & hæc imprimis mitiganda sunt. Siquidem nonnullis mentis alienatio ab aliquo eorum, quæ in pectore sunt, uitio exoritur. Ea uerò sunt, spiritus calidus & siccus, sitis acris, ignis intolerabilis, qui undique in thoracem confluit, & prauitas quidem à domestico calore commutato & maior & molestior prouenit. Ab alijs etiam membris in thoracem contributio fit. Extrema nanque frigida sunt, caput, pedes, ac manus: super hæc autem thorax est. Igitur humectandi refrigerandique auxilio eget. Humectatio quidem fit ex oleo, in quo chamæmelum, aut nardus incocta sit. Æstate uerò & sapa græca benè faciet. At si epithematibus uti deceat, palmulæ uino austero maceratæ, deinde contusæ in placentam cum nardo, polenta, atque œnanthe suaue pectori cataplasma fuerint. Refrigerant quoque mala pinsita cum masiche & sertula: quæ omnia cera & nardo excipiantur. Sin autem & os uentriculi torpeat, & a cibis abhorreat, succum absinthij, aut

κατὰ τῆς κορυφῆς προσβάλλειν, ἠδὲ ἀφαιρέειν αἷμα. κούφην δὲ προτέρην ἐς τὰ μετάφρενα * κεκολλῆσθω. ἐπεὶ δὲ καὶ θώρηκα ἐν πάσῃσι τῇσι ὀξείῃσι νούσοισι ἀκέεσθαι χρή, πάντη γὰρ κάμνοντα ξὺν καρδίῃ καὶ πνεύμονι, πρώτιστα μὲν ὑπὸ ἀνάγκης τῆς ἀναπνοῆς, ἄλλοτε μὲν θερμῆς, ἄλλοτε δὲ ψυχρῆς· ἐπὶ δὲ ὑπὸ πυρετοῦ καυσώδεος καὶ βηχὸς, καὶ ὑγρῶν πονηρίης, καὶ νεύρων κοινωνίης, καὶ στομάχου συμφορῆς, ὑπεζωκότος τε καὶ διαφράγματος κακίης. καρδίη γὰρ ἢν πάθῃ μέζον τι δεινὸν, οὔποτε ἀκέεται. ἐπὶ δὲ τοῖσι φρενιτικοῖσι καὶ μάλα χρὴ τάδε μειλίσσειν. παραφορὴ μὲν γὰρ μετεξετέροισι ἔκ τινος τῶν ἐν τῷ θώρηκι. ἀναπνοὴ θερμή τε καὶ ξηρὴ, δίψος δριμὺ, οὐκ εὔφορον πῦρ, * τῷ πάντη ἐς θώρηκα ξυρρέειν. καὶ κακίη μὲν, ἀπὸ τοῦ οἰκείου θάλπεος τετραμμένου. μέζων τε καὶ δυσφορωτέρη ἢ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐς θώρηκα ξύνδοσις. ἄκρα γὰρ ψυχρὰ κεφαλὴ, πόδες τε καὶ χεῖρες· ὕπερθεν δὲ τῶνδε ὁ θώρηξ. καὶ δέεται ὧν * ἀρηγέειν ὑγρασίῃ καὶ ψύξει. τέγξις μὲν ὦν ἐλαίου ξὺν χαμαιμήλῳ ἑψηθὲν, ἢ νάρδῳ. θέρεος δὲ καὶ σίραιος ἑλληνικός. ἢν δὲ καὶ ἐπιθέμασι δέῃ χρέεσθαι, φοίνικες ἐν οἴνῳ αὐστηρῷ δευθέντες. ἔπειτα λεῖοι ἐς μάζαν τετριμμένοι, ξὺν νάρδῳ, ἀλφίτοισι, οἰνάνθῃ, προσηνὲς θώρηκι ἐπίπλασμα. ψυκτικὸν δὲ καὶ μῆλα θλασθέντα ξὺν μαστίχῃ καὶ μελιλώτῳ. πάντα δὲ κηρῷ καὶ νάρδῳ ἀναλαμβάνειν. ἢν δὲ καὶ τὸν στόμαχον ἔχῃ νάρκη, καὶ ἀποσιτίη, ἀψινθίου χυλὸν ἢ

κόμην

* κεκολλῆσθαι

† ἀρήγειν

κόμην τοῖσι δὲ ξυλλεαίνειν. καὶ τῷ δεψηθέντι ξὺν λίπαϊ καταιονέειν τὸ ὑποχόνδριον. πιπίσκειν δὲ καὶ τὸ ἀπόβρεγμα, ἢ χυλὸν αὐτέου πρὸ τῆς τροφῆς, *ὁκόσον κυάθους δύο τοῦ ἀποβρέγματος, ἢ κύαθον πικροῦ τοῦ χυλοῦ ξὺν ὕδατος κυάθοις δύο. ἢν δὲ καὶ καῦσος ἔχῃ τὸν στόμαχον, οὐκ ἀπὸ τῆς κατάστασεως *τῆς νούσου, ἀλλ' αὐτοῦ μούνου ἀπὸ χυμῶν δριμέων καὶ ἁλμυρῶν, ἢ ὑπὸ χολῆς δακνομένου, καὶ δίψει *αὐαινομένου, ὑδρομιγὲς γαλακτοποτέον ἐν τροφῇ, ὅσον ἡμικοτύλιον τοῦ γάλακτος ἐν ὕδατος κυάθῳ ἑνί. ῥυμφάνειν δὲ αὐτέου τὸ πλεῖστον. βραχὺ δέ τι καὶ σὺν ἄρτῳ ἀναλίσκειν. ἢν δὲ καὶ καῦσος ἔχῃ τὸν ἄνθρωπον, καὶ δίψος καὶ ἀπορίη, καὶ μανίη, καὶ ἐπιθυμίη ψυχροῦ ὕδατος, διδόναι, μεῖον μὲν ἢ ὁκόσον ἐν καύσου νούσῳ ἄνευ φρενίτιδος. τῶν δὲ γὰρ ἀμφὶ τῶν νεύρων ὀῤῥωδέειν χρή. διδόναι ὦν ὁκόσον ἐς στομάχου ἄκος. ὀλίγον δὲ ἀπαρκέει, βραχυπόται γὰρ οἱ φρενιτικοί. ἢν δὲ καὶ εἰς συγκοπὴν τρέπωνται. γίγνεται γὰρ καὶ τόδε. τῆς μὲν γὰρ δυνάμιος λυομένης, ἱδρῶτι δὲ χεομένου τοῦ ἀνθρώπου, πάντων δὲ εἰς τὸ ἐκτὸς τὴν φορὴν ποιευμένων τῶν ὑγρῶν, καὶ τοῦ τόνου λυομένου, καὶ τοῦ πνεύματος, ἔστε ἀκηδίην (μὲν) τῆς παραφορῆς, δέος δ' εἰς ἀτμὸν λυθῆναι καὶ ὑγρασίην τὸν ἄνθρωπον. ἀλλ' ἄρ μοῦνόν ἐστιν οἶνος, θρέψαι μὲν ὠκέως κατ' οὐσίην, καὶ πάντῃ μέχρι περάτων μολεῖν. τόνῳ δὲ προσθεῖναι τόνον, καὶ πνεῦμα νεναρκωμένον ἐγεῖραι, ψῦξιν ἀλεῆναι, στῦψαι πλάδον, φερομένων ἔξω καὶ ῥεόντων κρατῆσαι, ἡδὺς

* ἢ κυαμοῦ ἀλλ' ἐσφαλμένως, ὡς δοκεῖ.
* κυάμου.
* τῆς.
ἀναινομένου.

comam unà cum his terito, ipso etiam in oleo incocto præcordia irrigato: & aquam, in qua maduit, aut ipsius succum ante cibum propinato duos sc. aquæ illius cyathos, *aut amari succi cyathum cum aquæ cyathis duobus.* At si os uentriculi ardor male habet, non ratione morbi, sed ipsum duntaxat ab acribus salsisque humiditatibus, siue à bile mordetur, atque siti perarescit, lac aquæ ad mixtum in cibis et hibendum, heminæ uidelicet dimidium uno aquæ cyatho temperatum: atque ita hujusce lactis plurimum sorbeat: nonnihil etiam cum pane assumat. Verumtamen si ardor hominem torqueat, & sitis, & anxietas, & furens insania, & frigidæ cupiditas, propinanda quidem frigida est, sed non tanta, quanta in ardore morbo absque phrenitide propinatur. In istis enim timendum neruis est. Itaque danda est, ut ori uentriculi subueniatur. Pauca uero satis est: parum enim potant phrenitici. Cæterùm si in Syncopam prolabantur, nam & hoc incidere solet, uiribus euanescentibus, in sudorem liquescente homine, omnibus humoribus extrorsum impetum facientibus, tenore ac spiritu fatiscentibus; tunc cura delirij posthabetur. Sed cum metus sit ne in uaporem, humiditatemque homo dissoluatur, unicum subsidium uinum est. Celeriter enim substantiam alendo instaurat: & quoquo uersus ad extremitates usque permeat: tenori tenorem apponit: & spiritum torpentem expergefacit: frigiditatem calore temperat: laxantem madorem adstringit: extrorsum erumpentia atq; diffluentia coërcet: olfactu suaue delectat:

delectat: uires demum fulcire ad uitam prorogandam potest: atq; in insaniā ad animum demulcendum optimum est. Hæc omnia epotum uinum simul præstat. Iracundia nanque mollescente animo conquiescit: atque ipsimet ad recreandas uires cibos accipiunt: quin etiam seipsos ad uoluptatem replent. Nempe si iam plus temporis morbus extrahitur, & febris ignaua est, & delirium in fatuitatem uertitur, & præcordia non usqueadeò læsa sunt, aut tumore, aut inflatione, aut duritia, sed in capite potissima morbi causa est, audacter lauare oportet, atque sæpius caput perfundere: habitus nanque sanabitur: & caput difflabitur: & omne corpus exhalabit. Atque ita siccitas obtunditur: & sensus caligo discutitur: & mens stabilis, atq; inconcussa firmatur. Hæc utique sunt tollendi morbi præcepta.

CVRATIO VETERNOSORVM.

Caput II.

VEternosi in luce & ad Solis radios collocentur: morbus enim nihil aliud est, quam tenebræ: & magis in loco calido habeantur: ipsius enim causa est insita frigiditas. Cubile agitabile sit, stragulæ uestes, parietum picturæ, omnia sint uaria, quæcunque uisum proritare queunt: multus habeatur sermo: pedes premendo tractentur: uellantur pili: membra scalpantur. Si altus sopor obtineat, uociferandū est: iracundè increpādus est æger, iis quæ timere consueuit deterrēdus, quæcūq; prius optabat expectabatq;, añunciāda sunt: omnia ad sopo-

μὲν ὀσφραίνεσθαι ἐς ἡδονήν. κεφαλαιώδες δὲ στηρίξαι δύναμιν ἐς ζωήν. ἄριστος δὲ μειλίξαι θυμὸν ἐν παραφορῇ. τάδε μέντοι ποθεὶς ἅμα πάντα πρήσσει. θυμοῦνται γὰρ πρηΰνονται μαλθάξει φρενῶν, καὶ ἐξ ἑωυτέων ἐς δύναμιν τρέφονται. ἀτὰρ ἠδὲ ἑωυτέοισι ἐμπνέουσι ἐς ἡδονήν. προέσω μὲν ἤδη πολλὸν ἥκει χρόνον. ὅταν δὲ ὁ πυρετὸς νωθὴς ἔῃ, ἀτὰρ ἠδὲ ἡ παραφορὴ ἐς μωρώσιν τρέπηται, τὸ δὲ ὑποχόνδριον μὴ πολλόν τι προσβλάπτηται, ἢ ὄγκῳ, φυσήσει, σκληρίῃ, κεφαλὴ δὲ τὸ πλέον ἔχῃ τῆς αἰτίης, χρὴ τολμέοντα λούειν, ἠδὲ καταιονεῖν πολλόν τι τὴν κεφαλήν. ἥτε γὰρ ἕξις ὑγιανθήσεται, καὶ ἡ κεφαλὴ διαπνευσθήσεται, καὶ τὸ ξύμπαν σκῆνος διηθμιᾶται. ὧδε γὰρ τὸ μὲν ξηρὸν ἀμβλύνεται, καὶ καθαρεύεται τῆς ὁμίχλης ἡ αἴσθησις. ἡ δὲ γνώμη εὐσταθὴς ἠδὲ ἔμπεδος μίμνει. τάδε μέντοι τῆς λύσιος τῆς νούσου γνώματα.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΛΗΘΑΡΓΙΚΩΝ.

Κεφάλ. β.

Ληθαργικοῖσι κατάκλισις ἐν φωτὶ καὶ πρὸς αὐγήν. ζόφος γὰρ ἡ νοῦσος. ἠδὲ ἐν ἀλέῃ μᾶλλον. ψύξις γὰρ ἔμφυτος ἡ αἰτίη. κοίτη εὐαφὴς, στρώματα, τοιχογραφίη ποικίλα πάντα ὁκόσα περ ἐρεθιστικὰ ὄψιος· λαλιὴ, ψηλαφίη ξὺν πιέσι ποδῶν, τιλμοὶ, κνησμοί. ἢν βαθὺ κῶμα ἴσχῃ, ἐμβόησις, νουθεσίη ὀργίλη, δεῖμα ἐφ' οἷσι δειμαίνει. προσαγγελίη τῶν ὁκόσα ἐπόθεε καὶ προσεδόκεε. πάντα ἐς ἐγρήγορσιν,

γόρσιν, ἐναντίως τοῖσι φρενιτικοῖσι. ἀμφὶ δὲ καὶ *κενώσιος ληθαργικῶν, τάδε χρὴ γινώσκειν. ἢν μὲν ἐξ ἑτέρης νούσου, οἷον ἐκ φρενίτιδος διαδέξηται ἡ λήθη, φλέβα μὲν μὴ τάμνειν, μηδὲ ἀθρόον ποθὲν κενοῦν αἷμα, ὑποκλύζειν δὲ τὴν κοιλίην, μὴ τοῦ κοπρώδεος εἵνεκε μοῦνον, ἀλλ᾽ ὅκως τι καὶ ἄνωθεν ἀντισπασθῇ, καὶ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ὀχετευθῇ. πλέον οὖν ἔστω ἁλῶν τε καὶ νίτρου. ἄριστον δὲ τῷ κλύσματι, εἰ καστόριον ἐμπάσσοις. ψυχρὸν γὰρ τὸ κάτω ἔντερον ληθαργικοῖσι, καὶ πρὸς ἔκκρισιν νεκρῶδες. ἢν δὲ μὴ ἐκ διαδέξιος νούσου, ἀλλ᾽ ἑωυτοῦ ἄρχηται ὁ λήθαργος, καὶ δοκέῃ πεπλῆσθαι ὁ νοσέων, ἢν μὲν αἵματος, φλέβα τὴν ἐπ᾽ ἀγκῶνι τάμνειν. ἢν δὲ φλέγματος ὑδαλέου, εἴτε ἄλλων χυμῶν, καθαίρειν χρὴ κνεώρῳ σὺν τῇ πτισάνῃ. ἢ ἐλλεβόρῳ μέλανι ξὺν μελικρήτῳ, πρὸς τῇσι ἀρχῇσι, ἢν μετρίως βούλη. ἢν δὲ μεζόνως, τοῦ φαρμάκου τῆς ἱερῆς
γρ. β. καλευμένης νήστει διδόναι ὁλκῆς * β. ξὺν μελικρήτου κυάθοισι τρισὶ, καὶ περιμείναντα καθήρασθαι. τότε διδόναι σιτία, ἢν καιρὸς ᾖ. ἢν δὲ μὴ, ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέρην ἡ τροφή. εὔκαιρον δὲ κοτε καὶ ἐν ἑσπέρῃ γίγνεται τῆς ἱερῆς ὁλκῆς * α.
γρ. α. ὕδατι, ἢ μελικρήτῳ λυομένης κυάθοις δύο. ἀτροφίη κακόν. κακὸν δὲ καὶ πολυτροφίη. χρὴ ὦν ὀλιγοσιτίῃ χρέεσθαι (ἐς) ἑκάστην ἡμέρην. ἀθρόον δὲ μὴ ἀσιτεῖν. ὑπομνήσιός τε γὰρ ἤδη ἀλέης τῷ στομάχῳ χρέος ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἡμέρην. ἄρτος ἡ τροφὴ ἔστω λεπτύνουσα, καὶ διαχωρητικὴ ἐν ζωμοῖσι μᾶλλον ἢ
κογχίδι. ὀσπρίοισι, ἀλεκτορίδι, *κεγχρίδι. λινο-

rem discutiendum contra, atque in phreniticis, molienda. Quod ad ueternosorum euacuationem attinet, hæc nouisse oportet, si alteri morbo, utpote phrenitidi succedat ueternus, uenam ne soluito: neque, alicunde multum sanguinem educito: sed uentrem subluito, non solum stercoris educendi causa, sed etiam ut aliquid à superioribus partibus reuellatur, & à capite deriuetur. Igitur multum insit salis & nitri. Optimum uero sit, si sublutioni castorium inspergas. Imum enim intestinum ueternosis frigidum est, & ad excretionem emortuum. Quod si non per successionem, sed suopte ingenio ueternus incipiat, & æger plenus esse uideatur: si sanguinis, uena in cubiti curuatura secanda est: si pituitæ aquosæ, aut aliorum succorum, purgare opus est, cnico ex ordei cremore, aut nigro ueratro ex mulsa inter initia, si mediocriter purgare uelis. Sin autem copiosius, medicamenti, quod hieram, id est, sacram uocant: pondo drachmas duas jejuno dato cum mulsæ cyathis tribus: atque tantisper expectans, quoad purgatio confecta sit, tunc cibos, si oportunum sit, exhibeto: sin minus: in posterum diem alimentum differto. Nonnunquam sanè & uesperi hieræ drachma cum aqua aut mulsæ cyathis duobus dissoluta in tempore datur. Nempe inedia malum est, malum est & cibi multitudo. Igitur exiguo cibo uti singulis diebus oportet: neque subito ac penitus jejunandum est. Os enim uentriculi per totum diem refectione caloreque indiget. Quin etiam cibus esto attenuans, & aluum leniens in jusculis magis quam leguminibus, gallina, conchride. *Cum herba uero*

bauerò, mercuriali concoquito: acetumque affundito, & succis inijcito, si forte succo ptisanæ utendum sit. Bonum autem spiritum reddit, urinamque ciet fœniculum, apium, olera, aut hortorum semina. Item porrum acrimonia sua proficit, & brassica cum oleo & garo. Optime facit & cuminum dulce cum brassica ad flatus *digerendos*, & lotium euocandum. Vesica enim atque uenter in quolibet morbo irritant atque infestant. Irrigationes capitis tales fiant, quales & in phreniticis. Vtrisque enim sensus pleni halituum sunt: quos refrigerando, adstringendoque rosæ atque hederæ succo propulsare necesse est, aut digerere per transpirationem extenuantibus, exempli causa serpyllo aut aceto cum rosaceo. Si nerui doleant, & totum corpus, sed multo magis extrema frigescant; caput ceruicemque castorio cum anethino oleo inungito, atque irrigato. Quin etiam spinam eodem, sicyonio, aut gleucino, aut ueteri oleo admixto perfundito: nec non & *manus ab humeris usque pedes item ab inguinibus* perungendi sunt. Nonnullis quoque uesica est humectanda; quæ tanquam neruus patitur, & tanquam urinæ iter laborat: insuper & humorum acredine uexatur: biliosum enim lotium est. Sin autem major tremor adsit, & conuulsionem minetur necessario & sicyonium oleum capiti superfundendum: sed breuis usus esto. Quod si præcordia inflammata sint, cutis uerò tumida, inflata distentaque, aut introrsum uergentibus præcordijs concaua efficiatur, madefactiones & cataplasmata ejusmodi sint, cujusmodi in capite de phreniticis comprehendimus. Cucurbitula minime utitor, si à phrenitide in hanc labem incidit: audacius uero cucurbitula uti poteris, si ab initio morbus iste inuaserit.

ζέσας, ὧδε ξὺν ἑψέσθω, καὶ ὄξος τῷδε ἐγχέεσθω, καὶ τοῖσι δὲ χυλοῖσι ἐμβάλλειν, εἴποι δέοι τῷ χυλῷ χρέεσθαι *πτισάνης. εὔπνοον δὲ καὶ οὔρων ἀγωγὸν, μάραθρον, ἢ δὲ σέλινον, τὰ λάχανα, ἢ σελίνων τοὺς καρπούς. ἀγαθὸν δὲ καὶ πράσον τῇ δριμύτητι, καὶ κράμβη ξὺν ἐλαίῳ καὶ γάρῳ. ἄριστον δὲ καὶ κύμινον γλυκὺ ξὺν κράμβῃ, φυσέων τε καὶ οὔρων ἐξεθιστικόν. ἡ γὰρ κύστις, ἡ δὲ γαστὴρ ἐν πάσῃ τῇ νούσῳ λέγξιες τῆς κεφαλῆς, αἵπερ καὶ τοῖσι φρενιτικοῖσι. ἀμφοῖν γὰρ αἱ *αἰσθήσιες πλέαι γίγνονται ἀτμῶν, ἃς ἀπελαύνειν χρὴ ψύξει καὶ στύψει *ῥοδίνου καὶ κισσοῦ χυλῷ, ἢ ἐξαλμύζειν ἐς διαπνοὴν τοῖσι λεπτύνουσιν, οἷον ἑρπύλλῳ, ὄξει ξὺν τῷ ῥοδίνῳ. ἢν δὲ νεύρων πόνος ἔῃ καὶ ψύξις ὅλου *πολλῷ δὲ μᾶλλον ἀκρέων, τῷ καστορίῳ ξὺν ἀνηθίνῳ λιπαίνειν, ἢ δὲ τέγγειν τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν αὐχένα, καὶ τὴν ῥάχιν χρίειν τῷ αὐτῷ ξὺν λίπαι σικυωνίῳ, ἢ γλευκίνῳ, ἢ παλαιῷ ξυγχρίειν δὲ καὶ τὼ χεῖρε ἀπὸ τῶν ὤμων, καὶ τὼ πόδε ἀπὸ τῶν βουβώνων. τοῖσι δὲ μέν τοι καὶ τὴν κύστιν καταιονέειν, καὶ ὡς νεῦρον πάσχουσαν, καὶ ὡς οὔρων ὁδὸν κάμνουσαν. ἀτὰρ καὶ τῇ δριμύτητι τῶν χυμῶν ἀχθομένην. χολώδεα γὰρ τὰ οὖρα. ἢν δὲ μέζων ὁ τρόμος ἔῃ, καὶ κίνδυνος σπασμοῦ, καὶ *πικυωνίῳ ἐς τὴν κεφαλὴν ὑπ᾿ ἀνάγκης χρέεσθαι. ὀλίγη δὲ ἤτω ἡ χρῆσις. ἢν δὲ καὶ φλεγμασίαι τῶν ὑποχονδρίων ἔωσι, καὶ πρήσιες καὶ φῦσαι, καὶ διατάσιες τοῦ δέρματος, ἢ κοῖλον γίγνηται εἴσω *εἰρυομένου τοῦ ὑποχονδρίου, ἐμβρέγματα καὶ ἐπιπλάσματα, ὁκόσα *μοι ἐν φρενιτικοῖσι λέλεκται. συκίῃ ἥκιστα χρέεσθαι, ἢν ἀπὸ φρενίτιδος ἔωσι. εὐτολμότερον δὲ, ἢν ἀρχῆθεν ἡ νοῦσος εἰσβάλλῃ.

* πτισάνη.
* ἄλθησις ἄλλως ἀλθήσιες.
* ῥοδίνοις.
* πολλόν.
* σικυώνιον.
* εἰρυομένου.
* μῦ.

ἢν δὲ

ἢν δὲ γλῶσσα μελαίνηται), καὶ ὄγκος ἐν τοῖσι ὑποχονδρίοισι σημαίνῃ, ὑπ' ἀνάγκης τῇ σικύῃ χρέεσθαι. ἐπὴν δὲ πρὸς τῷ μήκει τοῦ χρόνου κενωθήσονται τῇσι αἰσθήσεσι, τἄλλα δ' εὐπετέστερον φέρῃ, τῇ κορυφῇ τῆς κεφαλῆς προσβάλλειν. ἄλυπον γὰρ τῇ δυνάμει τὸ ἐντεῦθεν κενοῦν. *ἄγειν τε καὶ φύσας ἄνω τε καὶ κάτω. *φυσέων γὰρ συναγωγὸν λήθαργος, καὶ ἐν τῇσι κοιλίῃσι, καὶ ἐν τῷ ὅλῳ σκήνεϊ ἀργίη, καὶ νωθίη, καὶ ἀψυχίη. διαπνευστικὸν δὲ κίνησις, ἢ δὲ ἐγρήγορσις. διαχρίειν οὖν πήγανον χλωρὸν τρίβοντα ξὺν μέλιτι καὶ νίτρῳ, ἀγωγόν τε ἐστι μᾶλλον φυσέων ξὺν τέοισι, καὶ τερμίνθου ῥητίνης μέρος ἕν. καὶ πυρίη προκλητικὴ φυσέων ἢ πιναροῖσι θερμοῖσι ἐρίοις, τρηχέσι παλαιοῖς ῥάκεσι, ἢ σπογγιῇ ξὺν ὕδατι, ἔνθ' ὕσσωπον, ἢ ὀρίγανον, ἢ γλήχων, ἢ ῥύτη ἕψηται. ἄγοι δ' ἂν φύσας, ἠδὲ ὁκόσα πρὸ τῶν σιτίων πίνεται, τάπερ καὶ φλέγμα καὶ χολὴν ἐν τοῖσι ἐντέροισι καὶ στομάχῳ ἄγει, *ὕσσωπον ἐν μελικρήτῳ *ἑψηθέν, δίκταμον τὸ κρητικόν, *ὀρίγανον. δριμέα μὲν, ἀγωγὰ δέ. ἀδίαντον, ἄγρωστις, τάδε μέντοι καὶ φυσέων καὶ οὔρων καταρρηκτικά. ἢν δὲ τρόμος χειρῶν καὶ κεφαλῆς ἔῃ, καστόριον πιπίσκειν δραχμῆς ὁλκῆς ἥμισυ, ξὺν μελικρήτῳ κυάθοις τρισὶ ἐς ἡμέρας πλεῦνας. ἢν δὲ μὴ πίνῃ τόδε, ἔκλυξιν ξυμφορῆς ξὺν ἐλαίῳ, ἔνθα πήγανον *ἐνέζεσθη κυάθοις τρισὶ, τὸ διπλόον ἐς τὸ κάτω ἔντερον ἐγχέειν. καὶ τόδε ἐς πλεῦνας ἡμέρας. μετὰ δὲ τὸ ἐκ τουτέου ξύμφορον. φύσας γὰρ ἄγει ἄνω τε καὶ κάτω. μετεξετέροισι δὲ καὶ οὖρα καὶ κόπριον. ἢν δὲ ἤν ποθεν εἰς τὸ πᾶν διαθέον ἥκῃ,

† ἄγειν. * φύσιος. * ὕσσωπος. * ἑψηθέντα. * ὀρίγανος. δριμὺ μέν. * ἐνέζεσαν κυάθοιν τρισῶν.

Sin autem atra lingua fit, & tumor in præcordijs appareat, cucurbitulam affigere necesse est. Postquam uero interuallo temporis sensus purgati fuerint, & alia facilius feret; capitis uertici applicare. Quandoquidem ea parte euacuare sine ulla uirium molestia possumus. Et flatus supra infraque eliciendi sunt. Veternus enim flatus colligit, & in uentriculis, & in toto corpore ignauia, marcor, animæque defectus conspicitur. Motus autem ac uigilia discutiendi facultatem habent. Rutam igitur uiridem cum melle & nitro contritam illinito: *cum his uerò magis quoque flatus digerit: si hac adjungantur, & terebinthinæ resinæ pars una.* Fotus quoque flatus prouocat aut cum sordidis calentibusque lanis, aut cum asperis panniculis ueteribus atque attritis: aut cum spongia ex aqua, ubi hyssopum aut origanum, aut pulegium aut *ruta* incocta fit. Euocant autem flatus & quæcunque ante cibos propinantur: quæ utique pituitam bilemque ab intestinis & stomacho educunt. Hyssopum in mulsa elixum, dictamum Creticum, origanũ. Acria quidem sunt, sed eductoria. Adiantum, gramenque flatus & lotia erumpere faciunt. Si manus & caput contremiscant, castoreum dimidiæ drachmæ pondere ex mulsæ cyathis tribus ad plures dies bibendum est: si bibi uerò non possit, ad demoliendam calamitatem cum olei cyathis tribus, in quo ruta incocta sit, duplum in imum intestinum infundatur: idque per plures dies faciendum. Vltra uerò utilitatem, quæ ex hoc prouenit (nam supra infraque flatus expellit, & nonnullis urinam, stercusque detrudit:) si forte in omne corpus dilabens pene-

penetrat, firmi atque robusti nerui efficiuntur, & habitus ad calidum siccumque permutat: morborumque constitutiones conuertit. Optimè etiam proficit, si in nares inspiretur: nam & ea ex parte spiritus sternutamentis educit. Et quemadmodum per uesicam urinam expellit, ita & per nares mucum. Hos autem effectus hoc loco suaui caliditate præstat, & melius quàm alia sternutatoria, scilicet quàm piper, ueratrum, radicula, euphorbium. Nam hæc ad primum atque ultimum attractum immitia sunt, & caput sensumque perturbant. Castoreum uerò paulatim adhibitum calefacit, cum & alioqui capiti conducat: quandoquidem nerui undique ex capite oriantur: morbis autem neruorum castoreum medetur. Cæterùm ipsum cum aliquo aut aliquibus ex supra comprehensis admiscere non ingratum fuerit. Nam si admixtum sit, non protinus quidem caput mediocriter conturbauerit, diutius uerò caliditatem accenderit. Nares proritatione humidæ reddantur. Odoramenta applicentur acria quidem ad sensum, sed facultate calida: quale ipsum castoreum est, aut thymbra, aut pulegium, aut thymum, uiridia aut arida aceto perfusa. Acribus pharmacis pedes genuaque illinantur. Materia esto calefaciens, & ex adjectione mordens: nam utroque ueternosis opus est ad calorem excitandum atque uigiliam. Primum igitur urtica crura uerberato. Tenuissimæ nanque urticæ partes adhærentes non diu perseuerant: sed *pruritum doloris expertem* inferunt; mediocriter uerò stimulant, & tumefaciunt, & calorem excitant. Quod si hæc uehementiora fieri uolueris: lemnistidis, atque

ἀπτόμενα, καὶ κραταιὰ τὰ νεῦρα γίγνεται, καὶ τὰς ἕξιας ἐς τὸ θερμὸν καὶ ξηρὸν ἀλλοιοῖ, καὶ τὰς καταστάσιας τῶν νούσων τρέπει. ἄριστον δὲ καὶ ἐς τὰς ῥῖνας ἐμφυσῆν. καὶ γὰρ καὶ τῇδε πνευμάτων καταρρηκτικὸν φάρμακον. καὶ ὁκοῖον ἡ κύστις ἀγωγὸν οὔρων, καὶ ῥὶν μύξης. πρήσσει δὲ θέρμῃ προσηνεῖ τάδε τῇδε, καὶ τῶν ἄλλων τῶν πταρμικῶν κρέσσον. πεπέρεος, ἐλλεβόρου, στρουθίου, εὐφορβίου. τάδε γὰρ ἐς τὴν πρώτην, ἠδὲ πυμάτην θίξιν ἀπηνέα, καὶ ταρακτικὰ κεφαλῆς τε καὶ αἰσθήσιος. ἐκ προσαγωγῆς δὲ τὸ καστόρειον ἀλεαίνει. κεφαλῆσι δὲ καὶ ἄλλως ξύμφορον, ὅπερ τὰ νεῦρα πάντῃ ἐνθένδε ἐκφύεται. νούσων δὲ νεύρων καστόρειον ἰητήριον. ἀλλὰ *ξυμμίσγειν τόδε τῶν γεγραμμένων τινὶ, ἤ τισι, οὐκ ἄχαρι. ἢν γὰρ μιγῇ, μὴ αὐτίκα μὲν κεφαλὴν ξυμμέτρως ταράξαι. ἐς μακρὸν δὲ τὴν θέρμην ἐξάψαι ὑγρῆναι, τὴν ῥῖνα προκλήσει. ὀσμαὶ δριμεῖαι μὲν ἐς αἴσθησιν, ἐς δύναμιν δὲ θερμαί. ὁκοῖον αὐτὸ τὸ καστόριον, ἢ θύμβρα, ἢ γλήχων, ἢ θύμος, χλωρὰ, ἢ ξηρὰ δευθέντα ὄξει. δριμέων φαρμάκων χρίσιες κατὰ τῶν ποδῶν, καὶ γονάτων. ὕλη δὲ ἔσω ἀλεαίνουσα καὶ δάκνουσα ἐκ προσαγωγῆς. ἀμφοῖν γὰρ χρέος ληθαργικοῖσι ἐς θάλψιν καὶ ἐγρήγορσιν. τὰ πρῶτα μὲν ὦν καὶ κνίδῃ μαστίζειν τὰ σκέλεα. προσίζουσα γὰρ ἡ ἄχνη, οὐκ ἐς πολλὸν μὲν διαρκέει, ἄλυπον δὲ ὀδαξισμὸν καὶ πόνον ἐνδιδοῖ. μετρίως δὲ ἐρεθίζει τε καὶ παροιδίσκει, καὶ θερμασίην προκαλέεται. ἢν δὲ ἐπὶ μᾶλλον ἐθελήσῃς τάδε τι γίγνεσθαι, λημνίσιδος, ἢ δ'

* ξυμμίγειν

* λιμνήσιδος

εὐφορβίου ἴσα ξὺν λίπαϊ γλευκίνῳ χρίειν ἄριστον· καὶ σκίλλης ὠμῆς λεπτοῖσι ἐκτρίβειν. χρὴ δὲ ἀπομάξαντα τῶν μελέων τὸ ἐλαιῶδες. ἄδηκτον γὰρ πᾶν δριμὺ ξὺν λίπαϊ, ἢν (μὴ) φαρμακῶδες ἢ κυπρίνῳ, ἢ γλευκίνῳ, ἢ σικυωνίῳ. ἢν δὲ ἐπὶ τουτέοισιν ἔτι βαθὺ κῶμα ἴσχῃ, σικυὸν χρὴ τὸν ἄγριον ξὺν ὄξεϊ τρίψαντα, σινήπιος ἴσῃ μάζῃ ξυμμίξαντα, τιθέναι. δριμὺ δὲ τὸ ἐπίπλασμα, καὶ ὠκέως ἐρυθήματα ἐνθεῦξον, ὠκέως δὲ οἰδαλέη θήμβναι. *εἰ κίνδυνος δὲ φλυκταινώσιος καὶ τρωμάτων, ξυνεχέος ἐπαίρειν τὸ ἐπίπλασμα, καθορέοντα μή τι τουτέων ξυμβῇ. τὰ δὲ μὲν ὦν ἐς τὸ νωθὲς καὶ νεκρῶδες αὐτέου καὶ ἐς πάντα καιρὸν, πλὴν τῇσι ἐσβολῇσι τῶν παροξυσμῶν. ἢν δὲ ἀναφέρῃ μὲν ἤδη τὴν αἴσθησιν, βάρος μέν τι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ ἦχος, ἢ βόμβος ἔῃ, καὶ διὰ τοῦ στόματος ἄγειν φλέγμα, μαστίχην τὰ πρῶτα ἐς *μάσησιν διδόντα, ὡς ξυνεχὲς ἀποπτύοι. ἔπειτα δὲ αὖθις ἀσαφίδος ἀγρίης, κόκκου τοῦ τῆς κνίδης, πάντων δὲ μάλιστα σινήπιος, ὅτι τε ξύνηθες, ἀτὰρ ἤδε ὅτι τῶν ἄλλων μᾶλλον τόδε φλεγμάτων ἀγωγόν. κἢν μὲν καταπίῃ τις ἑκὼν, ἱκανὸν μὲν τὰ ἐν τῷ στομάχῳ λῦσαι. δυνατὸν δὲ καὶ ὑγρῆναι γαστέρα, καὶ φύσας ἀγαγεῖν. καὶ γάρ μοι κοτὲ ἐκ ξυντυχίης τάδε ξυνέβη, καταπιόντος τοῦ ἀνθρώπου κατὰ γνώμην τὴν ἐμήν. ἀγαθὴ δὲ διδάσκαλος ἡ πεῖρη. χρὴ δὲ καὶ αὐτὸν πειρῆν. εὐλαβίη γὰρ ἀπειρίη. χρὴ δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν μετὰ τὴν κουρὴν τὴν ἐν χρῷ, ἢν μὴ μέγα ἤδε ἀνύῃ, ξυρεῖν ἐς διαπνοήν.

*ἀκίνδυνος.

*μάστιχην.

euphorbij pares portiones cum unguine gleucino illinito. Optimum quoque est scillæ crudæ laminis perfricare. Sed à membris omne oleosum detergere oportet: quodlibet enim acre minimè mordax est admixtum cum unguine, *aut cyprino, aut gleucino, aut sicyonio, ne ista medicamentosa putes.* Si præter hæc altus adhuc sopor occupet: proderit sylvaticum cucumerem ex aceto tritum, & æquæ sinapis portioni admixtum imponere. Acre uerò id est cataplasma, celeriterque ruborem concitat: celeriter quoque calefacere potest. Verum ne pustulas uulneraque efficiendo periculum inferat, frequenter detrahendum est cataplasma, atque nunquid horum acciderit, inspiciendum. Hæc utique ad ipsius torporem, ac ueluti demortui languorem discutiendum quolibet morbi tempore præter exacerbationum inuasiones moliendа sunt. Quòd si jam sensum recuperet, pondus tamen aliquod in capite insit, & sonus aut bombus obstrepat; etiam per os pituita elicienda est. Mastichen imprimis mandendam exhibe, ut continenter expuat: postea rursum uuam taminiam, granum gnidium: sed omnium maximè sinapi, & quoniam usitatum est, & quoniam inter alia magis pituitam educit: ac si quis sponte ipsum deuorauerit, quæ in uentriculo sunt, dissipere potest: potest etiam aluum madefacere, & flatus excernere. Etenim hæc aliquando casu mihi euenerunt: cum homo quidam me consentiente ipsum deuorasset. Bonus autem magister est experientia: opus est uerò & ipsum periculum facere. *Timor enim & cautio imperitiæ causa est.* Caput quoque postquàm ad cutim detonsum fuit, nisi magnoperè proficiat; ut transpiret, radendum est: quin

quin etiam ad uſum acrium medicaminum, ut ejus, qui ex lemniſtide conſtat, aut hydar, aut thapſia, aut ſinapi, humidum ex aqua cum dupla panis portione in linteolo ueteri illitum capiti ſuperdandum eſt: cumque horæ ſpatio ibi permiſſum fuerit, ſpongijs calidis fouere oportunum fuerit. Item ex uſu erit & lauatio omnibus jam, aut ſaltem plurimis, & præcipuis ad morbi depulſionem adhibitis. adhuc tamen corpore torpente: ubi & geſtatio proderit, & frictio, & qualibet lenis corporis agitatio.

DE CVRATIONE tabis.

Caput III.

Istos ſane ſi & tabes malè habent, ocyus ſuccurrendum eſt, ad balneum deducendo, & corpus dimouendo. Tabis quoque lac medela eſt, & nutricatio, & calefactio uentriſque humectatio, & ueſicæ lenitio. Quin etiam eadem huic uitio, quæ & catocho expediunt: ſimilis enim atque eadem eſt horum morborum ſpecies. Caſtoreum utique iſtis oportunius eſt atque lenius & potui datum, & illitum, & in inteſtinum infuſum Mulieribus autem qualia his ſimilia ab utero uitia oriantur, in libro de muliebribus morbis à nobis diſputabitur.

DE CVRATIONE Apoplexiæ.

Caput IV.

Apoplexia ualidus plane morbus eſt. *In totum enim mortem præferunt: ſi & ægrotus ſenex ſit, quibus familiaris morbus eſt: non enim liberantur: tum propter mali magnitudinem, tum propter ætatis calamitatē.* Quibus autē notis

ἀτὰρ ἢν δὲ ἐς φαρμάκων δριμέων χρῆσιν, οἷον διὰ τῆς λημνίσιδος, ἢ *ὕδαρ, ἢ θαψίνην, ἢ σίνηπι ὑγρὸν ἐξ ὕδατος ξὺν ἄρτῳ διπλῷ ἐς ῥύχνον ἐγχέισαντα, ἐμπλάσσειν τὴν κεφαλήν. φυλάξαντα δὲ ἐς ὥρην μίην, εὐκαιρέη σπόγγοισι θερμοῖσι πυριῆν. οὐκ ἀνωφελὲς δὲ καὶ λούειν ἤδη πάντων μὲν, ἢ τῶν γε πλείστων καὶ καιρίων τῶν ἐς τὴν νοῦσον λελυμένων. τῆς δὲ νωθείης μενούσης, εὖ τε καὶ αἰώρης χρέος, καὶ τρίψιος, καὶ πάσης προσηνέος κινήσιος. * ὕφιαρ

ΜΑΡΑΡΜΟΥ ΘΕραπεία.

Κεφάλ. γ.

Τοῖσι δὲ μέντοι κὴν μαρασμὸς ἔῃ ἀρήγειν θᾶσσον, ἰόντα ἐπὶ λουτρὰ καὶ κινήσιας. μαρασμοῦ μέντοι καὶ γάλα *ἰντήριον, καὶ θρέψαι, καὶ ἀλεῆναι καὶ ὑγρῆναι γαστέρα, καὶ κύστιν πρηΰναι. ἀτὰρ ἢν δὲ καὶ λόχοις ταῦτα (τὰ) *ξυμφέροντα. ὁμοίη γὰρ καὶ ἡ ἐν αὐτῇ τῶν δὲ τῶν νούσων ἰδέη. καστόρειον δὲ τουτέοισι καιριώτερόν τε καὶ εὐμενέστερον πιεῖν τε καὶ χρίσασθαι, καὶ ἐς τὸ ἔντερον ἐνεῖναι. τῇσι δὲ γυναιξὶ, ὁκοῖα τουτέοισι ἴκελα πάθεα ἀπὸ ὑστέρης γίγνεται, ἐν τοῖσι γυναικείοισι λελέξεται.

* ἐντήριον
* ξύμφορα

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΑΠΟπληξίης.

Κεφάλ. δ.

Ἀποπληξίη ἰσχυρὴ μὲν ἔῃ. ἅπαντα γὰρ ἔασι νεκρώδεες, ἢν δὲ καὶ ὁ νοσέων γηραιὸς ᾖ, τοῖσιπερ *ξυνηθὲς τὸ πάθος. οὐ γὰρ περιγίγνονται τῶτε μεγέθεϊ τοῦ κακοῦ, καὶ τῇ τῆς ἡλικίης ξυμφορῇ. ὅκως δὲ τεκμαρτέα τὰ με- * ξυνήθεσι.

τὰ μεγέθεα, προσθέν μοι λέλεκται. ἢν δὲ νεηνίης, ἀσθενὴς ἀποπληξίη πέλει, ἰηθῆναι μὲν οὐ ῥηΐδιον, πειρητέον δ' ὦν. ἰσόρροπον μὲν ὦν ἰητρεῖον, ὡς μεγάλῳ πάθεϊ μέγα βοήθημα φλεβοτομίη, ἢν μή τις ἐς ἁμαρτωλὴν εἴη τοῦ πλήθεος. δυσέκμαρτον δὲ τὸ μέτρον. ἢν γὰρ σμικρῷ πλέον ἀφέλῃς, προσαπέπνιξας τὸν ἄνθρωπον. ἐς γὰρ τὸ ζῆν τουτέοισι, καὶ τὸ σμικρὸν αἷμα δυνατώτατον, καὶ (ἢ) ἀλέη τῆς ζωῆς τοῦ σκήνεος καὶ τῆς τροφῆς ἐόν. ἤν τε μεῖον τῆς αἰτίης, οὐδὲν μέγα ὤνησας διὰ μεγάλου ἄκεος. ἔτι γὰρ ἡ αἰτίη μίμνει. κρέσσον δὲ ἐς τὸ ἔλασσον ἁμαρτάνειν. ἢν γὰρ καὶ δοκέῃ μὲν ἐνδέειν, χρησταὶ δέ τινες ὑποφάσιες γίγνοιντο, αὖθις ἐπαναταμνεῖν τὴν φλέβα. τάμνειν δὲ τὴν ἐν τῷ κοίλῳ τοῦ ἀγκῶνος, εὔροος γὰρ ἥδε ἐν τῷ λαιῷ. ξυντεκμαίρεσθαι δὲ ἐν τῇ σμικρῇ ἀποπληξίῃ καὶ τὰ παρέτα μέρεα,* εἰ ἐπ' ἀριστερά, ἢ δεξιὰ ἡ πάρεσις. ἀπὸ γὰρ τῶν ὑγιηρῶν ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὴν ἀφαίρεσιν χρὴ ποιεῖν. τῇδε γὰρ τὸ αἷμα εὔροον. τῇδε καὶ ἡ παροχέτευσις ἀπὸ τῶν σιναρῶν. ἢν μὲν ὦν ἄνευ φανερῆς προφάσιος ἀπόπληκτοι γίγνωνται, ὧδε χρὴ συλλογίζεσθαι ἀμφὶ τῆς ἀφαιρέσιος. ἢν δὲ ἀπὸ πληγῆς, ἢ καταφορῆς, ἢ* πιέσιος ξυμβῇ, χρὴ ἀναβάλλεσθαι. μετεξετέροισι δὲ τόδε μοῦνον εἰς ἄκεσιν καὶ ζωὴν ἤρκεσεν. ἢν δὲ μὴ δοκέῃ τάμνειν φλέβα, ψύξιος πολλῆς καὶ νάρκης, καὶ ἀναισθησίης ἀμφιχυθείσης τὸν ἄνθρωπον, ὑποκλύζειν ἐς κένωσιν τοῦ πλήθεος τῶν ἐν τοῖσι ἐντέροισι. τὰ πολλὰ γὰρ

πτώσιος.

morbi magnitudo conjectanda sit, antea à nobis positum est. Si iuuenis æger sit, debilis est apoplexia, non tamen facilè remouetur. Tentanda igitur curatio est. Æquale sanè adiutorium utpote magno affectui magnum remedium missio sanguinis est; nisi quis plusquàm conueniat, mittendo delinquat. Modum autem conjectare difficile est. Nam si paulò plus detraxeris, hominem planè strangulasti. Ad uitam enim tuendam his uel paucus sanguis efficacissimus est; cum situitæ corporisque alimenti fomes. Si minus detraxeris, quàm causa postulat, nihil magni permagnum auxilium contuleris: adhuc enim causa permanet. Sed præstat minus detrahendo delinquere: nam si minus detractum esse uisum sit, aliqui uerò optimi successus apparuerint, iterum uenam rescindere congruens fuerit: scindenda autem est uena in concauo cubiti. Hæc enim in sinistro fluida est. Simul quoque in pusilla apoplexia & resolutæ partes considerandæ sunt, in sinistrône, an in dextro latere resolutio sit: à salubribus enim partibus (ut dicere mos est) sanguinem haurire oportet. Hac enim sanguis facilè delabitur: hac etiam à læsis partibus materia deriuatur. Igitur si absque euidenti causa attoniti reddantur: sic de secanda uena ratiocinandum est. At si ab ictu, aut delapsu, aut *compreßione* in hanc labè inciderint, in aliud tempus res differenda est. Nonnullis uerò ad medelam atque uitam id solum satis fuit. Cæterùm si frigiditate multa, & torpore, & sensuum abolitione hominem occupante uena minimè scindenda uideatur: subluenda aluus est: ut multitudo ab intestinis extrahatur (plerunque enim ex uo-

ex uoracitate & crapula in morbum talem prolabuntur) utque humores caput occupantes reuellantur. Sublutio planè acris esto, pituitam, bilemque subducens. Igitur nitrum solum ne habeto, sed etiam euphorbium trium obolorum pondere (qui eluendæ aluo modus usitatus est;) & cucurbitæ agrestis interanea, aut centaurij comæ, decoctum ex oleo, aut aqua. Optima quoque sublutio fuerit, mellis consuetæ portioni ruta adjuncta, & cum unguine elixa, & terebinthi arboris resina. Et sal pro nitro, & hyssopi decoctum. Quod si per hæc subsidia paulum excitatus homo fuerit, aut febre correptus, aut sensum ab illo marcore suscipiens, aut arteriæ bono pulsu restituto, aut facie utcunque meliora significante; spes salutis concipienda est, audaciusquè subueniendum. Interim igitur roboratis uiribus, purgatorij medicaminis, quod sacrum uocant, jejuno maxime quidem integra potio danda est: si uires prohibeant, dimidium cum mulsa. Et æger in lectica supinus collocatus agitandus est, sensim eum, qui ferunt, gestantibus; frequenter uerò, quò lassitudo arceatur, interquiescat: ac si aluus liquida fit, libens admittito: sin secus, aquæ, aut mulsæ cyathos duos potui dato. Sin autem & dum purgatur, nauseabundus sit; id ne prohibeto. Nam & illa distentio ad expergefaciendum uigorem quendam præstat, & pituitæ uomitus morbi causam euellit. Sensum uerò, & caput, & neruos repurgat sacrum quod uocatur medicamen.

ὑπ' ἀδδηφαγίης καὶ οἰνοφλογίης παραπλῆγες γίγνονται. καὶ ἐς τὴν ἀντίσπασιν τῶν τὴν κεφαλὴν ἀμφεχόντων χυμῶν. ἔστω δὲ τὸ κλύσμα δριμὺ, καὶ φλεγμάτων καὶ χολῆς ἀγωγὸν, ὡς μὴ νίτρον ἔχειν μοῦνον, ἀλλὰ καὶ εὐφόρβιον, ὅσον ὁλκῆς τριωβόλου, ἐς τόδε ξύνηθες πλῆθος τοῦ κλύσματος. καὶ κολοκύνθιδος τῆς ἀγρίης τὸ ἐντὸς. ἢ κενταυρείου τῆς κόμης ἀφέψημα ἐς ἔλαιον, ἢ ὕδωρ. ἄριστον δὲ κλύσμα καὶ τὸ τοιόνδε, * τοῦ μέλιτος τῷ ξυνήθει πήγανον ξὺν τῷ λίπαϊ ἑψηθὲν, καὶ θερμίνθου * δένδρεος τῆς ῥητίνης, καὶ * ἁλῶν ἀντὶ νίτρου, καὶ ὑσσώπου ἑψήματος. καὶ ἢν ἐκ τῶνδε μικρὸν ἀνέγρηται ὁ ἄνθρωπος, ἢ κινεόμενος τοῖσι πυρετοῖσι, ἢ αἰσθανόμενος ἀπὸ τῆς ἀναισθησίης, ἢ εὐσφυξίη γένοιτο, ἢ ὅκως τὸ πρόσωπον εὔσημον ἦ, εὔελπιν χρὴ ἔμμεναι, ἢ δ' ἀρήγειν θαρσαλεώτερον. κρατύναντα οὖν μεσηγὺ τὴν δύναμιν, τῆς ἱερῆς τοῦ καθαρτηρίου διδόναι νήστει, μάλιστα μὲν τὸ πᾶν τοῦ πόσιος. εἰ δὲ * κώλυμα ἡ δύναμις ἔοι, ἐς τὸ ἥμισυ σὺν μελικρήτῳ, καὶ κινέειν αὐτὴν ἐν δίφρῳ ἐνθέντα ἀνάκλιτον, * ἀτρέμα μὲν αἰωρεύντων τῶν φερόντων, διαναπαύοντα δὲ * ξυνεχὲς διὰ τὸ ἄκοπον. κἢν μὲν ἡ γαστὴρ εὐρόως ὑποφέρῃ, δέχεσθαι. εἰ δὲ μὴ, ὕδωρ ἢ μελίκρητον πιπίσκειν, ὅσον κυάθους δύο. ἢν δὲ καὶ ναυτίη μὲν ἕλῃ ἐπὶ τῇσι καθάρσεσι, μὴ ἀποτρέπειν. ἥτε ἔντασις ἐς ἐγρήγορσιν ἔχει τι ζώπυρον, καὶ ὁ τῶν φλεγμάτων ἔμετος τὴν αἰτίην τῆς νούσου ἄγει. αἰσθήσιος δὲ καὶ κεφαλῆς, καὶ νεύρων καθαρτήριον, ἡ ἱερὴ τὸ φάρμακον. ἀμφὶ μὲν

ὧν

* τῷ μέλιτι.
† δένδρεα. ἀλῶν.
κάλυμμα.
ἀτρέμας.
ξυνεχέως.

ὧν κενώσιος πάντης τῆς ἐν ἀρχῇσι, ἅλις. ὅλον δὲ χρὴ τὸν ἄνθρωπον ἐρίοισι εἰλίξαντα, καταιονεῖν λίπαϊ σικυωνίῳ, ἢ γλευκίνῳ παλαιῷ, ἢ εἴδει ἑκάστῳ, ἢ ξὺν πάντεσι συμμεμιγμένοισι. ἄριστον δὲ κηροῦ μικρὸν ἐντήκειν, ἐς πάχος τῶν ἀλειφάτων. ποιεῖν δὲ χρὴ δυνατωτέρην τήνδε. ἐμπάσσειν δὲ καὶ νίτρου καὶ πεπέρεος. ἔστω δὲ λεπτὰ συνθέντα * κρηστέρη. μέγα δὲ ἐς δύναμιν τῶν * παρέντων καὶ τὸ καστόριον. καὶ ἄλειμμα, ξύν τινι λίπαϊ τῶν εἰρημένων. πολλὸν δὲ δυνατώτερον καὶ πιπίσκειν ξὺν μελικρήτῳ. τὸ δὲ πλῆθος, ὁκόσον ἐπὶ ληθαργικῶν ἴσμεν. ξυντεκμαίρεσθαι δὲ καὶ τὴν ἡλικίην, καὶ τὴν γνώμην τοῦ νοσέοντος, εἰ πιέειν ἐς πλεῦνας ἡμέρας ἕτοιμος. ἔστι δὲ καὶ * χρίσματα κρέσσονα τῆς τέγξιος, εὐφορώτερά τε καὶ δυνατώτερα. οὔτε γὰρ περιρρέειν ἐς τὸ τῶν στρωμάτων αἶσχος. ἄχρηστον γὰρ τοῖσι κάμνουσι τὸ τοιόνδε, εἰ προσίζεται τῷ σκήνει, ἔς τε τὰ ξυνακέντα ὑπό τε τῆς ἀλέης ἀνεπόθη. ἀλλὰ καὶ τὸ * ἀΐδιον αὐτέων ὀνηϊστόν. περιρρέει γὰρ ἡ τέγξις. ὕλη δὲ ἀλειφάτων μὲν, ὁκόσα μοι λέλεκται. ξὺν αὐτέοισι δὲ καστόριον, ῥητίνη τερμίνθου τοῦ δένδρεος, * εὐφορβίου, λημνίστιδος, πυρέθρου ἴσα, πεπέρεος, χαλβάνης ἐς ἥμισυ ξὺν νίτρῳ αἰγυπτίῳ τριπλάσιον, κηροῦ ὁκόσον ἐς σύστασιν ὑγρῶν. πολλὸν δὲ τελέων φαρμακίη ποικιλωτέρη, καὶ πλέον καὶ ἰδίῃ λέλεκται. ἐπιπλάσματα τῇσι σκληρίῃσι, καὶ τῇσι ἐν τάσεσι τῶν μερέων, ἐπιθετέον. ὕλη δὲ, λίνου * σπέρμα, τῆλις, ἄλφιτον κρίθινον, μέλι, ἔλαιον, ἔνθα πήγανον, ἢ ἄνηθον ἐζέσθη, * ἀλθαίης ῥίζα κοπεῖσα,

* κρισσέρη. — παρέντων. — χρίμματα. — ἴδιον. — εὐφόρβιον. — σπέρματος. — ἀλθαίης.

De qualibet itaque ab initio administranda purgatione satis disseruimus. Totum uerò hominem lanis inuolutum oleo sicyonio perfundere oportet, aut gleucino ueteri, aut singulis seorsum, aut simul mixtis. Sed optimum fuerit ad conspissanda olea ceræ parum colliquare: atque ista nitri ac piperis mixtione ualentior reddenda est: sint uero tenuiter contrita & cribrata. At miram habet uim ad resolutos castoreum, & illitum cum aliquo ex antedictis oleis: sed longè potentius est, si cum mulsa potui detur, portio uerò tanta sit, quantam in ueternosis nouimus. Conjectare autem oportet & ætatem ægrotantis, & mentem, an pluribus diebus bibere sit paratus. Nempe inunctiones irrigationibus præstant, facilius feruntur, & magis proficiunt: neque enim dilabentes lectum & stragula inquinant. *Id uerò laborantibus inutile est, si corpori inhæreat, inque partibus colliquatis, & à calore sorbeatur.* Quin etiam & ipsarum perpetuitas conducibilis est; nam irrigatio diffluit. Inunctionum autem materia est, quæcunque à me supra dicta sunt: cum ipsis uerò castoreum. Accipitur itaque resina terebinthi arboris, euphorbium, limnestis, (hoc est, adarce) pyrethrum æquis portionibus: piperis, galbani dimidium, nitri Ægyptij triplum, ceræ quantum ad liquida conspissanda satis sit. Cæterum medicamina multò magis, quam hæc, uaria, & multò plura seorsum loco suo tradita sunt. Epiplasmata quoque duris distentisque partibus superdanda. Horum sylua est lini semen, fænum græcum, farina hordei, mel: oleum, ubi ruta, aut anethum decocta sint: altheæ radix pinsita,

& in mulsa usque ad ceræ mollitudinem decocta. Sunto uero & tractabilia, & temperatura suauia. Siquidem adhuc febre uacant, aut leuiter febricitant, posthabita caloris cura hæc facienda sunt. At si febres acutæ sunt, & reliquus morbus his leuior esse uidetur, febres uero in discrimen adducunt: ad has & uictus rationem, & reliquam curationem conuertere oportet. Alimentis itaque summe tenuibus, & facilis concoctionis uescendum est, atque oportunitas nunc magis obseruanda. Et per totam curationem in exacerbationibus subtrahere, atque penitus in febres animum intendere oportet. Cum morbus autem diu trahitur, & caput in causa est: cucurbitula occipitio affigenda, & sanguis largiter hauriendus: plus enim quàm uenæ sectio, proficit, & uires nequaquam labefactat. Sed prius inter scapulas inanem cucurbitulam admoueas: ut in contrarium ejus, quæ in occipitio est, succos reuellat. Nempe interdum & gula resoluta est: in qua sola attonitis salutis præsidium collocatur, deuorandis scilicet alimentis & medicaminibus transmittendis. Neque enim inediæ famisque tantummodo periculum instat, uerùm etiam tussis, difficilis spirationis atque strangulatus. Nam si quis intra os liquidum cibum infundat, in arteriam subterlabitur, cùm neque tonsillæ ad impulsum ciborum concidant, neque epiglottis in proprium locum subsidat, quæ arteriæ operculum à natura facta est. Quapropter opus est mulsam, aut succum longa mystilla infundentem, supraque arteriam attollentem in gulam demittere: id quoque enim ad de-

καὶ ἐν μελικρήτῳ ἑψηθεῖσα, *ὡς κηροειδὴς *γενέσθαι. ἔστω δὲ εὐαφέα καὶ προσηνέα τῇ ξυστάσει. ἢν μὲν οὖν *ἄπυροι ἔωσι ἔτι, ἢ σμικρὸν ἐπιπυρεταίνωσι, τάδε χρὴ πρήσσειν, οὐκ ἀλεγίζοντα τῆς θέρμης. ἢν δὲ πυρετοὶ ὀξέες ἔωσι, καὶ ἡ ἄλλη νοῦσος σμικροτέρη τῶνδε φαίνηται, καὶ ἐς τὸν κίνδυνον οἱ δὲ ξυνεπείγωσι, πρὸς τούσδε χρὴ τὴν δίαιταν καὶ τὴν ἄλλην θεραπείην ἁρμόζεσθαι. τροφῇσί τε οὖν τελέως λεπτοῖσι εὐπέπτοισι χρέεσθαι. καὶ τῇ εὐκαιρίῃ προσεκτέον νῦν μᾶλλον, καὶ τοὺς παροξυσμοὺς ὑποστέλλεσθαι ἐς πᾶσαν ἰητρείην, καὶ τὸ ξύμπαν τοῖσι πυρετοῖσι προσκέεσθαι χρή. ἢν δὲ πρόσω προήκῃ χρόνῳ, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐν αἰτίῃ ἴσχῃ, σικύην χρὴ ἐς τὸ ἰνίον προσβάλλοντα, αἱμάσσειν ἀφειδέως. καὶ γὰρ φλεβοτομίης ὀνίνησι μᾶλλον, καὶ τὰς δυνάμιας οὐκ ἀφαιρέει. προτέρη δὲ μεσηγὺ τῶν *ὠμοπλατέων κούφην τιθέσθω ἐς ἀντίσπασιν τοῦ ἐν τῷ ἰνίῳ. παρελύθη κοτὲ καὶ κατάποσις, ἥπερ μούνη καὶ ἀποπληκτικοῖσι ἄλκαρ ἐστὶ σωτηρίης, εἴς τε τὴν τῆς τροφῆς κατάποσιν καὶ ἐς τὴν τῶν φαρμάκων πάροδον. οὐ γὰρ ἀτροφίης καὶ λιμοῦ κίνδυνος μοῦνον, ἀλλὰ καὶ βηχὸς καὶ δυσπνοίης, καὶ πνίξιος. κἢν γὰρ καὶ ἐγχέῃ τις εἰς τὸ στόμα ὑγρὸν σιτίον, ἐς τὴν ἀρτηρίην ὑπορρέει, οὔτε τῶν παρισθμίων ξυμπιπτόντων ἐς τὸν ὠσμὸν τῶν σιτίων, οὔτε τῆς ἐπιγλωττίδος ἐνιζούσης ἐς τὴν ἑωυτῆς ἕδρην, ἥτις ἐπίθημα τῆς ἀρτηρίης πέφυκε. χρὴ οὖν *μελίκρητον ἢ χυλὸν ἐγχέαντα μυστίλῃ μακρῇ ὑπεραείροντα ὑπὲρ τῆς ἀρτηρίης ἐς τὸν στόμαχον ἐγχέειν. τόδε γὰρ ἔτι ἐς κατάποσιν

* ὥστε.
* γενέσθαι.
* ἀπύρετοι
* ὠμοπλατέων κούφη.
* μελικρήτῳ.

λάποσιν ὑπουργέει. εἰ δ' ὁ νοσέων ἐς ὄλεθρον εἴη ὕστατον, ὁ δὲ αὐχὴν σὺν τῇ ἀναπνοῇ πήγνυται. τὸν δὲ τὸν αὐχένα, καὶ τὸν ἀνθερεῶνα θερμάσμασι χρίειν τε καὶ πυριῆν. ματαιόπονοι δὲ καὶ ἀίδριες, ὁκόσοι σικύην ἐς τὸν ἀνθερεῶνα προσβάλλουσι, ἐς εὐρύτητα τοῦ στομάχου. οὐ γὰρ διαστάσιος χρέος ἐς ἔνθεσιν τῆς τροφῆς. ἀλλὰ ξυμπτώσιος ἐς κατάποσιν. προσδιαστέλλει δὲ σικύη, κἢν καταπίνειν θέλῃ, ἐπίσχει τῇ ἀποστάσει τε καὶ ἀνθολκῇ. ἐπανιέναι δὲ χρὴ ἐς (τὴν) * περιστολὴν τῆς καταπόσιος. πρὸς δὲ τοῖς ἔτι τὴν ἀρτηρίην * πληροῦν ἐς κίνδυνον ἀποπνίξιος. ἀλλ' οὐδ' εἰ ἔνθα καὶ ἔνθα τοῦ βρόγχου θείης, ἀρήγει· μύες γὰρ καὶ νεῦρα, καὶ τένοντες, καὶ φλέβες ἐπίπροσθεν ἔασι αὐτέου. κύστις δὲ καὶ τὸ χαλαρὸν ἄγχου, ἄλλοτε μὲν ἐς ἔκκρισιν παρεῖται, καὶ ἔστι τῶν περιττῶν (οὐκ) ἀεὶ ἐόντα πλήρεα. κύστις δὲ καὶ ἐς ὄγκον μέγιστον ἀείρεται. ἄλλοτε δὲ εἰς κάθεξιν αὐτέων. διαρρέει γὰρ τὰ περιττὰ, ὡς δι' ἀψύχων. ἔνθα ὦν ἐς μὲν τὴν κύστιν τῷ καθετῆρι ὀργάνῳ οὐκ εὔτολμον χρέεσθαι. κίνδυνος γὰρ σφακελίζειν τῇ κύστει, ἢ δὲ σπασμὸν διδόναι τῷ ἀνθρώπῳ. ὑποκλύζειν δὲ μὴ πολλῷ πλήθει τοῦ χυλοῦ, κρέσσον. κἢν ἐκκοπρωθῇ τὸ ἔντερον, προσενιέναι ξὺν ἐλαίῳ καστόρειον. ἐλπὶς δὲ μούνη καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν παρέτων, καὶ ἰδίῃ τῶν μερέων, ἡ εἰς ἔλαιον ἐνίζησις. ὁ δὲ τρόπος αὐτέης, ἐν τοῖσι χρονίοισι εἰρήσεται.

* κεφαλὴν ἄλλως ἐπιστολήν

* πληροῖ.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΠΑΡΟξυσμοῦ ἐπιληπτικῶν.

glutiendum inseruit. Verum enim uero si ægrotus jam morti proximus sit, ipsius adeo ceruix spiritusque congelascunt. Ideo ceruicem & mentum calefactorijs illinito & foueto. Frustra uero laborant, atque imperiti illi sunt, quicunque sub mento cucurbitulam, ut gula dilatetur, affigunt: quandoquidē non dilatatione ad impositionem ciborum, sed ad deglutiendum compressione opus est, dilatat autem cucurbitula: & cùm deuorare uelis, prohibet reuellens ac retrahens: cùm remittendum potius sit, quò in deuorando constrictio fieri possit. Insuper arteriam repleri, ut strangulatio fiat periculum est, neque etiam si hac, & illa in parte gutturis affixeris: quicquam prodest. Musculi nanque & nerui & tendones & uenæ ante ipsum positi sunt. Vesica utique, & laxum intestinum inter se proxima interdum ad excernendum debilitantur, resoluuntur, recrementorumque semper plena reperiuntur. Vesica uero & in maximam molem extumescit. Interdum autem ita resoluuntur, ut purgamenta continere nequeant: per ipsa enim tanquam in anima superuacua delabuntur. Tunc igitur instrumentum, quod Cathetera uocant, in uesicam demittere haud sane tutum est. Ne corrumpatur enim uesica, atque homo conuellatur, discrimen impendet: sed præstiterit cremore haud multo aluum subluere: cumque stercus ab intestino ejectum fuerit, iterum injiciendum est cum oleo castoreum. Spes autem unica omnium pariter resolutorum, separatimque singularum partium eo uitio laborantium in oleum insessio fuerit. Quomodo uero ipsa administretur, in sermone de diuturnis morbis exponetur.

DE COMITIALIS ACcessionis curatione.

Caput V.

Comitialis morbi primus casus perniciosus est, si acutè morbus inuadit; nonnunquam enim & uno die hominem perdit. Periculosæ etiam sunt per circuitus exacerbationes. Vnde factum est, ut in acutorum numerum comitialis morbus poneretur. Quod si malo assuescat homo, & morbus tenaciter adhærens occupet; non solum diuturnus, uerum etiam nonnullis perpetuus efficitur. Nam si ætatis florem uigorémque excedit, consenescit cum ægro, commoriturque. Quotquot igitur medicamina ut diuturno morbo conueniunt, in sermone de diuturnis comprehenduntur. Quotquot autem ad mortis celeritatem euitandam facienda sunt; horum plura in sermone de attonitis tradidimus, uenæ sectiones, alui subdutiones, inunctiones, cucurbitulas. Hæc enim ut homo expergiscatur, ualentissimè efficiunt. Quotquot autem prolapsui peculiaria adjutoria inueniuntur, ea in præsentia docebimus. Pueris itaque, quibus ex corruptione, aut ex uehementi refrigeratione inusitata hæc labes incessit; uomitus aut cibi, aut pituitæ, aut aliorum quorundam succorum prodesse consueuit. Pennæ autem irino unguento delibutæ nauseam excitant. Veruntamen & irino non usque ad conuulsiones tonsillæ sunt illinendæ. Comprimere quoque leniter ilia opus est, puerum in uentrem suspensum conuertendo: hæc enim figura ad uomitum habilissima est. At si uellatur, aut distorqueatur inferior maxilla, aut manus & crura jactentur, aut unà cum toto corpore oculi distendantur; manibus perunctis tractando demulcere conuenit: obtorti oculi dirigendi sunt in rectæ partes ne

Κεφάλ. ε.

Τῆς ἐπιληψίης ὀλεθρίη μὲν ἡ πρώτιστη κατάπτωσις, ἢν ὀξέως ἐσβάλλῃ ἡ νοῦσος· ἔκτεινε γὰρ ποτὲ καὶ ἡμέρῃ μιῇ. κινδυνώδεες δὲ καὶ οἱ ἐν τῇσι περιόδοισι παροξυσμοί. διὰ τάδε μὲν ὦν καὶ ἐν τοῖσι ὀξέσι καταγέγραπται ἡ ἐπιληψίη. ἢν δὲ ἐς μελέτην μὲν ἥκῃ τοῦ κακοῦ ὥνθρωπος, ἡ δὲ νοῦσος ἀπρὶξ ἐμφῦσα ἔχηται, οὐ χρονίη μοῦνον γίγνεται, ἀλλὰ μετεξετέροισι αἰωνίη. ἢν γὰρ ὑπερβάλλῃ τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίης, ξυγγηρᾷ τε καὶ ξυναποθνήσκει. ὁκόσα μὲν ὦν ὡς χρονίῃ ἐστὶν ἰητήρια, ἐν τοῖσι χρονίοισι λελέξεται. ὁκόσα δὲ ἐς τὸ τάχος τοῦ ὀλέθρου πρηκτέα, τῶνδε τὰ πλεῦνα μὲν ἐπὶ τοῖσι ἀποπληκτικοῖσι λέλεκται, φλεβοτομίη, κλύσματα, χρίσιες, σικύη. τάδε γὰρ ἐς ἀνέγερσιν δυνατώτατα. ὁκόσα δὲ ἴδια καταπτώσιος ἄκεα, τάδε νῦν φράσω. παιδίοισι μὲν ὦν οἷσι ἐκ διαφθορῆς, ἢ ἐκ ψύξιος ἰσχυρῆς, ἀξύνηθες τὸ πάθος, ἔμετος ἢ σιτίων, ἢ φλέγματος, ἢ ἄλλου χυμοῦ τινός, ὀνήιστον. πτίλα δὲ ἰρίνῳ μύρῳ δευθέντα, ναυτίην ἐρεθίζειν. ἀτὰρ καὶ τὸ ἴρινον οὐκ ἄχρι σπασμῶν εἰς τὴν τῶν παρισθμίων χρῖσιν. ξυμπιέζειν δὲ τὴν λαγόνα πρηνέως ἐπὶ γαστέρα *ἐκκρεμὲς* προσβάλλοντα τὸ παιδίον. τόδε γὰρ τὸ σχῆμα πρὸς ἔμετον ῥήιστον. ἢν δὲ καὶ σπᾶται ἢ διαστρέφηται τὴν κάτω γνάθον, ἢ τὼ χεῖρε καὶ τὰ σκέλεα ῥιπτῆται, καὶ ξὺν παντὶ τείνηται οἱ ὦψ, *ψηλαφίη. ξὺν λίπαϊ μαλθάσσειν ἀπιθύνειν τε τῆς ὄψιος τὰ διάστροφα. πρηνέως δὲ διακρατέειν, ὡς μὴ

* ἐκκρεμῆ. † προβάλλοις.

* γναφοψηλαφίη ἴσως γναοψηλαφίη.

διαστρέφηται τὰ ἤθεα. τὰ ψυχρὰ πυρίων ἐρίοισι παλαιοῖς πιναροῖσι τρύχεσι, διαχρίειν τε τὴν ἕδρην μέλιτι ξὺν πηγανίνῳ ἐλαίῳ. ἢ ξὺν νίτρῳ. ἢ ῥητίνῃ ὑγρῇ ξὺν τοῖσδε, καὶ διωθεῖν πρηνέως ἔσω τῆς ἕδρης. τάδε γὰρ φυσέων ἀγωγά. φύσας δὲ διεξίεσι τῆς δὲ τοῦ νούσου παῖδες. ἢν δὲ καταπίνειν δύνωνται, διδόναι τοῦδε τοῦ φαρμάκου, καρδαμώμου μέρος ἕν. χαλκοῦ * κεκ. α. τάδε ξὺν μελικρήτῳ πιπίσκειν. ἢ γὰρ ἐξήμεσαν ξὺν τοῖσι ἐν τῷ στομάχῳ * πιέζουσι, ἢ ὑπήλαθη ἡ γαστήρ. ἄριστον δὲ ἔκλειγμα καὶ τόδε, τοῦ καρδαμώμου, καὶ σινήπιος, καὶ ὑσσώπου τῆς κόμης ἴσα, ἴρεος τῆς ῥίζης μέρος α, ξὺν νίτρου διπλασίῳ, πεπέρεος ἐς * τρίτον, μέλιτι φυράσαντα ὁμοῦ τὰ πάντα, διαστήσαντα τὴν γένυν ἐς τὸ στόμα ἐγχέειν, ἀτὰρ καὶ ἔτι προσωτέρω τῶν παρισθμίων, ὅκως καταπίοιεν. τάδε μὲν ὦν, παιδίοισι. τοῖσι δὲ νεανίησι, καὶ τάδε ξύμφορα. ἀτὰρ καὶ φάρμακα δυνατώτερα ἐς ἔμετον αἱρέεσθαι, ναρκίσσου βολβοὺς, σινήπιος καὶ ὑσσώπου ἴσα, καὶ χαλκοῦ καὶ πεπέρεος, μοίρης τῶν προτέρων ἐς ἥμισυ, σὺν μέλιτι φυράσαντα διδόναι. τάδε μὲν ὦν ἐς ἀνέγερσιν τοῦ παροξυσμοῦ. τὰ δὲ ἐς λύσιν τοῦ νοσήματος, ἐν τοῖσι χρονίοισι λελέξεται.

* πιέζουσα.

* τρίτην.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΕτάνου.

Κεφαλ. ς.

Νῦν μάλα χρὴ κοίτην μαλακὴν, εὐαφέα, λείην, προσηνέα, θερμὴν

torqueantur, suauiter continendæ: frigida membra lanis antiquis sordidis, attritisque panniculis fouenda; sedem prætereà melle cum rutaceo oleo inungito, aut cum nitro, aut resina liquida cum his mixta; hæc quoque leniter intra anum intrudito. Flatus enim proliciunt: flatuum autem excretio hujusce morbi in pueris medela est. Porrò si deglutire ualeant, pharmacum istud exhibendũ est, cardamomi pars una, æris cōbusti siliqua una: hæc ex mulsa propinato, aut enim euomunt unà cum humoribus uentriculum infestantibus, aut aluus subducitur. Optimũ quoque est hujusmodi linctuarium, cardamomi, sinapis, hyssopi comæ par modus, iridis radicis pars cum nitri duplo, piperis tertia pars: omnia cum melle permisceto, & maxillam diducens in os infundito: interius etiam, quàm ubi sunt tonsillæ, quo deglutire ualeant, injicito. Hæc adeò pueris expediunt. Iuuenibus autem & hæc quidem prosunt, uerùm etiam potentiora his medicamina ad uomitum deligenda sunt, ut narcissi bulbi, sinapis, & hyssopi pares partes, æris & piperis dimidio minus, quàm priora, cum melle miscens exhibe. Hæc profectò ad leuandam exacerbationem abundè fuerint: quæ uerò ad propulsandum morbum facient, in sermone de diuturnis morbis persequemur.

DE CVRATIONE Rigoris, quem Tetanum uocant.

Caput VI.

IN præsentia lectum mollem, tractabilem, læuem, suauem, calidumque esse

esse necesse est: neruos enim inflexiles, duros, rigentesque morbus efficit. Quin etiam cutis tota squallens asperaque corpori obtenta est: palpebræ natura uersatiles uix oculos conniuendo protegunt: oculi inanti sunt, in profundo conuoluti: necnon & artus sunt deligati, ob distentionem immobiles. Ægroti domicilium calidum esto, si æstas sit, citra sudorem, aut resolutionem: ad syncopam enim morbus inclinat. Neque uero ad alia magna remedia cunctanter accedendum: haud enim differendi datur occasio. Quapropter siue ob refrigerationem absque manifesta causa rigor inuaserit, siue ex uulnere, siue ex abortu mulieri inciderit, uenam in cubito rescindito: curans in deligando brachio laxiorem compressionem fieri, sectionemque leniter & facile expediri: siquidem ista neruorum conuulsiones cient. Semel etiam cruor citra defectum animæ frigusque extremorum mediocriter effundatur. Neque inedia æger maceretur: res enim frigida, siccaque fames est. Propinetur itaque mulsa spissa meracior, & prisanæ cremor cum melle. Ista nanque & tonsillis comprimendo minimum dolorem inferunt, & gulæ deglutiendo lenia sunt & facilia, & ad molliendam aluum mollissima, & ad uires instaurandas ualentissima. Omne corpus lanis inuoluito oleo gleucino, aut crocino madentibus, in quibus aut rosmarinus, aut conyza, aut artemisia incocta sit: atque omnia & facultate & ad tactum calida sunto. Oblinere autem corpus unguine conuenit, quod ex limnestide (quam ad arceim esse putamus) quod in stagnis nascitur, & euphorbio,

ἔμμεναι. ἄπνεα γὰρ καὶ σκληρὰ, καὶ ἀπαγνύμενα τὰ νεῦρα ὑπὸ τῆς νούσου γίγνεται. ἀτὰρ καὶ τὸ δέρμα πᾶν καρφαλέον καὶ τρηχὺ περιτέταται, τὰ περιστρεύτροχα βλέφαρα μόγις τοῖσι ὀφθαλμοῖσι ἐπιμύει. ὀφθαλμοὶ δὲ ἀτενέες ἐνδεδινημένοι. ἀτὰρ καὶ τὰ ἄρθρα ξυνδέδεται οὐ κινεύμενα τῇ τάσει. ἔσω δὲ καὶ ὁ οἶκος ἀλεεινός. κὴν θέρεος ᾖ, μὴ μέχρι ἱδρώτων ἢ ἐκλύσιος. ἐς συγκοπὴν γὰρ ἡ νοῦσος ῥέπει. χρὴ δὲ μηδὲ ἐς τὰ ἄλλα τὰ μεγάλα ἄκεα μέλλειν. οὐ γὰρ καιρὸς ἀμβολῆς. εἴτε ὦν διὰ ψύξιν, ἄνευ φανερῆς προφάσιος γένοιτο τέτανος, εἴτε ἐπὶ τρώματι, εἴτε ἐπ' ἀμβλώσει* γυναικὸς, φλέβα τὴν ἐπ' ἀγκῶνι τάμνειν. προμηθεόμενον καὶ τὴν πίεσιν τοῦ βραχίονος ἐν τῇ ἐπιδέσει, ὡς ἐς ἄνεσιν ἔχοι, καὶ τὴν τομὴν, ὡς εὐαφέως καὶ ῥηϊδίως γένοιτο. τάδε γὰρ σπασμῶν προκλήσιες. καὶ ἐς ἅπαξ ἀφαιρέειν εὐμέτρως, μὴ μέχρι λειποθυμίης καὶ περιψύξιος. μηδ' ἐπ' ἀσιτίης ἔη. ψυχρὸν καὶ ξηρὸν λιμός. διδόναι ὦν μελικρήτου παχέος ἀκρητεστέρου, καὶ πτισάνης χυλοῦ ξὺν μέλιτι. τάδε γὰρ καὶ παρισθμίοισι ἐς *ἔκθλιψιν ἀπονώτατα καὶ στομάχῳ ἐς κατάποσιν λεῖα καὶ ῥῆϊστα, καὶ ἐς μάλθαξιν κοιλίης μαλακώτατα, καὶ ἐς δύναμιν δυνατώτατα. τὸ δὲ ξύμπαν σκῆνος εἰρίοισι κατειλίχθω δεδευμένοισι ἐλαίῳ γλευκίνῳ, ἢ κροκίνῳ, ἐν οἷς ἢ λιβανωτὶς, ἢ κόνυζα, ἢ ἀρτεμισίη ἐνήψηται. καὶ τὰ πάντα θερμὰ ἐς δύναμιν καὶ ἐς θίξιν ἔστω. χρίειν δὲ τῷ διὰ τῆς λημνίτιδος, καὶ εὐφορβίου,

† γυναικ.

* ἔνθλιψιν ἄλλως ἔνθλιψιν.

καὶ νίτρου, καὶ πυρέθρου ἀλείμματι. προσβάλλειν δὲ τοῖς δὲ τοῦ καστορίου συχνόν. εὖ δὲ καὶ τοὺς τένοντας ξυλλαμβάνειν τοῖσι ἐρίοισι, καὶ χρίειν καὶ τὰ παρ' οὖς καὶ ἀνθερεῶνα. τάδε γὰρ μάλιστα πάσχει τε δεινὰ καὶ τείνει. πυριῆν δὲ * κούφοισι θερμάσμασι τένοντας, καὶ κύστιν, μαρσίποις ἔχουσι κέγχρον πεφωγμένην, ἢ κύστεσι βοῶν ἐλαίου θερμοῦ ἡμιπληρέσι, ὡς εἰς πλάτος ἐπικέηνται τῶν πυριωμένων χωρίων. ἐβιήσατό κοτε ἀνάγκη πυριῆσαι κεφαλήν, οὐκ ἀσφαλὲς μὲν αἰσθήσεσι, νεύροισι δὲ ἀγαθόν. τάσδε μὲν γὰρ ὀμίχλης ἐπαναφορῇ ἀνίησι ἀτμῶν. πιμπλῆσι δὲ τὰ νεῦρα. χρὴ οὖν τῷ τρόπῳ τε τῆς πυριῆς ὡς ἀσφαλεστάτῳ χρέεσθαι, καὶ ὕλῃ μὴ σφόδρα βαρυόδμῳ μιῇ. ἀλλὰ ὕλη μὲν ἔστω ἔλαιον τὸ ἐν κύστεσι ἄκνισον, ἐν διπλῷ ἀγγείῳ ἑψηθέν, ἢ ἅλες λεπτοὶ ἐν τῷ μαρσιπίῳ. κέγχρος γὰρ καὶ λίνου σπέρμα εὐαφέα μέν, ἀτμώδεα δὲ καὶ βαρύοδμα. τρόπος δὲ πυριῆς· ὑποτετάσθαι δεῖ τοῖς τένουσι ὑπτίοισι τὰ πυριάματα ἄχρι τῆς κορυφῆς. προσωτέρω δὲ ἐπὶ τὸ βρέγμα μὴ προβαίνειν. τὸ δὲ γὰρ τὸ χωρίον, ἁπάσης μὲν τῆς αἰσθήσιός ἐστι κοινόν, καὶ ἀπὸ τοῦδε πᾶσαι αἱ ἀφέσιες ὠφελίης τε καὶ βλάψιος. ἢν δὲ καὶ ἐπιπλάσσειν δέῃ τοὺς τένοντας, ὄρθιον ἔστω τὸ ἰνίον. ἀνωτέρω γὰρ εἰ θείης, τὴν κεφαλὴν πλήσεις ἀτμῶν. τοῦ λίνου τοῦ σπέρματος καὶ τῆς τήλεως. ἐπὶ δὲ τοῖσι ἐπιπλάσμασι ἀγαθὸν ἡ σικύη ἐς τὸ ἰνίον τῆς ῥάχιος ἑκατέρωθεν. ἔστω δὲ φειδὼ πολλὴ τῆς

* κούφοισι

& nitro, & pyrethro: conflatum est. His uero & multum castorei adijciatur. Bene quoque fuerit tendones lanis contegere, & secundum aurem & mentum loca perungere. Nam partes hæ maximè patiuntur ac distenduntur. Præterea leuibus calefactorijs fouendi sunt tendones & uesica per saeculos milium torrefactum includentes, aut bubulas uesicas oleicalidi semiplenas: quo locis, quæ fouentur, secundum latitudinem applicari ualeant. Interdum coegit necessitas, ut capiti fomenta adhiberentur: quod neque sensibus usque adeò tutum est, neque neruis salutare. Sensibus enim quandam caliginem *offundit* multis halitibus ipsos petentibus: neruos autem replet. Quocirca modo fouendi quam tutissimo *utendum est*, atque materia haud ita multum fœdè olens deligenda. Vtique materia esto oleum in uesicis in duplici uase, citra nidorem feruefactum: aut sales tenues in sacculo. Milium enim ac lini semen tactu quidem lenia sunt, sed halituosa & graueolentia. Ratio uero fouendi hujusmodi esto. Tendonibus resupinato ægro fomenta usque ad uerticem subjicienda sunt. Vlterius uerò ad syncipiut ne proeedito. Ille nanque locus omnibus sensibus communis est: ab ipsoque, tanquam ex fonte omnia adjumenta, omnes noxæ scaturiunt. Quod si epiplasmata tendonibus superdanda sunt, erectum occipitium esto: nam si magis sursum uersus imposueris, caput exhalationibus complebis. Materia sit autem epiplasmatum lini & fænigræci semina. Post epiplasmata uerò utilis fuerit cucurbitula occipitio ab utroque spinæ latere adhibita. Sed parcè admodum flamma

flamma accendatur: nam quæ ab labris cucurbitulæ fit circumpressio, doloris conuulsionisque autor esse solet. Igitur diutius trahere præstat, ac molliter magis, quàm plurimum breui tempore. Sic enim tibi in conuexum locus sine dolore attolletur, qui concidendus est. Scopus autem modi sanguinis extrahendi tibi uires ægrotantis proponantur. Hæc utique rigoribus, qui sine ulceribus fiunt, remedia conueniunt. At si ex uulnere conuulsio facta sit, perniciosum profectò id est, ægreque de salute sperari potest: nihilominus tamen opem ferre decet: quandoquidem nonnulli & adhibitis remedijs mortem euitarunt. Oportet sanè ultra cæteram medelam & ulceribus consulere: cum calefacientibus, quæcunque à me jam dicta sunt, irrigando, & fotibus & cataplasmatis & medicamentis, quæcunque & facilè calorem excitent, & humectando pus abundè moueant. Vlcera enim in rigore sicca & squallida sunt. Accipito ergo thuris mannam, polij comam, terebinthi pinique arborum resinam, altheæ radicem, & rutam conyzamque herbam: hæc in cataplasmatis commiscere opus est, alia liquando, alia, quæ pulverea sunt, inspergendo, alia in oleo prius macerando. Althæam uerò in mulsa ante contusam decoquito. Inspergendum est etiam ulceri castoreum: neque exiguus inde in totum corpus calor emanabit. Horrores enim ab ulceribus prodeuntes malefici sunt. Perungendæ quoque sunt nares castoreo cum crocino unguento permixto: quin etiam castoreum trium obolorum pondere assiduè bibere expediet. Verùm si ab hac potione gula laboret, interijcienda est laserpitij radicis exhibitio ponderis tanti,

φλογός. ὀδυνηρὸν γὰρ καὶ σπασμῶδες τῶν χειλέων τῆς σικύης ἡ ἀμφίθλασις. χρὴ ὦν ἐς δηρὸν *ἕλκειν, καὶ μαλθακῶς μᾶλλον, ἢ ἀθρόον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ. ὧδε γὰρ ἄν σοι κυρωθείη τὸ χωρίον ἀπόνως, ὅπερ ἐπιτάμνειν χρή. τέκμαρ δὲ σοι τῆς αἱμάξιος τῆς συμμετρίης ἡ δύναμις γιγνέσθω. τάδε μὲν ὦν τῶν ἄνευ ἑλκέων τετάνων τὰ ἄκεα. ἢν δὲ ἐπὶ τρώματι σπασμὸς γένηται, ὀλέθριον μὲν καὶ δυσέλπιστον. ἀρήγειν δὲ χρὴ *μετεξετέροισι γὰρ καὶ ἐκ τούτων ἐξεσώθησαν. χρὴ ὦν πρὸς τῇ ἄλλῃ ἰητρείῃ, καὶ τὰ ἕλκεα ἰῆσθαι. τέγξι θερμαινόντων ὅσα μοι λέλεκται, καὶ πυρίῃ καὶ ἐπιπλάσμασι, φαρμάκοισί τε ὁκόσα ῥηϊδίως θερμαίνει τε καὶ πολλὸν τέγξει* πύον. ξηρὰ γὰρ ἐπὶ τετάνῳ τὰ ἕλκεα. ἔσω ὦν λιβάνου τε τῆς μάννης, καὶ πολίου τῆς κόμης καὶ *ῥητίνης ἀπὸ τερμίνθου, καὶ πίτυος τῶν δενδρέων, καὶ ἀλθαίης ῥίζης, καὶ πηγάνου, καὶ κονύζης τῆς βοτάνης. τάδε χρὴ συμμίσγειν τοῖς ἐπιπλάσμασι, τὰ μὲν τήκοντα, τὰ δὲ *ἐμπάσσοντα, τὰ δὲ ξὺν ἐλαίῳ προλεαίνοντα. ἐν μελικρήτῳ δὲ τὴν ἀλθαίην κεκομμένην προεψεῖν. ἐπιπάσσειν δὲ τῷ ἕλκεϊ καὶ τοῦ καστορίου. οὐ μικρὴ δὲ ἡ ἔνθεν ἀλέη ὅλῳ τῷ σκήνεϊ, ὅτι καὶ τὰ ῥίγεα τὰ ἀπὸ τῶν ἑλκέων κακοήθεα. ἐγχέειν δὲ τὰς ῥῖνας τοῦ καστορίου ξὺν κροκίνῳ λίπαϊ, ἀλλὰ καὶ πιπίσκειν τοῦδε ξυνεχέως ὁκόσον ὁλκῆς τριώβολον. ἢν δὲ πρὸς τόδε ἀπαυδήσῃ ὁ στόμαχος, μεσηγὺ σιλφίου ῥίζης διδόναι τῆς ὁλκῆς τὸ

*ἕλκει.
*μετεξετέροισι
*πύος.
*ῥητίνῃ.
*ἐμπιάσσοντα.

ἴσον τῷ καστορίῳ, ἢ σμύρνης. τοῦ σιλφίου ἥμισυ. ἅπαντα δὲ ξὺν μελικρήτῳ πιπίσκειν. εἰ δὲ εὐποροίη ὀποῦ τοῦ σιλφίου τοῦ ἀπὸ τῆς * κυρηναίης γένοιτο, τόνδε χρὴ μέλιτι ἑφθῷ ἐνειλίξαντα ὁκόσον ὀρόβου μέγεθος καταπιεῖν διδόναι. ἄριστον γὰρ ὧδε, ὡς τὴν ὑπερῴην λάθοι παραλλάξας. δριμὺς γὰρ, καὶ τὴν ἐρυγὴν ἀπηνὴς καὶ κάκοδμος ἐών. ἢν δὲ μὴ δύνηται ὧδε καταπιεῖν, μελικρήτῳ λύσαντα διδόναι. ἁπάντων γὰρ τῶν καταποτῶν δυνατώτερον, ὁκόσα πέφυκε ἀλεαίνειν τε καὶ ὑγραίνειν, καὶ ἀνιέναι τῆς * τάσιος, καὶ μαλθάσσειν νεῦρα. ἢν δὲ μηδὲν καταπίνωσι, ἐς τὴν ἕδρην ἐγχέειν ξὺν ἐλαίῳ τοῦ καστορίου. τῷ δὲ καὶ χρίειν τὴν ἕδρην ξὺν λίπαϊ ἢ μέλιτι. τῷδε καὶ τὴν κύστιν τέγγειν δὲ καὶ χρίειν ἐς πάχος ξὺν κηρῷ τήξαντα. ἢν δὲ καὶ φύσας καὶ κόπρον ἄγειν καιρὸς ᾖ, τῆς ἱερῆς τῆς καθαρτηρίης ὁλκῆς δύο ξὺν μελικρήτῳ καὶ ἐλαίῳ ἐνιέναι. ξὺν γὰρ τῷ ἄγειν τάδε, ἔτι καὶ τὸ ἔντερον καὶ τὴν κάτω κοιλίην ἐκπυρεῖ. ποικίλον γὰρ καὶ θερμὸν φάρμακον, ἱερή.

* κυρήνης. * στάσιος.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΥΝΑΓΧΗΣ,

Κεφάλ. ζ.

Δοιαὶ συνάγχης ἔασι ἰδέαι. ἡ μὲν σὺν θερμασίῃ καὶ μεγάλῃ πρήσει τῶν παρισθμίων, καὶ ἐξογκῶσι ἔξω. ἀτὰρ καὶ ἡ γλῶσσα καὶ ὁ γαργαρεὼν, καὶ πάντα τὰ τῇδε μέρεα, ἐς ὄγκον ἀείρεται. ἡ δὲ ἑτέρη, ξύμπτωσίς ἐστι τουτέων, ἡ δὲ ἐς τὸ ἔσω πίεσις, ξὺν ἀγχόνῃ

quanti & castoreum dandum esse diximus; aut myrrhæ dimidio minus, quàm laserpitium. Sed omnia cum mulsa potanda præbeantur. Quòd si Cyrenaici Lazerpitij lachrymæ copia tibi fiat, hanc opus est melle cocto inuolutam ad erui magnitudinem deuorandam dare. Ita enim optimum factu est, quò palatum prætericns ægrotum lateat, acris est enim, ructumque insuauis ac fœdè olens excitat. Si neque hac ratione deuorari possit, in mulsa eliquata propinetur. Omnibus enim potionibus, quæcunque calefacere, humectare, distentionem laxare, & neruos remollire aptæ sunt: hæc haud dubiè ualentior est. Cæterùm si nihil ægroti deglutiant, in anum castoreum cum oleo dandum est: hoc etiam anus cum unguine aut melle illinendus: hoc item uesica irriganda, & cum cera, ut crassius reddatur, perungenda. Sin autem flatum stercusque educendi tempus adsit; purgatorij, quod Hicram, id est, Sacram uocant, drachmas duas cum mulsa, & oleo in sedem *injicito*. Nam præterquam quòd illa euocat; intestinum etiam & inferiorem uentrem calefacit ac fouet. *Varium* nanque & calidum medicamentum hiera est.

DE CVRATIONE Anginæ,

Caput VII.

Dvæ anginæ species reperiuntur. Altera cum caliditate, & magna tonsillarum inflatione, & extrorsum uersus tumefactione: quin etiam lingua, gurgulio, & omnes adjacentes particulæ in tumorem efferuntur. Altera istis locis collapsis, & submissis efficitur: sed interius compressio majore strangulatu discruci-

discruciat: ut interna inflammatio ad cor usque pertinere uideatur. Huic quàm celerrimè occurrendum est; nam & hac ægroti celerrimè rapiuntur. Igitur si crapula, & ebrietas in causa sunt; eodem die inferius humorem injicito: isque duorum generum sit, alter usitatus, quò stercora educantur; alter ejusmodi, ut aliquas à tonsillis pectoreque humiditates euellere possit. Neque tamen in cæteris efficacior meraciorque esto: sed centaurij & hyssopi decocta infundenda sunt. Hæc enim & pituitam educere solent. Si tenuis autem uictus præcesserit, scindere cubiti uenam expediet: & latior sectio, quò majore cum impetu, copiosiorque sanguis emanet, facienda est. Hujusmodi nanque profusio minimè quidem ad caliditatem mitigandam satis est: sed strangulatum soluere, & reliqua omnia diminuere ualet. Haud ignobile quoque adjumentum præstat, si ad animæ usque defectum ægrum perduxeris. Vsque eò tamen, dum ne anima deficiat. Quandoquidem nonnulli secta uena ab animi deliquio uita excessere. Item uinculis supra talos & genua constringentes opitulabimur. Optima quoque sunt uincula supra brachialia uersus cubitos, & supra cubitos uersus humeros. At si deglutiendi uia expeditissima sit; elaterium & cum mulsa, & cum sero lactis, quantum ad purgandum hominem satis sit, præbeatur. Alijs enim purgatorijs elaterium in his ægrotis præstantius est. Conferunt etiam cneorum seu thymelæa, & sinapi: siquidem hæc ambo uentrem repurgant. In quibus uerò inflationes deuorationem impediūt, linguam ad palatum reflectēs, ipsius uenas rescindito.

μέζονι. ὡς δοκέειν τὴν φλεγμασίην εἴσω μέχρι τῆς καρδίης ἐρηρεῖσθαι. τῇδε χρὴ μάλιστα ὠκέως ἀρήγειν. τῇδε γὰρ καὶ ὠκέως θνήσκουσι. ἢν μὲν ὦν ἀπὸ κραιπάλης, καὶ οἰνοφλυγίης ἔωσι, ὑποκλύζειν αὐτῆμαρ. ἀλλὰ καὶ διττοῖς κλύσμασι, τῷ μὲν ξυνήθεϊ ὡς ἄγειν κοπρώδεα. τῷδε, ὡς ἀποσπάσαι τι τῶν χυμῶν ἀπὸ τῶν παρισθμίων τε καὶ θώρηκος. ἔστω ὧν ἀλλὰ μήτε ἀκρητεστέρη, καὶ *κενταυρείου καὶ ὑσσώπου ἑψήματα. τάδε γὰρ (καὶ) φλεγμάτων ἀγωγά. ἢν δὲ ἀπὸ λεπτῆς διαίτης ἔωσι, τάμνειν φλέβα τὴν ἐπ' ἀγκῶνι. μέζονα δὲ τὴν τομὴν ἐργάζειν, ὅκως ῥοιζηδὸν ἠδὲ ἀθρόον ῥέῃ τὸ αἷμα. ὅδε γὰρ ὁ ῥόος, ἱκανὸς μὲν ὡς ἥκιστα θερμασίην πρηῦναι. δυνατὸς δὲ ἀγχόνειν λῦσαι, καὶ πάντα μειῶσαι. οὐκ ἀγεννὲς δὲ καὶ μέχρι λειποθυμίης ἄγειν, μὴ μέντοι λυποθυμέειν. μετεξέτεροι γὰρ ξὺν τῇ πληγῇ ἐξέθανον ἐπὶ τῇ λειποψυχίῃ. ἢ δεσμοῖσι σφυρῶν σφίγγοντες ὑπὲρ σφυρὰ καὶ γούνατα. ἄριστον δὲ καὶ ὑπὲρ καρποὺς ἐς πήχεας, καὶ ὑπὲρ πήχεας ἐς βραχίονα. ἢν δὲ καταπίνειν ῥήϊστον ᾖ, *ἐλατήριον διδόναι ξὺν μελικρήτῳ καὶ ὀῤῥῷ γάλακτος ὁκόσον ἂν καθῆραι ἱκανὸν *ἢ τὸν ἄνθρωπον. *ἐλατήριον δὲ τοῖσδε τῶν ἄλλων καθαρτηρίων κρέσσον. ξύμφορον δὲ καὶ κνέωρον καὶ νάπυ. τώδε γὰρ ἄμφω τὰς κοιλίας καθαίρει. ἐπὶ δὲ τοῖσι ἢν μὴ ἐνδιδῶσι αἱ πρήσιες, πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνακλάσαντα, τὴν γλῶσσαν, τέμνειν τὰς ἐν αὐτέῃ φλέβας.

*κενταυρίου
*ἐλατηρίου
*ἢν.
*ἐλατηρίου

κἢν

κὴν δυσχερῶς ἢ πολλὸν ῥυῇ τὸ αἷμα, τῶν ἄλλων μᾶλλον ἂν ὀνήσειε τέγξιες ἐπὶ τοῖσι φλεγμαίνουσι· τὰ πρῶτα μὲν στύφουσαι, ὅκως ἐς παλίρροιαν ἴωσιν αἱ ὗλαι. ἔρεά τ' ὦν πιναρὰ ξὺν ὑσσώπῳ δευθέντα οἴνῳ ἢ ἀλείφατι τῷ ἀπὸ τῆς ἐλαίης τῆς ὀμφακίνης. ἀτὰρ καὶ τὰ ἐπιπλάσματα ἴκελα τῇ τέγξει, φοίνικες ἐν οἴνῳ δεδευμένοι, λεῖοι ξὺν ῥοδίνοισι τοῖσι πετάλοισι. ὡς δὲ γλίσχρον τε καὶ μαλακὸν ἔῃ τὸ ἐπίπλασμα, καὶ ἄλφιτον ἔσω. ἢ λίνου σπέρμα, καὶ μέλι, καὶ ἔλαιον, ἐς τὴν ἁπάντων μίξιν. ἢν δὲ ἐς πύησιν τρέπηται, τοῖσι θερμοῖσι χρέεσθαι, οἷς περ καὶ ἐπὶ τῆς ἑτέρης συνάγχης. τῆλις ὦν ἔσω τὸ ἄλφιτον καὶ μάννα, καὶ ῥητίνη. τὰ τηκτά, καὶ πολλὴ κόμη ἐμπασσέσθω, καὶ * πυρίη θερμὴ σπόγγοισι δάφνης τοῦ καρποῦ καὶ ὑσσώπου * ἑψήματι. ἐς δὲ ἐμπύησιν δυνατώτατον, πελειάδων ἢ κυνῶν κόπρον προσεπιπάσσειν λεπτὴν ἀπὸ κρησέρης. διακλύσματα δὲ, μελίκρητον ξὺν φακῆς, ἢ ὑσσώπου ἑψήματι, ἢ ῥόδων, ἢ φοινίκων, ἢ ὁμοῦ πάντων. ἐγχρίειν δὲ τὸ στόμα πᾶν μέχρι τῆς ἔσω φάρυγγος, ἁπλοῖσι μὲν χυλῷ μόρων, ῥοιῶν ὕδατι λεανθέντων, ἢ φοινίκων ἑψήματι. φαρμάκοισι δὲ, τῇ διὰ τῶν μόρων, ἢ καὶ τῇ βησασᾷ, καὶ χυλῷ ῥοός, καὶ τῇ διὰ τῶν χελιδονίων. ἢν δὲ ἕλκεα ἐσχάρων ἔωσι, διακλύσματα τάδε καὶ ἀνακογχυλισμοί, ὑσσώπου ἀφεψήματι ἐν μελικρήτῳ, ἢ σύκων τῶν πιόνων ἐν ὕδατι, καὶ ἐπὶ τοῖσδε ἄμυλος διηθεὶς ἐν μελικρήτῳ, ἢ πτισάνης χυλῷ,

* πυρίης ἄλλως πυρίη θερμῇ.

* τὰ πίονα.

Quòd si promptè multusque sanguis defluat; inter alia remedia hoc magis proderunt. Irrigationes, utique locis inflammatis primum quidem adstringentes, quò retrorsum materiæ labantur, conueniunt. Quamobrem lanæ sordidæ cum æsypo uino madentes, aut oleo ex immaturis oliuis expresso accipiantur. Quin etiam cataplasmata irrigationibus similia sunto; exempli causa, palmulæ uino madefactæ tunsæque cum rosarum folijs. Quò sit autem uiscidum & molle cataplasma; etiam hordei farina admisceatur: aut lini semen, & mel, & oleum: ut omnium mixtura fiat. Quòd si ad suppurationem ueniat; calida admouenda sunt: quibus & in altera anginæ specie utendum est. Adesto igitur fœnigræci farina, & manna, & resina, quæ liquari possunt, & polij coma inspergatur. Nec non & fomentum calidum adhibeatur spongijs in decocto lauri baccarum hyssopique madentibus. Ad mouendum pus autem *efficacissimus* est columbinus fimus tenuiter per cribrum, id est, lineum sacculum instar pulueris transmissus, ac super inspersus. Idem & caninus eodem modo præstat. Ex mulsa uerò cum lentis, aut hyssopi, aut rosarum, aut palmularum, aut simul omnium decocto collutiones fiant. Illinendum præterea totum os est usque ad intimas fauces simplicibus quidem, ut mororum, aut malorum punicorum aqua maceratorum succo, aut palmularum decocto: compositis uerò medicamentis, ut Diamoro, quod uocant, aut eo, quod ex Besasa, id est, ruta syluestri, & succo rhoi componitur: aut Diachelidonio, id est, ex herundinibus confecto medicamento. Sin ulcera crustosa sint, collutiones & gargarismi fiant ex hyssopi in mulsa; aut pinguium ficorum in aqua decocto: præter hæc amylum percolatum in mulsa, aut in ptisanæ

tragiùe

nagiue cremore. Si angina cum concidentia, quæ erat altera species, occupet; ab interioribus extrorsum omnia euocanda sunt, & humores, & caliditas, & omnis caro, ut totum foras extumeat. Proinde calidæ irrigationes sunto cum ruta, & anetho, nitro insperso. Et cum his superius memorata cataplasmata. Proficit etiam ceratum ex nitro & sinapi ad calorem excitandum superdare: calor autem exterior hujusmodi uitium tollit, sed in collo tumor extuberat. Tumor autem foras in sublime elatus à pulmonis inflammatione liberat, intus uero abditus anginam patientibus perniciosum malum est. At quicunque strangulationem ab angina uerentes, quo laxius spiritus duceretur, arteriam secuerunt; non sane experimento rem comprobasse uidentur. Quippe caliditas inflammationis major ex uulnere efficitur, strangulatum adauget, tussimque commouet. Quin etiam, si alioqui periculum id euaserint; uulneris oræ in unum coalescere nequeunt: ambæ enim cartilagineæ, atque inter se inglutinabiles sunt.

DE CVRATIONE Columellæ.

Caput VIII.

Vltiorum, quotquot columellam infestant, aliqua per succisionem curare necesse est: sed de eorum chirurgia disputare ad præsentem locum non attinet. Aliqua, ut pote acuta, medicamentis sananda sunt. Nam facile strangulant, & difficultate spiritus aliqua istorum hominem perimunt. Talis est utique, quam Vuam, & quam Columnam dicimus: utraque enim cum inflammatione,

ἤ τε ἄγχοντος. ἐπὶ δὲ τῆς ἐκτὸς ξυμπλόου συνάγχης, ἔσωθεν ἔξω ἄγειν πάντα, καὶ ὑγρὰ, καὶ θέρμην, καὶ σάρκα πᾶσαν, ὡς ἐξογκέειν ἔξω τὸ πᾶν. ἐς ὧν θερμαὶ αἱ τέγξιες ξὺν πηγάνῳ καὶ ἀνήθῳ, ἐμπασσομένου νίτρου, καὶ ἐπιπλάσματα ξὺν τουτέοισι τὰ προειρημένα: ἀγαθὸν δὲ * κηρωτὴν σὺν νίτρῳ καὶ * σινήπει ἐπιθέναι ἐς θερμασίην. θερμασίη δὲ ἡ ἐς τὰ ἔξω, τὰ διαδέχεται. ἀτὰρ ἥδε ἐξογκέει ἐς τὸν αὐχένα: ὄγκος δὲ περιπνευμονίης ῥύεται ἐπαιωρεύμενος ἔξω. εἴσω δὲ τοῖσι συναγχικοῖσι ὀλέθριον κακόν. * ὁκόσοι δὲ ὑπ' εὐλαβίης τῆς ἐπὶ τῆς συνάγχης πνιγὸς τὴν ἀρτηρίην ἔταμον ἐς ἀναπνοὴν, οὔ μοι δοκέουσι πείρῃ τὸ πρῆγμα πιστώσασθαι. ἥ τε γὰρ θερμασίη τῆς φλεγμασίης μέζων ἐκ τοῦ τρώματος γίγνεται, καὶ προσεπιμωρέει τὴν πνῖξιν, καὶ βῆχα. ἢν δὲ καὶ ἄλλως ἐκφύγωσι τόνδε τὸν κίνδυνον, οὐ ξυνάγεται τοῦ τρώματος τὰ χείλεα: ἄμφω γὰρ χονδρώδεα καὶ ἀξύμφυτα.

* κηρωτὴν. * σινήπι. * ὅσοι

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ κατὰ τὴν κιονίδα παθῶν,

Κεφάλ. η.

Τῶν παθέων ὁκόσα ἀμφὶ τὴν κιονίδα γίγνεται, τὰ μὲν ὑποτάμνειν χρὴ, ἀλλ' οὐ τοῦ παρεόντος λόγου ἡ τῶνδε χειρουργίη. τάδε ὡς ὀξέα ἰῆσθαι. ῥηϊδίως γὰρ πνίγει, καὶ δυσπνοίῃ τινὰ τουτέων κτείνει. τάδε μὲν τὰ ἐστὶ, τὴν καλέομεν σταφυλήν τε καὶ κιονίδα. ἄμφω γὰρ ξὺν φλεγμασίῃ καὶ

*πάχεϊ

* πάχει. * πάχει καὶ μήκει ξυνίσταται, ὡς ἐς τὴν ἀρτηρίην ἐκκρεμέα γίγνεσθαι. ἴσω μὲν πάχει, ἀπὸ τῆς βάσιος μέσφι ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ, ὁ κίων. ἀνίσω δὲ, ἡ σταφυλή. τῆσδε γὰρ ἰσχνὴ μὲν ἡ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ βάσις. ἐς δὲ τὸ ἄκρον στρογγύλη καὶ παχέα, ξὺν ἐρυθήματι ἢ πελιδνώσει. τῇδε καὶ σταφυλῆς ἐπίκλησιν ἔσχηκε τὸ πάθος. τοῖσι ὦν χρὴ ὠκέως ἀρήγειν, ὠκὺς γὰρ ὁ ἀπὸ πνιγὸς ὄλεθρος. ἢν μὲν ὦν νεηνίαι οἱ πεπονθότες ἔωσι, τάμνειν τὴν ἐπ' ἀγκῶνι φλέβα, ἠδ' ἀθρόον κενοῦν * μέζονι τῇ τομῇ. ὡς γὰρ ἀπ' ἀγχόνης ἀπέλυσε τοῦ πνιγὸς ἡ τοῦδε ἀφαίρεσις. ἢν δὲ ὑποκλύζειν κλυσμῷ πρηέϊ, ἔπειτα δὲ δριμέϊ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε, ἔστ' ἂν ἑλκύσῃ τι ἄνωθεν ἐς μετάστασιν. περιεκέσθωσαν δὲ καὶ δεσμοὶ σφίγγοντες ἄκροισι τοῖσι σκέλεσι ὑπὲρ σφυρὰ καὶ γούνατα καὶ ὕπερθεν καρπῶν καὶ πήχεων ἐς βραχίονας. εἰ δέ τι ἡ πνὶξ ἐπαέρχοι, σικύην ἐπὶ τὸ ἰνίον, ἢ δὲ ἐς τὸν θώρηκα προσβάλλειν, καὶ τουτέων ἐκτάμνειν τινά. πρήσσειν τε ἅπαντα ὁκόσα μοι ἐν τῇ συνάγχῃ λέλεκται. ωὑτὸς γὰρ ἀμφοῖν ὀλέθρου τρόπος. ἀλλὰ καὶ τοῖσι ἐς τὸ στόμα φαρμάκοισι τοῖσι αὐτέοισι χρέεσθαι, καὶ στύψεσι, καὶ μαλθακτηρίοισι, καὶ πυρίῃ τῇ ἔξωθεν, καὶ ἐπιπλάσμασι, καὶ ἐς τὸ στόμα * ἐγχρίσμασι. περὶ δὲ

* μέζονι τῆς τομῆς.

* ἐγχρίσμασι. τὸν κίονα ἢ τὴν σταφυλὴν ἔσω σύμμα, ῥοὸς χυλὸς, … μέλιτι ἢ ὕδατι

crassitie, longitudineque, suboritur, ita, ut in arteriam pendulæ fiant. Æquabili sane crassitudine à basi ad summum usque palatum columna. Inæquali verò uua constat. Huius enim ad palatum basis gracilis est, in extremo teres & crassa, rubens aut liuida. Iccirco & uuæ appellationem id uitium sortitum est. Quapropter his maturè opem ferre decet: celerrima nanque à strangulatu pernicies impendet. Proinde si ægroti iuuenes sunt, à uena cubiti sanguis detrahendus est: utque largius euacuetur, majore plaga uena aperiatur. Siquidem hujusmodi sanguinis detractio à strangulatu, tanquam à laqueo, ægrotantem liberat. Subluenda quoque aluus est mitiori lotione primum; deinde aliàs, atque aliàs acriore, usque eò, dum aliquid à superioribus partibus deriuetur. Circumdentur & uincula adstringentia extremis cruribus supra malleolos & genua: nec non & humeris supra brachialia atque cubitos. Quòd si strangulatio inualescat; cucurbitula occipitio atque pectori agglutinetur, & istarum aliqua incidatur: omniaque administrentur, quæcunque à me in capite de Angina præcepta sunt: cùm eadem in utroque uitio sit mortis ratio. Iisdem præterea intra os medicamentis & adstringentibus & mollientibus, & exteriori fotu, & cataplasmatis, & oris inunctionibus utendum est. Circum columnam uerò aut circum uuam adstrictorium rhoi succum, acaciam, melle aut aqua dilso-

dissolutam, hypocystida, terram samiam, lemniamue, aut sinopicam rubricam, atque omphacium ponito. Si ulcerosa sit uua; gummi & amylum rosarum aut palmularum decocto liquefacta: item ptisanæ aut tragi cremor adhibeantur. At in columnæ curatione aliquanto plus ualentiorum medicaminum adijcito; quæ ex myrrha, costo, atque cypero componantur. Nam id genus acria columna tolerat. Verùm si nonnullis locus iste purulentus effectus est, atque palati ossa computruerunt; hi longo temporis interuallo uitam finiunt. Sed horum auxilia nobis alio loco præcipientur.

DE CVRATIONE pestilentium in faucibus morborum.

Caput IX.

HOrum uitiorum curatio cum alijs tonsillarum affectibus qua communis est, qua propria. In inflammatione & strangulatu purgatio per clysteres, uenæ sectio, irrigationes, cataplasmata, fotus, deligationes, cucurbitulæ, omnia demum eadem, atque in his, conueniunt. Illitiones autem acriorum medicamentorum faciendæ sunt: neque enim ulcera quiescunt, neque crustæ in superficie fiunt. Verùm si ab his sanies ad interiora destillet: celerrimè partes, etiam si integræ erant, ulcerantur: celerrimeque ulcera interius depascendo serpunt, atq; hominem perimunt. *Porro igne uitium adurere subleuat: at imprudenter id fit propter isthmum.* Sed medicamentis igni similibus, quò & depastio coërceatur, & crustæ decidant; utendum præcipio. Ea uerò sunt alumen cum melle, galla, balaustium,

λυθεῖσα ἀκακία, ὑποκυστὶς, γῆ σαμίη, ἢ λημνίη, ἢ σινώπις, ἢ δὲ ὀμφάκιον. ἢν δὲ ἑλκώδης ἔῃ, κόμμι καὶ ἄμυλον διαλυθέντα ῥόδων ἢ φοινίκων ἀφεψήματι, καὶ πτισάνης ἢ τράγου χυλός. ἐπὶ δὲ κίονος, ἔσω πλέον τι τῶν εὐτονωτέρων, διὰ σμύρνης τε καὶ κόστου, καὶ κυπέρου. ἀνέχεται γὰρ τῶν δὲ τῶν δριμέων ὁ κίων. ἢν δὲ ἔμπυος ὅδε ὁ χῶρος γένηται, μελεξετέροισι, ἢ δὲ διὰ τὸ ὑπερῴης ὀστέα ἐφθάρη, καὶ ἐς μακρὸν φθίνοντες τὸν βίον ἐτελεύθησαν. τῶν δὲ μέντοι τὰ ἄκεα ἑτέρωθι λελέξεται.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ κατὰ τὴν φάρυγγα λοιμικῶν παθῶν.

Κεφάλ. θ.

ΠΗ μὲν ξυνὴ καὶ τῶνδε πρὸς τἄλλα πάθεα τὰ ἐν τοῖσι παρισθμίοισι ἰητρείη, πῆ δὲ ἰδίη. ἐπὶ φλεγμασίῃ καὶ ἀγχόνῃ, κλυσμοὶ, φλεβοτομίη, λέγξιες, *ἐπιπλάσιες, πυρίη, διάδεσμοι, σικύη, πάντα τωυτά. *χρίσιες δὲ φαρμάκων δυνατωτέρων. οὐ γὰρ ἀτρεμέει τὰ ἕλκεα, οὐδὲ ἐσχάραι γίγνονται ἐπιπολῆς. ἀλλὰ κἢν ἰχὼρ ἀπὸ τουτέων ἔσω στάξῃ, ὤκιστα μὲν ἑλκοῦται τὰ μέρεα, κἢν ἀσινέα ᾖ. ὤκιστα δὲ εἰς τὸ εἴσω νέμεται καὶ κτείνει. πυρὶ μὲν ὦν καίειν τὸ πάθος *ἀρωγὸν, ἀλλ' ἀξύνετον διὰ τὸν ἰσθμόν. φαρμάκοισι δὲ πυρὶ ἰκέλοισι χρέεσθαι, ἔς τε τὴν ἐπίσχεσιν τῆς νεμήσιος, ἀτὰρ ἢ δὲ ἐς τὴν τῶν *ἐσχαρέων ἔκπτωσιν. ἔστι δὲ *στυπτηρίη ξὺν μέλιτι, κηκὶς, βαλαύστιον,

* ἐπιπλήσιες.
* χρίσιες.
* ἄπονον γὰρ ἀλλ' ἀξύνετον.
* ἐσχαρῶν.
* στυπτηρίη.

ξηρὰ ξὺν μελικρήτῳ. τισὶ δ' αὐτοῖς ἢ ἐμφυσῆν καλάμῳ, ἢ πτίλῳ ἢ καυλῷ παχεῖ, ἢ ἐπιμήκει, ὡς τῶν ἑλκέων θιγγάνειν τὰ φάρμακα. ἄριστον δὲ ἡ χαλκῖτις ὀπτὴ, ξὺν καδμίῃ λείῃ ξὺν ὄξεϊ. ἔστω δὲ μοίρης διπλάσιον τῆς καδμίης, ἢ ῥίου ῥίζα ξὺν πινὶ ὑγρῷ. φυλάσσεσθαι δὲ χρὴ τῶν δὲ τὰς ἐπιθλίψιας. ὑγραίνει γὰρ τὰ ἕλκεα, καὶ ἐπὶ μᾶλλον νέμεται. χρὴ ὦν πτερῷ τὰ ξηρὰ καταπάσσειν. τὰ δὲ ὑγρὰ, ὑγρότατα ποιεόντα. ἐς τὸν γαργαρεῶνα * ἀγχέειν. ἢν δὲ αἱ ἐσχάραι ἤδη τε ἀπολύωνται, τὰ δὲ ἕλκεα ἐρυθρὰ γίγνηται, κίνδυνος τότε μάλιστα σπασμοῦ. ἐπιξηραίνεται γὰρ ὡς ἐπίπαν τὰ ἕλκεα, καὶ τοῖσι δὲ τὰ νεῦρα ξυνέλκεται. χρὴ ὦν γάλακτι ξὺν ἀμύλῳ, ἢ χυλῷ πτισάνης, ἢ τράγου, ἢ λίνου * σπέρματι, ἢ τήλιος μαλθάσσειν ἢ ὑγραίνειν. μετεξετέροισι δὲ καὶ ἡ κιονὶς διεβρώθη, μέχρις ὀστέου τοῦ ὑπερώης, καὶ τὰ παρίσθμια ἄχρι βάσιος, καὶ ἐπιγλωττίδος. καὶ ἐπὶ τῇ ὠτειλῇ καταπίνειν, οὔτε στερεὸν, οὔτε ὑγρὸν ἠδύναντο. ἀλλὰ καὶ τὸ ποτὸν ἀνακοπτόμενον, ἀπέπνιγέ κοτε τὸν ἄνθρωπον λιμῷ.

* ἐγχέειν.

* σπέρματος.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΠΛΕΥΡΙΤΙΔΟΣ.

Κεφάλ. ι.

Οὐκ ἀμβολῆς καιρὸς ἐν πλευριτικοῖσι, οὐδ' ὑπερθέσιος, ἢ μεγάλης ἐπιχειρήσιος. ὀξὺς γὰρ πυρετὸς κατόξυς ἐὼν, ἐς ὄλεθρον ὁρμᾷ. ἥτε ὀδύνη τοῦ ὑπεζωκότος, ξυνεπείγει ἐπὶ τὸ κάκιον. ἅμα δὲ καὶ βῆχες κλονέουσι τὸν θώρηκα

arida cum mulsa. Hæc eadem calamo, aut peña, aut crasso & oblongo caule, quo medicamina ad ulcera perueniant: inspiranda sunt. Optima sanè est & chalcitis usta cum trita cadmia ex aceto: esto autem cadmia portione dupla: & rhei radix cum aliquo humore. Præterea ne ulcerum compressio fiat, cauendum est: ab ea nanque & humescunt, & magis exedunt. Hac de causa opus est pinna medicamenta arida inspergere: liquida uerò liquentissima reddentem in gurgulionem infundere. At si crustæ jam resoluuntur, & ulcera rubida fiunt; tunc conuulsionis maximè periculum subest. Resiccantur enim plerunque ulcera; & cum his nerui distenduntur. Itaque lacte cum amylo, & succo ptisanæ, aut tragi, aut lini seminis, aut fæni græci remollire madefacereque, conuenit. Quibusdam & columella usque ad palati os exesa est: quin etiam tonsillæ ad basim usque & epiglottida. Ac propter cicatricem deuorare neque solidum quicquam, neque liquidum poterant. Sed & ipsum quod bibebat, interdum repercussum hominem fame necauit.

DE CVRATIONE Pleuritidis, seu morbi lateralis.

Caput X.

NVlla moræ atque dilationis in pleuriticis, quin protinus ualenti remedio succurramus, datur occasio. Febris enim peracuta ad perniciem properat: dolor quoque succingentis membranæ in pejus urget: nec non & tussis pectus caput-

caputque concutiens uires proterit. Quocirca eodem potissimum die uena cædenda est. Sin autem ex ingurgitatione ciborum potusque ægritudo prouenerit, inedia diem unum ægroto imperanda. Post, sanguinem à uena mittito; quæ in cubiti est, non ejus, qui secundum rectum incessum inflammatis costis opponitur: præstat enim q maxime procul abducere. Sanguinem uero neúsque ad animæ deliquium fundito: nam si refrigeratum corpus animo destituitur, pulmoniam inuadere periculum est. Humores enim exteriori caliditate attractioneque priuati, in penitiores partes relabuntur. Item pulmo rarus, calidus, ad trahendumque ualentissimus est: costis etiam proximus, earumque doloris est particeps. Verum morbi pulmonis pleuritidi succedentes non usque quaque salubres sunt. Pleuritis uero à pulmonis uomica exoriens benignior est. Quapropter cum mediocriter sanguis effluxerit, interjecto ad recreandum hominem temporis spatio, iterum detrahere opus est: si bene quidem habeat, eodem die, cum longa remissio fit: sin minus, postridie. Quod si neque febris remittat, (sæpe enim diem unum febris occupat, & augetur,) tertio die in secunda remissione, in qua & cibi dandi sunt, sanguinem mitte; totum hominem uberius perungens, costisque oleum molle infundens cum calido unguine ex ruthæ anethiúe decocto. Ipsum uero latus admodum leniter irrigandum est. Sed nonnullis & dolor & inflammatio erupit, ut eorum locorum affectus esse uideretur: cum tamen id interiorum uitiorum incrementum sit. At in præsentia de alimonia,

καὶ τὴν κεφαλὴν, ὑπολύουσι τὰς δυνάμιας. μάλιστα μὲν ὦν αὐτῆμαρ φλέβα * ταμνειν. ἢν δὲ ἀπὸ πλήσμιος σιτίων καὶ ποτῶν ἔῃ, ἐπ' ἀσιτίης μίην ἡμέρην φυλάξαντα, ἀφαιρέειν ὑπ' ἀγκῶνος τῆς ἐν τῷ κοίλῳ φλεβὸς, οὐ μὴν κατ' ἴξιν τῇσι ἑτέρῃσι πλευρῇσι. κρέσσον γὰρ ἀπωτάτω ἄγειν τὸ δὲ πλῆθος, μὴ μέχρι λειποθυμίης. περιπνευμονίην γὰρ ἐπιφοιτῆσαι κίνδυνος, ἢν τὸ σῶμα ἐπιψυχθὲν, τὴν ψυχὴν ἐκλείπῃ. εἴσω γὰρ τὰ ὑγρὰ ξυνθέει, τῆς ἐκτὸς ἀφαιρεθέντα θέρμης τε καὶ τάσιος. πνεύμων δὲ μανός τε καὶ θερμὸς, καὶ ἐς ὁλκὴν δυνατώτατος. πλευρῶν δὲ γείτνημα, πνεύμων, καὶ κρινωνὸς ἀλγέων. ἀτὰρ καὶ αἱ τοῦδε διαδέξιες, οὐ μάλα περιγίγνονται. περιεστηκῆα δὲ πλευρῖτις ἀπὸ περιπνευμονίης, εὐηθέστερον. χρὴ ὦν ἐπὶ ξυμμέτρῳ τῇ ῥοῇ τοῦ αἵματος μεσηγὺ τὸν ἄνθρωπον ξυλλέξαντα, αὖθις ἀφαιρέειν. εἰ μὲν εὖ ἔχοι αὐτῆμαρ τῆς ἐπανέσιος μακρῆς γιγνομένης. ἢν δὲ μὴ, τῇ ὑστέρῃ. ἢν δὲ μηδὲ ὁ πυρετὸς ἐνδιδῷ. τὰ πολλὰ γὰρ μίην ἡμέρην ὁ πυρετὸς ἴσχει τε καὶ αὔξει. τῇ τρίτῃ ἐν τῇ δευτέρῃ ἐπανέσει ἀφαιρέειν, τῇπερ καὶ τὰ προσάρματα δοτέον λιπαρῶς μὲν χρίσαντα ὅλον τὸν ἄνθρωπον. ἐπὶ δὲ τῇ πλευρῇ καὶ ἔλαιον θέντα μαλθακὸν ξὺν ἀλείφατι θερμῷ, πηγάνου, ἢ ἀνήθου ἀφεψήματος. καταιονέειν δὲ τὸ πλευρὸν εὖ μάλα προσηνέως. μετεξετέροισι δὲ καὶ τὸ ἄλγημα, καὶ ἡ * φλεγμασίη ἐξώκειλε, ὡς δοκέειν τῶν τῇδε τόπων πάθος εἶναι. τὸ δ' ἐστὶ τῶν ἔνδον αὔξησις. τροφῆς δὲ νῦν ὡς ἀμφὶ πάσης

* τέμνειν.

* θερμασίη.

ἰητρείης ἔστω λόγος, ὡς μηδὲν ἐς ἁμαρτωλὴν εἴη. ἐν τροφῇ γὰρ κέεσθαι τὰ φάρμακα· ἀτὰρ καὶ τὰ φάρμακα ἐν τροφῇ. γένει μὲν ὦν θερμὴ καὶ ὑγρὴ, ἤδη λείη καὶ ὁμαλὴ, *σμηγματώδης διαλυτικὴ, λῦσαι, λεπτῦναι φλέγμα δυναμένη. σιτίων μὲν ὦν ἁπάντων πτισάνη προκεκρίσθω. ἐν ἀρχῇ μὲν ἐς χυλὸν διηθημένη, ὡς τὸ στερεὸν αὐτέης διακεκρίσθαι, ξὺν μέλιτι πεπονημένη μοῦνον. πτισάνης δὲ τὰ ξυνήθεα ἐς ἡδονὴν καὶ ποικιλίην φάρμακα, ἀπέστω. νῦν γὰρ ἀρκέει ὁ χυλὸς μοῦνος. ἱκανὴ μὲν ὑγρῆναι καὶ θερμῆναι. δυνατὴ δὲ λῦσαι φλέγμα, καὶ σμῆξαι. αὖθις δὲ ἀνάγειν μὲν ἀπόνως, ὁκόσα ἀνάγεσθαι χρή. ὑπάγειν δὲ ῥηϊδίως τὴν κοιλίην. προσηνὲς δὲ τὸ λεῖον αὐτῆς, καὶ ἐς κατάποσιν εὔκολον. ἀτὰρ καὶ τὸ γλίσχρασμα θερμασίας πραΰνει, ὑμένας καθαίρει, πεπαίνει βῆχας, πάντα μαλθάσσει. αἱ δὲ κριθῆς ἔασι ἀρεταί. δευτέρην δὲ χώρην ἔχουσι οἱ χόνδροι, ὀλίγοισι τοῖσι τῆς πτισάνης ἀγαθοὶ καὶ ἄριστοι ἐόντες. τὸ γλίσχρασμα γὰρ, τὸ λεῖον, τὸ προσηνὲς ἐς κατάποσιν ξυνόν. τὰ δ' ἄλλα πάντα μείους. πεποιήσθωσαν δὲ καὶ οἵδε ἁπλοῖ ξὺν μέλιτι μοῦνον. ἀγαθοὶ δὲ καὶ τράγοι. κακίων (δ') ἐπ' αὐτοῖσι ὄρυζα ξηρῆναι, τρηχῆναι, ἐπίσχεσιν, κάθαρσιν πλευρῶν μᾶλλον ἢ ἐρῆσαι. ἄριστος δὲ καὶ ἄρτος ξηρὸς κοπεὶς, κρησέρῃ σεσησμένος, εὔκρητος, εὔπεπτος, ξὺν μελικρήτῳ διαρκὴς τροφή. ἢν δὲ ἤδη μὲν παρήκῃ ἡ νοῦσος, παρῇ δὲ τὰ σιτία ἀπηυδήκῃ ὥνθρωπος, πτισάνη μὲν ἐκ κριθῆς διδόσθω, λείη,

* μιγματώδης.

quemadmodum & de uniuersa curatione, quo nihil in ea delinquatur, sermonem habeamus. In alimentis enim medicamenta ponentur: quin imò in alimentis medicamenta sunt. Itaque genere calidus humidusque cibus esto, lenis, æquabilis, migmatodes, id est, bene permixtus, dissolutorius: pituitã soluendi, extenuandique potestatem habens. Proinde cibarijs omnibus ptisana anteponatur, initio quidem, quò ipsius crassamentum solidumque reijciatur, in cremorem percoletur, soloque cum melle condiatur. Ab ipsa uerò usitata ad uoluptatem uarietatemque parandam medicamina remoueantur: in hac enim ægritudine solus cremor satis est. Quippe humectare, calefacere, pituitam soluere & detergere, per superiora sine molestia, quæcunque euocanda sunt, euocare, facilè quoque uentrem ducere sola ptisana potest. Ipsius uerò lenitas blanda est & ad deuorandum habilis. Ipsius etiam lentor caliditates mitigat, membranas mundat, tusses concoquit, omnia emollit: tales hordei uirtutes sunt. Halica uerò secundum gradum occupat: quæ cùm pauca quædam cum ptisana communia possideat: ob ea probatur, optimaque censetur. Lentor enim, lenitas, suauitasque in deuorando utrique communia sunt: in cæteris omnibus halicam ptisana antecellit: sed ea quoque simplex cum melle solo conficiatur. Tragi præterea boni sunt. Deterior ipsis oryza est: quoniam siccat & exasperat: potiusque costarum purgationem supprimit, quàm facilem reddit. Optimus quoque est panis aridus, contusus, per subcerniculum transmissus, bene temperatus, concoctu facilis: cum mulsa, quantum satis est, alimenti præbet. Nempè si jam diu morbus producitur, cum dictisque cibarijs homo labare cœpit: ptisana ex hordeo præbeatur

bene

bene trita, bene cocta: condiatur uerò anetho, sale, & oleo tenui puro, non uiscido, non exasperante. At non multum olei cum ptisana coquere praestat. Nam & sorbitionem pinguem reddit, & prauitatem oleum deponit: longâ enim decoctione in cremorem hordei absorptum amplius non apparet. Item porrum cum sua coma, & amygdala amara cum cremore incoquantur. Ita nanque ferculum ad spirationem expediendam commodum medicamentosumque ab his efficitur. Porri autem cum cremore comesti utilitatem iuxta delectationemque summam afferunt. Iam uerò & ouorum bonum succum creantium opportunitas adest. Ac si humida copiosaque per os materia feratur; sulfur ignem non expertum nitrumque in oua inspergito. Sed mirificè prosunt oua nuper à gallina edita ex igne igne caretia: quippe à matre caliditas inest igne quidem humidior, sed aegrotanti familiarior, ut pote animali ab animali. Sin autē pituita glutinosa ac tenax sit; in oua oleum infundito, ac resinam siccam pineam, quò sulfur melius reddatur, inspergito: nec non & terebinthi resinam eliquato. Piper praeterea in ouis, in ptisana, in omnibus epulis, & quaecunque piperi similia sunt, benè proficiunt. Inter carnes extremi pedes in cremoribus eliquati, columbae, gallinae elixae, porcorum cerebra cum omento quidem tosta, sine illo uerò nidore uacantia. Si inter spirandum aeger strepitum non reddit; dandi sunt etiam marini pisces aut saxatiles, quicquid optimum regio ferat. Verum ut neque cupiditate delinquat, neque uictus tenuitate contabescat; ex fructibus malum concedito in aqua, aut mulsa elixum, aut cum adipe assatum:

καθεφθος. ἄνηθον δὲ ἔσω, καὶ ἅλες πτισάνης ἐς ὄψα, καὶ ἔλαιον λεπτὸν, ἄποιον, ἄγλισχρον, ἀστήχυντον. κρέσσον δὲ ξὺν τῇ πτισάνῃ, ὡς μὴ πολλὸν τοὔλαιον ἑψέειν. καὶ γὰρ πίονα ἴσχει τὸ ῥόφημα, καὶ τὴν κακίην τὸ ἔλαιον ὄλλυσι. οὐδὲ γὰρ ἐμφανὲς ἔτι γίγνεται τῇ πολλῇ ἑψήσει ἐς τὸν χυλὸν ἀναποθέν. ἔσω δὲ καὶ πράσον ξὺν τῇ κόμῃ, καὶ ἀμύγδαλα πικρὰ ξὺν τῷ χυλῷ ἑψόμενα. εὔπνοόν τε γὰρ καὶ φαρμακῶδες ὑπὸ τῶνδε γίγνεται, καὶ τὰ πράσα ῥοφηθῆναι ὑπὸ τοῦ χυλοῦ ὀνησιφόρα καὶ ἥδιστα. ἤδη δὲ καὶ ὠῶν καιρὸς εὐχύλων. ἢν δὲ ὑγρὴ καὶ πολλὴ ἀναγωγὴ ἔῃ, θεῖον τοῦ ἀπύρου ἐμπασσέσθω καὶ νίτρον. ἄριστον δὲ τῶν ἀρτιτόκων ὠῶν ῥοφηθῆναι ἐκπυρὸς ἀπύρων. ἀπὸ γὰρ τοῦ μητρὸς ἡ θέρμη, ὑγροτέρη μὲν πυρὸς, οἰκειοτέρη δὲ τῷ νοσέοντι, ὅκως ἐκ ζώου ζώῳ. ἢν δὲ φλέγμα κολλῶδες ἔῃ καὶ γλίσχρον, ἐς τὰ ὠὰ ἔλαιον ἐγχέειν, καὶ ῥητίνης τῆς ξηρῆς τῆς ἀπὸ πίτυος ἐμπάσσειν, ὅκως τὸ θεῖον κρέσσον ἔῃ, καὶ τῆς ἀπὸ τερμίνθου δὲ τήξαντα. καὶ πέπερι ὀνηϊστὸν καὶ ἐν ὠοῖς καὶ ἐν πτισάνῃ, καὶ ἅπασι τοῖσι ἐδέσμασι, καὶ ὁκόσα πεπέρι ξυνῳδά. κρεῶν ἀκρόποδες ἐν χυλοῖσι τακεροὶ, πέλειαι, ἀλεκτορίδες ἑφθαί. συῶν ἐγκέφαλοι, ὀπτοὶ μὲν σὺν τῷ ἐπιπλόῳ. ἄνευ δὲ τούτου ἀκνίσσοι. ἢν δ' ἀκέρχνος ἔῃ, δοτέον καὶ θαλασσίων, ἢ πετραίων, ὅ, τι ἂν ἄριστον ἡ χώρη φέρῃ. ὡς δὲ μὴ ἁμαρτάνῃ ἐπιθυμίῃ, μηδὲ συντήκηται ἐν τῇ λεπτῇ διαίτῃ ὁ νοσέων, χαρίζεσθαι ὀπώρης * μήλων ἑφθῶν, ἐν ὕδατι ἢ μελικρήτῳ ἢ στέατι ὀπτῶν.

* μήλων ἑφθ.

ἀφαιρέειν δὲ χρὴ τοῦ λέπυος, καὶ τῶν ἐντὸς τρηχέων ξὺν τοῖσι σπέρμασι. ἐφ' ὥρης δὲ καὶ σύκων. ἀτὰρ καὶ τῆς ἄλλης δοτέον, ὁκόσον ἂν ᾖ ἀβλαβὴς ἡ ὀπώρη, ἀλλὰ καὶ ὀνήϊστος. ἀμφὶ μὲν ὦν τροφῆς, τάδε. ἐπὶ δὲ τῷ πλευρῷ κέεσθαι χρὴ ἔρια θυμιηθέντα θείῳ, λίπαϊ δεδευμένα, ἔνθα ἄνηθον ἕψηται ἢ πήγανον. ξυνεχὲς δὲ τελέοισι τὸ πλευρὸν καταιωνεῖν, ἠδὲ ἐπιπλάττειν πρὸ τῆς προσαρσίος περὶ τοῖσι ξυνήθεσι πλάσμασι, μελίλωτον ἑψηθὲν ξὺν μελικρήτῳ, ξυμμίσγοντα μήκωνος τῆς σαρκὸς ἑψημένης, καὶ μάννης ἄλευρον ἐμπάσσειν. ἢν δὲ ὑγροτέρη ἡ ἀναγωγὴ καὶ πολλὴ, *αἴρης ἄλευρον, ἢ ἐρυσίμου ξυμμίσγειν, καὶ νίτρον ἐμπάσσειν. ἢν δὲ μῆκος ἤδη τῆς νούσου γίγνηται, καὶ τῆς ὀδύνης *ἐγκεομένης, καὶ ὑγρῆς καθάρσιος γιγνομένης, ἔμπυον μὲν ἐλπὶς τὸν ἄνθρωπον ἔσεσθαι. σίνηπι δὲ ξυμμίσγειν καὶ *κάγχρυς τοῖσι ἐπιπλάσμασι. ἢν δὲ καὶ ψυχρῶν τῶν τόπων εἴσωθεν τοῖσι κάμνουσι αἴσθησις γίγνηται, ὄξος παραχέειν. χρὴ δὲ ἐνεργὸν ποιέεσθαι ἐς πολλὸν τὴν θερμασίην τῶν ἐπιπλασμάτων διαρκέειν. κρέσσων γὰρ ἤδη καὶ ἡ θέρμη τῶν ἐπιπλασμάτων νεοχμώσιος. ἔστωσαν ὦν θάλψιες ἐν κυρβασίῃσι διὰ εἰδῶν, κέγχρου, λίπαος θερμοῦ τοῦ ἐν κύστεσι. κοῦφον δ' ἔστω πᾶν μηχάνημα πυρίης, ὡς μὴ τὰ ἄχθεα πρὸς τῷ πόνῳ, πόνον ἐνδιδοῖ. τοῖσδε δὲ μέσοι καὶ ἐπὶ τῇ τροφῇ χρέεσθαι, ἢν ξυνεπείγῃ τὸ ἄλγος. ἤδη δὲ ἐπὶ τοῖσδε καὶ σικύης καιρὸς γένοιτο. ἄριστος δὲ ὁ μετὰ ἑβδομάδα. πρόσθεν δὲ, μὴ ξυνεπειχθέης. οὐ γὰρ εὐήθεες αἱ νοῦσοι, ὁκόσαι

*στέμφυς ἄλευρον.
*ἐγκαιομένης.
*κάχρυος.

sed corium & interiora aspera cum seminibus abijciantur. Tempore quoque illo, quod Horam Græci nominant, fici, & alij id genus fructus concedantur: quatenus, scilicet, innoxij sunt, quin potius adjumentum præstant. Hæc sanè de alimentis abunde sint. Lateri autem lanæ superdentur sulfure fumigatæ, unguine imbutæ, in quo anethum rutaue incocta sit. Iugiter his latus madefaciendum, cataplasmatisque ante cibi assumptionem tegendum est. Præter usitata cataplasmata sertulam in mulsa elixam accipito, cui papaueris carnem incoctam commisceto, mannæ quoque puluisculum inspergito. At si humidius sputum copiosumque reijcitur, lolij farina, aut irionis commiscenda est, & nitrum inspergendum est. Cæterum si morbus productior fit, dolor est pertinax, & humida fit expurgatio; tunc purulentum hominem fore speratur. Itaque sinapi & cachrys cataplasmatis ad miscenda sunt. Sed si penitiores locos ægroti frigidos esse persentiunt, acetum affundito. Illud autem efficere operæ pretium est, ut cataplasmatum calor diu efficax permaneat. Melior est enim id genus caliditas, quam cataplasmatum innouatio. Proinde calefactiones in sacculis ex hujusmodi, ut pote ex milio fiant, aut ex calenti oleo in uesica incluso. Omnis uero fotus machinatio, ne pondera dolori dolorem adijciant, leuis esto. His enim leuibus & assumto cibo, cum dolor infestat, uti nihil prohibet. Iam uero post hæc etiam admouendæ cucurbitulæ occasio adest. Sed hoc post septimum diem facere optimum fuerit: ante ne festines. Haud enim placidi morbi sunt, quicunque

ante

ante septimum cucurbitam requirunt. Esto autem magna, omni ex parte lata, dolentem locum ambire ualens. Quippe cùm haud interius descendat dolor, sed in latitudinem diffusus sit. At flamma sub cucurbita multa esto: quò non solum attrahat, uerum etiam ante ignis extinctionem calefaciat. Extincto igne scarificandum est, tantumque sanguinis, quantum uires permittunt, detrahendum. Multo uerò plus esto, quàm si alia de causa de præcordijs sanguinem haurires. Nam maximè perspicuum est, quòd in lateris morbo uexatis à cucurbita percipitur adjumentum. Sal quidem, aut nitrum in scarificationibus mordacia sunt ac dolorifica, sed salutaria. Quapropter considerandæ sunt hominis uires & ingenium: nam si forti animo ac tolerans sit, sal inspergendus est, non ipsis ulneribus ita, ut ipsa contingat: sed super linteolum oleo madidum inspergatur. Id uerò super locum scarificatum extendito: humiditates enim ex salis colliquatione manantes minus, quàm sal, mordaces sunt. Sed multo oleo perfundendum linteolum est, quò hujus lenitate morsionis dolor retundatur. Secundo die autem cucurbitam affigere mirificè juuat: ut ex ulneribus tenuis quædam sanies extrahatur. Id uerò priore cucurbita multo est efficacius, multoque magis uires conseruat. Neque enim sanguis, aut alimentum, sed sanies emanat. Atque id quidem facito, cùm prius uires exquisitè perpenderis. Die tertio ceratum cum cyprino oleo & rutaceo imponito. Quod si ulterius purgatione sputa indigeant, in ceratis resinam eliquato, aut sulfur ignem nō expertum admisceto;

πρὸ ἑβδόμης ἀπαλλέξουσι *συκίην. ἔστω δὲ μεγάλη, εὐρεῖα πάντη, ἀμφιχεῖν τὸ ἀλγέον χωρίον ἱκανή. οὐ γὰρ ἔσω ἐνδιδοῖ τὸ ἄλγος, ἀλλ' εἰς εὖρος κέχυται. ἔστω δὲ καὶ ἡ ὑπὸ τῇ συκίῃ φλὸξ πολλή. ὡς μὴ μοῦνον ἑλκύσαι, ἀλλὰ καὶ ἀλεῆναι πρὸ τῆς ἀποσβέσιος τοῦ πυρὸς καὶ μετὰ τὴν ἀπόσβεσιν ἀποχαράξαντα, ἀφαιρέειν αἷμα, ὁκόσον ἂν ἡ δύναμις παρείη. πολλὸν δ' ἔσω πλέον ἢ ἀπ' ἄλλης προφάσιος ἀπὸ τῶν ὑποχονδρίων ἀφαίρεσις αἵματος. ἐπιδηλοτάτη γὰρ ἐπὶ τῶν πλευριτικῶν. ἡ ἀπὸ συκίης ὠφελείη. ἅλες δὲ ἢ νίτρον ἐπὶ τῇσι χαράξεσι, δηκτικὸν μὲν καὶ ἀλγεινόν, ὑγιεινὸν δέ. ἀλλὰ ξυντεκμαίρεσθαι τῆς δυνάμιος, καὶ τοῦ ἀνθρώπου τὸν τρόπον. ἢν γὰρ ἀλκήεις τὴν ψυχὴν καὶ καρτερὸς ἔῃ, ἐμπάσσειν τῶν ἁλῶν, μὴ αὐτοῖσι τοῖσι ἕλκεσι ὡς αὐτέων ψαύειν, τῇ δὲ ὀθόνῃ ἐπιπάσσειν δεδευμένῃ τῷ λίπαϊ, ἢ δὲ ἐπιπετάσσειν τῷ *χωρίῳ. οἱ γὰρ ἐκ τῆς συντήξιος ἰχῶρες, τῶν ἁλῶν εἰσὶ ἀδηκτότεροι. πολλὸν δὲ τοῦ λίπαος καταιονέειν χρή, ὅκως τῷ προσηνεῖ τοῦδε ἀμβλύνῃ τὸ ἄλγος τῆς δήξιος. δευτέρῃ δὲ ἡμέρῃ, ἄριστον τὴν συκίην προσβάλλειν, ὡς ἐκ τῶν τρωμάτων ἑλκύσαι τις λεπτὸς ἰχώρ. τόδε, πολλὸν μὲν τῆς ἐμπροσθεν συκίης ἀνυσιμώτερον. πολλὸν δὲ τῆς δυνάμιος φυλακτικώτερον. οὐ γὰρ αἷμα, ἡ τροφή, ἀλλὰ ἰχὼρ ἐκρέει, καὶ τόδε μετὰ τὸ προευκρινήσας ἀμφὶ τῆς δυνάμιος πρῆξον. τῇ τρίτῃ δὲ κηρωτὴν ξὺν τῷ κυπρίνῳ καὶ πηγάνῳ τιθέναι. ἢν δὲ ἐπὶ καθάρσιος τὰ *πτύαλα δέηται, τοῖσι κηρώμασι ῥητίνης ξυντήκειν, ἢ θείου τοῦ ἀπύρου ξυμμίσγειν.

* σικύην, ὃ καὶ ἀληθέστερον δοκεῖ.

† χώρῳ.

* πτύαλα.

καὶ αὖθις πυρίην τὸ χωρίον ἔχειν, ὡς τρόπος δὲ σικύης, ἔχειν ὦν χρὴ κεραμεοῦν κοῦφον τὸν ἁρμόζοντα τῇ πλευρῇ, *εὐρὺ, ἢ τὸ χάλκεον, *πρηνὲς ἐπὶ τὰ χείλεα ἀμφιθεῖναι τοῖσι ἀλγέουσι. ὑποτιθέναι δὲ φλόγα μεγάλην ξὺν λίπαϊ, ὅκως ζῶσα ἐς πολλὸν διαρκέῃ χρόνον. μὴ περισφίγγειν δὲ τὰ χείλεα πρὸς τῇ σαρκὶ, ἀλλ' ἐς διαπνοὴν διαδοχή τις ἔστω, ὡς μὴ διασβεσθείη τῇ πνιγί. ἐς πολλὸν δὲ ἐξάπτεσθαι. ἡ γὰρ ἔνδον ἐκείνου θέρμη, ἄριστον μὲν πυρίημα, ἀγαθὴ δὲ πρόκλησις ἱδρώτων. χρὴ δὲ μηδὲ τὴν κάτω ἰητρείην ὑπερορῆν, ἀνδράσι μὲν ἐς τὸ ἔντερον πηγάνινον ἔλαιον ἐγχέοντα. γυναιξὶ δὲ καὶ ἐς ὑστέρην. διηνεκέα δὲ τὰ πινόμενα καὶ καταπότα ἔστω, μελίκρητον ξὺν τῷ πηγάνῳ, καὶ χυλῷ πτισάνης ἢν ξυνεχὲς βήσσῃ, ὡς ἐν τροφῇ φάρμακον. ἢν δὲ μὴ τροφῆς καιρὸς ἔῃ, *ἔστω δή τι καὶ τῶν ποικίλων *πινέριον ξὺν μέλιτι ἑψηθὲν ἐς σύστασιν. τὰς δὲ χρὴ σφαίρας μέγεθος ὅσον κυάμου, στρογγύλας ἐούσας διδόναι ὑπὸ τὴν γλῶτταν ἔχειν διαφέροντα τῇδε κἀκεῖσε, ὡς μὴ καταποτὸν, ἀλλὰ τηκτὸν ἔῃ. προσηνὲς δὲ καὶ τὸ διὰ τοῦ μήκωνος ξὺν μέλιτι καὶ μελιλώτῳ φάρμακον λεῖον καὶ ὑπνικόν. τάδε μέν τι καὶ πρὸ τοῦ ἄρσιος, καὶ ἐπ' αὐτέῃ, καὶ ἐπὶ τῷ ὕπνῳ διδόναι. ἀσίτῳ δὲ, τὰ φαρμακώδεα κνίδης καὶ λίνου τοῦ σπέρματος, καὶ ἀμύλου, καὶ κώνου τοῦ *κοκκάλου λείου ἑκάστου κύαθον, καὶ ἀμυγδαλῶν τῶν πικρῶν πέντε καὶ εἴκοσι τὸν ἀριθμόν. τόσοι δὲ καὶ πεπέριος κόκκοι. φωχθέντα δὲ χρὴ λεῖα μέλιτι ἐς αὖ *ἔκλειγμα φυρῆν. τῶν δόσις μυστίλη

*ἁρμόζοντα. *εὐρὺν. *τὸν. *πρηνέα. *ἔσω. *πικέριον. *κοκκάλου. *ἔλειγμα.

atque iterum fotum loco adhibere. Porrò modus cucurbitæ talis esto. Fictile uas habendum est, leue, lateri congruens, latum: aut æneum. Id pronum in labra dolentibus lecis circumponito: flammam uerò multam cum oleo subijcito, quò uiuens flamma in longum tempus sufficiat. Vasculi autem oras carni ne imprimito, sed ad difflationem transitus aliquis esto, quò minus suffocata flamma extinguatur. Diutius uerò illam accendere expedit. Nam intra uas illud inclusa caliditas optimum fomentum est, & bona sudoris prouocatio. Neque uerò medelam inferioribus partibus adhibendam negligere oportet: uiris quidem in anum rutaceum oleum, mulieribus autem & in uterum infundendum est. Perpetuò sane quæ bibuntur, ac deuorantur, sunto, mulsa cum ruta & succo ptisanæ, si continenter tussit: ut in alimento medicamentum sit. Verum si nondum alimenti præbedi tempus, aliquod compositū, quod Piceriū Græci dicunt, accipiatur ex uarijs constans, cum melle ad consistentiam decoctum. Globulos autem fabæ magnitudinem æquantes, turbinatosque dare oportet sub lingua continendos, huc atque illuc iactandos: ut non deuorabile, sed eliquabile sit. Suaue quoque est id, quod ex papauere cum melle ac sertula campana medicamen conficitur lene, atque somniferum. Hæc utique & ante cibi assumtionem, & assumto cibo, & post somnum ipsum præbenda sunt; sed jejuno medicamentosa exhibeantur. Quale est, quod hæc accipit, urticæ, lini seminis, amyli, nucis pineæ, cujusque contriti cyathum, amygdala amara numero uiginti quinq; totidem & piperis grana. Oportet autem hæc torrere, ac trita cum melle ad eclegmatis temperaturam permiscere. Horum detur mystilla una

una. Si liquida crudaque excreat, myrrhæ pondo drachmas duas, croci pondo drachmam unam, piperis grana quindecim, cum mellis pondo libra subigito. Id sane medicamentum & ante cibi acceptionem mystillæ dimidiatæ mensura dari debet: bene facit in longo lateris morbo, quando & oxymel dare conuenit, si spirandi urgeat difficultas. Frigidam uerò aquam quicunque medici pleuriticis concesserunt; neque qua ratione id fecerint, assequi ualeo, neque experimento confirmare. Quippe si qui à frigida periculum euitarunt; hi profectò mihi non laborare pleuritide uisi sunt. Verùm apud uetustiores etiam Medicos species quædam concursus pleuritis, seu lateralis morbus uocabatur: cùm bilis esset excretio, cum dolore lateris, & exigua febre, uel etiam sine febre. Huiusmodi sane affectus nomen quidem pleuritidis, rem uerò non obtinet. Quin etiam spiritus nonnunquam in latere conclusus sitim, dolorem prauum, mollemque caliditatem excitat: id quoque uitium ignari homines Pleuritin nuncuparunt. His nempe frigida aqua remedio esse poterit, cùm prospera utentis fortuna extincta sitis erit, bilis ac spiritus per inferiora subducetur, & dolor & caliditas exhalabunt. Verùm in lateris inflammatione & succingentis membranæ tumore non solum frigida aqua, sed etiam frigida respiratio noxia est. Itaque si ex prius tradita medendi ratione incolumes redduntur pleuritici, paulum tamen adhuc tussiunt, & caliditas subinde repetit, atque infestat; adhæc penitus discutienda maturandum est. Aut enim quæ relinquuntur, recidiuas faciunt, aut ad suppurationem conuertuntur.

ἢν δὲ ὑγρὰ καὶ ἄπεπτα, ἀνάγκη σμύρνης ὁλκῆς * δύο. κρόκου * μιῆ, πεπέρεος * κόκκοι δεκαπέντε, μέλιτι φυρῆναι λίτρα μιῇ. τόδε μέντοι ἤδη τὸ φάρμακον, καὶ πρὸ τοῦ ἀρίστου δοτέον μυστίλης ἥμισυ. ἀγαθὸν τόδε ἐπὶ τοῖσι χρονίζουσι, εὖτε καὶ ὀξύμελι διδόναι χρὴ, ἢν δυσπνοίη ξυνεπείγῃ. ψυχρὸν δὲ ὕδωρ ὁκόσοι τῶν ἰητρῶν τοῖσι πλευριτικοῖσι ἔδοσαν, οὔτε ὁκοίῳ λόγῳ ξυμβαλέειν ἔχω, οὔτε τῇ πείρῃ πιστώσασθαι. εἰ γάρ τινες ἀπὸ ψυχροῦ διηλλάξαντο τὸν κίνδυνον, οἱ δέ μοι οὐκ ἐδόκεον * εἶναι πλευριτικοὶ, ἀλλὰ καὶ τοῖσι παλαιοτέροισι ἰητροῖσι * ἰδέη τις ξυνδρομῆς πλευρῖτις ἐκικλήσκετο, χολῆς ἐκκρίσιος ἐοῦν ξὺν πόνῳ πλευροῦ ἐπὶ σμικρῷ πυρετῷ, ἢ καὶ ἄνευ πυρετοῦ. τόδε μέντοι τὸ πάθος, οὔνομα μὲν πλευρίτιδος, τὸ δὲ πρῆγμα οὐκ ἴσχει. ἀλλὰ καὶ πνεῦμά κοτε ξυνιστὰν ἐν πλευρῷ, δίψαν ἐνδιδοῖ, καὶ ὀδύνην πονηρὴν, μαλθακὴν τε θέρμην. καὶ τόδε ἐκάλεσαν ἄνδρες ἀίδριες πλευρῖτιν. ἐπὶ τῶνδε ὦν ὕδωρ ψυχρὸν ἄκος ἂν γίγνοιτο εὐτυχίῃ τοῦ χρεομένου. ἐσβέσθη μὲν ἂν τὸ δίψος, ἡ δὲ χολὴ καὶ τὸ πνεῦμα ὑπηλάθη, καὶ διέπνευσε τὸ ἄλγος καὶ ἡ θέρμη. ἐπὶ δὲ φλεγμασίῃ πλευροῦ, καὶ τοῦ ὑπεζωκότος πρήσει, οὐ μόνον ὕδωρ ψυχρὸν, ἀλλὰ καὶ ἀναπνοὴ ψυχρὴ κακόν. ἢν ὦν ἐκ τοῦ πρόσθεν ἰητρείης περιγίγνωνται οἱ πλευριτικοὶ, ἔτι δὲ βραχέα βήσσωσι, καὶ θέρμη ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε ἵκηται, αὖθις χρὴ διαλύειν τάδε. ἢ γὰρ ὑποστροφὰς ποιέει τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα, ἢ ἐς ἐμπύησιν τρέπεται.

APE-

ΑΡΕΤΑΙΟΥ ΚΑΠΠΑΔΟΚΟΥ, ὀξέων νούσων θεραπευτικὸν βιβλίον δεύτερον.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΠΝΕΥΜΟΝΙΗΣ.

Κεφάλ. α.

Κατοξὺ καὶ ἐπίκαιρον κακὸν φλεγμασίη, καὶ πνῆσις τοῦ πνεύμονος, ἐφ' οἷα πνὶξ ὀλιγοχρονίη. χρὴ ὦν αὐτίκα, ἤδ' ὠκέα ἔμμεναι τὰ ἀλεξήματα. τάμνειν αὐτίκα τὰς ἐπ' ἀγκῶνι φλέβας. εἴτ' ἀμφω ἅμα ἐπὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μᾶλλον, ἢ ἐν μιῆς μέζονος. ὡς ἀφ' ἑκατέρης τῆς χώρης τοῦ πνεύμονος ἡ ἀντίσπασις τῶν ὑγρῶν ἔη,

ARETAEI CAPPADOCIS DE acutis morbis curandis,

LIBER II.

CVRATIO PVLMOnariæ,

Caput I.

PEracutum lethaleque malum est inflammatio, *inflatioq́;* pulmonis: quas strangulatus breuis consequitur. Igitur æquis resistentiæ uiribus, maturèque ferenda subsidia sunt. Protinus in cubito uenæ aperiantur, sine utraque, in dextra uidelicet ac leua manu, idque potius: siue una tantu, & ea major, quo ab utraq; pulmonis regione humiditatu reuulsio,

non

non tamen usque ad animi deliquium fiat: strangulatum enim animi deliquium auget. Cæterùm si uel paulum respirauerit; tunc supprimendus sanguis est, ac denuò postea mittendus. Nam si à sanguine morbi causæ prouenerint, eas uenæ sectio tollit. Atqui seu pituita, seu spuma, seu quæuis alia humiditas tumefaciat, uenarum inanitiones ampliorem pulmonis locum ad respirationis transitum efficiunt. Opus est autem humores & flatus post uenæ sectionem deorsum uersus trahere, nitro, melle, ruta, resina terebinthi liquida sedem oblinendo. Sed missionis sanguinis loco, si quod majus impedimentum sit, acrem succum per clysterem in sedem immittito; ut puta, salem cum nitro, aut terebinthi resinam cum melle. Ruta quoque in oleo, & hyssopum in aqua decocta. Item cucurbitæ syluaticæ carnes interiores in aqua excoctæ conueniunt. Præterea inanes cucurbitulæ egregiè faciunt, si tergo, dorso, præcordijsque ubique adhibeantur. Quod sicubi pectus carnulentum sit, quò minus circum ossa cutim cucurbitula incumbens affligat, ibi eam affigito. Nam si ad quancunque partem corporis humores distrahantur, & spiritus ad extima euocetur, quibus pulmo opprimitur, aliquod mali solamen inuenias. Omni enim ex parte pulmonaria obsidenda impugnandaque est. Verùm neque ullum ex his medicamentis, quæ ore sumpta conducunt, despiciendum est. Quippe ea est natura pulmonis, ut siue rectè ualeat, siue ægrotet, ad se humores alliciat. Quocirca ejusmodi medicamenta præbeantur, quæ humores ad transpirandum attenuent, lubricos fluxilesque ad extrudendum efficiant.

μὴ μέσφι λειποθυμίης. προστιμωρέει γὰρ τῇ πνιγὶ ἡ λειποψυχίη. ἀλλὰ κἢν σμικρὸν ἀναπνεύσωσι, ἐπισχόντα χρὴ τὴν ῥοὴν αὖθις ἀφαιρέειν. ἢν γὰρ ἐξ αἵματος αἱ προφάσιες ἔωσι, αὐτὴν τὴν αἰτίην ἡ φλεβοτομίη ἄγει. ἤν τε φλέγμα, ἢ ἀφρὸς, ἤ τι ἄλλο τῶν ὑγρῶν πρήσῃ, αἱ τῶν φλεβῶν κενώσιες εὐρυτέρην τὴν τοῦ πνεύμονος ποιέουσι χώρην ἐς δίοδον τῆς ἀναπνοῆς. χρὴ δὲ καὶ κάτω ἄγειν ὑγρὰ καὶ φύσας, ἐπὶ μὲν φλεβοτομίης διαχρίοντα τὴν ἕδρην λίτρῳ, μέλιτι, πηγάνῳ, ῥητίνῃ τῇ ἀπὸ τῆς τερμίνθου τῇ ὑγρῇ. ἀντὶ δὲ τῆς φλεβοτομίης, εἰ μέζων ἡ κώλυσις ἔοι, ἀποκλύζειν χυλῷ δριμέϊ, ἁλσὶ μὲν πρὸς τῷ λίτρῳ, ἢ ῥητίνῃ δὲ τῆς τερμίνθου ξὺν τῷ μέλιτι. πήγανον δὲ ἐν τῷ ἐλαίῳ, καὶ *ὕσσωπον ἐν τῷ ὕδατι ἑψηθέντα, καὶ κολοκύντης δὲ τῆς ἀγρίης αἱ σάρκες αἱ εἴσω ἑψηθεῖσαι ξὺν ὕδατι, ἄρισται. σικύαι κοῦφαι ἐς τὰ μετάφρενα καὶ τὸν νῶτον, καὶ τὰ ὑποχόνδρια πάντῃ ξύμφοροι. ἢν δέ πως ὁ θώρηξ εὔσαρκος ἔῃ, ὄκως μὴ ἀμφὶ τοῖσι ὀστέοισι τὸ δέρμα ἡ σικύη ἀμφιθλάσοι ἐρείδουσα, καὶ τῷδε προσβάλλειν. ἢν γὰρ πάντῃ τοῦ σώματος τά τε ὑγρὰ ἐφέλκυσται, καὶ τὸ πνεῦμα ἔξω πταίνηται, οἷσίπερ ὁ πνεύμων πνίγεται, ἀνάπνευσις αὖ γίγνοιτο τοῦ κακοῦ. πάντῃ γὰρ πολιορκέειν χρὴ τὴν περιπνευμονίην. ἀτὰρ μηδὲ τῶν διὰ στόματος ὠφελεόντων φαρμάκων ὑπερορῆν μηδέν. ἕλκει γὰρ ὁ πνεύμων καὶ ὑγιαίνων ὑγρὸν, καὶ ἢν νοσῇ. φαρμάκων διδόναι ὧν, ὁκόσα λεπτύνει τὰ ὑγρὰ ἐς διαπνοήν, ἤδε ὀλισθηρὰ καὶ εὔεργα ἐς ἀναγωγὴν τεύξει.

πίνειν

πίνειν μὲν ἐς τάχος τῆς ὠφελείης, λίτρον ξὺν ὑσσώπου ἑψήματι, ἢ ἅλμην ξὺν ὄξεϊ, καὶ μέλιτι, ἢ σίνηπι ὑγρὸν ξὺν μελικρήτῳ. ἐμπάσσειν δὲ ἑκάστῳ καὶ τῆς ἴριδος τῆς ῥίζης, καὶ πεπέριος εὔτολμον. αὐτὰρ καὶ τάδε ξηρὰ σήσαντα ξὺν μέλιτι διδόναι. ἢν δὲ ἄϋπνοι ἔωσι δι' ἡμέρης, ἠδὲ * ἐγρηγορῶσι πάννυχοι, δέος μὴ ὁ ἄνθρωπος μανῇ, καὶ ποικίλων φαρμάκων ὑπνωτικῶν χρέος, ἢν μήτι ἐνδιδῷ ἡ νοῦσος, ὅκως καὶ τὴν ταλαιπωρίην ὁ τῶν φαρμάκων καιρὸς εὐνάσῃ. τὰ πολλὰ γὰρ γίγνεται καρώδεα. ἢν δὲ ἐν ἀκμῇ τοῦ πνιγὸς, καὶ ὑπὸ τῷ ὀλέθρῳ φάρμακον διδῷς, θανάτου ἂν εἴης παρὰ τοῖσι δημότῃσι αἴτιος. χρὴ δὲ καὶ τὰ σιτία ἴκελα ἔμμεναι, δριμέα, λεπτὰ, διαλυτικὰ παχέος, σμηγματώδεα λαχάνων πράσον, ἢ κορωνόπους, ἢ κνίδη, ἢ κράμβη ἐν ὄξει ἑψηθεῖσα. αὐστηρὸν δὲ, πτισάνης ὁ χυλὸς τοῦ ὀριγάνου, ἢ ὑσσώπου προσλαβὼν, ἠδὲ πεπέριος καὶ λίτρου πλεῖον ἀντὶ τῶν ἁλῶν. χόνδροι ξὺν μελικρήτῳ καθέφθοι. ἄφυσα δὲ πάντα ἐν τῇ ἑψήσει ἔστω. κακὸν γὰρ περιπνευμονικοῖσι φῦσαι. οἶνος ποτὸν, ἢν ἄπυροι ἔωσι, μὴ πολλόν τι τοῦ στύψιος ἔχων. πυκνωτικὸν γὰρ σωμάτων ἡ στύψις. χρὴ δὲ τουτέοισι ἀραιοῦν μὲν τὰ μέρεα μᾶλλον. πολλὸν δὲ ἄγχυλα πτύελα. τὸ ξύμπαν δὲ ὀλίγον ἔστω ποτόν. πνεύμονι γὰρ τέγξις κακὸν, οὕνεκεν πνεύμων ἀπὸ στομάχου ἕλκει καὶ κοιλίης. θώρηξ δὲ ἐσκεπάσθω εἰρίοισι ξὺν λίπαϊ καὶ λίτρῳ, ἢ ἁλσί. ἄριστον δὲ χρῖσμα τὸ διὰ τῆς * λημνίσιδος. σίνηπι ξηρὸν ξὺν κηρωτῇ ὑγρῇ, καὶ τὸ ξύμπαν ἔξω ἄγειν,

* ἐγρήγορσις πάννυχος.

* λημνίσιδος.

Propinetur quidem celeriter iuuandi causa nitrum cum hyssopi decocto, aut muria cum aceto & melle, aut sinapi humidum cum mulsa. Singulis autem iridis radicem & piper inspergere auso bene cedit. Item hæc arida cribrato, & cum melle exhibeto. Quòd si interdiu insomnes sint, & noctem quoque totam peruigilent, ne hominem furor corripiat, metus est: uariisque somnificiis medicamentis, nisi ægritudo remittat, uti decet: quò medicamenta in tempore data morbi acerbitatem leniant & obtundant. Multa uerò soporifera sunt. At si in strangulationis impetu, jamque aduentante interitu medicamen præbeas, apud tuos contribules mortis ejus autor appellaberis. Alimenta pariter eiusmodi esse debent, acria, uidelicet tenuia, crassitudinem dissipantia, extergendique facultatem habentia. Inter olera porrum, aut cornicis pes, aut urtica, aut brassica in aceto incocta. Inter frumentacea uerò ptisanæ cremor, parum origani, aut hyssopi, nec non piperis, sed plus nitri loco salis accipiens. Alica præterea mulsæ incocta prodest. Omniaque per elixationem flatum abijciant: flatus enim uomica pulmonis laborantibus infesti sunt. Vinum, si febre uacant, quod haud ita multum adstringat, potui detur: quippe densat corpora adstrictio. Istis uerò membra potius laxanda sunt, sputique eductioni studendum. Sed in totum potus modicus esto, cùm pulmoni madefactio inimica sit: quoniam à gula atque uentriculo trahit. Thorax autem lanis oleo imbutis cum nitro, aut sale contegatur. Optima inunctio est ea, quæ ex adarce fit. Sinapi etiam aridum & cum cerato humido prodest. Atque in summa & humores & calor, & spiritus foras educendi sunt. Huic

Huic rei opitulantur acrium olfactus atque illitio, & extremorum deligatio. Hæc facienti nisi morbus cedat, de hominis ualetudine actum est.

DE SANGVINIS rejectionis curatione.

Caput II.

OMnes sanguinis effusiones haud mitis uitium sunt, non modi solum ratione, ut si per fracturam, aut erosionem, uerum etiam si per rarefactionem effunditur. Neque si ex pectore, aut pulmonibus, aut stomacho, aut iecore fertur, periculosum est, è capite uerò si defluit, minorem noxam affert: sanguinis enim exitus est: sanguis autem omnium est alimentũ, omnium calor, omniũ color, terroremq; incutit, sanguinem ab ore utcunq; manantem intueri: malumq; est, si à primario uiscere: pejus uerò si ob fracturam, aut erosionem profunditur. Huius itaq; uitij Medicus ad opē ferendā maturet necesse est. In primis quidem aërem frigidiorem ad respirationem deligito, conclaue non titubans, cubile firmum, quò nullam in partem quatiatur, inhabitet: concussiones enim malum exasperant, stratum solidum, haud multum cedens, neque profundum, neque calidum esto. Positus figuraue corporis erecta sit. Ne sermocinentur, nē ue sermones audiant. Animi absit perturbatio, sed contrà oblectamentis leniatur: siquidem id genus ægrotos magna animi consternatio corripit. Quis enim uomens sanguinem mortem instantem non perhorrescat? Igitur si sanguine referti sunt, & uenas prominentes habent, in qualibet sanguinis profusione uenam pertundito. Nam siue ex fractura, siue ex erosione profluit, sectio uenæ conducit. Sin rarefactio in causa est, ne multitudo uenam effringat, metuendum. Cædenda autem est caua in cubito uena.

καὶ ὑγρὰ, καὶ θερμασίην, καὶ πνεῦμα. ἀρήγει καὶ ὄσφρησις δριμέων, χρίσιες, ἄκρων δεσμός. τάδε μέντοι ποιέοντι, ἢν μὴ εἴκῃ ἡ νοῦσος, ἀνέλπιστος ὁ ἄνθρωπος.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΑΙματος ἀναγωγῆς.

Κεφαλ. β.

Πᾶσαι δὲ ἐξ ἀναγωγῆς αἵματος οὐκ εὐήθεες, οὐ τοῦ τρόπου μοῦνον, ἢν ἐκ ῥήξιος ἢ διαβρώσιος, ἀλλὰ κἢν ἀραιώσις φέρῃ, οὐδ' ἢν ἀπὸ θώρηκος, ἢ πνεύμονος, ἢ στομάχου, ἢ ἥπατος, τῶν κινδυνωδέων. ἀλλὰ κἢν ἀπὸ κεφαλῆς ἡ ἀσινεστέρη. αἵματος γὰρ ἡ φορή. αἷμα δὲ πάντων τροφή. πάντων δὲ θέρμη, πάντων δὲ χροιή. καὶ φοβερὸν μὲν ἰδεῖν διὰ στόματος ὁκωσοῦν ῥέον. κακὸν δὲ, ἤν τε ἀπὸ σπλάγχνου καιρίου. κάκιον δὲ, ἢν ἐκ ῥήξιος καὶ διαβρώσιος. χρὴ ὦν τὸν ἰητρὸν τοῦ πάθεος ξυνεπείγειν μᾶλλον ἀρήγοντα. καὶ πρῶτον μὲν ψυχρότερον αἱρέεσθαι ἠέρα ἐς ἀναπνοὴν, στηκὸν ἐπίπεδον, κλίνην ἑδραίην ὅκως μηδὲν σείηται. ἐρεθιστικὸν γὰρ αἱ σείσιες. κοίτη δὲ στερεὴ, μὴ κάρτα εἴκουσα, μηδὲ βαθείη, ἄθερμος. ὄρθιον δὲ τὸ σχῆμα. ἡσυχίη λαλιῆς ἠδὲ ἀκουσμάτων. ψυχῆς ἀταραξίη, εὐθυμίη. πάγχυ δὲ τοῖσι τελέοισι ξυνομαρτέει δυσελπιστίη. τίς γὰρ ἐμέων αἷμα, θανάτου οὐκ ὀρρωδέει. ἢν ὦν πολύαιμοι καὶ ἐπίφλεβοι ἔωσι, ἐπὶ πάσῃ ἰδέῃ ἀναγωγῆς τάμνειν φλέβα, ἤν τε γὰρ ἐκ ῥήξιος, ἢ διαβρώσιος, εὐάρμοστος φλεβοτομίη, ἤν τε ἐπ' ἀραιώσι, δέος μὴ ἀπορρήξῃ τὸ πλῆθος. τάμνειν δὲ τὴν ἐπ' ἀγκῶνι * κοίλην. * κοιλίην.

εὔροον

εὔροόν τε γὰρ τὸ αἷμα τῆσδε. καὶ καταχάζεται ῥηϊδίη, καὶ ἐς πλεῦνας ἡμέρας ῥέειν ἀσινέως εὔστομος. ἐπὶ πᾶσι δὲ πάντων ὡς ἔπος εἰπεῖν τῶν καιρίων σπλάγχνων ὁδὸς ἥδε * αἵματος. ἡ δὲ ἀνωτέρη τῆσδε καὶ ἥδε, ἀποχίδες ἔασι μιῆς τῆς ἀπὸ τοῦ βραχίονος ἄμφω. ὥστε οὐδὲν μέζον ἡ ἀνωτέρω τῆς *μέζης ἐς ὄνησιν ἴσχει. ἀΐδριες γὰρ τῶν ἀποχισίων ὅσοι στομάχῳ καὶ ἥπατι ξυνῆψαν τὴν ἄνω. ἢν δὲ ἀπὸ πνεύμονος ῥέῃ, τάμνειν τῆς ἀριστερῆς χειρὸς τὴν μέσην δακτύλων μικροῦ τε καὶ παραμέσου. τήνδε γὰρ τῶν ἰητρῶν μετεξέτεροι δοκέουσι ἐπὶ σπλῆνα κραίνειν. ἀτὰρ καὶ ἥδε τῆς ἐπ' ἀγκῶνι τῆς κάτω ἐστὶν ἡ ἀπόσχισις. τί ὦν πλέον πρὸς τοῖσι δακτύλοις, καὶ μὴ ἐπ' ἀγκῶνι τάμνοι τις αὐτέην. μείζων γὰρ τῇδε καὶ εὔροος. τὸ ξύμπαν μὲν ὦν πρόσω λειποθυμίης ἐπισχεῖν. ἀτὰρ μηδὲ πολλὸν ἀφαιρέειν. ἱκανὴ γὰρ καὶ ἡ αἱμορραγίη γυιῶσαι τὸν ἄνθρωπον. ξυνεχὲς δὲ καὶ ἀπὸ σμικρῆς ἀφαιρέσιος ἐπαφαιρέειν, καὶ αὐτῆμαρ, καὶ τῆς ὑσεραίης, καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης ὑστέρης. ἢν δὲ ὁ ἀσθενέων ἰσχνὸς καὶ λείφαιμος ἔῃ, μὴ τάμνειν φλέβα. τάδε μὲν ὦν ἀμφὶ ἀφαιρέσιος αἵματος. ἀρήγειν δὲ καὶ δεσμοῖς ἄκροις ποδῶν μὲν ὑπὲρ σφυρὰ, καὶ γούνατα. χειρῶν δὲ ὑπὲρ καρπὸν καὶ βραχίονα. ταινίη πλατείη, ὅκως ἡ διάσφυγξις κραταιὴ μὲν ᾖ, ἄλγος δὲ μὴ φέρῃ. τοῖσι δὲ αἱμορραγέουσι χωρίοισι ἐπιβάλλειν χρὴ, ἔρια μὲν * πινόεντα οἰσύπῳ ἀπὸ τῆς οἰός. τέγγειν δὲ χυμῷ, οἴνῳ αὐστηρῷ, καὶ ῥοδίνῳ, ἢ μυρσίνῳ λίπαϊ. ἢν δὲ ξυνεπήγη

* αἵματος.

* μέσης.

* πινόεντα οἰσύπῳ,

Etenim ex hac facile sanguis effluit, & ipsa sectioni exposita est: utque per plures dies sanguis innoxie decurrat, commode aperta seruatur. In omnibus autem omnium (ut ita dicam) præcipuorum uiscerum hæc est sanguinis uia. Vena utique hac superior, necnon & hæc unius in brachio uenæ ambæ propagines sunt. Quare nihilo plus superior, quàm media emolumenti affert. Nam propaginum ignari sunt, quotquot stomacho & jecori superiorem uenam copularunt. Sin è liene sanguis fertur, sinistræ manus uenam illam, quæ inter minimum annularemque digitum sita est, rescindito: quandoquidem Medicorum nonnulli eam ad lienem usque pertinere arbitrantur. Verùm & hæc ipsa inter cubiti uenas inferioris propago est. Cur itaque potius eam quis propè digitos, quam in cubiti curuatura proscindat, cùm hoc in loco amplior sit, & ad effluxum habilior? Prorsus quidem ante animæ defectum sanguis cohibendus est, atque haud ita multus auferendus: nam & ipsa cruoris per os effusio satis hominem labefactare potest. Assiduè uerò post paucum detractum sanguinem iterum detrahito & eodem die, & postridie, nec non perendie. At si ægrotus tenuis, & inops sanguinis sit; uenam ne scindito. Hæc de sanguinis missione abundè sint. Succurrendum est etiam extremorum deligaturis, pedum quidem supra malleolos & genua, manuum uerò supra brachiale & cubitum. Fascia ipsa lata sit, quò sit ualidior, neque dolorem moueat constrictio. Nempè locis, unde sanguis erumpit, lanas ouium succidas imponito, & humore perfundito, ut pote austero uino, & roseo aut myrtino oleo. Si cruoris effluuium urget;

urget, lanarum uice spongiæ admouendæ sunt, & pro uino acetum infundito, locumque myrtino subungito. In omnibus autem spongijs acaciæ, aut hypocysthidis, aut etiam aloes succi aridi sint. Optimè facit & omphacium aceto liquatum. Quòd si irrigatio sordida sit, ægreque feratur, emplastris uti conueniet: cutim enim circumtendunt, ac ueluti manu corripiunt, quin etiam ipsorum facultates refrigerare, exiccareque magnopere ualent. Infinitæ uerò aliæ alijs experimento cognitæ uires insunt: sed optima emplastra ac tutiora sunt, quæcunque acetum habent, & salicis foliorum succum, nec non & bitumen, & æruginem, & alumen, & thus, & myrrham, & æs ustum, & æris squamam: atque in summa quæcunque hujusmodi emplastra sunt; emplastris sordidæ lanæ, aut spongiæ pauco aceto perfusæ superdentur. Sin emplastrorum distentionem ferre nequeunt, id genus epithema facito. Palmulæ pingues nigro uino austero maceratæ ad mazæ, id est, placentæ crassitudinem conteruntor: postea acacia trita, & malicoria insperguntur, hæc omnia panniculo trito ac ueteri illita pectori inducuntur. Item polentam uino aut aceto perfusam, nec non lentis farinam tenuem per incerniculum transmissam cerato ex unguento roseo facto excipiens imponito: cum quo & symphyti radicem tusam & cribratam admisceto. Aliud epithema hæc recipit, Prunorum Damascenorum, quæ Brabyla Græci uocant, agrestium radices in aceto incoquito, ad speciem placentæ contundito, ac rhoi, commis, myrti paulum misceto. Ex his utique alia alijs, prout medicaminum efficacia, lenitate, odore opus est, miscenda sunt: siquidem & ægrotantibus gratificari decet. Hæc nimirum exterius

ἢ αἱμορραγίη, ἀντὶ μὲν τῶν ἐρίων, σπόγγοισι χρέεσθαι. ὄξει δὲ ἀντὶ τοῦ οἴνου. ὑπαλειφέσθω δὲ μυρσίνῳ τὸ χωρίον. ἐπὶ πᾶσι δὲ τοῖσι σπόγγοισι τῆς ἀκακίης, ἢ ὑποκυστίδος ξηρῶν τῶν χυλῶν, ἢ καὶ ἀλόης. [ἀλόης*] ἄριστον δὲ καὶ τὸ ὀμφάκιον ὄξει λυθέν. ἢν δὲ ἡ τέγξις ἀτηρὸν ἢ καὶ δύσφορον, ἐμπλάστροισι χρέεσθαι. καὶ γὰρ τὸ δέρμα περιτείνουσι, καὶ οἷον τῇ χειρὶ κρατέουσι. ἄταρ καὶ αἱ δυνάμεις αὐτέων * ψύξαι καὶ ξηρῆναι [*ψύχειν] δυνατώταται. μυρίαι δὲ καὶ ἄλλοισι ἄλλαι πείρῃ ἔασι πισταί. ἄρισται δὲ ὁκόσαι ὄξος ἴσχουσι καὶ ἰτέης φύλλων χυλὸν, ἢ δὲ καὶ ἄσφαλτον, καὶ ἰὸν, καὶ στυπτηρίην καὶ λιβανωτὸν, καὶ σμύρνην, καὶ χαλκὸν κεκαυμένον, καὶ λεπίδα, καὶ ὁκόσαι τοιαίδε ἐπὶ τοῖσι ἐμπλάστροισι, ἢ ἔρια τὰ *πινόεντα, [*πιόεντα] ἢ οἱ σπόγγοι ἐν βραχεῖ δευθέντες ὄξει. ἢν δὲ τὴν τάνυσιν τῶν ἐμπλάστρων μὴ φέρωσι, ἐπίθεμα ποιέειν. φοίνικες οἱ πίονες ἐν οἴνῳ μέλανι αὐστηρῷ δευθέντες, ἐς μάζαν τρίβονται. ἔπειτα ἀκακίη ἐμπάσσεται λείη, καὶ σίδια. ἐγχρισθέντα δὲ ἐς τρύχιον, κατὰ τοῦ θώρηκος τίθεται. ἄλφιτα οἴνῳ ἢ ὄξει δευθέντα, ἢ δὲ φακῆς ἄλευρον λεπτὸν, κρησέρῃ σεσησμένον, κηρωτῇ ῥοδίνῳ μύρῳ ἀναλαμβάνοντα τιθέναι. μίσγειν δὲ καὶ συμφύτου τῆς ῥίζης σεσησμένης. Ἄλλο. *βραβύλων ἀγρίων ῥίζας [*βραβύλων] ἕψειν ἐν ὄξει, καὶ τρίψαντα ἐς μάζαν, παραμίσγειν ῥοὸς καὶ κόμμιος, καὶ μυρσίνης βραχύ. τῶν δὲ μέντοι γε ἄλλα ἄλλοισι ξυμμίσγειν, ὅκως ἂν ἰσχύος τε τῶν φαρμάκων καὶ προσηνείης καὶ ὀσμήσιος δέῃ. χρὴ γὰρ καὶ τοῖσι κάμνουσι *χαρίσασθαι. [χαρίσασθαι] τάδε μὲν ἐκτὸς

θεῖα ἄκη. ἡ δὲ τῶν δὲ καιριωτέρη ἴησις, ἐν τοῖσι ποτοῖσι καὶ καταπότοισι κέεται, ὡς ἄγχιστα τῶν τετρωμένων εἴη τὰ φάρμακα. τρισσὴ δὲ τουτέων ἡ ἰδέη, ἢ τοὺς ὀχετοὺς τοῦ * ῥόου δῆσαι ξυναγωγῇ καὶ πίεσι τῶν ἀγγείων, ἢ τὸ ῥέον παχῦναί τε καὶ πῆξαι ὡς μὴ διαρρέῃ, ἢν διαπέμπωσι οἱ ὀχετοί, ἢ ξηρῆναι τὰς ἐφόδους πρὸς ἕδρην τὴν ἀρχαίην τὸ αἷμα στήσαντα, ὅκως μὴ τῇ ἐπιρροῇ κενεόμενοι οἱ χῶροι περιστομέωσι. πλημμυρέωσι δὲ ἔνθα ἡ ξυνέδοσις. ἐπὶ μὲν τῆς ἀραιώσιος τῶν φλεβῶν, ἡ στῦψις ἀρκέει. * διαρρέει γὰρ ὡς ὑδρεῖον νέον οὐθὲν τῇσι ἀραιώσεσι. ἀτὰρ ἠδὲ ἐπὶ τῇσι διαιρέσεσι, στῦψις μὲν ἰητρείη ἐς τὴν ξυναγωγὴν τῶν χειλέων. μέζοσι δὲ καὶ δυνατωτέροισι τοῖσι φαρμάκοισι χρέεσθαι. ἢν δὲ ὁ τῆς διαβρώσιος ἔῃ τρόπος, καὶ μὴ ξυνάγηται ὑπὸ τῆς στύψιος τοῦ ἕλκεος τὰ χείλεα, στερεὴ δὲ τὸ τρῶμα, ἀξύμβατον ἐκ τῆς διαθλίψιος ἐόν, πάγον χρὴ τοῦ αἵματος. ἀτὰρ ἠδὲ τῆς θέρμης ποιέειν. ἀκινησίῃ γὰρ τῶνδε καὶ πήξει ἵσταται ὁ ῥόος. ὀξύκρητον μὲν ὦν τοῖσι ἀραιοῖσι ἱκανὸν ἐς στῦψιν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ αἷμα ἄκρητόν ἐστι τὸ ῥέον, ἀλλὰ τοῦδε ἰχὼρ διὰ σμικρῶν τῶν στομίων. καὶ τοῦδε οὐ πολλοῦ, οὐδὲ πολλάκις χρέος. μετεξετέροισι δὲ καὶ ἡ ἔξωθεν ἰητρείη. ἀτὰρ καὶ φοινίκων, ἢ κεράτων ἐδωδίμων ἕψημα ποθὲν μοῦνον ἤρκεσε. ἔστω δὲ τὸ ὄξος, οἴνων μὲν τῶν στυφόντων τῷ γένεϊ, εἰ μὴ φαρμακίῃ δέ ἀλλὰ τῷ χρόνῳ δριμύ τε καὶ στῦφον. ἐπὶ δὲ τῇσι διαστάσεσι τῶν τρωμάτων πρὸς τῷ ὀξυκρήτῳ ἔσω φάρμακα

* ῥοῆς.

applicanda remedia sunto. At his præsentior medela in potionibus deuorandisque consistit, ut proxima uulneratis partibus medicamina sint. Porro triplex istorum forma est, ut uel fluxionis ductus ligent, cogendo uascula & comprimendo: uel defluentem humorem crassum compactumque efficiant, quo licet transitus pateant, ne destillet, uel exiccent incursus in sede antiqua sanguinem retinentes; ut ne effluuio loci exhausti ita permaneant, exundatioque ibi sit, quo facta est effusio. In uenarum quidem rarefactione adstrictio satis est; ipsi nanque ceu fitula noua imbecilla in rarefactionibus perfluunt. Diuisionibus uerò, ut labia committantur, adstrictio quoque medetur: sed majoribus ualentioribusque medicamentis utendum. Verum enim uero si sit erosionis modus, neque per adstringentia ulceris oræ cogantur, sed uulnus dehiscat, neque ex compressione in unum redire ualeat; sanguinem atque calorem congelare necesse est. Nam istorum immobilitate concretioneque profluuium coërcetur. Posca igitur rarefactis adstringendum satis est: neque enim sanguis effluens purus est, sed ipsius sanies per ostiola parua dilabitur. Atque hujusmodi posca neque adeo multa, neque frequenter egemus. Nonnullis & exterius admota remedia abunde fuerunt. Quin etiam palmularum, aut siliquarum esculentarum decoctum potui datum solum quosdam liberauit. Esto autem acetum ex uini adstringentis genere, quod si non medicatione, tempore saltem acre adstringensque euaserit. Verum in uulnerum dilatationibus præter poscam medicamenta primum

primum simplicia adhibeantur, ut plantaginis, aut sanguinalis herbæ, aut seridis succus singulorum portio æqua cum posca: quòd si adhuc plus effluat, hypocysthidis, aut acaciæ siccorum cujusque pondo drachmam in tres poscæ cyathos inspergito. Optimè uerò facit & uuæ acerbæ succus. At si calamitas hæc semper in peius irritetur, gallam tritam, & rubi radicem arefactam, & lapidem ex mari, Corallium quod uocant, aridum tusumque conspergito. Verùm rhei radix ad refrigerandum, siccandum, adstringendum, omniaque facienda his efficacior est. Sed hæc quoque cum posca sola præbetur. Sin auxilia majora requiruntur, radicis hujus pondo tres obolos, seridis atque plantaginis succis, qui trium aut quatuor cyathorum mensuram compleant, inijcito. In erosionibus autem prorsus astrigentia adhibere tenta: quò dilabentem sanguinem concretum, compactumque reddas, & suscipientia membra constringas: ut procul à uulnere uenæ concidant, & occludantur. Quin etiam quæ bibuntur, tenacia sunto, concretionem efficere ualentia. Succum igitur coriandri ex aceto propinato: item & leporis, aut inuli, aut hædi coagulum. Sed multum ne concedito: nam istorum aliquod nonnunquam plus, quàm conuenit, datum, hominem jugulauit. Coriandri quidem succi ne minus semicyatho cum tribus poscæ cyathis præbeatur: coaguli uerò tres oboli, summum quatuor. Adhæc hujusmodi fluoris sanguinei speciebus & terra samia efficaciter subuenit, & eretrias, & aster quæ uocatur, ualde candida, & rubrica sinopica, & sigillum lemnium. Istorum pondus

ἁπλᾶ τὴν πρώτην, ἀρνογλώσσου χυλὸς ἢ πολυγόνου, ἢ σέρειδος ἑκάστου * μοίρην πρὸς τῷ ὀξυκρήτῳ. ἢν δ' ἐπὶ μᾶλλον ῥέῃ, ὑποκυστίδος ἢ ἀκακίης * ξηρῶν ἐμπάσσειν, ἐς γ κυάθους τοῦ ὀξυκρήτου ὁλκῆς, τῆς δὲ δραχμὴν μίην. ἄριστος δὲ καὶ χυλὸς ὄμφακος. ἢν δὲ κρέσσων ἡ ξυμφορὴ τῷδε γίγνηται, κηκῖδα λείην, καὶ βάτου ῥίζαν ξηρὴν, καὶ λίθον * τὸν ἐξ ἁλὸς κουράλλιον λείην ξηρὴν, ἐμπάσσειν. δυνατωτέρη δὲ τῶνδε τὸ ῥίον ἡ ῥίζα ἐμψύξαι, ξηρῆναι, στύψαι, τὰ πάντα ποιῆσαι. ἀτὰρ καὶ ἥδε ξὺν τῷ ὀξυκρήτῳ μούνῳ. ἢν δὲ μεζόνων ἀρήγειν χρέος, τοῖσι χυλοῖσι τοῦ σέρειδος ξὺν ἀρνογλώσσῳ τῆς ῥίζης ἐμπάσσειν, ὁλκῆς τριώβολον ἐς κυάθους τοῦ ὑγροῦ τρεῖς ἢ τέσσαρας. ἐπὶ δὲ τῇσι διαβρώσεσι τοτὲ ὅλως ἐνεκέην στύψιν ἐμποιέειν ἐς πάγον τοῦ διαρρέοντος αἵματος, καὶ τοῖσι δεχομένοισι ὅκως ἀπὸ πολλοῦ τοῦ τρώματος μύωσιν αἱ φλέβες. ἀλλὰ καὶ τὰ πινόμενα ἔστω κραταιὰ, δυνατὰ ποιῆσαι πάγον. χυλὸν ὦν κορυάνου ξὺν ὄξει, ἡ δὲ λαγοῦ * θαμισὸς, ἢ νεβροῦ, ἢ ἐρίφου, μὴ πολλὸν δὲ διδόναι. ἔκτεινε γάρ κοτε τουτέων τι τῷ πλήθει. ἀλλὰ τοῦ μὲν χυλοῦ τοῦ κοριάνου, μὴ μεῖον μὲν ἡμικύαθον ἐς τρεῖς τοῦ ὀξυκρήτου. τῆς δὲ τάμισου, ὀβολοὶ μὲν τρεῖς, τὸ δὲ πλεῖστον ὀβολοὶ δ'. ἐς δὲ τὰ τοιάδε εἴδεα τῆς φορῆς, καὶ γῆ ἀρίστη σαμία, καὶ ἐρετριὰς, καὶ ἀστὴρ κάρτα λευκὸς, καὶ σινωπὶς καὶ σφραγὶς ἡ λημνίη. τουτέων δὲ ὁλκὴ

(margin: μοίρην; ξηρῷ πάσσειν; τοῦ; τάμισα)

σαθμοῦ τὸ μεῖον, ς α. τρεῖς δὲ τὸ πλεῖστον, ξὺν τινὶ τῶν ἑψημάτων φοινίκων ἢ *κερατίων ἐδωδίμων, ἢ ῥιζῶν βάτων. ἢν δὲ τρηχύνηται ἡ ἀρτηρίη, καὶ ἐπὶ τῷδε βήσσῃ, σιραίῳ τῷ κρητικῷ ἐμπάσσειν τάδε. *ἄριστος ἐς λείωσιν ἀρτηρίης καὶ ἄμυλος ξὺν τοῖσι διδοθείς. ξὺν γὰρ τῷ λείῳ καὶ τὸ παγερὸν ἴσχει. ἢν μὲν οὖν ξυνεπείγῃ ἡ φορὴ, ἅπαξ τῆς ἡμέρης περὶ τῆς προσάρσιος δοτέον. ἢν δὲ μὴ, καὶ δὶς καὶ τρίτον ἐς τὴν ἑσπέρην. ἐκ δὲ τῶν φαρμάκων καὶ καταπότια ποιέειν ξηρῶν ἐν μέλιτι ἑφθῷ ἐς σύστασιν, κηκὶς λείη. ἄριστον δὲ καὶ ῥοῦς ἐς τὰ ὄψα, γίγαρτα, καὶ ὀξυλαπάθου καρπὸς, καὶ *ἰδίῃ ἑκάστου καὶ ξυνῇ. τάδε μέντοι καὶ ὑπὸ τῇ γλώσσῃ ἔχειν ἐς τὸ διηνεκὲς τοῦ συντήξιος. ἀτὰρ καὶ *κόμμι ξὺν τῷ φυτῷ, καὶ *πράσον, τῆς ἀκάνθης τὸ δάκρυον. ποικίλων δὲ φαρμάκων, μυρίη μὲν ἡ πεῖρη, ποικίλαι δὲ καὶ χρήσιες τροχίσκων τοῦ διὰ τῆς αἰγυπτίας ἀκάνθης, καὶ ἑτέρου τοῦ δι' ἠλέκτρου, καὶ ἄλλου τοῦ κροκώδεος, ὡς ἡ σκευασίη ἰδίῃ λέλεκται). ἄνευ μὲν οὖν πυρετῶν, ἅπαντα τολμέειν ἐπὶ τοῖσι φαρμάκοισι, καὶ πολλὰ καὶ πολλάκις διδόντα. ἢν δὲ ἐπιπυρεταίνωσι. τὰ πολλὰ καὶ τῇσι φλεγμασίῃσι τῶν *χρωτῶν γίγνονται πυρετοί. μήτε ἀθρόον ἴσχειν τὴν φορὴν, μήτε ἐν τοῖσι παροξυσμοῖσι φάρμακα πιπίσκειν. πολλοὶ γὰρ ὑπὸ πυρετῶν θᾶσσον ὄλλυνται), ἢ *ὑπὸ τῆς τοῦ αἵματος φορῆς. τροφαὶ ποικίλαι, καὶ τὴν ἰδέην ὁκοῖα τὰ φάρμακα. ἀτὰρ καὶ τὰ φάρμακα ἐν τροφῇ. οὔτε γὰρ ἐπὶ

* κεράτων. * ἄριστον. * ἰδίης. * κόμμεως. * πράσσον. * χρημάτων. * ἀπὸ.

minimum drachma, maximum drachmæ tres cum decocto aliquo præbeatur: ut palmularum, aut siliquarum edulium, aut rubi radicum. Sin arteria exasperatur, propterea que tussiant, in cretica sapa id genus terræ inspergantur. Egregiè ad arteriam leniendam & amylum facit: id genus humoribus profusum: nam cum læuore & glutinandi potestatem habet. Si profusio sanguinis urget, semel in die ante cibi assumtionem dandum est: sin minus, & secundo & tertio sub uesperam. Ex medicamentis quoque siccis catapotia fieri possunt ex melle ad consistentiam decocto: qualis est galla trita. Optimus est etiam rhous, quo in obsonijs utimur, uinacea, acuti rumicis semen, per se singula & simul omnia. Hæc utique & sub lingua ad perpetuam eliquationem habenda sunt. *Gummi etiam cum planta porrum, spinæ lachrima.* Variorum sanè medicamentorum infinita est experientia, uarij etiam usus: ut pastilli ex Ægyptia spina, & pastilli ex electro, & ejus, qui croceus appellatur, quorum apparatus proprio loco expositus est. Porrò cum febris abest; omnia in medicamentis audenda sunt, & multa & multoties exhibenda. Si febre accedẽte uexantur (plerunque autem corporum inflamationibus febres superueniunt) neque affatim eruptio supprimenda est, neque in accessionibus medicamenta potui danda: quoniam multi celerius febre, quam sanguinis effusione consumuntur. Alimenta uaria sunto, specieque medicamentis similia, quin etiam in cibis medicamenta reperiuntur. Neque enim in

uno duntaxat cibo omnia alimenti bona inuenire facile est. Atqui si non unus cibus ad medicationem sufficit, non uno propterea uti ob satietatem facile est: sed per uaria eundum: jam enim diuturna ualetudo facta est. Itaque adstringentia sint alimenta, & facultate refrigerantia, & ad tactum quoque frigida esse debent. Calor enim sanguinem prolicit. Alica lota, oryza in posca: sin acetum tussim exasperat, palmularum decoctum: panis assus, præaridus, contusus, atque in farinæ speciem redactus & cribratus: atque ex his omnibus cum oleo sorbitio fiat. Item thymbra sale condita, & rhous cibis aspergatur. Quòd si aliqua in re ægrotanti morem gerere placeat, coriandrum, si gratum sit, delectationis causa concedito: aut aliquod ex seminibus urinam mouentibus, facilemque spirationem reddentibus. Lens utique, si profluuium sanguinis urgeat, cum plantaginis succo præbeatur: si non urgeat, à succo abstineto: quippe qui nec concoctu facilis, neque gustatui jucundus est. Istis uerò minimè omnium ægrè concoctilia danda sunt. At si ob sanguinis effusionem mortem instare uerearis, tunc injucunda concoctu difficilia, quin etiam immania sint licet ea, quæ salutem afferunt: propterea galla arida trita lenti siccæ & frigidæ adspergatur: oua coquendo crassiora effecta cum mali punicei corio, aut galla exhibeto. Tale utique necessariò in medicamine alimentum est. Potus omnino parcissimus esto: nam sicco uictui humor inutilis est. Hæc nimirum adhibenda sunt, si adstringere ac refrigerare statueris: si uerò sanguinē ac spiritū crassiorē efficere, lac, amylū, & alica prosunt:

μὴ μούνη ἅπαντα εὑρεῖν τὰ τροφῆς ἀγαθὰ εὔπορον. οὔτε ἣν μὲν οὐ μούνη ἐς ἰητρείην ἀρκέῃ, μὴ μούνη χρέεσθαι διὰ τὸν κόρον ῥηΐδιον. καὶ γὰρ κατὰ ποικίλα *εἴκειν. ἤδη δὲ ἀπὸ χρονίων γίγνεται. ἔστω ὦν στύφουσα καὶ ἐς δύναμιν ψύχουσα. ἀτὰρ ἠδὲ ἐς θίξιν. θέρμη γὰρ αἵματος προσκλησις. χόνδροι πλυτοὶ, ὄρυζα ἐς ὀξύκρητον. ἣν δὲ τὸ ὄξος βῆχας ἐμποιέῃ, φοινίκων ἕψημα, ἄρτος ὀπτὸς κατάξηρος κοπεὶς, ἠδὲ καὶ ἐς ἄλιτον *σεσησμένος. ἐς πάντων ὦν (ἡ) ῥόφημα ξὺν λίπαϊ, θύμβρη *ἁλσὶν ἡδυνθεῖσα, ῥοὸς ἐπίπασμα. ἣν δὲ καὶ χαρίσασθαί τι κάμνοντι ἐθέλῃς, κορίανον ἔστω ἐς ἡδονὴν ὅτῳ φίλον, ἤ τι τῶν οὐρητικῶν ἠδὲ εὐπνόων σπερμάτων. φακὸς ἣν μὲν ἡ αἱμορραγίη ἐπείγῃ, ξὺν ἀρνογλώσσου χυλῷ. ἣν δὲ μὴ, τοῦ χυλοῦ ἔστω φειδὼ, οὐ γὰρ εὔπεπτον, οὐδὲ προσηνὲς ἐς γεῦσιν. χρὴ δὲ τουτέοισι ἥκιστα πάντων δύσπεπτον διδόναι. ἣν δὲ ἐξ αἱμορραγίης θάνατον ὀρρωδέῃ, καὶ ἀτερπὲς καὶ δύσπεπτον. ἠδὲ *ἀπηνέα ἔστω τὰ σώζοντα. κηκὶς ὦν ξηρὴ, λείη *προσεπιπασσέσθω φακῷ τῷ ξηρῷ καὶ ψυχρῷ, ὠὰ ἑψήσει *παχέα, ξὺν ῥοιῆς σιδίοισι ἢ κηκίδος, ἣ γὰρ ἐστὶν ὑπ' ἀνάγκης ἐν φαρμάκῳ τροφή. ποτὸν δὲ τὸ ξύμπαν ὀλίγον ἔστω. ξηρῇ γὰρ διαίτῃ ὑγρὸν ἀξύμφορον. ταῦτα δὲ μὲν στῦψαι καὶ ψῦξαι εἰ ἐθέλοις. ἢν δὲ παχῦναι καὶ αἷμα καὶ πνεῦμα, γάλα, καὶ ἄμυλος, καὶ χόνδροι,

* ἤκειν
* σεσησμένος
* χαλίσαι
* ἀπηνέα
* προσεπιπασσέσθω
* παχθέα

δροι, ἄλλοτε μὲν ξὺν ἀμύλῳ, ἄλλοτε δὲ ξὺν χόνδρῳ γάλα. ἐς πῆξιν δὲ ἡ σύστασις, ὡς μὴ ῥόφημα ὑγρὸν ᾖ. ἢν δὲ ἐπὶ μᾶλλον παχῦναι καὶ στῦψαι ἐθέλῃς, οἱ χόνδροι μὲν ξὺν φοίνιξι *ἐψειάθωσαν. ἐς δὲ τὴν σύστασιν, ἄμυλος ἔστω, καὶ γάλα ἄριστον, καὶ *φὰξ τὸ τυρρηνικὸν, παχὺ ἐὸν καὶ γλίσχρον καὶ κολλῶδες ξὺν τῷ γάλακτι. τάμισου δὲ τοῦ ἐρίφου ὑγροῖσι τοῖσι ἑψήμασι προσεγχέειν ἐς πῆξιν, ὅκως ἐπὶ γάλακτι ἐς νέου τυροῦ ξύστασιν ἴσχει. παχύτερον δὲ τουτέων, κέγχρος ἑφθὸς ξὺν γάλακτι ὡς τὸ φὰξ, καὶ τὸ ἐπίπαστον, ἡ κηκὶς καὶ τὰ σίδια. τεκμαίρεσθαι δὲ τὰς ξυμμετρίας τῶν ξηραινόντων ἢ παχυνόντων. καὶ γὰρ βηχώδεα ταῦτα, ὑπερβολῇ τε ξηρότητος μετεξετέροισι προσέρρηξε τὰς φλέβας. ἢν δὲ πρήσσηται μὲν, ἴσχηται δὲ τὸ αἷμα, ἐς τἀναντία ἐκ προσαγωγῆς ἡ μεταβολὴ, καὶ μηδὲν ἄγαν. φιλόστροφα γὰρ τάδε καὶ κακοήθεα. χρὴ δὲ σαρκοῦν *ἤδη τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰς ὠτειλὰς ἐς τὸ *πηρὸν ἄγειν αἰώρῃς, ἢ τρίψεσι μαλθακῇσι, περιόδοισι, θυμηδίῃσι, τροφῇ ποικίλῃ καὶ ξυνήθει. τάδε μὲν ὦν ἢν ἐκ τῆς φορῆς τοῦ αἵματος τὸ τρῶμα ξυμπέσῃ, καὶ ὁ χῶρος ὑγιασθῇ εὐακέως. ἢν δὲ ἐγκαταλείπηται ἕλκος καὶ διάπυον γίγνηται, ἑτέρης μελέτης χρέος. καὶ γὰρ καὶ *ἑτέρων διαδέχεται ἡ φορή. περὶ τῶνδε μέντοι, ἐν τοῖσι χρονίοισι λελέξεται.

*ψειάθωσαν. *ζειά. *ἧσθ. *πηρὸν. *ἑτέρον. ἴσως ὕστερον.

modo cum amylo, modo cum alica lac misceto, horum temperatura, ut ne sit liquida sorbitio, ad concretionem perueniat. Cæterum si adhuc magis crassare adstringereque cupias, alicam cum palmulis decoquito; ad spissandum autem amylum lacque optima fuerint, & far tyrrhenum cum lacte: crassum cum sit, uiscidum & glutinosum. Hædi uerò coagulum in decocta liquida causa concretionis affundito: sicut in lac quoq;, ut ad recentis casei temperaturam deueniat: his crassius est milium, ut far, in lacte decoctum. Inspergantur autem galla & malicorium. Verum exiccantium, aut crassantium mediocritates conjectura assequi oportet: id genus nanque tussim mouent. Siccitatis quoque excellentia nonnullis & uenas lacerauit. Si benè cedit curatio, sanguisque compescitur; in contraria paulatim adijciendo fiat mutatio, atque (ut dici solet) ne quid nimis. Hujusmodi enim uitia facilè reuerti solent, ac maligno ingenio prædita sunt. Iam uerò hominem instaurare, carneque replere, & nouas cicatrices solidare necesse est gestationibus, mollibus frictionibus, peregrinationibus, animi oblectamentis, cibis uarijs atque usitatis. Hæc utique facienda sunt, si à sanguinis exitu uulnus coaluit, & congruenter locus sanatus est. Sin ulcus relinquitur, purulentumque fit; altera deliberatione opus est; siquidem & iterum profusio sanguinis redit. Verum de hoc affectu in sermone de diuturnis morbis disputabimus.

ΘΕΡΑ- DE

DE CVRATIONE CARdiacorum aut syncopæ.

Caput III.

IN syncopa medicum prouidentiæ sedulò nauare operam necesse est: futuram enim si prospexeris, & præsentia tibi festinanter opem ferent, & ipsam ante, quàm inuadat, propulsabis. Præsentem uerò non facile euadunt ægrotantes. Solutionem nanque naturæ, syncopam esse diximus. Instaurabilis autem non est dissoluta natura. Hanc igitur maximè quidem futuram arcere, sin minus, saltem nuper incipienti resistere debemus. Præscienda uerò ea sunt, quæ de acutis morbis disseruimus, quando & causas, & signa explicauimus. Nam febris ardens initium est: febrem ardentem signa pessima consequuntur, ariditas, uigilia, caliditas uiscerum, qualis ab igne prouenit. Extimæ partes frigent: manus pedesque extremi frigidissimi sunt: respiratio in attrahendo longa est, siquidem frigidi aëris, quoniam ignem expirant, auidi sunt. Arteriæ motibus exiguis, creberrimis, tremulisque agitantur. Ab his itaque sumta coniectura, & ab alijs, quotquot à me inter signa comprehensa sunt, ipsi ab initio syncopæ occurrendum est. Quapropter nisi hæc omnia impediant, habitus, ætas, anni tempus, hominis timiditas, uena cædenda est. Quod si multa prohibeant, quæ numerum insignem, & magnifaciendum constituant, ut puta lingua aspera & sicca & nigra (omnia enim interiora signa noscuntur) in omnibus facultas perpendenda est: nisi prius morbo, doloribus, inedia labefactata sit: siquidem

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΚΑΡδιακῶν.

Κεφάλ. γ.

Ἐν συγκοπῇ μάλα χρὴ τὸν ἰητρὸν προνοίαν ἐπιτηδεύειν. μέλλουσαν μὲν γὰρ ἢν προγιγνώσκῃς, τά τε γὰρ παρεόντα ἐπεσσυμένως συνεργὰ *ἐνέσω, ἄτερ ἤδη *εὐξαλάσις ἂν αὐτὴν πρὶν ἥκειν. παρεοῦσαν δὲ οὐ ῥηϊδίως διαδρήσκουσι οἱ νοσέοντες. λύσιν γὰρ τῆς φύσιος τὴν συγκοπὴν ἔλεξα. οὐ παλίσσυτος δὲ φύσις λυθεῖσα. τήνδε ὦν μάλιστα μὲν μέλλουσαν κωλύειν. ἢν δὲ μή, ἄρτι ἀρχομένην. προγινώσκειν δὲ χρὴ τοῖσι (ἐν τοῖσι ἀμφὶ τῶν ὀξέων νούσων λελεγμένοισι) εὖτε τὴν αἰτίην, ἄτερ ἤδη καὶ τὰ σημήϊα *ἐφεζόμεθα. καῦσος μὲν γὰρ ὁ πυρετὸς ἀρχή. ἐπὶ δὲ τῷ καύσῳ, κάκιστα *σημήϊα, ξηρότης, ἀγρυπνίη, θερμασίη τῶν σπλάγχνων, ὅκως ἀπὸ πυρός, ψυχρὰ δὲ τὰ ἔξω. χεῖρες καὶ πόδες ἄκροι ψυχρότατοι, ἀναπνοὴ ἐς ὁλκὴν μακρή. ποθέουσι γὰρ ψυχρὸν *ἠέρα, οὕνεκεν ἐκπνέουσι πῦρ. σφυγμοὶ μικροί, πυκνότατοι, τρομώδεες. ἐκ τῶνδε ὦν τεκμαιρόμενος, ἠδ' ὁκόσα μοι ἐν τοῖσι σημηΐοισι λέλεκται), αὐτίκ' ἐξ ἀρχῆς ἀρήγειν. ἢν ὦν μὴ πάντα κωλύῃ, ἕξις, ἡλικίη, ὥρη, ἀψυχίη τοῦ ἀνθρώπου, τάμνειν φλέβα. κἢν πολλὰ κωλύῃ, εἰς δέ τις ἀριθμὸς ἐπίκαιρος ἤ, ὁκοῖον γλῶσσα τρηχείη τε καὶ ξηρὴ καὶ μέλαινα. εἴδεται γὰρ τὰ ἔσω πάντα σημήϊα. ξυντεκμαίρεσθαι δὲ ἐπὶ πᾶσι τὴν δύναμιν, εἰ μὴ *προαπήνδηκε ἐκ τῆς νούσου, πόνων τε καὶ διαίτης.

οὐδὲ

[Marginal notes: ἧσσω · ἐξαλάσι · * ἐμφερίζομεθα · * σημήϊα · ἀέρα · * προαπήνδηκε]

οὐδὲ γὰρ (οὐκ) ἐνδέῃ μοῦνον, ἀλλὰ καὶ πνιγί. ἢν δ᾽ ὑπὸ πλήθεος γίγνηται συγκοπὴ, καὶ φλεγμασίης τι ὑποχόνδριον, ἢ ἧπαρ τὸ μέγα διασημαίνῃ, οὐδὲ ἀμβολῆς χρέος. τάμνειν δὲ τὴν ἐπ᾽ ἀγκῶνι τὴν κοίλην. ἀτὰρ ἤδε διὰ σμικρῆς τομῆς τοῦ χάσιος ἀφαιρέειν, ὡς μὴ σφόδρα τῇ δυνάμει ἐπίδηλον ᾖ. ἐλέγχει γὰρ τὴν φύσιν τὸ ἀθρόον. καὶ πολλόν τι μεῖον, ἢ δι᾽ ἄλλας προφάσιας * ἀφαιρέειν. ἢν γὰρ ἐπὶ συγκοπῇ καὶ σμικρὸν ἁμαρτῶῃ, ῥηϊδίως εἰς ᾅδου τρέπει. αὐτίκα ὦν διδόναι τροφὴν ἐς νεοχμωσιν τῆς δυνάμιος. γάννυται γὰρ ἡ φύσις, καὶ τῇ τῶν παλαιῶν ἀπαλλαγῇ, καὶ τῇ τῶν ποταινίων προσθήκῃ. ἢν δὲ φλεβοτομίην μὲν ἡ δύναμις ἀποτρέπῃ, φλεγμασίαι δὲ ἔωσι, * συκίην τῇδε * προσβάλλειν, πολὺ πρόσθεν τοῦ κρίσιος τοῦ νοσήματος. ἐν κρισίμοισι γὰρ ἡ συγκοπή. ἐπεὶ τῇσι αὐτῇσι * περιόδοισι, αἵτε φύσιες κρίνουσι, αἵτε νοῦσοι κτείνουσι. κἢν γὰρ ἐς ἀνάγκην οἰνοποσίης ἥκῃ ὁ ἄνθρωπος, οὐ κάρτα ἀσφαλὲς ἐπὶ φλεγμονῇσι οἰνοποτέειν. οἶνος γὰρ φλεγμαίνουσι μὲν πόνων ἐπίδοσις. ἀφλεγμάτοισι δὲ φύσιος αὔξησις. ἐπὶ πρόσθεν δὲ τῆς σικύης, πρὸ μιῆς ἢ δευτέρης ἐπιπλάσιος χρέος ἔς τε ἄνεσιν τῶν μερέων, ἀτὰρ ἤδε ἐς εὔροιαν τοῦ αἵματος. μετεξετέροισι δὲ καὶ ἐπὶ * τῇ σικύῃ ἐς τὴν δευτέρην ἐπίπλασιν. ἔστω δὲ καὶ τῇδε φειδώ. κίνδυνος γὰρ ωὑτὸς τοῦ αἵματος τῆς ἀμετρίης ἐπὶ τῇ συκίῃ. κλυσμοῖσι δὲ ἐπὶ σκυβάλοισι παλαιοῖσι μοῦνον χρέος.

ἀφαιρέειν. συκίην. προσβάλλειν. περιόδοισι. τῇσι ἐν.

non defectu tantum, uerum etiam strangulatu prosternitur. At ubi præ multitudine syncopa fiat, & inflammatio aliqua insignis in præcordijs, aut iecinore appareat, nequaquam procrastinare expedit, secanda igitur est uena caua in cubito: per minutas sectiones, id est, scarificationem etiam sanguis detrahendus est, quo facultas haud ita insignem iacturam faciat. Copiosum enim ac subitum naturam uitiat. Quin etiam multo minus sanguinis, quam in alijs occasionibus, hauriendum est. Nam in syncopa si uel minimum erroris committitur, ad interitum ducit. Protinus igitur ad uires instaurandas alimentum dare conuenit. Natura enim priorum repulsa, & nouorum adiectione lætatur. Vtique si missionem sanguinis facultas non sustinet, inflammationesque infestant, cucurbitula tunc multo ante morbi iudicationem ei admouenda est. In iudicatorijs enim diebus syncopa incidere solet: in isdem uero circuitibus & naturæ iudicant, & morbi interimunt. Si uini potandi necessitas homini incidit, diligenti consideratione opus est: neque enim usque adeo tuta est inflammationibus uini potio, si quidem uini potio inflammatione laborantibus dolores auget, inflammatione uacantibus naturæ incrementum affert, sed ante, quam semel, aut iterum cucurbitulam affixisti, & ad membra relaxanda, & ad sanguinis facilem exitum utilis est: nonnullis & post cucurbitulæ secundam affixionem benefecit. Hoc uero in casu & parsimonia utendũ est. Nã & in cucurbitulæ usu nimiæ sanguinis effusionis idem periculum adimus: euacuationibus autem per clysterem duntaxat ad inueterata stercora eijcienda opus est.

ſed facultatis rationem habeto. Capitis irrigationes frigidæ quotquot mihi in ſermone de phrenitide relatæ ſunt, paulum mediocritatem excedentes adhibeantur. Aër mundus, ad inſpirandumque frigidior deligendus. Viſus plantarum, picturæ, aquarumque aſpectu oblectandus: & hæc omnia iucundè ſuauiterque intuenda. Amicorum præſentium locutiones ſint iocularès atque ridiculæ. Summa ſit in ægrotantis corpore quies, in animo hilaritas. Odoramenta ſuauia, quæ capitis ſenſum non grauent, adhibenda. Quin etiam grati odoris alimenta naribus offerantur, qualis polenta eſt aqua aut aceto reſperſa, aut panis calidus recentiſſimè coctus. Nempè uino haud copioſè os colluatur, neque prorſus denegetur. Potum frequentiorem, quàm alijs, & magis aſſiduè his concedito. Eſca per totum diem ſit leuis, concoctilis, plerunque triticea, nec non ægrotanti iucunda, licet paulò deterior: iſtis enim magis, quàm alijs gratificandum eſt: quandoquidem haud minimè ad ſtomachi reſolutionem id morbi genus aptum eſt. Inedia uerò aut fames nequaquam prodeſt: ſatis enim morbus ipſe omnia conſumere, & exhaurire poteſt. Porrò cùm jam circuitus ad iudicationem peruenit, humiditas uerò iugulum frontemque irrorat, extrema algent, arteriarum pulſatus minimus eſt, frequentiſſimus ueluti repens, ac tenore debilis, tum paulum quid alimenti triticei ſumendum, uinumque euidenter deguſtandum eſt, ſed caput irrigationibus præmunire oportet pariter & ueſicam. Hæc uerò auxilia in tractatu de phrenitide à nobis memorata ſunt. Vinum utique non pleno ore, neque ad ſaturitatem uſq; ingurgitandū eſt. Aliqui ſanè importunè repleti, poſtea inappetentia, atq; cibi potuſque accipiendi impotentia uita exceſſere: multis autem ſatis largè ueſcentibus, natura jam reſoluta

τῆς δυνάμιος δὲ φείδεο. (τέγξιες) κεφαλῆς ψυχραὶ, ὁκόσαι μοι ἐπὶ φρενιτικοῖσι λελέχαται), ὅκως ἐν μετρίης ὀλίγῳ μέζω. καθαρὸς ἠὴρ ψυχρότερος ἐς ἀνάπνευσιν. ὄψιος τερπωλὴ, φυτῶν, γραφῆς, ὑδάτων, ὡς ὁρῆν ταῦτα ἡδέως. λαλιὴ τῶν παρεόντων φιλομειδὴς, ἡσυχίη, θυμηδίη τοῦ νοσέοντος. ὀσμαὶ εὐώδεες, ἀβαρέες ἐς κεφαλῆς αἴσθησιν. ἀτὰρ καὶ τῶν τροφέων ἔστωσαν ὀσμαὶ, ἀλφίτων ξυνυδάτι δευθέντων, ἢ ὄξει. ἄρτων θερμῶν νεοπέπτων. οἴνῳ δὲ μὴ κάρτα κλύζειν στόμα, μηδ' ἅμα εἴργειν. ποτὸν θᾶσσον καὶ συνεχὲς, ἢ τοῖσι ἄλλοισι. τροφὴ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην κούφη, εὔπεπτος, τὰ πολλὰ σιτώδης, ἢ δὲ καὶ ἡδεῖα, κἢν μικρὸν χείρων ἔῃ. τοῖσι δὲ γὰρ τῶν ἄλλων μᾶλλον χαριστέον. οὐχ ἥκιστα γὰρ τοῦ στομάχου ἐς ἔκλυσιν ἡ νοῦσος * ἀμφύει. ἀσιτίη δὲ ἢ λιμὸς οὐδαμά. ἱκανὴ γὰρ ἡ νοῦσος τὰ πάντα λαφύξαι. ἢν δὲ ἥκῃ μὲν ἤδη ἡ περίοδος ἐς κρίσιν, νοτὶς δὲ κληΐδα καὶ μέτωπον ἱζάνῃ, καὶ ἄκρεα ψυχρὰ, σφυγμὸς δὲ σμικρότατος, ἢ δὲ πυκνότατος, ὁκοῖον ἕρπων, ἀμυδρὸς τὸν τόνον, μικρόν τι ἄρα λαβεῖν χρὴ σίτων, ἢ οἴνου * ἐναργῶς ἅπτεσθαι. χρὴ δὲ κεφαλὴν προσφαλίαις τέγξεσι, ἢ δὲ τὴν κύστιν. λέλεκται δέ μοι τάδε ἄκεα ἐπὶ τοῖσι φρενιτικοῖσι. διδόναι δὲ οἴνου μὴ χανδὸν, μηδὲ ἄδδην. μετεξέτεροι δὲ * πλησμονῆς ἀκαιρίῃ, ἀνορεξίῃ τε καὶ ἀδρανείῃ τοῦ φαγεῖν τε καὶ πιεῖν, ἀπώλοντο. πολλοῖσι δὲ καὶ εὐσιτέουσι, λελυμένης ἤδη τῆς φύσεος, οὐδὲν τὸ πλῆθος

ἐς

ἀμφύει, ἴσως ἐμφύει.

* ἐναργῶς.

* πλησμονῆς.

ἐς τὸ μὴ θανεῖν *ἤρκεσε, ἐς μὲν τὴν γαστέρα καπιόντων τῶν σιτίων, οὐκ ἀνιόντων δὲ ἐς τὴν δύναμιν ἀπὸ τῆς κοιλίης. ἔστω ὧν σιτία μὲν ποικίλα, τὰ πολλὰ σιτώδεα ὡς ῥυμφάνειν μᾶλλον ἢ μασσᾶσθαι. κἢν στερεὰ ἔῃ, ὀλισθηρὰ ἔστεαι γιγνέσθω. ὠὰ μὴ κάρτα ξυνεστῶτα, μηδ᾽ ὀπτὰ ὅλα, τοῦ στερεοῦ γυμνά. ψωμοὶ διάβροχοι οἴνῳ, τὰ πρῶτα θερμώδεες δύο ἢ τρεῖς. ἐπὶ δὲ τοῖσι τὰ πάντα ψυχρὰ, ἢν μὴ ὑποικουρέωσι φλεγμοναί. οἶνος εὐώδης μὴ κάρτα στύφων. παχὺς δὲ ὡς ἥκιστα. ἑλληνικοὶ μὲν, χῖος, ἢ λέσβιος, ὁκόσοι τε *ἄλλοι νησιῶται λεπτοί. ἰταλῶν δὲ, συρεντῖνος, ἢ φουνδανὸς, ἢ φαλερῖνος, ἢ σιγνῖνος, εἰ μὴ σφόδρα στύφῃ. παραιτέεσθαι δὲ τῶνδε, τὸν κάρτα παλαιὸν ἢ νεώτερον. διδόναι ὧν τὰ πρῶτα θερμὸν, μὴ μεῖον κυάθων τεσσάρων πρὸ τῆς κρίσιος, μηδὲ κοτύλης πλεῖον, κἢν εὔποτος ἔῃ. ἐπὶ δὲ τῶνδε σιτίων διδόντα, εἰ τὰ τῆς φλεγμασίης παρήκοι, αὖθις ψυχρὸν ὀρέγειν, ὅκως ἐς ἄκος *δίψεος. πρὸς ἀνάγκην δὲ, μὴ μόνον μὲν ξὺν σιτίῳ δέ. *προνοέεσθαι δὲ χρὴ ὡς μὴ ἅψιν φρενῶν ὁ οἶνος ποιέεται καὶ ἐπὶ *τῆς δόσιν ἀνέχειν. κἢν ἐκδιαστάσιος εὕδειν θέλει, ἡ συχίη προσακτέη. ἢν δὲ πολλὺς μὲν ἱδρὼς ἐκρέῃ, σφυγμοὶ δὲ πρὸς ἀκινησίην, ὀξεῖα δὲ φωνὴ, ἄθερμα δὲ καὶ τὰ στήθεα, διδόναι τοῦ οἴνου ὁκόσον ἂν δύνηται πιεῖν. μοῦνος γὰρ οἶνος ἐλπὶς ἐς ζωὴν ψυχροῖς. καὶ οἶνος ἐὼν *ξυνήθης ἔῃ, ἄλλοτε μὲν πιεῖν ἄλλοτε δὲ (αὖ) σιτίον ξὺν οἴνῳ φαγεῖν ἐκ διαστήσιος μὲν, ἐς ἀνάπαυλαν.

* ἤρκεσαν.
* ἄλλοι.
* δίψεος.
† προυπαρηρῆσθαι.
* πρῶτον δὲ συναπέχειν.
* ξυνήθως.

ad mortem euitandam alimentorum copia nihil profuit: in uentriculum quidem cibis delabentibus, sed ad recreandas uires à uentre non ascendentibus. Alimenta sanè uaria sint oportet, plerunque tritica, quò sorberi potius, quàm mandi apta sint, si solida sunt, lubrica saltem efficiantur. Oua neque ualdè concreta, neque torrefacta sint, sed omninò soliditatis expertia. Panis buccellæ uino madentes & calefactæ duæ tresúe initio præbeantur. Post autem omnia frigida ministrentur, nisi forsan interius phlegmonæ delitescant. Vinum odoratum, haud ita multum adstringens, quàm minimè crassum deligatur, ex Græcis Chium aut Lesbium, & quotquot alia Insulana tenuis sunt temperaturæ: ex Italicis autem Surrentinum, aut Fundanum, aut Falernum, aut Signinum, nisi uehementer adstringat. Atque ex his omnibus illud uitandum est, quod peruetustum, aut ualdè nouum sit. Nempè detur primò calidum non minus cyathis quatuor ante iudicationem, neque plus cotyla, siue hemina, quamuis bibax homo fit. Deinceps cibo exhibito, si inflammatio permiserit, iterum frigidum uinum, quod siti medeatur, propinandum. Atsi necessitas urgeat, uino non solo, sed cum cibo utendum est. Verum ne mentem uinum lædat, cibus ante sumendus est: & posthæc abstinendum. Si post aliquod temporis interuallum dormire uelit, quies concedenda est. Verùm si multus sudor emanet, arteriæ jam micare desinant, uox acutior reddatur, & pectus calore destituatur; uini quantum potare possit, concedendum. In solo enim uino refrigeratis spes uitæ posita est. Vinum itaque sit usitatum, & modo id ægrotus tantum bibat, modo cibum cum uino assumat. Id autem per interualla fiat

fiat ad tollendam lassitudinem, quæ tum ex morbo, tum ex cibo prouenit. Nam qui exiguas uires habent, & post assumtum cibum ualdè laborant. Igitur & ipsum decet forti esse bonoque animo; & medicum suaui oratione cum ad bonam spem cohortari, uarioque alimento & uino opitulari: nec non & alia efficaci medela uti opus est, & ad sudores coërcendos, & ad uires instaurandas, ut penè extinctæ reuiuiscant. Quapropter pectoris sinistræ mammæ palmulæ in uino maceratæ cum aloë & mastiche superdentur: ceratum uerò cum nardo factum ista excipiat. Quòd si istud durum siccumque fiat; aliud epithema imponendum: mala cotonea extracto semine, & quicquid durum est, contusa polentæ odoratæ admisceto: postmodum absinthij & myrthi comam, acaciam quoque & mannam cribratas permisceto: simulque omnia subacta œnanthino cerato excipito. Si per hæc sudor non supprimatur, uuæ acerbæ succus miscellæ addendus est. Succus igitur iste, quem Græci Omphacion uocant, cùm maxime acerbus est, & acacia, & gummi, & rhous esculentus, & alumen, & palmulæ, & rosarum succus benè olens simul omnia cum nardo & labrusca ex oleo pectori superponatur. Hujusmodi nanque epithema juxtà refrigerat & adstringit. Decumbat uerò æger in aëre frigido, aut & ad ursam domus uergat. At si & frigida boreæ aura afflabit, malè spirantem animum excitabit. Moretur autem & propè uirentia prata, fontesque, & obstrepentes riuos: nam & ab his emanans bonus halitus,

τοῦ καμάτου, τοῦ ἔκ τε τῆς νούσου καὶ τῆς τροφῆς. ἐν γὰρ σμικρῇ τῇ ἰσχύϊ μογέουσι κάρτα καὶ ἐπὶ τῇ ἐδωδῇ. χρὴ ὦν αὐτόν τε ἀλκήεντα καὶ εὔθυμον ἔμμεναι, καὶ τὸν ἰητρὸν ἔπεσι μὲν παραφάσθαι ἐς εὐελπιστίην ἔμμεναι, ὡς δὲ ἀρήγειν *ποικίλῃ προφῇ τε καὶ οἴνῳ. χρὴ δὲ καὶ τῇ ἄλλῃ ἰητρείῃ *ἐνέργῳ χρέεσθαι, ἐς τε τὴν τῶν ἱδρώτων κάθεξιν, ἐς τε δυνάμιος ἀνάστασιν ἐς τὸ ζώπυρον. ἔσω ὦν *ἐπίθημα τῷ θώρηκι ἐς τὸν ἀριστερὸν μαζὸν, φοίνικες ἐν οἴνῳ *λεῖοι, ξὺν ἀλόῃ, καὶ μαστίχῃ. κηρωτῇ δὲ ξὺν νάρδῳ πεποιημένῃ ἀνειλήφθω τάδε. καὶ ἢν τόδε ἀτηρὸν γίγνηται, ἄλλο ἐπιθέναι ἐπίθημα, μήλων ἐξελόντα τὸ σπέρμα, καὶ ὅ, τι περ αὖ σκληρὸν ᾖ, θλάσαντα ξυμμίσγειν ἀλφίτοισι εὐώδεσι. ἔπειτα *ἀψινθίου κόμην καὶ μυρσίνης, ἠδ' ἀκακίης καὶ *μάννης σεσησμένων ξυμμίσγειν. ὁμοῦ δὲ τὰ πάντα *φυρήσαντα, κηρωτῇ ἀναλαμβάνειν οἰνανθίνῃ. ἢν δὲ ὑπὸ τῶνδε μὴ ἴσχηται ὁ ἱδρὼς, ὄμφακος χυλὸν εἰς φύρησιν ξυντεθὲν, ὀμφάκιον *ἀκμαῖον, καὶ ἀκακίη, καὶ κόμμι δὲ, ῥοῦς τὸ *ἐδώδιμον, καὶ στυπτηρίη, καὶ φοίνικες, καὶ ῥόδων χυλὸς εὔπνοος. ἅμα πάντα νάρδῳ τε καὶ *οἰνάνθῃ, τῷ λίπαϊ ἐς τὸν θώρηκα τιθέναι. καὶ γὰρ τόδε ἐμψύχει τε καὶ στύφει. κατακεέσθω δὲ ἐν ἠέρι ψυχρῷ, εἴτε καὶ πρὸς ἄρκτον ὁ οἶκος. εἰ δὲ καὶ εἴη αὔρη βορέου ψυχρὴ ἐπιπνείουσα, ζωγρήσει κακῶς κεκαφηότα θυμόν. ἔσω δὲ καὶ εἰς *λειμῶνας καὶ πηγὰς, καὶ κελαρύζοντας ὀχετούς. καὶ γὰρ καὶ τὸ εὔπνοον τῶνδε

καὶ ἡ

* ποικίλον.
* ἐνεργῷ ἄλλως ἐνεργῷ.
* ἐπίθημα.
† λεῖον.
* ἄψινθον.
* μάννης.
* φυρήσαντα.
* ἀκμαῖον. ἐδώδιμα.
οἰνάνθη.
λειμῶνα.

καὶ ἡ θυμηδίη, καὶ τὴν ψυχὴν θάλπει, καὶ τὴν φύσιν ζωγρεῖ. ἀτὰρ καὶ πρόκλησις τοῦ φαγεῖν τε καὶ πιεῖν. ἢν δὲ ὑπ᾽ ἀπορίης μὴ τάδε τις εὐτυχῇ, μιμέεσθαι χρὴ καὶ αὔρην ψυχρὴν, πόρθων εὐωδέων ἡδονῆς ῥιπίσι; καὶ ὥρην ἦρος φύλλοισι, ἠδ᾽ ἄνθεσι τοῖσι παρεοῦσι στορέσαντα τὴν γῆν. ἀτὰρ καὶ ἐπίβλημα ἔσω κοῦφον παλαιὸν, ὡς δέχηται μὲν τὸν * ἀέρα, διαπνέῃ δὲ τοῦ θώρηκος τὴν θέρμην. ἄριστον δὲ ὀθόνη παλαιὴ * πάσιν δὲ αὐχένας καὶ * κληΐδα ἀλφίτα καὶ θώρηκα. τρέφειν μὲν τῇ εὐοσμίῃ τῇ δὲ αὐχμηρῇ συνέχειν καὶ * ἀπαλαίῃ δὲ τοῦ σώματος τὸ ἀραιὸν ἐμπλάσσειν, ἀτὰρ καὶ τὰ πρόσωπα τῇ γῇ τῇ σαμίῃ, τῇ κρησέρῃ σεσησμένῃ ἐς ὀθόνην ἀραιὴν ἐνδήσαντα καταπάσσειν, ὡς διασήθηται ἐς τὰ μέτωπα καὶ τὰ μῆλα ἡ ἄχνη, καὶ * τίτανον ἐσβεσμένην, καὶ γύψον ὀπτὴν, ὑποθέντα ἐν κρησέρῃ μικρῇ, ἐμβάλλειν ἐπὶ τοῖσι ἰκμαλέοισι. ἔστησε τε καὶ τοὺς ἱδρῶτας, καὶ σπογγίη ψυχρὴ ἐς τὰ πρόσωπα προβληθῆσα, πῆξι μὲν τῶν διαρρεόντων ὑγρῶν, πυκνότητα δὲ τοῦ ἀραιώσιος * διαχέειν δὲ ἤλην ἔδρην, ὅκως ἡ τοῦ ψυχροῦ φῦσα, καὶ τῆς τροφῆς ἐκχέηται, ἢ δὲ ἀνακαλέσασθαι τῶν ἄκρεων τὴν θέρμην, γλευκίνῳ, ἢ σικυωνίῳ λίπαϊ ξὺν πεπέρει, καὶ τῷ καστορίῳ καὶ νίτρῳ, καὶ κάχρυος σμικρὸν ἐνήκοντα, ὡς ποθίζειν τὸ χρίσμα, καὶ διὰ τῆς λιμνήσιδος ἠδ᾽ εὐφορβίῃ, καὶ δάφνης τοῦ καρποῦ ἄλειμμα, ἐπανάκλησιν θέρμης ποιέεσθαι. ἀτὰρ καὶ βολβοὶ ὠμοὶ, οἱ σμικροί τε καὶ ἐρυθροὶ, ξὺν πεπέρει καὶ ὄξεος τρυγὶ λείῃ, ἄριστον ἐπίπλασμα τῶν ποδῶν,

ἀέρα.
πάσιν.
κλῃδα ἀλφίτοις.
ἀπαλῇ.
τίτανον.
διαχέειν.

& mentis delectatio, animam fouet, & naturam resuscitat, uitæque restituit: quin etiam cibi potionisque desiderium lacessit. Cæterùm si quis ob inopiam hæc assequi nequeat, imitari oportet & auram frigidam ramorum benè olentium uoluptuarijs flabellis, & tempus uernum folijs ac floribus præsentibus humum sternentes. Operimentum quoque leue sit & obsoletum, ut aërem quidem accipiat, calorem autem pectoris exhalare permittat. Optimum uerò est, uetus linteum. Ceruices quidem & jugula & pectus polenta conspergito: ut odoris suauitate nutriat, siccitate coërceat. Item & polline quidem corporis raras partes contegito: necnon & faciem terra samia lineo sacculo cribrata, & raro linteolo inclusa respergito, ut minutissimus puluis in frontem & malas excutiatur. Calx præterea extincta, & gypsum exustum per lineum paruum sacculum, quem Græci Criseram uocant, transmissa sudore madentibus injiciantur. Compressit sudores nonnunquam & spongia ex frigida faciei admota: dilabentes enim humores coguntur, & cutis raritas conspissatur. Prodest etiam sedem inungere: ut frigidus flatus, & ab alimento exortus effundatur. Item reuocandus excitandusque est extremorum calor illitu gleucini olei, aut sicyonii, quod ex agresti cucumere efficitur, cum pipere, castorio, nitro, & cachry: modicum ceræ in eis eliquando, ut inunctio membris inhærescat. Illitio quoque ex adarce, limnestida uocant, euphorbio, & lauri bacca calorem exuscitat: pariter & bulbi erudi, illi inquam, qui exigui & rubri sunt, cum pipere & aceti fece læuigata ualentissimum pedibus cataplasma imponitur: sed

intra

intra horæ spatium illud frequentissimè auferendum est. Instat enim periculum ulceris & uesicarum. Porro ab his spes affulget ita ægrotantem perniciem euasurum. Quod si omnia secundum rationem medicus præstet, recteque omnia cedant, cum syncopa si inflammationes quoque adsint, discutiuntur: sudor nusquam effluit: calor in quamlibet corporis partem ad extremos usque pedes, & summas nares diffusus reuiuiscit: facies uegeto colore decoratur: pulsatus in magnitudinem efferuntur, nihil tremuli, sed uehementes: uox autem consueta reuertitur, & canora est: ipseque prorsus uiuidus efficitur. Lassitudinem quidem haud exiguam percipit, uerùm dormire etiam conspicitur. Atqui si ipsum somnus occupauerit, cibaria planè concocta erunt: sensus mali obliterabitur: naturæque uis egerminabit, & reuirescet: cumque à somno expergiscitur, bene spirat, leuis est, expeditus & robustus: reuocat autem in memoriam morbum ceu quoddam somnium. At nonnulli sunt, quibus febres obscuræ, tanquam morbi reliquiæ, remanent: nonnunquam & inflammationes modicæ, & lingua arida, & sudoris priuatio: præterea rigent, torpent, dissoluuntur. Hi sanè in tabem prolabuntur. Tunc uerò tempus terendum non est quiete & uictu tenui: sed ad motiones æger traducendus per gestationes, frictiones, & lauacra: quò uitæ residuum à morte uindicetur, augeatur, ac recreetur. Propinandum uerò est etiam lac maximè mulieris, quæ proximè peperit, puerumq; nutrit. Hi nanq; alimento, ut nuper in lucem editi pueri, egent. Si lactis humani copia non datur, asinæ, quæ non pridem peperit, lac accipito: tenue est enim ac fluxile hujusmodi lac. Post hæc ad resumtionem & ad consueta æger ducendus est.

καθ' ὥρην ξυνεχέστατα ἀείροντι. κίνδυνος γὰρ ἑλκέων, ἠδὲ φλυκταινώσιος. ἐπὶ τοῖσι ἐλπὶς τὸν ὧδε νοσέοντα διαφρῆναι τὸν ὄλεθρον. κὴν πάντα μὲν τὰ κατὰ λόγον ἰητρὸς ἔρδῃ, εὖ δὲ πάντα χωρέῃ, ξὺν τῇ ξυγκοπῇ καὶ αἱ φλεγμασίαι ἐπιέασι ἐκλύονται. καὶ ἱδρὼς μὲν * οὐδαμὰ, θέρμης δὲ ἀνάκλησις πάντῃ. ἀτὰρ καὶ ἐς ἄκρους πόδας, καὶ ἀνὰ ῥῖνα. τὸ δὲ πρόσωπον εὔχροον. σφυγμοὶ ἐς μέγεθος ἠρμένοι, ἄτρομοι, σφοδροί. φωνὴ δὲ * ξυνήθης, εὔφωνος, καὶ τὰ πάντα ζωώδης. κάματος οὐκ ἀγεννής, ἀτὰρ ἤδ' εὕδων ὁρᾶται, καὶ ἢν ἕλῃ μὲν ὕπνος, ἐξέπεψε μὲν τὰ σιτία, ἐξένηψε δὲ τὴν αἴσθησιν, ἀτὰρ ἤδ' ἐξεβλάστησε τὴν φύσιν. κὴν ἐξ ὕπνου ἐγρῆται, εὔπνοος, εὐσταλής, ἄτονος, ἀναπεμπάζεται δὲ ὅκως περ ὄναρ τὴν νοῦσον. μετεξετέροισι δὲ, πυρετοὶ ἀμαυροὶ ἐγκαταλείπονται, καί πη καὶ φλεγμασίαι σμικραὶ, καὶ γλῶσσα ξηρὴ, ἄνικμοι, ῥιγώδεες, νωθροὶ, διαλελυμένοι, οἷσι ἐς μαρασμὸν ἡ περιτροπή. εὖτε οὐ καταβλακεύειν χρὴ ἠρεμίῃ καὶ λεπτῇ διαίτῃ. ἀλλ' ἐς κινήσιας ἄγειν αἰώρης καὶ τρίψιος, καὶ λουτρῶν, ὅκως ἐκ τοῦ νεκρώδεος ἐκταθείη καὶ ἀνατραφείη τὸ ζώπυρον. διδόναι δὲ καὶ γάλα μάλιστα μὲν γυναικὸς νεοτόκου, καὶ κουροτρόφου. καὶ γὰρ οἵδε ἀνατροφῆς ὅκως ἀρτίτοκοι παῖδες δέονται. ἢν δὲ μὴ, ὄνου μὴ παλαιοτόκου. ἐξίτηλον γὰρ τὸ τοιόνδε γάλα. καὶ ἐπὶ τοῖσδε ἐς ἀνάληψιν ἄγειν, καὶ τὰ συνήθεα.

* οὐδαμῶς

* ξυνήθεος

CVRATIO CHOLERÆ,

ΘΕΡΑΠΕΙΑ * ΧΟΛΕΡῆΣ,

* χολέρης

Κεφάλ. δ.

Ἐν χολέρῃ ἡ τῶν φερομένων ἐπίσχεσις κακόν. * ἄπεπτα γὰρ χρὴ ὧν ἡμᾶς, εἰ ῥηιδίως αὐτόματα δέχεσθαι, ἢν δὲ μή, ὀτρύνειν, διδόντας ὕδατος εὐκρήτου * ῥυμφαίνειν, ξυνεχές γε μὴν ὀλίγον δέ, ὅκως μὴ ἐντάσιες ἔωσι κεναὶ στομάχῳ σπασμώδεες. ἢν δὲ καὶ στρόφοι ἔωσι, καὶ ποδῶν ψύξιες, τέγγειν μὲν τὴν κοιλίην λίπαϊ θερμῷ ξὺν πηγάνῳ, καὶ κυμίνῳ ἑψηθέντι, ἐς τὰς τῶν φυσέων διακρίσιας. καὶ ἐπιτιθέναι εἴριον, καὶ τὼ πόδε λιπαίνοντας ἡσυχῇ τρίβειν, ἀμφαφόωντας μᾶλλον ἢ πιέζοντας. ἀτὰρ καὶ μέχρι τῶν γονάτων γιγνέσθω τάδε, ἐς ἀνάκλησιν θέρμης. καὶ μέσφι μὲν κόπρεα κάτωθεν διαχωρέει, ἄνωθεν δὲ χωρέει χολώδεα, τάδε χρὴ ποιέειν. ἢν δὲ ὑπεληλύθῃ μὲν ὁ πᾶς παλαιὸς σῖτος, χολαὶ δὲ δίωσι, καὶ χολώδης * ἔμετος, καὶ διάτασις ἔῃ, ἠδὲ καὶ ἄση, καὶ ἀπορίη, καὶ ἀδυναμίη, ψυχροῦ ὕδατος κυάθους δύο, ἢ τρεῖς διδόναι, ἔς τε τὴν τῆς κοιλίης στύψιν, ὅκως ἐπίσχῃ τὴν παλίρροιαν, ἠδὲ τὸν στόμαχον αἰθόμενον ἐμψύξῃ. ξυνεχέως δὲ τόδε, ἐπὴν τὸ ποθὲν ἐμέσῃ, πρήσσειν. ῥηιδίως μὲν τὸ ψυχρὸν ἐν τῇ κοιλίῃ θάλπεται. ἀτὰρ ἠδὲ ἐξεμέει ὁ στόμαχος, ἀχθηδόνι τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ. ξυνεχέως δὲ ποθέει ψυχρὸν ποτόν. ἢν δὲ καὶ σφυγμοὶ μὲν ἐς τὸ μικρὸν ξυμπέσωσι, ἢ δὲ ἐς τὸ ξυνεχὲς καὶ πυκνὸν διώκωνται, ἱδρὼς δὲ ἀμφὶ μέτωπα καὶ κληῗδας, καὶ πάντη τοῦ σώματος σταγδὴν ῥέῃ, καὶ γαστὴρ μὴ ἐπίσχηται, καὶ ὁ

* ἄπεπτα. * ῥοφέειν. * ἔμετος.

Caput IIII.

IN Cholera eorum, quæ eijciuntur, suppressio mala est: cruda enim sunt. Quare nos oportet ea facile sponteque exeuntia libenter permittere: si non exeant, incitare, aquam tepidam sorbitioni dantes, assiduè quidem, sed paucam, ne tentiones inanes in stomacho fiant conuulsioni similes: si torquentur intestina, & pedes frigescunt, irriganda est aluus calido unguine, in quo ruta, cuminumque incocta sint: ut flatus digerantur, dissipenturque, lana quoque imponenda est, & pedes inungendo molliter fricare oportet, contrectando magis, quàm premendo. Sed genibus tenus hæc fiant: ut caliditas, quæ abierat, reuocetur. Hæc uero tantisper facienda sunt, donec stercora per inferiora deijciantur, & superius biliosa efferantur. Sin autem omnia antiqua stercora dejecta fuerint, & biliosi humores transierint, biliosusque uomitus & distentio adsit, fastidium, anxietas, uirium labefactatio; tunc frigidæ aquæ cyathi duo, aut tres propinandi sunt ad uentris adstrictionem: ut retrogradus humorum cursus cohibeatur: utque stomachus ardens refrigeretur. Assiduè uero id, cùm potam aquam uomuerit, facito. Facilè quidem frigida in uentre incalescit: uerùm eam stomachus euomit à calida pariter ac frigida dolore affectus, semper autem frigidum potum expedit. Porrò si arteriarum motus ad paruitatem lapsi fuerint, nec non assiduè & frequenter micēt arteriæ, sudor circa frontē & jugula & qualibet corporis parte stillatim effluat, alui profluuiū non sistatur, & uentri-

uentriculus adhuc euomat cum distentione & animi deliquio; parum uini odorati & adstringentis aquæ frigidæ infundendum est: ut præ odore sensus excitetur: ob ejusque potentiam roboretur, & corpus ob nutricationem recreetur. Vinum enim celeriter sursum petit, ut retrogradum humorum fluxum coërceat. Tenue uerò est, ut facilè diffusum naturæ ad sanitatem recuperandam opem ferat: ualidum quoque, ut uires dilabentes fulciat, atque sustineat. Inspergenda est etiam nonnunquam recens & benè olens polenta. Verum enimuerò si omnia urgeant, sudor & tentio non stomachi modo sed etiam neruorum, singultus inanis, & pedes contendantur, & aluus multa excernat, & homo caliget, & pulsatus arteriarum ad immobilitatem uergant, tunc hujusmodi ægroti statum præuertere opus est. Quòd si jam adsit, frigidæ ac uini multum præbendum est, & nequaquam meracius: ne fiat ebrius, ac ne lædantur nerui: sed cum cibo, & panis buccellis madefactis. Præbere quoque aliam escam conuenit, qualis à me in capite de Syncopa tradita est, item fructus mollioris corticis, oporam Græci uocant, adstringentes, sorba, mespila, mala cydonia, unam. Cæterum si omnia euomit, & stomachus nihil retinet, ad calidas potiones & cibaria recurrendum: nonnullis enim hæc mutatio uomitionem compescit: calida uerò calidissima sunto. Sin horum auxiliorum nullum proficit, cucurbitula in interscapulo affigenda est, atque infra umbilicum. Verùm assiduè cucurbitulæ mutandæ sunt: nam si diutius permaneant, dolorem cient, periculumque est, ne uesiculas excitent. Profuit interdum & auræ motus suauis:

στόμαχος ἐμέῃ ἔτι ξὺν τάσει καὶ λειποψυχίῃ, καὶ οἴνου βραχὺ * ἐπιστάζειν τῷ ὕδατι τῷ ψυχρῷ, εὐώδεος, στύφοντος, ἔς τε τὴν τῆς αἰσθήσιος * ἀνάκλησιν ὑπὸ τῆς ὀσμῆς, καὶ ἐς τὴν τούτου ῥῶσιν, ὑπὸ τῆς δυνάμιος, καὶ ἐς τὴν τοῦ σώματος περίθεσιν ὑπὸ τῆς θρέψιος. οἶνος γὰρ ὠκὺς ῥέει ἐς τὴν ἄνω ἴξιν, ὡς τὴν παλίρροιαν σχέθειν. λεπτὸς δὲ, ὡς ῥηϊδίως χυθεὶς τῇ φύσει συνέξιν ἐρρῶσθαι, κραταιὸς δὲ ὡς δύναμιν στῆσαι ῥέουσαν. ἐπιπάσσειν δὲ καὶ ἀλφίτων κοτὲ νέων, εὐπνόων. ἢν δὲ ξυνεπείγῃ πάντα, ἱδρὼς καὶ ἔντασις οὐ τοῦ στομάχου μοῦνον, ἀλλὰ καὶ νεύρων, * λὺγξ κενεὴ καὶ πόδες ξυμπιταίνωνται, καὶ κοιλίη ὑποφέρῃ πολλὰ, καὶ ἀχλυώδης ὁ ἄνθρωπος, σφυγμοὶ δὲ πρὸς ἀκινησίην ἔωσι, τότε χρὴ φθάνειν τήνδε τὴν κατάστασιν. εἰ δὲ καὶ παρῇ, ψυχροῦ καὶ οἴνου πολλόν τι διδόναι. μὴ ἀκρητέστερον δὲ, διὰ τὴν μέθην καὶ τὰ νεῦρα, ξὺν σιτίῳ, ψωμοῖσι διαβρόχοισι. διδόναι δὲ καὶ τῆς ἄλλης τροφῆς, ὁκοῖα ἐν συγκοπῇ μοι λέλεκται, ὀπώρην στύφουσαν, οὖα, μέσπιλα, μῆλα κυδώνια, σταφυλήν. ἢν δὲ τὰ πάντα ἐμέῃ, καὶ ὁ στόμαχος μηδὲν ἴσχῃ, ἐς τὰ θερμὰ καὶ ποτὰ καὶ βρώματα παλινδρομέειν. μετεξετέροισι γὰρ ἔστησεν ἡ μεταβολή. τὰ θερμὰ δὲ ἔστω θερμότατα. ἢν δὲ μηδέν τι τούτων ἀρήγῃ, σικύην ἐς τὸ μεσηγὺ τῶν ὠμοπλατέων προσβάλλειν, καὶ κάτωθεν ὀμφαλοῦ τρέπειν. συνεχῶς δὲ τὰς σικύας μεθιζάνειν. ὀδυνηρὸν γὰρ τὸ ἐπίμονον, καὶ κίνδυνον φέρον φλυκταινώσιος. ὤνησέ κοτε κίνησις * ὤρης εὔπνοος,

* ἐπιστάζειν. * ἀνάκλησιν. * λὺγξ. * κίν αἰθέρος.

ὡς καὶ τὸ πνεῦμα ζωγρῆσαι καὶ τὴν τροφὴν ἐν τῇ κοιλίῃ στέγειν, καὶ εὔπνοον καὶ εὔσφυκτον τὸν νοσέοντα θέμεναι. ἢν δὲ ἐπὶ μέζω γίγνηται τάδε, ἐπὶ τῆς κοιλίης καὶ τοῦ θώρηκος ἐπιθέναι. καὶ τὰ δὲ ἔξω ὁκοῖα ἐς συγκοπὴν, φοίνικες ἐν οἴνῳ δεδευμένοι, ἀκακίη, ὑποκυστὶς τάδε ξὺν ῥοδίνῃ κηρωτῇ ἀναλαβόντα, ἐγχρίσαντα δὲ ἐς ὀθόνην, ἐπὶ τὴν κοιλίην ἐπιθέναι, ἐς δὲ τὸν θώρηκα μαστίχην, ἀλόην, ἀψινθίου κόμην λείαν ξὺν κηρωτῇ *ναρδίνῳ ἢ οἰνάνθης ἐπιπάσαι ὅλῳ τῷ θώρηκι. ἐς δὲ τοὺς πόδας καὶ τοὺς μύας ἢν σπαίρωνται, σικυώνιον, γλεύκινον, ἢ παλαιὸν ἄλειφα, ξὺν κηρῷ σμικρῷ χρίειν. ἐπιπάσσειν δὲ καὶ τοῦ καστορίου. ἢν δὲ καὶ ψυχροὶ ἔωσι οἱ πόδες, καὶ τῷ διὰ τῆς λημνίσιδος καὶ εὐφορβίου χρίειν ἀλείμματι, καὶ ἐρείοισι *ἀμφελίσσειν, καὶ ψηλαφίῃ χειρῶν ἀπιθύνειν. ἀλλὰ καὶ τὴν ῥάχιν καὶ τοὺς τένοντας, καὶ τοὺς μύας, τῶν τε σιηγόνων τοῖσι αὐτέοισι χρίειν. ἢν μὲν ἐπὶ τοῖσι ἴσχηται μὲν ὁ ἱδρὼς, καὶ ἡ γαστὴρ, ὅ,τε στόμαχος δέχηται τὰ σιτία, καὶ μὴ ἐμέῃ, σφυγμοὶ δὲ μεγάλοι τε καὶ εὔτονοι ἔωσι, καὶ ἡ ξύντασις ἀπολείπῃ, θέρμη δὲ (καὶ) πάντα ἀναιρῇ, καὶ τὰ ἄκρα ἀδικῇ, ὕπνος δὲ πάντα πέσσῃ δευτέρῃ ἡμέρῃ ἢ τρίτῃ *λύσαντα, *τρέπειν ἐς τὰ ξυνήθεα. ἢν δὲ πάντα μὲν ἀπεμέῃ, ἱδρὼς δὲ ἄσχετος ῥέῃ, ψυχρὸς δὲ καὶ πελιὸς γίγνηται ὥνθρωπος, σφυγμοὶ δὲ πρὸς ἀπόσβεσιν ἔωσι καὶ ἀπηυδήκῃ, ἀγαθὸν ἐν τοῖσι τουτέοισι εὐπρεπέα εὑρέσθαι φυγήν.

ἀφελίσσειν. λούσαντα. τρέπειν.

ut & spiritus reuiuiscat, & cibus in uentriculo remoretur: utque melius aegrotus spiret, meliusque arteriae micent. At si haec in peius labantur, uentri, pectorique talia imponenda sunt, qualia & ad syncopam supra memorauimus: palmulae uino madefactae, acacia, hypocysthis, haec roseo cerato excepta, linteoloque illita uentri imponito: pectori autem mastichen, aloëm, absinthii comam tritam cum cerato nardino superdato: aut oenanthem toti pectori inspergito. Pedes uero & musculos, si conuellantur, sycyonio, gleucino, aut ueteri oleo cum exigua cera perungito, Castoreo quoque respergito. Porro si frigidi etiam pedes sint, unguine ex adarce & euphorbio inungito, & lanis obuoluito, & manuum palpitatione foueto. Quin etiam dorsi spinam, tendones, & musculos, nec non & maxillas iisdem inungere expedit. Quod si post haec sudor & uenter suppressi fuerint, & stomachus cibos admittat, neque euomat, pulsus magni & ualidi sint, & conuulsio desinat, sed calor ubique increscat, & extrema infestet, somnus uero omnia concoquat; secundo die aut tertio soluendus (*lauandus*) est aeger, & ad consueta mittendus. At contra si omnia uomitu reijciat, sudor perennis effluat, frigeat laborans, & liuidus fiat, pulsus etiam propeextincti sint, & uires cadant; eum ita inquam se habuerint, inde honestam fugam capessere bonum est.

CVRA-

CVRATIO VOLuuli.

Caput V.

IN uoluulo dolor est perimens ob intestinorum phlegmonem: distentio adest, & inflatio: celerrima ac fœdissima pernicies impendet. Nonnulli enim desperata salute ægrotantes mortem euidentem tantummodo formidant: aliqui uerò in uoluulo ob cruciatus acerbitatem, mortem expetunt. Quocirca neque remedium ullum morbo inferius, neque debilius à Medico adhiberi opus est. Verùm si morbi causam inflammationem esse inuenerit: uenam in cubito magna sectione aperiat: quò multus subitò sanguis inflammationis alimentum, uel usque ad animi deliquium effundatur. Etenim hoc uel sedandi doloris, uel stuporis ac sensus priuationis initium est. In uoluulo autem recreatio est ac respiratio, uel ad breue tempus (licet præ ignorantia) tormenti dilatio. Quandoquidem hominibus ita uiuentibus mori beatum est: Medico autẽ cuiquam nobili mortem inferre nefas ducitur. Sed fas est interdum, cùm præsentia malè euadi non posse manifestè præuideat; grauitate capitis torpida ægrotum sopire. Sin absque inflammatione ob corruptionem, aut ingens frigus uoluulus prouenerit; uenæ sectio dimittenda est: reliqua autem omnia facienda. Consulendum est igitur, ut à potu aquæ tepidæ frequenter euomat, oleum multum bibat, deinde rursum euomat, flatus inferius irritamentis educendi. Irritatoria quidem sunt cyclamini succus & nitrum, aut sal: flatus autem euocant cuminum & ruta. Igitur his omnibus cum resina terebinthi sedem oblinere oportet, & spongijs fouere: aut hæc per clysteres infun-

ΘΕΡΑΠΕΙΑ εἰλέου.

Κεφάλ. ε.

Ἐν εἰλεῷ πόνος ἐστὶ ὁ κτείνων ἐπὶ φλεγμονῇ ἐντέρων ἢ * ἐντάσις, καὶ πρῆσις. ὤκιστος, ἢ δὲ κάκιστος ὄλεθρος. μετεξέτεροι μὲν γὰρ ἀνελπίστως νοσέοντες, θάνατον προφανέα μοῦνον ὀῤῥωδέουσι. οἱ δ' ἐν εἰλεῷ πόνοι, ὑπερβολῇ θανάτου ἔρανται. χρὴ ὦν μήτε σμικρότερόν τι γίγνεσθαι τὸν ἰητρὸν τοῦ πάθεος, μήτε βραχύτερον. ἀλλὰ ἢν μὲν φλεγμασίην αἰτίην εὕρῃ, τάμνειν φλέβα τὴν ἐπ' ἀγκῶνι μεγάλῃ τῇ χάσει, ὅκως * ἀθρόως διεκχέῃ τὸ αἷμα τῆς φλεγμασίης ἡ τροφὴ, κἢν μέσφι λειποθυμίης. τὸ δὲ γὰρ ἢ ἀπονίης ἀρχὴ γίγνεται, ἢ νάρκης ἐς ἀναισθησίην. ἀνάπαυσις δ' ἐν εἰλεῷ, κἢν ὑπ' ἀγνοίης ἐς βαιὸν χρόνον ἔη τοῦ πόνου ἀμβολή. ἐπεὶ καὶ τὸ θνήσκειν τοῖς μὲν ὧδε πνέουσι εὐδαιμονίη. τῷ δ' ἀρχιητρῷ δ' οὐ θέμις πρήσσειν. θέμις δὲ κοτε προγιγνώσκοντα * σαφέα τὰ παρεόντα ὡς οὐ φύξιμα, καρηβαρέῃ νωθρῇ εὐνάσαι. ἢν δ' ἄνευ φλεγμασίης ἐπὶ διαφορῇ, ἢ ψύξει κραταιῇ γίγνηται ὁ εἰλεὸς, φλεβοτομίην μὲν ἴσχειν, τὰ δὲ λοιπὰ ἅμα πάντα πρήσσειν, ἐμέειν ἀπὸ ὕδατος θαμινὰ, * συχνὸν πίνειν ἔλαιον. εἶτα αὖθις ἐξεμέειν, φύσας ἄγειν κάτω ἐρεθίσμασι. ἐρεθιστικὸν μὲν κυκλαμίνου χυλὸς, καὶ νίτρον, ἢ ἅλες. φυσέων δ' ἀγωγὰ, κύμινον, ἠδὲ πήγανον. χρὴ ὦν πάντας ὁμοῦ ξὺν ῥητίνῃ * τῇ τοῦ τερμίνθου διαχρίειν, τάδε καὶ σπόγγοισι πυριῆν. ἢ τοῖσδε ὑποκλύ-

* ἐντάσει. * ἀθρόον. * σαφῶς. * εὔχυλον. † τῆς.

ζειν ξὺν ἐλαίῳ, ἢ μέλιτι, καὶ ὑσσώπῳ, ἢ κολοκύντης ἀγρίας τῆς σαρκὸς ἑψήματι. κἢν ἐκκριθῇ κόπρος, αὖθις ἔλαιον θερμὸν ξὺν πηγάνῳ ἐνιέναι. τόδε γὰρ ἢν εἴσω μίμνῃ, *πυρίημα τοῖσι ἐντέροισι εὐμενές. τέγγειν δὲ τὰ πονέοντα χωρία ἐλαίῳ ξὺν πηγάνῳ, καὶ ἀνήθῳ ἅδδην ἑψηθέντι. ἔσω δὲ καὶ πυρίη φακῶν τῶν κεραμέων, ἢ χαλκέων, ἢ κέγχρου, ἢ ἁλῶν φωχθέντων. ἐπιπλάσματα πρὸς τοῖσι ξὺν οἷσι, ἔσω αἴρης ἄλευρον, καὶ κύμινον, ἢ ὑσσώπου, ἢ ὀριγάνου κόμη. σικύαι δὲ κοῦφαι μέν, συχναὶ δέ, ἄλλη πρὸς ἄλλας τιθέμεναι ἐς τὸ ἐπιγάστριον, ἐς τὰς ἰξύας, μέσφι *βουβώνων. ἠδὲ κατόπιν ἐς ἰσχία πρὸς νεφροὺς καὶ ῥάχιν. πάντη γὰρ αὐτῆς πάντα πόνον ξυμφέροι. προπίνειν δὲ κυμίνου ἢ πηγάνου ἀφεψήματος, καὶ τοῦ σίνωνος. ἢ ξὺν τουτέοισι τῶν φαρμάκων τῶν ἀνωδύνων τινά. μυρία δὲ ἄλλοισι *ἄλλα πείρῃ γεγόνασι *πιστά. ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ δι' ἐχιδνῶν φάρμακον, μέζον τοῦ μέτρου πρὸς τὸ ξύνηθες ποθέν. ἢν δὲ μήτε ὁ πόνος ἐνδιδῷ, μήτε φῦσα, μήτε κόπριον ἀναδοίη, τοῦ καθαρτηρίου τῆς ἱερῆς ὑπ' ἀνάγκης διδόναι. ἢ γὰρ ἀπηλάθη ξὺν φλέγματι καὶ χολῇ τὸ φάρμακον, ἢ διῆλθεν ἐξάγον φύσας, σκύβαλα, φλέγμα, χολὴν τοῦ κακοῦ τὰς ἐντάσιας, τροφὴ διεξάγουσα. ζωμοὶ ἀλεκτορίδων, κογχαρίων, πτισάνης ὁ χυλὸς *καθεφθὸς ξὺν πολλῷ λίπαϊ, ἀρχῆθεν προσεγχυθέντι τῆς ἑψήσιος. ἐχέτω ὧδε, κύμινον, λίτρον, πράσον ξὺν τῇ κόμῃ. ἢ ἰητρείη ξὺν ζωμῷ τινι διαχωρητικῷ,

* πυρίημα.
* βουβῶν.
* ἄλλαι.
* πισαί.
* κάθεπτος.

dere cum oleo, melle & hyssopo, & cucurbitulæ syluestris carnis decocto. Quod si stercus excretum sit, iterum oleum calidum cum ruta inijciendum: id enim si intus moretur, fomentum intestinis propitium est. Præterea dolentes locos oleo, in quo rutha & anethum abundè incocta sint, perfundere conducit. Adhibeantur & fotus ex lentibus figulorum aut fabrorum ferrariorum, aut ex milio & sale ustulatis. Cataplasmata uerò præter uulgata sunto lolij farina, & cuminum, & hyssopi aut origani coma. Cucurbitulæ quoque leues quidem, sed frequentes, alia iuxta alias abdomini & ilibus ad inguina usque admoueantur: quin & à tergo coxendicibus ad renes usque & dorsum: ubique enim quisque omnia dolorem leuantia faciens iuuat. Præbibat autem cumini, aut rutæ decoctum, & sinonis, aut unà cum his aliqua ex anodynis appellatis medicamentis. Infinita autem alia ab alijs probata experimento inuenta sunt. Bonum uerò est & ex uiperis medicamentum plus consueta portione potui datum. Cæterùm si neque dolor remittitur neque flatus, neque stercus deijcitur; purgatorium pharmacum, quod hieram uocant, necessariò dandum est: aut enim simul cum pituita & bile pharmacum uomitu expellitur: aut descendit, flatum, dura stercora, pituitam, bilem ipsius mali fomenta secum educens. Alimenta exhibeatur aluum ducẽdi uim habentia, iuscula gallinarum, ostreorum *(paruorum)* insigni pulchritudine præditorum, ordei cremor cũ multo oleo decoctus, quod à principio ante decoctionẽ infusum sit: habeat uerò cuminum, nitrum, porrum cum coma. Aut medela adhibeatur cum aliquo iure uentrem subducente: cochle

cochleæ ualdè elixæ, *& ipsarum aut tellinæ succus.* Aqua potui detur (si febricitet) cum asaro, aut nardo, aut cachry excocta: nam hæc flatus eliciunt, urinam cient, & spirandi potestatem facilem reddunt. At si *pus* absit, & uinum bene facit, ut intestina calefiant, utque uires labantes confirmentur. Prodest etiam feniculi radicis decoctum, si bibatur, & adianthum, & cinnamomum. Sin ad abscessum inflammatio conuertatur; huic opem ferre satius fuerit medicamentis abscessui conuenientibus utentem. Ea uerò in libris de longis morbis descripta sunt: ubi colici affectus sanatio traditur.

CVRATIO ACVTORVM jecoris uitiorum.

Caput VI.

IN jecore sanguinis creatio est, & in totum sanguinis à jecore emanatio: ac omnino jecur est ueluti sanguis gelatus. Ideo phlegmonæ hoc loco acutissimæ fiunt. Hac enim in parte alimentum residet. Sin uspiam alibi phlegmone constiterit, non usque adeo acuta est: aduena est enim sanguinis accursus. In jecur autem non opus est aliunde influere. Nam si obstructio aliqua exitus occludat; jecur effusione priuatum repletur abundatque sanguine, alimenti uerò ad jecur transitus adhuc patet: aliud est enim iter alimenti à uentriculo & intestinis in omne corpus. Quocirca euacuare facilè oportet, uenam cubiti secando: multum quidem sanguinis, sed non semel totum detrahendo. Inedia primum jubenda est, postea cibi paucitas, ut & medicamentis ingredientibus jecur inane pateat. Insuper medicamentis exterius appositis, quæ in jece-

κοχλίαι ἄκρεως ἑφθοί, καὶ αὐτέων δὲ χυμὸς, ἢ τελλίνης. ὕδωρ ποτὸν, ἢν πυρέσσῃ ξὺν ἀσάρῳ, ἢ νάρδῳ, ἢ κάχρυ ἑψηθέν. καὶ γὰρ φύσης ἀγωγὰ, καὶ οὐρητικὰ, καὶ εὔπνοα. ἢν δὲ * ἄπυος ἔῃ, καὶ οἶνος ἔς τε τὴν τῶν ἐντέρων θέρμην, ἀγαθὸς ἠδὲ ἐς ἀνάκλησιν τῆς δυνάμιος ἀρήγει, καὶ μαράθρου ῥίζης ἕψημα ποθὲν, καὶ ἀδίαντον, καὶ κινάμωμον. ἢν δὲ ἐς ἀπόστασιν τρέπηται ἡ φλεγμασίη, τῇδε ξυμβάλλειν ἄμεινον τοῖσιν ἐς ἀπόστασιν φαρμάκοισι * χρεόμενον. γεγράφαται δὲ τάδε ἐν τοῖσι χρονίοισι. ἔνθα κολικῶν θεραπείη ἐγράφη.

*ἄπυρος

*χρεώμενον

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑ τὸ ἧπαρ ὀξέων παθῶν.

Κεφάλ. ς.

Ἐν ἥπατι τοῦ αἵματος ἡ γενύα, καὶ ἐς τὸ πᾶν ἔνθεν ἡ τοῦ ἀφεψή. καὶ τὸ ξύμπαν ἧπαρ ὁκοῖον αἵματος πάγος. ὀξύταται ὦν αἱ τῇδε φλεγμοναί. ἐγκέεται γὰρ τῷ χωρίῳ τῷδε ἡ τροφή. ἢν μὲν ἑτέρωθί πη φλεγμονὴ συστῇ, οὐ κάρτα γίγνεται ὀξείη. νέει γὰρ ἡ τοῦ αἵματος ἐπιρροή. ἐπὶ δὲ τῷ ἥπατι, οὐ χρέος ἑτέρωθεν ἥκειν. ἢν γὰρ τις ἔμφραξις τὰς διεξόδους ἐπίσχῃ, πίμπραται τὸ ἧπαρ τῆς ἐκχοῆς ἀμερθέν. ὁ δὲ τῆς τροφῆς εἴσροος, ἐς τὸ ἧπαρ ἐπιμίμνει. ἑτέρη γὰρ ὁδὸς τῆς τροφῆς ἐς τὸ πᾶν σκῆνος ἀπὸ τῆς κοιλίης καὶ τῶν ἐντέρων. εὐπόρως ὦν χρὴ τὴν κένωσιν ἐμποιέειν, *τάμνοντα φλέβας τὰς ἐπ᾽ ἀγκῶνι, συχνὸν μὲν ἀφαιρέοντα, μὴ ἀθρόον δέ. ἀποσιτίη μὲν τὰ πρῶτα, ὀλιγοσιτίη δὲ αὖθις, ὅκως καὶ τοῖσι εἰσιοῦσι τὸ ἧπαρ κενεὸν ᾖ. χρὴ δὲ καὶ τοῖσι ἐπιθέτοισι *διασκιδνάναι τὰ ἐν τῷ ἥπατι

*ταμνόντα

*διασκιδνᾶσιν

ἥπατι συνήθεα. τέγξις μὲν ὦν ξὺν ἀλόῃ, ἢ λίτρῳ εἴρια * πινόεντα οἰσύπῳ. χρέος ὦν ἐμψύξιος, εἵνεκα τῷ αἵματι παίθεται τὸ ἧπαρ. θερμὸν γὰρ τὸ αἷμα. τοιάδε χρὴ καὶ τὰ ἐπιπλάσματα ἔμμεναι, ἀλίτων μὲν αἰρίνων, ἢ ἐρυσίμων, ἢ κριθῆς, καὶ λίνου σπέρματος, χυμῶν δὲ οἴνου ὀξέος, μήλων δὲ χυλοῦ, ἑλικῶν τῆς ἀμπέλου, οἰνάνθης τῆς ὡραίης, ἢ δὲ σὺν τῇδε λίπαος. πυριῆν σπόγγοισι καρποῦ * δαφνῆς ἑψήματος, σχίνου, γλήχωνος, ἴριδος. ἐπὴν δὲ τουτέοισι πρηΰνῃς, σικύην προσβάλλειν μέζονα, ὡς ἀμφιλαβεῖν πάντῃ τὸ ὑποχόνδριον, ἐντάμνειν δὲ βαθύτερα, ὡς πολλὸν ἑλκύσειας αἷμα. μετεξετέροισι δὲ αἱ βδέλλαι (ἢ) χάσαι κρέσσον. παρεισδύεται δὲ τοῦ ζώου ἡ δῆξις. ἀτὰρ ἢ δὲ μέζονας διαβρώσιας ποιέεται. τῇδε καὶ δυσεπίσχετος ἡ ἀπὸ τῶν ζώων αἱμόρροια. κἢν ἄδδην πιὸν ἐκπέσῃ τὸ θηρίον, σικύην προσβάλλειν. νέρθεν γὰρ ἕλκει τὸ νιῶ. κἢν ἅλις ἔχῃ κενώσιος, ἐς μὲν τὰ τρώματα * ἰχαίμασι χρέεσθαι, ἀδήκτοισι, ἀραχνίων ὑφάσμασι, * μάννῃ, ἀλόῃ, ἐπιπάσσειν. ἢ δὲ ἄρτῳ ἑφθῷ ξὺν πηγάνῳ, ἢ μελιλώτῳ, ἀλθαίης ῥίζῃσιν. ἐς δὲ τὴν τρίτην ἡμέρην, κήρωμα ξὺν μυροβαλάνῳ, ἢ ἀψινθίου κόμῃ, καὶ ἴριδι. ἀτὰρ καὶ τὰ μαλάγματα τοιάδε χρὴ ἔμμεναι ὁκοῖα λεπτῦναι, ἢ ἐξαραιῶσαι, ἢ οὔρησιν τρέψαι. ἄριστον μὲν ὦν τὸ διὰ τῶν σπερμάτων, ὧν ἅπασι ἰητροῖσι ἡ πεῖρη εὔγνωστος. ἀγαθὸν δὲ καὶ ἔνθα ἡ σάμψυχος ἢ τὸ μελίλωτον ἐγκέαται.

* πινόεντα οἰσώπῳ.

* δάφνης, ἄλλως δάφνης.

* ἴσως. ἰχαίμοισι.

* μάννης.

iecore aceruata sunt, discutere oportet. Igitur illinatur aloë, aut nitro, lanæ œsypo sordentes admoueantur. Refrigeratione quoque opus est. Iecur enim sanguine accenditur: nam sanguis calidus est. Huiusmodi ergò cataplasmata sunto: accipiatur farina loliacea, aut irionis, aut ordei, & seminis lini: ex humoribus autem uinum acidum, cydoniorum succus, capreolorum uitis, labruscæ maturæ, aut oleum cum ea. Item cum spongijs fomentum fiat ex decocto baccarum lauri, lentisci, pulegij, iridis; per ista mitigato morbo cucurbitula maior applicetur, ut ex omni parte hypochondrio circumdetur: atque altius concidenda cutis, ut multum sanguinis effundatur. Nonnullis autem hirudines, quàm scarificationes, magis placent. Nam eius bestiolæ morsus altius penetrat: uerùm erosiones quoque maiores facit: unde & sanguinis effluuium ægrè supprimitur. Cumque sanguinis potu saturata hirudo ceciderit; cucurbitula est applicanda: ab intimis enim partibus tunc attrahit. Quòd si satis euacuatum sit; uulnera medicamentis sanguinem coërcentibus morsuque carentibus obtegenda sunt, ut araneorum telis, manna aloëque inspergenda: panis cum ruta aut sertula aut altheæ radicibus elixus superdandus. Tertio uerò die ceratum cum myrobalano, aut absinthij coma & iride conuenit. Quin etiam & malagmata uocata medicamenta talia esse debent, ut extenuare, aut rarefacere, aut urinam ciere ualeat. Optimū sanè est medicamentum ex seminibus constans; quorum omnibus Medicis experientia perspecta est: bonum est illud, in quo aut sampsuchus, aut sertula ponitur.

Cibi tenues sunto, labiles, lotium mouentes, penetrabiles: alica cum mulsa, & sorbitio ex ea cum sale & anetho. Ordei uero cremor & detergendi facultatem habet: at si & dauci seminum nonnihil addatur, ad urinam lacessendam præstantior est: subducit enim per alueolos, qui à iecore in renes pertinent. Oportunus uero est à iecore effluentibus illuc transitus & uasorum laxitate & itineris rectitudine. Iccirco & cucurbitulis ea nos trahere oportet eo loco, ubi renes sunt, secundum os coxendicis applicantes. Cæterum & hi unguine cum ruta, aut odorato iunco, aut calamo aromatico irrigandi sunt. Per hæc utique ægrotum posse mortem effugere sperandum est. Sin ad suppurationem conuertatur, pus mouentibus medicamentis utitor, quotquot à me in sermone de Colicis literis proderentur. Cùm pus autem jam genitum fuerit, quomodo incidendum, quomodoque medendum sit; alio loco scriptis mandabimus. Eadem nobis & de splene scripta sunto: si quando & inflammationis acutæ calamitas eum inuaserit.

CVRATIO ACVTI morbi dorsalis venæ a Arteriæ.

Caput VII.

VEnæ concauæ, crassæque arteriæ, quæ secundum dorsum extenduntur, inflammationem ardoris speciem maiores nostri appellauerunt. Nam & ardoribus similes affectus in ambabus oriuntur: ignis acutus & acer, fastidium, sitis, anxietas, pulsus palpitans in præcordijs, & in auersa parte, quam Græci Metaphrenon uocant: & quotcunque à me in uolumine de signis relata sunt.

προσφαὶ δὲ λεπταὶ, εὔδρομοι, οὐρήσιος προκλητικαὶ, εὐδίοδοι, χόνδροι ξὺν μελικρήτῳ, καὶ ῥόφημα ἐκ τῶνδε ξὺν ἁλσὶ, ἢ καὶ ἀνήθῳ. πτισάνης δὲ χυλὸς καὶ σμηγματώδης μὲν, ἢν δὲ καὶ δαύκου καρποῦ *ἐγχέηται, κρέσσων ἐς οὔρησιν. ὑπεξάγει γὰρ διὰ τῶν ὀχετῶν, οἵπερ ἀπὸ ἥπατος ἐς νεφροὺς κραίνουσι. καὶ εἴη δὲ τοῖς ἀπὸ ἥπατος ἐκρέουσι ἡ τῇδε ἔξοδος, *εὐρύτητί τε τῶν ἀγγείων, καὶ ἰθύτητι τῆς ὁδοῦ. χρὴ ὦν καὶ *συκίῃ τῇδε ἕλκειν (ἐς) τὴν χώρην *προσβάλλοντα τῶν νεφρῶν κατ' ἰσχίον. ἀτὰρ καὶ τέγγειν τάδε λίπαϊ ξὺν πηγάνῳ, ἢ σχοίνῳ, ἢ καλάμῳ τῷ ἀρωματικῷ. ἐπὶ δὲ τοῖσδε ἐλπὶς τὸν νοσέοντα διαδρᾶναι τὸν ὄλεθρον. ἢν δὲ ἐς ἐμπύησιν τρέπηται, τοῖσι πυοποιέουσι χρέεσθαι, ὁκόσα μοι ἐπὶ κωλικοῖσι λελέξεται. ἢν δὲ καὶ *πύον γένηται, ὅκως μὲν τάμνειν ὅκως δὲ ἰητρεύειν, ἄλλῃ πη γεγράψεται. τάδε μοι καὶ ἐπὶ σπληνὶ γεγράφθω, ἤν ποτε ξυμφορὴ φλεγματίης ὀξείης καὶ τόνδε καταλάβῃ.

*ἐγχέηται
*εὐρύτητι
*συκίῃσι
*προσβάλλοντας
*πῦος

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΝΟΤΙΑΙΑΣ φλεβὸς καὶ ἀρτηρίης ὀξείας νούσου.

Κεφάλ. ζ.

Τὴν τῆς κοίλης φλεβὸς φλεγμασίην, καὶ παχείης ἀρτηρίης, αἳ παρὰ τὴν ῥάχιν τέτανται, *καύσου ἰδέην ἐκάλεον οἱ *πρόσθεν, καὶ γὰρ καὶ καύσοισι ἴκελα πάθεα ἐπὶ τοῖσι γίγνεται. πῦρ ὀξὺ καὶ δριμὺ, ἄση, δίψος, ἀπορίη, σφυγμὸς παλμώδης ἐν ὑποχονδρίῳ, ἢ τοῖσι μεταφρένοισι. ἀλλὰ μοι ὁκόσα ἐπὶ τοῖσι σημείοισι γεγράφαται.

*καύσωσιν
*πρόσθεν

ἀτὰρ

ἀτὰρ καὶ ἐς ξυγκοπὴν ὀκέλλει τὸ πῦρ, ὅκως ἐπὶ τῇσι καύσεσι. τῆς μὲν γὰρ φλεβὸς ῥίζωσις ἧπαρ. τῆς δ' ἀρτηρίης ἀρχῆς καρδίη. δοκέοις ἂν ὦν μὲν τὰ ἄνω μέρεα τῶνδε τῶν σπλάγχνων νοσέειν τὰ καίρια. θέρμην μὲν γὰρ ἡ καρδίη ἐνδιδοῖ τῇ ἀρτηρίῃ, τῇ * φλεβὶ δὲ τὸ ἧπαρ αἷμα. ἀμφοῖν δὲ μεγάλοιν, μεγάλα τὰ ἔγγονα αἱ φλεγμοναί. τάμνειν ὦν αὐτίκα τὰς ἐπ' ἀγκῶνι φλέβας. καὶ συχνὸν μὲν ἀφαιρέειν αἷμα, μὴ ἀθρόον δὲ, ἀλλὰ καὶ δὶς καὶ τρὶς, καὶ τῆς ἄλλης ἡμέρης, ὡς μεσηγὺ ἡ δύναμις * ἀναλάβῃ. ἔπειτα ἐπιπλάσμασι χρέεσθαι, καὶ σικύῃ ἐς τὸ ὑποχόνδριον, ἔνθα ἡ διάφυσις τῆς ἀρτηρίης, ἀτὰρ ἠδὲ μεσηγὺ τῶν ὠμοπλατέων. καὶ γὰρ τῇδε σφύξιες ἔασι. χάζειν * τε ἀφειδῶς, ἠδὲ πολλὸν ἀφαιρέειν αἷμα. οὐ κάρτα γὰρ ἐκ τῆς κενώσιος τῶνδε λειποθυμέουσι ὤνθρωποι. ἰσχομένη δὲ καὶ γαστὴρ πολλόν τι τοῦ ξυνήθεος. κλυσμοῖσι ἐς ὀλίγον χρέεσθαι μαλθακοῖσι, δριμέσι δὲ ἥκιστα. ἐπιπυρεταίνουσι γὰρ οἵδε ἅλμῃ καὶ νίτρου λήξει. λίνου ὦν καρποῦ χυλὸς ἔσω, καὶ τήλιος, καὶ μαλάχης τῶν ῥιζῶν ἕψημα, καὶ ἐς πρόκλησιν καὶ * ῥῆξιν ἱκανὸν, μέλη ἄκρεα πόδες, καὶ χεῖρες * τεθάλφθωσαν, γλευκίνῳ ἢ σικυωνίῳ λίπαϊ τῷ διὰ τῆς λιμνήστιδος χρίσματι. κάρτα γὰρ ψυχρὰ αὐτῶν τάδε γίγνεται. πιπίσκειν * τε πρὸ τῶν σιτίων, ὁκόσα οὖρον ἐξάγει, μῆον, ἄσαρον, ἀψίνθιον. ἐμπασσέσθω δὲ καὶ λίτρου. πάντων δὲ κράτιστον σικύη καὶ κινάμωμον, ἤν τις εὐπορῇ. γάλα τοῖσδε καὶ τροφὴ καὶ φάρμακον. ἐμψύξιος γὰρ δέονται, ἔνδον ὁκοῖόν τι πυρὸς * εἰλευμένου,

φλέβα. ἀναβάλλῃ. τάχα. δῆξιν. * τεθάλφθωσαν. * τῷ. * ἐλυμένου.

Nempe & in syncopam tendit ignis, quemadmodum & in ardoribus: siquidem uenæ radicatio (ut ita dicam) iecur est: arteriæ uerò principium cor. Haud ab re igitur existimes eorum uiscerum supremas partes maximè ad uitam facientes ægrotare. Etenim cor arteriæ calorem impertit, uenæ autem sanguinem iecur infundit. Amborum uerò magnorum uiscerum magna sunt germina, ipsæ uidelicet phlegmonæ. Venas itaque in cubito protinus cædito, multumque sanguinis, sed non semel totum mittito, imò & bis & ter, & alio die, quoniam interim uires instaurentur, repetito. Deinceps cataplasmatis utitor, & cucurbitulam præcordijs, ubi est arteriæ transitio, nec non & interscapulas, nam ibi quoque pulsationes sunt, affigito, liberiusque scarificato, & multum sanguinis detrahito: haud enim ita facilè ex horum uasorum inanitione in animæ defectum homines cadunt. Verùm & aluus præter consuetudinem ualde suppressa ad lubricitatem per clysterum molliores infusiones est reuocanda, acribus autem minimè utitor: nam hi facilè in febrim incidunt à muria & nitri liquatione. Ideo lini seminis & fæni græci succus esto, & radicum maluæ decoctum ad prouocandum, & ad mordendum satis est. Extremas partes, pedes uidelicet & manus gleucino oleo, aut sicyonio, aut ex adarce unguine excalefacito. Nam partes istæ in ipsis ualdè frigescunt. Præterea ante cibos potui dato, quæ lotium euocant, meon, asarum, absinthum. Nitrum quoque inspergito, sed omnium ualentissima est cucurbita, & cinnamomum, si quis eius copiam habeat. Lac istis & alimenti & medicinæ uim præbet: etenim refrigeratione indigent, cùm in eorum uisceribus ueluti quidam ignis exæstuet, & dul-

& dulci alimento, necnon & multo in parua mole: has nimirum uirtutes alimenti lac obtinet: esto autem mulieris, quæ proximè peperit, & duobus lactis cyathis unus aquæ admisceatur. Lac etiam bubulum optimum est: tertio loco caprinum ponitur: cibaria concoctu facilia præbeantur, plerique succi, fœniculi radix, & apij semen: indatur & mel: aqua uerò, quæ bibitur, ista habeto. Oportet etiam sudores elicere, & ubique difflationes humidas & fluxas facere. Caput sicut in ardentibus febribus irrigetur. Epithema pectori & sinistræ mammæ, quale in syncopa, superdetur. Cubile rectus decubitus: ut omnia his similia sint, quæ in ardentibus febribus fiunt. *Gestatio parua* ad sudores euocandos, necnon & balneum, si iste interius exardescit. Neq; enim judicationibus hujusmodi uitia soluuntur, & si ardoris species sunt.

καὶ τροφῆς γλυκείης. ἀτὰρ ἤδ' ἐν ὀλίγῳ ὄγκῳ * πολλῆ. τάσδε μέντοι ἐν τροφῇ τὰς ἀρετὰς ἴσχει τὸ γάλα. εὐπορείσθω δὲ νεοτόκου, καὶ ἐς δύο κυάθους τοῦ γάλακτος * ἐμβεβλήσθω εἷς ὕδατος. ἄριστον δὲ καὶ τὸ τοῦ βοός. τρίτον δὲ, αἰγός. τροφαὶ εὔπεπτοι. τὰ πολλὰ χυλοὶ μαράθρου ῥίζης, καὶ σελίνου καρπὸς, ἐμβεβλήσθω καὶ μέλι, τὸ ὕδωρ δὲ τὸ πινόμενον, ἐχέτω τάδε. ἀτὰρ καὶ ἱδρῶτας χρὴ κινέειν, καὶ πάντα διαπνοὰς ὑγρὰς καὶ εὐρόους ποιέειν. τέγξις κεφαλῆς ὁκοῖον ἡ ἐν καύσοισι, ἐπίθημα ἐς θώρηκα καὶ μαζὸν ἀριστερὸν ὁκοῖον ἐν συγκοπῇ. κοίτη, κατάκλισις * ὄρθιος, ὅκως ἴκελα πάντα τοῖσι ἐν καύσοισι ᾖ. αἰώρη σμικρὴ ἐς ἱδρώτων πρόκλησιν. ἢ δὲ λοετρὸν ἢν * ἔσω ὑπεκκαυθῇ. οὐ γὰρ κρίσεσι τάδε τὰ πάθεα λύεται, εἰ καὶ καύσου ἔασι ἰδέαι.

* πολλῆ. * ἐμβεβλήσθω. * ὄρθριος. * οὕτως.

CVRATIO ACVTI morbi in Renibus.

Caput VIII.

Peracuta sanè in renibus inflammatio exoritur. Simul enim inflammantur à jecore in renes discurrentes uenæ: cum illis autem & jecur: cum haud ita prælongæ sint, sed ualdè latæ adeo, ut renes proximi jecori suspensi esse uideantur. Verum & urinæ retentio inflammationi superuenit, uehementiam inflammationis adaugens; nam renum caua lotij non exeuntis alluuione replentur. Porrò idem & in calculus euenit, si in renibus calculis urinæ canalium laxitate major oriatur, qui non egrediens inhæréscit, atque sic & ipse urinam intercludit.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ κατὰ τοὺς νεφροὺς ὀξείας νούσου,

Κεφάλ. η.

Κάρτοξυ μὲν ἐν νεφροῖσι φλεγμασίη. συμφλεγμαίνουσι γὰρ ἀπὸ ἥπατος ἐς νεφροὺς κραίνουσαι φλέβες. τῇσι δὲ τὸ ἧπαρ. οὐ κάρτα ἐπιμήκεες ἔουσαι, κάρτα δὲ εὐρεῖαι, ὡς δοκέειν τοὺς νεφροὺς ἐξηρτῆσθαι ἀγχοῦ τοῦ ἥπατος. ἀτὰρ καὶ ἰσχουρίη ἐπὶ φλεγμασίῃ γίνεται ξυντιμωρέουσα τῷ ὀξεῖ τῆς φλεγμασίης. πίμπλαται γὰρ ἡ τῶν νεφρῶν κοιλίη ὑπὸ πλημμυρίης τῶν οὔρων οὐ διεκθεόντων. τόδε μέντοι καὶ ἐπὶ λίθων γίνεται. ἢν φύῃ μὲν ἐν νεφροῖσι, μέζων τοῦ εὐρύτητος τῶν οὐρητήρων, ἐνίζει * μὲν μὴ διεξιών. ἀτὰρ καὶ τὰ οὖρα ὅδε ἐπίσχει

* οὐ.

ἀλλὰ

ἀλλὰ ἀμφὶ μὲν τῆς γενέσιος τῶν λίθων, ἐν τοῖσι χρονίοισι λελέξεται, ὅκως ἢ μὴ *ξυνίστανται ἢ θρύπτωνται γιγνόμενοι. ἀμφὶ δὲ θερμασίης ἠδ' ἐμφράξιος, ὁκόσα ὀξέως κτείνει, τῇδέ μοι γεγράψεται. ἢν ἐνστάσιες λίθων ἔωσι *ἐν δὲ φλεγμασίῃ, τάμνειν φλέβα τὴν ἐπ' ἀγκῶνι, ἢν μὴ κωλύῃ τις ἡλικίη. εὔροον δὲ καὶ πολλὸν ἔστω τὸ αἷμα. οὐ γὰρ αἱ φλεγμοναὶ πρηΰνονται μοῦνον κενώσει. ἀλλὰ καὶ σφηνώσιες τῶν λίθων χαλῶνται τῇσι τῶν ἀγγείων κενώσεσι. ἀτὰρ ἤδη ἐν οὐρήσει *διεκθέουσι οἱ λίθοι. ἔπειτα τέγγεσθαι γλευκίνου λίπαος, ἢ κυπρίνου, καὶ πυρίῃσι, καὶ ἐπιπλάσμασι ἀνίεσθαι τὰ μέρεα. ἀρτεμισίη δ' ἔστω ἡ βοτάνη, καὶ σχοῖνος, καὶ κάλαμος ὁ εὐώδης ἐν τοῖς καταπλάσμασι. ἔπειτα σικύην προσβάλλειν ἐς νεφροὺς κατ' ἰσχίον, μάλιστα δ' αὖ ἡ ἀπὸ τοῦδε τοῦ χωρίου κένωσις ὤνησε. λελαπάχθω δὲ κοιλίη κλυσμοῖσι ὀλισθηροῖσι, γλίσχροισι μᾶλλον ἢ δριμέσι, μαλάχης, ἢ τήλιος χυλοῖσι. καὶ δὲ φάρμακα πρὸ τῶν σιτίων οὐρητικὰ, ὁκοῖα ἐπὶ ἥπατος λέλεκται. ἀτὰρ καὶ σιτία ἴκελα, εὔπεπτα. κακὸν γὰρ τοῖσι ἀπεψίη. ἄριστον δὲ γάλα, μάλιστα μὲν ὄνου, ἵππου δὲ δεύτερον, καὶ οἶος δὲ καὶ αἰγὸς, *χρήσιμον, *ὅτι γάλα. ἢν μὲν οὖν *ἄποροι ἔωσι, καὶ λούειν κρέσσον. ἢν δὲ μὴ, ἐς ἕψημα τῶν βοτανῶν ἐνίζεσθαι, ἄχρις ὀμφαλοῦ τὸ ἄγγος *πληρεῦντα. ἢν δὲ (ἐς) *πύον τρέπηται, ὁκοίοισι χρὴ ἐπιπλάσμασι ἠδὲ φαρμάκοισι χρέεσθαι, ἐπὶ πολλοῖσι μὲν καὶ πρόσθεν ὑπερκέεται. ἢν δὲ ἐν στήκῃ λίθος, πυρίῃσι μὲν καὶ

ἀθροίζονται. εὖτε. διεκδύουσι. χρήσιμον μὲν ἴσως ἔτι. * ἄπυροι ἢ ἄπυοι. * πληρεῦντα. † πύον.

Cæterùm de calculorum creatione in libro de longis morbis sermonem habebimus: quomodo aut ne coalescant, aut jam concreti exterantur, comminuanturque. De calore autem atque obstructione, quæcunque celeriter enecant, in præsentia disseremus. Si calculi jam conflati sunt, adestque inflammatio: uenam cubiti, nisi ætas præpediat, secato: benè fluidus autem multusque sanguis exeat: neque enim phlegmonæ tantum euacuatione mitigantur, sed etiam calculorum intrusiones uasorum inanitione laxantur: quin etiam per mictum calculi elabuntur. Postmodum irrigationibus gleucini aut cyprini olei, & fomentis & cataplasmatis particulæ remittuntur. Artemisia uerò herba, & juncus, & odoratus calamus in cataplasmatis esto. Deinde cucurbitulam renibus in regione coxendicis adhibeto: maximè nanque ab ea parte euacuatio profuit. Aluus præterea ducatur per clysteres cum lubricis, & uiscidis potius, quàm acribus, ex maluæ, aut fænu græci cremoribus. Nonnunquam uerò medicamenta ante cibos urinam citantia dentur, qualia in uitijs jecoris narrata sunt: pariter & cibaria similia concoctu facilia. Cruditas enim istis noxam affert. Optimum sanè lac est, maximè quidem asinæ: secundo equinum: ouillum autem & caprinum confert, quatenus lac est. (*Si non suppurent,*) eos lauare satius est: sin minus, in decocto herbarum desidant umbilicotenus solio repleto. Verùm si ad pus uergat, quibus cataplasmatis ac medicamentis utendũ sit, multis in locis superius traditum est. At si calculus institerit, fomentis utique,

& cataplasmatis iisdem uti oportet. Calculi uerò medicamentis potabilibus conterendi sunt, simplicibus quidem sio, & prionite (asplenum puto) herbis cum oleo aut aceto, esculento decoctis: earum quoque succo potui dato: compositis autem ea antidoto, quæ bisstimus appellatur, & ea, quæ ex uiperis constat, & bestia, quæ Coscinos, id est, cribrum dicitur, & quotcunque experientia optima esse comprobauit. Gestationes istis, & corporis concussiones ad mouendum propellendumque calculum bene faciunt: nam calculorum in uesicam transitus ingentes dolores concitat. Quòd si inde exciderint, dolor tollitur, ut neque per somnium dolorem sentire sibi uideri soleant. Quinetiam tanquam ex ineuitabilibus malis animus perterritus soluitur.

CVRATIO ACVTORUM uesicæ affectuum.

Caput IX.

ET uesicæ acuta uitia renalibus similia proueniunt, phlegmonæ, & ulcera, & lapides, & grumorum obstructiones: à quibus urinæ suppressio, & stillicidium exoritur. Sed in hoc membro acutior dolor est, interitusque celerrimus: uesica enim neruus latus est. At renes ueluti concrementum sanguinis jecoris speciem habent: in quibus, & grauissimi & maximè miserabiles morbi incidunt. Vnde mors cum maximis cruciatibus miseris mortalibus ingruit. Protinus igitur uentris ea pars laxa, quam Cenona Græci uocant, secanda est: multoque oleo cum ruta & anetho uesica est irriganda. Si concretus sanguis doloris, impeditæque urinæ autor sit, oxymel bibere debet: aut calcis parum cum mulsa, quò grumi dissoluantur: deinde quæ urinam mouent, & herbæ, &

ἐπιπλάσμασι τοῖσι αὐτέοισι χρέεσθαι. θρύπτειν δὲ τοὺς λίθους τοῖσι πινομένοισι φαρμάκοισι. * ἁπλαῖ μὲν, σίον καὶ πριονίτης αἱ βοτάναι, ἑφθαὶ ξὺν ἐλαίῳ ἢ ὄξεϊ ἐδωδίμῳ, καὶ τῶνδε χυλὸς περιπινόμενος. ποικίλαι δὲ, ἡ βισίου καλευμένης, καὶ ἡ δι' ἐχιδνῶν καὶ κοσκίνου θηρείου, ὁκόσαι τε δοκέουσι ἐμμέναι τῇ πείρῃ. κράτισται αἰῶραι τοῖσδε, καὶ σείσιες ἐς κίνησιν καὶ πρόωσιν τῶν λίθων. κάρτα γὰρ ἐπίπονος τῶν λίθων ἡ ἐς τὴν κύστιν ὁδοιπορίη. ἢν δὲ ἐκπέσωσι ἔνθεν, ἀπονοῖτε γίγνονται, οὐδὲ ὄναρ δοκέειν τοῦ πόνου εἰθισμένοι. ἀτὰρ καὶ ὡς ἐξ ἀφύκτων κακῶν τὴν ψυχὴν κάρτα μέλεα λύονται.

* ἁπλέοισι.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑ τὴν κύστιν ὀξέων παθῶν.

Κεφάλ. θ.

Καὶ τῇ κύστει πάθεα ὀξέα ἴκελα τοῖσι νεφροῖσι γίγνεται, φλεγμοναὶ καὶ ἑλκέα, καὶ λίθοι, καὶ θρόμβων ἐμφράξιες, ἐφ' οἷσι ἰσχουρίη, στραγγουρίη. ἀλλὰ ὀξύτερος τῇδε ὁ πόνος, καὶ ὄλεθρος ὤκιστος. νεῦρον γὰρ πλατὺ ἡ κύστις. νεφροὶ δὲ, ὁκοῖον αἱμάλωψ τοῦ ἥπατος ἔασι ἰδέης. ἀλλὰ καὶ αἰνότατοι καὶ οἴκτιστοι, ἔνθα μάλιστα γίγνεται ἄρης ἀλεγεινὸς ὀϊζυροῖσι βροτοῖσι. τάμνειν ὦν αὐτίκα τὸν κενεῶνα, καταιονεῖν δὲ τὴν κύστιν λίπαϊ συχνῷ, ξὺν πηγάνῳ καὶ ἀνήθῳ. ἢν δὲ θρόμβοι ἔωσι τοῦ πόνου καὶ τῆς ἰσχουρίης αἴτιοι, ὀξύμελι πιπίσκειν, ἢ τιτάνου μικρὸν ξὺν μελικρήτῳ ἐς τὴν διάλυσιν τῶν θρόμβων, ἠδὲ ὁκόσα οὐρήσιας * προκαλέεται, καὶ βοτάνας, καὶ

* προσκαλέεται.

σπέρμα-

σπέρματα. ἢν δ' ἐξ αἱμορραγίης ὁ
*ἴσχειν. κίνδυνος, *ἴσχειν μὲν οὐκ εἰς ἀμβολὴν
τῶνδε μᾶλλον. ἀτὰρ καὶ ὅδε οὐχ ἥκι-
στα ὁ κίνδυνος. ἀρήγειν μὲν ὧν καὶ τὰ
αἷμα ἐπέχουσι. ἀρήγει δὲ ἡ ψύξις τῆς
κύστιος, ῥοδίνου καὶ οἴνου τέγξις, καὶ ἐρί-
ων κατείλησις ἀπὸ *οἰσύπου. ἐπίθη-
*οἰσύπου. *δευθέντες. μα, φοίνικες ἐν οἴνῳ *δευθέντες, ξὺν
ῥοιῇ, ἢ χυλῷ τοῦ ῥοός. ἢν δὲ ἐκτρέπηται
*βαρέα. καὶ τῶν ἐπιθημάτων τὰ *βάρεα, καὶ τὰς
μεγάλας ψύξιας ἐκτρέπειν. χρὴ γὰρ
μὴ κάρτα ψύχειν ψυχρήν τε φύσει
καὶ λεπτὴν ἐοῦσαν τὴν κύστιν. καταχρίειν
δὲ γλευκίνῳ, ἢ ἀκακίῃ, ἢ ὑποκυστίδι
ξὺν οἴνῳ. σπόγγοισι δὲ, ἢν μὴ σφόδρα
ἐπείγῃ ἡ αἱμορραγίη, μὴ χρέεσθαι.
τροφαὶ σιτώδεες, εὔπεπτοι, εὔχυμοι
*οὐρητικαί. *οὐρητικαί, ὁκοίας μοι ἐπὶ νεφροῖσι λέ-
*θηραῖος. λεκται. γάλα, οἶνος γλυκὺς, *θηραῖ-
ος, ἢ σκυβαλίτης. φάρμακα πινό-
μενα, οὐρητικὰ, εὐώδεα, εὔροα, καὶ
τἄλλα τὰ τοιαῦτα. ἄριστον δὲ κύστιος
τέττιγες. τέττιγες, ἐφ' ὥρας μὲν ὀπτοὶ, ἔδεσ-
μα. ἔξωροι δὲ ξηροὶ, λεῖοι ξὺν ὕδατι.
ἔσω δὲ καὶ τῆς ῥίζης τῆς νάρδου βραχὺ ξὺν
τέττιξι. τοῖσι *τέττιξι ἀφεψῆσαι. τοῖσι αὐτέ-
οισι ἐνίζεσθαι αὐτίκα λουτρῷ ἐς ἄνεσιν τῆς
λίθων. κύστιος. ἢν δὲ *λίθων ἔμφραξις ἐπί-
σχῃ τὴν οὔρησιν, ἤδε τῷ ὀργάνῳ τῷ
καθετηρίῳ ὠθεῖν τὸν λίθον, ἤδε ἄγειν
τὸ οὖρον, ἢν μὴ ἔωσι φλεγμοναί. ἐπὶ
φλεγμονῇσι. γὰρ *φλεγμονῇσι, οὔτε ὁ πόρος δέχε-
ται τὸ ὄργανον, πρὸς δὲ τιτρώσκονται
τῷ καθετῆρι. ἢν δέ ἄπορος μὲν ἡ
τῶνδε ἰητρείη. θνήσκῃ δὲ ὀδύνῃσι ὥν-
θρωπος, τάμνειν τὴν τοῦ ὑπὸ κατω-
τῆς βαλάνου τρεχάδα, καὶ τὸν τῆς κύ-
στιος τράχηλον, ἐς τε τὴν τῶν λίθων

semina exhibenda. Sin ex sanguinis effusione periculum instet, absque ulla cunctatione ei magis, quàm cæteris subueniendum: neque enim id leue discrimen est. Nempe medicamina sanguinem coërcentia opem ferunt: opem fert autem uesicæ refrigeratio, ex rosaceo & uino irrigatio, & cum lanis succidis obuolutio. Epithema bonum est, palmulæ ex uino cum malo punico, aut succo rhois. Verùm si auersatur epithemata grauia, & uehementes refrigerationes, (cauendum est enim uesica natura frigida tenuisque, ne ita multum refrigeretur) eam gleucino illinito, aut acacia, aut hypocystide ex uino. A spongijs uerò, nisi ualdè urgeat sanguinis eruptio, abstineto. Escæ triticeæ coctu faciles, bonum succum gignentes, lotiumque educentes præbeantur, quales à me in capite de renibus comprehensa sunt. Lac, uinum dulce theræum, aut scybellite. Medicamenta potabilia sunto, urinaria, benè olentia, fluxilia, & id genus alia. Vtilissimum utique uesicæ remedium cicadæ sunt tempore suo tostæ pro cibo exhibitæ. Extra tempus autem aridæ tritæ cum aqua: sed radicis nardi parum cum cicadis elixetur. In iisdem quoque loco balnei ad uesicæ laxamentum æger desideat. Quòd si lapillorum interpositio mictum impediat, oriculario specillo lapis amouendus est, urinaque educenda, nisi adsit phlegmone. In phlegmonis nanque neque meatus instrumentum admittit: præterea oriculario specillo uulnerantur. At si expediri medicatio nequit, homoque doloribus consumitur, locum eum, qui sub glande est, ceruicemque uesicæ incidito: ut lapis excidat,

excidat, atque urina effundatur, ac deinde potissimum medendum est, ad cicatricem ulceris ducendo. sin minus, puris effluuium, quod Rhoeas Graece dicitur, factum esse, pro futura hominis uita satius est, quàm ut tormentis miserrimè crucia-tus intereat.

CVRATIO VVLVAE suffocationis.

Caput X.

Vlua in mulieribus membranis extentis hinc atque inde secundùm ilia continetur, ac perinde atque animal uitia in olfactu patitur. Nam ad bene olentia delectationis causa se recipit, foedè olentia contristantiaque prae molestia refugit. Igitur si aliquid superius triste offeratur; uulua ad naturalia descendit: si extra, ostio naturalium opponatur, retro sursumque recedit. Nonnunquam uero in hoc aut illud latus ad lienem, aut iecur mouetur. Ad recessum eius autem contractionemque membranulae, ut in nauibus uela, cedunt, atque consentiunt. Haec uero illi & propter inflammationem eueniunt. Nam si eius ceruix afficitur, atque intumescit, fit prominentior. Si in fundo exoritur inflammatio, sursum repit. Sin ad pedes foras uergat, turpis & immunda res est, dolores afferens & contristans, praeterea difficulter ambulare potest, & in latus & supina decumbere, nisi pedes mulieris phlegmone laborent. At si ad superiora uulua recurrerit, quàm ocyssimè hominem strangulat, urget autem spiritum comprimens. Neque enim prius conqueri & clamare, & opem ab adstantibus petere ualet, quod nonnullis, hisque

ἐκπλύνειν καὶ τὴν τῶν οὔρων ἔκχυσιν, καὶ μάλιστά γε ἀκέσασθαι ἐς ὠτειλὴν ἀγοντα τὸ τρῶμα. ἢν δὲ μὴ, *ῥοιάδα γενέσθαι πολὺ βέλτιον, ἐς τὸν αὖθις τῷ ἀνθρώπῳ βίον, ἢ τῇ ὀδύνῃ *οἰκτίστως θανεῖν.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΥΣΤΕΡικῆς πνιγός.

Κεφάλ. ι.

Ἡ ὑστέρη τῇσι γυναιξὶ, ὑμένων ἀποτάσιας ἔνθα καὶ ἔνθα κατὰ λαγόνας ἴσχει, ἅτε γὰρ ἤδε ζῶον πάθη, ἐκ ὀσφρήσιος. ἐς γὰρ ἐπὶ τὰ εὐώδεα πρὸς ἡδονὴν, καὶ τὰ κακοσμα καὶ ἀτερπέα, ὑπὸ ἀχθηδόνος φεύγει. ἢν μὲν ὦν τῶν ἄνω τι λυπῇ, προσιόντων γυναικηίων ἔξω. ὢν δὲ κατὰ στόμα τι αὖ εἴη, ὀπίσω χάζεται, ἢ δὲ ἄνωθεν. ἢν δ᾽ ἄν ποτε, καὶ ἔνθα καὶ ἔνθα, ποτὶ σπλῆνα καὶ ἧπαρ. ξυνωδίδοῖ δὲ τὰ ὑμένια ἐς ἀπόστασιν καὶ ξυναγωγὴν, ὅκως νηὸς λαίφεα. πάσχει δὲ τάδε καὶ ὑπὸ φλεγμασίης. καὶ γὰρ περιπελεστέρη τῷ *πάθεϊ καὶ τῷ ὄγκῳ τοῦ αὐχένος γίγνεται. ἢ γὰρ κατὰ πυθμένα φλεγμασίη, ἄνω ῥέπει. ἢν μὲν ἐς πόδας, ἔξωθεν. *ἀσπερὲς μὲν ὦν καὶ ἀλεγεινὸν καὶ ἀτερπές. δύσχρηστον δὲ καὶ βαδίσαι καὶ ἐς πλευρὰν κατακέεσθαι, καὶ ὑπτίην, ἢν μὴ τὼ πόδε φλεγμήνῃ ἡ γυνή. ἢν δὲ ἄνωθεν φοιτέῃ, ὡς ὀξύτατα μὲν τὸν ἄνθρωπον ἀπέπνιξε, πιέζει δ᾽ ἀγχόνῃ τῆς ἀναπνοῆς. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ φθάνει πονέειν τε καὶ βοᾶν καὶ τοὺς παρόντας κικλήσκειν ἀρωγούς. ἐπεὶ γὰρ ἀναπνοῆς ἐπίσχεσις θᾶττον

* ῥοιάδα
* οἴκτιστα
* πάθει

πολλῇσι· τῇσι δὲ φωνῆς. εἰκὸς ὦν τοῖς ἐντετύχουσι καλέσαι τὸν ἰητρὸν, πρὶν τὴν ἄνθρωπον θανεῖν. ἀλλ' ἤν κοτε ἐν συντυχίῃς ἥκῃς, γνόντα τὴν φλεγμονὴν χάσαι φλέβα, μάλιστα μὲν τὴν ἐπὶ τῷ σφυρῷ· ἢν δὲ μὴ εὔροον ἔῃ, τὴν ἐπ' ἀγκῶνι. ἐπαφαιρέειν δὲ ἀπὸ τοῦ σφυροῦ. προσάγειν δὲ τὰ ἄλλα, ὁκόσα ἀγχόνῃς καὶ ἄνευ φλεγμασίης ἀρήγει. δεσμοὶ χειρῶν καὶ ποδῶν σφίγγοντες, ἄχρι ναρκώσιος· ὀσμὴ κακωδέων, πίσσης ὑγρῆς, τριχῶν, εἰρίων κεκαυμένων. *λύχνου φλογὸς ἐσβεσμένης, καστορίου. πρὸς τῷ κακώδει, καὶ τὰ νεῦρα ψυχθέντα θάλπειν. οὖρον παλαιὸν καὶ τὴν αἴσθησιν ἐξανίστησι* καὶ τοῦ νεκρώδεος, καὶ τὴν ὑστέρην κάτω διώκει. τὰ γὰρ ὦνῃ καὶ τοῖσι προσθέτοισι εὐώδεσι ἐς τὴν χώρην * ἐπιβλητέον τῆς ὑστέρης, μύρῳ ὁκοῖον ἂν ἔῃ προσηνὲς, ἥκιστα δὲ δηκτικὸν τὴν ἁφὴν, νάρδον, ἢ *βάκχαρι τὸ αἰγύπτιον, ἢ τὸ διὰ τῶν φύλλων τοῦ μαλαβάθρου, τοῦ δένδρεος τοῦ *ἰνδικοῦ, ἢ κινάμωμον κοπὲν ξὺν *τῷ εὐόσμῳ τινὶ λίπαϊ. ἐγχρίειν δὲ τοῖσδε τοῖσι γυναικείοισι χώροισι. ἀτὰρ ἢν δὲ *ἔγχυτον ἐκ τῶνδε ξυστῇ, ἐγχέειν τῇ ὑστέρῃ. *διαχρίειν δὲ καὶ τὴν ἕδρην φυσέων ἀγωγοῖς. ἢ δὲ ὑποκλύζειν μὴ δριμέσι, μαλθακοῖσι, γλίσχροισι, ὀλισθηροῖσι, ἐς τὴν τῶν κοπρίων ἔξοδον μοῦνον, ὅκως ἡ χώρη τῆς ὑστέρης, λαπαρὴ γίγνηται, ἀλθαίης χυλῷ, ἢ τήλιος. μελίλωτον δὲ, ἢ σάμψυχον ξὺν τῷ λίπαϊ ἑψέσθω. ἢν δὲ βίης ἢ *λαπάξιος ἡ ὑστέρη δέηται, χερσὶ μὲν πιέζειν τὸ ὑποχόνδριον γυναικὸς εὐτόνου, ἢ ἀνδρὸς

*λύχνος. *κάρη. *ἐπιβλητέον. *βάκχαρις. *ἰνδοῦ. *τοῦ εὐόσμου. *ἔγχυτα. *διαχρίειν. *λαπάξιος.

pluribus respiratio, nonnullis autem uox celerius intercipitur. Par est itaque eos, qui his miserijs intersunt, prius quam mulier intereat, medicum accersere. Verum si forte aliquando occurreris, cognita phlegmone uenam scindito, præcipue quidem eam, quæ in malleolo: quæ si non benè fluida sit, eam, quæ in cubito est, petito. Sed à uena malleoli sanguinis missionem repetito, Alia uerò omnia administrato, quæcunque strangulatui & citra inflammationem subueniunt: qualia sunt manuum ac pedum uincula ad torporem usque adstringentia: fœde olentium olfactus, ut liquidæ picis, capillorum, lanæque exustorum, flammæ in lucerna extinctæ nidoris, castorei, quod præter fœditatem odoris neruos etiam refrigeratos calefacit. Lotium præterea uetus uel demortui ferè corporis sensum magnopere suscitat, & uterum ad inferiores partes abigit. Porrò medicamenta odorata naturalibus sunt imponenda: unguentum uero lene sit & minime tactum uellicans, nardus, aut bachar Ægyptium, aut unguentum ex malabathri indicæ arboris folijs compositum, aut cum aliquo odorato unguine tusum cinnamomum: atque his muliebres locos oblinito. Quod si ex his fusile medicamen conficiatur, illud in uuluam infundito. Anum quoque flatuum eductorijs inungito. Per clysteres quoque non acres, sed molles, uiscidos lubricosque humores indito, ut stercora solum eijciant, sedesque utero ampla uacuaque remaneat. Id succus altheæ, fænigræci ue præstabit: sertulam uerò, aut sampsuchum cum oleo decoquito. Cæterùm si majore ui, aut depulsione uulua egeat, tunc ualidæ mulieris aut uiri

bene

bene tenacis manibus hypochondrium comprimatur, aut fascijs adstringentibus succingatur: quo in angustum locus redigatur, neque iterum sursum uersus uulua procurrat. Item naribus apprehensis sternutamenta citentur: quibusdam enim sternutamento & contentione uulua in propriam sedem redire potest. In nares autem puluis inspiretur ex radice lanariæ, aut piperis, aut castoris. Item leues cucurbitulæ in feminibus, ilibus, coxis, inguinibus attrahendæ uuluæ causa defigantur. Amplius & dorso inter scapulas strangulatui subueniens admoueto. Sin a phlegmone strangulatus proueniat, uena ad pubem ueniens scindenda est, multumque sanguinis fundendum. Item faciei frictiones, capillorum euulsiones, ut mulier ad se redeat, simul bene facient. At si uel parum tolerare poterit, in decocto aromatum desidat, odoratisque suffumigetur. Ante cibos castorei paulum bibat, & hieræ paulum cum castoreo. Quod si feré ualet, lauetur, & in tempore ad antiquos usus reuertatur: detque operam mulier, ut quàm facillimè menses elabantur.

CVRATIO SATYriasis.

Caput XI.

NEruorum in uirilibus inflammatio penis tentiginem facit cum appetitu contristationeque in actu Venereo. Fiunt autem distentiones neruorum conuulsioni persimiles, nunquam mitigabiles. Quin & ipso concubitu sedari non potest ista calamitas. Mentis quoq; alienatio sequitur. Nam primum quidem impu-

εὐαφέος, ἢ διαζῶσαι ταινίῃσι σφίγγοντα, ὅκως τε διελάσειε τὴν χώρην ὡς μὴ αὖθις ἄνω θέειν. πταρμοὺς ποιέοντα ἐπιλαμβάνειν τὰς ῥῖνας. τῷ γὰρ πταρμῷ καὶ τῇ ἐντάσει μετεξετέροισι ὑστέρη ἐς χώρην ἥξειε. φυσῶν δὲ ἐς * [οἶα] γεραιοῦ στρουθίου ῥίζης, ἢ πεπέρεος, ἢ τοῦ καστορέου. προσβάλλειν δὲ σικύας κούφας μηροῖσι, λαγόσι, ἰσχίοισι, βουβῶσι, ἕλκοντα τὴν ὑστέρην, προσβάλλειν δὲ καὶ ὄπισθε, ἐς ῥάχιν, ἐς τὸ μεσηγὺ τῶν ὠμοπλατέων, τῇ πνιγὶ ἀρήγοντα. ἢν δὲ ἐπὶ φλεγμονῇ πνίγηται, καὶ διαχάσαι τὴν ἐπὶ τῷ κτενὶ * οἰχομένην φλέβα, καὶ ἀφαιρέειν συχνὸν αἷμα. ἀνατρίψιες δὲ τοῦ προσώπου, τιλμοὶ τριχῶν, ξὺν ἐμποιήσει ἐς ἀνάκλησιν. ἢν δὲ καὶ μικρὸν ἐπανενέγκωσι, ἐς ἀφέψημα ἀρωμάτων ἐνίζειν, καὶ εὐώδεα θυμιᾷν * ὑποθυμιῆν. πιπίσκειν δὲ * πρὸ τῶν σιτίων τοῦ καστορέου, καὶ τῆς ἱερῆς μικρὸν ξὺν τῷ καστορέῳ. καὶ ἢν ἐπανενέγκῃ, λούειν, καὶ ἐς ὥρην ἐς τὰ ξυνήθεα * τρέπειν. μελεδαίνειν δὲ * τὴν ἄνθρωπον, ὅκως ἄγηται τὰ ἐπιμήνια εὔροα.

* φερομένην. * περὶ. * τρέπειν. * τὴν.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΑΤΥριάσεως.

Κεφάλ. ια.

Τῶν ἐν τοῖς αἰδοίοισι νεύρων ἢ φλεγμασίῃ * ὄρθιον ἀνίσχει τὸ αἰδοῖον ξὺν ἐπιθυμίῃ καὶ λύπῃ ἀφροδισίων ἔργων πρήξιος. ἐντάσιες δὲ γενῶνται σπασμώδεες οὐδαμᾶ πρηϋνόμεναι. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖσι ἀφροδισίοισι ἀμάλθακτος ἡ ξυμφορή. προσεκμαίνονται δὲ καὶ τὴν γνώμην, τὰ πρῶτα μὲν ἐς ἀναι-

* ὄρθριον.

χυντίην, διὰ παῤῥησίην τοῦ πλώματος. θαρσέας γὰρ σφέας ποιέει ἡ ἀκυρίη τῆς ξυνουσίης. μετέπειτα δὲ ἐπὴν * ἀναλωφήσωσιν, εὖτ' αὖ σφίσι ἡ γνώμη τέλεον μίμνῃ. πάντων ὧν εἵνεκα, ταμνειν φλέβα τὴν ἐπ' ἀγκῶνι, καὶ τὴν ἐπὶ τῷ σφυρῷ, καὶ πολλὸν ἀφαιρέειν, καὶ πολλάκις. οὐ γὰρ ἄκαιρον νῦν λειποθυμίην ἐμποιέειν, ἐς τε νάρκην τῆς γνώμης, καὶ ἐς τὰς τῆς φλεγμασίης ξυνδοσίας, καὶ ἐς τὰς τοῦ θερμοῦ τοῦ καὶ αἰδοίου πρηΰσιας. αἷμα γὰρ πολλὸν, θερμασίης μὲν καὶ τόλμης ἔξαψις καρτερή· φλεγμασίης δὲ τροφὴ, ταραχῆς δὲ γνώμης καὶ ἀταξίης ἔκκαυμα. καθαίρειν δὲ καὶ τὸ ξύμπαν σκῆνος φαρμάκῳ τῇ ἱερῇ. οὐ γὰρ καθαρσίου δέον) μοῦνον, ἀλλὰ καὶ φαρμακίης προσηνέος. (ὁρέω μὲν τοι τάδε ἄμφω ἱερὴ δύναται). καταιονεῖν δὲ τάτε αἰδοῖα καὶ τὰς ἰξύας, καὶ τὴν πληχάδα, καὶ τοὺς ὄρχιας ἐρίοισι τοῖσι ἀπὸ οἰὸς ῥυπώσι. ῥοδίνῳ δὲ καὶ οἴνῳ διαίνειν χρὴ τὰ ἔρια, καὶ τέγγειν τὰ μέρεα πολλὸν, τι μᾶλλον τάδε * καταιονεῦνται, ὅκως μήτε θάλψις ἐκ τῶν ἐρίων ἔοι, ἀτὰρ ἡ ἔμφυλος θέρμη ὑπὸ ψυχρῆς δυνάμιος τῶν χυμῶν πρηΰνῃ). τοιάδε χρὴ καὶ τὰ ἐπιπλάσματα τιθέναι, ἄρτῳ ξὺν ἀρνογλώσσου χυλῷ τῇ βολάνῃ, καὶ στρύχνῳ, καὶ σέριδι, καὶ φύλλοισι μήκωνος, καὶ τοῖσι ἄλλοισι, ὅσα ἂν * νάρκην καὶ ψύξιας ἐμποιέει. ἀτὰρ καταχέειν τοῖσι ἰκέλοισι τὰ αἰδοῖα καὶ τὴν πληχάδα, καὶ τὰ ἰσχία, κωνείῳ ξὺν ὕδατι, ἢ οἴνῳ, ἢ ὄξεϊ, μανδραγορίῃ, ἀκακίῃ, καὶ σπόγγοισι ἀντὶ τῶν ἐρίων χρέεσθαι. μεσηγὺ δὲ ὑποκλύζειν μαλάχης ἑψήματι,

* ἀναλωφάσωσιν.
* καταιονεῦνται.
* νάρκαν.

dentes euadunt, dum casum suum licentiosè narrant: audaces enim eos coeundi insatietas efficit. Postea uero cum affectus iste desierit, tunc ad se redeunt, & mente optimè constant. Igitur omnium, horum causa uenam in cubito & in talo aperias, & multum cruoris, ac sæpe detrahas. Neque enim id temporis, intempestiuum fuerit & ad mentis stupefactionem, & ad inflammationis remissionem, & ad caloris uirilium mitigationem faciendam, animæ deliquium afferre. Quippe sanguis multus calorem & audaciam ualde accendit, inflammationem alit, mentis perturbationem confusionemque ueluti esca ignem procreat. Omne corpus etiam medicamento, quod Hieram, id est, Sacram uocant, purgato: neque enim purgatione solum egent, sed etiam leni medicatione: utrunque autem præstare hiera potest. Insuper genitalia, & lumbos, & locos inter femina & inguina (plechada Græci uocant) & locum inter anum & scrotum (perinæos Græcè dicitur) & testiculos lanis ab oue detonsis adhuc sordentibus obuoluito. Sed lanas rosaceo ac uino perfundito: partesque istas multa irrigatione madefacito, ne ab lanis caliditas oriatur: imò natiuus calor à frigida humorum potestate obtundatur. Ejusmodi quoque cataplasmata superdanda, panis cum plantaginis herbæ succo, & solano, & seride, & papaueris folijs, idque genus alijs, quæcunque torporem, frigoraque inijciunt: nec non & similibus uirilia & locos inter inguina & femina, & coxas illinito cicuta ex aqua, uel uino, uel aceto: item mandragora, aut acacia, & spongijs uice lanarū utitor. Interea subluenda aluus est maluæ decocto, & oleo,

& oleo, & melle: omnia uero acria sint. Defigantur in coxas cucurbitulæ, aut in abdomine. Optimæ sunt autem & hirudines ad sanguinem deorsum attrahendum. Et super uulnera cataplasma imponatur micæ panis cum althæa. Postea in aqua desidat, ubi artemisia, saluia, conyzaque decoctæ sint. At si longiori tempore uitium extrahatur, neque multitudo secundum proportionem minuta fuerit, & neruorum conuulsionis metus adsit, (nam facile in his affectibus conuelluntur,) curandi rationem mutare opus est. Quippe calefacientia admouenda sunt, gleucinum scilicet oleum, aut sicyonium pro rosaceo. Lanis autem mundis & cataplasmatis tepefacientibus partes illæ contegendæ: quandoquidem neruorum inflationes nonnunquam hujusmodi curatio mitigauit. Amplius & castoreum cum mulsa bibitum. Cibaria parum nutrientia, frigidaque sunto: pauca triticea: plurima olera, malua, bliton, lactuca, cucurbita elixa, cucumis maturus elixus, pepo suo tempore collectus. A uino, & carnibus, longo temporis interuallo abstineto: siquidem uinum est neruorum calefactio, animæ emollitio; uoluptatis reuocatio, genituræ creatio, venerisque excitatio. Hæc à me in acutos morbos remedia scripta sint. Oportet autem & iuuenem Medicum ipsum suo marte aliqua sibi comparare: neque omnia ex alienis commentarijs depromere. Hoc sanè pacto acuta uitia fiunt, ut ordine singulis, quæ scripta sunt, aut omnibus uti ualeas.

ἢ ἐλαίῳ ἢ μέλιτι. δριμέα δὲ πάντα. ἀλεγείᾳ ὦσαν σικύαι καὶ ἰσχίου, ἢ ἤτρου. ἀρείσαι δὲ καὶ βδέλλαι, νέρθεν ἑλκύσαι αἷμα. καὶ ἐπὶ τοῖσι τρώμασι ἔμπλασμα, αἱ ψίχες ξὺν ἀλθαίῃ. ἔπειτα ἐνίζειν ὕδατι ἀρτεμισίης, * ἐλελισφάκου, κονύζης ἐν ἑψήματι. ἢ εὖτ' ἂν προσωτέρω μὲν ᾖ μήκει χρόνου, μὴ κατὰ λόγον δὲ τὸ πλῆθος ἐνδιδῷ, δέος δὲ σπασμοῦ. μάλα γὰρ τοι ἐπὶ τοῖσδε σπῶνται. μεταβάλλειν χρὴ τὴν θεραπείην τοῖσι θερμαίνουσι. χρέος μὲν γλευκίνου, ἢ σικυωνίου ἀντὶ ῥοδίνου. εἰρίοισι δὲ καθαροῖσι καὶ ἐπιπλάσμασι ἀλεαίνουσι. ἐμάλαξε γάρ κοτε τῶν νεύρων τὰς πρήσιας ἡ τοιήδε θεραπείη. ἀτὰρ καὶ πιπίσκειν τοῦ καστορέου ξὺν μελικρήτῳ. τροφαὶ ἄτροφοι, ψυχραί, βραχέα μὲν τὰ σιτώδεα, τὰ πλεῖστα λάχανα, μαλάχη, βλίτον, θριδακίνη, ἑψητὴ κολοκύντη, σίκυος ἑφθὸς, πεπέων ὡραῖος, οἴνου δὲ καὶ κρεῶν, μέσφι πολλῆς ἀναλήψιος φειδώ. οἶνος γὰρ, θάλψις μὲν ἐστὶ νεύρων, μάλθαξις δὲ ψυχῆς, ἐπανάκλησις δὲ ἡδονῆς, γονῆς γένεσις, καὶ πρόκλησις ἀφροδισίων. τάδε μοι ἐς τὰ ὀξέα γεγράφθω ἄκεα. χρὴ δὲ καὶ τὸν αὐτόν τινα ξυμβουπορέειν, μὴ πάντα ἀλλοτρίῃ ξυγγραφῇ προσέχοντα τὸν νέον οὕτω τὰ ὀξέα πάθεα γίγνεται), ὡς ἐν τάξει τε τοῖσι γεγραμμένοισι καὶ μούνοισι, ἢ ἅπασι χρέεσθαι.

* ἐλελισφάκου.

ΑRΕΤΑΙΟΥ ΚΑΠΠΑΔΟΚΟΥ,

χρονίων νούσων θεραπευτικὸν βιβλίον πρῶτον.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Κεφάλ. α.

Ἐν τῇσι χρονίῃσι νούσοισι ἡ ἀμβολὴ τῆς ἰητρείης κακόν. ὑπὸ ἀμβλακίης γὰρ ὀκέλλει ἐς ἀνήκεστα πάθεα. φυσίωσις ἄρ' ὧδ' ἴσχει, ὡς μὴ ῥηϊδίως ἀποφοιτῆσαι. ἢν ἐσβάλλῃ ἅπαξ, ἤν τε καὶ ἐκπληθύνῃ, χρόνῳ καρτερὰ ἔστι, καὶ ξυναποθνήσκειν γίγνεται* κοτε, ἢ (τὰ σμικρὰ μεζόνων ποιέει) διαδέξιας. κἢν τὸ πρόσθεν ἐς κίνδυνον ἀσινὲς ᾖ, ὁ τόκος τῶνδε γίγνεται ὀλέθριος. χρὴ ὦν μήτε τὸν νοσέοντα σιγῇ, ἢ αἰδοῖ τοῦ ἐλέγχου τῆς νούσου,

* ποτέ.

ARETAEI CAPPADOCIS

Diuturnorum morborum curatiuus LIBER I.

PROOEMIVM.

Caput I.

IN longinquis morbis dilatio medelæ mala est: nam ob cunctationem in uitia insanabilia prolabuntur. Inflatio sane ita habet, ut non facile recedat, si semel inuaserit: at si & diutius trahitur, temporis spatio uires acquirit: & nonnunquam euenit, ut commoriatur. Exiguos quoque morbos maiores excipiunt: cumque priores discrimine uacarent, eorum soboles perniciosa exoritur. Itaque nullo pacto ægrotum silere conuenit, ne morbus deprehendatur, erubescentem: neque

neque aufugere uim curationis metuentem: neque Medicum pigrum esse: ignatumque oportet: utrumque enim ad morbum insanabilem efficiendum consentit. Nonnulli autem sunt aegroti, qui praesentium, nec non & futurorum ignoratione, ad finem usque cum morbo degunt. Nam plerique neque pereunt, neque futuram mortem suspicantur: quocirca neque se Medici fidei committunt. Horum probatio ex cephalaea colligitur: de qua prius sermonem instituam.

CVRATIO CEPHALAEAE.

Caput II.

Caput quanto ad uitam magis necessarium est, tanto difficiliori aegritudine laborat. Atque morborum capitis inualio quidem tolerabilis est: nam parum dolent, aures sonant, grauitas ad est: at si intendantur, finis est mortiferus. Igitur exiguos dolores ne spernito: nam & exiguis medicamentis in quibusdam discussi sunt. Si plus temporis extrahuntur, maiores cruciatus superueniunt: propterea uena cubiti incidenda est: sed duobus ante diebus uinum bibat. Tantum autem sanguinis detrahito, quantum eius uires tibi coniectanti ostenderint. Verùm non semel totum detrahere magnoperè expedit. Porrò quorum uires copiosam sanguinis detractionem patiuntur, his ipsis continuò morbi discutiuntur: atque id omnibus longis aegritudinibus conuenit. Tribus autem quatuorue diebus inter

μηδὲ ὑποδιδρήσκειν δέει τὴν ἰητρείης, μήτε τὸν ἰητρὸν καταμβλακεύειν. ἀμφῶ γὰρ ἐς τὸ ἀνήκεστον ξυνάδοι. μετεξέτεροι δὲ τῶν καμνόντων, ὑπ' ἀγνωσίης ἔς τε τῶν παρεόντων, καὶ τῶν αὖθις ἐσομένων, ἐς τέλος * ξυνδιαιτέονται τῇ νούσῳ. ἐπὶ γὰρ τοῖσι πλείοσι, οὔτε ὀδυνηρὸν γὰρ, οὔτε ὀρρωδέουσι θάνατον. διὰ τοῦτο δὲ τῷ ἰητρῷ σφέας αὐτοὺς οὐδ' ἐπιτρέπουσι. πίστις δὲ τουτέων, κεφαλαίη, ἧς ἀμφὶ πρότερον φράσω. *ξυνδιαιτεύονται*

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΚΕφαλαίης,

Κεφάλ. β.

Κεφαλὴ δὲ ὁκόσον ἐς ζωὴν ἀναγκαῖον, τοσόνδε νούσῳ χαλεπωτάτη, καὶ τῶν ἀμφὶ τῶνδε νούσων, ἡ μὲν ἐσβολὴ εὐπαθὴς ἐπὶ σμικρῷ ἀλγεῖ, καὶ ἤχοισι ὤτων, καὶ βαρεῖ. εἰ δὲ αὔξησιν προσλάβοι, καὶ τὰ τέλη ὀλέθρια. μὴ ὦν μηδὲ τὰ σμικρὰ ὑπερορῆν ἄλγεα. σμικροῖσι γὰρ καὶ τοῖσι ἄκεσι μετεξετέροισι. ἰηθῆναι δὲ πρόσω μὲν ἥκη χρόνου. μέζω γὰρ προσεπιγίγνεται ἄχθεα. τάμνειν τὴν ἐπ' ἀγκῶνι φλέβα. πρόσθεν δὲ δυοῖν * ἡμέραιν, οἶνον πιπίσκειν. ξυντεκμαιρόμενον δὲ τὴν δύναμιν, τὸ πλῆθος ἀφαιρέειν. ἄεισον δὲ μὴ ἐσάπαξ * ἢν ἡ δύναμίς τε ἀνέχηται τὴν πληθὺν τῆς ἀφαιρέσιος, ξυνεχές τε τοῖσι αὐτέοισι μοχλεύονται ἡ νοῦσος. ὧδε μὲν τι πάσῃσι τῇσι χρονίῃσι νούσοισι ξυνῳδόν. μεσηγὺ δὲ τριῶν ἢ τεσσάρων ἡμερῶν, ἀθρότε-

ἀδροτέρως δίαιταν, ἔπειτα τὴν ἱερὴν τὸ καθαρτήριον ξὺν μελικρήτῳ πιπίσκειν. ἀπάγει γὰρ μάλιστα ἥδε ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τῆς νούσου τὴν τροφήν. πλῆθος δὲ τοῦ φαρμάκου, ὁκόσον τέσσαρες, ἢ πέντε ὁλκῆς δραχμαί. κὴν εὖ καθαίρῃ, λούειν τε καὶ οἶνον διδόναι, καὶ τὴν δύναμιν αὔξειν. ἔπειτα αὖθις τάμνειν φλέβα τὴν ἐπὶ τῷ μετώπῳ τὴν ὀρθήν. κυριωτάτη γὰρ ἥδε ἡ ἀφαίρεσις. τὸ δὲ πλῆθος ὅσον *κοτύλης, ἢ σμικρῷ πλεῖον. λύειν τε μὴ περαιτέρω. κενεαγγέειν γὰρ οὐ χρή. ἔπειτα τὰς κόμας ξυρῷ ἀφαιρέοντα, σικύην τῇ κορυφῇ προσβάλλειν προτέρην. τὴν δὲ ἑτέρην τὴν μεσηγὺ τῶν ὠμοπλατέων ἐρείδειν *ἀναίμακτον, χαράζειν τε τὴν ἐπὶ τῆς κορυφῆς *ἀφειδέως ἐς τε πλῆθος ὁλκὴν, καὶ ἐς τὴν τοῦ βάθεος ἐνδομήν. κεφαλαίην γὰρ τὰ μέχρις ὀστέων ὀνίνησι ἰήματα. ἢν δὲ ἐς ὠτειλὴν ἥκῃ τὰ τρώματα, τὰς ἀρτηρίας ἐκτάμνειν. *διπλαῖ δὲ, αἱ μὲν κατόπιν εἰσὶν ὤτων σμικρὸν *τὸ προσωτέρω, δῆλαι δὲ ταῖς διασφύξεσι. αἱ δὲ τοῦ ὠτὸς ἐς τοὔμπροσθεν, αὐτῷ πλησίον. παράγεται γὰρ τῷ ἀντιπρόχῳ. ἀτὰρ καὶ αἵδε δῆλαι διασφύξεσι. τάμνειν δὲ πρὸς τοῖς ὀστέοις τὰς μέζονας. αἵδε γὰρ ὀνηΐσαι. ἐπικέα) καὶ ἕτεραι ἑκάστῃσι κάρτα *λεπταὶ, ἃς οὐδ' ὄφελος ἐκτάμνειν. ὁ δὲ τρόπος ἐν τῇσι χειρουργίῃσι λέλεκται). μετὰ δὲ τὸ ἄκος, κεφαλαίῃσι, καὶ ἐπιληψίῃ, καὶ σκοτώμασι, καὶ ξυμβλήδην* ἁπάσῃσι τῇσι τῆς κεφαλῆς νούσοισι. ἐπὶ πᾶσι δὲ φλέγμα ἄγειν χρὴ προκενώσαντα τὴν γαστέρα.

* κοτύλης. † ἀναιμάκτως. * ἀφειδέως. * τὴν. * διπλαῖ. τῶ. κοιναί. ἅπαντι.

iectis liberalius alendi sunt. Deinceps purgatorium, hieram quod uocant, cum mulsa propinandum, ea enim à capite morbi alimentum maxime abducit. Modus uerò medicamenti quatuor aut quinque drachmarum pondo esto. Quòd si benè purgauerit, tunc lauandus est, & uinum exhibendum, & uires augendæ. Postea iterum uena frontis recta scindenda est. Hæc enim est oportunissima sanguinis detractio. Modus autem esto hemina, aut paulò plus: neque ultrà sanguinem mittito, quoniam uasa inanire non expedit. Deinde capillis nouacula detractis, cucurbitulam priorem uertici affigito, alteram inter scapulas citra sanguinis effusionem admoueto: & eam, quæ in uertice fixa est, liberius scarificato: quò sanguis uberius attrahatur, & partes profundiores incidantur. Remedia nanque ad ossa usque penetrantia cephalæam iuuant. Quòd si uulnera cicatricem ducant, arteriæ secentur: duplices autem sunt, aliquæ post aures paulò ulterius, proprijsque motionibus produntur: aliæ uerò aurium arteriæ prorsum uersus sitæ sunt auribus proximæ: nam instrumento, quod Antitrochon Græci nominant, adducuntur. Verùm hæ quoque proprijs pulsationibus innotescunt. Nempè maiores ossibus uicinæ secentur: hæ nanque utilitatem afferunt. Adiacent & aliæ singulis auribus oppidò tenues, quas incidere prorsus inutile est. Modū uerò incidendi in libris de manuū operationibus exposui. Cæterùm post medelā incephalea, morbo comitiali, & uertigine, utq; semel dicā in omnibus capitis uitijs (prius uetre, aut

ant purgatorio, quod deuoretur, aut clystere, euacuato) pituita euocanda est, modo e naribus per sternutatoria, modo ex ore per ducentia pituitam. Species autem sternutamenta citantium sunt piper, radix herbæ lanariæ, fibri testiculus. Hæc quidem sunt uulgata & communia. Ad læuorem autem terito, & cribrato, & calamo aut crassiore pennæ anserinæ caule inspirato. His efficacius in attrahendo uiolentiusque euphorbium est cum aliquo ipsorum mixtum. Quin etiam cum oleis miscetur gleucino scilicet, aut sicyonio, id est, ex cucumere syluatico, aut cum unguento ex styrace: redditur autem magnopere liquidum, ut fusile sit. Infunditur per nasi fistulam: hæ uero geminæ sunt, atque ab uno canali cognatæ & cohærentes adeo, ut semel utrisque infundendum sit. Neque enim tolerabilis est alterutrius naris sigillatim dilatatio. Nam protinus caput accenditur, & acerbus dolor inuadit. Quæ autem per os pituitam eliciunt, hæc sunt: sinapis, granum cnidium, piper, uua taminia: id præstant uel mixta, uel singula. Cæterum quoniam & ipsa mandere, & expuere assiduum est: iccirco & cum aqua, aut mulsa, aut posca permixta danda sunt: atque os eluendum. Ad tonsillas enim impulso humore extentoque collo expirationis flatu abluatur. Posteaquam pituitam, quantam libet, eduxeris, permulta aqua calida lauandum caput, atque perfundendum: ut perspirabile atque difflabile reddatur: ingentes enim obstructiones fiunt. Cœna frugalis & simplex esto: in qua & uinum ad stomachi restitutionem sumatur, siquidem & ipse magno dolore uexatur. Interea uero ubi uires ægri stabilieris, lotione per clysterem usitata opus est: in qua nitri multum inspergatur,

ἢ καταποτῷ ὑπηλάτῳ, ἢ κλυσμῷ· ἄλλοτε μὲν ἐκ ῥινῶν πταρμικοῖσι, ἄλλοτε δὲ διὰ στόματος τοῖσι ἄγουσι φλέγμα. εἴδη τε, πταρμικῶν μὲν, πέπερι, στρούθιος ἡ ῥίζα, κάστορος τοῦ ὄρχιος. τάδε καὶ ξυνῶν. ἐς λεπτὰ δὲ κόψαντα, καὶ σήσαντα, καλάμῳ ἐμφυσῆν, ἢ καυλῷ πτεροῦ χηνὸς παχέι. ἀγωγότερον δὲ τῶνδε καὶ βιαιότερον εὐφόρβιον ξὺν τινὶ τῶνδε μιχθέν. ἀτὰρ καὶ ἐλαίοισι δὲ μίσγεται γλευκίνῳ, σικυωνίῳ, ἢ τῷ ἀπὸ στύρακος μύρῳ. ὑγρὸν δὲ γίγνεται κάρτα, ὡς ἐγχυτόν. ἐγχέεται δὲ διὰ τοῦ ῥινὸς γ' αὐλοῦ. δίδυμοι δὲ οἵδε, ξυμφυέες ἀπὸ μιῆς εὐρῆς, ὡς ἐς ἅπαξ ἀμφοτέροισι ἐγχέειν. οὐ γὰρ ἀνασχετὸν ἡ διάστασις ἑκατέρου μυκτῆρος ἰδίῃ καὶ ἰδίῃ. πίμπραται γὰρ ἡ κεφαλὴ αὐτίκα, καὶ δριμὺ ἄλγος αἴρει. τὰ δὲ διὰ τοῦ στόματος ἄγοντα φλέγμα, σίνηπι, κόκκος ὁ τῆς κνίδης, πέπερι, σταφὶς ἀγρίη. τάδε ξὺν ἀλλήλοισι καὶ ἰδίῃ. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ μασήσασθαι μὲν αὐτὰ, καὶ τὸ πτύειν ξυνεχές ἐστι, καὶ ὕδατι ἢ μελικρήτῳ, ἢ ὀξυκρήτῳ μίξαντα διδόναι, κλύζειν τε τὸ στόμα, καὶ ἐς τὰ παρίσθμια παρώσαντα ἀνατάσει τοῦ αὐχένος, τῷ τῆς ἐκπνοῆς πνεύματι κλύζειν. ἐπὴν δὲ ἐς ὅσον θέλῃς τὸ φλέγμα ἀγάγῃς, λούειν καὶ καταιονεῖν τὴν κεφαλὴν κάρτα πολλῷ θερμῷ ὕδατι ἐς διαπνοήν. ἰσχυραὶ γὰρ γίγνονται σφηνώσιες δ' εἴπνοι ἐντελές. ἔσω δὲ καὶ οἶνος ἐς ἀνάκλησιν τοῦ στομάχου. μάλα γάρ τι καὶ ὧδε πονέει. ἐπὴν δὲ μεσηγὺ τὴν δύναμιν ἑδράσῃς, κλυσμῷ χρέω τῷ ξυνήθει, λίτρου πολλὸν ἐμπάσσων·

ἢ ῥητί-

ἢ ῥητίνης τῆς ἀπὸ τῆς *τερμίνθου τοῦ δένδρεος ἐντήκων ὁλκῆς δραχμὰς δύο. ἐς δὲ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέρην αἷμα τῆς ῥινὸς ἔνδοθεν ἀφαιρέειν, ὡς εἴσω παρωθεῖται τὸ ὄργανον, κατειάδιον εὐμήκες, ἢ τὸ καλεόμενον σορύνη, ἢ εἴ τις ἐλλιπῶς περὶ τάδε ἔχει, χηνὸς χρὴ πτεροῦ τοῦ καυλοῦ τοῦ παχέος ἀπογλύψαντα τάμνειν τὰ νεῦρα ἐς *ὀδόντα, ὅκως πρίστηρα. καὶ τόδε ἐς ῥῖνα κατιέναι, μέσφι τῶν ἰθμοειδῶν. ἔπειτα ἀμφοτέρῃσι χερσὶ κινέειν, ὡς *ξυγχαράσσοιτο ὑπὸ τῶν ὀδόντων ὁ χῶρος. ῥηϊδίη δὲ καὶ πολλὴ τοῦ αἵματος ἡ φορή. φλέβες γὰρ ἰσχναὶ τῇδε κραίνουσι, καὶ τὰ σώματα μαλακὰ καὶ εὔτμητα. ἴσασι δὲ καὶ τοῖσι δημότῃσι (πολλοὶ τοῦ ἐγχαράξιος οἱ τρόποι, καὶ βοτάνῃσι) τρηχείῃσι καὶ φύλλοισι δάφνης ξηροῖσι, ἐνθέντες τάδε, ἢ τοῖσι δακτύλοισι κινέειν εὐτόνως. *κενώσαντα δὲ *ὁκόσον χρή. ἔστω δὲ πλῆθος ἐς κοτύλης τὸ ἥμισυ. μάσσειν σπόγγοισι σὺν ὀξυκρήτῳ, ἢ ξηρόν τι ἴσχαιμον ἐμφυσῆν, κηκίδα, ἢ σχιστὴν στυπτηρίην, ἢ *βαλαύστιον. ἢν δὲ ἐπὶ τουτέοισι ἡ κεφαλαλγίη μίμνῃ, ἤν τε ἀποπαύῃ, αὐτὸν χρὴ ἐς τέλος ἥκειν τῆς ἰητρείης. φιλυπόστροφον γὰρ κακὸν, καὶ ἐν ἕδρῃ ἵζον τὰ πολλὰ φωλεύει. χρὴ ὦν ἀφαιρέοντα τὰς κόμας ξυρῷ, καὶ γὰρ τόδε κεφαλῇ ὀνήϊστον. καίειν πυρείῃσι καυτήρων, ἐπιπολῆς μὲν, ἐς μύας. ἢν δὲ μέσφι ὀστέου ἐθέλῃς, ἀπάνευθεν καὶ τῶν μυῶν. μύες γὰρ καυθέντες, ἔασι σπασμῶν περικλήσιες. κἢν μὲν ἐπιπολῆς καύσῃς, οἶνον εὐώδεα λευκὸν ξὺν ῥοδίνῳ καταιονέειν ἅλις.

Marginal notes: *τερμινθίνης. — *δολὸν ὄκ. — *ξυγχαράσσοιτο. — κενώσαι δὲ ὁκόσον χρή. — καλαύστιον.

aut resinæ à terebintho arbore pondo drachmæ duæ eliquentur. Postridiè sanguis è nasi interioribus detrahatur: intrò enim prælongum instrumentum immittitur, quod Catejadion uocant, aut illud, cui Storyne nomen est. Aut si quis horum copiam non habuerit, pennæ anserinæ caulem crassiorem sumere debet, ejusque neruosam partem denticulatim instar serræ incidere, atque sic in narem usque ad ossa, quæ ob cribri seu colatorij similitudinem Ethmoeide uocantur, immittere: deinde utraque manu agitare, quò locus à dentibus insculpatur, ac uulneretur. Facilis est autem ac copiosus sanguinis cursus: nam graciles uenæ hic desinunt, corporaque hac in parte mollia sunt, & sectioni habilia. Verùm & multos nares uulnerandi modos uulgus nouit, herbas scilicet asperas, & arida lauri folia naribus imponentes, aut digitis eas fortiter agitantes. Cùm uerò quantum satis sit, euacuaueris, quod erit heminæ dimidium, coërcendus sanguis est spongijs & posca. Aut aliquod aridum, quod sistendi sanguinis uim habeat, naribus inspirandum, galla, aut scissile alumen, aut balaustium. Verum enimuerò post hæc remedia siue dolor capitis perseueret, siue desinat; oportet ad finem hujus medicationis peruenire. Quoniam id malum sæpe reuerti solet, & in suo uigore consistens plerunque delitescit. Itaque nouacula derasis capillis (quandoquidem & hoc capiti prodest) ferramentis candentibus urendum est, si in superficie, ad musculos usque peruenias: sin osse tenus penetrare uelis, à musculis caueto. Nam musculi exusti neruorum distentiones cient. Quòd si in suma cute usseris, uinum odoratum album cum rosaceo infundere satis est.

Pittari-

Pittacium uerò malefactum, per triduum supra crustas extendito. Quod si crustæ altius descendant, porri comam cum sale tritam, linteoloque illitam superdato. Tertio die crustis summam cutim tantum occupantibus ceratum ex rosa: profundioribus autem lentem ex melle imponito. Sed quæ medicamenta cicatrici ducendæ sint, alio loco descripsimus. Nonnulli super frontem ea in parte, ubi futura est, quæ Corona dicitur; cutem osseтenus inciderunt: illudque aut exterentes, aut excidentes usque ad meditullium (quam Græci Diplóen nominant) ad carnis repletionem perduxerunt. Alij & ossa ad membranam usque perforarunt. Verùm id genus remedia temeraria sunt: nihilominus tamen adhibentur, si omnibus alijs tentatis adhuc cephalæa perseuerat, & æger est animosus, uel corporis robur excellit. Nempe si paulatim ad sanitatem accessio fiat; exercitationes recto corpore pectori, humerisque adhibeantur, manuum fiat gesticulatio, alteres iaciantur, saltu corpus moueatur, atque in his peritè corpus torqueatur. Primò & postremò crura fricentur, medio tempore caput. Picatio assiduè picem inspergendo administretur. Item caput rubrificandum nonnunquam sinapi cum duplo pane affricando, ne intolerabilis ignis excitetur: nonnunquam medicamenta simul illinendo, quale est illud, quod ex adarce, & euphorbio, & pyrethro componitur. Proficit autem & ad dolorem in tempore sedandum, & ad radicem mali extirpandam thapsiæ succus, & medicamina cum ipsa iungenda, quæcunque cutim tumefaciunt, & uaris similia tubercula excitant. Victus ratio in singulis doloru generibus tenuis esto: exiguus potus, & aquæ potio ante ulla

ὀθόνην δὲ χρὴ τέγξαντα ἐπιπεταννύναι τῇσι ἐσχάρῃσι, μέσφι ἡμέρης τρίτης. ἢν δὲ βαθεῖαι ἔωσι αἱ ἐσχάραι, πράσου χρὴ κόμην ξὺν ἁλὶ τρίψαντα, ἢ δὲ ἐς ὀθόνην ἐγχρίσαντα τιθέναι. τῇ δὲ τρίτῃ κηρωτὴν ἐκ ῥοδίνου ἐπὶ τῇσι ἐπιπολαίοισι, ἢ φακὸν ξὺν μέλιτι, ἐπὶ τῇσι βαθείοισι ἐσχάρῃσι τιθέναι. ὁκόσα δὲ ἐπὶ ὠτειλῇ φάρμακα, ἄλλῃ πη γεγράψεται. ἔταμόν τινες ὑπὲρ μέτωπον κατὰ τὴν στεφάνην τὸ δέρμα ἄχρις ὀστέου, καὶ τόδε ἐπιξέσαντες, ἢ ἐπικόψαντες μέσφι διπλόης, ἐς σάρκωσιν ἤγαγον. οἱ δὲ καὶ ἐσέτρωσαν τοῦ ὀστέου μέσφι μήνιγγος. εὔτολμα δὲ τὰ ἄκεα. ἀλλὰ χρηστέα, ἢν ἐπὶ πᾶσι μὲν ἡ κεφαλαίη ἐπιμίμνῃ, ὁ δὲ νοσέων εὔθυμος, ἢ ὁ τόνος τοῦ σώματος ἀγαθός. ἢν δὲ ἐν προσαγωγῇς ἔωσι, γυμνάσια ὀρθὰ ἐς στέρνα, καὶ ὤμους, χειρονομίη, *ἁλτήρων βολή, ἔξαλσις, καὶ ἡ ξυνδυπαίδευτος ἐν τούτοις ἀνείλησις. τρίψιες τὰ πρῶτα καὶ τὰ ὕστατα σκελῶν, κεφαλῆς δὲ ἐς μέσον. πιττοκοπίη τοῦ *ἐμπάττειν ξυνεχής. *φοινίσσειν δὲ καὶ τὴν κεφαλήν, ἄλλοτε μὲν σινήπι ξὺν ἄρτῳ διπλόῳ *ἐγχρίοντα, ὡς μὴ ἀφόρητον εἴη τὸ πῦρ. ἄλλοτε δὲ φάρμακα ξυναλείφοντα, ὥστε τὸ ξύνθετον τὸ διὰ τῆς λιμνήστιδος καὶ εὐφορβίου, καὶ πυρέθρου. ἔχει δὲ καὶ ἄνοδον περί τε τὸν ἐν καιρῷ πόνον, καὶ ἐς μόχλευσιν τῆς ῥίζης τοῦ κακοῦ. θαψίης ὁ ὀπός, καὶ τὰ ξὺν τῇδε *φάρμακα, ὁκόσα ἐσοιδαίνει τὸ δέρμα, καὶ ἰόνθοισι ἴκελα ἐκφύει βλαστήματα. δίαιται δέ, ἡ μὲν ἐφ᾽ ἑκάστῳ τῶν ἀλγέων, *λεπτή, ὀλιγοποτίη, καὶ ὑδροποτίη ἐπί-

χαυτήρων βολῆ.

ἴσως ἐμπλάττειν.

φοινίσσειν.

* ἐγχρίοντα.

* φαρμάκῳ.

* λεπτήν.

ἐπιτρέψαθεν μάλιστα ἀκεός τινος. ξύμπαν δὲ δριμέων μὲν ἄφεξις, κρομμύων, καὶ σκορόδων, καὶ ὀποῦ τοῦ σιλφίου, σινήπιος δὲ μὴ πάγχυ, καὶ γὰρ τὸ δριμὺ αὐτέου, πρὸς τῇ τοῦ στομάχου ἀρετῇ, καὶ ἐς κεφαλὴν οὐκ ἄχαρι, φλέγμα χύον καὶ διαπνέον, ἢ διαλαῦνον κάτω. ὀσπρίων κάκιστον κύαμος, καὶ ἐς τὰ τοῦδε εἴδεα, πισοὶ, καὶ ὦχροι, καὶ δολιχοί. δεύτερον, φακοὶ, οἵ γε ἔχουσι μέν τινας ἀρετὰς πέψιός τε καὶ ἐκκρίσιος, κεφαλῆς δὲ πλήσμιον καὶ *πόνου ποιητικόν. πλὴν ἑψηθέντες ξὺν πεπέρι, οὐκ ἀποξενωτέοι. χόνδροι δὲ οὔτε πλυτοὶ χαρίεντες, ξὺν οἴνῳ καὶ μέλιτι ὅσον ἡδύνεαι, καὶ τὸ ἐκ τουτέων ῥόφημα, καὶ οἱ ξὺν ἁπλοῖσι ζωμοῖσι. καλοὶ γὰρ καὶ οἱ ἐν τῇ καρυκείᾳ καρποὶ, *κάρου, κοριάνου, ἀνίσου, σελίνου δὲ τουτέων *κρέσσων, ἡ ἡδύοσμος ἡ βοτάνη, καὶ γλήχων πρὸς τοῖσι εὐώδεσι, ἰσχουσί τι καὶ οὔρων *ἀγωγὸν, καὶ φυσῶν ἔξοδον. κρεῶν δὲ, πονηρὰ μὲν τὰ παλαιὰ πάντα. νεοσφαγῆ δὲ, ἀλέκτορος, πτηνῶν ἡ φάσσα, ἡ πέλεια, καὶ τὰ ἄλλα ὁκόσα μὴ μάλιστα πίονα, συῶν τὰ ἄκρεα, λαγωὸς *ὁ ὀπτός. βοὸς δὲ καὶ οἴος *παχύνοντε, καὶ κεφαλῆς πλήσμιον. ἔριφος δὲ, οὐ πάντη κακός, γάλα καὶ τυροὶ κεφαλαλγέες. ἰχθύων, οἱ πετραῖοι, ἢ δὲ ὁκόσοι κατὰ χώρην, ἄριστοι. λαχάνων δὲ *ἑφθῶν μὲν, ὁκόσα οὔρων καὶ κοιλίας ὑπαγωγὰ, μαλάχη, βλίτον, τεῦτλον, ἀσπάραγοι. δριμὺ δὲ καὶ κράμβη. ὠμὰ δὲ, θριδακίνη πάντων ἄριστον. ῥίζαι δὲ πονηραὶ, καὶ ἑφθαὶ, ῥαφανίδες, γογγυλίδες, σταφυλῖνοι.

τό.
* κάρου.
* κρέσσων.
* κἀγωγῶν.
* ὀπτός.
* παχύνοντα.
* ἑφθῶν.

medelam potissimum adhibeatur. Ex toto uerò ab acribus temperet, cepis, allijs, & succo lazerpitij. A sinapi autem non penitus: siquidem ejus acrimonia, præterquàm quod stomachi uim roborat; capiti quoque haud ingrata est; pituitam fundens ac difflans, aut ad inferiora deturbans. Leguminum pessima faba est, &. ejus species pisa, & quæ à Græcis ochri, & dolichi nuncupantur: illi cicerculæ folio similes, hi faseoli aut lobi à nonnullis uocitati. Secundo loco ponitur lens: quæ nonnullis concoctionis excretionisque uirtutibus prædita est: sed caput replet, doloremque concitat. Nihilominus cum pipere elixa spernenda non est. Farlotum haud ingratum est cum uino & melle, quantum ad condimentum satis sit: & ex ipso conflata sorbitio, & ejus semina in simplici jusculo decocta. Vtique bona sunt & in condimento, quod Græci caryceiam uocant, semina cari, coriandri, anisi: apij uerò semen ijs anteferendum. Mentha herba, & pulegium præterquàm quòd benè olent, quandam uim habent, & urinam mouendi, & flatus per inferiora expellendi. Inter carnes uetustæ omnes damnantur, nuper interfecti galli carnes laudantur. Inter aues torquatus palumbus, columbus, & aliæ quæcunque haud ita multum pingues sunt, suum extremitates, lepus assatus. Bubula ouillaque caro crassum succum creat, & caput replet. Hædus non penitus malus. Lac & caseus caput dolore uexant. Ex piscibus saxatiles deligendi, & quotquot in ea regione optimi censentur. Olera elixa quidem ea assumantur, quæ lotium & uentrem citant, malua, blitum, beta, asparagi, acris uerò & brassica est. At inter cruda lactuca omnium est optima. Radices autem etiam elixæ prauæ sunt. Radiculæ, rapæ, pastinacæ urinam

urinam mouent, sed caput explent, sisarum flatus edit, & uentriculum tumefacit. Vinum album tenue: dulce admittatur, tantum adstrictionis habens, quòd aluum non remoretur. Omnia bellaria capiti inimica, quin *præter* & palmularum omne genus. Ficus autẽ & uua demulcent, & quicquid ea parte anni, quam Horam Græci uocant, bonitate præstat. Sed quibuscunque, uel etiam iuuantibus satiari malum est, peior est cruditas: labores minus quàm cruditas nocent; nihilominus & ipsi sunt detrimentosi. Deambulationes matutinæ aluo prius exonerata citra spiritus difficultatem bene feruntur, optimæ sunt etiam & à cæna gestatio longa per loca non uentosa conueniet. Atque ubi sol caput non feriat: ei nanque sirius officit. Vsus ueneris capiti ac neruis labem accersit. Peregrè proficiscatur ægrotus in regiones calidiores ex frigidioribus, & in sicciores ab humidioribus. Confert & nauigatio, & in mari ultra traductio, & si quis sit maris accola, in salsa aqua frigida lauari, & in mari natare, & in atena uolutari, uictumque ex mari quærere proderit. Doloris uerò capitis, quem Eterocraniam Græci nominant, eadem medicamina sunto; nam quæ toti capiti remedia conducunt, eadem singulis ejus partibus adhibere, bonum est. Quibuscunque uerò per hæc morbus depulsus non fuerit, iis reliquum est, ut ueratro urantur, ut pote ultimo atque ualentissimo omnium remedio.

CVRATIO VERTIginosorum,

Caput III.

ρητικὰ μὲν, πλησμονὴ δέ. σίσαρον φυσῶδες μὲν καὶ στομάχου ἐπαρτικόν. οἶνος λευκὸς, λεπτὸς, γλυκὺς μὲν ἐγγεγράφθω, στῦψιν ἔχων, ὡς μὴ ἴσχειν τὴν γαστέρα. τράγημα πᾶν, κεφαλαλγές, πλὴν φοίνικες πάσης ἰδέης. σύκων δὲ ὀπώρη καὶ σταφυλὴ προσηνέες, καὶ ὅ, τι περ ἂν ἐπὶ τῆς ὥρης ἄριστον. πλησμονὴ πάντων καὶ τῶν *ὠφελεόντων κακόν. κάκιον δὲ ἀπεψίη. κόποι ἀπεψίης μὲν ἀσινέστεροι, ἐπιβλαβέες δὲ καὶ οἵδε. περίπατοι ἕωθεν ἐπὶ τῆς κοιλίης ἐκκρίσει. *εὔπνοοι δὲ, εὔφοροι. ἄριστοι δὲ καὶ οἱ ἐπὶ τῷ δείπνῳ. αἰώρη μακρὰ, νήνεμος, ἀνήλιος τῇ κεφαλῇ. κακὸς γὰρ αὐτέῃ ὁ σείριος. ὁμιλίη γυναικὸς κεφαλῇ, νεύροις, κακὸν ἐπίσπαστον. ἀποδημίη ἐς θερμότερον ἀπὸ ψυχρῶν, καὶ ἀπὸ ὑγρῶν ἐς ξηρότερον. ξύμφορος δὲ πλοῦς, καὶ ἐν θαλάσσῃ *ἐξαγωγὴ τοῦ βίου. ἢν παράλιός τις ἦ, ἀγαθὸν λούεσθαί τε τῇ ἁλμυρῇ ψυχρῇ, καὶ νήχεσθαι τῇ θαλάσσῃ, καὶ τῇσι ψάμμοισι ἐγκαλινδέεσθαι, καὶ βιοτεύειν ἐς θάλασσαν. ἑτεροκρανίης ταυτὰ ἄκεα. ὁκοῖον γὰρ τῇ κεφαλῇ ὅλῃ ἄκεα πρόσφορα, τοῖσδε περὶ ἅπαν τῆς κεφαλῆς μέρος χρέεσθαι καλόν. ὁκόσοισι δὲ ἐκ τῶνδε ἄφυκτος ἡ νοῦσος, ἐλλεβόρῳ χρέεσθαι, τῇ ἐσχάτῃ καὶ δυνατωτάτῃ πάντων ἀγωγῇ.

*ὠφελεόντων. *εὔπνοοι. *ἴσ. διεξαγωγή.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΚΟτωματικῶν,

Κεφάλ. γ.

Καὶ ἐκ διαδέξιος μὲν κεφαλαίης γίγνεται σκοτοδίνη. ἀτὰρ καὶ αὐτὴ πρώτη κἢπ' αἰτίῃσι φύεται, αἱμορροΐδων ῥόου ἐπισχέσει, κἢν ἀπὸ ῥινὸς αἷμα μὴ ῥέῃ πρόσθεν ῥέον, ἢ μὴ διαπνέηται τὸ σκῆνος, ἢ ἱδρῶτι, ἢ πόνῳ πρόσθεν πονεύμενον. ἢν μὲν (ὦν) ἐπὶ τῇ κεφαλαίῃ ξυστῇ, τάδε χρὴ πρήσσειν ἐς ἴησιν, ὁκόσα ἐπὶ τῇσι κεφαλαίῃσι λέλεκται. τοῖσι δὲ καὶ βιαιότερον ἥπερ χρὴ ἐς τέλος τῶν ἀκέων, ὕστερον φράσω. ἢν δ' ἀπὸ τοῦ ἐπισχέσιος ὑγρῶν ἡ νοῦσος ἀπέβη, τὴν ξυνήθη ἔκκρισιν κινέειν. ὑγιεινὸν γὰρ τῆς φύσιος ἡ παλινδρομίη. ἢν δ' ἡ μὲν * μάλλῃ, τὸ δὲ πάθος αὔξῃ, ἐπὶ μὲν τῇσι ἄλλῃσι ἐπισχέσεσι ἦσι διὰ ῥινὸς, ἢ ἱδρώτων, φλέβα ταμνέειν τὴν ἐπ' ἀγκῶνι. ἢν δ' ἐπὶ ἥπατι πλημμύροντι ἢ σπληνὶ, ἤ τινι τῶν ἐν τοῖσι μέσοισι σπλάγχνων, ἀρωγὸν ἡ σικύη. χρὴ δὲ ὁκόσον ἂν ἐκ φλεβὸς πολλὸν ἐκρέῃ, τοσόνδε ἐκ τῶνδε ἀφαιρέειν αἷμα. τόδε γὰρ τῆς προφάσιος ἡ τροφὴ, ὥσπερ δὴ καὶ γαστήρ. ἐπὶ δὲ τῶδε, τὰ τῆς κεφαλῆς ἄκεα ξυνάπτειν, φλέβα τὴν ἐπὶ τῷ μετώπῳ ὀρθὴν ταμνόντα, ἢ τὰς ἑκατέρωθεν τῆς ῥινὸς πρὸς τοῖσι κανθοῖσι, σικύην τῇ κορυφῇ προσβάλλειν, ἐκκόπτειν τὰς ἀρτηρίας, ξυρεῖν τὴν κεφαλὴν, φοινίσσειν, φλέγμα ἄγειν διὰ ῥινῶν πταρμικοῖσι, ἢ διὰ στόματος ὅκως ἔλεξα. ἅπαντα πρήσσειν ἐν κόσμῳ τῷ ἐπὶ τῇ κεφαλαίῃ εἰρημένῳ, πλὴν ὁκόσον κυκλαμίνου χυλὸς, ἢ ἀναγαλλίδος ἐγχυτὸς ἐς τὴν ῥῖνα ἔχει τὴν πρόσθεσιν. ἐπὴν δὲ τῶν ἀμφὶ τὴν κεφαλὴν ἀκέων ἥκῃ ἐς τέλος,

* μέλλ.

ET succedit cephalææ uertigo, & ipsa per se proprijs de causis oritur, si profluuium ab hæmorrhoidibus coërcetur; si è naribus sanguis non effluat, qui prius effluere consueuerat, si corpus non difflatur aut sudore, aut labore antea fatigatum. Igitur si ab cephalæa ducit originem, ea medendi ratione uti debemus, quæ ad cephalæam supra exposita est. Quibus autem uiolentius cum ultimis remedijs occurrendum sit, posterius explicabo; Sin ab aliqua humorum suppressione morbus inciderit, usitata excretio mouenda est. Naturæ nanque salutare est materiæ recursus. At si ista tardat, malum uerò increscit, in alijs quidem suppressionibus aut sanguinis è naribus manare assueti, aut sudorum, sanguis mittendus est è uena cubiti: sin ab jecore multis humoribus affluente, aut à liene, aut ab aliquo ex uisceribus in medio corpore positis uertigo prodeat; cucurbitulæ subueniunt. Sed quantum ex uena defluit, tantundem per has sanguinis est detrahendum. Sanguis enim est causæ alimentum, quemadmodum & uentriculus. Deinceps capitis remedia subjungenda, uena frontis recta, aut nasi uenæ utrinque in angulis secandæ: cucurbitula uertici affigenda, arteriæ incidendæ, caput radendum, rubrumque faciendum: pituita è naribus per sternutatoria, aut ex ore, quemadmodum docui, euacuanda: omnia denique modo in cephalæa narrata administranda, duntaxat adjicitur cyclamini succus, aut anagallidis in nares fundendus. Posteaquam uerò medicaminum capitis ad finem perueneris, deinde

quotquot efficaciora ad uertiginosos inueniuntur, ea sunt adhibenda. Vomitibus à cœna, nec non uomitibus ab esu radicularum uti postea decet: quin etiam ad ueratri assumtionem hæc præparatio fuerit. Nam præexercendus est stomachus, cùm uehementioribus uomitorijs uti uolumus. Pituita quoque in præsentia magis attenuatur, & ad ueratrum bene funditur. Veratri exhibendi modi plures sunt, ut ualidioribus quidem succurrat, ad magnitudinem amæ, id est, placentulæ, aut paulò crassius est incidendum: & cum farre loto, aut lente assumitur pondo drachmæ duæ. Imbecillioribus autem & graciliori-bus decoctum cum melle propinatur. Duarum aut trium mystillarum modus esto. Quis uero sit faciendi modus, alio loco declarabitur. Inter singula autem remedia æger cibis reficiendus est: quò ea, quæ interim incidunt, sustinere ualeat. In accessionibus quoque sic opitulandum est, deliganda sunt crura supra talos. & genua & manus brachialia, brachiaque infra humeros propè cubita. Ad caput irrigandum facit rosaceum cum aceto. Oleo uerò incoquito serpyllum, aut spondylium, aut hederam, aut id genus alia fricentur extrema, & facies. Olfaciat acetum, pulegium, mentham, aliaque ejusmodi ex aceto. Inter dentes aliquid apertionis causa imponatur. Nonnunquam enim maxillæ colliduntur & cohærescunt. In tonsillis fiat titillatio: uomitus citetur. Nam interdum rejecta pituita æger à tenebris excitatur. Hactenus ad accessionis leuamen & tenebrarum

ὁκόσα βιαιότερα ἐς τοὺς σκοτώδεας, τάδε χρὴ πρήσσειν, ἐμέτοισι τοῖσι ἀπὸ δείπνου, ἢ δὲ τοῖσι ἀπὸ ῥαφανίδων χρέεσθαι, τὸ ἐκ τοῦδε δέον ἐστί, ἀτὰρ ἤδε ἐς ἐλλεβόρου παρασκευήν. μελέτησι γὰρ χρὴ τοῦ στομάχου ἐμέειν, ἐπὶ τοῖσι δεινοτέροισι ἐμετηρίοισι. ἀτὰρ καὶ τὸ φλέγμα λεπτότερον νῦν γίγνεται, καὶ ἐς τὸν ἐλλέβορον εὔχυτον. ἐλλεβόρου δὲ δόσιες πλεῦνες. τοῖσι μὲν ἰσχυροτέροισι ἀρῆξαι ἐς μέγεθος ἄμης. ἢ ὀλίγον ἀδρότερον τετμημένα, ξὺν χόνδρῳ τῷ πλυτῷ, ἢ φακῷ ἡ δόσις. σταθμὸς δὲ ὁλκῆς δραχμαὶ δύο. ἐπὶ δὲ τῶν ἀσθενεστέρων καὶ ἰσχνοτέρων, τὸ ἕψημα ξὺν μέλιτι, μέτρον μυστίλαι δύο ἢ τρεῖς. τῆσδε ποιήσιος ὁ τρόπος ἄλλῃ πῃ λελέξεται. μέσηγυ δὲ ἑκάστου ἄκεος * ὑπανατρέφειν τὸν νοσέοντα ἐς τὴν τῶν μέσων ὑπομονήν. (* ὑπανατρέφειν.) ἀρήγειν δὲ καὶ ἐπὶ τοῖσι παροξυσμοῖσι ὧδε. διαδέειν μὲν τὰ σκέλεα. ὑπὲρ σφυρὰ (καὶ) γούνατα, καὶ χειρὸς καρποὺς τε καὶ βραχίονας ἔνερθε τῶν ὤμων πρὸς τοῖσι ἀγκῶσι. τέγξιες κεφαλῆς, ῥόδινον μύρον ξὺν ὄξεϊ. ἐνεψῆσαι δὲ χρὴ τῷ ἐλαίῳ, ἑρπύλλιον ἢ ἀσονδύλιον, ἢ κισσοῦ. ἤ τι τοιόνδε, ἀνάτριψις ἄκρων, καὶ προσώπου. ὄσφρησις ὄξεος, γλήχωνος, ἡδυόσμου, καὶ τὰ δὲ ξὺν ὄξεϊ. ἐνεψῆσαι δὲ χρὴ τῷ ἐλαίῳ, διάστασις τοῦ γένυος. ἔστι ὅπη γὰρ ἐρείδουσι τὰς γνάθους. γαργαρισμὸς παρισθμίων, ἐμέτου πρόκλησις. ἐπὶ γὰρ ἐκχυθέντος ποτὲ φλέγματος ἀνέγρονται ἐκ τοῦ ζόφου. τάδε μὲν ὧν ἐς τὴν τοῦ παροξυσμοῦ παρηγορίην καὶ σκέδασιν τοῦ ζοφώ-

ζοφώδεος. διαίτης δὲ περὶ ἁπάσης τῆς ἐν τῇ θεραπείῃ καὶ τῆς ἐς αὖθις τάδε γιγνώσκω. ὕπνος πουλὺς, κακὸν δὲ καὶ ἀϋπνίη. πουλὺς μὲν γὰρ ναρκᾷ τὰς αἰσθήσιας τῆς κεφαλῆς. ἀτμῶν πλημμύρα, ὄκνος ἁπάσης πρήξιος. τάδε μέντοι βαρέος καὶ ἤχων καὶ μαρμαρυγῶν (ἐστὶν) αἴτια, τῆς νούσου τὰ ξύμβολα. ἀγρυπνίη δὲ ἄπεπτον, ἄτροφον, καματηρὸν, τὸ σκῆνος ἄθυμον, εὐπαράγωγος ἡ γνώμη. διὰ τάδε ῥηϊδίως μαίνονται, καὶ μελαγχολέουσιν οἵδε. ξύμφορος δὲ ὁ μέτριος ἐς τὴν τῆς τροφῆς οἰκονομίην, καὶ ἐς ἀνάπαυλαν τῶν δι' ἡμέρας καμάτων πρόνοια, καὶ ἐπιμονή. προεδρίη τῆς κοιλίης ἐς ἀπόκρισιν. διαπνοῆς γὰρ ἡ μέζων αἰτίη κοιλίη. ἀνάτριψις αὖθις σκελῶν δι' ἡμιτυμβίων τρηχέων μέσφι φοινίξιος, ἔπειτα νώτου καὶ πλευρέων, ὕστατα κεφαλῆς. ἀπὸ τουτέων περίπατοι, προσηνέες μὲν ἀρχῆθεν καὶ ἐς ἀπόπαυσιν, ἐπίτροχοι δὲ οἱ μέσοι, ἠρεμίη, κατάστασις τοῦ πνεύματος ἐπὶ τοῖσι περιπάτοισι ἔστω. ἀναφωνέειν χρὴ, τοῖσι βαρέσι φθόγγοισι μᾶλλον χρεόμενον ἠχέειν. ὀξέες γὰρ, κεφαλῆς διαστάσιες, κροτάφων παλμοὶ, ἐγκεφάλου διασφύξιες, ὀφθαλμῶν πρήσιες, ἤχων ἀκοή. μετρίη ὀξυφωνίη, κεφαλῇ ὀνήϊστον. ἔπειτα δὲ, καιρὸς αἰώρης, ἐς διαπνοίην τοῦ παντὸς κεφαλῆς βάρεος, πλῆθος δὲ ἔστω πουλὸν, πλὴν ὁκόσον ἀκάματον ἦ. ἐπὶ ἑλιγμοῖσι τοῖσι τῆς χωρίης, μηδὲ ξυνεχέσι καμπῆσι αἰώρη γιγνέσθω. ἰλίγγων γὰρ τάδε προκλήσιες. εὐθέες δὲ καὶ μακροὶ, καὶ

discussionem dictum sit. At de uniuersa uictus ratione tam in curando, quam post curationem hæc nostra sententia est. Somnus multus æque, atque insomnietas inimica sunt: multus enim somnus stuporem capitis sensibus inijcit: uaporum exuberantia torpet omnis actio. Hi plane grauitatis, & sonorum in auribus, & splendorum quorundam oculis obuersantium causæ, morbi uero indicia sunt. Vigilia uero cruditatem facit, alimentum subtrahit, laborem affert, corpus contristat, mentem labefactat: propterea facile furere, atque atra bile uexari isti consueuerunt. Mediocris autem somnus ad alimenti distributionem, & ad laborum diurnorum leuationem utilis est. Aluo ad excretionem consulendum: nam difflationis causa potior aluus est. Iterum crurum frictio per aspera linteola usque ad ruborem, deinde dorsi & laterum, postremo capitis adhibenda. Ab his ambulationes circa initia & finem leniores, mediæ uero acriores. Quies, consistentia spiritus post ambulationes esto. Vocem leniter exercere oportet, grauibus uocibus utentem sonum ædere. Acutæ nanque uoces capitis distentiones, temporum palpitationes, cerebri pulsationes, oculorum inflationes, auriumque tinnitus efficiunt, mediocriter acuta uox ædita capiti prodest. Postea uero gestationis tempus adest ad difflandam totam capitis grauitatem oportunum. Longa sit autem uerum citra fatigationem, neque in tortuosis regionis tramitibus, neque assiduis itineris flexibus gestatio fiat: quoniam sic uertigines oboriuntur. Sed rectæ & longæ & lenes

lenes *(deambulationes)* ac superioribus locis gestationes fiant. Siquidem prandere assueti sint; optimum panem solū assumant, quantus exercitationibus impedimento ne sit. Prius enim concoctum esse oportet. Caput & manus exercendæ, horumque frictiones faciendæ. In his uerò leniter agendum; ut caliditas excitetur, & caro augeatur, & uires restituantur. Postea suum ipsius caput erectum fricato diutius, huic laborem sustinens. Quin & exercitationes ad ceruicis usus, & ad manuum agilitatem faciunt, si scienter fiant. Sursum uerò attollēdo caput atq; oculos exercere oportet. Manuum exercitatio fit, aut discorum iactu, aut certando cestibus, aut pugnis. Pila uerò parua & magna detrimento est. Nam capitis & oculorum circumuolutiones atque Intentiones uertigines afferunt. Optimè faciunt saltus & cursus. Omnia uelocia exercitia cruribus conueniunt, & omnia roborant. Frigida lauatio illuuie, illuuies autem calida lauatione melior, astringere, densare, siccare caput frigida lauatio efficacissimè potest: & hic salubris status est humectare, soluere, tenebras offundere ualentissimè calida lauatio potest, & hæ capitis morborum causæ sunt. Tales sunt & austri auditui graues: exercitationibus quies succedat, ut perturbationem sedet. Capitis pressiones ad cutim poliendam faciunt. Aquæ aut aquati uini propinatio est res optima, prandiū frugale ac simplex esto. Coma olerū assumatur, quæ uentrē molliunt, maluæ, betæ, blitī. Liquamen bonum stomacho, ori suaue, aluum leniens, neque graue capiti, ex thymo, aut thymbra, aut sinapi conficitur. Oua hyeme calida,

λεῖοι ἔσων, καὶ* οἱ περίπατοι. ἢν μὲν ὦν ἐν ἔθει ἔωσι ἀρίστου, ἄρτου μούνου* ὀρέγειν. ὁκόσον μηδὲν ἐμποδὼν τοῖσι γυμνασίοισι ἔμμεναι. πεπέφθαι γὰρ χρή. κεφαλῇ καὶ χεῖρες, καὶ αἱ τῶνδε τρίψιες. ἐπὶ δὲ τοῖσι οἱ πρηέως, ἐς ἀνάκλησιν θέρμης, καὶ εὐσαρκίης καὶ τόνου. ἔπειτα κεφαλὴν τρίβεσθαι ὄρθιον ἑωυτέου μέζονι ὑπέχοντα. ἀτὰρ καὶ τὰ γυμνάσια ἐς τραχήλου πρήσιας, καὶ ἐς δίωσμον χειρῶν συντείνει, εὐπαιδεύτως. ὑπεραιωρεῖν δὲ χρὴ τὴν κεφαλὴν, καὶ τὰς ὄψιας γυμνάζειν χειρονομίη, ἢ δίσκων βολῇ, φιλονεικεῦντα πυγμῇ. κακὸν δὲ σφαῖρα, μικρή τε καὶ μεγάλη. τῆς γὰρ κεφαλῆς καὶ τῶν ὀφθαλμῶν αἱ δινήσιες καὶ ἐντάσιες σκοτώματα ποιέουσιν. ἄριστον ἅλματα καὶ δρόμοι. τὸ ὀξὺ μὲν πᾶν, ἐς τὰ σκέλεα πάντων τονώσιες, ψυχρολουσίη ἀλουσίης κρέσσων. ἀλουσίη δὲ θερμολουσίης. σύψαι, πυκνῶσαι, ξηρῆναι* κεφαλὴν, ψυχρολουσίη δυνατωτάτη, ὑγιέης ἡ κατάστασις. ὑγρῆναι, λῦσαι, ἀχλυῶσαι, θερμολουσίη δυνατωτάτη. κεφαλῆς γὰρ νοῦσοι αἱ προφάσιες. τοιοίδε καὶ οἱ νότοι, βαρυήκοοι. ἡ συχίη ἐπὶ τοῖσι γυμνασίοισι ἐς κατάστασιν τοῦ ταράχου.* πιέσιες τῆς κεφαλῆς ἐς τὴν τοῦ δέρματος ξύσιν.* προπόσιες ὕδατος (πόσι) ἢ οἴνου ὑδαρέος, ἄριστον εὐτελές. λαχάνων κόμης τὰ μαλθακτήρια, μαλάχης, τεύτλου, βλίτου, ἔμβαμμα, εὐστόμαχον, εὔστομον, κοιλίης μαλθακτικὸν, ἀβαρὲς δὲ κεφαλῇ, διὰ θύμου, ἢ θρύμβρης, ἢ σινήπεος. ᾠῶν, τὰ θερμὰ χειμῶνος. θέρεος.

* ὑπέρτατοι. * ἀρέγειν. * κεφαλῆς. * πιέξιες. † προπόσιες.

θέρεος δὲ τὰ ψυχρά, γυμνὰ τοῦ ὀστρακώδεος, μὴ ὀπλά, ἐλαῖαι, φοίνικες, τάριχος ὡραῖον, χόνδρος πλυτὸς, ξὺν τινι τῶν γλυκέων, ὁκόσον ἡδῦναι αἱρετὸν ἐπὶ τοῖσδε ἅλες, ἠρεμίη, ἡ συχίη τε ἀκοῆς, καὶ λαλιῆς παρεῖναι, ἔνθα αὖ εὔπνοον. εὔχαρι ἢ δένδρεσι, ἢ βοτάνησι. ἢν δὲ ἐς δεῖπνον ἥκῃ, μάλιστα μὲν αὖθις ψυχρολουτέειν, σμικρὸν ὑποχρισάμενον λίπαϊ. εἰ δὲ μὴ, σκέλεα μοῦνον. τὸ δεῖπνον σιτῶδες οἷτ' ἴτριον, ἢ ῥόφημα χόνδρου, ἢ *πλισάνη ἄφυσος, ἑψήσει εὔπεπτος. φάρμακα δὲ τὰ ἐς ἡδονὴν τῆς πλισάνης, πέπερι, γλήχων, ἡδύοσμον, κρομμύων, ἢ πράσων σμικρὸν, μηδὲ ὁκόσον ἐμπλεῦσαι. *ὄξος δὲ τὸ δριμὺ ξύμφορον. κρεῶν, τὰ ἐκ πόνων μὴ πίονα. συῶν πόδες καὶ κεφαλή. πτηνὰ πάντα τῷ πλήθεϊ δὲ τεκμαίρεσθαι. λαγὼς καὶ τὰ θηρία τὰ δὲ, ἀλεκτορὶς εὔπορος καὶ ξύμφορος. τράγημα πᾶν κεφαλαλγὲς, πλὴν φοίνικος, ἢ τῶν ὡραίων σύκων, ἢ σταφυλῆς, ἢν ἄφυσος ὥνθρωπος ἔῃ, εὖ καλὸν ἐν τούτοις τοῖσιν ἡ δὲ πεμμάτων εὔπεπτα, καὶ ἄκνισα, καὶ κοῦφα, παρεῖναι, θυμηδία, ἐν ἡσυχίῃ ἐς ὕπνον ἄφεσις.

πτισάνη.

ὄξιον.

æstate frigida, putamine spoliata, non osta præbeantur. Oliuæ, palmulæ, salsamentum rectè conditum. *(opportunum)* Alica elota cum aliquo dulci, quantum condiendi causa assumi debet. Posthæc sal adhibendus. Ocium & quies ab audiendo & loquendo. Ambulationibus utatur sub aëre perspirabili. Delectat autem locus aut arboribus consitus, aut herbidus. Vtique uertiginosus cùm ad cænam accedit, maximè iterum in frigida lauetur, parum unguine corpus sublinens: si nolit, at crura tantum. Cæna triticea esto, quale est Itrion, quod est placentæ genus, aut sorbitio ex alica, aut ptisana flatu uacans, per elixationem concoctu facilis. Medicamenta uerò suauiorem ptisanam reddentia sunt piper, pulegium, mentha, cepæ aut porri paulum, neque tantum, ut innatet. Acetum uerò acre utiliter assumit. Carnes ex pinguibus animalibus non pingues, suum pedes & capita. Volatilia omnia, sed multitudinem conjectura metiri oportet. Lepus & uenatio. Gallina in promtu habetur, & iuuat. Omnia bellaria caput dolore infestant præter palmulas aut maturas ficus, aut uuas. Si flatibus homo uacet, hæc bene facient. In secundis quoque mensis utiliter ea sumuntur, quæ facilè concoquuntur, si nidore uacāt, & leuia sunt. Postea deambulatio, mentis hilaratio, in quiete ad somnum conuersio adhibeda.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΕΠΙΛΗΨΊΗΣ.

Κεφαλ. δ.

CVRATIO MORBI comitialis.

Caput IV.

Ἀκέων ὅτι περ μέγα καὶ δυνατώτατον, ἐς ἐπιληψίην χρέεσθαι. *φυγὴ γὰρ οὐ μοῦνον ἐπιπόνου πάθεος, καὶ κινδυνώδεος, ἐφ' ἑκάστης ὑπομνήσιος, ἀλλὰ καὶ ἰδέης αἴσχεος καὶ ὀνείδεος τῆς συμφορῆς. καὶ μοι δοκέω, εἴπερ εἰς ἀλλήλους ἐν

* φυγὴ γὰρ μοῦνον.

INgentibus medicamentis atque ualentissimis in morbo comitiali opus est. Nam quoties ejus in mentem uenit, non modo laboriosum malum, & periculi plenum, sed etiam generis morbi fæditatem, & calamitatis opprobrium exhorremus. Atque ita existimo, si se mutuò in accessi-

accessionibus spectantes ægroti quæcunque patiuntur, cernerent, non ultra uitam ducere tolerarent. Verùm quæ singulis atrocia, fœdaque insunt, sensus priuatio intuendique sublata facultas abscondit. Cæterùm medendi rationem, naturæ facilitatem sequi optimum est, quando per ætatis mutationes in longe diuersum hominem permutat. Quoniam si usitatus malo uictus, in quo morbus alitur, desierit, non ulterius hominem infestat. Simul enim cum priore uictus specie morbus recedit. Igitur si caput occupauit, inhabitat. Quocirca omnia quæ à nobis in capite de cephalæa relata sunt, facere necesse est de trahendo sanguine, & corpore purgando. Venæ autem & quæ in cubito, & frontis recta secandæ sunt: cucurbitula admouenda: non est autem usque ad animi deliquium sanguis detrahendus: ciet enim morbum deliquium animæ. Arteriæ omnes, & ante, & post aures incidendæ. Inter hæc omnia excellens purgatio facienda purgatorio, quā hierā uocant, atq; his quæ è capite pituitam eliciunt: sed multò ualentiora sint medicamenta, siquidem istorum habitus est dolorum patiens. Hilaritas uerò & bona spes id genus ægros miseros reddit. Opus est etiam ignem capiti inferre: proficit enim. Inprimis os perforare usque ad secundam laminam oportet: deinde ceratis cataplasmatisque uti tantisper, donec membrana ob ossibus recesserit. Terebra nuda ossa circuncidere conuenit: ac si paulum resistant, usque ad spontinam auulsionem perseuerandum, quousque nigra nonnunquā istorum, & crassa membrana

τοῖσι παροξυσμοῖσι ἐνέβλεπον, ὁκόσα πάσχουσι οἱ νοσέοντες, οὐκ ἂν ἔτι ζώειν* τλαίησαν. ἀλλὰ γὰρ τὰ δεινὰ ἑκάστῳ καὶ τὰ αἰσχρὰ, ἀναισθησίη καὶ ἀσθενείη κρύπτει. ξυνομαρτέειν δὲ τῇσι ἰήσεσι τῇ ῥαστώνῃ τῆς φύσιος ἄριστον, εὖτε τῇσι μεταβολῇσι τῆς ἡλικίης ἐς μέγα ἀμείβει τὸν ἄνθρωπον. ἢν γὰρ ἡ ξυνήθης τοῦ κακοῦ δίαιτα, ἐν ᾗ ἐμβιοτεύει ἡ νοῦσος, οἴχηται, οὐκέτι ἐπιφοιτεύει (ἐς) τὸν ἄνθρωπον. ξυναποίχεται γὰρ τῇ προτέρῃ ἰδέῃ. ἢν οὖν τῆς κεφαλῆς λάβηται, ἐνοικέει. τάδε ἅπαντα χρὴ ποιέειν, ὁκόσα μοι ἀμφὶ κεφαλαίης λέλεκται, ἀμφὶ* τὰς τοῦ αἵματος ἀφαιρέσιας, ἠδ' ἀμφὶ τὰς καθάρσιας. φλεβῶν τῶν ἐπ' ἀγκῶνος, μετώπου τῆς ὀρθίης, σικύης τῆς ἀφαιρέσιας, μὴ μέσφι λειποθυμίης ποιέεσθαι. προσκλήσις γὰρ τοῦ πάθεος, λειποθυμίη. ἀρτηρίας τάμνειν ἁπάσας, τάς τε ὤτων πρόσθε τε καὶ ὄπισθε. καθάρσιας δὲ ποιέεσθαι ἐξοχέας τουτέων πάντων, τῇ ἱερῇ τῷ καθαρτηρίῳ, καὶ τῆς κεφαλῆς τοῖσι ἄγουσι φλέγμα. πολλῷ δὲ δυνατώτερα ἔσω φάρμακα. φέρει γὰρ ἡ ἕξις τῶνδε τοὺς πόνους. εὐθυμίη δὲ καὶ εὐελπιστίη τίθησι τοὺς νοσέοντας τλήμονας. χρεὼν καὶ πῦρ φέρειν ἐς τὴν κεφαλήν. ἀνύει γάρ. τετρῆναι δὲ χρὴ πρῶτα τὸ ὀστέον μέχρι διπλόης, ἔπειτα κηρωτῇσι καὶ ἐμπλάσμασι χρέεσθαι, ἔστ' ἂν ἡ μῆνιγξ τῶν ὀστέων ἀποστῇ. τερέτρῳ χρὴ περικόπτειν τὰ γυμνά, κἢν ἐπὶ σμικρὰ ἀντέχῃ, μέχρι αὐτομάτου ἀποστάσιος, ἕως ὅτε μέλανά κοτε τουτέων

*ἐτλαίησαν.

*τὰς

τουτέων καὶ παχείη εὑρεθῇ ἡ μῆνιγξ. καὶ ἐπὴν ἐς *μύδησιν, ἢ καὶ κάθαρσιν τοῦ ἰητροῦ εὐτόλμως ἀκεομένου, ἐς ὠτειλὴν *ξυμβῇ τὸ τρῶμα, ὤνθρωπος ἐξῆλθε τῆς νούσου. ἐπὶ πᾶσι φοινίξιες κεφαλῆς, ξυνήθεες μὲν, ὁκόσαι μοι ἐν τοῖσι πρόσθεν *εἰρέαται. δυνατωτέρη δὲ, ἡ διὰ τῶν κανθαρίδων. χρὴ δὲ ἐπιπρόσθεν τῆς χρήσιος τριῶν ἡμερῶν, πίνειν γάλα ἐς τὴν τῆς κύστιος φυλακήν. κανθαρίδες γὰρ, κάρτα σίνονται κύστιν. τὰ δὲ μὲν ὧν ἢν κεφαλὴ πεπόνθῃ. ἢν δὲ τὰ μέσα εἰσάγῃ τὴν αἰτίην, καὶ τάδε ἐπάγει τὴν νοῦσον. ἥκιστα δὲ τάδε γίγνεται. ξυμπαθέει γὰρ κεφαλῇ τὰ μέσα μᾶλλον ὡς ἐπὶ μεγάλῳ κακῷ, ἧπερ ἀρχὴ τῆς νούσου. ὅκως δ' οὖν ἴσχῃ, φλέβα τάμνειν τὴν ἐπ' ἀγκῶνι καὶ ἐπὶ τῶνδε. ἀπὸ σπλάγχνων γὰρ ἡ ῥοή. ἀτὰρ καὶ καθαίρειν τούσδε μᾶλλον τῶν ἄλλων, καὶ τῇ ἱερῇ καὶ κνεώρῳ, καὶ κόκκῳ κνίδης. τάδε γὰρ φλεγμάτων ἀγωγά. τόδε καίριον αὐτέων ἡ σικύη. ἐπιθημάτων δὲ καὶ ἐπιπλασμάτων ὁ φόρβος εὔδηλος, καὶ πάντη γράφειν περιττόν· εἰ μὴ ὁκόσον δύναμιν αὐτέων γινώσκειν, ὅτι χρὴ τοῖσδε λεπτῦναι, διαπνεῦσαι, εὔρροα καὶ εὔπνοα ποιέειν, καὶ πεπτηρίοισι φαρμάκοισι, θερμοῖσι, ξηροῖσι, καὶ οὔρων ἀγωγοῖσι χρεόμενον, καὶ ἐν προφῇ καὶ ἐν φαρμακίῃ. κρέσσων δὲ πάντων κάστορος ὄρχις πινόμενος ἐν μελικρήτῳ πολλάκις τοῦ μηνός, ὁκόσα τε ποικίλα φάρμακα τῶν ἐν πρήσσει, ἡ διὰ τῶν θηρείων ποικίλη, καὶ ἡ τοῦ μιθριδάτεω ἐπιποικιλωτέρη.

* σῆψιν. * ξυνίῃ. * εἰρέαται.

inuenta fuerit. Cumque per putrefactionem uel etiam purgationem audacter curante medico ulneri cicatrix inducta fuerit, ægrotus morbum euasit. Maxime omnium capitis ad ruborem usque frictiones ualent usitatæ quidem, quæcunque à me superius traditæ sunt: ualentior est autem, quæ fit per cantharides. Sed tribus diebus antequàm his utamur, lac, ut uesica muniatur, bibendum est: cantharides enim magnopere uesicam lædunt. Hæc abunde sint, cum caput affectum est. At si mediæ corporis partes causam præbent, & ab his morbus exoritur: rarissime autem ista fiunt: potius enim mediæ partes in consensu morbi trahuntur à capite, utpote ab ingenti malo, quod ægritudinis initium est: utcunque igitur res habeat, & in his uena cubiti soluenda est: à uisceribus enim materiæ cursus est. Quin etiam isti magis, quàm alij, purgandi sunt & hiera, & cneoro, quam thymelæam uocant, & coccognidio, quæ chamælæa dicitur: hæc enim pituitam extrahunt. Peroportunum autem ipsis remedium est cucurbitula. Epithematum uero & cataplasmatum sylua omnibus perspecta est, & eã ubique scribere superuacuum ducimus, nisi quatenus eorum uim nosse conueniat: quod scilicet ijs extenuare, per halitus digerere, fluxa, spirabiliaque corpora reddere oporteat: item concoquentibus medicamentis calidis, aridisque, & urinam mouentibus in nutritione, & in medicatione utendum: sed omnibus præstat fibri testiculus sæpius in mense ex aqua mulsa potus. Præterea quæcunque ex uarijs composita medicamenta idem præstant, adhibenda sunt, ex uiperis composita antidotus; & mithridatica ex pluribus constans, nec non & Bystini antidotus

biben-

bibenda eſt: quandoquidem hæ concoquendi facultatem roborant, utiles humores creant, & urinæ mouendæ aptæ ſunt. Nam quæcunque medicamenta ſimplicia ſcribere opus eſſet, hiſce continentur antidotis, cinnamomum, caſia, folia malabathri, piperis, ſeſelisque omnia genera, & quod nam ex ualentiſſimis remediis in iſtis compoſitis non reperies. Fama eſt & uulturis cerebrum, & crudæ fulicæ cor, & domeſticos feles comeſos morbum diſcutere. At ego iſtorum periculum non feci. Nonnullos autem uidi nuper jugulati hominis uulneri phialam ſubijcientes, atque inde hauſtum cruorem bibentes. O ingentem neceſſitatem, quem piam ſuſtinere, malum malo piaculo depellere: atqui ex ea ad ſanitatem nec ne iſti peruenerint, nemo uerè mihi affirmare poteſt. Quin & quendam autorem legi, qui humanum jecur epulandum apponi præcipiebat. Sed hæc illis ſcripta ſunto, qui ad hunc uſque miſeriæ terminum peruenerunt. Præterea & uictu opitulandum eſt, & ſingulis remedijs, quæ aut ab alijs, aut ab ipſomet ægro fieri poſſunt. Vtique in hoc caſu nihil ſpernendum eſt, nihilque temere faciendum, maximè quælibet exigua adhibendo, quæ penitus proſint, nihil uerò lædant. Etenim ſpectacula non ſpectanda, & ſermones & edulia, & ſuffimenta plurima morbum patefaciunt. Igitur omnia diligenter conſideranda ſunt. Somnus multus craſſitudo eſt, otium nebula ſenſuum, bonum uerò mediocritas. Alui excretio à ſomno, præcipuè flatuum ac pituitæ res optima. Ambulationes longæ commodæ ſunt, non flexuoſæ bonum ſpiritum reddunt, ſub arboribus myrto,

πίνειν δὲ καὶ τὴν ὀπισίνου. εὔπεπτα γὰρ καὶ εὔχυμα ταῦτα, καὶ οὔρων ἀγωγά. ὁκόσα γὰρ χρὴ γράφειν τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, αἵδε ἔχουσι αἱ δυνάμιες, κινάμωμον, καὶ κασίην, φύλλα τὰ μαλαβάθρου, καὶ πεπέρεος, καὶ σεσέλεος, πάσας ἰδέας, καὶ τί γαρ οὐκ ἂν εὕροις ἐν τοῖσδε τῶν δυνατωτάτων. λόγος ὅτι καὶ γυπὸς ἐγκέφαλος, καὶ αἰθερίης ὠμῆς κραδίη, καὶ οἱ *ἐνοικάδιοι γαλεοὶ βρωθέντες λύουσι τὴν νοῦσον. ἐγὼ δὲ τῶνδε μὲν οὐκ ἐπειρήθην. ἐθεασάμην δὲ ἀνθρώπου γε νεοσφαγέος ὑποθέντας φιάλην τῷ τρώματι, καὶ ἀρυσαμένους τοῦ αἵματος πίνοντας. ὢ τῆς παρεούσης μεγάλης ἀνάγκης, τλῆναι κακὸν ἀκέσασθαι μιάσματι κακῷ. εἰ δὲ καὶ ὑγιέες ἐκ τούτου ἐγένοντο, ἀτρεκὲς οὐδεὶς ἔχει μοι λέγειν. ἄλλη δέ τις γραφὴ ἔφραζεν, ἧπαρ ἀνθρώπου φαγεῖν. ἀλλὰ τάδε μὲν γεγράφθω τοῖσι μέχρι τῶνδε τλήμοσι. προσαρήγειν δὲ καὶ τῇ διαίτῃ, καὶ ἑκάστοισι τῶν γινομένων, ἢ δι' ἄλλων, ἢ δι' αὐτοῦ. νῦν δὲ χρὴ οὐδὲν ὑπερορῆν, μηδὲ *πτήσσειν τι εἰκῆ, μάλιστα μὲν ἐφ' ἑκάστοισι σμικροῖσι πάντως *ὠφελεῦντα. ἤν δὲ βλάπτοντα μηδέν. καὶ γὰρ ὁράματα ὁκόσα μὴ θητά, καὶ ἀκούσματα, καὶ γεύματα, καὶ θυητὰ μυρία ἐλέγχει τὴν νοῦσον φράζεσθαι ὧν πέρι πάντων μάλα, ὕπνος πολλὸς παχύτης, ἀργίη, ὁμίχλη τῆς αἰσθήσιος. ἀγαθὸν δὲ ξυμμετρίη. κοιλίης *ἔκκρισις ἐπὶ τοῖσι ὕπνοισι ἄριστον. μάλιστα πνευμάτων, καὶ φλεγμάτων περίπατοι μακροὶ εὐφυέες, ἀνέλικτοι, εὔπνοοι, ὑπὸ δένδρεσι μὲν μυρσίνης, ἢ δάφ-

ἐνοικάδιοι.

πτήσσειν.

ὠφελεῦντα.

ἔκκρισις.

ἢ δάφνης, ἢ τοῖσι δριμέσι καὶ εὐώδεσι.
* καλαμίνθη. βοτάνῃσι δὲ, * καλαμίνθῃ, γλήχωνι,
θύμῳ, ἢ ἡδυόσμῳ. μάλιστα μὲν τοῖσι
ἀγρίοισι αὐτομάτοισι. ἢν δὲ μὴ, κἂν
ποιητοῖσι. ἐν τοῖσι καὶ αἰῶραι μακραὶ,
καὶ αἵδε εὐθέες. ὁδοιπορίῃσι καλὸν
χρέεσθαι, μὴ παρὰ ποταμὸν εἰς τὸ ῥεῦ-
μα ἐνορῆν, ἰλίγγων γὰρ ποιητικὸν
* ἐν. ῥόος. μηδὲ * ἐν κύκλῳ στροφεύμενον,
μηδὲ βέμβηκα δινεύμενον, ἀσθενέστε-
ρος γὰρ ἑδραῖον ἱστάναι τὸ πνεῦμα. ξυ-
νελίσσεται γὰρ τῷ κύκλῳ. δίνησις δὲ σκο-
τώματος, καὶ τῆς ἐπιληψίης προσκλη-
* ἠρεμαῖος. τις. ἀπὸ δὲ τῆς αἰώρης, περίπατος * ἠρε-
μαῖος. ἔπειτα ἡσυχίη, ἐς ἀποκατά-
στασιν τοῦ ἐν τῇ αἰώρῃ ταράχου. γυμνά-
σια δὲ ἐπὶ τούτοισι πρὸς χεῖρας ἐόν-
των τῶν ἄκρων ἀφ' ἡμιτυμβίου λινοῖσι
* ὤμοισι. * ὠμοῖσι. ἄλειμμα μὴ κάρτα * λι-
* λιπαρόν. παρὸν, τρῖψις ἐν μελλήσει μὲν οὖσα,
σκληροτέρη δ' ἐς πύκνωσιν. οἰδαλέοι
γὰρ καὶ παχέες οἱ πλεῖστοι. μεσηγὺ δὲ
ὅλης τῆς τρίψιος, κεφαλὴ ὀρθίη τε-
τρίφθω. γυμνάσια τὰ εἰς τὸν αὐχένα
καὶ ὤμους, χειρονομίη, πάντα ὁκόσα
μοι ἐπὶ σκοτωματικῶν λέλεκται. ἅλις
δὲ ἐνθάδε οὐκ εἰκῇ φόρτου. πλὴν ὁκόσα
ὀξύτερα χρὴ τὰ τῶνδε γυμνάσια ἔμ-
μεναι, ἐς ἱδρῶτα καὶ θέρμην. τάδε γὰρ
πάντα λεπτύνει. ἀτὰρ καὶ ἐν τῷ παντὶ
βίῳ χρὴ ὀξυθυμίην ἀόργητον ἐμποιέ-
ειν. τροφαὶ πᾶσαι παχέεσι ὀσπρίοι-
* κακόν. σι * κακόν. σιτώδεες δὲ ἄρτοι ξηρότεροι
χόνδροι πλυτοὶ καὶ τὰ ἐκ τῶνδε ῥοφή-
ματα. τὰ δὲ ἐς ἡδονὴν φάρμακα,
ταὐτὰ τοῖς πρόσθεν. τῶν δριμέων δὲ νῦν
ἔστω πλέονα, πεπέριος, ζιγγιβέριος,
λιβυστικοῦ. ἐμβάμματα δὲ δι' ὄξεος καὶ

aut lauro, aut inter acres & bene olentes herbas calamenthum, pulegium, thymum, mentham, maxime quidem agrestes & sponte nascentes: sin harum copiam non habeat, humano cultu procreatas. Inter has quoque gestationes longæ, & ipsæ rectæ fiant. Itinera facere bonum est non secundum fluuium, ne delabentem aquam intueatur: uertiginem enim aquæ fluxus affert. Neque ullum, qui in orbem uoluatur, neque turbinem, qui circum agatur, inspiciat. Est enim imbecillior, quàm ut firmum stabiliat spiritum. Nam simul cum circulo uertitur: circumuolutio autem uertiginem, & comitialem morbum accersit. Post gestationem lenis deambulatio, postea quies: ut agitatio in gestatione contracta sedetur. Ad hæc exercitationes manuum fiant extremis sudario ex crudis linis confecto inuolutis: inunctio non ualde pinguis sit, frictio lenta quidem, sed durior densandi causa: tumidi enim & crassi sunt plurimi. In medio uerò totius frictionis caput erectum perfricetur. Exercitationes ad ceruices & humeros pertinentes, manuum commotio: omnia, quæcunque à me de uertiginosis dicta sunt, administrentur, satis uerò hic ex copia ibi descripta positum est: præterquàm quod uelociores horum exercitationes esse oportet ad sudorem mouendum, caloremque excitandum: hæc enim omnia extenuant. Verùm & in omni uita oportet excandescentiam iracundia uacantem inijcere. Alimenta omnia ex crassis leguminibus mala: triticei uerò panes sicciores præbendi: alica elota, & ex ea sorbitiones. Sed medicamenta uoluptatis causa eadem cum supra positis sunto: nunc autem plura ex acrioribus ponito piper, zingiber, libysticu. Liquamina uerò ex aceto &

cumino

cumino & suauia sunt & utilia. A carnibus quidem maximè in totum abstineant, sin minus, in curatione saltem: in refectione uero carnes deligantur, quæcunque sunt natura leues: quales sunt uolatilium, præter anatem, & concoctu faciles, ut lepores, suum pedes, salsamentum. Et post hæc sitis utilis est. Vini paulum bibatur albi tenuis odorati quod lotium mouet. Elixorum olerum assumantur quæcunque facultate aëria extenuant, & urinam citant: qualis est brassica, asparagus, urtica; crudorum autem lactuca ea parte æstatis, quam Horam Græci medici nominant. Cucumeres autem & pepon uiro quidem robusto superuacua, nonnullis uerò gustatione tenus præbenda. Mala est enim horum multitudo, cùm frigida sint, atque humida. Fici uiridis & maturæ uuæ usus conuenit. Ambulationes, post eas animi oblectatio molestia carens iuuat. Iracundia utique & uenus noxiæ sunt. Effectus enim morbi similitudinem adducit. At nonnulli Medici de concubitu falluntur. Nam quoniam naturalis in uirum transitus aliquantum proficit, puerorum naturam intempestiuo concubitu uiolarunt, tanquam citius eos roboraturi. Sed isti à natura sponte præfinitum tempus, in quo omnia remedia fiunt, ignorant. Hæc enim singulis ætatibus propria simul oportunis temporibus creat. In tempore namque concoctiones seminis, barbæ, canorum. Quis igitur Medicus naturæ commutationem seminum à principio, tum præfinitum singulis tempus uariauerit. Quin & in morbi naturã impegerunt.

κυμίνου, καὶ ἡδέα καὶ χρήσιμα. κρεῶν μάλιστα μὲν ἀπειρχθω πάμπαν, εἰ δὲ μή γε, ἐν τῇ θεραπείῃ, ἐς δὲ τὴν ἀνάληψιν ἔστω ὁκόσα κοῦφα ἢ φύσει, οἷόν τι τὰ πτηνὰ πλὴν νήσσης, καὶ τῇ πέψει ὅκως λαγωοί. οἵ τε πόδες τάριχος καὶ ἐπὶ τοῖσι δίψος ἀγαθόν. οἴνου ὀλιγοποσίη, λευκοῦ, λεπτοῦ, εὐώδεος, εὐόσμου, οὐρεομένου. λαχάνων ἑφθῶν, ὁκόσα ἐς δύναμιν δριμέα, λεπτῦναι, οὖρα κινῆσαι, ὁκοῖόν τι κράμβη, ἀσπάραγος, κνίδη. ὠμῶν δὲ, θριδακίνη ἐφ' ὥρας, σίκυος δὲ καὶ πέπων, ἀνδρὶ μὲν κρατερῷ περιττά, τισὶ δὲ δοτέον μέσφι γεύσιος. *κακὸν γὰρ τῶνδε ἡ πληθὺς, ψυχρῶν ἐόντων καὶ ὑγρῶν. σύκου χλωροῦ, καὶ σταφυλῆς ἡ χρῆσις ὡραίος περίπατοι. ἐπὶ τοῖσι δὲ, θυμηδίη ἄλυπος. ὀργὴ δὲ καὶ λαγνείη κακόν. καὶ γὰρ τὸ πρῆγμα, τῆς νούσου φέρει τὰ σύμβολα. πάτη δὲ ἀτης ἔς τε μετεξετέρους ἰατροὺς συνουσίης. ἐπεὶ γὰρ ἡ τῆς φύσιος εἰς ἄνδρα μεταβολὴ ἀγαθόν τι πρήσσει, μετεβιάσαντο τὴν παίδων φύσιν ἀώρῳ ξυνουσίῃ, ὡς θᾶσσον ἀναρρώσοντες. ἀγνοέουσι δὲ τῆς φύσιος τὴν αὐτοματὴν προθεσμίην, ἐφ' ἧ πάντα γίγνεται τὰ ἄκεα. ἥδε γὰρ ἑκάστῃ ἡλικίῃ συντίκτει τὰ οἰκεῖα ἐν χρόνοις ὡραίοισι. ἐν χρόνῳ γὰρ οἱ πεπασμοὶ σπέρματος, γενείου, πολιῆς. τίς ὦν ἰητρὸς προσαλλάξαι τῆς φύσιος, τοῦτο μὲν τὴν ἀρχῆθεν τῶν σπερμάτων μεταβολήν, τοῦτο δὲ τὴν ἐς ἑκάστου προθεσμίην ἀλλὰ καὶ προσέκοψαν εἰς τὴν φύσιν τοῦ νοσήματος.

*κακῶν.

οὐκέτι γὰρ ἐγκαίρως τινὲς * εἰσὶ τῇ ἀρχῇ τῆς ξυνουσίης, προσιόμενοι ἀωρίῃ τοῦ πρήγματος. βιοτεύειν δὲ χρὴ ἐν χώρῃσι θερμῇσι ξηρῇσι. ψυχρὸν γὰρ καὶ ὑγρὸν ἡ νοῦσος.

* ἔασι. ἴσως.

Nondum enim in tempore quidam veneri dare operam cœperunt, ante immaturitate rei noxam accipientes. Vitam autem degere oportet in regionibus calidis & siccis. Siquidem res frigida atque humida hic morbus est.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΗΣ.

Κεφάλ. ε.

Χρεὼ βουλῆς ἀμφὶ αἵματος ἀφαιρέσιος ἐν τοῖσι μελαγχολικοῖσι, ἀφ' οὗ γίγνεται ἡ νοῦσος, ἀλλὰ καὶ κακοχυμίης. οὐδ' ἐπὶ σμικρῷ τῷ πλήθεϊ. ἢν μὲν ὦν ἡλικίης νέης λάβηται, καὶ ὥρης ἐαρινῆς, τάμνειν φλέβα τὴν ἐπ' ἀγκῶνι τῷ δεξιῷ μέσην, ὅκως ἀπὸ τοῦ ἥπατος εἴη ἐπίκαιρος ἡ ῥοή. τόδε γὰρ τὸ σπλάγχνον αἵματος αἱ πηγαί. χολῆς δὲ ἡ γένεσις, ἄμφω μελαγχολίης ἡ τροφή. τάμνειν δὲ κἢν ἰσχνοὶ ἔωσι καὶ λειφαιμοι. σμικρὸν δὲ ἀφαιρέειν, ὁκόσον αἴσθηται τομῆς ἡ δύναμις. οὐκ ἐλεγχθείη δὲ ἐπὶ τῷ τόνῳ. καὶ γὰρ εἰ παχὺ καὶ χολῶδες καὶ πεπηγὸς * εἴη τὸ αἷμα, καὶ μέλαν ὅκως ἀμόργη, ἀλλὰ τόδε (ἐστὶ) τῆς φύσιος ὁ χῶρος καὶ ἡ τροφή. ἢν ὦν τοῦ δέοντος πολλὸν ἀφέλῃς, ἀτροφίῃ ἡ φύσις ἐξίσταται τῆς ἕδρης. ἢν δὲ πολύαιμος ἦ, τὰ πολλὰ μὲν οὐ κάρτα γίγνεται πονηρὸν, τάμνειν δὲ τὴν φλέβα, καὶ μὴ αὐτῆμαρ ὁκόσον χρὴ ἀφαιρέειν, ἀλλ' ἐκ διαστάσιος, καὶ αὐτῆμαρ δὲ τὸ δὲ πλῆθος δηλώσουσιν αἱ δυνάμιες. μεσηγὺ δὲ ἀμφοτέρως διαιτᾶν, ἐς ἄλ-

* ἦν.

CVRATIO MELANcholiæ,

Caput V.

NVm sanguinem detrahere expediat, deliberatione indiget in melancholicis, ex quo humore morbus oritur: quin etiam ex non pauca malorum succorum (cacochymiam Græci nominant) multitudine. Itaque si in iuuenili ætate quis morbo corripitur, & ueris tempore; uena in dextro cubito media scindenda est: ut à iecore fit oportunum effluuium. Id enim uiscus sanguinis fons est, & bilis generatio. Vtrumque uero, melancholiæ alimentum. Cædenda est, inquam, licet sint graciles & sanguinis inopes: sed paulum sanguinis mittendum, quatenus uidelicet ueræ sectionem uires sentiant, sed nullam noxam earum tenor accipiat. Nam & si crassus & biliosus, & concretus, & ater, qualis amurca, sanguis est, nihilominus ipse naturæ prælium est atque alimentum. Quocirca si plus, quàm decet, sanguinis effuderis, natura cibi penuria de propria sede prolabitur. At si sanguine refertus est æger, plerunq; quidem non usque adeo malus sanguis est, uena tamen utique secanda est. Verùm non eodem die, sed alijs diebus repetendo, quantū satis est, sanguinis detrahatur: eodē uero die modum sanguinis mittendi uires declarabunt medio tēpore, quo aliam

aliam euacuationem sustinere ualeat, liberalius nutriatur. Opus est autem & uentriculo ipsi quoque ægrotanti & laboranti opitulari. Eum uero si atra bilis urget; per diem unum prius tenuiter nutrito ægro nigri ueratri pondo drachmæ duæ ex aqua mulsa præbeantur. Id enim bilem atram expurgat: nec non & thymi Attici coma & ipsa bilem atram educit. Commodissimum autem est singulorum partem, ut ex utroque drachmarum duarum pondo fiat, exhibere. Post purgationem lauetur, uinique paulum bibat, & alia in cibis iucunditas concedatur. Stomacho enim ac uiribus laboriosa purgatio est. Posthac iterum ad media faciendus transitus, cùm prius uero cataplasmate atque irrigatione laxaueris; cucurbitulam iecori & uentriculo, aut ejus ori admoueas. Nanque hæc detractio multo, quàm sectio uenæ est oportunior. Tergis quoque inter scapulas cucurbitulam affigito: siquidem eo loco stomachus adhærescit. Deinde rursum reficiendus æger. Atque si alimentum uires instaurauerit; caput radendum: cui postea cucurbitula affigenda est. Huius enim morbi inter alias prima ac maxima causa in capite est. Porrò neque sensus ipsi à noxa immunes sunt: nam inde ipsorum exortus atque initium est. Commutantur igitur & ipsi, ægritudinemque participant. Vtique nonnulli & sensibus delirantibus corruptè sentiunt. At stomacho potissimũ succurrendũ est: cùm & ipse malè habeat, & in ipso

λῆς κενώσιος ὑπομονήν. χρὴ γὰρ καὶ τῷ στομάχῳ ἀρήγειν, καὶ τῷ νοσέοντι καὶ κάμνοντι. τῷ δὲ τῆς μελαίνης χολῆς ἐγχεομένης ἐπίπροσθεν μιῆς ἡμέρης λεπτῶς διαιτηθέντι, μέλανος ἐλλεβόρου δοτέον ξὺν μελικρήτῳ σταθμοῦ ὁκόσον ὁλκὰς δύο. ἐπάγει γὰρ ὅδε μέλαιναν χολήν. ἀτὰρ καὶ θύμου τοῦ ἀττικοῦ ἡ κόμη, καὶ ἥδε ἄγει μέλαιναν χολήν. ἄρειον δὲ ξυμμίσγοντα διδόναι ἑκάστου μέρεος ἐς ὁλκὴν δύο ἀμφοῖν, λούειν τε ἀπὸ τῆς καθάρσιος, καὶ οἴνου βραχὺ διδόναι, καὶ τῆς ἄλλης τῆς ἐν τῇ τροφῇ χάριτος. στομάχου γὰρ καὶ τῇ δυνάμει καματηρὸν ἡ κάθαρσις. μεταβαίνειν αὖθις ἐπὶ τὰ μέσα. ἄχρι δὲ προχαλάσαντα ἐπιπλάσματι καὶ τέγξει, σικύην πρὸς τὸ ἧπαρ καὶ τὴν κοιλίην, ἢ τὸ στόμα ταύτης προσβάλλειν. ἥδε γὰρ ἡ ἀφαίρεσις πολλόν τι ἐπικαιροτάτη τῆς φλεβοτομίης. προσβάλλειν δὲ καὶ τοῖσι μεταφρένοισι, μέσην γὰρ τῶν ὠμοπλατέων. ἐνταῦθα τοῦ στομάχου ἐστὶ ἡ πρόσφυσις. εἶτ' αὖθις ἐπανατρέφειν, καὶ ἢν τῇ διαίτῃ βλαστηθῇ ἡ δύναμις, τὴν κεφαλὴν ξυρέειν, ἔπειτα σικύην τῇ κεφαλῇ προσβάλλειν. καὶ γὰρ ἡ πρώτη καὶ μεγίστη τῆς νούσου ἐν τοῖσι νούσοισι αἰτίη. ἀλλ' οὐδὲ αἱ αἰσθήσιες ἔασι ἀσινέες. ἐκεῖθεν γὰρ σφέων ἡ ἀπόστασις, καὶ ἡ ἀρχή. ξυντρέπονται ὦν καὶ αἵδε κοινωναὶ ἐοῦσαι τῆς πάθης. μετεξέτεροι δὲ καὶ παραισθάνονται, παραφορῇ τῆς αἰσθήσιος. χρὴ δὲ μάλιστα τῷ στομάχῳ ἀρήγειν, καὶ τοῦδε νοσέοντος, καὶ ἐν τῷδε τῆς

μελαίνης χολῆς ἐγκεομένης. πιπίσκειν ὦν χρὴ τοῦ χυλοῦ τοῦ ἀψινθίου ξυνεχῶς ἀπὸ σμικροῦ τοῦ μεγέθεος ἄχρι κυάμου. κώλυμα γὰρ τόδε χολῆς γενέσιος. ἀγαθὸν δὲ καὶ ἀλόη. ἥδε γὰρ ὑπάγει εἰς τὸ κάτω ἔντερον τὴν χολήν. ἢν μὲν ὦν νεοτόκον τὸ πάθος ἦ, καὶ μὴ πολλὸν ὥνθρωπος ἐκτραπῇ, ἄλλης μὲν ἐπὶ τοῖσι ἰήσιος. τοῦ δὲ λοιποῦ τῆς διαίτης χρέος ἔς τε ἀνάληψιν τοῦ ἕξιος, καὶ ἐς κάθαρσιν ἀκριβέα τοῦ πάθεος, καὶ ἰσχὺν τοῦ δυνάμιος, ὡς μὴ παλινδρομέωσι αἱ νοῦσοι. φράζω δὲ αὖθις τὴν ἐν τῇ ἀναλήψει βιοτήν. ἢν δὲ ἐπὶ τοῖσδε σμικρόν τι ἀπολωφήσασα ἡ νοῦσος παλίνορσος ὀφθῇ, μεζόνων ἀκέων χρέος. μὴ ὦν ἀμβολὴ χρόνου γιγνέσθω. ἀλλ' ἢν ἐπισχέσει *γυναικῶν καταμηνίων, ἢ ἀνδρὸς αἱμορροΐδων ῥόου ἡ νοῦσος παρῇ, ἐρεθίζειν τὰ χωρία, προχέειν τι τοῦ ξυνήθεος. ἢν δὲ μέλλῃ καὶ μὴ ἥκῃ, ἄλλῃ πῃ τοῦ αἵματος μεταρρυέντος, ἐπαύξῃ δὲ ἡ νοῦσος, κενώσιας ποιέεσθαι αὐτῷ, *ἡγεόμενον ἀπὸ τῶν σφυρῶν. κἢν μὴ ἐς ὅσον χρὴ ἐντεῦθεν ἀφέλῃς, καὶ τὴν ἐπ' ἀγκῶνι τάμνειν φλέβα. μεσηγὺ δὲ τριῶν ἢ τεσσάρων ἡμερῶν ἀναθρέψιος, τὴν ἱερὴν τὸ καθαρτήριον φάρμακον πιπίσκειν. ἔπειτα σικύην τοῖσι μέσοισι προσβάλλειν, τῷ ἥπατι *ἐγχρίπτοντα, πρήσσειν τὰ ἔργα, ἢ τάχος ἀνύοντα. σμικροῖσι μὲν γὰρ ἄκεσι οὐ πείθεται, κἢν ἐς τὰ μεγάλα ἰθύνῃ, ἐν ἕδρῃ ἵζει ἡ μελαγχολίη, καὶ ἢν πάντη τοῦ σώματος ἐνοικήσῃ αἰσθήσεσι, γνώμῃ,

* γυναικὸς.
* ἀρχόμενον.
* ἐγχρίπτοντα.

bilis atra resideat. Igitur absinthij succum ab exiguo incipiens ad fabæ usque magnitudinem assiduè deuorato. Id enim ne bilis gignatur, impedimento est. Benefacit & aloe. Nanque ipsa ad inferius intestinum bilem deducit. Nempè si recens malum sit, neque multum homo à naturali statu discesserit; alia huic medela opus non est: sed reliqua uictus ratione utendum, & ad pristinum habitum recuperandum, & ad exactam mali purgationem faciendam, & ad uim corroborandam: quæ omnia, ne iterum morbi reuertantur, efficiant. Victum autem in refectione conuenientem posterius exponam. Si ab his paulùm debilitatus morbus denuò inualescere uisus fuerit; uehementiora medicamenta requirit: neque in aliud tempus differendum est. Verùm si ab coërcitis mulierum mensibus, aut in uiro ab suppresso hæmorrhoidum profluuio morbus creatus est; irritandi sunt loci, & aliquid soliti excrementi profundendum. Si cunctatur, neque descendit, in aliam quampiam partem sanguine prolapso, morbus uerò exacerbatur, euacuatio facienda est, & à talis incipiendum. Quòd si non, quantum satis est, sanguinis, inde manauerit; cubiti quoque uena secetur. Interjectis autem reficiendi causa tribus, aut quatuor diebus, Hieram, id est, sacram, quæ purgatorium medicamentum est, potui dato. Adhæc cucurbitam medijs corporis partibus applicato, jecori uidelicet affigens. Sed maturanda negotia sunt, ac celeritas adhibenda. Exiguis enim medicamentis morbus non obsequitur: si magnis autem non uincitur, sed resistit; tunc firma sede melancholia nititur. Quòd si penitus totũ corpus occupauerit sensus, mẽtẽ,

sangui-

sanguinem, bilem, neruos etiam corripuerit; & ipsa insanabilis efficitur, & aliorum morborum corpori sobolem inserit, furoris, neruorum distentionis, resolutionisque. Quæ si à melancholia proueniunt; sanationem utique accipere nequeunt. Quamobrem ad hoc malum propulsandum ueratro utendum est. Sed antequàm ueratrum ægrotus accipiat; stomachum ad uomendum exerceat, & humores extenuet, & corpus fluxile reddat. Vomitiones autem hæc præstant nonnunquam jejuno stomacho, nonnunquam radice prouocati. Docebimus uerò & modum & materiam: docebimus & ueratri species, & utendi rationem: item quo pacto singula & distinguere, & ordinare prius oporteat: & quo pacto in uomitionibus subueniendum sit, indicabimus. Incredibile est autem nisi ab his funditus conuulsus est morbus, at multorum saltem annorum interuallo non sopiri. Plerunque enim postea melancholia rursum suboritur. Quod si jam firmas radices egit, nihil jam ultra differendum est: sed quæ ad ueratrum pertinent, omnia administranda. Nempe ægroti omnes sanari non possunt: medicus enim Deorum potentiam anteiret. Verùm, dolores sedare, morbos intercipere, atque obscurare, medico fas est. Itaque nimirum his, quæ posuimus, adhibitis, medici defatigantur, seque aliud quicquam facturos negant. Atque duas causas, aut morbum insanabilem esse, aut omnia se remedia tentasse prætexunt. Nihilominus tamen sacram ex aloe medicinam subinde præbere haud alienum est; siquidem oportunum melancholiæ subsidium affert, stomacho & jecori subuenit, bilemque deijciens mirificè prodest. Quin etiã maluæ seminis pōdo drachmã ex aqua propinare optimum esse

αἵματι, χολῇ, λάβηται δὲ καὶ νεύρων, αὐτή τε ἐς ἀνήκεστον τρέπεται, ἐγκοτεῖ τε τῷ σκήνει· ἑτέρων νοσημάτων τόκους, σπασμοῦ, μανίης, παραλύσιος. κἢν ἐκ μελαγχολίης τάδε γίγνηται, τὰ ἐπιγιγνόμενα ἀνήκεστα. ἐλλεβόρῳ ὦν χρέεσθαι ἐς ἴησιν τοῦ κακοῦ. ἐπιπροσθεν δὲ τοῦ ἐλλεβόρου χρὴ τόν τε στόμαχον μελετῆσαι ἐξεμέειν, καὶ τὰ ὑγρὰ λεπτῦναι, καὶ τὸ σκῆνος εὔροον ποιέειν, ἐμέτοισι δὲ τάδε πρήσσουσι, ἄλλοτε μὲν οἱ νήστιες, ἄλλοτε δὲ ῥαφανίδες. φράσω δὲ τόν τε τρόπον καὶ τὴν ὕλην. φράσω δὲ καὶ τοῦ ἐλλεβόρου τὰ εἴδεα τῆς χρήσιος τοῦ τρόπου, καὶ * ὅκως προευκρινῆσαι ἕκαστον χρὴ, καὶ ὅκως ἐν τοῖσι ἐμέτοισι ἀρήγειν. ἄπιστον ἐπὶ τοῖς δὲ, εἰ μὴ ἐλύθη ἐς τὸ παμπαν ἡ νοῦσος, ἢ πολλῶν ἐτέων ἔσχε διαλείψιας. τὰ πολλὰ γὰρ τοῦδε ἀπότοκοι μελαγχολίαι. ἢν δὲ ἔμπεδος ἤδε, μὴ ἤδη περιμένειν. χρὴ ὦν τὰ ἐς τὸν ἐλλέβορον ἅπαντα πρήσσειν. ὑγιέας μὲν ὦν ἅπαντας ποιέειν ἀδύνατον τοὺς νοσέοντας * ἢ γὰρ ἂν ἰητρὸς κρέσσων θεοῦ. ἀπονίην δὲ καὶ διαλείψιας, καὶ νούσων ἐπικρύψιας, δρῆν θέμις ἰητρόν. ἢ ὦν ἀπαυδῆν ἐπὶ τοῖσδε καὶ ἀπαρνέεσθαι προϊσχόμενοι ἄμφω τὸ ἀναλθὲς, ἢ καὶ ἐς τέλος τοῖσι ἔργοισι ὁμιλέειν. διδόναι δὲ καὶ τῆς ἱερῆς τῆς διὰ ἀλόης ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε, καίριον γὰρ φάρμακον τῆς μελαγχολίης τόδε, στομάχου καὶ ἥπατος, καὶ χολῆς καθάρσιος ἄριστον ἐόν. ἀτὰρ καὶ μαλάχης σπέρματος ὁκόσον ὁλκῆς δραχμὴν πιπίσκειν ξὺν ὕδατι, ἄριστον. πρὶν

ὅπως. (margin)

ἢ ἴσ. ἂν γάρ. (margin)

τὶς ἐπιςώσατο. μυρία δὲ τῶν ἁπλῶν
* ἴη. φαρμάκων ἄλλα ἄλλοισι * εἴη χρη-
στά, ἐπὶ δὲ τοῖσι πόνοισι τοῖς δεξιὲς ἀ-
νάληψιν ἄγειν. μετεξετέροισι γάρ, ἐς
μὲν τὸν τῆς ἰητρείης καιρὸν ἡ νοῦσος, ἐξ
ἕδρης δὲ ἐκινήθη, ἢν δὲ ἐς ἀνάπλα-
σιν σαρκῶν καὶ δυνάμιος ὥνθρω-
πος ἥκῃ, ξυναπηλάθη πάντα τῆς
νούσου τὰ ἴχνια. δύναμις μὲν γὰρ φύ-
σιος, ὑγείαν τίκτει. ἀσθένεια δὲ νοῦσον.
ἀπὸ τῶν ἐς ἀνάληψιν ὁ νοσέων, πε-
φυκόσι θερμοῖσι ὕδασι ἐνδιαιτώμε-
νος. καὶ γὰρ τὰ ἐν τοῖσδε φάρμακα,
ὀνήϊστα, ἄσφαλτος, ἢ θεῖον, ἢ στυπτη-
ρίη, πολλὸν πλεῦνες τουτέων ἄλλαι
ποτὲ δυνάμιες. ἀγαθὸν μὲν γὰρ ὑγρασίη
ἐξ αὐχμοῦ τῆς νούσου καὶ ταλαιπωρίη τῆς
ἰήσιος. ἀραιαὶ δὲ καὶ μαλθακαὶ σάρ-
κες ῥηΐσται πρὸς ἄφεσιν τοῦ νοσήμα-
τος. ξηραὶ δὲ καὶ πυκναὶ τοῖς μελαγ-
χολῶσι αἱ σάρκες, ἄλειμμα λιπα-
ρὸν ἅμα τρίψιος εὐαφοῦς, πολλῷ τῷ
* σχεδὸν τὰ. λίπαι * δέχοντα ἄρτοι πλυτοί, ξὺν
τινὶ γλυκεῖ θηραίῳ τῷ κρητικῷ, καὶ σκυ-
βελλίτῃ τῷ παμφύλλῳ, ἢ οἶνος καὶ
μέλι μίξιος παλαιῆς. ὠῶν καὶ ψυχ-
ροτέρων καὶ θερμῶν τῶν γυμνῶν τῶν
ἀπὸ τοῦ ὀστρακώδεος. κρεῶν τὰ μὴ
πίονα, καὶ σμηγματώδεα. συῶν μὲν
πόδες καὶ τὰ τῆς κεφαλῆς, πτηνῶν
τὰ πτερὰ ἀπίονα, θηρίων, λαγωῶν,
δορκάδων, πλωκός, ὀπώρης, ὁκοῖόν τι
ἄριστον ἦ. ἐπὶ τῇ δὲ στομάχου ἀναφο-
ρῇ προμηθέεσθαι πρὸ τῆς τροφῆς,
ὅκως μὴ καταποθεὶς ἀνεμῆται. δι-
δόναι οὖν πρὸ πάντων σιτίων, μελί-
κρητον κυάθου ἥμισυ, ἢ ποῦ τι ἐξεμέειν

quidam experientia compertum habuit. Infinita præterea sunt simplicia medicamenta: quorum alijs alia utilia sunt. Post id genus labores demum reficiendus æger est: quibusdam enim, quandiu medicatio adhibetur, tandiu morbus permanet, quamuis labefactatus ac debilis: at si homo carnes resarciat, ac uires instauret; simul omnia morbi uestigia obliterantur. Nam potentia naturæ sanitatem, imbecillitas morbum parit. Propterea ad refectionem conuertatur ægrotans in aquis sponte calidis sæpe commorans. Medicamenta enim, quæ in his sunt ingenita, opem ferunt, bitumen uidelicet, aut sulphur, aut alumen, ac multò his plures aliæ facultates. Bona utique est humectatio morbi squallorem tollens, & curationis uexationem mitigans. Raræ autem ac molles carnes ad ægritudinis remissionem maxime faciunt: uerum siccæ ac densæ melancholia laborantibus carnes sunt. Inunctio pinguis cum leni frictione adhibeatur, cum multo autem oleo, hæc contineat * panes loti cum uino aliquo dulci theræo, cretensi & scybellite, quod Pamphyllum uocant: aut uinum & mel quæ jam diu permixta fuerint. Oua & frigidiora & calida, putaminibus nudata: non pingues carnes uim detergendi habentes: porcorum pedes, & capitis partes: auium alæ pingui carentes: uenatio, ut leporis, caprearum, damarum carnes: fructuum autumnalium quisquis optimus fuerit. Stomachi subuersioni consulendum est ante cibum, quò minus deuoratus reijciatur. Quare ante omnes cibos mulsæ cyathi dimidium dandum est, bibitumque per uomitum redden-

reddendum, quo stomachi excrementa purgentur. Sic enim cibus in uentriculo firmus residet. Ad medicamina necessario educendorum purgatoria sunt pini fructus, & urticæ semina coccali & piperis, amygdala amara. Mel eis consistentiam præbeat. Sin exiccare uolueris, optime proficit myrrha, & iridis radix, & medicamen ex uiperis, & Bistini, & Mithridatis Antidotus, & id genus alia prope infinita. Exterius apponenda sunt cataplasmata, quorum materia est sertula & papauer, & terebinthi lachryma, & hyssopum, & oleum ex rosis, aut ex œnanthe. Cera autem hæc omnia cogantur. Inunctio pinguis, gestationes, deambulationes, & alia, quotquot carnes reficiunt, & uires instaurant, & naturam in antiquum statum reuocant, administrentur.

ἐς τὴν τοῦ στομάχου κάθαρσιν. ὧδε γάρ σοι ἡ τροφὴ ἑδραίη μένει. Φάρμακα δὲ τῶν ἀναγκαίων καθαρτήρια, πίτυος καρπὸς καὶ κνίδης, τῶν σπερμάτων τοῦ κοκκάλου, καὶ πεπέριος· ἀμυγδάλων αἱ πικραὶ, καὶ μέλι ἡ τῷδε ἡ ξύστασις. ἢν δὲ ξηραίνειν ἐθέλῃς, ἄριστον σμύρνα, καὶ ἴρεως ἡ ῥίζα, καὶ τὸ διὰ τῶν θηρείων φάρμακον, καὶ ἡ τοῦ Βιστίνου καὶ μιθριδάτου, καὶ ἄλλαι μυρίαι. Ἐπιθήματα δὲ, ἡ τῶν ἐπιπλασμάτων ὕλη, μελίλωτον, καὶ μήκωνες, καὶ τερμίνθου δάκρυον, καὶ ὕσσωπον, καὶ λίπας τὸ ἀπὸ ῥόδων, ἢ τὸ οἰνάνθης. κηρὸς δὲ τουτέων πάντων πάγος. ἄλειμμα λιπαρὸν, αἰῶραι, περίπατοι, ἀλλ' ὅσα σαρκῶν τε ἀνάπλασιν ποιέεται, καὶ δυνάμιος ἰσχὺν καὶ τῆς φύσιος ἐς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασιν.

ΘΕΡΑ-

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΜΑΝΙΑΣ.

Κεφάλ. ς.

Παυλ. αἰγ. βιβ. γ. κεφ. ιδ. Καὶ τοὺς μαινομένους παραπλησίως τοῖς μελαγχολῶσι θεραπεύσωμεν. ἰδίως δὲ τῇ κεφαλῇ τοῦπιν ῥόδινόν τι καὶ ὀξυρόδινον προσοίσωμεν. καὶ διὰ τῆς πικρᾶς ἀντιδότου καθάρωμεν προφλεβοτομήσαντες αὐτούς. καὶ βδέλλαις κατὰ τῆς κεφαλῆς χρησώμεθα. μάλιστα δὲ αὐτοὺς ὠφελεῖ ἱππομαράθρου ῥίζα, καὶ τὸ σπέρμα πινόμενον ἐν ὕδατι. καὶ βρυωνίας ῥίζης δραχμὴ μία μεθ' ὕδατος καθ' ἡμέραν. εἰ δὲ μὴ πείθοιντο τὰ καθαρτικὰ φάρμακα πίνειν οἱ παραφρονοῦντες, καταμικτέον αὐτὰ λεληθότως, ὅτε μὲν τοῖς ἐδέσμασιν αὐτῶν, οἷον βουκελλίοις, ἢ ἰσχάσιν, ἢ φοίνιξιν. ὅτε δὲ τοῖς πόμασι. πρὸ δέ γε πάντων ἢ συνδεσμείσθωσαν ἐν τῇ κλίνῃ, διὰ τὸ μὴ κακόν τι δρᾶν, αὐτούς τε καὶ τοὺς τυγχάνοντας, ἢ ἐωρείσθωσαν ἐν κλινιδίῳ, ἔνδοθεν γυργάθου τινὸς ἐξ ὕψους ἀπηρτημένῳ.

CVRATIO FVRORIS,

Caput VI.

P. Ægin. lib. 3. c. 14. Mania laborantibus perinde atque melancholicis succurritur. Priuatim uerò horum capiti rosaceum, & acetum rosatum adhibeantur: & picræ antidoto, incisa prius uena, purgentur. Admouendæ etiam sunt capiti hirudines. Potissimum autem auxiliatur ipsis erratici fœniculi radix, semenque ipsius ex aqua epotum, & bryoniæ radicis drach. cum aqua quotidie sumta. Si uerò ad potionem pharmacorum purgantium induci nequeant mentis inopes, admiscenda sunt ea clanculum, partim sanè ferculis ipsorum, uerbi causa, buccellis, aut caricis, aut palmulis: partim etiam poculentis adijcienda. Ante omnia uerò uel in culcitra uinciendi sunt maniaci, ne malè uel semetipsos, aut familiares quibus incidunt, afficiant: uel gestaudi in lectulo intra gygartum; hoc est cubile quoddam mente captus consecratum, ex alto pensili.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΠΑΡΑΛΥΣΕΩΣ.

Κεφάλ. ζ.

Π. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ. ιη. εἰ δὲ πάρεσις εἴη, ἄνευ πείσεως τῶν ἡγεμονικῶν ἐνεργειῶν, πάντων τῶν μορίων ἢ ἐνίων, καὶ ταῦτα χρὴ ἐκκενοῦν τὸν ἐνοχλοῦντα χυμὸν ὁποῖος ἂν εἴη. κἄπειτα διδόναι τῆς ἱερᾶς ἐχούσης καὶ καστορίου μέρος. ἀρχομένους ἀπὸ ἡμίσεως δραχμῆς μετὰ ὀλίγου μέλιτος καὶ θερμοῦ ὕδατος ἀναλύοντας. ἤγουν καθ' αὐτὴν προσπλέκοντας καὶ πεπέρεως γράμμα τὸ ἥμισυ. κἄπειτα διαστήσαντας ἡμέρας δ΄ προσάγειν τελείαν δραχμήν. καὶ μετέπειτα μίαν καὶ ἡμίσειαν εἶτα δύο καὶ τρεῖς. καὶ αὖθις διαστήσαντες τὰς αὐτὰς ἡμέρας προσφέρειν τέσσαρας δραχμάς, εἴγε οἷός τε ἦν ὁ πάσχων λαμβάνειν. ἐπιβάλλοντας μέλιτος κοχλιάριον α΄. ἐπὶ δὲ τὰ μόρια ἐπιτιθέναι τῶν διαφορητικῶν φαρμάκων τινά. καὶ τοῖς φοινίσσειν δυναμένοις συνεπιβάλλοντας τούτοις τοῦ καστορίου, ἢ πεπέρεως, ἢ πυρέθρου, ἢ κάχρυος, ἢ εὐφορβίου. καὶ πρός γε τούτων ἐμβροχαὶ διὰ πηγανίνου ἐλαίου, ἢ συκιονίου, ἢ παλαιοῦ. τροφαὶ σιτώδεις ῥοφηματώδεις ἢ ἄλλως, εὔπεπτοι. καὶ ἀπέριττοι. συκίαι κολλάσθωσαν τοῖς παρεθεῖσι μέρεσιν.

CVRATIO NERVORUM resolutionis,

Caput VII.

P. Ægin. lib. 3. c. 18. Quod si principalibus animæ functionibus illæsis, omnes uel quædam corporis partes resoluantur etiam hic qui infestat humor, qualiscunque fuerit euacuandus est. Mox hieram, quæ Castorij partem admixtam habeat, porrigito: à dimidio quidem drachmæ auspicans, cum momento mellis & calida aqua dilutam, uel per se, & piperis dimidiato scrupulo adiecto: post hæc quatuor diebus interpositis, integram drachmam exhibebimus: ab hoc sesquidrach. postremò duas ac tres, atque tum rursum totidem diebus intercalaris quatuor drachmæ sunt offerendæ (si modo per languentem liceat) addito mellis coeblearió. Membris uerò quæ discutiendi facultatē habeant, quæq; exasperando cruentum ruborem cutis excitare possint, applicanda: quibus cum castorium, aut piper, aut pyrethrum, aut semen rorismarini, aut euphorbium commiscebimus. Super hæc uerò embrochæ etiam prosunt, quæ oleo rutaceo aut sycionio, aut alioqui peruetusto constāt. Esculenta conueniunt frumentacea, & quæ sorberi commodè possunt, aut aliâs non difficilis concoctionis & superuacaneis retrimentis exortia. Cucurbitulæ partibus resolutis, si plu-

si plures fuerint, diuisim: si paucæ, uni agglutinentur. Post cucurbitularum usum, cataplasmata ex pice, aut resina, aut manna, illinito. Ex re autem & usu fuerit, artemisia elixa cum nepeta, conyla & nitro aquæ tantillo, quæ elixando consumetur admixto. Aluus denuo subducatur, uel cum aloe uel polypodio, uel scammonia, uel pulte ex colocynthide. Vnguenta item prosunt ex oleo ueteri illita, in quo scilla macerata dies quadringinta sub sole fuerit. Si huius copia non sit, scillæ uncias duas in oleo coquito atque circumlinito, aut semen rorismarini similiter præparatum. Admiscenda uero ceræ est uncia, ne diffluant. Quod si galbani quoque & castorij, euphorbij, adarces atque nitri, singulorum semuncia, assumserit, multo efficacius in medendo fuerit. Amussatim porrò quadrabit & ranunculus herba oleo elixa, & insolata. Conducunt potiones castorij drachmæ unius pondere, & opoponacis fabæ instar deuoratum. Mirum quantum opis afferat etiam sagapenum erui magnitudine in mulsa: castorium pariter cum opoponace succoque cyrenaico, milij quantitate. Confert etiam quæ e tribus piperum generibus constat antidotus. Quin & calorificis & acopis apophlegmatisque post decimum & quartum diem, plenioribus cibis utemur. Plusculo iam auxilij conciliato, balneo credemus. Post tricesimum diem dropace quoque utendum atque lauandum, deinde sinapi emplastri modo inducendum in his in quibus sensus atque motus perijt. Aduertentes tamen, ne (quoniam ustionem non sentiunt) plus satis perurantur. His uero qui sensu minime destituuntur cutem cruentate duntaxat conuenit: post tumorem inductum in balneum inducere, & cerotis mollibus mederi. A cœna uomitione, uel radicula citata utantur. Gestationibus item sellæ, uel plaustri manualis, aut rhedæ. Reliquo uero tempore in maturalia lauacra deducantur. Magis postremò cum utilitate uictus siccior, potionis frugalitas, atque fricatio adhibetur. Epulis itaque siccis uescantur, sitis pro uiribus tolerantes.

ἀθρόα πολλὰ εἴη, μεμερισμένως. Ἢν δὲ ὀλίγα, ἐφ' ἓν καταπλάσσειν. μετὰ δὲ σικύας τὰ διὰ πίσσης, ἢ ῥητίνης ἢ μάννης. κάλλιστα δὲ ποιεῖ ἀρτεμισία συνεψομένη καλαμίνθη, ἢ κόνυζα, καὶ νίτρον. ὕδωρ δὲ μεμίχθω ὀλίγον· καὶ αὐτὸ δὲ ἐν τῇ ἑψήσει ἀναλισκέσθω. αὖθις κοιλίαν αὖθις ὑπάγεσθαι διά τε ἀλόης ἢ πολυποδίου, ἢ σκαμμωνίας, ἢ τῆς διὰ κολοκυνθίδος. πολλῷ δὲ ἀμείνω χρίσματά τε σύγχρισμα ταῦτα, ἐλαίῳ παλαιῷ, ἐν ᾧ σκίλλα ἐντεριχέεται ἐπὶ ἡμέρας μ. ὑφ' ἡλίῳ. εἰ δὲ μὴ παρείη, τοῦ σκίλλης ἐψεῖς ἐν ἐλαίῳ δύο γο... ὥσπερ οὖν μὴ διαρρέοιεν, κηρὸς δὲ καὶ χαλβάνης καὶ καστορίου καὶ εὐφορβίου καὶ ἀδάρκης καὶ νίτρου προσλαβόντι ἀνὰ ∠ S. φαρμακωδέστερόν ἐστιν. ἀγαθὸν δὲ ἀκριβῶς καὶ βατράχιον βοτάνη ἑψομένη τῷ ἐλαίῳ ἐν ἡλίῳ περιχεομένη. ἐν πόματι δὲ καστορίου ὁσον ∠ α. ὀποπάνακος κυάμου μέγεθος καταπινόμενος θαυμάσιος δὲ ποιεῖ καὶ τὸ σαγαπηνὸν ὀρόβου μέγεθος ἐν μελικράτῳ. καὶ τὸ καστόριον μετὰ ὀποπάνακος καὶ ὀποῦ δὲ κυρηναϊκοῦ, κέγχρου μέγεθος. ὠφελεῖ καὶ ἡ διὰ τριῶν πεπέρεων ἀντίδοτος, χρησόμεθα δὲ καὶ ἀκόποις τοῖς θερμαίνουσι καὶ τοῖς ἀποφλεγματισμοῖς. μετὰ δὲ καὶ τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην ἁδροτέροις βρώμασι. καὶ γενομένης πολλῆς ὠφελείας, ἐπὶ βαλανεῖον ἄξομεν, μετὰ δὲ τεσσαρακοστὴν δρώπακα προσφέρειν χρὴ, καὶ ἐπὶ βαλανεῖον ἄγειν. καὶ τὸ λοιπὸν καταπλάσσειν τῷ νάπυϊ ἐφ' ὧν ἥτε κίνησις καὶ ἡ αἴσθησις ἀπώλετο προσέχοντας διὰ τὸ μὴ συναισθάνεσθαι εἰ μὴ ὑπερκαυθῶσιν. ἐπὶ δὲ τῶν μετεχόντων αἰσθήσεως, τοὺς φοινιγμοὺς μόνον δεῖ παραλαμβάνειν. χρὴ δὲ μετὰ τὸ οἰδῆσαι ἐπὶ λουτρὸν ἄγειν, καὶ κηρωταῖς ἁπαλαῖς θεραπεύειν. καὶ τῷ ἀπὸ δείπνου δὲ κεχρήσθωσαν ἐμέτῳ. ἢ τῷ ἀπὸ ῥαφανίδων. ἐωρείσθωσάν τε καὶ διὰ δίφρου ἢ διὰ χειραμάξης, ἢ διὰ ζεύγους. ἀγέσθωσαν δὲ τοῦ λοιποῦ ἐπὶ τὰ αὐτοφυῆ λουτρά. δίαιτα δὲ ξηροτέρα, καὶ ὀλιγοποσία, καὶ τρίψις ἁρμόσει. ξηροφαγείτωσαν γοῦν ἀνεχόμενοι τῆς δίψης ἐφ' ὅσον ἐγχωρεῖ.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ χάλασιν ἢ κατάτασιν παρεθέντων.

Ἐπειδὴ τὰ παραλυθέντα μόρια ἢ ἐπισπᾶται ἢ χαλᾶται. καὶ τοῦτο ἢ ἀπὸ πληρώσεως, ἢ ἀπὸ κενώσεως, πάλιν προσέχειν χρή, καὶ πῆ μὲν ἀφαιρεῖν τοῦ αἵματος, πῆ δὲ οὔ. κἄπειτα ἐπὶ μὲν τῶν κεχαλασμένων, τοῖς χαλῶσι τὰ στύφοντα μιγνύειν καὶ τὴν τρῖψιν ἐπιτεταμένην ποιεῖσθαι. ἐπὶ δὲ τῶν ἐναντίων, τοῖς χαλῶσι μόνον χρηστέον, μετὰ καὶ τοῦ κατατρίβειν μαλθακῶς. ἐχέτω δὲ τὸ ἔλαιον ἐπὶ τῶν κεχαλασμένων συλλελειωμένων ὀλίγον νίτρου καὶ σφέκλης. καταντλείσθωσαν δὲ σφοδρῶς θερμῷ τῷ ὕδατι, καὶ μάλιστα διὰ θαλάσσης, ἐν ᾗ ἀφεψήθησαν δάφναι, ἢ ἄγνου βλαστοὶ, ἢ σάμψυχον, ἤ τι τοιοῦτον. εἰ δὲ θέρος εἴη, καὶ νηχέσθωσαν ἐν τῇ θαλάττῃ, οἱ δὲ φοινιγμοὶ τούτοις μάλιστα ἁρμόζουσι. τοιγαροῦν καὶ τυπτέσθωσαν τὰ μόρια νάρθηξιν, ἢ κνίδης κλάδοις. εἰ δὲ ἐπιμένοι ἡ παράλυσις, χρὴ τὴν μεταξὺ τῶν ἄρθρων κεχαλασμένην σάρκα ἐπισπασαμένους καίειν διαπειρόντας καυτηρίοις μικροῖς καὶ λεπτοῖς. τοῖς δὲ συνηγμένοις ἐπιβάλλειν χρὴ συνεχῶς δρώπακα.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΕΚάστῳ μορίῳ συνισταμένης παρέσεως.

Ἡ μὲν ἀπὸ διαιρέσεως νεύρου γινομένη τῶν μορίων πάρεσις ἀνίατός ἐστιν. ἡ δὲ ἀπὸ δυσκρασίας ἢ χυμοῦ τινὸς γινομένη βοηθεῖται, κοινῶς μὲν ταῖς εἰρημέναις δυνάμεσιν. εἰσὶ δὲ καὶ ἴδιαι τινὲς καθ' ἕκαστον αὐτῶν, ἃς ὑποτάξομεν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν κυνικῶς σπωμένων ἐφίσης εἰς τὰ ἀντικείμενα περιάγουσα διὰ τῆς φορκέας προσαγορευομένης. ἁρμόσει καὶ ἀφαίρεσις αἵματος ἀπὸ τῶν ὑπὸ τὴν γλῶτταν ἀγγείων. καὶ σικύαι κατὰ τοῦ πρώτου σπονδύλου. καὶ ἀποφλεγματισμοὶ, καὶ διὰ ῥινεγχύτου καθάρσεις. εἰδέναι οὖν χρὴ οὐ τὴν φαινομένην παρεσπάσθαι σιαγόνα τὴν παράλυσιν ἔχειν, ἀλλὰ τὴν ἀντικειμένην. καταπόσεως δὲ παρεθείσης σικύας τῷ ἀνθερεῶνι κολλητέον καὶ διαχρηστέον τοῖς διὰ καστορίου, καὶ σαγαπηνοῦ, καὶ ὀποῦ παρθικοῦ.

DE IIS QVI LAXAtione aut extensione resoluti sunt.

QVoniam autem artus resolutionem experti uel conuelluntur, uel relaxantur, idque interdum plenitate, interdum uerò uacuitate, rursum attendendum est, partim sanguinem esse detrahendum, partim uerò minimè. Deinde in partibus quidem relaxatis, remedijs laxantibus ea quæ astringunt misceto. In contrarijs, relaxantibus solummodò utendum, cum perfrictione molli. Complectatur autem oleum, quod relaxatis adhibetur, nitri contriti, fecisque uini crematæ paululùm. Fotus erunt ex aqua admodum calida præcipuè marina: in qua elixentur lauri, uel agni germina, aut sampsychum, uel aliud quiddam eiusmodi. Æstiuo uero tempore in mari natationes et summæ cutis exasperationes, uel in primis conferunt. Vapulent itaque partes afflictæ ferulis, aut ramulis urticæ, si resolutio perseueret, oportet flaccescentem ac resolutam inter articulos carnem attractam comburere, transfigentes candentibus ferris exilibus & tenuibus: sed contractis partibus dropacem continuò super accommodare.

DE EA QVÆ VNOQVOQVE membro consistit, resolutione.

QVæ dissectis neruis accidit parsis, nullo medicamine uincitur. Sed quam intemperantia aut humor aliquis conciliauit, huic in genere quidem facultatibus prædictis succurritur. Sunt uerò peculiares quædam singulis ipsorum, quas subuectemus medelæ. In his igitur qui canina conuulsione raptuúe impetuntur, per phorceam instrumentum quod uocant ex æquo in diuersum deduces. Sanguinisque ex subiectis linguæ uasis detractio competit. Cucurbitulæ item circa priorem dorsi uertebram adglutinatæ atque apophlegmatismi & per narium infundibulum factæ purgationes conferunt. Sciendum igitur est, non eam quæ diuaricasse uidetur mandibulam, resolutionem expertam, sed oppositam. Ingluuie uero uulsa paresi, cucurbitulæ mento sunt defigendæ. Vtendum præterea, quæ castoreo, sagapeno, & succo parthico, constāt, illitionibus

Confert

Confert etiam gargatismus ex rebus acribus. Linguæ porrò paresi infestata uenæ ipsius secandæ sunt, cucorbitulæ mento apponendæ, urendum apophlegmatismis ex sioapi, & exercitationibus linguæ. Vocalibus uerò instrumentis resolutionem expertis, thoraci afferenda sunt præsidia, spirationis suppressione, exclamationeque utendum. In superciliorum vero paralysi, palpebrarum inunctiones pariter conducunt: prodest etiam confutio. Vesica autem resoluta, siue lotium cohibeatur, siue citra uoluntatem excludatur, pectini & tauro medicamenta adhibenda sunt. Sedi uerò oleum rutaceum, aut sicyonium adiecto butyro & castorio aut galbano aut opopanace, aut lasere infundendum: quæ quidem per colem uesicæ immissa plurimum opis contulerunt, aut sola etiam suffecerunt. E ceotaurio præterea & colocynthide clysteres cum sicyooio intestinis non inutiles sunt. Prosunt item pharmaca quæ lotium prouitandi facultatem obtinent, epota & castorium similiter. Sed ante omnia ijs qui nihil lotij emittunt, id per siphunculos vesicarios (quos catheteras Græci uocant) eliciendū est. Balneis porrò relaxantibus insidendū & cataplasmatis inde confectis utendum. Si uerò præter uoluntatem lotium excernitur, cum roborantibus præsidijs adstringendum, alimenta arida & potus gelidos usurpandum. Quum instaurantur, rubores in summa cute concitare, & naturalibus balneis frigidis uti conuenit. Resolutio uerò spinæ ob uulnus, aut casum, aut laxationem uertebræ, lethalibus symptomatis confluentibus nullo remedio eliditur. Quod si penis resolutus est, ijsdem quæ ad uesicam pertinent utendum. In ijsdem partibus atque lumbis etiam ijs quæ intendendi uim obtinent utemur. Improbatur, lac, caseus, & reliqua bellaria, lactuca cum cæteris oleribus. Recto autem intestino resoluto, quandoque ab inuitis oletulum excernitur, quandoquidem retinetur, ijsdem utendum est remedijs, aliàs quidem eadem per clysterem immittendo, aliàs uerò astringentia: uerbi causa, decoctum cupressi, lentisci, rubi aliàs remittentia, cuiusmodi sunt adeps suillus aut anserinus aut oleum maluaceum: nonnunquam & mordentia, ueluti, salsugo, aut colocynthidos, aut similiū decoctū, perinde enim motiones, atq; ipsa agitatio promouet. Si autē frigus apprehēderit, acopū ex Euphorbio cum oleo dilutum

ὠφελεῖ δὲ καὶ ἀνακογχυλισμὸς διὰ τῶν δριμέων. καὶ τῆς γλώττης δὲ παρεθείσης, τὰς ἐν αὐτῇ φλέβας τμητέον. σικυαστέον τε τὸν ἀνθερεῶνα. καὶ ἀποφλεγματισμοῖς χρῆσθαι διὰ νάπυος. καὶ γυμνασίοις τῆς γλώττης. τῶν δὲ φωνητικῶν παρεθέντων, τῷ θώρακι προσφέρειν τὰ βοηθήματα πνεύματός τε κατοχῇ, καὶ ἀναφωνήσει χρῆσθαι. ἐπὶ δὲ ὀφρύων, τῶν βλεφάρων συγχρίσματα ὁμοίως ὠφελεῖ. ἐπὶ τέλει δὲ καὶ ἀναρραφή. κύστεως δὲ παρεθείσης, εἴτ' ἐπέχοιτο τὰ οὖρα, εἴτε ἀκουσίως ἐκκρίνοιτο. τῷ μὲν ἥτρῳ καὶ ταυρῷ τὰ φάρμακα προσενεγκτέον, ἐνετέον δὲ τῇ ἕδρᾳ πηγάνινον ἔλαιον, ἢ σικυώνιον μετὰ βουτύρου καὶ καστορίου. χαλβάνης ἢ ὀποπάνακος, ἢ ὀποῦ σιλφίου. καὶ τῇ κύστει δὲ προσεπεμπόμενα ταῦτα διὰ τοῦ καυλοῦ, μεγάλως ὤνησεν ἢ καὶ μόνα ἤρκεσεν. καὶ τὰ διὰ κενταυρίου δὲ καὶ κολοκυνθίδος κλύσματα τοῦ ἐντέρου, μετὰ σικυωνίου χρήσιμα. εὔθετεῖ δὲ καὶ τὰ διουρητικὰ πινόμενα, καὶ καστορίου ὡσαύτως καὶ πρό γε πάντων καθετηριστέον τοὺς μηδὲν ἀφουροῦντας. ἐγκαθηστέον δὲ καὶ καταπλαστέον τοῖς χαλαστικοῖς. τοὺς δὲ ἀπροαιρέτως ἐκκρίνοντας, συπτικῶς ἀκτέον, διὰ τῶν τονούντων βοηθημάτων, τροφαῖς δὲ ξηραῖς καὶ ποτῷ ψυχρῷ χρηστέον. ἐν δὲ ταῖς ἀναλήψεσι, καὶ φοινιγμοῖς, καὶ αὐτοφύεσι λουτροῖς χρήσθωσαν ψυχροῖς. τὰς δὲ ἐπὶ ῥάχεως τραύματι, ἢ πτώματι, ἢ ὀλισθήματι σπονδύλου, θανατικῶν συνδρομῶν συνεδρευουσῶν. ἀδύνατον ἰᾶσθαι. εἰ δὲ καυλὸς παρεθείη τοῖς ἐπὶ κύστεως χρηστέον. ἐπί τε τῶν αὐτῶν μορίων καὶ τῶν ψοῶν. προσέτι δὲ καὶ τοῖς ἐντατικοῖς χρησώμεθα. ἀθετεῖ δὲ γάλα, τυρὸς, καὶ τὰ λοιπὰ πέμματα, θριδακίναι, καὶ τὰ λοιπὰ λάχανα. ἀπευθυσμένου δὲ παρεθέντος, ἐφ' οὗ ποτὲ μὲν ἀκουσίως ἡ κόπρος ἐκκρίνεται, ποτὲ δὲ ἐπέχεται. τοῖς αὐτοῖς χρηστέον. ποτὲ μὲν τοι διὰ κλιστῆρος ἐνιέναι. ποτὲ δε τὰ στύφοντα. οἷον ἀφέψημα, κυπαρίσσου, σχίνου, βάτου. ποτὲ δὲ τὰ χαλῶντα οἷον στέαρ ὕειον, καὶ χήνειον, καὶ μολόχινον ἔλαιον. ἄλλοτε δὲ, τὰ δάκνοντα. οἷον ἅλμην, ἢ κολοκυνθίδος ἤτοι τῶν ὁμοίων ἀφέψημα, οὐδὲ γὰρ οὕτως ὠφελεῖ τὰς κινήσεις, ὡς ἡ ποικίλη μόχλευσις. εἰ δὲ ἀντίληψις εἴη ψύξεως, καὶ δι' εὐφορβίου ἄκοπον ἐλαίῳ ἀνεθέντος ἐνιέσθω,

ἐνιέσθω, τὰ δὲ κῶλα παρεθέντω μετὰ τῆς κοινῆς ἐπιμελείας καμπτέσθω καὶ τριβέσθω. καὶ ἐκτεινέσθω κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον. τὸ γὰρ πλεῖστον τῆς ἐλπίδος, ἡ τρίψις ἐστίν.

immittito. Membra postremò resoluta communi cura flectito, perfricato, & quemadmodum diximus, distendito, summa namque spes in frictione sita est.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙ ΚΟΛΙΚΩ͂Ι ΝΟΣΉΜΑΤΙ ΓΙΝΟΜΈΝΗΣ ΠΑΡΈΣΕΩΣ.

Κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους, κολική τις ὤχλησεν νόσος. ἐφ᾽ ἧ καὶ μάλιστα τοῖς σωθήσεσθαι μέλλουσιν, ἀκινησία μὲν παντελὴς ἀκολουθεῖ τῶν κώλων. ἡ δὲ τῆς ἀφῆς αἴσθησις ἀβλαβὴς διαφυλάττεται ὡς ἔοικεν. οἷον κριτικῆς τινὸς ἐκ τοῦ βάθους μεταστάσεως γινομένης. ὅθεν αὐτομάτως ἐπανῆλθε τοῖς πολλοῖς ἡ κίνησις ἐν χρόνῳ. τοὺς δέ γε δυσιατοῦντας καὶ τὰ ἁπλούστερα τῶν λεχθέντων ἰάσατο συγχρισμῶν. ἐξαίρετα δὲ τούτοις εὑρέθη, τό, τε διὰ τῆς αἰγείρου, καὶ τὸ διὰ τῆς ἐλάτης ἄκοπον. πολλοὺς δὲ καὶ τὰ τονοῦντα καὶ μετρίως ὑποψύχοντα, μεγάλως ὤνησεν.

DE PARALYSI EX colico morbo contracta.

Colica quædam affectio nostra ætate incruduit, quam (& præcipuè eos qui euasuri erant) motionis exacta quædam membrorum orbitas comitabatur, sensu tactus incolumi, ut uidetur, conseruato, tanquam iudicatorio aliquo transitu ex corporis profunditate in extremas particulas facto. Proinde citra medicamentorum subsidium ultro plerisque motus postliminio reuersus est: alios uero qui difficilioris curationis fuere etiam simpliciora ex prædictis unguenta persanauere. Præcipuauero his inuenta sunt, tum id quod è populo nigra, tum quod ex abiete concinnatur acopon. Plures uerò medicamenta quæ robur inserunt, & mediocriter refrigerant, magnificè iuuerunt.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΦΘΙΣΙΟΣ.

Κεφάλ. η.

Ὅκως ἐν νηῒ καὶ γαλήνῃ. καὶ γὰρ εἰ εὐτυχοίη ὁ νοσέων, ἐν θαλάσσῃ γίγνοιτ᾽ ἂν αἰώρη καὶ βιοτή. καὶ γὰρ τι ξηρὸν ἐς τὰ ἕλκεα ξυνδίδωσι ἅλμη. ἀπὸ δὲ τῆς αἰώρης ἐφησυχάσαντα, χρίεσθαι νεαροῦ λιπαρῷ λίπαϊ. ἐπὶ τῇσι τρίψεσι δ᾽ ἐξεχὲς καὶ τ᾽ ὀνεόμενον ἀπ᾽ ὀλίγου ἐκ προσαγωγῆς, ἐς κοτύλας πέντε ἢ ἕξ, ἢ πολλόν τι πλεῖον. ἢν δὲ μὴ, ὁκόσον τις δύνηται). πολλάκι γὰρ τόδε μοῦνον ἀντὶ πάσης τροφῆς ἤρκεσε. γάλα δὲ ἡδὺ μὲν προσάρασθαι. πιεῖν δὲ ῥήϊστον, στερεὸν θρέψαι, καὶ τροφῆς ἁπάσης ἐκ παιδὸς ξυνηθέστερον. ἰδεῖν δὲ τερπνὸν τῇ χροιῇ. φάρμακον δὲ ἀρτηρίῃ ἀκέρχνον, διαπλερῶσαι βρόγχον, ἄγειν φλέγμα εὔπνοον, ὀλισθηρὸν δὲ τὴν κάτω διέξοδον. ἕλκεσι δὲ φάρμακον

DE CVRATIONE Phthisis, seu ulcerum pulmonis.

Caput VIII.

Quemadmodum in naui & tranquillitate. Nam si rectè habuerit ægrotans, in mari gestatio fieri poterit: atque ibi uitam deget. Cum ulceribus enim quiddam siccum marina salsugo communicat: à gestatione quiete concessa utendum in præsentia pingui oleo. Post frictiones oleum cum aceto infundatur, paulum primo deinde adijciendum usque ad heminas quinque aut sex, aut multò plus etiam: sin minus, at saltem quantum quis ferre poterit. Multoties enim uel id solum pro omni alimento satis fecit. Lac uerò assumtu suaue, potu facillimum, nutritu solidũ, & qualibet esca à pueritia familiarius est: præterea uisui colore delectabile, medicamen arteriã non asperans, guttur lauigans, ad eijciendam pituitã facilem spiritum reddens, inferiorem exitum lubricum efficiens, ulceribus dulce

dulce subsidium, & quolibet alio benignius. Si quis multum lactis potat, nullo alio eget alimento. In morbo enim bonum medicamen est lac, ejusdem & alimentum efficitur. Nam hominum lacte uescentium nationes frumentum non edunt. Optima uerò est cum lacte & puls, & bellaria & alica lota, & quæcunque edulia ex lacte fiunt. Quod si & alia esca indigeat, ejusdem generis esto. Ptisanæ cremor concoctu facilis, tenuis materiæ est. Eatenus uerò condiendus erit, quatenus absorptu facillimus sit. Siquid etiam saporis jucunditatem afferens capiat; & illud medicamentum esto: qualis est ligustici coma, pulegium, menta, salis exiguum, acetum aut mel. Si uentriculus non concoquit, hujusmodi exhibenda sunt. At si nihil uentriculo tale exhibere necesse sit; omnibus ptisana præstantior est. Licet & ptisanam in alicam permutare: minus enim flatuosa, & concoctu facilior est, si quemadmodum & ptisana externa deglubitur. In humidioribus rejectionibus faba ulcera purgat, sed flatibus redundat. Item pisum & ochrus, qui & quantò pauciores flatus citant, tantò minus ulcera purgant. Itaque medicus conjecturis ductus, prout præsentia postulant, his uti debet. Istorum quoque condimenta sunto, quotquot de ptisana memorata sunt. At oua ex igne quidem aqua calida, sed ex animalibus nuper edita, optima sunt, priusquam eam.

CVRATIO PVRVlentorum,

Caput IX.

γλυκὺ, καὶ ἄλλου παντὸς εὐμενέστερον. ἢν μὲν ὦν τις πολλὸν τοῦδε πίνῃ, οὐδὲ μιῆς τροφῆς ἄλλης χρέος. ἀγαθὸν γὰρ ἐν νούσῳ ἔνι φάρμακον γάλα τοῦτον γίγνεσθαι, καὶ τροφήν. καὶ γὰρ ἀνθρώπων τῶν γαλακτοφάγων τὰ ἔθνεα, σιτίων οὐκ ἔδεε. ἄριστον δὲ ξὺν γάλακτι καὶ πολτοὶ, καὶ ἴτρια καὶ χόνδροι πλυτοὶ, καὶ ὁκόσα ἔδεστα ἐκ γάλακτος γίγνεται. καὶ τροφῆς ἢν ἑτέρης δέῃ, ἔστω ὁμοίη. πτισάνης ὁ χυλὸς, εὔπεπτος, λιτή. χρὴ δὲ τοσόνδε ἡδύνεσθαι, ὁκόσον ῥυμφάνεσθαι ἐστὶ ῥηΐστη. ἢν δὲ καὶ τῶν ἐς ἡδονήν τι λαμβάνῃ, καὶ τόδε ἔστω φάρμακον, λιγυστικοῦ κόμη, γλήχωνα, ἡδύοσμον, ἁλῶν βραχὺ, ὄξος ἢ μέλι. ἢν μὲν στόμαχος ἀπεπτέῃ, τάδε παρέχειν. ἢν δὲ μηδὲν ὅδε προσαναγκάζῃ, πάντων ἐστὶ πτισάνη κρέσσων. ἔξεστι δὲ τὴν πτισάνην ἐς χόνδρον ἀλλάξαι. ἀφυσότερος γὰρ καὶ εὐπεπτότερος, ἢν καὶ ὡς πτισάνη μιγματώδης ἐπτίσθω. ἐν τῇσι ὑγροτέρῃσι ἀναγωγῇσι κύαμος καθαίρει ἕλκεα, ἀλλ' ἐστὶ φυσώδης. πίσος καὶ ὦχρος ὁκόσον ἀφυσότερα, τοσόνδε ἑλκέων ἀκαθαρτότερα. ξὺν τεκμαιρομένῳ ὦν πρὸς τὰ παρεόντα, τοῖσδε χρέεσθαι. ὄψα δὲ αὐτέων, ὅσα καὶ ἐπὶ πτισάνῃ λέλεκται. ὠὰ δὲ, ἐκ πυρὸς μὲν ὕδρεα θερμά. ἄριστον δὲ ἐκ ζώων νεότοκα, πρὶν τὴν *

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΕΜΠΥΙκῶν.

Κεφάλ. θ.

Π. Αἰγ.

Π. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ. λβ. Δεῖ τοίνυν πρῶτον μὲν τῇ πέψει τοῦ ἐμπυήματος συνεργεῖν. διά τε σπόγγων πυριῶντας. καὶ καταπλάσσοντας δι' ἀλεύρων κριθῆς σὺν ἰσχάσιν ἐφθαῖς, καὶ ῥητίνῃ ὀλίγῃ, καὶ περιστερῶν κόπρῳ, καὶ νίτρῳ καὶ ἐβίσκῳ. συνεργεῖ δὲ τῇ ῥήξει καὶ ἡ ἐπὶ τὸ ἀπαθὲς πλευρὸν κατάκλισις. καταρροφείτωσαν δὲ ἐκ διαστημάτων μελίκρατον, καὶ χυλὸν πτισάνης μετὰ μέλιτος. οἱ δὲ εὐτονώτεροι πινέτωσαν καὶ ἀπόζεμα ὑσσώπου καὶ θύμου μετὰ μέλιτος. συνεργεῖ δὲ πρὸς τὴν ῥῆξιν καὶ ταριχοφαγία, καὶ τῆς διὰ κολοκυνθίδος ἱερᾶς καταπότια πρὸς κοίτην λαμβανόμενα. ἀρξαμένου δὲ ἐκκρίνεσθαι τοῦ πύου αὖθις διδόναι τὸ ἀπόζεμα τοῦ ὑσσώπου, καὶ ἴρεως καὶ γλυκυρρίζης ἑψηθέντων ἐν μελικράτῳ ἢ τὴν γλυκύρριζαν λειωθεῖσαν μετὰ σησάμου. καὶ καταπλάσσειν γύρει ἐν μελικράτῳ καὶ ἐλαίῳ ἑψηθείσῃ. δυσανακαθάρτου δὲ τῆς ἑλκώσεως οὔσης, τοῖς συνθέτοις χρηστέον. οἷόν ἐστι τό, τε διὰ πρασίου ἁπλοῦν καὶ σύνθετον. καὶ τὸ δι' ὀρόβων. τὸ δὲ δωδεκάθεον καὶ τὸ Φιλοξένου προσαγορευόμενον. τοῖς δὲ εἰς φθίσιν μεταπεσοῦσι. δίδου κεφαλωτὰ πράσα συντετηκότα τοῖς ἀπὸ χόνδρου ἢ πτισάνης ῥοφήμασιν, ἤδη δὲ καὶ καθ' ἑαυτὰ δὶς ἑψημένα δοτέον. τὸ δὲ πινόμενον ὕδωρ ὄμβριον ἔστω, καὶ μελίκρατον ἐξ αὐτοῦ. καταπλασσέσθωσαν δὲ κατ' ἀρχὰς τῶν ἀνέσεων τοῖς διὰ λινοσπέρμου καὶ γύρεως δι' ἀφεψήματος τήλεως, ἢ μαλάχης, ἐλαίου τε καὶ μέλιτος. καὶ φύλλων ἀλθαίας. χρόνου δὲ παρεληλυθότος. ἐπὶ τὰς κηρωτὰς μεταβατέον, τὰς διὰ βουτύρου καὶ κυπρίνου καὶ δαφνίνου καὶ ἴρεως. καὶ τῇ μνασαίου δὲ χρηστέον ἐμπλάστρῳ. ῥευματιζομένῳ δὲ τῷ θώρακι τὴν διὰ ἰτεῶν ἐπιθετέον. προποτιστέον τε αὐτοὺς, τὰ ἔμπροσθεν ἐπὶ τῶν ἐμπύων ἁπλᾶ λελεγμένα καὶ τινὰ τῶν συνθέτων. τῆς δὲ βηχὸς χαλεπῶς ἐπικρατούσης, θύμον καὶ ὕσσωπον μετὰ χυλοῦ γλυκυρρίζης, μέλιτι ἀπέφθῳ ἀναλαβὼν, καὶ πλάσας, ὑπὸ τῇ γλώττῃ δίδου κρατεῖσθαι. ἁρμόσει δὲ αὐτοῖς, καὶ ἡ μιθριδάτου ἐκ διαλειμμάτων ἀντίδοτος, καὶ ἡ διὰ ἐχιδνῶν. ἄριστον δὲ τούτοις βοήθημα, καὶ ἡ ἀρμενία βῶλος πινομένη. καὶ ἡ ἔσδρα ἀντίδοτος, οὐδὲν ἧττον τῶν εἰρημένων.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ΕΣ τὴν πνεύμονα ἀποστασίων.

Κεφάλ. ι.

P. Æg. lib. 3. c. 32. Ante omnia, puris collecti maturatio promouenda est spongiarum fotu, cataplasmatis ex farinis hordeaceis cum caricis discoctis & resina exigua & stercore columbarum, nitroque & hibisco, Adjuuat autem rupturam, in latus sanum decubitus. Sorbeatur præterea ex temporis interuallo mulsa & cremor ptisanæ admixto melle, sed quibus plus roboris inest, jus hyssopi & thymi melle adiecto bibant. Promouet etiam rupturam uomicæ salsamentorum esus & catapotia hieræ ex colocynthide sub somnum, in cubilis ingressu sumta. Vbi pus expectorari cœperit, hyssopi denuò & iridis atque glycyrrhizæ decoctorum in mulsa potionem repete. Vel glycyrrhizam cum sesamo tritam exhibe: aut pollinem in mulsa & oleo percoctum cataplasmatis modo inducito. Cum autem hulcus expurgationi per superna renititur, ad compositorum usum deueniendum est; uerbi causa, medicamenti quod ex marrubio constat tum simplicis tum compositi. Et ejus quod ex eruis constat & quod ab ingredientium numero Græcè dodecatheon dicitur. Item quæ ab autore Philoxeni nomenclaturam sortita est, confectionis. Porrò qui in tabem ceciderunt, his porra capitata in chondri ac ptisanæ sorbitionibus liquefacta, dato. Iam uerò & hæc per se bis decocta exhibenda sunt. Potus sit aqua pluuia, & aqua mulsa ex illa parata. Ab initio uerò remissionum, cataplasmata exhibeantur ex lini semine ac polline, cum decocto fœnigræci aut malææ, oleoque ac melle & folijs althææ. Tempore uerò progresso, ad cerata transeundum est, ex butyro, & cyprino, & laurino & inde. Sed et Mnaseæ emplastro utendum est. Thorace uerò fluxionibus infestato, emplastrum ex salicibus imponendum est. Præbibant etiam antea relata ad suppuratos simplicia & quædam ex compositis. Cæterum tussi grauiter obtinente, thymum & hyssopum cum glycyrrhizæ succo melle cocto excipe & efformata sub lingua tenenda præbe. Conueniet ipsis etiam Mithridatis antidotus ex interuallis & quæ ex uiperis paratur, Optimum uerò his auxilium est Armenij boli potus, & antidotus Esdra, non minus quàm prædicta.

CVRATIO PVLMONIS abscessuum,

Caput X.

P. Æg, lib. 3, c. 30. Peripuenmonia inflammatio pulmonis est plerunque ex defluxionibus fortibus, aut anginis, aut anhelationibus, aut pleuritide, aut alijs morbis oboriens: quandoque uerò ipsa per se affectionem auspicatur. Sequitur hos spirandi difficultas, febris acuta & ardens, grauitas & tensio pectoris, impetus & perceptio multæ repletionis circa faciem, materia sursum uersus impetum faciente instar ignis. Rubicundæ igitur ipsis apparent malæ, & oculi tument, & cutis supercilijs incumbens deorsum nutat, & corniformis tunica subpinguis apparet: si uerò signa ad maiorem ardorem inclinant, inflammationem sacri ignis naturam habere in pulmone putandum est. In ijs igitur qui ex transmutatione aliorum morborum ad hunc deuenerunt, uenæ sectionem reprobare oportet, & præsertim, si diuturni fuerint, aut etiam ab initio uenam secuerint. Verùm in remissionibus infusum per clysterem in aluum mittatur, quæ ægrè subduci potest. Et cucurbitæ affigantur: ad pectus & ad latera, si nihil prohibeat, atque hæ multæ cum scarificatione. At si statim ab initio peripneumoniæ affectio auspicetur, permittentibus numeris ad hoc requisitis, uena secetur: sin minus, etiam ijs saltem cucurbitæ affigantur, ita ut pro uiribus sanguinis euacuationem faciamus. Sorbitiones autem accipiant ex ptisanæ aut alicæ succo cum melle, aut ex amygdalis amaris, cum similagine aut alica, ex jucundis potionibus aliqua admixta, hydromelo, aut fauorum cremore cocto, aut hydrorosato. Commodum est & butyrum recens trium cochleariorum mensura. Præbibant autem ficuum cum hyssopo decoctum, aut iridis coctæ in aqua mulsa, aut iridis tritæ cochleariorum duorum mensuram inspersam aquæ mulsæ, hoc etiam deorsum purgat. Verum ad uirium conseruationem frequentius potent aquam mulsam per se & cum nucleis nucis pineæ & cucumeris semine. Verùm ad totum thoracem ac costas laterum imponere oportet ceratum cyprinum, iridem inspersam habens: aut ceratum ex oleo rutaceo & iride sicca: aut id quod ex cera, resina, medulla, butyro, œsypo, iride sicca, & unguento nardino præparatur.

CVRATIO ASTHMATIS.

Caput XI.

Π. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ. λ. Ἡ περιπνευμονία, φλεγμονὴ τοῦ πνεύμονός ἐστιν τὰ πολλὰ μὲν ἐπὶ καταῤῥοις ἰσχυροῖς, ἢ συνάγχαις, ἢ ἄσθμασιν, ἢ πλευρίτισιν, ἢ ἑτέροις γινομένη νοσήμασιν. ἔστι δὲ ὅτε καὶ αὐτὴ κατάρχεται τοῦ πάθους. παρέπεται δὲ τούτοις δύσπνοια πυρετὸς ὀξύς τε καὶ καυσώδης. βάρος τε καὶ τάσις τοῦ στήθους ῥωγμὸς, καὶ πολλῆς τῆς ἐπὶ τὸ πρόσωπον πληρώσεως ἀντίληψις ἀναῤῥοπον ποιουμένης τὴν ὁρμὴν τῆς ὕλης δίκην πυρός. ἐρυθρὰ γοῦν αὐτοῖς τὰ μῆλα φαίνεται καὶ τὰ ὄμματα διῳδήκε μετὰ τοῦ κάτω νεύειν τὰ ἐπισκύνια, καὶ οἱ κερατοειδεῖς ὑπολίπαροι φαίνονται. τῶν δὲ σημείων ἐπὶ τὸ καυσωδέστερον ἀποκλινόντων, ἐρυσιπελατώδη τὴν φλεγμονὴν τοῦ πνεύμονος ὑποληπτέον. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἐκ μεταπτώσεως ἑτέρων νοσημάτων εἰς τοῦτο παραγινομένων, τὴν μὲν φλεβοτομίαν παραιτητέον, καὶ μάλιστα, εἰ χρονίσαντες εἶεν, ἢ καὶ φθάσαντες ἐν ἀρχῇ φλεβοτομηθῶσι. κλυστέον δὲ τὴν κοιλίαν ἐν ταῖς ἐνδόσεσι. δυσυποβίβαστον οὖσαν, ἢ σικυαστέον μηδενὸς κωλύοντος κατὰ τοῦ στήθους καὶ τῶν πλευρῶν, εὐμεγέθεσι καὶ πολλαῖς σικύαις μετ᾽ ἐγχαράξεως. εἰ δὲ τὸ τῆς περιπνευμονίας εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὑπήρξατο πάθος. ἐπιτρεπόντων μὲν τῶν εἰς τοῦτο ἀριθμῶν, φλεβοτομητέον. εἰ δὲ μὴ, σικυαστέον γοῦν καὶ τούτους, πρὸς τὴν δύναμιν ποιουμένους τὴν τοῦ αἵματος κένωσιν. ῥοφήματα δὲ λαμβανέτωσαν ἀπὸ χυλοῦ πτισάνης. χόνδρου μετὰ μέλιτος. ἢ ἀπὸ πικρῶν ἀμυγδάλων μετὰ σεμιδάλεως ἢ χόνδρου, τῶν ἡδέων τινὸς παραμιγνυμένου πομάτων, ὑδρομήλου, ἢ ἀπομέλιτος, ἢ ὑδροροσάτου. ἀγαθὸν δὲ καὶ πρόσφατον βούτυρον ἴσον κοχλιάρια γ. προποτιστέον δὲ αὐτοὺς σύκων μεθ᾽ ὑσσώπου ἀφεψήματι ἢ ἴρεως ἑψηθείσης ἐν μελικράτῳ. ἢ ἴρεως λείας ἴσον β. κοχλιαρίων ἐμπασσομένων μελικράτῳ τοῦτο καὶ κάτω καθαίρει. πρὸς δὲ φυλακὴν τῆς δυνάμεως, συχνότερον αὐτοὺς ποτιστέον τῷ μελικράτῳ κατὰ μόνας, καὶ μετὰ πιτυΐδων. καὶ σικύας ἐπιθέναι δεῖ καθ᾽ ὅλου τοῦ θώρακος καὶ τῶν πλευρῶν. καὶ κυπρίνην κηρωτὴν, ἔχουσαν ἴρεως ἐμπεπλασμένης, ἢ κηρωτὴν διὰ πηγανίνου ἐλαίου καὶ ἴρεως ξηρᾶς. ἢ τὸ διὰ κηροῦ καὶ ῥητίνης, μυελοῦ τε καὶ βουτύρου καὶ ὑσσώπου, καὶ ἴρεως ξηρᾶς καὶ ναρδίνου μύρου.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΑΣΘΜΑΤΟΣ.

Κεφάλ. ια.

Ὁ τῆς τῶν ἀσθματικῶν θεραπείας σκοπὸς ἐστιν ἐκδαπανῆσαι τὸν γλίσχρον καὶ παχὺν χυμὸν διὰ τῶν λεπτυνόντων τε καὶ ῥυπτόντων φαρμάκων. ὄξος τοίνυν αὐτοῖς ἁρμόσει σκιλλιτικόν. καὶ τὸ διὰ τούτου σκευαζόμενον ὀξύμελι πινόμενον, αὐτή τε ἡ σκίλλα ὀπτὴ, λεία μετὰ μέλιτος καὶ τῶν ἀντιδότων ἡ ἱερά. καὶ κάθαρσις συνεχὴς ἀπὸ φαρμάκων ἰσχυροτάτων. καὶ ἀπὸ ῥαφανίδων ἔμετοι. ἀριστολοχία τε, στρογγύλη πινομένη. κενταυρίου τοῦ μεγάλου ἡ ῥίζα, σφονδυλίου ὁ καρπὸς καὶ ἡ ῥίζα. καλαμίνθης ὁ καρπὸς, ὕσσωπον, ἶρις, μελάνθιον, ὄνων τῶν ὑπὸ τῆς ὑδρίαις ξέστην, βαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν, φρύγε ἐπ' ἀνθράκων. λευκανθέντας δὲ τρίβε, καὶ μέλιτι ἑφθῷ ἀναλαβὼν, δίδου μύστρον πρὸ τροφῆς καὶ μετὰ τροφήν. εἰ δὲ χρεία κατεπείγοι, καὶ φλέβα τέμνε πρὸ τούτων ἁπάντων, καὶ κένου κατὰ δύναμιν. καὶ τὴν κοιλίαν κλυσμοῖς ἐρεθιστέον. ἔξωθεν δὲ τὸν θώρακα. καταπλαστέον μὲν διὰ σύκων, καὶ ἐρίνου ἀλεύρου καὶ κριθίνου, ἔχον καὶ ῥητίνην καὶ κηρὸν καὶ μέλι. ἐμπασσέσθω δὲ αὐτῷ καὶ ἶρις καὶ μάννα. οὐκ ἄχρηστος δὲ καὶ ἡ ὠμὴ λύσις μετὰ ῥητίνης καὶ κηροῦ καὶ ἴρεως καὶ μάννης. ἀλείμμασι δὲ χρηστέον θερμοτέροις, ἰρίνῳ ἀνηθίνῳ, πηγανίνῳ. ἰδιαίτερον τούτῳ. κισσήρεως μὲν α. σφέκλης ἥτις ἐστὶ τρὺξ οἴνου Κ°. μ. δ. ἀρσενικοῦ μ. α. σχοίνου ἄνθους μ. β. ἀλκυονίου μ. α. ἀφρονίτρου μ. β. κόψας σήσας ἀναλάμβανε τῷ ἀλείμματι. καὶ ἐν τούτῳ ἀνάτριβε τὰ περὶ τὸν θώρακα καὶ μαλάγμασι δὲ χρηστέον τοῖς ἑλκύειν τοὺς ἰχῶρας δυναμένοις.

ΑΣΘΜΑΤΙΚΟΙΣ πόμα.

Πολίου, ἀβροτόνου, καστορίου, χαμαιπίτυος, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, ἴσα μέλιτι φυράσας δίδου. Ἄλλως. Ἔδοσάν τινες, ἀφρονίτρου κοχλιάριον τρισὶ κυάθοις μελικράτου. Ἄλλο. Ἀφρονίτρου L. θ. πεπέρεως L. α. σιλφίου L. S. κοχλιάριον ὕδατι. Ἄλλο. καστορίου, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ἀνὰ L. ς. πεπέρεως κόκκοι μ. γλυκεῖ ἀναλάμβανε. καὶ δίδου κυάμου ἴσον σὺν μελικράτῳ. Ἄλλο. Συνάπεως L. α. νίτρου ἀφροῦ τριώβολον. ἐλατηρίου δίχαλκον ὅ ἐστιν ἡμιωβόλιον. πλάσσε τὸ πᾶν εἰς τροχίσκους η. δίδου δὲ β. ἐφ' ἡμέρας δύο. καθαίρουσι γὰρ ἄνω ἀλύπως. ἐπὶ δὲ τῶν πνιγομένων δίδου ἀφρονίτρου L. γ. μεθ' ὑδρομέλιτος κυάθων τριῶν, καὶ μετὰ καρδαμώμου ἐνίοτε καὶ παραχρῆμα βοηθεῖ. ποιεῖ δὲ καὶ ἰσχιαδικοῖς.

Asthmaticorum curationis scopus est, consumere crassum ac uiscosum humorem per attenuantia ac extergentia medicamenta. Acetum igitur ipsis conuenit scillitieum, & acetum mulsum ex hoc paratum, porum: & ipsa scilla assata trita cum melle, & ex antidotis hiera, & purgatio assidua ex medicamentis fortissimis. Et uomitus ab acceptis raphanis & aristocholia rotunda pota, centaurij magni radix, spondilij semen & radix, calaminthæ coma, hyssopum, iris, melanthium. Asellorum sub hydrijs degentium sextarium in fictile uas conijcito & ad prunas torreto: dealbatos autem terito, & melle cocto exceptos, mystri mensura ante & post cibum dato: si uero necessitas urgeat, etiam uenam ante omnia hæc secato & pro uiribus euacuato. Aluus quoque per clysterem infusis irritetur. Cataplasma uerò extrinsecus thoraci imponatur ex ficis & loliacea & ordeacea farina cum resina, cera, melle adjectis. Inspergatur ipsi etiam iris & manna thuris. Non inutilis est & cruda ordeacea farina cum resina, cera, iride & manna. Vnguentis autem utendum est calidioribus, irino, anethino, rutaceo: priuatim uerò hoc, pumicis partem unam, fecis uini ustæ partes quatuor, arsenici partem unam, floris iunci rotundi odorati partes duas, alcyonij partem unam, aphronitri partes duas: tusa, cribrata unguento excipito, & ex hoc partes circa thoracem confricato. Sed & malagmatis utendum est quæ serosos humores trahere possunt.

ANHELOSIS POtiones.

POlij abrotoni, castorij, chamæpityos, ammoniaci thymi amatis, singulorum æquales portiones melle subactas dato. ALIA. Quidam aphronitri cochlearium unum in tribus aquæ mulsæ cyathis dederunt. ALIA. Aphronitri drachmas nouem, piperis drachmam unam. Silphij drachmæ dimidium, dato cochlearium cum aqua calida. ALIA. Castorij, ammoniaci thymiamatis, singulorum drachmas sex, piperis grana quadraginta: excipe passo & fabæ magnitudinem præbe cum aqua mulsa. ALIA. Sinapis drachmam unam, spumæ nitri obolos tres, elaterij dichalcon hoc est, oboli dimidium. Totum hoc in pastillos octo digere, & duos ad dies, duos præbe: purgant enim sursum citra molestiam. Verùm in ijs qui suffocantur, aphronitri drachmas tres cum aquæ mulsæ cyathis tribus præbe, & aliquando cum cardamomo, & statim auxiliatur. Facit & ad coxendicum morbum.

CVRA-

CVRATIO PVLMONARIORUM.

Caput XII.

TRall. lib. 5. c. 4. Vir quidam calculum exquisitè figuratum expuit, non crassum humorem, & uiscosum sed reuera calculum, non asperum. Sed etiam ualde leuem, durum & renitentem, ut in terram quoque projectus, sonum ederet. Hic uir longo tempore tussi uexatus, non potuit, ne ualde tussiret, liberari, quousque calculum expuisset. Vtebar autem uictu temperato, humectante & potius refrigerante mediocriter: erat enim & curis deditus & habitu tenuis, ut hoc etiam tabidis ipse responderet. Et nisi his usus fuissem, puto illum similiter illis, qui tabe laborarunt, interiturum fuisse. Meminit etiam cuiusdam diuinissimus Galenus, qui non calculum, sed grandinibus similia expuerat: item aliorum quorundã, qui similia bili colore sputa reiecerant. Ac miror quomodo ipse nullo refrigerantium uti uoluerit, sed hæc quidem uitarit, calidam autem potius curandi rationem adhibuerit. Nam & Mithridatium ipsis offerebam, inquit, pariter & Athanasiam, & quæ adhuc magis siccare possent, theriacam, omniaque alia antidota ad suspiriosos inscripta, quæ acribus quibusdam & extenuantibus medicamentis constant. Atque ea se non solum in uno uiro, sed etiam compluribus uidisse dicit. Nullus autem eorum quibus eiusmodi acciderunt, mortem effugere potuit, sed omnes cum paulò longiore tempore aut breuiore perdurassent, interierunt. Ac re ipsa uerum est hoc quod ille de Archigene prodidit: difficile enim est homo cum sit, non etiam in multis aberrare, qui nonnulla prorsus ignorauerit, nonnulla etiam negligentius conscripserit. Atque hæc dicere de tam sapiente uiro ausus non fuissem, nisi ueritas confidenti me esse animo incitasset, atque ego rursus impium esse silere censuissem. Nam medicus cum id, quod sibi uidetur arripit, & non explicat, ualde alios offendit & impietatem exercet, magnoque errori imprudens seipsum sponte implicat. Verum illud agendum est, quod (inquit) Aristoteles dixerit. Amicus quidem Plato, amica uero etiam ueritas: duobus autem propositis ueritas præferri debet.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΠΝΕΥΜΩΔΩΝ.

Κεφάλ. ιβ.

Τραλ. βιβ. ε. κεφ. δ. ἔπτυσέ τις ἀνὴρ λίθον τὴν ἰδέαν ἀκριβῶς, οὐχὶ παχὺν χυμὸν καὶ γλίσχρον, ἀλλ᾽ ὄντως λίθον οὐ τραχὺν, ἀλλὰ καὶ πάνυ λεῖον, καὶ σκληρὸν καὶ ἀντίτυπον, ὥστε καὶ κτύπον ποιεῖν ῥιπτόμενον τῇ γῇ. οὗτος ὁ ἀνὴρ πολὺν χρόνον ὀχληθεὶς ὑπὸ τῆς βηχὸς, οὐκ ἠδυνήθη τοῦ βήσσειν ἰσχυρῶς ἀπαλλαγῆναι, ἕως ὅτου τὸν λίθον ἀνέπτυσεν. ἐχρώμην δὲ καὶ διαίτῃ εὐκράτῳ καὶ ὑγραινούσῃ, καὶ μᾶλλον ψυχούσῃ μετρίως. ἦν γὰρ καὶ φροντιστικὸς καὶ λεπτὸς τὴν ἕξιν ὥστε καὶ ἐοικέναι αὐτὸν τοῖς φθινώδεσι· καὶ εἰ μὴ τούτοις ἐχρησάμην οἶμαι ὅτι ἂν ἀπώλετο παραπλησίως τοῖς φθόην νοσήσασι. μέμνηται δὲ καὶ ὁ θειότατος γαληνὸς οὐ λίθον ἀναπτύσαντός τινος, ἀλλὰ χαλαζίοις παραπλήσια, καὶ ἄλλων τινῶν ἀναπτυσάντων ἐοικότα χολῇ τὴν χροιάν. καὶ θαυμάζω πῶς αὐτὸς οὐδενὶ τῶν ἐμψυχόντων ἠδυνήθη χρήσασθαι, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔφυγεν. ἐχρήσατο δὲ μᾶλλον τῇ θερμαινούσῃ ἀγωγῇ. τήν τε γὰρ μιθριδάτειον αὐτοῖς παρεῖχον, ὡσαύτως, φησὶ, καὶ τὴν ἀθανασίαν καὶ τὴν ἔτι μᾶλλον ξηραίνειν δυναμένην θηριακὴν, καὶ πάσαις ταῖς ἄλλαις ἀντιδότοις ταῖς πρὸς τοὺς ἀσθματικοὺς ἀναγεγραμμέναις διὰ δριμέων τινῶν καὶ λεπτυνόντων συγκειμέναις φαρμάκων. οὐ μόνον ἐπὶ ἑνὸς ἀνδρὸς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλειόνων ἑωρακέναι αὐτά φησιν. οὐδεὶς δὲ ἠδυνήθη τῶν τὰ τοιαῦτα παθόντων ἐκφυγεῖν τὸν θάνατον, ἀλλὰ πάντας ἀπολέσθαι, ὀλίγῳ πλείονα χρόνον ἢ ἐλάττονα διαρκέσαι δυνηθέντας. ἀλλ᾽ ὄντως ἀληθές ἐστιν ἐκεῖνο τὸ λεχθὲν ὑπ᾽ αὐτοῦ περὶ ἀρχιγένους. χαλεπὸν γὰρ ἄνθρωπον ὄντα μὴ καὶ διαμαρτάνειν ἐν πολλοῖς, τὰ μὲν ὅλως ἀγνοήσαντα, τὰ δὲ καὶ ἀμελεστέρως γράψαντα. καὶ ταῦτα δὲ λέγειν οὐκ ἂν ἐτόλμησα περὶ τηλικούτου ἀνδρὸς εἰς σοφίαν, εἰ μὴ τό, τε ἀληθὲς αὐτὸ θαῤῥῆσαί με προετρέψατο, καὶ τὸ σιωπῆσαι πάλιν ἀσεβὲς νομίσαντα. καταλαμβάνων γὰρ ἰατρὸς τὸ δοκοῦν αὐτῷ, καὶ μὴ λέγων, ἀδικεῖ τὰ μεγάλα, καὶ ἀσεβεῖ, καὶ μεγάλῳ πταίσματι περιβάλλων ἑαυτὸν ἑκὼν λανθάνει. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο δεῖ πράττειν, ὅπερ, φησὶν, ἀριστοτέλης εἴρηκε, φίλος μὲν οὖν ὁ πλάτων, φίλη δὲ καὶ ἡ ἀλήθεια, δυοῖν δὲ προκειμένων, προκριτέον τὴν ἀλήθειαν.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΗΠΑΤΟΣ.

Κεφάλ. ιγ.

Π. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ. μϛ. πρὸς μὲν οὖν τὴν θερμὴν τοῦ ἥπατος δυσκρασίαν χρηστέον τοῖς ἐμψύχουσι καὶ τονοῦσι μετρίως τὸ σπλάγχνον οἷάπερ ἐστὶν ἥτε σέρις καὶ τὸ κιχόριον, ποτὲ μὲν ὠμὸν ἐσθιόμενον. ποτὲ δὲ ἡψημένον σὺν κοριάννῳ καὶ τὸ ἀφέψημα δὲ αὐτοῦ πινόμενον καὶ ὁ χυλὸς. οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ξηρὸν ἐπιπαττόμενον μελικράτῳ. πρὸς δὲ τὰς θερμὰς, καὶ ψυχρὰς δυσκρασίας τοῦ ἥπατος ὠφελεῖ. καὶ τὸ ἴντυβον δὲ καὶ τὸ τρώξιμον καὶ ὁ σόγχος τῶν παραπλησίων εἰσί. ποιεῖ δὲ καὶ κιτρίου χυλοῦ κύαθος εἰς μελίκρατον καὶ πτερέως ὁμοίως. εἰ δὲ καὶ σὺν ἐμφράξει μετρία γένηται ἡ δυσκρασία, δι' οἴνου τῶν λεπτῶν τινὸς καὶ δι' οὐρητικῶν αὐτὰ διδόναι, καὶ καταπότιον δὲ λαμβανόμενον κιχορίου L. δ. χαμαιπίτυος ῥίζης L. δ. ἐν μέλιτι ἑφθῷ δίδου καρύου ποντικοῦ μέγεθος, καὶ ὕδωρ ἐπιρροφείτω θερμόν. καὶ τὰ δι' ὀπίου δὲ καὶ σπέρματος ὑοσκυάμου προποτιστέον αὐτούς. καὶ αὐτὸν τὸν τοῦ Φίλωνος ἀντίδοτον. ἐφ' ὧν δὲ τὰ τοῖς θερμοῖς ἐπιτείνεται, καὶ ῥόδινον ὡς ὅτι κάλλιστον αὐτοῖς, ἢ μήλινον διδόναι πίνειν. τροφὴν δὲ χυλοῦ πτισάνης, ἢ χόνδρου, σὺν ὑδροροσάτῳ λαμβανέτωσαν. καὶ ἄρτον ὁμοίως ἐξ ὕδατος, μετά τινος τῶν τοιούτων, ἡδέων πομάτων. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν τὰς ἐμψυχούσας μετρίως, χωρὶς τοῦ ἐμφράττειν τροφὰς λαμβανέτωσαν. οἴνου τὸ παράπαν ἀπεχόμενοι, πλὴν εἰ μὴ δι' ἑτέραν αἰτίαν, οἷον ἀτονίαν στομάχου, τούτου χρῄζοιεν καὶ τότε τῶν λεπτῶν καὶ ὀλιγοφόρων. τινὰ ὑδαρῆ διδόναι. καὶ τὸ ἐν ἥπατι δὲ ἐρυσίπελας παραπλησίως θεραπευτέον. ψυχρᾶς δὲ τῆς δυσκρασίας ὑπαρχούσης διὰ τῶν ἐναντίων ἰέναι. ἄρτον τε οὖν αὐτοὺς σὺν οἴνῳ δοτέον, καὶ τὴν δίσεφθον ἢ τρίσεφθον κράμβην. καστάνων τε γευέσθωσαν καὶ σταφίδων καὶ ὄρνιθος κατὰ τὸ ἀρκοῦν καὶ οἶνον πινέτωσαν. προποτιστέον δὲ αὐτοὺς τὸ ἡπατόριον, ἢ τὸ ἄσαρον ἢ τὸ διὰ πεπέρεως. κἀκ τῶν ἔμπροσθεν πρὸς κοιλιακούς τε καὶ δυσεντερικοὺς ἀναγεγραμμένων, ἐπιλεκτέον τὰ πρόσφορα. αἱ δὲ κυφοειδεῖς καλούμεναι, πρὸς μὲν τὰς θερμὰς δυσκρασίας. οὐδὲ ὅλως ἁρμόζουσιν, πλὴν εἰ μὴ ὀλίγη τις ἡ θερμὴ σὺν ὑγρότητι πλείονι γένηται. πρὸς δὲ τὰς ψυχρὰς ἄριστα βοηθήματα καὶ μᾶλλον εἰ σὺν ὑγρότητι, ἢ ἐμφράξει γί-

CVRATIO EPATIS.

Caput XIII.

P. Ægin. lib. 3. c. 46. Ad calidam epatis intemperiem utendum est perfrigerantibus ac corroborantibus uiscus moderatè, qualis est seris & cichorium, quandoque crudum comestum, quandoq; coctum cum coriandro. Decoctum item ipsius porum, & succus, & ipsum adeò siccum aquæ mulsæ inspersum, & ad calidas & ad frigidas hepatis intemperies facit. Intybum autem troximum appellatum & sonchus ex consimilibus sunt. Facit & citrij succi cyathus ex aqua mulsa & filicis succus similiter. Si uerò etiam cum moderata obturatione intemperies fiat, cum uino aliquo tenui & urinam ciente, illa dato. Cataporium uerò sumitur hoc: Cichorij drach. 4. radicis chamæ pityos drach. quatuor. Excipe melle cocto & nucis Ponticæ magnitudine præbe, & aquam calidam insuper sorbeat, & ex opio ac hyoscyami semine facta ipsis præbibenda dentur, & ipsa Philonis antidotus. In quibus autem calor intenditur, etiam rosaceum optimum aut melinum ipsis bibendum dato. Cibum uerò ptisanæ succum, aut alicam cum hydrorosato accipiant, & panem similiter ex aqua cum aliqua eiusmodi jucunda potione. Et in summa, cibos moderatè perfrigerantes citra obturationem sumant: à uino in totum abstinentes, prærerquam si ob aliam causam, uelut est stomachi debilitas, utantur, & tunc tenue quoddam, & parum aquæ ferens, aquosum ipsis detur. Sed & ignem sacrum in hepato similiter curare oportet. At uerò si frigida est intemperies, per contraria procedendum est. Panis igitur ipsis cum uino detur, & bis aut ter cocta brassica; castaneas item gustent, & uuas passas, & de gallinis quod satis est, & uinum bibant. Præbibendum uerò ipsis detur eupatorium, aut asarum & medicamentum ex pipere, & ex descriptis antea ad cœliacos & dysentericos commoda deligantur, at confectiones cyphiformes appellatæ, ad calidas quidem intemperaturas omnino non conueniunt, nisi modicus quidam calor cum largiore humiditate fiat: uerùm ad frigidas optima sunt auxilia, & magis si cum humiditate aut obturatione hepatis fiant, si uerò à crassis & uiscosis

humo-

humoribus obturatio fiat, myacantha & maxime ipsius fructus detur & radicis lauri cortex, & eupatorium ex aceto mulso, aut lupinorum amarorum decocto cum ruta & pipere. Facit & farina lupinorum pota & radicis capparis partes duæ, costi pars una cum uino, & medicamentum ex cacano, ad crassorum & uiscosorum humorum obturationes, iris item & pistaciorum fructus ac cortex, & marrubium & amygdalæ amaræ, & pastillus ex ipsis, dracontij quoque acari radix, & agaricum & acetum scilliticum & acetum mulsum. Hepar autem lupi siccum tritum cochlearij mensura datum, omnibus hepatis affectionibus conducit, cum uino dulci: quin & Theodoretus antidotus optimum est medicamentum & in obturationibus hepatis, & in scirrhis induratis & in diututnis inflammationibus, in colicis item ac morbo regio: similiter & picra ex aceto mulso. Cibi porro his dandi sunt calidiores & ab obturatione liberantes, uelut est porrum ex aceto mulso, & palustris asparagus, & capparis similiter. Sed & reliqua obsonia cum aliquo ex calefacientibus ac apetiendi uim habentibus condimentis cocta. Et uinum sit tenue & uetus, ita ut crassi succi omnia uitemus, & balnea assidua, & maxime post cibum. Diuturna uerò euadente affectione, etiam uenæ sectionem ac purgationem assumemus, si nihil prohibeat. Inflammato uerò hepate citra dilationem uena secetur de cubito dextro, & multus sanguis detrahatur, uiribus sufficientibus. Forinsecus autem cataplasma imponatur uisceri, ex farina ordeacea, fœnugræco, semine lini cum palmulis, aut malis cotoneis, & flore melilotí & absinthio & chamæmelino. In uniuersum ita ut mollitorijs astringentia admisceantur. Epithemata uerò sint, Nili, & odoratum, & Philagrianum, & Apollophani & ex melilotis, & tusile, copton appellatum. Ad maximas autem inflammationes ualde multæ experientiæ hoc est: comæ absinthij, nardi celticæ, asari, croci, singulorũ uncia una: iridis, myrrhæ, styracis, bdellij, amoniaci thymiamatis singulorum sextans: medullæ uitulinæ triens,

νοιτο τοῦ ἥπατος. ἀπὸ δὲ παχέων καὶ γλισχρῶν χυμῶν τῆς ἐμφράξεως γενομένης τήν τε μυάκανθαν καὶ μάλιστα τὸν ταύτης διδόναι καρπὸν, καὶ δάφνης τῆς ῥίζης τὸν φλοιόν. τό, τε εὐπατόριον δι' ὀξυμέλιτος ἢ ἀφεψήματος θέρμων πικρῶν μετὰ πηγάνου καὶ πεπέρεως. καὶ τὸ ἄλευρον δὲ τῶν θέρμων πινόμενον. καὶ καππάρεως ῥίζης μ. β. κόστου μ. α. μετὰ οἴνου καὶ τὸ διὰ βακάνου. πρὸς τὰς ἀπὸ παχέων καὶ γλίσχρων χυμῶν ἐμφράξεις. ἥ τε ἶρις, καὶ ὁ τῶν πιστακίων καρπὸς, καὶ τὸ λέπος. πράσιον τε καὶ ἀμύγδαλα πικρὰ καὶ ὁ δι' αὐτῶν τροχίσκος. δρακοντίου καὶ ἄρου ἡ ῥίζα καὶ τὸ ἀγαρικὸν, καὶ τὸ σκιλλητικὸν ὄξος τε καὶ ὀξύμελι. ἧπαρ δὲ λύκου ξηρὸν λειωθὲν καὶ διδόμενον, ὅσον κοχλιαρίου πρὸς ἁπάσας τὰς τοῦ ἥπατος ἁρμόζει διαθέσεις μετὰ γλυκέως οἴνου, καὶ ἡ θεοδώρητος ἢ ἀντίδοτος, τῶν ἀρίστων ἐστὶ φαρμάκων, ἐπί τε τῶν τοῦ ἥπατος ἐμφράξεων καὶ τῶν σκίρρων καὶ χρονίων φλεγμονῶν. ἐπί τε κωλικῶν, καὶ ἰκτερικῶν. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ δι' ὀξυμέλιτος πικρά. τροφὰς δὲ τούτοις, θερμοτέρας τε καὶ ἐκφρακτικὰς δοτέον, οἷον πράσα δι' ὀξυμέλιτος, καὶ τὸν ἔλειον ἀσπάραγον καὶ κάππαριν ὁμοίως. καὶ τὰ λοιπὰ δὲ ὄψα διά τινος τῶν θερμαινόντων τε καὶ ἐκφρακτικῶν ἀρτυμάτων ἑψόμενα καὶ οἶνον λεπτὸν καὶ παλαιόν. φυλαττομένους τὰ παχύχυμα, καὶ βαλανεῖα συνεχῆ, καὶ μάλιστα μετὰ τροφήν. χρονίζοντος δὲ τοῦ πάθους καὶ φλεβοτομίαν καὶ κάθαρσιν παραληπτέον, μηδενὸς κωλύοντος. φλεγμαίνοντος δὲ τοῦ ἥπατος φλεβοτομητέον ἀνυπερθέτως ἀπ' ἀγκῶνος τοῦ δεξίου καὶ συχνὸν ἀφαιρετέον τῆς δυνάμεως ἐξαρκούσης. καὶ ἔξωθεν τε καταπλαστέον τὸ σπλάγχνον ἀλεύρῳ κριθίνῳ καὶ τήλεως καὶ λινοσπέρμῳ μετὰ φοινίκων, ἢ μήλων κυδωνίων καὶ μελιλώτων ἄνθους καὶ ἀψινθίας καὶ χαμαιμηλίνου. καὶ καθόλου τοῖς μαλακτικοῖς ἐπιμικτέον, καὶ τὰ στύφοντα. ἐπιθέματα δὲ, τό, τε νειλέως ἔσω καὶ τὸ εὐῶδες. τό, τε φιλαγριανὸν, καὶ τὸ ἀπολλοφάνους. τό, τε διὰ μελιλώτων, καὶ τὸ κοπτόν. πρὸς δὲ τὰς μεγίστας φλεγμονὰς, πάνυ διὰ πολλῆς πείρας ἐστὶ τοῦτο. ἀψινθίου κόμης, νάρδου κελτικῆς, ἀσάρου, κρόκου, ἀνὰ Γο. α. ἴρεως, σμύρνης, στύρακος, βδελλίου, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ἀνὰ Γο. β. μυελοῦ μοσχείου Γο. δ. κηρωτῆς

κηρωτῆς σχινίνης λι. δ. ὀξύμελί τε δοτέον αὐτοῖς. ἁπλᾶ τε βοηθήματα, οἷον ἄσαρον, νάρδον, κελτικὴν, ἢ ἰνδικὴν, σχοῖνον, πετροσέλινον. καὶ δεῖ ἐρεθίζειν τὴν γαστέρα διὰ τῆς ἀκαλύφης ἢ λινοζώσεως, ἐσθιομένων ἑφθῶν. κατὰ δὲ τὰς παρακμὰς καὶ ἐπιθύμου καὶ πολυποδίου διδόναι ἐν μελικράτῳ καὶ διὰ κλυστῆρος δὲ κενοῦν τὴν κοιλίαν, ἐν ἀρχῇ μὲν διὰ μελικράτου σὺν ἁλσὶν ἢ νίτρῳ. παρακμῆς δὲ γενομένης μίγνυε ὕσσωπον ἢ ὀρίγανον, ἢ κνίκον, ἢ κενταύρειον καὶ κολοκυνθίδα. καὶ καθόλου τὰ μὲν σιμὰ τοῦ ἥπατος, διὰ τῆς κοιλίας. τὰ δὲ κυρτὰ, δι' οὔρων ἐκκαθαίρεται. τροφὴν δὲ τούτοις χυμοῦ πτισάνης δοτέον, ἐν ᾗ σέλινον καθήψηται. τῆς δὲ φλεγμονῆς ἐρυσιπελατώδους γενομένης, τὴν θεραπείαν ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν. ἀποστάσεως δὲ γενομένης, συνεργητέον τῇ συρρήξει καταπλάττοντα μὲν τῷ τρισπέρμῳ μετὰ ῥητίνης, μάννης, πίσσης, ἀλθαίας ῥιζῶν, περιστερᾶς κόπρου, σπυράθων αἰγῶν. προποτίζοντα δὲ ἀφέψημα πολίου καπνοῦ τοῦ ἐν τοῖς κριθαῖς, ἀποτριτωθέν. ἀφέψημα θλάσπεως, ἢ κιχωρίου, καὶ χαμαίδρυος ῥίζης πινέτω. συρρήξεως δὲ γενομένης μελίκρατόν τε καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἑλκωθέντων νεφρῶν εἰρημένα. ἔξωθεν δὲ τὴν μνασαίου καὶ τὰ λοιπὰ μαλακτικά. καὶ ἱκέσιον ἐπιθετέον ἢ τὸ διὰ ἰτεῶν. Σκιρρωθέντος δὲ τοῦ ἥπατος ὀλίγη μὲν ἡ τῆς ἰάσεως ἐλπὶς εἰς ὕδερον μεταπιπτούσης τῆς διαθέσεως. ὅμως δὲ τοῖς μαλακτικοῖς ἐπιμικτέον. ἀμμωνιακὸν, βδέλλιον, μυελούς τε καὶ στέατα, καὶ τὰ τούτοις ὁμοδύναμα. ποτίζειν δὲ τὰ ἐκφράττοντα καὶ διαρρύπτοντα τὸ σπλάγχνον, οἷάπερ εἰσὶ πέπερι, διουρητικά, καὶ λίθων θρυπτικά. καὶ μετὰ τῶν ἀρτίως πρὸς τὴν τοῦ ἥπατος ἔμφραξιν εἰρημένων. καὶ τῆς τροφῆς δηλονότι καταλλήλως ἁρμοσθείσης.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΗΠΑΤΟΣ.

Κεφάλ. ιγ.

Ἥπατι ἕλκος ἔοι ὀλέθριον. ἡ χαλεπωτάτη δὲ ἐς τὴν γαστέρα ξύρροια τοῦ πύου, ἢν τὸν στόμαχον ἴσχει ὁδὸν ἐς τὴν ἄνω φορήν. τροφὴ γὰρ αἰτίη τοῦ ζῆν. τροφῆς δὲ ἡγεμὼν ὁ στόμαχος. ποτὶ καὶ τὰ φάρμακα ὅδε τοῖσι εἴσω διαφέρει.

cerati lentiſcini lib. 4. Dandum etiam ipſis acetum mulſum & ſimplicia auxilia, uelut eſt aſarum, nardus celtica aut indica, juncus rotundus odoratus, petroſelinum. Et uentrem irritare oportet per urticam & mercurialem, cocta in cibo accepta : in declinationibus etiam epithymum ac polypodium dentur in aqua mulſa : per clyſterem quoque aluus euacuetur, in principio ex aqua mulſa infuſa cum ſale aut nitro : uerum declinatione contingente miſce hyſſopum aut origanum, aut Cnicum aut centaurium & colocynthidem : & in ſumma, ſimæ hepatis partes per uentrem, gibbæ per urinas, expurgantur. Cibus uerò his detur ptiſanæ ſuccus, in quo apium coctum eſt. Quod ſi inflammatio ſpeciem ſacri ignis præferat, curationem ante diximus. Si uerò abſceſſus fiat, ruptionem ejus adjuuabimus cataplaſmate ex triſpermo, cum reſina, manna thuris, pice, althææ radicibus, fimo columbino, ſtercore caprino. Præbibendum uerò detur decoctum polij, fumariæ circa ſepes naſcentis ad tertias redactum : item & thlapſis decoctum, aut cichorij, & radicis chamædryos. Ruptione autem facta aqua mulſa & quæ ad ulceratos renes relata ſunt. Forinſecus emplaſtrum Mnaſææ & reliqua mollitoria, & iceſium imponatur, aut quod ex ſalicibus conſtat. At ſi in ſcyrrhum induratum eſt hepar, modica curationis ſpes eſt, ad aquam inter cutem affectione translabente, attamen ad mollitoria admiſcenda ſunt ammoniacum, bdellium, medullæ & adipes, & quæ his parem uim habent. Bibenda uerò dentur quæ ab obturatione liberant, & extergunt ipſum uiſcus, uelut eſt piper : urinam cientia & calculos atterentia cum ijs quæ paulò antè ad hepatis obturationem relata ſunt: ciborum quoque eſu conuenienter exhibito.

CVRATIO IECORIS ulcerum & effuſionis puris.

**Carens principio & fine.*

Caput XIII.

IN jecore ulcus pernicioſum inſit. Periculoſiſſimus autem eſt qui in uentrem fit, ſaniei confluxus; ſi ſtomachū occupet, qui uiam ſuperiora petentibus præbet. Alimentum enim uitæ cauſa eſt : ipſius uerò alimenti dux eſt ſtomachus. Inſuper medicamenta intimis corporis partibus ſtomachu

diſtri

distribuit. Quapropter si ad qualibet deuoranda male se habeat, celerius ægrum morbo atque fame consumi necesse est. Hæ sunt cuiusque loci, quo se pus conuersurum est, inferse differentes notæ. Nam si per intestina delabitur, tormina uexant, aluus liquida est, pituita & bilis fertur. Deinde cruentum uirus circumfluens, aut humiditas aquæ similis, in qua crudæ carnes dermersæ lotæque fuerint. Si pus in uesicam destuit, grauitas in renibus lumbisq; sentitur. Ac primo lorium multum & bile infectum, postea turbulentum, nullam subsidentiam continens, quam Græci ὑπόστασιν dicunt, inconstansque decurret, ad extremum uero & sedimen album apparebit. Sin ad stomachum sursum uersus pus rapitur, tunc orietur nausea, odium cibi, uomitus pituitæ, aut bilis, defectus animæ, uertigo usque eò donec pus erumpet. Præcipuum sane fuerit in aliam partem auertere. Praua enim hæc uia est. Quod si pus uiolentius feratur, omnia facienda sunt, stomachoq; succurrendum, escis, medicamentis, uictusque ratione, sed omnia leniter adhibenda. Medicamentis quidem ut sinus effringatur, studendum est. Herbam itaque hyssopum cum mulsa potui dato, & marrubij comam ipsam quoque cum mulsa & succo absinthij. Hæc utique quo humores extenuentur, & uiæ lubricæ reddantur, & purulenta corpora facilè rumpantur, ante cibos bibere expedit. Dandũ tot & asininũ lac lene, nõ generans bilē, bene nutriens, in caseũ non spissescens: quæ lactis uirtus est. Adhæc ægrotanti gratificandum in cibo & potione, quos etsi paulo deteriores iuuãtibus sunt, nihilominus tamen concedito. Nam stomachus nauseam mouēti & contristanti humori transitus erit. Siquidem nonnullos puris exitus offendit. Cauendum est etiam ne ieiuni sint: cumque aliquid cibi capiunt, id purum sincerumque sit. Opus est etiam & in cæteris effluuijs

διαφέρει. ἢν ὦν πρὸς ἅπαντα μὲν ὀκνηρὸς καὶ ἀπόσιος ἔλθῃ, θᾶσσον ἐκ θανέειν ἀνάγκη νόσῳ τε καὶ λιμῷ. γνωρίσματα δὲ ἑκάστου χώρου, ὅκη τὸ πύον τρέψεται, ἕτερα καὶ ἕτερα. ἤν τε διὰ ἐντέρων ἥκῃ, στρόφοι, γαστὴρ ὑγρή, φλέγματα καὶ χολή, ἔπειτα ξὺν περιῤῥοῇ αἱμάλωψ, ἢ περιπλύσιος ὁκοίη κρεῶν ὠμῶν. ἢν δὲ ἐς κύστιν, ἔτι βάρος ἐν νεφροῖσι καὶ ὀσφύϊ. τὰ μὲν ὦν πρῶτα πολλὰ καὶ χολοβαφέα. ἔπειτα θολερὰ, ἀνυπόστατα καὶ ἀκατάστατα. ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ ἡ ὑπόστασις λευκὴ παρείη. ἢν δὲ ἐς στόμαχον ἄνω ῥέπῃ, ναυτίη, ἀποσιτίη, ἔμετοι φλέγματος, ἢ χολῆς, λειποθυμίη, σκοτοδινίη μέσφι ξυῤῥαγῇ. μάλιστα μὲν ὦν ἀποτρέπειν τήνδε. πονηρὴ γὰρ ἡ ὁδός. ἢν δὲ τὸ πύον βιαιότερον εὖ ἔρξῃ, χρὴ πάντα ποιέειν, καὶ τῷ στομάχῳ ἀρήγειν, καὶ τροφῇσι καὶ φαρμάκοισι, καὶ διαίτῃσι, πάντα μειλίχως. φαρμάκοισι ἐς τὴν τοῦ κόλπου ῥαγήν. βοτάνην τὴν ὕσσωπον ξὺν μελικρήτῳ πιπίσκειν, καὶ πρασίου τῆς κόμης, καὶ τοῦ δὲ ξὺν μελικρήτῳ καὶ χυλῷ τοῦ ἀψινθίου. τὰ δὲ μέν τι περὶ τῶν σιτίων πινύτην χρεών, ὡς λεπτὰ μὲν τὰ ὑγρὰ γίγνηται, εὔροα δὲ τὰ χωρία, εὐρήκτα δὲ τὰ ἐμπυάσματα. διδόναι καὶ ὄνου γάλα λεῖον, ἄχολον, εὔτροφον, ἐς τυρὸν ἀσύστατον, ἥπερ ἐστὶ γάλακτος ἀρετή. προστιθέει δὲ καὶ χαρίτας πόματος καὶ σιτίου, κἢν μικρῷ χείρω τῶν ὠφελεόντων ἔωσι, διδόναι. ἐς αἰεὶ γὰρ διέξοδος ναυτιώδει ὑγρῷ. μεθέξει. ἑτέρους γὰρ ἡ τοῦ πύου διέξοδος βλάψαι, μή πω τι καὶ ἀπόσιτοι ἔσονται. κἢν τι λάβωσι εὐαγέες. χρὴ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλῃσι ἐκροῇσι

παντοίην

παντοίην μελέτην τοῦ στομάχου ποιέεσθαι· ὅδε γὰρ ἡ πάντων φαρμάκων ὁδός. μεμνῆσθαι δὲ καὶ τοῦ ἥπατος χρεών, ἔνθα τῶν ἑλκέων ἐστὶ ἡ ῥίζα. ἢν δὲ ἐς κύστιν ὁρμᾷ, οὐρητικοῖσι ἐξάγειν· ἀσάρου τῆς ῥίζης, καὶ φοῦ, καὶ ἀδιάντου καὶ μήου τῶν ἐμποτῶν. τὰ δὲ μετὰ ξὺν μελικρήτῳ πιπίσκειν. ποικίλον μὲν τὸ Βησίνου φάρμακον καὶ τὸ διὰ τῶν φυσαλλίδων ἄριστον. ἢ δ' ὁκόσα διὰ πείρης τισὶ ἐπαινέεται. ἢν δὲ δι' ἐντέρων ἄγῃς, τὸ ἀγωγὸν ἔχεις γάλα, μάλιστα μὲν ὄνου. ἢν δὲ μή, αἰγός, ἢ μήλων. χυλοὶ δὲ ὀλισθηροὶ καὶ σμηγματώδεες, ὁ τῆς πτισάνης, ὄψα, πέπερι, ζιγγίβερι, λιγυστικόν. ἀθρόον δὲ εἰρῆσθαι ἀμφὶ πάσης διαίτης, ἐπὶ πάσῃ συρρήξει, τροφαὶ μὲν εὔχυμοι, εὐστόμαχοι, εὔπεπτοι, ἢ χυλοὶ ἢ διὰ γάλακτος πόλτοι, ἄμυλοι, ἴτρια ξὺν γάλακτι.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΠΛΗΝΟΣ.

Κεφάλ. ιδ.

Σκίρρους τοὺς ἐπὶ σπληνὶ λύσαι οὐ ῥηΐσται. ἢν δὲ καὶ ἀπότοκοι τῶνδε νοῦσοι γένωνται, ὕδρωψ, ἢ καχεξίη, ὀκέλλει τὸ κακὸν ἐς ἀνήκεστον τὸν ἰητρὸν τὸν σκίρρον. ἰῆσθαι χρὴ ὧν ἀποτρέπειν γιγνομένους, καὶ λύειν ἄρτι ἀρχομένους. ἐνίστασθαι δὲ τῇσι φλεγμονῇσι· ἢν περ οἱ σκίρροι διάδοχον ἐς διαπνοὴν ἄγωνται τὴν ἀπόστασιν. τὰ δὲ γὰρ φλεγμασίης ἰητρεύοισι χρέεσθαι, ὁκόσα μοι ἐν τῇσι ὀξείῃσι λέλεκται. ἢν δὲ πάντα σοι πρήσσοντι ἐν φλεγμασίῃ ὁ σκίρρος ἐμμένῃ καὶ πυρὶ ἰκέλοισι χρέο ἐς

diligentissimam stomachi curam suscipere, quandoquidem ipse omnibus medicamentis iter præbet. Meminisse quoque iecoris oportet, ubi ulcerum radix est. Porro si pus in uesicam impetum facit, urinam cientibus eliciatur: ut puta asari radice, phu, adianto, & meo potabilibus, hæc enim ex mulsa potui danda sunt. Bistini utique uarium medicamentum, & quod ex uesicario solano conficitur, & quotquot experimento aliquibus probantur: optima sunt. Verum enimuerò si per intestina educere malis, tibi lac eductorium esto, præcipuè quidem asinæ, id si non adsit capræ, aut ouis, succi autem lubrici & abstergentes præbeantur, qualis est ordeaceus, obsonia sunto piper, zingiber, ligusticum, utque semel de omni uictus ratione absoluam, in qualibet puris eruptione alimenta sint boni succi, stomacho utilia, concoctionem facilè admittentia: ea uerò sint aut cremores aut ex lacte pultes, & cibi ex amylo & bellaria cum lacte.

CVRATIO LIENIS.

Caput XIV.

Scirrhi in liene geniti discussione non facillimæ esse. Quod si & ab hoc oriundi morbi prouenient ut potè aqua intercus, aut malus habitus, insanabile malum effectum est. Hac ratione uerò scirrhis medicus opem ferre debet: orientes auertere & nuper incipientes discutere oportet: inflammationibus autem resistendum. Siquidem scirrhi inflammationibus ad difflationem tendentibus ueluti hæreditario iure succedunt, hæc enim inflammationis germina sunt. Porro ijs remedijs utendum est, quæ à me in sermone de acutis morbis relata fuerunt. Si tibi omnia facienti in inflammatione scirrhus immaneat, igni quoque similibus ad

molliendam duriciem utitor, irrigationibus ex aceto, oleo & melle. Sed lanæ uice panni lintei complicati accipiantur. Sic unguentariæ glandis puluis cribratus inspergendus est, & cataplasmatis quam mollissimis *

CVRATIO SPLENIS.

P. Ægin. lib. 3. c. 49. Inflammatione præsente, uena de sinistro cubito secetur, aut circa summam manum, eo quod ex longiore distantia reuulsio fiat, aut etiam ob naturalem quandam cognationem. Deinde imponantur cataplasmata attenuantia citra manifestam caliditatem, ita ut etiam nunc aliqua astringentia admisceamus. Talis autem est ex sua natura salis flos appellatus. Est & hoc cataplasma admirandum. Fœni græci trientem, farinæ ordaceæ, nasturcij, singulorum unciam unam, ficuum pinguium libram unam, herbæ uerbenacæ siccæ unciam unam, ficus aceto acerrimo macerare oportet & cum alijs prius contusis coquere & postea rursus coquere: aut stercus caprinum cum cruda ordeacea farina, in posca coctum imponito, habeat autem si uoles etiam salis florem. Vbi uero prius Cyprino cum aceto modico foueris, utere malagmatis primum simplicioribus quale est hoc: ceræ sesquilibram, adipis taurini libram unam, nitri quadrantem, terebinthinæ, seminis uiticis, corticis radicis capparis, singulorum quincuncem: ea quæ liquari possunt, sicca inspergito. Sed et Nili malagma optimum est. Si uero inflammatio in scirrhum delabatur, fortioribus utendum est, ut etiam cutem lancinent, quale est quod ex stercore caprino paratur, & citrinum & Machætionis & Tonsoris & quod ex lauri baccis constat & quod ex salibus. Hoc uero ipse etiam cum successu expertus sum: auri pigmenti sextantem, sandarachæ sextantem, ceræ, terebinthinæ, singulorum libram unam, picis siccæ libram unam, galbani unciam unam, opopanacis unciam unam, corticis radicis capparis, myrobalam, singulorum trientem, ammoniaci thymiamatis sexcuncem, nardini aut cyprini quadrantem. Sed & ammoniacum cum aceto illitum spleni sæpe profuit. Itemque potum scrupulorum trium aut quatuor pondere, cum castorij scrupulo uno in balnei solio, ubi caricas præmanducarunt & supinu-

μάλθαξιν τῆς σκιῤῥίνης, ἐγχέεσι δι' ὀξέος, καὶ ἐλαίου καὶ μέλιτος, ἀντὶ δὲ ἐρίων, σπόγγματα ἔστω ἀπὸ λίνου, ἐμπάσσειν ὥστε τῆς μυροβαλάνου σεσησμένης, ἐπιπλάσμασί τε τοῖσι μαλθακωτάτοισι*

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΠΛΗΝΟΣ.

Π. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ. μθ. Φλεγμονῆς παρούσης φλεβοτομητέον αὐτοῦ ἀπ' ἀγκῶνος ἀριστεροῦ, ἢ κατὰ τὴν ἄκραν χεῖρα, διὰ τὸ ἐκ μακροτέρου διαστήματος γίνεσθαι τὴν ἀντίσπασιν. ἢ καὶ διά τινα φυσικὴν συγγένειαν. εὐθὺς καταπλαστέον διὰ τῶν λεπτυνόντων, ἄνευ τοῦ σαφῶς θερμαίνειν. παραπλέκοντες τινα καὶ νῦν τῶν στυφόντων. τοιοῦτον δέ ἐστιν αὐτοφυῶς, τὸ καλούμενον ἅλος ἄνθος. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο θαυμαστὸν τὸ κατάπλασμα. τήλεως Γο. δ. κριθίνου, καρδάμου ἀνὰ Γο. α. σύκων λιπαρῶν λι. α. περιστερεῶνος πόας ξηρᾶς Γο. α. τὰ σῦκα δεῖ ἀποβρέχειν ὄξει δριμυτάτῳ καὶ ἑψεῖν μετὰ τῶν ἄλλων, ἤδη προκεκομμένων κἄπειτα αὖθις ἑψεῖν, ἢ κόπρον αἰγείαν μετὰ ὠμῆς λύσεως ἑψήσας ἐν ὀξυκράτῳ, καταπλάσσε. ἐχέτω δὲ εἰ βούλει, καὶ τοῦ ἅλος ἄνθος. προπυριῶντα δὲ τῷ κυπρίνῳ μετ' ὀλίγου ὄξους, κεχρῆσθαι τοῖς μαλάγμασι. πρῶτον μὲν τοῖς ἁπλουστέροις, ὁποῖόν ἐστι τοῦτο, κηροῦ λι. α. S. στέατος ταυρείου λι. α. νίτρου Γο. γ. τερεβινθίνης, ἄγνου σπέρματος, καππάρεως ῥίζης φλοιοῦ ἀνὰ Γο. ε. ἑψήσας τὰ τηκτὰ ἔμπασσον τὰ ξηρά. καὶ τὸ Νείλεως δὲ κάλλιστον. τῆς δὲ φλεγμονῆς ἐπὶ τὸ σκιρρῶδες περιπεπτωκυίας, τοῖς ἰσχυροτέροις χρηστέον. ὥστε καὶ τὴν ἐπιφάνειαν ἀμύσσεσθαι. οἷόν ἐστι τό τε διὰ τῶν σπυράθων τῶν αἰγείων, καὶ τὸ κίτρινον, ἐπὶ τούτοις δὲ τό, τε Μαχαιρίωνος, καὶ τὸ τοῦ κουρέως, καὶ τὸ διὰ δαφνίδων καὶ τὸ διὰ ἁλῶν, τούτῳ δὲ καὶ αὐτὸς πειραθεὶς ἐπέτυχον. ἀρσενικοῦ Γο. β. σανδαράχης Γο. β. κηρίων τερεβινθίνης λι. α. πίσσης ξηρᾶς λι. α. χαλβάνης Γο. α. ὀποπάνακος Γο. α. καππάρεως ῥίζης, φλοιοῦ, μυροβαλάνου ἀνὰ Γο. δ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος Γο. ς. ναρδίνου ἢ κυπρίνου Γο. ε. καὶ τὸ ἀμμωνιακὸν δὲ σὺν ὄξει ἐπιχριόμενον κατὰ σπληνὸς, πολλάκις ὤνησεν. καὶ πινόμενον δὲ ὅσον Γο. γ. ἢ δ. σὺν Γο. α. καστορίου ἐν τῇ ἐμβάσει τοῦ λουτροῦ, προφαγόντων [illegible] αὐτῶν ἰσχάδια καὶ ἀποπίν-

ἀποπλυσάντων, ἢ ἀμμωνιακοῦ μ. α. καστορίου μ. α. δίδου L. α. ταῦτα καὶ τοὺς σκιρρωθέντας ὀνίνησιν. ὥσπερ καὶ ὁ τῆς καππάρεως φλοιὸς ὄξει λειωθεὶς, καὶ καταπλασθεὶς. ὃς δὴ καὶ πινόμενος δι' ὄξους ἢ ὀξυμέλιτος, κενοῖ παχεῖς καὶ γλίσχρους χυλοὺς, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ αἷμα. καὶ ὁ τῆς ἰτέας φλοιὸς ὁμοίως καταχρίεται. καὶ ἡ τέφρα τῶν χαλκείων καταπλασσομένη σὺν ὠμῇ λύσει δι' ὀξυμέλιτος. καὶ ὁ τοῦ κενταυρίου χυλὸς ἔξωθεν ἐπιτιθέμενος, καὶ πινόμενος καὶ θέρμων πικρῶν τὸ ἀφέψημα μετὰ πηγάνου καὶ πεπέρεως, πινόμενον. καὶ τὸ ἄλευρον αὐτῶν καταπλαττόμενον. καὶ ὕδωρ ἐν ᾧ πολλάκις ἐναπεσβέσθη σίδηρος, πυρέττουσι καθ' ἑαυτὸ διδόμενον Κ°. γ. ἀπυρέτοις δὲ μετ' οἴνου καὶ μετ' ὄξους Κ°. α. ἢ λαπάθου ἀγρίου ῥίζης μετὰ σκίλλης τριώβολον. ἢ χαμαίδρυος, ἢ ἑρπύλλου, ὀξύβαφον πάντα, ἢ ὀξυμέλιτος, ἀναγαλλίδος τῆς τὸ κυανοῦν ἄνθος ἐχούσης χυλοῦ, διώβολον πότιζε μετ' ὀξυκράτου. ἢ ὄξος σκιλλητικὸν, ἢ ὀξύμελι. σύνθετα δὲ ταῦτα. πάνακος ῥίζης, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, καππάρεως ῥίζης φλοιοῦ, στρουθίου, σκίλλης ὀπτῆς τοῦ ἐντός. ἴσα δίδου L. α. ποιεῖ καὶ ἀσθματικοῖς, καὶ ὑδρωπικοῖς. Ἄλλο. μυρίκης καρποῦ L. δ. πεπέρεως L. δ. ναρδοστάχυος L. β. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος L. β. λείου ὄξει σκιλλητικῷ καὶ δίδου L. α. ὀξυμέλιτι.

ΠΡΟΣ ΕΣΚΙΡΡΩμένον σπλῆνα.

Κυκλαμίνου L. κ. βρυωνίας L. γ. δικτάμνου L. β. σκίλλης ὀπτῆς L. η. στρουθίου L. ς. καππάρεως ῥίζης L. ς. δίδου τροχίσκον τριωβολιαῖον ὀξυμέλιτι. καὶ ὁ δι' ἐρείκης δὲ τροχίσκος, ἐπιτήδειος. ἔστωσαν τροφαὶ δὲ τούτοις λεπτυντικαὶ, δριμεῖαι, ξηραί. καὶ ποτὸν ὀλίγιστον. γυμνάσιά τε καὶ τρίψεις καὶ σιναπισμοὶ παραλαμβανέσθωσαν. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ σικύαι μετ' ἐγχαράξεως.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΙΚτέρου.

Π. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ. ν. Τῆς μὲν οὖν θερμῆς δυσκρασίας τοῦ ἥπατος καὶ τῆς φλεγμονῆς αὐτοῦ, καὶ τῆς τῶν δυνάμεων ἀσθενείας τὴν θεραπείαν, ἔμπροσθεν ἐν τῷ περὶ αὐτοῦ λόγῳ διήλθομεν. ἣν καὶ ἀπαραλλάκτως ἐνταῦθα μετενεγκτέον, ἵνα μὴ ταυτολογῶμεν. Ἐμπεφραγμένων δὲ τῶν πόρων τῆς χολεδόχου κύστεως

exſpuerunt. Aut ammoniaci partem unam, caſtorij partem unam: dato drachmam unam. Hæc etiam in ſcirrhum induratis proſunt, quemadmodum etiam capparis cortex aceto tritus ac impoſitus, qui etiam bibitur cum aceto, aut aceto mulſo, & craſſos & uiſcoſos humores euacuat: quandoque uero etiam ſanguinem. Salicis quoque cortex ſimiliter illinitur. Facit & cinis ex officina fabrili, cum cruda ordeacea farina impoſitus ex aceto mulſo. Et centaurij ſuccus forinſecus impoſitus & potus. Et lupinorum amarorum decoctum, cum ruta & pipere potum & farina ipſorum pro cataplaſmate impoſita & aqua, in qua ſæpe ferrum extinctum eſt, febrientibus per ſe data cyathorum trium menſura: non febrientibus, cum uini & aceti cyatho uno. Aut rumicis ſylueſtris radicis cum ſcilla obolos tres, aut chamædryos aut ſerpylli acetabulum, omnia cum aceto, aut aceto mulſo: aut anagallidis cæruleum florem habentis ſucci obolos duos cum poſca bibendos dato. Aut acetum ſcilliticum, aut acetum mulſum. Compoſita uerò hæc: radicis panacis, ammoniaci, thymiamatis, corticis radicis capparis, herbæ lanariæ, ſcillæ aſſatæ internæ partis, ſingulorum æquas partes permiſce, & præbe drachmã unã facit & ad anheloſos ac hydropicos. Aliud. Myricæ fructus drach. quatuor, piperis drach. quatuor, ſpicæ nardi drach. duas, amoniaci thymiamatis drach. duas: utere cum aceto ſcillitico & præbe drachmam unam ex aceto mulſo.

AD INDVRATVM ſplenem.

CYclamini drach. uiginti, bryoniæ drach. tres, dictamni drach. duas, ſcillæ aſſatæ drachmas octo, herbæ lanariæ drachmas ſex, radicis capparis drach. ſex: dato de his paſtillum trium obolorum cum aceto mulſo. Quin & ex erica paſtillus commodus eſt. Cibi horum ſint attenuantes, acres, ſicci, & pauciſſimus potus. Exercitia item ac frictiones & ſinapiſmi aſſumantur: quandoque etiam cucurbitæ cum ſcarificatione.

CVRATIO MORBI regij.

P. Æg. lib. 3. c. 50. Calidæ epatis intemperiei & inflammationis ipſius & facultatum debilitatis curationem antea in tractatione de ipſo recenſuimus, quæ etiam citra permutationem huc transferenda eſt, ut ne eadem ſæpe dicamus. Obturatis autem ueſicæ bilem ſuſcipientis meatibus

utrisque aut altero solo, uena secetur in cubito dextero. Quidam uerò & in his & in illis qui ob inflammationem hepatis morbum regium contraxerunt, uenam propè paruum digitum dextræ manus secant. Cataplasmatis autem inflammationem arcentibus utendum est, & ipsi per hieram purgandi sunt. Commodi sunt etiam clysteres. Præbibendum uero detur morbo regio affectis apij, aut adianti, aut rumicis aut serpylli ad tertias decoctorum decoctum: aut absinthium potui inspergatur. Summè uerò faciunt succi raphani cyathi duo cum uini cyatho uno poti, itémque succi cichorij cyathi duo aut tres, per se, aut cum uino. Verùm ob hepatis inflammationem ictericis uinum mulsum bibendum præbe aut decoctum aristolochiæ tenuis, aut hyperici, aut adianti, aut herbæ lanariæ, aut rubiæ tinctorum: aut ramenti cornu ceruini drachmam unam cum uino: aut pastinacæ in uino ad tertias coctæ decoctum, aut sulphuris uiui drach. unam in ouis sorbeant. Hæc etiam ob obturationem ictericis magnificè prosunt, feminis autem atriplicis scrupuli octo, cum Chrysattico, aut alio passo in balnei solio poti, sufficientem euacuationem faciunt. Rectè etiam picta datur & arida, & ex aceto mulso constans, & Theodoretus antidotus & ex amaris amygdalis pastillus. Dato etiam Cinamomi quantum tribus digitis præhendi potest in uini mulsi cyatho uno, aut aqua temperata, aut myrrhæ magnitudinem fabæ, cum piperis granis quinque, parique cinamomo. Qui uerò ob calidam solidorum corporum intemperiem icterici sunt, simplicibus frictionibus, & exercitijs moderatis & unctione & balneis utantur, & humectante & moderatè frigefaciente uictu, ptisanæ succo, intybis, seride, cichorijs, piscibusque, ac uino tenui aquoso. Cæterùm de ijs qui ex ueneni potu, aut ob uenenum eiaculantium morsum, ad hanc affectionem deuenetunt, libro quinto dicetur. Portò bile circa oculos & faciem recepta, elaterij erui magnitudinem cum lacte muliebri instilla in nasum in balneo, & statim in solium dimitte, ac præcipe ne caput mergat, & post balneum refectorio uictu dato, rursus in nates infunde in sole. Facit & cyclamini succus & marrubij & melanthij: sed & acetum acerrimum naribus attrahat dum sedet in solio, & parumper nares comprimat & mirificè euacuabitur.

CVRATIO CAchexiæ.

ἀμφοτέρων, ἢ καὶ θατέρου μόνου, φλεβοτομητέον αὐτοὺς ἀπ' ἀγκῶνος δεξιοῦ. τινὲς δὲ καὶ τούτων, καὶ τῶν διὰ φλεγμονὴν τοῦ ἥπατος ἰκτερικῶν, τὴν ἐγγὺς τοῦ μικροῦ δακτύλου τῆς δεξιᾶς χειρὸς τέμνουσι φλέβα. καταπλάσματι δὲ, τοῖς ἀφλεγμάντοις χρηστέον, καὶ διὰ τῆς ἱερᾶς αὐτοὺς καθαρτέον. ἐπιτήδειοι δὲ, καὶ οἱ κλυστῆρες. προποτιστέον δὲ τοὺς ἰκτερικοὺς, σελίνου, ἢ ἀδιάντου, ἢ λαπάθου ἢ ἑρπύλλου, ἀποτριτωθέντων ἀφέψημα. ἢ ἀψίνθιον ἐμπασσέσθω ποτῷ. ἄκρως δὲ ποιεῖ ῥαφανίνου χυλῷ Κο. β. μετ' οἴνου Κο. α. ποτιζόμενοι καὶ χυλοῦ κιχωρίου Κο. β. ἢ γ. καθ' ἰδίαν καὶ μετ' οἴνου. σὺν δὲ ἐπὶ φλεγμονῇ τοῦ ἥπατος ἰκτερικοὺς, πότιζε οἰνομέλιτι, ἢ ἀφεψήματι ἀριστολοχίας λεπτῆς, ἢ ὑπερικοῦ, ἢ ἀδιάντου ἢ στρουθίου, ἢ ἐρυθροδάνου ὁμοίως, ἢ κέρατος ἐλαφίου ῥινήματος L. α. μετὰ οἴνου, ἢ σταφυλίνου ἐν οἴνῳ ἑψηθέντος εἰς ἀποτρίτωσιν, τὸ ἀφέψημα, ἢ θείου ἀπύρου L. α. ἐν ᾠοῖς ῥοφήτωσαν. ταῦτα καὶ σὺν ἐπὶ ἐμφράξει μεγάλως ὠφελεῖ. τοῦ δὲ σπέρματος τῆς ἀτραφάξυος Γο. η. μετὰ χρυσαττικοῦ ἢ ἄλλου γλυκέος ἐν τῇ ἐμβάσει πινόμενα, κένωσιν ἱκανὴν ἐργάζεται. καλῶς δ' ἂν ἡ πικρὰ δοθείη ἥτε ξηρὰ καὶ ἡ δι' ὀξυμέλιτος καὶ ἡ θεοδώρητος. καὶ ὁ διὰ τῶν πικρῶν ἀμυγδάλων τροχίσκος. δίδου καὶ κινναμώμου ὅσον τοῖς τρισὶν δακτύλοις ἆραι ἐν οἰνομέλιτος Κο. α. ἢ ὕδατι κεκραμένῳ, ἢ σμύρνης κυάμου μέγεθος μετὰ πεπέρεως κόκκων ε. ἴσου τε κινναμώμου. σὺν δὲ διὰ θερμὴν δυσκρασίαν τῶν στερεῶν ἰκτεριοῦντας, ἁπαλαῖς τρίψεσιν, καὶ γυμνασίαις συμμέτροις, καὶ ἀλοιφῇ καὶ λουτροῖς ἀκτέον. καὶ τῇ ὑγραινούσῃ τε, καὶ μετρίως ἐμψυχούσῃ τροφῇ χυλοῦ πτισάνης, καὶ ἰντύβων, καὶ σέρεως, καὶ τῶν κιχωρίων, ἰχθύων τε, καὶ οἴνου λεπτοῦ ὑδαροῦς. περὶ δὲ τῶν ἐπὶ δηλητηρίου πόσεσιν ἢ ἐπιδήξεσιν ἰοβόλων εἰς τὸ πάθος ἐλθόντων κατὰ τὸ πέμπτον εἰρήσεται βιβλίον. ἐν ἀπειλημμένης δὲ χολῆς περὶ σὺν ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ πρόσωπον ἐλατηρίου ὀροβιαῖον μέγεθος μετὰ γάλακτος γυναικείου ἔνσταζε τῇ ῥινὶ ἐν βαλανείῳ καὶ εὐθέως καθείη εἰς τὴν ἔμβασιν, κελεύων μὴ καταδύειν τὴν κεφαλήν. καὶ μετὰ τὸ λουτρὸν ἀναληπτικῶς διαιτήσας αὖθις ἔγχει τὸ ἔρρινον ἐν ἡλίῳ. ποιεῖ δὲ καὶ κυκλαμίνου χυλὸς καὶ πρασίου, καὶ μελανθίου, καὶ ὄξος δὲ δριμύτατον ἀνελκέτω ταῖς ῥισὶν ἱστάμενος ἐν τῇ ἐμβάσει, καὶ κρατείτω καὶ σὺν μυκτῆρας ἕως ὀλίγου καὶ θαυμαστῶς κενωθήσεται.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΚΑΧΕξίης.

Κεφάλ. ιγ.

Π. αἰγ. βιβ. γ. κεφ. μζ. Τὴν ἀρχὴν τῶν ὑδρωπικῶν παθῶν καχεξίαν καλεῖν εἰθίσμεθα. θεραπεύειν δὲ αὐτὴν χρή, φλεβοτομοῦντας, εἰ μή τι κωλύοι, μεμερισμένως ἄχρι τρίτης καὶ τετάρτης ἡμέρας ποιοῦντας τὴν ἀφαίρεσιν. κενωτέον δὲ μάλιστα τοὺς δι' ἐπισχέσιν αἱμορροΐδων ἢ καταμηνίου καθάρσεως εἰς τὸ πάθος ἐμπεσόντες, ὥσπερ οὖν τοὺς διὰ πλῆθος κενώσεως, ἀφεκτέον τῆς φλεβοτομίας. πάντως δὲ καθαρτέον τῇ διὰ κολοκυνθίδος ἱερᾷ. ἡ δὲ δίαιτα ἔστω λεπτὴ καὶ ξηραίνουσα. καὶ χρῆσις αὐτοφυῶν ὑδάτων παραλαμβανέσθω, στυπτηριωδῶν, καὶ νιτρωδῶν μᾶλλον, εἶτα θειωδῶν. τὸ δὲ ἄλλο λουτρὸν, ἐκ μακροτέρων διαστημάτων παραλαμβανέτωσαν. καὶ γυμναζέσθωσαν παντοδαπῶς. μάλιστα δὲ διὰ τῶν καλουμένων ἰατραλειπτῶν. εἰς ὕστερον δὲ καὶ ἐλλεβοριζέσθωσαν, θαυμαστῶς δὲ ὀνίνησιν αὐτοὺς, καὶ προποτισμὸς ἀψινθίου, καὶ σιναπισμοὶ, καὶ δρώπακες. εἰ δὲ τὸ πάθος εἰς ὕδρωπα μεταπέσοι τῇ τῶν ὑδρωπιόντων ὑπαγέσθω θεραπεία, κατὰ τὸν ἐκτεθησόμενον τρόπον.

Γαλ. βιβ. ιγ. θερ. μεθ. κεφ. ς. Πῶς οὖν χρὴ τοῦ παντὸς σώματος ἐπιμελεῖσθαι μοχθηρῶς διακειμένου. λέλεκται μὲν οὖν οὐκ ὀλίγα, καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν εἴρηται δὲ, κἀν τῷ περὶ πλήθους γράμματι, καὶ νῦν δ' εἰρήσεται τὰ κεφάλαια τῶν λόγων, ὅταν μὲν γὰρ ὁμοτίμως ἀλλήλοις αὐξηθῶσιν οἱ χυμοὶ. πλῆθος τοῦτο καὶ πληθώραν ὀνομάζουσιν. ὅταν δ' ἤδη ξανθῆς χολῆς ἢ μελαίνης ἢ φλέγματος ἢ τῶν ὀρρωδῶν ὑγρῶν μεστὸν γένηται τὸ σῶμα, κακοχυμίαν οὐ πληθώραν καλοῦσι τὴν τοιαύτην διάθεσιν. ἡ μὲν οὖν πληθώρα, διά τε τῆς τοῦ αἵματος ἀφαιρέσεως θεραπεύεται, καὶ διὰ λουτρῶν πλεόνων καὶ γυμνασίων καὶ τρίψεων, ἔτι δὲ φαρμάκων διαφορούντων. καὶ πρὸς τούτοις ἅπασιν ἀσιτίας. ὑπὲρ ὧν ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς ὑπομνήμασιν εἴρηται τελέως. ἡ κακοχυμία δὲ διὰ τῆς οἰκείας ἑκάστου τῶν πλεοναζόντων χυμῶν καθάρσεως εἴρηται δὲ καὶ περὶ ταύτης ἐν τῷ προφυλακτικῷ μέρει τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας: ἐκεῖθεν οὖν αὐτὰ μεταφέρειν ἐνταῦθα σκοπούμενον ὅτῳ βέλτιον ἐξ ἑαυτῶν χρῆσθαι.

Caput XIII.

P. Æg. lib. 3. c. 47. Principium affectionis hydropicorum, malum habitum uocare consueuimus. Curare uerò ipsum oportet uenæ sectione si nihil prohibeat, partita sanguinis detractione ad tertium usque ac quartum diem faciendo detractionem. Euacuandi autem maximè sunt, qui ob hæmorrhoidum aut mensium purgationis suppressionem in affectionem collapsi sunt: quemadmodum qui ob plenitudinem humorum à uenæ sectione abstinere debent. Omnino autem purgandi sunt per hieram ex colocynthide. Victus tenuis sit & sesiccatorius & naturalium aquarum usus assumatur, aluminosarum ac nitrosarum magis, deinde sulphurulentarum. Reliquum uerò balneum ex longioribus interuallis assumant, & uarijs modis se exerceant, maximè per jatraliptas, unctionis doctos medicos, postea etiam ueratro utantur. Mirificè etiam ipsis prodest absinthij præpotatio & sinapismi & dropaces. Si uerò ad hydropem affectio delabatur ad hydropicorum curationem deducatur, juxta modum, qui referetur.

Gal. lib. 13. Methodi medi. cap. 6. Ergò quid nam medenti agendum sit, si totum corpus malè sit affectum & dicta prius tum in libro de plenitudine, & nunc summas eorum quæ dicta sunt recensebimus. Vbi enim æquabiliter succi inter se sunt adaucti, id & πλῆθος & πληθώραν Græci uocant: nos plenitudinem & succorum redundantiam diximus. Vbi uerò uel flaua bili, uel nigra, uel pituita, uel serosis humoribus refertum corpus jam fuerit, eum habitum κακοχυμίαν, quasi succorum uitium dicas, non plethoram nominant. Ergò plethorata sanguinis missione curatur, tum frequenti balneo, tum exercitatione, tum frictione: præterea digerentibus medicamentis & præter hæc omnia inedia, de quibus in ijs quæ De tuenda sanitate sunt prodita, dictum abunde est. Succorum uitium purgatione, quæ cuique succo superanti sit accommodata, corrigitur. Dictum porrò & de hac est in ea parte operis, de sanitate tuenda, quæ De uitandis morbis est instituta. Illinc igitur huc ea transferas opotrebit, ac consideres quo nam ex ipsis uti maximè expediat.

ARETAEI CAPPADOCIS MEDICI

De diuturnorum morborum curatione.

LIBER II.

CVRATIO HYDROPIS.

Caput I.

P. Æg. lib. 3. c. 48. Hepate uehementer perfrigerato, quandoque primaria affectione, aut inflammato, aut in scirrhum indurato, aut alio quopiam modo affecto, quandoque per consensum cum alijs partibus sanguificationis successus non contingit, & uocatur affectio aqua intercus. In qua aliquando flatus copia cum paucissima humiditate coaceruatur, inter membranam peritonæum appellatam, ac intestina, adeo ut si uerberetur superior uenter, instar tympani sonum edat. Vnde etiam tympanites hydrops uocatur, conflatus ab inflatione circa stomachum & uentrem & colon & à febribus diuturnis. Quandoq; uerò etiam à duritia peritonæi membranæ, aut uteri in mulieribus, aut scirrhi indurati: aliquando uerò uice uersa humoris copiam cum paucissimo

ΑΡΕΤΑΙΟΥ ΚΑΠΠΑΔΟΚΟΥ,

χρονίων παθῶν θεραπευτικὸν βιβλίον β.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΥΔΡΩΠΟΣ.

Κεφάλ. α.

Π. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ μη. τοῦ ἥπατος σφοδρῶς καταψυγέντος, ὅτε μὲν κατὰ πρωτοπάθειαν, ἤτοι φλεγμήναντος ἢ σκιρρωθέντος, ἢ ἄλλως πως αὐτοῦ παθόντος. ὅτε δὲ κατὰ συμπάθειαν ἑτέρων μορίων. ἀποτυχία τῆς ἐξαιματώσεως γίνεται, καὶ καλεῖται τὸ πάθος ὕδερος. ἐφ' οὗ ποτὲ μὲν πλῆθος πνεύματος μετ' ἐλαχίστης ὑγρότητος ἀθροίζεται μεταξὺ περιτοναίου, καὶ ἐντέρων, ὥστε πληττόμενον τὸ ἐπιγάστριον ἠχεῖν δίκην τυμπάνου, διὸ καὶ τυμπανίας ὕδερος ἀπὸ τούτου προσηγόρευται. συνιστάμενος, ἀπό τε τῶν περὶ στόμαχον, καὶ τὴν κοιλίαν καὶ τὸ κῶλον ἐμπνευματώσεων, καὶ πυρετῶν χρονίων. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ ἀπὸ σκληρίας περιτοναίου, ἢ μήτρας ἐπὶ γυναικῶν ἢ σκίρρου. ποτὲ δὲ τὸ ἀνάπαλιν πλῆθος ὑγροῦ σὺν ἐλαχίστῳ

πνεύματι ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀθροίζεται χωρίοις ὥσπερ ἐν ἀσκῷ τινὶ φυλασσόμενον. ὅθεν τὸ πάθος ἀσκίτης ὕδερος ὀνομάζεται συνιστάμενος καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν εἰρημένων αἰτίων. τὸ δὲ πλεῖστον ἀπὸ σκληρίας καὶ σκίρρου περὶ τὸν σπλῆνα καὶ τὸ ἧπαρ καὶ τῶν περὶ τὰ ἔντερα χρονίων ῥευμάτων, ἐφ᾽ ὧν συμβαίνει τὴν μὲν γαστέρα ἐξογκοῦσθαι, τὸ δὲ λοιπὸν ἐκτήκεσθαι σῶμα, μὴ τρεφόμενον. ἔστι δὲ ὅτε καὶ καθ᾽ ὅλον τοῦ σώματος τὸν ὄγκον ψυχρότερόν τε καὶ φλεγματικώτερον αἷμα περιέχεται, τῇ μὲν ἀπὸ τοῦ ἥπατος τοιοῦτο φερόμενον. τῇ δὲ καὶ πάσης τῆς σαρκὸς τοῦ σώματος οἷον ἐξυδατουμένης τικτόμενον. ὥστε λευκὸν καὶ φλεγματῶδες τὸ σῶμα φαίνεσθαι νεκρῷ παραπλήσιον, καὶ καλεῖται λευκοφλεγματίας, ὑποσαρκίδιος ὕδερος, ἢ ἀνασάρκεια συνιστάμενος ἀπό τε πυρετῶν μακρῶν καὶ στομάχου καχεξίας καὶ ἐπισχεθεισῶν χρονίων αἱμορροΐδων, καὶ γυναικείου ῥοῦ, καὶ δυσπνοίας, καὶ ἀλόγων ἀγρυπνιῶν, καὶ τῶν τούτοις ἐμφερῶν αἰτίων. θεραπεύοντες οὖν αὐτοὺς κοινῶς μὲν ἀπὸ κενώσεως ἀρχόμεθα. ἀλλ᾽ ἐπὶ μὲν ἀσκίτου καὶ τυμπανίου, διὰ τῆς τῶν ὑδραγωγῶν φαρμάκων δόσεως, ἐπὶ δὲ τοῦ ἀνασάρκα, διὰ φλεβοτομίας. μάλιστα δ᾽ ἐπισχέσει αἱμορροΐδων, ἢ καθάρσεως ἐμμηνίου, συστάντος τοῦ πάθους, πλὴν εἰ μὴ φθάσειεν ἐν καχεξίᾳ γενόμενοι φλεβοτομηθῆναι. καὶ ταῦτα οὖν, ὡς ἐπὶ τῶν καχεκτικῶν, δεῖ κατὰ μέρος ταμιεύεσθαι τὴν κένωσιν, εἶτα βόλβιτον βοὸς ἀγελαίας ξηρὸν, ἀκριβῶς λειώσας, ἕψε ἐν ὀξυκράτῳ ἢ ὀξυμέλιτι καὶ θεῖον τὸ τέταρτον μέρος περιεμπάσας, ὅλῳ τῷ τῆς γαστρὸς ἐπίβαλλε κύτει, ἢ σπυράθους αἰγὸς ἐν οὔρῳ παιδὸς, γλοιοῦ πάχος κατάπλασσε. διὰ γαστρὸς ἄκρως αὐτοὺς καθαίρει. καὶ τοῖς διὰ ζύμης δὲ καὶ ἰσχάδων, καὶ τιτάνου, καὶ νίτρου, καὶ ἴρεως, καρδαμώμου τε καὶ θείου ἀπύρου καὶ ἀμμωνιακοῦ, δαφνίδων τε καὶ τῆς ἀγρίας σταφίδος καὶ τῆς τῶν ἀγρίων περιστερῶν κόπρου, ἢ πάντων ἢ τινῶν, ἐκ τούτων δι᾽ ὀξυμέλιτος χρηστέον καταπλάσμασι. μεθ᾽ ἃ τὸ διὰ τῆς αἰγείας κόπρου σπογγίον προσαγορευόμενον ἐπίθεμα, θαυμασίως κενοῖ τὴν ὑγρότητα, διά τε τῶν ἀδήλων πόρων καὶ διὰ γαστρός. εἰ ὕστερον δὲ τὰς ξηραινούσας ἐπιθετέον ἐμπλάστρους τὴν διὰ ἰτεῶν, τὴν ἱκέσιον, ἢ τὴν τοῦ κουρέως, ἢ τὴν διὰ δαφνίδων, ἢ τὸ πολυάρχιον, ἢ τὸ διὰ σπερμάτων ἐπίθεμα. καὶ τοῦτο δὲ θαυμαστόν ἐστι, διαρπάζει γὰρ ἐκ τοῦ βάθους τὸ ὑγρόν. λίθου πυρίτου L. ιβ. θείου ἀπύρου L. ιβ.

flatu in iisdem locis coacervatur, uelut in utre quodam comprehensa. Vnde affectio Ascites hydrops nominatur, conflatus & ipse ex relatis causis. Plerunque uerò à duritie & scirrho circa splenem & hepar, & à diuturnis circa intestina fluxionibus, in quibus uentrem in tumorem eleuari contingit, reliquum autem corpus alimentum non sentiens consumi. Quandoque etiam per totam corporis molem frigidior ac pituitosior sanguis continetur, qui interdum ab hepate talis adfertur, interdum etiam omni corporis parte uelut ex aquescente generatur, adeó ut album ac pituitosum appareat corpus, mortuo simile, & uocatur Leucophlegmatias hydrops sub carne, aut intercus conflatus à longis febribus, & malo stomachi habitu, & diuturnis hæmorrhoidibus suppressis, & à fluxu muliebri & spirandi difficultate & uigilijs præter rationem obortis, & ab alijs his similibus causis. Curantes igitur ipsos in communi quidem ab euacuatione initium facimus, uerum in ascite ac tympanite per medicamentorum aquam ducentium exhibitionem: in intercute uerò per uenæ sectionem maximè, si ob hæmorrhoidum aut menstruæ purgationis suppressionem conflata fuerit affectio, nisi, dum in malo habitu constituti fuerunt uenæ sectionem præmiserint. Et tunc igitur uelut in malo corporis habitu euacuationem partiri oportet. Deinde bubulum bouis armentarij stercus siccum exactè tritum, in posca aut aceto mulso coquito, & sulphuris quarta parte inspersa, toti uentris capacitati imponito: aut caprinum stercus in urina pueri aut capræ ad strigmenti spissitudinem redactum impone. Hæc per uentrem summè ipsos purgant; quin & ex fermento cataplasmatis, & ex caricis & calce & nitro, & iride & nasturtio & sulphure uiuo, & ammoniaco & lauri baccis, ac staphide syluestri, & syluestrium columbarum stercore, aut omnibus aut quibusdam ex his assumtis cum aceto mulso utendum est. Post hæc epithema spongiola appellatum, ex caprino stercore, mirificè humiditatem euacuat, tum per obscuros meatus tum per uentrem. Postea uerò resiccantia emplastra imponantur, id quod ex salicibus constat, icesium, tonsoris, ex baccis lauri, aut epithema polyarchiũ, aut ex seminibus. Sedet hoc mirum in modum efficax est, ex profundo enim abripit humiditatẽ. Lapidis pyritæ drach. duodecim, sulphuris uiui drach. duodecim,

ammoni-

ammoniaci thymiamatis drach. duodecim, cumini drach. sedecim nitri drach. 12. excipe modica cera ac terebinthina & pelli inducta per totum uentrem impone. Præbibenda uero ipsis detur sambuci radix in uino cocta, aut cucumerem syluestrem in uino austero maceratum, ad triduum dato, ita ut de uino cyathum unum bibat additione quotidie facta usque ad cyathos tres. Multæ uero mixturæ hoc est: Balsami, nardi, casiæ, cumini, glycyrrhizæ, hyperici, junci rotundi odorati, asari, dauci, amomi, smyrnij, petroselini, calami aromatici, piperis, seselis spondilij singulorum æquales partes. Facit & unum quodque ex his per se, similiter etiam omnia urinam cientia. Citra grauitatem uero urinam ciet scilla assata, cum melle trita, & uelut eclegma delingenda exhibita. Potest etiam aquis quæ bibuntur incoqui. Bonum est & hoc. Internæ scillæ partis lib. duas in uini austeri sextarijs tribus ad tertias coquito, & de uino bibendum dato quotidie, initio a mystro facto usque ad unciam unam. Optimum est & hoc ad ciendam urinam. Aluminis liquidi magnitudinem fabæ aqua diluito, & per linteum excolato & ad triduum aut alternis diebus bibendum dato. Conuenit etiam his picra ex acero mulso, & antidotus Theodoretus, & ex amaris amygdalis pastillus. Cæterum aquam ducentia plura sunt, experimento uero cognita hæc: Grana cnidia quadraginta aut quinquaginta, aut lathyrides uiginti uel triginta, aut euphorbij siliquæ quinq; aut septe, aut squamæ æris drach. duæ aut tres. Excipiuntur micis panis, & in catapotia efformantur. Aut corticis radicis sambuci succus potus cum condito. Aut foliorum chamelææ & squamæ æris, & anisi singulorum pares partes dato ex aqua, ab initio quidem drach. unam, interposito autem interuallo, etiam duas & plures. Sed & hæc catapotia admiranda sunt. Aloës, euphorbij, grani cnidij, singulorum unciam unam, rhei unc. dimidiam: excipe brassicæ succo, & catapotia efforma. Dato de his siliquas septem aut nouem. Quin & antidotus ex caryophyllo mirifice aquam ducit. Sed & ut uinum aquam ducens ipsis demus conandum est. Est autem optimum hoc. Scillæ quadrans, seminis apij, capparis radicis corticis, piperis singulorum drach. quatuor, grani cnidij decorticati drach. una folij Malabathri pillulæ duæ. Vini optimi heminæ duodecim, mellis crudi lib. 6. contusa ac cribrata uino macerantur: scilla uero simul conteritur. Dantur huic cyathi tres. At post humoris euacuationem etiam theriaca utendum est. Bubuli quoq; stercoris usti cochlearij

ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος L. ιβ. κυμίνου L. ιϛ. νίτρου ιβ. ἀνάλαβε κηρῷ βραχεῖ καὶ τερεβινθίνῃ, καὶ εἰς δέρμα ἐπιπλάσας, ἐπίθου δι᾽ ὅλης τῆς γαστρός. προσποτίζειν δὲ αὐτοὺς καθεψόντα τὴν ῥίζαν τῆς ἀκτέας ἐν οἴνῳ, ἢ σίκυον ἄγριον ἐν οἴνῳ ἀποβρέξας αὐστηρῷ ἡμέρας γ. δίδου κύαθον α. προστιθεὶς καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν, ἄχρι κυάθων γ. πολυμίγματον δὲ τοῦτο, βαλσάμου, νάρδου, κασσίας, κυμίνου, γλυκυῤῥίζης, ὑπερικοῦ, σχοίνου, ἀσάρου, δαύκου, ἀμώμου, σμύρνης, πετροσελίνου, καλάμου ἀρωματικοῦ, πεπέρεως, σεσέλεως, σπονδυλίου ἴσα. ποίει δὲ καὶ ἕκαστον καθ᾽ ἑαυτό. καὶ πάντα δὲ τὰ διουρητικὰ ὁμοίως. δίχα δὲ βάρους τὴν οὔρησιν κινεῖ, σκίλλα ὀπτή, μετὰ μέλιτος λειανθεῖσα, καὶ ὡς ἔκλειγμα διδομένη. ἐνεψηθείη δ᾽ ἂν καὶ τοῖς πινομένοις ὕδασι. καὶ τοῦτο δὲ ἄγαν καλόν. τοῦ ἐντὸς τῆς σκίλλης λι. β. εἰς οἴνου αὐστηροῦ ξ γ. ἑψήσας ἕως ἀποτριτώσεως, δίδου ἐκ τοῦ οἴνου καθ᾽ ἡμέραν, ἀρξάμενος ἀπὸ μύστρου ἕως γο. α. διουρητικὸν δὲ καὶ τοῦτο κάλλιστον. στυπτηρίας ὑγρᾶς ἡλίκον κύαμον, ὕδατι διαλύσας διηθήσας τε δι᾽ ὀθόνης πότιζε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἢ παρὰ μίαν. ἁρμόζει δὲ καὶ τούτοις, ἡ διὰ τοῦ ὀξυμέλιτος πικρά, ἥ τε θεοδώρητος. καὶ ὁ διὰ τῶν πικρῶν ἀμυγδάλων τροχίσκος. ὑδραγωγὰ δὲ πλείονά εἰσιν. πεπειραμένα δὲ ταῦτα. κνίδιοι κόκκοι μ. ἢ πεντήκοντα. ἢ λαθυρίδες κ ἢ λ. ἢ εὐφορβίου κερ. ε. ἢ ζ. ἢ λεπίδος χαλκοῦ L. β ἢ γ. μετὰ ψιχῶν ἀναληφθεῖσαι καὶ καταπότια γενόμενα. ἢ τῆς ἀκτῆς ῥίζης τοῦ φλοιοῦ ὁ χυλὸς ποθεὶς μετὰ κονδίτου. ἢ χαμελαίας φύλλων καὶ χαλκοῦ Κ. ἀνίσου τὸ ἴσον, δίδου ἐν ὕδατι, καταρχὰς μὲν L. α. διαστήσας δὲ καὶ β. καὶ πλείω. καὶ ταῦτα δὲ θαυμαστὰ καταπότια, ἀλόης, εὐφορβίου, κόκκου κνιδίου ἀνὰ γο. α. ῥέου γο. S. ἀναλάμβανε χυλοῦ κράμβης καὶ πλάσσε καταπότια, δίδου κερ. ζ. ἢ θ. καὶ ἡ διὰ τοῦ καρυοφύλλου δὲ ἀντίδοτος ὕδωρ ἄγει θαυμαστῶς. καὶ οἶνον δὲ πειρατέον αὐτοῖς ὑδραγωγὸν διδόναι. ἔστι δὲ κάλλιστος οὗτος. σκίλλης γο. γ. σελινοσπέρματος, καππάρεως, ῥίζης, φλοιοῦ, πεπέρεως ἀνὰ L. δ. κόκκου κνιδίου λελεπισμένου L. α. φύλλου L. α. μαλαβάθρου σφαιρία β. οἴνου καλλίστου κοτύλαι ιβ. μέλιτος ὠμοῦ λι. ϛ. κόψας, σήσας, ἔμβρεχε τῷ οἴνῳ. τὴν δὲ σκίλλαν συλλέαινε. ἡ δόσις Κ γ. μετὰ δὲ τὴν τοῦ ὑγροῦ κένωσιν, καὶ θηριακῇ χρηστέον. καὶ τοῦ βολβίτου δὲ καυθέντος ὅσον κοχλιάριον δι᾽ οἴνου πινόμενον καθ᾽

ἡμέρην, μεγάλως ὀνίνησιν. καὶ κλύσμασι δὲ χρηστέον δριμυτέροις, πλὴν εἰ μὴ τὰ τῆς γαστρὸς αὐτομάτως ἐξυγραίνοιτο. τηνικαῦτα γὰρ μᾶλλον ἐπιξηραίνειν αὐτὴν προσήκει. ἐπὶ δὲ γυναικῶν ὑδρωπικῶν καὶ πεσσῷ χρηστέον τῷδε. ἀνήσου, καρδαμώμου, κυμίνου, νίτρου, ἀριστολοχίας, τήλεως, γλήχωνος, σύκων τοῦ ἐντὸς, ἴσα σουσίνῳ ἀναληφθέντα προστιθέσθω. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τοῖς αὐτοφυέσι χρηστέον ὕδασιν ἐπιμόνως, καὶ τῷ ψαμμισμῷ, τῶν δὲ ἄλλων λουτρῶν αὐτοῦ ἀφεκτέον. εἰ δὲ ποτε καὶ λούοιντο, χρήσθωσαν ἐν τῷ λουτρῷ τοῖς διὰ νίτρου τε καὶ ἁλῶν, καὶ νάπυος, τιτάνου τε καὶ τῶν παραπλησίων ἐμπάσμασιν. ταῦτα μὲν γε καὶ χωρὶς λουτροῦ χρήσιμα, ξηρά τε σὺν ἐλαίῳ τῇ γαστρὶ προστριβόμενα. ἐπὶ δὲ τῶν ἀνασάρκων καὶ τοῖς λοιποῖς μέρεσι γυμναζέσθωσάν τε καθ' ὅσον οἷόν τε καὶ ξηροτριβείσθωσαν ἐν ἡλίῳ. καὶ ἡ λοιπὴ δὲ δίαιτα ξηραντικωτέρα παραλαμβανέσθω. ταρίχους οὖν ἐσθιέτωσαν, καὶ νάπυ, καὶ σκόροδα, καὶ τῶν ὀρνέων τὰ ἄγρια καὶ ξηρά. ἐκ λαχάνων, ἀσπάραγον, γιγγίδια, πράσα, σινήπια, καυκαλίδας καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀγρίων. καὶ τῶν ἁλῶν τῶν θηριακῶν, ἢ τοῦ ἰαμβλίχου τοῖς ὄψοις ἐπιμιγνύτωσαν, οἴνῳ τε χρήσθωσαν παλαιῷ λεπτῷ διουρητικῷ. εἰ δὲ παρείη τεθαλασσωμένῳ. ἀπεχόμενοι πλέονος μὲν πόματος παντὸς, ὕδατος δὲ τὸ παράπαν. σὺν πυρετῷ δὲ συνισταμένου τοῦ ὕδρωπος, τῶν μὲν θερμοτέρων καὶ δριμυτέρων ἐδεσμάτων τε καὶ βοηθημάτων ἀφεκτέον, ἐπιμίκτως δὲ τούτοις χρηστέον πρὸς τὸ κατεπεῖγον ἐνισταμένους. ἐπὶ δὲ τοῦ τυμπανίου, τὰ τε καθαρκτικὰ καὶ τὰ τοῦ ὅλου σώματος συντηκτικὰ, περιαιρετέον. ἐκ τῶν διουρητικῶν, τὰ δραστήρια. τοῖς δὲ λεπτύνειν τε καὶ διαφορεῖν τὰ πνεύματα δυναμένοις, ἔσωθέν τε καὶ ἔξωθεν χρηστέον, ἢ σικύας κούφας συνεχῶς κατὰ πάσης γαστρὸς. τοὺς δὲ τὸν ἀσκίτην ἔχοντας, εἰ μὴ τοῖς εἰρημένοις ὑπείξοιεν βοηθήμασιν, ἐπὶ τὴν παρακέντησιν ἀκτέον, οὐδενὶ τῶν ἄλλων ὑδέρων ἁρμόζουσαν.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΔΙΑΒΗΤΟΥ.

Κεφάλ. β.

Ὕδρωπος ἰδέη τοῦ διαβήτεω πάθος αἰτίῃ καὶ διαθέσι, χώρη δὲ μούνη διάφορον, ἔνθα τὸ ὑγρὸν ἐκρέει.

menſura, quotidie ex uino pota, magnopere prodeſt. Infuſis etiam per clyſterem utendum eſt, niſi aluus ſua ſponte liquida egerat: tũnc enim magis reſiccare eam conuenit. Porrò in mulieribus hydropicis etiam peſſo hoc ſubſidititio ad uuluam utendum eſt. Aniſi, cardamomi, cumini, nitri, ariſtolochiæ, fœni græci, pulegij, ficuum internæ partis, ſingulorum pares portiones ſuſino excepta apponantur. Poſthæc etiam naturalibus balneis utendum eſt perſeueranter, & arenæ ingeſtione: ab alijs uerò balneis abſtineant, & ubi lauerint, in balneo utantur inſperſionibus ex nitro, ſale, ſinapi, calce & ſimilibus. Atque hæc quidem etiam citra balneum commoda ſunt, ſi ſicca cum oleo uentri aſfricentur. At in hydrope ſubter cutem, etiam alijs partibus ſe exerceant, quantum eius fieri poteſt, & ſicca frictione in ſole utantur. Sed & reliquus uictus ſiccior aſſumatur. Salſamenta igitur edant, & ſinapi & allium, & ex uolucribus ſylueſtres ac ſiccas. Et ex oleribus aſparagum, gingidium, porrum, ſinapi, caucalidas, & reliqua ſylueſtria, & ſalem theriacum, aut Iamblichij obſonijs aſpergant. Vinoque utantur ueteri, tenui, urinam ciente, &, ſi adſit, mari mixto: ita ut ab omni largiore potu abſtineant, & ab aqua in totum. Si uerò cum febre conſiſtat hydrops, ab omnibus calidioribus & acrioribus edulijs ac auxilijs abſtinendum eſt: uerum mixtim his utendum aduerſus id quod urget inſtando. Cæterum in tympanite hydrope & purgatoria, & quæ totum corpus colliquant tollantur, & quæ efficacius urinam cient. Quæ uerò flatus attenuare & diſcutere poſſunt, intrinſecus & extrinſecus utenda dentur & cucurbitæ leues aſſiduè toti uentri affigantur. Qui uerò hydropem aſciten habent, ſi non relatis ceſſerit auxilijs, ad perpunctionem deducantur, quæ nulli alij hydropi conuenit.

DE CVRATIONE Diabetis.

Caput II.

VItium Diabetem, quod uocant, ſi cauſam & affectum conſideres, hydropis ſpecies eſt: ſola corporis parte, per quam humor exit, differens.

Nam

Nam ascitæ conceptaculũ membrana illa est, quam Græci peritonæō uocāt: neq; humoris exitum habet, sed eodē loco residens, inundat. In Diabete humiditas ab affecto corpore eodē modo fertur, & liquescētia mēbra tabescunt. In renes autē ac uesica ut illac fiat exitus, humores decurrunt. At in aqua intercutē laborantibus, si morbus ad sanitatē inclinat, per hanc uiam humor dilabitur, bona est autē causæ conuulsio, non sola oneris leuatio. Hos autem sitis uehementior discrutiat. Effluens nanque humiditas aridum corpus destituit. In hoc morbo colliquatio per eas rationes submouetur, per quas & aqua intercutem. Ad sitim uero extinguendam magno medici artificio opus est, siquidem in eiusmodi malo hoc cætera tormenta longè superat. Atqui si humorem biberint, urina citatur: quæ insuper & excurrens ea quæ in corpore sunt liquefaciens secum euocat. Remedijs igitur sitim lenientibus opus est. Sitis enim magna uexat, & in explebilis adest potandi auiditas. Neque enim, etiamsi quantumlibet æger biberit, siti mederi potest. Prorsus autem stomacho, unde sitis fons emanat, succurrendum est. Igitur ubi sacro medicamento uentrem solueris, nardum, mastichen, palmulas, cydonia mala cruda superdato. Nempe horum succus cum nardo & roseo unguento ad irrigandum optimè facit: cataplasma uero ex ipsorum carne cum mastiche & palmulis conficitur. Sed cera & nardino unguento hæc benè excipiuntur atq; miscentur aut acaciæ & hypocysthidis succos ad irrigationes & cataplasmata sumito. At ei porio sit & aqua ubi poma decocta sint. Alimentum sit lac, & cum eo cibi, amylũ, alicaq;, & ex his fiant sorbitiones. Vina astringētia exhibeantur, quo uentriculo tenor cōparetur, eadem sint benè diluta, ut alij humores attenuētur ac eluantur. Salsi enim sitim excitant. Vinum uero astringens, simul & refrigerans corpus immutat ac benè temperat.

ἀσκίτῃ μὲν γὰρ δοχεῖον τὸ περιτόναιον. οὐδ' ἐκροήν ἴσχει, ἀλλὰ μίμνον τῇδε πλημμυρεῖ. διαβήτεω δὲ φορὴ μὲν ὑγροῦ ἡ ἀπὸ τοῦ πάσχοντος ἡ ἑωυτῇ καὶ σύντηξις. ἐς δὲ νεφροὺς καὶ κύστιν ἡ ξυνέδοσις τὰ περὶ ἔξοδον φέρει, ἥδε τοῖσι ὑδεριῶσι ἡ ὁδὸς ἐπιγίνεται, ἢν ἐς ἀγαθὸν ἡ νοῦσος τρέπηται. ἀγαθὸν δὲ ἡ λύσις τῆς αἰτίης, καὶ μὴ τοῦ ἄχθεος ἐλαφρίη μοῦνον. δίψος δὲ τουτέοισι μέζον. ἐκρέον γὰρ τὸ ὑγρὸν αὐαίνει. ἔστι δὲ τὰ ἄκεα ἐς τὴν ἐπίσχεσιν τῆς ξυντήξιος τὰ ωὐτὰ τοῖσι ὑδρωψι. ἐς δὲ τὸ δίψος μεγάλης ἰητρείης χρέος. τὸ δὲ γὰρ ἐν τῷ εἴδει ἀλγέων πάντων μέζον, καὶ ἢν πίωσι τὸ ὑγρὸν, περίαλλησις οὐρήσιος. ποτὶ καὶ ἐκθέον λοιπὸν δὲ ξυναπάγει τήκοντα ἐν τῷ σκήνει. φαρμάκων ὧν ἀδίψων χρέος. δίψος γὰρ μέγα ἀκορέη ποτοῦ. ποτὸν γὰρ οὐδ' ὅσον γίγνηται δίψεος ἄκος. πάντη δεῖ τῷ στομάχῳ ἀρήγειν ἔνθα τοῦ δίψεος αἱ πηγαί. ἢν ὦν τῇ ἱερῇ καθάρῃς, ἐπιθήμασι χρέο, νάρδῳ, μαστίχῃ, φοίνιξι, μήλοισι κυδωνίοισι ὠμοῖσι. τῶν δὲ ὁ χυμὸς μὲν ξὺν νάρδῳ καὶ ῥοδίνῳ ἄριστον ἐς τέγξιν. ἐπίπλασμα δὲ ἡ σὰρξ αὐτέων ξὺν μαστίχῃσι καὶ φοίνιξι. ἐν κηρῷ δὲ καὶ νάρδῳ τῷ μύρῳ ἡ τουτέων μίξις ἀγαθή ἢ οἱ χυλοὶ ἀκακίης τε καὶ ὑποκυστίδος, ἔς τε τὰς τέγξιας, καὶ ἐς τὰ ἐπιπλάσματα. ἀτὰρ καὶ ὕδωρ τὸ ποτὸν, σὺν τῇσι ὀπώρῃσι ἑψέσθω. τροφαὶ δὲ καὶ γάλα καὶ ξὺν τῷδε σιτία, ἄμυλοι, χόνδροι, ῥοφήματα, οἶνοι στύφοντες ἐς τὸν τοῦ στομάχου τόνον, ἀκρητέστεροι μᾶλλον, ἐς τὴν τῶν ἄλλων χυμῶν ἐξηπέρωσίν τε καὶ διάνιψιν.

ἁλμωδέ-

ἀλμυρώδεσι γὰρ δίψος. οἶνος δὲ σύμφωνος αἷμα καὶ ψυχῶν μεταβολῇ τε καὶ εὐκρασίῃ ἐς δύναμιν δὲ κἢν οἶνος γλυκὺς ὁκοῖος αἷμα ἔῃ ἐστὶν αὐτοῦ γεννᾶν. φάρμακα ποικίλα τὰ ὠυτά, ἡ διὰ τῶν θηρείων ἢ τοῦ μιθριδάτεω, ἢ διὰ τῶν ὀπωρέων, τάτε ἄλλα ὁκόσα ὑδρώπος ὀνηϊστά, ἀτὰρ καὶ ἡ ξύμπασα διαίτα καὶ ὁ βίος ὠυτός.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΛΙΘΙΑ-σεως καὶ ἑλκώσεως νεφρῶν.

Κεφάλ. γ.

Ἀμφὶ μὲν φλεγμασίης καὶ αἱμορραγίης καὶ ὁκόσα ὀξέως ἀπὸ νεφρῶν κτείνει, ἐν τοῖσι ὀξέσι γεγράφαται. ἀμφὶ δὲ ἑλκώσιος ἠδὲ λίθων γενέσιος, ὁκόσα τὰ πολλὰ ξυναποθνήσκει πρεσβύτῃσι, μάλιστα νῦν γράφω, ἄγχιστα μὲν ἐς ἄκεσιν· εἰ δὲ μή, οἷσι ὅγε παρηγορήσεται. λίθων μὲν ὦν δυσφυὴ γένναν ἐς ἄγονον τρέψαι ἀδύνατον. ῥηΐτερον. μὲν γὰρ μήτρην ἄτοκον θέμεναι, ἢ νεφροὺς λιθιῶντας ἀλίθους. ἐς διέξοδον ὅκως ἐξηγεῖν χρή. ἢν ὦν ἐν ἕδρῃ ἵζωσι οἱ λίθοι, τὰ ἄκεα φράσω. κάρτα γὰρ ὀδυνέονται, ποτὶ καὶ ἐξέθανον στρόφοισι καὶ εἰλέῳ κώλου, καὶ ἰσχουρίῃ. ξυναφέα γὰρ ἀλλήλοισι νεφροί τε καὶ κῶλον. ἢν γὰρ λίθων ἐνστάσιες ἔωσι, ἐπὶ δὲ τοῖσι ἰσχουρίῃ τε καὶ στρόφῳ, τὴν ἐπὶ τοῦ σφυροῦ τάμνειν φλέβα τὴν κατ᾽ ἴξιν τοῦ νεφροῦ. αἱ γὰρ τοῦ αἵματος ἀπὸ νεφρῶν ἐκροίαι ἀνιᾶσι τῶν λίθων τὰς σφύξιας. φλεγμονὴ γὰρ δήσασα ἴσχει τὰ πάντα. φλεγμονῆς δὲ κενεαγγείη λύσις.

Ad uires autem instaurandas uinum etiam dulce, qualis est sanguis, optimè facit, sanguinem enim procreat. Medicamenta ex uarijs composita eadem sunto, quod ex uiperis constat & Mithridaticum, aut ex pomis confectum: & alia, quotcunque hydropi subsidio sunt. Quin etiam uniuersa uictus ratio ac uita eadem instituatur.

DE CALCVLI RENVM atque ulceris curatione.

Caput III.

DE inflamatione & sanguinis effluuio & alijs renum uitijs, quotquot celeriter enecant, in libris de morbis acutis cōprehensum est, sed de ulceribus, & calculorum creatione, quæ plerunq; senibus cōmoriūtur, in præsentia maximè scribimus, quam proximè poterimus ad salutem acquirendā collimantes; sin minus eā assequi ualerimus, at saltem ut mali acerbitas leniatur enitemur. Nempe ut innata calculorum fœcunditas ad sterilitatem commutetur, fieri non potest. Facilius enim uterum concipiendo fœtui inhabilem quis reddat, quam calculis generandis aptos renes, à calculorum generatione prohibeat. Quapropter ad transitum calculis expediendum uteunque opem ferre decet. Igitur si summam sedem occupant, auxilia monstrabo. Nam uehementer dolent. Interdum etiam torminibus & laxioris intestini uolulo, & urinæ retentu consumti sunt. Renes enim & laxius intestinum sese contingunt. Itaque si calculi urgeant, præterea non feratur urina & intestina torqueantur, uenam malleoli, quæ rectā affecto reni opposita sit, incidito. Nam sanguinis è renibus effusiones calculorū astrictiones relaxant, quoniā phlegmone ceu uinculo astricta occupat omnia. Vasculorū autē inanitio phlegmonē soluit.

Lumbos quoque, ubi renum sedes est, madefacito, sed in oleum, seu uetus seu recens sit rutam inijcito. Vrinæ autem eliciendæ conuenit anethi coma, rosmarinus, aut sampsuchus, amaracusúe. Aqua uero ubi hæc incocta sint, locum affectum perfundito. Parum enim inunctiones facerent. Veruntamen his etiam fouere oportet, bubulis uesicis chamæmelino oleo repletis, cataplasmatum ad hunc morbum materia cum farinis eadem esto. Nonnunquam & sicca cucurbitula calculorum uexationem sustulit: optimum quoque fuerit, si super inflammatione scarificaueris. Cæterum si hæc te faciente adhuc remanent calculi, in oleum hominem demittito. Id enim simul omnia præstat. Nam tepor relaxat, & quodammodo lentorem affert. Acrimonia uero ad excernendi promptitudinem irritat. Hæc utique ad calculorum exitum faciunt, ipsosque prouocant. Inter simplicia uero medicamenta radices hæ potui dandæ sunt: phu, mei, asari. Herbæ autem, betonica, trissago ue, aut petroselinum, aut sium. Inter uaria ea unguenta deligito, quæcunque constant ex nardo, casia, myrrha, cinnamomo. Dueendæ cicatrici sinapi auxiliabitur, & ab igne crustæ, & epithemata quæ supra diximus. At uictus ratio, & inunctio, & nauigatio, & in mari uitæ traductio, hæc omnia renũ morbis subueniunt.

DE RENVM AC VEsicæ affectionibus.

Caput IIII.

Paulus Ægineta lib. 3. capit. 45. Ordinem hunc docendi perfequi nos cogit morborum cognatio. Commune enim est colicis & lapidem in renibus habentibus, ut & ab initio, aluus sit adstricta, & uehementer doleant, &

τέγγειν τε τὰς ψύας ἔνθα τῶν νεφρῶν ἡ χώρη. λίπας δὲ παλαιὸν ἢ τὸ νέον ῥύτην ἴσχετ. οὐρητικὸν δὲ καὶ ἀνήθου ἡ κόμη καὶ λιβανωτὶς ἢ σάμψυχον. τοῖς δὲ χρὴ ὅκως ὕδωρ καταιονέειν. σμικρὸν γὰρ αἱ χρήσιες. ἀτὰρ καὶ τοῖς δὲ πονέειν. βοείῃσι κύστεσι ἐγχέοντα ἔλαιον ἀνθέμιδος, ἐπιπλασμάτων νῦν ὕλη ξὺν τοῖσι ἀλεύρισι ἡ αὐτή. ἔλυσε καὶ σικύη κούφη κοτὲ τῶν λίθων τὴν ἔνστασιν. ἄριστον δὲ κὴν ἐπὶ φλεγμασίης χαράσσης. ἢν δὲ τάδε σοὶ ποιέοντι ἔτι μίμνωσι οἱ λίθοι, ἐς ἔλαιον τὸν ἄνθρωπον καθιέναι. τὸ γάρ τοι ἅμα πάντα ποιέει. ἀλέη μὲν χαλᾷ. πῆ δὲ ἐγγλισχραίνει τὸ δριμὺ δὲ ἐς προθυμίην δάκνει. τὰ δὲ μὲν τοι ἔξοδα λίθων καὶ σφῶν προκλήσιες, πίνειν δὲ φαρμάκων τῶν ἁπλῶν μὲν ῥίζας, φοῦ, μεῖον, ἄσαρον. βοτάνας δὲ τὴν πριονίτην ἢ πετρόσελι, ἢ σίον, ποικίλων δὲ μύρα μὲν ὁκόσα ἐκ νάρδου, κασίην, σμύρναν, κινάμωμον. ἀπαλῶς δὲ σίνηπι καὶ ἐκ πυρὸς ἐσχάραι καὶ ἐπιθήματα, ἃ πρόσθεν μοι λέλεκται. δίαιτα δὲ καὶ ἀλεῖψιες, καὶ πλόος καὶ ἡ ἐν θαλάσσῃ βιοτὴ ἅπαντα τοῖσι ἐπὶ νεφρῶν ἐστιν ἄκεα.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ἐν κύστει παθῶν.

Κεφαλ. δ.

Π. αἰγ. βιβ. γ. κεφ. με. Τὴν τάξιν τῆς διδασκαλίας ἡμᾶς ἀναγκάζει παρεξιέναι τῶν νοσημάτων ἡ συγγένεια. κοινὸν γάρ ἐστι κωλικῶν τε καὶ τῶν λίθων ἐχόντων ἐν τῷ νεφρῷ τό, τε κατ' ἀρχὰς ἐπέχεσθαι τὴν γαστέρα καὶ σφοδρῶς ὀδυνᾶσθαι καὶ

ἀνορεκ-

ἀνορεκτεῖν καὶ ἀπεπτεῖν, καὶ στροφεῖσθαι. ἴδιον δὲ τὸ, τοῖς μὲν κωλικοῖς ἐπιτεταμένα ταῦτα πάντα μᾶλλον γίνεσθαι. τοῖς δὲ νεφριτικοῖς, ἧσσον. καὶ τοῖς μὲν κωλικοῖς κατὰ τὴν δεξιὰν λαγόνα μᾶλλον εἶναι ὀδύνην τὴν καὶ ἀνιέναι μέχρι στομάχου, καὶ ἥπατος καὶ σπληνός, καὶ τὴν κόπρον ἐπέχεσθαι παντελῶς, ὥστε μήτε φύσας διεξιέναι. ὅτε δὲ πρὸς ἀνάγκην ἐκκρίνωσιν, φυσώδη αὐτὴν εἶναι, βολβίτῳ παραπλησίως. καί ποτε καὶ ὑαλῶδες ἐκκρίνεσθαι φλέγμα. καὶ τὸ οὖρον πλεῖον καὶ φλεγματῶδες ἐκδίδοσθαι. τοῖς δὲ νεφριτικοῖς, τὴν μὲν ὀδύνην κατ' αὐτῶν τῶν νεφρῶν ἐστηρίχθαι βαρεῖαν. δίκην σκόλοπος ἐμπεπαρμένου, τόν τε κατ' ἰθὺ δίδυμον ὀδυνᾶσθαι, καὶ νάρκη γίνεται μηροῦ τοῦ κατ' ἴξιν. ἐκκρίνει τε καὶ αὐτομάτως μὲν κατὰ τὸ σπάνιον, πάντως δὲ ἐπὶ κλίσμασι, τὴν κοιλίαν, φύσας τε καὶ κόπρον χολωδέστερον. τὰ δὲ οὖρα ὀλίγα καὶ ψαμμώδη μᾶλλον ἐκδίδοσθαι, καὶ στύφεσθαι τὸν οὐρητικὸν πόρον. ταῦτα τῶν ἐν τοῖς νεφροῖς λίθων τεκμήρια, τελείοις μᾶλλον ἀνδράσι γινόμενα. ἡ δὲ κατὰ κύστιν τῶν λίθων πῆξις, παιδίοις μᾶλλον γίνεσθαι φιλεῖ. σημεῖα δὲ καὶ τούτων ἄπεπτόν τε καὶ ὑπόλευκον οὖρον μετὰ ψαμμώδους ὑποστάσεως. κνῶνται συνεχῶς καὶ ψηλαφῶσι τὸ αἰδοῖον καὶ ἐντείνουσι, καὶ συνεχῶς εἰς οὖρον ἐπείγονται, καὶ στραγγουροῦσιν. ὑλικὸν μὲν οὖν αἴτιον τῆς τῶν λίθων γενέσεώς ἐστιν, παχὺς καὶ γεώδης χυμός. ποιητικὸν δὲ πυρώδης θερμασία τῶν νεφρῶν ἢ τῆς κύστεως. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν νεφρῶν, τοῖς θρύπτουσι τοὺς λίθους καὶ τέμνουσι χρῆσθαι φαρμάκοις, ἄνευ τοῦ θερμαίνειν ἐπιφανῶς, τοιαῦτα δ' εἰσίν, αἵ τε τῶν βασιλικῶν ἀσπαράγων ῥίζαι καὶ τοῦ βάτου. καὶ ὕαλός τε κεκαυμένος καὶ ἀγρώστεως ῥίζα καὶ ἀδίαντον καὶ βδέλλιον, δάφνης τε τῆς ῥίζης ὁ φλοιός, καὶ ἀλθαίας τὸ σπέρμα, καὶ τὸ ἐρεβίνθων οἱ μέλανες κριοί, οἵ τε τῶν σπόγγων λίθοι, καὶ τὸ σκιλλητικὸν ὄξος, καὶ φοῦ. καὶ μῆον, καὶ ἄσαρον καὶ καρπήσια καὶ σαξίφραγες. τὸ δὲ σίον καὶ ἐσθιόμενον καὶ πινόμενον, σκολύμου τε ῥίζα, καὶ ἐρύσιμον, καὶ πριονῖτις. λουτροῖς δὲ συνεχῶς χρήσθωσαν. καὶ μετὰ τὸ λουτρὸν εὐθὺς τινὰ τῶν εἰρημένων πινέτωσαν. ἐμβροχαῖς τε καὶ καταπλάσμασι καὶ πυρίαις, καὶ ἐγκαθίσμασι, τοῖς χαλαστικοῖς τε καὶ παρηγοροῦσι χρηστέον ἐκ τῶν κωλικῶν αὐτὰ μεταφέροντες. σύνθετα δὲ πόματα. πηγάνου ἀγρίου, καὶ μαλάχης ἀγρίας καὶ σελίνου τὰς ῥίζας ἑψήσας μετ' οἴνου,

cibum fastidiant & non concoquant, & tormina habeant. Proprium uerò colicis quidem ut hæc omnia magis intenta fiant, nephriticis uerò minus: & quod colicis circa dexteram lateris mollitudinem magis sint dolores & ascendant ad stomachum usque, & hepar ac splenem: & quod stercus penitus sit suppressum, ut neque flatus penetrent, & si ad necessitatem ipsum excernant, quod flatuosum sit, similiter uelut bubulum, & quod aliquando pituita uitreo excernatur, & urina copiosior ac pituitosa reddatur. Nephriticis autem dolor circa ipsos renes firmatus est grauis instar pali impacti, & testem è directo dolent, & torpor femoris è directo fit, raroque sua sponte aluus excernit, omnino autem infusis per clysterem immissis, flatus & stercus biliosus; urinæ uero paucæ & arenosæ magis redduntur, & meatus urinarius est astrictus. Hæc sunt calculorum in renibus signa quæ in uiris perfectis magis fiunt, at calculorum in uesica coactio, pueris magis fieri solet. Notæ horum sunt cruda & subalbida urina cum arenosa subsidentia, Fricant assiduè & contrectant pudendum & arrigunt & assiduè ad urinam reddendam urgentur, & urinæ stillicidium habent. Materialis igitur calculorum generationis causa est crassus ac terreus humor, efficiens uerò feruida renum aut uesicæ caliditas. Cæterum ad renes atterentibus calculos & secantibus medicamentis utendum est absque hoc ut manifestè calefaciant. Talia autem sunt asparagorum regiorum radix, & rubi radix; & nitrum ustum & graminis radix, & adiantum & bdellium, radicis lauri cortex, althææ semen, ciner nigrum arietinum, lapides spongiarum, acetum scilliticum, phu, meon, asarum, carpesia, saxifraga, sion & comestum & potum, cardui radix, erysimon, & prionitis. Balneis etiam assiduè utantur & post balneum statim aliqua ex relatis bibant, irrigationibus quoque & cataplasmatis & fomentis ac insessibus laxatorijs ac mitigatorijs utendum est ex colicis ipsa transferendo. Compositæ potiones sunt. Rutæ syluestris, maluæ syluestris, & apij radices, concoquito in uino & ex-

& expreſſum liquorem aqua temperato, & cyathos duos bibendos dato. Inſperſile uerò hoc eſt: fructus balſami, lapidis ſpongiarum, pulegij ſicci, ſeminis maluæ agreſtis, ſingulorum æquas portiónes contundito & cochleárium unum cum uini diluti cyathis duobus dato. Sed & ſiccatus ſanguis hircinus, & cicadæ ſiccæ ſine alis & pedibus, & lapis Iudaicus ſiue tecolithos ex uino mulſo, in calido balnei ſolio dentur, & quæ ex ipſis parantur compoſita medicamenta, & poſca nephritica & condita ad hoc compoſita. Quin & troglodytes laudatiſſimum auxilium exiſtit, eſt autem auicula ſiue paſſerculus omnium uolucrium minimus, ſolo regulo excepto. Nam ut paruus ſit, illo tamen ſolò maior eſt & ipſi ſimilis, colore inter cinereum & cum uirore pallidum tenui roſtro præditus in parietibus maximè ac ſepibus degens. Hic totus ſale ſeruatus, & crudus aſſiduè comeſtus, & calculos natos per urinam expellit, & de cætero generari uetat. Sed & uſti totius uinentis una cum pennis cinis, totus per ſe, & cum pipere, & folio modico ex uino mulſo potus idem efficere ſolet. Cæterum ad dolorum acumen & uigilias antidotus, ſotira, & philonis bona ſunt pharmaca. Venæ quoque ſectio adhibita, ſæpe dolorem leuat uelocem lapidis excretionem faciens. Præſeruantia uerò à calculi generatione ſint primum boni ſucci & moderatus cibus & exercitia, deinde à leguminum omnis generis, & à frumentaceorum aſſiduo uſu prohibeantur, & à caſeo & lacte & obſonijs quæ ex ipſo parantur. A uino item nigro & carnium multitudine & in ſumma ab omnibus craſſi ſucci cibis abſtineant & à ualdè calidis & acribus hydrogaris inquam, ac conditis, & ſimilibus. Hæc enim non ſolum nondum generatos lapides concreſcere prohibent, ſed etiam jam generatos atterere & excernere ſolent. Bibant autem acetum mulſum cum aliquo ex ſimplicioribus urinam cientibus, adianti, apij graminis decocto: & poſt balneum jejuni, ante uinum, aquam temperatam bibant, & in medio prandio frigidam, inſuper ſorbeant, ſi nihil prohibeat. Si uitiatorum humorum copiam ſimul ſentiant per uenæ ſectionem aut purgationem euacuentur. Omniũ uerò optimũ eſt ad præſeruandos calculos poſt

καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας, ὕδατι κεράσας δίδου κοχλιάριον β. καταπλαστὸν δὲ τοῦτο. βαλσάμου καρποῦ, λίθου τοῦ ἐν τοῖς σπόγγοις, γλήχωνος ξηρᾶς, μαλάχης ἀγρίας τοῦ σπέρματος ἴσα κόψας, δίδου κοχλιάριον, μετ' οἴνου κεκραμένου κοχλιαρίων β. καὶ τὸ ξηρανθὲν δὲ τράγειον αἷμα, καὶ οἱ τέττιγες ξηροὶ χωρὶς τῶν πτερῶν καὶ τῶν ποδῶν, καὶ οἱ τηκόλιθοι, δι' οἰνομέλιτος ἐν τῇ τοῦ λουτροῦ θερμῇ δεξαμενῇ διδόσθωσαν, καὶ τὰ δι' αὐτῶν σκευαζόμενα σύνθετα φάρμακα. ἥτε νεφριτικὴ φοῦσκα, καὶ τὰ πρὸς τοῦτο συντιθέμενα κονδῖτα. καὶ ὁ τρωγλοδύτης δὲ τῶν ἄγαν ἐπαινουμένων ὑπάρχει βοηθημάτων. ἔστι δὲ στρουθίων ἁπάντων τῶν ὀρνέων τὸ σμικρότατον. πλὴν τοῦ λογγομένου βασιλίσκου, μικρὸν γὰρ ἐκείνου μόνου μεῖζόν ἐστιν, καὶ προσεοικὸς αὐτῷ χρόαν μεταξὺ τέφρου καὶ χλωροῦ, λεπτόραμφον ἐν τοίχοις μάλιστα καὶ φραγμοῖς διαιτώμενον. ὃ ταριχευθὲν ὅλον, ὠμόν τε συνεχῶς ἐσθιόμενον τούς τε γεγονότας λίθους ἐξουρηθῆναι ποιεῖ καὶ τοῦ λοιποῦ γεννᾶσθαι κωλύει. καὶ καυθέντος δὲ τούτου ὅλου σὺν τοῖς πτεροῖς ζῶντος, ἡ τέφρα πᾶσα καθ' ἑαυτήν τε, καὶ μετὰ πεπέρεως καὶ φύλλου συμμέτρου δι' ἀκρατομέλιτος πινομένη, τὸ αὐτὸ πέφυκεν δρᾶν. πρὸς δὲ τὴν ὀξύτητα τῶν ὀδυνῶν, καὶ τὴν ἀγρυπνίαν, ἥτε σώτειρα, καὶ ἡ φίλωνος, ἀγαθὰ φάρμακα. καὶ φλεβοτομία δὲ παραληφθεῖσα, τὴν ὀδύνην πολλάκις ἐξεκούφιζε, ταχεῖαν τοῦ λίθου ποιουμένη τὴν ἔκκρισιν. προφυλακτικὰ δὲ τῆς τῶν λίθων γενέσεως ἔστω, πρῶτον μέν, εὔχυμός τε καὶ σύμμετρος τροφή, καὶ γυμνασία, ὀσπρίων τε παντοίων καὶ τῶν σιτωδῶν τῆς συνεχοῦς χρήσεως. τυροῦ τε καὶ γάλακτος, καὶ τῶν δι' αὐτοῦ σκευαζομένων ὄψων, οἴνου τε μέλανος καὶ κρεῶν πλήθους, καὶ πάντων ἁπλῶς τῶν παχυχύμων ἀποχή. καὶ τῶν ἄγαν θερμῶν καὶ δριμέων, ὑδρογάρων φημὶ καὶ κονδίτων, καὶ τῶν παραπλησίων. καὶ γὰρ ταῦτα οὐ μόνον τοὺς μήπω γενομένους λίθους κωλύει συστῆναι. ἀλλὰ καὶ τοὺς ἤδη γεγονότας θρύπτειν, ἢ ἐκκρίνειν πέφυκε. πινέτωσαν δὲ τὸ ὀξύμελι μετά τινος τῶν ἁπλουστέρων διουρητικῶν, ἀδιάντου, σελίνου, ἀγρώστεως ἀφεψήματος, καὶ μετὰ βαλανεῖον νήστεις πρὸ τοῦ οἴνου εὔκρατον ὕδωρ πινέτωσαν. καὶ τῷ μέσῳ τοῦ ἀρίστου ψυχρὸν ἐπιρροφείτωσαν, εἰ μή τι κωλύει. πλῆθός τε κακοχυμίας συναισθανόμενοι, διὰ φλεβοτομίας ἢ καθάρσεως κενούσθωσαν. πάντων δὲ κάλλιστον εἰς προφυλακὴν λίθων, τὸ

μετὰ

μετὰ βαλανεῖον, πρὶν οἴνου ἢ τροφῆς ἑτέρας λαβεῖν, ὕδωρ εὔκρατον πίνειν. καὶ οὖν ἐν κύστει δὲ λίθους τοὺς τῶν παιδίων τοῖς ἰσχυροτέροις καρτερώτερον βοηθήμασιν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐκλέγων αὐτά. ὑπεραυξηθέντος δὲ τοῦ λίθου ἢ καὶ τὸν τράχηλον ἐμφραχθέντος τῆς κύστεως, τῷ διὰ σειρισμῶν καθετηρισμῷ, ἢ καὶ τῇ λιθοτομίᾳ ὡς ἐν τοῖς χειρουργουμένοις εἰρήσεται, χρηστέον.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΓΟνοῤῥοίης.

Κεφάλ. ε.

Καὶ τοῦ ἀτερπέος τοῦ πάθεος εἵνεκεν, καὶ τοῦ κατὰ σύντηξιν κινδυνώδεος, καὶ τοῦ ἐς διάδεξιν γένεος χρείης, λύειν. χρὴ μὴ βραδέως τὴν γονόῤῥοιαν, πάντων κακῶν ἐοῦσαν αἰτίην. πρώτιστα μὲν ὦν ὅκως ῥεῦμα κοινὸν ἰῆσθαι σύψεσι τῶν ἀμφὶ τὴν κύστιν καὶ τὴν ῥοίην τῶν χωρίων, καὶ ἐμψύξεσι ψυῶν, λαγόνος, αἰδοίων διδύμων, ὅκως μὴ ῥέῃ ἐς πολλὴν ἡ γονή. εἶτα αὖθις ἀλείφειν τὸ πᾶν, ἐς τὸ τὰς ἀφόδους ξηραίνειν. σύψεσι μὲν ὦν καὶ τέγξεσι, ἔριον μὲν, τὸ ἀπὸ τοῦ οἴσος. ξὺν τοῖς λύμασι. λύπας δὲ τὸ ῥόδινον μύρον, ἢ τὸ διὰ τοῦ οἰνάνθης ξὺν οἴνῳ λευκῷ εὐώδεϊ, ἐκ προσαγωγῆς δὲ ἀλεαίνοντα λίπας τὸ κοινὸν, καὶ μελίλωτον ἐκζεσθὲν σὺν αὐτῷ καὶ σάμψυχον καὶ λιβανωτὸν, ἢ κόνυζα, ἄριστον καὶ ἀνήθου κόμη, καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ ῥυτή. τοῖς δὲ ἐς τὰ ἐπιπλάσματα χρέο, κριθῶν καὶ ὀρόβων ἀλεύροισι καὶ ἐρυσίμου τοῦ σπέρματος. καὶ νίτρον. μέλι δὲ ἐς τὴν ἁπάντων ξύμπνοιαν καὶ ξυνάφειαν. τοιάδε καὶ ἐπιπλάσματα, ὁκόσα φοινίσσει, καὶ ἰόνθους ἐγείρει, καὶ τὸ ῥεῦμα παροχετεύει, καὶ ἀλεαίνει τὰ χωρία. τοιόνδε

balneum, priusquam uinum aut alium cibum capiant, aquam temperatam bibere. Porrò uesicæ calculos in pueris, fortioribus auxilijs conficies, quæ ex relatis deliges. Nimium uerò aucto lapide, aut etiam iuxta uesicæ collum obturato, catheteris instrumento, aut etiam lapidis exsectione utendum est, uelut in Chirurgia dicetur.

CVRATIO PROFLVuij feminis.

Caput V.

Gonorrhæa, id est, feminis profluuium, quæ malorum omnium causa est, haud cunctanter soluenda est, tum propter morbi turpitudinem tum propter colliquationis periculum, tum propter successorum liberorum procreationis necessitatem. Ac primum quidem, quemadmodum communis fluxus, sananda est medicamentis adstringentibus partes uesicæ & fluentibus locis propinquas, atque refrigerantibus lumbos, ilia, pudenda, testiculos, ne diu genitura diffluat. Deinde rursus uniuersum corpus calefaciendum, ut excrementa siccentur. Adstringunt igitur & irrigant, ab oue succida lana & unguinosum rosaceum unguentum, aut œnanthinum cum albo uino odorato: sed sensim calorem excitando, oleum commune & melilotum cum eo feruefactum & sampsuchum, & libanotum aut conyza. Optima est & anethi coma & multò magis ruta. His autem ad cataplasmata utitor, ordei & erui farinis & irionis seminis. Nitrum quoque, mel uerò ad omnium conspirationem & connexionem. Talia etiam sunt cataplasmata, quæcunque rubefaciunt, & ionthos, id est, postulas cient, & fluxionē deriuant & locos tepefaciunt. Tale est cata-

cataplasma uiride et quod ex lauri fructu conficitur. Castoreum quoque frequenter bibendum & de radice halicaccabi quantum drachma pondo pendet & menthæ decoctum. Ex uariis medicamentis quod ex pipere gemino conficitur, Symphonis item & Philonis antidotum optimum: & quod ex fera, quæ sinchus appellatur ad potionem paratur pharmacum, & Byssini antidotum, & quod ex serpentibus uiperis conficitur. Vniuersum autem uictus rationi tribuendum: concedendum, & credendum est: exercitationibus, & ambulationibus, & gestationibus. Hæc enim habitum ad calorem conuertunt, quo affectui est opus. Quod si temperans sit rerum uenerearum, & frigida lauetur, spes est fore ut homo celerrimè uirilem habitum induat.

CVRATIO LABORANTium stomachi uitio.

Caput VI.

IN aliis morbis post curationem diæta ad uires & robur corporis, bona concoctio est: stomachi affectibus laborantibus solis hæc uitiosa est. Quonam igitur hæc comparetur, dicam. Nam gestationum, deambulationum, exercitationum, declamationum, & alimentorum concoctionem adiuuantium quod satis est, prodest quidem ad debellandum stomachi cibos fastidientis uitium: sed id concoquendi longam imbecillitatem tollere non potest, nec maciem corporis in corpulentiam conuertere: multo uero magis proficiat ægrotantibus, si gratificetur, & puriter omnia faciat ac cupiditatibus eorum indulgeat medicus in rebus quæ non magnopere lædunt. Est enim id optimum

τὸ χλωρὸν ἐπίπλασμα, καὶ τὸ διὰ τοῦ καρποῦ τῆς δάφνης. πιπίσκειν δὲ καὶ τοῦ καστορίου συχνὸν, καὶ τῆς ῥίζης τοῦ ἁλικακάβου ὁκόσον δραχμῆς ὁλκῆς, καὶ τοῦ ἡδυόσμου τὸ ἕψημα. ποικίλων δὲ τὸ διὰ τῶν δύο πεπερέων, ἢ συμφώνιος, ἢ φίλωνος ἄριστον, καὶ διὰ τοῦ σύγκου θηρίου φάρμακον ποτὸν καὶ ἡ τοῦ Βυσίνου, καὶ ἡ διὰ τῶν ἐχιδνῶν τῶν ἑρπετῶν. τὰ ξύμπαντα δὲ διαίτῃ διδόναι, ἐπιτρέπειν τε καὶ πιστεύειν χρὴ καὶ γυμνασίοις καὶ περιπάτοισι καὶ αἰώρῃσι. τάδε γὰρ τὴν ἕξιν ἐς θερμασίην τρέπει, ὅπερ ἐστὶ τῷ πάθεϊ χρέος. εἰ δὲ καὶ σώφρων ἔοι ἐπὶ τοῖσι ἀφροδισίοισι, καὶ λοῦοιτο ψυχρῷ, ἐλπὶς ὡς ὤκιστα ἀνδρωθῆναι τὸν ἄνθρωπον.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΤΟμαχικῶν.

Κεφάλ. 5.

Ἢν τοῖσι ἄλλοισι πάθεσι μετὰ τὴν θεραπείην δίαιτα, ἐς ἰσχὺν καὶ κράτος τοῦ σώματος εὐπεψίη ἀγαθή. στομαχικοῖσι δὲ μούνοις ἥδε γίγνεται πλημμελής. ὅκως ὧν αὕτη γίγνοιτο φράσω. ἱκανὴ γὰρ αἰώρη, περίπατοι, γυμνασίη, φωνασκίη, τροφαὶ ἐς πέψιν ἀγαθαὶ ἀναμαχέσασθαι τὴν τοῦ στομάχου κακοσιτίην, ἀδυνάτου δὲ τάδε καὶ ἀπεψίην λῦσαι μακρὴν, καὶ τὴν σκελετείην τοῦ σκήνεος ἔνογκον σάρκας ποιῆσαι. πολλὸν δὲ μέζον ἐπὶ τούτων ἔσω αἱ τοῖσι κάμνουσι χάριτες καὶ τὸ καθαρῶς ἅπαν δρᾶν, καὶ τοῖσι ἐπιθυμίῃσι ἐπεάδειν τὸν ἰητρὸν, μὴ μεγάλα βλάπτοντα. ἄριστον γὰρ τόδε

ἢν μὴ κάρτα ὠφελεόντων ὄρεξις ἥκῃ. φάρμακα δὲ ποτὰ, χυλοὶ, ἀψίνθιον καὶ νάρδος τὸ μύρον, καὶ ἡ διὰ τῶν θηρίων καὶ τοῦ ἐν πέτραις ὁ καρπὸς. καὶ ζιγγιβέρεος, καὶ πεπέρεος, καὶ σεσέλιος. ταῦτα δὲ ἐπὶ πέψει, καὶ κατὰ τοῦ στέρνου ἐς σύψιν ἐπίθημα, νάρδοι, μαστίχαι, ἀλόαι, ἀκακίαι, καὶ μήλων κυδωνίων ὁ χυλὸς· καὶ αὗται δὲ τῶν μήλων αἱ σάρκες ἀμφιθλασθεῖσαι ξὺν φοίνιξι ἐπίθημα σύφον. ἀτὰρ καὶ τἄλλα ὁκόσα μοι ἐς διαβήτεω γεγράφαται ἐς δίψεος ἄκος. τὰ αὐτὰ γὰρ καὶ τοῖσι δίψος γίγνεται, ὁ δὲ τόνος τοῦ στομάχου ἄδιψον στομαχικοῖσι.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΚΟΙΛΙΑΚΩΝ.

Κεφάλ. ζ.

ἴσως ἀκρατής. ἴσως ἄτρεπτος.

Ἢν τῶν σιτίων * ἀκρισίης ἡ κοιλίη ἔῃ, διαῤῥέῃ δὲ ἡ τροφὴ ἄπεπτος * ὠμὴ καὶ μηδὲν εἰς τὸν ὄγκον ἀνίῃ, κοιλιακοὺς τοὺς δὲ κικλήσκομεν. ψύχει μὲν ἐμφύτῳ τῷ τῆς ἐς πέψιν θερμασίης, ἀτονίῃ δὲ τῆς ἐς ἀνάδοσιν δυνάμιος. χρὴ ὦν τὴν κοιλίην πρώτιστα μὲν πόνων ἀνιέναι, ἠρεμίῃ, καὶ ἀποσιτίῃ. ὧδε γὰρ παλινδρομέουσι αἱ δυνάμιες. ἢν δὲ καὶ πλήθεος τῶν ἐν τῷ στομάχῳ φαντασίη ἔῃ, νήστεσι, ἐμέτοισι χρέεσθαι ἀφ' ὕδατος ἢ μελικρήτου. τὴν κοιλίην δὲ σκέπειν καὶ τέγγειν ἐς σύψιν ἐρίοισι μὲν τοῖς ἐξ οἶος πιναροῖσι. λιπαρῷ δὲ ῥοδίνῳ μύρῳ. ἢ τῷ διὰ τῆς οἰνάνθης. ἢ μηλίνῳ. ἄριστον κὴν ἀπὸ τοῦ σχοίνου, καὶ ὑποκυστίδι, ἢ ὀμφακίῳ. ξὺν τοῖσδε

nisi rerum ualde juuantium appetitu moueantur. Medicamenta potui danda sunt, succi, absinthium, nardinum unguentum, theriaca, petroselini fructus & zingiberis & piperis & seselios. Hæc ad concoctionem ualent, etiam pectori ad adstringendum imposita, nardi, mastichæ, aloæ, acaciæ, & malorum cydoniorum succus. Ipsæ quoque malorum carnes contusæ cum palmulis epithema est astringens. Quin etiam alia quæcunque in diabete ad sitis sedationem mihi commemorata sunt. Eadem enim & his & illis sitim prouocant: tametsi stomachicis constitutio stomachi siticulosa minimè fit.

CVRATIO COELIACORUM, id est, uentriculo laborantiũ.

Caput VII.

SI uentriculus digerendorum ciborum impotens fuerit, diffluat autem alimentum non coctum, non mutatum, crudum, nihilque ad corporis molem transeat, cœliacos hos appellamus, refrigerato nimirum intus innato calore, quo minus coquat, & uiribus quæ distribuunt alimenta debilitatis. Ventriculus igitur primum quiete & inedia labores remittat oportet. Ita enim eò uires recurrunt. Si uerò multitudo eorum quæ stomachus acceperit subesse uideatur, jejunis, nauseis ex aqua uel mulsa utendum est. Ventriculus autem contegendus, & ut adstringatur, rigandus lanis ab oue succidis, ac unguinoso rosaceo unguẽto, aut œnanthino aut melino. Optimum quoq; si & lentiscino, hypocystide, etiam aut omphacio. Cum his etiam cataplas-

cataplasmata superdentur, ad tactum quidem calida, sed facultate acerba, & astringentia. Præterea si qua in parte iecoris, aut in porta uentriculi distentiones, inflammationesue incumbant, cucurbitulam affigito, & incidito. Ac nonnullis id solum remedium satis fuit. Postea quam uero ceratis uulnera eicatrice obducta fuerint, duritiemque contraxerint, eo bestiolas hirudines admoueto. Deinde concoctoria epithemata imponito: quale est, quod ex seminibus constat. Si chamæleontis radicem habet, optimum est, & in quo lauri baccæ permiscentur: nec non & malagma uiride, quod uocant, ac meum, quod mysterium, id est, arcanum, uoco. Nam hæc molliunt, & uellicant, & calorem excitant, & uiscerum flatus discutiunt, quibus ad constrictionem opus est. Verum & sinapis & Limnestis, id est, Adarce, & Euphorbium, & omnia, quotquot eiusmodi sunt, refrigerationem quidem arcent, calorem autem reuocant. Eiusmodi quoque medicamenta astringendi causa propinanda sunt. Imprimis quidem plantaginis succus oportunus est ex aqua myrtis aut coroneis malis astricta, optimum est & semen acini uinacei ex uua immatura. Deinde & uentri opitulantia medicamenta potabilia quotquot ex zingibere, & pipere, & apij syluestris in saxis nascentis semine conficiuntur: quod ex ueris uiperis constat summopere coagmentatiuum. Quod si per hæc nihil aut parum proficiatur, uomitionibus per raphanos lacessitis utitor. Verum si & albi ueratri radicem in his per noctem unam abdideris, ualentissima tibi purgatio

ἐπιπλάσματα θερμὰ μὲν ἐς θίξιν, ἐς δύναμιν δὲ στρυφνά. καὶ ἢν πη τοῦ ἥπατος ἢ τῆς κοιλίης κατὰ στόμα ἐντάσιες, ἢ φλεγμασίαι ἔωσι, σικύην προσβάλλοντα ἐντάμνειν, καὶ ἔστι οἷσι τόδε μοῦνον ἤρκεσε. ἐπὴν δὲ κηρωτῇσι ἐς ὠτειλὴν ἥκηται τρώματα, ἢ δὲ ἐπὶ σκληρείῃ κραίνῃ, τῇ δὲ βδέλλας τὰ θηρία προσβάλλειν, ἔπειτα ἐπιθήματα πεπτικὰ τιθέναι. ὁκοῖον τὸ διὰ τῶν σπερμάτων ἢν ἴσχῃ χαμαιλέοντος ῥίζαν, ἄριστον καὶ ἔνθα οἱ τῆς δάφνης ἔασι καρποὶ, καὶ τὸ μάλαγμα ἐπίκλησιν τὸ χλωρὸν, καὶ τοὐμὸν τὸ μυστήριον. τάδε γὰρ μαλάσσει τε καὶ ἀμύσσει, καὶ θερμασίην ἐγείρει, καὶ ἄφυσα τὰ σπλάγχνα ποιέει ὧνπερ ἐς σύψιν χρέος. ἀτὰρ καὶ σίνηπι καὶ λίμνησις, καὶ εὐφόρβιον, καὶ ὁκόσα τοιάδε πάντα τὴν μὲν ψύξιν κωλύει, ἀνάκλησιν δὲ θέρμης ποιέεται. τοιάδε χρὴ καὶ πιπίσκειν φάρμακα ἐς σύψιν χρέος μὲν πρώτιστα, ὁ τοῦ ἀρνογλώσσου χυλὸς ξὺν ὕδατι ἐστυμμένῳ μύρτοισι, ἢ κυδωνίοισι μήλοισι. ἄριστον καὶ γίγαρτον σταφυλῆς ὀμφακίτιδος, οἶνοι τῶν κάρτα στυφόντων. ἔπειτα δὲ τὰ ἀλθαίνοντα τὴν γαστέρα φάρμακα, ποτὰ ὁκόσα διὰ ζιγγιβέρεος καὶ πεπέριος, καὶ σελίνου τοῦ καρποῦ τοῦ ἀγρίου τοῦ ἐν πέτρῃσι, τὸ διὰ τῶν θηρίων τῶν ἐχιδνῶν πηκτικώτατον. ἢν δὲ ἐπὶ τοῖσι μηδὲν ἢ σμικρὸν ἐνδιδῷ, τοῖσι ἀπὸ ῥαφανίδων ἐμέτοισι χρέο. ἢν δὲ καὶ ἐγκρύψῃς ταῖσδε ἐλλεβόρου τοῦ λευκοῦ ῥίζαν ἐς μίην νύκτα, αὐτονωτάτη ἄν σοι γένοιτο ἡ

κάθαρσις, ἔς τε τὴν τῶν ὑγρῶν τῶν ψυχρῶν κάθαρσίν τε καὶ ἔκκρισιν καὶ ἐς τὴν ἔξαψιν τοῦ θερμοῦ. ἀτὰρ καὶ ἡ δίαιτα καὶ ὁ βίος τοιῶσδε ἔστω ξύμμετρα. οἱ ὕπνοι νύκτωρ μὲν, δι' ἡμέρης δὲ περίπατοι ἀναφωνήσιες, αἰώρη ἤ τε ἐν δάφνῃσι ἢ σμυρίνῃσι, ἢ θύμῳ. ἔχει γάρ τι ἡ διαπνοὴ καὶ ἡ ἀναπνοὴ τοιόνδε φάρμακον πεπτήριον. γυμνάσια, τρίψιες, χειρονομίη, ἁλτήρων βολαῖσι τοῦ θώρηκος, καὶ τῆς κοιλίης κόποι προσπόσιες. σμικρότατα γὰρ εἰς τόνον εὐσταλὲς ἄρτος. ἐπὶ τῶνδε φοινίξιες, περίπατοι ῥάθυ*

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΚΩΛΙΚΩΝ,

Κεφάλ. η.

Π. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ. μγ. τὰς μὲν οὖν διὰ ψυχρούς τε καὶ γλίσχρους καὶ παχεῖς χυμοὺς, ὀδύνας ἰᾶσθαι προσήκει· οὐ θερμαίνοντας σφοδρῶς. ὑπὸ γὰρ τῶν θερμαινόντων ἱκανῶς χέονται καὶ πνευματοῦνται μᾶλλον οἱ τοιοῦτοι χυμοί. προσήκει τοίνυν αὐτοὺς τέμνειν τε καὶ πέττειν, διὰ τῶν ἀφύσων, καὶ λεπτυνόντων καὶ ξηρῶν φαρμάκων, χωρὶς τοῦ θερμαίνειν σφοδρῶς, κατ' ἀρχὰς τοῦ νοσήματος, προεκκοπρώσαντας οὖν τὴν γαστέρα τοῖς ἁρμοδίοις κλύσμασι, ἐνετέον ἐλαίῳ ἐν ᾧ ἐναφέψηται κύμινον ἢ πήγανον μετὰ στέατος χηνὸς ἢ ὄρνιθος, ἢ διὰ ῥιζῶν σικύου ἀγρίου ἀφεψήματος καὶ σμύρνης L. α. καὶ μέλιτος, καὶ ἐλαίου, ἢ διὰ σμύρνης καὶ μέλιτος καὶ τοῦ σικυωνίου ἐλαίου, καὶ τῷ ἐλαίῳ δὲ τῷ κοινῷ πολλάκις ἐνεθέντι συνεξῆλθεν ὑαλῶδες φλέγμα, παραχρῆμα τὴν ὀδύνην ἔπαυσεν. εἰ δὲ διὰ τὸ σφοδρὸν τῆς ὀδύνης καὶ τὸ ἔνεμα κατέχοιεν, βαλανιστέον αὐτοὺς διὰ μέλιτος, κυμίνου, νίτρου, πηγάνου σπέρματος ξηροῦ κράμβης καυλοῦ καλῶς ἐξεσμηγμένῳ, καὶ ἅλμῃ ἐμβεβρεχέντι. ἢ τέφρᾳ κράμβης μέλιτι φυραθείσῃ, ἢ κολοκυνθίδι λείᾳ σὺν μέλιτι καὶ νίτρῳ καὶ κυμίνῳ. τὰ δὲ βαλάνια δακτύλων ἔσω ϛ. ὅπως ὑπερπεράσῃ

successerit, per quam & frigidi humores purgabuntur, & excernuntur, calor autem accendetur. At uictus quoque ratio, uitaque ipsa hac moderatione ducatur, noctu dormiatur, interdiu ambuletur, uox exerceatur. Gestatio aut inter lauros, aut inter myrtos, aut inter thymum fiat. Siquidem perspiratio, atque spiratio medicamentum quoddam coctionem adjuuans secum habet. Exercitamenta adhibeantur, frictiones, alterum jactibus manuum jactione, pectoris ac uentris labores, præbitiones. Nam minime promtus ad robur addendum panis est. Ad hæc ruboris per medicamenta excitatio. Deambulationes lentæ.

CVRATIO COLICORUM.

Caput VIII.

PAulus Æginera lib. 3. cap. 43. Dolores igitur ob frigidos & uiscosos ac crassos humores sanare conuenit, non uehementer calefaciendo, nam à calefacientibus multum diffunduntur, & magis inflantur tales humores. Conuenit igitur ipsos secare ac concoquere per ea quæ flatus discutiunt, & attenuant ac siccant, citra uehementem caliditatem, ab initio morbi. Stercoribus igitur ex uentre per conuenientia infusa prius eductis, infundendum est oleum in quo coctum est cuminum aut ruta cum adipe anserino, aut gallinacco aut radicum, cucumeris syluestris decoctum cum myrrhæ drach. una, & melle ac oleo. Sed & oleo sæpe communi infuso, pituita uitrea coexcreta statim dolorem sedauit. Si uerò ob doloris uehementiam, etiam infusum retineant, glandula indatur ex melle, cumino, nitro, rutæ semine sicco, aut brassicæ caulis probe derasus & muria maceratus, aut brassicæ cinis melle subactus, aut colocynthis trita cum melle & nitro aut cumino, Sine autẽ glandulæ digitorum sex, quò musculũ adstrictoriũ transgre-

transgrediantur. Illinatur etiam sedes cyclamini succo, cum melle & nitro, aut centaurio, cum melle & nitro. Dolore perseuerante, supra relata infundatur resinæ terebinthinæ uncia una, aut opopanacis drach. una, aut galbani drach. quatuor, bituminis tantundem, cum nitri drachma una, & aquæ uncia una, & olei rutacei quincunce, aut amplius. Irrigationes autem partibus dolentibus adhibeantur, ex oleo rutaceo, aut anethino, aut sicyonio. Cataplasma fit ex medicamento trisperoo, cum cumino, baccis lauri, apij semine. Epithemata sint & quod ex seminibus constat, & quod ex baccis lauri, & quod ex meliloto paratur, & polyarchium: insideant autem in decocto fœnigræci, althææ, chamæmeli, artemisiæ, anethi, lauri & similium. Sed & in oleum calidum, aut aquam & oleum demittendi sunt. Potiones sint absinthium & cuminum æquis portionibus: aut panax cum aqua aut castorium & anisum, aut piperis drach. una cum aceto mulso. Dolore uerò non remittente, medicamentum ex tribus piperis generibus bibeodum detur, aut theriace: Sed & sinapismo & dropace utendum est, in remissionibus & baloeis naturalibus. A balneis autem aquæ potabilis abstineant, nisi ob doloris afflictionem cogantur, quando sanè præ immisso aliquo ex relatis medicamentis lauare oportet, & iubere ut calorem admittant intra feruidos parietes, inspersis quibusdam nitrosis smegmatis. Si uerò dolor uehemens est, etiam moderatè mitigantibus utendum est: uelut est pastillus ex castorio, tum infusus tum potus, & medicamenta eiusdem generis. Nam uehementia stupefactoria uitanda sunt ut quæ ad breue quidem tempus mitigent, diuturniorem autem affectionem faciant, eò quod materiam crassefaciunt & intestini meatus densant. Attenuata uerò jam pituita per hieram amaram ipsos purgamus, aut per hæc catapotia: Aloes, euphorbij, grani cnidij puri, scammoniæ singulorum æquales partes. Dantur huic scrupuli duo. Victus autem calidior & siccior his conuenit, ut qui ab initio à cibo abstinent, postea uerò etiam acrium esum assumunt. Porrum igitur his dandum est coctum cum condito, & apium, & asparagus palustris, allium crudum, maximè ijs qui hæc non molestè admittunt: & ipsum conditum bibant, & panem ex ipso accipiant. Postea uerò etiam reliqui boni succi &

τὸν σφιγκτῆρα, διάῤῥείειν τε τὴν ἕδραν. κυκλαμίνε χυλῷ σὺν μέλιτι καὶ νίτρῳ, ἢ κενταυρίῳ σὺν μέλιτι καὶ νίτρῳ. ἔνεμα δὲ τῆς ὀδύνης ἐπιμενούσης πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἔσω. ῥητίνης τερεβινθίνης Γο. α. ἢ ὀποπάνακος L. α. ἢ χαλβάνης L. δ. ἀσφάλτε τὸ ἴσον μετὰ νίτρε L. α. καὶ ὕδατος Γο. α. καὶ ἐλαίε πηγανίνε Γο. ε. ἢ πλέον. ἐμβροχαῖς δὲ κατὰ τῶν ἀλγούντων ἐπιβλητέον, διὰ κυμίνε, ἢ ἀνηθίνε, ἢ σικυωνίε ἐλαίε. καταπλαστέον δὲ τῷ τριασπέρμῳ μετὰ κυμίνε, δαφνίδων, σελίνε σπέρματος. ἐπιθέματι δὲ, τό, τε διὰ σπερμάτων ἔσω. καὶ τὸ διὰ δαφνίδων, τό, τε διὰ μελιλώτων, καὶ τὸ πολυάρχιον. ἐγκαθιστέον δὲ αὐτοὺς ἐν ἀφεψήματι τήλεως, ἀλθαίας, χαμαιμήλων, ἀρτεμισίας, ἀνήθων, δάφνης, καὶ τῶν παραπλησίων. καὶ εἰς ἔλαιον δὲ θερμὸν ἢ ὑδρέλαιον αὐτοὺς ἐμβιβαστέον. ποτήματα δὲ ἀψίνθιον. καὶ κύμινον ἴσον, ἢ πάνακα μεθ' ὕδατος. ἢ καστορίε, καὶ ἀνήσε. καὶ πεπέρεων L. α. μετ' ὀξυμέλιτος. μὴ ἐνδιδούσης δὲ τῆς ὀδύνης, ποτίζειν αὐτοὺς τῇ διὰ τριῶν πεπέρεων. ἢ τῇ θηριακῇ. καὶ σιναπισμῷ δὲ καὶ δρώπακι χρηστέον ἐν ταῖς ἀνέσεσι, καὶ αὐτοφυέσι λουτροῖς. τῶν δὲ δι' ὕδατος ποτίμε λουτρῶν ἀπεχέσθωσαν. πλὴν εἰ μὴ διὰ τὴν παίεσιν τῆς ὀδύνης ἀναγκάζοιντο. ἡνίκα δὴ προενιέντας αὐτοὺς τινὶ τῶν εἰρημένων φαρμάκων, λέειν καὶ πυριᾶσθαι κελεύειν ἐν τοῖς διαπύροις τοίχοις, ἐμπασσομένους τινὰ τῶν νιτρωδῶν σμηγμάτων. ἰσχυρᾶς δὲ τῆς ὀδύνης ὔσης, καὶ τοῖς μετρίως παραμυθεμένοις, χρηστέον. οἷός ἐστιν. ὅ, τε διὰ τε καστορίε τροχίσκος ἐνιέμενός τε καὶ πινόμενος, καὶ τὰ τέτοις ὁμογενῆ φάρμακα. τὰ γὰρ ἰσχυρὰ τῶν ναρκωτικῶν φυλακτέον. πρὸς ὀλίγον μὲν παραμυθέμενα, χρονιωτέραν δὲ τὴν διάθεσιν ἐργαζόμενα, τῷ, τε παχύνειν τὴν ὕλην, καὶ τῷ πυκνεῖν τε ἐντέρε τὲς πόρες, ἤδη δὲ λεπτυνθέντος τε φλέγματος. καθαίρωμεν αὐτοὺς διὰ τῆς ἱερᾶς πικρεμένης, ἢ τῶν καταποτίων τέτων. ἀλοῆς, εὐφορβίε, κνιδίε, κόκκε καθαρε. σκαμμωνίας τὸ ἴσον. ἡ δόσις Γο. β. διαίτα δὲ θερμοτέρα τε καὶ ξηροτέρα τέτοις ἁρμόσει. κατ' ἀρχὰς μὲν ἀσιτεσιν. ἔπειτα δὲ καὶ δριμυφαγεσιν. πρᾳσογοῦν αὐτοῖς δοτέον ἑφθὰ μετὰ κονδίτε καὶ σέλινα, καὶ τὸν ἔλειον ἀσπάραγον, ὠμὰ σκόρδα, καὶ μάλιστα τοῖς μὴ πρὸς ταῦτα δυσχεραίνεσιν. καὶ αὐτε δὲ τε κονδίτε πινέτωσαν. καὶ ἄρτε σὺν αὐτῷ λαμβανέτωσαν. εἰς ὕστερον δὲ καὶ τὰς λοιπὰς εὐχύμες τε καὶ

εὐπέπτους αὐτοῖς δοτέον τροφάς, φυλαττομένους πλησμονήν τε καὶ ἀπεψίαν. Εἰ δὲ πνεῦμα φυσῶδες εἴη, τὸ τὴν ὀδύνην ἐργαζόμενον, μετὰ τὰ ἀφύσητα τῶν ἐνεμάτων τε καὶ πομάτων, καὶ σικύαι αἱ μέγισται διάπυροι κολληθεῖσαι κοῦφαι καθ' ὅλου ἐπιγαστρίου πολλάκις ἤρκεσαν πρὸς θεραπείαν. Φλεγμονῆς δὲ κατὰ τὸ ἔντερον οὔσης, φλεβοτομήσομεν ἀπ' ἀγκῶνος· εἰ δὲ καὶ τῆς δυσουρίας ἐπικρατεῖ, καὶ τὴν ἐν τῷ σφυρῷ τεμοῦμεν, καὶ τοῖς εἰρημένοις χρησόμεθα βοηθήμασι, πλὴν τῶν δριμέων καὶ τῶν καθαιρόντων ἰσχυρῶς. τοῖς δὲ παραμυθοῦσι μᾶλλον ἐνέμασί τε καὶ καταπλάσμασι καὶ ἐπιβρέγμασι, καὶ τῇ εἰς ἔλαιον ἐμβάσει χρησόμεθα, σικύας τε καὶ τούτοις προσβαλοῦμεν. κηρωτήν τε κατὰ τοῦ ἐπιγαστρίου θήσομεν ἔχουσαν κηροῦ Γο. ε. χαμαιμηλίνου Γο. β. ῥοδίνου Γο. β. φαβατίνου ἀλεύρου Γο. S. κρόκα ὠῶν ε. χυλῷ λινοσπέρμου λεῖα. λεπτῶς τε καὶ πυρεκτικῶς αὐτοὺς διαιτῶμεν, ἄχρι λύσεως φλεγμονῆς. εἰ δὲ διὰ δριμεῖς καὶ δακνώδεις ὀδυνῶνται χυμούς, ἐνετέον αὐτοὺς ἐλαίῳ, ἐν ᾧ ἀφήψηται τῆλις ἢ ἀλθαία σὺν ἁπαλῷ στέατι νεαρῷ χηνός, ἢ ὄρνιθος, ἢ καὶ χυλῷ πτισάνης σὺν ῥοδίνῳ. ἢ καὶ χυλῷ λινοσπέρμου. ποτιστέον τε αὐτοὺς τὴν διὰ τῆς ἀλόης πικρὰν ἀντίδοτον. λουτροῖς τε χρηστέον διὰ γλυκέων ὑδάτων. καὶ τροφαῖς ῥοφηματώδεσιν, ἐκ χόνδρου ἢ πτισάνης, χρηστέον, ἰχθύων τε τοῖς πετραίοις. καὶ τὸ σύμπαν ἁπλῶς τῆς διαίτης ὑγρότερον ἔστω καὶ ψυχρότερον. ἀπέχεσθαι δὲ τῶν δριμέων ἁπάντων ἐδεσμάτων τε καὶ φαρμάκων, καὶ τῆς δι' ἐμβροχῶν τε καὶ καταπλασμάτων πυρίας. οἴνου τε πόσεως, καὶ μάλιστα παλαιοῦ. ἐπικρατούσης δὲ τῆς ὀδύνης, καὶ τοῖς τὴν αἴσθησιν ναρκοῦσι, χρηστέον. βλάπτει γὰρ ἥκιστα τῶν ἄλλων τὰς τοιαύτας διαθέσεις, παχύνοντα καὶ μετρίως ἐμψύχοντα τοὺς λεπτοὺς καὶ δακνώδεις χυμούς. Οἶμαι δὲ καὶ τὴν νῦν ἐπικρατήσασαν κωλικὴν διάθεσιν, ἐπὶ τοιούτοις γενέσθαι χυμοῖς. δεξαμένου μὲν τοῦ πάθους, ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν χωρίων, καὶ ἐν ἄλλοις δὲ πολλοῖς τῆς τῶν ῥωμαίων πολιτείας φοιτήσαντος τόποις, κατὰ λοιμικήν τινὰ μετάδοσιν. ἐφ' ᾧ πολλοῖς μὲν εἰς ἐπιληψίαν, ἑτέροις δὲ εἰς παράλυσιν τῶν κώλων, σωζομένης τῆς αἰσθήσεως. τισὶ δὲ καὶ εἰς ἀμφότερα γέγονεν ἀπόσκηψις. καὶ τῶν μὲν εἰς ἐπιληψίαν μεταπεσόντων, οἱ πλείους ἀπέθανον. τῶν δὲ εἰς παράλυσιν, οἱ πλείους ἐσώθησαν, ὥσπερ ἐν κρίσει μεταστάσης τῆς αἰτίας. τοὺς οὖν οὕτως νοσοῦντας ἰατρός τις

concoctu faciles cibi ipsis dentur, ita ut uitent repletionem & cruditatem. At si fuerit spiritus flatuosus, qui dolorem efficit, post infusa & potiones flatus discutientes etiam cucurbitæ maximæ leues, ignitæ, per totum superiorem uentrem affixæ, ad curationem sæpe suffecerunt. Si uerò inflammatio in intestino fit, uenam in cubiti flexura secabimus, & si urinæ difficultas inualescat, etiam eam quæ ad malleolum est secabimus, & relatis auxilijs utemur, exceptis acribus ac uehementer purgantibus. Verum mitigantibus magis infusis & cataplasmatis & irrigationibus, & demissione in oleum utemur, cucurbitasque etiam his affigemus. Ceratum quoque superiori uentri imponemus, quod habet ceræ quincuncem, olei chamæmelini sextantem, rosacei sextantem, farinæ fabaceæ unciæ dimidium, uitellos ouorum quinque cum succo seminis lini trito. Victum autem tenuem & febricitantium ipsis constituimus, usque ad inflammationis solutionem. Quod si ob acres & mordaces doleant humores, infundatur ipsis oleum, in quo coctum est fœnum græcum aut althæa cum simplici adipe recenti anseris aut gallinæ, aut etiam ptisanæ succus cum rosaceo aut succus seminis lini. Detur ipsis in potu amara ex aloë antidotus: & balneis utantur aquarum dulcium: & obis sorbilibus, ex alica aut ptisana, piscibusque petrosis. Et in summa totus uictus humidior sit ac frigidior. Abstineant autem ab acribus omnibus edulijs ac pharmacis, & ab irrigationum & cataplasmatum fomento, uinique potu, & præsertim ueteris. Inualescente uerò dolore, etiam sensum stupefacientibus, utendum est. Minimè enim præ alijs has affectiones lædunt, ut quæ tenues & mordaces humores crassefaciant, & moderatè perfrigerent. Porrò arbitror etiam eam quæ nunc inualuit colicam affectionem, ex talibus humoribus generatam esse, quæ ab Italiæ quidem regionibus, initium cepit. Sed & in alijs multis Romanæ reipub. locis grassata est, pestilenti quadam distributione: in qua plerisque ad morbum comitialem, alijs ad artuum resolutionem, seruato sensu, quibusdam ad ambo, delapsus contigit. Et qui quidem ad comitialem delapsi sunt, plerique perierunt: qui uerò ad resolutionem, plerique seruati sunt, uelut in judicatione causa translata. Sic igitur ægrotantes Medicus

quidam

quidam in Italia curauit, incredibili quodam ac temerario frigefactorio uictu constituto. Lactucas enim ipsis exhibebat non coctas, frigefaciens ipsas, intybaque similiter supra satietatem edenda, uuas item & mala & pisces duræ carnis, omniáque testa intecta, & pedes bubalos & bulbos & similia: non solum potentia, sed & tactu frigida. Vinum uerò rarò, aliquando tamen dabat, & frigida aqua miscebat. Sed & frigidam aquam aut etiam poscam frigidam dabat, ab omni alio calido ac medio cibo abstinens: & plurimos hoc modo præter omnem opinionem sanauit, & ex his aliquos qui iam ad comitialem aut resolutionem delabi cœpissent.

CVRATIO DYSENTERIÆ.

Caput IX.

P. Ægin. lib. 3. cap. 42. Dysenteria est exulceratio intestinorum, quandoque ex tenesmi transmutatione, aut alicuius ex relatis alui exturbationibus ortum habens. quandoque uerò ipsa affectionem auspicatur, & in ipsa excretiones fiunt: primum biliosæ, uariæ: deinde pro ratione cruentæ, & ad finem saniosæ, quales à mortuis corporibus defluere solent. Quæ uerò ab atra bile initium sumit dysenteria, lethalis est, cum exulceratione cancrum indicans. Si igitur ulcerationis signa stercori admixta excernantur cum doloribus ac torminibus, in tenuibus intestinis ulcerationem esse scito, quæ auxilijs per os acceptis maximè opus habet. Si uerò sine mixtura stercus exeat, crassorum est intestinorum ulceratio, quæ infusis per clysterem magis cedit. Quum uerò multi sanguinis per se excretio contingit, affectionem ipsam sanguinolentam dysenteriam uocant. Excernitur tamen quandoque sanguis nigrior quàm pro natura sua & splendidus, hepate non probè concoquente alimentum quod distribuitur, quin & ob debilitatem retentricis, aut alteratricis ipsius facultatis, excernuntur per uentrem similia carnium recens mactatarum loturæ. Hepaticam autem hanc uocant dysenteriam,

κατὰ τὴν ἰταλίαν ἐθεράπευσεν, ἄπιςόν τινα ψυκτικὴν ἐπιτηδεύσας καὶ τολμηροτέραν τὴν δίαιταν. θριδακίνας τε γὰρ αὐτοῖς παρεῖχεν ἀνέφθους, ψυχρίζων αὐτὰς, ἴντυβά τε ὁμοίως ὑπὲρ κόρον ἐσθίειν, ςαφυλάς τε καὶ μῆλα, καὶ τῶν ἰχθύων τοὺς σκληροσάρκους, πάντα ὀςρακόδερμα πάντα, καὶ πόδας βοῶν, βολβούς τε καὶ τὰ παραπλήσια, οὐ μόνον τῇ δυνάμει, ἀλλὰ καὶ τῇ θίξει ψυχρά. οἶνον δὲ σπανίως μὲν, ὅτε δὲ παρεῖχεν ὕδατι ψυχρῷ κεκραμένον. καὶ τὸ ψυχρὸν δὲ ὕδωρ ἢ καὶ ὀξύκρατον ψυχρὸν ἐδίδου, πάσης ἑτέρας θερμῆς τε καὶ μέσης ἀπέχων τροφῆς, καὶ πλείςους οὕτω κατὰ τὸ παράδοξον ἐξιάσατο, καὶ τῆς εἰς ἐπιληψίαν ἢ παράλυσιν ἤδη τινὰς ἀρξαμένους μεταπτώσεως.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΔΥΣΕΝΤΕΡΙΑΣ.

Κεφαλ. θ.

Π. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ. μβ. Ἡ δυσεντερία ἕλκωσίς ἐςιν τῶν ἐντέρων, ποτὲ μὲν ἐκ μεταπτώσεως τεινεσμοῦ, ἢ τῶν εἰρημένων τῆς γαςρὸς ἐκταράξεων τινὸς γινομένη. ποτὲ δὲ τοῦ πάθους αὐτῇ κατερχομένη, ἐφ᾽ ἧς ἀποκρίσεις γίνονται, πρῶτον χολώδεις, ποικίλαι. εἶτα πρὸς λόγον αἱματώδεις, καὶ ἐπὶ τέλει ἰχωροειδεῖς, ὁποῖαι ἀπὸ τῶν νεκρῶν εἰώθασιν ῥεῖν σωμάτων. ἡ δὲ ἀπὸ χολῆς μελαίνης ἀρχομένη δυσεντερία, θανάσιμός ἐςι, τὸν μετ᾽ ἑλκώσεως δηλοῦσα καρκῖνον. εἰ μὲν οὖν ἀναμεμιγμένα τῇ κόπρῳ τὰ τῆς ἑλκώσεως ἐκκρίνοιτο σημεῖα, μετὰ πόνων τε καὶ ςρόφων, ἐν τοῖς λεπτοῖς ἐντέροις γίνωσκε τὴν ἕλκωσιν, τῶν διὰ ςόματος μάλιςα βοηθημάτων χρήζουσαν. εἰ δὲ ἀμιγὴς ἡ κόπρος διεξέρχοιτο, τῶν παχέων ἐςὶν ἐντέρων, τοῖς ἐνέμασι μᾶλλον πειθομένη. ὅταν δὲ πολλοῦ κατὰ μόνας ἔκκρισις αἵματος γένηται, τὸ πάθος αἱματηρὰν δυσεντερίαν λέγουσιν. ἐκκρίνεται μὲν ποτὲ καὶ αἷμα μελαύτερον τοῦ κατὰ φύσιν καὶ ςιλπνὸν, μὴ πέπτοντος καλῶς τοῦ ἥπατος τὴν ἀναδιδομένην τροφὴν, καὶ δι᾽ ἀτονίαν δὲ τῆς καθεκτικῆς, ἢ τῆς ἀλλοιωτικῆς αὐτοῦ δυνάμεως πολλάκις ἐκκρίνεται διὰ γαςρὸς, ὅμοια κρεῶν νεοσφαγῶν ἀποπλύματι. ἡπατικὴν δὲ ταύτην καλοῦσιν δυσεντερίαν,

περὶ

περὶ ἧς ἐν τῷ περὶ ἥπατος λεχθήσεται λόγῳ. κοινῶς μὲν οὖν τοῖς ἐπὶ κοιλιακῶν τε καὶ τῶν ἄλλων παρὰ φύσιν ἐκκρίσεων εἰρημένοις χρηστέον. ἰδίως δὲ λημνία σφραγὶς, καὶ τὴν ἤδη νεμομένην ἰᾶται δυσεντερίαν πινομένη τε καὶ ἐνιεμένη, προαποκλυσθέντος τοῦ ἐντέρου μελικράτῳ πρότερον, κἄπειτα ἅλμῃ. καὶ ἀνδράχνης χυλὸς, ἐπιτήδειος δυσεντερικοῖς πινόμενος. καὶ αὐτὴ ἡ ἀνδράχνη ἑφθὴ ἐν ὀξυκράτῳ ἐσθιομένη. ἁρμόττει δὲ καὶ ἀρνόγλωσσον. καὶ βάτου καρπὸς καὶ τὰ φύλλα. καὶ ἀλθαίας τῆς ῥίζης τὸ ἀφέψημα. ἵππουρις δι' ὕδατος, ἢ οἴνου, πινομένη. καὶ ὁ χυλὸς αὐτῆς. μορέας ἄωρος ὁ καρπὸς ξηρανθείς. καὶ τούτου μᾶλλον, τὰ βάτινα μόρα ὁμοίως ξηρανθέντα. ξηραίνει δὲ τὰ κατὰ τὴν κοιλίαν ῥεύματα, καὶ ὠὰ δι' ὄξους ἑψηθέντα καὶ βρωθέντα. βέλτιον δὲ εἰ μίξας αὐτοῖς τινὰ τῶν πρὸς δυσεντερίαν ταγηνίσας, δὸς φαγεῖν. χρησιμώτατον δὲ ἐστὶ πρὸς τούτοις ὀμφάκι, ῥοῦς ἐρυθρὸς, καὶ ὁ χυλὸς αὐτοῦ, σίδια, κηκὶς, γίγαρτα, μέσπιλα, μύρτα, κράνια, κοχλιῶν ὅλων ὀπτηθέντων ἡ τέφρα. σύνθετον δὲ τοῦτο, τῆς τῶν κοχλιῶν τέφρας μέρη δ. κηκῖδος μέρη β. πεπέρεως μέρος α. χνοώδες ποιήσας τοῖς ὄψοις ἐπίπαττε, ἢ ἐν ὕδατι ἢ οἴνῳ λευκῷ ὑδαρεῖ δίδου πίνειν. γενναίως ὠφελεῖ δυσεντερικοὺς, ὅσοις οὐδέπω σηπεδονῶδες ἕλκος γέγονεν. καὶ ἡ τῶν ὀστοφαγησάντων δὲ κυνῶν κόπρος ξηρὰ σὺν γάλακτι πυρωμένῳ διὰ τῆς τῶν καχλήκων καθέσεως, πινομένη, μεγάλως ὀνίνησιν. σύνθετα δὲ ὅ,τι διὰ τῆς αἰγυπτίας ἀκάνθης τροχίσκος. ἔστι καὶ ὁ Φιλίππου. καὶ ὁ διὰ τοῦ ἐλαφίου κέρατος ὅ, τι διὰ σπερμάτων. καὶ ὁ τρίγωνος, καὶ τὰ διὰ τοῦ μάκερος καταπότια θαυμαστά. κάλλιστος δὲ καὶ οὗτος. ὀπίου, κρόκου, λυκίου ἰνδικοῦ, ἀκακίας, ῥοὸς, λιβάνου, κηκῖδος, ὑποκυστίδος, σιδίων, σμύρνης, ἀλόης, ἴσα. ὕδατι δίδου τριώβολον. Ἄλλο. ῥοὸς L. η. κηκῖδος, σιδίων ἀνὰ L. δ. δίδου κοχλιάριον α. οἴνῳ. Ἄλλο. Ῥοὸς L. η. κηκῖδος, ἀκακίας, κόμμεως ἀνὰ L. β. ὀπίου L. α. δίδου L. α. ἐν οἴνῳ κεκρασμένῳ. ἔκλειγμα δὲ αὐτοῖς ἁρμόσει τοῦτο. μύρτων μελανῶν ξ. α. ῥοῦ συριακοῦ ξ. α. φοινίκων θηβαϊκῶν λι. β. μήλων κυδωνίων τῶν σαρκῶν λι. α. ῥοιὰς ὀξείας σὺν τοῖς κελύφοις ι. οἴνου στρυφνόντος ξ. ι. β. ἕψε ἕως τὸ τρίτον λειφθῇ, καὶ διηθήσας ἔμβαλε μέλιτος λι. ς. καὶ ἑψήσας ἕως πάχους δίδου ἐκλείχειν. δῆλον δὲ, ὅτι καὶ καταπλάσματα διὰ τῶν στυπτικῶν ἔσονται ὧν τὴν ὕλην ἔχεις. ἐνέμασι δὲ τοῖς

de qua in sermone de hepate dicetur. In communi igitur ijs quæ ad cœliacos & alias præter naturam excretiones relata sunt, utendum est: priuatim uerò Lemnium sigillum, etiam depascendo proserpentem iam dysenteriam sanat & potum & per clysterē infusum, intestino prius per aquam mulsam eloto, deinde per muriam: & portulacæ succus commodus est dysentericis potus: & ipsa portulaca cocta in posca, comesta. Conuenit etiam plantago, & rubi fructus ac folia & radicis althææ decoctum, hippuris ex aqua aut uioo pota, & succus ipsius, mori immaturus fructus siccatus: & hoc magis rubi mora similiter siccata. Siccant etiam fluxiones per aloum oua aceto cocta & comesta: melius autem est si miscueris ipsis aliqua ad dysenteriam commoda, & in sartagine fricta ad edendum dederis. Vtilissimum est adhæc Omphacium, rhus ruber, & succus ipsius, malicotium, galla, uinacea, mespila, myrti baccæ, corna, cochlearum integrarum ustarum cinis. Composirum uerò hoc: cochlearum cineris partes quatuor, gallarum partes duas, piperis partem unam: in puluillum redacta obsonijs inspergito, aut in aqua aut uino albo bibenda dato. Generosè hoc auxiliatur dysentericis quibus nondum putredioosum factum est ulcus: sed & canum qui ossa comederunt stercus siccum, cum lacte per candentes silices immissos feruefacto potum, magnopere prodest. Composita uerò pastillus ex spina Ægyptia, & Philippi pastillus, & qui fit ex cornu ceruino, & qui ex seminibus, & trigonus: & ex macere catapotia admiranda sunt. Optimus est & hic; opij, croci, licij Iodici, acaciæ, rhois, thuris, gallæ, hypocystidis, malicorij, myrrhæ, aloes: singulorum æquales portiones aqua excipe, & obolos três præbe. Aliud. Rhois drach. 8. gallæ malicorij, singulorum drach. quatuor, dato cochlearium unum ex uino. Aliud. Rhois drach. 8. gallæ, acaciæ, gummi, singulorum drach. 2. opij drach. 1. dato drach. unā io uino diluto. Eclegma oerò ipsis conuenit hoc: Myrti nigræ baccarum sextarius uuus, rhois syriaci sextarius unus, palmularum Thebaicarum lib. duæ, carnis malorum Cydoniorum libra úna, mala Punica acida cum ipsis corticibus decem. Vini astringentis sextarios duodecim, coquito ad tertias, & excolato, ac inijcito mellis lib. sex & ad spissitudinem coquito, ac delingenda dato. Manifestum uerò est quod etiam cataplasmata ex astringeotibus erunt, quorum materiam habes. Infusa autem per clysterem dysente-

dysentericis commodant, propter tenesmos uexantes, succus oryzæ, aut alicæ, aut alicuius huiusmodi, cum adipe caprino aut hircino & quæ in capite de tenesmo relata sunt. Si uerò sanguis destillat, infundatur succus polygoni, aut plantaginis cum acacia aut hypocystide, aut tali quopiam. At si res urgeat, etiam ex sanguinem sistentibus aliquod infundatur: uelut est cinis lanarum succidarum, aut spongiæ nouæ, pice liquida, aut sanguine bubulo, aut alumine liquido, aut stercoris asinini succo imbutæ & ustæ. Sed & Andronis pastillus bonum medicamentum est, & Musæ inscriptus; & consimiles. Sed & subdititia collyria, ex efficacissimis existunt, maximè in quibus etiam dolores circa excretionem fiunt. Vlcere uerò depascente circa intestina consistente, quod & fœtore & putredine eorum quæ excernuntur cognoscimus, & quòd non statim ab initio, sed post tempus fiat, crustam inducentibus infusis utemur: uelut sunt pastilli Faustini appellati & qui ex charta fit & Bythinus, & Thronius & qui ex subere paratur, per lenticulæ aut alicuius ex adstringentibus decoctum per clysterem infusi. Sed & hoc infusum ex ijs est quorum multam experientiam feci. Omphacitidis uitæ (est autem tantum illud ex quo quercina glans enascitur, quo coriarij utuntur) auri pigmenti, symphyti, Rhois syriaci, singulorum æquales portiones. De his contusis cochlearia duo excipe succo oryzæ, aut succo anchusæ, quæ spinosum & latum ac nigrum folium habet, quam chærospelethron, id est iugerum porcinum uocant: & candido ouorum: ita ut de singulis ex æquo sextarium aut quadrantem accipias: & per clysterem immitte. Epithemata uerò facimus quæ ad cœliacos relata sunt. Sed & uentris illitiones, quæ astringentem & siccantem materiam habent cum aliquo ex glutinosis gummi, thure, glutine, polline in ijs quæ cataplasmatis similes sunt, locum habeant. Cibus ijs ab initio sit lac ouis permixtum, deinde ex frumentaceis sorbitiones, per se & cum lacte coctæ. Ipsum quoque lac moderatè coctum optimum est. Olerum usus non est necessarius: attamen gustanda dentur, seris cocta, intybus & plantago & brassica bis cocta & ex fructibus astringentes carnibus ipsorum sputo rejectis aut ijs quæ alias intestina exasperare possunt. Si uerò multa fuerit calida intemperies, etiam intybus crudus detur & aquam frigidam sorbeant.

δυσεντερικοῖς ἁρμόσει διὰ τοὺς ἐνοχλοῦντας τεινεσμοὺς, χυλὸς ὀρύζης ἢ χόνδρου, ἢ τοιούτου τινὸς, μετὰ στέατος αἰγείου, ἢ τραγείου, καὶ τὰ ἐν τῷ περὶ τενεσμοῦ λεχθέντα. εἰ δὲ αἷμα ἀποστάζει, ἐνετέον χυλὸν πολυγόνου ἢ ἀρνογλώσσου μετὰ ἀκακίας, ἢ ὑποκυστίδος, ἢ τοιούτου τινὸς, εἰ δὲ ἐπείγοι, καὶ ἰσχαιμόν τι ἐνιέναι, οἷον τέφραν οἰσυπηρῶν ἐρίων, ἢ σπόγγου καινοῦ βραχέντος πίσσῃ ὑγρᾷ ἢ αἵματι βοείῳ, ἢ στυπτηρίᾳ ὑγρᾷ καυθέντος, ἢ ὄνιδος χυλῷ καὶ ὁ τοῦ Ἄνδρωνος ὁ τροχίσκος, ἀγαθὸν φάρμακόν ἐστιν ὅ, τε τοῦ Μούσα, καὶ οἱ παραπλήσιοι. καὶ ὑποθετὰ δὲ κολλύρια, τῶν πάνυ πρακτικωτάτων εἰσίν. ἐφ' ὧν μάλιστα καὶ πόνοι περὶ τὴν ἔκκρισιν γίνονται. νομῆς δὲ συστάσης περὶ τὰ ἔντερα ἣν διαγινώσκομεν τῇ τε δυσωδίᾳ καὶ σήψει τῶν ἐκκρινομένων, καὶ τὸ μὴ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς, ἀλλὰ μετὰ χρόνον αὐτὴν γίνεσθαι τοῖς ἐσχαρωτικοῖς τῶν ἐνεμάτων χρησόμεθα. οἷοί εἰσιν οἵ τε Φαυστιανοὶ προσαγορευόμενοι τροχίσκοι, καὶ ὁ διὰ χάρτου, καὶ ὁ Βιθυνὸς, ὅ, τε θρόνιος καὶ ὁ διὰ τῶν φελλῶν διὰ φακῆς ἀποζέματος ἢ τινὸς τῶν στυφόντων, ἐνιέμενοι: καὶ τοῦτο δὲ τῶν πάνυ μοι πεπειραμένων ἐστὶ τὸ ἔνεμα. ὀμφακίδος κεκαυμένης, ἔστι δὲ τὸ κάλλιον, ἐξ οὗ ἐκπέφυκεν ἡ τῆς δρυὸς βάλανος, ᾧπερ οἱ βυρσεῖς χρῶνται. ἀρσενικοῦ, συμφύτου, ῥοῦ συριακοῦ, ἴσον. τούτων κοπέντων ὅσον κοχλιάρια β. ἀναλαβὼν χυλῷ ὀρύζης, καὶ χυλῷ ἀγχούσης τῆς τὸ ἀκανθῶδες καὶ πλατὺ καὶ μέλαν ἐχούσης φύλλον, ἣν χοιροσπέλεθον καλοῦσι καὶ τῶν ᾠῶν τῷ λευκῷ ἐξ ἴσης ὅσον ξο. β. ἢ τρεῖς παράπεμπε. ἐπιθέματα δὲ τῶν ἐπὶ τῶν κοιλιακῶν εἰρημένα. καὶ τὰ κατὰ τῆς γαστρὸς δὲ καταχρίσματα τῆς στυφούσης τε καὶ ξηραντικῆς ὕλης ὑπάρχοντα σὺν τινὶ τῶν ἐκκολλώντων κόμμεως, λιβάνου, ταυροκόλλης, γύρεως. ἐπὶ τοῖς παραπλησίοις καταπλάσμασι χώραν ἐχέτω. τροφὴ δὲ τούτοις ᾠὸν γάλα τὴν ἀρχὴν ἔστω. κἄπειτα τὰ διὰ τῶν σιτωδῶν ῥοφήματα. καθ' ἑαυτὰ δὲ καὶ σὺν γάλακτι ἑψόμενα. καὶ τὸ γάλα δὲ μετρίως ἑψόμενον ἄριστόν ἐστι. λαχάνων δὲ οὐκ ἀναγκαῖα μὲν ἡ χρῆσις, ὅμως δοτέον ἀπογεύεσθαι, σέρεως ἑφθῆς, καὶ ἰντύβου καὶ ἀρνογλώσσου, καὶ τῆς δισέφθου κράμβης, καὶ τῶν ὀπωρῶν τὰς στυφούσας ἀποπτυομένων τῶν σαρκῶν αὐτῶν ἢ ἄλλως τραχύνειν ἔντερα δυναμένων. πολλῆς δὲ ἐπὶ τὸ θερμὸν δυσκρασίας οὔσης, καὶ ἴντυβον δοτέον ὠμὸν καὶ ὕδατος ἀπορροφήτωσαν ψυχροῦ.

τὸ ἀλλὸ

τὸ ἄλλο δὲ ποτὸν ὕδωρ ὄμβριον ἔστω. κεκμηκότος δὲ τοῦ στομάχου, καὶ οἶνος. εἰς ὕστερον δὲ καὶ τῶν πτηνῶν τὰ ξηρότερα καὶ εὔπεπτα λαμβανέτωσαν, καὶ λουτροῖς δὲ χρήσθωσαν γλυκέσιν. εἰ δὲ ῥευματίζοιντο πρὸς αὐτῶν, σπόγγον μέγαν, ἢ ψίχας ἄρτου σιλιγνίτου βρέξας οἴνῳ ἀσκαλωνίτῃ, ἢ τινι τῶν στυφόντων θερμῶν ἐπιθετέον καθ᾽ ὅλου τοῦ ἐπιγαστρίου, καὶ ἐπιδήσας, οὕτω λούεσθαι κέλευε.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΛΕΙΕΝΤΕΡΙΗΣ.

Κεφάλ. ι.

Π. Αἰγινέτου βιβ. γ. κεφ. μ. Διττῆς ὑπαρχούσης τῆς λειεντερίας, τῆς μὲν δι᾽ ἐπιπόλαιον ἕλκωσιν τῶν ἐντέρων, κατὰ τινας δὲ καὶ δι᾽ οὐλὴν ἐν δυσεντερίας τὰ πολλὰ, ἢ ἐξ ἑτέρων γινομένης ῥευματισμῶν. τῆς δὲ δι᾽ ἀτονίαν τῆς κατεχούσης τὴν τροφὴν ἐν τῇ γαστρὶ δυνάμεως, τὴν δευτέραν οἶμαι διαφορὰν τῇ κοιλιακῇ λεγομένῃ συμπλέκειν διαθέσει, καὶ γὰρ ἐπὶ ταύτης, ἀτονούσης τῆς γαστρὸς πέττειν τε καὶ ἀναδιδόναι τὰ σιτία, λεῖα τε καὶ ἄπεπτα καὶ κάθυγρα διαχωρεῖ, ῥευματιζομένης ἐπὶ πάντων τῆς γαστρός. ἀλλ᾽ ἐπὶ τῶν λειεντερικῶν, ἥ τε διέξοδος τῶν σιτίων ταχεῖα γίγνεται, καὶ τὰ τῆς ἀπεψίας ἐπιτεταμένα μᾶλλον ἐστὶν, ὥς τε διαδηλοῦσθαι τὴν ληφθεῖσαν τροφήν. καὶ τούτων μάλιστα διακρίνονται τῶν κοιλιακῶν. καταπλαστέον οὖν αὐτοὺς λινοσπέρμου μετὰ φοινίκων. ἄκρως δὲ ποιεῖ καὶ σχῖνος, καὶ βάτος συνεψομένη τῷ ὀξυμέλιτι. ἐμπνευματώσεως δὲ συνούσης, καὶ κυμίνου καὶ ἀνήθου καὶ πηγάνου μικτέον. ἐπαυξομένου δὲ τοῦ ῥευματισμοῦ, συνεμβαλοῦμεν μῆλα κυδώνια, στυπτηρίαν ὑγρὰν, ἀκακίαν, ὑποκυστίδα, κηκίδα, ἤ τινα ἢ πάντα. κηρωτὴ δὲ διὰ μυρσίνου μετά τινος τῶν στυφόντων οἴνων. ἐπιθέματα δὲ θερμότερα μὲν τό, τε διὰ δαφνίδων καὶ τὸ διὰ σπερμάτων. στυπτικώτερα δὲ, τό, τε διὰ οἰνάνθης, καὶ τὸ διὰ γιγάρτων, καὶ τὸ ἀντύλου καὶ τὸ ἐρυθρίου δὲ θαυμαστόν. χρονιζούσης δὲ τῆς νόσου, καὶ δρώπακι χρηστέον κατὰ τῆς κοιλίας, καὶ τὴν διὰ νάπυος κηρωτὴν, καὶ αὐτῷ τῷ νάπυϊ. πόματα δὲ ἁπλᾶ μὲν, ἀρνογλώσσου σπέρμα, ἢ λαπάθου σπέρμα, ἢ ῥοιᾶς σίδια ἢ οὖα ξηρὰ ἢ ὄμφακα ξηρὸν, ἐξ ἀμινέας σταφυλῆς, ὅσον τριώβολον, ἀπυρέτοις,

Reliquus uerò potus sit aqua pluuialis. Languente uerò stomacho etiam uinum, postea uerò etiam de uolucribus sicciores & concoctu faciles sumant, & balneis utantur dulcibus. Si uerò ab ipsis fluxione infestentur, spongiam magnam, aut panis siliginei micas, uino Ascalonite aut aliquo adstringente calido imbutas per totum superiorem uentrem imponito, deligato, atque sic lauare jubeto.

CVRATIO LÆVITATIS INTESTINORUM.

Caput X.

PAulus Ægineta lib. 3. cap. 40. Cum duplex sit intestinorum læuitas, altera ob superficiariam intestinorum ulcerationem, uel, (ut aliqui sentiunt) ob cicatricem ex dysenteria plerunque, aut ex alijs fluxionibus obortam: altera ob facultatis cibum retinentis in uentre debilitatem: secundam differentiam arbitror cum cœliaca affectione copulandam esse. Nam in hac debili existente uentre ad concoquendos ac distribuendos cibos, læuia & cruda ac liquida egeruntur, aluo in omnibus fluxione laborante. Verùm in læuitate intestinorum, & transitus ciborum uelox fit & cruditas magis intenta est, ut acceptus cibus manifestus fiat: & per hæc maximè à cœliacis discernuntur. Imponendum igitur ipsis est lini semen cum palmulis. Egregiè facit etiam lentiscus & rubus; si in aceto mulso coquantur. Si uerò etiam inflatio adest, cuminum & anethum & ruta admisceantur. Augescente autem fluxione, adijcimus etiam mala cydonia. alumen liquidum, acaciam, hypocystidem, gallam: aut quædam ex his, aut omnia. Cerata faciunt ex oleo myrteo, cum aliquo uino astringente. Epithemata autem calidiora, & quod ex baccis lauri paratur, & quod ex seminibus. Magis autem adstringunt & quod ex œnanthe fit, & quod ex uinaceis, & Antylo inscriptum. Sed & id quod erythrion inscribitur, mirificè facit. Diuturno uerò euadente morbo, etiam dropace ad uentrem utendum est, & cerato ex sinapi, & ipso sinapi. In potiones conueniunt, simplicia quidem, plantaginis semen, rumicis semen, malicorium, sorba sicca, uua Aminæa acerba sicca, trium obolorum pondere: febre carentibus,

cum

cum uini austeri cyathis sex. febrientibus cum aqua pluuiali. Minus autem stomachum offendit uentriculus gallinarum siccus potui inspersus. Sed & urinam cientia, apium, adiantum, & similia si bibantur, fluxionem transferunt. Ex compositis autem est sigillum Polyide, & pastillus ex succino, & ex spina Ægyptia, & clidion appellatum & ex seminibus constans. Sed & hoc optimum est. Seminis rumicis syluestris unciam unam semis, seminis plantaginis unciam unam, succi hypocystidis drach. sex, gummi aut acaciæ drach. tres. Excipe malorum cydoniorum decocto ad tertias redacto. Aliud. Cumini, piperis, rhois syriacæ, balaustij singulorum unciam unam semis, malicorij unciam unam. Silphij unciæ dimidium aut pulueris eius sicci drach. unam: inspergito in potum aut aceto mulso admixto, dato mane ac uesperi. ALIVD. Myrti baccarum nigrarum cochlearium unum semis, anisi, rosarum siccarum, œnanthes, singulorum cochlearij dimidium, palmulas uiginti: fac pastillos & præbe drach. unam cum aqua aut uino diluto. Theriaca quoque è uiperis optimum ijs auxilium est. Cibus si acris & biliosa est excretio ex alica, chondro, & oryza, ac similibus fit, ita ut adstringentium quid simul coquatur, pirum, malum cydonium, mespila & similia. Coctum quoque lac his conuenit. Potus autem, uel uinum aquosum tenue, aut aliqua ex iucundis fit potionibus. Si uerò pituitosiora excernant, ad contraria cibum transmutamus & semina quædam stomacho grata admiscemus, anisum aut cuminum, aut apij semen: sed & lenticula bis cocta sæpe ipsis profuit, comesta cum modico aceto, aut aceto mulso: brassicæ quoque & ipsæ bis coctæ. Præstat autem secundum ipsorum cocturam in posca facere. Vinum uerò uetustius ac calidius bibant.

CVRATIO AFFECTI uteri.

Caput XI.

P. Æg. lib. 3. c. 60. Plerisque purgatio mensium contingit circa decimum quartum annum, paucis citius, circa decimum tertium aut duodecimum, non paucis autem tardius quatuordecim annis. Tempus uerò unicuique purgationi statutum non est. Multæ enim ad duos aut tres, plurimæ ad quinque dies purgantur, aliæ ad septimum usque diem,

σὺν οἴνου αὐστηροῦ κυάθοις ς. πυρέσσουσι δὲ σὺν ὕδατι ὀμβρίῳ. ἧττον δὲ στομάχου ἅπτεται, ἀλεκτορίδων κοιλία ξηρὰ ἐμπασσομένη τῷ ποτῷ. καὶ τὰ διουρητικὰ δὲ, οἷον σέλινον, ἀδίαντον, καὶ τὰ ὅμοια πινόμενα μετοχετεύουσιν ἐργάζεται. σύνθετα δὲ, ἥ τε πολυείδου σφραγίς ἐστι καὶ ὁ διὰ τοῦ ἠλέκτρου τροχίσκος, ὅ τε διὰ τῆς αἰγυπτίας ἀκάνθης καὶ τὸ κλειδίον καλούμενον, καὶ ὁ διὰ σπερμάτων. καὶ οὗτος δὲ κάλλιστόν ἐστι. λαπάθου ἀγρίου σπέρματος Γο. α. S. ἀρνογλώσσου σπέρματος Γο. α. ὑποκυστίδος χυλοῦ L. ς. κόμμεως ἢ ἀκακίας ἀναλάμβανε κυδωνίων ἀποτριτωθέντων τῷ ἀφεψήματι. Ἄλλο. κυμίνου, πεπέρεως, ῥοὸς συριακῆς, βαλαυστίου ἀνὰ Γο. α. S. σιδίων Γο. α. σιλφίου Γο. S. ἢ ξηροῦ L. α. ἔμπασσε τῷ ποτῷ, ἢ φυρῶν ὀξυμέλιτι πρωῒ καὶ ἑσπέρας. Ἄλλο. μύρτων μελανῶν κοχλιάριον α. τὸ S. ἀνήσου, ῥόδων, ξηρῶν, οἰνάνθης ἀνὰ κοχλιάριον S. φοινικοβαλάνους κ. ποίει τροχίσκους καὶ δίδου L. α. μεθ' ὕδατος ἢ μετὰ κράματος. καὶ ἡ διὰ ἐχιδνῶν δὲ θηριακὴ τούτοις ἄριστόν ἐστι βοήθημα. ἡ δὲ τροφὴ δριμείας μὲν καὶ χολώδους οὔσης τῆς ἀποκρίσεως, διά τε χόνδρου καὶ ὀρύζης, ἄλικός τε καὶ τῶν παραπλησίων γινέσθω, συνεψομένων αὐτοῖς τῶν στυφόντων τινός, ἀπίου, μήλου, κυδωνίου, μεσπίλου καὶ τῶν ὁμοίων. καὶ τὸ ἀπέφθον δὲ γάλα τούτοις ἁρμόσει. ποτὸν δὲ ἢ οἶνος ὑδαρὴς λεπτὸς, ἤ τι τῶν ἡδέων πομάτων. φλεγματικώτερα δὲ αὐτῶν ἐκκρινόντων ἐπὶ τἀναντία τὴν τροφὴν μεταγόμεν. σπέρματά τε τινὰ τῶν εὐστομάχων παραμιγνύντες, ἄνησον, ἢ κύμινον, ἢ σελίνου σπέρμα. καὶ ἡ φακὴ δὲ δὶς ἑψηθεῖσα πολλάκις αὐτοὺς ὤνησεν ἐσθιομένη σὺν ὄξει βραχεῖ, ἢ ὀξυμέλιτι. αἵ τε κράμβαι, δίσεφθοι καὶ αὗται. κάλλιον δὲ τὴν δευτέραν ἕψησιν αὐτῶν ἐν ὀξυκράτῳ γίνεσθαι, οἶνον δὲ τινα τῶν παλαιοτέρων καὶ θερμοτέρων πινέτωσαν.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΥΣΤΕΡΙΚΩΝ.

Κεφάλ. ια.

Π. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ. ξ. ταῖς πλείσταις ἡ κάθαρσις γίνεται περὶ τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος. ὀλίγαις δὲ θᾶττον, κατὰ τὸ τρισκαιδέκατον ἢ δωδέκατον. οὐκ ὀλίγαις δὲ βράδιον τῶν δεκατεσσάρων ἐτῶν. χρόνος δὲ ἑκάστῃ καθάρσει τεταγμένος οὐκ ἔστιν. πολλαῖς δὲ ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς, ταῖς πλείσταις δὲ ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἐκκρίνεται, καὶ ἄλλαις δὲ ἄχρι ἑπτά.

σπανίαις

σπανίαι δὲ καὶ ἄχρι δωδεκάτης ἐκαθάρθησαν. παύονται δὲ τῶν καθάρσεων αἱ μὲν περὶ τὸ πεντηκοστὸν ἔτος. σπανίαι δὲ μέχρι τῶν ἑξήκοντα. ἐνίαις δὲ ἀπὸ πέντε καὶ τριάκοντα, καὶ μάλιστα ταῖς καταπιμέλοις, λήγειν ἤρξατο καταμήνια. στραγγευομένης οὖν τῆς καθάρσεως, λούειν περὶ τὴν προθεσμίαν καὶ προποτίζειν, ἢ σισάμῳ ἢ κεφαλωτῷ πράσῳ, μετὰ πεπέρεως καὶ πηγάνου εἰς τὸ αὐτὸ ἑψημένοις, ἢ δὲ πόσις διὰ γλυκέως γινέσθω κρητικοῦ, κοτύλην δὲ πιοῦσα, περιπάτοις κινείτω τὰ ἐμμήνια, ἐσθιέτω δὲ τευθίδας, σηπίας, πολύποδας, καὶ ὅσα τοῦ αὐτοῦ γένους ἐστί. τοῦ γὰρ αἵματος ἰδίως εἰσὶ ταρακτικά.

ΠΕΡΙ ΕΠΟΧΗΣ ἐμμηνίων.

Π. Αἰγ. βιβ. γ. κ. ξα. Ἐπέχεται ἡ ἐμμήνιος κάθαρσις ποτὲ μὲν ὅλου τοῦ σώματος ἀρρώστως διακειμένου, ποτὲ δὲ τῆς ὑστέρας αὐτῆς ἴδιον πάθος ἀναδεδεγμένης, διὰ ψύξιν ἐντόπιον, ἢ πληγήν, ἢ δυσκρασίαν ἐκ γεννητῆς ἢ ἐπίκτητον κάκωσιν. ὡς τὸ πολὺ δὲ ἐκ τῶν ἀμβλώσεων, καὶ διά τι μέρος τῶν κυριωτέρων πρωτοπαθεῖσαν, οἷον ἧπαρ, ἢ κοιλίαν, ἢ θώρακα ἢ ἄλλων τοιούτων ἐν χρονίῳ γεγονὸς πάθει. ἐπισχεθεῖσα δὲ πολλῶν καὶ χρονίων παθῶν εἴωθεν αἰτία γίνεσθαι. ὅταν μὲν οὖν διά τινα τῶν ἐντοσθιδίων πρωτοπαθειῶν ἀποκόπτηται ἢ στραγγεύηται ἡ κάθαρσις, προυργιαίτατον ἡ τοῦ πρωτοπαθήσαντος ἐστὶν θεραπεία, καὶ μετ' αὐτὴν ἡ τῆς ὑστέρας ὑπόμνησις. τὴν δὲ τούτων σημείωσιν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν. ὅταν δὲ μηδὲν ἐκείνων παρῇ, πρόδηλόν ἐστιν αὐτὴν πρωτοπαθεῖν τὴν ὑστέραν. μὴ κωλυούσης οὖν ἡλικίας, ἢ ἕξεως, ἢ ἑτέρου τινός, φλεβοτομίᾳ χρηστέον, μὴ πρὸ τῆς ἐμμηνίων προθεσμίας. παρελθούσης δ' ἐπιμετρείσθωσαν ἡμέραι δέκα. ἀφαιρείσθω δὲ μήτε πλέον β. S. λιτρῶν, μήτε ἔλαττον μιᾶς, εἴτε φλεβοτομήσαιμεν, εἴτε μή, τῇ διὰ κολοκυνθίδος ἱερᾷ καθαίρειν, διδόντας δύο δραχμῶν πλῆθος ἐν ϛ. Κο. μελικράτου. πυρετοῦ δὲ παρόντος, τῇ μὲν ἱερᾷ χρῆσθαι οὐκ ἐγχωρεῖ. εὔκαιρον δέ ἐστι φλεβοτομεῖν ἐν ταῖς πρώταις τοῦ πυρέσσειν ἡμέραις. μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν ἀναληπτέον ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας. ἐν δὲ ταῖς ἑξῆς γυμναζέσθω περιπάτοις, τρίψεσι τῶν κάτω, καὶ λουέσθω. τροφαὶ δὲ ἁρμόζουσιν εὐδιοίκητοι καὶ ὑγραί, λάχανα τὰ γλυκέα ἅπαντα, ἰχθύων οἱ πετραῖοι, πτηνῶν τὰ ἁπαλώτερα, γαλακτοποσίαι, μελιτώματα, οἶνος λεπτὸς λευκός, μὴ πάνυ παλαιός, ἄθετα κρέα, καὶ

paucæ etiam ad duodecimum usque purgatæ sunt. Desinunt autem purgari aliquæ circa quinquagesimum annum, paucæ usque ad sexagesimum: quibusdam à tricesimo quinto anno & maximè pinguibus, menses desinere cœperunt. Si igitur remoratur purgatio, circa præfinitum tempus lauato, & sesamum aut porrum capitatum præbibendum dato cum pipere & ruta simul coctis. Edat autem loligines, sepias, polypos, & quæcunque eius generis sunt. Priuatim enim sanguinem turbant.

DE MENSIVM SVPpressione.

P. Æg. lib. 3. c. 61. Supprimitur menstrua purgatio aliquando toto corpore malè affecto, aliquando ubi uterus ipse propriam affectionem suscepit, propter loci frigiditatem, aut plagam aut intemperiem ex natiuitate, aut ob acquisititiam uexationem. Plerunque uerò ex abortibus, & ob partem aliquam principaliorem primariò affectam, uelut est hepar aut uentriculus aut thorax, aut eiusmodi quædam in diuturna affectione constituta. Suppressa uerò multarum & diuturnarum affectionum causa fieri solet. Quum igitur ob aliquam uiscerum interaneorum affectionem primariam purgatio intercepta fuerit, aut moram traxerit, maximè operæ precium est primariò affectam partem curare, & post ipsam uteri meminisse. Notas autem illarum partium affectarum in superioribus tradidimus, ubi uerò nihil eorum affuerit, manifestum est ipsum uterum primariò affectum esse. Si igitur non prohibet ætas aut habitus corporis, aut aliud quiddam, uena secetur, non ante præfinitum mensium tempus, sed præterito jam dies decem adijciantur. Detrahatur autem non plus duabus libris & dimidia, neque minus una, si, sanè uenam secuerimus: sin minus, hiera ex colocynthide purgentur, duabus drachmis datis in sex cyathis aquæ mulsæ. Febre uerò præsente, hiera uti non expedit. Commodum autem est uenam secare in primis febrium diebus: post purgationem reficiantur ad paucos dies. In sequentibus autē exerceantur deambulationibus, frictionibus infernarũ partium & lauentur. Cibi conueniunt qui facile concoqui ac distribui possunt & olera humida ac dulcia omnia: ex piscibus petrosi, ex uolucribus teneriores; lactis potus, dulciaria ac mellita liba, uinũ tenue, album, non ualde uetus, ineptæ sunt carnes & legumi-

legumina excepta prisana. Vbi uerò propinquum est præfinitum tempus ex marinis dentur cartilaginea ac mollia uelut dictum est, & testa intecta: & porrum capitatum cum ruta & pipere coctum & decoctum ipsorum bibant, tunc quoque ligamentis infernas partes adstringant ad tres aut quatuor dies. Instante autem præfinito tempore, ligamenta quidem tollantur, præbibant autem myrrhæ obulum, aut fabæ magnitudinem, aut castorium ex passo, aut aqua mulsa, aut artemisiæ decoctum, aut saluiæ post balneum, ex passo & uino absinthite. Absinthites autem uinum per totam curationem præbibatur. Præterito autem tempore præfinito, et nulla, aut non memorabili purgatione facta ad malleolum uena secetur, & repetita detractio fiat: post septimum uerò aut octauum diem, purgatione ex hiera utatur, & post quartum diem dropacem adhibeat ad pectinem, lumbos ac femora. Et ubi per triduum aquam bibit, cataplasma ex sinapi ac pane madefacto, paribus portionibus imponat usque ad æquinoctij tempus, deinde lauet. Sequenti mense caricæ pro pane admisceantur in decoctum fœnigræci, maluæ, pulegij, rutæ, & artemisiæ. In sinum uerò infundatur susinum aut amaracinum, & pessus subdatur ἐννεαφάρμακος à nouem quas recipit rebus appellatus, aut libanius uocatus. Est autem pessus lana carpinata, & in rotunditatem ad digiti figuram redacta, in qua continentur medicamenta: atque hæc curatio plurimis suffecit ad purgationem. Si uerò fortioribus opus habuerit medicamentis, sunt hæc. Iris Illirica pota cum uino, cyperus, ari radix, casia, iunci rotundi odorati flos, nardus, radicis Helenij decoctum, myrrhæ fabæ græcæ magnitudo: hæc cum passo bibuntur, in aquæ mulsæ cyatho dimidio, & dictamni decocti cyathi duo & ammoniacum & sagapenum. Quæ uerò stomachum minus noxæ expositum habent, his & opopanacis parum in pillulam coactum & melle coctori nctum dari potest. Quin & familiaria nobis semina menses mouere solent. Sed minus: uelut est fœniculum, cuminum, apium, daucus creticus, seseli, amni, sinon, cicer, cedri baccæ, & omnia urinam cientia. Apposita autem & subdita faciunt hæc: Myrrha, absinthij, aut lupinorũ decocto trita, aut etiam rutæ succo trita, bdelliũ eodẽ modo, styrax item & oleæ syluestris gumi, cum rutæ succo similiter, aut aristolochia longa ad collyrij formã exsculpta: similiter etiã magni centaurij

ὄσπρεια, πλὴν πτισάνης. πλησίον δὲ τῆς προθεσμίας γενομένης, διδόναι τῶν θαλασσίων τὰ σελάχια, καὶ τὰ μαλάκια, ὡς εἴρηται, καὶ τὰ ὀστρακόδερμα καὶ τὰ κεφαλωτὰ πράσα, σὺν τῷ πηγάνῳ καὶ πεπέρει ἑψηθέντα. καὶ τὸ ἀφέψημα αὐτῶν πινέτωσαν τότε, καὶ δεσμοῖς τὰ κάτω διασφίγγειν μέρη ἐπὶ τρεῖς ἢ δ΄ ἡμέρας. ἐνστάσης δὲ τῆς προθεσμίας περιαιρείσθω μὲν ἡ σφίγξις, προπιπιζέσθωσαν δὲ σμύρνης ὀβολὸν, ἢ κυάμου μέγεθος, ἢ καστόριον διὰ γλυκέος, ἢ μελικράτου, ἢ ἀφέψημα ἀρτεμισίας, ἢ ἐλελισφάκου μετὰ λουτρὸν διὰ γλυκέος καὶ ἀψινθίου. ἀψινθίτης δὲ παρ' ὅλην τὴν θεραπείαν προπιπιζέσθω. παρελθούσης δὲ τῆς προθεσμίας, καὶ μηδενὸς, ἢ μὴ ἀξιολόγως ἐκκριθέντος, ἀπὸ σφυροῦ φλεβοτομητέον, καὶ ἐπαφαιρείσθω. μετὰ δὲ τὴν ἑβδόμην ἢ ὀγδόην ἡμέραν, τῇ διὰ τῆς ἱερᾶς χρήσθω καθάρσει, καὶ μετὰ δ΄ ἡμέραν δρωπακιζέσθω κατά τε ἥτρου καὶ ὀσφύος, καὶ μηρῶν. ὑδροποτήσασι δὲ τρεῖς ἡμέρας καταπλασσέσθω νάπυι ἴσον πρὸς ἴσον ἄρτου βεβρεγμένου, ἄχρι ὥρας ἰσημερινῆς, ἔπειτα λουέσθω. τῷ δὲ ἑξῆς μηνὶ ἰσχάδες ἀντὶ τοῦ ἄρτου μιγνύσθωσαν εἰς ἀφέψημα τήλεως, καὶ μαλάχης, καὶ γλήχωνος, καὶ πηγάνου καὶ ἀρτεμισίας. εἰς δὲ τὸν κόλπον ἐγχυματιζέσθω, σούσινον, ἢ ἀμαράκινον. καὶ πεσσὸς προστιθέσθω ὁ ἐννεαφάρμακος ἢ ὁ λιβάνιος. πεσσὸς δέ ἐστιν ἔριον διεξασμένον, καὶ ἤδη σφαιρωθὲν, δακτύλου σχῆμα εἰληφὸς ἐν ᾧ ἐγκατέχεται τὰ φάρμακα. αὕτη μὲν οὖν ἡ θεραπεία πλείσταις ἤρκεσεν πρὸς κάθαρσιν. εἰ δὲ ἰσχυροτέρων δέοιντο φαρμάκων, εἰσὶ τάδε. ἶρις ἰλλυρικὴ πινομένη μετ' οἴνου, καὶ κύπειρις, καὶ ἄρου ῥίζα, καὶ κασσία, καὶ σχοίνου ἄνθος, καὶ νάρδος, ἑλενίου δὲ ῥίζης ἀφέψημα, καὶ σμύρνη κυάμου ἑλληνικοῦ μέγεθος, σὺν γλυκεῖ πινόμενα ἐν ἡμίσει κυάθου μελικράτου. καὶ δικτάμνου ἀφεψήματος κύαθοι β΄. καὶ ἀμμωνιακὸν καὶ σαγαπηνόν. τοῖς δὲ δυσπαθεστέροις τὸν στόμαχον, καὶ ὀποπάνακος βραχὺ σφαιρωθὲν, καὶ ἐν ἀπέφθῳ μέλιτι βραχὲν. καὶ τὰ συνήθη δὲ ἡμῖν σπέρματα κινεῖν πέφυκεν, ἔλαττον δὲ. οἷον μάραθρον, κύμινον, σέλινον, δαῦκος κρητικὸς, σέσελι, ἄμι, σίνων, ἐρέβινθοι, καὶ κεδρίδες, καὶ πάντα τὰ διουρητικά. προσθετὰ δὲ, σμύρνα, ἀψινθίου ἢ θέρμων ἀφεψήματι λεανθεῖσα, ἢ πηγάνῳ λεανθεῖσα, βδέλλιόν τε ὡσαύτως στύραξ τε καὶ τῆς ἀγρίας ἐλαίας τὸ κόμμι, ἢ πηγάνου χυλοῦ ὁμοίως, ἢ μακρὰ ἀριστολοχία διαγλυφομένη εἰς σχῆμα κολλυρίου. παραπλησίως δὲ καὶ ἡ τοῦ μεγάλου κενταυρίου

ῥίζα, ἢ ἐλλεβόρου, ἢ ὀπὸς σκαμμωνίας, καὶ κολοκυνθίδος ἐντεριώνη καθ' ἑαυτὴν, καὶ ἀρτεμισία καταπλασσομένη μετὰ πηγάνου, καὶ χαλβάνη ὑποθυμιωμένη. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ τὰ ἔμβρυα πέφυκε ἐκβάλλειν.

ΠΕΡΙ ΥΠΕΡΚΑΘΑΡσεως καὶ αἱμορραγούσης ὑστέρας.

Π. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ. ξβ. Ὑπερκαθάρσεις δὲ γυναιξὶν γίνονται, ποτὲ μὲν, τῶν καταμηνίων ἐπιτεινόντων καὶ ἀθροωτέρον φερομένων. ποτὲ δὲ ἐπὶ τελείαις ἀποτέξεσιν, αἵ τινες ὡς τὸ πολὺ καὶ αὐτομάτως παύονται. συνεχῶς δὲ καὶ ἐπὶ ἀμβλώσεσιν, ἰσχυρῶς αἱμορραγοῦσιν. ὥστε πολλάκις ἐπιγίνεσθαι κίνδυνον. πρῶτον μὲν οὖν διασφίγγειν τὰ κῶλα ἀπὸ τε μασχαλῶν καὶ βουβώνων. διδόναι δὲ πιεῖν ὀξύκρατον μὴ ψυχρὸν, καὶ προσαντλεῖν ὀξυκράτῳ. ἐπιτιθέναι τε τοῖς τόποις πολλὰ ἔρια ἐξ οἴνου καὶ ἐλαίου ἢ ῥοδίνου, ἢ μηλίνου, ἢ μυρσίνου ἀποτεθλιμμένα. τροφὴν δὲ δοτέον, χόνδρον πλυτὸν ἐξ ὀξυκράτου, ἢ ὄρυζαν, ἢ ἄλικα. οἴνου δὲ ἀπεχόντα. ὑδρόμηλον αὐστηρὸν, ἢ ὀμφακόμελι, ἤ τι τῶν τοιούτων αὐταῖς δοτέον. προποτίζειν δὲ βαλαύστιον ἐν ὀξυκράτῳ, ἢ ὑποκυστίδος, ἢ ἀκακίας χυλὸν, ἢ λύκιον, ἢ σάμιον ἀστέρα, ἢ ὄμφακα ξηρὸν, ἢ ῥέον, ἢ φελλοῦ ἐξ ἰταλικοῦ κεραμίου καυθέντος τὴν σποδὸν, ἢ σήσαμον ἐσθίειν ἐν ὀξυκράτῳ βραχέντα, ἕως ἂν τρυφερὸν γένηται. πρόσθετα δὲ διὰ τῶν γυναικείων, στέλλει τὰς αἱμορραγίας, ὑποκυστίδος χυλὸς, ἢ ἀκακίας σὺν μάννῃ λειωθέντες σὺν ὄξει. θαυμαστῶς δὲ ἀρήγει σπόγγος οἴνου, ἢ ὑγρᾷ πίσσῃ δευθεὶς καὶ προστεθείς. ἢ κενομένου αὐτοῦ, ἡ σποδιὰ μετὰ ὄξους, ἢ ὀξυκράτου προστιθεμένη. ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ φελλοῦ τοῦ ἀπὸ τοῦ ἰταλικοῦ κεραμίου καυθέντος σποδιά. ἔξωθεν δὲ ἐπιτιθέμενα ὠφελεῖ τὰ στύφοντα ἐπιθέματα καὶ τὰ διὰ φοινίκων καὶ κυδωνίων καταπλάσματα. προσειληφότα σίδια, ἢ πρίνου βαλάνους, ἢ βάτου τοὺς ἀκρέμονας, ἢ σχίνου φύλλα. βαλαύστιον, ἀκακίαν, ὑποκυστίδα, κηκίδα βραχὺ, στυπτηρίαν, μάλιστα δὲ τοῦτο. ταυρόκολλα βρέχεται ὀξυκράτῳ ἕως οὗ διαλυθῇ. ἔπειτα εἰς ῥάκος ἰσχυρὸν ἐμπλάσσεται καὶ κολλᾶται τῇ ὀσφύϊ. ἐνεργῶς δὲ πρὸς τοῦτο ποιοῦσι, καὶ αἱ κολλητικαὶ τῶν ἐμπλάστρων. οἷον ἁρμονία, ἱκέσιος, ἀθηνᾶ, μηλίνη ἰνδικὴ, καὶ αἱ παραπλήσιοι. πεσσοῖς δὲ χρηστέον πρὸς αἱμορραγίαν. κηκίδος, τὸ ἐντὸς λεῖον καὶ λιβανωτὸν δεὶς ὕδατι προστίθει. ἢ κυτίνους, ἢ ῥοιᾶς γλυκείας ὁμοίως. ἢ πολύγωνον λεῖον. συνθέτω

radix, aut ueratri aut scammoniæ succus, & colocynthidis medulla per se, & artemisia imposita cum ruta & galbanum suffitum: eadem etiam fœtus eijcere solent.

DE NIMIA PVRGAtione uteri & sanguinis ex eo eruptione.

PAulus Ægineta lib. 3. cap. 62. Nimiæ purgationes mulieribus fiunt: quandoque dum menses augentur, & aceruatius feruntur: quandoque in partu perfecto, quæ plerunque etiam sua sponte cessant. Frequenter autem & ex abortibus uehementer sanguis erumpit, ut sæpe periculum incurrant. Primum igitur constringendi . sunt artus ab alis & ab inguinibus. In potu uerò danda est posca, non frigida & posca quoque affundenda imponendæque locis multæ lanæ ex uino & oleo, aut rosaceo, aut melino, aut myrteo expressæ. Cibus detur Chondrus lotus ex posca, aut oryza, aut alica, hydromelum quoque austerum, aut omphacomeli aut talium quidam ipsis detur. Præbibant autem balaustium in posca aut hypocystidis aut acaciæ succum, aut Lycium aut samium asterem aut uuam acerbam siccam, aut theon, aut suberis ex Italico uase usti cinerem, aut sesamum edant in posca maceratum, donec mollescat. Apposita uerò & in pudenda subdita sanguinis eruptiones sistunt, hypocystidis succus aut acaciæ, triti cum manna in aceto. Mirifice uerò auxiliatur spongia uino aut pice liquida imbuta ac apposita: aut ustæ, ipsius cinis cum aceto aut posca appositus, similiter etiam suberis ex Italico uase usti cinis. Forinsecus autem imposita prosunt, epithemata adstringentia & cataplasmata ex palmulis ac malis cydonijs, in quæ addita sunt malicorium, illcit glandes, rubi uirgulta, lentisci folia, balaustium, acacia, hypocystis, gallæ parum, alumen. Maximè autem hoc: Glutinum maceratur in posca, donec fuerit dissolutum, deinde in robustum linteum inducitur ac lumbis agglutinatur. Efficaciter quoque ad hoc faciunt emplastra glutinatoria, uelut est, Harmonia, Icesium, Athena, Melinum, Indicum & similia. Pessis autem utendum est ad sanguinis eruptionem his: Gallæ internam partem tritam, & thus aqua dilue ac appone aut flores mali Punici dulcis similiter, aut polygonum tritum: composito uerò

uerò hoc : aluminis scissi, gallarum internæ partis, succi acaciæ, mannæ singulorum drach. quatuor : ouorum assatorum uitelli quinque : sicca teruntur succo plantaginis & miscentur. Vsus autem tempore in pessum laneum excipiuntur, & in rosaceum tinguntur ac apponuntur. Sed & cucurbitæ leues, magnæ, sæpe sub mammas appositæ, abunde reuellunt. Insessus autem ijs quibus sanguis erumpit conueniunt hi, Iunci acuti capitulorum, myrti, rosarum, rhamni foliorum, rubi uirgultorum, singulorum æquales partes in aqua coquito, & insidere jubeto. Aliud. Corticis radicis, mali punici dulcis, myrti, corticis cupressi singulorum partes tres : gallæ partem unam, coquito in aqua sufficiente. Cæterum per clysterem uterifusorium plantaginis succum infundito, aut seridis, aut polygoni, aut solani, aut perdicij, aut psillij, aut hypocystidis, aut acaciæ. Indantur etiam hæc per lanam, aut digitum, aut specillum, aut pennam in longitudinē formatā, usq; ad uteri osculum, sed & Andronis pastillus per uteri fusorium clysterem, cum aliquo ex prædictis succis, aut cum uino astringente imissus, efficax est medicamentū.

DE FLVXV MVliebri.

PAulus Ægi. lib. 3. cap. 63. Fluxus muliebris, est fluxio uteri per quam totum corpus expurgatur. Tali autem specie præditum est id quod euacuatur, quale est id quod redundat. Aliud enim est rubicundum, uelut serosus sanguinis humor, aliud album, à pituita : aliud pallidum ab amara bile : aliud aquosum. Si uerò aliquando sanguis purus uelut in uenæ sectione feratur, diligenter animaduertere oportet, annè aliqua erosio facta est in utero. Notæ fluxus sumuntur ex eo, quod assiduè loci humectantur, humoribus colore diuersis, & ex eo quod ægrota decolor est, alimentum non sentit, cibum auersatur, & in deambulando difficulter spirat, & tumidos oculos habet: & ex eo quòd aliquando cùm dolore, aliquando sine dolore fit, & aut cum ulceratione, aut citra ulcerationem, aut inflammatam, aut sordidam, aut puram. Proinde toti corpori opitulari oportet, cum humida sit affectio, per siccantia citra manifestam calefactionem, & per frictiones totius corporis, & per unctiones ex melle abunde cocto. Danda sunt etiam urinā cientia medicamenta : uelut est aqua in qua asarum, & apium sunt incocta: euacuandum quoq; totum corpus per aluum. Ad hæc portulaca comesta, & succus eius potus prodest, item balaustium, rubi fructus & flos, quercus membrana illa quæ sub cortice trunci est, & quæ sub cortice ipsius glandis.

δὲ συμπληρείας σχιστῆς, κηκίδων τοῦ ἐντὸς ἀκακίας χο. μάννης ἀνὰ L. δ. ὠῶν ὀπτῶν λέκυθοι δ. τὰ ξηρὰ λεαίνεται χυλῷ ἀρνογλώσσου, καὶ μίγνυται. ἐν δὲ τῇ χρήσει ἀναλαμβάνεται εἰς πεσσὸν ἐρεοῦν, καὶ ἀποβάπτεται εἰς ῥόδινον καὶ προστίθεται. καὶ σικύαι δὲ κοῦφαι μεγάλαι, πολλάκις ὑπὸ τοὺς τιτθοὺς προστεθεῖσαι, ἱκανῶς ἀντισπῶσιν. ἐγκάθισμα δὲ ταῖς αἱμορραγούσαις. ὀξυσχοίνου κεφαλῶν μυρσίνης, ῥόδων, ῥάμνου φύλλων, βάτου ἀκρεμόνων, ἴσα ἑψήσας ἐν ὕδατι ἐγκάθιζε. Ἄλλο. ῥοιᾶς γλυκείας ῥίζης φλοιοῦ, μυρσίνης, κυπαρίσσου φλοιοῦ ἀνὰ μέ. γ. κηκῖδος μέ. α. ὕδατι τὸ ἀρκοῦν. ἐγχυμάτιζε δὲ διὰ μητρεγχύτου, χυλὸν ἀρνογλώσσου, ἢ σέρεως, ἢ πολυγόνου, ἢ στρύχνου, ἢ περδικίου, ἢ ψυλλίου, ἢ ὑποκυστίδος, ἢ ἀκακίας. καὶ ἐντιθέσθω ταῦτα διὰ ἐρίου, ἢ δακτύλου, ἢ μήλης, ἢ πτεροῦ, εἰς μῆκος ἐσχηματισμένου, ἄχρι τοῦ στομίου. καὶ ὁ Ἄνδρωνος δὲ τροχίσκος, ἐγχυματιζόμενος διὰ μητρεγχύτου, μετά τινος τῶν εἰρημένων χυλῶν, ἢ οἴνου στύφοντος, ἐνεργές ἐστι φάρμακον.

ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ῥοῦ.

Π. Αἰγ. βιβ. γ. κεφ. ξγ. Ῥευματισμός ἐστιν ὑστέρας, ὁ ῥοῦς ὅλου τοῦ σώματος ἐκκαθαιρομένου. τοιοῦτον δὲ ἐστὶ ἰδέαν ἐστὶ τὸ κενούμενον, οἷον καὶ τὸ πλεονάζον, τὸ μὲν ἐρυθρὸν. οἷον ἰχὼρ αἵματος. ἕτερον δὲ λευκὸν, ἀπὸ φλέγματος. ὠχρὸν δὲ ἄλλο, τὸ πικρόχολον. Ἄλλο δὲ ὑδατῶδες εἰ ποτὲ δὲ αἷμα καθαρὸν, ὡς ἐν φλεβοτομίᾳ φέροιτο, προσέχειν ἀκριβῶς μή τις ἀνάβρωσις γέγονεν ἐν τῇ μήτρᾳ. σημειωτέον δὲ τὸν ῥοῦν, ἐκ τοῦ συνεχῶς ἐπικαθυγραίνεσθαι τοὺς τόπους, διαφόροις κατὰ χροιὰν ὑγροῖς. τὴν δὲ κάμνουσαν ἀχροεῖν, ἄτροφον, ἀνόρεκτον. κἂν τοῖς περιπάτοις δυσπνοεῖν καὶ διῳδηκότας ἔχειν τοὺς ὀφθαλμούς. καί ποτε μὲν μετὰ πόνου, ποτὲ δὲ χωρὶς πόνου γίνεσθαι. καὶ ἢ μεθ' ἑλκώσεως ἢ χωρὶς ἑλκώσεως, ἤτοι φλεγμαινούσης, ἢ ῥυπαρᾶς, ἢ καθαρᾶς. ὅλῳ μὲν ἐν τῷ σώματι βοηθεῖν τοῖς ξηραίνουσιν, ὑγροῦ τοῦ πάθους ὄντος, χωρὶς τοῦ θερμαίνειν ἐπιφανῶς. τρίψεσι δὲ τοῦ σώματος ὅλου καὶ χρίσεσι διὰ μέλιτος ἱκανῶς ἑψηθέντος, καὶ διουρητικὰ φάρμακα διδόναι. οἷον ἐστὶν ὕδωρ ἐνεψηθέντος αὐτῷ ἀσάρου καὶ σελίνου. κενοῦν δὲ καὶ διὰ γαστρὸς ὅλον τὸ σῶμα. πρὸς δέ γε τούτοις ἀνδράχνη ἐσθιομένη καὶ ὁ χυλὸς αὐτῆς πινόμενος ὠφελεῖ. βαλαύστιον, βάτου ὁ καρπὸς καὶ τὸ ἄνθος, δρυὸς τὰ ὑπὸ τῷ φλοιῷ τοῦ πρέμνου τὸ ὑμενῶδες, καὶ τὸ ὑπὸ τῷ κελύφει τῆς βαλάνου.

ἵππουρις μάλιστα τὸν ἐρυθρὸν ῥόον πινομένη δὲ ὕδατος ἢ οἴνου, ἢ ὑποκυστίς. σχίνου ὁ καρπὸς φρυγεὶς μετ' οἴνου πινόμενος. σάμιος ἀστὴρ, λημνία σφραγίς, πιτύα λαγωοῦ, ἢ ἐρίφου, ἢ ἀρνὸν, ἢ μόσχου, ἢ ἐλαφείου. γίγαρτα, λεῖα μύρτα, ὄμφαξ ξηρὸς, πίτυος φλοιός, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς αἱμορραγούσης ὑστέρας εἰρημένα, τὰ μὴ λίαν δραστήρια. ὅταν δὲ μετὰ πόνου φέρηται, διὰ μητρεγχύτου, ἢ κλυστῆρος, χυλὸν ἄλικος ἢ πτισάνης, ἢ τράγου, ἢ ὀρύζης ἐνετέον αὐτὴν, μετά τινος τῶν ἀνωδύνων φαρμάκων, καὶ ἐν μὲν τοῖς παροξυσμοῖς, παρηγορητέον ἐν δὲ τοῖς διαλείμμασι, περιοδίζει γὰρ ἐνίοτε, μετασυγκρίνειν ἐώραις διαφόροις, περιπάτοις, ἀναφωνήσεσιν, ἀλείμμασιν, σικύαις δρώπαξι κατὰ τῶν ὑπερκειμένων, ἡλιώσεσι, τρίψεσι, ψιλώθροις, σμήγμασι, σιναπισμοῖς, ἐμέτοις ἀπὸ ῥαφανίδων, ἀναληπτικῇ ἐπιμελείᾳ, λουτροῖς, οἴνῳ, ποικίλῃ τροφῇ.

ΠΕΡΙ ΦΛΕΓΜΟΝΗΣ ΥΣΤΕ-ρας καὶ παρεκλύσεως.

Κεφάλ. ξδ.

Η φλεγμονὴ τῆς ὑστέρας ἐκ πλειόνων αἰτίων γίνεται. καὶ γὰρ ἐκ πληγῆς, καὶ τῆς τῶν ἐμμηνίων ἐποχῆς, ἀπό τε ψύξεως καὶ πνευματώσεως, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἐξ ἀμβλώσεως, καὶ ἐκ τοκετῶν διὰ κακὴν κύησιν. παρέπεται δὲ τῇ φλεγμονῇ τῆς μήτρας, πυρετὸς ὀξὺς, ὀδύνη τε, τῆς κεφαλῆς, καὶ τένοντος. καὶ βάσεων ὀφθαλμῶν, καρπῶν τε καὶ δακτύλων, καὶ τραχήλου κατὰ σπασμὸς. παρέγκλισις ἐπὶ τἀναντία, στομάχου συμπάθεια. μύσις τῆς ὑστέρας στομίου. σφυγμοὶ μικροί, πυκνοί. καὶ εἰ μὲν ἀμυδρὰ εἴη ἡ φλεγμονὴ, οὐκ ἰσχυρῶς αὐτὴν ὀδυνῶνται τὴν ὑστέραν. εἰ δὲ ἰσχυρὰ, καὶ αὐτὴ πᾶσα σφυγματωδῶς ὀδυνᾶται. ὅλη μὲν φλεγμαινούσης, δι' ὅλης αὐτῆς. εἰ δὲ μέρος φλεγμαίνοι, κατὰ τοῦτο μᾶλλον ἡ ὀδύνη διασημαίνει. τῶν μὲν γὰρ ὄπισθεν αὐτῆς μόνον φλεγμαινόντων, τὸ ἄλγημα κατὰ τὴν ὀσφὺν γίνεται. τὸ σκύβαλον ἐπέχεται, θλιβομένου τοῦ ἀπευθυσμένου. τῶν δὲ ἔμπροσθεν, ἥ τε ὀδύνη κατὰ τὸ ἦτρον, καὶ στραγγουρία ἢ δυσουρία γίνεται, τῆς κύστεως θλιβομένης. τῶν δὲ πλευρῶν φλεγμαινόντων, οἵ τε βουβῶνες τείνονται. καὶ τὰ σκέλη βαρύνονται. τοῦ δὲ πυθμένος τῆς φλεγμαίνοντος, κατὰ τὸν ὀμφαλὸν ὁ πόνος μάλιστα γίνεται σὺν ὄγκῳ. περὶ δὲ τὸ στόμιον οὔσης τῆς φλεγμονῆς, κατὰ τὸ ἐπιγάστριον ὀδυνῶνται, καὶ τῷ δακτύλῳ καθιεμένῳ σκληρὸν καὶ ἀντιτυπὲς ὑποπίπτει τὸ στόμιον. ἐν οὖν τῇ θεραπείᾳ. πρῶτον

Hippuris rubicundum maximè fluxum sistit pota ex aqua aut uino, item hypocystis, lentisci fructus torrefactus cum uino potus. Samius aster, Lemnium sigillum, coagulum leporis aut hœdi, aut agni, aut uituli, aut cerui, uinacea trita, myrti baccæ, uua acerba sicca, pinus cortex, & quæ in sanguinis ab utero eruptione dicta sunt, quæ non ualde efficacia existunt. Quum uerò cum dolore fertur, per uteri fusorium aut alium clysterem, succum alicæ aut ptisanæ, aut tragi, aut oryzæ, infundito, cum aliquo dolorem sedante medicamento. Et in exacerbationibus quidem mitigatoria adhibeantur: in internallis autem, (per circuitus enim aliquando affligit) ex alto euocare ac meatus transmutare. oportet per diuersas gestationes, deambulationes, uociferationes, iunctiones, cucurbitas, dropaces partium superincumbentium, insolationes, frictiones, psilnthra, smegmata, sinapismos, uomitus à raphanis, uictum refectorium, balnea, uinum, uarium cibum.

DE INFLAMMATIONE uteri ac declinatione.

Caput LXIV.

INflammatio uteri fit ex pluribus causis. Nam & ex plaga & mensium suppressione & frigiditate, & inflatione: non minus etiam ex abortu, & partu propter malam partus editionem. Sequitur ad uteri inflammationem febris acuta, dolorque capitis ac tendinis, & basis oculorum, iuncturæque manuum ac digitorum, & colli detractio, & declinatio ad contraria, stomachi per consensum affectio, osculi uteri conclusio, pulsus parui, densi. Et si obtusa fuerit inflammatio, non uehementer uterum dolent: si uerò fortis, etiam ipse totus pulsatorio modo dolet per totum, si totus est inflammatus: sin pars inflammata fuerit, circa hanc magis dolor de se significationem præbet. Si enim posteriores ipsius partes solum inflammatæ sunt, dolor circa lumbos fit, & stercora supprimuntur ex recti intestini compressione: si anteriores, dolor circa pectinem fit, & urinæ stillicidium, ac emittendæ difficultas ex uesicæ compressione. At lateribus inflatis & inguina tenduntur, & crura grauantur: si uerò fundum ipsius inflammatum fuerit, circa umbilicum dolor maximè consistit cum tumore. At si circa osculum est inflammatio, circa supernum uentrem dolent, & digito immisso durum ac renitens osculum occurrit. In curatione igitur, primùm irrigatio-

irrigatione ex uino & oleo aut uino & rosaceo utendum est: circa pectinem & lumbos perhapsos lanæ puræ, citra deligationem. Cibi abstinentia indicitur usque ad tertium diem, post quam uena secanda est in cubito si nihil prohibuerit. Nutriantur autem alica ex aqua mulsa aut pane, aut ouo sorbili, alternis diebus. Post quintum diem cataplasma imponatur ex polline, semine lini fœnograeco, ex aqua mulsa, in qua papaueris capita cocta reiecta fuerint, & oleo. Si uero indignetur aduersus caliditates inflammatio, ut pote ignis sacri naturam habens, ad melilotum in passo coctum ac tritum adijce uitellos ouorum assatorum cum rosaceo, aut melino, aut crocino & impone: aut palmulas uino diluto feruefactas cum polente polline trito addito aliquo ex relatis unguentis & imponito. Declinatione uerò contingente, ceratum nardinum, aut cyprinum adhibeto, per totam uerò curationem, etiam insessibus utendum est, ex decocto fœni græci, aut seminis lini, maluæ, artemisiæ & ex oleo: in ijs autem quæ ferre nequeunt calorem, ex aqua calida, affuso rosaceo. Pessi uerò & infusa assumantur, ex œsypo, butyro, medulla ceruina, adipe anserino, unguento susino & cera Tyrrhenica. Verùm quæ calorem sustinere possunt, in ijs etiam aureus appellatus pessus conueniet, & enneapharmacus: quæ uerò non sustinent, cum ouo & rosaceo, & adipe anserino aut gallinaceo. Ad feruidiores autem inflammationes, emplastrum ex succis in duplici uase cum rosaceo liquefacito, & succum plantaginis, aut seridis, aut Cichorij, aut intybi misceto: aut hoc utitor; Adipis anserini, aut suilli recentis drach. quatuor, cerati rosacei, aut susini sextantem, uitellorum ouorum assatorum unciam unam, croci drach. unam, myrrhæ obolos tres, opij obolos duos, aut pro opio papaueris capitum decoctum. Si uerò multus uexat dolor, succi papaueris magnitudinem fabæ cum lacte muliebri ac succo fœnigræci apponendam præbe. Cætatum ad inflammationes cum duricia, emplastrum tetrapharmacum rosaceo dilutum apponito, aut infundito. Quin & declinationes uteri circa exacerbationes quidem, similiter uelut inflamationes curentur, uerùm in remissionibus, & mali declinatione, ijs quæ magis molliunt utendū est: in inueteratis autem, ijs quæ ex alto euocant, & meatus transmutant. Si uerò extrinsecus duricia est, malagmatis utendum, eo quod ex meliloto paratur, & Mnasææ inscripto, & Icesij; & melino

μὴ ἐμβροχῇ δι' οἰνελαίου ἢ οἰνοροδίνου χρηστέον κατὰ τὸ ἐπιγάστριον καὶ τὴν ὀσφὺν διὰ πλημμάτων ἐξ ἐρίου καθαροῦ χωρὶς ἐπιδέσεως. καὶ ἀσιτία μέχρι διατρίτου. μεθ' ἣν φλεβοτομητέον ἀπ' ἀγκῶνος, εἰ μηδὲν κωλύοι. θρεπτέον δὲ χόνδρῳ ἐκ μελικράτου ἢ ἄρτῳ, ἢ ὠῶν ῥοφητῶν παρ' ἡμέραν. μετὰ δὲ τὴν πέμπτην καταπλαστέον γύρει, λινοσπέρμῳ, τήλει, διὰ μελικράτου ἐν ᾧ κωδίαι ἀφεψηθεῖσαι ἐρρίφησαν, καὶ ἐλαίου. εἰ δὲ ἀγανακτοίη πρὸς τὰς θερμασίας ἡ φλεγμονὴ ἐρυσιπελατώδης οὖσα, μελίλωτον ἑψήσας ἐν γλυκεῖ καὶ τρίψας, ἐπίβαλλε λεκύθους ὠῶν ὀπτῶν, σὺν ῥοδίνῳ, ἢ μηλίνῳ, ἢ κροκίνῳ, καὶ κατάπλασσε, ἢ φοίνικας οἴνῳ κεκραμένῳ ζέσας λείου μετὰ παιπάλης ἀλφίτων καὶ τινος τῶν εἰρημένων μύρων καὶ κατάπλασσε. παρακμῆς δὲ γενομένης κηρωτὴν ναρδίνην, ἢ κυπρίνην ἐπιρριπτέον. παρ' ὅλην δὲ τὴν θεραπείαν καὶ τοῖς ἐγκαθίσμασιν χρηστέον δι' ἀφεψήματος τήλεως ἢ λινοσπέρμου, μαλάχης, ἀρτεμισίας, ἐλαίου. ἐπὶ δὲ τῶν μὴ ἀνεχομένων τῆς θέρμης, δι' ὕδατος θερμοῦ ῥοδίνου ἐπιχεομένου. πεσσοὺς δὲ καὶ ἐγχυματισμοὺς παραληπτέον, δι' οἰσύπου μὲν καὶ βουτύρου, καὶ μυελοῦ ἐλαφείου, καὶ χηνὸς στέατος, καὶ σουσίνου μύρου, καὶ κηροῦ τυρρηνικοῦ. ἐφ' ὧν ἀνέχονται θερμασίας, καὶ ὁ χρυσοῦς δὲ προσαγορευόμενος πεσσὸς ἁρμόσει ταύταις, καὶ ἡ ἐννεαφάρμακος. ἐφ' ὧν δὲ μὴ ἀνέχονται, δι' ὠοῦ, καὶ ῥοδίνου καὶ χηνὸς στέατος ἢ ὄρνιθος. πρὸς δὲ τὰς πυρωδεστέρας φλεγμονὰς τῆς διὰ χυλῶν ἐμπλάστρου ἐν διπλώματι μετὰ ῥοδίνου τήξεως μίγνυε χυλὸν ἀρνογλώσσου, ἢ σέρεως, ἢ κιχωρίου, ἢ ἰντύβου. ἢ τούτῳ χρῶ. στέατος χηνείου, ἢ ὑείου προσφάτου L. δ. κηρωτῆς ῥοδίνης, ἢ σουσίνης Γο. β. ὠῶν ὀπτῶν λεκύθων Γο. α. κρόκου L. α. σμύρνης τριώβολον. ὀπίου ὀβολοὺς β. ἢ ἀντὶ ὀπίου κωδυῶν ἀφέψημα. πολλῆς δὲ τῆς ὀδύνης οὔσης, ὀπὸν μήκωνος ὅσον φακοῦ μέγεθος μετὰ γάλακτος γυναικείου, καὶ χυλοῦ τήλεως, δίδου προσθεῖναι. πρὸς δὲ τὰς μετὰ σκληρίας φλεγμονάς, τὴν τετραφάρμακον ῥοδίνῳ λύσας, πρόσθει ἢ ἔγχει. καὶ τὰς παρεγκλίσεις δὲ, κατὰ μὲν τοὺς παροξυσμοὺς ἐμφερῶς ταῖς φλεγμοναῖς θεραπευτέον. ἐν δὲ ταῖς ἀνέσεσι καὶ παρακμαῖς, μαλακτικωτέροις. καὶ χρονισάντων δὲ, τοῖς μετασυγκριτικοῖς. ἔξωθεν δὲ σκληρίας οὔσης, μαλάγμασι χρηστέον, τῷ διὰ μελιλώτων, τῷ μνασαίου, τῇ ἱκεσίου, τῇ μελίνῃ

σαραπίωνος, ἢ τῇ πυρίνῃ. δίαιτα δὲ, κατ' ἀρχὰς μὲν λεπτή. παρακμῆς δὲ γινομένης ὀλίγης, ἐπὶ λουτρὸν ἀκτέον. ποικιλοτέρᾳ τε καὶ ἁδροτέρᾳ χρηστέον τροφῇ.

ΠΕΡΙ ΑΠΟΣΤΗΜΑΤΟΣ ὑστέρας.

Κεφάλ. ξε.

Τῆς φλεγμονῆς εἰς ἀπόστασιν μεταβαλλομένης τὰ μὲν λεχθέντα σημεῖα ἐπιταθήσεται, πρόσεστι δὲ ἄτακτοι μετὰ φρίκης αὐταῖς ἐπισημασίαι γίνονται. κατὰ μὲν οὖν πρώτους χρόνους ἐπιτεταμέναι σὺν ταῖς ὀδύναις. τελείως δὲ διαπυησάσης, ἐπὶ ποσὸν ἀνίενται. περὶ δὲ τὸν τῆς ῥήξεως καιρὸν οἵ τε πόνοι δριμύτεροι πολλάκις ἔδοξαν ἐμπεσεῖν νυγματωδῶς, καὶ τὰ πυρέτια σφοδρότερον ἐνοχλεῖ, καὶ ποτὲ μὲν οὖρον ἐπέχεται ποτὲ δὲ κόπρος. παρὰ τὸ πεπονθὸς τῆς ὑστέρας μέρος γινομένου τοῦ παραποδισμοῦ. ποτὲ δὲ ὄγκος παρὰ τὸ ἐφέβαιον, καὶ οἷον κλυδασμοῦ συναίσθησις. ὁπότε τὸ ἀπόστημα μεῖζον ᾖ. τὸ δὲ ἐν τοῖς προχείροις τόποις καὶ διὰ διοπτρισμοῦ, ἢ δακτύλων ἀφῆς καταλαμβάνεται. πρὸς τὸ καὶ τὰς ὀδύνας ἰσχυροτέρας ἴσχειν διὰ τὸ νευρῶδες τοῦ στομίου. ὥσπερ οὖν τὸ ἐν τῷ πυθμένι, καὶ κατὰ τὸν κόλπον, ἀπονώτερόν ἐστιν, καὶ τοῖς μὲν δακτύλοις ὄγκος οὐχ ὑποπίπτει. τὸ δὲ στόμιον ἰσχνότερον δείκνυται. τῇ μὲν οὖν τάχιον ἐκπυήσει συνεργητέον διά τε καταπλασμάτων τῶν διὰ τήλεως, καὶ λινοσπέρμου, καὶ κριθίνου ἢ σιτίου ἀλεύρου, παραπλεκομένων αὐτοῖς σύκων ἑφθῶν. ποτὲ δὲ καὶ περιστερᾶς κόπρου. καὶ ἐγκαθίσμασι δὲ τοῖς ἐπὶ φλεγμονῇ συνεχέστερον χρηστέον. καὶ πεσσοῖς διὰ τερεβινθίνης, καὶ σμύρνης, καὶ οἰσύπου, καὶ βουτύρου. συρραγέντος δὲ τοῦ ἀποστήματος. εἰ μὲν ἐπὶ κύστιν ἐνεχθῇ τὸ πύον, γαλακτοποσίαις χρηστέον, καὶ σικύου σπέρματι ποτιστέον. εἰ δὲ εἰς ἀπευθυσμένον συρραγῇ, φακοῦ καὶ σιδίων ἀφεψήματι κλυστέον. εἰ δὲ κατὰ τοῦ κόλπου ῥαγείη, καθαροῦ μὲν ὄντως τοῦ πύου ῥόδινον ἐγχυματίζειν ἢ λελευκασμένον ἔλαιον, ἢ τὴν τετραφάρμακον βασιλικήν, ἢ βούτυρον πρόσφατον. ἰχῶρος δὲ φερομένου λεπτοῦ, δυσώδους, ὡς ἀπὸ νομῆς στυπτικώτερον ἔστω τὸ ἔνεμα διὰ μύρτων, φοινίκων, φακῆς, καὶ μετὰ τὴν ἔκκρισιν τῶν ὑγρῶν, εἰ φλεγμαίνοιεν, ἐπιμενετέον τοῖς τε καταπλάσμασι, καὶ τοῖς ἐγκαθίσμασι. περὶ δὲ τὸ στόμιον τῆς ὑστέρας γινομένου τοῦ ἀποστήματος καὶ μὴ συρρηγνυμένου μετὰ τὸ λεπτοποιηθῆναι τὰ ἐπικείμενα τῷ πύῳ σώματα ἐπὶ τὴν διὰ χειρουργίας ἔκκρισιν τοῦ πύου τραπώμεθα. ὡς ἐν τοῖς χειρουργουμένοις εἰρήσεται.

Sarapionis, aut pyrino, emplastris. Victus ab initio quidem sit tenuis, declinatione uerò modica contingente, ad balneum ducantur, & pleniore cibo utantur.

DE ABSCESSV uteri.

Caput LXV.

Si inflammatio in abscessum mutatur, relata signa intendentur, insuperque inordinatæ exacerbationes cum horrore ipsis fiunt, primis quidem temporibus intensæ, cum doloribus: perfectè uerò suppuratione facta, aliquantum remittunt. Verùm circa ruptionis tempus, & dolores acriores sæpe punctorio modo irruere putantur, & febriculæ uehementiores uexant, & aliquando urina supprimitur, aliquando stercus, circa affectam uteri partem impedimento contingente: aliquando uerò tumor circa pubem, & uelut fluctuationis sensus, ubi abscessus maior fuerit. Qui uerò in expeditis locis est, etiam per dioptram instrumentum immissum, aut per digitorum contactum deprehenditur, supra hoc quod etiam dolores uehementiores habent propter osculi neruositatem: quemadmodum sanè in fundo abscessus, & in sinu minorem dolorem inducit, & digitis quidem tumor non occurrit, osculum autem gracilius comparet. Proinde quò citius suppuretur, auxilium ferendum est, cataplasmatis ex fœno græco, semine lini, hordeacea aut triticea farina, admixtis ficubus coctis, quandoque etiam columbino fimo, sed & insessibus inflammationi congruis assiduè utendum est, & pessis ex terebinthina, myrrha, œsyppo, & butyro. Rupto autem abscessu, siquidem ad uesicam pus delatum fuerit, lactis potu utendum est, & cucumeris semen bibendum. Si uerò ad intestinum rectum eruperit, lentis ac malicorij decocto colluatur per clysterem infuso. At si ad sinum ruptus fuerit abscessus, si quidem purum pus fuerit, rosaceum infundatur, aut oleum inalbatum, aut tetrapharmacum regium emplastrum, aut butyrum recens: si uerò sanies tenuis graueolens feratur, uelut ab ulcere depascendo proserpente, adstringentius sit infusum, ex myrti baccis, palmulis, lenticula. Et post humorum excretionem, si inflammatio permaneat, in cataplasmatis ac insessibus perseuerandum est. Cæterum si circa uteri osculum abscessus fiat, & nõ rumpatur, postquam tenues factæ fuerint, partes puri incumbentes, ad puris excretionem per Chirurgiam nos conuertemus, uelut in Chirurgiæ tractatione dicetur.

DE VLCERATIONE uteri.

Caput LXVI.

Vlceratur saepe uterus ob partus difficultatem, aut ob foetus extractionem, aut corruptionem, aut ab acribus medicamentis, aut a fluxione, aut ex abscessibus ruptis. Si igitur exposita fuerit ulceratio, per dioptram usum deprehenditur. Si uero in profundo, ex iis quae excernuntur. Humor enim diuersus excernitur, inflammato quidem ulcere paucus, cruentus, aut foeculentus, cum dolore: si uero sordidum est ulcus, copiosior, & sanies cum minore dolore: si uero depascendo proserpit, graueolens, niger, cum uehementioribus doloribus, & aliis inflammationis signis, & irritatio ad laxatoria medicamenta, ad contraria uero alleuatio. Purum uero si est ulcus, humor paucus, aequalis, sine odore, crassus, albus, cum sensus facilitate. Si igitur inflammatum est ulcus, iis quae ad inflammationem relata sunt utendum est. Si uero sordidum, ptisanae succus cum melle infundatur, aut tetrapharmacum emplastrum cum fusino aut aqua mulsa, cocto in ipsa foenograeco, aut malua, aut furfuribus, aut lente decorticata, aut quo magis expurgetur, marrubio aut eruo, aut admixtam melli erui farinam, aut iridem, aut alumen rotundum, aut simile quiddam immittito. Haec ipsa etiam forinsecus cataplasmatis modo imponuntur aqua mulsa subacta. Peculiarius autem prodest hoc medicamentum: Crocus optimus teritur cum lacte muliebri, deinde rosaceo cerato exceptus cum adipe anserino illinitur lanae tomento. Praestantius hoc est, quod etiam ad dolores conducit. Capita papaueris in passo diluto macerantur ad triduum, deinde coquuntur donec flaccescant, postea teruntur cum foliorum rosarum drachmis v. croci drach. tribus: admixto capitum papaueris decocto: deinde cerae drach. duae cum rosaceo liquatae affunduntur, & in pesso apponuntur illito ex rosaceo. Facit etiam id quod ex ouis, croco, rosaceo, adipe anserino, & medulla ceruina paratur, & emplastrum Aegyptium absque aerugine mirifice ad ulcerationes facit. Si uero ulcus depascendo proserpit cum inflammatione, imponatur panis purus maceratus cum aqua mulsa, oleo, althaea,

ΠΕΡΙ ΕΛΚΩΣΕΩΣ ὑστέρας.

Κεφάλ. ξϛ.

Ἑλκοῦται πολλάκις ἡ ὑστέρα διὰ δυστοκίαν, ἢ ἐμβρυουλκίαν, ἢ φθορὰν, ἢ ὑπὸ φαρμάκων δριμέων, ἢ ὑπὸ ῥεύματος, ἢ ἐξ ἀποστημάτων συρραγέντων. εἰ μὲν οὖν πρόχειρος εἴη ἡ ἕλκωσις, διὰ διοπτρισμοῦ καταλαμβάνεται. εἰ δὲ διὰ βάθους, ἐκ τῶν ἐκκρινομένων, ὑγρὸν γὰρ ἀποκρίνεται διάφορον. φλεγμαίνοντος μὲν τοῦ ἕλκους, ὀλίγον, αἱματῶδες, ἢ τρυγῶδες, σὺν περιωδυνίᾳ. ῥυπαροῦ δὲ ὄντος, πλεῖον καὶ ἰχῶρες σὺν ἐλάσσονι πόνῳ. νεμομένου δὲ δυσῶδες μέλαν, σὺν ἀλγήμασιν ἰσχυροτέροις, καὶ τοῖς ἄλλοις τῆς φλεγμονῆς σημείοις. ὁ δὲ ἐρεθισμὸς, πρὸς τὰ χαλαστικὰ τῶν φαρμάκων. πρὸς δὲ τἀναντία, κουφισμός. καθαροῦ δὲ ὄντος, ὑγρὸν ὀλίγον ὁμαλὸν, ἄοσμον, παχὺ, λευκὸν ὑπὸ εὐαισθησίας. φλεγμαίνοντος μὲν οὖν ἕλκους. τοῖς πρὸς φλεγμονὴν εἰρημένοις χρηστέον. ῥυπαροῦ δὲ ὄντος, πτισάνης χυλὸν μετὰ μέλιτος ἐγκλυστέον, ἢ τὴν τετραφάρμακον μετὰ σουσίνου, ἢ μελικράτου ἑψημένης ἐν αὐτῷ τήλεως, ἢ μαλάχης, ἢ πιτύρων, ἢ φακοῦ λελεπισμένου. πρὸς δὲ τὸ μᾶλλον ἀνακαθᾶραι, καὶ πρασίου, ἢ ὀρόβου, ἢ μέλιτι παραπλέξαντα τοῦ ὀρόβου τὸ ἄλευρον, ἢ ἶριν, ἢ στυπτηρίαν στρογγύλην. ἢ τι τῶν ἐμφερῶν παραπέμπειν. τούτοις δὲ αὐτοῖς καὶ ἔξωθεν καταπλάττειν, μελικράτῳ πεφυραμένοις. ἰδιαίτερον τε ὠφελεῖ τόδε τὸ φάρμακον, κρόκος κάλλιστος λεαίνεται μετὰ γυναικείου γάλακτος, εἶτα ἀναληφθεὶς κηρωτῇ ῥοδίνῃ μετὰ χηνείου στέατος ἐγχρίεται κροκύδι. τοῦτο δὲ σπουδαιότερον, καὶ πρὸς περιωδυνίας ἁρμόζον τοῦτο. κωδύαι μήκωνος ἐν γλυκεῖ κεκραμένῳ μιγνύονται ἐπὶ ἡμέρας γ. εἶτα ἑψοῦνται ἕως πεκερωθῶσιν. εἶτα τρίβονται ἅμα ῥοδοφύλλων L. ε. κρόκου L. γ. παραμιγνυμένου τοῦ τῶν κωδυῶν ἀφεψήματος. εἶτα καταχεῖν αὐτῶν, τήξαντα σὺν ῥοδίνῳ κηροῦ L. β. καὶ προστιθέναι ἐν πεσσῷ, χρίσαντα ῥοδίνῳ. ποιεῖ δὲ καὶ τὸ δι᾽ ὠῶν καὶ κρόκου, καὶ ῥοδίνου καὶ χηνὸς στέατος, καὶ ἐλαφίου μυελοῦ σκευαζόμενον. καὶ ἡ αἰγυπτία δὲ ἡ δίχα τοῦ ἰοῦ θαυμασίως ἁρμόζει πρὸς τὰς ἑλκώσεις. νομῆς δὲ οὔσης, σὺν φλεγμονῇ μὲν, καταπλαστέον ἄρτῳ χλιαρῷ πεφυραμένῳ δι᾽ ὑδρομέλιτος, καὶ ἐλαίου καὶ ἀλθαίας, καὶ τήλεως,

καὶ τήλεως, καὶ φοινίκων λιπαρῶν. ἐνετέον δὲ χυλὸν ἀρνογλώσσου, στρύχνου, πολυγώνου, σέρεως. πρῶτον μὲν καθ' αὐτὰ, ὕστερον δὲ μετ' οἴνου αὐστηροῦ ἢ ὄξους. ἄνευ δὲ φλεγμονῆς τῆς νομῆς κατεπειγούσης, ἐνετέον τὰ δυνατώτερα, καθάπερ ἀφέψημα σιδίων, ῥόδων, θαλλίας κυπαρίσσου, μήλων κυδωνίων, βάτου, μύρτων, σχίνου, ῥάμνου, ῥοῦ σκυτοδεψικοῦ, δι' οἴνου στύφοντος. ὕστερον δὲ καὶ στυπτηρίας, ἀκακίας, λυκίου, ὑποκυστίδος. ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν ἀφεψημάτων. ἔστω καὶ ἐγκάθισμα. μὴ προκόπτοντος δὲ, ἐνιέναι τὸ διὰ χάρτου μετ' ὀξυκράτου τὸ πρῶτον, εἶτα ὄξους, ἢ τὴν ἀνθηρὰν, ἢ χαλκῖτιν, ἢ χάλκανθον διὰ τῶν αὐτῶν ὑγρῶν. καὶ τὰ τοῖς δυσεντερικοῖς ἁρμόζοντα. διδόναι δὲ τροφὴν εὔχυμον, ὀλίγην. καθαροῦ δὲ γενομένου τοῦ ἕλκους, λούειν τε, ποικιλώτερον καὶ τρέφειν, καὶ οἶνον παρέχειν, ὅπως ἡ σάρκωσις ταχέως γίνοιτο. ἐν ποσσῷ δὲ μέρει προσθετέον τὴν διὰ μόρων, ἀνειμένην διὰ καδμίας, ἢ λαδάνου, ἢ μολυβδαίνης. ἔξωθεν δὲ καὶ ἀπουλωτικὴν ἔμπλαστρον ἐπιτεθέον ἐπιγαστρίῳ καὶ ἰσχύοις. ὥσπερ γὰρ τῶν καταπλασμάτων, οὕτω καὶ τῶν ἐμπλάστρων ἡ δύναμις διὰ τῶν ἀδήλων διενεχθήσεται πόρων.

ΠΕΡΙ ΚΑΡΚΙΝΟΥ.

κεφάλ. ξζ.

Τῶν ἐν τῇ μήτρᾳ καρκίνων, οἱ μὲν μεθ' ἑλκώσεως, οἱ δὲ χωρὶς ἕλκους συνίστανται. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἀνελκώτων, ὄγκος εὑρίσκεται περὶ τὸ στόμιον τῆς ὑστέρας σκληρὸς, ἀνώμαλος, ὀχθώδης, χροιᾷ τρυγώδης, ἐνερευθής. ποτὲ δὲ καὶ ὑποπέλιος. καὶ πονοῦσιν ἰσχυρῶς κατά τε βουβῶνας καὶ ἐπιγάστριον, καὶ ἦτρον, καὶ ὀσφὺν, ἀγανακτοῦσί τε πρὸς τὰς χειρεψίας καὶ τὴν ποικιλωτέραν φαρμακείαν. ἡλκωμένου δὲ ὄντος τοῦ καρκίνου, πρὸς ταῖς ὀδύναις καὶ σκληρίαις καὶ ὄγκῳ διαβεβρωμένα, καὶ ἀνώμαλά τε ἕλκη θεωρεῖται. κατὰ μὲν τὸ πλεῖστον, ῥυπαρὰ, ὀχθώδη, λευκανθίζοντα, εἰδεχθεῖς ἐπιπάγους ἔχοντα. τὰ δὲ δοκοῦντα καθαρὰ, τρυγώδη, πελιὰ, ἐνερευθῆ καὶ δίαιμα φαίνεται. ἐκκρίνεται δὲ διηνεκῶς ἀπ' αὐτοῦ ἰχὼρ λεπτὸς, ὑδατώδης, μέλας ἢ πυῤῥὸς, δυσώδης. ἐνίοτε δὲ καὶ αἷμα φέρεται, τά τε ἄλλα σημεῖα ἐπὶ φλεγμαινούσης ὑστέρας εἰρημένα. τὸ μὲν οὖν πάθος ἀνίατον, ὥσπερ καὶ ἱπποκράτης ἀπεφήνατο. παρηγορεῖν δὲ ὅμως αὐτὰς ἐγκαθίσμασι μὲν, τοῖς διὰ τήλεως καὶ μαλάχης, καταπλάσμασί τε τοῖς ὁμοίοις. λίαν δὲ παρηγοροῦσιν ἐν τοῖς παροξυσμοῖς

fœnograeco, & palmulis pinguibus. Infundatur autem succus plantaginis, solani, polygoni, seridis, primum per se, postea cum uino austero aut aceto. Si autem sine inflammatione nome depascitur, fortiora infundantur, uelut est decoctum malicorij, rosarum, oleæ uirgultorum, cupressi, malorum cydoniorum, rubi, baccarum myrti, lentisci, rhamni, rhois coriarij, ex uino adstringente: postea uerò etiam decoctum aluminis, acaciæ, lyciæ hypocystidis: ex ijsdem uerò decoctis sit etiam insessus. Si non succedit, medicamentum aridum ex charta immittito, primum cum posca, deinde cum aceto: aut puluillum antherum, hoc est floridum, appellatum, aut chacitidem, aut atramentum sutorium cum ijsdem liquoribus, item ea quæ dysentericis conueniunt. Dato autem cibum boni succi modicum. Puro autem facto ulcere, & lauato & nutrito ueriegatius, & uinum exhibeto, quò caro cito producatur. Pessi uice apponatur confectio ex moris dissoluta cum cadmia, aurladano, aut plumbagine. Forinsecus autem emplastrum cicatricem inducens, superno uentri ac coxis imponatur. Quemadmodum enim cataplasmatum, ita etiam emplastrorum facultas, per occultos meatus penetrans, transferetur.

DE CANCRO VTERI.

Caput LXVII.

Cancri in utero partim cum ulceratione, partim sine ulcere consistunt. In his igitur quæ sine ulcere sunt, tumor reperitur circa uteri osculum durus, inæqualis, præminens, colore feculentus, rubicundus, quandoque etiam subliuidus, & dolent uehementer circa inguina & supernum uentrem, & pectinem ac lumbos, ægreque ferunt contactum, & ueriegatiorem medicationem. Si uerò ulceratus est cancer, ad dolores, duritias & tumorem, erosa etiam, & inæqualia ulcera conspiciuntur, plerunque quidem sordida, oris tumida, albicantia, turpes crustas inductas habentia: quæ uerò pura uidentur, feculenta, liuida, rubicunda & cruenta apparent. Excernitur autem assiduè ab ipso sanies tenuis, aquosa, nigra, aut fulua, graueolens, aliquando etiam sanguis fertur, & alia signa ad inflammatum uterum relata. Affectio igitur ipsa incurabilis est, uelut alicubi etiam Hippocrates dixit; mitigare tamen oportet per insessus ex fœnograeco & malua & per cataplasmata similia. Valdè autem mitigant in exacerbationibus

malua aut althæa in aqua mulsa flaccida facta, & cum modico rosaceo contrita ac imposita: itemque cataplasma ex caricis, meliloto, ruta, thure, buoiade herba cum oleo diligenter contusa, & cataplasma ex palmulis coctis in passo, additis ouorum uitellis, & polenta, aut cataplasma ex papauere cum coriandro, aut polygono, aut seride. Hæc quidem in doloris uexationibus: postea uerò ceratum adhibeatur ex rosaceo aut myrteo, aut œnanthino, aut melino cum palmulis in passo coctis. Priuatim autem comodat, id quod ex fæce in æneis uasis in quibus aqua coquitur, subsidente paratur. Hæc enim fæx insuper assata minutissime teritur, & cerato rosaceo excipitur ad emplastri compagem redacta. Et hæc quidem forinsecus. Intrinsecus autem mitigat locos etiam oleum. Si uerò ulcerati fuerint etiam lac muliebre infusum, & succus plantaginis tepidus: si uerò cruentati fuerint, succus polygoni cum modico thure mitigat, & pessi ex croco, & muliebri lacte, & socco papaueris & Oesypo. Omnibus autem efficacius est etiam ad sedis affectiones hoc. Spumæ argenti Italicæ lotæ sescuncem, thuris masculi, œsypi, adipis porcini recentis, butyri recentis, ceræ Tyrrhenicæ, singulorum sextantem, rosacei trientem. Spumam argenti seridis succo tritam liquatis adijce. Cibi dentur boni succi, qui facile concoqui ac distribui possint: uinum sit modicum aquosum. Vitent acrium esum, & ciborum copiam. Promtè enim in ipsis cibi corrumpuntur.

DE SCIRRHO ET tumore duro.

Caput LXVIII.

IN scirrhum induratur uterus, aliquando derepente nulla prægressa causa: plerunque uerò inflammatione prægressa & neque soluta, neque in abscessum transmutata. Species autem scirrhi est etiam σκλήρωμα, id est, tumor durus, in collo uteri maxime consistens, qui quidem tumore similis est, minus autem renitens, cum moderato dolore. Consequitur etiam in his declinatio ad opposita, estque tumor pro ratione affectionis uehementer renitens cum grauitate, & ægro motu non solùm crurum, sed etiam totius corporis, adestque ad actiones obeundas pigritia. Sequitur non probè curatas malus habitus aquosus. In principio itaque uena secetur, aut purgatio assumatur per hierã Archigenis,

μαλάχη ἢ ἀλθαία ἐν μελικράτῳ τε κερωθεῖσα καὶ συλλειωμένη μετὰ ὀλίγου ῥοδίνου, καὶ καταπλασσομένη. καὶ τὸ διὰ τῶν ἰσχάδων καὶ μελιλώτων, καὶ πηγάνου, καὶ λιβάνου. καὶ βουνιάδος βοτάνης κοπτομένης ἐπιμελῶς σὺν ἐλαίῳ, κατάπλασμα καὶ τὸ διὰ φοινίκων ἑψημένων ἐν γλυκεῖ. προσλαβὸν λεκύθους ᾠῶν, καὶ ἀλφίτου. ἢ μήκωνος μετὰ κοριάννου, ἢ πολυγόνου, ἢ σέρεως. ταῦτα μὲν ἐν ταῖς παροδυνίαις. μετὰ δὲ ταῦτα, κηρωτὴ ἐπιρριπτέσθω διὰ ῥοδίνου, ἢ μυρσίνου, ἢ οἰνανθίνου, ἢ μελίνου μετὰ φοινίκων ἐν γλυκεῖ ἑφθῶν. ἰδίως δὲ συμπέφανται τὸ διὰ τῆς ὑποστάθμης τῆς ἐν τοῖς χαλκίοις, ἥτις ἐποπτηθεῖσα λειοτριβεῖται καὶ ἀναλαμβάνεται κηρωτῇ ῥοδίνῃ μέχρι συστάσεως ἐμπλαστρώδους. ταῦτα μὲν ἔξωθεν. ἔσωθεν δὲ παρηγορεῖ τοὺς τόπους καὶ ἔλαιον. ἐπειδ᾽ ἂν δὲ εἱλκωμένοι τύχοιεν, καὶ γάλα γυναικεῖον ἐγχυματιζόμενον. ὅ, τε χυλὸς τοῦ ἀρνογλώσσου χλιαρός. εἰ δὲ αἱμάσσοιντο, χυλὸς πολυγόνου σὺν βραχεῖ λιβάνου παρηγορεῖ, καὶ πεσσοὶ διὰ κρόκου, καὶ γυναικείου γάλακτος, καὶ ὀποῦ μήκωνος, καὶ οἰσύπου. πάντων δὲ ἄμεινον ἐνεργεῖ, καὶ πρὸς τὰς ἑδρικὰς διαθέσεις τόδε. λιθαργύρου ἰταλικῆς πεπλυμένης Γο. ς. λιβάνου ἄρρενος, οἰσύπου, στέατος χοιρείου νέαρου, βουτύρου προσφάτου, κηροῦ τυρρηνικοῦ, ἀνὰ Γο. β. ῥοδίνου Γο. δ. τὴν λιθάργυρον λειώσας σέρεως χυλῷ, τοῖς τηκτοῖς ἔμβαλλε. τροφὰς δὲ εὐδιοικήτους δοτέον εὐχύμους, οἶνον ὀλίγιστον ὑδαρῆ, φυλαττομένους δριμυφαγίας, καὶ τροφῆς πλῆθος. ἑτοίμως γὰρ αὐτοῖς τὰ σιτία διαφθείρεται.

ΠΕΡΙ ΣΚΙΡΡΟΥ ΚΑΙ σκληρώματος.

Κεφαλ. ξη.

ΣΚιρροῦται ἡ μήτρα, ποτὲ μὲν ἀφνιδίως, μηδενὸς προφανέντος, τὰ πολλὰ δὲ φλεγμονῆς προηγησαμένης, καὶ μήτε λυθείσης, μήτε εἰς ἀπόστημα μεταβληθείσης. ἐν εἴδει δὲ τοῦ σκίρρου καὶ τὸ λεγόμενον σκλήρωμά ἐστι, περὶ τῷ τραχήλῳ τῆς μήτρας ὡς μάλιστα συνιστάμενον, ὄγκον μὲν ὁμοίως ἔχον, ἧσσον δὲ ἀντίτυπον, μετὰ ἀλγήματος συμμέτρου. παρέπεται δὲ καὶ τούτοις παρέγκλισις ἐπὶ τὰ ἀντικείμενα, ὄγκος πρὸς λόγον τῆς πήσεως, ἰσχυρῶς ἀντίτυπος, μετὰ βάρους καὶ δυσκινησίας οὐ σκελῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ ὅλου σώματος. ὄκνος δὲ πρὸς τὰς πράξεις. ἕπεται μὴ καλῶς ἀχθείσαις καχεξία ὑδερώδης. ἐν ἀρχῇ τοίνυν φλεβοτομητέον, ἢ κάθαρσιν παραληπτέον, διὰ τῆς ἀρχιγένους ἱερᾶς.

εἶτα

εἶτα καταπλάσματα διὰ ἰσχάδων, ὑσσώπου, νίτρου, ἀψινθίου καὶ σικύας μετὰ καταχασμῶν. μαλάγματα δὲ τὸ πολυάρχων τὸ διὰ σπερμάτων, τὸ διὰ δαφνίδων. ἐγκαθίσματα δι' ἀφεψήματος ἰσχάδων, ἀρτεμισίας, γλήχωνος, ἀλθαίας, πεσσοὺς διὰ τερεβινθίνης, χαλβάνης, σμύρνης, ἴρεως, ὑσσώπου, δρώπακος. ὑδάτων αὐτοφυῶν χρῆσις νιτρωδῶν, ἀσφαλτωδῶν, ἰσχύος δὲ ὑπούσης, καὶ ἐλλεβορισμός.

ΠΕΣΣΟΣ ΜΑΛΑΚΤΙΚΟΣ.

Κηροῦ ποντικοῦ, ναρδίνου μύρου ἀνὰ Γο. γ. ἰρίνου, γλευκίνου, κυπρίνου ἀνὰ Γο. ϛ. στέατος ἀρκτώου καὶ χηνείου, βουτύρου, οἰσύπου, μυελοῦ ἐλαφίου, τερεβινθίνης ἀνὰ Γο. α. Ἄλλο. πολίου L. ϛ. σμύρνης L. δ. μετὰ οἴνου μενδησίου λειώσας ἰρίνῳ δεύσας προστίθεσθαι δίδου. Ἄλλο. κηροῦ τυρρηνικοῦ, στέατος μοσχίου, τερεβινθίνης, μυελοῦ ἐλαφίου, μέλιτος ἀττικοῦ, ἐλαίου παλαιοῦ, ἴσα. μετασυγκριτικὸν, καὶ πρὸς ἐμφυσηματώσεις. σταφίδος λευκῆς χωρὶς τῶν γιγάρτων Γο. γ. πηγάνου χλωροῦ φύλλου Γο. ϛ. ὕδατος θαλασσίου Γο α. S. κυμίνου L. δ. μέλιτος τὸ ἀρκοῦν. ἐπιχρίσας δὲ πεσσὸν ἔμβαλλε κυπρίνῳ ἐλαίῳ καὶ προστίθει. καὶ ὁ χρυσοῦς δὲ πεσσὸς, ὅ, τε λιβάνιος, καὶ ὁ ἐννεαφάρμακος ἁρμόζουσι τῇ διαθέσει. ἰδιαίτερος δὲ ὁ τιτιανός.

ΠΕΡΙ ΜΥΛΗΣ.

Κεφάλ. ξθ.

Καὶ ἡ μύλη σκιρρώδης ἐστὶν ὄγκος. ποτὲ μὲν κατὰ τὸ στόμιον τῆς μήτρας. ποτὲ δὲ καὶ καθ' ὅλην αὐτὴν, προφαινόμενος ἀφῇ λιθώδης μετὰ κατασπασμοῦ τῶν ὑπερκειμένων καὶ ἰσχνώσεως ἀχροίας τε καὶ ἀνορεξίας, ἐποχῆς ἐμμηνίων, καὶ μαστῶν ὄγκος. ὡς ὑπόνοιαν συλλήψεως ἐπὶ τινῶν κατ' ἀρχὰς γίνεσθαι. ὕστερον δὲ χρόνου διακρίνονται. τινὲς δὲ καὶ ὑδέρου παρέχουσιν ὑπόνοιαν. καὶ τούτῳ διακριτέον, τῇ τε τοῦ ὄγκου σκληρίᾳ καὶ τῷ μὴ γίνεσθαι ἦχον ἐν τῇ τῶν δακτύλων ἐπικρούσει, καθάπερ ἐπὶ τῶν ὑδέρων. ἐπιτείνον δὲ κατὰ τὸ ἀληθὲς εἰς ὕδερον μετέστη. ἐνίοτε δὲ καὶ ἀνίατον ὡς τὰ πολλὰ τὸ πάθος γίνεται. τισὶ δὲ καὶ αἷμα φέρεται. κοινῶς μὲν οὖν κατάκλισις αὐτῆς ἐν οἰκήματι μικροτέρῳ, καὶ σκοτεινῷ συμφέρει, καὶ μετρίως ἀναψύχοντι, κατὰ κλίνης ἀκινήτου, μετεωρότερα τὰ πρὸς τοὺς πόδας ἐχούσαις ἐν ἠρεμίᾳ. προκλητικὴ γὰρ πάσης ῥύσεως ἐστὶν ἡ κίνησις, καὶ τοὺς μὲν ὄγκους τε καὶ τὰς σκληρίας τοῖς ἐπὶ σκίρρων τε καὶ σκληρωμάτων μήτρας εἰρημένοις ἰασόμεθα. τὰς δὲ ὑδερικὰς περιεγχύσεις διὰ

deinde cataplaſmata ex caricis, hyſſopo, nitro, & abſinthio, & cucurbitæ cum ſcarificatione. Malagmata uerò polyarchium, & ex ſeminibus conſtans, & ex lauri baccis paratum; infeſſus ex decocto caricarum, artemiſiæ, pulegij, althææ: peſſi ex terebinthina, galbano, myrrha, iride, œſypo: dropaces item & aquarum naturalium nitroſarum uſus, itemque bituminoſarum: uiribus autem tolerantibus, etiam ueratri uſus.

PESSVS MOLLITORIVS.

CEræ Ponticæ, unguenti nardini, ſingulorum quadrantem, irini, gleucini, cyprini ſingulorum ſextantem, adipis urſini, anſerini, butyri, œſypi, medullæ ceruinæ, terebinthinæ, ſingulorũ unciam unã. ALIVS. Polij drach. 2. myrrhæ drach. quatuor: cum uino Mendeſio trita & irino ſubacta apponenda præbeto. ALIVS. Ceræ Tyrrhenicæ, adipis uitulini, terebinthinæ, medullæ ceruinæ, mellis Attici, olei ueteris, ſingulorum æquales portiones. Medicamentum ex alto euocans, facit & ad inflationes. Vuæ paſſæ albæ exemtis ninaceis quadrantem, rutæ uiridis foliorum ſextantem, aquæ marinæ ſeſquiunciam, cumini drach. 4. mellis quod ſatis eſt, Formatũ antẽ inde peſſum cyprino oleo intinge, ac appone: ſed & aureus peſſus, & libanius, & enneapharmacus affectioni commodant, magis nerò propriè Titianus.

DE MOLA.

Caput LXIX.

MOla quoque, in ſcirrhum induratus tumor eſt, aliquando circa oſculum uteri, aliquando circa totum ipſum comparens, tactu lapidis duritiam referens, cum detractione partium ſuperincumbentium & gracilitate, decoloratione, ciborum inapperentia, menſium ſuppreſſione, mammarum tumore, adeò ut conceptus ſuſpicio in aliquibus ab initio fiat, poſtea nerò tempore diſcernuntur. Quædam etiam aquæ intercutem ſuſpicionem de ſe exhibent; & hoc diſcernendum eſt, tum tumoris duritia tum quod non fiat ſonitus digitis illiſis, quemadmodum in hydropicis: in quibuſdam aorem reuera in hydropem tranſitio fit. Quandoque etiam incurabilis ut plurimum fit affectio, quibuſdam etiam ſanguis fertur. In communi igitur decubitus in domo parua et umbroſa ac tenebricoſa conducit, quæ etiam moderatè refrigeret, in lecto immobili, ita ut partes ad pedes habeant ſublimiores & in quiete. Nam motus omnem fluxionem pronocare poteſt: & tumores quidem ac duritias, his quæ ad ſcirrhos & ſcleromata relata ſunt curabimus: uerum aquæ intercutem ſuffuſiones.

pes

pereaquæ dicta sunt in tractatione de hydrope. Sanguinis autem eruptiones, uelut sanguinis eruptiones, & fluxum muliebrem. Quidam tradut molam esse carnem informem ad ipsas uteri tunicas consistentem, & quæ patiatur uelut fœtus. Sed & hæc species laxatorio curationis ductu tradenda est, ut facilius excernatur.

DE INFLATIONE uteri.

Caput LXX.

INflatur uterus ex frigiditate, aut fœtus corruptione, aut partus difficultate, occluso osculo, aut sanguinis grumo in ipso obturato, quandoque in cauitate spacij ipsius flatibus conclusis, quandoque in raritatib. corporis ipsius uteri. In his sequitur tumor pectinis, & imi uentris, cum duricia & dolore punctorio usque ad septum transuersum & stomachum ac inguina perpungente: & ad digitorum illisionem sonitus instar tympani oboritur. Curare igitur oportet primum uenæ sectione si nihil impediat; deinde circa exacerbationes inedijs & irrigationibus ex oleo rutaceo, insessibusque ex decocto rutæ, pulegij, artemisiæ, casiæ & similibus: & cataplasmatis ex semine apij, cumini, fœniculi, anisi, ammij & farina loliacea: cucurbitis item leuibus & cum scarificatione. Moram uerò trahente affectione, purgatione utendum est ex picra & hiera & dropacismis ac sinapismis & balneis naturalibus. Obstetrix autem digito prius pingue facto immisso, incumbentem sanguinis grumum, si ita contingat ut adsit, educat leniter, ipsum exoluens, rursusque cataplasma imponatur ex ficu, nitro & absinthio. Epithemata uerò sint mollitoria, polyarchium & quod ex seminibus paratur, & quod ex lauri baccis. Pessi conueniunt ex suta, melle, nitro, maximè uerò hic. Ficuum pinguium contusarum drach. una, cumini drachmæ duæ, aphronitri drachma una. Verum propter acrimoniam prius in lac tingatur, sed & mollitorij pessi commodi sunt.

DE VTERI STRANgulatione.

Caput LXXI.

STrangulatio uteri est recursus uteri ad affectionem, per consensum ducens principalissimas partes uelut sunt arteriæ carotides, cor, membranæ cerebri. Sequitur in affectis accedente exacerbatione, mentis languor, pigricia, crurũ debilitas, faciei pallor, aspectus tristis: instante autẽ suffocatione, sopor grauis, mẽtis emotio, infrumãtorũ sensuũ apprehẽsio

τῶν ἐν τῷ περὶ ὑδέρων λεχθέντων. τὰς δὲ αἱμαῤῥαγίας, ὥσπερ καὶ τὸν ῥοῦν. τινὲς δὲ τὴν μύλην σάρκα φασὶν ἀδιάπλαστον πρὸς αὐτοῖς τοῖς χιτῶσι τῆς μήτρας συνισταμένην, καὶ ἀποτικτομένην ὥσπερ τὰ ἔμβρυα. καὶ τοῦτο δὲ τὸ εἶδος τῇ χαλαστικῇ ἀκτέον ἀγωγῇ, ὥστε τάχιον ἐκκριθεῖναι.

ΠΕΡΙ ΕΜΠΝΕΥΜΑΤΩΣΕΩΣ.

Κεφάλ. ο.

ΕΜπνευματοῦται ἡ μήτρα ἐκ ψύξεως, ἢ φθορᾶς, ἢ δυστοκίας τοῦ στομίου μύσαντος. ἢ θρόμβου περιφραχθέντος ἐν αὐτῷ. ποτὲ μὲν ἐν τῇ κοιλότητι ἐν κύτους, ἀποληφθέντων τῶν πνευμάτων. ποτὲ δὲ τοῖς ἀραιώμασι τοῦ τῆς μήτρας σώματος. αἷς ἕπεται ὄγκος τοῦ ἤτρου καὶ τοῦ ὑποχονδρίου, μετὰ σκληρίας, καὶ πόνου νυγματώδους, διενύττοντος μέχρι διαφράγματος καὶ στομάχου καὶ βουβώνων. πρὸς δὲ τὴν ἐκ τῶν δακτύλων ἐπίκρουσιν ἦχος τυμπανώδης γίνεται. θεραπεύειν οὖν. πρῶτον μὲν φλεβοτομία, μηδενὸς κωλύοντος. εἶτα κατὰ μὲν τοὺς παροξυσμοὺς, ἀσιτίαις, καὶ ἐμβροχαῖς δι' ἐλαίου πηγανίνου. ἐγκαθίσμασί τε δι' ἀφεψήματος πηγάνου, γλήχωνος, ἀρτεμισίας, κασσίας, καὶ τοῖς ὁμοίοις. καὶ πλάσμασί τε καὶ διὰ σπέρματος σελίνου, κυμίνου, μαράθρου, ἀνήσου, ἄμεως, ἐρίνου ἀλεύρου, σικύαις τε κούφαις καὶ μετὰ κατασχασμοῦ. χρονιζούσης δὲ τῆς διαθέσεως. καθάρσει χρηστέον διὰ τῆς πικρᾶς, καὶ τῆς ἱερᾶς. δρωπαξί δὲ καὶ σιναπισμοῖς. καὶ τῇ τῶν αὐτοφυῶν ὑδάτων χρήσει. ἡ δὲ μαῖα προλελιπασμένον τὸν δάκτυλον καθεῖσα, τὸν ἐπικείμενον θρόμβον εἰ τύχοι κομιζέσθω πρᾴως, αὐτὸν ἐν διαλύουσα αὖθις τε καταπλαστέον διὰ σύκου καὶ νίτρου καὶ ἀψινθίου. ἐπιθέματα δὲ μαλακτικὰ τὸ πολυάρχιον ἔστω. καὶ τὸ διὰ σπερμάτων, καὶ τὸ διὰ δαφνίδων. πεσσοὶ δὲ διὰ πηγάνου, μέλιτος, νίτρου. μάλιστα δὲ οὗτος ἁρμόσει. σύκων λιπαρῶν κεκομμένων. L. α. κυμίνου L. β. ἀφρονίτρου L. α. διὰ δὲ τὴν δριμύτητα εἰς γάλα προκαταβαπτέσθω. καὶ οἱ μαλακτικοὶ δὲ τῶν πεσσῶν ἐπιτήδειοι.

ΠΕΡΙ ΥΣΤΕΡΙΚΗΣ ΠΝΙΓΟΣ.

Κεφάλ. οα.

Η ὑστερικὴ πνὶξ, ἀναδρομὴ τῆς ὑστέρας ἐστὶν εἰς συμπάθειαν ἄγουσα τὰ κυριώτατα τῶν μορίων ὡς καρωτίδας, καρδίαν, μήνιγγας. παρέπεται δὲ τοῖς πάσχουσιν, ἐγγίζοντος μὲν παροξυσμοῦ, νωθρότης διανοίας, ὄκνος, ἀτονία σκελῶν, ὠχρότης προσώπου, βλέμμα περιλίπαρον. ἐνστάσης δὲ τῆς πνιγός. καταφορὰ καὶ παράνοια, κατάληψις τῶν αἰσθητηρίων,

μετ'

μετ' ἀφωνίας, σκελῶν συνολκή. ἔπειτα ἄρχονται ἐρυθριᾶν αἱ γνάθοι, καὶ τὸ πρόσωπον ὑποπίμπλαται. μελλούσης δὲ ἀνιέναι, περιτρέχει τις ἐκ τῶν γυναικείων τόπων ὑγρασία πρὸς τὴν ἁφὴν καὶ βορβορυγμὸς, καὶ προοδεύει τι τῶν ἐντέρων. αὐτή τε χαλᾶται κατ' ὀλίγον ἡ ὑστέρα καὶ αὖτις ἀπολαμβάνουσί τε, τὸ νοεῖν καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι. κινεῖται δὲ τὸ νόσημα κατὰ περιόδους, καθάπερ ἡ ἐπιληψία. πληρουμένης δηλονότι τῆς ὑστέρας ἢ τῆς σπερματικῆς, ἢ ἑτέρας ὕλης σαπείσης ἐν αὐτῇ. καὶ πολλαὶ μὲν αὖθις ἐπανήνεγκαν, τινὲς δὲ κατὰ τοὺς παροξυσμοὺς ἐξαίφνης ἀπώλοντο. τῶν μὲν σφυγμῶν πυκνουμένων τε καὶ ὑποσπαιρόντων ἀτάκτως, εἶτα καὶ ἀσφυξίας ἑπομένης, βραχείας δὲ νοτίδος δροσιζούσης τὴν ἐπιφάνειαν. τῆς δὲ ἀναπνοῆς, τὸ μὲν πρῶτον ἀμαυρουμένης, ἔπειτα δὲ τέλειον ἀποκοπτομένης. πλεονάζει δὲ τὸ πάθος χειμῶνος καὶ φθινοπώρου νέαις, εὐκαταφόροις πρὸς λαγνείαν, στείραις, καὶ μάλιστα εἰ διὰ φαρμακείαν εἶεν ἄτοκοι καὶ ταῖς ἄλλαις κατεψυγμέναις. ἐν τοῖς παροξυσμοῖς οὖν διαδεσμεῖν χρὴ τὰ ἄκρα. καὶ τρίβειν ὅλα τὰ σκέλη, καὶ τὸ ὅλον σῶμα, ὥσπερ τοὺς λειποθυμήσαντας ἀνακτᾶσθαι. δυσώδη τε προσφέρειν ὀσφραντὰ τῇ ῥινὶ, οἷον ἐλλύχνιον ἐσβεσμένον, καστόριον, πίσσαν ὑγρὰν, κεδρίαν, ἔρια καὶ ῥάκη κεκαυμένα. τινὲς δὲ καὶ ἀμίδα προσήνεγκαν, ἐξ οὔρου παλαιοῦ, ἢ διαχωρήματος. καὶ σικύας κολλᾶν προσήκει βουβῶσι καὶ ὑπογαστρίῳ, μετὰ πολλῆς φλογὸς, καὶ κούφας καὶ μετὰ κατασχασμοῦ. μηκυνομένου δὲ τοῦ παροξυσμοῦ, καὶ τὰ τῶν πνευμάτων ἀγωγὰ χρήσιμα, οἷα τὰ κωλικὰ, δακτυλίῳ προστιθέμενα, οἷον κύμινον, νίτρον σὺν μέλιτι. καὶ τὸ σκύβαλον διὰ κλυσμοῦ ὑπεξάγειν, ὑπὲρ τοῦ μὴ θλίβειν τῇ παραθέσει. εἰς αὐτὴν δὲ τὴν μήτραν τὰ εὐωδέστατα τῶν μύρων ἐγχεόμενα, κατασπᾶν αὐτὴν πέφυκεν, ὡς ἀμαράκινον, μαλαβάθρινον. καὶ σίναπι δὲ, τὸ μὲν τῇ ῥινὶ προσφερέσθω, τὸ δὲ τοῖς ποσὶ καταπλασσέσθω. ἐμβοάτω δέ τις αὐτῇ τραχυτέρᾳ φωνῇ καὶ μετακαλείτω. καὶ πταρμικὰ προσαγέσθω διὰ καστορίου, στρουθίου, πεπέρεως. ἀνεθείσης δὲ τοῦ παροξυσμοῦ, ἐμεῖν ἀναγκάζειν, ἐπ' ἀσιτίας τε ἢ ὀλιγοσιτίας φυλάττειν. μετὰ δὲ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν καθαρτέον τῇ διὰ κολοκυνθίδος ἱερᾷ. μετὰ δὲ τρίτην ἡμέραν σικυάσωμεν ὀσφὺν, λαγόνας, εἶτα τῇ τοῦ καστορίου πόσει χρησώμεθα, ποτὲ μὲν δι' ἀρτεμισίας ἀφεψήματος, ποτὲ δὲ διὰ μελικράτου, ἐπ' ἐνίων γὰρ τοῦτο καὶ μόνον εἰς τελείαν ἀποθεραπείαν ἤρκεσε.

cum uocis interceptione, crurum contractio: deinde incipiunt rubere malæ, & facies aliquantulum plena fit: ubi uerò remissura est, prodit humiditas quædam ex locis muliebribus ad contactum, & murmur quoddam intestinorum procedit, & ipse paulatim laxatur uterus, atque sic & mentem & sensum recipiunt. Mouetur autem morbus secundum circuitum uelut comitialis, repleto uidelicet utero, aut feminaria, aut alia materia in ipso putrefacta: & multæ quidem restitutæ sunt, quædam uerò in exacerbationibus de repentè perierunt, pulsibus quidem densis euadentibus, & inordinatè subtremiscentibus. Deinde etiam ipsorum interceptione sequente, modica autem humiditate instar roris in cute consistente: uerum respiratione primùm obscura contingente, deinde penitus intercidente. Abundat hæc affectio hyeme & autumno in iuuenculis salacibus, sterilibus, & præsertim si per medicamenta steriles factæ fuerint, & alijs perfrigeratis. Itaque in exacerbationibus extremas partes deligare oportet, & tota crura totumque corpus confricare, & uelut eos qui in animi deliquium inciderunt reuocare, & odoramenta graueolentia naribus admouere, uelut sunt, funiculus lucernarius extinctus, castorium, pix liquida, cedria, lanæ & panniculi usti. Quidam etiam matulam urinæ ueteris aut egestionis alui, naribus adhibuerunt. Cucurbitas quoque affigere oportet ad inguina & imum uentrem, cum multa flamma & leues, & cum scarificatione. Si uerò prolongetur exacerbatio, etiam ea quæ flatus ducunt commoda sunt: uelut collyria in anum subdita, quale est cuminum & nitrum cum melle. Sed & in fuso pericysterem stercora subducere oportet, ut ne sua appositione premant: in ipsum uerò uterum odoratissima unguenta infusa, detrahere ipsum solent, uelut est amaracinum, malabathrinum. Sed & sinapi partim naribus adhibeatur, partim pedibus cataplasmatis modo imponatur. Voce quoque asperiore quis inclamet, excitet ac uocet ipsam. Sternutatoria etiam adhibeantur ex castorio, herba lanaria, pipere. Vbi uerò remisit exacerbatio, ad uomitum cogantur, & in cibi abstinentia, aut omnino modico cibo conseruentur. Post septimum diem hiera ex colocynthide purgentur: post tertium uerò diem cucurbitas affigere oportet lumbis & laterum mollitudini: deinde castorij potu uti aliquando cum artemisiæ decocto, aliquando cum aqua mulsa. In quibusdam enim hoc etiam solum ad perfectam curationē satisfecit.

Infes-

infessus autem & pessi mollitorij assumantur. Atque hæc quidem ad exacerbationes: uerum ad totius corporis reparationem à uenæsectione initio facto ad purgationem per hieram transire oportet: deinde picram ex aloë dare, drachmæ pondere, cum cyathis tribus aquæ mulsæ, in assiduo usu aut ex interuallis drachm. 2. cum aquæ mulsæ cyathis sex. Vtendum etiam dropacismis & cucurbitis, & sinapismis, & acopis ex euphorbio: deinde exercitijs, frictione & uociferationibus: postea etiam aquarum naturalium balneis.

DE VTERI PROlapsu.

Caput LXXII.

VTerus procidit rarò quidem, uerùm ob plures causas: aut enim muliere ex alto delapsa, & ad coxas delata, ruptis pelliculis quæ ipsum uiscus continent: aut ob extractionem secundæ uterum simul attrahentis, & ipsi adnatæ, uelut in partus difficultate, aut ob inartificiosam fœtus extractionem, aut ob plagam, aut ob animæ affectiones, uelut liberorum amissione nunciata, aut hostium incursu, aut ob periculosam nauigationem, aut aliquam huiusmodi causam, tota corporis miscella exoluta, utero simul prolabente, aut ob resolutionem & debilitatem partium, uelut inclinata maximè ætate contingit. Procidit autem circa os ipsius. Quidam uero totum ipsum procidere narrant, id quod probabile non est. Quomodo enim reductus firmari posset. Oportet igitur, euacuato primum per clysterem stercore, & excreta urina, quò undiquaque à compressione liber sit uterus, ægrotam supinam collocare, altiores coxas habentem, & poplites incuruatos, cum cruribus diductis: deinde accipere hapsum lanæ figura, & crassitudine sinui muliebri respondentem, eumque tenui linteolo circundare, & in succum acaciæ intingere, aut in hypocystidis succum uino dilutum, & ad uterum apponere, & citra uiolentiam retrudere totum id quod procidit, donec tota moles ad sinum redigatur, & forinsecus contegere pectinem spongia expressa in posca, & decumbere facere hominem extensis ac coaptatis inter se cruribus, ita ut alterum alteri incumbat. Postea uerò cucurbitæ affigatur cum plurima flama, & ad umbilicū, &

ἐγκαθίσματα δὲ καὶ πεσσοὶ μαλακτικοὶ παραλαμβανέσθωσαν. ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τοὺς παροξυσμούς. πρὸς δὲ τὴν ὅλου τοῦ σώματος ἀνασκευὴν, ἀπὸ φλεβοτομίας ἀρχόμενον ἐπὶ τὴν διὰ τῆς ἱερᾶς ἰέναι κάθαρσιν. εἶτα τὴν διὰ τῆς ἀλόης δίδοναι πικρὰν ὅσον L. α. μετὰ κυάθων γ. μελικράτου κατὰ συνέχειαν. ἢ ἐκ διαλειμμάτων L. β. μετὰ μελικράτου κυάθων ς. δρωπακισμοῖς τε καὶ σικύαις, καὶ σιναπισμοῖς χρηστέον. καὶ τοῖς διὰ εὐφορβίου ἀκόποις. εἶτα γυμνασίοις, καὶ τρίψει, καὶ ἀναφωνήσεσιν. ὕστερον δὲ καὶ τῶν αὐτοφυῶν ὑδάτων χρήσει.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΠΤΩΣΕΩΣ ὑστέρας.

κεφάλ. οβ.

Η ὑστέρα προπίπτει σπανίως μὲν, διὰ πλείονας δὲ αἰτίας. ἢ γὰρ ἀφ᾽ ὕψους κατενεχθείσης, καὶ ἐπ᾽ ἰσχία ἑδρασθείσης, ῥηγνυμένων τῶν ὑμένων οἳ κατέχουσι τὸ σπλάγχνον. ἢ δι᾽ ἐξολκὴν δευτέρου προσελκομένου τὴν ὑστέραν, προσπεφυκότος αὐτῇ καθάπερ ἐν δυστοκίαις. ἢ δι᾽ ἄτεχνον ἐμβρυουλκίαν. ἢ διὰ πληγὴν. ἢ διὰ ψυχικὰ πάθη, οἷον ἀποβολῆς τέκνων ἀπαγγελθείσης, ἢ πολεμίων ἐφόδου. ἢ δι᾽ ἐπικίνδυνον πλοῦν, ἢ τινὰ τοιαύτην αἰτίαν. τῷ ὅλῳ συγκρίματι λυθέντι συνολισθησάσης τῆς ὑστέρας. ἢ διὰ παράλυσιν, καὶ ἀτονίαν τῶν μορίων, ὡς ἐπὶ τῶν παρηκμακυιῶν μάλιστα γίνεται. προπίπτει δὲ κατὰ τὸ στόμιον αὐτῆς. τινὲς δὲ καὶ πᾶσαν ἱστοροῦσι προπίπτειν, ὅπερ ἀπίθανον. πῶς γὰρ ἀναχθεῖσα ἑδρασθείη. δεῖ τοίνυν τό, τε σκύβαλον διὰ κλυστῆρος πρότερον κενώσαντας, καὶ τὸ οὖρον ἀποκρίναντας, διὰ τὸ πανταχόθεν ἀθλίπτον εἶναι τὴν ὑστέραν, σχηματίζειν ὑπτίαν τὴν κάμνουσαν, ὑψηλότερα ἐχούσαν τὰ ἰσχία, καὶ κεκαμμένας τε τὰς ἰγνύας μετὰ τοῦ διεστάναι τὰ σκέλη. ἔπειτα λαβεῖν σύστρεμμα ἐξ ἐρίου, σχήματι καὶ πάχει ἀναλογοῦν τῷ κόλπῳ τῷ γυναικείῳ, περιβαλεῖν τε τοῦτο ἰσχνῷ ὀθονίῳ: καὶ καταβάπτειν εἰς χυλὸν ἀκακίας, ἢ ὑποκυστίδος οἴνῳ διειμένης, προστιθέναι τε τῇ ὑστέρᾳ καὶ δίχα βίας ἀναβιβάζειν ἅπαν τὸ προπεπτωκὸς ἄχρις οὗ ὅλος ὁ ὄγκος ἐν τῷ κόλπῳ γένηται. καὶ σκεπάζειν ἔξωθεν σπόγγῳ τὸ ἦτρον ἀποτεθλιμμένα ἐν ὀξυκράτῳ καὶ κλίνειν τε τὸν ἄνθρωπον ἐκτεταμένα καὶ συνηρμοσμένα ἔχουσαν ἀλλήλοις τὰ σκέλη, ὥστε τὸ ἕτερον ἐν θατέρῳ ἐπικεῖσθαι. μετὰ δὲ τοῦτο. σικύας παραληπτέον μετὰ φλογὸς πλείονος, πρὸς ὀμφαλόν τε καὶ

καθ' ἑκατέραν λαγόνα. ὀσφραντά τε προσενεγκτέον εὐώδη. τῇ δὲ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, ἐγκειμένου τοῦ ἐρίου τῷ κόλπῳ, ἐγκαθιζέτω ἡ γυνὴ εἰς οἶνον μέλανα αὐστηρὸν, πρὸς ὣς κεχλιασμένον, ἤτοι εἰς ἀφέψημα μυρσίνης, καὶ σχίνου, σιδίων. μετὰ δὲ ταῦτα, τὸ μὲν ἐγκείμενον ἔριον αἱρέσθω. ἕτερον δὲ ἐντιθέσθω τῷ αὐτῷ νενοτισμένον φαρμάκῳ. καὶ καταπλάσματα, ἔξωθεν, ἐπιρριπτέσθω κατὰ τοῦ ὑποχονδρίου διὰ φοινίκων, ἀλφίτων, ἢ φακῆς καὶ σιδίων μετ' ὀξυμέλιτος καὶ διὰ τρίτης πάλιν ταῦτα γινέσθω μέχρι παντελοῦς ἀποθεραπείας. εἰ δὲ μείναντι τῷ χρόνῳ διασαπείη τὸ προπεπτωκὸς, ἀφαιρετέον αὐτὸ μηδένα κίνδυνον ὑφορώμενον. καὶ γὰρ ὅλην ἀφαιρεθῆναι μήτραν ἱστοροῦσι διασαπεῖσαν, καὶ ζῆσαι τὴν γυναῖκα.

ΠΕΡΙ ΦΙΜΟΥ ΕΝ ὑστέρᾳ.

Κεφάλ. ογ.

Γίνεται φίμος περὶ τὸ στόμα τῆς ὑστέρας, ἢ δι' ἑλκώσιν προηγησαμένην, ἢ διὰ φλεγμονὴν σκιρρωθεῖσαν. θεραπεύειν δὲ χρὴ ἐγκαθίσμασί τε μαλάσσουσι, τοῖς δι' ὑδρελαίου, καὶ τήλεως ἀφεψήματος καὶ πλάσσοντάς τε ὡσαύτως, καὶ πεσσοὺς μαλακτικοὺς προσάγοντας. εἰ δὲ ἐγχρονίζοι τὸ τῆς διαθέσεως, χρηστέον ὑποθυμιάσεσι καὶ θυμιάμασι τοῖς διὰ τῶν ἀρωμάτων. λύει δὲ τὸν φίμον, καὶ ὁ διὰ ὑσσώπου καὶ νίτρου καὶ ῥητίνης καὶ τερεβινθίνης πεσσὸς, οὐδὲν ἕτερον ἢ στένωσιν ὄντα τοῦ στομίου τῆς ὑστέρας.

ΜΗ ΚΥΙΣΚΟΜΕΝΑΙΣ θεραπεία.

Κεφάλ. οδ.

Κοινῶς μὲν οὖν ἀμφοτέροις ἁρμόζει τῷ τε ἀνδρὶ καὶ τῇ γυναικὶ τὰ ἐν εὐκρασίᾳ πάλιν τὸ πᾶν φυλάττεσθαι σῶμα, διά τε τῆς τῶν πόνων καὶ σιτίων καὶ λουτρῶν, καὶ τῶν λοιπῶν ἁπάντων συμμετρίας. τὸ γε μὴν μέγιστον μὴ περιορᾶν πιαινομένην τὴν ἕξιν. οὔτε γὰρ οἱ πίονες ἐπιτήδειοι πρὸς παιδοποιΐαν, διά τε τὸ μὴ ἐφαρμόζειν τοῖς αἰδοίοις, καὶ ὅτι ὀλίγον ἀφιᾶσιν, οὔτι σπέρμα. οὔτε μὴν οἱ ἄγαν λελεπτυσμένοι. ὠφελοίη δ' ἂν αὐτοὺς ἅπαντα τὰ θερμαίνοντα, καὶ ἠσυχῆ πνευματοῦντα. οἶνον δὲ οὖν θερμὸν συμμέτρως λαμβάνειν, καὶ λαχάνων εὔζωμόν τε καὶ ὅρμινον, καὶ ἐρύσιμον, καὶ τὰ παραπλήσια. πήγανον δὲ καὶ καλαμίνθην πάντων μᾶλλον φυλακτέον. εἰ δὲ διὰ κακοχυμίαν τινὰ μὴ γένοιτο σύλληψις, ταύτην ἐκκαθαίρειν, ἢ καταικιρνᾶν χρηστῇ διαίτῃ.

ad utramque laterum mollitudinem. Odorata quoque naribus adhibeantur olfacienda. Tertia uerò die incumbente in sinu lanæ hapso, insideat mulier in uinum nigrum austerum aliquantulum tepefactum aut in myrti, lentisci, ac malicorij decoctum. Postea incumbens lanæ hapsus tollatur, & alius eodem medicamento imbutus indatur. Cataplasmata extrinsecus imponantur ad imum uentrem, ex palmulis, polenta, aut lenticula & malicorio cum aceto mulso: & per tertium diem rursus eadem fiant usque ad perfectam curationem. Si uerò ubi per tempus mansit, putrefactum fuerit id quod procidit, auferatur id citra omnis periculi formidinem. Nam totum ablatum esse uterum putrefactum narrant, & tamen mulierem uixisse.

DE OBTVRAMENTO in utero.

Caput LXXIII.

Fit obturamentum circa uteri osculum aut ob ulcerationem prægressam aut ob inflammationem in scirrhum induratam. Curare uerò oportet insessibus emolliendo, ex aqua & oleo, & fœnigræci decocto: ita ut etiam similia cataplasmata imponamus, & pessos mollitorios adhibeamus. Si uerò diuturna fiat affectio, sub uaporationibus & suffimentis ex aromatis utendum est. Soluit obturamentum etiam pastillus ex œsypo, nitro & resina terebinthina, ut quod nihil aliud sit quam osculi uteri coarctatio.

NON CONCIPIENTIVM curatio.

Caput LXXIV.

IN communi quidem utrisque & uiro & mulieri conuenit, utrorum corpus in bono temperamento conseruetur per laborum, ciborum, balneorum, & reliquorum omnium commoderationem, & quod maximum est, ut negligamus habitum pinguescentem. Neq; enim idonei sunt pingues ad liberorum generationem, tum quod pudendis non congruunt, tum quod modicum etiam semen emittunt, neque tamen etiam attenuari. Profuerint autem ipsis omnia calefacientia, & leniter inflantia. Vinum igitur calidum moderatè accipere oportet: & ex oleribus erucam, & horminum, & erysimum, & similia, rutam autem & Calaminthum præ omnibus uitare. Si uerò ob uitiosum aliquem humorem conceptio non fiat, hunc expurgare aut bono uictu contemperare.

Priuatim

Priuatim uerò mulieribus conuenit partium circa uterum quam maximè prouidentiam habere, & menstruam euacuationem citra impedimentum fieri. Vbi itaque propè adest purgatio, ciborum ac potuum moderationem quàm maximè procurare oportet, ita ut etiam aliquid ex irritantibus ad purgationem accipiat, qualia sunt odorata, ac acria olera, uelut est scandix, crythmum, fœniculum, apium, smyrnium: uteri uerò intemperies corrigere. Frigidiores itaque uteros indicat mensium suppressio, & uictus frigidior ac crassi succi, & torpor oboriens circa pectinem, lumbos ac crura: si uerò perfectè perfrigeratæ fuerint, neque uenerem appetunt. Oportet itaque ipsum, tum alijs laboribus se exercere, tum omnibus fomentis, & his quæ per suffitus fiunt uti, & calorem reuocare. Neque absonum est castorium bibere & semina odorata, cuminum, anisum, pulegij comam, & juniperi fructum, pipere singulis admixto. Ipsorum uerò uterorum fomenta partim uapores sint, insidentibus sellis perforatis, partim calida aqua affusa, in qua cocta sit saluia, artemisia, ruta, cyperus, pulegium, acorum & odorata semina. Cataplasmata etiam ex his singulis pectini adhibeantur: bonum est & polyarchium epithema: frictiones item pectinis & coxarum nullo minus conferunt. Vtendum etiam pessis subdititijs ex myrrha, ruta, galbano & castorio, ubi prius fomentum aquæ mulsæ aut marinæ adhibuit. Bonus est adhæc pessus qui gone, id est, genitura appellatur. At uerò calidiores uteros coniectare oportet ex toto corpore calidiore, & mensibus paucis & cum dolore, & quod exulcerant pudenda mulieris: corrigere autem per moderatè humectantia ac frigefacientia, qualia sunt ex oleribus lactucæ, ac maluæ, & blitum ac cucurbitæ, & cucumis, & pepo, & atriplex, & portulaca, & alij consimiles cibi. Vesicæ uerò & superno uentri, & lumbis adhibeantur frigefactoria tum cataplasmata tum succorum illitiones. Si uerò ob humiditatem uteri non concipiant, signum est quòd & humectantur circa coitus & tenuiores ac multi deferuntur menses. Victus autem his conuenit siccior, labores, frictiones partium supernarum, uomitus, siccitas, & moderatio cibi. Commodum fuerit etiam acerbis medicamentis uterum corroborare, qualia sunt lentisci decoctum, & myrti baccarum, rosarum, rhoris, floris mali panici,

ἰδίως δὲ ταῖς γυναιξὶν ἁρμόσει τῶν κατὰ τὴν ὑστέραν ὡς μάλιστα προνοεῖσθαι καὶ τὴν ἐμμήνιον ἀπαραποδίστως γίνεσθαι κένωσιν. πλησίον οὔσης τοίνυν τῆς καθάρσεως τῆς τῶν σιτίων καὶ πομάτων ὡς μάλιστα συμμετρίας φροντίζειν· καί τι τῶν ἐρεθιστικῶν εἰς κάθαρσιν λαμβανέτωσαν, οἷά ἐστι τά τε εὐώδη λάχανα καὶ τὰ δριμέα, οἷον σκάνδικα, κρῆθμον, μάραθρον, σέλινον, σμύρνιον. τὰς δὲ τῆς ὑστέρας ἐπανορθοῦσθαι δυσκρασίας. τὰς μὲν οὖν ψυχροτέρας τῶν ὑστερῶν τεκμηριοῖ τῶν καταμηνίων ἡ ἐπίσχεσις, καὶ δίαιτα ψυχροτέρα καὶ παχύχυμος, καὶ τὸ ναρκῶδες γινόμενον περί τε ἦτρον καὶ ὀσφὺν καὶ σκέλη· αἱ δὲ ἂν εἰς τέλος ἐψυγμέναι ὦσιν, οὐδὲ ἀφροδισίων ἐφίενται. δεῖ τοίνυν τά τε ἄλλα ἐκπονεῖν, καὶ πυρίαις πάσαις καὶ ταῖς διὰ τῶν θυμιαμάτων πυριωμένην ἀνακαλεῖσθαι τὸ θερμόν. καὶ οὐδὲν ἀπότροπαιον καστόριον πίνειν καὶ τῶν εὐωδῶν σπερμάτων τό τε κύμινον καὶ ἄνησον καὶ γλήχωνος κόμην, καὶ ἀρκευθίδων καρπὸν ἑκάστῳ πεπέρεως μισγούσαν. αἱ δὲ αὐτῶν τῶν ὑστερῶν πυρίαι, αἱ μὲν ἀτμοὶ ἔστωσαν καθεζομέναις ἐπὶ δίφρον τετρημένον, τοῦτο δὲ θερμὸν ὕδωρ προσκλυζόμενον, ἐν ᾧ ἑψηθῇ ἐλελίσφακος καὶ ἀρτεμισία, καὶ πήγανον, καὶ κύπερον, καὶ γλήχων καὶ ἄκορον· καὶ τὰ εὐώδη σπέρματα. καταπλάττειν δὲ καὶ τὸ ἦτρον τούτων ἑκάστῳ. ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ πολυάρχου ἐπίθεμα. αἵγε μὴν τρίψεις ἤτρου, καὶ τῶν ἰσχίων, οὐδενὸς ἧσσον συμφέρουσι. καὶ προσθετοῖς χρῆσθαι διά τε σμύρνης καὶ πηγάνου, καὶ χαλβάνης, καὶ καστορίου, προπυριαθείσαν μελικράτῳ ἢ θαλάσσῃ· ἀγαθὸς δὲ πρὸς ταῦτα καὶ ὁ πεσσὸς ὁ λεγόμενος γονή. τὰς δὲ θερμοτέρας τῶν ὑστερῶν τεκμαίρεσθαι μὲν τῷ τε ὅλῳ σώματι θερμοτέρῳ ὄντι, καὶ τοῖς καταμηνίοις ὀλίγοις καὶ σὺν πόνῳ, καὶ τῷ ἑλκοῦν τὰ αἰδοῖα τῆς γυναικός· ἐπανορθοῦσθαι δὲ διὰ τῶν μετρίως ὑγραινόντων τε καὶ ψυχόντων. οἷά εἰσι λάχανα μὲν θριδακίναι καὶ μαλάχαι, καὶ βλῆτον, καὶ κολοκύντη, καὶ σίκυα, καὶ πέπων, ἀτράφαξύς τε καὶ ἀνδράχνη, καὶ τὰ ἄλλα δὲ σιτία παραπλήσια. τῇ δὲ κύστει καὶ τῷ ἐπιγαστρίῳ, καὶ τῇ ὀσφύϊ προσάγειν ψυκτήρια καταπλάσσοντά τε καὶ τοῖς χυλοῖς ἐπιχρίοντα. Εἰ δὲ καὶ δι' ὑγρότητα τῶν ὑστερῶν μὴ κυίσκοιντο, σημεῖον μὲν τὸ, τε καθυγραίνεσθαι κατὰ τὰς συνουσίας, λεπτότερόν τε καὶ πολὺ φέρεσθαι τὸ καταμήνιον. δίαιτα δὲ ταύτης ἁρμόζει ξηροτέρα· πόνοι τε καὶ τρίψεις τῶν ἄνω, καὶ ἔμετοι. ξηρότης τε καὶ μετριότης σιτίου. εὖ δὲ ἂν ἔχοι καὶ τὴν ὑστέραν στρυφνοῖς φαρμάκοις συγκρατύνειν, οἷά ἐστιν σχίνου τε ἀφέψημα, καὶ μύρτων, καὶ ῥόδων, καὶ ῥοῦ, ἔτι τε ῥοᾶς

αὔθις καὶ βάτου τῶν ἁπαλῶν καὶ κηκῖδος. ξηροτέραν δὲ τὴν ὑστέραν οὖσαν διὰ τῶν ἐναντίων ἰᾶσθαι. λουτρῶν φημὶ καὶ ἀλοιφῆς, καὶ τροφῆς ὑγραινούσης τε καὶ λαχανώδους, οἴνου τε συμμέτρου καὶ μὴ σφόδρα παλαιοῦ. Ἐὰν δὲ ὑπὸ χυμῶν παχυτέρων κωλύοιντο κυΐσκειν. εἰ μὲν τις εἴη τῶν δακνόντων, καθαίρειν δεῖ τὴν γυναῖκα καλῶς ὡς ἑκάστῳ χυμῷ οἰκεῖόν ἐστι. μάλιστα δὲ τῇ διὰ τῆς ἀλόης πικρᾷ. κἄπειτα τῷ ὀρῷ τοῦ γάλακτος κατακλύσαι, δίαιτάν τε χρηστοτέραν ἐξευρεῖν. τοὺς δὲ φλεγματώδεις χυμοὺς, πόνοις τε καὶ ἱδρωτικοῖς καὶ ἐμέτοις κενοῦν. ἤγουν κάτωθεν. δεῖ δὲ καὶ φαρμάκῳ, ἐπίθυμον, εὐφόρβιον, πέπερι, δαύκου σπέρμα, πετροσελίνου σπέρμα, πάντα τρίψας, ὅσον L. β. δοῦναι πιεῖν. τοῦτο καὶ τὰ κατὰ γαστέρα καλῶς ἄγει, καὶ τὴν ὑστέραν θερμαίνει, ὥσπερ πολλάκις ἤδη καὶ τὰ ἐμμήνια ἔρρηξε ταῖς καθαιρομέναις. ὅταν δὲ τὸ ἐπανόρθωμα δῆλον γένηται. τοῖς καταμηνίοις χρηστῶς ἰοῦσι, τηνικαῦτα δεῖ μίσγεσθαι ληγούσης τῆς καθάρσεως. ἐπειδὴ δὲ καὶ πνεύματα ἐν τῇ ὑστέρᾳ ἐνόντα κωλύει κυΐσκεσθαι. τὴν μὲν σημείωσιν αὐτῶν ἐκ τῶν περὶ ἐκπνευματώσεως ὑστέρας ληπτέον. θεραπεύειν δὲ, πρῶτον μὲν ἐνδεέστερον αὐτὴν διαιτῶντα, προσφέροντα δὲ κύμινόν τε καὶ ἄνηθον, καὶ σελίνου σπέρμα, καὶ πήγανον, καὶ ἄνησον. καὶ τῶν ἀρωμάτων τὰ πολλὰ διδόασι, τὰ μὲν πίνειν, τὰ δὲ προστίθεσθαι. τὰς δὲ μεμυκυίας ὑστέρας ἀναστομοῦν χρὴ προσκλύζοντα τοῖς εὐώδεσι, καὶ πυριῶντα τοῖς τε διὰ μαλάχης, καὶ λινοσπέρμου, καὶ τήλεως, καὶ ἐλαίου, ἔστι δὲ ὅτε καὶ μέλιτος. ἰσχυροτέροις τε, τῇ τε ἀρτεμισίᾳ καὶ κονύζῃ καὶ καλαμίνθῃ, καὶ γλήχωνι, καὶ ἀνθεμίδι. πρὸς δὲ πεσσοῖς χρῆσθαι, τερεβινθίνῃ καὶ νίτρῳ, καὶ σικύῳ ἀγρίῳ, τῷ ἐλατηρίῳ, καὶ κασσίᾳ, καὶ ὀροπίσσῃ. Αἷς δὲ κέχηνε τὸ στόμα δίαιτα μὲν καὶ πυρίαι, καὶ φάρμακα ξηρότερα καὶ στύφοντα κύτινοι ῥοῶν, καὶ σχῖνος, καὶ ῥίζαι βάτου, καὶ μύρτα, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ὑγροτέρας ἁρμόζοντα. τὰς δὲ διαστροφὰς πυρίαις ἐξευθύνειν, καὶ τοῖς μαλακτικοῖς καθέτοις. μίξις δὲ ἡ ἐξόπισθεν, δοκεῖ πρὸς κύησιν συμφέρειν.

ΠΕΡΙ ΡΑΓΑΔΩΝ ΚΑΙ ΚΟΝδυλωμάτων καὶ αἱμοῤῥοΐδων.

Κεφάλ. οε.

Περὶ τὸ τῆς ὑστέρας στόμιον γίνονται ῥαγάδες ἐκ βιαίων τόκων. καὶ τὸ μὲν πρῶτον διαλανθάνουσιν, ἔτι προσφάτων ὄντων τῶν ἀπὸ τῆς τέξεως πόνων. ὕστερον δὲ κατ᾿ ὀλίγον ἐν αἰσθήσει γίνονται. ποτὲ μὲν πρὸς τὰς χειραψίας ποτὲ δὲ κἂν ταῖς

rubi tenerorum uirgultorum & gallæ. Quod si siccior sit uterus, per contraria curetur, balnea dico, & unctiones, & cibos humectantes ac oleraceos, uinumque moderatum, & non ualde uetus. At si præ humoribus crassioribus conceptus impediatur, si quidem is mordax fuerit humor, purgare oportet mulierem, quemadmodum quisque humor peculiariter id exigit: maximè uerò per picram ex aloë: deinde serum lactis per clysterem immittere, & uictum commodiorem excogitare. Pituitosi uerò humores laboribus, & sudorificis, & uomitibus, aut etiam infernè euacuandi sunt. Oportet & medicamentum hoc bibendum dare. Epithymi, euphorbij, piperis, seminis dauci & petroselini, omnia trita drachmarum duarum pondere exhibeto. Hoc & per uentrem probè ducit, & uterum calefacit, quemadmodum sæpe etiam menses his quæ non purgantur prodire fecit. Postquam uerò correctio se declarauerit, mensibus probè prodeuntibus, tunc coire oportet desinente purgatione. Quandoquidem uerò etiam flatus in utero prohibent conceptionem, signa quidem ipsorum ex his quæ de uteri inflatione dicta sunt accipere oportet: curate autem primùm uictu parciore, deinde cumino & anetho, & apij semine, & ruta, & aniso adhibitis. Aromata item pleraque exhibeantur, partim ut bibantur partim ut apponantur. Cæterum conclusos uteros aperire oportet, odoratis decoctis affusis, & fomentis adhibitis ex malua, semine lini, fœno græco & oleo, quandoque etiam melle. Fortioribus item, artemisia, conyza, calamintha, pulegio & anthemide. In pessis uerò utantur, terebinthina, nitro, cucumere syluestri, elaterio, cassia, & picis sero. Quibus autem osculum uteri hiat, his uictus, & fomenta, & medicamẽta sicciora ac adstringentia conueniunt, mali Punici flores, lentiscus, rubi radices, myrthi baccæ, & quæ in humidiore cōmodant. Distortiones autem uteri fomentis dirigere oportet, & mollientibus pessis subditis. Porrò coitus cum muliere auersa, etiam ad conceptionem conferre uidetur.

DE FISSVRIS, CONDYlomatis, ac hæmorrhoidibus uteri.

Caput LXXV.

Circa uteri osculum fissuræ fiunt ex uiolentis partubus: & primum quidem latent dum recentes adhuc sunt ex partu dolores: postea uerò paulatim percipiuntur, aliquando ad manuum contactus, aliquando etiam in coitu, quando etiam cruentæ fiunt propter confri-

confrictionem. Deprehenduntur autem sinu diducto. Nam ruptiones in ambitu osculi conspiciuntur: in quibus chirurgia, & mordentibus medicamentis reiectis, simplicioribus insessibus, & pessis uti oportet. Conuenit etiam emplastrum tetrapharmacum dilutum: si uerò callosa fuerit fissura, medicamento ex charta usto utendum est cum rosaceo. Quod si uim ipsius non ferant, iridem Illyricam terebinthina exceptam indito. Vlceribus autem ad cicatricem perductis, argenti paratur. Quandoquidē uerò contingit conuenerit id quod ex cadmia constat: aut aliquod sedi destinatum, uelut est id quod spuma fissuras diuturnas in condylomata mutari, per consimilia callus adimatur, & condylomatum eminentiæ ad cicatricem perducantur. Hæmorrhoides autem fiunt circa osculum, aut collum uteri, & per dioptram instrumentum deprehenduntur, ex eo quod eminentia apparet circa exacerbationes, dolorosa, cruenta & rubicunda: in interuallis autem rugosa, doloris exors, subliuida ac stillans. In his igitur, si fieri potest, in interuallis excisione utendum est in uolsella prehensis: sin minus per medicamenta saltem ipsas constringere oportet, ita ut aliquando malicorio sicco cum galla, aut tali quopiam attingamus: aliquando his quæ in eruptione sanguinis ex utero relata sunt utamur, quæ etiam his quibus ob debilitatem sanguis erumpit conueniunt, quæ cognoscuntur ex eo maximè quod uterus assiduè cruorem remittit ex interuallis, & non solùm menstruæ purgationis tempore.

DE DIFFICILI PARTV.

Caput LXXVI.

Difficultas pariendi fit aut circa parientem aut circa fœtum, aut circa secundam, aut propter externa. Circa parientem quidem, aut crassam, aut obesam, aut quæ totum uterum paruum habet, aut dolorum partus expers est, aut tumida, aut inflammationem circa uterum habet, uel in alia parte, aut quomodocunque aliâs ægrotat, aut naturaliter debilis est, & extrudere non potest, aut ante tempus parit. Circa fœtum uerò, qui aut nimis magnus est, aut paruus & parum grauis, aut magni capitis, aut monstrosus, uelut biceps, aut mortuus, aut uiuus quidē, uerum debilis, & qui extra prodire non possit, aut quod plures sint fœtus (quinque enim uisos prodidit Herophilus) aut quod figuram habeat præter naturam. Nam figura secundum naturam fœtibus est, prima quidem in caput, manibus ad femora extentis, ita ut è directo

συνουσίαις. ὅτι καὶ αἱμάσσονται διὰ τὴν περίτριψιν. ἐλέγχονται δὲ τοῦ κόλπου διασταλέντος. καὶ γὰρ ἐπιρρήξεις κύκλῳ τοῦ στομίου θεωροῦνται. ἐφ' ὧν δεῖ τήν τε χειρουργίαν καὶ τὰ δηκτικὰ τῶν φαρμάκων παραιτουμένους, τοῖς ἁπλουστέροις ἐγκαθίσμασί τε καὶ πεσσοῖς χρῆσθαι. ἁρμόζει δὲ ἡ τετραφάρμακος ἀνειμένη. εἰ δὲ τυλώδης εἴη, τῷ διὰ χάρτου χρηστέον μετὰ ῥοδίνου, εἰ δὲ μὴ φέρειεν αὐτοῦ τὴν εὐτονίαν. ἶριν ἰλλυρικὴν τερεβινθίνῃ ἀναλαβὼν ἐντίθει. ἀπουλωθέντων δὲ τῶν ἑλκῶν ἁρμόσει αὐτὸ τὸ διὰ καδμείας ἤ τι τῶν ἑδρικῶν, ὥσπερ τὸ διὰ λιθαργύρου ἐπειδὴ δὲ συμβαίνει τὰς ῥαγάδας χρονιζούσας ἀποκονδυλοῦσθαι, τοῖς παραπλησίοις ἐκτυλωτέον τε καὶ εἰς οὐλὴν ἀκτέον τὰ κονδυλώματα. Αἱμορροΐδες δὲ γίνονται περὶ τὸ στόμιον τῆς μήτρας, ἢ τράχηλον. αἳ καὶ ληφθήσονται διοπτριζομένων τῶν μερῶν ἐκ τοῦ ὑπεροχὴν φαίνεσθαι, κατὰ μὲν τοὺς παροξυσμοὺς ἐναλγεῖ, διαιμόν τε καὶ ἐνερευθῆ. ἐν δὲ διαλείμμασι, ῥυσσὴν καὶ ἀναλγῆ, καὶ ὑπόπελιον καὶ σταγγώδη. ἐφ' ὧν οὖν δεῖ, εἰ μὲν δυνατὸν, ἐν διαλείμμασιν ἐκτομῇ χρῆσθαι μυδίῳ διακρατήσαντα: εἰ δὲ μὴ διὰ φαρμάκων γοῦν αὐτὰς ἀποστύφειν, ποτὲ μὲν προσαπτομένους ξηροῖς σιδίοις μετὰ κηκῖδος, ἢ τινὶ τοιούτῳ, ποτὲ δὲ τοῖς ἐπὶ τῆς αἱμορραγούσης ὑστέρας ἐκτεθεῖσι χρωμένους, ἃ καὶ ταῖς διαρροίαις, καὶ αἱμορροΐσιν ἁρμόσει, διαγινωσκομέναις μάλιστα τῷ συνεχῶς αἱμάσσειν τὴν ὑστέραν ἐκ διαλειμμάτων, καὶ οὐκ ἐν τῷ τῆς ἐμμήνου καθάρσεως μόνου χρόνῳ.

ΠΕΡΙ ΔΥΣΤΟΚΙΑΣ.

Κεφάλ. οε.

Η δυστοκία γίνεται ἢ περὶ τὴν τίκτουσαν, ἢ περὶ τὸ τικτόμενον, ἢ περὶ τὸ χόριον, ἢ περὶ τὰ ἔξωθεν. περὶ μὲν τὴν τίκτουσαν. ἢ παχεῖαν καὶ κατὰ πίμελον, ἢ μικρὰν ὅλην τὴν μήτραν, ἢ ὀδυνῶν ἄπειρον, ἢ δειλὴν, ἢ φλεγμονὴν ἔχουσαν κατὰ τὴν ὑστέραν, ἢ ἐν ἄλλῳ μορίῳ, ἢ ὅπως οὖν ἄλλως νοσοῦσαν, ἢ φυσικῶς ἀσθενοῦσαν, καὶ μὴ δυναμένην ἐξωθεῖν, ἢ πρὸ ὥρας τίκτουσαν. περὶ δὲ τὸ κυόμενον. ἢ ὑπερμέγεθες ὂν, ἢ μικρὸν, καὶ ὀλιγοβαρὲς, ἢ ἀδροκέφαλον, ἢ τεράστιον, οἷον δικέφαλον. ἢ τεθνηκός. ἢ ζῶν μὲν, ἀσθενὲς δὲ καὶ μὴ δυνάμενον προϊέναι πρὸς τοὐκτός. ἢ διὰ τὸ πλείονα τυγχάνειν ἔμβρυα: πέντε γὰρ ἱστόρησεν Ἡρόφιλος. ἢ διὰ τὸ παρὰ φύσιν ἔχειν τὸ σχῆμα. κατὰ φύσιν μὲν γάρ ἐστιν τοῖς τικτομένοις σχῆμα. πρῶτον μὲν, τὸ ἐπὶ κεφαλὴν παρατεταμένων τῶν χειρῶν τοῖς μηροῖς, καὶ ἀπαρέγκλητον ἔχον κατ' εὐθὺ τοῦ

στομίου τὴν κεφαλήν. δεύτερον δὲ τούτου, τὸ ἐπὶ πόδας ἀπαρέγκλιτον. τὰ δὲ παρὰ ταῦτα πάντα σχήματα παρὰ φύσιν εἰσίν. παρὰ δὲ τὸ χόριον, ἢ μὴ ἀποσπώμενον διὰ παχυσμόν, ἢ καὶ πρὸ τοῦ δέοντος ἀποσπώμενον διὰ λεπτότητα. παρακενωμένου γὰρ τοῦ ὑγροῦ, δυσόλισθον τὸ ἔμβρυον ὑπὸ τῆς ξηρότητος γίνεται. παρὰ δὲ τὸ ἔξωθεν, ἤτοι ψύξεως πυκνωσάσης, ἢ θέρμης ἀμέτρου διαφορησάσης τὴν δύναμιν, ἢ καί τινος ἐκ τύχης προσπεσόντος. Εἰ μὲν οὖν διὰ στέγνωσιν ἢ οἷον ἀποσφήνωσιν τοῦ ἐμβρύου δυστοκία γένοιτο, τῇ χαλάσει πρότερον συνεργεῖν. ἐγχυματίζοντας συχνῶς ἐλαίῳ γλυκεῖ καὶ θερμῷ, καὶ σὺν ἀφεψήματι τήλεως, ἢ μαλάχης, ἢ λινοσπέρμου, ἢ καὶ ᾠοῖς, διὰ τὸ παρηγορικόν. εἶτα καὶ καταπλάσσειν ἐφήβαιον μετ' ἐπιγαστρίου καὶ ὀσφύος, τῇ διὰ λινοσπέρμου, ἢ διὰ μελικράτου, ἢ ὑδρελαίου. ἐγκαθίσμασί τε τοῖς ὁμοίοις. καὶ σὺν ἀπὸ βαλανείων δὲ παραλαμβάνειν χαλασμούς, εἰ μὴ πυρετός, ἤ τις ἑτέρα κωλύοι πρόφασις. καὶ κινεῖν διὰ φορείου τὴν τίκτουσαν ἐν ἀέρι θερμῷ συμμέτρως. ἔνιοι δὲ καὶ κατασεισμοὺς εὐτόνους παρέλαβον, καὶ πταρμικὰ προσήγαγον. καὶ τὴν μὲν δειλιῶσαν, παρορμᾶν. τὴν δὲ ἄπειρον ὠδίνων, διαλεκτέον εὐτόνως μάλιστα τὸ πνεῦμα κατέχειν, καὶ πρὸς τὴν λαγόνα συνωθεῖν. τὴν δὲ λειποθυμοῦσαν, τοῖς ἀπλήκτοις ὀσφραντοῖς ἀναληπτέον. κουφισθεῖσαν δὲ μετρίως, θρεπτέον ὀλίγῃ τῇ τροφῇ. τὴν δὲ κατάπιμελον ἐν τῇ κλίνῃ πρηνῆ σχηματιστέον, προσυποκλίνασαν τοῖς μηροῖς τὰ γόνατα. διὰ τὸ τὴν ὑστέραν πρὸς ἐπιγάστριον φερομένην, κατ' εὐθὺ τοῦ στομίου γίνεσθαι. διὰ δὲ τῶν δακτύλων κηρωτῇ ἢ λιπάσμασι παίνειν τὸ στόμιον, καὶ ἠρέμα διαστέλλειν. καὶ εἴ τι πάθος εἴη περὶ τὰ μόρια, καὶ τούτου προνοεῖσθαι. καὶ σκύβαλον κατεχόμενον ἐκβάλλειν διὰ μαλακοῦ κλύσματος. καὶ χόριον ἀνεστομωμένον διαιρεῖν, ἢ τοῖς δακτύλοις, ἢ πολυκόπῳ σπαθίῳ κεκρυμμένῳ ἐν αὐτοῖς, προηγουμένης τῆς ἀριστερᾶς χειρός. καί τι τῶν λιπαρῶν ὑγρῶν διὰ κλυστηρηδίου εἰς τὸ κύτος ἐνιέναι τῆς ὑστέρας. παρὰ φύσιν δὲ διασχηματισθέντος τοῦ ἐμβρύου, τὸν κατὰ φύσιν ἀποδιδόναι σχηματισμόν, πῇ μὲν ὠθοῦντα, πῇ δὲ παράγοντα, πῇ δὲ κάμπτοντα, πῇ δὲ ἀπευθύνοντα. καὶ εἰ μὲν χεῖρα προβέβληκε, ἢ πόδα, μὴ ἐπισπᾶσθαι κώλου λαβόμενον, μᾶλλον γὰρ ἐπισφηνοῦται, ἢ ἔξαρθρον γίνεται, ἢ καὶ ἀπορρήγνυται. ἀλλὰ σὺν δακτύλους ἐρείσαντα κατὰ τοῦ ὤμου, ἢ κατὰ τοῦ ἰσχίου τοῦ ἐμβρύου, πάλιν τὸ προβεβλημένον εἰσάγειν, εἰς τὸν προσήκοντα τόπον. εἰ δὲ μετὰ σφηνώσεως, ὅλου τοῦ ἐμβρύου γένηται παρα-

osculi uteri, caput nullatenus inclinatum habeat, Secunda ab hac, in pedes citra inclinationem. Quæ uerò præter has sunt figuræ, omnes præter naturam sunt: circa secundam autem, quæ aut non auellitur propter crassitudinem, aut etiam antea quàm oportet auellitur, propter tenuitatem. Euacuato enim humore; fœtus præ siccitate ægrè deuoluitur. Propter externa uerò, si aut frigiditas densauit, aut immoderata caliditas uires exoluit, aut etiam fortuitè aliqua res illapsa. Si igitur ob coarctationem, aut uelut obturationem fœtus, difficultas pariendi fiat, primum coadiuuare oportet per laxationem, infundendo assiduè oleum calidum, cum decocto fœnigræci, aut maluæ, aut seminis lini aut etiam cum ouis, mitigationis gratia, deinde cataplasma imponere pubi, superno uentri ac lumbis ex semine lini cum aqua mulsa, aut aqua & oleo: & insessibus similibus uti. Sed & ex balneis assumere laxationes, si non febris, aut alia aliqua causa impediat, & parientem per lecticam mouere in aëre moderatè calido. Quidam etiam concussiones fortes adhibuerunt, & sternutatoria admouerunt, & quæ quidem timida est impellatur: quæ uerò inexperta est dolorum partus, persuadeatur, ut maximè fortiter spiritum contineat, & ad laterum mollitudines compellat. Quæ uerò in animi deliquium incidit, odoramentis non offendentibus refocilletur: alleuata autem mediocriter, modico cibo nutriatur. At uerò quæ obesa est, in lecto prona figuretur, genibus ad femora inclinatis, quò uterus ad abdomen delatus, è directo osculi fit. Per digitos autem ceratis, aut pinguedine osculum illinatur, & leniter diducatur: & si qua affectio fuerit circa partes, etiam huic prospiciatur: & stercus contentum, per molle infusum per clysterem eijciatur, & secunda aperta dirimatur aut digitis, aut scapello inter ipsos occultato, præcedente sinistra manu: & aliquis pinguis humor per clysterem in uteri capacitatem immittatur. Si uerò præter naturam figuratus est fœtus, naturalis figura restituatur, partim impellendo, partim deducendo, partim flectendo, partim dirigendo: & siquidem manum aut pedem præmiserit, non hac parte apprehensus extrahatur. Magis enim obturatur, aut exarticulatur, aut etiam abrumpitur: uerùm digitis humero iniectis, aut coxæ ipsius fœtus pars præmissa ad conuenientem locum retrudatur. At si una cum obturatione, totius fœtus figura

cuariet,

euariet, prius ipse ab uteri osculo in sublime retrudatur: deinde apprehensus, rursus ad osculum dirigatur. Si uerò plures uno fœtus deferantur, rursus sursum ac deorsum dirigantur, omniaq; fiant sensim ac leniter citra cōpressionem oleo locis affuso. Tempus autē desessus in sellam est, quum osculum uteri apertum digito occurrerit, & præruptio prominuerit. Quòd si uerò non prodierit, eò quod mortuus est fœtus, aut ob aliam causam, ad fœus extractionem procedendum est.

DE CVRATIONE MORborum in articulis & coxendice. Caput XII.

*Ciborum & raphanorum plerunque: deinde ad ueratrum ueniendum est. In his uictus ratio aliarum affectionum communis est, & post uictus rationem inunctio, lauatio in frigida, marina præcipuè quidem omnibus articularibus uitijs communia medicamenta sunt. Nam & podagricis ueratrum mirificè, sed inprimis morbi inuasionibus succurrit. Quod si multis jam annis inueterauit, uel à maioribus per successionem descendit; ægrotum ad mortem usque comitatur. Artuum exacerbationibus hoc sanè pacto subueniendum est. Lanæ ex oue sordidæ adhibeantur: irrigationes fiant ex rosaceo & uino: nonnullis & spongia ex posca profuit. Adhæc cataplasma fiat, panis sumatur cum refrigerantibus, ut puta, cucurbita & cucumere. Accipiatur & cucurbitula tenuis, & plantago herba, & rosarum folia. Nec non & Sideritis dolorem sedat cum pane & musco: & Symphyti radix, & pentaphyllos herba, quinque folium Romani uocant: & marrhubium, quod folijs est tenuibus. Huius decoctum quidem infusum dolorem leuat. Ex ipsa uerò herba cum panis micis, aut cum ordei farina cata-

σχηματισμὸς, ἀναβιβάζειν αὐτὸ πρότερον ἀπὸ τοῦ στομίου τῆς ὑστέρης μετέωρον, κἄπειτα λαβόμενον, αὖθις ἀπιθύνειν ἐπὶ τὸ στόμιον. εἰ δὲ πλείονα τοῦ ἑνὸς ἔμβρυα καταφέροιτο, πάλιν ἄνωθεν αὐτὰ καὶ κάτωθεν κομίζεσθαι. πάντα δὲ ποιέειν ἠρέμα, καὶ ἀθλίβως, ἐλαιοχυτοῦντα τοὺς τόπους. καιρὸς δὲ τῆς ἐς τὸν δίφρον καθέδρας, ἦν τὸ στόμιον τῆς μήτρας ἀνεῳγὸς ὑποπέσῃ τῷ δακτύλῳ, καὶ προκύψῃ τὸ πρόρρηγμα. εἰ δὲ διὰ τὸ τεθνηκέναι τὸ ἔμβρυον, ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν μὴ προέρχοιτο, ἐπὶ τὴν ἐμβρυουλκίαν ἰέναι.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ἈΡΘΡΙτιδος καὶ ἰσχιάδος κεφ. ιβ.

*σιτίων καὶ ῥαφανίδων πολλάκις. ἔπειτα ἐς τὸν ἐλλέβορον ἄγειν. δίαιτα δὲ ἡ ἐπὶ τοῖσδε ξυνὴ τοῖσι ἄλλοισι πάθεσι, καὶ ἐπὶ τῇ διαίτῃ, ἄλειψις, ψυχρολουσίη θαλάσσῃ, μάλιστα μὲν ὦν ἅπασι ἀρθριτικοῖσι ξυνὰ ἄκεα, καὶ γὰρ καὶ τοῖσι ποδαγρικοῖσι ἐλλέβορος τὸ μέγα ἄκος. ἀλλὰ ἐν τῇσι πρώτῃσι προσβολῇσι τοῦ πάθεος, ἢν δὲ ἐκ πολλῶν μὲν ἤδη χρόνον ἔῃ, ἀτὰρ καὶ ἐκ διαδέξιος πατέρων φανῇ, ξυναποθνήσκει ἡ νοῦσος. ἐς δὲ τοὺς παροξυσμοὺς τῶν ἄρθρων, τάδε χρὴ πρήσσειν. εἴρια μὲν ἔσω ἐξ οἴος τὰ οἰσυπώδεα. τέγξιες δὲ διὰ ῥοδίνου καὶ οἴνου. μετεξετέροισι δὲ καὶ σπογγιὴ ξὺν ὀξυκρήτῳ ὤνησεν. ἔπειτα ἐπίπλασμα ἄρτος, ξὺν τοῖσι ψύχουσι κολοκύνθης, ἢ πέπονος, ἢ σικύη λίη, ἀρνόγλωσσον ἡ βοτάνη, καὶ ῥόδων τὰ φύλλα. ἀτὰρ καὶ ἡ σιδηρῖτις ἄπονος ξὺν ἄρτῳ, καὶ βρύῳ, καὶ συμφύτου ῥίζα, καὶ πεντάφυλλος ἡ βοτάνη, καὶ πράσιον, ἢ τοῖσι φύλλοισι λεπτή. τῆς δὲ μέντοι τὸ μὲν ἀφέψημα ἐξάντλημα ἄπονον. αὐτὴ δὲ ἐπίπλασμα ξὺν ψιξὶ ἢ κριθῶν,

θῶν ἀλίτων. μήλων τε τῶν κιτρίων τὸ ἄθρωτον ξὺν ἀλφίτοισι ἄριστον. σῦκα ξηρὰ καὶ θάσια ξὺν τινὶ τῶν ἀλίτων. ἥδε μὲν τοι ψύξιος ἡ ὕλη. καὶ τόδε μὲν τὰ ἀλλὸ τ' ἄλλον ὤνησε, καὶ τωυτὸν ἄλλοτε ἄλλω μελεξετέροισι δὲ, τὰ ἀλεαίνοντα ξυμφέρει, καὶ τωυτὸν ἄλλοτε ἄλλω ὠφελέει, λόγος δὲ καὶ τὸ δὲ κάρτα ἄπονον ἔμμεναι, αἶγα χρὴ βοτάνης τῆς ἴριδος ἐμφαγεῖν, ἐπὴν δὲ πλησθῇ, διαλείποντα ὁκόσον ἡ νομὴ ἐν τῇ γαστρὶ μαχθείη, καταθῦσαι τὴν αἶγα, ἢ δὲ ἐντὸς τῆς γαστρὸς ἐς τὴν κόπρον ἐγκρύψαι τῷ πόδε. φάρμακα δὲ μυρία. καὶ γὰρ τοὺς νοσέοντας, ἑωυτῶν φαρμακέας εὐπόρους τίθησι ἡ ξυμφορή. τῶν δὲ ἰητρῶν τὰ φάρμακα, ἐν τῇσι γραφῇσι λελέξεται.

ΠΕΡΙ ΙΣΧΙΑΔΟΣ.

Κεφάλ. οζ.

Παύλου Αἰγινήτου βιβ. γ. κεφάλ. οζ. Τοῦ γένους ὄσα τῆς ἀρθρίτιδος ἡ ἰσχιάς, μόνῳ τῷ κατὰ τὸ ἰσχίον ἐνεστηρίχθαι τὴν αἰτίαν αὐτῆς διενήνοχεν. αἴτιος δὲ ταύτης, παχὺς, καὶ φλεγματικός ἐστι χυμὸς, ἐνεσφηνωμένος τῇ κατ' ἰσχίον διαρθρώσει. ὁ δὲ πόνος αὐτοῖς ἀπὸ τῶν κατὰ τὸ σφαίρωμα, καὶ τὸν βουβῶνα τόπων ἄχρι γόνατος, ἐπὶ τῶν πλείστων δὲ καὶ ἄχρι ποδὸς ἄκρον διικνεῖται. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ἐντυχόντες τῷ κάμνοντι, μετὰ τὴν τῶν σκυβάλων διὰ κλυστῆρος κένωσιν, φλεβοτομίαν ἀπ' ἀγκῶνος παραλάβωμεν, μετ' ἐπαφαιρέσεως. εἰ δὲ μετὰ χρόνον ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸ πεπονθὸς σκέλος σφυροῦ τὴν ἀφαίρεσιν ποιησώμεθα, καὶ κατὰ μὲν τοὺς παροξυσμοὺς ἐμβροχῇ τῇδε χρηστέον. κυπρίνου Κο. η. ὄξους Κο. δ. νίτρου Κο. β. κάχρυος Κο. α. δι' οἰσυπηρῶν ἐρίων θερμῇ μεθ' ἣν κατὰ πλαστέον αὐτοὺς ἀλεύρῳ θέρμων πικρῶν, μετ' ὀξυμέλιτος, ἢ ἀλεύρῳ αἰρίνῳ μετὰ ῥητίνης, καὶ σικύου ἀγρίου ῥίζης καὶ νίτρου, καὶ καλαμίνθης, καὶ κάχρυος, καὶ δαφνίδων. καὶ ἡ καλαμίνθη δὲ μόνη χρησίμως καταπλάσσεται μετ' ὀξυμέλιτος, ἢ μελικράτου. ἐμπλάστρῳ δὲ παρηγορικῇ χρηστέον τῇδε. Κηροῦ L. ρ. τερεβινθίνης L. κε. ἰοῦ L. ς. σμύρνης, χαλβάνης, ἴρεως ἀνὰ L. ς. κεδρίας L. ε.

plasma fiat. Malorum quoque citriorum pars non apta cibo cum polenta magnopere subuenit. Fici aridi & amygdalæ cum aliqua farina. Hæc utique est refrigerationis materia. Et hoc quidem remediorum genus aliud alium juuit: & idem interdum alium atque alium. Nonnullis uerò calefacientia remedio sunt: atque idem remedium aliàs alijs opitulatur. Peruulgatum est autē, & hoc ad dolorem tollendū ualde proficere. Capram oportet herbam iridem ad satietatem depasci: deinde interposito tempore, quantum ad pabulum in uentriculo conficiendum satis sit, capram immolare, atque intra eius uentrem infimo pede ægrotantis occulere. Demum infinita sunt medicamenta. Ægrotos nanque sibi ipsis remedia parare urgens impellit calamitas. Sed medicorum auxilia in proprijs libris conscribentur.

DE COXENDICVM morbo.

Caput LXXVII.

PAulus Ægineta lib. 3. c. 77. Quùm articularis morbi generis sit coxendicum morbus, in eo solo differt ab eo, quod causa ipsius circa coxam firmatur: causa uerò hujus est crassus ac pituitosus humor coarticulationi circa coxam impactus. Dolor autē ipsis est à locis circa nates, & inguina usq; ad genua, in plerisq; uerò usq; ad summum pedem pertingit. Ab initio igitur ægro oblato, post stercorū per clysterē euacuationē, uenæ sectionem à cubito assumimus cum repetita detractione: si uerò post tempus æger nobis obtigerit, à mallcolo circa crus affectum detractionem faciemus; & circa exacerbationes hac irrigatione utendum est. Cyprini cyathi octo, aceti cyathi quatuor, nitri cyathi duo, seminis rosmarini cyathus unus, per lanas succidas calida hæc adhibentur. Post hanc cataplasma imponatur ex lupinorum amarorum farina, cum aceto mulso, aut ex loliacea farina cum resina, & cucumeris siluestris radice, & nitro, & calamintha, & rosmarini semine, & lauri baccis: sed & sola calamintha utiliter imponitur cum aceto mulso, aut aqua mulsa. Emplastro uerò mitigatorio utendum est hoc. Ceræ drachmæ centū, terebinthinæ drachmas uiginti quinq;, æruginis drachmæ sex, myrrhæ, galbani, iridis, singulorū drachmæ sex: cedriæ drachmæ quinq;

præbi-

præbibendus detur, succus cyrenaicus erui magnitudine, aut castorei drachma una, cum opopanacis obolis tribus. Radicis autem capparis cortex potus, & cataplasmatis admistus prodest: si uerò multus est dolor, etiam dolorem eximentia medicamenta locum habent, uelut est antidorus Philonis, & quæ ex duobus piperis generibus constat: infusum uerò hoc immittatur. Mellis sesquicyathus, olei sesquicyathus, aquæ cyathi duo, nitri drachmæ octo, terebinthinæ drachmæ quatuor. His calidis infusis, insuper fomentum ano adhibeatur, quo longiore tempore retineatur. Euacuat mucosa, quandoque etiam sanguinem, quando etiam plus prodest. Si uerò perseuerauerit affectio (quod tamen raro contingit) rursus ipso utendum est frequentius, pro aqua centaurij decocto admixto. Sanguinem euacuat etiam thlaspeos semen infusum, & elaterij succus, & quod ex ipso, aut ex radicibus ipsius componitur oleum sicyonium; & sallorum piscium muria; & oliuarum colymbadum muria rectè infundi potest. Cucurbitis etiam ad coxam, cum multa flamma, & scarificatione utendum est, aliquando etiam hirudinibus. Perseuerante autem affectione, ad purgationem procedendum est, aut per hieram, aut per colocynthidem, ita ut medullæ ipsius probè tritæ drachmæ pondus detur, in aquæ mulsæ cyathis plus minus duobus, pro uiribus ægri, & prout aluo bene affectus est. Sit autem ruta in aqua mulsa cocta. Probè etiam hos expurgat puls ex colocynthide: in quibusdam etiam uomitus à raphanis ab initio profuerunt. In interuallis autem dropax adhibeatur, & acopa ex euphorbio, præsertim id quod uarium appellatur. Balnea uerò naturalia his commoda sunt. Si uerò non adsint, in alijs saltem loti relatis acopis utantur, & compositis his, tum Asclepio appellato, tum hoc quod ex euphorbij, adarces, ueratri nigri, castorij, pyrethri, piperis, staphidis syluestris, singulorum æqualibus partibus paratur. Post balneum picis aridæ quadrans, sulphuris uiui sextans, calido adhuc corpori inspergatur, ipsumque charta integatur. Si uerò neque hæc profuerint, aut reliquijs morbi restantibus, bonum est etiam sinapi cum caricis impositum, aut etiam per se. Perfectè uerò ipsos restituit Iberidis herbæ usus, quam sanè etiam lepidium, aliqui uerò syluestre nasturtium appellant. Quæ uerò apud nos nascitur fruticosa, folijs lauri similibus, & multo maioribus, multam de se experientiam dedit, non solum in coxendicum, sed etiam alijs diuturnis morbis. Æstate autem multò efficacior est: si uerò etiam

τὸ ἐμποτιστέον· ἢ δὲ σιλφίου ὀπὸς κυάμου μέγεθος ὀρόβου. ἢ καστορίου ἀ. σὺν ὀποπάνακος τριωβόλῳ. ὁ δὲ τῆς ῥίζης τῆς καππάρεως φλοιὸς πινόμενός τε καὶ τοῖς καταπλάσμασιν ἐπιμιγνύμενος ὠφελεῖ. πολλῆς δὲ τῆς ἀλγηδόνος οὔσης καὶ τὰ ἀνώδυνα τῶν φαρμάκων ἔχει χώραν· οἷον ἥ τε Φίλωνος καὶ ἡ διὰ τῶν δύο πεπέρεων. ἐνέματι δὲ χρηστέον τῷδε· μέλιτος κο. α. S. ἐλαίου κο. α. S. ὕδατος κο. β. νίτρου ὁλκαὶ η. τερεβινθίνης ὁλκαὶ δ. ταῦτα θερμὰ ἐνέσαντες, δεῖ τὸν δακτύλιον ἐπιπυριᾶν, ὑπὲρ τοῦ πλείονι χρόνῳ κατασχεθῆναι. μυξώδη δὲ κενοῖ, ἐνίοτε καὶ αἷμα, ὅτε καὶ πλεῖον ὠφελεῖ. εἰ δὲ ἐπιμένοι ἡ διάθεσις, ὅπερ ἐστὶ σπάνιον, καὶ αὖθις συχνότερον αὐτῷ χρηστέον, ἀντὶ τοῦ ὕδατος ἀφέψημα κενταυρίου ἐπιμίσγοντα. αἷμα δὲ κενοῖ καὶ θλάσπεως σπέρμα ἐνιέμενον καὶ ὁ χυλὸς τοῦ ἐλατηρίου, καὶ τὸ δι' αὐτοῦ ἢ τὸ διὰ τῶν ῥιζῶν αὐτοῦ συντεθειμένον σικυώνιον ἔλαιον. καὶ τῶν ταριχηρῶν ἰχθύων ἡ ἅλμη, καὶ τῶν ἐλαιῶν τῶν κολυμβάδων καλῶς ἂν ἐνεθείη. σικύαις δὲ κατὰ τοῦ ἰσχίου μετὰ πολλῆς φλογὸς χρηστέον, ἐγχαράξει χρωμένους· ἐνίοτε δὲ καὶ βδέλλαις. ἐπιμένοντος δὲ τοῦ πάθους ἐπὶ κάθαρσιν ἰτέον, ἤτοι διὰ τῆς ἱερᾶς, ἢ τῆς κολοκυνθίδος διδόντα τῆς ἐντεριώνης καλῶς λειωθείσης δραχμῆς πλῆθος ἐν μελικράτου κο. β. ἢ μικρῷ πλέον ἢ ἔλαττον πρὸς τὴν δύναμιν καὶ τὴν εὐκοιλιότητα τοῦ νοσοῦντος. ἐν δὲ τῷ μελικράτῳ πήγανον ἑψηθήτω. καλῶς δὲ τούτους ἐκκαθαίρει καὶ ὁ διὰ κολοκυνθίδος πολτός. ἐπὶ τινῶν δὲ καὶ οἱ ἀπὸ ῥαφανίδων ἔμετοι κατ' ἀρχὰς ὠφέλησαν. ἐν δὲ τοῖς διαλείμμασι δρωπακιστέον αὐτούς. τοῖς τε δι' εὐφορβίου χρηστέον ἀκόποις, καὶ μάλιστα τῷ ποικίλῳ καλουμένῳ. λουτρὰ δὲ τὰ αὐτοφυῆ τούτοις ἁρμόδια. εἰ δὲ μὴ παρείησαν, ἐν τοῖς γοῦν ἄλλοις λουομένοις, τοῖς δὲ λελεγμένοις ἀκόποις χρηστέον, καὶ τοῖς συνθέτοις τούτοις, τῷ τε ἀσκληπίῳ, καὶ τῷ δι' εὐφορβίου καὶ ἀδάρκης, καὶ μέλανος ἐλλεβόρου, καστορίου τε καὶ πυρέθρου, καὶ πεπέρεως, καὶ ἀσταφίδος ἀγρίας ἴσων. μετὰ τὸ λουτρὸν ἐμπασσέσθωσαν πίσσης ξηρᾶς γο. γ. θείου ἀπύρου γο. β. θερμὸν ἔτι τὸν χρῶτα καὶ σκεπέτωσαν αὐτὸν χάρτῃ. εἰ δὲ μηδὲ ταῦτα δράσοι ἢ γοῦν ἐγκαταλείμματα τῆς νόσου μείναντος, καλὸν μὲν καὶ τὸ νάπυ καταπλαττόμενον σὺν ἰσχάσιν ἢ καὶ καθ' αὑτό. τέλεον δὲ τούτους ἀποκαθίστησι τῆς ἰβηρίδος βοτάνης ἡ χρῆσις, ἣν δὴ καὶ λεπίδιον. οἱ δὲ ἀγριοκάρδαμον προσαγορεύουσιν. ἡ δὲ παρ' ἡμῖν φυομένη θαμνώδης, παραπλήσια δάφνης τὰ φύλλα, καὶ μείζονα πολλῷ ἔχουσα. πολλὴν δέδωκε πεῖραν, οὐ μόνον ἐπὶ ἰσχιαδικῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἄλλων χρονίων νοσημάτων. θέρους δὲ πρακτικωτέρα μᾶλλον ἐστίν. εἰ δὲ καὶ μὴ τύχοι

πο

τότε φύλλα φύουσι. δεῖ οὖν τὸν φλοιὸν τῆς ῥίζης αὐτῆς κόψαι μετὰ στέατος ὑείου ὡς ἐμπλαστρώδη γενέσθαι. εἶτα ἐπιπλάσαντα ῥάκει πυκνῷ κατὰ τῶν μάλιστα ὀδυνωμένων ἐπιθεῖναι τόπων, ἢ γλουτῶν κατά τε τοῦ σφαιρώματος ὅλου, καὶ τοῦ μηροῦ, καὶ ἐᾶσαι ἕως οὗ μελανθῇ, ἢ πάντως γε πελιδνὴ γένηται ἡ ἐπιδερμίς. εἶτα λαβεῖν αὐτό, καὶ λουσαμένῳ ἐπιθεῖναι τήνδε τὴν κηρωτήν. ὀποπάνακος Γο. δ. διαλύονται ὄξους Κο. β. καὶ ἀναλαμβάνονται κηρωτῇ κυπρίνῃ. εἰ δὲ παραιτοῖντο τῶν τοιούτων καυστικῶν τὴν χρῆσιν, τοῖς ἀνασκευαστικαῖς χρηστέον ἐμπλάστροις, ὧν ἐστι καὶ αὕτη. κηροῦ πιτυΐνης ἀνὰ L. ιβ. τερεβινθίνης, περιστερῶν ἀγρίων κόπρου, σφέκλης προσφάτου ἀνὰ ς. χαλβάνης L. α ς. καὶ ἡ λέαινα δὲ προσαγορευομένη τῶν ἀνασκευαστικῶν ἐστι. χρήσιμοι δὲ καὶ αἱ διὰ στακτῆς καὶ νίτρου σκευαζόμεναι. καὶ τοῖς ἐπ' ἐνιαυτὸν δὲ πινομένοις τινὲς ἐχρήσαντο ποτήμασιν. ἐξ ὧν ἐστι τό, τε διὰ τεσσάρων. χαμαίδρυος λι. α. γεντιανῆς γο. θ. ἀριστολοχίας στρογγύλης γο. θ. πηγάνου σπέρματος ξηροῦ ξ. α. ταῦτα κόψαντα δεῖ καὶ σήσαντα, διδόναι καθ' ἑκάστην ἡμέραν κοχλιαρίου πλῆθος νήστει τε καὶ εὐπέπτῳ, μεθ' ὕδατος ψυχροῦ Κο. β. ἐπὶ ἐνιαυτόν, ἕως ἂν ἡ νόσος παύσηται. καὶ τὸ διὰ ζ. δὲ συντιθέμενον. καὶ ἡ Πρόκλου δὲ λεγομένη, τῆς αὐτῆς εἰσιν ἐπαγγελίας. γυμνάσια δὲ διά τε περιπάτων ἐπιτελείσθω, καὶ συνεχῶς διὰ καμψέων καὶ ἀσφαλσέων, καὶ δρόμων. καὶ τροφὴ δὲ λεπτύνουσα μετρίως καὶ εὔπεπτος. εἰ δὲ πρὸς μηδὲν τῶν εἰρημένων ὑπακούει ἡ ἰσχίας, ὅτε μὲν εἰς διαπύησιν τρέπεται, ὅτε δὲ, χαλασθέντων τῶν συνδετικῶν νεύρων, τὸ κῶλον ἐξαρθρεῖν δεῖ τοίνυν χρονιζούσης τῆς διαθέσεως, καίειν τὸ ἄρθρον κατὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας τόπους, ὡς ἐν τοῖς χειρουργουμένοις εἰρήσεται, καὶ ἐπὶ πλείονας ἡμέρας τὰ ἕλκη φυλάττειν ἀνεπούλωτα.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΕΛΕΦΑΝΤΟΣ.

Κεφάλ. ιγ.

Τῶν νούσων μέζονα χρὴ τὰ ἄκεα ἐς λύσιν αὐτέων ἔμμεναι. ἐλέφαντος δὲ τηλίκου κακοῦ, τίς ἀξιόνικος γίγνοιτ' ἂν ἰητρείη. οὐ γὰρ μέρεϊ ἢ σπλάγχνῳ ἑνί, ἢ ἔνδον ἐνσκήπτει μοῦνον, ἢ ἔξω τὸ κακὸν ἕρπει. ἀλλὰ ἔνδοθί τε ὅλῳ τῷ ἀνθρώπῳ ἐνοικέει, καὶ ὅλον ἔξωθεν ἀμπέχει. ἀτερπὲς

folia tunc quum expetitur, non prodoxerit, radicis ipsius corticem contundere oportet cum adipe suillo, ad emplastri formam, deinde in linteum densum infarcta, dolentibus maximè locis imponere aut circa totas nates & femur, & sinere donec nigrescat, aut omnino liuida fiat summa cuticula: postea ipsum auferre, & loto hoc ceratum imponere. Opopanacis trientem in aceti cyathis 2. dissoluito & cerato cyprino excipito. Quod si recusent talium urentium usum, emplastris malum extirpantibus utendum est, quorum de numero & hoc est. Ceræ, resinæ pinus singulorum drachmæ duodecim: terebinthinæ, fimi olumbarum syluestrium, fæcis uini ustæ recentis, singulorum drachmæ sex: galbani sesqnidrachmam. Est etiam de extirpantibus emplastrum leæna appellatum. Commoda sunt ea quoque quæ ex lixiuio ac nitro parantur: quin & potionibus quæ ad annum bibuntur, quidam usi sunt, ex quibus est & ea quæ ex quatuor rebus constat, chamædryos libra una, gentianæ dodrante, aristolochiæ rotundæ dodrante, seminis rutæ sicci sextario uno. Hæc contusa & cribrata quotidie dare oportet cochleatij mensura jejuno & concoctione probè facta, cum aquæ frigidæ cyathis duobus, ad annum, donec morbus sedetur. Medicamentum quoque ex septem rebus compositum, & quod Proclo ascriptum est, idem promittunt. Exercitia faciat per deambulationes & per assiduos flexus, saltus ac cursus. Cibus sit atteouans moderatè & concoctu facilis. Si uerò nulli ex relatis cedat coxendicum morbus, quandoque ad suppurationem uertitur, quandoque laxatis neruis colligantibus, coxa ex articulo luxatur. Oporter igitur diuturna facta affectione, articulum urere tribus aut quatuor locis, uelut in chirurgiæ tractatione referetur, & ulcera ad plures dies conseruare, ut ne cicatrix inducatur.

CVRATIO ELEphantis,

Caput XIII.

MOrbis, quo dissoluantur, majora esse remedia opus est. Sed quænam medela excogitari poterit, quæ elephantem tam ingens malum expugnare digna sit? neque enim in parte una, aut uiscere uno in hæret scit: neque aut intus duntaxat labes occulitur, aut extra prorumpit: sed & in penetralibus totum hominem occupat, & exterius totum amplectitur. Triste pro-

profecto, & uisu terribile spectaculum. Feræ nanque species est, ac una cum his uiuere, una cibum capere perinde, atque in pestilentia, formidolosum est. Etenim per inspirationis communionem facilis infectio est. Quod igitur quispiam in arte medica inueniat, quod huiusce mali dignum remedium contineat? Verum enimuero omnia conferre simul oportet medicamenta, & uictus rationem, & ferramenta, & ignem. Hæcque si nouo & orienti affectui adhibueris: sanationis spes affulget. Sin ad summum suæ creationis ascendat, in uisceribusque stabilis sedeat, insuper & in faciem inuadat, tunc de ægri salute spes omnino abscissa est. Itaque uenas in cubito ambas incidito: incidito & uenas in malleolis eodem die: temporis enim interiectio atque separatio fundendo ubertim sanguini, & recreandis uiribus aptior est. Nam sanguinem sæpe & multum mittere operæpretium est: quippe uitij huius alimentum sit. Exigua uero illius pars est optima, quæ naturæ cibum præbeat: ilico quaque ratione prauum, inquinatumque detrahatur, atque interim corpori familiare ac bonum procreetur, coniectandum est, quoad alimenti penuria morbus prius fatigetur. Noua enim esca applicata corpori spatio temporis antiquam obscurat atque debilitat. Postea medicinam sacram non semel propinato: quin omnia sæpius iteranda sunt, & resumtio, & ad priora reditio. Esto & alia medicamentosa in cibis purgatio: sicut antea de curatione doloris coxendicis diximus. Lac etiam promiscuum atque indiscretum, sed largius ad aluū molliendam potui detur. Verum quintam aquæ partem, quo lac totū dilabatur, atque descendat adiicito. At ieiunos primo ad uomitum celerius ducito, deinde a cibis iterum postea assumtis raphanis. Frequenter autem atque assidue omnia fiant.

μὲν καὶ φοβερὸν ἰδεῖν. θηρίου γὰρ ἰδέη. δέος δὲ ξυμβιῶν τε καὶ ξυνδιαιτᾶσθαι, οὐ μεῖον ἢ λοιμῷ. ἀναπνοῆς γὰρ ἐς μετάδοσιν ῥηϊδίη ἡ ἀφή. τί ἂν ὦν εὕροι τις ἐν ἰητρικῇ οὐδὲ ἄξιον ἔχον ἄκος. ἀλλὰ γὰρ πάντα χρὴ ξυμφέρειν φάρμακα, καὶ δίαιτην, καὶ σιδήρια, καὶ πῦρ, καὶ τάδε, ἢν μὲν ἐπὶ νεοσκόπῳ τῷ πάθει προσβάλλῃς, ἐλπὶς ἰήσιος. ἢν δὲ ἐς ἀκμὴν ἥκῃ γενέσιος, καὶ ἐν τοῖσι σπλάγχνοισι ἑδραῖον ἴσχῃ, ποτὶ καὶ ἐς τὰ πρόσωπα προσβάλλῃ, ἀνέλπιστος ὁ νοσέων. ταμνεῖν ὦν τὰς ἐπ' ἀγκῶνι φλέβας ἀμφω δέ. ταμνεῖν δὲ καὶ τὰς ἐπὶ σφυροῖσι αὐθημαρόν. κρέσσον γὰρ ἡ διάστασις, ἔς τε πολλὴν τὴν τοῦ αἵματος ῥοήν, καὶ ἐς ἀνάκλησιν τῆς δυνάμιος. χρεὼν γὰρ αἷμα πολλάκις, καὶ πολὺ ἐκχέαι, τοῦ πάθεος τὴν τροφήν. σμικρὸν δὲ ἐν αὐτέῳ τὸ χρηστὸν τῆς φύσιος ἡ τροφή. ξυνεχῶς μὲν αἱρεθὲν καὶ ἀφαιρέοντα τὸ πονηρὸν, καὶ ἐντιθεῖν μεσηγὺ τὸ οἰκεῖον, μεσφὶ ἂν προσαπαυδήσῃ ἀτροφίῃ ἡ νοῦσος. ἡ γὰρ νεαρὴ ξυμπλακεῖσα τῷ σώματι, χρόνῳ μακρῷ ἠμαύρωσε τὴν παλαιήν. ἔπειτα τὴν ἱερὴν πιπίσκειν μὴ ἐς ἅπαξ, ἀλλὰ γιγνέσθω πάντα πολλάκις, δὶς ἀνάληψις καὶ παλινδρομίης. ἔστω καὶ ἡ ἄλλη κάθαρσις φαρμακώδης ἐν σιτίῳ, ἡ ἐπὶ τῷ ἰσχίῳ ἢ ἔλεξα ἔσω. ἢ δὲ γάλα ἀδιακρίτως, πολλὸν δὲ ἔστω τόδε ἐς διαχώρησιν. πρὸς ἐχέτω δὲ μοίρην τὴν πέμπτην ὕδωρ, ὡς πᾶν τὸ γάλα διεκθέειν. ἐς ἐμέτους δὲ θᾶσσον ἄγειν νήστιας τὸ πρῶτον. ἀπὸ σιτίων δ' αὖθις ἔπειτα ἀπὸ ῥαφανίδων. πολλάκις δὲ καὶ ξυνεχέως πάντα γιγνέσθω.

ἐς ἐλλέ-

ἐς ἐλλέβορον ἄγοντα καιρῷ παντί, μᾶλλον δὲ ἔαρος καὶ φθινοπώρου διδόναι ἡμέραν ἀφ᾽ ἡμέρας. καὶ αὖθις ἐς νέωτα. κἢν ἡ νοῦσος κρατυνθῇ, φαρμάκων ποτῶν, ὁκόσα τις γιγνώσκει πιπίσκειν. ἀγαθὸν γὰρ φαρμακεύειν πολλὸν ἐς ὄνησιν. κἀγὼ δὲ ὁκόσα γιγνώσκω γράφω, κεδρίης κύαθον ἕνα, κράμβης δύο μίσγοντα διδόναι. ἄλλο. σιδηρίτιδος τοῦ χυλοῦ κύαθος εἷς, τριφυλλίου εἷς, οἴνου καὶ μέλιτος κύαθοι δύο. ἄλλο. ἐλέφαντος τοῦ ὀδόντος ῥινήματος, ὁλκῆς δραχμή, ξὺν οἴνῳ κρήτιος κυάθων δύο. ἀτὰρ καὶ τῶν ἐχεωνίων ἑρπετῶν θηρείων αἱ σάρκες, καὶ αἵδε ἐς ἀρτίσκους πεπλασμέναι πίνονται. ἀποταμόντα δὲ χρὴ τῆς κεφαλῆς, καὶ τῆς οὐραίης ἕκαστον, ὁκόσον δακτύλους τέσσαρας, τὸ λοιπὸν ἕψειν ἐς διάκρισιν τῶν ἀκανθῶν, τὰς δὲ σάρκας ἀρτίσκους διαπλάσαντας, ψύχειν ἐν σκιῇ. πιπίσκειν δὲ τούσδε, ὅκως καὶ τὴν σκίλλην. καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἔχιες ὄψον ἐν δείπνῳ, ὡς ἰχθύας δὲ χρὴ τούτους σκευάσαι. ἢν δὲ τὸ δι᾽ ἐχιδνῶν τὸ ποικίλον παρέῃ φάρμακον, ἀντὶ πάντων πίνειν τόδε. ἴσχει γὰρ πάντα ὁμοῦ. ῥύπτειν δὲ καὶ τὸ σκῆνος, καὶ τὰς ὄχθους ἀλεαίνειν. φάρμακα δὲ ἄλλα μυρία τῶν Κελτῶν, οἳ νῦν καλέονται Γάλλοι, τὰς λιτρώδεας τὰς ποιητὰς σφαίρας, ᾗσι ῥύπτουσι τὰς ὀθόνας, σάπων ἐπίκλην, τῇσι ῥύπτειν τὸ σκῆνος, ἐν λουτρῷ ἄριστον. καὶ ἀνδράχνην, καὶ ἀείζωον ξὺν ὄξεϊ, ἀτὰρ καὶ λαπάθου ῥιζέων ἀφέψημα ξὺν ἀπύρῳ θείῳ ῥύπτει καλῶς. ποικίλον δὲ ἀλκυονίου τοῦ λείου, καὶ νίτρου, καὶ τρυγὸς ὄξεος κεκαυμένης, καὶ στυπτηρίης

Veratrum quolibet tempore, sed potius uere atque autumno, diebus alternis exhibeto; atque idem in proximum annum repetatur. Caeterùm si morbus inualuerit, potabilia medicamenta quotquot quis cognouerit, potanda praecipiat. Multa enim ac uaria adhibere medicamenta est operaepretium. Atqui & ego, quotquot mihi cognita sunt, literis mandabo. Cedriae cyathum unum, brassicae duos miscens dato. Aliud. Sideritidis succi cyathus unus, trifolij cyathus unus, uini & mellis cyathi duo. Aliud. Dentis elephanti rametorum drachma cum uini diluti Cretici cyathis duobus. Quin etiam uiperarũ reptilium ferarũ carnes, & ipsae in pastillos conformatae bibuntur. Oportet autem & caput & caudam ad quatuor digitorum spatium praecidere, reliquum usque eò elixare, donec spinae separentur: carnes uerò in pastillos redactas in umbra frigefacere: qui potioni, quemadmodum & scilla, exhibeantur. Ipsae quoque uiperae in caena obsonio dentur: quas coquere, & condire perinde, ac pisces, opus est. At si medicaminis ullius uarij ex uiperis compositi copia adsit, id pro omnibus, quandoquidem omnia simul continet, bibendum est. Praeterea corpus detergendum est, tumoresque *complanandi.* Alia item medicamenta sunt innumera Celtarum, quos hac tempestate Gallos uocant. Nitrosis quoque illis factitijs globis, quibus uelaminum sordes expurgant, saponemque uocant; illis inquam, globis corpus in balneo detergere optimum est. Et portulaca, & sedum cum aceto benè facit. Rumicis etiam radicum decoctum cum sulphure ignem non experto summopere deterget. Illud item uarium, & ex alcyonio trito & nitro & aceti faece combusta, & alumine fisso,

fisso, & sulphure uiuo, & costo, & iride, & pipere. Forsitan autẽ omnia pro singulorum uiribus miscenda sunt. Aliquibus uerò & hoc æquis portionibus compositum inspergentes perfricabimus. Faciei tumoribus sarmentorũ cinerem alicui ferarum adipi admiscens illinito, leonis uidelicet, aut pantheræ, aut ursi. Sin his careas, animalis, quod Græcè χηναλώπηκα uocant: latinè uulpanserem dicas (quod genus auis est, si per literas χ & η prima syllaba scribitur, aut laconicum canem significat ex uulpe & cane natũ, si per κ & υ eandem syllabã scripseris) simile enim indissimili, quemadmodum simia homini, mitificè prodest. Item ammoniaca gutta cum aceto, & plantaginis aut sanguinalis herbæ succo & hypocisthis & lycium. Si carnes liueant: prius quò locus succulentus reddatur, scarificandus est. At si ab acribus fluxionibus exulceratas partes lenire uolueris, fœnigræci decoctum aut hordei cremor molle abstersorium est: item ex oleis rosaceum, aut lentiscinum. Assiduæ uerò lotiones & ad corporis madefactionem & ad noxiarum humiditatum difflationem mire proficiunt. Esca munda esto, boni succi creatrix, concoctu facilis, simplex & uictus ratio prorsus rectè instituta sit in somno & uigilia, in ambulationibus & locis deligendis exercitationes adhibeantur, cursus, conuersiones corporis, peræ aut sacculi iactus. Omnia hæc citra lassitudinem aptè & congruenter intendantur. Esto & uocis emissio spiritus opportuna exercitatio. Vestis esto munda, non modo ut aspectu iucunda sit: sed quoniam etiam sordida cuti mordacia sunt. Ieiuni absinthite uinum potent. Oppidò quam utilis est panis ex hordeo, & salsamentum tempestiuum, & exiguum quid maluarum, aur brassicæ semicoctum cum cumini liquamine. In cœna pastinacæ radix apponatur, & alica cum uino & melle antiquo

σχιστῆς, καὶ θείου τοῦ ἀπύρου, καὶ κόστου καὶ ἴριδος, καὶ πιπέριος. τάχα δὲ χρὴ πάντα μίσγειν ἑκάστῳ τὸ πρὸς δύναμιν. ἄλλο δὲ ἴσον καὶ τόδε καταπάσσοντα ἀναστρίβειν. ἐς δὲ τοὺς ὄχθους τοῦ προσώπου, κλημάτων τὴν σποδιὴν, ξὺν τινὶ θηρίων στέατι μίσγοντα χρίειν, λέοντος ἢ παρδάλιος, ἢ ἄρκτου. ἢν δὲ μὴ, χηναλώπεκος. ὅμοιον γὰρ ἐν ἀνομοίῳ ὅκως πίθηκος ἀνθρώπῳ ἄριστον. καὶ ἀμμωνιακὸν τὸ θυμίημα, ξὺν ὄξεϊ, καὶ ἀρνογλώσσου χυλῷ, ἢ πολυγόνου, καὶ ὑποκυστὶς, καὶ λύκιον. ἢν δὲ πελιδναὶ ἔωσι αἱ σάρκες, προεγχαράσσειν ἐγχυλώσιος εἵνεκεν. ἢν δ' ἐπὶ τοῖσι δριμέσι ῥεύμασι ἀναδαρέντα πρηΰνειν τὰ μέρεα ἐθέλῃς, τήλιος ἀφέψημα, ἢ πτισάνης χυλοῦ ῥύμμα μαλθακόν. λίπας δὲ ῥοδίνου, ἢ σχινίνου. λουτρὰ δὲ ξυνεχέα ξύμφορα ἐς ὑγρασμὸν, καὶ ἐς διαπνοὴν τῶν κακῶν χυμῶν. τροφὴ δὲ καθαρὴ, εὔχυμος, εὔπεπτος, ἁπλῆ, καὶ δίαιτα εὐκρινὴς πάντη, καὶ ἐν ὕπνοισι, ἢ καὶ περιπάτοισι, καὶ χώρῃσι. γυμνάσια, δρόμοι, καὶ ἀνειλήσιες, καὶ κωρυκοβολίαι. ἅπαντα ἀκάματα ξὺν ἐμμελείῃ ἐπιτάσι. ἔστω δὲ καὶ ἀναφώνησις τοῦ πνεύματος, γυμνάσιον τὸ καίριον. ἐσθὴς ἔστω καθαρὴ, οὐχ ὡς ὁρῆσθαι μοῦνον ἡδὲ, ἀλλ' ὡς ὅτι καὶ τὰ πινόεντα, ὀδαξώδεα τῷ δέρματι. πιπίσκειν ἀψινθίτου οἴνου νήστιας. ἄριστον δὲ ἄρτος ἐκ κριθῶν, καὶ τάριχος ὡραῖος, καὶ σμικρόν τι μαλάχης, ἢ κράμβης ἡμίεφθον, ξὺν κυμίνου ἐμβάμματι. ἐς δὲ δεῖπνον, σταφυλῖνος ῥίζα, καὶ χόνδροι ξὺν τῷ οἴνῳ, καὶ τῷ μέλιτι παλαιῷ τὴν

μίξιν· καὶ τὰ θαλάσσια, ὁκόσα τὴν γαστέρα ὑπάγει, τελλινῶν ζωμοὶ, ὄστρεα, ἐχῖνοι, καὶ τῶν ἰχθύων οἱ πετραῖοι. χερσαίων δὲ τὰ θηρία, λαγωὸς, ἢ σῦς. τῶν πετεινῶν, πέρδικες πᾶσαι, φάσσαι, πελειάδες, καὶ ὁκόσα ἡ χώρη ἄριστα ἴσχει. τῶν ἀκροδρύων, τὰ ὡραῖα. οἶνοι γλυκέες, οἰνώδεες κρείσσονες. λουτρὰ φύσει θερμὰ, θειώδεα. καὶ βίος ἐν ὕδασι μακρὸς, εἴτε καὶ θάλασσα καὶ πλόος. ἐλλεβορισμοὶ. ἐλλέβορος λευκὸς μὲν, τῆς ἄνω κοιλίης κάθαρσις. μέλας δὲ, τῆς κάτω, καὶ ἔστιν ὁ λευκὸς οὐκ ἐμετήριον μοῦνον, ἀλλὰ καὶ ξυμπάντων ὁμοῦ καθαρτηρίων ὁ δυνατώτατος, οὐ τῷ πλήθει καὶ τῇ ποικιλίῃ τῆς ἐκκρίσιος· τόδε γὰρ καὶ χολέρη ποιήσει. οὐδ' ἐντάσεσι καὶ βίῃ τῇσι ἐπὶ τοῖσι ἐμέτοισι. ἐς τόδε γὰρ ναυτίη καὶ θάλασσα κρέσσον. ἀλλὰ δυνάμει καὶ ποιότητι οὔτι φαύλῃ, τῇπερ καὶ ὑγιέας τοὺς κάμνοντας ποιέει, καὶ ἐπ' ὀλίγῃ τῇ καθάρσι, καὶ ἐπὶ σμικρῇ τῇ ἐντάσι. ἀτὰρ καὶ πάντων τῶν χρονίων νούσων ἐς ῥίζαν ἱδρυμένων, ἢν ἀπαυδήσῃ τὰ λοιπὰ ἄκεα, τόδε μοῦνον ἰητήριον. πυρὶ ἴκελον γὰρ ἐς δύναμιν λευκὸς ἐλλέβορος, καὶ ὅτιπερ πῦρ ἐργάζεται ἐκκαῖον, τοῦδε πλέον ἐλλέβορος εἴσω παρεκθέων ποιήσει, εὔπνοιαν μὲν ἐκ δυσπνοίης, ἐξ ἀχροίης δὲ εὐχροίην, καὶ ἀπὸ σκελετῆς, εὐσαρκίην.

mixtis: & marina quotquot uentrem subducunt, tellinorum iuscula, ostrea, erinacei, & ex piscibus saxatiles: ex terrestribus feræ lepus, aut sus: inter aues perdices omnes, palumbes, columbi, & quæcunque optima in illa regione inueniuntur. Inter fructus arboreos illi admittantur, quos Græci Horæos uocant: quod ea parte anni maturescant, quam iidem Græci Horam appellant. Vina dulcia uinosis meliora. Balnea sponte calida sulphurosa iuuant. Vita in aquis diu ducenda est, & mare, & nauigatio conueniunt. Præterea per ueratrum purgationes fiat. Album quidem superiorem uentrem, atrum uero inferiorem purgat. Quin & album ueratrum non uomitum tantum molitur: sed etiam omnium simul purgantium medicamentorum efficacissimum est, non multitudine & uarietate excrementorum: id enim & affectus ille, qui cholera dicitur, præstare solet: non distentionibus & uiolentia in uomendo (ad hoc enim & nausea & mare ualidiora sunt) sed potentia & qualitate non uitiosa, quippe quæ laborantibus sanitatem reddit per exiguam purgationem, & modicam intentionem. Vetustorum præterea morborum omnium firmis radicibus inhærentium, si cuncta alia medicamina uiribus inferiora sint; id unicum remedium est. Siquidem igni facultate persimile est album ueratrum: & quod ignis exurens facit, eò plus ueratrum interius discurrens operatur: uidelicet facilem spirationem ex difficili, ex pallido colore floridum, & ex macie corpulentiam*

DE ELEPHANTE.

PAulus Ægin. lib. 4. cap. 1. Aretæum Cappadocem bellè dicere arbitror, auxiliorum facultatem morbis superiorem esse oportere, & proptereà elephantem curari non posse: non enim reperiri medicinam eo superiorem. Si enim cancer, qui uelut elephas quidam est in una parte, ex incurabilibus etiam ab ipso Hippocrate nominatus est, quomodo non magis elephas, qui uelut cancer quidam in toto corpore est, omnino incurabilis erit? Quum enim atra bilis, ex qua hæc affectio conflatur, duplicem generationem habeat (aut enim ex atrabiliario ac fæculentiore humore, & uelut sanguinis limo, aut ex flaua bile, utrisque superassatis generatur) sub rubros quidem elephantas, mitiores quodammodo, aut (ut uerius dicam) minus malignos, prima atræ bilis differentia efficit. Alios uerò qui etiam maligniores sunt, & totum corpus exulcerant, & extremarum partium elapsus faciunt, posterior differentia ex flaua bile nimium assata generata producit. Quaproptèr de ijs, qui jam morbo deteti sunt, desperandum est: ubi uerò in principio est affectio, ut neque aliqua extremarum partium decidat, neque ulcerata sit cutis superficies, neque etiam tumidæ eminentiæ plurimum insurgant, uerum turpis solum sit facies, ita tamen ut non ualde indecorum aspectum præferat, curare tentabimus. Non pauci enim per solam capitis ustionem, plerosque qui ita inceperunt, prohibuerunt ne ab affectione superarentur. Statim igitur incipiente morbo uenæ sectione utemur, cum repetita sanguinis detractione, atque hoc magis in uere, quando maximè & gignitur affectio & exacerbatur. Paucis autem interpositis diebus, nouem aut decem, purgamus ipsos pilulis ex colocynthide, non una uice, sed sæpe, juxta rationem medicamenti, quantitatem adaugentes. Purgatio quoque ex hiera ijs commoda est. Rursus autem diebus circiter decem interjectis, serum lactis scissi ipsis dandum est, non infra trium heminarum mensuram, neque supra quinque. Sequentibus uerò diebus lacte non scisso, aut recens mulcto alantur. Ex ijs siquidem remittit affectio, eodem alimento utantur: si uerò perseuerat, à lacte abstineant, & ab acrium esu uomant,

ΠΕΡΙ ΕΛΕΦΑΝΤΟΣ.

ΠΑΥΛ. αἰγ. βιβ. δ. κεφ. α. Ὀρθῶς οἶμαι τὴν καππαδόκην Ἀρεταῖον εἰπεῖν, μείζονα τῶν νοσημάτων χρῆναι τὴν τῶν βοηθημάτων ὑπάρχειν δύναμιν, καὶ διὰ τοῦτο μὴ δύνασθαι τυγχάνειν ἰάσεως τὸν ἐλέφαντα. μὴ γὰρ εὑρίσκεσθαι τούτου φαρμακείαν κρείσσονα. εἰ γὰρ ὁ καρκῖνος, οἷον ἐλέφας τις ὢν ἐν ἑνὶ μορίῳ, τῶν ἀνιάτων καὶ παρ' αὐτῷ τῷ ἱπποκράτει ὠνόμασται, πῶς οὐχὶ μᾶλλον ὁ ἐλέφας, οἷον καρκῖνος τις ὑπάρχων ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, παντάπασιν ἀνίατος ἔσται. τῆς γὰρ μελαίνης χολῆς, ἐφ' ᾗ τὸ πάθος οὕτω συνίσταται διττὴν ἐχούσης τὴν γένεσιν. ἡ γὰρ ἐκ τοῦ μελαγχολικοῦ καὶ τρυγωδεστέρου καὶ οἷον ἰλύος τοῦ αἵματος, ἢ ἀπὸ τῆς ξανθῆς χολῆς, ἀμφοῖν ὑπεροπτωμένων, γίνεται. τοὺς μὲν ὑπερύθρους ἐλέφαντας ἐπιεικεστέρους πως, ἀληθέστερον δὲ εἰπεῖν, ἧττον ὄντας κακοήθεις, ἡ πρώτη διαφορὰ τῆς μελαίνης ἐργάζεται χολῆς. τοὺς δὲ ἄλλους, οἳ καὶ κακοηθέστεροι τυγχάνουσιν, ἑλκοῦντές τε τὸ πᾶν σῶμα, καὶ τῶν ἄκρων ἐκπτώσεις ἐργαζόμενοι, ἡ ὑστέρα ἡ ἀπὸ τῆς ξανθῆς χολῆς ὑπεροπτωμένης γινομένη. διὸ τοῖς μὲν ἤδη τῇ νόσῳ κεκρατημένοις ἀπαγορευτέον ἐστίν. ἐν ἀρχῇ δὲ τοῦ πάθους ὑπάρχοντος, ὡς μήτε τι τῶν ἄκρων ἀποπεσεῖν, μήτε καθελκωθῆναι τὴν ἐπιφάνειαν, μήτε μὴν τοὺς ὄχθους ἐπιπλεῖστον ἐπανίστασθαι, εἰδεχθέστερον δὲ πως μόνον τὸ πρόσωπον καὶ τοῦτο μὴ λίαν ἀπρεπὲς φαίνεσθαι, θεραπεύειν πειρασώμεθα. τινὲς γὰρ οὐκ ὀλίγοι, διὰ μόνης τῆς κατὰ τὴν κεφαλὴν καύσεως τῶν οὕτως ἀρξαμένων πολλοὺς ἐκώλυσαν κρατηθῆναι τῷ πάθει. εὐθὺς οὖν ἡμεῖς ἀρχομένου τοῦ νοσήματος φλεβοτομίᾳ χρησόμεθα μετ' ἐπαφαιρέσεως. καὶ μᾶλλον ἦρος, ὅτε μάλιστα καὶ τίκτεται τὸ πάθος, καὶ παροξύνεται. μετὰ δὲ ὀλίγων ἡμερῶν διάστημα θ. ἢ ι. καθαίρωμεν αὐτοὺς τῷ διὰ τῆς κολοκυνθίδος πολλῷ, μὴ ἅπαξ ἀλλὰ πλεονάκις, ἐκ τοῦ πρὸς λόγον τὸ ποσὸν τοῦ φαρμάκου παραύξοντες. καὶ ἡ διὰ τῆς ἱερᾶς δὲ κάθαρσις τούτοις ἐπιτήδειος. πάλιν δὲ διαλείποντα ὡσείπου ι. ἡμέρας, τὸν ὀῤῥὸν αὐτοῖς δοτέον τοῦ σχιστοῦ γάλακτος. μήτε ἔλαττον τριῶν κοτυλῶν, μήτε πλέον ε. ταῖς δὲ ἑξῆς ἡμέραις ἀσχίστῳ ἢ νεαμελγεῖ τρεφέσθωσαν. ἐφ' οἷς ἐνδιδόντος μὲν τοῦ πάθους, τῇ αὐτῇ τροφῇ χρήσθωσαν. ἐπιμένοντος δὲ, τοῦ μὲν γάλακτος ἀπεχέσθωσαν, δριμυφαγήσαντες δὲ ἐξεμείτωσαν,

ἀπό τε ῥαφανίδων καὶ σιτίων. ἀγαθὴ δὲ καὶ ἡ διὰ τοῦ λευκοῦ ἐλλεβόρου μετὰ ταῦτα κάθαρσις, δὶς μὲν εἰ οἷόν τε τοῦ ἔαρος, ἅπαξ δὲ τοῦ φθινοπώρου. τοὺς δὲ κεκρατημένους, μήτε φλεβοτομέειν μήτε ἐλλεβορίζειν. οὔτε γὰρ μετάληψις ἀπὸ τοῦ δέρματος εἰς τὸ βάθος. οὔτε μείωσις τῆς ὕλης ἐκ τούτων ἔτι γίνεται. ἀλλὰ δεῖ τὴν μὲν ὕλην ἐπὶ κοιλίαν ἀπάγειν καὶ ἔντερα· τοῖς δὲ μετασυγκριτικοῖς χρῆσθαι. ξηραίνειν τε καὶ στύφειν τὴν ἐπιφάνειαν. κοῦφαι τε οὖν σικύαι ἐκ τοῦ στόματος τῆς γαστρὸς καὶ τῶν ὑποχονδρίων κολλάσθωσαν· τὰ δὲ αὐτὰ καὶ δρωπακιζέσθω. μικρὸν δὲ διαλιπόντα, πάλιν ἀνακαμπτέον, ἀπὸ τῆς διὰ τῆς ἱερᾶς ἀρχόμενον καθάρσεως, ὑπερτιθεμένους τὴν φλεβοτομίαν, ἐπιβλαβεστέραν μᾶλλον ἢ ὠφέλιμον ἐσομένην. καὶ ταύτῃ τῇ περιόδῳ ἄχρι τρὶς ἢ τετράκις χρηστέον τοῦ ἐνιαυτοῦ, κατὰ τὸν καιρὸν μάλιστα τοῦ ἦρος καὶ τοῦ φθινοπώρου. πόματα δὲ τούτοις ἁρμόζει. ὄξεος Κº. α. μετὰ κεδρίας Κº. α. καὶ χυλοῦ κράμβης ὠμῆς Κº. β. μιγέντα δίδοται πρωῒ καὶ ἑσπέρας, ἢ σιδηρίτιδος βοτάνης φύλλα ξηρὰ L. α ἐν οἴνου Κº. α ἢ ἐλαφείου κέρατος L. α. καὶ σκιλλίνου ὄξους Κº. πλῆθος ποτίζεται μετὰ τὸν ἑωθινὸν περίπατον καθ' ἡμέραν. καὶ τὰ ἄλλα δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τούτοις διδόσθω ἢ σκίλλης περιπλυμένης L. ε. ἐν μελικράτῳ, ἢ ἐν μέλιτι τρόπῳ ἐκλείγματος, ἢ ὀποῦ κυρηναϊκοῦ ὀρόβου τὸ μέγεθος, μέλιτι καὶ βουτύρῳ διειμένον. ἢ ἐλέφαντος ῥινήματος L. S. μετὰ οἴνου κυάθων β. ἢ κυμίνου αἰθιοπικοῦ L. γ. μετὰ μέλιτος, ὡς ἔκλειγμα. τούτων δὲ πλέον ὠφελεῖ, θηριακῶν τροχίσκων L. α ἐν οἴνῳ καλῷ Κº. α. λειοτριβηθεῖσα καὶ πινομένη. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν σκιλλιτικῶν τροχίσκων L. α. πινέσθω. καὶ τῆς καλαμίνθης δὲ τὸν χυλὸν ὡς πρακτικώτατον ἐπαινοῦσι βοήθημα, πινόμενον. ἄρχεσθαι δὲ φασὶν ἀπὸ κυάθων τριῶν ἄχρι ϛ. ἁπάντων δὲ μᾶλλον ἡ δι' ἐχιδνῶν θηριακὴ δραστήριος ὑπάρχει πινομένη τε καὶ ἔξωθεν συγχριομένη. ἀπορίας δὲ παρούσης τῶν θηρίων, οὐδὲν οὕτως ἐστὶ δραστήριον, ὡς αὐτῶν ἐχιδνῶν σάρκες ἐσθιόμεναι, καθεψημέναι λευκῷ ζωμῷ δι' ὕδατος πλείονος καὶ ἁλῶν, καὶ πράσου, καὶ ἀνήθου, ἄχρι τῆς τῶν ἀκανθῶν διακρίσεως, περιαποκοπεισῶν πρότερον, τῶν τε κεφαλῶν αὐτῶν καὶ τῶν οὐρῶν, οἷον ἀπὸ δ΄ δακτύλων, ἀφαιρεθέντων δὲ καὶ τῶν ἐντὸς αὐτῶν καὶ τοῦ δέρματος· καὶ θηριακοὶ δὲ ἅλες, τῆς αὐτῆς κατὰ

iremque à raphanis & cibis. Commoda est etiam postea ex ueratro albo purgatio, bis si fieri potest in uere, semel in autumno. Cæterum ijs qui à malo uicti sunt, neque uena secetur, neque ueratrum detur. Neque enim translatio à cute ad profundum contingit, neque imminutio materiæ ex his amplius fit. Verum materiam ad uentrem ac intestina deducere oportet, & ex alto euocantibus ac transferentibus humores uti, siccateque ac astringere cutem. Leues igitur cucurbitæ ad os uentriculi & ad præcordia affigantur, & ijsdem quoque partibus dropaces adhibeantur. Pauco autem tempore interposito rursus reflectendum est, initio à purgatione per hieram sumto, omissa uenæ sectione, ex aqua majus detrimentum quàm utilitas ulla futura esset: & hoc circuitu ter aut quater in anno utendum est, maximè uere & autumno. Potiones autem his conueniunt hæ. Aceti cyathus unus cum cedriæ cyatho uno & succi & brassicæ crudæ cyathis duobus: mixta hæc dantur manè & uesperi: aut sideritidis herbæ folia arida drachmæ pondere, in uini cyatho uno: aut cornu ceruini drachmam unam, & aceti scillini cyathi mensuram bibendam præbe quotidie post matutinam deambulationem: sed & alia circa hoc tempus dentur, aut scillæ assatæ drachmas quinque in aqua mulsa, aut in melle ad eclegmatis modum: aut succi Cyrenaici cui magnitudinem, melle & butyro dilutam: aut ramenti eboris drachmæ dimidium cum uini cyathi duobus, aut cumini Æthiopici drachmas tres cum melle uelut eclegma. His autem magis opitulatur pastillorum theriacorum drachma una, in uini boni cyatho uno trita ac pota: similiter etiam pastillorum scilliticorum drachma una bibatur: sed & calaminthæ succum, uelut efficacissimum auxilium, laudant potum. Incipiendum autem esse ajunt à tribus cyathis usque ad sex. Præ omnibus autem efficax est theriaca ex uiperis, & pota, & forinsecus illita. Si uerò haberi possent ipsa animalcula, nihil adeo efficax est uelut uiperarum carnes coctæ comestæ ex albo iure, facta coctura per aquam copiosiorem, & salem, & porrum, & anethum, usque ad spinarum separationem, abscissis prius capitibus ac caudis ipsarum, ad digitorum quatuor mensuram, exemptis etiam interaneis ipsarum, pelleque detracta. Quin & theriaci sales eidem compromittunt,

cum

cum obsonijs sumi: sic enim si ipsis utantur, contingit aliquando squamas, aut ueluti quendam corticem de cute ipsorum discedere. Cæterum uictus ratio huiuscemodi sit: post somnos, præfrictus & aluo exonerata, gestetur & uociferetur: deinde fricetur, & uariè exerceatur, partim saltu, partim, & quidem amplius, halteribus & follis usu. Detersò autem sudore, illinatur adipe ursino, aut uulpino, aut hircino, aut uolucrino quopiam, aut butyro recenti. Modico uerò tempore intercedente lauetur, illinens succum fœnigræci, aut ptisanæ, aut modicum ammoniacum aceto dilutum. Post balneum detersus, illinatur lentiscino, aut œnanthino, aut myrteo, & uino modico cum alumine, aut ammoniaco, ut strigmenti sit spissitudo. Detersus autem rursus mollibus linteis ad dimidiam horam quiescat, post quam pota aqua immissis digitis aut pinnis uomat. A uomitu uerò uinum absinthites aut origanites bibat. Cibi sint: panis hordeaceus, aut maza ex polenta: olera uerò, beta, lactuca, raphanus, porrum, brassicæ duabus aquis edulcatæ, & capparis. Ex mari uerò, ostrea, pelorides, erinacei pectines, tellinæ cum betis coctæ, salsamentum uetus medicamenti loco. A uino autem per totum morbum abstineant, itemque à Venere, ita ut paucissimum solum, & tenue, & aquosum uinum, juxta tempus refectionis, ex purgationibus sumant: in quo etiam acria auferantur, condimentis exceptis. Danda autem sunt ipsis, ptisana, oua, alica lota, lac, & mel cum pane, malua, rumex, silarum, pisces teneræ carnis, & ex uolucribus bono succo præditæ: ex fructibus, ficus, uua, & uuæ passæ: ex dulciarijs, ea quæ ex nucleis pineis, aut amygdalis tostis & cnico parantur. Bis autem in die alantur. Graue enim his est, semel in die cibum capere. Cæterum post curationem intrinsecam, smegmatis in balneo utantur, ex decocto betæ aut fœnigræci, cum aphronitro, aut sapone, aut myrobalano, & quandoque etiam psilothris. Deterget etiam portulaca cum aceto trita, & tenue semperuiuum, & rumicis radices aceto coctæ, & alumen cum sale,

εἴδεος εἰσὶν ἐπαγγελίας, σὺν τοῖς ὄψοισι λαμβανόμενοι. οὕτω γὰρ αὐτῶν χρωμένων, συμβαίνει ποτὲ λεπίδας, ἢ οἷόν τινα ἀλώπεκα, ἀπὸ τοῦ δέρματος αὐτῶν ἀφίστασθαι. ἡ δὲ δίαιτα τοιαύτη τις ἔστω. Μετὰ τοὺς ὕπνους προψηλαφηθείς τε καὶ τῆς κοιλίας ἀποπειραθεὶς, ἐωρείσθω τε καὶ ἀναφωνείτω. εἶτα τριβέσθω, καὶ γυμναζέσθω ποικίλως, τὰ μὲν ἀφαλλόμενος, τὰ δὲ πλέων ἁλτῆρσί τε καὶ κωρύκῳ χρώμενος. ἀπομαξάμενος δὲ τὸν ἱδρῶτα, συγχριέσθω στέατι ἀρκείῳ, ἢ ἀλωπεκείῳ, ἢ τραγείῳ, ἢ τῶν πτηνῶν τινὸς, ἢ βουτύρῳ προσφάτῳ, μικρὸν δὲ διαλιπὼν, λουέσθω συγκεχρισμένος χυλὸν τήλεως, ἢ πτισάνης, ἢ ἀμμωνιακοῦ βραχὺ ὄξει διειμένου. μετὰ δὲ τὸ λουτρὸν, ἀπομαξάμενος, ἐπαλειφέσθω σχινίνῳ, ἢ οἰνανθίνῳ, ἢ μυρσίνῳ, καὶ οἴνῳ βραχεῖ μετὰ στυπτηρίας ἢ ἀμμωνιακοῦ, ὡς γλοιοῦ πάχος. ἀπομαξάμενος δὲ αὖθις ἁπαλοῖς ῥάκεσιν, ἡσυχαζέτω ἡμιώριον. μεθ' ὃ πιὼν ὕδωρ ἀπεμείτω καθέσει δακτύλων, ἢ πτερῶν. ἐμέσας δὲ πινέτω ἀψινθίτην οἶνον ἢ ὀριγανίτην. αἱ δὲ προσφοραὶ ἔστωσαν ἄρτος τε κρίθινος, ἢ μᾶζα ἐξ ἀλφίτων. λαχάνων δὲ, σεῦτλον, θριδακίνη, ῥαφανός τε καὶ πράσα, καὶ κράμβαι, δυσὶν ὕδασιν ἀπογλυκανθέντα, καὶ κάππαρις. τῶν δὲ ἐκ θαλάσσης, ὄστρεα, πελωρίδες, ἐχῖνοι, κτένια, τελλίνες ἅμα σεύτλοις καθηψημέναι. τάριχον παλαιὸν ὡς ἐν φαρμάκου μοίρῃ. οἴνου δὲ παρ' ὅλην τὴν νοῦσον, ἀπεχέσθωσαν, καὶ συνουσίας ὁμοίως. ὀλίγιστον μόνον καὶ λεπτὸν οἶνον καὶ ὑδαρῆ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐκ τῶν καθάρσεων ἀναλήψεως λαμβάνοντες. ἐν ᾧ καὶ τὰ δριμέα περιαιρετέον, δίχα τῶν ἀρτυμάτων. δοτέον δὲ αὐτοῖς πτισάνην, ὠὰ, καὶ χόνδρους πλυτοὺς, καὶ γάλα, καὶ μέλι σὺν ἄρτῳ. μαλάχην τε καὶ λάπαθον, καὶ σίσαρον, καὶ ἰχθὺν ἁπαλόσαρκον. καὶ τῶν πτηνῶν, τὰ εὔχυμα. καὶ τῶν ὀπωρῶν σῦκα, καὶ σταφυλὴν, καὶ σταφίδας, μελιττωμάτων δὲ τὰ διὰ στροβίλων, ἢ ἀμυγδάλων πεφρυγμένων, καὶ κνίκου, δὶς τῆς ἡμέρας τρεφομένοις. χαλεπὸν δὲ τούτοις ἡ μονοσιτία. μετὰ δὲ τὴν ἔνδοθεν ἐπιμέλειαν, σμήγμασιν ἐν τῷ βαλανείῳ χρήσθωσαν, δι' ἀφεψήματος σεύτλου, ἢ τήλεως σὺν ἀφρονίτρῳ, ἢ σάπωνι, ἢ μυροβαλάνῳ, καί ποτε καὶ ψιλώθροις. σμήχει δὲ καὶ ἀνδράχνη μετ' ὄξους λεανθεῖσα, καὶ τὸ λεπτὸν ἀείζωον, καὶ λαπάθου ῥίζαι ὄξει ἑψηθεῖσαι, καὶ στυπτηρία μετὰ ἁλῶν, καὶ σινδα-

καὶ σανδαράχης ἴσον ἐν οἴνῳ καὶ σχινίνῳ. καὶ τὸ πρὸς ἀλφοὺς, δι' ἀλκυονίου. καὶ νίτρου, καὶ μυρσίνης, καὶ θείου. καὶ συκῆς ἀγρίας φύλλων ξηρῶν, μετ' ὄξους λεῖον καταχριόμενον. καὶ τὸ διὰ σηπίας ὀστράκου K°. καὶ κισσήρεως καὶ νίτρου καὶ κιμωλίας πεφωσμένης, κόμμεώς τε καὶ κηκίδος ὀμφακίνης, ἴσον ξηρὸν ἐμπασσόμενον, ἢ δι' ὄξους σμηχόμενον. καὶ τοῦτο δὲ θαυμαστόν. λαπάθου ῥιζῶν δεσμίδιον χειροπληθὲς, νίτρου L. δ΄ ἢ μὲν λιβάνου L. κε θείου κε δι' ὄξους αἰγυπτίου καταχρίεται. ἔμπρακτον δὲ τοῦτο, ἀρσενικοῦ L. ι θείου ἀπύρου L. η κόστου L. ιϐ ἀσβέστου L. δ. κηροῦ L. δ. δαφνίδων ξηρῶν L. ιϐ. ταῦτα φυρᾶται λεύκης τῶν φύλλων χυλίσματι, ἢ πάχει ἀφεψήματι, καὶ σύστασιν ἔχοντα μέλιτος καταχρίεται. Ἄλλο. ῥιζῶν λαπάθου δεσμίδια δύο ἐν ὄξει καθεψεῖται καὶ ὁλμοκοπεῖται καὶ λειοτριβεῖται. εἶτα ἀλκυονίου λιτ. α. ἀφρονίτρου γο. η, θείου ἀπύρου λι. α. κοχλιῶν ὀστράκων K°. γο. δ. χαμαιλέοντος μέλανος τῆς ῥίζης γο. δ. συνεκλεαίνεται πάντα μέχρι γλοιώδους πάχους, εἶτα καταχρίεται, θέρους μὲν ἐν ἡλίῳ πολλάκις, χειμῶνος δὲ ἐν βαλανείῳ, μέχρι συνιδρώσεως. καὶ τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ δὲ ξηρὸν σμῆγμα καλῶς ἂν ἁρμόσει καὶ τούτοις. καὶ πάντα κοινῶς τὰ ῥηθησόμενα σμηκτικὰ, μέχρι τῶν πρὸς ἀλφούς. ὥσπερ οὖν καὶ τὰ νῦν εἰρημένα πρὸς ἐκεῖνα. αἱ δὲ ἐχθώδεις ἐπαναστάσεις φλεγμαίνουσαι ἢ ἡλκωμέναι, καταχριέσθωσαν λυκίῳ ἰνδικῷ, ἢ γλαυκίῳ, ἢ ἀλόῃ, ἢ ἀνδρωνίῳ τροχίσκῳ, ἢ τῇ πολυείδους σφραγῖδι. καταπλασσέσθωσαν χόνδρῳ μετὰ χυλοῦ πολυγόνου ἢ ἀρνογλώσσου. ἢ ἑλξίνῃ λεία. καὶ τῆς μηλισίας δὲ βοτάνης χλωρᾶς τὰ φύλλα. μετ' ἐξυγγίου κοπτόμενα καὶ καταπλασσόμενα, θαυμασίως ὠφελεῖ. φοινίσσεται μὲν γὰρ τὰ μέρη. στέλλεται δὲ ῥηιδίως ἄρτου ἐπιπλασθέντος, ἢ κηρωτῆς δι' ἀμυγδαλίνου πεποιημένης καὶ εἰς τὴν κατὰ φύσιν εὐχροίαν ἀποκαθίσταται. κατὰ δὲ τῶν ἡλκωμένων ἁρμόζουσιν ἔμπλαστροι. ἥτε διὰ τοῦ διφρυγοῦς, καὶ ἡ διὰ οἴνου μηλίνη, καὶ τὸ κηρώκιον, καὶ τὸ δι' ὀξυμέλιτος, καὶ ὁ ἀνδρώνιος τροχίσκος, καὶ πομφόλυξ, καὶ καδμεία. σημεῖον δὲ τοῦ τὴν ὅλην μετριάζειν νόσον, τὸ τὰ πρῶτα τῶν ἑλκῶν συνουλοῦσθαι. πρὸς δὲ τὰς δυσπνοίας τῶν ἐλεφαντιώντων, ὄνους τοὺς ὑπὸ τὰς ὑδρίας. πέντε ἢ ϛ. διὰ μελικράτου K°. γ. πότιζε. κοινῶς δὲ καὶ τῶν πρὸς δυσπνοϊκοὺς ἀναγεγραμμένων αὐτοῖς ἁρμόσει τινά.

& sandaracha, æquis portionibus, in uino & oleo lentiscino : & id quod ad uitiligines descriptum est, ex alcyonio, nitro, sulphure, myrti folijs, & fici syluestris folijs aridis, cum aceto tritum ac illitum, & quod ex sepiæ testa usta & pumice, nitro, cimolia tosta, gummi, & galla omphacina, paribus partibus paratur, siccum inspersum, aut cum aceto affrictum. Sed & hoc mirificè facit. Rumicis radicum fasciculum plenæ manus, nitri drachmas quadraginta, thuris drachmas uiginti quinque, sulphuris drachmas uiginti quinque cum aceto Ægyptio illinitur. Efficax est & hoc. Auripigmenti drachmas decem, sulphuris uiui drachmas octo, costi drachmas duodecim, calcis uiuæ drachmas quatuor, ceræ drachmas quatuor, baccarum lauri aridarum drachmas duodecim : hæc populi foliorum succo, aut crasso decocto subiguntur, & mellis spissitudinem habentia illinuntur. Aliud. Rumicis radicum fasciculi duo in aceto coquuntur, & in pila tunduntur ac conteruntur : deinde alcyonij libram unam semis, aphronitri bessem, sulphuris uiui libram unam, testarum cochleatum ustarum trientem, chamæleonis nigri radicis trientem. Conteruntur omnia ad strigmentitiam crassitudinem, deinde illinuntur, æstate quidem in sole sæpe, hyeme uerò in balneo, usque ad exudationem. Quin & Æsculapij aridum smegma benè his congruit, & omnia quæ in communi referentur de frictoria, usque ad ea quæ ad uitiligines describuntur, quemadmodum etiam nunc relata illis quoque competunt. At uerò tumidæ eminentiæ inflammatæ, aut exulceratæ illinantur lycio Indico, aut gleucino, aut aloë, aut Andronio pastillo, aut polyide sphragide. Cataplasma imponatur ipsis ex alica cum succo polygoni aut plantaginis, aut helxinæ trita : sed & Milesiæ herbæ uiridis folia cum axungia tusa ac imposita, mirificè opitulantur. Rubefiunt enim inde partes, uerùm facilè sedantur pane imposito, aut cerato ex oleo amygdalino facto, & ad naturalem colorem restituuntur. Exulceratis autem partibus conueniunt emplastra, id quod ex diphryge paratur, & Melinum ex uino, & ceracium, & quod fit ex aceto mulso, & pastillus Andronius, & pompholyx, & cadmia. Signum porrò quod moderatior fiat totus morbus, est quod prima ulcera ad cicatricem perueniunt. Cæterum ad spirandi difficultatem in elephanticis, asellos sub uasis aquarijs quinque aut sex, ex aquæ mulsæ cyathis tribus bibendos præbe. In cõmuni uerò etiam aliqua ex ijs quæ ad difficulter spirantes scripta sunt, ipsis conueniunt.

Aquarum uerò naturalium usum, uelut maximè necessarium, eligere oportet, aluminosarum præsertim & ferrosarum,&c, si fieri potest, frigidarum. Conferunt autem ipsis eædem quoque in potu: eandem uim habet etiam arenæ marinæ usus, & omnia exudatoria ac sudotifica. Quandoquidē uerò affectio ex his est quæ facilè per contagionem distribuuntur, non minus quam pestis, habitationes ipsorum quàm longissimæ remouēdæ sunt ab urbibus, & in mediterraneis ac frigidis locis statuendæ, & in quibus pauci homines, si ita fieri possit, uersentur: ita ut hinc in circumsitos locos digredi possint, tum sua ipsorum causa, tum etiam non minus ob eos qui ipsis occurrere possint. Nam & ipsi aëre commodiore utentur, & alijs malum impertiri non poterunt.

τὴν δὲ τῶν αὐτοφυῶν ὑδάτων, αἱρεῖσθαι χρῆσιν, ὡς ἀναγκαιοτάτων, στυπτηριωδῶν μάλιστα καὶ σιδηριζόντων, καὶ εἰ οἷόν τε ψυχρῶν. συμφέρει δὲ αὐτοῖς μάλιστα καὶ πινόμενα, καὶ ἡ τῆς παραθαλασσίας δὲ ἄμμου χρῆσις, τῆς αὐτῆς ἐστὶ ἀεὶ δυνάμεως. καὶ πάντα τὰ ἀφιδρωτήρια. ἐπειδὴ δὲ τῶν εὐμεταδότων ἐστὶ τὸ πάθος, οὐχ ἧττον ἢ λοιμός. ἀποικιστέον αὐτοὺς ὡς ὅτι πορρωτάτω τῶν πόλεων, ἐν μεσογείοις καὶ καταψύχροις καὶ ὀλιγανθρώποις χωρίοις, εἴπερ οἷόν τε. κἀντεῦθεν δὲ μεταβαινέτωσαν ἐς τὰ παρακείμενα. διά τε αὐτοὺς καὶ τοὺς ὡς εἰκὸς ἐντευξομένους οὐ χεῖρον, αὐτοί τε γὰρ ἐπιτηδειοτέρῳ τῷ ἀέρι χρήσονται, καὶ οὐκ ἂν μεταδοῖεν ἄλλοις τοῦ κακοῦ.

GEORGII HENISCHII B. MEDICI AVG. IN ARETÆVM COMMENTARIUS.

DE NOMINIBVS MORBORVM.

PRæclarè aliquot in locis scripsit Galenus. Nominibus ad curationem nobis opus non est. Neq; enim nomina, sed rerum natura spectanda est. Quo dicto, si quis omnem nominum considerationem nihili fieri existimet, multum errat. Est enim & nominum cognitio necessaria, ut idem Galenus alibi affirmat, idq; imprimis eam ob causam, ut ijs res, quas uolumus, interpretemur: & clarissimis, & apud uetustiores usurpatis, nec non hominibus nostri seculi consuetis, sensum nostrum exprimamus. Quare Hippocratem laudat idem coryphæus Medicorum, quem nominibus usitatissimis quoad fieri licuit, semper usum esse: ab inusitatis uerò & infrequentibus abstinuisse, multis in locis testatur: Archigenem contrà reprehendit, qui nominum patriorum significationes confundere, nouasq; affingere consueuerit. Cumq; magna ex parte nomina sint æquiuoca, de illis prius in habendo sermone decernere: deinde de rebus oportet. Nos igitur nostræ interpretationis à nominibus morborum faciemus initium, cum circa illos tota Medici uersetur actio. Horum quædam sunt Latina, pleraq; uerò Græca, eaq; magis usitata: & eiusdem morbi plura numero, scitu non inutilia. Nam & nominum uerborumq; copia plerunq; indecora non est, & in tanta uarietate, quibus utaris, nihil refert; ut habetur 2. meth. med. Tanta uerò primorum onomatopœorum fuit prudentia, ut nullum penè morbo nomen imposuerint, quin aliquam rei, quam denotat, naturam explicet. Morborum itaq; alios à parte cui insident, nuncuparunt, ut pleuritidem: alios à causa putata, ut melancholiam: alios à symptomate, ut spasmum: alios ab externarum rerum similitudine, ut cancrum: alios deniq; alijs de causis: ut ex sequenti nomenclatura apparebit. Morbi igitur, quos ex Aretæo nobis explicandos proposuimus, sunt hi.

MORBI ACVTI Libro primo.

I. ΦΡΕΝΙΤΙΣ, phrenitis, ἀπὸ τῆς φρενὸς, est, mente, quasi difficultas mentis: uel ἀπὸ τῶν φρενῶν, id est, septo transuerso, quasi diaphragmatis uitium. Nam in phrenitide mens perpetuò læditur. Idem uerò affectus interdum à septo transuerso existit. Iuuenali phrenesis penultima producta, quamuis barbarè dictum, uel codex mendosus esse uideatur, sat. 14. Cum furor haud dubius, cum sit manifesta phrenesis Galeno περιφραστικῶς deliriũ perpetuũ. Celso similiter continua dementia & insania febricitantium: sæpius uerò insania. Auicennæ Carabitus, à radice Carab, id est, pugnauit. Feroces enim & temerarij sunt phrenitici. Puerulis peculiari nomine syriasis, siue siriasis, siue seirasis dicitur, à symptomate, eò quod eam syncipitis & oculorum sequatur cauitas. Σιρὸν enim Græci appellant foueam, ad seruanda semina destinatam. Germani Taubsucht/vnsinigkeit/rasende sucht/aberwitz hirntoben uocant, generali admodum nomine. Id enim & maniam & melancholiam, & omnem animi alienationem comprehendit.

II. ΛΗΘΑΡΓΟΣ, lethargus & lethargia, à symptomate, ἀπὸ τῆς λήθης καὶ ἀργίας, id est, obliuione & inertia, quam corpori atq; animo ingerit hæc passio. Arabibus congelatio & sirsen frigidum, id est, apostema capitis frigidum, uoce Persica. Sir enim Persis est caput, & sen est apostema, affine Hebraico Schechim, quo apostema etiam denotatur. Frigidum dicitur ad differentiam phrenitidis, quam ijdẽ Arabes etiã sirsen calidũ nuncupant. Galeno frigida phrenitis, ut sit phrenitis lethargus calidus. Est enim morbus phrenitidi contrarius. Latini sua uoce ueternũ, Germani Schlaffsucht nominant, geneli similiter nomine. Id enim omnes somniculosas affectiones, profundiore quàm natura ferat, sopore complectitur, ut sunt lethargus, caros, catoche, cataphora, coma. Et Arabibus subeth, carõ & lethargum comprehendit.

III. ΜΑΡΑΣΜΟΣ *à symptomate,* ἀπὸ τοῦ μεμαράνθαι, *quod totum hoc morbo detenti corpus planè contabuerit: uel* παρὰ τὸ μαραίνεσθαι, *quod nondum prorsus exaruerit, sed ad majorem consumtionem tendat. Prior etymologia planè consummato: posterior nondum perfecto marasmo conuenit. In specie calidus,* πυρετὸς μαρασμώδης, *febris marcida dicitur: item* περίφρυγης, *amburens, &* συγκοπώδης, *qui animi deliquium infert. Hic enim quatenus febris est, caloris particeps est. Frigidus rursus duplex est, naturalis & aduentitius. Naturalis est* μάρασμος *Aristoteli, & mera senectus. Aduentitius est senium ex morbo, sic dictum, quod non ex ætatis decursu, sed prætmaturè à uiolenta causa proueniat. Idem & hectica senectutis, & senium Philippi appellatur, à Philippo Medico, qui primus hoc usus nomine fuisse legitur. Frigidus autem uterq; dicitur, quod in utroq; consumtio humidi primigenij à frigido existat. Nec tamen marasmus & febris hectica unũ & idem sunt, sed marasmus est tertia illius species, quæ ad solidam usq; similarium partium substantiam progressa est. Quo in loco illud non prætermittendum, quod primum se obseruasse refert H. Mercurialis, uir uariæ & reconditæ eruditionis, neque Hippocratem, neq; ueteres ullos Græcos, imò neq; Cornelium Celsum, nec ferè reliquos illius seculi Medicos, ullam hecticæ febris mentionem fecisse: sed textinm tantum illius gradum designasse, & alio quidem, nempe marasmi nomine. Causa uerò silentio præteriti tam uulgaris, tamq; familiaris morbi hæc est, ut idem judicat, quòd febres hecticæ in principio, & augmento difficulter cognoscantur: eo quod plerunq; febres alias, uel diarias, uel putridas sequantur: unde fit, ut in principio & augmẽto pro febribus putridis: tandẽ uerò ubi longè progressæ fuerint, facili negotio agnoscantur. Latini marcorem & tabem, Germani* Schwindsucht *&* derre *uocãt.*

IV. ΑΠΟΠΛΗΞΙΑ, ἀποπληκτικὸν νόσημα, *apoplexia, quasi uehemens percussio,* ἀπὸ τοῦ ἀποπλήττειν, *id est, à percutiendo, aut lethaliter cædendo. Vt enim lethaliter percussus, uel uno ictu cæsus corruit; sic apoplecticus repente cõcidit, iacetq; instar mortui, sine sensu & motu, quin & anhelitu, interdum, quod ad sensum, nullo: interdum duro & stertorio. Sic percussa antiquiores nominabant, quæ ante aras mactata statim corruebant. Sunt tamen quidam, quos apoplexia sensim inuadit, ita ut nonnulla præludia, ut torpidus quidam sensus & motus, uelut uagãtes quædam formicæ in partibus corporis, ut brachijs & alijs sentiãtur. Eandem ob causam Germani* Den Schlag *nominant. Sideratio Seribonio, quod hoc morbo oppressus quasi è cælo, numinis aut sideris alicuius ui, ictus fulmine uideatur. Cornelius Celsus attonitum uocat: quod hoc afflictis & corpus & mens stupeat: uel quod uiuant quidem: sed ita, ut, quasi ecstasin passi, nec sensu nec motione uitæ notas præseferant Eidem tamen nomen attoniti commune magis est. Attonitus enim (ait) fit interdum ictu fulminis, interdum morbo,* ἀποπληξίαν *hunc Græci appellant. Auenzoar silentium uocat, quod apoplectici sileant, ut pote, omni sensu & motu priuati. Germani etiam* Tropff, *id est, guttam, quod quidam ex antiquis, ex quorũ numero etiam fuit Aristoteles 1. prob. 9. existimarunt, delabi in apoplexia humorem in cor, & ibi instar guttæ concrescere: uel potius à sanguine concreto (quem uulgò guttam appellant) quo arteriæ carotides præpeditæ mortem soporiferam inducunt, & animal elidunt. Antiqui deniq; etiam paralysin, id est, resolutionem neruorum nomine generali appellarunt: unde Hippocrates mẽbrum resolutũ sæpe apoplecton uocat. Vtriusq; enim affectus tanta est affinitas, ut non admodum inter se differãt. Vterq; enim priuat sensu & motu, sed apoplexia totum corpus, paralysis omnes partes excepto capite, quod inflecti potest. Quapropter eadem apoplexiæ ad paralysin est ratio, quæ epilepsiæ ad spasmum. Illa enim similiter uniuersalis, hic particularis conuulsio est: in apoplexia mẽbra relaxantur, in epilepsia contrahuntur.*

V. ΠΑΡΟΞΥΣΜΟΣ ΕΠΙΛΗΠΤΙΚΩΝ, *excandescentia, uel exacerbatio Epilepticorũ, quod tunc morbus ab humore exagitatus, uelut excandescit uel exacerbatur, Græcis* παροξύνεται. *Est enim* παροξυσμὸς, *ut definit Galenus, deterius tempus totius circuitus, uel, ut Aëtius, motus particularis morbi à remissione ad deterius. Hippocrati in Coacis præn.* ἐπίληψις. *P. Aginetæ & Oribasio acutissima epilepsia.*

Duplex

Duplex enim comitialis morbus est, alius diuturnus, alius acutus. Diuturnus est mitior & subinde remittens. Acutus est uehemens & nullam intermissionem habens, quiq; intra quatuordecim dies uel desinit, uel hominem jugulat, ut in pueris potissimũ. Totenim dies excedens acuti uim deponit. τὰ ἐπιληπτικὰ autem hic in genere neutro, intelligenda sunt, & non ἐπιληπτικοὶ: qua uoce & Hippocrates tum alibi, tum aph. 7. lib. 5. utitur, cum inquit. τὰ ἐπιληπτικὰ ὁκόσοισι πρὸ τῆς ἥβης γίνεται, μετάστασιν ἔχει. Comitiales morbi, aut comitialis morbi symptomata, quæ in paroxysmis animaduerti solent, ante pubertatem mutationem recipiunt, Germ. **Die ziehende not.**

VI. ΤΕΤΑΝΟΣ, *tetanus à symptomate, ὅτι ἀσραβὴς ἄνθρωπος καὶ ἀκαμπὴς ἐντέταται, quod neutram in partem homo hoc morbo afflictus detortus atq; inflexibilis distendatur. Latinis eandem ob causam distentio, rigor, neruorum rigor, extensio corporum. Rigere nanq; Latini dicunt ea, quæ distenduntur, ut apud Horatium lib. Epodon. Ode. 8. parum pudico uersu. Illiterati num minus nerui rigent? Significat autem Aretæo genus & speciem. Cum genus, idem est quod ξυνολκὴ & σπασμὸς, id est, conuulsio. Cum speciem, sub conuulsione continetur, cujus tres sunt species, eò quod tres sunt figura, secundum quas corpus nostrum moueri soleat. Aut enim secundum rectam lineam extenditur, & uocatur tetanus: aut secundum curuam, uel antrorsum, & emprosthotonos: uel retrorsum, & opisthotonos nomine peculiari dicitur. τέτανος autem ἐξαιρέτως, eò quod hæc pracipua conuulsionis species habeatur. Nec tamen in eo affectu conuulsa partes manifestè apparent, propterea quod æqualiter ante & retro tendantur. Germanis in genere* **verstarrung** / *in specie* **halßstarre** / *id est, colli rigor, quod in collo maxime cernatur, uel quod hunc affectum quidam ad illos tantum musculos, qui sunt in ceruice, quibus caput annuit, renuit & circumagitur, pertinere judicant. Paulus uerò & alij recentiores ad omnes corporis musculos referunt. Emprosthotonum, pronum raptum nominat Aurelianus, cum mentum pectori affigitur, & interdum, ut ait Aretæus, homo non solum in arcum, sed & in orbem trahitur, ut caput genibus annexum habeat. Opisthotonon supinum uel posterganeum raptum idem uocat, quando in dorsum ac scapulas caput torquetur. Quidam quartam addunt speciem anonymon, Aretæo & Galeno incognitam, cum scilicet corpus in dextrum uel sinistrum latus inflectitur, cui rei experientiam attestari asseuerant. Germ.* **krumbhalß** *uocant. Vterq; uerò affectus & epilepsia & tetanus conuulsio est: sed illa accessionibus distincta, hac perpetua est. Nec alius fuit morbus, agitatio conuulsiua dictus, qui populariter in Hassia annis Domini 1596. & 1597. grassatus est, quam tetanus, sed Epidemicus, quem uulgus* **Die Kribelkranckheit / krimpffsucht & ziehende sucht** *appellauit.*

VII. ΣΥΝΑΓΧΗ *uel ἀπὸ τοῦ ἄγχειν, id est, suffocando, quod hominem non secus quàm laqueus præfocans strangulat: uel ἀπὸ τοῦ συνέχειν, quod spiritum continendo, respirationem inhibeat, ut Aurelianus inquit. Significat autem Aretæo genus & speciem. Cum genus, omnem affectum, qui faucibus accidit, si spiritum quoquo modo deteriorem reddat, designat. Fauces autem appellamus totum oris internum spatium, ubi gulæ & aspera arteria extrema concurrunt. Cum speciem, tum sub angina tanquam genere continetur: cujus Aretæus duas species facit, unam cynanchen, alteram synanchen: recentiores uerò duabus alijs adjectis quatuor. Inflammantur enim musculi uel gutturis, qui spiritui: uel gulæ, qui cibo intrò ferẽdo seruiunt. Rursus musculi gutturis, qui laryngem mouent, alij interni sunt, alij externi. Internis inflammatis κυνάγχην uocant: externis παρακυνάγχην. Similiter musculi faucium, qui φάρυγγα seu æsophagum mouent, alij interni sunt, alij externi. Internis inflammatis συνάγχην appellant: externis παρασυνάγχην, quam ὑάγχην Aur. uocat, quod suibus familiare sit malum. In cynanche igitur spiritus non nisi recta ceruice trahi potest, cum multo dolore in gutture, & quadam difficultate deglutionis: in paracynanche similiter, sed remissius. κυνάγχην autem & λυκάγχην Aurelianus appellat, uel quod canes ac lupos frequenter afficiat: uel, quod etiam sanitatis tempore ea animalia linguam exerere consueuerunt, ut refert Aretæus. In synanche*

deglutitio aboletur manente respiratione, et fauces cum lingua rubescunt: in para synanche facilior est deglutitio, & non solum fauces, sed etiam ceruix & pectus, uelut in inflammatione rubescunt. Sic enim Aegineta distinguit, quem potius sequi libuit, quàm uel Galenum uel Cornelium Celsum, qui paulò aliter. συνάγχην autem dictam ait Aretæus, οἷον συνέχουσαν ἔνδον καὶ ἄγχουσαν, id est, quasi interius urgentem atque angentem.

Est autem præter eas etiam quinta anginæ species, ubi luxatæ ceruicis uertebræ ad anteriora prominent, cauumque efficiunt, pueris ex casu obueniens, ut scribit Paulus, ferèque incurabilis, de qua Hipp. amplissimè lib. 2. Epid & aph. 26. lib. 3. & 35. lib. 4. Et hanc propriè ueteribus κυνάγχην fuisse appellatam scribit Aëtius, quod propter luxatam ceruicis uertebram lingua sua radice emota, & suis sedibus excedente cogantur ægri aperto ore perpetuò hiare, & canum modo linguam exerere. Ex synanche autem, ait Aretæus, fit interdum cynanche, cum malum, in melius uertitur. Arabes corrupta uoce squinantiam uocant: latini anginam ab angēdo, quod angat. Germani à parte affecta halßgeschwär, id est, apostema colli uocant. Interdum & breune à fusco linguæ colore, qui inflammationem sequitur. Iunius das Zepfle & das wülken im halß nominat.

VIII. ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΙΟΝΙΔΑ ΚΑΚΑ, id est, columellæ affectus. Est autem κίων, quod & κιονὶς à posterioribus & γαργαρεὼν Græcis, Latinis curculio siue gurgulio dicitur, ut definit Aretæus τὸ ἀπὸ τῆς ὑπερῴης ἐκκρεμὲς σῶμα στέρφον μεσηγὺ τῶν παρισθμίων, id est, substantia quadam carnea (raræ texturæ membranæ inuoluta) pendens ex palato, (id est, in fine palati juxta fauces uersus caput in opposito radicis linguæ, quæ hiante ore, si quis linguam deprimat, conspicitur.) Κίων uerò appellatur, id est, columna siue columella à figura ejus naturali, quæ rotunda oblongaque est, paruæ columnæ similitudinem habens. Alia uerò ratione Nicænder κιόνιδα uocat τὸν τράχηλον, quod instar columnæ caput sustineat. Curculio autem dicitur, quod rotundam interdum instar curculionis animalis in faba delitescentis figuram habeat. Hujus igitur partis affectus quatuor species facit Aretæus, easque à mutata qualitate nominibus donat. Primam κίονα siue κιονίδα, cum gurgulio ob inflammationem æqualiter intumescit, teresque instar columnæ protenditur ac rubet. Secundam σταφυλὴν, id est, uuam, cum laxior ex fluxione redditus superna sui parte tenuis est: inferna autem crassior & liuidus. Sic enim uua uitiginea è pedunculo suo dependenti similis euadit, tum figura, tum colore, tum magnitudine. Pars enim superior tenuis graciliśque aptè respondet uuæ pedunculo: inferior autem crassa, rotunda, nigra, ipsi grano simillima est: sed neque magnitudo dispar. Appellant & σταφύλωμα Græci: & Latini casum uuæ seu uuulæ, sed minus dextrè. Errant enim, ut tradit Galenus, qui curculionem uuam uocant: cum hoc affectus, non partis nomen sit.

Tertiam ἱμάντιον q. lorulum, ubi membranæ utrinque dilatantur, instar squamarum latarum aut alarum uespertilionum, id est, cum gargareo longior, gracilior, sicciorque euadit. Talis enim ἱμάντι, id est, loro non ineptè comparari potest. Prouenit, inquit Aëtius, cum ex suffitu nimium ignescit. Tunc enim gracilescit, & secundum omnem dimensionem comminuitur.

Quartam κράσπεδον, hoc est, fimbriam, uel, ut interpretatur Iunius Crassus, radicem montis, quando in tenuem æquè oblongam membranam desinit ceu in mucronem. Porrò rarum gargareonis accidens est tum lorulum, tum fimbria: frequentius inflammatio & relaxatio. Hinc recentiores duos tantum eosque primos curculionis affectus recitant: & paulò aliter. Obsessum enim inflammatione gargareonē uuulam nominant: relaxatum destillatione, & ita pendentem, ut quoties ægri uel saliuam transglutiunt, carnis aliquod frustulum se uorare opinentur, à quo ueluti strangulantur, columellam appellant. Germani interdum das Zäpfle: interdum & rectius das niderschiessen deß Zäpflins uocant.

IX. ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΑ ΠΑΡΙΣΘΜΙΑ ΕΛΚΕΑ, id est, tonsillarum ulcera, uel τὰ κατὰ τὴν φάρυγγα λοιμικὰ πάθη, id est, pestilentes in fau-

in faucibus morbi. Sic enim titulus cap. 9. lib. 1. de causis & signis morborum exponitur cap. 9. lib. 1. de curatione morborum acutorum. Pharynx enim, id est, spatium illud laxius ore aperto conspicuum, quod inter laryngem & gulam medium est, binas habet glandulas, faces paristhmias dictas, quas & tonsillas & fauces & ἀντιάδας, vulgus amygdalas, vocant, παρίσθμια dicta, quod uelut isthmus quidam inter gulam & asperarteriæ (quam etiam φάρυγγα interdū uocant) extremum collocata sunt.

Tonsillæ dictæ μεταφορικῶς, quod instar tonsillæ, id est, pali sint, ad quam in litore nauis religatur. Fauces quidam uocant per synecdochen, quod sint partes faucium. Ἀντιάδες dicuntur, quod è regione utrinq; sibi inuicem apposita. Amygdalæ à forma. In illo igitur spatio uel potius summa oris parte uarij morbi contingere possunt, ex quibus unum tantum genus, nempe ulcera Aretæus recenset, eaq; duplicia: mitiora & pestilentia. Mitia sunt exigua, non altè descendentia, & doloris expertia. Pestifera sunt, quæ altius descendunt, ut sunt aphthæ & exanthemata. Ex his aphthæ ut plurimum à gingiuis incipiunt, deinde serpentes palatum, totumq; os occupant, tum ad uuam faucesq; descendunt: quibus obsessis non facilè fit, ut homo conualescat. Sunt autem modo subalbida, modo subrubra, modo nigra uelut eschara, unde escharam uocat Aretæus: pessima & maximè lethalia sunt, quæ nigra sunt. Ἄφθαι exponitur Hesychio ἡ ἐν τῷ στόματι ἕλκωσις ἢ φθορή. Galenus nomine aphthæ utrumq; genus complectitur: unum facilè curabilium oris ulcerum, cuiusmodi est id quod ab acrimonia nutritij lactis pueros uulgò infestat: alterum cacoëthes ab humoris mali, id est, uenenati & putris in os affluxu. Arabes Alcolam uocant, ab articulo Al & radice כלה, *quod est, ad prunas ustulauit: unde Græcum κηλέω, comburo, χλιαίνω tepefacio. Latinum caleo & Germanicū* **kolen & glüen.** *Hæc enim ulcuscula ignea quadam qualitate prædita sunt. Germani* **kurfes & durfche** *uocant: à Græco ἐσχάρα, quod crustam significat, quæ sponte sua ulceribus cauis crassa & nigra accrescit. Nam quæ leuior est, non ἐσχάρα sed ἐφελκὶς appellatur. Aretæo crusta est aphtha maligna seu concreta sordes altius descendens in faucibus. Græcè ἴονθοι, sic dicti quod sint similes scatebris corporis, quas Græci ἰόνθους uocant.*

Exanthemata, ἐξανθήματα Aretæo, dicta ἀπὸ τῶν ἀνθῶν, id est, floribus, quasi efflorescentia, latinis papulæ. Sunt enim eruptiones leues humorum per cutem, siue intra siue extra os: eaq; duplices: aliæ subsidentes in cute prorsus, neq; se supra illius superficiem attollentes, ut morbilli puerorum & maculæ pestilentes, quas peticulas & petechias, quasi pestigias uocant: item lenticulares & pulicares, quod lentes & pulicum morsiunculas referant: prout maiores uel minores fuerint: & hac ratione nomine ulcerum comprehendi non possunt. Aliæ exerunt se, & cutem superant, ut uariolæ puerorum & ætatum omnium uari, phlyctænæ, epinyctides & aliæ pustulæ, quas Germani **blätterle/pfützlin & pfochen** *in genere uocant. Morbillos uerò in specie* **flecken / flechten / durchschlecht & purpelen** */ quod interdum sint purpureæ. Variolas* **Kindsblattern / Kinderkranckheit / Scheffblattern.** *Variolæ autem nomen à uarus deductum est, quod tumorem exiguum & durum significat, ex frigido crassoq; humore quasi in callum concretum, qui cutem imprimis faciei defœdat, aliàs ecthyma & pituitæ eruptio Plinio. Auicenna morbillos alices uocat, quæ à uariolis non causa, sed tempore differunt. Maculæ enim illæ sunt quædam uariolarum prælude & initia: & sub qualitate mutata continentur: quæ tandem in uariolas erumpunt. Germanicum* **pfützlin** *alludit ad Græcum φλυκτὶς & φλυκταίνη, quod nomen pustulam ab igne excitatam denotat,* **Blatter vom fewr. pfochen** *autem est Græcum φακὴ, quod lentiginem Latini uocant. Recentiores uerò tonsillis non tam aphthas, & exanthemata attribuunt, quàm tumorem & inflammationem, quæ partis affectæ nomen sortitur, & tonsillæ appellantur. Aretæus has, ut & scrophulas sub anginæ nomine comprehendisse uidetur. Ex his enim collum coarctatur, & difficilis respiratio seu anhelatio redditur. Germani tonsillas* **Mandel geschwer oder geschwulst der mandel,** *scrofulas* **pfinnen oder drüß** *appellant. χοιράδας*

Græci uocant ἀπὸ τῶν χοίρων, hoc est, porcellis, quod id genus morbi porcis (quos & scrofulas uocant) sit familiare, aut quod numerosæ sit sobolis & instar scrofæ prolificũ. Latini etiam panum & paniculã, ut Græci φύγεθλον uocant. Panem quoq; Galli à figura cũ pane similitudine. Est enim phlegmone in locis adenosis latior quam altior.

X. ΠΛΕΥΡΙΤΙΣ Græcè dicitur ἀπὸ τῆς πλευρᾶς uel τοῦ πλευροῦ, uel τῶν πλευρῶν. Ex quibus πλευρὰ tum costã seu latus, tũ membranam, quæ costas succingit, significat. Barbari pleuresin uocant. Latini morbum lateris, lateralem, lateritiũ, costalem, minus feliciter. Hoc enim nomen communem omniũ lateris partiũ & non priuatum affectum designat. Particularẽ uerò membranæ, quæ pleura dicitur, affectũ συνεκδοχικῶς ex instituto hominum. Nonnulli tamen pleuritidem uocãt, phlegmonem etiam reliquorum pectoris pãniculorum, ut mediastini & diaphragmatis, ex quibus est Gradius. Vulgus telum uocat, ut refert Serenus, eò quod instar teli membranã pungat. Germ. den stich & seyten weh.

MORBI ACVTI
Libro secundo.

I. ΠΝΕΥΜΟΝΙΗ (quæ & περιπνευμονίη & πνευμονικὸν dicitur) Latinis pulmonia, à parte affecta, quam πνεύμονα Græci uocãt. Hippocrates hoc morbo affectos πνευμόνους uocat aphor. 4. sect. 4. lib. 6. Epid. ἐν τῇ τοῖσι πνευμόνοισι, βοῆς ὀξυθυμίης. Pulmonarijs, clamore & procliui iracundia abstinendum. Quod enim Fœsius contra omniũ interpretum expositionem cõuertit, difficultate spirandi laborantes, id nimis generale est. Latini pulmoniam, & pulmonariam, & inflammationem pulmonis uocant. Germani Lungensucht.

II. ΑΙΜΑΤΟΣ ΑΝΑΓΩΓΗ, id est, sanguinis ab ore rejectio. Sanguis enim reijcitur uel ex ore & ἀναγωγὴ dicitur: uel ex naribus, hæmorrhoidibus, utero & quæcunq; alia parte, & αἱμοῤῥαγία id est, profluuiũ sanguinis uocatur, præsertim tamen copiosum & liberale, ἀπὸ τοῦ ῥαγῆναι, quod est, confertim & impetu prodire. In specie uerò hæmorrhois uocatur sanguinis effluuium per uenas, quæ in ano fiunt. Rejectionem xə ore Hipp. appellat uomitum sanguinis. Latini sputum sanguinis, ubi paucum est, Aretæus ἔμπλυσιν: fluorem, ubi copiosum est & Græcis hæmorrhagiam. Rejectus uerò ab ore sanguis effunditur uel ex partibus superioribus, uel ex inferioribus. Si à superioribus, tum prodit aut à palato, aut à faucibus, aut à gingiuis & πτύσις dicitur. Si ab inferioribus, tum emanat aut à partibus naturalibus, ut stomacho, liene, jecore: aut à partibus quæ respirationi seruiunt, ut thorace, pulmonibus, aspera arteria, septo transuerso, & ἀναγωγὴ nomine speciali appellatur. Sic enim obscurum textum Aretæi interpretamur. Sputum autem impropriè uocatur id quod cruentum, biliosum & spumosum reijcitur. Id enim quod lingua & labijs ducitur, propriè sputum dicitur. αἱμοπτοϊκοὺς, Hæmoptoicos uulgò uocant, ἀναφορικοὺς Galenus, qui sanguinem per guttur reddunt, quasi eum ἄνω φέροντας hoc est, sursum ferentes, die Blůt außspeyen. αἱμόπτυσις uerò, expuitio sanguinis, außwurff deß blůts.

III. ΣΥΓΚΟΠΗ, syncopa, nomen Hippocrati, Aristoteli & Theophrasto ignotum, ἀπὸ τοῦ συγκόπτειν, quasi concisura uel concisio spirituũ atq; uirium. Ἀψυχία, λειποθυμία, λειποψυχία Hipp. Defectus animi Plinio, defectio animæ Celso. Nonnullis λειποθυμία, uitalis: λειποψυχία animalis facultatis exolutionem denotat. λειποθυμία uerò Aëtio leue animi deliquium est: λειποψυχία ualidior animæ defectio, & initium syncopes, siue imperfecta syncope, in qua ægri mente & cogitatione ualent. Syncope perfecta & consummata lipothymia, per quam facultatum omnium exolutio contingit, ut sensu & motu destituantur ægri non minus quàm mente & animo. Galenus tamen id discrimen non admittit, & duo prima nomina eandem rem denotare tradidit. Aretæus, ut & alij scriptores etiam ἔκλυσιν & cardiacam uocant. Est enim syncope, ut idem definit, ἔκλυσις τοῦ τόνου τῆς φύσεως, id est, tenorũ naturæ destructio. Hinc & ἀτονία & ἀσθένεια & ἀῤῥωστία τῆς δυνάμεως dicitur. Cardiaca autem appellatur, quod sit νοῦσος τῆς καρδίας, ut bubo inguinum: neruorum tetanus, epilepsia capitis. Porrò cor uel per se, uel per consensum laborat. Si per se, appellatur syncope cardiaca. Si per consensum uitio stomachi, syncope stomachica & cardialgia & cardiogmos. Perperã igitur Celsus & alij Latinè

nomin

nomine Cardiacæ eam syncopen, quæ ex languore fit stomachi intelligunt. Contra quos & Aretæus cap. 3. lib. 2. & Galenus in lib. methodi & de locis affectis grauiter disputant. Germani **hertzloß / machtloß / krafftloß / onmacht / abnemmung oder abgang der krefften** dicitur.

IV. ΚΑΥΣΟΣ & καύσων, Causus, ἀπὸ τῆς καύσεως, id est, ab igneo & perurente calore, qui hunc affectum præ aliis morbis maximè infestat. Significat autem uel propriè uel communiter. Propriè febrem, quam intensissimus calor, sitis ingens, ariditas & nigrities linguæ sequitur, denotat. Communiter alium quemcunq; affectum, qui non ex his omnibus, sed horum plurimis constat. Græci καυσώδη etiam hanc febrem, id est, æstuosam & ustoriã uocant: unde καυσώδεις & καυσικοὶ dicuntur, qui hoc morbo laborãt. Latini communiter febrem ardentem. Cælius Aurel. uerbo quodam Africano flammosam, Barbari causonidem. Sunt autẽ cognati morbi, causus, tertiana cõtinua & synochus. Causus & tertiana continua materia conueniunt. Vterq; enim à bile in magnis uasis putrente oritur, sed in causo calor est intensior, & manifestæ & periodicæ exacerbationes non deprehenduntur, quia humor putret in uasis uicinioribus cordi, ut uel uẽtriculo & maximè ipsius ore: uel pulmonibus, uel parte sima epatis uel jejuno etiam intestino. In tertiana uerò continua putret in partibus à corde distantioribus, minusq; patentes meatus ad cor sortitis, sed & paroxismi per uices incrementa habent. Ingrauescunt enim iis diebus, quibus tertianæ intermittentis accidentia ingrauescunt. Synochus & causus carentia circuituum conueniunt. Neuter enim ad infebricitationem peruenit, nec remissiones habet: sed in synocho sola caloris copia: in causo ejusdem acrimonia uiget: unde & causus synocho malignior & acutior. Est uerò synochus alius cum putredine, alius sine putredine. Synochus cũ putredine est, cum sanguis jam putret: non putris, cum idẽ tantum incalescit & feruet estq; initium alterius. Barbari synocham inflatam uel inflatoriam uocant, cujus generis fuit synochus epidemica anni 1580. eaq; non simplex sed composita, eò quod & catarrhũ & alia symptomata adjuncta habuit: unde & catarrhus cum febre epidemicus fuit appellatus. Ad synochum putridam uerò illa pertinet, quam quidam πυρφογώδη, alii luẽ Hungaricam, alii febrem lenticularem uocant. πυρφογώδω uocant ἀπὸ τῶν πυρφων, id est, bullis, quod sanguis calore febrili ferens & quasi bullans uenas omnes impleat atq; inflet. Morbus Hungaricus dicitur, quod in Hungaria imprimis grassari soleat, uulgò **die Vngerische sucht.** Sed non tã exiguis se terminari limitibus patitur, quin per totam Europam passim uagetur, & eandem in Hispania tum frequentissimam tum ualdè periculosam esse testatur Didacus Merinus Hispanus, præsertim ab anno post Christum natum 1557. usq; ad 1573. quo & hoc scripsit, & hic morbus quam plurimos mortales inuasit. Lenticularem appellant Galli & Itali, quod lenticulas & maculas, morsus pulicum referentes pro ducat. Vulgò febrem ardentẽ **die hitzige kranckheit / hitzige / brennende feber** uocant.

V. ΧΟΛΕΡΗ Galeno dicitur ἀπὸ τῆς χολῆς, à causa putata, quod bilis in eo abundat, & infra supraq; excernitur. Hinc fellislua passio Aureliano. Alexandro Tralliano non eam ob causam, id est, à loco affecto, sic dicta uidetur, sed ἀπὸ τῆς χολάδος, quod materia, quæ per uentrem aduehitur, ex intestinis excerni uidetur. χολὰς enim antiquis intestinum est, sic dictum παρὰ τὸ δέχεσθαι τὸ χολώδες ἢ ἧπατ@: unde Germanicum **kaldaunen.** Neq; enim, ait, solum de una fit causa sed de multis. Errat autem, eò quod hac ratione nec melancholia nominis sui rationem tueri posset, cum & ipsa appellationem suam habeat ex eo, quod non ab alia causa, quam ab humore melancholico fieri putetur. Quid, quod in cholera non tam χολάδες quàm uentriculus laborat, & hic quidem per se, illæ per consensum aliarum partium. Ineptius uerò Partius, qui choleram dictam putat quasi cæliacam. Quanta enim inter utrumq; affectum differentia? Latini ex Græco choleram uocant. Medici pleriq; cholericam passionem. Hinc χολερικοὶ ἢ χολεριῶντες ἢ χολερώδεις qui cholera morbo laborant. Germani uocãt **bauchgrimen.** quasi **bauchkrümmen.** Belgæ Bor, quasi βορβορυγμὸν, ob intestinorum murmur, huic passioni peculiare.

VI. Ἐλε@-

VI. ΕΙΛΕΟΣ *dicitur à ſymptomate. Nam in hoc morbo* αἱ τῶν ἐντέρων ἕλικες εἰλοῦνται, *id eſt, inteſtinorum inuolucra coarctantur, ut ſentit Actuarius: uel* πνεῦμα ψυχρὸν ἄργον μίμνει εἰλισσόμενον ἐν ὀλίγῃσι τῶν ἄνω ἐλίξεσι, *id eſt, flatus frigidus & lentus, qui nec infra facilè peruadit, nec per ſuperiora recurrit, in tenuibus ſuperiorum inteſtinorum anfractibus conuolutus diu immoratur, ut ſcripſit Aretæus. Sic igitur dicitur* ἀπὸ τοῦ εἰλεῖν *ſiue cum tenui ſpiritu, quod coarctare: ſiue cum aſpero, quod uertere & contorquere ſignificat. Nam quod deorſum uergere deberet, id coarctatur, ne deſcendat: & circumactum ſurſum deorſumq́ uertitur. Quidam etiam ab* ἐλέεω, *quod eſt, miſereor, deriuant, quo naturam potius morbi quàm uim nominis exprimunt. Imminens enim hic morbus acerbiſſimis torminibus jugulat, ut ait Aretæus: unde & uulgus. Miſerere mei, appellat. Errant uerò qui à parte affecta deducunt, quod tenue inteſtinum* εἰλεὸς, *dictum, in hoc morbo præcipuè infeſtetur. Neq́ enim id inteſtinum* εἰλεὸς, *ſed* λεπτὸν, *id eſt, tenue & gracile appellatur. Hoc uerò nomen ſignificat & communiter & propriè. Communiter antiquis Medicis omnes inteſtinorum dolores tum iliacos tum colicos complectitur. Propriè uerò tantum acutum tenuis inteſtini dolorem, quam ſignificationem tempore Tiberij Cæſaris, quo uixit Celſus, primum accepiſſe & nouum nomen innotuiſſe quidam exiſtimant. Sunt uerò duo illius genera: unum ileos in ſpecie ſic dictum; alterum chordapſus. Ileos in ſpecie ſic dictus, ſimplicem tenuis inteſtini cruciatum denotat. Chordapſus compoſitum ex iliaco & tumore inteſtinorum; qui compreſſus manibus, cedat & quodammodo remolliatur, id quod Etymologia nominis oſtendit.* χορδαψὸς *enim ſiue* χόρδαψος *deducitur ab* ἅπτεσθαι *ſignificante* μάλθαξις & χορδὴ *quod eſt* ἔντερον, *ut ait Aretæus: uel quod qui manum loco dolenti admouerit, is ueluti* τῆς χορδῆς ἅπτεται, *id eſt, inteſtinum ad chordarum fidiumúe morem tenſum tangere uidetur, ut ſcribit Galenus lib. 6. de locis affectis. Hinc* χορδεύω, *quod eſt, inchordo & implico. Hipp. lib. 1.* περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν & *ipſe* εἰλεὸν *duplicem facit, arcuatum & hæmatiten. Arcuatus in quo oculi interdum morbo arcuato implentur. Hæmatiten, in quo ſanguis à naribus fluit, de quo plura in ſcorbuto magnis lienibus cognato. Latini Græcum* εἰλεὸς *uerbum uerbo reddentes ſua lingua uoluulum & conuoluulum interpretantur: ſæpius autem ileon uocant. Cælius Aurelianus appellat acutum tormentum, cujus nominis tres cauſas recenſet. Vel quod exiſtiment ægrotantes conuolui atq́ torqueri ſuorum inteſtinorum uerticula: uel quod ſpiritus ob abſtinentiam clauſus ſeſe inuoluens uinctiones atq́ tormenta efficiat: uel quod uehementia dolorum ſupra eas partes quæ patiuntur ægrotantes arcuati conuolutiq́ plicentur. Idem ſcribit ex ſententia Callimachi nonnullos Pythagoreos, qui in Sicilia medebantur, conſueuiſſe hunc morbũ phragmon, id eſt, ſepimentũ nũcupare, quòd ſeptis & obtruſis naturalibus uentris officijs eõtingat. Barbari uocant Iliacã paſſionem. Germanis* **grimen/Darmgicht/Gott erbarm dich mein.**

VII. Τὰ κατὰ τὸ ἧπαρ ὀξέα πάθη, *id eſt, acuti jecoris affectus. In genere uitium epatis malè affecti, morbus epaticus & jecoritis, Græcè* ἡπατίτις *eum in modum, ut* πλευρίτις, *dicitur. Hoc affectos Græci ſimiliter epaticos uocant. Scribonius Largus jecoroſos. Marcellus Empiricus jecoritios. In ſpecie hoc uitium aliud diuturnum, aliud acutum eſt. Diuturnum eſt intemperies, obſtructio, ſcirrhus, exigua phlegmone.*

Acutum eſt hæmorrhagia epatis & magna phlegmone. De his igitur hoc capite agit Aretæus. Hæmorrhagiam uocant fluxum ſanguinis epatis, uel ſanguinis epatici, cujus plura ſunt genera. A quãtitate fluxus, multus & paucus. A qualitate, clarus, ſanioſus, tenuis, craſſus, fœtidus, odoris expers. A loco, gibbæ, ſimæ partis. Phlegmone eſt inflammatio, id eſt, tumor præter naturam ex aliquo humore calidiore oriens, unde febris ſequitur: eſtq́ tum aliarũ partiũ, tum epatis, qui hepatitis propriè dici ſolet: eſtq́ alia totius, alia partis, ut cauæ, gibbæ: alicujus ex loeis, membranæ, uenarum. Nomen igitur hepatitidis duo illa, nẽpe genus & ſpeciẽ complectitur, ut hoc in loco: alibi uerò paſſim apud Hipp. eadẽ uox duo alia ſignificat, nẽpe uenã jecorariam, quæ caua dicitur: (de qua ſequenti capite:) & ea genera morbi regij, quæ à jecore originem trahũt, de quibus hoc in loco nihil.

VIII. Η τῶ

VIII. Η κατὰ τὴν κοίλην φλέβα ὀξεῖη νοῦσ☉, *id est, uenæ cauæ acutus morbus.* ἀελτονικὰ φλέβ☉ καὶ ἀρτηρίης ὀξεῖα νοῦσ☉, *id est, dorsalis uena atq; arteria morbus acutus, ut habetur cap. 7. lib. 2. de curatione acutorum.*

Caua dicitur à magna cauitate, quam obtinet, Galeno μεγίςη, Hipp. ἡπατίτις & αἱμοῤῥοὶς, id est, sanguiflua, quod sanguinem copiosè effundat, si secetur, rumpatur, conuellatur. Est enim uenarum alia maxima, alia minor. Maxima est caua, per quam sanguis in epate elaboratus in maxima copia per totum corpus deriuatur. Minor est uena porta, ejusq; surculi, & uena umbilicalis. Maximæ autem illius uenæ radix è gibba supremaq; epatis parte enata in duos truncos diuiditur, quorum unus superior, alter inferior. Inferior est descendens, qui ab hepate deorsum detortus, in caudicem simplicem & stipites duos diuiditur. Caudex simplex, complectitur partem eam quæ ab epate descendit, & ad sacri ossis initium usque protenditur: ex qua communiter quinque uenæ utrinque, una dextra, altera sinistra prodeunt, adiposa, renalis, spermatica, lumbaris & musculosa. Adiposa ad exteriorem renum tunicam adipe copioso circumfusam fertur. Renalis ad renem excurrit, quæ & emulgens dicitur, quòd serosum humorem emulgeat secernatq;. Spermatica seminis materiam ad testes defert, unde seminalis dicitur. Lumbaris inter quatuor lumborum uertebras, & spinalem medullam fertur, & spinalem medullam irrigat. Musculosa in lumbares & abdominis musculos propagines profert plurimas, sed quæ interdum ab iliacis emergit, ut refert Andreas Laurentius. Hic igitur simplex caudex est. Duo stipites sunt magni rami, in quos caudex finditur: qui quod ab ilibus incipiant, iliaci uocantur. Rursus quilibet iliacus stipes in ramum duplicem diuiditur, quorum alius interior, alius exterior.

Interior intra abdominis cauitatem continetur, à qua uenæ quatuor proueniunt, sacra, hypogastrica, epigastrica & pudenda. Sacra per ossium foramina in ossis sacri (quod magnam uertebram uocat Hipp.) medullam fertur. Hypogastrica diuersis surculis tum ad uterum ejusq; ceruicem: tum ad uesicam, tum ad recti intestini extrema, hæmorrhoidalis externa ibi appellata, excurrit. Epigastrica in epigastrij musculos disseminatur, magnaq; sui parte sursum ad umbilicum fertur. Pudenda ad eas partes tam in uiris quàm in mulieribus disseminatur.

Exterior extra abdominis cauitatem delabitur, & cruralis dicitur, quod ad inguina & crura descendit: à quo sex uenæ propagantur, saphena, ischias minor, muscula, poplitea, suralis, & ischias major.

Saphena seu malleoli uena ad inguinis glandulas nata ad malleolum externum descendit, & in pedis superni cutem uariè diuiditur.

Ischias minor è regione saphenæ extrorsum ad coxendicis cutem, & ejus loci musculos distribuitur. Muscula duplex est: minor & major. Minor tibiæ musculos & cutem adit. Major per femoris musculos disseminatur.

Poplitea per medium poplitem delapsa nunc in suræ cutim absumitur: nunc ad calcem usq; descendit, nunc per externum malleolum fertur.

Suralis in ramos duos diuiditur, externum & internum.

Externus minor est, internus major, sic dicta quod in suræ musculos & cutim tibiæ interna disseminata circa malleolum internum reflexa, latus internum pedis & cutem pollicis, rarò alios digitos adit.

Ischias major, majorem portionem per suræ musculos deferens in decem ramos absumitur, & singulis digitis binos largiens, minorem inter fibulam & calcem amittit.

Hic est truncus cauæ uenæ inferior, qui ut in omnes corporis partes inferiores dirigitur: ita easdem alit & instar fluminis laudabili succo irrigat. Sunt autem partes inferiores, renes, peritonæum, uesica urinaria, uterus, testes, musculi & ossa, & omnes aliæ, quæ infra jecur sitæ sunt.

Superior truncus est ascendens, cujus ut & inferioris, duæ sunt partes: Caudex & stipites. Caudex partem eam complectitur, quæ ab epate ad jugulum usque extollitur. Ab hoc caudice quatuor uenæ tāquam riuuli manant, phrenica, coronalis,

azygos

azygos & intercostalis, eaq; qualibet duplex: dextra & sinistra, excepta azygo.

Phrenica siue diaphragmatica per diaphragma disseminata ad cordis usq; inuolucrum & membranas διαφράττοντας ramos spargit.

Coronaria, στεφανιαῖα dicta, uniuersam cordis basin instar coronæ cingit: & ex latere suo uelut lacero in dextrum sinum tanquam cisternam ostio patentissimo sanguinem effundit.

Azygos, id est, omnis coniugij expers, sic dicta, quod in dextro tantum latere reperiatur. Ramus itaq; solitarius est, sed qui tam in sinistram quàm dextram partem fertur, octoq; inferiores costas, & earum spatia octo uenulis alit, ad secundam ferè lumborum uertebram usq; descendens: ubi emulgenti iungitur. Quæ causa est, ut commode & κατ' ἴξιν pulmonis uomica lotio exhauriri possit.

Intercostalis tria aut quatuor superiorū costarum spatia nutrit: quam uerò sæpius deficere obseruauit Andreas L. quo casu azygos illius munere fungitur, & ramos ad superiores costas mittit. Hic simplex caudex est.

Stipites sunt insignes rami, in quos caudex finditur, qui quod ad claues & iugulum ascendunt, clauij appellari possunt, uulgò subclauij sed confusè. Rursus quilibet clauius in ramum triplicem diuiditur.

Interior est subclauius, qui intra thoracis cauitatem reconditur, à qua uenæ quinq; proueniunt, mammaria, thymica, capsularis, ceruicalis & muscula, eaq; qualibet duplex: dextra & sinistra.

Mammaria descendens, utrinq; una, ad mammas fertur, & ad xiphoidis latera emergens cum uena epigastrica ad umbilici regionem anastomosi iungitur.

Thymica per thymum (qui glandulosum corpus est sub iugulo) distribuitur, nec non per intersepientes membranas.

Capsularis per cordis inuolucrum fertur, occurritq; phrenicis, quæ ascendunt. Hanc à paucis deprehensam esse annotauit Andreas L.

Muscula summi thoracis & colli infimi musculos perreptat.

Exterior clauius est, qui extra thoracis cauitatem egreditur, estq; rursus duplex: superclauius & axillaris. Superclauius est, qui proximè à diuortio supra claues emergit. Axillaris, qui remotius ab eodem distans ad axillas pertinet.

A superclauio ad colli latera uena oritur, quæ à iugulis, cui uicina est, iugularis, Græcè σφαγίτις dicitur, eaq; duplex: dextra & sinistra. Dextra iterum alia interna, alia externa. Interna per latera ceruicis interiora ad dextram cerebri, & eius medullæ partem extollitur. Externa sub cute sursum fertur in cutem capitis, eiusq; carnosam mēbranam, & alias caluæ partes, subq; auris radice, ut plurimum diuisa, tandem in frontis medio dextra cum sinistra iuncta, uenam frontis constituit.

Sinistra similiter alia interna, alia externa. Interna in sinistram cerebri, & medullæ eius partem spargitur. Externa in omnes partes externi capitis sui lateris surculos spargit quàm plurimos.

Ab axillari tres oriuntur uenæ, thoracica, basilica & cephalica.

Thoracica est quæ ad thoracem fertur, quæ & ipsa duplex est: superior & inferior. Superior in mammas & musculos pectoris peruadit. Inferior totum thoracis latus perreptat.

Basilica est, quæ per interiorem brachij partem fertur. Hipp. interna, estq; alia dextra, alia sinistra. Dextra uulgo epatica & iecoraria: sinistra lienaris dicitur.

Cephalica est, quæ per brachij exteriorā fertur. Hippocrati extrema, uulgò cephalica, quod in affectibus capitis tundatur. Appellatur & humeraria, quod per humerum feratur.

Ex his duabus postremis uenis emergit ea, quam Medici eam ob causam communem, uulgus medianam, Arabes uenam nigram appellant, quæ peculiaris & tertia brachij uena non est, sed riuulus quidam ex cephalica & basilica in cubiti articulatione coitu emergēs. Vtraq; enim uena egressa humeros, dum ad cubiti articulationem uenit, in duos surculos, externum & internum diuiditur, ex quibus duo interni sibi inuicem in medio cubiti occurrentes medianæ istius locum constituunt: quæ ab origine sua longius progressa partim ad cutem manus externæ absumitur, partim in duos ramulos diuiditur, quorū unū inter pollicē & indicē

diductus

diductus cephalicam & ocularium appellatam: alterum inter medium & annularem. Auicenna ſyclen quidam eſſe exiſtimant. Externus uerò cephalicæ ſurculus, isq; inſignior per medium radij & carpum progreſſus conſpicitur, ramo inter paruum digitum & annularem deſinit, quem uenam ſaluatellam Arabes uocant.

Hactenus de caua uena, quam rudi ſeculo Aretæus rudi Minerua delineauit: nos prolixius perſpicuitatis gratia deſcripſimus.

Minor uena eſt uena porta, cujus & ipſius idem breuiter meminit. Hæc ſanguificationi ſeruit, ut illa diſtributioni & perfectioni ſanguinis: utq; caua in gibba & conuexa parte: ita porta in ſima & concaua parte hepatis inter duas illius eminentias, quas portas Hipp. uocat, radicatur, unde & portæ nomen accepit. Alij tamẽ portam dictam eſſe uolunt, quod per eam uelut portam chylus ad epar deferatur. Dicitur autem & uena portæ & porta & oſtiaria, μεγάλη Galeno: interdum & στελεχιαῖα quod ſit στελέχει, id eſt, trunco cuidam plantæ ſimilis, Aretæo φλὲψ ἀπὸ τῶν πυλέων, ut & Galeno interdum ἡ πρὸς τὰς πύλας, id eſt, uena quæ ad portas eſt. Quidam jecoris manum uocant. quod ea tanquam manu ad chyli attractionem epar utatur. Arabes uenam lacteam, quod cremorem lacti ſimilem allicit. Eadem inſtar arboris in radices, truncum & ſtipites diuiditur. Radices ſunt capillamenta, quæ innumeris ſurculis per uniuerſum epatis corpus ſparguntur. Truncus eſt caudex, in quẽ radices coëunt. Stipites ſunt ſurculi, in quos caudex dirimitur.

Rurſus truncus quatuor ex ſe ramos emittit, cyſticum, gaſtricum, gaſtropiploicum & inteſtinalem.

Cyſticus ex antica & ſuprema trunci parte ortus, mox in ueſicam felleam bifariam fertur. Eſt enim gemellus.

Gaſtricus, isq; dexter, ad poſteriorem uentriculi partem & pylorum prætenues ſpargit uenulas. Sunt autem tenues potius quam craſſæ, ut chylus in illis exiſtens ueram ſanguinis effigiem aſſequi poſſit.

Gaſtrepiploicus ad fundum uentriculi dextrum & omentum abit, ſurculis illum supernè: hoc infernè peruadens.

Inteſtinalis per duodeni longitudinem excurrit. Sic Andr. Laurentius. Alij cyſticum & gaſtricum tantum recenſent: eò quòd cæteri ſæpe in meſenterico emergere obſeruantur.

Stipites inſignes duo ſunt, ſplenicus & meſentericus.

Splenicus eſt elatior, qui ad lienem ferè totus fertur: eſtq; duplex: unus ante diuiſionem, alter poſt diuiſionem. Ante diuiſionem quadruplex eſt: gaſtricus minor, epiploicus dexter, coronarius, ſtomachicus & epiploicus poſterior.

Gaſtricus minor, isq; ſiniſter non admodum frequenti ramorum ſerie in gibbam uentriculi partem diſtribuitur.

Epiploicus dexter in dextram inferioris omenti regionem ſurculos aliquos deriuat, & quibuſdam ramulis colum inteſtinum irrigat.

Coronarius ſtomachicus omnium craſſiſſimus, dum ad uentriculi regionem ſuperiorem abit, mox bifariam diſpergitur, priore ramo orificium uentriculi ſuperius corona inſtar cingit, altero ad pylorum deſcendit.

Epiploicus poſterior dorſo alligatus ad poſteriorem omenti membranam, & coli partem ramum dextrum & ſiniſtrum mittit.

Poſt diuiſionem qui ſtipes eſt, rurſus ſubdiuiditur in duas uenas, quarum ſingulæ iterum in alias atque alias infinita ſobole diremtæ uniuerſam lienis ſubſtantiam perreptant. Ab eodem uerò ſtipite jam in liene exiſtente uena inſignis prodit, uas breue aut uenoſum dicta, quæ rurſum in os fundumq; uentriculi reſiliens melancholicum ſuccum eructat, qui ſuo ſapore acerbo & acido torpeſcentem appetentiam excitat, uel potius uentriculum corroborat. Fames enim non tam à perfuſione humoris melancholici, quàm à penuria alimenti oritur.

Meſentericus ſtipes eſt inferior & multò amplior, qui in meſenterium & inteſtina infinitos diffundit riuulos, inter quos præcipui tres obſeruantur: hæmorrhoidalis, cæcalis & meſentericus in ſpecie ſic dictus.

Hæmorrhoidalis per coli extrema & recti inteſtini longitudinem ad anum uſque prore-

prorepit: eius finem exilibus ramis orbiculatim amplectens. Et hæc interna & plethoræ uacuatrix: ut illa, quæ uena caua ramulus est, de qua supra dictum est, externa, & cacochymiæ depletrix appellatur. Hæc occultas: illa externas hæmorrhoïdes parit. Quod si enim ob lienis obstructionem melancholicus sanguis expurgari nequeat, hujus ramuli beneficio, certis quibusdam interuallis excerni solet. Cumq; duplex sit hæmorrhoidalis, non mirum ijs siue arte siue sponte apertis non solum morbos abdominis, qui à sanguine in uena porta exuberante ortum habent: sed & affectus sanguineos, qui thoracem & caput affligunt, persanari.

Cæcalis ramus ad cæcum intestinum fertur.

Mesentericus in specie sic dictus, in complures & propè infinitos instar radicis arboris diuisus surculos, uenas mesaraicas constituit, quæ inter duas intestinorum, imprimis uerò ilei & jejuni, ubi major illorum copia est tunicas sparguntur, ut chyli inde tenuiorem partem exugant, & ad epar transmittant, munitæ glandulis, ne uel confundantur, uel comprimantur, uel ualidis motibus disrumpantur.

Ex quibus apparet nō ex caua uena, sed ex porta nutriri uentriculum, pancreas, lienem, mesenterium & intestina, eò quod sola porta, in has partes suos trajciat surculos: uena caua nullum. Estq; hæc dilucida uenæ tum cauæ tum portæ descriptio; cujus utriusq; radices per jecoris carnem confusè sparguntur, sibiq; inuicem miranda quadam anastomosi uniuntur. Extrema enim radicum uenæ portæ in medias uenæ cauæ radices insiguntur, & uenæ cauæ extrema in medias portæ radices coëunt, ut à porta in cauam & à caua in portam facilè meet sanguis & remeet. Non tantum igitur uenæ cauæ truncus superior cum inferiore ita unitur, ut si quis immissa lamella explorare uelit, unum ascensum utriusque deprehendat, quod scripsit Aretæus: sed & uenæ cauæ cum uena portæ tanta communicatio est mutuaq; complexio, ut si quis in uenam umbilicalem recens nati (quæ foras propendet) immittat tubulum, uideat & intestina & cauæ ramos, & cor & ipsam etiam pulmonum carnem distendi, quod obseruauit Andr. Laur. Vmbilicalis enim in portam desinit: & porta in cauam, rursusq; hæc in illam. Illa uerò nempe umbilicalis iam edito infanti inarescit, & in ligamentum abit. Ex eadem uerò descriptione, ait Aretæus, etiam illud sequitur, ut totus uenæ cauæ truncus tum superior, tum inferior morbis acutis obnoxius sit: non tantum inferior, qui ad dorsum pertinet, id quod Medici quidam opinati fuerunt, sed perperam. Patitur autem uarios morbos, inter quos præcipui sunt cedmata & phlegmone.

Cedmata Hippocrati dicūtur diuturni ex defluxione affectus cū in omnibus articulis, tum præcipue circa coxendicem, ut ait Galenus. Aretæo uerò hoc in loco sunt siue repletiones, siue rupturæ uenarum ortæ uel ex multitudine uel feruore sanguinis. Alludit enim ad Hebraicum Cadah, id est, accensus est siue incanduit, sic dictum quasi incendium, Germ. entzündung, quod utrumque eiusdem originis est. Comprehendit igitur nomen suo complexu, id quod alias in genere ἀνδρισμα dici solet, ἀπὸ τοῦ ἀνδρύνειν, id est, dilatando. Quibusdam etiam speciali nomine κιρσός. Latinè uarix. Hic enim tumor est tactu blandus à sanguine, & spiritu ab arteria, aut uena profusis excitatus, quo aperto sanguis affatim erumpit, & una uitalis spiritus, ut æger sæpe in Medicorum manibus deficiat. Cuius rei exemplum nuper obseruaui in muliere plethorica, cui uena cruralis cum diu intumuisset, tandem sua sponte rupta, circiter quatuor mensuras sanguinis profudit, unde exanguis facta, uix multis diebus obstructo uulnere, & adhibitis analepticis restitui potuit. Sic lethalis est fluxus sanguinis de uena interna qualibet magna, ut pulmonis & epatis, cujus Aretæus meminit, de truncis uenæ cauæ utrisq; loquens. Mortifera uerò est hæmorrhagia etiam meningum aut retis mirabilis, quarum uenæ magnæ quidem non sunt, sed tam frequentes ut sanguinem in cerebri mole ferè copiosiorem quàm in jecore reperiri quidam existiment: unde & cerebrum tam uehementer calefieri inflammariq; solet. Sic lethalis est repletio tenuium cerebri uenarum in epilepsia puerorum, dum pituitam præ crassitudine ac multitudine suscipere non possunt, sed perfrigeratur ac congelatur sanguis, & sic moriuntur.

Phleg-

Phlegmone, alter morbus, inflammatio dorsalis uenæ atq; arteriæ est, quam prolixè describit Aretæus: recentiores silentio prætereunt. Est autem non tam uenæ quam sanguinis in uenis contenti inflammatio, & causi species quædam, quæ in dorso maximè sentitur. Hinc factum, ut non aliam causi quàm phlegmonæ dorsi curationem autor proponat: & liber secundus unum caput minus habeat.

IX. Ἡ κατὰ τοὺς νεφροὺς ὀξεῖα νοῦσος, *id est, acutus renum morbus, nempe inflammatio & obstructio* ὀξύκτονος, *id est, quæ celeriter jugulat. Sunt enim plures earum partium morbi, qui jam inter diuturnos recensentur. Omnes autem illos* νεφρίτιδος *nomine Græci interdum complectuntur, siue acutos siue diuturnos, Germ.* **Nieren wehe.** *Hippocrati* τὰ νεφριτικὰ *sc.* πάθη, *aph. 6. lib. 6. & alibi. Et Nephritici sunt, qui ex renibus laborant, ut stomachici ex stomacho, epatici ex epate, splenici ex liene, colici ex colo, ut refert Gal. lib. 2. de comp. med. sec. loc. cap. 2. Germ.* **Niernsüchtig.**

X. Τὰ κατὰ τὴν κύστιν ὀξέα πάθη, *id est, acuti in uesica affectus, nempe phlegmone & ulcera, lapides & grumorum obstructiones: à quibus ischuria & stranguria oritur. Excretio enim urinæ, sine qua animal uiuere non potest, aut abolетur aut diminuitur, aut deprauatur. Abolita uocatur* ἰσχουρία, *cum urina omninò supprimitur, sic dicta* ἀπὸ τοῦ ἴσχειν, *id est, tenendo* τὸ οὖρον, *id est, urinam. Cælio Aureliano* ἐσχουρία *sed perperam. Estq; affectus uerus & spurius. Verus est, qui fit uitio uesicæ urina plenæ, obstructo illius meatu: Spurius, qui fit uitio renum aut ureterum, à quibus uesica nihil recipit. Latinis* περιφραστικῶς *lotij retentio uel suppressio: Germanicis* **auffhaltung oder verstopffung deß harns.** *Diminuta urina uocatur stranguria, cum uesica reddit imbecilliter ac deficienter, sic dicta* ἀπὸ τοῦ στραγγὸς, *id est, gutta seu stilla, &* τὸ οὖρον, *id est, urina, quasi* κατὰ στράγγα τοῦ οὔρου ἔκκρισις, *quod in ea stillatim lotium redditur: uesicæ morbus Cicer. substillum Catoni, alijs urinæ stillicidium. Germ.* **kaltseuch / harnstrang / harnwinde / tröpflicht harnen.** *Differt à diabete. Nam stranguria laborantes frequenter mingunt & guttatim: Diabetici frequenter & in magna copia.*

Deprauata urina dysuria est, quæ libidinem mejendi facit, sed exeretionem cum dolore, sic dicta à δυς *quod in compositione ægrè & malè significat (ut in nomine* δυσπεψία*) &* τὸ οὖρον, *id est, urina. Lotium enim ui quadam & difficulter in ea excernitur. Differt à stranguria. Nam stranguria laborantes guttatim & frequenter mingunt. Dysurici guttatim & non frequenter, ut quidam interpretantur. Plerìq; uerò aliter, quibus dysuria stillicidio caret. Fit uerò siue cum difficultate, siue cum dolore. Galenus nanq; duas illius species constituit comment. aph. 48. lib. 7. Vnam,* τὴν μετ᾽ ὀδύνης, *hoc est, quæ cum dolore, cujus causa inflammatio, abscessus, exulceratio, inæqualis intemperies & spiritus flatulentus.*

Alterum τὴν μετὰ δυσχερείας, ὡς μόγις ἐνεργεῖν τὴν κύστιν, *hoc est, quæ cum difficultate, ut uix ipsa uesica opus suum peragat: cujus causa aut facultatis imbecillitas, aut humor præter naturam. Dysurici igitur cum mejere cupiunt, non statim excernunt, sed magno cum conatu atq; etiam aliquando dolore. Arabes stranguriæ & dysuriæ nomine indifferenter utuntur: ut & uulgus, quod plerunq; confundit similia. Vtrunq; igitur affectum & dysuriam & stranguriam Germani uocant* **harnstrang / harnwind / reissen.** *Differunt enim secundum magis & minus.*

XI. Ὑστερικὴ πνὶξ, *id est, uuluæ strangulatus, præfocatio matricis Aurel. Vas enim fætum conseruans ab Aretæo &* ὑστέρα *&* μήτρη *uocatur, à Latinis uterus & uulua.* ὑστέρα *id est, postrema dicitur à situ, quod ultimum inter uiscera locum habeat.* μήτρη *id est, matrix, quod sit mater fætuum, qui ex ipsa aut in ipsa nascuntur: uel quod matres faciat, quæ ipsam habeant. Vterus, Plinio utriculus, quod in eo uelut utre fætus contineatur. Vulua, quasi uolua aut ualua: Lucilio bulga, quod folliculi & loculi similitudinem habeat. Aristoteles locos uocat. Græci etiam* φύσιν, νηδὺν, δελφὺν, ἄγγος *&* γονήν. *Hujus igitur uisceris motus triplex est: naturalis, symptomaticus & mixtus. Naturalis est, quum semen prolectat è sua ceruice, eiq; quasi obuiã occurrit: dum itẽ se contrahit ut concipiat, & dum conatu ualido fætum, secundasq; & res alias sibi aduersantes excludit. Symptomaticus similiter*

triplex est: ascensus, reclinatio & descensus. Ascensus, dum ad superiora fertur, hysterica præfocatio, & ἄπνοια ὑστερική, id est, anhelitus ob uteri culpam interceptio nominatur. Reclinatio, dum ad latus dextrum uel sinistrum fertur, distortio, conuersio & peruersio dicitur. Descensus, dum ad inferiora proreptat, uteri prolapsus seu procidentia uocatur. Mixtus est, dum nimium resiccatus & sitiens ad epar recurrit, aut furens prolabitur. Naturalis fit à sola facultate animæ. Symptomaticus à causa morbifica: mixtus à causa morbifica & facultate simul. Motus autem ille symptomaticus conuulsio dici solet καταχρηστικῶς, ut & singultus. Conuulsio enim propriè dicta motus est earum partiũ injussus, quæ sponte nostra mouentur. Vterus autem non sponte nostra sed sua mouetur. Hoc igitur membrum seruile non est, si propriè loqui uelimus, ζῶον ἐπιθυμητικόν, id est, animal concupiscentiæ particeps, ut appellat Plato, sed, ut interpretatur Aretæus, σπλάγχνον ἄγχιστα ζωῶδες καὶ ἐοικὸς ὄντι ζῶον ἐν ζώῳ: uiscus propè animatum, & uelut animal quoddam in animali. Quod enim instar animalis motu locali moueri uidetur, jucundis oblectatur, tristibus afficitur, id fit καταχρηστικῶς, non sub propria sed sub aliena specie. Ex mærore enim præfocationem incurrit ob defectum spirituum, quia mæror refrigerat: offenditur fœdis odoribus, dum benè affectus est, ratione prauorum uaporũ ex rebus fœtidis emissorum. Fœtida enim omnia incocta sunt, & prauè permixta, ideoq; inæqualiter sensum afficiunt. Hinc Aristoteles 8. de historia animalium, grauidas mulieres & equas ad odorem extinctæ lucernæ abortum pati scribit, id quod eandè ob causam contingit. Inquinantur enim materni spiritus, quos per arterias umbilicales fœtus trahit. Iisdem uerò etiam recreatur, ut castorio & assa fœtida, cum malè affectus est, eò quod fœdi illi uapores naturæ nostræ aduersantur, quos dum ut hostes infensissimos natura irritata expugnare conatur, simul prauos in utero contentos humores extrudit, perinde ut noxia pharmaci qualitate dum uellicatur, uacuationes perficit. Offenditur uerò & suauiter olentibus, ut moscho, ambra & similibus, dum prauè affectus est, ratione bonorum uaporum ex rebus benè olentibus exeuntium. Benè enim olentia cocta & acuta admodum cerebri membranas afficiunt, & hinc uterum, qui & ipse membranosus est, & cerebro consentit: quo affecto qui prius latitabant in utero uapores tetri, suscitantur & per arterias, & alios cæcos ductus ad diaphragma, cor & cerebrum expirant: unde suffocatio. Iuuatur contra suaueolentibus, dum benè affectus est, ratione uaporis & tenuissimæ auræ odorem comitantis, quo celerrimè afficitur, cum exquisitissimum sensum habeat.

XII. Tria sunt nomina cognata, quæ eruditi separant: uulgus sæpè confundit, σατυρίασις, σατυριασμὸς & πριαπισμός. Σατυρίασις est genitalium dolor & inflammatio, ut hoc loco, quæ affecti coitum appetunt. σατυρισμὸς est pruritus ad Venerem, familiaris maximè mulieribus salacibus, quæ satyricæ eam ob causam dici possunt. Tales autem sunt, qui uterum natura ualdè siccum habent, & pabuli sui, quo repleatur, cupidum: id quod ex fissuris labiorum cognosci potest. Galeno hoc nomen etiam aliud genus morbi significat, nempe tumorem adenum, qui aliquantulum post aures prominet. σατυριασμὸς est incipiens elephantiasis, quæ & σατυρίασις dicitur. πριαπισμὸς est penis emphysema, quo laborantes, Venerem non appetunt. Posterius hoc à Priapo, priora nomina à Satyris nomen habent, sed diuersas ob causas. Satyriasis enim dicitur, quod ea uexati penem instar Satyri erectum habeant, ut ait Aretæus. Satyriasmus autem, quod eo laborantes facie Satyris similes euadant: uel quod elephantici ut & melancholici satyriasi sæpe tententur. Priapismus deniq; quòd eo affecti Priapi lasciuiam imitentur. Sunt autem Satyri Dij Baccho sacri, ut ait Aretæus, qui arrecto pene figurantur, quod diuinæ rei signum est. Nunc uerò Satyri uocantur, homines pilosi, faciem cum humana similem habentes, uerius tamen spectra & dæmones quàm homines. Germ. waldteuffel & waldgespenst *sic dicti à radice schoter* שֹׁטֵר *id est, præfectus, qui uirgam seu baculum tenet (cognatum enim est nomini chother* חוטר *quod uirgam significat, quam Satyri extentam habent.) Cognatum uerò idem est etiam nomini satan, quod tam de homine quam Diabolo dicitur, aduersarium significans. Hinc satyrion*

herba

herba, cujus esus tentiginem genitalium partium inuehit. Priapus uerò idem est qui Bacchus, cujus simulachrum fuit puer ingenti pene, & extento, ut ait Suidas, quod nomen compositum est à uerbo Para פְּרָה, fructus protulit, cognatum latino uireo, & à nomine Ab אָב, pater, cognatum latino auus, ut Priapus sit quasi ferax pater. Latinis Satyriasis uirorum, ten tigo dicitur. Aureliano tentigo ueretri; Iuuenali ueretri intensio. Appellant & tetanon & πέοσιν ἢ αἰδοίου. Differt à ceparia, ut uocat Marcellus, qua tumor est penis sine tensione, aut in certa tantum parte, ut praputio.

MORBI DIVTVRNI LIBRO PRIMO.

I. *Cognata sunt nomina, κεφαλαίη & κεφαλαλγία & ἑτεροκρανίη. Dolor enim capitis aut uetus, aut recens est. Si uetus, aut totum caput oeeupat & eephalæa dicitur: aut alterutram tantum partem, & heterocrania uocatur. Si reeens est, cephalalgia appellatur.*

Κεφαλαίη à parte affecta, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, id est, capite. Latinis dolor eapitis. Caput autem hoc loco dicitur pars illa, quæ capillo tegitur, & cujus caluariæ adjacet superiori quidem, pericranium: inferiori uerò meninx dura. Alijs eephalæa uocatur, nux, ouum, galea, galeata paßio, à similitudine cum nuce, ouo galeæ, & ipsa galea, quod totum caput ad modum nucis, oui & galeæ comprehendat. Germ. Hauptwehe von langer zeit her.

Κεφαλαλγία propriè omnem dolorem capitis significat: ex instituto uerò hominum reeentem tantum. Sodam Arabes uocant à radice Sehod שרד *id est, deuastauit, unde Græeum σχέτλιος & Germanicum* Schad. *Nullam enim partem corporis humani æquè deuastant dolores, ac caput humanum. Cucurbitæ enim more cunctis superpositum paßim in se rapit uiscerum subjectorum inquinamenta. Germanieis* Hauptwehe.

ΕΤΕΡΟΚΡΑΝΙΗ *quasi alterutrius cranij dolor: aliàs ἡμικρανίη, id est, dimidij capitis dolor. Auicenna scribit à Galeno appellari ambulatorem mediũ. Nã modo dextram, modo sinistram partem oeeupat, & à temporum pulsatione ferè ortus ad suturam usque protenditur. Ea enim dolorum interstitium est. Arabes plura hujus genera faciunt, nempe monopagiam & elauum. Monopagia dicitur, quasi unam partem capitis tenens. Clauus est paßio in parua capitis parte & communiter supra oculum in supercilio, sic dictus, quod eo laborantes, clauo seu terebello se perforari, atque uelut acu pungi uel malleo eontundi existimant. Ouum etiam quidam dici existimant à similitudine oui, non armorum, ut supra, sed gallinæ, & sic ad hemicraniam pertinet. Serapion quoque non omnem eapitis querelam, sed solam pulsatilem, sodam appellat, & sic heterocraniam denotabit. Germ.* Hauptwehe in einer seytten.

Differt autem uetus & reeens dolor non tantum duratione sed & tempore, imbecillitate eapitis, sexu, uehementia. Vetus enim, qui cephalæa dicitur, jam diu durauit & continuus interdum est: interdum ex interuallis repetit & exacerbatur: suntq; interualla uel ordinata uel inordinata, uelut in eomitiali morbo. Sic hemicrania per circuitus plerunque reuertitur, uel quotidianos, uel tertianos. Idem dolor ob caput imbecillum à re quauis facilè irritatur: mulieres magis quàm uiros uexat, propter eopiam & culturam capillorum, ut uult Cælius Aurelianus; tamq; uehemens, ut eo affecti neque strepitus neque uoeem uehementiorem, neque

ſplendorem, neq; uini potũ, neq; odores, quibus caput repletur, ferre poſsint, neq; item motum. Sic hemicrania laborantes interdũ ne manum quidem, ſi tangantur, ferre poſſunt, affecto ſcilicet pericranio, & cute non experte morbi. Recens uerò qui cephalalgia dicitur, dolor eſt breuis temporis, uiros magis uexans quàm mulieres, & mitior, qualis eſt ea, qua à Sole, aut labore, aut à febribus contingere ſolet. Ex quo apparet utrumq; genus minoris ac majoris ratione inter ſe diſtare, ut cephalæa ſit inueterata & ægrè cedens κεφαλαλγία & κεφαλαλγία recens & facilè cedens cephalæa. Poteſt uerò cephalalgia & hemicrania in cephalæã ſucceſſu temporis, ut & in uertiginem uel conuulſionem abire. Itaq; inquit Aretæus. Exiguos dolores capitis ne ſpernito.

II. ΣΚΟΤΩΜΙΑ & σκοτοδίνη Aretæo unũ & idem ſunt. Interpres uertiginem uocat, ſed minus rectè. Duplex enim uertigo eſt: ſimplex & tenebricoſa. Simplex eſt imaginationis paſsio, cum circumagi in gyrum uidentur omnia, Græcis δῖνος, ἴλιγξ, ἴλιγγος. Tenebricoſa, oculorum paſsio eſt, cum præter capitis & grauedinem & rotationem tenebræ oculis aut ſplẽdores ac ſcintillæ quædam (μαρμαρυγαὶ Aretæo, λαμπαδόνες alijs dicuntur) caligini permiſtæ oculis obuerſantur. Aretæo σκότωμα & σκοτοδίνη. Hipp. σκοτόδινος, Aeginetæ σκοτωματικὸν πάθος. Barbari Scotomiam quaſi Scotodinam uocant. Hoc igitur nomen affectum compoſitum, id eſt, uertiginem & ſimpliciter appellatam & tenebroſam comprehendit, ἀπὸ τοῦ σκότους, id eſt, caligine & δίνου, id eſt, gyro. Quapropter qui σκοτοδίνην dicit, ut Aretæus, uertiginem etiam dicit: qui uerò uertiginem, ut interpres, σκοτοδίνην non dicit. Vertigo enim ſine ſcotomate: ſcotoma non ſine uertigine eſſe poteſt. Quidam differre ajunt, ut inchoatũ & imperfectum à perfecto: ut uertigo ſit quid imperfectum: σκότωμα quid perfectũ. Nec tamen ſcotoma eſt hypochyma; quod & ipſum caliginem oculis obtrudit. Hujus enim cauſa conjuncta, nempe aqua & fumus, non in cerebro ſed in oculo deliteſcit. Germani uocãt **Schwindel/ Hauptſchwindel/ vmbtrümlung.**

III. ἘΠΙΛΗΨΙΑ, Epilepſia, ἀπὸ τοῦ ἐπιλαμβάνειν, apprehendendo, quaſi quædam apprehenſio, captio, detentio, interceptio mentis atq; ſenſuũ. Hoc enim affectu correptis ſubitò cognitio & ſenſus aboletur, adeò ut paroxyſmo ſoluti, eorum quæ acciderũt, amplius recordari non poſsint. Quidam etiam ſic dictam uolunt, quod ἐπιλήπτους à dæmone occupari ueteres crediderunt.

Appellatur uerò hic morbus & caducus & comeſsalis & comitialis & conuulſio & Herculeus & Lunaticus & magnus & puerilis, et ſacer et ſonticus. Tantam nimirũ nominũ copiã hic morbus meruit, quãtã præter hunc nullus habet, ut maximè notabilẽ atq; admirandã illius uim malitiamq; exprimãt.

Caducus dicitur à cadendo, quod cuncti ferè hoc morbo affecti imprimis dum munia ſua obeunt, cadant, humiq; proſtrati jaceãt, facultate quæ corpus rectum tenebat, ſubito uel impedita uel abolita. Germani eandẽ ob cauſam uocãt **fallend ſiechtag** & **fallende ſeüch**, à frequenti horum caſu; quo tamen nomine abſtinent & **Vergicht** uocant, dum puerorum epilepſiam deſignare uolunt, ne metuendo morbi caduci nomine horrorem, & metum adferant.

Comeſſalis à comeſſando, quòd ab inordinato cibo & potu ortri ſoleat. Pueris igitur ob ingluuiem familiaris eſt: unde corpus prauis humoribus repletur, qui caput petentes epilepſiam pariunt. Germani ſimiliter **den freiß** uocant à uerbo **freſſen.**

Comitialis à Romanis comitijs Plinio dicitur, ſiue quod in comitijs & hominum frequentia, ut hodie in cõcionibus, maximè inuadat & potiſsimum deprehendi ſoleat, ſiue quod comitia, quo die aliquis cecidiſſet, interrumpi ſolebant. Hinc factum ut epilepſiæ obnoxijs, conciones & congregationes hominum interdici ſoleant.

Conuulſio dicitur ab alio, eoq; contrario, quàm epilepſia nomẽ denotat, ſymptomate, nẽpe à conuellendo, id eſt, uehementer agitãdo. Sicut enim epilepſiæ nomẽ ſtuporẽ omniũ ſenſuũ energiarum denotat: ita hoc ſpaſmoſum totius corporis motum: quo partes nerυoſæ contorquentur, & breuibus ſaltuoſisq; motibus concutiuntur. Propriè uerò conuulſio genus eſt: epilepſia ſpecies. Eſt enim conuulſio omnis præter uoluntatẽ motio, ſeu inuoluntaria muſculi uerſus ſuum principium contractio: Græcè σπασμός: eſtq; duplex; alia omniũ totius corporis partium: eaq; uel perpetua & tetanus dicitur: uel non perpetua & epi-

& epilepsia dicitur: alia unius partis, & uel oculorum, ut στραβισμὸς: uel oris, ut κυνικὸς σπασμὸς: uel mandibularum, ut τρισμὸς: uel penis, ut σατυρίασις: uel aliarum partium, quæ cum proprijs nominibus careat, cum additione hujus uel illius partis effertur, Germ. **Krampff** *appellant. Nulla igitur epilepsia sine conuulsione est: quædam uerò conuulsio epileptica non est.*

Hinc Algouij epilepsiam **die arbeit**, *id est, laborem seu agitationem à præcipuo illius symptomate appellant.*

Herculeus morbus, ἡρακλεία νοῦσος. Hipp. à contumacia & uehementia, quod δυσκαταμάχητος sit, id est, quod nulli remedio cedat, aut expugnari se patiatur. Est enim morbus partis nostri corporis principis & causam habet obscuritatis plenã & magna cum sæuitia conjunctam. Sed & Herculeus dicitur, ut uult Aristotelès in problematis; quod eo morbo Hercules obnoxius fuerit, alijq; uiri magno ingenij acumine præditi, ut Cambyses Persarũ Rex, ut refert Herod. lib. 3. C. Iulius Cæsar, ut ait Plut. in Cæsare. Plotinus Platonicus, ut scribit Suidas & Eunapius. Neq; enim tantum à pituita, sed & melancholia, epilepsia oritur, cum uterq; ut frigidus humor, sinus cerebri obstruere possit. A melancholico autem humore ingenij produci excellentiam demonstrat ibidem Aristoteles.

Lunaticus, à causa efficiente, nempe Luna, uel quod humori frigido humidoq; præest, à quo epilepsia oritur: uel quod certis Lunæ mutationibus ægrotos hic morbus inuadat: uel quod interlunio natos ferè infestet. Ita uulgò, sed rudi Minerua. Interlunio enim nati in genere aut breuis æui sunt, aut in senectute morbosi fiunt. In specie uerò epileptici fiunt, nati Luna Soli siue conjuncta, siue opposita, Marte item & Saturno ijsdem copulatis aut oppositis: aut quadrato aspectu affligentibus. Hoc itaq; tam uulgato hujus morbi nomine, communi omnium tẽporum consensu Astrologorum decreta contemnenda non esse conuinci potest, cum ab illis causas morborum procreatrices remotas deduci omnis antiquitas sibi persuasum habuerit; & quotidiana id ipsum testetur experientia. Habeo plurimas genituras Epilepticorum, ait P. Forestus, medicus nostri temporis celebris, in quibus ea respondent præcipuè, quæ Ptolomæus de ijsdem obseruauit. Sed nemo est Astrologiæ deditus tam inops exemplorum, quin similes quàm plurimas ipse collegerit. Est autem alia periodica, alia non periodica. Periodica interdum crescẽte, interdum decrescente Luna inuadit: imprimis uerò cum aut Luna inchoatur, aut impletur: uel si per locum malefici in genitura transeat. Hinc quidam mox ante nouilunium, & ante quadrantes & ante plenilunium medicamenta contra epilepsiam exhibent. Ajunt uerò eos, qui plenilunio cadunt, periculosius corripi: & ex repletione malum oriri: ut ex inanitione, si interlunio cadant. Id quod experientia non semper comprobat. Obseruaui enim correptos interlunio, qui ex repletione ægrotabant, meliusq; ualuisse statu ferè cæli nubilo atq; austrino, quàm sereno. Epilepsia enim conuulsio legitima non est, cum, ut Caponaccius tradit, nec inanitionem, nec repletionem ut causam agnoscat. Non inanitionem, eò quod cito fit & cito desinit. Non repletionem, quia cerebrũ neruosum nõ est. Simili ratione in sacris literis, ut Math. c. 17. lunaticus dicitur, cujus morbus Lunæ ascensu increscit, ut ejus qui à dæmone obsidetur. Est enim melancholia, quæ crescit decrescitue pro ratione Lunæ, balneũ Diaboli.

Magnus et major dicitur κατ' ἐξοχὴν, quod sit major magno alio. Quod autẽ sit magnus infra dicetur in diuisione morborum. Tanta autẽ inest grauitas, & deformitas huic morbo, ut Plinius sua ætate (quod nec jã insolẽs) sola mentione epilepsiæ, despui suetum scripserit. Et quanta sit ejus fœditas Aretæus his uerbis expressit cap. 4. lib. 1. diutur. Variũ & portentosum morbi genus est epilepsia. Et paulò post. Triste medius fidius est ipsius inuasionis spectaculum: turpis & ejus desinentia, cum stercore & lotio.

Puerilis & infantilis à subjecto, quod in puerulis, ijsq; madidioribus regionũ præsertĩ calidiorũ frequenter eueniat. Ij enim sua natura frigidiorũ humorum copia referti sunt, à quibus epilepsia oritur. Quosdam uerò ex ijs mox ante septimum diẽ jugulat: quosdã ineunte pubertate deserit, alios à pueritia incipiens ad senectutẽ usq; comitatur. Hinc Aristot. 2. de historia anim. ultimo scribit, consueuisse ueteres nomina pueris septima

die, ut Iudæi octauo die, quod eo tempore salui esse credantur, qui ante hunc diē plerunq; morbo epileptico intereunt. Hippocrati παιδίον πάθος & πάθος παιδίων, Arabibus mater puerorum. Germanis **Kindlin wehe & vergicht & gegicht**, inter qua nomen posterius non tantum epilepsiam puerilem, sed & eam, quæ colicos dolores, febres, ulnera, aliosq; morbos graues comitatur, euphemiæ gratia, ut blandiore uocabulo atrox malum leniatur, designare solet. Nomen autem **Vergicht** à paralysi quam **gegicht** uocant, deductū esse uidetur. Epilepsiæ enim, cum paralysi tanta est cognatio, ut instar apoplexiæ in paralysim finiri interdū soleat. Quod etsi neget Galenus id tamen se aliquando uidisse scribit G. Frascatus in epilepsia cujusdam puerperæ, quæ cum in paralysim desijsset, ab ipso curata fuerit.

Sacer morbus, ἱερὰ νόσος, uarias ob causas. A parte affecta quæ sacra est, nempe cerebro, quod laborat. Caput enim in quo cerebrum positum est, sacrum animæ templum uocant philosophi. Tam cerebrū igitur quàm animum sacrum contaminat. A causa, quod ut ait Aretæus, nonnulli flagitiosis hominibus à Luna immitti existimant. Hinc deifica lues ab Aureliano dicitur: idq; similiter, ut antea, morbus magnus, κατ' ἐξοχὴν. Et si enim hoc epilepsiæ proprium nō sit: sed commune cum alijs morbis, ut causam habeat peccata hominum & iram Dei, tam graui tamen morbo potissimum conuenit. Mirum igitur, cur autor libri de morbo sacro, quem nonnulli rectius Philotino quàm Hippocrati ascribunt, tam aptam hujus nominis rationem cauilletur, & primos illius autores, Magos, expiatores, circulatores, arrogantes nominet. Laudem enim potius illi merentur, qui oculos mentis ad cælum attollunt, & tum hujus tum aliorum morborū causam inde petunt. Quod eleganti hoc uersu expressit Virgilius Aeneidos 12. Si quando lethum horrificum, morbosq; Deorum rex Molitur. Et Theophylactus cap. 8. in Math. ubi ait, morbos esse milites & uindices DEI. Quo alludens Cornelius Celsus subdit, inter nonnulla auxilia aduersæ ualetudinis plerunq; sanitatem contigisse ob bonos mores. Lunam uerò Aretæus ut Deam nominat. Hanc enim Phryges, ut tradit Lucianus in Ioue Tragædo pro Deo suo coluerunt, qui hominibus & multum prosit & incommodet.

A magnitudine symptomatum ἱερὸν γὰρ τὸ μέγα, ait Aretæus. Omne magnum sacrū dici consueuit. Sic & sacer ignis dicitur, morbus multorum generum, qui à Plinio recensentur: & os sacrum, id est, magnum atq; latum, tribus ossibus simul coagmentatis constans. Et antiqui scriptores, quicquid ingens & præclarum habere uolebant, ἱερὸν uocarunt, ut in nomine medicamenti, quod hierā uocant, apparet. Sacer uerò morbus, ait Aretæus, etiam appellatur, eam ob causam, quod nō humana ope tolli possit, sed diuina. Id uerò rursus κατ' ἐξοχὴν intelligi oportet. Nullus enim alioquin morbus est, qui sola ope humana tolli possit: diuinam opem non requirat. Nam ut Iob. 5. dicitur. Dominus ipse uulnerat & medetur. Et Hipp. libro de eleganti Medico. Omnes morbos, quos Medicina uincit, ope Deorum uincit.

Aut sacer, subdit Aretæus dicitur, quod Epilepticus dæmone correptus esse uideatur. Tanta enim symptomatum uehementia est, ut ex homine feram quandam, aut dæmonē terribilem faciant. Quam ob causam factū, ut in sacris literis lunaticus, & obsessus pro eodem sumi putentur: ut supra diximus.

Soticus morbus dicitur Plinio κατ' ἐξοχὴν. Latini enim non tantum comitialem, sed & perpetuum quemcunq; nec certo tempore finiri solitum morbum, ob quem reus apud judicem comparere nō cogatur, sonticum nominant, à sontibus, id est, nocentibus, quod perpetuò noceat, ac propterea hominem absentiæ excusans. Sic Germani similiter ratione **die schwere kranckheit** & **die schwere not** appellant.

Vocant autem & **S. Valtins plag** & **S. Veits plag**, id est, plagam S. Valentini & S. Viti. Ac nomen quidem Valentini ad Germanicum **fallen**, id est, nomen caduci alludit: ut euphemiæ habeatur ratio. Nomē uerò S. Viti ad solstitium æstiuum, in quod dies illi sacra olim incidit. Circa illud tēpus enim maxime se hic morbus prodit, adeò ut tempore solstitiorum & æquinoctiorum Luna decrescente medicamenta Epilepsiæ aduersantia Medici præscribere soleant. Sunt uerò & causæ aliæ. Scribunt enim utrumq; & D. Valentinum & D. Vitum hoc morbo affectos sanasse miraculo quodam: & creditum etiamnum sanari eo correptos, qui ad templa ijs sanctis dicata peregrinationē instituerint.

Vocant

Vocãt & S. Viti choreã S. Veits tantz, ejusmodi morbum, quo afflicti saltant, nec desinunt, donec ad S. Vitum ueniant: ex quibus multi antequam eò peruenire possint, concidunt & moriuntur.

Quod si uociferando clamorem edant, eam speciem Schreyend Vergicht, id est, clamosam epilepsiam uocant.

IV. MELANCHOLIAE nomẽ à causa putata deductũ est, ut ait Galenus. μέλαινα enim χολὴ, id est, atra bilis hunc affectũ parit. Aretæus sic dictum existimat à χολῇ, id est, ira et μελαίνῃ, id est, permulta & efferata. Quidã enim ait, non ex atra bile, sed aliunde ut ex ira efferata melancholici euadunt. Quod uerò τὸ μέλαν efferatum denotet, Homeri autoritate probare conatur. Ceterum μέλαινας φρένας ut & μελαίνας ὀδύνας alij de profundis accipiunt, eò quod talia atra esse soleant. Vtrunq; tamen tolerari potest. Vt enim profundi dolores sunt acerbi: ita efferata ira in profundis præcordijs. Cælius Aurelianus paulò remotius melancholiam dictam putat, quod in ea humor niger uomatur. Galeno ἐξέστασις μελαγχολικὴ, non qualibet melancholia est, sed furiosa & uehemens. Hinc μελαγχολικοὶ & μελαγχολώδεις Aretæo & μελαγχολικῶς ἐξιστάμενοι Hippocrati, qui hoc affectu laborant. Eosdem & φυσώδεις, id est, flatuosos à ueteribus appellatos scribit Aretæus, eò quod hic morbus flatum & ructus piscium odorem exhalantes pariat. Nũc isto nomine alius, isq; diuersus affectus denotari solet; à melancholia propriè sic dicta multum differens, qui melancholia hypochõdriaca & flatuosa appellatur. Nam melancholia propriè sic dicta in cerebro sedem suã habet, & à succo frigido oritur. Hypochondriaca in hypochõdrijs, quæ Myrach Arabes uocant, residet, & à fumis malignis & acrioribus ad cerebrum elatis oritur. Hypochondriaca igitur & myrachialis dicitur. Arabes enim myrach uocant, id quod Græci hypochondria, totam nimirum uentris imi carnosam partem, quæ membra nutritioni destincta continet: sic dictum à Meri מריא id est, altili, seu pecore, quod pinguescit: uel à Murah מראה id est, ingluuie seu sinu gutturis, in quem aues cibum demittunt. Germ. kropff. Græci hypochondria uocãt, quod τῷ χόνδρῳ ὑπόκειται, hoc est, cartilagini subjacet. Celsus præcordia uertit, quod circa uentriculũ sint, quem ueteres Græci καρδίαν appellarũt. Sed & flatuosi esse possunt, qui nõ sunt hypochondriaci: quãuis hypochondriaci sine flatibus esse non possunt. Flatuosi igitur hoc loco συνεκδοχικῶς intelligi debent. Nomen uerò melancholiæ significat propriè et impropriè. Propriè morbi nomen est. Impropriè μέλαινα uel μελαγχολικὸν χυμὸν, Latinis atrum uel melancholicum succum denotat. Est autem hic uel alimentarius, uel superuacaneus. Alimentarius, quarta pars sanguinis est, aptus ad nutriendũ. Superuacaneus rursus aut naturalis, aut præternaturalis. Naturalis est, qui nõ alit quidẽ, sed alios usus habet, estq; is qui ex massa sanguinis jam facta ad splenem deriuatur, et pars hujus ad uentriculum: aut qui in uenis cõtinetur, et cũ lotio aut per cutẽ expellitur. Præternaturalis est, qui corrũpitur uel ex adustione, uel ex permixtione unius quatuor humorũ. Est itaq; melancholia præternaturalis, adustus aut sanguis, aut pituita, aut melancholicus succus, & propriè atra bilis dicitur: permixta autẽ alienæ substãtiæ, aut sanguinea est, aut pituitosa, aut biliosa, suntq; gradus quidã melãcholiæ nõ naturalis. Mitissima enĩ est à sanguine, ex bile omniũ pessima: ex alijs medio modo se habet.

Rursus cum morbi nomen est: duplex illius genus est. Vnum, ubi per totũ corpus sparsus est sanguis melancholicus, crassus, niger & feculentus. Alterũ, ubi idẽ imbibitus est ucatriculis et substantia cerebri reliquo corpore illæso. De hoc genere hic intelligitur. Id Latino uocabulo appellari non potest. Celsus tamen phrenitin & insaniam. Cicero furorẽ sed minus scite uertunt. Germ. Melãcholey/schwartz geblüt/aberwitz uocant.

Eodem modo melancholicorum nomen æquiuocũ est. Aut enim morbo ex atra bile orto laborantes denotat: aut sanos, in quibus melancholicus humor, isq; naturalis redundat, de quibus Hipp. l. 4. aph. 9.

Melancholicos uehementius per inferiora purgabis. Horum similiter uaria sunt genera, pro melancholici humoris uarietate. Sunt enim melancholicorũ alij ueri, alij sanguinei, alij pituitosi, alij biliosi. Veri sunt à uera melancholia, quorũ corpus siccum & musculosum, pilus niger, densus, asper, color similiter totius corporis niger. Sanguinei sunt à sanguine uel temperatè mixto, uel usto. Qui sunt à sanguine temperatè mixto, ualent

ualent ingenio & tales sunt eruditi omnes. Qui ab eodem usto, sunt flauo pilo sed albicante, rubras in facie multas habent pustulas & obnoxij delirio cum risu.

Pituitosi sunt à melancholia nimio phlegmate diluta, uel à pituita crassa, quæ etiā melancholia aliquando, eaq; asinina dicitur, quorū ingenium hebes est, color corporis totius albicans, pilus item albus, tenuis et gracilis. Biliosi sunt ab adustione flauæ bilis, uel à melancholia nimia bile diluta, qui furiosi sunt, pilo rufo & facie admodū rufa, quales fuerūt Hercules Thebanus, Ajax Telamonius, quorū ille prosilijt in rogū ardentē in mōte Oeta: hic seipsum manu propria confodit.

V. MANIA, *mania, à μαίνομαι, cujus futurū μανῶ, deductum est, ut hoc à μάω, id est, λίαν ἐπιθυμέομαι, uehemēter cupio, ut uult Eustathius: uel potius à radice Ham* הָם *id est, tumultuari, per inuersionem literarum, unde etiam Græcum οἶμα, impetus. In bonā igitur & malam partem accipitur, tum pro assiduo labore uel assiduitate cum strepitu, ut cū μέλισσα μαινομένη dicitur in epigram. tum pro furibundo iracundoq; impetu, uel etiā quacunq; desipientia. Quo alludēs Plato in Phædro duas μανίας agnoscit. Vnam ὑπὸ νοσημάτων ἀνθρωπίνων, id est, ab humanis morbis, de qua jam hic. Alteram ὑπὸ θείας ἐξαλλαγῆς, hoc est, ex alienatione diuina, qua extra cōsuetum uitæ morē quis rapitur, cujus quatuor facit genera. ἐπίπνοιαν μαντικὴν, τελεστικὴν, ποιητικὴν & ἐρωτικήν. Est enim furor diuinus aut ab Apolline, cui tribuit ἐπίπνοιαν μαντικὴν, inspirationem uaticinij: unde μαντικὴ dicitur, quasi μανικὴ interposito τοῦ. Aut à Dionysio, quem τελεστικῆς mysticæ (τὰ τέλη enim mysteria significat) autorem facit. Aut à Musis, quæ ποιητικὴ, id est, poëtica dicitur, qualis fuit Orphei, Musæi, Lini, Tyrtæi. Aut à Venere & cupidine, quibus ἐρωτικὴν, id est, amatoriam maniam, omnium optimam dicauit. Hæc ille philosophicè, nec minus tamē Medicè, si cum his, quæ ab Aretæo traduntur, conferantur. Omnis enim cognitio aut perficitur, aut læditur. Si perficitur, ea diuino instinctui tribui debet, et prudentia θεοδίδακτος uel αὐτοδίδακτος, Platoni ἐνθουσιαστικὴ σοφία uocatur, qua sua sponte, non tamen sine impetu diuino, ad artem aliquam quis fertur, estq; uel μαντικὴ, uel τελεστικὴ, uel ποιητικὴ, uel ἐρωτικὴ. Quidam enim euadunt excellentes uates, ut Cocles præstans Chiromantes, nō tam ex arte, quam ex instinctu diuino: quidam sacrorum mysteriorum periti, ut D. Bernhardus, qui literas suas in syluis & agris didicit, meditando sacra eloquia & orando, nec ullos unq; alios (ut idem de se testatur) habuit præceptores, quàm quercus & fagos. Quidam poëticam ueluti à Musis infusam norunt, ut Euages pastor diuino afflatus numine poëta euasit comicus. Quidam Astronomiam sine Doctore discūt: philosophiam possident à nemine traditam, ut ait Aretæus. Hanc enim Eroticam maniā & non illam obscœnam uocat Plato: & hunc ardorem ex studijs natum Aurelianus protrepticum uocat.*

Læsio cognitionis delirium dicitur. Læditur autem uel phantasia, uel cogitatio. Si phantasia, est uertigo uel melancholia. In uertigine homines putant omnia in circum uerti. In melancholia tam uaria imaginatio est, ut omnes illius species enumerari nequeant: sunt tamen quædam, quibus certa sunt indita nomina, ut hydrophobia, lycantropia, cucubut, iliscus. Hydrophobia est, cū demorsi à cane rabido falsam de aqua opinionem cōcipiunt, sibiq; ab illa adeò metuunt, ut refugiant potum, quanquam sit aqua eorum siccitati singulare remedium. Lycanthropia id est, lupina insania, in qua homines putant se esse lupos. Cucubut, cū quis à uiuis abhorret, et ad defunctos eorumq; sepulchra, uel, ut ait Aretæus, in solitudinem fugit, secumq; tantum modo uersatur. Compositū à Choggah חָגָא*, timor: uel* חָגָה *chagah, circumiuit in fissuris petrarum, & bod* בוד *intricatus est, ut nesciat quid sit faciendum. Iliscus est insania erotica, nata ex amore, de quo historiā Aretæus recitat. Nomen uerò compositum est ab Alah* אָלָה *plangere &* אֵשׁ *ignis, quasi planctus ignis, id est, amoris. Sunt uerò plura genera, quorū exempla aliqua autor recēset.*

Si cogitatio læditur, tum est uel cum febre, ut phrenitis: uel sine febre, ut mania. Quod si delirium sit paruum, aut breuiori tempore duret, παραφορὴ dicitur, qualis est ebriorum, terrore panico affectorum, ictorum, ex hæmorrhagia exanguium, mandragoram & altercum edentium. Si magnum, aut longiori tempore duret, παραφροσύνη uocatur. In pueris & adolescentibus μωρώσις: in senibus λήρησις.

Rursus

Rursus maniæ uaria diuisio est. Genus uerò unũ, aut ait Aretæus. Ad tot uerò species reduci potest, quot habet mania salutaris, ut sit alia μαντικὴ, alia τελεστικὴ, alia ποιητικὴ, alia ἐρωτικὴ. Furore enim affecti interdum futura prædicant, propria membra dilacerãt pia cogitatione Dijs suis tanquam id postulantibus, ut ait Aret. uersus poëtarum recitant, linguis, quas nõ didicerunt, loquuntur, libidine exardescunt, quæ omnia furore desinẽte desinunt. Magna itaq; inter melancholiã & maniam cognatio est: sed differunt. Nam, ut ait Aretæus, melancholia maniæ initium est & pars quædam: ut sit melancholia, remissior & inchoata mania: mania, sæuior & consummata melancholia. Deinde in melãcholia deprauatur imaginatio: in mania judicium. Sic enim Aret. ἡ μελαγχολία ἐστὶν ἀθυμία ἐπὶ μιῇ φαντασίῃ ἄνευ πυρετοῦ. μανία *uerò* ἔκστασις ἐς τὸ σύμπαν χρόνιος. *Quapropter eadem ferè maniæ, quæ melancholiæ exempla esse uidentur, eò quod judicium falsum sine imaginatione falsa rarò contingit: contrà judicium illæsum manere potest, quãuis corrupta sit imaginatio, nisi affectus perseueret diutius. Ex quo apparet melancholiã non esse mentis alienationem, ut quidam definiunt: nisi impropriè, & ex consequenti. Mens enim* καταχρηστικῶς *imaginationem denotat: & anterior cerebri pars ubi offensa diu durat, in qua* φαντασίαν *residere ajunt, simul partem mediam, ubi discursus est, afficit. Sed & illud sequitur, errare eos, qui melancholiam non esse iter in maniam contra rectius sentientes disputant.*

Latinis mania sua lingua furor & rabies est, insania Cic. quasi insanitas & ægritudo animi. Valetudo & impotentia mentis Suet. mentis alienatio Plin. alijs delirium maniacum. Germanis **Aberwitz** *quod ex Græco* ἀφροσύνη *deductum uidetur.* **Alberheit/ wansinnigkeit/rasen vnd toben:** *quæ nomina communia sunt phrenitidi. & delirio.* παραφρενιτικῶς *appellari potest* **ein wütende vnd hefftige Melancholey.**

VI. Παράλυσις, *paralysis,* ἀπὸ τοῦ παραλύειν, *quod resoluere, relaxare, remittere, effeminare, eneruare significat. Est igitur paralysis in genere resolutio:* κατ᾽ ἐξοχὴν *affectus, in quo nerui & musculi resoluũtur, id est, emolliũtur, ne sua munia, quæ sunt sensus & motus, exerceant. Sensus autem hic pro tactu* ἐξαιρέτως *accipitur, charactere nimirũ animalis proprio. Magna igitur inter apoplexiã & paralysin cognatio est, adeò, ut Hippocrates sæpè crus apoplecticum dicat, quod propriè paralyticum uocari solet. Differunt autem hoc modo. Tactus & motus aboletur aut cum cogitatione aut sine cogitatione. Tactus & motus læsus cum cogitatione, apoplexia dicitur: in qua omnium principũ animæ facultatum, & omnium musculorum & neruorum ueluti resolutio est. Tactus & motus læsus sine cogitatione propriè paralysis uocatur, eaq; triplex. Læditur enim tactus et motus uel seorsim uel conjunctim. Solus tactus abolitus constante motu,* ἀναισθησία, *id est, priuatio sensus dicitur. Solus motus abolitus seruato tamen sensu, simplex paralysis est. Vterq; & tactus & motus abolitus paralysis composita est. Exquisita est composita: imperfecta ea, quam simplicẽ diximus: imperfectissima, quam Aretæus & Galenus ut paralyseos nomine indignã, potius* ἀναισθησίαν *id est, priuationem sensus appellandam judicant. Nam paralysis de motus potissimum amissione dicitur. Rursus paralysis tum exquisita, tum perfecta alia est totius corporis, alia partium. Resolutio totius corporis est, qua totum corpus immotum est excepto capite, quod inflectitur & paralysis in genere dicitur. Resolutio partium, paraplegia Aretæo, alia certum nomen habet, alia caret nomine, & paralysis uocatur, addito genitiuo, qui partem significat: estq; uel neruorũ uel musculorum. Nam non soli nerui, sed etiam musculi sunt instrumẽta motus: ita ut intactis neruis passio aliquando musculos feriat: est etiam ubi utraq; affliguntur. Neruorum igitur respirationis resolutio uocatur apnæa: uocalium, aphonia: lingua, sermonis uitium. Musculorum colli uesicæ resolutio appellatur paresis Aretæo, estq; inuita urina, ut sedis musculorum resolutio, stercoris inuita dejectio. Aliarũ uerò partiũ resolutio anonymos est: & periphrasi adjunctione partis ad genus definitur. Potest autem resolui quæcunq; pars tũ externa, tum interna, particeps sensus & motus: uel seorsim, uel conjunctim, ut gena, supercilium, digitus, manus, crus, tonsilla, isthmus, stomachus, intestina. Sic Herophilum dicere solitum ajunt, eos, qui subitò moriuntur perire paralysi cordis. Dicitur itaq; paralysis partis, ut cruris, digiti, supercilij: sed & genuum, quam peculiari*

nomine

nomine Aret. λυποθυμίην, *id est, deliquium animi uocat ex consequenti. Resolutio uerò cruris,* σκελετύρβη *uel* σκελοτύρβη *primum Germanici tẽpore, dici cœpit, cum ille trans Rhenum exercitum duxisset. Vitio enim aquæ milites, ut ait Plinius, duobus malis tentari cœperunt, quæ stomacacen & scelotyrben uocarunt. De quo plura sub scorbuto.*

Resolutio uerò dimidij corporis peculiari nomine ἡμιπληγία, *hemiplegia dicitur; estq́ uel dextri uel sinistri lateris, totius uel partis. Totius est, cum pars dextra uel sinistra à uertice usq; ad pedes resoluitur. Partis est, cum pars dextra uel sinistra à capite usq; ad pedes sensu motuúe priuatur.*

Cæterum partes, quæ paraplegia occupantur, non omnes eodem modo affici obseruantur. Quædam enim relaxatæ in longum porriguntur: quædam cum sint propter paralysin breuiores, contrahuntur, nec extendi possunt, & quædam sanæ, quædam ægrotæ sunt. Hinc fit, ut canina conuulsio, platycoria, mydriasis & uesicæ contractio inter paralyseos species tanquam effectus illius ab Aretæo ponantur. Sic in distentione oris est & conuulsio & resolutio. Relaxatur enim latus musculus faciei, qui paralysi occupatur: contrahitur contrà alter, qui non laborat, unde tortura oris. Vbiq; enim natura duos musculos sibi inuicem opposuit, ut in facie adductorem abductori, ut cum unus in se contrahitur, fitq́ breuior, & partem cui inseritur uersus suam originem attrahit, alter tensus membrum relaxet: dumq́ uicissim hic contrahitur & membrũ retrahit, & ad priorem figuram reducit, prior iterum extensus membrum remittat. Quod si igitur unus laborat relaxatusq́ est, trahere non potest: sed trahitur à sano, partemq́ affectam ut contracta uideatur, efficit. Antagonistarum musculorum affectũ in ore noscemus. Nam sana membra loquuntur, conniuent, sentiunt, rident. Quare, scribit Aretæus, deprehenduntur loquendo, ridendo, conniuendo. Nam in affecta parte labrũ risu caret, & inter loquendum non mouetur, palpebra nõ uolubilis, oculus riget, nil sentiunt partes læsæ. Hæc ideo. Nam decipiũt in canina conuulsione partes: eò quod integræ spectantibus laborare uidentur. Eadem est ratio platycoriæ & mydriaseos, uesicæ itẽ contractionis & relaxationis. Est autẽ platycoria, pupillæ dilatatio, sic dicta ἀπὸ τῆς πλατύτητος, id est, dilatatione & κόρης, id est, pupilla μυδρίασις *Aretæo ejusdem* φθίσις *seu cõtractio seu constrictio est, alijs idẽ quod* πλατυκορίη: *sic dicta uel* ἀπὸ τοῦ ἀμυδρῶς ὁρᾶν, *à uisu obscuriore, quasi* ἀμυδρίασις, *uel* ἀπὸ τοῦ μυδᾶν, *quod pupilla superfluo redũdet humore. Paresis uerò uesicæ ab Aretæo huc quoq; refertur, quæ hæc & dilatatur & contrahitur, similiter ut oculus, sed & dissimiliter. Motus enim oculorum simpliciter uoluntarius est, & hic solus ad paralysim propriè pertinet: motus uerò ani & uesicæ, quidejectio & mictio est, motus mixtus est, quem necessitas urgens requirit, qualis & respiratio est.*

Cæterum paresis interdum genus, interdũ species est. Genus cum est, prætermissionẽ significat, ut cum ait Aretæus, παράλυσις ἐστι κινήσιος μοῦνον, ἐνεργείης τε πάρεσις, *paralysis est motus tantum, actionisq; prætermissio: interpreti defectio: sic dicta à* παρίημι *quod & admittere & dimittere & permittere & prætermittere, & relaxare & remittere & remissum reddere significat.*

Species cum est, rursus aut relaxatio neruorũ in genere est, nihilq́ aliud quàm paralysis: aut relaxatio uesicæ, id est, fibrarum & musculi ceruicis uesicæ, quibus affectis fit resolutio. Sic enim Aretæus. κύστιος δὲ οὔρων σχέσιος ἢ ἀκρασίης, πάρεσις τὸ κύριον. *Nunc eo nomine quidam paralysin ex colica ortam designare solent.*

Similiter παραπληξία & παραπληγία *interdũ idẽ, interdum diuersa significant. Idem sunt, cum utrumq; usurpat Hippocrates pro paralysi, quæ apoplexiæ, uel epilepsiæ succedit, humore in aliquã ex non præcipuis partẽ depulso: sic dicta ἀπὸ τοῦ παραπλήσσειν uel* παραπλήττειν, *quod est perperam pulsare citharam, aut aliud instrumentũ Musicum, siue* ἀπὸ τοῦ παραπλήττεσθαι, *quod est, mente percelli. Hinc* παράπληξ, ηγος, ὁ, *mente captus &* παραπληκτικὰ εἴδεα *uocat Aret. species paralyseos. Diuersa sunt, cum* παραπληγία *Galeno comment. 3. in lib. 1. prorrhet. paralysis est unius partis corporis quæ, &* ἡμιπληξία *peculiari nomine dicitur:* παραπληξία *uerò paralysis est totius corporis, quæ & uniuersalis, ut prior particularis appellari potest. Cæterum utraque apoplexiæ & interdum epilepsiæ succedit.*

Para-

Paraplexiam deniq; quidam pro apoplexia accipiunt. Barbari paralysiam uocant. Scribonius siderationem neruorum. Germani das gegicht / parliß / lähme / contractur / Iunio schlag / tropff, quæ nomina & apoplexiæ tribui solent.

VII. ΦΘΙΣΕΟΣ nomen interdum propriè: sæpe promiscuè & confusè sumitur. Propriè omnis corporis diminutio est: sic dicta ἀπὸ τοῦ φθίειν siue φθίνειν, quod utrunq; φθινύθειν, id est, corrumpere & extenuare significat. Est autem alia totius corporis, alia partium. Phthisis totius corporis est læsa nutritio totius corporis uitio uel epatis, uel splenis, uel cordis, uel pulmonis. Quæ fit uitio epatis, ea triplex est, ἀτροφία, δυστροφία & κακοτροφία (liceat enim nouis uocabulis, perspicuitatis gratia uti.) Ἀτροφία est, cum corpus uniuersum prorsus non alitur: δυστροφία, cum imbecilliter ac languide: κακοτροφία, cum male, unde καχεξία, id est, uitiosus corporis habitus oritur. Vnaquæq; autem species maciem parit. Nam in atrophia & dystrophia alimentum non apponitur, quod natura requirit, cum semper aliquid decedat corpori, in cujus locum aliud succedat necesse est. In cacotrophia uerò quod apponitur, id corruptum est, nec ueram, sed cadauerosam carnem parit. Quod igitur malè nutrit, id nihil nutrire uidetur. Eadem est ratio splenis, de quo Hipp. lib. de locis in homine. τοῖσι γὰρ αὐτοῖσιν ὅτι σπλὴν θάλλει καὶ τὸ σῶμα φθίνει. Ex ijsdem nanq; splen augescit, & corpus contabescit. Quæ uitio cordis fit macies, & ex diuturnis febribus oritur, ea non impropriè, ait Aretæus, phthisis uocatur, quãuis sicca tussis adsit, & pulmo ulcere careat. Quæ uitio pulmonis fit tabes, duplex est. Pulmo enim afficitur aut ab ulcere tussiue diuturna, uel etiam rejectione sanguinis, purisue, & hæc πύη & φθίσις ab Aretæo dicitur: aut à corrosione ex pure præterlapso, dum è thorace educitur, quæ febrem conjunctam habet, & φθόη ab eodem nominatur. Ac πύη quidem, siue à πύος siue à πύον in genere masculino & neutro, quo pus siue sanguis putrefactus denotatur, unde πύωσις, suppuratio, & πυώδης, purulentus: cui oppositus ἄπυος, pure carens.

Φθόη uerò à φθέω quod & φθίω dicitur, labefacto & interimo. Vnde νεοφθόητος, nuper corruptus. πύη itaq; causam conjunctam, φθίσις & φθόη effectum, id est, morbum magnitudinis diminutæ indicat. Plerunq; enim ἐκ τοῦ πτύειν sequitur τὸ φθίνειν, id est, ut scribit Hipp. 7. aph. 15. & 16. Sanguinis sputo puris sputum, & phthisis succedũt. Sic Aretæus. Alij phthoen à phthisi tanquam genus à specie separant: & phthoën omnem tabem uocant. Phthisin eam tantum, quæ pulmonis ulcera remedijs non cedentia sequitur, & febrem lentam conjunctã habet: & sic in libris practicorum usurpari solet.

Phthisis partium est læsa nutritio particularis, à certa parte quæ tabescit, nomen accipiens, ut tabes pupillæ, spinæ, dorsi, renum, coxæ, & sic deinceps. Tabes pupillæ est, cum pupilla arctè coit, ut stimulo similis fiat. Sic φθινώδεες ὀφθαλμίαι, id est, lippitudines, quæ oculorum tabem aut extenuationem afferunt, consumto eorum humore, quod per immoderatas siccitates contingit, aph. 16. l. 3. Tabes spinæ, φθίσις ἀλαία, quã τυφλὴν & ἀόρατον, tabem cæcam & inconspicuã exponit Gal. in Exeg. ex lib. de locis in homine, cum in spinam aut medullam spinalem fluxio decumbit. Tabes dorsi, φθίσις νωτιὰς Hipp. l. 2. de morbis, quam τὴν ὄπισθεν φθίσιν uocat lib. de locis in homine. Tabes renũ, φθίσις νεφρῖτις, quæ ex renum ulcere ortum ducit, lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν. Tabes coxæ, φθίσις ἰσχιαδικὴ, coxaria, cum ex abscessu aut fluxione in coxendicem coxa emaciatur & gracilescit: crassa materia plurima refertis uenis, quæ alimentum ad crus transferre nequeunt, in Coacis prænot. & lib. 1. de locis & lib. περὶ ἀδένων.

Cæterum à φθίσει φθισικοὶ dicuntur, quod nomẽ & phthisi correptos & ad phthisin natura pronos denotat. Eosdem & φθινώδεις & φθινοῦντας & πτερυγώδεις & σανιώδεις uocant. Latini consumtos, alatos, & tabulæ ritu angustum thoracem habentes. πτέρυξ enim alam & σανὶς asserem siue tabulam significat. Alati autem dicũtur, quod scapulas nudas sine carne habent, & alarũ instar prominentes retrorsumq; productas. Latini phthisin sua lingua tabem uocant. Germani schwindsucht / lũgẽsucht / ettigsucht.

VIII. ΕΜΠΥΗΣ eadem cum πύη, de qua in phthisi diximus, origo est, diuersa tantũ cõpositio, unde ἔμπυος et ἐμπυϊκὸς deducitur. Est igitur ἐμπύη, morbus, cũ pus ex thorace aut latere proueniẽs per pulmonẽ excreatur, ut capi-

ut capite præcedenti definit Aret. ἐμπύημα *uerò, cognatum illi nomen, collectio puris est, facta in quacunq. corporis parte: κατ' ἐξοχὴν autem effusio puris inter thoracem & pulmonem. Hoc igitur causam, illud morbum denotat. Pus uerò alij per os, alij per aluum deijciunt. Qui per os, empyi, id est, suppurati seu purulenti uocantur. Qui per aluum,* ἀποστηματίαι, *apostematiæ, id est, abscessu laborantes.* Ἀπόστημα *enim est abscessus siue humor in suppurationem conuersus, sic dictus ab* ἀφίστημι, *id est, separo, dirimo, absistere facio. In abscessu enim ea quæ prius se contingebant, se inuicem separant. Latini suppurationem & excreationem purulentam uocant. Germ.* **Geschwär der brust.**

IX. αἱ κατὰ τὸν πνεύμονα ἀποστάσεις, *pulmonis abscessus. Latini uomicam uocant. Est enim* ἀπόστασις *&* ἀπόστημα *ut ejusdem originis, ita & significationis. Vomica autem Celso, Plinio, Iuuenali abscessus est malignus, latens, puris plenus. Differt ab empyemate, quod empyematis locus affectus, uacuum inter thoracem & pulmonem spatium est. Vomica pulmonis affecta pars pulmo est.* Germanis **Lungengeschwär.**

X. ΑΣΘΜΑ *interdum genus, interdum species est. Cum genus est, omnem anhelitus difficultatem significat: sic dictum à uerbo* ἄω, *id est, flo, spiro, uel ab* ἄζω *significante* τὸ ἀθρόως πρoσπνεῖν τῷ σώματι θερμόν, *id est, calidam expirationem confertim factam, seu frequentem & difficilem, qualis in cursu & uehementi exercitatione fieri solet. Cum species est, unam ex asthmatis in genere dicti speciebus differentiam denotat, ut Celso, qui tria deprauatæ respirationis genera recenset: dyspnæam, asthma & orthopnæam. Dyspnæa est, ait, difficultas spirandi modica, quæ non strangulat. Asthma est uehementior, ut spirare æger sine sono & anhelatione non possit. Orthopnæa est, cum nisi recta ceruice spiritus trahitur. Aretæo, ut & Galeno, orthopnæa peculiaris species non est, sed paroxysmus tantum asthmatis, cum in accessione huic affectui obnoxij propter timorem suffocationis thoracem penitus erectum habere coguntur. Est uerò & dyspnææ nomen æquiuocum. Interdum enim genus est, & omnem respirationem deprauatam comprehendit. Aliquando species est, & difficilem respirationem significat ex crassis & uiscidis humoribus ortam, qui bronchia pulmonum obstruunt, ut uult Gal. 7. de medic. secundum locos. Respiratio enim uel abolita, uel diminuta, uel deprauata est uarias ob causas, ut dicetur suo loco. Latini suspirium & difficultatem trahendi spiritum uocant. Orthopnæam Auerrhoes erectum anhelitum. Græci etiam mortis meditationem, ut scribit Seneca epist. 51. Qui enim difficulter trahunt spiritum, subinde se morituros opinantur. Germani* **das keichen.**

XI. Τὸ πνευμῶδες, *pneumodes* ἀπὸ τοῦ πνεύμον☉. *Pars enim affecta pulmo est. Estq. nihil aliud quàm asthma ortum ex humore crassiore & copiosiore, in naturam grandinis uel lapidis conuerso. Veterinarij hunc morbum in brutis pulmoniam uocant. Frequenter enim in brutis: rarò in homine contingit: unde factum ut pauci ex practicis hujus affectus mentionem faciant. Rara itaq. est, quod de Ferdinando IMP. referunt, post mortem totum ejus pulmonem gypseum repertũ esse. Causam reddit Arist. 10. problem. quod homo frequentissimè tussiat, sicq. humores pectoris euacuat. Bruta autem, cum ferè non tussiant, humores retinent in pulmonibus, qui indurati hunc affectum pariunt.*

XII. Ἧπαρ, *epar,* παρὰ τὸ ἐπαίρειν, *quod* ἐπῆρθαι, *id est, extuberat. Figuram enim habet supernè gibberam: infernè cauam. Latinis jecur, quod ex Græco deductum uidetur: uel potius utrunq. ex Hebraico Peder* פדר *quod in genere exta, quæ Græci* σπλάγχνα *uocant, denotat, id est, cor, jecur, pulmonem & lienem.* Σωνεκδοχικῶς *autem epar tantum, cujus parenchyma omnium primũ est, ad quod uena umbilicalis primum refundit sanguinem. Alterum enim cordis est: & hinc reliquorum uiscerum. Vnde & sæpe apud Hipp.* κατ' ἐξοχὴν *hypochondrium dicitur: ut primum uiscerum sub diaphragmate & costis nothis sitorum. Germani ex eadem origine* **Leber** *uocant. Hoc igitur uiscus omni morborum generi obnoxium est, ex quibus unum tantum Aretæus hoc in loco explicat, nempe phlegmonem, id est, inflammationem, quæ* ἡπατίτης, *id est, affectio epatica propriè dicitur. Est autem morbus & acutus & diuturnus. Acutus est, ubi intra dies 14. jugulat: & sic inter acutos*

causas & signa illius supra tradidit. Diuturnus est, ubi diutius durat, & uel suppurat uel in scirrhum mutatur: & sic hoc in loco explicationem illius instituit. Germani Leberſucht uocant.

XIII. ΣΠΛΗΝ cum Græco σπλάγχνον cognationem habet; unum nimirum ex uisceribus, νόθον ἥπαρ & ὥσπερ ἀντίζυγον epati, ut ait autor libelli de respiratione: uel ut Aretæus, ἥπατι ἰσόῤῥοπον, epati æquilibre, non exquisitè tamen. Quibusdam enim paulò elatiorem, alijs decliuiorem situm occupat. Quorum Hipp. sect. 2. lib. 6. Epid. meminit. Quibus lien deorsum uergit, his pedes & genua calent, nasus & aures frigent. Latinis lien ex Græco σπλὴν deductũ uidetur, nisi quis utrunq; ex Hebræo חֵלֶיז. Heliz deriuare uelit, quod inter cætera deridere significat: unde Græcum γελᾶν & καταγελᾶν, & Germ. lachen. Splen enim risus organum nominatur. Germ. Miltz, quod ad Hebraicam originem quàm proximè accedit. Hoc autem uiscus, ut & epar, etsi omni morborum generi obnoxium sit: ex his tamen imprimis duos Aretæo describere uisum est, scirrhum & empyen. Scirrhus est tumor contumax & indomitus, durus instar lapidis. Empye est cum splen inflammatur & suppurat. Hippocrates ut & Aretæus, uidetur utrunq; genus morbi lienem: aut lienes appellasse, quia lien insigni tumore se prodit: ideoq; hoc affecti lienosi dici possunt. Quanquam Galenus lib. 9. κατὰ τόπους ita propriè dici uelit eos tantum, quibus lien induruit. Vtroq; autem morbo ex obstructione orto tum epar tum lien maximè infestatur, non ratione uel substantiæ, quæ utriq; rarior est, uel uasorum, quæ utrunq; ampla habet, sed ratione contenti humoris. Nam, ut inquit Gal. 13. Methodi, iecur naturaliter lutosum quippiam continet: & lien lutulento & crasso sanguine abundat. An uerò magni lienes Hippocratis idem sit morbus, qui nunc Scorbutus uel Schorbutus peregrino nomine uocatur, id controuersum est. Quidam negant. Pleriq; uerò nouum morbum esse affirmant, Hippocrati & Aretæo incognitum. Hoc igitur in loco ejus meminisse operæ precium uidetur, cum à liene ortum habeat, & ab Eleganti Medico non tantum communium & uulgò notorum contra naturam affectuum, qui uel à Græcis, uel ab Arabibus describuntur, notitia requiratur: sed & deceat eundem eorum, qui rarius occurrunt, & miserè aliarum imprimis regionum incolas affligunt, dignotio. Nomen igitur scorbuti ex uernaculis uocibus ſchorbüchs & Schorbeck deriuatum esse constat, quorum utrunq; ex Schus oritur, quod lingua Danica & Belgica lancinationem & disruptionem, siue ulcerationem: & à buick in priore dictione, quod uentrem aluinum: in posteriore uerò à beck, quod buccam denotat. Germaniæ superioris incolæ non dissimili origine Schurmund, quasi oris uitium: alij etiam Schurbein/ quasi cruris uitium uocant, ut & Schurbauch pro Schurbuick. Quæ nomina morbi hujus symptomata suis Etymologijs designant. In hoc enim affectu totus aluinus uenter, in quo uentriculus & hypochondria, torquentur, buccæ è pallescunt: gingiua à colore naturali mutatæ, tumidæ & laxæ putrescunt, dentes nonnunquam uacillant, tandemq; excidunt cum fætore: pedes tument, cum nonnulla contractione: crura affliguntur maculis primum sanguinolentis, plerunq; liuidis aut purpureis. Quam ob causam Batani etiam blawſchwitt appellant. Quidam Latinis malunt uti uocabulis, deductis tamen ex Græca origine: & scelotyrben & stomacacen uocant, quorum illud à σκέλος & τύρβη est, quasi cruris turba uel perturbatio: ut sit Germanicum Schurbein: hoc à ςόμα & κακὸν, quasi oris uitium, oscedo Marcello, ut sit Germanicũ Schurmund. Scelotyrbæ uerò & stomacacæ appellatio antiquior est, sed in alia significatione. Est enim species paralyseos, qua erectus homo ambulare non potest, sed sese modo in sinistrum, modo in dextrum latus inclinat, nonnunquam etiam pedem non attollit, sed instar locos acclives ascendentis attrahit. Cognati igitur morbi sunt icterus niger, uolulus hæmatites, magni lienes Hippocratis & niger alphos: cum partim consentiant, partim dissentiant. Scorbutus enim & icterus niger ex humore melancholico oritur: sed ille ex putrescente & contagioso: hic ex non putrescente, & qui per contagiũ non manat latius. Scorbutus itaq; febris interdum lentæ & erraticæ particeps est. Scorbutus & εἰλεὸς αἱματίτης Hipp. περὶ τῶν ἐν τὸς παθῶν uentrem aluinum lancinat. Sed

ille sine προθυμία: *hic cum* προθυμία. *Sic enim Hipp.* περιφοιτῆν δὲ καὶ ταλαιπωρέειν πρόθυμος, *Ileo hæmatite laborans ad deambulandum ac laborandum promtus est. Scorbutus & magni lienes Hippocratis malas gingiuas, os fœtorem spirans, sanguinem ex aliqua parte prorumpentem, extenuationem & pedum ulcera ostentant: sed ille cum maculis, quæ semper ferè efflorescunt: hi sine maculis crurum. Scorbutus & niger alphos, communes habent maculas: sed ille certam sedem seruantes, cum exulceratione cutis & febricula: hic mobiles ex uno loco & serpentes, sine exulceratione cutis et febricula, sed cum stupore partium.*

XIV. ἴκτερος, *sic dictus, ut ait Aretæus,* ἀπὸ τῶν ἰκτίδων, *id est, uiuerris, quas aliqui Martes uocant, & syluestris mustelæ species est. His enim bestijs oculi colore luteo tincti sunt. Alij ab aue ictero dicta, galbulæ concolore deriuant, quæ si spectetur sanari id malum traditur, & ipsa mori, ut tradit Oppianus & Plinius lib. 30. cap. 11. Hoc uerò nomen interdum genus, interdum species est. Genus est, cum biliosi humoris in superficiem uniuersi corporis effusionem denotat. Species est, cum effusionem tantum flauæ bilis. Bilis enim duplex est: flaua & atra. Icterus igitur duplex est: niger & flauus. Nigrum ab atra bile ortum Arabes ictericiam nigrā seu uiridem appellant. Nigra enim bilis, ut ait Aretæus, cum uiridi misceri solet: nec melancholicus humor simpliciter niger est, sed oleagineus. Hanc speciem icteri, ait Mercurialis, aut non nouit Celsus, aut saltem neglexit: meminit autem Aretæus. Secunda species quæ à flaua bile oritur multa hebet nomina. Græci enim uocant icterum, Latini arcuatum morbum, auriginem & regium morbum. Icterus enim propriè colore flauo est, instar oculorum ictidis. Aurigo Scribonio propter auri colorem, quem bilis toto diffusa corpore mentitur. Sed non hominem decet, ait Aretæus, quod in lapide pulchrum fuerit. Arcuatus morbus Celso, à colore arcus cælestis æmulo. Germani* geelsucht *uocant.*

XV. ΚΑΧΕΞΙΑ, *cachexia,* ἀπὸ τῆς κακῆς ἕξεως, *id est, malo habitu. qui uel mentis est, uel corporis. Hic malum habitum corporis, id est, solidarum partium corporis deprauationem denotat,* τῇ εὐεξίᾳ *contrarium. Habitus enim corporis ipsæ solidæ partes appellantur, quas continentia Hipp. uocauit.*

Hic igitur deprauatur uel per se, uel per consensum. Per se, cum à naturali temperamento recedit, tertiamq́ alimenti concoctionem, quæ in ipso, hoc est, solidis partibus peragi debet, corrumpit. Per consensum est, cum uitio iecoris contingit: estq́ uel indefinita totius corporis, uel definita certarum partium. Et rursus alia flatuosa, alia aquea, alia biliosa, alia melancholica. Flatuosa, cachexia φυσώδης *&* τυμπανίτης *appellari potest. Aquea. Galeno lib. 1. de alimentorum facultatibus de lente agēti, hydrops est, cum in aquam alimentum conuertitur. Biliosa & melancholica, ubi in bilem utramq́ alimentum conuertitur, ex quo interdum icteri, psora, lepra, elephantiasis, uitiligo. Sunt uero cognati morbi atrophia & cachexia, & inter se ut effectus & causa differunt. Corrupto enim alimento corpus probè nutriri non potest, ut cachexiæ atrophia succedat: eamq́, ob causam Celsus libro tertio, cachexiam tabis speciem constituit; ut supra in phthisi diximus. Hinc cachectus Plinio et cachecticus, cui corpus macie conficitur. Galeno* καχέκτης *&* κάχεκτος. *Polybio uerò* καχεκτικῶς *homo malè mentis seu turbulentus & seditiosus. Quale enim corpus, talis mens ut plurimum. Germ.* Ein böse gestalt deß leibs. *Cachexia partium est, ut cerebri & oculi & aliorum membrorum. Incolumi nanq́ reliquo corpore partium aliqua siue externa siue interna malo habitu laborare potest. Sic cerebrum quibusdam melancholicis cachecticon est: & ex longa lippitudine, ut ait Galenus, oculus cachexia inducitur. Præcipua uerò epatis cachexia est, quæ uniuersalem totius corporis malum habitum efficit: ut particularem cachexia partium aliarum.*

MORBI

MORBI DIVTVRNI LIBRO SECVNDO.

1. ΥΔΡΩΨ *cum accentu acuto, uel ὑδρωψ cum graui tria significat, serosum humorem, morbum ex eodem ortum & hominem ex eo affectu laborantem. Exempla paßim sunt obuia. Sic autem dicitur ab* ὕδωρ, *id est, aqua &* ὤψ *quod & oculum & aspectum significat, ut sit* ὑδρωψ *quasi aspectus aquosus uel habens aquosum aspectum: ut* αἰγίλωψ, *habens oculos caprinos:* αἱμάλωψ *sanguineos, ut in suggillatione:* δεινωψ *truces,* ἑλικωψ *uolubiles:* εὐωψ *pulchros:* μύωψ *conniuentes,* νυκτάλωψ *lusciosos.* νωψ *imbecilles,* χάρωψ *lætitiam præseferentes designat. Sæpius autem, ut hoc in loco, affectum præter naturam, in quo corpus aquoso humore abundat, illudq́ in tumorem extollit, significat. Hujus Aretæus quatuor: Stephanus Atheniensis quinq́ species constituit. Intumescit enim, ait Aretæus, corpus uel totum, uel pars ejus. Si totum, id fit uel à pituita crassa & frigida, tumq́* φλεγματίας *uocatur: uel à carne liquata in humorem sanguineum, aquosum & tenuem, tumq́ anasarca dicitur. Si pars, ut abdomen, intumescit, id fit uel ab aquoso humore solo, tumq́ ascites dicitur: uel à flatu multæ aquæ permixto, tumq́ tympanites nominatur. Stephanus uerò Atheniensis hac diuisione utitur. Intumescit aut uenter, aut caro. Si uenter, id est, spatium inter peritonæum & intestina, extollitur, uel sola aqua colligitur, & hydrops dicitur: uel flatus & aqua, ac si aqua superet, ascites uocatur. Si flatus, tympanites. Si caro intumescit: rursus uel sola aqua colligitur & fit anasarca: uel aqua cum flatu, & fit hydropisis. Pleriq́ uerò Medici tres tantum species faciunt: Phlegmatiam, tympaniten & asciten. Hydrops enim propriè fit uitio epatis, estq́ symptoma sanguificatricis facultatis, ex quo corpus repletur uel flatu, uel seroso humore, uel sanguine pituitæ crassæ multum permixto. Si ex flatu fit tympanites: si ex seroso humore fit ascites: si ex sanguine pituitoso fit phlegmatias. Vel hoc modo. Tumor hydropicus aut est totius corporis, aut uentris tantum. Totius corporis hydrops, anasarca est. Ventris hydrops, aut ascites aut tympanites est. Ascites est ab aquoso humore inter peritonæum & intestina. Tympanites est à flatu copiosiore, aqua pauciore. Hydropisis uerò Stephani & Anasarca tum Aretæi tum Stephani ad cachexiam referri potest, ortam ex continuis & longis febribus, nec tam uitio epatis fit quā solidarum partium. Hydrops uerò Stephani, phlegmatias est. Cæterum* φλεγματίας *dicitur à redundāte inq́ totum corpus sparso phlegmate. Alij* λευκοφλεγματίαν *appellare malunt, à colore pituitæ, qui albus est, uel saltem liuidus, humorum aliquorum admistione, ut Gal. 7. aph. 29. asseruit. Appellant & quidam anasarcam nomine æquiuoco. Nā & cachexiæ speciem, de qua paulò ante dictum est; & phlegmatiam, propriam hydropis speciem, comprehendit. Hinc quidam anasarcam & leucophlegmatiam unum & eundem affectum esse uolunt. Anasarca autē dicitur quod humor pituitosus* ἀνὰ σάρκα, *id est, per carnem: ut hyposarca, sub carne: catasarca, juxta carnem in hoc affectu contineatur. Alijs simpliciter* σαρκίτης, *sarcites, & si paruus sit,* ἐπισαρκίδιον, *episarcidion: item* ὑποσαρκίδιον, *hyposarcidion. Latinis propriè aqua intercus uel subterus, quod humor aquosus per carnem & sub carnem uniuersi corporis sparsim diffundatur.*

Ασκίτης, *Ascites uocatur, quod in toto abdomine, uelut* ἀσκῷ, *id est, utre, magna aquarum copia colligitur: uel quod cum æger in lecto se reuoluit, auditur fluctuatio: uel digito percussus in morem utris resonat.*

Τυμπανίτης, *tympanites appellatur, quod in eo abdomen percussum instar tympani sonat: uel flatus intus reclusus ex crebro motu ut tympanum, sonum reddat. Alijs est* τυμπανίας. *Aqua intercus sicca Hipp.*

Rursus hydrops, cum morbum denotat: aut propriè significat, aut impropriè. Propriè significat tumorem uel totius corporis, uel uentris, de quo hactenus. Impropriè est tumor aquosus alterius partis: ut pulmonis, uteri & testium, de quibus paßim Hippocrates.

Græci etiam hydropem ὑδερὸν, ὑδερίασιν & ὑδρόπισιν uocant. παρέκχυσιν Aurelianus, quod sit manifesta quædam humorum inter peritonæum & intestina effusio. Latini hydropicum tumorem. Barbari hydropisiam. Hinc ὑδεραίνειν Hippocrati est aqua intercute laborare, aut corripi. Et ὑδατώδεες, aqua intercute suffusi, qui & hydropici. Germanis die Wassersucht.

XI. ΔΙΑΒΗΤΗΣ, *diabetes,* ἀπὸ τοῦ διαβαίνειν, *quod est, transire & diuaricare. Interdum igitur circinum significat, à diuaricatis cruribus: interdum siphonem, ut Columellæ.* μεταφορικῶς *hoc in loco morbum in quo potus liquor per urinam quasi per siphonem ac fistulam transiens sine dilatione egeritur, teste Aureliano. Aretæo* διαβήτης *est* ὁποῖον διαβητησέων, *id est, trajector seu pertransiens, quod humor corporis nullo in loco consistat, sed subinde de loco in locum* διαβητήσει *h. e. pertransit. Alij* διψακὸν *etiam appellant: uel quod dipsadis feræ reptilis morsum sequitur, ut ait Aretæus: uel* ἀπὸ τοῦ δίψους, *ab immensa siti, quam inuehit. Quidam* περιφραστικῶς, ὑδερὸν εἰς ἀμίδα, *quasi hydropem matulæ: alij etiam* διάῤῥοιαν εἰς οὖρον, *quasi urinæ profluuium, uentriculi intestinorumq́; læuitati simile. Latini nullum illi peculiare nomen dederunt, quod simplex sit. Serenus urinæ fluentum uocat poëticè. Nec Hippocrates usquam nominat, non quod ignotus fuerit, sed quia rarò contingere soleat. Sed & Germanis est anonymos, quibus* der vngedewte harn *appellari potest.*

III. Τὰ κατὰ τοὺς νεφροὺς πάθη, *id est, renum affectus.* Νεφροὶ *renes dicti sunt à radice Nahar* נָהַר *quod est, fluxit, affluxit, profudit. Vnde Græcum* ῥέειν *per transpositionem literarum oritur: nec latinum renes & riuus ab alia origine, quam uel ab Hebraico Nahar, uel Græco* ῥέειν *descendit. Renes enim sunt quasi riui, per quos serosi humoris fit profusio. Germanicum* Niern *Hebraico quàm Græco propius est, cũ literarum nullam conuersionem faciat.*

Duo sunt renes, ne uel uno obturato, expurgatio seri cessaret: uel quod cum parui sint, & copiosissimo sero sanguis abundet, unus non sufficiat. Substantiã illorum Aretæus cum Hippocrate, inter glandulas collocat, quod multa humiditate, ut glandulæ, oblectetur. Galenus inter parenchymata numerat, eam ob causam, quam Aretæus recitat, quod nimirum ut epar rubeant. Figuram habent semilunæ. Aretæo similem testibus, sed la tam magis & retortam. Incubant musculis lumborum (quos ψόας *Græci uocant) unde si renes calculis infestentur, dolores lumborum circa* ψόας *excitantur, ut ait Aretæus: sed & crus è directo stupore torpet. Musculi enim illi cruri flectendo destinati sunt.*

Partes illorum aliæ externæ, aliæ internæ sunt. Externæ sunt, uasa & sinus. Vasa rursus alia ingredientia, alia egredientia. Ingredientia sunt, quæ intra renum cauum se insinuant, suntq́; uena emulgens & adiposa, arteria amplissima & nerui. De emulgente & adiposa, supra diximus, cum sint uenæ cauæ propagines. In adiposam uerò sæpe ramulus ab azygo diaphragma permeans inseritur, unde thoracis purulentia per renes expurgari potest, ut quidam judicant. Arteria, arteriosum expurgat sanguinem, serumq́; in arterijs copiosissimũ in renes refundit. Nerui à stomachico orti ad renes feruntur, unde in nephritide fastidiũ et uẽtriculi subuersio.

Egredientia sunt duo uasa insignia, alba, caua, arteriarum instar neruea, per quæ renes in uesicam urinam expellunt: dicti οὐρητῆρες ἢ πόροι οὐρητικοὶ, *id est, urinarij meatus ab* οὖρον, *&* τηρέω *quod urinam seruent. Celso uenæ albæ, eæq́; renibus singulæ. In uesica autem terga utrinq́; se inserunt & quidem obliquè, ne quid inde sursum ad renes remeet. Aretæus* ὀχετοὺς, *id est, canaliculos uocat instar fistularum formatos.*

Sinus, Aretæo κοιλίαι, *sunt caua, in quibus uasa in plures ramos diuidũtur, suntq́; duo, major & minor. Major est quam mẽbrana quædam circumdat, quæ cum instar cribrorum foraminibus sit peruia, serum à sanguine separat & transcolat in alterum sinũ minorem tanquam cisternam, quæ serum à sanguine separatum excipit, exceptumq́; uretere in uesicam refundit.*

Sic Aretæus & Anatomici ferè omnes. Andreas Laurentius negat in homine sinus illos reperiri, seq́; obseruasse ait, nullos emulgentium uasorum ramos in renum cauum manifestè permeare, aut cum illis, qui ab uretere oriuntur coire, sed per carunculas in renibus sparsas transcolari.

Acquæ

Aequalis uerò lotij à renibus in uesicã uia est, ut ait Aretæus. Existimauit enim renem unum alteri ex diametro ad angulos rectos opponi, ideoq́; serum esse ἰσόῤῥοπον. Obseruatum uerò est ab Anatomicis recentioribus, renum unum, siue dextrum, ut sensit Galenus: siue sinistrum, ut obseruauit A. Laurentius, altero esse semper dimidia sui parte, id est, duarum uertebrarum spatio elatiorẽ: ut si seri quædam portio quasi effrenata præterflueret, ea in alterius canalem incideret, utq́; alter alterius tractui moram non afferret. Sinistrum autem elatiorem esse conuenit & dextrum depressiorem: quod ille sub liene, qui paruus est: hic sub epate, quod majus est, collocatur.

Renum igitur tum substantiæ, tum uasorum morbi duplices sunt, acuti & diuturni. Acuti sunt: hæmorrhagia, febris & inflammatio; quorum autor supra causas & signa inter acutos tradidit. Longinqui sunt, apostemata, ulcera, calculi & hæmorrhois.

Differunt autem hæmorrhagia & hæmorrhois, quod illa sanguinis profluuium copiosum & liberale est: hæc profluuium lentum et periodicum, hæmorrhoidum profluuio simile.

Græcis νεφρῖτις quiuis affectus renum, siue similaris, siue organicus, siue communis uocatur: propriè uerò calculus, ut aph. 31. l. 3. & aph. 11. lib. 6. quibus in locis pleriq́; solum calculum renum, quidam promiscuè omnia renum uitia, ut ulcera, inflammationes, obstructiones & dolores subaudiunt. Germanus ille Niern wehe/ *hic* der stein & das grieß. *Ex purulentis uerò renibus nata tabes, νεφρῖτις φθίσις appellatur ab Hippocrate libro περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν. Et nephritici dicuntur, qui ex renum siue uitio quocunq́; siue peculiariter calculo laborant.*

IV. Τὰ ἐν κύστει πάθη, *id est, uesicæ morbi.*

ΚΥΣΤΙΣ *aliàs in genere locus est & pellicula cui aliquid includitur, unde cista Latinis. Medicis uas urinæ expurgandæ destinatum est, idq́; duplex, χοληδόχον & οὐροδόχον. Illud fellis, hoc urinæ conceptaculum. Illud sub fibris epatis delitescens: hoc in hypogastrio recto intestino connexum, idq́; in uiris; fœminis inter uterum & os pubis: illud cum adjectione, & usitatius uesiculæ fellis nomine diminutiuo, hoc κύστις absolutè dici solet. Partes uesicæ duæ sunt: fundum & ceruix. In fundo urina continetur. Ceruix, quæ & collum dicitur, canalis est à parte uesicæ anteriori aliquantum oblongata prodiens, maribus angustior & oblongior: fœminis breuior & latior: munitus extrema sui parte sphinctere, id est, constrictore musculo: estq́; aliquantum contortus.*

ΚΥΣΤΙΣ *autem dicitur à radice Koschesch* קשש*, id est, collegit ex uarijs locis. Vesica enim urinam uelut laguncula quadam colligit, eamq́; retinet ad tẽpus, ne continenter & intempestiuè eam reddere oporteat. Latini uesicam & matulam corporis uocant. Germani* die Blasen & Wasserblatter. *Morbi illius similiter ut renũ alij acuti, alij diuturni. Acuti sunt inflammatio, ulcus, conuulsio, febris acuta. Diuturni sunt uarij, inter quos Aretæo tantũ quatuor: ulcus, abscessum, resolutionem & lapidem recensere libuit. Quorum neq́; Latinis neq́; Germanis peculiaria sunt nomina.*

V. ΓΟΝΟΡΡΟΙΑ, *gonorrhœa, quæ & γονοῤῥύα dicitur, ἀπὸ τῆς γονῆς καὶ ῥόης, genituræ profluuiũ: ut αἱμόῤῥοια, sanguinis profluuiũ, πυόῤῥοια puris fluxus: cui contraria ἀῤῥοία, priuatio profluuij, imprimis menstruorum. γονὴ autem propriè genituram, ut σπέρμα semen significat, quæ duo ratione quadam inter se differunt Arist. l. 1. de generatione animalium. Genitura enim ens naturale imperfectum est, proueniens à perfectis animalibus, quæ natura coëunt: semen uerò ens aliquod perfectum, tantum plantarum & animalium imperfectorum. Et gonorrhœa tum propriè tum impropriè significat. Propriè perpetua seminis excretio est, sine pudendi tensione. Impropriè, ea quæ intento pudendo fit, ut in conuulsionibus. Rursus profluuium genituræ triplex: gonorrhœa simplex, gonorrhœa uirulenta & pollutio nocturna.*

Gonorrhea simplex est, inuoluntaria et indesinẽs profusio genituræ absq́; uoluptate.

Gonorrhœa uirulenta est, ueluti genituræ corruptæ ac uirulentæ profluuium, natum ex fœdo concubitu.

Pollutio nocturna est, nocturnum & inuoluntarium genituræ effluuium. Latini περιφραστικῶς *profluuium genitale. Barbari gomorrhæam uocant. Hoc uerò morbo affectus Græcis γονόῤῥους & γονοῤῥυὴς dicitur.*

VI. ΣΤΟΜΑΧΙΚΑ *uel* στομαχικὸν πάθος, *stomachi affectus,* ἀπὸ τοῦ στομάχου, *sic dicti*

 quasi

quasi στόμα χέων; id est, orificium fundēs aliquid: aut στόμα simpliciter, ut μόναχος ex μόνος per pleonasmum. στόμα autem ipsum ex Hebræo Satam סתם id est, obstruxit, deductum esse uidetur. Quod enim occludi obturariq; solet, orificium est. Rursus stomachi uox æquiuoca duplicem significationem habet, unam propriam, alteram impropriam. Propriè, angusta ceruix est instar isthmi uētri cuilibet cauoq; præposita; estq; alia κύστεως, collum aut ceruix uesicæ: alia τῆς μήτρας, collum aut ceruix uteri: alia κοιλίης, ceruix uentriculi. Exempla passim sunt apud Hippocratem, quæ collegit Fæsius. Impropriè & κατ' ἐξοχὴν stomachus, ceruix seu collum uentriculi totum est: & rursus συνεκδοχικῶς uel ipse uentriculus cum suo orificio, uel orificium illius superius, & sic hoc capite intelligit Aretæus. Collum uentriculi totum, pars est inter fauces & orificium uentriculi media, quam ueteres œsophagum: qui post Aristotelem scripserunt, stomachum: Galeni ætas gulam appellauit: ut testatur ipse Galenus cap. 4. lib. 5. de locis affectis. Lactantius cibalem fistulam. οἰσοφάγος autem dicitur, quod tanquam infundibulum ea qua eduntur, ferat.

Ventriculus ipse, Aretæo κοιλίη, de quo sequenti capite, capacitas est illa, in qua tum chyloses tum cruditates fiunt, & pituita coaceruatur. Ventriculi os superius ob amplitudinem κατ' ἐξοχὴν στόμαχος dicitur. Veteres Medici καρδίαν, id est, cor dixerunt. Hippocrates στῆθος, id est, pectus. Tam uicinū enim cordi est, ut extremum cordis mucronem tangere uideatur: aut saltem ab eo non longè distet: idemq; sub medio pectore & cartilagine xiphoide continetur. Ex quo intelligi potest quod scripsit Aretæus. μέσον ἐνίζει τῷ πνεύμονι ἡ καρδίη: ἡ δὲ τούτων μεσότης τὸν στόμαχον συνάπτει.

Appellatur uerò orificium superius ad differentiam alterius, quod inferius dicitur. Superius est id de quo jam egimus. Inferius, Græcis πύλωρος, Latinis janitor dicitur. Cibum enim è uentriculo labentem, tanquam ostiarius quidam tandiu cohibet, donec illum uentriculus elaborarit. Illud latius & in sinistra parte spinam uersus situm est: hoc angustius dextram sedem occupat. Vt uerò illud superius est respectu stomachi: ita idem respectu gulæ inferius, id est, pars gulæ inferior. Sic enim Plinio lib. 11. c. 37. summum gulæ fauces uocantur, postremum stomachus.

Morbi igitur stomachi in hac ultima significatione accepti, quos Aretæus recenset, sunt quatuor: ναυτίη, ἀσσώδη, πλάδος, καρδιαλγία. Galeno similiter 5. de loc. aff. 6. quatuor sunt hi. Cardialgia, nausea, singultus & omne genus uitiorum, quæ circa appetitum oriuntur.

Ναυτία & Ionicè ναυσία, continua & frequens ad uomitum propensio est, quam tamen uomitus non sequitur: sic dicta ἀπὸ τῶν ναυτῶν, id est, nautis. Propriè enim nauseam significat, qua nauigantes in mari corripiuntur. Impropriè omnem nauseam. Græci etiam ἀναστροφὴν uocant. Latini subuersionem. Quidam tamen nauseam à subuersione separant, ut nausea sit quæ ante cibum: subuersio quæ post cibum contingit. Latini περιφραστικῶς appellant irritum uomendi desiderium: Germani Eckel.

Ἀσσώδη anxietas seu animi consternatio, cognata lipothymiæ, cum ob nimiam inediam deficiunt uires, aut ob intempestiuam uictus rtaionem eadem opprimuntur. Germanis die ode. Ab ἄσῃ igitur Hippocratis differt, quæ & ipsa anxietas ab interpretibus dicitur. Ea enim æstus seu incendium quoddam oris uentriculi est, ob quod æger non potest quiescere, sed modo hunc, modo illum locum mutat. Aretæus uerò cum ἀσσώδη eandem facit, dum supra inter choleræ symptomata ἀπορίην ponit. Ἄση dicta est ἀπὸ τοῦ ἄζειν significante, τὸ πυροῦσθαι h. e. ardere, καὶ τὸ προσκόρως καὶ ἐπαχθῶς διατίθεσθαι h. e. fastidio & molestia affectum esse, ut ait Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Rectius uerò ab Hebraico Esch אש deducitur, quod ignem denotat, unde latinum asso, id est, cibum ad ignem teneo. Germani den Sod non dissimili forma uocant.

ΠΛΑΔΟΣ non tam morbi quàm causæ nomen est. Significat enim in genere superfluum ac redundantem humiditatem, quæ tum stomachum, tum partem quamcunq; replet, & fluxam humoreq; flaccescentem reddit, & hinc languidam. Nomen deductum ἀπὸ τοῦ πλατύνειν, id est, dilatando. Aretæus etiam ἔκλυσις, id est, resolutio. Hic itaq; referri

ferri potest omne naturalis appetentiæ uitium. Attractrix enim facultas, per quam appetimus, aut abolita est, aut diminuta, aut deprauata. Abolita, ἀνορεξία. Deprauata δυσορεξία. Deprauata κακορεξία uocatur.

Ἀνορεξία inappetentia est, cum nulla fit functio nec appetitus ullo modo percipitur: Hipp. ἀποσιτία.

Δυσορεξία est, cum aliqua fit, sed obscura functio, Latine appetitus deiectio. Hip. eos qui nihil appetunt uocat ἀποσίτους. ἀσίτους uerò, qui appetitū deiectū habent. In ἀνορεξίᾳ homines nec appetunt nec admittunt cibum. In δυσορεξίᾳ non appetunt quidem, non tamen respuunt. Vtriusq; uitij species est μαλακία, id est, mollities seu laxitas, propter quam uentriculus nec cibos appetit nec continet.

ΚΑΚΟΡΕΞΙΑ est triplex: pica, fames & sitis immoderata.

Pica, Aristoteli κίσσα, est appetitus præter naturam in prægnantibus potissimum, ob quem res absurdas ut carbones, & calcem unam cupiunt. Sic dicta ab aue ejusdem nominis, quæ terram comedit, & uarijs plumis ornatur. Hoc enim morbo affecti & terram & alias res uarias appetunt.

Fames immoderata est uel κυνώδης ὄρεξις uel βούλιμος.

Κυνώδης ὄρεξις, caninus appetitus, est insatiabilis edendi cupiditas, in qua ægri edunt multum, sed aut uomitu reijciunt, aut per aluum excernunt, ut canes. Alij phagedænam uocant.

Βούλιμος est magna fames, quam animi deliquium sequitur: sic dicta à βοῦ quod magnum & λιμὸς, quod famem denotat. Plutarchus πολύλιμον uocat.

Sitis immoderata est appetitus immoderatus materiæ potulentæ ex tristi sensatione, ut definit Mercurialis.

ΚΑΡΔΙΑΛΓΙΑ sic dicta quasi ἄλγος καρδίας, quod sit dolor oris uentriculi, quod καρδίαν antiqui dixerunt, ut γλωσσαλγία, κεφαλαλγία, ὀδονταλγία, ὠταλγία, dolor linguæ, capitis, dentium, aurium.

Cognata autem sunt nomina καρδιακὴ, καρδιαλγία & καρδιωγμὸς, quæ interdum unam rem, id est, dolorem oris uentriculi, interdum diuersas res significat.

ΚΑΡΔΙΑΚΗ enim κατεχηστικῶς in specie non quiuis dolor est, sed syncope, quam stomachicam uocant, quæ uitio non cordis sed oris uentriculi contingit. Nam quæ uitio cordis per se affecti fit, syncope cardiaca dicitur, ut supra annotauimus in syncope, morbo tertio acuto libri secundi. Germ. Magenschwäche & Hertzwehe.

ΚΑΡΔΙΑΛΓΙΑ in specie est molestus uentriculi dolor cum nausea, ut Erotiano placet, Plinio rosio stomachi, alijs morsus oris uentriculi. Celso bilis uentriculi, ab anxietate differens. Nam anxietas sine dolore est, cardialgia cum dolore.

ΚΑΡΔΙΩΓΜΟΣ in specie cordis ipsius palpitatio est: sic dictus ἀπὸ τοῦ καρδιώσσειν, quod cordis dolorem sentire significat: & in hoc sensu Aretæus quoq; hoc nomine utitur, ideoq; à uitijs oris uentriculi excludit. Germ. Hertzittern.

Singultus, quem Galenus nominat, Aretæus omittit, motus conuulsiuus est, quo natura conatur expellere uitium quod siue toti uentriculo, siue ori uentriculi duntaxat, siue œsophago soli, qua proximè stomachum attingit, penitius impactum est, altiusq; in eorum tunicis insedit. Singultum enim Latini: ut & Græci λύγγα & λυγμὸν à sono quem edit, uocant, ut & λύζειν singultire. Hebræi nomine generali Refach רפח significante & respirationem & gemitum & singultum, à Rafach deducto, id est, respirare & refocillari. Germani das schlucken, den nosch/hitzen hatsch.

Ad stomachum autem Galenus etiam refert omne genus uitiorum, quæ circa appetitum oriuntur, eo quod orificium superius uentriculi propria appetentiæ sedes est, unde & solum exquisitissimo sensu praditum esse solers natura uoluit, ut partium reliquarum omnium fuctum, alimento destitutarum persentiret. Ea enim si & ipsa functionis sensum similiter haberent, languerent perpetuo tempore famis & sitis, essetq; animal in ἀδυναμίᾳ.

Ex stomacho laborantes στομαχικοὶ in genere appellantur, siue prostratum appetitum habeant, siue post acceptum cibum grauitatem in ore uentriculi sentiant, siue nauseent, alioue stomachi uitio affecti sint.

In specie ἀσώδεες, ἄσῃ laborantes: ναυτιώδεες, nauseosi: καρδιακοὶ, cardiaci, qui propter languorem oris uẽtriculi animo deficiunt et sudoribus resoluuntur. καρδιαλγέες, morsu oris uentriculi correpti, καρδιώσσοντες quibus cor palpitat.

XII. ΚΟΙΛΙΗΣ διάθεσις, affectus uentriculi Κοιλίη genus & species est. Primum enĩ in genere hac uoce omnis cauitas dicitur in profundo posita, ut cerebri, cordis, epatis & reliquarum partium.

Deinde in specie ἡ κοιλία cum articulo, aluinus uenter: isq; duplex, inferior & superior. Inferior ἡ κάτω κοιλία, totum spatium ab umbilico ad ossa pubis excurrens est. Aristoteli & Aretaeo νειαίρη, alijs ὑποκοίλιον. Persio aqualiculus, alijs sumen aut rumen. Superior, ἡ ἄνω κοιλία, spatium à xyphoide cartilagine ferè ad umbilicũ usq; extensum est, continetq; intra se epar, lienem & uentriculum, qui cum maximam prae reliquis cauitatẽ habeat ἡ ἄνω κοιλία, & simpliciter κοιλία ab Aretaeo appellatur. Alij similiter γαστέρα, id est, uentrem: latini saepius uentriculũ nomine diminutiuo, ut sit γαστρίδιον. Hoc igitur πεπτήριον σπλάγχνον, ut autor definit, id est, uiscus coctioni primae, quae chylosis dicitur, destinatum, tum alijs morbis, tum diarrhaea & caeliaca laborare solet, de quibus hoc capite agit Aretaeus.

Διάῤῥοια in genere profluuium est, in specie ὑγρῆς τροφῆς ἀπέπτου ἡ διάῤῥοια, id est, liquidi alimenti incocti defluxio, ut ait autor. Alimentũ autẽ ἄπεπτον est, quod formã chyli adeptum non est. Hujus igitur effluxio aut est diarrhaea simpliciter aut caeliaca. Effectus autem utriusq; fluor duplex est, Syntecticus & sanguinolentus.

Diarrhaea simpliciter sic dicta est recens profluuium, quod non diu durauit. Profluuium alui & defluxio Aureliano, profluuium alui Colum. Germ. Durchlauff & Bauchfluß.

Caeliaca est longior diarrhaea, sic dicta ἀπὸ τῆς κοιλίης, id est, uẽtriculo, quasi uẽtricularis. Aureliano uentriculosa passio & uentriculatio & longa alui resolutio. Hinc κοιλιακοὶ, qui uentriculi imbecillitate laborant. Aureliano uentriculosi.

Fluor syntecticus dejectio biliosa, acris, fulua, graueolens, strigmentorum crassitudine olei, & pinguedinis aspectu: sic dictus ἀπὸ τῆς συντήξεως, quod colliquationem significat, ex qua hic fluor oritur.

Fluor sanguinolentus, haemorrhagia Aretaeo, est cruenta dejectio, in qua sanguis flauus, purus, non permixtus excernitur.

Sic Aretaeus. Alij uerò aliter his nominibus uti solent, quorum distinctionem hac ratione breuiter perspicuam reddemus. Aut alimenta exeunt, aut humores. Rursus alimẽta exeunt, aut cruda aut cocta. Si cruda, id est, talia, ut assumta sunt, fit fluxus lientericus & caeliacus, inter quae secundum magis & minus tantum differentia est. Lientericis enĩ prorsus cruda, protinus ut sumta sunt, infernè prodeũt: caeliacis semicocta, quaeq; in uentriculo diutius morantur. Si cocta, tum id uel nutritioni destinatum, uel excrementum est.

Si nutritioni destinatum est, id uel chylus erit, uel sanguis, uel secundae humiditates. Si excrementum est, id uel primae coctionis erit, ut faeces: uel secundae coctionis siue tenue ut bilis, siue crassum, ut melancholia: uel tertiae coctionis, ut ichor: unde sudor & mador.

Chylus si exeat, est fluxus chylosus, in quo alba quidem, sed crassa excernuntur.

Sanguis si exeat, est fluor sanguinis, qui uel haemorrhagia, ut Aretaeus appellat, uel dysenteria uoce largiore dicitur.

Secundae humiditates si exeant, erit fluor syntecticus, id est, colliquatiuus, de quo etiã Aretaeus.

Feces si exeant, erit stercoraria dejectio, quae & fluxus stercoralis dicitur.

Bilis uel melancholia si exeat, erit diarrhaea, eaq; duplex: biliosa & melancholica. Communi uoce profluuium: alijs fluor humoralis.

Tertiae coctionis, si exeat, cũ ichor sit sanguis serosus, erit fluor ichorosus, qui sub haemorrhagia comprehendi potest.

Eodem modo humores exeunt aut crudi, aut cocti: & hi rursus aut putres, aut semiputres. Crudus humor est pituita. Semiputris est pus. Putris est causa conjuncta febriũ, eaq; uel in uenis, ut in febre continua, uel extra uenas, ut in febre intermittente.

Si igitur pituita exeat, erit pituitosa dejectio, quae sub diarrhaea continetur: estq; uel stomachica, uel cephalica. Manat enim aut à uentriculo & intestinis, uitio primae coctionis: aut

nis: aut à cerebro, catarrho per gulā in aluū descēdēte. Est uerò stomachica, diurna: ut cephalica nocturna diarrhœa, eò quod catarrhus uesperi cōmouetur, à quo fluor cephalicus. Pituita uerò motus in uētriculo interdu.

Si pus exeat, erit fluxus purulentus, ut in tumoribus.

Si materia putrida, erit fluxus criticus, ut in febribus.

Diarrhœa igitur & cœliaca nomen æquiuocum est, & aliter utrunq; Aretæus, alij aliter accipiunt. Eadem est ratio dysenteriæ & lienteriæ, quæ & ipsa autor aliter quàm alij intelligunt. Hæc autem ut facilius & altius animis infigi possint, rem totam breuiter sic expediemus.

Omnis alui fluxus aut sine ulceratione, aut cum ulceratione est. Quæ sine ulceratione est, diarrhœa & cœliaca dicitur. Sic enim autor definit. Medic. Διάῤῥοια ἐστὶν ῥεῦμα πολὺς πλείων κοιλίας ἄνευ φλεγμονῆς καὶ ἑλκώσεως πολυχρόνιος, id est, copiosa & diuturna alui fluxio sine inflammatione & ulceratione. Quæ cum ulceratione est, dysenteria & lienteria uocatur: quorum eadem inter se ratio est, quæ inter diarrhœam & cœliacam. Vt enim cœliaca succedit diarrhœæ: ita lienteria dysenteriam sequitur, ut uult Aretæus. Idem uerò ab autore definitionum in eo discrepat, quod diarrhœam Aretæus ὀλιγοχρόνιον: hic πολυχρόνιον uocat.

VIII. ΚΩΛΙΚΟΙ, id est, plenioris intestini morbo laborantes, ut uertit interpres. Colica enim nomen quod nunc usitatum est, nec Hippocrates, nec Aretæus habet: concretum tantum & non abstractum nominans. Nouū enim id est, & tempore Tiberij Cæsaris primum innotuit, ut supra in ileo diximus. Quod uerò nunc colicam uocamus, id ueteres in genere ileon nominarunt. Colica dicta est ἀπὸ τοῦ κώλου, nomine ualdè æquiuoco. Nā & genus & speciem significat in arte Medica (Habent enim & Rhetores & Poëtæ & piscatores sua κῶλα) Genus eū est omne mēbrum denotat. Species cum est, rursus uaria significat. Eustathius pro pede accipit: ut & Pollux pro membro, quod ex femore tantum & crure cōstat. Alij generalius pro artubus, ut sunt crura & lacerti. Hoc in loco crassum intestinum est, sic dictum quasi κοῖλον, id est, cauum quod sinus habeat quam plurimos. Hinc Aristoteles laxū uocat. Celsus intestinū laxius et plenius. Arabes Cellulatum. Pluris enim quasi cellulis discretum extumescit, & concamerata habet inuolucra, in quibus feces figurantur.

Ab hoc igitur intestino κωλικὸς adiectiuū deducitur, quod & ipsum duas res diuersas significat: nempe & id quod ad coli dolorem pertinet: & hominem coli dolore affectum. Ex prima significatione κωλικὴ ὀδύνη, & κωλικὸν ἄλγημα, coli dolor, & κωλικὸν φάρμακον & κωλικὴ ἀντίδοτος, medicamentum ad sedandū coli dolorem comparatū, deriuatur. In altera significatione κωλικοὺς hoc in loco autor intelligit, id est, intestini plenioris morbo laborantes. Et hæc est propria utriusq; acceptio. Est uerò & alia impropria. Κωλικὴν enim ὀδύνην Græci uocat, non tantum dolorē crassi intestini κῶλον appellati: sed & uehementissimos quosq; dolores, in quibuscunq; uentris partibus. Sic κωλικὸν φάρμακον medicamentum non tantū ad colicos, sed alios etiā morbos, sedandi doloris causa adhibitū, aliàs ἀνώδυνον dici solitum. Affectus enim colicus maximos dolores habet, quos qui sedat, is quoscunq; alios simili modo sedare potest. Est uerò colon præ cæteris intestinis obnoxiū magnis doloribus, duas ob causas. Nam primum ualdè amplū est: unde pituita, quæ in eo generatur, frigescit, & uitrea euadit: deinde ab infernis partibus aërem recipit, unde flatus, qui & ipsi in eo generantur, augescunt. Cætera uerò intestina cum tenuia sint, pituitam, quæ in ijs remanet, ob loci angustiam & uenarum multitudinem non difficulter percoquunt.

Vulgus colicam simpliciter, & colicum dolorem uocat. Quidam uernacula lingua **Die Mutter**, id est, matricis affectum, quamuis perperam, non tamen sine exemplo ueterum. Neq; enim inusitatū est, ut affectus aliquis diuersas partes occupans, eadem uerò symptomata producens & eandē curandi methodū postulās, idē nomen habeat. Sic ueteres ilei & colon appellati intestini cōmunē affectū fecerūt. Et Aretæus hoc capite εἰλεὸν morbum & strophum in colicis excitari posse affirmat. Eadē licentia ueteres phthisin appellant tum ueram tabem, quæ pulmonis ulcus sequitur: tum quamcunque corporis extenuationem. Exempla alia sunt in alijs morbis. Similiter colicus dolor uterinus dicitur, quod laborante utero, intestina quoque laborent: & contrà intestinis

male

male affectis, uterus quoq; male affici solet. Quod uerò nomen habet in mulieribus, idē in uiris colico dolore affectis retinet.

Cæterùm cum εἰλεὸν *&* στρόφον *in colicis excitari posse ait Aretæus, intelligit quadam* τ͂ εἰλεῦ *&* στρόφου *symptomata, ut retractionem intestinorum & stercoris per os rejectionem, quæ tamen non contingunt semper, sed ijs tantum, quibus mors jam imminet, ut idem testatur.*

IX. ΔΥΣΕΝΤΕΡΙΑ, *id est, difficultas intestinorum:* δὺς *enim difficultatem, &* ἔντερα, *intestina Græcis significant: sic dicta* παρὰ τὸ ἐντὸς εἶναι, *quod intra corpus stent atq; insint. Comicis eandem ob causam interanea. Sunt autem intestina mēbranacei canales à uentriculo exorti, & hinc flexuosis gyris & anfractibus per totum imum uētrem ad anum usq; continua textura procedentes: ut cibos aliquantulum coquant, distribuant in jecur chylum, & reliquias per sedem deijciant. Vnum igitur illorum corpus est & continuum, sed in diuersas partes distinctum, ratione situs & habitus.*

Ratione situs, alia τὰ ἄνω *sunt, alia* τὰ κάτω: τὰ ἄνω *sunt superiora à uentriculo ad cæcum usq; intestinum, quæ &* ἀραιὰ *&* λεπτὰ *&* στενὰ, *id est, tenuia, graciliáue appellant. Aretæus* χολώδεα, *id est, biliosa & hinc priscis* χολάδες *dictas asserit. Germani hinc* Kaldaunen *uocant. Plautus lactes: prisci pantices: suntq; hæc iterum tria,* δωδεκαδάκτυλον, νῆστις *&* εἰλεὸς, *duodenum, jejunum, ileon.*

Τὰ κάτω *sunt inferiora à cæco, usq; ad initium intestini recti initium, quæ &* παχέα *&* σαρκώδεα, *id est, crassa & carnosa uocant, Aristoteles pinguia: suntq; & ipsa tria,* τυφλὸν, κῶλον. *&c. Cæcum, colon, rectum.*

Superiora uerò & inferiora illa sunt in brutis & hominibus diuersa ratione. Nam in canibus & plerisq; quadrupedibus (quorum anatomiæ prisci, ex quibus Aretæus, & non humanorum corporum periti fuerunt) superiora superiorem: inferiora inferiorem locum obtinent, tum exortu tum processu: in hominibus uerò res aliter se habet. Nam ileon, unum ex superioribus intestinis subter umbilicum ortum suis gyris & anfractibus ad caua ossium ilium utrinq; & hinc ad caua ossium pubis supra uesicam se diffundit, adeò ut hoc solum in enterocele in scrotum delabi soleat: cæcum & colon, quæ sunt inferiora, nō item. Colon uerò, unum ex inferioribus suo processu omnium supremum est. Nam à rene dextro incipiens sursum reflexum ad cauum jecoris ascendit, indeq; subter fundum uentriculi & supra gracilia intestina progrediens, ad cauum lienis peruenit, à quo ad renem sinistrum delapsum, & ab hoc iterum reflexum ad summum ossis sacri finitur.

Quod si igitur situm intestinorum in hominibus spectemus exactius: non male alia extrema, alia media dicemus. Extrema sunt crassa: media sunt tenuia. Mira enim naturæ prouidentia tenuia, quæ chylo coquendo & distribuendo destinata sunt, nobiliorem, id est, medium locum obtinent: crassa fecibus continendis dicata, ne comprimantur, utq; tenuia sepimenti instar obuallent, in ambitu collocata sunt.

Ratione habitus, intestinorum aliud substantia est, aliud adjunctum. Substantia constat ex duabus tunicis, quarum una interior, altera exterior.

Interior rugosa est, & conspersa fibris uarijs, plerisq; obliquis.

Exterior est carnosior, & fibris constat magna ex parte transuersis.

Adjunctum duplex est: aliud tunicæ interioris, aliud exterioris. Adjunctum tunicæ interioris in concaua superficie intestinorum aliud crusta est, aliud adeps. Crusta est quædam epidermis, quæ moderatè delabentem chylum moratur. Adeps est siue mucus in gracilibus intestinis, siue pinguedo in crassis qua intestina oboluit, ne asperitas excrementorum offendat.

Adjunctum tunicæ exterioris in conuexa superficie intestinorum, aliud tunica araneosa est, aliud tunica cōmunis. Araneosa est fibris rectis prædita tam tenuis, ut oculis lyncei uix animaduerti possit. Communis est, qua à peritonæo accepta tunicam exteriorem intestinis propriam undiquaq; obducit. Inseruntur uerò intestinis præterea uenæ, arteriæ & nerui. Venæ chylum ab intestinis in epar uehunt: & à jecore in intestina sanguinem refundunt. Arteriæ sanguine uitali intestina perfundunt, & motu assiduo concutiunt, ne putrescant. Nerui intestinis sensum impertiunt, ut res graues & molestas excitata ui expultrice protrudendo deijciat.

Horum

Horum igitur intestinorum tam superiorum, quàm inferiorum, ut uocat Aretæus, morbus dysenteria est, cujus uaria significatio est: alia communis, alia propria.

Communis est, cum quoduis alui profluuium denotat, & sic Hipp. intelligit libro secundo Epid. Id enim solum Etymologia nominis innuere uidetur.

Propria est, cum pro sanguinis per aluum excretione accipitur, quæ duplex est: una sine ulcere, altera cum ulcere. Dysenteria sine ulcere rursus triplex est: αἱμάτης. ἡπατίτης. *&* ἀνώνυμος.

Αἱματηρὰ *est, quæ fit propter boni sanguinis copiam in toto corpore aucti, qui ex uenarum orificijs in intestina apertis effunditur.*

Ἡπατίτης *uel* αἱματώδης *est, cum propter jecoris imbecillitatem aquosus sanguis dejicitur, loturæ carnium persimilis.*

Ἀνώνυμος *est, cum sanguis propter bilis flauæ uel atræ permistionem acrior, uenarum orificia aperit, & per intestina fertur.*

Dysenteria cum ulcere est ἕλκωσις ἐντέρων, *id est, intestinorum siue abrasio siue exulceratio, quam hoc in loco Aretæus intelligit: estq; alia intestinorum consideratorũ secundum situm, alia secundum habitum.*

Exulceratio intestinorum consideratorum secundum situm alia est superiorum, ut duodeni, jejuni, ilei. Alia inferiorum, ut caeci, coli, recti. Alia omnium simul.

Abrasio intestinorum consideratorum secundum habitum, alia est adipis, alia crustæ, alia tunicæ interioris, alia tunicæ exterioris. Quatuor itaq; sunt gradus dysenteriæ, quos ulcerum nomine uocat Aretæus.

Primus est abrasio adipis, quam Arabes fluxum mucosum: Aretæus eam, quæ in recto intestino fit, τεινεσμὸν *uocat.*

Secundus est, ubi ulcus paruum profundum est, id est, crusta tantum ex aluo excidit.

Tertius est, ubi ulcus magis profundum est, id est, tunicam utramq; attingit, unde & sanguis & sanies emanat.

Quartus est, ubi ulcus non tantum profundum & depascens est, sed & inæquale & instar gemmæ arboris callosum.

Celsus dysenteriam tormina uocat, quod homines torqueat. Germani similiter generali appellatione **bauchgrimmen.** *Specialius uerò* **rotschad** *&* **rote ruhr/** *quasi rubrũ malum & rubrum profluuium.* δυσεντερικὸς *&* δυσέντερος, *Dysentericus, qui dysenteria laborat.*

Τεινεσμὸς *dictus* παρὰ τὸ μόριον, ὃ πέπονθος, ἐκτείνεσθαί τε καὶ πρὸς ἐκκρίσεις βιάζεσθαι, *quod locus affectus extenditur, & ad excretionem ui cogitur, ut tradit Actuarius. Latinis ex Græco tenesmus & tenasmus, Plinio* περιφρασικῶς *crebra & inanis desidendi uoluntas. Græcis etiam eandem ob causam* διάτασις *&* βιασμὸς. *Germanis* **der zwang / das trucken / das tringen.** τεινεσμώδης, *tenesmo similis, uel homo tenesmo laborans. Hinc* τεινεσμώδεα, *excrementa qualia in tenesmo egeruntur, hoc est, pauca. mucosa & acria.*

X. ΛΕΙΕΝΤΕΡΙΑ, *id est, leuitas intestinorum, sic dicta* ἀπὸ τῆς λειότητος τῶν ἐντέρων, *id est, æquabili superficie intestinorũ. Affectus enim hic est continendi chyli impotentia, cum is citò rejicitur, nullam in intestinis moram trahens. Estq; duplex: alia cum cicatrice, alia sine cicatrice. Quæ cum cicatrice est, dysenteriam sequitur; id est, exulcerationem. Quæ sine cicatrice est, ex assidua egerendi consuetudine oritur, ut ait Aretæus: uel etiam ex humore quodam glutinoso internæ toti tunicæ intestinorum obducto; quod sæpius contingit. Est igitur lienteriæ uocabulum ambiguum. Supra enim inter uitia uetriculi, id est, symptomata concoctricis facultatis recensuimus, communem loquendi usum imitantes: nunc autoritatem Aretæi secuti pro uitio intestinorum, id est, symptomate retentricis facultatis illorum accipimus: quæ significatio Etymologiæ nominis magis congruit. Nostri in genere uocant* **den bauchfluß & die rhur.**

XI. ΥΣΤΕΡΙΚΑ, *id est, uitia uteri. Est enim uterus, ut ait Aretæus,* ξυμφορητὸν ἀσθενειῶν μυρίων τε καὶ κακῶν, *id est, aceruum morborum infinitorum malorumq; congeries. Quod quidem* κατ᾽ ἐξοχὴν *intelligi debet. Neq; enim ulla pars corporis humani est, quæ nõ omni morborũ generi, similare, organico, cõmuni, obnoxia sit: uterus uerò omniũ maximè. Quæ enĩ uitia habet, nõ soli nocẽt, sed toti corpori: nec partũ tantũ inquinant, sed & omnes facultates exolluunt, naturalem, uitalem,*

uitalem, animalem. Quod exploratum habes Hippocrates, præclare scripsit libro de locis in homine. Αἱ ὑστέραι πάντων τῶν νοσημάτων αἴτιαι εἰσίν. Vteri muliebrium omnium morborum causæ sunt. Sunt autem morbi illius duplices: alij acuti, alij diuturni. De acutis supra. Diuturni, quorum hic locus est, isti sunt. ῥόος, ἕλκεα, σκληρίη, πρόπτωσις.

ῥόος ἢ ῥοῦς nomen æquiuocum est, quod & genus & speciem passim significat.

Genus est, cum pro fluxu quocunque ponitur, & sic aliquando pro alui profluuio.

Species est, cum interdum pro menstrua purgatione: sæpius autem pro muliebri fluore accipitur: quæ duo multum inter se differunt. Menstrua enim purgatio est, cum fluit sanguis menstruis periodis. Hanc Græci distinctius uocant ἔμμηνον κάθαρσιν. Muliebris fluor est cum ferè assiduè & inordinatè sanguis per uterum fluit. Hunc antiqui ῥοῦν simpliciter uocant: alij ῥοῦν γυναικεῖον & ῥοῦν τῆς ὑστέρας, fluxum muliebrem et fluxum uterinum: & sic hoc in loco Aret. intelligit. Rursus menstrua purgatio duplex est: moderata & immoderata. Moderata est, cum sanguis in debita quantitate et qualitate fluit. Immoderata, cum maiore, quam solet, copia fluit. Vtrique opposita est ἀπόφραξις. id est, suppressio menstruorum. Fluor uerò muliebris alias species habet. Alius enim ἐρυθρὸς, alius λευκὸς appellatur.

ἐρυθρὸς est ruber, cum sanguis emanat, isque ratione substantiæ uel tenuis, uel crassus & concretus, ut grumi. Ratione coloris, uel flauus, uel liuidus, uel niger.

λευκὸς est albus, isque iterum duplex: unus propriè, alter impropriè sic dictus. Propriè sic dictus est, cum album serum aut pus effluit, idque uirung, uel sincerum uel mixtu. Impropriè sic dictus est gonorrhæa muliebris, id est, inuoluntaria in fæminis genituræ excretio. Neque enim tantum mas, sed & mulier hoc morbo laborat, cum & ipsa semen suum habeat, quamuis Aretæus, id affirmare nolit, fæminis non γόνον sed γονοειδὲς attribuens. Nec rarò accidit, ut Medici fallantur, opinantes profusionem esse seminis, cum sit aliorum excrementorum fluxio, quibus mulieres naturâ frigidiores abundant, præsertim si sit diuturnior & maciem non inferat. Neque enim fieri potest, ut durante diutius uero seminis profluuio, corpus non consumatur & tabescat.

Vulgus alba menstrua appellat omnem fluorem muliebrem, nec omnino malè. Nullus enim tam ruber est, qui alba excrementa sibi commixta non habeat. Germani **das weiß gesicht.**

ἕλκεα sunt ulcera, quæ tum corpus uteri, tum ceruicem imprimis & collum sæpius inuadunt, suntque uaria, alia mitia, alia immitia. Mitium rursus aliud superficiarium, aliud profundius. Superficiarium est excoriatio cum pure pauco & inodoro. Profundius est exulceratio cum pure copiosiore & graueolente, dolore uerò paruo. Immite est φαγέδαινα, sic dictum ἀπὸ τοῦ φαγεῖν, id est edendo, Profundum enim ulcus est, quod ab ægris particulis ad integras pascendo pergit, ab herpete differens. Φαγαινα enim (quod nomen illi æquipollet) cum cute etiam subjectam carnem attingit: herpes solam cutem exulcerat, phagedænæ initium. Germ. **Ein böß vmb sich fressend Geschwär/** cancri genus Celso.

σκληρίη est durities, ut scirrhus & cancer. Neque enim cancer, ut ait Aretæus, ulcus est, sed tumor durus & indomitus, cum uenis turgentibus & proximas simul partes distēdentibus: sic dictus quod cancro sit similis. Tumor enim ipse tactui renitens cancri corpus durum & asperum: uenæ turgentes non tantum formam pedum referunt, sed & cancri malitiam. Vt enim cancer animal, quod forpicibus suis semel capit, non facile dimittit: ita tumor cancrosus, ubi semel radices egit, difficulter euelli, tollique potest. Duplex autem cancer est, unus ἀνέλκωτος, alter ἡλκωμένος. Ἀνέλκωτος est sine ulcere, quem antiqui occultum appellarunt: quod nomen tamen aliter usurpauit Philoxenus, qui occultum uocauit delitescentem in utero aut intestinis. Ἡλκωμένος est cum ulcere, quem ulceratum uocant.

πρόπτωσις in genere prolapsus & procidentia est, cum pars quæcunque à sede sua excidit. Prolabitur autem uel oculus, uel uuea, uel podex, uel uterus. Prolapsus oculi est, cum totus oculus extra ossis sui cauitatem prominet. Paulo ἐκπιεσμὸς. Prolapsus uueæ est, cum tunica oculi, uuea dicta, ob erosam diuisamque corneã excidit, estque uel simplex, uel

uel composita. Simplex est μυοκέφαλος, σταφύλωμα, μῆλον. Composita est ἧλος. μυοκέφαλος est paruus prolapsus, σταφύλωμα est amplior, acinum uuæ repræsentans. μῆλον adhuc major, palpebras excedens. ἧλος, id est, clauus, cum præter quam quod procidit, etiam duritiem contraxit.

Prolapsus ani est recti intestini egreßio.

Prolapsus deniq; uteri (de quo sola hic agitur) est, ἣν ἔξω ἡ ὑστέρη ἀΐσσῃ, ut ait Aretæus. Estq; triplex. Procidit enim aut ὅλη ἡ ὑστέρη siue ἡ διπλόη, aut τὸ στόμιον. ἡ ὅλη siue διπλόη cum tota uulua foràs exit. Tota autem est, non tam quæ omnes illius partes, quàm quæ fundum proprium uteri corpus continet. Duplices enim illius partes sunt, similares & dißimilares.

Ex similaribus præter uenas & arterias sunt tunicæ & uincula.

Tunicæ sunt duæ, propria & communis. Propria est interior, ualdè carnosa, & reliquas totius uentris membranas craßitie superans. Hanc alij simplicem. Picolominus duplicem facit, id est, ex gemina membrana conflatam, adeoq; sibi inuicem junctam, ut uix una ab altera discerni poßit. Communis est exterior, quæ à peritonæo oritur, omnium ab eo ortarum craßißima. Vincula sunt ligamenta, eaq; duplicia, communia & propria.

Communia sunt, per quæ toti corpori alligatur, epati quidem & uenoso generi per uenas tum spermaticas tum hypogastricas: cordi & arterijs per easdem numero arterias: cerebro & spinali medullæ per neruos: recto intestino & uesica per uillos cõplures.

Propria sunt, per quæ uicinis oßibus connectitur: suntq; duo paria: superius & inferius, utrinq; unum. Illud par in uteri fundum inseritur, estq; latum & membranosum. Hoc ab uteri lateribus ad inguina ascendit, estq; rotundum & subrubrum musculorum instar. Illud uterum oßibus pubis: hoc oßibus ilij alligat: suntq; omnia tũ laxa, ut loco moueri: tum mollia ut cum uiscere toto extendi, & ipsum citra lacerationem sequi poßint.

Dißimilares partes sunt fundum, os interius, collum & orificium colli.

Fundum est superior & latior uteri pars, uesicæ fundo incumbens, in quo embryo alitur & augetur: ut chylus coquitur in fundo uentriculi, & urina in uesicæ cauitate continetur.

Os internum, στόμα τῶν ὑστερέων, est meatus angustus, qui uteri cauitatem coarctat, perpetuoq; conniuet non prægnantibus: post conceptionem uerò tam exquisitè clauditur, ut ne aciem quidẽ acus aut specilli admittat.

Collum est canalis oblongus uaginæ instar, ab orificio interno prodiens. Alijs ceruix, Galeno κόλπος γυναικεῖος. Fallopio sinus pudoris. Ex ore enim angustiore in amplißimum sinum desinit.

Orificium colli externum Græcis est αἰδοῖον γυναικεῖον, latini uuluam & laruam uocant. Constat id pluribus ex partibus, de quibus Anatomici.

Cæterum διπλόη τῆς ὑστέρας apud Aretæum nouum nomẽ est hoc in loco. διπλόη enim Anatomicis est media cranij substantia, eaq; rara & cauernosa. Latinis meditulliũ, sic dicta, quod duas superficies illius oßis, superiorem & inferiorem disiungat. Erit igitur διπλόη τῆς ὑστέρας uel duplex membrana ex qua constat uterus, uel media illius substantia, quæ prægnantibus jam non mẽbrana uidetur, sed tota ferè carnosa, fungosa, spongiæ similis, in multos cortices facilè diuidua, ut fœtum conseruet magna sanguinis & spirituum copia.

Rursus ὑμένας uocat Aretæus membranas uteri, easq;, ut communiter ferè omnes Medici, duas facit: χιτῶνα uerò tunicam quæ fœtum inuoluit, quæ triplex est: chorion, amnios, & una in brutis allantoides. χώριον, quod Aretæus tantum nominat, propriè est exterius inuolucrum craßius, utero proximum: sic dictum, quod sit fœtus χώρημα, id est, conceptaculum. Impropriè autem δεύτεριον, id est, secundæ, ut uertit interpres. Hoc enim nomine plerunq; totum fœtus inuolucrum duabus membranis compactum significatur. Quod uerò chorion maximum est & insigne admodum, uulgus id solum secundas uocat.

Ἀμνίον, id est, agnina, sic dicta ab ἀμνός, id est, agno, quod sit instar pellis agninæ mollis. Est enim membrana interior fœtui proxima: alijs indusium. Arabibus, Abigas, Germanis **das lämmerin heutlin.**

Ἀλλαντοειδής, sic dicta ab ἀλλᾶς, id est farcimine, quod sit farcimini similis. Est enim tunica fœtus inter chorion et amnion media,

 duabus

duabus constãs tunicis, quarũ una chorio, altera amnio adhæret, inter quas urina fœtus continetur, allantoiden tãquam farcimẽ cõcisis carnibus implens, unde et nomẽ accepit.

Cũ tota igitur uulua procidit id fit, ait Are. aut laxatis uinculis in non prægnãtibus: aut uiolẽto partu, secũdis uterũ secũ trahẽtibus.

Τὸ στόμιον uteri procidit, cum non totus uterus, sed os tantum interius ad ceruicem usq; egreditur. Sic enim Aret.

XII. ΑΡΘΡΙΤΙΣ, id est, articulorũ: ut νεφρῖτις renũ: πλευρῖτις pleuræ dolor. Ἄρθρον autẽ, unde ἀρθρῖτις deriuatur, significat impropriè & propriè. Impropriè omnem unionem mẽbri cujuscunq;, ut cum Hipp. lib. de natura pueri ait. Carnem uigescentem à spiritu articulari. Propriè rursus duo significat. Primò conuexum ossis extremum, quod inseritur, cui opponitur κοτύλη, id est, acetabulum; aut γλήνη, id est, pupilla, ossium alterius extremum, quod excipit.

Deinde διάρθρωσιν, id est, juncturam, articulationem & compagem ossium, seu totum id, quod connexis inter se ossium finibus in extensionibus aut inflexionibus mouetur. Vtrunq; sic dictum ab ἄρω, τὸ ἁρμόζω, quod unum alteri congruat: uel potius ab Arab אָרָה conuulsit, quod unum ab altero diuellat. Vnde Ariel, potentes domini, penes quos uita necisq; potestas est. Similiter ἀρθρῖτις tum genus, tum species est.

Genus est, cum pro omni articulorum dolore ponitur. Species, cum non pro omni dolore indifferenter, sed eo dũtaxat, quem interna causa pepererit, siue ea sit flatus, siue sanies, siue aliquis succus alius, præsertim frigidus ac pituitosus, ut uoluit cum Aretæo Galenus & Fernelius. Sic enim ille. ἐμοὶ δὲ οὐδὰ σφὶ μίην. μὲν αἰτίην τὴν ἔμφυτον ψύξιν ἔμμεναι, μίην δὲ καὶ πάθην. Hodie tamen magna ex parte calidas arthritides experĩmur.

Rursus hæc arthritis, quæ dolor est ex interuallis ferè inuadẽs, ideoq; periodicus, duplex est, generalis & specialis. Generalis est, quæ omnes articulos uel simul, uel uicissim affligit.

Specialis est, quæ certum aliquem articulum occupat: estq; multiplex: chiragra, podagra, ischias, gonagra, anonymos.

Chiragra est, quæ manum infestat, ejusq; uel carpi, uel externæ partis uel digitorum articulos.

Podagra est, quæ uel malleolos, uel pedium, uel pollicis articulum (quod plurimum contingit) affligit.

Sic dicta παρὰ τὸ ἀγρεύειν τοὺς πόδας uel quasi τῶν ποδῶν ἄγρα, captura seu uenatio pedum. Podagra enĩ propriè pedicula seu tendicula est, qua animalia capiuntur pedibus, Impropriè uerò morbus articularis, qui à pedibus incipit, & sensim progressu temporis omnes articulos inuadit, & tũ quidem arthritis podagrica, aut podagra arthritica appellari potest. Interdũ autẽ genus, interdũ speciem significat. Genus est, cũ omnẽ arthritidem denotat: ut Tralliano li. XI. in capite περὶ ποδάγρας inscripto. Species est, ut hoc in loco.

Ischias, quæ ischion occupat, id est, siue coxendicis et femoris articulum, siue ligamentum, quod femur cum coxendicis acetabulo connectit, siue ut uult Fernelius, summam natem, qua nerui à lumbis & ab osse sacro emergentes in crura feruntur.

Gonagra seu γονυαλγία, quæ genu infestat.

Anonymos est, quæ caret nomine, estq; aliarum partium, ut ceruicis, humeri, cubitorũ & aliorum articulorum. Nomen igitur accipiet periphrasticum à genere et parte cui insidet, diceturq; arthritis ceruicis, humeri, cubitorum. Similes autem species sunt, ait Aretæus, chiragra & podagra, gonagra & anconagra (si nouo uti uocabulo liceat.)

Latinis arthritis dicitur articularis uel articularius morbus. Quidam guttam uocant, quod à destillatione, uel per uiã fluxus guttatim stillantis oriri soleat. Ger. gleichwehe & zipperle, deducto nomine ex Schafar, שָׁבַר id est, fregit, unde & aliud Germanicum uerbum, schiffern. Dolor enim arthriticus acerbissimus est, uires totius corporis frangens. Hinc Arthritici & Arthrici dicuntur, hoc affectu laborãtes.

Ischiadem Græci etiam ischiadicum morbũ, latini coxendicum, Barbari sciaticam, Nostri hufftwehe uocant. Ea uerò affectos ἰσχιαδικοὺς, coxarios, sciaticos.

Est uerò arthritidi cognata lues Venerea, quæ & ipsa ingentes ossium dolores excitat, sed in diuersis locis. Arthritis enim infestat membranas, quæ articulos inuestiunt. Lues Venerea affligit membranas, quæ medias partes ossium siue artuum constituunt. Venerea dicitur, quod coitu contrahi ut plurimum solet. Quidam pudendagram uocant, quod potissimum partes genitales inficiat.

Fraca-

Fracastorio syphilis, quasi contagium amatorium: uel, ut alij scribunt, siphylis, παρὰ τὸ σίνειν τὰ φύλη, *quod lædat gentes, uel quod sit noxa utriusq; sexus.* τὸ φύλον *enim & gentem & sexum denotat. Alijs alio nomine appellare placuit. Nouo enī, eiq; incognito morbo licuit, & licet etiam nū uaria nomina effingere. Sic quidam à natione, in qua primum cæpit Gallicum, Hispanicum, Indicū, Italicum, Neapolitanū uocant. Galli Neapolitanum, quod Neapoli primum in Gallorum exercitum sæuire cæpit. Neapolitani contrà Gallicum appellant. Indicum uerò, ab Indicis mulieribus hoc morbo laborare solitis, quarum congressus, cum in Europam uenissent, multos primum infecit.*

XIII. ΕΛΕΦΑΝΤΙΑΣΙΣ, *Elephantiasis sic dicta* ἀπὸ τοῦ ἐλέφαντος, *id est, elephante animali, cum quo hic morbus multa habet similia; ac tot quidem, quot modis elephas ab alio quotunq; differt animalis genere. Vincit enim cæteras animantes magnitudine & crassitie, colore solum nigrum duntaxat est, corium habet asperū, longæuitate nulli animalium cedit. Eadem ratione morbus animali uniuocus tam magnus est, ut major dari non possit, tumorē toti corpori & crassitiē inducit ab alijs morbis dissimilem, facit liuidos & cadauerosos: cutim squamis ueluti magnorum piscium exasperat, multos annos durat, nec prius perimit, quàm ægrotum membratim dilaceret.*

Elephas igitur non immeritò appellatur ab Alluph אלוף *quod inter cætera &* χιλίαρχον *significat, et bouem, qui tanquam dux præcedit gregē, unde & Aleph prima litera, quæ reliquas omnes præcedit. Est enim hic morbus &* χιλίαρχος *& bos & alpha omnium morborum. Habet uerò & plura alia nomina. Nominant enim et Herculeum morbū & Leonem & lepram & Satyriasin.*

Herculeus morbus, ἡράκλειον πάθος, ὅτι οὐδὲ μεῖζον οὐδὲν, οὐδὲ δυνατώτερον, *ut ait Aret. An uerò Epilepsia, quæ & ipsa morbus Herculeus dici solet, sit major, de eo quæri potest. Idē enim nomē unum par morborum æqualium designare uidetur. Exactius autem expendēti elephas major, epilepsia minor est. Nam ut ait Aret.* ἡ ἐλεφαντίασις κακὸν ἰδέσθαι αἰσχρὸν καὶ δειμαλῶδες τὰ πάντα, *uisu fædum & in omnibus terribile. Epilepsia uerò* ἀτερπὴς μὲν ἡ τοῦ παροξυσμοῦ θέη, αἰσχρὴ δὲ καὶ ἡ ἀπόληψις αὐτέη, *triste inuasionis spectaculū, turpis & ejus desinentia. Majus autē malum est, quod durat semper, minus quod per uices inuadit.*

Λέοντα, *id est, leonem uocant* τοῦ ἐπισκυνίου τῆς ὁμοιότητος εἵνεκεν, *ut ait Aretæus, quod frōs Elephantiacorum ita intumescit, ut cuti flexili superciliorū leonis similis fiat. Est enim* ἐπισκύνιον *extrema frōtis ruga, quā oculis superinducimus, quoties attentius aliquid cogitamus, aut erubescimus, ut scripsit Rufus.*

Lepra dicitur ἀπὸ τῶν λεπίδων, *hoc est, à squamis siue laminis, ut uult Actuarius: uel à* λεπρύνεσθαι *quod est scabrum fieri & albescere, ut uult Nicandri scholiastes in Theriacis. Etymologiam Hebraicā paulò post dicemus.*

Satyriasis dicitur τῶν τε μήλων τοῦ ἐρυθήματος καὶ τῆς ἐκ συνουσιῶν ὁρμῆς ἀσχέτου καὶ ἀναισχύντου εἵνεκεν, *ut ait Aretæus. Leprosi enim malas habent ex rubro liuentes ac nigricantes, & instar Satyrorum inexplebilem atq; impudentem coeundi libidinem. Commune itaq; hoc nomen est & priapismo, de quo supra: & elephantiasi, quod symptoma utriusq; idem est: morbus uerò differens.*

Cæterum lepra & elephantiasis plerunq; differunt. Lepram enim duplicem faciunt: unam Græcorum, aliam Arabum.

Lepra Græcorum, ψωρὰ, *id est, scabies est, ut origo nominis indicat, quæ utriq; eadem. Vtrunq; enim deriuatur à uerbo Zaraath, leprosus fuit, cognato cum Raza* רצע, *perforauit. Lepra enim siue scabies cutem profundius penetrat, & uicinas partes suo contagio inficit. Sic Hipp. lib. 5. Epid.* Θεοφόρβου παῖς ἐλέπρα τὴν κύστιν. *Theophorbi filio uesica fæda scabie, (lepram dicunt) laborauit. Nec latini nominis origo aliam significationem innuit. Scabies enim à scabendo, uel à scabritie dicitur, quæ & lepra ex sua Etymologia Græca tribuitur. Alij lepram à scabie separant, ratione duplici. Scabies enī, ajunt, summam cutem uaria figura infestat, furfuraceaq; tantum ex se remittit.*

Lepra profundiorem cutem orbiculatim depascitur, ex qua pro furfurosis squamulæ pallidæ & sub nigræ decidunt. Celsus impetiginem appellat, cujus quatuor genera describit sola qualitatis intensione & remissione differentia: ultimum uerò solum propriè lepram plerunq; uocant, ut Gorræus annotauit. Auicenna alboram nigram & impetiginem excoriatiuam appellat, quod cutis per cortices squamasq; resoluitur.

Lepra Arabum, quæ & recentiorum dicitur est. Elephantiasis Græcorum, quam Aretæus describit, estq́ ut, Paulus describit, cancer siue tumor uniuersi corporis. Recentiorū uero appellatur, quod hodie quoq; hunc affectum sis appellant. Vt uero lepram Græcorū Celsus: ita lepram suam Arabes in quatuor differentias diuidunt, nempe leoninā, tyriā, alopeciam seu uulpinam, & Elephanticam, sic denominantes à feris, quibus morbus similis sit, sed minus dextre. Vnus enim idemq; morbus est, qui cognationem cum quatuor illis feris habet. Ex quo apparet rationem istorum nominum Arabes non intellexisse. Est uero alia diuisio eruditior, ut sit elephantiasis alia alba, alia rufescēs, seu colore fusco, hæcq; iterum triplex: aut mitior, aut sæuior, aut pessima. Mitior est, sanguinea & rubicunda, quæ à sanguine feculento feruidiore oritur. Sæuior, est magis nigricans, quæ à succo melancholico præassato sit. Pessima est subflauo colore uirescens, quæ à bile flaua adusta proficiscitur. Alba est, quæ à pituita nitrosa, adusta uel putrefacta aut atræ bili mixta oritur, cujus Plinius lib. 25. cap. 5. meminit: estq́ propriè lepra Hebræorum, quam in Gallorum Britannia uulgarem esse scribunt.

Est deniq; & lepra recentiorum, quæ tuberculosa dicitur, quæq; ad Oceanum Germanicum & in Germania crebrius uisitur, estq́ ueluti cancer occultus.

Cognata itaq; sunt nomina psora, lepra, Elephantiasis. Psora ad lepram præuia est: lepra ad elephantiasin, si magis humor uratur & malignior euadat, & morbus diutius perseueret.

Sunt uero & alia cutis infecta nomina, ut uitiligo & lichen, quæ interdum confunduntur, interdum discernuntur. Vitiligo enim in genere uitiosum cutis, interdum subjecta etiam carnis colorem denotat. Et sic omnes lepræ species comprehendit. Quæ ob causam Arnobius lepram, quam Dominus in Euangelio curauit, uitiliginem uocat. Sic lichen significat eam scabiem quæ cutem erosione exasperat, & cū pruritu rubrificat.

Elephantiasin alij & elephantem & elephantiam uocant. Arabes morphæam albā, morphæam nigram & leucen, pro uarietate colorum. Albam, ubi color in album inclinat, superficiem tantum occupans, uocant & alphon. Nigram, cum color niger est, umbræ similis. Leucen ubi color magis albidus est, canos producens pilos languini similes. Vocant & Alboram. Nostrates den Aussatz/ Malazey/ Veldsiech. Aussatz *à separando, quod infecti hoc morbo è cætu hominum separari soleant.* Malazey/ *quasi* Mahl *&* zeichen *id est, significatio, quod uultu terribili morbum denotet, uel fortassis à radice* מלט *Malath, fuga sibi cōsuluit, quod leprosi in locum desertū fugiūt.* Veldsiech *quasi morbus cāpestris propter nosocomium, quod extra urbem habent.*

Lepram uero tuberculosam, uocant den knopffeten Aussatz.

Psoram id est, scabiem den grind oder rand, *à radice Radah* רדה *id est, cruciauit: Scabies enim & malus uicinus duo sunt mala, quæ aquè cruciant, adeò ut Iudæus utrumq; aduersario suo imprecari soleat. Appellant &* die Krätze, *à uerbo Kerez. denotante* ἀπόσπασμα, *auulsionem, quod auellat cutē à carne, uel quod auelli soleat. Vnde uerbum* Kratzen. *Lichenem Plinius impetiginem, Celsus papulam: recentiores serpiginem, nostrates* geflecht *&* zitteremahl *&* schötzen/ *à nomine* שרד *Sered, quod rubricam uel filum rubrica infectum denotat. Serpigo enim rubro colore est. Vel à Sereth* שרט *quod incisuram significat, unde Germanicum* Ritzen. *Impetiginem autem feram Plinius mentagram uocat, Arabes Saphati ex Hebræo* ספחת *Saphahat significante scabiem serpentem, quæ cuti adhæret. Nostrates* den wilden Nehres *uocant, id est, ferinum exanthema, à uerbo Nezer significante florem & surculum, quod effloreſcat in facie & trahat succum è capite uelut stipite.*

Hactenus de nominibus morborum.

DE PARTE AFFECTA.

Pars affecta est subjectum morbi, id est, membrum morbum patiens. Græci τὸ πάσχον μόριον, uocant. Galenus πεπονθότα τόπον sedem male affectam uel locum patientem.

Est autem pars affecta non tantum ea, quæ morbum patitur permanentem, qui jam factus sit, actionemq́; lædit, sed & transeuntem, qui partim fit, partimq́; permansionem nondum accepit. Sic colici doloris pars affecta colon est, non tantum cum causa uehementer affligit, sed & si aliquando transitum tantum fecerit. Opponuntur itaq; pars affecta, quæ ægrotat, & pars sana, quæ morbi expers est. Partes sanæ spiritu: ægrotæ ichore seu sanie replentur, ait Hipp.

Num uerò qualibet pars corporis humani ægrotare possit, de eo quæri solet. Tres enim sunt res præter naturam, morbus, causa morbi & symptoma: & rursus duplices partes corporis humani, aliæ animatæ, ut pote solidæ, aliæ inanimatæ, ut humores, & spiritus, ut plerię sentiunt. Morbum igitur Medici ipsis continentibus, id est, partibus solidis ascribunt, ut uenis, arterijs, ligamentis, neruis, carni, uisceribus, ossibus & reliquis. Causam uerò morbi ipsis contentis, id est, humoribus, qui uel quantitate uel qualitate sua præter naturam morbos efficiunt. Spiritibus deniq; symptomata attribuunt, quæ nihil aliud sunt, quàm læsiones functionum, quæ spirituum ope perficiuntur. Ad has enim & mutata qualitas & excrementum mutatum referri potest & debet, cum utrunq; non existat in corpore, nisi partis alicujus præcedat læsio. Ex quo sequi uidetur ut solæ partes solidæ morbo laborare possint, humores & spiritus morbi expertes dici debeant. Sanitas enim et morbus affectiones sunt corporis uiuentis tantum, ut asserit Aristoteles lib. de sensu & sensili.

Quod si uerò rem exactius perpendamus, nullam partem siue continentem siue contentam à morbo excludemus. Nam & humores & spiritus, eruditi plerunq; partes animatas faciunt. Vtrasq; enim nutriri, augeri & imminui uidemus. Spiritus uerò cum sit calor natiuus, uel anima ipsa est, uel primum animæ instrumentum, ut asserit Galenus, quamuis impropriè. Calor enim ut qualitas à spiritu qui est substantia, categorijs differunt. Præterea non rectè dictum Aristotelis huc accommodatur. Is enim citato loco lapides tantum, aliaq; corpora uitæ expertia, nec morbo affligi, nec sanitate frui affirmat; partes uerò uiuentis corporis siue eæ animatæ, siue inanimatæ sint, sanas uel ægrotas dici debere minimè negat. Idem itaq; alibi αἷμα ὑγιὲς & νοσηρὸν, id est, sanum & morbidum sanguinem uocat: ἀς νοσηκὸν quidem menses in mulieribus: ὑγιὲς sanguinem sapore dulcem & colore rubrum.

Aegrotat autem pars uel una uel plures uel omnes: & rursus alia per se, alia per consensum.

Cum una ægrotat, ea uel continens est, uel contentum. Cum plures ægrotant, eæ sunt uel plura continentia, uel plura contenta, uel utraq; simul. Nihil enim prohibet, quo minus interdum duos morbos constituamus, unum ascribentes contentis, alterum continentibus, ut si cum hectica febris putrida copuletur, quod accidere posse Gal. in libris de differentijs febrium testatur: aut si uentriculus propria dysergasia laboret, ut frigida: & simul in eo deprauata esculenta contineantur, quæ nec concoqui nec in chylum à sano alias uentriculo conuerti possunt.

Pars affecta per se est, cui morbus ipse uel morbi causa insidet. Appellatur & pars affecta propriè & primariò. Græcis κατ' ἰδιοπάθειαν.

Pars affecta per consensum est, cui nec morbus ipse nec morbi causa insidet, sed συμπάσχει, id est, cum alia patitur, adeò ut actio ejus lædatur. Potest autem lædi tripliciter, id est, aboleri, imminui, deprauari.

Neq; enim necesse est partem eam, cujus actio læsa sit, statim etiam morbo teneri, ut potest digitus sentiendi uel mouendi facultate destitui, quamuis omni uitio per idiopathiam careat. Appellatur & pars affecta impropriè & secundariò. Græcis κατὰ συμπάθειαν.

Nec tamen pars omnis per συμπάθειαν afficitur, quæcunq; ab alia afficitur. Destillatio à capite sæpe pleuritidem excitauit, nec tamen eo casu pleura abscessu tentata per sympathiam laborat, sed per idiopathiam. Alio igitur nomine perspicuitatis gratia, caput πρωτοπαθὲς & pleura δευτεροπαθὴς dicetur, cum & causa morbi & ipse morbus in utrisq; partibus hæreat. Neq; enim rarò accidit, ut pars affecta per consensum, afficiatur tandem per se, si morbus perseueret diutius.

Partes autem uel consentiunt uel dissentiunt. Rursus consentiunt uel essentialiter, uel accidentaliter. Essentialem consensum facit substantiæ affinitas, & sic omnia ossa inter se consentiunt. Accidentalem consensum habent quæ sunt uel contiguæ, uel continuæ, uel medijs conjunctæ, uel situ inter se communicant.

Contiguæ sunt, quæ uicinæ sunt adeò, ut se contingant, ut in primo uentre cerebellum & spinæ principium: in medio uentre pulmones, cor, diaphragma, œsophagus & latera: in infimo uentre uentriculus, epar, lien, intestina, diaphragma, uterus, uesica, rectum intestinum. In artubus femur cum tibia, brachium cum cubito.

Continuæ sunt uel quædam tantum, ut duodenum, uentriculus, gula & palatum. Vel omnes totius corporis partes, unum quippe corpus conformantes.

Media, quibus conjunctæ partes inter se consentiunt, sunt caui ductus, nerui, ligamẽta & partes intermediæ.

Caui ductus sunt œsophagus, uentriculus, aspera arteria, uasa uretica, uenæ, nerui, arteriæ. Oesophagus igitur uentriculo, cui jungitur, consentit: aspera arteria pulmonibus, quibus inseritur: uesica renibus, quæ uasis ureticis sociantur: epar & cor toti corpori, per uenas & arterias, ab utroq; uiscere prodeuntes, & in omnes corporis partes disseminatas.

Nerui distributi hinc inde faciunt ut cerebro partes quæ sentiunt: & spinæ, partes quæ mouentur, consentiant.

Ligamenta uterum jungunt coxarum ossibus, unde mutua illorum συμπάθεια.

Partes interjecta similem consensum faciunt. Sic spina uentriculo ob succingentem membranam mediantem: manus pectori: intestina cerebro, epati stomachus & clauiculæ consentiunt.

Situ inter se communicant, quæ eandem ἴξιν habent, id est, rectitudinem quandam meatuum, eamq; ratione processionis triplicis. Hinc partes superiores cum inferioribus secundum longam: dextræ cum sinistris secundum latam: internæ cum externis secundum profundam directionem consentiunt.

Dissentiunt partes, quæ ab alijs integritatem suam uel læsionem non accipiunt, nec communicant: ut calidæ à frigidis: humidæ à siccis. Calidæ sunt carnosæ & sanguineæ, ut cutis, caro, adeps. Frigidæ sunt exangues, ut uena & arteriæ. Humidæ sunt ad tactum molles, ut adeps. Siccæ ad tactum duræ, ut pilus, dens, os, cartilago.

Rursus ratione modi pars compatitur, aut positiuè, aut priuatiuè.

Positiuè cum pars consentiens aliquid aliunde illapsum excipit, ut spiritum, uaporem, qualitatem, humorem, facultatem, ut in epilepsia & dolore capitis, cum cerebrũ à fumanti uentriculo suscipit.

Priuatiuè cum non affluit, quod affluere debuit, quia uel impeditur uel deficit. In paralysi crurum, uerbi gratia, impeditur facultas sensus à cerebro, quia luxata spina superior. In apoplexia impeditur facultas motrix & respiratio, quia cerebrum insigniter obstruitur. Vox autem uitiatur, quia flatus deficit, obstructis pulmonibus aut resolutis costarum musculis, aut perforato thorace. Sic corpus contabescit obstructis uenis jecoris, impedita distributione sanguinis. Hanc sympathiam incompletam Auicenna uocat. Nam, uerbi gratia, in uocis amißione ex materia uocem facilentis, quæ per efflationem fit defectu, uocis instrumenta nihil affecta sunt, materia tantum deficit.

Deniq; pars compatitur, ratione communis functionis, ejusq; triplicis animalis, uitalis, naturalis. Consentiunt itaq; caput, nerui, musculi, spinalis medulla & externorum sensuum organa, eò quod partes anima-

animales sunt: & harum una aliqua affecta siue per se, siue per consensum actio animalis læditur. Cor uerò & arteriæ, eaq; quæ continent, consentiunt eo quod partes uitales sunt, quæ ad pulsationem, & generationem transmissionemq; uocalium spirituum pertinent. Pulmones, thorax, aspera arteria fauces, diaphragma & thoracis musculi consentiunt, eo quod partes uitales sunt, quæ ad respirationem per se faciunt, Iisdem uerò & cor & cerebrum consentiunt, eò quod & ipsæ ad respirationem faciunt, sed per consensum. Palatum, fauces, larynx & ejus musculi: item epiglottis & columella & nerui, quibus gutturis musculi mouentur, consentiunt, eò quod uocem edunt propriè. Iisdem uerò & cerebrum & spiritus & instrumenta respirationis consentiunt, eò quod & ipsa uoci edendæ seruiunt, sed communiter.

Palatum, dentes, labra, lingua & nares consentiunt, eo quod ad sermonem articulandum faciunt propriè. Iisdem uerò & instrumenta tum uocis tum respirationis consentiunt, eo quod & ipsa eundem usum obtinent communiter.

Oesophagus, uentriculus, iecur & uenæ consentiunt, eò quod communis est illarum naturalis functio, concoctio nimirum & alimenti delatio. Vesica fellis, renes, lien, uesica & uasa urinaria consentiunt, quia communis illorum functio, nempe superfluorum excretio. Testes, uasa spermatica & uterus consentiunt, eò quod generationi communiter seruiunt. Eadem est ratio panniculi carnosi, musculorum ascendentium & descendentium, peritonæi & abdominis, quæ inter se consentiunt, eò quod communi officio, quã est continere membra naturalia, funguntur.

SIGNA PARTIS AFFECTÆ SIMPLICITER.

Scire locum laborantem tanti refert, ait Galenus, ut tota ars Medica non sex mensibus tantũ, sed sex diebus comprehendi possit, si eam, quæ ad particulas attinet, tractationem adimas. Qui enim affectam partem exactè cognouerit, is & curabit facilius, & præsagiet certius, & ipsam affectus speciem eadẽ opera sæpe agnoscet. Sic adunci ungues pariter & tabis affectum & pulmones affectos esse demonstrat. Vt uerò magnum hæc cognitio usum habet, ita plena difficultatũ est. Plerunq; enim locus malè affectus obscurus est, qui nec uisu obseruari, nec auditu ex aliorum narrationibus cognosci potest: unde ad signorum syndromen confugere oportet, quæ Medicum in re tam graui & abdita certiorem faciant.

Signorum alia manifesta sunt, alia occulta. Manifesta sunt, cum partes externæ sunt, subq; sensum cadunt.

Occulta sunt internarum partium, quæ uaria sunt, petita uel à causis, uel ab affectis, uel ab utrisq; simul. Rursus causa, cur una potius quam altera pars affecta sit, aut externa, aut interna est.

Externa cælum est, anni partes, regio, uictus forma, uitæ condicio.

Interna est, ipsius partis natura, ægroti ætas, sexus, parentes.

Effectus sunt partis cujusq; proprius affectus & dolor.

Vtraq; simul sunt, morbus hic uel ille communiter grassans, cõsuetudo laborãdi ex hoc uel illo membro, iuuans & nocens. Sunt igitur in uniuersum numero tredecim.

I. Remota causa cælum est, à quo etsi incerta conjectura, non tamẽ inutilis peti potest. Nam quæ non prosunt singula, multa iuuãt. Singulis autem signis & planetis certa mẽbra dicata sunt, ut Arieti caput, tauro collũ, Geminis brachia & humeri, Cancro pectus: leoni cor & dorsum. Virgini, uenter imus, libræ lumbi, renes, uesica. Scorpio, pudenda. Sagittario, coxæ. Capricorno genua. Aquario, crura. Piscibus, paruus pes. Sic Saturno aures, Ioui cerebrum, Marti nerui, Soli, cor & oculi. Veneri gula & membra genitalia: Mercurio, lingua & pulmo. Morbo igitur incipiente, cum Luna uersatur in Ariete, pars affecta caput est: cum in Tauro, collum: cum in Geminis pectus, & sic deinceps.

Quod

Quod si Saturnus affligatur, aures laborabunt. Si Iupiter, cerebrum; Si Mars, nerui, & sic de alijs similiter. Nihil enim, ut ait Hermes Trismegistus, sine stellarum congressu siue influxu in rebus humanis, aut ualetudinarium, aut sanum est.

II. Anni partes membrum patiens indicant, ut Ver cutem, cerebrum, articulos. Aestas, aluum, aures, sanguinem. Autumnus, lienem, collum, intestina, coxendicem. Hyems caput, pleuram, pulmonem. Causas recensent interpretes ad librum tertium aphorismorum Hippocratis.

III. Regio interdum etiam, cum certis partibus peculiari quodam fato noxam inferre soleat: ut solum Pinzgauiense anteriori gulæ parti tumorem, quem Græci βρογχοκήλην, *moderni bocium uocant. Aquitania dorso gibbum: Lusitania pulmonibus phthisin, Apulia, uesiculæ icterum. Mauritania Libyis dracunculum. Cæteræ terræ alijs partibus morbum uernaculum, quem Hipp.* ἐπιχώριον: *alij* ἔνδημον *&* τοπικὸν *uocant.*

IV. Victus forma uentriculi aut jecoris laborantis signum esse potest: ut lepus marinus, pulmonis, Cantharides, uesicæ: alimenta crassa ac lenta renum & uesicæ affectorum.

V. Vitæ condicio partes pati ostendit, eas quibus insunt potentiæ, quæ in quouis officio magis laborant: ut infectori pulmones phthisi: deauratori & mineralium fossori neruos tremore affectos esse uerisimile est.

VI. Ipsius partis natura, ut fungus in capitis ulceribus, duræ membranæ læsionem ostendit.

VII. Aegroti ætas, ut puero gingiuarum dolorem dentiendo, adulto dentium dolore & cariem: rursus puero uesicam: adulto renes ex lapide facilius affici conjectamus.

VIII. Sexus, ut fœminis uterum suffocatione: & ubera lactis defectu: uiris autem penem gonorrhæa, & mentum suis morbis laborisve significat.

IX. Parentes. Nam quas partes, ut cerebrum, articulos aut oculos parentes imbecillos habent, filij fere seruant.

X. Affectus cujusq. partis proprius, isq. uel morbus, uel causa, uel symptoma.

Morbus uel essentia uel situ suo.

Essentia, ut suffusio, oculos: granula quædam in lingua, quæ curationem non admittunt, elephantiasin denotant.

Situ, ut affectus intus sub hypochondrio dextro, epar: sinistro, lienem affici significat: si ad latera lumborum profundius, renes: si in pectine intus, uesicam læsam: si adhuc profundius super intestinum rectum, in fœmina uterum. Et dextri hypochondrij tumor per costarum extrema productus in jecore est: exporrectus in uentris longum, rectos musculos abdominis occupat.

Symptoma est actio læsa, mutata qualitas, excreta & retenta.

Actio læsa eam partem à qua edi solet, affici ostendit, ut imaginatio cerebrum: cæcitas uisum: læsa tactio neruos: læsus motus neruos & musculos in ea parte qua mouetur, affectos esse demonstrat, & sic de alijs. Omnis enim pars actionis instrumentum est: & læsa actione partem, per quam exerceri solet, lædi & ipsam necesse est.

Causa, ut attrectatio lue Gallica laborantium partes genitales morbo Gallico infectas significat.

Mutata qualitas, ut color, sonus, sapor, odor, tactilis qualitas, uitiosa & à naturali mutata, eaq. uel partis, uel totius corporis.

Partis, ut rubedo maxillaris, pulmonis inflammationem: uitiosus color oculis, hyposphagmate oculos, uesiculam ictero, hæmorrhoides & uterum fluxu laborare ostendit.

Sonus in auribus aurem male affectam: sternutatio cerebrum excalefactum, aut perhumectatum spatium inane in capite: ructus affectum uentriculum: crepitus uentris affectus frigidos intestinorum: sonus specillo in ulcus immisso & osse contacto corruptionem ossis.

Sapor uitiosus humores in uentriculo, amarus bilem: salsus pituitam salsam: acidus acidum humorem: dulcis, dulcem: insipidus, insipidam & aqueam pituitam: fatidus putrem.

Odor fætens illius partis, unde uenit, humorum corruptionem aut excrementum aliquod. Sic sudor fætens à pedibus prouveniens, in eis humores putrere indicat. Fætida tussis pulmonis ulcus.

Os fætens aut oris ulcus, aut dentem putridum, aut gingiuas corrumpi. Fætens spiritus lienem affectum.

Calor in quacunque humani corporis parte tactu perceptus, ibi calidam intemperiem inesse significat: frigus frigidã intemperiem, nisi ab euidenti causa excitatum sit. Frigus paulò supra umbilicum tactui occurrens, frigidam uentriculi intemperiem testatur. Siccitas in parte occurrens intemperiem siccam, id est, tabem uel atrophiam adesse significat. Humiditas contra humidam intemperiem.

Totius corporis, ut in ictero flauus, in ictero nigro, niger, in hydrope plumbeus aut pallidus, color hunc aut illum humorem præter naturam abundare in corpore & partes naturales contaminare significat. Calor totius corporis febris est & cor affectum denotat. Frigus, frigidam epatis intemperiem, siccitas, si calida sit, febrem becticam.

Excreta præcipuam affectorum locorum notitiam præstant. Duplex autem meatus est, per quem fit excretio, alius naturalis, alius non naturalis. Naturalis est auris, oculus, naris, os, gula, guttur, sedes, collum uteri & uesicæ & porus corporis. Non naturalis est ulcus & uulnus. Rursus excretorum per meatus naturales, aliud est substantia, aliud magnitudo. Excretorum per meatus non naturales, aliud substantia, aliud modus.

Substantia, ut sordes aurium copiosior aurem læsam.

Lippitudo multa insolens: mucus nasi multus, tenuis, crudus, cerebrum affectum. Furfures caput plenum prauis ichoribus.

Sputum partium uitalium uitium, ut thoracis, pulmonum, asperæ arteriæ, gutturis; aut alicujus instrumenti respirationis. Vitiosum autem sputum esse oportet, id est, non concoctum, ut sanguine aut altera bile respersum, mistumue, aut spumosum, aut aliter corruptum.

Sanguis tussi rejectus pulmonem: per nares aut palatum rejectus percusso ualenter capite, meningem aut ejus uasa læsa.

Pus simili modo excretum, item grando & grumus sanguinis, pulmonem, thoracem, laryngem læsam.

Stercus uarium, uarios intestinorum, uentriculi, mesaræi affectus, & interdum corporis totius: fætens concoctionem, non fætens cruditatem.

Vrinæ substantia tenuis cruditatem: crassa mediocriter coctionẽ: crassior & perturbata dum mingitur uel interitum, si cum uirtute debili sic maneat: uel coctionem futurã, si tenuiores urinæ præcesserint. Quod si initio clara sit & post mictionem perturbetur, humorum coctionem in uenis breui tempore à natura peragendam demonstrat.

Vrinæ color genus humoris peccantis demonstrat, albus sanguinem serosum, si adsit cruditas: aut flauæ bilis ad superiores uel inferiores partes à uasis urinalibus auersionẽ: uiridis similis fistico, frigiditatem: æruginosus adustionem: oleaceus, colliquationem. Ruber uel admixtionem bilis, ut in febribus: uel admixtionem sanguinis serosi, ut in hydrope, cachexia & colica: uel maximam excalefactionem sanguinis.

Flauus impensè, nimium bilis descensum in renes, uel nimium illius in epate & uenis prouentum, uel obstructionem debilitatemue uesicæ fellis.

Niger in fine quartanæ, in puerperio, in suppressionẽ menstruorum, crisin. Aliàs excessum caloris, si æger sitit: aut frigus mortificans, si æger non sitit, aut sedimentum paucum sed unitum sit.

Quod si nigra post ictum aut comestionẽ rei nigræ contingat, externam causam demonstrat.

Ex contentis in fundo hypostasis farinacea calorem igneum: foliosa eundem sed uehementiorem: uel uesicæ erosionem: furfuracea eundem calorem sed intensiorem; uel uitium uesicæ, tenuis & alba, spiritum flatuosum tenacem remistum humori excrementitio & semicocto.

Spuma flatum cum humore uiscido mixtum. Pinguedo siue in toto corpore urinæ ueluti jus, siue in superficie suprema tantum, calorem igneum, qui adipem, carnem, partes carnosas et humidũ substantificũ colliquat.

Capilli cum urina excreti non tam renes quàm ureteres affici demonstrant. Pilorum enim longitudo ureteres æmulatur.

Caruncula cum lotio reddita, uel renum maximam exulcerationem, uel calidam tantũ renũ intemperiem si caruncula sit aliquid carni simile uel acrem & salsam urinam.

Arenulæ in matula residentes, uel adustionẽ sanguinis in uenis significat, si in umbra

siccata

ſiccata ſint molles & tractabiles: uel renum affectum, ſi aſperæ & duræ fuerint. Rubræ autem ſunt à renibus: non rubræ à ueſica, ut ſi fuerint albæ uel terreæ, uel ut lutum.

Lapis concretionem ſuccorum, uel arenularum in ueſica aut renibus.

Grumus ſanguinis, recens ulcus.

Pus, ulcus inueteratum ac ſordidum, aut in rene, ſi ſine dolore: aut in ueſicæ ceruice, ſi magno cum dolore effluat.

Pituita ueſicæ calculum, uel ſordidũ ceruicis ulcus, ſi cum dolore redditur. Quod ſi citra dolorem, crudum renum aut internarum ejus partium abſceſſum indicat.

Sudor nota eſt ſuccorum in uniuerſo corpore abundantium, ut urina eorum qui ſunt in uenis. Sudor autem uel erumpit uel non erumpit. Si non erumpit, etiam adhibitis ſudorificis, cutem denſam & duram eſſe oſtendit. Si erumpit aut ab uniuerſo corpore dimanat, uel à certis partibus, qui qua parte corporis ſit, ibi morbum eſſe oſtendit, teſte Hipp. l. 4. aph. 39.

Lac è mammis grauidæ multum fluens imbecillitatem fœtus, ſemen uiri aut mulieris ſponte profluens, liquidius eſſe, aut uaſa ſpermatica affici: menſes largiores, pauciores, decolores affectum uterum.

Aborſus uteri uitium, id eſt, humiditatẽ acetabulorum interdum demonſtrat.

Bronchium tuſſi extretum tracheam arteriam, aut pulmones malè affici indiſtinctè oſtendit: magnum autem tracheam arteriam: paruum pulmonem diſtinctius. Sic ramentum craſſum aliquod craſſorum: tenue aliquod tenuium inteſtinorum lædi ſignificat.

Excretorum per meatus non naturales ſubſtantia, ut urina per uulnus aut ulcus reddita ueſicam, ureteres, renes diſciſſos eſſe, ac dextrum quidem, ſi in parte dextra, ſiniſtrum, ſi in ſiniſtra appareat.

Stercus per uulnus excretum, uel in uulnere ſtercoris odor, pertuſum inteſtinum.

Cibus & potus per uulnus excreta, uentriculum aut inteſtinum aliquod perforatum: & ſic de alijs.

Modus, ut ſanguis exiens ſaliendo, arteriam diſciſſam deſignat, præſertim ſi ſit flauior & tenuior. Sic chylus ex aperto uentriculo decidit, ſi plurimum eructant laborantes: ex inteſtinis autem, ſi cum flatu & crepitu per infernam aluum deſcendit.

Retenta, ut in nephritide urina cum difficultate redditur, aluus fluit: in coli dolore aluus ſiſtitur, urina fluit. Suppreſſa urina uitium aut in renibus, aut in ueſica, aut urethra, h. e. urinaria fiſtula ſignificat.

Cibus & potus diu in uentriculo contenta, ubi magnum ponderis ſenſum afferunt, ſcirrhum aut alium tumorem in ecphyſi declarant.

Dolor, qui ad ſymptomata quoq; refertur, non minus probabiles affectæ partis notas præbet. Hujus autem conſideratur uel ſitus, uel mutatio, uel ſpecies.

Situs, ut ſi dolor ſentiatur in dextro hypochondrio, oſtendet affici partes dextras, ut uel jecur, uel renem dextrum, uel partem coli inteſtini, uel muſculos abdominis, & ſic de alijs. Nam ibi morbus, ubi dolor.

Mutatio, quæ decubitu obſeruatur. Nam ſi exterior ſit affectus, grauius in partem affectam & facilius in ſanam decumbit: ſi interior, facilius in partem affectam & grauius in ſanam, quia pendulum uiſcus dolorem ingeminat.

Species uaria eſt. Res enim objecta, quæ facultati ſentienti et percipienti aduerſatur, aut alterat, aut diſtendit, aut grauat, aut lacerat, aut mordicat, aut perforat, aut pulſat, aut ſtupefacit.

I. Quæ alterat, refrigerat aut calefacit. Hinc dolores, quos Hipp. ὀδύνας θερμὰς & ψυχρὰς, id eſt, calidos & frigidos uocat. Calidi, caloris ſenſum faciunt, & à frigidis leniuntur. Frigidi, frigoris ſenſum inferunt, & calefacientibus mitigantur.

II. Quæ diſtendit, partes in longum trahit & decurtat. Hinc dolor τονώδης, id eſt, tenſiuus, communis omni parti ſentienti, ut neruis, membranis, muſculis, cuti, item & adenibus. Neruorum diſtentio eſt uel totius corporis, uel partium. Totius corporis neruorum diſtenſio, conuulſio eſt, cum nerui uerſus principium & finem uſq; ad cerebrum, ut fides citharæ tenduntur. Partium diſtenſio eſt ſpaſmus, cerebrum non attingens, fitq; uel ab inanitione, uel à repletione.

Membra-

Membranæ distenduntur in dolore capitis, pulmonis, epatis, lienis et renum, cum hæ partes uel replentur à spiritu tenui & flatuoso, fitq; citra grauitatem & pulsum: uel tenduntur ab humorum copia, fitq; cum grauitate: uel à tumore calidiore, fitq; cum pulsu.

Musculorum distentio, lassitudo tensiua dicitur, quæ ab immodicis exercitationibus humores fundentibus oritur.

Cutis deniq; & glandulæ ualde inflammatæ tensione dolent à multo humore intra se contento, ut uterus fœtu grauiore, uentriculus cibo largiore distentus.

III. Quæ grauat, partem instar ponderis loco incumbentis, premit. Hinc dolor βαρὺς, *id est, grauis, communis membro ægre sentienti, ut cerebro, pulmoni, epati, renibus. Ac cerebro quidem & toti capiti ab humorum copia, ut sanguine, melancholia, pituita; pulmoni & epati ab inflammatione. Renibus tum ab inflammatione, tum à calculo majore. Hic & obtusus dicitur, estq; acuto oppositus.*

IV. Quæ lacerat, membranam à carne quasi diuellit. Hinc tensiuo cognatus est, cum & ipse diuellat, sed non neruos & uasa, sed carnem tensam ob membranas per carnem mediam plurimas inæqualiter insertas, & eam quoq; circumdantes. Membranarum itaq; proprius est.

V. Quæ mordicat, omnem partem sensibilem humore mordaci stimulat & erodit. Hinc ὀδύνη μετὰ δήξεως *uocatur, & stimulans. Accidit præsertim capiti ab humorum & uaporum acrimonia: nec non intestinis ab exulcerante dysenteria.*

Huic similis dolor ulcerosus est & pruriginosus.

Vlcerosus est, qui cutem & partes imas ad ossa usq; affligit.

Pruriginosus est, qui cutim tantum infestat primum & per se: secundo & ex accidenti carnem etiam: unde ulcerosi doloris prauius.

VI. Quæ perforat, partem sensilem magis quàm mordicans afficit. Hinc ὀδύνη ὀξὺς *dolor acutus &* νυγματώδης *punctorius seu fodicus dolor uocatur, quo ceu acu aut terebro perforante aut palo impacto membrum affici uidetur, familiaris colo intestino & calculo inæquali, item membranis cerebri ex pituita uitrea, nec non membranis alijs, quæ ossibus alligantur, ut in pleuritide, propter inflammatam membranam, quæ cohæret ossibus. Cæteræ enim membranæ, quales sunt pulmonis, cordis, epatis & uesicæ graui dolore affici solent. Huic igitur similis profundus est, & is qui* ὀστοκόπος, *ossium dolor dicitur. Profundus ab accidente dictus; quod partium sit in profundo sitarum:* ὀστοκόπος, *quod in membranis, quæ ossibus adjacent consistat, ideoq; ossium ipsorum ueluti dolentium præbet. Acuto dolor grauis opponitur, de quo supra. Profundo autem superficiarius, qui & sublimis dicitur, qui cutem carnemq; proximam morbo corripi denunciat.*

In genere igitur acutus & uehemens dolor partem exquisiti sensus affici denotat: ut sunt oculi, membranæ cerebri & aliarum partium, stomachus, uterus & partes neruosæ, sed & uesicæ ceruix propter meatus angustiam & transitus difficultatem. Grauis & obtusus dolor partem non exquisiti sensus affligi significat, ut sunt cor, epar, pulmo. Renes ambigunt. Nam in uenis, arterijs, tunica succingente, & in exortu ureterum, acutus, in carne obtusus dolor percipitur. Sic magnitudo doloris in mictione collum, non uesicam affici declarat.

VII. Quæ pulsat, arterias, easq; partes, in quibus eæ continentur, cum dolore premit. Hinc ὀδύνη σφυγμώδης ἢ σφυγματώδης, *dolor pulsatorius, proprius uehementi inflammationi in arterijs (quæ solæ pulsant in homine, uel citra dolorem ut in bene ualente, uel cum dolore, ut in male affecto) idq; proprio & primario affectu: in reliquis uerò partibus per consensum, eò quod à tactu uicinorum comprimantur.*

VIII. Quæ stupefacit, partes quascunq; torpore afficit, unde & dolor, qui inde excitatur, stupidus & torpidus uocatur: estq; nullius partis proprius: nec tam dolor, quàm quiddam ex dolore & stupore compositum, ut ulcus inflammatum duas res diuersas ulcus & inflammationem comprehendit.

Hactenus de signis partis affectæ ab affectu partis proprio & dolore sumtis.

XI. Morbus, hic uel ille hoc tẽpore grassans in populum, eandem in detegenda parte affectæ præstat gratiam. Nam par est conjectari eandem partem affici in singulis, quæ in uniuersis patitur.

XII. Con-

XII. Consuetudo laborandi. Nam qui ex hac aut illa parte laborare consueuit, eandem facilius posse pati, & jam affici uerisimile est.

XIII. Iuuans & nocens, idq; aut medicamentum, aut cibus, aut potus. Singulæ enim particulæ quibusdam adhibitis delectantur: alijs offenduntur. Si igitur v. g. frigida respiratio prosit, thoracem extalefactum esse ostendet: si potus similis, uentriculum: si clyster intestinum.

Sic in sanguinis uomitu, si acria maxime iuuent, eum ex uentriculo prorumpere: si ea quæ reprimunt, prosunt, eum ex pectore aut pulmone profluere. Si uinum datum noceat, eum ex capite manare declarabit.

SIGNA PARTIS AFFECTÆ VNIVS VEL PLVRIVM.

Pars affecta uel una est, uel plures, uel omnes. Vna affecta est, si actio læsa sit propria unius partis, ut dejectio & mictio inuoluntaria potest fieri à solo musculo ani aut uesicæ resoluto aut discisso. Quod si actio læsa sit communis plurium partium tum uel una uel plures simul affectæ esse possunt, ut respiratio uel uox læditur uel una, uel pluribus, uel omnibus partibus respirationi & uoci seruientibus læsis, ut diaphragmate, thorace cum suis musculis, pulmonibus, aspera arteria, musculis octo epigastrij, uel ijs quæ cum dictis mouentur. Sic atrophia oritur læsa uel una uel pluribus partibus tum singularibus tum alijs partibus nutritioni destinatis, ut uenis, uentriculo, intestinis, epate. Et dejectio læditur, quibusdam uel omnibus eam juuantibus læsis, ut intestinis, musculis octo epigastrij, diaphragmate. Vtra autem illarum sit læsa simpliciter, ex signis, de quibus paulò ante diximus & jam dicetur cognosci oportet. Vbi illud prætermittendum non est, multos esse hos locos ex quibus signa petuntur: nec tamen omnium ubiq; usum esse quærendum. Quædam enim ex sola actione læsa, quædam sine hac signis alijs deprehenduntur.

SIGNA PARTIS AFFECTÆ PER SE ET PER CONSENSVM.

Læditur actio læsis non modo partibus, quæ eam efficiunt, sed etiam ijs, quæ connexæ & adhærentes sunt: ut respiratio uitiatur affecto utero aut uentriculo, quæ partes quamuis respirationi non seruiunt, ijs tamen consentiunt. Multum autem interest scire, num pars affecta laboret primario affectu, an per consensum. Qui enim hoc ignorat, is nec remedia loco conuenienti applicare potest, nec recta methodo mederi. Nam v. g. ignarus hujus discriminis manui resolutæ adhibebit, quæ ceruici apponenda sunt, cum ex illa principium affectionis pendeat: aut cerebro tantum applicat & non potius uentriculo, in uertigine κατὰ συμπάθειαν: quod in Medicis imperitis irridet Galenus lib. primo de locis affectis.

Rectam uero methodum in curando non obseruabit, eò quod parti primo laboranti, primum non succurret, qua percurata, ea quæ condolet, conualescit, non contra.

Pars igitur affecta per se ab affecta per consensum accurrato studio distingui debet: idq; ex certis notis, de quibus jam dicemus.

Sunt autem partis per se affectæ signa alia manifesta, alia occulta. Ex manifestis est morbus partis proprius, seu proprium accidens partis. Nam v. g. cerebrum per se affectum

affectum dicetur in delirio: eò quod mentē percelli cerebri proprium symptoma est. Id tamen signum commune est parti affectæ simpliciter: cæteris igitur, ijsq; occultis adjungi debet.

Occulta signa sunt, magnitudo, numerus, tempus, juuans.

Magnitudo. Nam si morbus est magnus, pars per se & primò afficitur. Sic si uehemens sit capitis dolor, caput per se: reliquas partes, ut oculos, aures, stomachum, per consensum affici colligemus.

Numerus. Nam si solitarius existit, neq; præcessit affectus, cujus comes putetur, similiter pars per se affecta dicetur.

Tempus. Affectus partis per se affectæ perpetuus est, nihilq; intermittens.

Iuuans. Illi præsidia accommodata conferent.

Eodem modo signa partis affectæ per consensum alia manifesta sunt, alia occulta.

Ex manifestis est, quod morbus non est partis proprius. Nam v. g. cerebrum per consensum affectum dicetur in cephalalgia, eò quod non tantum illa pars corporis, sed & aliæ eodem genere symptomatis corripi soleant. Hoc uerò signum, ut supra diximus, probabile tantum est, non necessarium.

Occulta sunt, paruitas, numerus, tempus, juuantia.

Paruitas. Quod enim συμπάσχει, id ab alio affici uehementius afflicto necesse est: alioquin partes, nisi uehementiori passione laborent, reliquas in consensionem secum trahere non possunt. Si igitur morbus est paruus aut mediocris, ex alia parte magis laborante consequi solet.

Numerus. Si pluribus conjungatur, alteriq; superuenerit. Sic si caligo quædam ante oculos obuersetur, & stomachi dolor antecesserit, ex eo stomachum primò affectum, oculos per consensum laborare dicemus. Quod si uerò uomitus insequatur & oculi non malè habeant, eundem stomachum primariò affectum colligemus.

Tempus. Facilè mutatur, & alterius incremento inualescit, illiusq; remissione mitescit. Sic caput si dolet, per consensum dolebit, si dolor non sit continuus, sed augeatur & minuatur cum dolore uentriculi.

Iuuans. Subsidijs idoneis parti adhibitis non leuatur.

Hactenus de parte affecta, quæ cum sint prolixiora, ut melius memoria comprehendi, & facilius ad usum accommodari possint, in breuem σύνοψιν redigere, & duabus tabulis uno intuitu contemplanda subijcere placuit.

Hh PRIMA

PRIMA TABVLA DE PARTE AFFECTA.

- **Pars affecta**
  - Definitur. Est subjectum morbi, Græcis πέπονθ⊙ μόριον.
  - Diuiditur ut
    - Nomen. Pars affecta dicitur, quæ morbum non tantum permanentem, sed & tantum transeuntem patitur.
    - Res uel ut
      - Genus. Pars affecta aut est pars solida, aut humor, aut spiritus.
      - Subjectum ratione
        - Numeri. Ægrotat uel pars una, siue continens, siue humor, siue spiritus: uel plures, uel omnes, siue singulæ, siue conjunctæ.
        - Temporis per
          - πρωτοπάθειαν, quæ morbum causamúe primum habuit.
          - δευτεροπάθειαν, quæ morbum ex alia parte primū affecta accepit.
        - Qualitatis alia affecta
          - Per se, κατ' ἰδιοπάθειαν, cui morbus ipse uel morbi causa insidet.
          - Per cōsensum. Partes cōsentiunt uel in
            - Genere, sic partes aut
              - Cōsentiunt uel
                - Essentialiter, ob substantiæ affinitatem: & sic ossa ossibus, nerui, neruis συμπάσχουσι.
                - Accidentaliter quia uel
                  - Contiguæ, quæ se contingunt, ut cerebellum & spinæ principium.
                  - Continuæ, ut gula & palatum & omnes corporis partes.
                  - Mediis conjunctæ quæ sunt uel
                    - Caui ductus, ut uesica renibus per ureteres.
                    - Nerui, ut cerebro partes quæ sentiunt.
                    - Ligamenta, ut utero ossa coxarū.
                    - Partes interjectæ, ut spina uētriculo ob succingentem mēbranā.
                - Situ inter se cōmunicant, quæ eandem τάξιν habēt, ut secundum longitudinem, superiores cum inferioribus: dextræ cū dextris secundum latitudinem: internæ cum externis secundum profunditatem.
              - Dissentiunt, quæ non communicant, ut calidæ & frigidæ quales sunt caro & uenæ: humidæ & siccæ quales sunt adeps & pilus.
            - Modi aut
              - Positiuè, cum pars consentiens aliquid aliunde illapsum excipit, ut spiritum, uaporem, qualitatem, humorem, ut in epilepsia cerebrum à uentriculo fumantē uaporem.
              - Priuatiuè, cum non affluit quod affluere debuit, quia uel impeditur, ut in paralysi crurum à luxata spina: uel deficit, ut in uitiata uoce, quia flatus deficit obstructis pulmonibus.
            - Specie ratione
              - Animalis, ut caput, nerui, musculi, spinalis medulla & externorum sensuum organa.
              - Communis functionis uel
                - Vitalis facientis ad
                  - Pulsationem, ut cor & arteriæ, eaque quæ continent.
                  - Respirationem per se, ut pulmones, thorax, aspera arteria fauces, diaphragma & thoracis musculi. Per consensum, ut cor & cerebrum.
                  - Vocē propriè, palatū, fauces, larynx & ejus musculi: item epiglottis & columella & nerui quibus gutturis musculi mouentur. Communiter, cerebrum & spiritus & instrumenta respirationis.
                  - Sermonem Propriè, palatum, dentes, labra, lingua & nares. Cōmuniter, instrumenta tum uocis tum respirationis.
                - Naturalis facientis ad
                  - Concoctionē et alimenti delationem, ut œsophagus, uētriculus, jecur & uenæ.
                  - Excretionem superfluorum, ut uesica fellis, renes, lien, uesica & uasa urinaria.
                  - Generationem, ut testes, uasa spermatica & uterus.
                  - Continētiam membrorū naturaliū, ut pāniculus carnosus, musculi ascēdentes & descēdentes, peritonæum & abdomen.

TA-

SECVNDA TABVLA DE SIGNIS PARTIS AFFECTÆ.

- **Signa partis affectæ alia**
  - **Affectæ simpliciter, tū**
    - Manifesta, cum partes externæ sunt, subq; sensum cadunt: ut cutis uitia.
    - **Occulta de sumta à**
      - **Causis quatuum alia**
        - **Externa**
          - Cælum. Luna in ♈ caput. ♃ afflictus cerebrum.
          - Anni partes. Ver cutem, cerebrum, articulos.
          - Regio. Apulia uesiculæ icterum.
          - Victus forma. Alimenta crassa & lenta renum & uesicæ affectum.
          - Vitæ conditio. Infectores pulmonum phthisi obnoxij.
        - **Interna**
          - Ipsius partis natura. Fungus in capite duram membranam.
          - Ætas. Puer gingiuatum dolore, senex tussi.
          - Sexus. Mulieres uteri præfocatione: uiri gonorrhæa.
          - Parentes. Cerebro uitiosi cerebro uitiosos liberos.
      - **Effectis quorum alius**
        - **Morbus uel**
          - Essentia sua. Hæmodia dentes, apoplexia cerebrum.
          - Situ suo. Affectus sub hypochondrio dextro, epar: sub sinistro lienem.
        - Causa. Attrectatio lue Gallica laborantium, læsa membra genitalia.
        - **Symptoma**
          - Actio læsa. Imaginatio læsa cerebrum: concoctio uentriculum.
          - Doloris situs, situm partis. Mutatio in decubitu, exteriorem uel interiorem partem affectam. Species, pungens, membranam: pulsatorius, arteriam: grauis, affectam partem sensus hebetioris.
          - Mutata qualitas solidarum partium. Color, sonus, sapor, odor, tactilis qualitas, ut calor, frigus, humiditas, siccitas, uitiosa, partis, uel totius corporis. Rubedo maxillarum, pulmonem: calor totius corporis febrem.
          - **Excreta, quorum meat⁹ alius**
            - **Naturalis in quibus aliud**
              - Substantia. Sordes aurium, lippitudo, mucus, furfures, sputum, sanguis rejectus, pus, dejectio, urinæ substantia, color, contentum, idq; hypostasis, spuma, capilli, caruncula arenula lapis, pus, pituita. Sudor, lac, mēses, abortus.
              - Magnitudo. Bronchium magnum tussi rejectum tracheam arteriam.
            - **Nō naturalis in quib⁹ aliud**
              - Substantia. Vrina per uulnus aut ulcus reddita, uesicam, ureteres, renes discissos.
              - Modus. Sanguis exiens saliendo arteriam discissam.
          - Retenta. Suppressa urina, uitium aut in renibus, aut in uesica, aut in urethra.
      - Vtrisq; simul, morbus hic uel ille in populum grassans, consuetudo laborandi ex hac uel illa parte, juuans & nocens, siue medicamentum, siue cibus, siue potus.
  - **Affectæ ratione uel**
    - Speciei. Affecti sunt spiritus, si morbus uniuersum corpus citissimè corrumpit. Sin minus, partes solidæ aut humores laborabunt, quorum signa alibi.
    - Numeri. Ægrotat una pars si actio læsa sit propria unius partis. Sin communis, unius uel plurium esse potest.
    - Temporis. Pars affecta laborat per ἰδιοπάθειαν, si morbum ex alia parte per συμπάθειαν acceperit, diutiusq; perseueret.
    - **Qualitatis alia**
      - **partis per se affectæ tum**
        - Manifesta. Morbus partis proprius.
        - **Occulta quatuor**
          - Magnitudo. Morbus est magnus & uehemens.
          - Numerus. Solitarius est, nec præcessit alius.
          - Tempus. Non intermittit.
          - Iuuans. Illi præsidia adhibita prosunt.
      - **partis per consensum affectæ**
        - Manifesta. Morbus non est partis proprius.
        - **Occulta**
          - Paruitas. Morbus est paruus aut mediocris.
          - Numerus. Pluribus conjungitur alteriq; superuenit.
          - Tempus. Facilè mutatur & intermittit.
          - Iuuans. Subsidia idonea parti adhibita, uel nocent uel nihil juuant.

DE PARTE AFFECTA MORBORVM ACVTORVM LIBRO PRIMO.

I *PHRENITIDIS pars affecta est una principaliter, cujus ratione delirium sequitur, nẽpe cerebrũ, idq́ uel totum uel pars ejus, siue anterior, siue media, siue posterior.*

Partes uerò affecta minus principaliter plures esse possunt, eaq́ uel propinqua cerebro, uel remota.

Propinqua cerebro sunt dua meninges pia primum, deinde durior: quibus additur pericranium.

Remota sunt Aretao, primum thorax cũ pulmone & corde, qui in omnibus morbis acutis laborat: praterea cum eo connexa, ut nerui, os uentriculi, succiugens membrana, septum transuersum.

Et phrenitici neruis, repetit ibidem Aretaus, laborant. Et paulò post. Interdum pracordia interius sunt sursumq́ trahuntur & circumtenta cutis est.

Deinde interdum, ait autor, uitium in jecore est doloŕq́, interdum in liene. Et paulò post. Venter intumescit. Deniq́, interdum, quod exempla confirmant, artus, ut brachia & pedes.

Atqui non tantum ex ijs partibus, quas Aretaus expressè in curatione nominat, sed & ex alijs affectis phrenitis nonnunquã oritur: ut ex renibus, uesica, intestinis, matrice & omnibus ferè membris inferioribus.

Imprimis uerò eas affici partes Medici quidam ueteres existimarũt, in quibus anima originem esse suspicati sunt, ut prater cerebrum, cor, diaphragma, propria quadam ratione fundum siue basis cerebri quam sessionem uocat Calius, cordis summitas, membrana qua cor tegit, arteria aorta, uena crassa. Sed quamuis hac affecta esse possint & soleant omnia, non tamen phreniticum delirium facient, nisi laso capite, in quo anima regiam suam sedem habet.

Est igitur phrenitis cognata omnibus cerebri morbis, ut apoplexia, epilepsia, lethargo, caro, melancholia & alijs: cum quibus ut loco affecto conuenit: ita ab ijsdem dissentit symptomate & causis. Symptoma est commune uel proprium.

Comune est febris, qua non est in apoplexia uel in alijs morbis cerebrũ occupantibus.

Proprium est motus, qui in apoplexia tollitur, in phrenitide tantum deprauatur.

In epilepsia motus est conuulsiuus: in phrenitide uoluntarius.

Lethargum, caron, melancholiam parit fluxio frigidorum humorum, ut pituita & humoris melancholici: phrenitidem causat fluxio calidi humoris ut sanguinis & bilis utriusq́.

Signa partium affectarum simpliciter.

Signa partium affectarum simpliciter alia sunt cerebri, alia meningum, alia aliarum partium. Rursus cerebri aut totius, aut partium ejus.

Affecti cerebri simpliciter signa alia manifesta, alia occulta.

Manifesta sunt, qua sub sensum cadunt, & sunt in externis partibus. Nam, ut refert Auicenna, cerebrum inflammatum interdũ ita intumescit, ut sutura capitis separentur. Quod tamen, ait P. Salius ne dum uerificatur in phrenitide, sed nec apud me est possibile, cum sutura ex graui ictu non ita facilè dissolui & dissipari possint, ne dum quod imaginari queat, ex tumore interno hoc accidere posset, nisi forsan hoc in puerulis admittatur, in quibus suturarum tegumenta mollissima existunt, cartilaginosaq́, corpora nondum ossea facta sunt.

Occulta sumuntur uel ab affectu proprio, uel dolore, uel decubitu, uel excretis, uel retentis.

Ab affectu proprio. Phrenitis est morbus proprius cerebri, ut cruditas stomachi. In cerebro enim principes anima facultates, ad quas delirium pertinet, sedem suam habent.

A dolore. Cerebrum aut non dolet, aut obscurè & exiliter. Neq́ enim per cerebri substantiam membrana sparguntur, qua ubi sunt, ibi sensus tactus locũ habet. Dolet autẽ obscurè, quod in cerebri mole et substantia medullari spiritus animalis, uehiculũ numinum, cui facultas tangendi insidet, existit.

Dolor igitur obtusus cerebri affecti signū est. Si cerebrum pendulum non esset in quouis decubitu, & uni alicui parti caluæ tantum & non toti subduceretur, tum melior esset et facilior in eam partem quæ affecta est, decubitus. Cum igitur spiritibus inflatum in medio capitis, perinde ut terra in mundo sustineatur, à decubitu signum ejus affecti peti non potest. Solent tamen phrenitici plerunq; proni in uentrem decumbere.

Ab Exeretis. Ex oculis aeris lachryma effundi solet: & sanguis è naribus stillat, nerui laborant, spina dolet. Sunt enim hi extraordinarij ductus, per quos cerebrum humoris copia oppressum, ideoq; ægrotans sese exonerare conatur.

A retentis. Biliosa eaq; crassa per aures non excernuntur. Vt enim pituitosa sanitatis tempore per palatum & nares, magis tamen palatum: ita biliosa per aures expurgantur continuò. Similiter nec tenuia & fuliginosa in cerebro coaceruata per meninges, cranium & cutim expirant: unde retē ta phrenitidem faciunt, aut factam augent.

Affectæ partis alicujus cerebri signa similiter alia sunt manifesta, alia occulta.

Manifesta nulla sunt propria, quod partes internæ sunt, nisi communia cum toto cerebro, de quibus antea dictum.

Occulta sunt totidem, ut cerebri, sumta uel ab affectu proprio, uel dolore uel situ partis, uel decubitu, uel excretis, uel retentis.

Ab affectu proprio, id est, læsis actionibus signa sunt dubia. Pleriq; autem quibus uentriculus anterior cerebri est locus apprehensionis interioris, postremus memoriæ, medius cogitationis, sic recensent. Anterior pars cerebri cum afficitur, imaginatio læditur: læsa ratione media pars patitur. Læsa imaginatione & ratione anterior & media pars affecta est. Læsa deniq; memoria posterior pars afficitur, quamuis ea nondum affecta primariò, nihilominus tamen læditur memoria, eò quod in phrenitide phantasmata & numerosiora plus justò & omninò deprauata offerūtur. Quibus uero eadem pars cerebri cogitat & meminit, ijs ab hoc loco signū nullū differentiæ partis affectæ, sed causæ tantum uel uehementiæ petitur. Quod si enim cerebri substantia paulò siccior fuerit, aptius memorandi facultati inseruiet: sin humidior, aptius imaginandi facultati.

Itaq; si alterutra qualitas alterata fuerit, alterutrius facultatis læsæ causa erit.

A dolore & situ partis. Dolor anterioris partis partem anteriorem: mediæ, partem mediam: postremæ, postremam partem affectam esse denotat. Omniū uerò partiū dolor isq; obtusus, totum cerebrū affici demōstrat.

A Decubitu. Hæc nulla, ut in toto cerebro: uerisimile tamen est, ut si pars anterior cerebri læsa est, melius in eam ægrotans decumbat: eò quod minus pendulum. Si pars posterior, melius in eam: si pars media melius in latera.

Ab Excretis. Ex oculo dextro acris lachryma effusa & sanguis è nare dextra stillans, partem dextram è directo sitam affectam monstrat: contra ex oculo & aure sinistra eadem manantia, partem sinistram.

A retentis. Similiter biliosa eaq; crassa per aurem dextram non excreta partē dextram læsam ostendet: contrà sinistram.

Signa pericranij affecti manifesta sunt et sensui obuia.

Meningum autem affectarum signa alia ab affectu proprio, alia à dolore, alia à situ partis, alia à decubitu, alia ab excretis, alia à retentis: quæ pleraq; communia sunt cum cerebro nec ualdè necessaria, quæ peculiariter recenseantur, eò quod siue membranæ solæ, quod raro fieri putat Iachinus, siue etiam cerebrum, quod sæpius, unicus sit curationis modus, & futura coronali præsidia utrobiq; adhibentur. Differunt tamen actionibus læsis specie doloris & mutata qualitate. Nam in apostemate cerebri pulsus est undosus: dolor obtusus & grauis, adest rubedo aut flauities in oculis, ita ut appareant ophthalmici. In apostemate membranarum dolor præter modum affligit, propter meningum extensionem: estq; punctorius ratione neruorum: pulsatorius quoq; ratione arteriarum, quibus præditæ sunt. Pulsus durius est serrinus propter affectam duram matrem: paruus interdū propter induratam arteriā. Quod si igitur mēbrana primum afficiantur, dolor præcedit, isq; ingens, qui per occiput collo & uniuersæ spinæ communicatur, quod in affecto cerebro non continget necessariò. Præterea phrenitim ipsam ex tenui meninge potius quàm ex cerebro gigni scripsit Galenus. Tametsi alibi fatetur tenuē meningē, ut quæ cerebro tenaciter adhærescit,

nistrum eo nullum affectũ subire posse, neq; etiam cerebrum citra meningem affectam: sed statim unius affectum alteri oportet impartiri. Quamuis & dura meninx sola affecta esse possit, cum longius à cerebro dissita sit, ne dilatatio ejus impediatur.

Signa affectarum aliarum partium, ut thoracis & imi uentris & artuum similiter alia sunt manifesta, alia occulta, quæ ex relatione ægrotantis & læsis actionibus, mutata qualitate, excretis & retentis facilè cognosci possunt, & alibi explicantur.

DIVISIO PARTIVM AFFECTARVM NON SIMPLICITER ET PRIMVM quidem cerebri.

PArs affecta principalis nempe cerebrum, est affectum uel per se, uel per consensum. Per se affectum est cerebrum cum laborat ex inflammatione uel erysipelate. Per consensum afficitur cum per se non laborat, sed à consentiente patitur, idq; fit aut positiuè aut priuatiuè. Positiuè cum aliquid aliunde illapsum excipit, ut uaporem humoremue, uel à membranis suis, uel à thorace ejusq; partibus, ut corde, pulmone, diaphragmate: uel ab imo uentre ejusq; partibus, ut stomacho, epate, liene, uesica, renibus, matrice: uel ab artubus, ut brachijs & pedibus. Priuatiuè, cum non affluit quod affluere debebat, eò quod uel impeditur, uel deficit.

SIGNA CEREBRI AFFECTI PER CONSENSVM.

SIgna cerebri per consensum affecti manifesta sunt ex definitione, quia cerebrum à se nullam morbi causam habet, nec inflammatum est, aut intemperie aliqua affectum.

Occulta sunt, quia delirium non est solitarium, subitò fit, nec perpetuum est, demto eo quod fit solo diaphragmate inflammato, increscente alterius partis affectu augetur, sublato alio quouis aut remisso quiescit, capiti applicata remedia nihil conferunt. Deniq; delirium paruum est aut mediocre nec caput adeò calidum sentitur, aut ita rubent aut stillant oculi, tumentue eorum uenulæ.

Primum igitur compatitur positiuè à membranis suis tum intrinsecis, tum extrinseca, nempe pericranio. Verè enim locus inflammationis est membrana, per quam uasa primò disseminantur & substantia cerebri cōpatitur, dū humorem calidum à membranis per uenas extrinsecus secundo loco excipit.

Deinde à pulmonibus, ut in peripneumonia: à corde, ut in febribus: à succingente membrana, ut in pleuritide: à septo transuerso ut in inflammatione illius elatis ad cerebrum uaporibus.

Tertiò à stomacho, à jecore, à liene & cæteris uentris partibus, nec non artubus inflammatis, aut uirus aliquod exhalantibus. Testatur id historia ab Hollerio relata de adolescente, cui tumor uelut inflāmmatio ad malleolum dextrum obortus, & subsequentibus balbutie, febri latente, siti, & lingua fuliginosa phrenitico facto quartus dies mortem attulit, cum impediretur cauterij admotio & scarificatio. Ab illa enim inflammatione qualitas uenenosa in caput efferebatur. Idem refert ex leui catarrho cuidam in facie ruborem natum fuisse: unde phrenitis, conuulsio, mors. Compatitur uerò & priuatiuè à siccitate aut frigiditate, quemadmodum innuere uidetur Hipp. aph. 9. lib. 7. cum inquit.

A sanguinis profluuio desipientia, aut etiam conuulsio malum.

Id enim quod affluere debebat non affluit, eo quod deficit, nempe calor & spiritus animalis, propria instrumenta animæ intelligētis & ratiocinantis, quæ ab immodica sanguinis per nares aut alio quocunq; profluuio exhauriūtur. Esse uerò hoc, quod inde oritur delirium non phreniticum, sed alterius generis ex eo colligitur, quod Hipp. παραφροσύνην uocat, quo mediocre deliramentum & mediocris animi alienatio denotatur. Phreniticum enim ab immodico tantum calore cum materia oritur. Impediri uerò potest calor & spiritus uitalis ex quo animalis nascitur, uel à spinali medulla obstructa, uel à neruis resolutis, uel spondylis colli intrinsecè uel extrinsecè luxatis.

Etsi enim hæc potius asthma morbumúe alium faciãt q̃ delirium, phrenitidis tamen quoq; causam esse posse uerisimile est.

Num uerò diaphragma affectum sit primariò, an uerò cerebrum, id est, an phrenitis sit idiopathica ex cerebro, an uerò sympathica ex diaphragmate, id ex tribus cognosci potest, contractione hypochondriorum, uoce & respiratione. Diaphragmate enim per se affecto præcordia mox ab initio intrò sursum reuelluntur: uox acuta, respiratio parua & frequens est.

Cerebro autem per se affecto retrahuntur hypochõdria posterius: uox grauis est, respiratio magna & rara, id est, ex lõgis interuallis.

Reliqua uerò signa utriq; communia sunt, ut dolor circa eam partẽ, pulsus inæqualitas, delirium perpetuum & febris acutissima.

Deinde an cor primariò, an uerò cerebrũ sit læsum; id quoq; præter cõmunia signa peculiari quodam signo distingui oportet: eo quod febris, ratione cujus à mania distinguitur, phrenitidem perpetuò comitatur. Delirium enim phreniticum sicut paulatim fieri solet & augendo procedere: ita quiescere nec subitò nec affatim consueuit, autore Galeno. Febrile autem & quodcunq; aliud ex sympathia ortum subitò. Præterea in febribus deliria ferocitatem non habent: in phrenitide uerò ualidiora sunt. Et simplex delirium ortum propter consensum aliarũ partium frequens, ortum uerò ex idiopathia cerebri rarum. Deniq; deliria febrium ipsas febres semper sequuntur: phrenitis plerunq; febrẽ antecedit uel saltem comitatur.

Neq; uerò delirium in phrenitide ubi cerebrum per se afficitur ita perpetuum intelligendum est, ut interdũ ægrotus ad mentẽ non redeat, dum nondum fanaticus omninò euasit. Perpetua uerò nihilominus hæc dicetur insania: nam nullas habet certis uicibus remissiones.

II. LETHARGI pars affecta est cerebrum, idq; uel totum uel secundum partes tantum posteriores, ut quidam uolunt: & hoc principaliter, cujus ratione facultas rationalis patitur. Partes uerò affectæ minus principaliter plures esse possunt: eæq; uel propinquæ cerebro, uel remotæ. Propinquæ cerebro sunt nerui, meninges, medulla spinalis. Remotæ sunt totum corpus, diaphragma, uiscera, imprimis uesica & intestinum imum.

Signa partis affectæ. Ac cerebri quidẽ affecti signũ est affectus proprius, excreta & retenta. Lethargus enĩ ut et phrenitis morbus est cerebri proprius. In cerebro enĩ principe animæ facultates, ad quas obliuio & somnus profundus pertinẽt, resident. Os excremẽtis scatet, & tussiunt à pituita labente, liquidumq; spuunt multũ: nerui laborant, occiput dolet, biliosa excernuntur.

Signa meningũ affectarũ eadẽ quæ cerebri.

Signa affectarum aliarum partiũ ex relatione ægrotantis, & læsis actionibus, mutata qualitate, excretis et retentis cognoscentur. Nerui enim dolent: spinali medullæ applicata remedia prosunt, totum corpus plumbeũ uel liuidum, diaphragma inflammatum, aut intrò tractum: cor febre afflictum: uesica humorum acredine uexata: intestinum imum ad excretionem emortuum.

Est autem cerebrum affectum aut per se, aut per consensum.

Per se affectum est, cum laborat ex phlegmone œdematosa. Per consensum, cum à consentiente patitur.

Signa partis affectæ per se, & per consensum. Cerebrum per se pati ostendunt signa phlegmones œdematosæ, de quibus alibi.

Per consensum autem affecti signa manifesta sunt ex definitione, quia cerebrum à se nullam morbi causam habet, nec inflammatum est; & symptomata in eodem statu permanent. Occulta sunt tum alia, tum præcedens aliquis morbus, & intermissio symptomatum. Præcessit enim morbus uel totius, uel alicujus partis. Totius, ut febris pituitosa. Partis, ut septi transuersi, pulmonis, intestini & alius partis inferioris morbus pituitosus. Et symptomata remittuntur uel augentur, remisso uel aucto morbo principali. Compatitur uerò priuatiuè, cum uel deficit calor & spiritus animalis uel impeditur calor & spiritus uitalis, ex quo animalis nascitur, eodem modo, ut in phrenitide. Positiuè autem cum aliquid aliunde illapsum excipit, ut uaporem humoremúe uel à membranis suis, uel à toto corpore, uel à diaphragmate, uel ab alijs partibus.

III. MARASMI subjectum alijs unum est, nempè solidæ partes, cum sit tertia febris hecticæ species. Sic enim febris uulgò diuidi solet, ut alia sit in spiritibus, ut ephemera, alia in humoribus, ut putrida, alia in solidis partibus, ut hectica. Ægineta triplex facit.

πνεῦμα

πνεῦμα, ὑγρὰ & στερεὰ, *spiritum, humores & solidas partes; ut febris hectica triplex genus febrium contineat, ephemeram, putridã & hecticam, id quod uel de uno eodẽq; uel diverso tẽpore intelligi potest. Ex ephemera enim febris putrida oritur: & ex putrida fit hectica. Sed & inflammari potest simul spiritus, humor & pars solidæ, & sic Aegineta intelligere uidetur. Alij humorem secundarium in marasmo affici asserunt, qui quadruplex est, humor insitus, ros, gluten et cambium. Alij aliter. Meo judicio unum tabis & febris subjectum est, nẽpe cor, ut phrenitidis & lethargi cerebrum. In omni enim febre cor potissimum affligitur, sed dissimili ratione. In ephemera & putrida intẽperies calida & sicca inest solidæ cordis substantiæ mediatè per spiritus & humores; &* κατὰ διάθεσιν, *secundum dispositionem, quæ facili negotio auferri potest: in hectica uerò immediatè & per se &* κατὰ ἕξιν, *secundum habitum qui difficulter aut nullo modo euelli potest. Solida autem substantia uocatur, quæ tribus cõstat partibus, solida, carnosa & spirituosa. Solida est stamen ex semine genitali confectum, quod tanquam tela exorsa pars prima est, quæ & membranosa & fibrosa dicitur. Carnosa est humor concretus ex sanguine materno affluẽte, uacua inter filamenta substantiæ solidæ quasi rimas explens. Spirituosa utriusq; & solidæ & carnosæ essentiã absoluit: inq; solida substantia maximè consistens omnes partes actionibus suis obeundis aptas facit. Ex quo apparet inutilem esse illorum distinctionem, qui tres febris hecticæ species faciunt ex hac triplici solidæ partis substantia. Omnes enim hæ partes cũ secretæ nõ sint, sed mixtæ inter se & cõfusæ, æqualiter exardescũt, neq; unius incendiũ citra alterius partis inflãmationẽ subsistere potest.*

Sed nec illud prætermittendum, alium esse spiritum & aliud humidũ, quod in diversis febribus laborat. Duplex enĩ spiritus est, alius uagus, alius fixus. Vagus est fluens, qui ex alimento oritur. Fixus est, qui in humore primigenio consistit. Corrupto uago febris diaria oritur: consumto fixo febris hectica. Similiter humidum aliud primigenium, aliud aduentitium.

Primigenium est radicale, quod ex semine ortum essentiã mẽbri constituit. Aduentitiũ est, quod ex cibo & potu in sanguinem mutato prouenit, inq; substantiã nutritiè abit. Corrupto aduentitio febris putrida oritur: consumto primigenio, marasmus. Vnde Auerrhoës prudenter admodum febrem hecticã nõ simpliciter per fixionẽ caloris, sed et exsiccationem humiditatis definiuit. Sic enim ille 3. colliget. 11. Febris hectica est calor extraneus fixus in substantia membrorum impediens operationes & consumens humiditatẽ substantialem.

Cæterum cor in marasmo laborat uel per se, uel per consensum. Per se laborat, cum immediatè & primum afficitur nullo prægresso alio morbo. Per consensum cũ à parte quadã corporis læsa noxam accipit. Hæc autem pars etsi multiplex esse possit, ut pulmo & diaphragma contiguũ: continuus lien, renes, intestina, uterus & reliqua partes totius corporis; quibus cor per arterias consentit: duæ tamen sunt præcipuæ, uentriculus & epar, quibus morbo infestatis cor uicinũ prõtè & ipsum afficitur. In septo tamen transuerso Galenus marasmũ non uidit: hecticã uerò febrem uidit, & hanc quidẽ absolutam, sæpè uerò citius interimentem, q̃ planè completa esset. Tabidi enim plerunq; moriuntur, anteq̃ hectica ad mæcorẽ ueniat.

Coafficitur autem cor uel positiuè uel priuatiuè. Positiuè, cũ ab inflãmata parte quacũq; patitur, à qua calor incipiens, successiuè per arterias cor petit, ibiq; penitus figitur. Priuatiuè, cum quod affluere debuit, non accipit, eò quod aut impeditur, aut deficit. Affluere autẽ debuit uel spiritus animalis, uel nutrimentũ uel spiritus uitalis: Spiritus animalis impeditur obstructo cerebro in apoplexia: nutrimentum salubre affecto epate uel splene. Spiritus uitalis affecto uẽtrículo, epate, splene deficit. Ex sanguine enim spiritus uitalis generatur.

Signa cordis affecti alia sunt manifesta, alia occulta. Ex manifestis nullũ est, cum cor intus latens non appareat, nisi dissecto post mortẽ corpore. Tũ enĩ cor instar pyri tosti attenuatũ uidebitur: quod in aulico quodã mærore animi confecto ob denegatã uirginem, cujus amore flagrabat, Phil. VVurfungus Medicus AVG. post frustratam curationem aperto cadauere obseruauit. Ex occultis sunt causæ, effectus & utraq; simul: quæ breuiter percurremus.

Causæ sunt eædẽ, quæ intẽperiei calidæ, de quibus alibi. Nã v. g. μαρασμώδης *calido et sicco temperamento; eoq; siue naturali, siue acquisito præditus est: & longo tempore uini*

generosi

generosi potu omnes partes corporis solidas excalefacit. Effectus est symptoma propriũ, ut caloris à cibo sumto incrementum, quod caliditatem in alto corde celatam & occultam, perinde ut ignem in calce occultum infusa aqua arguit.

Vtraq; simul sunt iuuantia, ut quod cordialium usus ualde prodest.

Signa cordis per se affecti sunt morbus partis proprius, magnitudo, numerus, tempus. Tabes enim uniuersalis totius corporis est proprium symptoma cordis, quæ si magna est, nec præcessit alius morbus, nec intermittit, cor per se affectum esse ostendit.

Signum cordis per consensum affecti sunt magna inflammatio uel alteratio partium consentientium, quæ præcessit. Quænam autem illa sit, id tum ex relatione ægrotorum, tũ ex proprijs cujusq; partis indicijs cognosci potest. Verbi gratia, laborãtis diaphragmatis signa sunt Galeno lib. 10. methodi, Pulsus duritiès, difficultas spirãdi inæqualis & uaria.

IV. APOPLEXIAE pars affecta principaliter Paulo est κοινὴ ἀρχὴ τῶν νεύρων, communis neruorum origo. Minus principaliter affectæ sunt omnes partes corporis, quæ sensu & motu præditæ sunt.

Est autem principium neruorum Aristoteli cor. Medicis, medulla cerebri. Itaq; ille 1. probl. 9. apoplexiam fieri uoluit, cum humor in corde conerescit frigore. Rectius uerò Hipp. & Galenus alijq; omnes Medici principium illud cerebro tribuunt: licet non simpliciter. Neq; enim est principiũ γενέσεως sed διοικήσεως καὶ ῥιζώσεως. At γενέσεως quidem, id est, originis non est, eò quod nerui ex cerebro non oriuntur, ut pars ab alia parte: cũ prima omniũ spermaticarum partiũ stamina simul & semel inchoentur, adumbrenturq; , non tamen perficiuntur. Est autem principium διοικήσεως, id est, distributionis & officij, eò quod nerui à cerebro tanq̃ principio animalẽ spiritum in totũ corpus deducant. ῥιζώσεως uerò, id est, radicationis quoq; principium est, eò quod in cerebro nerui radices habeant uariè implicatas, sensimq; plantarum modo incrementum accipiant.

Rursus cerebri medulla duplex est, una medulla spinæ sic appellata, quòd extra caluam elapsa in totã spinã exporrigatur: altera, quæ intra caluã clausa continetur, ab eaq; nõ excidit. Hinc duplex neruorum principiũ statuunt: aliud mollium, aliud durorũ: illud primarium, hoc secundariũ appellant. Medulla enim spinalis ut ex cerebro oritur, ita uim omnem ab eodem accipit. Erit igitur Aeginetæ pars affecta in apoplexia medulla utraq;: una cerebri, spinæ altera.

Iã uerò cerebri duplex est diuisio: una ratione lõgitudinis: altera ratione profunditatis.

Ratione longitudinis, partiũ cerebri alia anterior, alia posterior.

Anterior est cerebrũ in specie sic appellatũ, quod rursus in dextrã & sinistrã partẽ proprio diaphragmate intrinsecus discretũ est.

Posterior est cerebellum, sic dictum quasi paruum cerebrum, eò quod decuplo minus cerebro est: idq; rursus in partes diuiditur, quæ laterales dicuntur, & duos quasi globos inuicem oppositos constituunt.

Ratione profunditatis, cerebri pars alia extima, alia media est. Extima pars est externa superficies quam κιρσοειδῆ, id est, uaricosam dicunt.

Infinitos enim habet anfractus & circũuolutiones plurimas (quæ & mæandri & spiræ & sulci & fossulæ circulares dici possunt) easq; usus maximi. Venis enim & arterijs quæ & plures & majores quasi in illis alueis perreptant, tutum præbent domicilium, ne uel assiduis cerebri motionibus disrumpantur: uel si uacua spatia deessent, calua cerebrum, præsertim in plenilunio, arctius comprimeret, quo astricto, spiritus facilè suffocari, & calor extingui posset.

Media cerebri pars est recondita, quæ uẽtriculos & plexum choroidẽ & σῶμα ψαλλοειδὲς complectitur. Ventriculi sunt quatuor: duo anteriores, medius & extremus. Duos anteriores, septum lucidũ inter se distinguit, semicirculi, uel potius auriculæ humanæ formam referentes: Galenus anteriores uocat: alij priores & superiores. Medius est, duorum priorum uentriculorum concursus & cõmunis lacuna, in quam illorum uterq; humiliori sui sede dehiscens conuentũ spirituum deponit. Biforis autem est, geminos de se proferens ductus, unum secerniculũ dictũ: alterum anonymon. Secerniculũ est, qui antrorsum decliui itinere ad basin cerebri descendit, expurgans eo illius superuacua. Anonymos retrorsum in quartũ uentriculum dirigitur atq; absumitur. In extremo secerniculi peluis & infundibulum est, sic dictum, quod instar infundibili primũ latior, deinde angustior est, per quod tanq̃ manicam Hippocratis aut saccum, cerebri pituita transcolatur. Huic glans pituitaria substernitur, carne porosa & bibula spongiæ instar illuuiẽ excipi-

excipiens, quam cum diu retinere nō possit, in quatuor canales deriuat, quorum duo retrorsum uiam capessunt ad palatum, totidē sub oculorum orbita ad nares, ut inde postea exhauriatur: pars uerò in lachrimas absumitur, fusa prius calore cerebri.

Extremus uentriculus est quartus, cerebello & dorsali medullæ communis, omnium minimus & solidissimus, qui cum liberalem spiritus affluxum admittere debeat, primū amplior est, hinc juxta medullam dorsi sensim arctatur, donec tandē ad cerebelli præcipitium in acumen rostri desinat, instar calami scriptorij: unde & calamum uocant.

Plexus choroides est contextus uenarum & arteriarum labyrintheus, utrinq; unus, gemino uentriculo priori oblique insistens, spiritum animalem omnibus suis numeris absolutum perficiens, ex spiritu uitali, quem ex uenis jugularibus & arterijs carotidibus, ex quibus constat, accipit, & ui quadam mirifica illum perficiendi, quàm à cerebro ejusq; medulla acquirit, tandemq; perfectum intra uentriculos tanquam thesaurum cerebri recondit. σῶμα ψαλλοειδὲς *est corpus cameræ modo extructum, tribus quasi columnis suffultum, sub quo medius uentriculus apparet. Cerebri igitur amplissimā molē Atlantis instar sustētat, ne tertiū uentriculum comprimat, indeq; obstruatur.*

Ex quibus apparet uentriculorū cerebri eum esse usum, ut tū excrementis à cerebro segregatis deseruiant, tum spiritus animales à plexu choroide acceptos conseruēt, ut inde semper præsentes ad omne corpus per neruos, ad animæ sentiētis transuectionem, illiusq; facultatum omnium actiones edendas transfundant.

Apoplexiæ igitur δεκτικὸν *erit tū substantia cerebri, tū uentriculi, tum processus uentriculorū, tum uasa ex quibus construitur. Grauius tamen cerebri corpus afficitur, minus uētriculi ejus: qua in re ab epilepsia differt: in qua grauius affligitur cerebrum circa uentriculos, minus penes corpus.*

Afficitur autem cerebrum, uel per se, uel per consensum.

Per se affectū est, cum immediatè & primū afficitur, nullo prægresso morbo, id quod fit cum aut intēperie laborat, ob quam spiritus animales non conficiuntur amplius, sed extinguuntur uel suffocantur: uel cum apoplexia materialis est, orta ex humore in uentriculos cerebri nimis copioso, & crasso, & subito irruēte: unde cerebri meatus obstruitur, sitq; spiritus animalis interceptio. Humor enim et flatus secundū naturā in uentriculos penetrans, eosdem minimè lædit.

Per consensum laborat, cum à parte quadā corporis læsa coafficitur: idq; bifariam: positiuè & priuatiuè.

Positiuè cū flatus uel uapor crassus uasa occludit, ut accidit ebrijs: unde cohibito spiritu sanguis infrigescit & concrescit. Vel tumor præter naturā alicujus partis uicina cerebro contiguam, proximamq; illius substantiam astringit, meatusq; spiritus animalis egredientis intercipit.

Priuatiuè cum spiritus non exitu sed aditu ad cerebrū prohibetur, ut cum pituita uenas jugulares et arterias soporarias obstruit, & quasi laqueus collū premens hominē strangulat. Spiritus enim uitalis cerebro nō transmittitur, ex cujus perfectiore concoctione, animalē qui planè momentaneus est, inq; nihilū facilimè abit, subinde generari necesse est, quod tamē rarò contingit. Illud uerò sæpius, cum in habitu athletico plethora totū corpus distendit, & natiuum calorē, adeoq; spiritum uitalē suffocat, unde apoplexia oritur, quam Hipp. ἀπόπληξιν φλεβῶν, *Galenus* ἀσφυξίαν *uocat: aut cum uulnere in capite accepto, eoq; ad cerebri usq; sinus penetrante spiritus plurimi confertim euanescunt.*

Laborat uerò in apoplexia non tantum principiū neruorū, sed etiā ipsi nerui affecto cerebro siue per se, siue per consensum. Vt enī chordæ in instrumento mutæ sunt sine plectro: ita nerui in corpore humano suum officium non faciunt, nisi impulsi à spiritu animali, qui in apoplexia deficit.

Ex cæteris partibus, quæ etiam per consensum laborant imprimis est cor, cui cerebrum potissimum consentit ratione respirationis.

Signa cerebri affecti alia sunt manifesta, alia occulta. Manifestum nullū est, cum cerebrum in calua delitescens non appareat. Occulta sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt eædem, quæ plethoræ & cacochymiæ, de quibus alibi. Nam v. g. apoplecticus angustam ceruicem habēs crebriore crapula cerebrum naturâ debile eneruauit.

Effectus est symptoma cerebri proprium, nēpe functionis animalis à cerebro proficiscentis, id est, mētis, sensus & motus abolitio.

Vtraq; simul sunt juuantia, ut quod cerebro applicata remedia prosunt.

Signa cerebri per se uel per consensum affecti sunt: magnitudo & numerus. Nam apoplexia si uehemens sit & nullo prægresso

alio

alio morbo contigerit, per se cerebrum affici: si debilis, & aegressum morbum sequatur, per consensum laborare designat.

Quod autem corpus cerebri grauius afficitur in apoplexia, quàm sinus ipsius, cui contrarium in epilepsia accidit, id ex effectu cognoscitur. Nam si apoplexia ex sola uentriculorum cerebri obstructione oriretur, epilepsia perpetuò praecurreret: & apoplexiae solutionem sequeretur semper epilepsia. Neq. enim tota potest tolli obstructio, priusquam media auferatur: nec totus sinus implebitur priusquam medius. Ex quo sequitur in epilepsia maximè laborare uentriculos ab adhaesu materiae: at in apoplexia obstrui corpus cerebri, uel, ut Paulus bellè admodum loquitur, neruorum initium, id est, eam partem cerebri, unde nerui exorsi spiritum animalem à cerebro accipiunt.

Rursus utraq. cerebri pars tam dextra quàm sinistra afficitur, cum hominem rapit subitò: altera tantum, cum in paralysin desinit. Affici deniq. non tam anteriores uentriculos quàm medium & postremum, qui sunt principes, plerią. existimant, quod apoplexia principes cerebri actiones, quae sunt cognitio, sensus & motus, aboleat. Quod tamen alijs non placet, qui interiores facultates sedibus in cerebro designatis non distinguunt, ut alibi retulimus.

V. EPILEPSIAE subiectū principale Paulo est cerebrum, & interdum omnes sinus illius. Minus principale aliud est morbi, aliud symptomatis. Morbi subiectum uarium est, ut os uentriculi, epar, lien, intestina, renes, uesica, uterus, testes, uasa spermatica, artus, habitus totius corporis. Symptomatis est uniuersum corpus, per quod nerui distribuuntur, quodq. in paroxysmo cōcutitur. Grauius autem (ait Galenus) affligitur cerebrū circa uentriculos, minus penes medullam: qua in re à morbo attonito differt: ut supra in apoplexia diximus. Alij aliter. In apoplexia enim cauitatem uentriculorum: in epilepsia membranam eosdem succingentem περὶ τῶν δεκτικῶν statuunt. Alij deniq. mediū uentriculum cerebri: alij posteriorem, alij utrunq. uel modo unum, modo alterum, uel etiam primum affici statuunt.

Laborat autem cerebrum uel per se, uel per consensum. Per se afficitur cum aut male tēperatum est imbecillumue, unde malus humor semiobstruens oritur: aut uias per quas superflua recipit nimis laxas, aut meatus, per quos expurgari solet, nimis astrictos habet.

Per consensum laborat, cum à parte quadam corporis laesa, quae illi consentit, noxam accipit, etsi ipsum uitio careat: idq. fit bifariam, positiuè & priuatiuè. Positiuè, cum flatus uel uapor uitiosus ab aliqua parte cōsentiente ascendens uentriculos cerebri, uel nimia quantitate semiobstruit, uel mala qualitate offendit, & ad expulsionem irritat.

Priuatiuè cum non affluit, quod affluere debuit, ut cum ex inedia succus in cerebro biliosus biliosior redditur. Vnde Galenus eos, qui epilepsijs corripiuntur ob solam stomachi laesam actionem, ex inedia uehementer laedi asserit lib. de uena sectione aduersus Erasistratum. Neq. enim priuationem hic aliter interpretari possumus, & aliter quidem, quàm in conuulsione quae ab utraq. causa, inanitate & plenitudine neruorum & tendinum musculorum oriri solet, his siccioribus redditis, uel etiam immodicè madefactis. Ea enim conuulsio fit neruis per se affectis, qui in epilepsia conuelluntur, non quod per se affecti sunt, sed quod per consensum cerebro affecto.

Signa cerebri affecti alia sunt manifesta, alia occulta.

Manifesta sunt, ut pituitosi humoris ex ambabus naribus & ex ore profluxio, quae interdum in paroxysmis epilepticorum contingit: prolapsus item alicuius de substantia processuum cerebri, ob morbi uiolentiam, quod & ipsum aliquando euenit. Mortuorū uerò cerebrum, uentriculi, & sacra fistula plerūq. limpida aqua esse imbuta & repleta, annotauit Coiterus praestans Anatomicus.

Ex occultis sunt causae, effectus & utraq. simul.

Causae sunt eadē quae morbi, de quibus alibi. Nam v. g. epilepsiae obnoxius est, cui caput pituita natat, eamq. incurrit, si nimium motum à cibo ineat.

Effectus est symptoma cerebri proprium, ut mentis, sensuumq. omnium ablatio.

Vtraq. simul, ut quod cerebro applicata remedia prosunt.

Signa cerebri affecti per se & per consensum, sunt affectus proprius, magnitudo & numerus. Nam si caput ferè semper graue sit, epilepsia sit uehemens & repentina, & nul-

& nulla in reliquo corpore labes pracedens, per se cerebrum affectum esse ostendit: si contra nulla sit capitis grauitas & epilepsia debilis, per consensum id affici designabit.

A qua autem parte consentiente oriatur, id peculiaribus signis cognosci oportet.

A uentriculo enim si fuerit, excitatur uel post crapulam, in pituitosis: uel post inediam in biliosis, pracedit cardiogmos, anxietas, nausea.

Ab hypochondrijs, ut epate, liene, intestinis si fuerit, tum ructus & flatus copiosi prodeunt, pracordia tument, intestina murmurant, uomitio fatigat.

In specie, si ab hepate sit, adest tussicula quadam sicca, sine sputo.

Si à splene, totum corpus ad nigrum & melancholicum uergit.

Si ab intestinis, uenter sentit corrosionē, os fluit à multis humiditatibus, ascarides exeunt.

A renibus & uesica si fuerit, earundem partium peculiaria symptomata pracedunt, ut dolor, grauitas, tumor. Eadem est ratio uteri, testium & uasorum spermaticorum, artuum & habitus totius corporis. Pracedit enim retentio menstruorum & seminis, ex artubus aut crure & digitis frigida quadā aura sursum ascendere putatur, febris uniuersum corporis habitum infestat.

Rursus ea pars cerebri laborat, in quam epilepticus cadere solet. Quod autem materia magis in uentriculo medio & posteriore hareat, id ostendit, quod difficilius excutitur.

VI. TETANI, quatenus spasmum in genere significat, subiectum principale sunt instrumenta motui dicata, eaq; principalia, ut tendo & musculus. Minus principale sunt instrumenta motus minus principalia, ut nerui & ligamenta, quaq; cum illis consentiunt, ut sunt cerebrum, spina medulla, mēbrana, uentriculus, diaphragma & alia neruosa corpora. Sunt enim nerui canales, per quos cerebrum singulis partibus, qua moueri debent, uim motricem distribuit, non aliter quàm epar per uenas nutrimentum: & cor per arterias uitalem spiritum ijsdem communicat.

Tetani autem in specie sic dicti pars affecta sunt tum musculi, tum nerui spinales, qui caput mouēt, suntq; duplices: anteriores & posteriores. In tetano enī propriè sic dicto musculi à priori & posteriori parte ex aequo distenduntur: in emprosthotono et opisthotono inaequaliter. In illo enim nērui anteriores: in hoc posteriores palmā in trahēdo obtinent. Quarta uerò speciei, de qua in tetani nomine diximus, subiectum sunt nerui & musculi, qui corpus in latera, id est, tum dextrorsum, tum sinistrorsum flectunt, qui cum pauciores sint, rara hac species est, ideoq; uel incognita ueteribus, uel omissa obraritatem. Frequentiores itaq; species priores & certis nominibus insignita, eò quod musculi, qui uel antrorsum uel retrorsum mouent, laterales uincunt majore numero.

Caterum in spasmo pars anterior uel posterior potius laborat: in paralysi pars dextra uel sinistra. Spasmus enim à musculis incipit, & tendit in cerebrum: unde fit motus antrorsum uel retrorsum. Paralysis à cerebro incipit & in neruos desinit: unde promtè facultas cerebri materiam ad partē dextram uel sinistram detrudit.

Rursus neruorum pars affecta, alia cauitas est, alia substantia.

Cauitas si affecta sit, spasmum parit. Si substantia, paralysin. In spasmo enim nerui fiunt breuiores repletis cauitatibus. In paralysi ijdem fiunt molliores humectatu & distentis substantijs. Nec tamen & ipsi non contrahuntur in paralysi, eò quod malum à principio neruorum originem habeat. Alijs contrarium uidetur, quibus neruorum pars alia externa, alia interna est. Externa pars, aiunt, si affecta sit, spasmum efficit. Si interna, id est, medulla paralysin. Humor enim crassus & siccus, qui conuellit neruum, illius interiora seu medullam subire non potest. Qui uerò committit paralysin, cum sit tenuis & fluidus, facile per medullam sese insinuat. Palmonem in hac controuersia aget plurium signorum & affecta partis principalis in utroq; affectu consideratio. In paralysi enim principaliter neruus medullaris laeditur: in spasmo musculus contumacior: & conuulsionis uis consideratur in motu iniusso: paralyseos uerò in impotentia mouendi. Praeterea, ut ait Capoaccius, musculi contrahuntur à neruis in spasmo: ligamentis in paralysi, unde & membra contracta manent, nec conuelluntur.

Vt uerò conuulsio uniuersalis in musculis totius corporis conspicitur: sic particularis (quam quidam in specie spasmum uocant) in certa duntaxat parte affecta contingit, à qua proprium interdum nomen sortitur. Contracto enim musculo oris, uocatur spasmus cynicus: musculo mandibularum τρισμὸς, musculo oculorum στραβισμὸς, musculo pectoris πνεῦμα προσκόπτον, id est, spiritus subsistens: musculo obscænarum partium πριαπισμὸς: musculo deniq; alio ad motum alterius partis destinato, spasmus simpliciter: nostris **der Krampff** *appellatur, cumq; proprio nomine careat cum additione hujus uel illius partis effertur, id quod & supra in nomine epilepsiæ monuimus.*

Afficitur autem neruus & musculus, uel per se, uel per consensum.

Per se affectus est, cùm primum & immediatè morbo uel causa morbi afficitur, id quod fit læsa facultate uel ex inanitione, uel ex repletione. Vtrobiq; enim magnitudo imminuitur secundum longitudinem, latitudine uerò aucta uel imminuta. Augetur latitudo à repletione, imminuitur ab inanitione.

Per consensum laborat, cum à parte quadam corporis læsa coafficitur, idq; bifariam: positiuè & priuatiuè. Positiuè, cum siue humorem aut uaporem à cerebro aut alio membro, ut uentriculo, colo intestino, diaphragmate, liene, mesaræo per se affecto: imprimis uerò inflammato delabentem excipit: ex quibus uapor musculos, non neruos replet, teste Galeno: siue etiam prauam aliquam aut uenenatam qualitatem: ut ex morsu siue punctione scorpionis uel alterius uenenati animalis. Quem spasmum à maligna qualitate ortum Arabes non proportionatum ad materiam: ut priorem ab humore profectu proportionatum ad materiam uocant. Materia enim in qua, est mobile neruosum, quod stimulatum à malitia qualitatis sese contrahit ut expellat sibi non proportionatum, id est, incongruens: non aliter quàm animalia quædam faciunt, quæ ut grauius percutiant, sese primò contrahunt, ut majorem impetum faciant: non refugit autem humorem ex repletione ortum tanquam proportionatum, sed sibi aliquo adjecto tantum sese contrahit. Alij tamen spasmum non proportionatum ad materiam esse spasmum per consensum negant, eò quod à neruis incipiens, in cerebrum desinit: id quod spasmo uero & primario conuenit: præsertim cum is ad spasmum à repletione reduci possit. Nerui enim cùm uellicantur, ad locum dolentem expultrix humores mittit, qui subito affluxu replent & inflammationem faciunt: unde fit conuulsio. Auerroës conuulsionem à re pungente ortam prorsus negat spasmum esse, sed expandidationem uerbo barbaro uocat. Eadē est ratio uulneris, à quo, ut morsu scorpij, interdum conuulsio similem ob causam oritur. Priuatiuè afficitur cum non affluit, quod affluere debuit, eò quod uel impeditur, ut spiritus repleto cerebro ex crapula: uel deficit, ut idem spiritus eodem cerebro affectione grauiore oppresso: unde neruus refrigeratur & adstringitur.

Sic conuulsio interdū oritur, cùm pondus graue neruosis partibus superponitur, ibiq; diutius permanet, ut refert Cælius Aur.

Huc uerò pertinet & secundaria illa conuulsio, quæ fit ex euentu, cùm resolutio unius musculi facit conuulsionem alterius, de qua in nomine paralysis diximus.

SIGNA musculi & nerui affecti, alia sunt manifesta, alia occulta. Manifesta sunt quæ interdum occurrunt, ut cum caput musculi aut tendo insignis ob externam aliquā causam grauiter offenditur, v. g. puncturā, contusionem, luxationem, inustionem. Hæc enim sensu percipi possunt. Occulta sunt, quæ usu eueniunt ut plurimùm, cum nerui in internis, ijsq; sensum latentibus partibus uersantur: suntq; triplicia, causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ, ut phrenitis, punctura, uulnus & alia, de quibus suo loco.

Effectus est symptoma proprium, ut deprauata motus uoluntarij actio, siue contractio & distentio membrorum cum dolore, quæ solis musculis conuenit. Vbi enim homines sani sunt, nerui contrahuntur ad sua principia citra dolorem: ubi ægroti, cum dolore, & contra uoluntatem liberam. Cognoscitur uerò etiam ex pulsu, qui in neruis affectis est extensus, instar sagittæ ascendēs & descendens.

Vtraq; simul, ut quod affectus musculorū grassatur in populum, ægrotans illo laborare consueuit, & musculos roborantia prosunt.

SIGNA musculorum per se affectorum sunt magnitudo, numerus, tempus & iuuans. Quod si enim musculorum dolor sit uehemens, nullus praecesserit morbus, nec intermittat, & remedia musculo affecto adhibita iuuent, eum per se affici, id est, causam conuulsionis intra se continere ostendet.

SIGNVM musculi per consensum affecti similiter est quadruplex. Paruitas, numerus, tempus et iuuans. Dolor enim conuulsionis non est uehemens, nec solitarius, nec perpetuus. Praecessit enim laesio quaedam uentriculi, uteri, uel aliarum partium, ex quarum sympathia spasmus oritur. Nec iuuant remedia applicata musculo affecto per cōsensum, sed applicata parti affectae per se, ut uētriculo, utero, uasis spermaticis. Quaenam autem ex his partibus per se afficiantur, ex proprijs illorū signis cognosci oportet. Nam v. g. uentriculus per se laborabit, musculi per consensum, si dolor sit circa ipsum, cruditas, cibi corruptio, nausea. Vterus affligetur, si retenti menses. Spermatica uasa, si semen alienam qualitatem habeat. Cerebrum per se affectum erit nec transmittet spiritus, si laboret ex intemperie calida uel frigida, adsit destillatio, iuvent quae sunt utilia: laedant, quae noxia cerebro admouentur.

SIGNA uerò partus cōuulsae à paralysi in spasmo cynico sunt peculiaria, quae cognoscere multum refert, ne remedia parti sanae applicentur, quae laborāti conueniunt. Notae igitur utriusq; quatuor sunt, tractus, saliuatio, facilitas os claudendi & dolor.

Primùm enim pars sana in paralysi, cum sit siccior, trahit ad se aegram, utpote laxam & sequacem. Contra pars sana in conuulsione trahitur ab aegra nimirum tensa, rigida, contracta.

Secundò, si pars affecta sit à paralysi, multa est & frequens saliuatio, cū fiat ab humore tenui. Sin à cōuulsione cōtingat, saliuatione caret, cū fiat ab humore crasso & sicco.

Tertiò, si musculus laboret à conuulsione, melius os clauditur, quàm à paralysi.

Quarto, si musculus maxillae sit resolutus, nullum aut perexiguum sensum, sed & nullum dolorem percipit: conuulsus autem suo sensu ualet & dolore premitur.

VII. *ANGINAE subiectum Aretaeo duplex est: πνεῦμα, spiritus & τὰ ὄργανα τῆς ἀναπνοῆς, instrumenta respirationis. Angi. nam enim uocat omnem strangulationem in faucibus, uitio siue spiritus, siue faucium factam. Interdum igitur solus spiritus afficitur, ad calidissimum siccissimumq; conuersus, nulla corporis parte inflammatione laborante. Ne uerò incredibile alicui uideatur, Aretaeus duobus exemplis & duplici analogia probare conatur. Primum est à locis Charonaeis, in quibus aura, quam quis adducit, noxam adfert, ut ait Gal. 2. de nat. hum. uel, ut ait Aretaeus: strangulat citissimè, citra ullum corporis affectum. Sic autem dicta sunt illa loca à Charone nauta inferorum, quasi infernalia. Similia loca sunt auerna sic dicta q. ἄορνα, id est, sine auibus, quod illa aues adire nequeunt: qualem fuisse aedem sacram in Achilli insula ante Borysthenem sitam scripsit Iulius Solinus cap. 29. Secundum est à rabido cane, quo uel in faciem tantum spiritum exhalante, homo, qui animam duxerit, mox in rabiem agitur, etiamsi canis non momorderit.*

Analogia prima est haec. Eadem est ratio spiritus quae humoris.

Humor nocet & intra & extra corpus. Ergò & spiritus. Analogia altera est haec. Eadem est ratio morborum & medicamentorum perniciosorum. Nam v. g. morbus est febris: medicamentum perniciosum est ueratrum album: à quorum utroq; homines aequaliter uomunt. Atqui morbus est instar spiritus: medicamentum instar humoris. Vt igitur humor intus nocet, ita & spiritus. Tanta uerò, ait, cognatio est, inter uenenum assumtum & aërem spirando haustum, ut uulgus pestem Atticam, quae ab aëre infecto pendebat, ex puteis Pyreai ueneno Peloponnensium corruptis profectam esse existimaret. Haec ille satis prolixè, sed digressorio argumento. Potest & addi illa ratio, sumta ab historia, quam Ioh. Heurnius, Medicus olim Leydensis, his uerbis recitat libro de morbis pectoris. Ego, ait, phreniticum iam phanaticum redditum, qui septem diebus μανικὸν κ τραγικὸν intuens quosuis inuadebat, à fatis secui, nec ullum usquam phlegmones uestigium deprehendere potui. Corpus hoc athletico erat robore & habitu, constantisq; aetatis, uini usu rigatū calore. Hactenus ille. Ex hoc enim & ipso constat, ut phrenitidē, ait

ita & anginam à solo spiritu excalefacto sine inflammatione posse fieri.

Caterum hoc in loco non tam quæritur, num spiritus suffocare posit, quàm num pars affecta anginæ sit. Neq; enim per se strangulat, sed quatenus fauces adstringit, & exitu fuliginem superfluam prohibet. Angina enim est non qualibet spiritus ablatio, sed quæ fit compreßis faucibus.

Rectius igitur illud alterum est, quod addit Aretæus, τὰ ὄργανα τῆς ἀναπνοῆς, *id quod* συνεκδοχικῶς *intelligi debet. Instrumenta enim respirationis, sunt partes uitales, quæ respirationem per se faciunt, ut pulmones, thorax, aspera arteria, guttur, diaphragma & thoracis musculi. Ex quibus pars agens est diaphragma & musculi thoracis, qui dilatant & comprimunt. Patiens est pulmo & guttur, quæ dilatantur & comprimuntur. Rursus in pulmone ista sunt quatuor: trachea arteria, & propagines illius in pulmonem: uena arteriosa, arteria uenosa, & pulmonis mollis substantia. Guttur est larynx, seu* βρόγχου κεφαλή, *id est, tracheæ arteriæ principium. Ex his igitur non qualibet pars sed solum guttur affectum subjectum principale anginæ est. Minus principale sunt partes quæ laryngi (sic enim guttur Græci uocant) uel contiguæ sunt, uel consentiunt. Contiguæ sunt œsophagus, glandulæ, epiglottis, uertebræ colli & musculi illarum partium. Consentiunt cor et cerebrum, ratione respirationis, quæ utriusq; communis functio sympathica est, nec non nerui orti à cerebro. Impropriè igitur, quamuis non malè, uulgò faucium affectus angina appellari solet, cum fauces, ut in nomine hujus morbi diximus, sit totum oris internum spatium, ubi gulæ et asperæ arteriæ extrema concurrunt. Non malè autem dicitur, eò quod una pars sine altera uix affici solet: præsertim cum angina uocari soleat morbus, non tantum uitiatæ respirationis sed & deglutitionis. Et hæc in genere.*

In specie pars affecta anginæ quadruplex est, pro diuersitate quatuor specierum, in quas diuiditur. συνάγχης *igitur subjectum sunt interni.* παρασυνάγχης *externi musculi gutturis.* κυνάγχης *subjectum sunt interni,* παρακυνάγχης, *externi musculi pharyngis, quam gulam uocant.*

Afficiuntur autem musculi faucium uel per se, uel per consensum.

Per se affecti sunt, cum illis morbus, aut causa morbi insidet, id quod fit inflammatione, aliôue tumore affectis, uel etiam distentis.

Per consensum laborãt, cum à parte consentiente coafficiuntur, idq; bifariam. Positiuè & priuatiuè.

Positiuè, cum aut catarrhus seu materia pituitosa à cerebro ad asperam arteriam, uel ad æsophagum descendit: aut à uenis jugularibus magna sanguinis irruit copia, aut aliunde, ut cum per crisin angina alteri succedit morbo, ut lethargo, phrenitidi, dolori capitis. Catarrhus igitur transiens ueram anginam non faciet: ueram contrà si fauces in tumorem attollat.

Priuatiuè: cum uel impeditur spiritus ob luxatas colli uertebras in anteriorem partem & potißimum secundam aut tertiam, quæ introrsum uergentes guttur comprimunt: uel deficit, ut cum inflammatur aspera arteria, uel neruus magnus, qui ex uertebris colli ac per pericardium elatus una cum illo diaphragmati implantatur, unde angina illa occulta, ejusq; sæua symptomata oriuntur, quorum Aretæus meminit. Hæc igitur notham, non ueram anginam faciunt.

SIGNA faucium affectarum communia alia manifesta sunt, alia occulta. Manifesta sunt, si externi musculi laborent: & ægrotus sensu deprehendit dolorem partis quæ præcipuè affecta est. Occulta sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt tum aliæ, tum eædem quæ fluxionis, de quibus suo loco. Nam v. g. juuenis temperaturæ sanguineæ, constitutione humida præcedente, fluxionem à capite & à ceruice ad guttur diutius expertus est, quam non magni fecit, unde fauces intumuerunt.

Effectus sunt symptomata propria, ut spirandi & deglutiendi: item loquendi & collum mouendi difficultas.

Vtraq; simul sunt quod angina hoc tempore grassatur, ægrotus ex faucibus laborare consueuit, & gutturi applicata remedia profunt.

SIGNA propria partium affectarum cujusq; speciei anginæ sunt hæc.

Si inflammata fuerit aspera arteria, ægrotus difficillimè respirabit: facilius deglutiet. Si æsophagus laborabit: difficilius deglutiet, facilius respirabit.

Si interni, hoc est, duodecim laryngis musculi inflammãtur, nihil apparet, nec foris nec intus ulla caloris aut molis mutatio, uox abolita, sitis uehemens: estq́ & hæc occulta angina, cujus Aretæus meminit.

Si externi musculi laryngis laborent: omnia sunt remissiora, foris calor & color ruber apparet, æger non rectè loquitur.

Si fauces internæ ad æsophagum inflammantur, potus hic per nares remeat, & à depressa lingua fit tumor conspicuus. Si externæ, non solum fauces, sed etiam ceruix & pectus rubescunt,ægerq́ non uehementer dolet, nec difficulter spirat.

SIGNA faucium per se affectarum sunt magnitudo, numerus & tempus.

Angina enim uehemens est, nec præcessit alius morbus, excepta fluxione, nec intermittit.

SIGNA faucium per consensum affectarum sunt paruitas, numerus, tempus, juuans. Symptomata enim sunt remissiora, angina alijs superuenit, ut peripneumoniæ, pleuritidi, præfocationi, luxationi uertebrarum ceruicis: facilè mutatur & intermittit, nec subsidia gutturi gulæúe adhibita prosunt. Nam v. g. in peripneumonia malæ rubent: in pleuritide latus dolet: in præfocatione uterus.

Si primæ ceruicis uertebræ luxatæ sint, cognoscetur ex causis, effectis & juuantibus.

Causæ sunt habitus corporis & euentus fortuitus, de quibus alibi. Nam v. g. anginam patitur puer, uel adultus etiam, molli corporis habitu præditus ex ictu suscepto in collo: luxationi enim illi præcipuè obnoxij sunt, quorum uertebræ laxis ligamentis inter se connectuntur, ut sunt pueri & cæteri molli corporis habitu præditi.

Effectus est cauitas rotunda in ceruice manifestã, sine quocunq́ tumore, cum summo respirationis, imprimis uerò deglutitionis incommodo.

Vtraq́ simul sunt juuantia, eò quod ea lædunt quæ luxatam uertebrãm adhuc magis in eandem partem expellunt. Iuuant quæ musculorum & chordarum tensionem laxant: & luxatam uertebram restituunt.

VIII. Vuulæ & Columellæ subjectum est curculio inflammatus uel relaxatus. Hanc enim inter utrumq́ morbi nomen differentiam retinemus, quam in nominibus morborum ex jam communi loquendi consuetudine posuimus, ut uuula sit curculio affectus ex inflammatione: columellæ ex relatione. Eadem est ratio lori & fimbriæ: nisi quis aliam interpretationem malit, & tum lorum tum craspedon non ad gargareonem sed ad tunicam palati referat; quæ inflammmata à tumore instar alarum uespertilionis sese extendit. Quod genus phlegmones non semel se obseruasse, nec id alijs remedijs, quàm alias oris inflammationes persanauisse refert Ioh. Riolanus.

Curculio autem afficitur uel per se, uel per consensum, idq́ positiuè & priuatiuè non aliter quam fauces; de quibus præcedenti capite. Interdum enim praui succi ob propriam imbecillitatem partis in ea parte paulatim contrahuntur: sæpius uerò à uicinioribus partibus, præcipuè ab ipso cerebro malè affecto, & destillationi obnoxio, ad eam transmittuntur.

SIGNA simpliciter affecti curculionis alia manifesta sunt, alia occulta.

Manifesta sunt, quæ occurrunt in oculos. Apparet enim gargareo, si quis aperto plurimum ore toto linguam deprimat.

Occulta sunt causæ, effectus & utraque simul.

Causæ sunt eædem quæ fluxionis, ut redundantia humoris alicujus siue pituitæ, siue sanguinis, siue alterius.

Effectus est symptoma proprium, nempe molestia in deglutiendo & loquendo, cum curculio non tantum deglutitioni seruiat, sed et sit plectrum uocis.

Vtraq́ simul sunt juuantia. Columellæ enim apposita juuant, quæ excedentem qualitatem temperant, ac nocent similia, à quibus præsens excessus siue fouetur, siue etiam augetur.

SIGNA curculionis per se affecti sunt, si uehemens sit affectus, si comitem non habeat, si urgeat sine intermissione. Signa per consensum affecti sunt contraria, quibus & juuantia.

juuantia adjungi debent. Gargareoni enim apposita non juuant. Raro autem per consensum: sæpius per se afficitur.

IX. Tonsillarum nomen & morbum & partem affectam significat, ut supra monuimus. Pars itaq; affecta tonsillarum, tonsillæ sunt, hoc est, duæ glandulæ pharyngis paristhmia dicta, quæ fauces os & linguam saliuâ irrigant, ne partes illæ ob continuum motum exiccentur: & ut gustatio fieri posit. Vt enim coctio in uentriculo sine elixatione non perficitur: ita nec gustatio sine madore.

Nullus autem est morbus, qui hanc partem infestare non possit, & plerunq; etiam soleat, imprimis phlegmone, tumor & ulcera: id quod mirum uideri non debet. Glandulæ enim inter cætera etiam hunc finem habent, ut excrementa suscipiant, & cænosam corporis nostri humiditatem absumant. Hinc ἰσθμιάζειν deductum uidetur, quo non optime ualentem uitam ducere significant Græci. Quamuis enim glandulæ pleræq; ut ea, quæ neruis carent, sensum non habeant: ideoq; non admodum ægrotent, facilime tamen laborant, laborante reliquo corpore.

Porro paristhmia sunt locus affectus, tum anginæ, tum tonsillarum, diuerso respectu. Angina quidem, quatenus harum glandularum phlegmone gulam & asperam arteriam, quibus tonsillæ ut isthmus interjacent, constringit, & respirationem impedit. Vt enim isthmus propriè est angustus terræ transitus, situs inter duo maria: ita hæ glandulæ carunculæ sunt inter gulam & laryngem.

Tonsillarum uerò subjectum sunt, quatenus exulcerantur & suppurant, & sic hoc capite Aretæus de illis agit.

Huc igitur aphthæ & exanthemata pertinent, ex quibus aphtharum subjectum est tunica oris partium. Exanthematum uerò locus affectus non tam glandulæ sunt, quàm quæcunq; cutis & membranæ, ac cutis quidem euidentium: membranæ uerò occultarum partium. Euidentium ut narium, palpebrarum, faucium. Occultarum, ut pulmonis, intestinorum, renum. Id tamen discrimen non semper obseruari solet, cum aphthas appellet Hipp. & Galenus ulcera etiam pulmonis & testium.

Afficiuntur autem tum glandulæ, tum cutis & membranæ uel per se, uel per consensum.

Per se, cum illis morbus aut causa morbi insidet, id quod inflammatis uel exulceratis à causa externa, ut aëris infectione, lacte nutritio mordaci in pueris, & quocunque contagio contingit.

Per consensum, cum à parte consentiente coafficiuntur, id quod ut plurimum contingit à capite in tonsillis, à corde in uariolis. Tonsillas enim catarrhus, uariolas ut plurimùm febris synochus, eaq; uel cum, uel sine putredine antecedit, eò quod utrunque affectum nempe febrem & uariolas sanguis efferuescens generat, licet diuerso modo. Vapor enim siue calidus, siue putridus à sanguine efferuescente ad cor transmissus febrem producit. Sanguis autem ebulliens quatenus à corde excutitur, & tota pars illius noxia ad partes cutaneas expellitur, uariolas in modum crisis salubres procreat: insalubres contrà, si non tota, sed pars tantum extruditur. Reliqua enim remanens cor obruit, pulmonem item & intestina, aliasq; partes nobiliores lethaliter afficit.

SIGNA paristhmiarum & cutanearum partium tum simpliciter tum distinctiuè per se uel per consensum affectarum, sunt partim manifesta, partim non dissimilia signis affecti gargareonis.

Affectas enim amygdalas ex tumore illarum: aut si inflammatæ sunt, ex rubro colore & dolore cognoscetur: sed & ex communi difficilis respirationis & transglutitionis incommodo.

Cutem & membranas laborare in exanthematis oculi demonstrant. An uerò sint morbilli uel uariolæ, ex definitionibus illarum apparet, & explicatur alibi.

Quod si lateant, ex febre comitante, & uocis raucedine cognosci potest.

XI. Pleuritidis locus affectus Aretæo simpliciter est ὑμὴν ὑπεζωκὼς, id est, membrana subtilis & neruosa, quæ costas introrsum succingit. Hæc & pleura uocatur, sed nomine æquiuoco, ut superius diximus. Periphrasi igitur autor uti maluit.

ne ambiguitas offenderet. Pars autem affecta principalis est illa membrana, eò quod affectu primario laborans sola ueram pleuritidem efficit.

Partes affectæ minus principales sunt, excepta pleura, omnes partes thoracis dolentes & cuncta respirationis organa. Partium enim thoracis aliæ sunt dolentes, aliæ indolentes. Dolentes sunt membrana & musculus.

Rursus membrana uel interna, uel externa est: ex quibus externa huc pertinet. Interna enim ὑπεζωκὼς est.

Musculus uel pectoris est, uel intercostalis, uel diaphragmatis.

Intercostalis est qui inter duas costas inseritur: estq; alius externus, alius internus.

Partes indolentes sunt costæ, quæ per se sensu destitutæ sunt, ideoq; ad pleuritidem non pertinent. Maximè autem dolet membrana: musculus sensu adeo exquisito præditus non est.

Organa respirationis, ut supra diximus, duorum generum sunt: unum agentium, alterum patientium. Agentia sunt membranæ & musculi thoracis. Ex membranis est etiam mediastinus & diaphragma & pericardium: præter internam & externam, de quibus supra.

Patientium rursus aliud excipit, ut pulmones: aliud deducit, ut aspera arteria & larynx. Hae uerò per se respirationem faciunt: per accidens uerò etiam cor & uasa illi adhærentia, imprimis arteria aorta.

Quæcunq; igitur harum partium affecta notham non ueram pleuritidem efficere potest. Ex quo intelligi potest, non malè dixisse Herophilum, qui membrum patiens in pleuritide, pulmonem esse dixit. Sed et illud, cognatos esse morbos, anginam, asthma & pleuritidem. Cujuslibet enim horum affectuum locus patiens est respirationis organum, sed principalis pulmo in asthmate: larynx in angina, thorax in pleuritide.

Latini similiter generale subjectum pleuritidis, quam lateris dolorem uocant, latus constituunt. Latus enim communi appellatione est tota costarum regio dextra & sinistra à jugulis ad hypochondria.

Aretæus tergum & dorsi scapulas ut partes uicinas adnumerat.

Porrò locus affectus in pleuritide interdum dextrum latus est, interdum sinistrũ, interdum utrung; simul, quod tamen rarò admodum contingit.

Frequentius uerò sinistrum, quod latus dextrum sinistro calidius: unde & humores uel colligi non patitur, uel collectos facilè dissipat.

Et rursus thoracis pars uel externa, uel interna laborat, eaq; iterum uel tota, uel pars illius.

Afficitur autem quodcunq; ex prædictis uel per se, uel per consensum.

Per se afficitur, cum primario affectu laborat.

Per consensum, cum à parte consentiente coafficitur, idq; bifariam, positiuè & priuatiuè.

Positiuè, cum pars consentiens, ut pleura aliquid aliunde, ut uel à musculo interno thoracis, uel à ramis arteriæ aortæ, uel surculis uenæ cauæ, uel à capite, uel à gutture, uel à pulmone, aliouè membro illapsum excipit.

Interdum enim interni musculi intercostales primùm inflammantur, à quibus biliosus sanguis in pleuram traducitur: & contra.

Interdum arteria aorta injuriam pleuræ infert, cum singulis costarum spatijs ramum de se præbeat, qui subter membranam excurrit una cum ramo uenæ azygos. Sæpius uerò surculi uenæ cauæ malum pleuræ communicant, ijq; tres, uena intercostalis, uena azygos & uena thoracica, de quibus supra in nomine morborum uenæ cauæ diximus. Aliquando caput primum laborat, à quo frigidum humorem delabentem externi musculi lateris excipiunt: ut factum in catarrho epidemio anni 1580. Sæpè guttur aut pulmo inflammatus ad pleuram sanguinem biliosum refundit.

Priuatiua συμπάθεια uix occurrit, nisi tum priuatiuè affici pleuram dicamus, cum non affluit ea sanguinis boni quantitas, quæ affluere debuit, quia uel impeditur, ut

obstructo epate: uel deficit, ut eodem corrupto. Pleuritis uero non tam ex defectu quam excessu sanguinis æstimari solet.

SIGNA simpliciter affectæ tunicæ costis intextæ duplicia sunt, manifesta & occulta.

Manifesta nulla sunt, eò quod pleura sensum latet, nec dyscrasia illius semper apparet in dissectis corporibus.

Occulta sunt causæ, effectus & utraque simul.

Causæ sunt uariæ, de quibus alibi. Nam v. g. pleuriticus imbecilles habet thoracis partes & abundat sanguine bilioso, quem pleura ob sui densitatem facile suscipit.

Effectus sunt symptomata propria, ut febris, tussis & sputa uaria, ut ait Aretæus. Sunt autem propria, ut idem ait, non seorsim sed conjunctim sumta. Sparsim enim si adsint, nec conspirent, non minus pleuram, quàm aliam partem thoracis affectam denotabunt. Alioquin & dolor punctorius & pulsus durus certum pleuræ affectæ indicium sunt: ut alibi dicetur.

Vtraq; simul sunt iuuantia & lædentia, ut si fotus ad remouendum lateris dolorem adhibiti non prosint, eò quod nouam ad locum affectum materiam attrahant: prosit contra repetita sanguinis missio, aliaq; præsidia auertentia & digerentia.

Signa distinctiua sunt hæc.

Si fuerit pleuritis in tota costis intexta membrana, totus thorax uehementer dolet, id quod lethale est, & raro contingit.

Si in musculis internis uel externis affectus sit, aderit dolor pulsatorius. Arteriæ enim non sunt in membrana, sed subter membranam excurrunt.

Si musculi interni laborent uel pleura ipsa, facilius in latus inflammatum decumbet: difficilius in oppositum. Membrana enim minus tensa minores parit dolores, tensa contra eosdem geminat. Tenditur autem in decubitu in oppositum latus, quia pendula sit, & pondere suo diuellit.

Si musculi externi affecti sunt, facilius in latus oppositum: difficilius in affectum decumbet.

Si spatium inter musculos intercostales & membranam succingentem laboret, soli fotus digerentes iuuant, cum pleuritis à flatu oriatur, quem illi discutiunt: & locum mutat dolor quamuis non semper.

Si mediastinus phlegmone occupetur, tum dolor medium lacessit pectus tractim in longitudinem.

Si pulmo inflammetur, adest grauatiuus, non punctorius dolor. Si jecur, magis anxia erit respiratio, & tumet dextrum hypochondrium.

Si diaphragma, costarum extrema dolent ad finem ossis sterni, adest delirium, tumet regio diaphragmatis. Si aliæ partes, ex suis signis innotescunt.

SIGNA partis affectæ per se sunt magnitudo, numerus & tempus. Nam v. g. pleura affecta erit per se, si affectus sit uehemens & dolor continuus, non præcessit alius morbus, nec comitetur. Contra partis per consensum affectæ signa sunt paruitas, numerus & tempus. Nam v. g. eadem pleura erit affecta per consensum, si morbus sit remissior, alius affectus pleuritidem præcesserit, & dolor sæpius remittit. Pleura igitur semper affligitur in pleuritide, interdum tamen acerbius, interdum lenius.

PARS

PARS AFFECTA MORBORUM ACUTORUM LIBRO SECUNDO.

I. *Peripneumoniæ pars affecta principalis pulmo est, spirabile organum. Sunt autem infinita respirationis instrumenta, ut ait Aretæus, quæ certis gradibus inter se differunt.* ἀρχὴ ἀναπνοῆς ἡ καρδίη. *Cor primus est autor, id est, causa impulsiua respirationis. Id enim calore maximo præditum est, qui flammæ instar in sinistro illius sinu exardescit, ut toti corpori calefaciendo, & spiritui uitali generando sufficiat. Vt autem flamma angusto conclaui coërcita & aëre non uentilata marcescit: ita calor cordis langueret, tandemq́ interiret, nisi conseruaretur moderato frigido, siue aëre inspirato & expirato, quo & noua materia calori subministratur, & fuligo superflua ex nutritione genita expellitur. Cor itaq́, ut ait Aretæus, äëre primum indiget: deinde uerò pulmo, qui & ipse ob uiciniam cordis incalescit: unde uterq́ uim trahendi frigidi aëris naturalem obtinet.*

Porro aër trahitur & expiratur duplici modo, διαπνοῇ *&* ἀναπνοῇ. διαπνοὴ, *id est, perspiratio siue transpiratio per occulta fit cutis spiracula, unde* ἄδηλος *insensilis dicitur. Hac sola uiuunt animalia* ἔντομα, *exanguia, quorum languidus & debilis calor est: similiter & fœtus in utero & hystericarũ mulierum quàm plurima ad tẽpus aliquod.*

Ἀναπνοὴ *id est, respiratio, (quam Hipp. sæpius* πνεῦμα *uocat) fit per nares, arteriam & pulmonem: unde conspicua & aspectabilis uocatur. Hac uiuunt animalia perfectiora, quorum calor ingenti uelut flamma exardescit, unde non potest sola transpiratione & arteriarum pulsu temperari, sed & respiratione, ut majore adminiculo indiget. Ex quo sequitur uerum esse, id quod dixit Aretæus,* ὄργανα τῆς ἀναπνοῆς μυρία, *respirationis instrumenta infinita, nomine* ἀναπνοῆς *etiam* διαπνοὴν *intelligens. Sed & illud, quod pulmo uiscus sit plurimis morbis obnoxium. Nam & attrahẽdo sibi non rarò malũ accersit, & materias exclusas ab alijs partibus facilimè accipit.*

Læditur uerò in peripneumonia pulmo uel totus, uel pars ejus.

Totus est totum corpus pulmonis, turgentibus etiam uasis. Pars consideratur uel ratione latitudinis, uel ratione profunditatis. Ratione latitudinis pars alia dextra, alia sinistra est mediana quadam membrana intercepte, quam διαφράττοντα *Græci, Latini mediastinum uocant. Ratione profunditatis pars alia caro est, alia uena arteriosa, alia arteria uenosa, alia aspera arteria. Caro propriam & majorem pulmonum substantiam complet, estq́ rara & spongiosa. Vena arteriosa à dextro cordis sinu enata in posteriorem pulmonum partem spargitur. Arteria uenosa è sinistro uentriculo prodiens in anteriorem disseminatur. Aspera arteria à faucibus descendens medium pulmonem occupat, indeq́ diuisos ramos ad extremam usq́ superficiem transmittit. Totam deniq́ hanc substantiam tunica quædam obducit tenuis, quam parui attingunt neruuli à sexta conjugatione exorti extra pulmonum substantiam. Hinc fit, ut, quod ait Aretæus, pulmo dolorem non percipiat.*

Pars igitur affecta pulmoniæ est modo hæc, modo illa pulmonis pars, id est, uel dextra, uel sinistra, uel pulmonis parenchyma, uel arteria uenosa, uel uena arteriosa, uel trachea, horumq́ propagines. Quæ uarietas antiquis occasionem dedit, ut de sede affectꝰ in hoc morbo uehementer certarent, ut scribit Cælius Aurel. Diocles enĩ solus uenas pulmonũ affligi defendebat. Erasistratus, arterias. Herophilus arterias & uenas simul. Asclepiades uerò pulmonis bronchias. Praxogaras lobos pulmonis spinæ uicinos. Demetrius Herophilus integros pulmones.

Afficitur autem quodcunq́ ex prædictis, uel per se, uel per consensum.

Per se afficitur ea pars cui morbus morbiúe causa insidet. Per consensum, quæ uitij expers à parte consentiente compatitur, id quod ut plurimum contingit. Peripneumonia enim rarò primarius affectus est, fereq́ alijs morbis est succedanea.

Afficitur uerò bifariam. Positiuè & priuatiuè.

Positiuè, cum pars consentiens, ut pulmo, sanguinem pituitosum aliunde siue attrahit, siue non attractum tanquam pars imbecillior excipit, transmissum uel à corpore cordis per uenas & arterias: uel à capite in catarrho: uel à gutture in angina: uel à mediastino, siue etiam pleura in pleuritide.

Priuatiuè uix coafficitur, ut pars quæcunque alia in alijs morbis à plenitudine ortis.

SIGNA affecti pulmonis simpliciter sunt duplicia, manifesta & occulta.

Manifesta nulla sunt, cum pulmo sensum fugiat.

Occulta sunt causæ, effectus & utraque simul.

Causæ sunt eædem quæ congestionis & fluxionis, de quibus alibi. Sanguis enim pituitosus interdum à synatrismo sensim aggeritur, ex nutricatus pulmonum copia: interdum à uasis repletis in pulmones subitò irruit. Quod si à uirulenta materia, ut à lepore marino morbus nascatur, hoc quoq; pulmonis affecti certum indicium est.

Effectus est symptoma proprium, ut color maxillæ mutatus seu facies rubicunda, ob euaporationem sanguinis in caput.

Vtraq; simul sunt juuantia. Prosunt quæ corroborant pulmones, ut pulmonaria & pulmo uulpis. Et ægrotus ex pulmonibus laborare consueuit. Sed & hic morbus grassatur in populum.

Signa distinctiua sunt hæc.

SI afficiatur totus pulmo, dolor grauis omnes thoracis partes occupat. Si pars, aliquas tantum.

Si arteria, nullus dolor adest. Cartilaginosa enim est.

Si mediastinus, dolor percipitur medio pectore.

SIGNA pulmonis per se affecti, sunt magnitudo, tempus, numerus & juuantia. Affectus enim uehemens est & continuus: nulli succedit, & juuant foris applicata pectori.

SIGNA ejusdem per consensum affecti sunt affectus paruitas, intermissio, consociatio cum alijs morbis, & quod nocent foris adhibita pectori remedia.

II. HAEMOPTYSEOS pars affecta duplex est: uena uel arteria. In utraq; enim hac parte sanguis, qui filius naturæ dilectus uocatur, ut continetur, ita ex eadem utraq; necessariò emanat. Est autem tum uena tum arteria, ex qua prodit aut capitis, aut thoracis, aut aluini uentris.

Rursus ex capite emanat aut toto per colatorium, aut ex parte, ut naribus, faucibus, lingua, palato, gingiuis.

Ex thorace similiter aut toto aut parte, ut gula, pulmone, aspera arteria, arteria uenosa, diaphragmate. A uena uerò arteriali sanguinem non posse rejci uidetur Conciliatori diff. 190: siquidem illa duabus munitur tunicis & motum pulmonis tantum sequitur, sitq; retrò ad dorsum disseminata, ibi cum pulmone quiescens. Ex aluino uentre dextiq; aut toto, aut parte, ut ore uentriculi, uentriculo, liene, epate, utero.

Vna quaq; autem harum partium afficitur, aut per se, aut per consensum.

Per se afficitur, cum primariò affectu laborat, eaq; uel διαιρέσει ruptura: uel ἀναστομώσει apertione orificij: uel διαπηδήσει, transcolatione siue resudatione.

Per consensum coafficitur, cum nullo trium prædictorum uitio uexatur, sed aliunde transmissum sanguinem ad os emittit, inseruitq; tantum. Positiua hic igitur non priuatiua συμπάθεια locum habet.

SIGNA sanguinis ex ore rejecti, & ex uena uel arteria erumpentis, alia manifesta sunt, alia occulta.

Manifesta sunt nulla, eò quod neutrum uasorum sensui expositum est.

Occulta sunt, causa, effectus & utraque simul.

Causæ hemoptyseos uariæ sunt, de quibus alibi. Nam v. g. Quidam diutius in aëre calidiore uersatus, grauitatem capitis percipit, uenas habet tumentes & faciem rubicundam. Huic sanguis erumpens ex ore, ex uenis aut arterijs capitis prodire judicatur.

Effectus sunt qualitas mutata & excreta, quæ uenam & arteriam distinguunt. Ex uena enim prodiens sanguis crassus est & niger potius. Ex arteria uerò exiens

exiens tenuis, flauus & magis feruidus. Deinde ab arteria manans saltu quodam & impetu fluit: à uena non item.

Rursus magna ex uena profluit maxima sanguinis copia, & frequentior & crassior. Ex parua contra.

Vtraq; simul sunt consuetudo laborandi, morbus popularis, iuuantia. Nam v. g. hæmoptoicus hoc morbo aliàs quoque laborauit.

Signa distinctiua sunt hæc.

EX CAPITE, id est, uasis cerebri sanguis ex ore rejectus prodiens cognoscetur ex causis, effectis & utrisq; simul.

Causæ sunt duplices: externa & internæ, quæcunque siue manifestam siue obscuram uasorum intra cranium unitatis solutionem efficiunt.

Externæ sunt, occursus ambientis calidioris, rarefacientis ac fundentis, aut frigidioris exprimentis, cui homo se exposuerit, ebrietas, satietas, consueta per narium uenas fluxionis sanguinis suppressio ex certis interuallis, capitis ictus seu uulnus.

Internæ sunt, habitus corporis ad hoc uitium propensus, temperamentum capitis calidum et siccum, humoris siue copia siue acrimonia, tumor uenarum.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & excreta.

Actio læsa est capitis grauitas & uertigo quæ antecessit. Mutata qualitas ut genarum & totius faciei rubor, uenarum frontis, temporum atq; oculorum extensio, tinnitus aurium.

Excretorum copia, qualitas, modus eductionis.

Copia. Sanguis expuitur in exigua quantitate, interdum multus & copiosus, disrupta aliqua ampliori capitis uena, quod tamen raro contingit.

Qualitas. Sanguis exit simplex, purus, floridus, non ater, conglobatus, spumosus.

Modus eductionis. Sanguis plerunq; cum aliqua gutturis titillatione & citra tussim rejicitur: raro cum tussi, cum scilicet magna copia confertim ad palatum fluxerit.

Vtraq; simul. Eodem uitio hæmoptoicus aliàs laborauit, & sanguine educto æger melius habet, & quæcunq; mala affectio capitis desinit.

EX NARIBVS, id est, internis narium uenulis sanguis ex ore rejectus prodiens cognoscetur ex causis, effectis & utrumq; simul.

Causæ sunt duplices, externæ & internæ.

Externæ sunt, ictus seu alia offensio ipsius nasi quæ antecessit, aut natatio in loco palustri, ubi multæ hirudines degunt, quæ interdum nares ingressæ fluxum excitant sanguinis, quod tamen raro apud nos contingit.

Ex internis est natiua hominis propensio ad sanguinem certis quibusq; temporibus fundendum.

Effectus sunt excreta, eorumq; copia, qualitas, modus eductionis.

Copia. Sanguis qui expuitur paucus est, eò quod è proximo loco prodit.

Qualitas. Ruber est ac sine ulla permixtione spumæ.

Modus eductionis. Nares emungendo cum aliqua ui sanguis per ipsas effluit, & astrictis naribus facta inde uehementi attractione copiosus in os effertur atque expuitur.

Vtraq; simul. Iuuant siue nocent utilia seu noxia, quæ naribus admouentur.

EX FAVCIBVS & gutture sanguis ore rejectus prodiens, cognoscetur ex signis tum manifestis tum occultis.

Manifesta sunt quæ sensu percipit. Nam lingua depressa rubedinem præternaturalem ejusmodi partium spectandam prebet.

Occulta sunt causæ, effectus & utraque simul.

Causæ sunt externæ & internæ, quæcunque ante eruptionem fauces offendere potuerunt, uel rumpendo, uel rarefaciendo. Effectus sunt actio læsa & excreta. Fauces enim dolent, reliquæ partes doloris expertes sunt, sanguis exit paucus & subflauus cum screatu quodam & uox raucescit.

Ex lingua, palato & gingiuis *sanguinis ore rejecti eadem ferè signa sunt. Lingua enim rubet, gingiuæ tument, & compressa digitis, sanguinem emittunt, palatum sordidum, asperum, ulceratum apparet.*

EX THORACE *sanguis ore rejectus prodiens cognoscetur ex causis, effectis et utrisq. simul. Manifesta enim nulla sunt, cum uasa thoracis sensum lateant.*

Causæ sunt externæ & internæ. Externæ sunt, quæcunq. rupturam illorum efficere potuerunt, ut uulnus siue ictus, magnus saltus, casus de loco sublimiori, magna cõcussio partium per tussim, nimis alta uox, compressio à duro & graui corpore facta, gestatio magni ponderis ejusq. eleuatio.

Internæ sunt inflammatio lateris, septi, pulmonis, gutturis.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas et excreta. Sternum enim dolet, sanguis cum ingenti tussi extruditur, isq. non multum flauus, modicè crassus, spuma carens, nisi in transitu pulmoni noxam impertiat. Quod si à latere cum tussi prodeat, satis niger est, leuis, tetri odoris, eò quod putridus et saniosus. Ac dolor quidem percipitur in parte thoracis ægrotante, eò quod pectus multis neruorũ propaginibus refertum est: & sanguis niger est, quod inter pectus quod sanguinem fundit & os, per quod cum tussi idem rejicitur, magnum intercedit spatium, ex quo colorẽ amittit floridum, sed & putredinem interdum acquirit. Tempus etiam excretionis notam de se præbet. Qui enim ex thorace prodit sanguis, post somnum experrectis ut plurimum prodit. In somno enim partes pectoris magis incalescunt, uasaq. inde apertiora fiunt ad sanguinem fundendum.

Vtraq. simul sunt præsidia utilia, quæ juuant thoraci admota, nocent contrà noxia.

EX GVLA *sanguis ore rejectus prodiẽs cognoscetur ex causis, effectis & utrisq. simul.*

Causæ sunt uariæ, de quibus alibi. Ex euidentibus est spina & ossis seu alicujus asperioris corporis, aut pungentis aculei deglutitio, hirudinis in gulam ingressio, acris aut salsæ destillatio, uariolæ.

Effectus est actio læsa & excreta. Nam ægrotans molestiam quandam in gula percipit, & tunc potissimum, cum uel bene frigida, aut calida, aut acerba uel cibos asperiores, siue etiam acres & salsos liquores deglutit. Sanguis subflauus & paucus saliua permixtus, cum uomitu quodam & tussicula detruditur.

Vtraq. simul sunt præsidia, gulæ admota, quæ si utilia sint uitio gulæ depellẽdo, juuãt: si noxia, lædunt.

EX PVLMONE *sanguis ore rejectus prodiens cognoscetur ex causis, effectis & utrisq. simul.*

Causæ sunt quæcunq. pulmonem lacerant, ut tussis asperrima, clamor, saltus, casus, ictus: copia sanguinis aut flatuosi spiritus, destillatio à capite acris & salsæ materiæ in pulmonem.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & excreta. Nam pectus graue est, dolorem uerò nullum, ut ait Aretæus, percipit: uel potius exiguum duntaxat & obscurum. Facies rubet, sanguis repente, id est, cum impetu isq. copiosus emanat, rutilus, spumans & rotundus, id est, minutissimis bullis rotundis obsitus, à spiritu & calore pulmonis, continenter follis modo agitati, maximè si erosionem ut causam agnoscat.

Vtraq. simul sunt præsidia, quæ si utilia pulmonis morbis, & potissimum solutæ unitati adhibeantur, juuant.

EX ASPERA ARTERIA *sanguis ore rejectus cognoscetur ex causis, effectis & utrisq. simul.*

Causæ sunt eadem, quæ ex pulmone exeuntis, ut tussis, clamor, ictus, salsa pituitæ destillatio, usus medicamenti erodentis partes oris.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & excreta. Sentitur enim dolor paulum supra aut infra guttur: sanguis uehementer flauus, isq. paucus cum aliqua licet exigua tussi uel solo screatu expuitur. Quod nisi fiat, tussis non desinit. Interdum autem cum sanguine aliquid etiam puris, siue etiam cartilaginis putrefactæ, & à tunica separatæ rejicitur. Vox obscuratur & raucescit.

Vtraq. simul sunt præsidia emplastica, quæ cum sint utilia huic affectui, si juuent: contra noceant acria, præsertim sensim ac paulatim deglutita, tracheam arteriam laborare significant.

EX ARTERIA VENOSA *sanguinis ore rejecti eadem ferè signa sunt, quæ ex pulmone & ex aspera arteria. Id uerò certissimum, si uel*

pars aliqua arteriæ siue uenæ, siue propria substantia pulmonis efferatur. Sed & illud non minus certum, quod ex arteria uenosa detruditur multus, simplex ac satis floridus: ex substantia uerò pulmonis spumosus potius & in minori copia ac cum tussi.

EX DIAPHRAGMATE *sanguinis ore rejecti signum pathognomonicum dolor est, circa septum transuersum perceptus, isq́ue lut circularis. Diaphragma enim instar zonæ totam illam regionem cingit. Id uerò contingit rarissime, nec tamen fieri non potest. Sanguis enim ex septo transuerso, ut & thorace per membranam, quæ pulmones obducit, ueluti resudat, inq́ pulmones effunditur, qui postmodum ex pulmonibus tussi per os reijcitur. Reliqua signa eadem sunt, quæ thoracis.*

EX STOMACHO *sanguinis ore rejecti signa sunt, causæ, effectus & utraq́ simul.*

Causæ sunt, quæcunq́ uasorum unitatem soluunt, ut uulnus, ictus, sanguisuga, alimentum, medicamentum exulcerans, erosio, plenitudo.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & excreta. Nam assidue dolet uentriculus, præsertim si quis acria alimenta seu medicamenta deglutiat: adest nausea, angor & deliquium animi & uertigo, ructus crebri & odoris uirulenti, præsertim si materia multa collecta fuerit. Sanguis reijcitur cum uomitu, isq́ uel humoribus, ut bili pituitæue, uel cibis permixtus, si quis cibum prius sumserit, nullo in hypochondrijs alio aliquo membro læso. Præterea exiguus propter uenas patuas, quas habet stomachus.

Vtraq́ simul sunt remedia, quæ utilia prosunt ut acerba, austera, astringentia ac modicè refrigerantia: contra nocent contraria, ut acria.

EX EPATE ET LIENE SANGVINIS *ore rejecti signa sunt causæ, effectus & utraq́ simul.*

Causæ sunt quæcunq́ uasorum utriusq́ uisceris unitatem soluunt, de quibus alibi: imprimis uerò tumor in alterutro uiscere, qui præcessit.

Effectus est, dolor circa epar, uel lienem, & sanguis qui ex epate magis ruber & copiosus euomitur: ex liene autem subniger magis & concretus, citra quamcunq́ propriam uentriculi affectionem.

Vtraq́ simul sunt præsidia, quæ utilia solis his uisceribus malè affectis medētur, frustrà adhibitis, quæ ad uentriculum sanandū adhibentur.

Reijcitur autem sanguis ex jecore & liene, aut per intestina & uentriculum: id quod facilius contingit: aut per pulmonem & arteriam, id quod fit rarius: nec tamen fieri non potest. Nam, ut ait Aretæus, in febribus ex fluente nare, quæ rectà uisceri respondet, sanguis à liene & epate prodiens emanat. Petens autē prius uentriculum, uomitu reijci solet.

EX VTERO *sanguinis ore rejecti signa sunt causæ, effectus & utraq́ simul.*

Causæ sunt, uitium aliquod uteri, & tempus, quo aliàs menses fluere solent, jam uerò suppressi sunt.

Effectus est sanguis prodiens uarius, prout materia menstrua uaria est, isq́ cum grauitate odoris.

Vtraq́ simul sunt præsidia, quæ utero utilia adhibita prosunt, nocent contraria.

Ex quibus apparet signa partis affectæ in hæmoptysi præcipua esse illa, quæ ex præcedente de uisceribus querela, et sanguinis excreti copia & modo eductionis petuntur. Sanguinem igitur sputo rejectum pelui excipere, & uirgultò agitatum lustrare oportet. Omne enim excrementum ideam partis præsefert, unde fertur.

Ex copia notæ breuiter sic se habent. Sanguis profluit aut multus aut paucus. Si multus, prodit ab pulmone, arteria uenosa, epate, liene, utero. Si paucus, manat ex aspera arteria, gula, thorace, lingua, palato, faucibus, naribus & ex capite, nisi major uena rupta fuerit.

Ex modo eductionis notæ breuiter sunt hæ. Sanguis profluit aut screando, aut spuendo, aut tussiendo, aut uomendo. Si manat screando, prodit à faucibus. Si spuendo, uenit ab ore & gingiuis. Si tussiendo, abit à pulmone, & cæteris partibus respirationi destinatis: si uomendo, prodit à uentriculo, epate, utero.

SIGNA *per se uel per consensum affecta partis in hæmoptysi sunt affectus proprius, magnitudo, tempus, numerus & iuuantia, quæ paulò aliter hic considerari oportet quā alibi factū, ut in subjectis exemplis apparet.*

Caput igitur per se, thoracem uerò per consen-

cõsensum affectū esse ostēdet prægressus affectus capitis, imprimis percusso, quæ si caput tantum tetigerit illæso thorace, idq; vehementer doleat, & iuvent apposita illi remedia, sanguinis à capite descendentis & per se affecti certum signum erit. Id ipsum verò per consensum laborabit, thorax contra per se, si thoracis & non capitis affectus præcesserit: nec caput vel vehementi vel continuo dolore affligatur, nec juvent idonea illi admota præsidia. Ex quo sequitur, ut in hæmoptysi dolor capitis non tam illius venarum quàm thoracis aut pulmonis disruptionem aut apertionem indicare possit.

Nares per se, pulmonem per consensum affici ostendet prægressa narium manifesta læsio, illæsis pulmonibus, siq; ea signa, quæ narium propria esse supra diximus, pleraq; adfuerint, defuerint autem, quæ pulmoni conveniunt. Contra pulmo per se, nares per consensum laborare dicentur, si illius manifesta præcesserit læsio, adsit rubedo genarū, aliaq; signa, quæ supra recensuimus pleraq; deficiant contra ea, quæ naribus congruunt. Neq; enim rarò contingit, ut reserata pulmonis vena, sanguineq; ad nares usq; regurgitante præ multitudine, & contra reseratis venulis narium, sanguineq; ad pulmones usq; descendente, rursumq; ascendente & per os rejecto, dubitetur ex quanam parte, naribusne an pulmone primario affecto sanguis profluat.

Eadem est ratio ventriculi, epatis, lienis, uteri, quorum quodlibet per se vel per consensum affectum esse cognoscetur ex signis pluribus simul concurrentibus: ex adversa verò parte deficientibus: imprimis verò ex manifesta cujusuis partis læsione & signo pathognomonico. Dubia enim sunt ea, quæ ex colore & tussi & spuma solent peti indicia, nisi cætera simul consentiant.

III. Syncope ἐσὶν ἄπνοι τῆς καρδίας ἔσω, ut ait Aretæus, hoc nomine λειποψυχίαν intelligens, quam à syncope in specie sic dicta differre supra in nominibus diximus. Interrogatione autem negante utitur, quæ sententiæ affirmanti æquipollet, ut adversarium tantò magis urgeat. Subjectum igitur non stomachus est, ut voluit Oribasius, sed cor, vel spiritus, qui in corde & arterijs continetur: id quod Aretæus confirmat directè & obliquè. Directum argumentum est exemplum hoc. Bubonum subjectum sunt inguina: tetani nervi, epilepsiæ caput. Ergo syncopæ indubitatum subjectum cor est. Valet consequentia, quia prædicti affectus sunt similiter membrorum proprij & periculosi. Obliquum est, quod constat refutatione objectionis hujusmodi.

Syncope curatur remedijs stomacho adhibitis, ut cibo, vino, frigidâ. Ergo stomachus locus patiens est in syncope. Respondet autem per datam instantiam opponendo absurdum eadem ratione cõsequentiæ hoc modi. Phrenitici capillorum detonsione & cutis irrigatione relevantur. Ergo phrenitis capillorum capitis & cutis affectus est, quod absurdum esse nemo non intelligit. Verum enimvero argumenta à signis petita certiora sunt, de quibus paulò post.

Quod verò Aretæus cor domicilium animæ, et propriam sedem naturæ ejus appellat, id dextrè intellectum recepto dogmati de sede animæ in cerebro non repugnat. Nam τὸ ἡγεμονικὸν in cerebro: τὸ θυμικὸν, id est, affectus animi, qui sunt lætitia, tristitia, spes & metus in corde regiam suam habent: ut τὸ ἐπιθυμητικὸν in epate. Hinc Galenus corde calidis audaciam, frigidis timiditatem tribuit. Quod & de corde magno & parvo similiter dici potest. Neq; enim cor calidum est, quin sit magnum, neq; magnum, quin & thoracis magnitudinem & animi audaciam consectariam habeat. Et contrà de corde frigido. Sic Aretæus eos, qui secundum cor laborant, sensu & mente valere scripsit. In his enim τὸ ἡγεμονικὸν salvum est, incolumi temperamento cerebri, à quo sensus & cogitatio: τὸ θυμικὸν læsum, alterato temperamento cordis.

Cor igitur πρῶτον δεκτικὸν est, quod potest affici vel secundùm humores & spiritus, vel secundum solidas partes, & rursus secundū partem dextram vel sinistram; idq; aut per se, aut per consensum.

Per se, cum laborat morbo vel similari, vel organico, vel communi. Alteratur enim ex frigidis ventriculi succis, distenditur à flatu, obstruitur, alceratur, intumescit à phlegmone. Errant igitur qui cor per se affici posse negant, cum omni morborum genere affligi possit. Quod sensisse videtur Q. Horatianus, qui indicium manifestum, quo tētari in aliquo naturam cordis intelligeret

nunquam sibi claruisse scribit. Etsi enim hoc rarius contingere soleat, ut per se cor affectũ sit, frequentius ut per consensum, non tamẽ omninò non contingit.

Per consensum laborat, cum à parte consentiente coafficitur, quæ multiplex esse potest. Cor enim omnibus totius corporis partibus per arterias consentit: imprimis uerò cũ pulmone, cerebro, stomacho, epate, liene, utero & artubus, idq; uel positiuè uel priuatiuè.

Positiuè cum uapor uel humor suffocans spiritus motumq; cordis tollens à prædictis partibus ad cor affluit, ut in malignis febribus, pleuritide, angina, peripneumonia, pulmone ulcerato, cardiogmo, præfocatione uteri.

Priuatiuè, cum quod affluere debuit, ut spiritus animalis, nutrimentum, & spiritus uitalis aut impeditur aut deficit. Spiritus animalis impeditur cerebro laborante in apoplexia, epilepsia, phrenitide, mania. Hinc syncope Hippocratis à concrescente sanguine in uenis & arterijs, dum spiritus animalis aditu ad cor prohibetur. Nutrimentum deficit epate nullum sanguinem generante, uel splene melancholicum sanguinem non expurgante, & hæc syncope marasmus syncopo-sus appellari potest. Spiritus uitalis deficit affecto uentriculo, epate, splene. Sanguis enim tum generari non potest, ex quo spiritus uitalis ortum trahit. Vnde febris μαρασμώδης dicta interdum oritur, humidum quidem primigenium exiccans sed non ex toto aut perfectè.

Signa cordis simpliciter affecti alia sunt manifesta, alia occulta.

Manifestum nullum est, cum hoc uiscus sensui expositum non sit.

Occulta sunt, causa, effectus & utraque simul.

Causæ sunt externæ & internæ, quæcunq; modo aliquo motum naturamq; cordis labefactant, ut aër malignus, cibus, toxica, uulnus, calor & frigus immodicum, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa & mutata qualitas. Grauis dolor circa cor infestat, pulsus languet, obscurus, rarus est: affectus sopiti sunt, ut spes, ira, timor. Facies albet.

Vtraq; simul sunt iuuantia. Prosunt epithemata utilia cordi admota. An uerò lædantur cordis solidiores partes, uel humores uel spiritus, id cognoscetur ex eo, quod citius ac facilius, uel difficilius & tardius morbus accedit uel recedit. Tenue enim subjectum citius: crassius, tardius læsionem & curationem admittit. Defectus uerò spiritus erit si præcessit diuturna uigilia, summum & insperatum gaudium, maximus timor, uehemens dolor, ingens sanguinis effusio, præsertim ex præcisa arteria. Idẽ spiritus ad prauam qualitatem alteratus erit, si quis uenenum sumserit, morsus sit à uenenato animali, aërem malignum hauserit, abundet copia prauorum succorum. Eadem est ratio humoris; cujus uel nimia copia, uel inopia cognoscetur ex signis, de quibus alibi. Sic dextra pars affecta erit, si illa uim symptomatum maximè sentiat: sinistra, si contrà.

SIGNA cordis per se uel per consensum affecti sunt magnitudo, tempus, numerus et iuuantia. Corde enim per se affecto lapsus uirium major est, & ferè continuus, siue frequẽtior, mors subita, benè se habent partes, quibus illud consentit. Quo alludens Hipp. dixit aph. 41. Qui sæpe & uehementer & sine causa manifesta exoluuntur, ij repente moriuntur. Contra eodem per consensum affecto, lapsus uirium minor est, & intermittit & partes cordi consentientes malè se habent: nihil deniq; prosunt utilia cordi apposita: multũ uerò iuuant, quæ proprios partiũ consentientium affectus propulsant.

Ex quânam autem parte consentiente laboret, id ex proprijs illius signis cognosci oportet. Nam v. g. ex ore uentriculi per se affecto, corde uerò per consensum, syncope, quæ stomachica dicitur, eueniet, si præcessit uomitus, nausea, morsus & dolor ejus partis. A cerebro, epate, matrice, si præcessit læsio cerebri, epatis, matricis.

A uermibus, si dentes strident, intestina uellicatum, puncturam, dolorem percipiunt, ægroti clamant, à somno exterriti expergiscuntur, uermes emittunt.

IV. CAVSI aliud est subjectum, aliud focus. Rursus subjectum aliud primarium, aliud secundarium est.

Primarium est cor, idq; secundum totam substantiam. Incalescit enim in causo non tantum fibrosa & carnosa; sed & spirituosa

spirituosa pars cordis, ut & in quauis febre alia, sed dissimili modo. In febre enim hectica καθ' ἕξιν, secundum habitum: in reliquis uero κατὰ σχέσιν, id est, permanentiam uel momentaneam, ut in ephemeris, uel breuem, ut in causo, & alijs putridis. Nec tamen illud negari potest, accendi in omni febre proprie & immediate spiritum in cordis mole implantatum, humores & partes solidas mediate, cum calor in spiritu tanquam præcipuo subiecto resideat: uel certe eodem uelut proprio instrumento utatur. Est uero febris nihil aliud quam cordis calor non modo auctus sed & igneus factus, unde πυρετὸς Græcis ἀπὸ τοῦ πυρὸς igne. Latinis febris à feruore dicitur. Sed nec illud negari potest, interdum spiritus, interdum humores, interdum solidas partes accendi facilius, pro uaria dispositione harum trium partium. Sunt enim interdum solidæ partes calidiores & licciores, ideoq; proniores ad recipiendum calorem extraneum, unde hectica. Spiritus contra & sanguis frigidiores ex uictu prægresso: interdum spiritus aut humores primum calefiunt, unde ephemera & putrida. Vt igitur fulmen massam auream liquat intacto corio, aut lana: sic v. g. putrida febris si causæ putrefacientes accedant, humores inuadit, non spiritus aut solidas partes putredini ineptas. Ex quo sequitur, ut ephemera non semper siue putridam siue hecticam necessario præcedat.

Secundarium subiectum causi, ut & cujuslibet febris est totum corpus, quod calorem præter naturam ex corde transfusum undiquaq; accipit tum uectura spiritus & humoris fluentis per uenas & arterias, ut in ephemeris & putridis: tum contagione tantum & uicissitudine alterationis, ut in hecticis. Vtrunq; autem subiectum in omni febre conjungi necesse est. Neq; enim fieri potest, ut ulla intemperies imprimis calida totum corpus afficiat, nisi cor principium caloris prius affectum sit: nec febris aliqua dici potest, nisi totum corpus occupet. Vt igitur se habet Sol, cor mundi, irradians, ad aërem quem illustrat: sic cor, sol animalis accensus, ad totum corpus, cui flammam febrilem impertit.

Focus febrium est fomes, quem Galenus libro de marasmo sic definit. λέγω δὲ ἑστίαν τοῦ πυρετοῦ μόριον ἐκεῖνο τοῦ ζώου τὸ πρῶτον ἀμέτρως θερμανθὲν τοῖς στέρεσιν μέρεσιν ἑαυτοῦ. *Focum febris uoco eam animalis partem, quæ primum in suis solidis partibus excalefacta tantum fuerit, ut inde cor pariter concalefieri possit & febrem facere, quæ ante concalefactum cor fieri non potest. Focus igitur febris est locus putredinis uel causæ antecedentis, seu pars affecta, unde febris quocunq; modo oritur: eaq; uaria, ut mox dicetur.*

Focus autem dicitur μεταφορικῶς. *Vt enim in foco domestico ignis accendi solet: ita febris, quem ignem uocant, in loco certo corporis quem focum uocant excitatur. Differt autem focus à fomite. Focus est locus, in quo putredo tanquam ignis primum accenditur. Fomes est id, quod putredini materiam suggerit. Nec tamen fieri non potest, ut interdum eadem particula sit & focus & fomes putredinis: sæpius uero alia est particula focus & alia fomes. Focus & fomes simul est, cum febris excitatur à materia, quæ putruerit in aliqua particula, quæ illam non aliunde aliqua ratione susceperit, sed potius ipsa ex proprio uitio illam genuerit, subindeq; gignit, dum uitium illud manet. Focus alius est à fomite, cum materia non generatur in eo loco, in quo postea putrescit, sed ab alijs partibus amandata in eo loco suscipitur, ubi etiam putrescit.*

Sic subiectum febris & focus differunt, quod nulla sit pars in corpore humano, quæ focus fieri non possit. Subiectum autem febris primarium nullum aliud quàm cor esse possit.

Cor igitur principale subiectum febris afficitur aut per se, aut per consensum.

Per se afficitur, cum focus est in ipsomet corde, id quod fit, cum uel laborat ex permanente intemperie calida in sua siue carnosa, siue fibrosa, siue spirituosa substantia, uel putrescit, id quod homine aliquantulum superstite fieri potest.

Per consensum afficitur, cum focus est extra cor in alijs partibus, ijsq; uel uenis, uel extra uenas. Rursus uenarum aliæ majores, aliæ minores. Majores sunt, quæ inter alas & inguina excurrunt. Minores sunt in ambitu habituq; totius corporis.

Spatia extra uenas similiter alia sunt extra uenas majores, alia extra uenas minores.

Spatia extra uenas majores sunt partes thoracis & abdominis, ut pulmo, uentriculus, epar, lien, mesenterium, epiploon, uterus, eaq; quæ circa hæc uiscera continentur. Spatia extra uenas minores sunt partes capitis & artuum, ambitusq; corporis, ut sunt magna ex parte musculi.

Rursus focus aut est unus, aut plures.

Afficitur autem per consensum uel positiuè, uel priuatiuè.

Positiuè, cum uel spiritus fluens ex euidentibus causis, ut Solis æstu uel uino meraciore accensus: uel fuliginosa putridaue exhalatio, ex uenis extraue uenas: uel intéperies calida alicujus uisceris, cordis calorem naturalem corrumpit, feruoremq; excitat.

Priuatiuè, cum non affluit quod affluere debuit, eo quod uel impeditur, uel deficit. Impeditur ab obstructione inueterata & putrescente uisceris alicujus. Deficit à corruptione substantiæ & ulceratione uisceris. Aliam enim priuatiuam συμπάθειαν hic constituere non possumus.

Ex quo sequitur, ut tanta sit febrium uarietas quanta fomitis illarum diuersitas: id quod breui diuisione percurrere ab hoc loco non prorsus alienum uidetur.

Febrium enim primum alia primaria est, alia secundaria. Primaria est primigenia, quæ fit corde per se affecto. Secundaria est symptomatica, quæ fit eodem per consensum afflicto. Sic hectica alia primaria est, alia secundaria.

Primaria est, quæ cordis primum, deinde reliquarum partium substantiam æqualiter inuasit. Secundaria est, hectica unius membri, quæ cujusq; partis, ut uentriculi, epatis, lienis & pulmonum substantiam primum ac per se obsidet: deinceps uerò tum cor, tum partes singulas occupat. Eadem est ratio aliarũ febriũ, ut ephemeræ & putridæ.

Ephemera enim primaria fit à causis euidentibus, ut æstu Solis, aëre pestilenti, uino meraciore, ira, mœrore. Secundaria ex magnis partium externarum, uel paruis partium internarum inflammationibus excitatur, ut inguinum, quas Græci bubonas uocant. Nam etsi ibi aliqua continetur putredo, cum tamen sit conclusa & circumscripta, non tantam inde putridam exhalationem attolli contingit, ut possit ad cor usq; pertingere. Vnde Hipp. 4. aph. 55. Ex inguinum inflammationibus omnes febres malæ, præter ephemeras. Ad ephemeras uerò referri oportet & quintanas & sextanas, & similes. Quod si uerò inflammationes partium internarum majores sunt, eæ putridas generant.

Sic putrida alia primaria est, alia secundaria. Primaria est Epidemica, quæ ab aëre inspirato cor primum afficiente concitatur. Secundaria est, non epidemica, quæ ab interno humore putrescente oritur.

Secundo febrium alia continua est, alia intermittens.

Continua est, cujus nulla est infebricitatio: intermittens, quæ in uacuitatem febris desinit. Continua rursus est omnis febris tum primaria, eaq; siue ephemera, siue putrida, siue hectica: tum secundaria, cujus materia ut plurimum in uenis continetur. Intermittens uerò nulla est primaria, omnis secundaria: estq; illius materia ut plurimum extra uenas in particulis, ad quas uenæ humores deferunt. Rursus materia, quæ in uenis continetur uel uapor est calidus sanguinis uberioris uel sanguis totus, uel unus humor tantum. Si uapor phlogosin faciat, fit synochus non putrida. Si omnes humores simul putrescant, fit synochus putris. Synochus utraq; dicitur quasi sine circuitibus. Vnica enim accessione continetur à principio usq; ad finẽ, estq; triplex: homotonos, epacmastica, paracmastica. Homotonos est, quæ similis perseuerat à principio ad finem. Epacmastica est quæ perpetuò augescit. Paracmastica, quæ perpetuò remittit. Si unus humor tantum, is uel phlegma est, uel flaua bilis, uel atra bilis. Si phlegma, fit continua quotidiana. Si flaua bilis, fit tertiana continua & causos. Si atra bilis, fit continua quartana. Quotidiana plurimum consistit in uenis oris uentriculi & intestinorum nec non capitis: tertiana epatis: quartana lienis male affectus. Species quotidianæ continuæ sunt lypiria, epialos, lactica, syncopalis, catarrhalis. Ex quibus epialos ut plurimum intermittens est ex pituita acida extra uenas putrescente, circa intestina, ut in colo. Lypiria

LYPIRIA est febris ardēs, in qua interiora uruntur, extrema uerò algent, sic dicta ἀπὸ τῶν λυπεῖν, quo nomine nuda & arida loca Hipp. appellat. Estq́ duplex: alia ex bile, alia ex pituita. Biliosa rursus alia mitis, alia sæua. Mitis est, cum interiora à bile putrescente non copiosa urūtur, quæ externis partibus sic communicatur, ut tepidiores maneant. Sæua est, cum bilis putrescens tam copiosa est in partibus internis, ut partes externas omni spiritu & calore destitui faciat.

Pituitosa similiter alia mitis, alia sæuior: estq́, eadem illius quæ biliosæ ratio. In miti enim putredo mediocris: in sæuiore uehemens est.

EPIALOS est febris lypiriæ contraria, in qua interiora frigent: extrema calent: uel ut alij definiunt in qua eodem tempore eadem corporis particula inæqualem sensum caloris & frigoris percipit: sic dicta ἀπὸ ἁλὸς & ἠπίως quod sit instar maris à principio quidem mitis & tranquilli sed difficillimi postea tempestate redditi. Estq́ duplex: uera & spuria.

Vera est, uel ex acida pituita tantum, uel ex acida & uitrea.

Spuria est, ex acida mixta cum bile, de quibus Gal. 2. de diff. febr. 6. & lib. de inæquali intemperie cap. 8.

LATICA est latens, in qua pituita dulcis putrescit in uenis paruis: in magnis uerò flagrans causos pituitosus nothus dici solet.

SYNCOPALIS est, quam syncope comitatur, ob læsum os uentriculi ex maxima erudorum succorum copia.

CATARRHALIS est, quæ oritur ex materia pituitosa genita in capite.

Phlegma enim copiosum producitur aut ob intemperiem uentriculi, aut ab usu immodico ciborum pituitosorum, etiam bene se habente uentriculo: aut à uitio capitis: unde destillans per asperam arteriam in pulmones excurrit, illicq́ ob longam moram calore præter naturam corruptum febrem procreat.

Quomodo autem causus & tertiana continua inter se differant dictum est in nomine causi. Est enim causus ex flaua bile in uenis cordi uicinis putrescente (ut in thorace & uentre) tertiana uerò continua ex eadem putrescente in partibus à corde distantioribus.

Intermittens est, cujus materia ut plurimum extra uenas, siue majores, siue minores, siue in habitu (in quem initijs accessionum spargi sæpius solet) continetur, estq́ uel pituita, uel flaua bilis, uel atra bilis. Ex pituita fit quotidiana periodica. Ex flaua bile fit tertiana interpolata exquisita, ex atra bile fit quartana intermittens. Quod uerò additur, ut plurimum, id ne temere dictum uideatur, pleniorem explicationem requirit. Neq, enim febrium intermittentium à continuis discrimen semper est in loco, sed etiam in materiæ quantitate & qualitate, quod Galenus rectè asserit. Fernelius imprudenter negat. Materia igitur si multa sit & crassa lentaq́, cum sit minimè dissipabilis, etiam extra uenas coaceruata, continuam febrem quæ plures dies duret, producit. Contra eadem si pauca & tenuis fuerit, putrescatq́, non solum extra uenas, sed intra easdem etiam febrem intermittentem accendit. Hinc febris continua est inflammato cerebro, pulmone, membrana succingente costas, quæ nomine partis focum continentis appellatur phrenitis, peripneumonia, pleuritis. Sed & febris continua est ex chylo in uentriculo putrescente: & ex lumbricis & ex putrescentibus excrementis post profusionem aquarum ex aperto hydropicorum abdomine. Quæ omnia suo quodam modo ad humores putrescentes referri possunt. Ac ad sanguinem quidem putrescentem suppuratio pleuriticorum: ad pituitam putrem cibi & uermes putres, aqua hydropicorum, cachexia uirginum, febris ab ulceribus internis, ut pulmonum, renum & reliquorum.

Eundem uerò statum perpetuò seruat continua: mutat per uices intermittens, quod continua nihil extra uenas extrudit, sed materiæ saltem peccantis portionem calore febrili resoluit: intermittens materiam aliam è uenis expellit, aliam relinquit, quæ totum febris spatium fouet. Non effundit autem continua, effundit intermittens, quod multò sit major in uenis per continuas quàm extra uenas per intermittentes obstructio, ac tanta quidem, ut omnem humorem intus cohibere possit.

Nam quod plurimæ continuæ interdum ab horrore aut rigore primum inuadunt, id non tantum effusæ in habitum corporis bili adscribi debet, quàm ei quod collecta per corpus uniuersum materia febrem mox facturа hinc inde uagatur, impulsaq; à facultate expultrice membranas per habitum corporis dispersas, quæ maximè sentiunt, uellicat. Sed nec illud negari potest, ex intermittentibus continuas sæpè fieri: sicuti ex continuis intermittentes: & illud quidem ingressa uenas febrem faciente materia, si nouum aliquid contingat: hoc uerò reseratis obstructionibus, concoctaq; melius & paratiore reddita materia expulsioni, unde facultas expultrix insurgens rigorem inducit, propulsa in corporis habitum materia finitoq; ita morbo, si nihil relinquatur. Nec absurdam alicui uideri potest, noxium tantum humorem uenis contentum, sanguiniq; permixtum primo accessionis insultu è uenis in corporis habitum reseratis osculis extrudi, relicto ibidem meliore sanguine. Tam sagax enim tamq; diligens natura est in administrandis suis officijs, ut longè maiora opera, quàm sit hoc, præstare observetur in humano corpore: quale est illud, quod sæpè uomitione noxios humores reijcit, & cibos utiles retinet, una eademq; opera, uno eodemq; tẽpore, secretos illos expellens ui expultrice, retinens hos ui retẽtrice. Sed & illud obseruari solitũ, ut ossium squamæ magno naturæ propellẽtis miraculo sole se extra cutim exerant, et acus deuoratæ interdum per abdomen solæ prodeant.

Tertio, febrium continuarum alia lenta est, alia non lenta. Lenta est continua diuturna. Non lenta continua est breuis temporis.

Lenta rursus triplex: una ab obstructione, altera ab ulceratione uisceris, tertia ab angustia uasorum.

Orta ab obstructione uenarum in præcordijs appellatur febris alba & icterus albus, & morbus uirgineus & febris amatoria: frequens in uirginibus pallidioribus ob sanguinis crassi affluxum & permansionem, de qua Langius & Mercatus lib. de morbis muliebribus.

Orta ab ulceratione uisceris est abscessuum suppuratorum in uisceribus, estq; frequens in phthisicis. Plerunq; enim phthisici in principio debilem quendam calorem habẽt, febris nomine insigniri non solitam: in progressu uerò acquirunt febrem ueram non solũ hecticam, sed & putridam.

Ab ulcere enim pulmonis non solum fumi et uapores putridi, sed ipsa quoq; materia putrida ad cor uicinum facilè trãsmittitur.

Orta ab angustia uasorum est anonymos, quæ cor ob defectum aëris frigidi inuadit.

Cum enim uasa nimis angusta sint, exiguum aërem admittunt, qui quamuis frigidus sit, à calore tamen thoracis & pulmonũ facilè excalesit, ut cordi pro natura præstripto refrigerando minimè sufficiat. Excalefactum igitur illum cor excipiens, uniuerso corporis habitui cõmunicat, indeq; febrem excitat. Si quis autem tres illas species in hecticam, in quam tandem desinunt, referre uelit, cum eo non contendemus, modo ordinem doctrinæ consensui utriq; tum positiuo tum priuatiuo congruentem à nobis hic obseruatum intelligat.

Quartò febrium intermittentiũ alia simplex est, alia composita.

Continuæ enim febres sunt confusæ tantum, plures uerò esse non possunt. Nam quæ confusæ sunt ex materia diuersa in ijsdem uenis, mixta confusaq; putrescente, oriuntur. Simplex igitur intermittens est una ratione sedis unius, eaq; uel exquisita uel notha. Exquisita est legitima cum in una parte unus humor putrescit, uel etiam plures, sed tanta imparitate mixti, ut unius obscurissima signa nusquam compareant, alterius sint illustrissima.

Notha est illegitima & confusa, eaq; uel simplex, uel composita.

Simplex confusa est composita è duorum humorum simul mixtorum in eadem parte putredine, & aliquando tanta paritate, ut neutrius signa seorsim sint conspicua. Cõposita confusa est ea impuritate, ut unius humoris uires motusq; euidentiores sint: estq; tertiana notha, quotidiana notha, quartana notha, quæ nomen à uincente humore sortitur, ut in humorum præter naturã mixtione & nomenclatura, cum v. g. phlegmone erysipelatodes, erysipelas phlegmonodes & sic deinceps appellatur. Sic bilis in tertiana notha superat, phlegma superatur, ut biliophleg-

phlegmaticam febrem (si ita loqui liceat) constituat. Contra pituita in quotidiana notha copiosior uincit: bilis parcior putris est, ut phlegmaticobiliosam febrem non malè quis nominauerit. Eadem est quartanæ nothæ ratio. Ex quo apparet, materiam in uno loco contentam misceri aut obscurè, aut euidenter. Si obscurè, est febris exquisita. Si euidenter, est notha & confusa. Miscetur uerò aut æqualiter, aut inæqualiter. Si æqualiter est confusa simplex. Si inæqualiter, est cõfusa composita.

Composita intermittens est implicita, cũ eadẽ uel diuersa materia diuersis in locis putrescit, estq́; duplex: aut enim intermittens continuæ, aut intermittens intermittenti implicatur. Intermittens continua, ut tertiana intermittens cum pituitosis continuis, & contra. Vtraq; hemitritæos appellatur. Intermittens intermittẽti implicita est, uel eidẽ, uel diuersæ speciei. Eidem specie ut tertiana, quotidiana, quartana duplex aut etiam triplex. Diuersæ speciei, ut tertiana & quotidiana: aut quartana etiam cum alterutra, prior implicatio frequentior est: posterior rarior, primisq́; diebus obscurior.

SIGNA cordis simpliciter affecti in omni febre occulta sunt, causæ, effectus & utraq; simul.

Manifesta enim nulla sunt, cum cor abditum lateat.

Causæ sunt, quæcunq; intemperiem calidam inducunt, ut calida dispositio aëris, regionis, alimentorum, quibus aliquis longo tempore usus est, calidum temperamentum, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt, actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est cordis tremor, palpitatio, oppressio, syncope, pulsus celer & diuersus, uirium languor, eò quod uniuersum corpus cordi laboranti consentit.

Mutata qualitas est caliditas præter naturam, præsertim pectoris.

Mutatum excrementum est, dejectionis, urinæ, sudoris & sputi quantitas uel superflua uel diminuta.

Vtraq; simul sunt febres communiter nagantes, nocent calida, prosunt frigida, facilis lapsio in febres.

SIGNA cordis affecti in distinctis febribus.

In ephemera spirituum cordis affectorum signa sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt euidentes ferè, ut aër calidus, exercitatio immodica, perturbationes animi: densitas cutis, & obstructio; interdum bubo, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est uitalis imprimis, ut respiratio & pulsatio paulò major & celerior naturali. Pulsus tamen à mœrore, metu, labore, uigilijs, inedia, cura, paruus est sed frequentior. Diastole citatior, systole tardior, quia minima fuligo, pulsus mollior quàm in hecticis.

Mutata qualitas est calor suauis minus quidem quàm naturalis, sed magis quam in putridis & in hecticis. Subjectum enim tenue est, nempe spiritus. Explorandus autem est apposita manu præsertim thoraci ægrotantis. Idem calor inuadit sine horrore, uelox est, & diem unum durat, nisi ab interna causa foueatur.

Mutatum excrementum ephemeræ ut morbi est nullum. Vrina enim & excrementa alui secundum naturam sunt: cum spirituum tantum & non sanguinis & humorũ facta sit euidens alteratio, nisi cruditas aliqua & perturbatio animi subsit, unde excrementum mutetur. A cruditate enim urina alba: sicuti ab ira russa est. Accessionis uerò declinantis excrementum est sudor moderatus, ros, & uapor suauis.

Vtraq; simul sunt juuantia & lædentia præter communia omnium febrium, quod primo die prodest usus balnei, neq; inde sequitur horror: prodest & cibus & potio, sed obest abstinentia.

In putrida humorum cordis affectorum signa sunt causæ, effectus & utraque simul.

Causæ sunt, quæcunq; humores putrefaciunt, suntq́; duplices, externæ & internæ.

Externæ, ut calor ambientis, qui auget calorem internum per se, diminuit per accidens, usus ciborum mali succi, ars destinata lanarum lotioni & similia.

Internæ sunt, temperamentum calidum & humidum, ætas juuenilis, humor multus, crassus & glutinosus, obstructio & alia, de quibus alibi.

Effectus

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est, pulsus inæqualis & ephemera contrarius: systole n. brevior & citatior, diastole tardior est, eò quod major sit expurgandæ fuliginis, quàm cordis refrigerandi necessitas: id quod est febris putridæ signum pathognomonicum. Pulsui respôdet respiratio, quæ inspiratione major est.

Mutata qualitas est nigredo linguæ & calor acrior quàm in ephemeris & vaporosus. Subjectum enim crassius est, unde calidũ innatum cordis magis igneum redditum est. Idem calor invadit cum frigore, horrore, rigore.

Nigredo autem linguæ hic intelligitur profecta vel à combustione, vel à putrefactiõne: potest enim nigrescere etiam à fumo & fuliginibus humoris melancholici in ventriculo existentis, & hæc nigrities febrem putridam non designat.

Mutatum excrementum est urinæ cruditas seu obscura concoctio primo die. Febris enim putrida ex non cocta, ut ephemera ex cocta materia constat. Vnde in ephemeris signa coctionis prima die apparent.

Vtraq; simul sunt juvantia. Prosunt frigida & humida, nocent calida & sicca. Iuvant item quæ humores digerunt & evacuant: nocent, quæ eosdem retinent, aut obstruendo, aut astringendo.

IN HECTICA solidarum cordis partium affectarum signa sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; calefaciunt & exiccant, sed efficacius & diutius quàm in ephemera, ut medicamenta plus justo vacuantia, victus ratio similis, præcedens febris ephemera sive putrida, imprimis ardens, empyema, ulcus pulmonis, & similia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est, indolentia, pulsus parvus & velox, similiter & respiratio: parvus est, quia utraq; facultas, vitalis & animalis languet. Velox, refrigerandi cordis gratia.

Mutata qualitas est calor assiduus & mordax, eò quod solidas partes afficit, imprimis in regione arteriarum cordi contiguarum. Est autem in principio hecticæ debilis, in processu fortis: contrà in principio putridæ fortis, in processu debilis. Sed & calor hecticæ æqualiter omnes partes occupat, & per unam vel alteram horam à cibo augetur.

Mutatum excrementum est in primo gradu hecticæ, urina sana, sed citrinior: in secundo pinguedo telis aranearum similis lotio innatans: in tertio dejectiones unctuosæ, & urina oleaginea, rufa vel livida.

Vtraq; simul sunt juvantia & lædentia, præter communia omnium febrium, quòd juvat mirum in modum cibus & potus: lædit abstinentia. Prodest item per multos dies usus lactis.

SIGNA cordis per se affecti, id est, febrium primariarum sunt magnitudo, numerus, tempus & juvantia. Febris enim vehemens est, non succedit alteri affectui, non intermittit, & prosunt idonea cordi adhibita, ut aqua cordialis, bezoar, cornu cervi.

SIGNA cordis per consensum affecti, id est, febrium symptomaticarum sunt parvitas, numerus, tempus & juvantia. Febris enim mitior est, comitatur alium affectum, intermittit, & prosunt utilia non cordi, sed parti consentienti admota.

Ex quànam autem parte consentiente laboret, id ex propriis cujusq; partis affectæ signis deprehendi oportet. Nam v. g. Si ventriculus per se affectus sit, adest vomitio, singultus, lipothymia. Si epar & lien, apparet circa has partes dolor, tumor, tensio, sentitur nausea & fastidium. Si pulmo, affligit sitis implacabilis & rubent maxillæ. Si habitus, id est, musculi, præcedit lassitudo, dolor, gravitas membrorum, & per initia accessionum frigus, horror, rigor, sequitur sudor per meatus obscuros fluens & febrem solvens.

SIGNA febris continuæ & intermittentis sunt causæ, effectus, & utraque simul.

Causæ continuæ in genere sunt eædem quæ intermittentis: unde & divisio utriusq; eadem in febres pituitosas, biliosas, melancholicas.

In specie uero causæ continuæ sunt, quæcunq; continuū humoris putrescentis feruorē faciunt, ut uel sedes illius siue in corde, siue locis cordi uicinis, uel ejusdem aut copia, aut crassities & lentor. Vicinitas enim facit, ut perpetua sit uaporum ad cor à suo foco delatio. Ex nimia quantitate & uitiosa qualitate magna existit obstructio, unde aut nulla, aut imperfecta excretio, & sic cōtinua afflictio.

Intermittentis causæ contra sunt, quæcunq; interruptū humoris putrescentis feruorem faciunt, ut uel situs illius extra uenas, unde cor non facile ferit: uel ejusdem paucitas & tenuitas, quæ facile dissipatur, & ante quidē quàm noua repullulet putredinis materia, ubicunq; collectus sit humor, siue intra, siue extra uenas: de qua re etiā supra diximus.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas, & mutatum excrementum.

Actio læsa est pulsus intensior & uarius sine ordine & rhythmo in continuis: remissior, nec uarius, sed cum ordine & rhythmo in intermittentibus. Varius autem pulsus est inæqualis, qui non semper sibi similis est. Ordinem seruans est, qui inæqualitatis suæ parem & consimilem mutationem retinet, ut si, v. g. fiant tres pulsationes magnæ, & deinde una parua, & deinceps similiter procedant. Contra inordinatus est, qui similem mutationem non retinet, ut si v. g. fiant tres pulsationes magnæ, post una parua, tum duæ magnæ, post duæ paruæ, & tum una magna, & sic deinceps. Sic rhythmum seruans est, qui tempus, quod absumitur in arteriæ distentione cum ejus quiete habet æquale tempori constrictionis & ejus quietis. Non seruans est, qui contra.

Mutata qualitas est, caloris diuturnitas & modus inuasionis. Continuæ enim calor febrilis horas 24. excedit, nec inuadit cum horrore aut rigore. Intermittens contrà intra 24. horas desinit, & cum rigore, aut horrore, aut frigore incipit. Ac cum frigore quidem, si humor putridus concitatus tum, turgensq; paucus est, aut ejus parua acrimonia, motusue lentus ac languidus. Cum horrore uero, si idem copiosior est, aut acrior, aut ejus impulsus concitatior. Cum rigore deniq; si plurimus, isq; uehemēter acer ac mordax magno impetu in sentientia mēbra excutitur.

In omni enim inuasione febris intermittentis interioris ardoris uehementia instar cucurbitulæ, calorem ad se tanquam centrum ex circumferētia corporis reuocat: unde fit initio accessionis caloris concentratio: contrà in statu fit ejusdem per uniuersum corpus expansio.

Nec tamen interdum & intermittens rigore caret, cum scilicet materia adeo benigna est & exigua, ut debili suo motu rigorem efficere nequeat. Sic contra continua interdum suum rigorem habet, quamuis rarò, cum minima portio tenuior ui putredinis commota primo insultu febris è uasis in habitum excidit, relicta interim crassiori portione.

Quod si rigor sit longus et intensus, indicat febrem continuam per subingressum: sin exiguus & breuis, indicat uerè continuam proportionatam, cujus materia in uenis remotis putrescit.

Mutatum excrementum est sudor, qui nullus est in continua. Manifestus uero in intermittente febre, qui & sensim febrim terminat.

Vtraq; simul sunt juuantia. Nocet uinum in omni continua, quocunq; tempore: prodest in declinatione febris intermittentis.

SIGNA SYNOCHI non putris, sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; uel obstruunt, uel sanguinem copiosum generant. Obstruunt cutis constipatio, contactus rerum astringētiū, lentor humorum. Sanguinem copiosum generant, uictus ratio opipara, adolescētia, tēpus calidum & humidū, euacuatio aliqua intermissa & similia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas, & mutatum excrementum.

Actio læsa ratione cordis est, pulsus magnus, plenus, uelox.

Ratione materiæ, dolor capitis, somnus profundior solito, lassitudo.

Mutata qualitas est calor febrilis non multum mordax, sed uaporosus, tumor uenarum in temporibus, rubedo faciei, oculorum & totius corporis, quarto die aut citius desinit.

Mutatum excrementum est, sputum sanguinolentum, fluxus sanguinis narium, sudor fetidus, urina rubra uel subrubra, cum sedimento laudabili.

Vtraq;

Vtraq; simul sunt iuuantia. Prodest sanguinis missio & inedia, nocet balneum ac cibus.

SIGNA SYNOCHI PVTRIS, sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; humores putrescentes accumulant, imprimis esculentorum multitudo, exercitatio præsertim à cibo & in uere, otium immodicum & cætera, de quibus alibi.

Effectus sunt, actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est pulsus inordinatus, magnus, uelox, frequens. Ratione materiæ dolor capitis intensior, inquietudo, uigiliæ, mentis alienatio, de quibus alibi.

Mutata qualitas est dolor acrior quam in synocho non putri & tactu mordax.

Mutatum excrementum est egestio fœtida, urina crassa, turbida, rubra, sine sedimento.

Vtraq; simul sunt iuuantia. Prosunt inedia, sanguinis missio, & quæ magnoperè refrigerant: nocent quæ sanguinem uel nouum generant, uel collectum retinent: prætereà quæ calefaciunt.

SIGNA CONTINVÆ QVOTIDIANÆ sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; putredinem intra uasa & pituitam generant, ut pororum clausio, obstructio, otium, cibi pituitosi, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas, & mutatum excrementum.

Actio læsa ratione cordis est pulsus latus, mollis, tardus, inæqualis.

Ratione materiæ, stupor, grauitas capitis, sitis modica aut nulla.

Mutata qualitas est facies tumida & cutis mollis.

Mutatum excrementum est urina alba, interdum russa, crassa, liuida.

Vtraq; simul sunt, quotidianæ communiter uagantes. Prosunt quæ pituitam uel euacuant, uel citra excessum caloris ipsam extenuant atq; incidunt. Nocent quæ pituitam uel contrahunt, uel crassiorem, aut frigidiorem reddunt.

SIGNA CONTINVÆ TERTIANÆ sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; bilem flauam in uenis, siue omnibus, siue remotioribus putrefaciunt, ut transpiratio impedita, regio calida, uictus ratio calida, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est pulsus uelox & spissus cū densitate quadā, sitis intensa, uigiliæ immodicæ.

Mutata qualitas est calor acutior & mordacior quàm in intermittente, facies citrinior. Mutatum excrementum est urina rubra uel subrubra cum liuiditate quadam, subtilis substantiæ.

Vtraq; simul sunt iuuantia. Prosunt inter morbi initia humorem biliosum, cum sit tenuis, uacuantia.

SIGNA CAVSI sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; bilem flauam uel pituitam salsam in uenis siue medijs, siue circa uiscus aliquod, ut epar, pulmonem, os uentriculi putrescere faciunt, ut obstructio, balnea calida, inedia, crapula, uictus ratio pituitosa, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est pulsus magnus, uelox, frequēs cū duritie, magna spiratio, deliquiū animi.

Mutata qualitas est feruor maximus circa illas partes quæ affectæ sunt, ut cor, epar, pulmonem, os uentriculi. Mutatum excrementum est uarium. Si pulmo fit affectus, adest tussis sicca. Si epar laborat, urina rubet, lucet, scintillat. Si os uentriculi, tum sputum & os amarum est & dejectio biliosa. Causus autem nothus à salsa pituita, linguam salsam, legitimus tantum nigrum habet.

Vtraq; simul sunt iuuantia. Causi hoc tempore uulgariter grassantes.

Prosunt quæ uehementer refrigerant, aut leniter flauam bilem purgant: nocent ea quæ uel calidiorem reddunt uel gignunt eandē.

SIGNA CONTINVÆ QVARTANÆ sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; melancholicum humorem accumulant, eūq; intra uenas putrefaciunt, suntq; aliæ externæ, aliæ internæ.

Externæ sunt tempus anni, cæli constitutio, regio, præcedens uictus ratio frigida & sicca. Internæ sunt, ætas declinans, natura frigida & sicca, obstructio, impedita transpiratio, humorum crassities.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio

Actio læsa est pulsus uelocior & frequentior quàm in intermittēte, tardior tamen aliquo modo & rarior quàm in aliis febribus. Dolor item & tumor epatis, splenis, uentriculi, si eæ partes affectæ fuerint.

Mutata qualitas est inuasio cum frigore extremorum absq; rigore, calor minus quam quotidianæ fumosus, sed acrior: minus tamē quàm tertianæ. Circuitus quoq; exacerbationum quartanus.

Mutatum excrementum est urina rubra, subrubra, turbida.

Vtraq; simul sunt quartanæ hoc tempore grassantes. Prosunt quæ atram bilem educunt uel leniunt: nocent quæ contrahunt atq; exasperant.

SIGNA LYPIRIAE *sunt causæ, effectus & utraq; simul.*

Causæ sunt duplices, cum lypiria duplex sit, biliosa & pituitosa. Vnde non solum inter quotidianas sed & inter ardentes ab aliis referri solet. Quæcunq; igitur uel pituitam uitream, uel bilem eamq; putrem in uentriculo uel epate accumulant, lypiriam efficiunt.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est, anxietas et molestia maxima: unde & ἀσώδης dici potest à fastidio & iactatione æstuq; corporis. Vigilia in biliosa: carus in pituitosa. Pulsus in pituitosa paruus, debilis, uelox, diuersus. In biliosa pulsus ut in causo.

Mutata qualitas est ardor internarū frigus externarum & extremarum partium corporis.

Mutatum excrementum est urina tenuis & crudissima.

Vtraq; simul sunt iuuantia. Prodest in biliosa post phlebotomiā & lenē aliā subductionem largior aqua potus: nocet in pituitosa.

Propriè uerò prosunt, quæ tota substantia prauitati medentur: cum pestilentem amuletur ualdè obsunt ea, quæ putredinem augendo prauitatem simul augent.

SIGNA EPIALI *sunt causæ, effectus & utraq; simul.*

Causæ sunt, quæcunq; pituitam acidam ex parte putrem colligunt, ut uita otiosa, temperamentum, tempus anni, uictus genus frigidum, calor innatus languidus, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt, actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est, pulsus ut quotidianæ, sed minor, tardior, rarior, somnolentia similiter minor quàm in quotidiana, cardialgia cōtra maior, indeq; lipothymia stomachica crebrior.

Mutata qualitas est color faciei ut quotidianæ, sed magis albidus, calor habitus minus fumosus & acris, sed algorem ubieunq; comitem habens.

Idem assiduus non est: quòd materia extra uenas in præcordiis putrescat: ob impersectam tamen intermissionem & pituitæ copiam inter continuas referri solet.

Mutatum excrementum est deiectio ut quotidianæ, sed aquosior & pituitosior è frigidiori uentriculo: urina similiter crudior.

Vtraq; simul sunt iuuantia. Prosunt quæ concoquunt & paulatim exhauriūt pituitā, nocent quæ ipsam contrahunt uel subitò educunt.

SIGNA LATICAE FEBRIS *sunt causæ, effectus & utraq; simul.*

Causæ sunt, quæcunq; pituitam subdulcem uel insipidam eamq; putrem generant, ut uigiliæ immodicæ, otium & similia.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est pulsus mollis: frequens uerò & languidus, cibi inappetentia & similia.

Mutata qualitas est cutis albicans & subtumida, qua in re ab hectica differt, in qua cutis arida euadit. Sed et in laticis aliqua intensio quotidie obseruatur. Nulla caloris acrimonia.

Mutatum excrementum est ut in quotidiana, ratione pituitæ, quæ redundat.

Vtraq; simul sunt iuuantia. Prosunt pituitam insipidam educentia.

SIGNA FEBRIS SYNCOPALIS *sunt causæ, effectus & utraque simul.*

Causæ sunt, quæcunq; magnam crudorū succorum copiam, uel bilem ueneficam cumulant, ut balnea intempestiua, immoderatus usus aquæ & uini crassioris, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est, pulsus minor quam pro caloris ratione, obscurus & inæqualis omnino, flatus plurimi, ructus acidi & frequens syncope. Mutata

Mutata qualitas est mala affectio oris uentriculi, hypochondria inflata, totum corpus tumidius, color albidior, ferè hydrope laborantis similis, interdum plumbeus.

Mutatum excrementum est, ut epiali, cum quo magnam cognationem habet.

Vtraq; simul sunt iuuantia. Nocent uacuantia, prosunt frictiones.

SIGNA febris catarrhalis (quæ & cerebralis dici potest) sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; pituitosum succum putrem colligunt & catarrhum efficiunt, ut error externus, cerebri & uentriculi dyscrasia, eparjusto calidius, obstructio, & alia, de quibus alibi. Error externus est usus sex rerum non naturalium, pariens uel succum pituitosum, uel intemperiem prædictorum uiscerum.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum. Quæ ratione cordis eadem sunt cum signis febris quotidianæ.

Ratione aliorum uiscerum primariò laborantium diuersa sunt.

Nam cerebrum laborat aut calida, aut frigida intemperie. Si calida, aderunt uigiliæ, si frigida, aderunt somni longiores.

Eadem est ratio mutatæ qualitatis & mutati excrementi. Si calida est intemperies cerebri, facies erit colorata, destillans materia erit densior, saporis amari uel salsi: coloris flaui uel uiridis. Si frigida est intemperies cerebri, facies erit pallida, materia destillãs æquosa, alba, omni sapore destituta.

Vtraq; simul sunt iuuantia. Si calida est intemperies cerebri iuuabunt refrigerantia: si frigida, proderunt calefacientia.

SIGNA quotidianæ periodicæ sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; pituitam putrem accumulant, ut tempus anni frigidum, uictus ratio pituitosa, oppilatio, & similia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est initio pulsus tardus, rarus, paruus, uentriculi dolores, dormiendi cupiditas.

Mutata qualitas est inuasio cum frigore extremorum potius quàm rigore. Calor humens siue fumosus, quasi ex succensis uiridibus lignis uapor sublatus.

Mutatum excrementum est alui dejectio pituitosa, urina primis diebus alba & tenuis, deinde rubra, crassa, turbida. Inclinans accessio primis diebus nullum, postea uerò paucum sudorem effundit, pro uaporis specie pinguem & uiscosum.

Vtraq; simul sunt quotidianæ populariter grassantes.

SIGNA tertianæ interpolatæ sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt quæcunq; bilem flauam extra uasa putrem accumulant, ut tempus anni calidum & siccum: uictus ratio calida & sicca, inedia, ira, furor, solicitudo, cibus corruptus, mali humores in uentriculo cibum corrumpentes, prohibita euentatio, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt læsa actio, mutata qualitas, & mutatum excrementum.

Actio læsa est, pulsus initiò contractus, paruus, postea maximus, frequẽtissimus, celerrimus, sitis uehemens, dolor capitis.

Mutata qualitas est inuasio cum rigore, id est, sensu rei magis acutæ & pungentis q̃ frigoris, & æstu interno, quo plerunq; corpus omne concutitur, sub cujus finem excussa bilis sæpe uomitione redditur: hinc calor breuis accenditur & in omne corpus effunditur, mox ad uigorem festinans, acer & injectam manum acriter feriens, sed statim mitescens. Intermißio horarum 12. aut longior.

Mutatum excrementum est urina flaua aut flammea, substantiæ mediocris & odore grauis. Solutio in sudorem multum, eumq; calidum & uaporosum.

Vtraq; simul sunt tertianæ populariter grassantes, & quod ægrotans antea hac febre laborare consuetus: iuuat item uomitus flaua bilis, & potiò in fine accessionis sudorem mouens: nocet uel sudorem uel uomitum retinens.

SIGNA quartanæ intermittentis sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; melancholiam putrem generant, ut anni constitutio frigida & sicca, uictus ratio terrenam substantiam habens, ætas declinans, humoris melancholici copia, obstructio, & alia, de quibus alibi.

Effectus

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas, & mutatum excrementum.

Actio læsa est pulsus initio accessionis liquidior, minor, tardior ac rarior: postea uero ualidus, magnus, frequens & celer, & quàm in cæteris febribus inæqualior, dolor lienis, appetitio cibi interdum nulla, interdum nimiaa.

Mutata qualitas est inuasio cum frigore ualido, eaq; internas partes uerberante (qua in re à tertiana differt) quod eousq; sensim inualescit, dum horrorem, ac uehementem interdum rigorem, non pungentem quidem sed contundentem inuehat, quo corpus uniuersum tremore concutitur, dentes strident: sub cujus finem uomitio erumpit amara, cum præsertim uiæ patent in uentriculum: hinc calor non ut tertianæ uehemens, sed quàm quotidianæ ardentior, neq; is toto corpore æquabilis, sed cum quadam frigoris permistione. Accessio ferè 12. horas occupat.

Mutatum excrementum est alui dejectio nigra, & urina primis ferè diebus tenuis, alba, aquosa: postea uero & substantia & colore & contentis sæpe mutabilis; quod ejus materia plerunq; uaria sit. Exit sudor multò magis quàm in quotidiana.

Vtraq; simul sunt quartanæ populariter grassantes. Iuuant quæ educunt uel leniunt humorem melancholicum: nocent quæ eundem contrahunt atq; exasperant.

SIGNA febris albæ sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt esus praui alicujus alimenti, natura temperata, unde pulchriores magis hoc morbo laborant; humor feculentus, suppressio uel defectus mensium. Nam cum uterus sanguinis crassi ac uiscidi copiam non recipere, nec expurgare ob innatam uasorum angustiam possit (quod aliquando uiduis uel nuptis contingit) sequitur enim subinde necessario ad membra utero proxima per uenas omnibus communes remeare, & remorari in eisdem; nunc in solis uenis: nunc facta etiam obstructione in jecore, mesaræo, uentriculo & splene.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est, pulsus celer & frequens (cum deficiat necessaria uentilatio) pulsatio arteriæ temporum & dorsi frequens & maximo cum dolore (conatur enim cor uehementi motu periculum sibi impendens excutere) difficilis respiratio, præsertim in motu uehementiori (in quo cum diaphragma citius & magis dilatari debeat, distentũ ab obstructione uiscerum dilatari nõ potest) Contremiscunt cor & totum corpus ad quẽuis corporis motum, adest lassitudo & ciborum fastidium.

Mutata qualitas est coloris genarum & labiorum rosei in subalbidum declinantis, nunc ad flauum, nunc subfusum (pro uarietate humoris obstruentis & uisceris obstructi) mutatio, tumor palpebrarum, oculorum & crurum juxta malleolos sub noctem.

Mutatum excrementum est dejectio alui & urinæ uaria, nunc pituitosa & flaua consentiente jecoris obstructione: nunc alba & subnigricans compatiente simul splene.

Vtraq; simul sunt juuantia. Prosunt, quæ menses mouent uimq; laxandi habent: nocent, quæ densandi, ut frigus, uel per se, uel juncta cum siccitate, ut adstringẽtia omnia.

SIGNA febris suppuratorum sequacis alia sunt febris, alia suppurationis. Febris signa eadẽ sunt quæ hecticæ. Suppurationis uerò signa sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causa est pus uel in pulmone, uel in ipso thorace, quod nisi statim extra rejiciatur, ibi contentum solet calorem præter naturã cordi indeq; aliis partibus impartiri.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est tussicula absq; ulla sputi eductione, item ciborum inappetentia.

Mutata qualitas est calor in digitis eorumq; summitate, rubor genarum, pedum tumor, pustulæ totius corporis, aduncitas unguium, oculorum cauitas.

Mutatum excrementum est sudor continuus seu potius mador totius corporis, imprimis circa collum & jugulum.

Vtraq; simul sunt juuantia. Prosunt quæ pus educunt: nocent, quæ retinent.

SIGNA febris ex angustia uasorum laborantium alia sunt communia febris hecticæ, alia angustiæ uasorum. Febrem enim hecticam æmulatur, tum quod assiduè affligit, nullam seruat periodum, nullamq; status horis intensionem remissionemue. Ab eadem uero differt, quod in hac febrili calor primo statim contactu manifestè persentitur, & pulsus licet frequens & uelox & paruus sit, mollis

mollis tamen est. Excrementa quæ inter tussiendum foras mittuntur, nullam junctam purulentiam ostendunt, sed pituitam naturalem præseferunt. Angustiæ uasorum signa manifesta sunt.

SIGNA febrium exquisitarum & notharum sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ exquisitarum sunt, quæcunq; sincerum: ut spuriarum, quæcunq; non purum sed mixtum humorem uno loco procreant, ut pituitam biliosam uel bilem pituitosam. Sunt autem aer uarius, uictus ratio diuersi generis & similia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas, & mutatum excrementum: quæ in exquisitis sunt simplicia: in nothis composita & mixta, magisq; accedentia ad signa illius, cujus spuria magis est particeps. Vt enim compositæ sunt causæ, ita composita etiam sunt symptomata.

Vtraq; simul sunt morbi exquisiti uel spury populariter grassantes, & iuuantia exquisita febris ex parte iuuant, ex parte nocent. De quibus singulis perquirere nimis longum & superuacaneum uidetur, præsertim cum in febribus exquisitis optime exercitatus ipsarum notharum cognitionem nō difficulter assequi possit. Cæterum ne quis facile hallucinetur, tertiana notha sit instar exempli.

SIGNA tertianæ nothæ intermittentis sunt causa, effectus & utraq; simul.

Causa sunt, quæcunq; copiosam bilem plus minusue pituita mixtam eamq; putrem, uel solā uitellinam procreat, ut materia esculentorum & poculentorum non æque calida & sicca, ut quæ generat flauam bilem sinceram: sed mixta & inæqualis, quæquam majori ex parte idonea, quæ in flauam bilem conuertatur: item calor uiscerum ope caloris externi non ita ualidus, ut qui flauam bilem sinceram efficit: deniq; obstructio seu prohibita euentatio.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est, pulsus uelox, frequens, inæqualis, diuersus, sitis magis tolerabilis, uigilia, quæ facilius expugnatur, affectus præter naturam non tantum epatis, sed uentriculi etiam.

Mutata qualitas est rigor principio accessionis cum minori concussu ac minori sensu pungentium: ita ut horrorem potius referat. Sæpius etiam pro rigore grauitas capitis cum somnolentia. Calor in progressu paulo minus acris & magis fumosus percipitur, & diutius manet accessio quam in exquisita, cum 12. horas superet, & interdum ad 40. duret. Alternis diebus inuadit.

Mutatum excrementum est urina subrufa & pallidior, sed crassior quàm in tertiana exquisita. Desinit sæpius madore aut insensili transpiratione quàm sudore copioso, nisi fortasse in statu & declinatione.

Vtraq; simul sunt, tum tertianæ spuriæ populariter grassantes, tum quæ prosunt aut obsunt. Magis enim iuuant & minus nocent, quæ copiosam bilem, siue mixtam, siue uitellinam generant.

SIGNA febrium simplicium & compositarum sunt causæ, effectus & utraque simul.

Causæ simplicium sunt, quæcunq; unum humorem uno in loco putrem generant.

Compositarum sunt, quæcunq; siue eundem, siue diuersos humores, sed in diuersis locis putres procreant. Si eundem, erunt plures quotidianæ, plures tertianæ, plures quartanæ. Si diuersos, erunt tertiana & quotidiana, quemadmodum in hemitritæa, uel quartana alterutri juncta. Putrescet ergo, v. g. in uno loco flaua bilis, in altero pituita.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum, quæ diuersa sunt pro diuersitate febrium. Nam si ejusdē speciei sunt, necesse est, ut diuersis horis inuadant. Nam eadem hora una esset febris duntaxat. Quod si diuersis horis, plures erunt. Eadem autem erit natura omnium, idem calor, eadem causa, eadem symptomata, nisi quod diuersis horis reuertentur.

Eadem est ratio utrorumq; simul, quæ eædem erunt.

Quod si diuersæ speciei febres junguntur, poterunt ea diuersis & eadē hora accedere. Si diuersis horis, apparebit diuersus calor, ut alijs ualde acris & parum fumosus: alijs parum acris & ualde fumosus. Quod si eadem hora concurrant, erit calor inæqualis, mixtus & quasi compositus. Symptomata distincta sunt, ut tertianæ & quotidianæ ubi diuersis horis inuadunt: ubi eadem, mixta

mixta & confusa. Deniq; unaquæq; diversis horis invadens suis signis supra enarratis cognoscetur, ut exemplo uno hemitritæi intelligi potest, quod jam sequitur.

Illud vero non prætermittendum, notharum febrium compositionem crasin, id est, mixturam seu temperaturam: implicitarum ἐπιπλοκὴν q. complexionem appellari. Ex quo evidens inter utrasq; febres differentia colligitur. Nothæ enim eadem hora invadunt: implicitæ vel una, vel diversis.

SIGNA HEMITRITAEI sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Sic autem appellatur q. semitertiana vel sesquialtera tertiana, cum ἡμι Græcis utrunq; significet. & semis & sesquialterum: ut ἡμίονος semiasinus h. e. mulus: & ἡμιόλιος totum cum altera parte.

Hemitritæos igitur erit vel febris, cujus una pars est quotidiana continua: altera est tertiana intermittens. (Ex utraq; enim tanquam totum componitur) vel tertiana tota cum dimidia. Est enim tertiana longior, durans non tantū horas 12. ut simplex, sed 6. horas plus, vel etiam amplius.

Causæ sunt, quæcunq; pituitam in venis, & flavam bilem extra venas putrem generant: ut aër inæqualis, qualis Romanus, esculenta & poculenta contraria simul sumta, id est, tum calida & sicca, tum frigida & humida, ventriculus frigidus & epar calidius, ætas virilis, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est pulsus inæqualis & inordinatus, sitis ob vim flavæ bilis, somnus gravior ob vim pituitæ, animæ defectio, quod utraq; mordere possit os ventriculi.

Mutata qualitas est invasio cum horrore primo die ob mixtionem frigoris & rigoris: secunda die nullus horror, sed levior paroxysmus, & quotidianæ formam tenens & sic deinceps. Adest igitur calor assiduus in medio corpore contractus, qui quotidie revertitur, sed tertio die cum multiplici horrore, altero vero cum frigore duntaxat, aut cum modico horrore externarum partium semel invadente.

Ex quo sequitur, ut dies impares sint lōgè molestiores, quod præter quotidianam tertiana superveniat, cujus rigor in horrorē degenerat, quod vis illa vehemens flavæ bilis à pituita remittatur.

Mutatum excrementum est sudor & dejectio varia ac inæqualis, flavam bilem ac pituitam indicans. Similiter urina colore remissior & substantia crassior.

Utraq; simul sunt, hemitritæus communiter vagans, & quod prosunt & nocent, quæ prodesse aut obesse tertianæ vel quotidianæ supra diximus.

SIGNA febrium epidemicarum, quarum focus in corde est, vel locis cordi maximè vicinis, alia sunt febris vere pestilentis, alia non vere pestilentis, ut catarrhi epidemici, morbi Hungarici seu lenticularis, febris, cui morbilli & variolæ succedunt. Est autem vere pestilens ea quæ communiter vagatur & simul perniciosa est. Non vere pestilens, quæ vagatur quidem cōmuniter sed non valdè perniciosa est.

Differt vero pestilens à maligna, tanquam species à genere. Omnis enim pestilens maligna est, non omnis vero maligna, pestis est. Maligna dicitur ab excellenti quadam putredine, ob quam febres inde ortæ omnibus etiam diligenter administratis nihilo meliores fiunt.

Febris igitur vere pestilentis, ejusq; putridæ signa sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; in pluribus humores putrefacere possunt: ut aër sive calidior tantum, sive calidior & humidior, ideoq; putris: contagium eorū, qui pestilenti febre laborant, sive per exhalationem, sive per vestes etiam: & alia de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum, quæ omnia cognata sunt lypiriæ symptomatis, de quibus supra.

Actio læsa est inquietatio, delirium, oblivio, vigiliæ, magna & subita virium imbecillitas, difficultas anhelitus, depravatio vocis, syncope, pulsus imbecillior quam in alijs putridis, celer, frequens, inæqualis, morsus in ore ventriculi, caligo, sonitus aurium, nervorum distentio aut resolutio, incredibile cibi fastidium, sitis inexhausta, nullius tegumenti tolerantia.

Mutata qualitas est calor internarum partium urēs, externarū tepidus, præsertim primo contactu, isq; continens non tamen sine circuitu quodā vel tertianæ ut plurimū, vel quotidiano, ut rarò. Ab ardētibus igitur

non prauis pestilens differt, quod in non prauis calor quo diutius tangitur, eò magis superari uidetur caloris acrimonia: in pestilẽte idẽ diutius tangenti acriorem se ostendit.

Praeterea rubor faciei & oculorum, liuor in uarijs partibus corporis & erysipelatis species, in ore faetor, distentio praecordiorum, pustulae in cute rubrae, nigrae, aridae, carbunculi, tumores glandularum, ut inguinum, alarum, aurium, gangrena manuum, pedũ, genitalium.

Mutatum excrementũ est fluxus ex naribus sanguinis nigri, alui fluxus, dejectio biliosa uel atra, eaq; faetida, saepe cum lumbricis, plerunq; etiam colliquatiua, quae liquatũ adipem praesefert: urina aut turbida, aut aquosa ac tenuis, in qua aut nihil, aut quasi tela araneae in lanae speciem coacta residet: interdum eadem ut & pulsus sanis similis.

Vtraq; simul sunt febres similes quae communiter uagantur, & iuuantia. Vt enim tẽpore, quo ficus maturescunt, quamlibet auẽ ficedulam esse ajunt, ita tempore pestis, quaelibet febris esse pestilens judicatur. Prosunt uerò non solum quae putredini obsistunt, sed antidota quoq;: nocent contrà maximè, quae putredinem augent.

HECTICAE pestilentis signa occulta sunt, causae, effectus & utraq; simul.

Causae sunt eaedem, quae putridae.

Effectus sunt actio laesa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio laesa est, pulsus longè imbecillior q̃ in putrida, sed tamen aequalis, in magnitudine & celeritate moderatus: siquidem calor qui est in substantia cordis temperatur à frigore humorum, quos idem cor continet. Adest summa uirium imbecillitas.

Mutata qualitas est anhelitus faetor, calor magis squalidus & ualdè acris circa thoracẽ, quamuis aegrotantem fugiat & medicum de febre dubitare faciat, estq; sine ullo circuitu. Non apparent in cute neq; rubores neq; tumores, eò quod neq; humores putrescunt, neq; si putrescerent ad cutem detrudi possent, ob summam naturae imbecillitatem.

Mutatum excrementum est urina ferè naturalis.

Quomodo autem febris hectica pestilens dari posit, eruditè differit Massaria lib. 5. suae practicae cap. 24.

DIARIAE pestilentis signa occulta sunt causae, actio laesa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Causae sunt eaedem quae putridae.

Actio laesa est, frequens animi deliquium.

Mutata qualitas est calor satis blandus, uehementior tamen quàm hecticae: pulsus ferè naturalis.

Mutatum excrementum est lotium optimum.

Atqui nullam esse febrem pestilentem diariam confirmat loco citato Massaria: alij contrà aliquam constituunt, sed quae celerrimè in putridam abeat. Sic febrem Anglicam, quae unâ die extinguit homines, quidã ad diarias referunt: alij ad putridas, & quidem rectius, quippe cum ex putredine spirituum oriatur, & copiosis sudoribus se prodat, qui proprij sunt putridarum. Potest enim spiritus, ut & res quaecunq; alia putrescere, uno excepto igne, ut asserit Aristoteles in meteoris.

SIGNA febris catarrhalis epidemicae nõ uerè pestilentis anni 1580. quam quidam morbum Arietis, Itali Mazuchi, aut Coccolucas uocarunt, sunt causae, effectus & utraq; simul.

Causae sunt, quaecunq; pituitam in capite & humorum ichores in uenis majoribus, ijsq; cordi uicinis in maxima hominum parte putres accumularunt. Tanta enim hujus febris fuit saeuitia, ut spatio sex septimanarum omnes ferè Europae gentes affligeret: ex quibus uix uigesimus hujus morbi expers fuit, & qui fuit, alijs monstri loco fuit, praesertim in Saxonia & Hispania.

Tam communis igitur morbi communem fuisse causam necesse est, eamq; non ab alimentis, aut terra aquisue, sed ex aëre uel caelo potius pendentem: nempe magnam illius & praecedentis anni aëris inaequalitatẽ & intemperiem & antegressos infaustos superiorum planetarũ congressus, & magnos Solis & Lunae defectus: unde copiosa humorum heterogeneorũ & ichorum soboles succreuit, quae facta meatuum constipatione & prohibita euentatione primùm ebullijt, & paulò post putrescens febrem intra uenas putridam excitauit: ut eruditè confirmat peculiari commentario Lucas Stenglius, Medicus olim Augustanus.

Effectus

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est duplex: una cordis, altera cerebri; ex quibus utrunq; primò & per se læsum est: reliquæ uerò corporis partes per consensum.

Ratione igitur cordis in hac febre quàm primum inuadit, omnes uires languent, præcordia grauitatem, cor compressionem sentit & palpitat, pulsus parui, celeres & inæquales sunt, & anhelitus difficilis. Ratione cerebri graue caput est & ingrauescente morbo ægroti tam languent, ut tremant & concidant: quidam uigilent, alij somnum profundiorem habeant. Ratione partium consentientium actio læsa uaria est pro habilitate membrorum recipientium. Fluens enim ex capite acrior & subsalsus humor ad thoracem cunctis ferè tussim sine sputo mouet: alijs irruens ad fauces anginam, ad pulmones peripneumoniam, ad cauitatem thoracis empyema: ad latera pectoris pleuritidem: ad uentriculũ & lumbos & extremas partes, dolores uagos & pungitiuos excitat.

Mutata qualitas ratione cordis est calor & horror initio inuasionis uniuersum corpus, maximè thoracem & caput occupans, indeq; paulatim succrescens, ad tactum non mordax quidem, sed internè acerbus magis & cõtinuus, modo intensus, modo remissus. Ratione partium aliarum rugitus & flatus crebri, tinnitus aurium, rubor oculorum cum dolore.

Mutatum excrementum est urina primùm tenuis, mox crassa sine hypostasi: aluus nonnullis suppressa, alijs fluida: alijs sanguis è naribus fluit: alijs bilis porracea uomitu mox ab initio, plerisq; sudor copiosus erumpit in statu & declinatione, quo & febris finitur quarto ut plurimum die. Interdum enim sed rarò longius protrahitur, ut ad septimum, nonum uel undecimum diem.

Vtraq; simul sunt iuuantia. Prosunt diaphoretica & antidota putredinem inhibentia: nocent putredinem augentia & euacuantia sanguinem.

Id uerò deniq; prætermittendum non est, cõtrouersum fuisse inter Medicos, qui principem in arte Medica locum tenet, de genere hujus febris, cum alij synochum non putrem, alij putrem esse contenderent. Quam ob causam nos quoq; in nominibus morborũ synochum non putrẽ uocauimus: præsertim cum hanc initio non putrem in putrem siue corporis dispositione siue errore quodã facilè mutari potuisse constet, de qua re alibi.

SIGNA MORBI HVNGARICI siue lenticularis sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; humorem quẽcunq; sed potissimam flauam bilem & pituitam tota substantia naturæ nostræ inimicam in uenis cumulant, ut uitium aëris calidi aut etiam putris, & contagio eorum qui hujusmodi febre laborant, eos tantum inficiens, quorum corpus obstructum uel astrictum est, uel prauis succis redundat.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est præceps uiriũ lapsus, inquietudo, grauitas capitis, delirium, hebes sensus, prostratus appetitus cibi & interdum potionis, pulsus uarius, rarus & humilis, sæpè deficiens, reciprocus, interdum miurus, deficiens & alia similia, sed minus grauia, quàm in febre uerè pestilenti.

Mutata qualitas est calor fumosus, feruens in partibus internis, minus acris in externis primum tangenti, deinde acrior tangenti diutius, isq; cõtinuus cũ uario, ut plurimum uerò duplicis tertianæ nothæ circuitu, cujus typum ferè seruat. Tangi autem potest manu applicata tum carpo & regioni cordis, tum uentriculo, capitisq; temporibus.

In cute superueniunt maculæ rubræ, interdum permanentes, interdum euanescentes, pro ut natura uel superat uel superatur. Sed & abscessus accedunt, & lingua sordida & oculi rubri. Exacerbatur uerò uesperi.

Mutatum excrementum est dejectio corrupta ac fætida, urina primò interdum naturalis, sæpius alba & aquosa, mox rubra aut etiam turbida, rhinorragia nihil aut parum iuuans, sudores & copiosi & frequentes, sed uel circa unum locum uel algidi.

Vtraq; simul sunt febres tales communiter uagantes, & quod iuuant tota substantia prauitati occurrentia, uel ualdè nocent putredinem augentia.

SIGNA febris qui morbilli & uariolæ tanquam propria symptomata superueniũt, sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt quæcunq; sanguinem biliosum, ut in morbillis, aut sanguinẽ pituitosum efferuescentem, ut in uariolis, siue generãt,

siue in habitum concitant, uelut alij referunt, quacunq; tenuem sanguinem solum, at in morbillis, uel crassiorem duntaxat, efferuescentem; ut in uariolis siue procreant, siue ad cutim membranamue extrudunt. Diuersa enim de morbillis & uariolis autorum opinio est, cum morbilli quibusdam sint maculæ tantum, non pustulæ: alijs tum morbilli tum uariolæ sunt pustulæ. Sed illi minores ex rubro magis flauescentes: hæ majores altioresq; in ambitu & basi rubræ, ad acumẽ albicantes: illi erysipelatis, hæ phlegmonarũ naturam magis referentes. Ex sententia uero Arabum, quacunq; reliquias sanguinis mẽstrui, ex quo generamur in nobis feruere faciunt, cujus una pars tenuis & biliosa est, altera crassa & uelut fex, ex quibus utraq; in nobis retinetur, dum processu temporis ferueat. Generant autem flauam bilem & sanguinem eadem, quæ in ardente febre & synocho recensuimus.

Iisdem feruorem inducit status aëris uel æstuosi, uel pestilentis, perspiratio impedita & suppressa quotidiani excremẽti effluxio, de quibus alibi prolixius.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est, pruritus narium, pulsus tẽporum, timor in somno, anxietas in gutture & thorace, jactatio totius corporis, lassitudo artuum tensiua, oscitatio, tussis, grauis & difficilis respiratio, pulsus frequens, celer, uehemens, tussis.

Mutata qualitas est calor uehemens, minor tamen in internis quàm externis partibus, isq; assiduus sine intermissione, raucedo, rubor faciei & oculorum, pustulæ tales, quales suprà descripsimus.

Mutatum excrementum est sputũ crassius, dejectio liquida, difficultas intestinorũ, urina turbida & rubra.

Vtraq; simul sunt pustulæ similes communiter uagantes, & quod prosunt refrigerantia intus sumta, obsunt extrinsecus imposita: contra juuant calefacientia adhibita partibus externis: nocent intus sumta.

SIGNA distinctiua sunt hæc.

SIGNA uariolarum & morbillorum sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ uariolarum sunt, quæ pituitosum sanguinem generant, & contagio illius, qui ex uariolis laborat, tum corpus ipsum ægrotantis, quod si morbillos expertũ fuerit, uariolas exspectabis. Contra causæ morbillorum sunt quæ biliosum generãt, & contagio illius, qui ex morbillis laborat, nec non, quod uariolas ægrotans antea habuit.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa in uariolis est somnolentia in prĩcipio febris, capitis grauitas, pruritus totius corporis, dolor dorsi uehemens. In morbillis, uigiliæ, capitis leuitas, sensus pungentium, dolor dorsi mitior.

Mutata qualitas in uariolis calor plurimus & parum acris, oculi tumidi, pustulæ paruas inflammationes referentes. Sed & morbilli statim ex cute exeunt: uariolæ paulatim: in morbillis calor acrior & non ita multus, oculi non ita tumidi: pustulæ parua erysipelata referentes.

Mutatum excrementum in uariolis est fluor lachrymarum præter uoluntatem: in morbillis non item.

Vtraq; simul sunt juuantia. Nam ei cui superueniunt morbilli refrigerantia interna magis prosunt & externa magis nocent: quàm ei cui uariolæ.

Sequuntur duæ Tabulæ, quibus præcedens febrium doctrina prolixior breuiter comprehensa est.

TABVLA DE PARTE AFFECTA ET diuisione febrium.

- Febris aliud
  - Subjectum aliud
    - Morbi duplex
      - Primarium est cor, quod totum incalescit, uel καθ' ἕξιν, ut in hectica, uel κατὰ σχέσιν, id est, permanentiam siue breuem, ut in putridis, siue momentaneam, ut in ephemeris.
      - Secundarium est totum corpus, quod calorem à corde transfusum accipit, uel uectura spiritus per arterias, ut in ephemeris: uel humoris per uenas, ut in putridis, uel contagione, ut in hecticis.
    - Causæ tum
      - Focus, in quo putredo tanquam ignis primum accenditur.
      - Fomes, id quod putredini materiam suggerit, uel ubi materia putredinis generatur. Interdum uerò eadem particula est & focus & fomes putredinis.
  - Diuisio ratione
    - Subjecti morbi
      - Primarij. Cor afficitur, uel per
        - Se, unde febris primaria, eaq; uel ephemera, uel putrida, uel hectica.
        - Et rursus uel Epidemica, uel non Epidemica.
        - Consensum, unde febris secundaria, eaq; similiter uel ephemera, uel putrida, uel hectica. Et rursus uel catarrhalis, uel syncopalis, uel lypitia, uel epialos, uel latica, uel alba, uel lenta, uel anonymos. Nulla uerò epidemica. Catarrhalis, à destillatione capitis. Syncopalis à magna crudorum succorum copia & bile ueneficà in præcordijs, præsertim ore uentriculi. Lypitia à pituita uitrea, uel bile putri in uentriculo uel epate: epialus, à pituita acida ex parte putri: latica à pituita dulci putrescente in uenis paruis: alba à suppressis menstruis: lenta ab ulceratione & suppuratione uiscerum: anonymos ab angustia uasorum.
      - Secundarij. Calor præter naturam totum corpus occupat, uel assiduus, unde febris continua: uel non assiduus, unde febris intermittens. Quæ tamen diuisio etiam ex foco & fomitis quantitate deduci potest, ut mox sequetur.
    - Foci qui est spatium uel
      - Cordis, siue in uenis cordi uicinis, siue alijs sed majoribus à corde remotis, siue extra uenas sed cordi uicinas, unde febris continua.
      - Extra cor, siue in uenis minoribus à corde remotis, siue extra uenas similiter à corde remotas: unde febris intermittens.
    - Fomitijs materiæ cujus peccat uel
      - Quantitas quæ aut
        - Pauca est & tenuis, siue extra, siue intra uenas fuerit: unde febris intermittens, eò quod facilè dissipetur.
        - Multa & crassa, non solum intra, sed & extra uenas, unde febris continua, eò quod ægrè dissipetur, ut inflammato cerebro.
      - Qualitas tum
        - Positiuè quia affluit uel
          - Vapor calidus sanguinis, qui phlogosin facit, unde synochus nō putris.
          - Humor uel
            - Sanguis totus putrescens, unde synochus putris.
            - Phlegma putrescens, unde quotidiana siue continua, siue intermittens.
            - Flaua bilis putrescens, unde causos & tertiana siue continua, siue intermittens.
            - Atra bilis putrescens, unde quartana siue continua, siue intermittens.
        - Priuatiuè, quia affluxum uel
          - Impeditur obstructione uenarum in præcordijs, unde febris alba.
          - Deficit uel
            - Vlceratione uisceris, unde febris lenta phthisicorum, nephriticorum, pleuriticorum.
            - Angustia uasorum, unde febris anonymos. Quæ diuisio tum ex fomite, tum ex consensu deduci potest.
    - Foci & fomitis simul, quorum uterq; uel
      - Vnus, unde febris intermittens simplex tum
        - Exquisita, cum in una parte unus humor putrescit, uel etiam plures, sed unius signa manifestissima, alterius obscurissima apparent.
        - Notha, in qua duo humores in uno loco miscentur euidenter, sed uel æqualiter uel inæqualiter. Si æqualiter est confusa simplex. Si inæqualiter est confusa cōposita, eaq; tertiana notha, quotidiana notha, quartana notha. Nam v. g. bilis in tertiana notha superat, phlegma superatur.
      - Plures, unde febris implicita uel
        - Homogenea, cum intermittens miscetur intermittenti eidem specie, ut quotidiana, tertiana, quartana duplex aut etiam triplex.
        - Heterogenea cum intermittens miscetur uel
          - Intermittenti diuersæ specie, ut tertiana & quotidiana, aut quartana etiam cum alterutra.
          - Continuæ, ut tertiana intermittens, cum pituitosis continuis & contrà. Vtraq; hemitritæus appellatur.

TABV-

TABVLA DE SIGNIS PARTIS AFFECTÆ & certæ speciei febrium.

- **Signa febrium alia**
  - **Partis affectæ, ut cordis uel**
    - **Simpliciter.** Calidus aër, pulsus celer & diuersus, caliditas pectoris præternaturam, nocent calida.
    - **Non simpliciter sed uel**
      - **Per se in**
        - **Genere.** Febris uehemens est, non succedit alteri affectui, non intermittit.
        - **Specie alia**
          - Epidemiæ, ejusq; uel ueræ pestilentis tum diariæ, tum putridæ, tū hecticæ, cujus signum commune fluxus alui: uel non uerè pestilentis, ut catarrhi epidemici, luis Hungaticæ, febris nariolaris, quarum signum destillatio, maculæ, pustulæ & pruritus narium.
          - Non epidemicæ, eadem, quæ continuæ.
      - **Per consensum in**
        - **Genere:** Febris contrà se habet. Mitior est, succedit alteri affectui, intermittens, nisi focus sit uicinus cordi, aut humor copiosus. Epialos igitur sæpius remittit, cæteræ ferè continuæ sunt.
        - **Specie.** Ex quanam parte consentiente laboret, id ex proprijs cujusq; partis affectæ signis deprehendi oportet, ut v. g. in syncopali per se affectum esse uentriculum indicat dolor illius, qui præcessit, adest uomitio, singultus & alia.
  - **Certæ speciei ratione**
    - **Subjecti primarij. Sic signa alia**
      - Ephemerarum, quarum origo ab externa causa, uel bubone, pulsus semper æqualis, calor suauis, inspiratio expiratione major, urina cocta semper.
      - Putridarum, quarum origo sine causa externa recenti, pulsus inæqualis (cum in principio sit paruus & rarus, in statu maximus & celerrimus in uno ictu) respiratio, qua fuligo expurgatur, inspiratione, qua cor refrigeratur, major calor acris pungens & fumosus, inuadens cum frigore, rigore, horrore: nigredo linguæ: urina parum uel ualdè cruda.
      - Hecticarum, quarum origo ab externa causa, uel præcedente ephemera siue etiam putrida febre: pulsus semper æqualis, isque paruus & uelox, calor acris sed squalidus, æqualiter omnes partes occupans, qui à cibo augetur.
    - **Foci uel fomitis alia**
      - **Continuarū in**
        - **Genere,** humoris copia & crassities, calor assiduus 24. horas excedens, nullus sudor, uinum nocet.
        - **Specie**
          - Synochi non putris, urina rubra cum sedimento.
          - Synochi putris, urina crassa sine sedimento.
          - Quotidianæ, pulsus tardus, facies tumida, urina alba.
          - Tertianæ, pulsus uelox, calor acrior, urina rubra.
          - Causi, pulsus magnus & uelox, feruor maximus circa cor: lingua nigra tantum in legitimo, falsa in notho.
          - Quartanæ, pulsus tardior, calor acris, quarto die acerbior, urina turbida.
      - **Intermittētinm in**
        - **Genere,** humoris paucitas & tenuitas, calor intra 24. horas desinens, & cum rigore aut frigore incipiens, sudore manifesto finiens, uinum prodest in declinatione.
        - **Specie**
          - Quotidianæ, inuasio cum frigore extremorum.
          - Tertianæ, inuasio cum rigore externo pungente & æstu interno.
          - Quartanæ inuasio cum horrore externo & frigore interno.
    - **Foci & fomitis simultum**
      - **Vnius alia**
        - **Exquisitarum.** Omnia simplicia, ut causa externa & interna, actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum omnius modi.
        - **Spuriarum in**
          - **Genere.** Omnia mixta, magis tamen accedentia ad signa illius cujus spuria magis particeps est. Eadem tantum hora inuadunt.
          - **Specie.** Tertianæ nothæ, u. g. uictus ratio inæqualis, quæ majori ex parte bilem flauam: minus pituitam generat, rigor principio accessionis cum minori concussu ac sensu pungentium, accessio 12. horas superans: urina subrussa & pallidior, sed crassior.
      - **Pluriū ut implicitarum tum**
        - **Homogenearum.** Diuersis horis inuadūt, eadem uerò earum natura, eadem causa, sed in diuersis collecta locis, idem calor, eadem symptomata.
        - **Heterogenearū in**
          - **Genere.** Accedunt & diuersis & eadem hora. Si diuersis, erit diuersus calor, alijs ualdè acris, alijs parum acris, & sic alia symptomata. Sic eadem hora, erit calor mixtus & quasi compositus.
          - **Specie.** Hemitritæi, v. g. qui constat ex quotidiana continua & tertiana intermittente, aër inæqualis, qualis Romanus, pulsus inæqualis & inordinatus, calor assiduus quotidie reuertens, sed tertio die cum multiplici horrore, altero uero cum frigore duntaxat, aut cum modico horrore externarum partium.

V. CHOLE-

V. CHOLERAE *subjectum duplex est: primarium & secundarium.*

Primarium est uentriculus, isq; ut plurimum totus, supra & infra: interdum tamen magis illius pars superior, uel pars inferior. Materia enim morbifica morsu uel pondere contristans uentriculum per utrunq; os, stomachum & pyloron uno & eodem tempore summa cum perturbatione, celeritate ac frequentia expellitur.

Secundarium duplex est, gula & intestina. Os enim uentriculi supernum uomitu per gulam: infernum dejectione per intestina noxium humorem eijcit. Non malè igitur, si dextrè interpretemur, Alex. Trallianus χολάδας *dixit esse partem affectam in cholera: ut nec Cornel. Celsus, qui hoc uitium stomachi atq; intestinorum commune uideri scripsit. Errauit autem ille in Etymologia nominis, ut supra diximus. Sunt uerò & aliæ partes affectæ minus principaliter, ut cor, nerui, totum corpus. Ventriculus enim pars corporis præstans est, & præcipuis membris, quibus corpus nostrum regitur, uehementer congruit.*

Afficitur autem uentriculus uel per se, uel per consensum.

Per se afficitur, cum intemperie calidiore laborat, estq; tam igneus ut alimenta licet bona in acrem & nidorulentam qualitatem conuertat. Id quod fit potißimum in sicca cholera: in humida non item. Siccam autem uocant, quæ fit ex flatuoso spiritu, qui siue excernatur siue retineatur partes neruosas lancinat ac mordicat. Humidam, quæ gignitur ab humoribus aliunde in uentriculum retro fluentibus.

Per consensum autem uentriculus afficitur, cum uitij expers est, & aliunde coafficitur: idq; fit uel positiuè, uel priuatiuè.

Positiuè, cum transmissam ad se materiã recipit, uel à toto corpore, uel à certa parte. Interdum enim in uniuerso corpore succus prauus, isq; imprimis acris & biliosus plusq; oportet redundat, qui tandem ob causas aliquas externas uel internas ad fluendũ irritatus orificia uasorum, quæ ad uentrem pertinent, mordicans aperit, & ad uentriculũ tanq; sentinam transfusus cholerã excitat. Estq; hæc cholera propriè, q̃ Aretæus παλίνορσον φορὴν *definit esse* τ̃ ὕλης τ̃ ἐν τῷ παντὶ ἐς τὸν σόμαχον, κ̀ τὴν κοιλίην κ̀ τὰ ἔντερα, *id est, reciprocam materiæ delationẽ à toto ad gulam, uentrẽ & intestina. Neq; enim siue alimenta praua, siue humores maligni qui continentur in stomacho hunc affectũ uerè excitant, nisi alij humores aliunde magno impetu irruant, & stomachum ad expulsionem irritent. Nec minima hæc ratio est, cur cholera sit morbus distinctus à simplici tũ uomitu, tum fluxu alui.*

Interdũ uerò prauus succus, isq; imprimis bilis non in toto corpore: sed in certa parte redũdat, ut in uesicula fellis, in epate, in mesenterio, in liene, in capite. In his enim partibus is humor cumulari solet, cũq; supra modũ auctus natura grauis & infestus esse caperit, huc illuc impellitur ac diffluit, tandẽq; in uentriculum excussus tam aduersatur, ut eo perculsi ægrotãtes sæpe toxicũ se bibisse opinentur. Nulla uerò critica est cholera, quod quidam putant, cũ bilis in hoc affectu non expurgetur uel per unam tantum partem, uel probè concocta, uel cum facili ægrotantis tolerantia: quæ triplex condicio in omni bona crisi requiritur.

Priuatiuà uerò coaffectio hic in intestinis tantum locum habet, quæ non recipiunt, uel per sedem non deijciunt id, ad quod recipiendũ extrudendumq; à natura comparata sunt, ac humores quidem superfluos in cholera humida, qui per os uiam non naturalem exeunt: uapores uerò acres in cholera arida, qui uentrem inflant, strepitum & dolorem tum laterum tum lumborum excitant, nec aluum soluunt sed astringunt.

Sed & eadem intestina non recipiũt, quæ affluere debuit, bilem, occlusa uesicula fellis canali, per quem illa ab hoc ut suo domicilio in duodenũ transfundi solet. Ex quo apparet choleram esse ictero admodum similem. Vt enim biliosum excrementum à iecore & uesicula fellis in uniuersum corpus regurgitat in arcuato: sic idẽ cũ alijs prauis succis cõfertim magnoq; impetu retrorsum ab uniuerso corpore in uentrẽ fluit in cholera.

SIGNA simpliciter affectarum partiũ in cholera sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt praui succi, qui uentriculũ & intestina uellicant, orti siue ab alimẽtis, siue à medicamẽtis bilẽ gignentibus aut humores corrumpentibus, ut lacte, fungo, ueneno potu, putrido uel uini uel aquæ, uel

uel frigida in jejunio subsequente cibo crasso & alia, de quibus alibi. Memorabile uerò illud est, quod recenset Massaria de imperito quodam Medico, qui integram agarici unciam assumsit, unde in hunc affectum, à quo ægrè liberari potuit, incidit. Idem uerò fit assumto antimonio, colocynthide, ueratro.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est uaria diuersarum partium. Ventriculi quidem tam multiplex, ut nullus sit ferè morbus stomachi qui χολερώντας non affligat, ut dolor, nausea, inappetentia, sitis, uomitus, angor, morsus, singultus. Gulæ, tensio, intestinorum tormina, cordis syncope & pulsus uermicularis, formicularis, deficiens. Neruorum, contractio manuum & pedū. Totius corporis, rigor & extremorum dolor, frigidus.

Mutata qualitas est febris interdum, cū nimirum larga quæ fit per utrunq; orificium euacuatio uitio expurgando satis esse non potest, sed pars materiæ in uenis putrescit.

Mutatum excrementum est, maximæ biliosi excrementi corruptorumq; & interdū putridorum succorum copia per os atq; aluū excretio, qua uisu deprehenditur. Sic & uapor acris, quem ægrotans exire percipit.

Vtraq; simul sunt, quod hic morbus in populum grassatur & ægrotans eodem laborare consueuit. Sunt enim quidam quibus certo quodam tempore praui succi ad uentriculum magno cum impetu feruntur, unde cholera oritur, qua excitata deinceps integra sanitate intermedio tēpore fruuntur. Quod si uentriculi pars superior magis affecta sit, eam partem dolor magis affliget: si pars inferior, ejus symptomata grauiora erunt.

SIGNA uentriculi affecti per se sunt magnitudo, numerus, tempus, juuantia. Cholera enim uehemens est, non succedit alteri affectui, non intermittit, juuant quæ uentriculo admouentur præsidia.

SIGNA uentriculi per consensum affecti sunt paruitas, numerus, tempus, juuantia. Cholera enim mitior est, succedit alteri affectui, parum aut nihil juuant, quæ uentriculo: multum, quæ alijs partibus per se affectis admouentur præsidia. Quænam autem illarum sit, id ex signis proprijs deprehendi potest.

VI. ILEI subjectum Aretæo, ut & Aetio & Marcello & Celso, & interdum Galeno, in genere omne intestinum est, idq; tam tenuius tum crassius. Nunc ilei nomen angustius est, nec tam latè patens, inuento nouo colicæ nomine, ut supra in nominibus morborum diximus. Cum itaq; qui benedistinguit, bene doceat, nobis quoq; eam differentiam, præsertim cum usu multorum seculorum jam confirmata sit, retinere & cujusq; partem affectam seorsim explicare commodius uidetur.

ILEI igitur πρῶτον δεκτικὸν principale est intestinum tenue, ileum uocari solitum: colicæ uerò intestinum crassius, quod colon uocant. Rursus afficitur dolore intestinum siue tenue, siue crassius, uel totum, uel pars tantum.

Partes affectæ minus principales sunt cōsentientes intestino utriq; ut tenui quidem, uentriculus, epar, septū transuersum: crasso renes, lūbi, uesica, podex & musculi illius.

Afficitur autem intestinum utrumq; uel per se, uel per consensum.

Per se afficitur, cum subsidet ab inflammatione tumoreùe proprio, aut ob intemperiem siccam, aut plagam, aut intestinalem herniam, de qua Aretæus. Obstruitur siue flatu, siue copia crudæ & crassæ pituitæ: constipatur copia fæcum, lapide interjecto, grumis, lumbricis.

Per consensum læditur, cum uitij expers aliunde coafficitur, idq; tum positiuè, tum priuatiuè.

Positiuè cum meatus intercluditur à cōpressione. Priuatiuè uix coafficitur nisi quis putet posse aboleri meatum à coalitu, ut pulmonum pleuræ agglutinatorum motus deprauari in asthmate solet, hic loců ob intestinorum amplitudinem non habet. Omnis enim tum ileos, tum colica angustia est, cujus causa resìdet uel in intestinis, uel extra intestina. Si in intestinis, est uel subsidentia, uel obstructio, uel constipatio. Si extra intestina est compressio uel coalitus. Comprimitur uerò tenue, uel crassum intestinum tumore uicinorum uiscerum, ut mesaræi, epatis, renum uteri, uesicæ felleæ, uesicæ urinariæ, quam magna urinæ copia distendit. Id uerò uel nunquam uel rarò fieri inde apparet, quod prægnantes utero etiam plurimum postremis mensibus distento, dolore

tamen

tamen nullo siue iliaco siue colico infestentur multò minus uel illæ, uel alij ob tumorem aliorum uiscerum. Ventriculo autem uel epate in tumorem eleuatis intestina male affici constat, non tam ratione tumoris, quàm humoris siue calidi siue frigidi redundantis, quo in intestina transfuso, ea dolorem concipiunt.

SIGNA intestini simpliciter affecti sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; angustiæ intestinorum quamcunq; speciem faciunt, ut subsidentiam, constipationem, obstructionem, compressionem, de quibus alibi. Est autem ilium inflammationi maximè obnoxium ob uasorum sugentium copiam. Quæ uerò causæ præcesserint ex relatione ægrotorum & astãtium cognosci possunt.

Effectus sunt, actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est sensus inuolutionis seu implicationis, sed & retractionis, qua omnia inferiora sursum trahuntur: & acutissimus dolor modo supra umbilici regionem, modo infrà. Intestinum enim neruos à sexto pari cerebri recipit.

Mutata qualitas est, quod sonant intestina, si fiat morbus à stercorum retentione, flatus uoluitur & uertitur in intestino, tota hypochondria ferè eleuari uidentur & in tumorem efferri, plerunq; febris sequitur, præsertim ubi ab inflãmatione ileos oritur.

Mutatum excrementum est urinæ suppressio, alui cõstipatio, stercoris per os excretio, uomitus frequentissimus tam alimentorum quàm humorum, præcipuè bilis modo flauæ, modo porraceæ, interdum intestini putrescentis rejectio.

Neq; tamen interdũ dejectio prorsus abolita est, ut nec flatuum emissio. Nam, ut inquit Aretæus, nihil facile (non autẽ omnino) exit infra uel supra. Sed & interdũ emittitur id, quod forte ante hunc dolorem fuit in colo. Dejectiones uerò, quæ prodeunt, crudæ sunt & tenues, præsertim si morbus sit ex inflãmatione: sic uomitus non semper adest, nisi mors immineat. Nec stercus propriè est quod in ileo reijcitur, cum quod excernitur stercoris formam non habeat, antequam ad intestinum perueniat.

Vtraq; simul sunt morbi similes communiter grassantes. Est enim ileos morbus contagiosus, ut uult Auicenna. Iuuant quæ astrictionem siue obstructionem intestinorũ depellant: nocent, quæ eadem augent.

Num uerò totum alterutrius intestini uolumen sit affectum, an pars tantum, id ex doloris situ cognosci oportet. Totum enim ilium affectum erit, si partes illius omnes doleant, dextra & sinistra, & quæ circa medium uentrem & umbilicum continetur. Pars tantum, eaq; uel prima, uel media, uel ultima, si quamcunq; ex illis dolor urgeat.

Ac prima quidem si doleat circa jecur. Media, si circa ilium sinistrum. Vltima, si circa ilium dextrum, juxta humiliorem sedem dextri renis. Sic totum colon affectum erit, si totum doleat circa utrunq; ilium & infra umbilicum, & supra uersus fundum uentriculi. Pars tantum, eaq; uel prima, uel media, uel ultima, si cuicunq; ex illis grauitas major inhæreat. Ac prima quidem, si ilio dextro: media, si ileo sinistro: ultima, si infra umbilicum. Sic enim situm partium affectarum in ilio & colica Capouaccius descripsit, qui & ipse quamuis paulò aliter ex emendata nostri temporis intestinorum descriptione in dysenteria supra à nobis proposita intelligi potest, ad quam lectorem remittimus. Neq; enim colon tam infra quàm supra est, ut ilium, quod olim creditum fuit.

SIGNA intestini per se & per consensum in ileo & colica affecti sunt, magnitudo, numerus, tempus & juuantia. Si enim uolulus, uel colica sit uehemens, si alteri affectui non superueniat, si non intermittat, si juuent ilio & colo applicata, has partes per se affici argumentum erit. Sin contrà, per consensum. Ex quarum autem partium consensu coafficiatur, id ex proprijs illarum, ut epatis, mesaræi, renum, uesicæ utriusq; affectæ signis cognosci oportet.

Sic signa partium consentientium sunt uaria illarum symptomata. Ventriculum enim affici uomitus & fætor (quod in eo uapores putridi cumulentur, qui cum aëre expirato misceantur) distendi septum transuersum, spiritus difficilis: uesicam urinæ difficultas: musculos podicis illius clausura offendi indicat, & sic de alijs.

SIGNA

SIGNA distinctiua iliaci & colici affectus sunt haec.

Causae ferè eaedem, sic tamen ut externae magis ileon, internae magis colicam inducere soleant.

Effectus similiter in genere ijdem, unde & unum nomen uterq; affectus olim habuit: ac ileos quidem & chordapsus appellatus à retractione intestinorum, quae utriq; conuenit.

Est uerò quaedam actio laesa & aliqua qualitas, ut & excretio, quae unum ab altero differre facit.

Actio laesa. Iliacus dolor Aretaeo tenuis & acutus est, id est, pungitiuus: colicus humidus & grauis. Alijs non sine limitatione ille interdum uehementior, interdū remissior. Ac uehementior quidē iliacus, remissior colicus, si prodeat ab inflammatione, aut aridis fecibus: eum gracilia intestina ob raritatem tunicae sensum q̄ crassa quorum substantia densior exquisitiorem habeant, & materiam morbificam diutius detineant. Contrà uehementior colicus, remissior iliacus, si prodeat à pituita & flatu, quam materiam crassa intestina longiori mora intra se conclusam sustinent, praesertim cum ob tunicae crassitiem eadem difflari nequeat.

Quod ad situm doloris in utroq; affectu diuersum attinet, de eo supra diximus. In genere uerò dolor magis fixus est & magis in circuitu umbilici in ileo: contra magis in lateribus & paulò infra uentriculum in colica. Praetereà ileos acutus morbus: colica diuturnus est.

Mutata qualitas. Colica in ileum: ileus contra in colicam uix permutatur. Sed & in ileo magna ex parte febris comitatur: in colica non item.

Mutatum excrementum est. In ileo nihil mittitur infra, sed tantū supra: & primum quidem pituitosi aliquid, deinde biliosum: quibusdam stercus morte iam imminente, quamuis propriè stercus non sit, ut supra diximus: in colica uariae feces, ut mucilagines uel stercora per sedem exeunt, nec tamen sine ope clysterum & aliorum medicamentorum. Vrina utrobiq; rubra est. Sudor uerò in ileo magis frigidus quam in colica, propter maiorem membrorum nobiliū sympathiam.

Vtraq; simul sunt iuuantia. Dolor iliacus superatur usu potionum per os assumptorum: non tollitur infusione clysterum. Dolor colicus contrà uincitur inditis per anū: non iuuatur per os acceptis.

SIGNA distinctiua iliaci siue colici & dysenterici nec non nephritici & uterini affectus sunt haec.

DYSENTERIAE et colicae discrimen à solo excremento mutato satis euidens est. In dysenteria enim aluus semper aperta est: in colica ferè semper astricta.

NEPHRITICI uerò & colici siue etiam iliaci doloris tanta cognatio est, ut uel ipsum Galenum aliquando discrimen fefellerit, ut ipse testatur 2. de loc. aff. 5. & alibi.

SIGNA igitur utriusq; affectus, alia sunt communia, alia propria.

Communia sunt dolor abdominis & dorsi, tremor crurum, & impotentia flectendi corpus, nauseae item, uomitus, alui stipatio.

SIGNA propria sunt causae, effectus, & utraque simul.

Causae colicae sunt retentio fecum, & usus rerum frigidarum & flatuosarum, ut fructuum: nephritidis non item.

Effectus sunt actio laesa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio laesa est stupor renum, dorsi, crurū in nephritide, in colica non item. In illa quoq; uentriculus minus: in hac magis afficitur.

Affectis intestinis dolor est perforanti similis, & quasi infixi pali, certoq; loco interdum insistit, interdum circuit, ut plurimum in inguen sinistrum, & utrunq; renem sursum reuulsus, ut sunt flexus coli intestini, quod relicto recto intestino in sinistrum inguen reuertitur, & ad sinistrum renem ascendit, ubi angustius est, unde in hac parte dolor colicus grauius affligit, & renalem repraesentat. Laesis renibus dolor magis fixus est, eandemq; partem assiduè ac uehementer infestat: porrigitur uerò in uesicam & mouetur à partibus supernis ad infernas secundum ureterum progressum, dum per haec uasa lapis in uesicam prolabitur.

Dolor colicus magis inclinat ad anteriora & ad pectus: nephriticus semper ad posteriores partes uergit.

Dolor intestinorum maius spatium: renū minus occupat. Dolor itaq; colicus est maior secundum

ſecundum extenſionem, quia plures partes infeſtat: renalis major ſecundum intenſionem, quod inſtat acûs pertundit & torquet grauiſsimè.

Dolor colicus interdum eſt in loco renibus altiore, magisq́ uentriculo icino, uinterdum infra renes: renalis ſemper in eadem parte, ubi renes ſiti ſunt.

Dolor colicus ferè ſemper ſubitò inuadit: renalis paulatim incipit, & ſemper ad finē uſq; augetur. Breui nanq; tempore inteſtinū anguſtatur: lapis non citò creatur.

Mutata qualitas eſt grauior & magis aſſiduus uomitus, nauſea, alui ſtipatio in dolore colico: contra in renali dolore uehementior ſæpiusq; & citius affligens dorſi & crurum tremor, & flectendi corporis impotentia. Inteſtina nanq; magis uentriculo: renes magis dorſo & cruribus conſentiunt.

Mutatum excrementum eſt uomitus pituitoſorum & corruptorum: & retentio excrementorum in colica. In nephritide uomitus rarior & dejectio frequentior. In colico, ſtercora, quæ deijciuntur ſunt arida & canina: in nephritide multò magis mollia.

In renali dolore ſemper affectus à dorſo & cum urinæ difficultate incipit: in colica non item.

Nephriticis à principio urina ſupprimitur, uel mingitur primum filamentis plena, aquoſa & tenuis, deinde craſſa & arenoſa, interdum cruenta & cum calculo.

Colicis hæc prædicta non eueniunt.

Vtraq; ſimul ſunt juuantia. Colicus dolor inanitionis tempore leuior eſt, grauior repleto cibis homine. Contrà renalis inanitionis tempore ingraueſcit, miteſcit cibis aſſumtis. Repletus enim uentriculus colon cōprimit; uacuus non item. Contra cibus aſſumtus renes non affligit, niſi deſcendat. Portio nanq; tenuior & aquoſior dum petit renes, uim anodynam obtinet.

Dolor colicus laxantibus, flatus diſcutientibus atq; irritantibus clyſteribus in aluū injectis maximè lenitur: renalis etiam ſed minus. Nephriticus ab initio anodynis & relaxantibus plurimum juuatur: deinde uerò diureticis et calculos comminuentibus, renesq́ detergentibus: colicus non item, niſi eadem una flatus diſcutiant. Hic conquieſcit per uomitum uel dejectionem alui: ille non item.

SIGNA diſtinctiua colici & uterini doloris ſumta à cauſis, effectis & utriſq; ſimul ſunt hæc. Vterinum dolorem præcedit uel partus, uel menſium ſuppreſsio, uel difficultas eo tempore, quo menſes fluxuri ſunt.

In dolore uteri mulieres ſuffocari uidētur ex uaporibus eleuatis: minimè autem in dolore colico.

Dolor uteri ad inferiora, pubem & coxas magis pertinet, unde coxendicus uidetur: ad ſuperiora magis tendit colicus.

Dolor uteri ex difficultate menſium magis torquet, cum menſtruū tempus appetit, isq; potius circa renes quàm in penitioribus partibus. Circa renes enim uenæ & uaſa ſpermatica ad uterum tendunt, quibus repletis fit diſtentio.

Dolor uteri, ſi leniatur aluus, non ceſſat: contrà colicus lenitur eductis fecibus.

VII. Acutorum epatis affectuum, *id eſt, hæmorrhagiæ & phlegmones commune ſubjectum epar eſt. Oedema enim nunquam aut rarò generatur in epate uel thoracis partibus.*

Afficitur autem in hæmorrhagia tantum per ſe & primario, cum ex eo ſanguis ſincerus effluat, ſiue extra corpus ſiue in inteſtina, uel propter uulnus, uel plagam, uel multitudinem. Effluit enim ex eodem etiam in alijs affectibus, ut in epatico fluxu, in dyſenteria, in hæmoptyſi, in cachexia & hydrope, ſed diuerſis modis. Fluens in epatico fluxu & dyſenteria per inteſtina tantum, ſed illic aquoſus & loturæ carnium ſimilis, hic craſſus & feculentus. In hæmoptyſi per os. In cachexia & hydrope aquoſus & imperfectus per totum corpus, eò quod uenæ meſaraicæ occluſæ ſunt.

SIGNA hæmorrhagiæ ex deſcriptione manifeſta ſunt: notæ fluxus epatici, dyſenteriæ, hæmoptyſeos & cachexiæ ex ſuis locis petantur.

In phlegmone autem epatis afficitur uel caro, uel membrana, uel uenæ epatis. Si carnoſa ſubſtantia, ea uel tota læditur, uel pars tantum, ut conuexa uel concaua: quamuis, teſte Galeno, fieri nequit, ſi altera ex ijs partibus afficiatur, quin reliqua conſentiat, ob uenarum communionem uel propter partium continuitatem. Et hæ ſunt partes affectæ principaliter.

Partes minus principales sunt, quæcunq; epati consentiunt, ut musculi abdominis, pleura, cor, uentriculus, septū transuersum, caput & imprimis uenæ mesaraicæ. Caua enim jecoris parte laborante inflammatione mox necesse est has uenas inflammari, eo quod ex uena porta, quæ in sima epatis parte continetur, originem ducunt.

Afficitur autem epar ejusq; partes tantū per se & non per consensum, dum jam inflammatur. Ratione uerò causæ, aut per se aut per consensum.

Per se, cum aut sanguine multo abundat, aut morboso calore et dolore torquetur: unde sanguinē à partibus molestatis aut copia ejus aut qualitate aut utroq; simul ad re trahit.

Per consensum, cum uitij expers aliunde coafficitur, idq; positiuè. Priuatiuè non item fieri potest.

Positiuè quidem, cum aliquid aliunde illapsum excipit, ut à uesicula fellis si quando obstruitur, & bilem expurgare non potest, unde ad epar regurgitans inflammationem excitat: similiter à liene qui succum melancholicum non attrahit: aut à uentriculo qui chylum epati non rectè præparat, aut à matrice, ex qua superfluitas menstrua tempore fluere solita non emanat: aut ab hæmorrhoidibus suppressis alijs uel membris, ut intestinus, renibus, spiritalibus obstructis: unde sanguis ad epar refluens inquinatur & calidior efficitur.

SIGNA jecoris simpliciter affecti sunt causæ, effectus & utraque simul.

CAVSAE sunt, quæcunq; sanguinem uel copiosiorem, uel calidiorem quàm pars postulat, cumulant, ut multa aëris caliditas, cibi calidi & crassi, balneum post crapulam, cucurbitulæ pleno corpori adhibitæ, & alia de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est dolor grauis in dextro præcordio circa costas mendosas, isq; major ægro super sinistrum latus decumbente, minor eodem super dextrum reuoluto. Major item cum ægrotus magnam trahit spirationem: minor cum non trahit.

Decubitus uerò in omnem partem molestus est ubi abscessus fieri incipit. Quod si pus factum est, dolor minuitur.

Mutata qualitas est color corporis citrinus instar auriginis, Aretæo plumbeus, linguæ uerò color initio magis ruber, deinde niger, febris assidua, eaq; inæqualis quæ plerunq; ad noctem exacerbatur, item rigor cum suppurari incipit.

Mutatum excrementum est alus robusto uiscere in principio inflammationis sicca & exusta: in processu facto infirmo, liquida & chylosa, quando non trahit à uentriculo, aut fœtida, nigra, corrupta, porracea: purū urina meijtur, atq; cum grandior est tumor nihil. Quæ uerò mingitur, crassa est, rubicunda, turbida.

Vtraq; simul sunt juuantia. Iuuat inedia, uel saltem uictus tenuis, sanguinis item missio sæpius repetita: nocent contrà, quæ sanguinis copiam augent, uel ad epar adducunt.

SIGNA partium epatis affectarum distinctiua sunt hæc.

Si carnosa pars jecoris inflammetur, dolor urget obtusus & grauis, cujusdam quasi ponderis incumbentis, pulsus est uelox & mollis, eò quod caro mollis & laxa est.

Si membrana epar circundans laboret, uel uenæ ejusdem, tunc dolor affligit acutus: & pulsus durus, serrinus, tardus est, eò quod membrana pars dura ac densa est.

Si inflammatio gibbam siue conuexam partem epatis occupat, major ex hac parte dolor est, qui spirando percipitur, magis ad dextrum ascendit jugulum, ut interdum id detrahi uideatur, eo quod uicina septo transuerso & toti thoraci est. Sed & molestus in latus dextrum decubitus & tumor euidens est, qui injecta manu & interdum uisu deprehenditur, nisi æger fuerit ualdè carnosus, aut laborare hydrope incipiat, aut parua aut dura sit inflammatio.

Si affectus simam seu concauam partem detineat, nullus tumor obseruatur, præter quandam tensionē. Quod si quis hypochondrium comprimat, ægrotans dolorem obscurum sed internum percipit, eumq; magis urgentem, si in sinistram partem decumbat: apparent magis symptomata, quæ consensu uentriculi fiunt, ut nausea, uomitus, biliu, sitis, singultus.

SIGNA affectarum partium consentientium sunt illarum symptomata, ut capitis, mens tarda & hebes: interdum delirium: cordis, syncope: uentriculi, nausea: septi transuersi, depressio: pleuræ, dolor. Epar enim ob

pondus tendit diaphragma, unde mẽbrana succingẽs costas diuellitur.

SIGNA distinctiua phlegmones epatis et musculorum abdominis & pleuritidis, & colici doloris sunt hæc. Interdum enim inflammatio gibbæ partis epatis pleuritidẽ: phlegmone uerò cauæ partis colicum dolorem mentitur.

Musculos epati incumbentes inflammari ostendit tumor externus, qui potest tangi & uideri, isq; oblongus in angustum uergẽs instar musculorum umbilicum comprehendens. Contra in phlegmone epatis tumor rotundus est & figurã epatis representat, estq; minor, nullam uel non euidentem rubedinem exhibens.

Pleuram inflammari & per se affici ostẽdit pulsus durus & serrinus, tussis cũ sputo, nisi pleuritis sit lethalis, dolor pungens ægrotus si maximè spiret (ut autem spiret laborantem admonere oportet) se premi & superiores partes suspendi sentiet. Contra inflammata gibba parte epatis pulsus minus durus est propter uarietatem partium, quæ inflamantur: tussis exigua & semper arida, dolor grauis, dejectiones interdũ similes loturæ carnis nuper mactatæ & durities quædam in dextro hypochondrio: sed & si ægrotans spiritum trahit, ipsi à partibus inferioribus ad superiora aliquid surgere uidetur. Deniq; inflammato epate totũ abdomẽ gracilescit: inflammatis musculis & pleura non item. Dolor colicus febre caret ut plurimũ, aluum habet astrictam, clystere carminante demulcetur. Phlegmone cauæ partis epatis comitem febrem habet, singultũ, inappetẽtiam, uomitum sinceræ bilis, diarrhœam eãq; lethalem, clystere carminante intenditur.

SIGNA epatis per ἰδιοπάθειαν affecti eadem sunt quæ affecti simpliciter. Per δευτεροπάθειαν uerò inflãmatione affecti, notæ sunt illæ quæ monstrant proprias ægritudines aliarũ partiũ jecori congruentiũ, ut uesiculæ fellis, lienis, uentriculi, renum, intestinorum, uteri, hæmorrhoidũ, de quibus alibi.

VIII. ACVTORVM uenæ cauæ affectuũ locus affectus uena caua est, repleta distẽtaq; ac quasi uaricosa facta à multo eoq; calidiore sanguine, ut in causo, in uariolis, in phlegmone epatis, pulmonum & aliorum uiscerum. Solet uerò eadem etiam nodoso tumore instar arboris distorqueri ex humore crasso & melancholico in uarice crurum, femorum, inguinum, temporum. Qui affectus cum acutus non sit per se & propriè, huc non pertinet: nisi ratione hæmorrhagiæ, cum rupta uena sanguinis & spiritus tanta copia effluit, ut hominem de uita periclitari faciat.

Afficitur autem uena caua nunquam per se tantum, sed per se & per consensum simul, cum affici solet quatenus locus sanguinis est uniuersi corporis.

Per se afficitur, quatenus laxitate & imbecillitate laborat.

Per consensum, quatenus humorem magna copia aliunde affluentem recipit, certoq; loco remorantem detinet. Consensus itaq; positiuus tantum hic locum habet.

SIGNA sunt causæ, effectus & utraq; simul, ut in causo, febri uariolarũ & phlegmone epatis, aliorũq; uiscerum, de quibus supra. Signa autem uaricum alia manifesta sunt, alia occulta.

Manifesta sunt amplitudo uenarum, crassities, tumor, quæ oculis obseruantur.

Occulta sunt, causæ, effectus & utraque simul.

Causæ sunt quæcunq; copiosiorem, eumq; imprimis crassiorem & flatulentum sanguinem generant & ad uenas detrudunt, ut uictus ratio frigida & sicca, temperamentum melancholicum, uehemens corporis concussio, iter laboriosum, oneris gestatio, mensium suppressio, & similia.

Effectus est impotentia generandi, dolor partis uaricosæ, qui incessu & compressione exacerbatur: color item subjectæ cutis liuidus aut subater.

Vtraq; simul sunt juuantia. Prosunt abstinentia, nocet satietas, liberat à melãcholia.

IX. ACVTORVM AFFECTVVM, quibus renes infestantur, ut obstructionis & inflammationis subjectum renes sunt, non tamen sine limitatione.

Afficitur enim in obstructione uel caro, uel meatus renum, per quem urina percolatur. In phlegmone læditur uel exterior renũ tunica, uel uenæ & arteriæ ex quibus constant & quæ per ipsos sparguntur, uel carnosa substantia, uel membraneum illud corpus, quod interiori uentri prætensum est.

Rursus in utroq; affectu læditur uel unus ren tãtũ, uel uterq; simul, dexter & sinister.

Partes minus principales sunt, quęcunq; renibus consentiunt, ut uena, arteria, cerebrum, epar, uentriculus, septum transuersum, uesica, ureteres, uterus, intestina, crura & femora.

Afficitur autē ren uel ꝑ se, uel ꝑ cōsensum.

Per se afficitur in obstructione, cum illi morbus causaúe morbi insidet, ut intemperies, humor uiscidus, flatus, inflammatio, arena, calculus, grumus sanguinis, pus, lumbricus. Tot enim sunt ex quibus obstrui potest. Rarior tamen inflammatio, quod renū substantia firma, densa & dura sit. Quę si adsit, non tātum coarctat, sed & materiam purulentam gignit, unde fit obstructio.

Per consensum afficitur positiuè uel priuatiuè.

Positiuè cum à cerebro destillationi obnoxio humorem noxium: à pectore purulentam materiam: ab alijs partibus, ut epate & liene malè affectis alias superfluitates excipit: sed & serosum excrementum non excernit, ob uesicam obstructam, unde regurgitans renes obstruit.

Priuatiuè, cū consuetū serosum excremētū nō recipit, malè affectis ijs partibus unde recipere debuit, unde subsidet & obstruitur.

In inflammatione uerò ren afficitur tum κατ᾽ ἰδιοπάθειαν, *tum* κατὰ δὲ προπάθειαν. Κατ᾽ ἰδιοπάθειαν, *cum humores sanguinei renem inflammant per collectionem:* κατὰ δὲ προπάθειαν, *cum per influxum ex alijs partibus, ut epate, uenis, arterijs, ex quibus ren id quod non debebat accepit.*

SIGNA renis obstructionis alia sunt communia, alia propria.

Propria eadem sunt quę causarum, ut humoris uiscidi, inflammationis, arenę, calculi, grumi & cęterorum.

Communia sunt causę, effectus & utraq; simul.

Causę sunt renum intemperies & facultas expultrix debilis. Effectus est grauitas renū & quod humor serosus nō excernitur. Quod si perfecta sit obstructio, urinę extretio prorsus intercipitur: cum perfecta non est, diminuitur.

Vtraq; simul sunt iuuantia. Prosunt quę ex obstruēdi & detergendi uim habent: nocent his contraria.

SIGNA propria uiscidi humoris in renibus cōtēti sunt causę, quę prauos humores generant, aut ad renes detrudunt, ut usus medicamentorū urinam prouocantiū: effectus, ut urina turbida: utraq; simul, ut quod iuuent cacochymiam euacuantia.

SIGNA flatuū sunt causę quęcunq; flatus generant, ut cibi & potus flatuosi: effectus, ut urina spumosa ac bullis referta, quę cum impetu ac pudendorum distentione detruditur: utraq; simul, ut quod iuuant quę flatum discutiunt, siue intus dentur, siue exterius admota sint.

SIGNA inflammationis seu ulceris sunt causę, effectus & utrunque simul.

Causę sunt, quęcunq; sanguinē copiosum uel generāt, uel extra uenas & arterias extrudunt. In omni enim inflammatione sanguis extra uenas & arterias reperitur, ibiq; putrescit & tam acris euadit, ut abradat. Est autem sanguis extra uasa uel per diapedesin, si tenuior sit: uel per anastomosin, dum idē copia premit uel magno impetu fertur, uel acrimonia uellicat: uel per diæresin, dum continuū soluitur, à casu, à uulnere, imprimis à calculo, siue contundente ob grauitatem, siue exasperante ob inęqualitatem.

Effectus sunt actio lęsa, mutata qualitas, & mutatum excrementum.

Actio lęsa est ingens dolor in carnosa parte ipsorum renum cum loci tensione & grauitate, isq; sęuior cū ęgrotās se quocunq; mouet, aut concutitur, aut rectus stare, aut proprijs pedibus incedere conatur. Decubitus supra latus offensum facilior quàm supra sanū. Ita enī nulla fit suspensio partis inflāmatę. Quod si inflāmatio ad musculos lumborū uergat, sentitur potius grauis sine pulsu, eò quod partes arteriosę ab inflāmationis pondere non offenduntur. Sin arteriarum emulgentium fines et uasorum ueterū initia una cū renū interna parte inflāmentur, pulsatio molesta est in ea parte & dolor acutus, non grauis percipitur, imprimis dum ęger supinus potius q̄ pronus recumbit.

Mutata qualitas est assidua febris cū horrore inordinato & ardore in parte affecta: presertī cū inflāmatio ad suppurationē uergit: sępè extrema et potissimū pedes frigent.

Mutatum excrementum est quod aluus plerunq; adstricta est, urina uel omnino supprimitur, uel si qua ejus portio redditur, aquosa tenuisq; admodum est ab initio, dum fit rubra, crassa & mucosa.

Vtraq;

Vtraq; simul sunt juuantia. Prodest mediocris abstinentia, seu uictus tenuis, nocet summa inedia, eò quod acrimoniam humorũ auget: sed & nocent medicamenta diuretica, præsertim initio inflammationis, quod fluxum humorum ad renes augent, qui hoc tempore prohiberi debet.

SIGNA arenæ & calculi sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt usus uini nigri, crassi & dulcis: sed & albi, potentis, tenuis & clari in notabili post cibũ assumtum quantitate, cibi & cruditates, renum meatus natura angustior, eorundẽ renũ caliditas siue intensa, siue remissa (ab utraq; enim utrunq; oriri potest) humor crassus & uiscidus, unde calculus: humor crassus non autem uiscidus, unde arenula.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est dolor renũ quandoq; acerbissimus, ac more infixi aculei pungens, quãdoq; grauis. Ac pungens quidẽ in calculo dũ in paroxysmo pulsus à carne per membranã in uentrẽ penetrat: uel in urinarios meatus: grauis extra paroxysmum, cum quietus est, nec mouetur. Renes enim per se obtusi & modici sensus sunt, propter neruos quos exiguos ut jecur habent. Lenitur uerò dolor, cũ quis in ægram decumbit partẽ, aut cibo uacuus est: augetur contrà, cum in contrariũm latus decumbit, aut cum sumtus cibus est, isq; descendere ad intestina jam incipit.

Mutata qualitas est frequens ructus, febris superueniens, exacerbatio: interdum de mense in mensem, interdum de anno in annum reuertens.

Mutatum excrementum est, quod aluus astringitur eademq; fece uel flatibus premit renem & dolorem auget. Si ea soluitur, cum spiritu subbiliosum excrementum reddit. Vrina pro diuersitate temporũ uaria est, alia ante paroxysmum, alia in paroxysmo. Ante paroxysmum his qui calculo renum sunt obnoxy, multo tempore urina ferè crassa, subrubra, quæ alias sedimentum habet rubrum, subuiscosum, arenosum, alias turbida manet & si panno percoletur, in eo similem propositi sedimenti sordem deponit. Initio paroxysmi eadem uel supprimitur, uel fit tenuis, clara & sine sedimento, retenta substantia crassiori ob canalis angustiam: dum postea ob calculorum attritionẽ & cõmotionem, quæ renes et ureteres lacerat, reddatur cruenta & saniosa: eadem uerò referta multis arenulis ut & humore crasso copioso, præsertĩ post grandioris alicujus calculi expulsionem, qui eorum retentionem anteà pepererat. Sanguinis igitur excretio sæpe renis calculum patefacit, qui neq; dolore, neq; alio significabatur indicio, adeò ut ne subesse quidem putaretur.

Vtraq; simul sunt juuantia, prosunt incidẽtia et extenuantia crassos humores, ipsosq; adeò calculos cõminuentia, moderatè tamen adhibita, eaq; moderatè calefacientia, ne crudos succos magis comburant: nocent cõtrà quæ crassos succos producunt, aut quæ facilè eosdem detrudi prohibent.

SIGNA grumorũ sunt, quod antecessit aliqua sanguinis effusio extra uenas, deinde subsecuta grauitas insueta in renibus, & simul urinæ suppressio, uel saltem longè minor copia, quam & homo antea mingere solebat & copia potionis atq; humidorum esculentorum assumtorum requirit.

Eadem est ratio puris, quod colligitur ex signis alicujus ulceris renum & urinis, in quibus pars aliqua puris excernitur.

SIGNA lumbricorum in renibus redundantiũ, certa uix ulla haberi possunt, priusq̃ excreti in conspectum ueniant. Obscuram autem notam præbet assiduus, isq; diuturnus renum dolor cum erosione & uellicatione, cujus historiam raram & memorabilem Vidius libro 10. recitat.

SIGNA distinctiua renis alterutrius affecti & partium in renibus affectarum sunt hæc. An alter ren, an uterq; affectus sit, è causa & sede doloris cognoscetur. Dexter enim laborabit, si causa calculum pariens ad dextrũ latus uergit, & homo de dolore ejusdem lateris magis queritur: sed & crus κατ' ἴξιν è directo renis dextri stupeat: sinister, si contrà. Vterq; si causa & dolor utrunq; renem æque affligit.

Carnosa pars renũ affecta erit, si dolor sit grauis: contrà membranosa, si idẽ acrior & pungitiuus. Rursus aut in uentre, aut in ipsa renũ carne. In uẽtre seu cauitate, si dolor sit grauissimus in solo transitu per meatus urinarios: alias uerò non admodũ molestus. In ipsa renũ carne si idem affligat non solũ inter exeundum, sed & ipso curationis tẽpore.

Cum in uesicam delabitur, dolor cessat. Et dolor uehemens in ilijs ad ischion extensus calculum ureteris adesse significat.

SIGNA distinctiua arenæ & calculi renum & uesicæ sunt hæc.

Nephritis propriè renibus, lithiasis uesicæ conuenit. Senibus accidit lapis renum magis quàm uesicæ, pueris contrà. Calculi geniti in renibus ferè minores & rubri sunt, molliores, & minus asperi, & magis friabiles: exeuntes è uesica contra majores, duriores, asperiores, ad colorem album uel fuscum uergentes. Color enim mutatur pro materiæ uarietate & gradu caloris. Arena itaq; & calculus ortus ex sola pituita crassa & uiscida, est ut tophorum in aquis sponte calidis adnascentium, cinerei coloris. Ortus ex pituita crassa, cui sanguinis aliquid mixtum sit, est mixtus ex pallido alboq;, aut ex rubro & albo, aut ex flauo & albo. Ortus ex sanguine dominante, aut cui pituitæ minor portio misceatur, rufus erit, qui ad atrius uel flauius uergit. In renibus uerò calculi potius rubri sunt, id est, & flaui & rubri, ratione sanguinis, & ob calorem loci & partis colorem. Sic lapides longi fiunt in ureteribus: rotundi in uesica & renum cauitatibus: hispidi in locis angustioribus.

Reliqua signa distinctiua obstructionis renum & uesicæ ex sequenti capite petantur. Distinctiua uerò nephritidis & colici doloris supra capite sexto explicata sunt.

SIGNA per se & per consensum affectorum renum sunt magnitudo, numerus, tempus & juuantia.

Obstructio enim si uehemens sit, non succedat alteri affectui, nec intermittat, prosint uerò soli reni applicata remedia, ren per se affectus erit. Contra si parua aut mediocris sit obstructio, succedat alteri affectui, intermittat, nec prosunt reni admota remedia, idem per consensum affligetur.

SIGNA partium consentientium, à quibus ren uel noxam accipit, uel eandem transmittit, sunt causæ, effectus & lædentia, quæ ad partes pertinent: ac illas quidem primariò affectas: has uerò secundariò, cum nulla interim signa adsint, quæ per se & propriè has ægrotare patefaciant. Sic cerebri affecti signum est assidua destillatio: pectoris affecti suppuratio: uentriculi, nausea & subuersio: uesicæ, suppressio urinæ si uterq; ren affectus sit: coxæ & crurum, stupor. Et sic de alijs.

X. ACVTORVM AFFECTVVM, quibus uesica infestatur, ut obstructionis & inflammationis principale subjectum uesica est, eaq; uel tota, uel collum ejus tantum. Partes minus principales sunt renes & quæcunq; renibus consentiunt, ut caput, epar, uentriculus & reliqua, de quibus supra.

Afficitur autem uesica uel per se, uel per consensum.

Per se afficitur collum in obstructione, cum illi morbus causáue morbi inhæret, ut intemperies sicca, multitudo urinæ, humor uiscidus, flatus, inflammatio, arena, paruus calculus, grumus sanguinis, pus, caruncula. Obstruunt enim collum omnes illæ causæ ferè, quæ & renes obstruunt. Ex quibus multitudo urinæ obstruit, eò quod totum corpus uesicæ extendit, ideoq; & collum coarctat. Colligitur uerò copia urinæ potissimum, cum homines uel non possunt mingere, ut uersantes in hominum frequentia: uel possunt quidem sed contemplationibus se totos dedunt, adeò ut urinam non reddant. Eadem est ratio flatus copiæ, quæ & ipsa uesicæ corpus extendit.

Per consensum afficitur positiuè uel priuatiuè.

Positiuè, cum à renibus & ureteribus accipit serum cum arenulis seu calculis commixtum, siue quapiam alia ratione malè affectum, ut calidius, acrius, mordacius, putridum.

Priuatiuè, cum non recipit uel à renibus & ureteribus serum quale & quantum oportet: uel à cerebro per propaginem nerui sexti paris consuetam uim sentiendi proprias molestias, & præcipuè irritationem à multitudine siue ab acrimonia proficiscentem, ut in lethargo & phrenitide: uel alimentum, quo nutritur ab epate & uenis.

In inflammatione uerò uesica afficitur tum κατ' ἰδιοπάθειαν, tum κατὰ δευτεροπάθειαν non aliter quàm ren, ut priori capite in inflammatione renum diximus, unde quæ huc pertinent, peti possunt, ut & signa utriusq; affectus & obstructionis & inflammationis, quæ ferè eadem sunt.

Obstru-

Obstructionis enim notæ sunt debilitas expultricis, urinæ suppreßio, quæ plerumq; repente accedit & recedit, denuoq; reuertitur, prout obstruentes causæ una cum urina, orificio uesicæ occurrunt, excretio alicujus craßi puris seu uiscidi humoris, aut concreti prius, mox dissoluti sanguinis siue comminuti calculi, aut separati carnis germinis, unde urina minus supprimitur, quam ante cujuscunq; ejusmodi substantiæ excretionem fieri potuit: prosunt ex obstruentia sanguinis concreti grumos dißoluentia, humores crassos incidentia, calculos comminuentia, callum absorbentia.

Inflammationis uerò uesicæ notæ sunt casus, percußio supra pubem aut perinæon, unde calidioris sanguinis affluxio, totius corporis à materia sanguinea uel biliosa repletio, uel membri alicujus propinqui aut recti intestini, renum, matricis, calculus item per quem fit dolor, à dolore autem humorum attractio, loci affecti ardor, dolor cum grauitate, sitis, febricula, urinæ suppreßio, juuant quæ uesicam relaxant & auertunt humores, qui ad eam concurrunt: nocent his opposita. Paruus autem calculus promtius urinam retinet, eò quod in meatu urinario facilius quàm magnus figitur.

SIGNA calculi uesicæ propria alia manifesta sunt, alia occulta.

Manifesta sunt duo, cerea candela uel syringa quæ immissa in collum uesicæ & occurrens calculo grandiori cedit: & digiti longi oleo dulci illiti in anum immißio, quæ & calculum à uesica collo repellit & duritiem illius percipit, ut docet Aegineta & C. Celsus. In quibusdam tamen catethere probari non potuit, quibus mortuis calculi inuenti sunt: ut in celebri quodam VVormatiensi jurisconsulto ante paucos annos accidit: idq; tamen imprimis cum uel caruncula ingressum catheteris impedit, uel calculus summæ uesicæ adherescit & quasi ex illa pendet.

Occulta sunt, causæ, effectus & utraque simul.

Causæ ferè ut in renibus tres, strictura nimirum orificij, materia craßior & caliditas siue remissa, siue intensa. Calor enim materiæ crassæ, quæ ab angustia orificij diutius detinetur, humidũ resoluit & indurat: ac remissus quidem longiori: intensus breuiori tempore, de quibus alibi prolixius. Generatur uerò calculus in uesica citra doloris sensum, ob uesicæ capacitatem: in renibus cum dolore, ob angustiam.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est dolor. Vbi enim dolor, ibi morbus. Dolet itaq; in nephritide lumborum regio: in lithiasi hypogastrium & imprimis in collo uesicæ, in uirga & pectine: ardet uesica, præputium & glans ob pruritum molestum fricatur: uirga tentigine erigitur: sensus punctionis prope anum dum quis sedet. In pueris præter hæc adest prostratio in terram, querula lamentatio, inuita mictio in lecto dormientium, ualidi conatus ad mingendum cum stillicidio. In fœminis non item hæc omnia. Meatus enim earum amplior est, unde & plus quam mares bibunt.

Mutata qualitas est indusium urinam semper redolens.

Mutatum excrementum est urina quæ in uesica calculo perpetuò supprimitur in paroxyʃmo ubi lapis in uesica ceruicem inciderit, in renum calculo non item, cum duo sint hi, uesica unica. Eadem est alui ratio, quæ & ipsa cum urina ob uicinum calculum astringitur. Ante paroxysmum urina quandoq; subcruenta, quandoq; alba & crassa, in qua sedimentum purulentum & narium mucori simile. Interdum exitus recti intestini ob conatum excernendi maximum: aliquando inuita dejectio & mictio. Quæ calculos renum sequi non solent. Reliqua signa sumta ex arenularum colore incertiora sunt, de quibus præcedẽti capite, unde peti possunt.

Vtraq; simul sunt lædentia. Nocent causæ quæ calculos generant & generatos augent: juuant, quæ generari prohibent, aut calculos genitos comminuunt siue exturbant.

SIGNA carunculæ uesicam obstruentis similiter alia manifesta sunt, alia occulta.

Manifesta est immißio catheteris uel candelæ, alteriusue instrumenti, cujus transitum caruncula impedit.

Occulta

Occulta sunt causæ,& mutati excrementi qualitas.

Causa est præcedens continui solutio,unde caro increscit, urethram claudens urinamq́ supprimens, fluxus sabulosus uel calculosus, humor acris erodens,lues gallica,uulnus,catheter intromissus ab imperito artifice & imprimis gonorrhœa, uesicæ collū excorians.

Excrementi qualitas est urina tortuosè micta et aliquando bifurcata,longeq́ tenuior solito ac guttatī effluens. Mentitur tamē carunculam interdū orificij uesicæ rugositas ejusq́ naturalis angustia, unde difficilior mictio, præsertim dum à multitudine urinæ contrahitur.

SIGNA per se & per consensum affectæ uesicæ sunt magnitudo, numerus,tempus & juuantia,ut in alijs partibus.

SIGNA partiū consentientium à quibus uesica uel noxam accipit, uel eandem alijs transmittit, sunt causæ, effectus et lædentia, ut in renibus. Sic neruorum affectorum nota est conuulsio,tremor,horror: cerebri affecti,delirium:intestini,alui astrictio: renum & ureterum, distentio: uentriculi, uomitus & singultus: cordis febris: artuum, frigus: de quibus Aretæus.

XI. VTERI STRANGVLATVS subjectū principale duplex est,ut nomē præsefert: uterus & membra spiritalia.Hysterica enim passio est spirationis ob uterum peruersum priuatio. Vterus uerò aut ipse afficitur,aut partes illius,ut uasa & ligamenta,quæ ad illum pertinent. Galenus enim uterū moueri loco negat nisi cum procidit: uenas tantum tumere & ligamenta tendi abbreuiariq́,& inde uterū ad latera uel sursum extendi putat: alij contrà, ut Plato & Fernelius, moueri affirmant, cujus rationem probabilem refutat Massaria lib. 4. cap. 6. Sunt autem duplicia uasa uteri,alia intra,alia extra uterum. Intra uterum sunt uenæ propriæ uteri. Extra uterum sunt,quæ deferunt materias ad uterum,semen scilicet & sanguinē menstruū. Præfocatio autem uteri fit, ob uenenū frigidum generatum propter obstructionē uasorū non uteri,sed uasorū ad uterū pertingentium. Vasa enim sanguine illo frigido repleta dum extenduntur, proxima uincula simul irrigant ac madefaciūt, unde uterus continuò retrahitur & peruertitur. Quod si extensa uasa & uincula æqualiter trahantur, tunc uteri transmutatio uersus partes superiores recta erit & in neutram partem inclinabit. Sin contrà,ad eam partem, quæ magis trahit,uterus extendetur. Membra spiritalia sunt cor, pulmones & septū transuersum, quod in præfocatione præcipuè afficitur, dum illud humor frigidus ab utero ascendens refrigerat & à motu arcet, indeq́ anhelitum corrumpit.

Partes affectæ minus principales sunt, quæ præter organa spiritalia utero consentiunt,ut nerui,uenæ,arteriæ,cerebrum,jecur, uentriculus.

Afficitur autem uterus uel per se, uel per consensum.

Per se, cum noxam intra se continet, nec aliunde accipit, ut cum inflatur & intumescit: uel repletus ob retentionem seminis siue sanguinis menstrui uenis aut ligamentis, quæ ad ipsum pertinent: uel ijsdem etiam à nimio profluuio inanitis,reuellitur. Et sic præfocatio inter morbos acutos refertur.

Per consensum, cum uitij expers noxam à partibus,quibus consentit, accipit, uel cum culpa illarum uasa, quibus suspenditur, retrahuntur.

Noxam autem accipit à partibus, quibus consentit,dupliciter: positiuè & priuatiuè.

Positiuè,cum recipit à cerebro destillationi obnoxio, nec non à uentriculo prauis succis seu alimentis referto: ueluti & à multis alijs partibus,ut epate & liene, cum quibus per uenas consentit,eos affectus, quibus illa laborant.

Priuatiuè, cum non recipit siue sanguinem siue semen, quæ recipere debet, idq́ uitio earum partium quæ ei consentiunt, ut testium ac uasorum spermaticorum,jecoris, cordis, uenarum, arteriarum atq́ habitus totius corporis. Vitium partium est,cum uasa uteri retrahuntur à stomachi repletione, uel epatis lienisue malè affectorum culpa.

SIGNA uteri affecti alia sunt manifesta,alia occulta.

Manifesta sunt,quæ uel ab ipsa ægrotante, uel obstetrice assistente obseruantur: uel à medico audiuntur. Illa enim

enim uterum tangentes, cum retrahi, & ut putant, instar globi in uentriculum efferri, ceruicem uerò inclinatam percipiunt.

Occulta sunt causæ, effectus & utraque simul.

Causæ sunt, quæcunq; uenas uteri obstruūt, & uterum refrigerant, ut aër frigidus, diuturna à coitu abstinentia, pororum per quos uterus expurgari debet angustia, mensium suppressio, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum exerementum.

Actio læsa alia cōmunis est, alia propria.

Communis est, tristis circa uterum sensus & retractio & peruersio ipsius uteri.

Propria est uaria, ut & in cæteris morbis, pro diuersitate naturæ mulierum, quæ afficiuntur, temporum anni, status cœli, regionū, causarū quæ præfocationem faciunt, ut sanguinis uel seminis retenti: atq; aptitudinis partium corporis, quibus uterus congruit, sic tamen ut semper imbecilliores & propinquiores facilius infestari soleant.

Quædam igitur sine sensu & motu iacent cum obscuro paruoq; pulsu: interdum sine ullo, sed cum insensibili transpiratu.

Quædam sentiunt quidem & mouentur, integraq; sunt ratione, sed animo deficiunt & difficulter respirant. Alijs deniq; cum his brachia & crura contrahuntur. Tot enim differentiæ seu gradus constitui solent.

Mutata qualitas est initio accessionis pallida facies: in declinatione rubor malarum: in augmento & statu refrigeratio tū uteri, tum totius corporis à uapore frigido: unde & hic affectus dictus est flatuosa perfrigeratio & syncope frigida.

Mutatum excrementū est saliuæ uomitus in accessione: humiditas quædam à locis muliebribus excurrens in remissione.

Vtraq; simul sunt iuuantia. Prosunt in uera præfocatione naribus admota fœtida: nocent odorata. Contra prosunt inferioribus partibus admota odorata: nocent fœtida. In spuria uerò præfocatione, quæ ab immodico profluuio sanguinis oritur, contra se res habet.

SIGNA diaphragmatis affecti duo sunt præcipua: difficilis & quasi abolitus anhelitus & uocis interceptio. Vapor enim uirulētus à uasis uteri eleuatus septumq; petens, idem instar scorpij inficit, ne moueri possit: efficitq; simul, ne materia sufficiens uoci nępe aër mittatur, qui respiratione trahitur, et reijcitur expiratione, dilatato & compresso pectore. Quæ utraq; symptomata cum tam sæua sint: interdum hysterica esse uel apoplectica, uel epileptica, uel lethargica, uel syncoptica, uel prorsus mortua uidetur: internosci autem sic debet. Apoplectica omnis summa cum difficultate spirat, atq; etiam, nisi ualdè leuis sit apoplexia, stertit, resolutas habet partes, sensum amittit: hysterica uidetur priuari beneficio respirationis, transpiratio est illi loco respirationis, non stertit, non habet partes resolutas, nec sensum amisit quamuis obtusum habeat. Nam si pili extrahantur, uel pungantur, sentit, & manu adhibita circa collum se suffocari indicat.

EPILEPTICA spumat circa os, conuellitur, oculos uertit: hysterica non spumat, non conuellitur, oculos non uertit nisi in tertio huius passionis gradu, cum suffocatio in epilepsiam abit & quandoq; post accessionem in maniam uel melancholiam.

IN LETHARGO dolor capitis præcedit, sequitur obliuio, comitatur febris cum pulsu undoso, faciei color parum mutatur, affectus multis durat diebus: in suffocatione manet recordatio, febris non urget, pulsus non uel uix percipitur, color apparet cadauerosus, affectus citius terminatur.

In syncope pulsus cessat, sudor frigidus apparet, color pallidus admodum: in præfocatione uteri pulsus remanet, sed exiguus est, rarus & languidus, uultus tumet ac rubet, nisi tam fortis sit accessio ut mors sit in propinquo. Est enim morbus acutus, eadem die interdum perimens.

An uerò hysterica sit mortua, id plerunq; practici sic explorant. Lanam carptam, gossipium, tenue linamentum, candelam accensam, cyathum aqua plenum admouent ori, naribus, pectori, abdomini. Quod si quodcunq; ex his quomodocunq; uel etiam obscurissimè moueatur, hystericam adhuc uiuere pronunciant: sin minus, mortuam. Sic speculum ori adhibitum si non inficiatur, similiter defunctam esse dicunt. Dubium uerò uel potius fallax id indicium est. Nullum enim ex illis notis ablationem uitæ, sed ablatam tantum respirationem ostendit, cum

cum qua tamen uita stare potest, quia permanet transpiratio, quæ pro uita sustentatione sufficere potest in hoc casu. Calor namq; exiguus, arteriarum cordisq; officio conseruari potest in hystericis & per transpirationem satis euentari, ne prorsus extinguatur.

SIGNA per se & per consensum affecti uteri sunt magnitudo, numerus, tempus & iuuantia. Si enim præfocatio sit uehemens, si nulli alteri affectui superueniat, si non intermittat, & si prosint utero adhibita præsidia, uterum per se affici argumentum erit. Sin minus, per consensum.

SIGNA partium consentientium sunt symptomata illis adhærentia, ut cerebri, cũ quo uterus maximè consentit, affecti nota est delirium: neruosi generis & meningum, tremor & conuulsio: cordis, asphyxia & deliquium animi: uentriculi, nausea & uomitus: uenarum carotidũ sopor, sensuum abolitio, capitis grauitas.

X. *SATYRIASIS subiectum duplex est: aliud in uiris, aliud in fœminis. In uiris pars affecta est membrum genitale ejusq; partes, ut arteriæ, neruus fistulosus, ligamenta, glãdulæ parastatam, testes.*

In Satyriasi enim orificia arteriarum immodicè patent, neruus cauernosus & ligamenta inflantur, glandulæ interdum inflãmantur, testes aliquando pulsant & quasi singultiunt, summum pudendum sæpe ulceratur: totus coles intumescit & rigidus sine intermissione extenditur.

In fœminis membrum patiens est os & collum matricis, quod pruritu quodã & flatibus in festatur. Id enim quamuis neget Aretæus, absurdum tamen non est. Etsi enim fœmina mentula & seroto careant: habent tamen his partibus analogam ceruicem & uterum: ut q; uiris uirga & serotum: sic fœminis ceruix & uterus tentigine affici solent. Nec tam familiaris uiris hic affectus quam fœminis est, sed in uiris priapismus, in fœminis satyriasis à quibusdam appellatur.

Partes affectæ minus principales sunt, quæ peni & utero consentiunt, ut caput, uentriculus, epar, renes, uasa spermatica.

Afficitur autem tam penis quàm collum uteri uel per se, uel per consensum.

Per se, cum utrumq; membrum uel ulceratur, uel intemperie frigida laborat, unde calor debilis, cujus uitio crassi succi redundant, & flatus crudus seu uapor crassus, quo inflatur, gignitur: id uero rarò, præsertim in uiris euenire Galenus docuit.

Per consensum laborat idq; positiuè, cum aliunde aliquid excipit, quod affluere non debuit, ut uel calorem præter naturam ab inflammatis glandulis uel testibus, uel spiritum flatuosum copiosiorem à patefactis arteriarum orificijs, qui in cauernis paulatim colligitur, deinde subinde augetur admodum, donec colem tendat & tumefaciat: id quod sæpius accidit. Priuatiuè uero in fœminis tantum affici uidetur, ijs nimirum, quibus uterus natura ualdè siccus est, unde lassatæ uiris satiari non possunt. In uiris hæc siccitas & inanitas locum non habet: sola plenitudo hanc neruorum distentionem efficere potest.

SIGNA membri genitalis in uiris simpliciter affecti sunt duplicia, manifesta & occulta.

Manifesta sunt ex relatione ægrotantis, qui de hac parte affecta queritur, sed et si coles detegatur, uidetur.

Occulta sunt, causæ, effectus & utraque simul.

Causæ sunt, quæcunq; uel crassos succos generant, uel quod sæpius accidit lumbos calefaciunt & orificia uenarum & arteriarum, quæ ad colem tendunt, dilatant. Primi generis sunt temperamentum frigidum, cibi frigidi & flatuosi & similia, unde melancholici, ut & elephantiaci priapismo sæpe tentantur. Secundi generis sunt decubitus super lumbos, temperatio totius corporis calida & humida, alimenta boni succi & una simul flatuosa, uel multum seminis generantia, ut cicerès, allia, oua, pultes, ostrea, eruca, nuclei pini & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa Aretæo est penis erectio cum appetitu coëundi inexplebili. Is enim satyriasis tantum meminit: priapismi, qui fiat sine Veneris desiderio agnouisse non uidetur. Nunc plerisq; actio læsa tam satyriasis quam priapismi est inuita penis arrectio sine ullo præcedente ad libidinẽ impetu, idq; uerosimilius. Nam etsi Veneris desiderium, ut & frequens cogitatio

& aspectus rerum Venerearum, & diuturnæ membri genitalis incassum tractatio, hunc affectum excitare soleat: eo tamen tandem excitato stimulus libidinis perit: nec naturalis colis erectio ab inflatione morbosa, quæ priapismus est, aliter differt, quàm quod illa fit præcedente imaginatione & cum comite uoluptate: hæc sponte & citra libidinis stimulum: sed & cum dolore quasi tetanico. Quibusdam inuita penis extensio est citra palpitationem in priapismo: cum palpitatione in satyriasi. Sic enim illi hæc duo distinguunt: inter quæ Galenus nullam differentiam facit.

Mutata qualitas est, rubedo penis & faciei, odor hircorum in libidinem ruentium, uentris inflatio morte jam imminente.

Mutatum excrementum est spuma labris ut hircis insidens, alui resolutio, lotij post longam retentionem albi & crassi effusio.

Vtraq; simul sunt juuantia. Prosunt carminantia simul & refrigerantia: nocent, quæ lumbos, renes ac testes cum uasis spermaticis excalefaciunt, ac simul ora uenarum aperiunt.

SIGNA membri genitalis in fœminis simpliciter affecti sunt causa, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt tum eædem quæ in uiris, tum flatuosa substantia mensium retentorũ.

Effectus est collum uteri rigidum sine Veneris appetentia, non aliter quam dum Venerem appetunt, pruritus pudendorum, ita ut mulier assiduè locis manus admoueat, salsi humoris & mordacis effluxio. Quod si uterus sit siccus, eum Valescus ex fissuris labiorum dignoscere docet, ut supra quoq; monuimus.

Vtraq; simul sunt juuantia. Prosunt uictus tenuis, & quæ humorem ustum, unde pruritus, educunt: nocent, uictus plenus & quæ ustum humorem cumulant in primo genere. Prosunt contra Venus & uictus humidus: nocet abstinentia & uictus tenuis in altero genere satyriasis.

SIGNA penis affecti per se & per consensum hic, ut in morbis etiam quibusdam alijs, locum non habent, eò quod satyriasis passio sit semper idiopathica, quamuis orta ex pene primum per consensum affecto.

Tam altè enim radices egit, ut sympathicæ affectionis condiciones non admittat, deuteropathica uerò appellari possit.

SIGNA partium consentientium affectarum sunt symptomata illis inhærentia, ut capitis affecti nota grauitas est ad motum: uentriculi, auersatio ciborum, epatis, sitis: renum, lotium crassum & sic de alijs.

PARS

PARS AFFECTA MORBORVM DIVTVRNORVM LIBRO PRIMO.

I. *DOLORIS CAPITIS. Subiectum doloris capitis in genere est caput, membrum diuinissimum, sed morbis maximè obnoxiū: idq; uel totum, uel pars aliqua. Est autem pars uaria, externa, interna, anterior, posterior, dextra, sinistra. Externa est extra caluariam: interna contrà. Ad partem tam internam quàm externam pertinent membranæ, nerui, uenæ, arteriæ & diploë, hoc est, duplicatura illa medullosa ossis caluariæ. Ad internam propriè meninges & cerebri substantia: ad externam cutis, musculi, pericranium, spatium inter cutem & pericranium, frons, sinciput, uertex, occipitium. Rursus ex partibus dolet uel interna tantum, uel externa tantum, uel utraq; simul. Caput igitur hic accipitur non totum id, quod supra ceruicem est, sed illa pars tantum, quæ capillis tegitur. Nam dolores oculorum, dentium & aurium, capitis dolores dici non solent. Imprimis uerò dolor capitis partium neruosarum est, ut membranarum: & ratione earum alijs quoq; partibus tribuitur. Sic substantia cerebri membranis conjuncta doloris particeps dicitur. Et sinciput dolor frequentius prehendit non tam ob eranium ibi tenuissimum & fistulosum, quàm ob panniculos suturis illic intersertos, & copiā tenuium uasorum ibi sparsorum, quam facilè percellit materia omnis seu uapor eò tanquam ad fumarium perueniens, unde & ferè semper illic sudor incipit. Diploma uerò caluariæ affici in sæuis capitis doloribus confirmat historia rara, quam recitat Fernelius de lue Venerea cap. 7. Euenire enim id malum solet illitis ab hydrargyro.*

In specie subiectum cephalææ quibusdam est totum caput: cephalalgiæ pars anterior: hemieraniæ medium latus, siue dextrum, siue sinistrum, ad sinciput usq;: monoplegiæ seu claui una tantum particula, ut meninx, aut alia, cui ad similitudinem pali infixi dolor inhæret: doloris deniq; crinalis prodromi arthritidis, cutis capillata, uel spatium inter cutem & extimam partem tunicæ pericranij, in quo dolor etiam radices pilorū ferit. Aretæo, ut plerisq; alijs cephalæa & cephalalgia non subiecto, sed duratione doloris differunt.

Afficitur autem caput uel per se, uel per consensum.

Per se, cum illi morbus, causaue morbi immediatè insidet, id quod fit dum materia uel uapor in capite gignitur ob frigidam humidamue illius naturam. Eam enim ob causam plurima excrementa colligit, quæ si increscant aut à facultate expultrice non extrudantur debito tempore, caput doloribus perturbant.

Per consensum, cum à parte quadam corporis læsa coafficitur, idq; bifariam, positiuè & priuatiuè.

Positiuè, cum uel attrahit, uel suscipit humorem uaporemue siue à toto corpore, ut in febre & crisi, siue ab affectu unius partis, ut uentriculi & uteri per neruos: epatis per uenam cauam: lienis per arteriam magnam: cordis per arterias: pulmonis & septi transuersi, quòd hæ partes illi subiectæ sunt, uel per neruos quoq;: harum deniq; & reliquarum partium tum sola connexione, & quasi contagione, tum per arteriam & stomachū, quæ sunt corporis ueluti majora fumaria.

Partes uerò certæ capitis à se inuicem per consensum affici solent: ac externæ quidem, cum uapor uel humor à cerebro, ejusq; membranis tanquam redundans, uitiosusq; foràs pellitur: internæ uerò cum ab externis ad cerebrum materia morbifica detruditur.

Priuatiuè, cum non affluit quod affluere debuit, ut alimentum humorue conueniens in fame, exercitio, Venere immodica, animi perturbatione.

Afficitur igitur caput in cephalæa et monoplegia per se tantum: in cephalalgia & heterocrania per consensum maxima ex parte. Id tamen negari non potest in cephalæa & monoplegia simul per se & per consensum affici. Nam ex longo dolore solet debilitari, ut excrementa partium aliarum facilè recipiat, eumq; spiritus diuturno affectu resoluatur, temperies & uirtus digestiua alteratur

alteratur, indeq; cerebrum plurima excrementa generat. Cephalalgia autē & heterocrania, nisi in cephalæam abeat, cum à sola intemperie, aut nunquam fiat, aut non diu duret, in ea caput per se affectum esse non dicemus.

SIGNA capitis simpliciter affecti, alia sunt manifesta, alia occulta.

Manifesta sunt ex ægri relatione, qui se ex capite toto, uel dimidio, uel particula quadam laborare conqueritur, nisi mens ægrotet.

Occulta sunt, causæ, effectus & utraque simul.

Causæ sunt, quæcunq; uel alterant caput, uel continuitatem ejus soluunt, uel utrunq; faciunt, ut percussio, aër calidus, erocus, dactyli, oliuæ nigræ, grana sauinæ, myrrha, humores, uapores, uermes, & alia, de quibus alibi.

Cephalææ autem in specie, quæ materiam terrestrem & uiscidam cumulant.

Effectus est dolor, qui cum plures ejus sint species, potissimum grauans est, quem Aretæus cum Hippocrate καρηβαρίην nominat. Sunt uerò pro ratione partium affectarum & alij, ijq; tum simplices, tū compositi. Simplices, ut præter grauem, tendens, pungens, ulcerans, pulsans. Compositi, ut grauans & tendens simul, aut tendens, grauans & pulsans, ut inflammatorius. In specie cephalææ nota est, quòd ægri non possunt ferre splendorem siue Solis, siue ignis: læduntur clamoribus, alloquijs, sermonibus.

Vtraq; simul sunt, quòd ægrotans dolore capitis aliâs laborare consueuit ob imbecillitatem, uel aerem sensum, uel laxitatem, uel malam figuram capitis.

SIGNA distinctiua partiū sunt hæc.

Externarum et internarum partium affectarum signa alia manifesta sunt, alia occulta.

Manifesta sunt ex relatione ægrotantis, qui uel extrinsecus, uel intrinsecus in profundo capitis se affligi indicat.

Occulta sunt, causæ, effectus & utraque simul.

Causæ doloris externarum partium sunt externæ ut plurimum. Sic pericranium à frigore frequentius ob similitudinem: citius ab æstu, sordibus, multis capitis integumentis, ut in mulieribus & similibus. Contrà causæ doloris internarum partium internæ sunt flatus, aut humor flatulentus & pituitosus, & aliæ.

Effectus est dolor, isq; uarius.

In pericranio & meningibus pungens, in membranis ossium profundus & frangens: in medulla cerebri obtusus cum delirio & propensione ad somnum: in uenis ex plenitudine, dolor compressu quodam grauidus: in uenis & arterijs internis, pulsus temporum & sæpè comes febris ephemera: in arterijs spirituum plenis quæ membranas concutiunt, dolor pulsans & contundens, ut ille recurrens statis horis quotidie, cujus Aretæus meminit. In neruis tendens, trahens, conuellens, quiq; parti cui inseritur, communicatur, ut si laboret neruus quintæ conjugationis, aurium sensus afficitur. In carne musculosa & neruosa, laxans, diuellens, lacerās.

In genere uerò partium affectarum intra cranium nota dolor est obtusus, quiq; ad radices & cauitatem oculorum penetrat, eò quod neruus opticus à tunicis cerebri suas accipit. Contra externarum, dolor manifestus, quemq; palpebræ tantum sentiunt. Signum tamen hoc interdum fallit. Nam non tantum interni sed & externi dolores ad radices oculorum subinde pertingunt, quod pericranium oculorum cauum (cui insident) succingit. Verum dolorem illum non tam punctilem esse probabile est, quàm si à meninge existeret.

Vtraq; simul sunt iuuantia. Si dolor externus sit, dura frictione capitis percipitur: sin internus, per contactum non exacerbatur.

SIGNA distinctiua totius corporis & partium certo situ determinatarum affectarum sunt hæc.

Si dolor cum febre permanente sæuiat, totum caput laborabit. Si absq; febre, uel totum affectum erit, uel pars siue dextra, siue sinistra.

Si sit à bile, dextrum latus exercet: sin à melancholia, sinistrum. Vesicula enim fellis, unde bilis, dextram partem: lien, unde melancholicus humor, sinistrum occupat. Signum tamen hoc controuersum est, cum & uenā caua & arteria magna à jugulo in utrumq; latus uenas traducant, ut nulla restet alia ratio quàm rectitudo, quæ uix locum habet in ijs, quæ per uias communes

 trans-

transferuntur: præsertim cum epar & lien humores ad caput transmittant, non per se, sed transmissos prius ad uentriculum.

Quod si sit à uentriculo & intestinis partem anteriorem: si à renibus uel ab utero, uerticem, occiput & ossa temporalia infestat, uel illic incipit, propter consensum uteri cum cerebro per spinalem medullam, cui robustis uinculis connectitur.

SIGNA capitis per se & per consensum affecti sunt magnitudo, numerus, tempus et iuuantia. Dolor enim si uehemens sit, si uel nulla alia pars affecta sit, uel aliqua cui caput non facile consentit: si iuuent soli capiti applicata remedia, per se caput laborabit. Per consensum, si dolor sit paruus uel mediocris, si pars aliqua in corpore ante hunc dolorē aliquid passa sit, patiaturue, etiamnū & quidem grauius quàm caput, si crescat decrescatq́, prout pars communicans magis uel minus turbatur, nisi dolor jam factus sit in capite per essentiam. Si parum aut nihil prosint capiti admota præsidia, quæ parti consentienti prosunt aut obsunt.

Quod ad tempus attinet, hoc signum incertum est. Dolor enim intermittens est & per se & per consensum affecto capite. Per se, si nimirum per interualla materia generetur in capite. Per consensum, si materia extra caput genita in caput semper euaporet. Hoc igitur in casu cæterorū signorum adminiculo uti oportet.

SIGNA partium consentientium à quibus caput noxā accipit sunt symptomata illarū, ut totius corporis affecti nota febris est, & plenitudo & perturbatio ut in crisi: uētriculi, nausea, ructus, dolor: epatis, grauitas in dextro hypochondrio: lienis, grauitas in sinistro: intestinorum, contorsio & agitatio: cordis & arteriarum, pulsus auctus priusq̄ dolor capitis incipiat: pulmonis, difficilis anhelitus: uteri, mensium retentio, & sic de alijs.

Heterocrania igitur rarò per essentiam est, nec continua sed interpolata, cum à temporum pulsatione oriri soleat contagione subditarum partium, & quandoq́ periodos habet, de quibus Aretæus.

II. VERTIGINIS simplicis pars affecta principalis in genere cerebrum est & spiritus animalis. In specie sinus cerebri anterior principaliter; & posterior minus principaliter. Tenebrosa autem uertiginis subjectum est triplex: cerebrum, spiritus animalis & oculi. Cerebrum enim in omni uertigine retentricem habet debilem: ut si quid præter naturam contingat, non possit seruare spiritum, quo minus in gyrum moueatur. Spiritus animalis nisi indebito peruersoq́ motu feratur, uertigo non oritur. Oculi in vertigine tenebricosa affecti sunt, eò quod in hac præter rotationem repentinæ tenebræ oculis offunduntur: unde & σκότωμα & ἴλιγγος uocatur ab ἴλλος, quod est oculus apud Iones, autore Polluce, vel ἰλλαίνειν, quod Hippocrati est oculos peruerti. Ventriculi deniq́ cerebri in specie affici dicuntur, eò quod repleti peregrina materia, nempe spiritu debitum situm non seruante. Prior autem pars cerebri, seu antici illius sinus læduntur principaliter, quia læditur primariò imaginatio: posterior pars cerebri, seu posterior illius uentriculus minus principaliter, quia aboletur motus & sensus secundariò. Spiritus enim animalis in anticis uentriculis primum rotatus imaginationem deprauat: tandem uerò ad posteriorem delapsus lædit sensum & motum: in specie non distributus in oculos visionem abolet. Rursus idem si agitetur solum in cerebro, imaginantur uertiginosi, caput circumduci: si secundum oculos, exteriora circumagi putant.

Partes minus principales sunt, quæcunq́ cerebro consentiunt, ut totum corpus, imprimis tibiæ.

Afficitur autem cerebrum vel per se, vel per consensum.

Per se, cum morbo laborat proprio, ob quem vel spiritus crassus aut flatuosus, aut solus spiritus cum multo vapore mixtus gignitur, qui vel quod feruet, vel quod ob sinus cerebri semiebstructos retinetur, circumagitur.

Per consensum afficitur, cum idem spiritus uel uapor siue feruidus, siue à mala conformatione, ut semi angustia cerebri retentus, non ut indigena, sed ut aduena aliunde sursum transfertur, ut vel à toto corpore, vel à parte aliqua inferna, ut à uentriculo, epate, liene, pulmone, utero,

utero, totoq; hypochondrio inquinato, & mesenterio, nec non testibus & uasis spermaticis. Sursum enim modo per uiam crisis, modo sine crisi, siue per uasa, siue per alios ductus ascendens reflectitur à cranio, atq; illic uertiginem, ueluti uentus in angiportu turbinem excitat: uel potius more flammæ & fumi in furno coërciti. Caput enim instar furni rotundum est, unde & uentriculorum cerebri cameratio, quæ ψαλλοειδὲς corpus dicitur.

SIGNA cerebri per se affecti in uertigine sunt duplicia: manifesta & occulta.

Manifesta sunt ex relatione patientis, qui non tantum omnia circumagi sibi uideri, sed & uisum aeeidere, auferri uel deprauari refert.

Occulta sunt, causa, effectus & utraque simul.

Causa sunt, quęcunq; turbulentos spiritus procreare, uel procreatos commouere possunt, ut intemperies cerebri, imprimis pituitosa & melancholica, humores crassi & flatuosi, aspectus rerum profundarum & in gyrum rotatarum, motus in gyrum, balneum post repletionem, semiangustia meatuum cerebri, & similia, de quibus alibi.

Effectus est læsio functionum cerebri, ut imaginationis, sensus & motus. Vertiginosis enim uidetur caput proprium circumduci, uel exteriora, uisio similiter deprauatur, uel etiam diminuitur, ut cum quasi per nebulam uident, uel aufertur prorsus: sed & concidunt: uel lapsuri uidentur, nisi alicui adhæreant. Ratiocinatio uerò salua est, eò quod falsam esse suam & uisionem & imaginationem agnoscunt. Adest præterea, ait Aretæus, grauitas capitis, & suimet æger propinquorumq; ignarus est.

Vtraq; simul sunt, quod uertiginosus hoc morbo sæpius laborare consueuit, & prosunt, quæ uertiginem tollunt: nocent, quæ eandem procreant. Quod si hic affectus sit in uijs spiritus uisiui, erit sine casu in terram: sin in uijs spiritus motiui, erit cum lapsu.

SIGNA distinctiua uertiginis, cephalææ, epilepsiæ, apoplexiæ & hypochymatis sunt hæc.

Cephalæa semper cum dolore est: cui interdum quædam confusio & obtenebratio oculorum iungitur: uertigo sine dolore est.

EPILEPSIA ab humore acri & maligno oritur: conuulsionem & casum in terram adfert. Vertigo ab humore aut uapore crasso, turbido & caliginoso oritur, & fit sine strepitu, clamore, conuulsione, perfecta priuatione sensus & motus.

APOPLEXIA ex toto sensum & motum adimit, quod nec in epilepsia, nec in uertigine contingit.

Hypochyma causam habet in oculo, nempe aquam uel fumum: uertigo in cerebro: alioqui in utroq; obtenebratio & fumi, nubes, muscæ uolitare creduntur. Tanta igitur cum sit horum morborum cognatio, uertigo multorum morborum præludium esse solet: ut melancholiæ, epilepsiæ, apoplexiæ, aliorumq;: adeo ut uertiginem quidam paruam epilepsiam appellare soleant: nec rarò prædictos morbos uel præcedere, uel comitari solet.

SIGNA cerebri per se & per consensum affecti in uertigine sunt magnitudo, numerus, tempus, & iuuantia. Nam si sit uehemens hic affectus, si præcurrit ualidus capitis dolor & grauitas, aurium sonitus, & aliquis sensuum, ut olfactus & gustus sensim uiolatur: & leui ex causa malum recurrit, nec ullum in parte inferiore uitium præcessit, & iuuant capiti apposita remedia, cerebrum per se affectum erit. Per consensum, si contra.

SIGNA partium consentientium, à quibus uertigo oritur sunt hæc.

A toto corpore impuro existit, uel febre implicito, uel febris experte. In febre enim ascendit uel spiritus, uel uaporosus & calidus, ut in tertiana: uel halitus frigidus, ut in pituitosa. Extra febrem autem, idem uapor emergit in bilioso corporis habitu ex ubertate feruidi & spirituosi sanguinis, quod fit ex recursu hæmorrhoidum & mensium: idq; utrunq; per uenas iugulares & carotidas. Coctionis tempore & cum à somno surgunt scotomatici uehementius uertuntur: tenuis urina est, pauca, aluus dura, color humori redundanti similis. Eadem est ratio crisis natura conante secernere humores per crisin, & uapores ad cerebrum transferente.

A reliquis partibus oriri, propria illarum symptomata ostendunt, ut à uentriculo vel male concoquente siue pituita, corruptiuè cibis referto existere, denotant ructus acidi, & dieta quæ præcessit: vel eodem alijs prauis succis referto, imprimis bile, demonstrant morsus, nausea, oris amaror, post inediam, dum calore alimenti inopia humores noxios exagitat, acres incidit & calefacit.

Ab epate, & liene, grauitas utriusq; & sic de alijs. Si à mesenterio oriatur vertigo, collum dolere affirmat Arculanus. Quod si irrepat uapor per arterias & uenas quæ foris sunt, sentitur ipsarum tensio, pulsio & tumor major solito. Si per internas, intus sentitur tensio & pulsio. Si per neruos, dolet collum totum.

III. EPILEPSIAE subjectum hic explicari necesse non est, cum supra id jam factum sit inter morbos acutos, ad quos ratione accessionis sæpe lethalis epilepsia etiam recensetur.

IV. & V. MELANCHOLIAE & MANIAE pars affecta non est alia, quàm vel vertiginis, vel epilepsiæ. Differunt saltem proprijs quibusdam symptomatis. Cerebri enim substantia laborat affectione caliginosa in melancholia: ignea in mania: circulari in uertigine. Timent igitur præter justam causam melancholici: furiunt maniaci: imaginantur objecta circumagi uertiginosi. Nec rarò accidit, ut hæc duo conjungantur, melancholia nimirum & uera mania, cujus exemplum Hipp. 3. Epid. de uxore Dealcis recitat, quam scribit toto ferè morbo modo fuisse taciturnam, modo nimium loquacem & insanientem. Etenim eum solus sanguis feculentus, qui neq; comburatur, neq; putrescat, in uasis & uisceribus redundat, apparet taciturnitas, suspiria, lachrymæ, stupiditas: idem uerò ubi crematur aut plusculum calefit, aut putrescit, uapores acres & fœdos in cor atq; cerebrum partim raptos, partim pulsos effundit, qui uiscera ueluti expungentes & grauiter percellentes tetram insaniam pariunt. Hinc Aretæo melancholia maniæ initium est & pars quædam, ut supra explicatum habetur in nominibus.

Nec illud prætermittendum, quod ait idem Aretæus, bile in uertigine rejecta per uomitum, furorem: atra, melancholiam: pituitâ exeunte morbum comitialem effici. Alij ex alijs signis id colligunt.

Nam si quæ, ajunt, oculis obuersantur, spectra sunt rubentia & sanguinolentiora, denunciant maniam, in qua non modo phantasia, sed & ratio læsa est: sin rubore saturata, seu purpurea, comitialem.

Afficitur autem cerebrum vel per se, vel per consensum.

Per se afficitur, cum melancholicus succus in cerebro genitus, ipsum duntaxat cerebrum occupat, & melancholia vera dicitur.

Per consensum, cum idem aliunde in cerebrum affluit, vel à toto corpore, vel à partibus: eum ab hypochondrijs, flatuosa & hypochondriaca dici solet: cum à toto corpore, melancholicus affectus: cum ab utero, uterina melancholia à quibusdam appellatur. Tot enim sunt partes principales, à quibus affectis cerebrum in melancholia affici solet.

Melancholici igitur affectus subjectum totum corpus est: melancholiæ hypochondriacæ, uentriculus, epar, lien & uena meseraica. melancholiæ uterinæ, uterus.

Partes affectæ per consensum in his tribus speciebus sunt cerebrum, intestina, oculi, aures, nerui, musculi.

SIGNA per se affecti cerebri est continua mœstitia cum perpetuo periculi cujusdam imminentis timore.

SIGNA per se affecti totius corporis, cerebri verò per consensum est mœror intermittens & alacritas quædam principum facultatum & sensuum omnium, summaq; in agendis rebus prudentia sine delirio.

SIGNA melancholiæ hypochondriacæ sunt uentriculi, lienis, epatis & uenarum mesaraicarum propria symptomata, ut uentriculi affecti signa sunt tarda cibi ingesti digestio, inappetentia, eruditas, ructus, flatus, affectus cardiacus, inflatio, & hæc interdum omnia, aliquando quædam tantum.

Epatis affecti signa sunt uapores nimium exhalantes ex secunda coctione, & urinæ substantia, & color & contenta præter naturam.

Lienis

Lienis affecti signa sunt grauitas sinistri hypochondrij, punctiones & exhalationes.

Venarum mesaraicarum affectarum signa sunt abdominis tensio, dolor, decubitus in eã partem, quæ affecta est, melior & facilior.

SIGNA affecti cerebri per consensum sunt procliuitas in somnum, memoriæ debilitas, facilis repletio ex potione meri licet minus larga, catarrhi.

SIGNVM affectorum intestinorum est, alui adstrictio. Oculorum, scotomia & quasi muscarum paruularum obuolitantium offusio.

Aures affectas esse, susurrus earum indicat: ut neruos & musculos, locutionis interdum impeditio, & membrorum externorum lassitudo.

SIGNA melancholiæ uterinæ sunt menses vel suppressi, vel diminutè fluentes: & quæcunq; causæ melancholicum humorem in venis uteri cumulant.

Quibusdam etiam molesta rei grauis veluti infixi pali cujusdã in gula perceptio.

VII. PARALYSEOS subjectum duplex est: primarium & secundarium.

Primarium est cerebrum, spinalis medullæ, neruus & musculus. Ex quibus modò cerebrum, modo spinalis medulla, modo neruus aut musculus laborat.

Secundarium sunt partes eæ, quarum nerui & musculi læduntur. Affectum autem in paralysi non ut in apoplexia totum cerebrum est, sed ejus pars tantum, vel prior, vel posterior, vel media, vel meninges.

Spinalis medulla similiter vel tota, vel pars tantum, ut processus illius superior in prioribus: vel inferior in posterioribus vertebris.

Neruus quasi riuus est, per quem spiritus tanquam aqua, ex cerebro & spinali medulla suo fonte sensum & motum ad omnes partes diffundit: ideoq; causa conjuncta in omni paralysi illi inhæret necessariò. Hinc paralysis, neruorum resolutio appellari solet. Sunt autem septem neruorum paria à cerebro: à spinali medulla triginta paria, secundum communem opinionem. Recentiores enim priores neruos ab initio spinalis medullæ deducunt. Illa paria motibus partium capitis, ut instrumentorum visus & vocis: intestinorum item & uiscerum seruiunt: hæc sensui tactus omnibus communi, & motibus partium sub capite & artuum. Rursus neruorum alij sunt majores, alij minores, ut capillares, qui per cutem sparguntur.

Musculus, cum & ipse motus organum sit, in paralysi pars affecta est: patitur autem per neruum, & afficitur in sua parte neruosa non carnosa.

Quidam igitur paralysin definiunt esse motum ablatum musculi.

Partes resolutæ non sunt corpus uniuersum (sic enim apoplexia esset), sed uel uniuersum latus dextrum aut sinistrum ad pedes usq; protensum, cum vel sine facie dextra vel sinistra: vel quædam tantum particula, ut oculus, lingua, larynx, tonsilla, isthmus: eaq; vel tota vel dimidia, ut naris usq; ad medium, lingua media, una tonsilla & isthmus, ipsaq; gula dimidia, ut refert Aretæus. Neq; enim ulla pars corporis est, siue externa, siue interna particeps motus & sensus, quæ paralysi obnoxia non sit. Sic Herophilus eos qui subitò moriuntur, ex cordis paralysi perire dixit. Et quidam præceptorum Ioh. Heurnij sinistri renis resolutionem vidit. Hæc particularis paralysis appellatur, & à parte, cui inhæret nomen obtinet, ut lingua, œsophagi, vesicæ, penis, oculi, cubiti manus, cruris, pedis. Vniuersalis contrà, quæ certarum partium est, paralysis in genere, & semiapoplexia appellatur.

Quod autem quidam etiam hanc ad uniuersum corpus pertinere ajunt, id & rarum est, & citra offensionem facultatum principum contingere necesse est.

Afficitur autem pars quæcunq; vel per se, vel per consensum.

Per se, cum illi morbus, causaue morbi insidet, præsertim spinæ, neruo, musculo & parti resolutæ. Morbi enim cerebri per se affecti ferè apoplexiæ autores sunt. Pars autem alia quæcunq; vel refrigerata, vel obstructa, vel vulnerata facultatem motricem non recipit: sed & intemperies prauos succos colligit, indeq; implet poros neruorũ, quibus obstructis spiritus aditu exituue in partes subjectas prohibetur, uel prorsus euanescit.

Per consensum, cum medulla cerebri, neruus & musculus vitij expers aliunde coafficitur, idq; positiuè & priuatiuè.

Positiuè, cum aliquid ad neruum musculumue affluit, quod affluere non debuit, ut

humor aliquis, vel spiritus siue vitalis, siue animalis, idq; vel nimis crassus, vel malè qualitate manifestâ vel occultâ ue affectus, vel nimis paucus, ideoq; præstando sensui & motui ineptus. Rursus humor affluit vel à toto corpore, vel à peculiari aliqua parte. A toto corpore, cum inclinantibus febribus materia morbifica in neruos transfertur. A peculiari aliqua parte, cum fortis naturæ contentio per viam crisis materiam morbificam in neruos transmittit, vel à cerebro in catarrho, apoplexia, epilepsia & lethargo: vel à pleura in pleuritide: vel ab intestinis, in colica. Humor autem affluens paralysim fecit, eò quod neruos molliores redditos extendit & relaxat, sicuti & tendones.

Priuatiuè, cum musculus motui destinatus priuatur vi animali, quia facultas à cerebro in musculos fluens, vel impeditur, vel deficit.

Impeditur ab angustia meatuum siue nerui, siue spinæ medullæ, eaq; vel coalescentia, vel subsidentia, vel compressione, vel constipatione, vel obstructione. A coalitu, dum cōtinuum nerui solutum consolidatur callosumq; factum est. A subsidentia, cum neruus vel coarctatur, vel corrugatur, quod tamen rarò accidit. A compressione, cum neruus comprimitur laqueo, vel concussione, vel lapsu, vel manibus constringitur, vel coarctatur à vertebra aliqua repente luxata, secundum obliquum) Nam secundum rectitudinem facta luxatio non facit paralysin) sitq; vertebra ceruicis, ubi neruus prodit è loco medio inter vertebram superiorem & inferiorem. Luxata enim vertebra lumborum non facit paralysin, eò quod totus neruus in lumbis à vertebra superiori prodit. A constipatione, cum pars aliqua phlegmone tumoreue alio obsidetur. Corruptus enim sanguis vasa opplens cunctas spirituum vias cohibet. Hæc verò angustia composita est è compressione & constipatione. Nam tumoris materia ut penetrat, habet uim constipandi: ut comprimit, habet uim comprimendi. Ab obstructione, ubi nerui repleti sunt ab humore crasso, ideoq; crassiores redditi facultatem non recipiunt, neq; transmittunt.

Deficit vel neruo abscisso, vel incisa spina, vel cùm spiritus animalis aliò abducitur. Vis enim motrix secundum naturæ leges per neruos continuos influit, quam continuitatem abscisso vel inciso tollit. Cum verò v. g. dexter musculus temporū inflamatur, eò se vertit tota facultatis vis, indeq; sinister musculus resoluitur. Similiter in capitis uulneribus calamitosis aduersa pars laxatur.

SIGNA partis simpliciter resolutæ, alia sunt manifesta, alia occulta.

Manifesta sunt ex auditu & visu. Aegrotans enim ait se non exactè percipere sensilia in proprio quæq; sensorio: nec liberè moueri posse, vel totum corpus, vel certam partem. Quòd si ab altero attollatur, mox pondere suo cadit.

Occulta sunt, causæ, effectus & utraque simul.

Causæ sunt, quæcunq; neruos vel immodicè humectant & refrigerant, vel impediunt, ne virtus ad neruos perferatur, ut corpus frigidum & humidum, vapor argenti viui, Lunæ radius, obstructio, & alia, de quibus Aretæus.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas & mutatum excrementum.

Actio læsa est paralyseos vel exquisitæ, vel imperfectæ, vel imperfectissimæ.

Exquisita est, motus & sensus priuatio: imperfecta, in qua perit motus illæso sensu: imperfectissima, ἀναισθησία Aretæo, in qua perit sensus illæso motu. Aboletur autem in paralysi motus non naturalis, sed voluntarius. Nam motus animalis editur & perficitur absq; musculis & neruis, sine quorum læsione paralysis fieri non potest. Rursus aufertur motus & sensus simul, cum nerui, qui motum & sensum præstant, simul laborant, ut si oculi neruus opticus, qui visui destinatus est, & neruus secundæ conjugationis, qui motui seruit, obstruatur, oculus & sensu & motu priuabitur: quod in caro & apoplexia communi læso neruorum principio contingit. Perit motus illæso sensu, si neruus motum præstans laboret: non laboret sensui destinatus, ut in exemplo oculi, si neruus secundæ conjugationis afficiatur, non affectus sit opticus: unde immobiles erūt oculi, quem affectū πῆξιν & ἀκινησίαν vocat Hipp. Sic lingua impeditus motus vocatur paralysis imperfecta, eò quod incolumi seruato hujus partis sensu, motus ex toto nō perijt, ijs nimirū neruis aliqua ex parte impeditis, qui à septima cerebri conjugatione propè spinalis medullæ initium deriuantur.

Quod

Quod si adsit inopia spiritus animalis, tametsi facultas utraq; & motrix & sensifica ab unico neruo influat, tamē manet sensus, qui passio est: perit motus, qui actio, quæ majore facultatis robore indiget. Perit sensus illæso motu, si neruus qui sensum præstat duntaxat laboret: saluus sitis qui motui seruit, ut in gutta serena, in qua solus opticus obstruitur, illæso neruo secundæ conjugationis, unde extinguitur videndi actio, illæso oculi motu. Videt enim oculus per opticum, mouetur per neruū secundæ conjugationis. Quod si capillares duntaxat nerui, per cutem distributi, affecti sunt (quod plerunq; ab externis caussis oritur) nec interni nerui, musculiue læduntur, similiter partes sensu tantum, non motu priuātur: id quod & in somno accidit, in quo externa cutis sensu destituitur, contracto ad internas partes calore. Pulsus in paralysi languidus, paruus, tardus est.

Mutata qualitas. Pars resoluta celeriter friget, laxa, mollis & grauis est: cumq; jā diu malū protactū est, ea gracilescit et cōtabescit atrophia. Nam euacuatur omnis pars resoluta, cum attractum minimè conficere possit. Sana contrà pars opposita plerunq; videtur calidior, & quodammodo inflammata, quod omnis spiritus ad eam confluit.

Mutatum excrementū paralysis est urina, quæ ut plurimum apparet alba & tenuis propter obstructionem: interdum si minor sit obstructio, crassa ob pituita multitudinē: sæpè rubra propter debilitatem vel renum, vel venarum epatis, quæ sanguinem à serositate non separant.

Vtraq; simul sunt juuantia. Prosunt quæ neruos moderatè calefaciunt & exiccant, quæq; efficiunt ut nerui ceu habenæ trahentem facultatem sequantur.

SIGNA partis affectæ per se & per consensum sunt numerus, tempus & juuantia. Si enim pars priuatim sensum aut motū aut utrunq; simul amiserit: si à congestione obstructionis mater materia succreuerit à parte tacta intemperie & sensim arrepit: si juuent illi admota idonea præsidia, signum est originem mali positam esse in illa ipsa parte affecta, & partem per se affici. Contrà per consensum, si non priuatim relaxetur, & si confertim dato impetu præceps materia irruat, nec juuant illi admota præsidia, quæ paralysi conueniunt.

SIGNA partium in specie per se affectarum, alia sunt cerebri, alia spinæ, alia nerui, alia musculi.

Cerebrum affectum erit, si dimidia pars vultus & linguæ, siue dextra, siue sinistra una cum tota dimidia parte inferiore dextra vel sinistra relaxatur: ac dextra quidem cerebri pars, si paralysis sit dextri lateris: sinistra, si sinistri.

Ventriculus posterior cerebri solus læditur, si dimidia pars corporis siue dextra, siue sinistra infra ceruicem resoluatur, toto vultu incolumi manente. Aliis pars affecta meninx est & exortus spinalis medullæ.

Ventriculus posterior & tota simul origo medullæ spinalis laborabit, si absq; faciei detrimento totum corpus laxum sit, & cutis capitis stupeat, eò quod nerui per eam dispersi à ceruice prodeant.

Cerebrum anterius & medium affligetur, si pars faciei sit paralytica, reliquo corpore sano: ac dextra quidem facies, si pars cerebri anterioris & medii dextra: sinistra si pars ejusdem sinistra laboret. Qui enim in faciem feruntur nerui ab iis cerebri partibus existunt. Ejus autem partis faciei, quæ resoluta est, puta dextra, morbus non apparet in dextra affecta, sed potius in sinistra, quæ sana est, ut refert Merc. cap. de paralysi. Cōmunia signa affectæ dimidiæ partis sunt & hæc. Pulsus unius lateris est diuersus à pulsu alterius. Nam in brachio affecto percipitur tardus & rarus, in latere autem sano est velocior & frequentior, secundum proportionem caloris ejus. Oculus in latere paralytico gracilescit ob nutrimenti defectum: idq; & manui & brachio, & uniuerso lateri contingit.

SPINAE prima pars, siue ceruix, quæ septem constat vertebris, si affecta sit, pectus dilatari non potest, unde mors impendet.

Ejusdem media pars quæ thoracis vertebras duodecī continet, si afficta sit, tum pars superior illæsa est, paralytica, inferior.

Ejusdē pars infima infra pectus, quæ quinq; lumborum vertebras cōprehendit affligetur, si nec urina nec feces siue retineri, siue expelli possint.

Os sacrū uel ejus regio laborabit, si crura et pedes afficiantur, partes supra os sanæ sint.

Contingit

Contingit tamen interdum ut affecta spinali medulla superiore parte, ut in ceruice aut dorso, femoris & cruris motus pereat, illæso brachij & thoracis, qui propius absunt ab ea, motu & sensu. Cujus causam reddens A. Laurentius, ego, inquit, lumbarium & dorsalium neruorum capillamenta quædam à ceruicali medulla interdum enasci sæpè obseruaui, ut eadem sit medullæ spinalis, quæ caudæ equinæ dispersio, cujus pili quidam à superiore parte orti; alij in supremam caudæ partem, alij in mediam desinunt: alij ad extremum usq; feruntur: quod & Picolominius se obseruasse refert. Fieri itaq; potest, ut uulnerata spinali medulla, ejus nerui principium afficiatur, quod ad crura & pedes disseminatur, illæsis neruis, qui in thoracem & brachia diuaricantur. Sed & idcirco illud fieri potest, quod percussa superiore medulla tenuis & serosus humor ibi latitans ad inferiores neruos decurrit, eosdem madefaciens & resoluens. Offenso autem uno latere alterum saluum manet, quod spina & meninx in duas medietates per membranā quandam tenuissimā diuiditur. Quæ igitur medietas læditur, illius latus offenditur.

Neruus afficitur vel in suo exortu, vel in progressu.

Si in exortu, plures partes læduntur, & remedia spinæ admota juuant.

Nam ab origine plures nerui in varias se effundunt partes. Sin ductus nerui offenditur, unica solum parti, cui ille inseritur, molestia euenient, intactis alijs partibus. Anatome autem docet ex qua spinalis medullæ parte in unum quodq; membrum neruus distribuitur.

Oculorum igitur v. g. resolutio indicat læsos esse neruos ortos à secunda conjugatione. Palpebrarum, neruos tertiæ conjugationis. Labiorum ad latum musculum, neruos è primis vertebris, & ramos è tertia conjugatione. Linguæ, neruum à tertia aut septima conjugatione. Vocis instrumentorum, quartam vertebrā, unde ἀφωνία. Brachiorum, neruum in septima ceruicis vertebra. Manuum perfecta resolutio quod ad sensum & motū quintā ceruicis vertebram. Earundē imperfecta paralysis, sextā colli vertebram. Nam primæ brachij partes illæsæ seruantur: in reliquis vis sentiendi & mouendi perit.

Thoracis maximum nocumentum indicat neruos affici septimæ aut octauæ vertebræ: manuum contrà parua resolutio octauam vertebram afflictam. Parui digiti & mediæ partis annularis, neruum in cauitate cubiti: aliorum verò trium cæteris illæsis, spinalē medullam circa principium neruorum brachij. Crurum & pedum, neruos in vertebris lumborum aut inguinibus. Et sic de alijs. Quod si nerui affecti sunt, qui musculis non inseruntur, solam ἀναισθησίαν afferunt.

Musculus afficitur in paralysi vel per se, vel per consensum.

Per se, si principium neruorum integrū, seu neruus extra musculos saluus sit: præcessit percussio musculi, frigus illius manu percipitur: & carnosa ejus pars subitò in maciem & languorem abit.

Per consensum, si neruus ingressurus musculum extra musculum resoluatur: nec præcessit externa causa: carnosa verò musculi pars serò macrescit.

Majori enim nutricatu musculus quàm neruus indiget abit.

In specie musculus vesicæ resoluitur, sed & pudendum erigi non potest, existente seminis flatulēti multitudine, si nerui ab osse sacro vesicæ inserti ac pudendo affecti sunt.

Si descendat intestinū, musculi suspendētes malè habent, qui sunt in ipsis lateribus.

Sphincter resolutus est, si excrementa per aliquod tempus retineri non possunt.

Musculi abdominis resoluti sunt, & stupent nerui vesicæ, si urina non redditur, & vesica in duritiem exturgescit. Id tamen etiam à meningis & renis resolutione euenit. Exemplum ex historia Heurnij recitauimus, qui & hoc addit. Laboranti ex resolutione renis sinistri Medicus admouit castoreum collo, itidem naso (Nam ex resoluta meninge uitium erat) reddidit sex urinæ libras, tamen obijt.

SIGNA distinctiua paralyseos, apoplexiæ, arthritidis, conuulsionis, elephantis, stuporis, tremoris, in quibus sensus & motus aufertur, sed diuersis modis, sunt hæc.

Apoplexia cunctorum neruorum & musculorum resolutio est. Paralysis non omniū, sed alterutrius tantum partis, uel omnium facultatum excepta cogitatione. Paralysis igitur dicitur, quasi diminuta λύσις, ut paraphrenitis, quasi diminuta phrenitis, ubi παρὰ in cōpositione minuit.

Arthri-

Arthritidis subjectum est nerui tunica, quæ afficitur: paralyseos ipse neruus. Paralyticus igitur audet progredi sed non potest: arthriticus potest, sed difficulter.

Elephanticis perit sensus externarum partium illæso motu, resiccatis ab humore atro & neruis & cute. Paralyticis perit sensus relaxatis ab humore aquoso: aut obstructis neruis.

Paralyseos sedes est in neruo interno seu medullari, conuulsionis in musculo externo seu membranoso à meningibus prodeunte. Illius natura ἐν τῇ λύσει, hujus ἐν τῇ τάσει. Membrum enim conuulsum retrahitur: resolutum extenditur, relaxato atq; ita mollificato neruo. In paralysi neruus extenditur in longum: minuitur in latitudine: in conuulsione neruus seu musculus minuitur in longitudine, in latitudine augetur. Ibi enim materia fluida & aquosa, hic crassa & uiscida.

In paralysi & conuulsione partes distorquentur, sed in paralysi pars affecta & resoluta à parte sana trahitur: in conuulsione pars affecta trahit ad se partem sanam. Sic tortura oris est vel paralysis, uel spasmus cynicus. Paralysis, cum partis laborantis sensus hebes & torpidus est, & labrum affectum à parte sana trahitur. Spasmus cum pars affecta sentit, nec torpet, & labrum sanum à parte affecta contorquetur.

In tortura igitur oris, cum paralysis est, si dextra pars per se affecta est, oris distortio in sinistra parte magis apparet, eò quod partes hujus musculi agentes oppositam trahunt, cujus quidem musculi resoluti prorsus otiantur. De qua re etiam supra in nomine paralyseos, dum musculorum frætrantium discrimen explicaremus.

Ex quo illud sequitur, ut contractura sit in paralysi & conuulsione.

Resolutio enim & conuulsio unius partis efficit contractionem partis alterius.

Stupor seruat motum, aut eo leniter læso sensum amittit, vel debilem habet.

Paralysis utroq; partem ægram priuat, illæsis tamen internis sensibus.

Tremor est symptoma infirmæ facultatis, illæsis etiam instrumentis, unde motus deprauatio: paralysis symptoma est functionis ablatæ facultatis motricis, & interdum abolitæ, interdum diminutæ sensitricis.

VII. PHTHISEOS subjectum duplex est, primarium & secundarium.

Primarium est pulmo, qui ulceratur. Secundarium est totũ corpus quod macrescit.

Afficitur autem pulmo, uel per se, uel per consensum.

Per se, cum laxatis illius uasis sanguis putrescens ibi congeritur.

Per consensum positiuè tantum, cum aliunde affluit humor, ut à capite in catarrho. Cunctando enim ibi pituita dulcis putrescit. A gutture in angina. A pleura in pleuritide. Ab aliis partibus aliter.

Totum verè corpus afficitur per consensum priuatiuè tantum, ex distributionis inopia. Omnes enim partes ob febrem hecticam comitem exæstuant incendio, ita ut non possint alimenta coquere, sed potius hæc ai incendiiq; in tenues auras euanescant.

SIGNA affecti pulmonis sunt, quæcunq; uim habent aperiendi, erodendi, ulcerandi pulmonem, ut aura uenenata in cubiculis, expirans ex vestibus, uariolæ, & alia, de quibus alibi. Tussis adest expers doloris, pulsus paruus & languidus, uigiliæ, febris quotidiana, vespertina extremorum frigiditas, & matutina caliditas: fætet anhelitus: sudor usq; ad pectus caliditate infestus, pus excluditur sine dolore, quod aquæ injectum ac quassatum facilè soluitur. Nam sæpe putrida pituita uiscida fallit puris imagine. Plura in capite de peripneumonia, marasmo, febre hectica & hæmoptysi. Nam ut inquit Hipp. 7. aph. 25. A sputo sanguinis, sputum puris.

VII. SVPPVRATIONIS in pectore subjectum est spatium inter thoracem & pulmonem, & pulmo ipse, cum pus ex thorace aut latere proueniens per pulmonem excrtetur. Rursus spatiũ intra thoracem repletur purulentia uel totum, uel pars tantum, siue dextra, siue sinistra. Non enim datur excursio materiæ à dextris ad sinistras partes, eò quod mediastinum ossi pectoris annexum id non admittit.

Afficitur autem spatium thoracis uel per se, uel per consensum.

Per se, cum materia purulenta, id est, pituita & sanguis putrescens in thorace à succorum synatrismo. & humorum crudorum lateribus hærentium, ac jam putrescentium copia colligitur.

Per

Per consensum, cum humor ad cauitatem pectoris delabitur, vel ex toto corpore, vel ex parte corporis. Ex toto corpore serosus salsusq́; humor excitatur, quia vel pellitur, vel attrahitur. Ex parte, cum fit, erit vel ex ore, ut in angina: vel ex abdomine: ut in hydrope & suppressis mensibus: vel ex pleura, ut in pleuritide, vel ex pulmone, ut in peripneumonia & vomica.

SIGNA affecti thoracis sunt modica aut nulla expurgatio sputi in peripneumonia & pleuritide: infecta medici curatio intra 14. diem: rigor qui antea non fuerat: grauitas partis, concussio in loco empyematis, fortis dyspnaea. Plura in capite de pleuritide & peripneumonia & haemoptysi.

IX. VOMICAE pulmonis subiectum pulmo est, qui uel inflammatur, unde peripneumonia, vel ulceratur in materia mordaci, ut in phthisi. Quod si sparsa materia in phlegmone in sinum se colligat, vomicam, id est, tumorem ad suppurationem uergentem facit, qui & apostema appellari solet. Rursus vomica rupta materiam purulentam effundens in cauitatem thoracis, empyema efficit. Ex quibus apparet, quae sit horum affectuum inter se cognatio. Id verò etiam fieri solet interdum, ut nulla praecedenti inflammatione materia in pulmone coaceruetur, cystiq́; obducatur, ita ut oui magnitudine interdū extussiatur.

SIGNA sunt actio laesa thoracis & pulmonis, quae intercipitur, puris ex pulmonibus expectoratio, & alia de quibus in phthisi & empyemate.

X. ASTHMATIS subiectum principale pulmo est: minus principale, thorax, spatium à thorace comprehensum, cor, diaphragma & musculi. Respiratio enim praecipua thoracis actio est. Agit autem thorax per musculos tum pectoris, tum abdominis, & potissimum per septum transuersum. Musculi enim thoracem mouent: ut thorax pulmonem. Diaphragma instrumentum est lenis respirationis: thorax verò cum suis musculis, uehementis, quae fit cum exsufflatione.

Pulmo dilatatur & comprimitur, afficitur & patitur. In pulmone autem sunt ista quatuor: pulmonis mollis substantia, vena arteriosa, arteria uenosa & trachaea arteria, quae quam primum ex faucibus deorsum protenditur, mox in duos pares ramos bipartita, unum dextris pulmonis bronchijs, alterum sinistris porrigit, qui demum in ramulos ferè innumeros, quos bronchios & bronchia vocant, per pulmones distributi, partem cum pulmone sedem occupant, & proximè ad respirationem faciunt.

Rursus pulmonum bronchia laborant vel omnia, vel quaedam, et si quaedam, uel dextra, vel sinistra.

FINALE organum est cor. Respiratio enim propterea fit, ut cordis calor refrigeretur, & ventilatione seruetur. Calidum namq; omne, ut ait Hipp. moderato frigido viuit.

Afficitur autem pulmo ejusq; bronchia, aut per se, aut per consensum.

Per se, cum illi morbus, causaue morbi immediatè insidet, ut intemperies vel humor, qui ibi, ut indigena, colligitur.

Per consensum, cum aliunde coafficitur, positiuè vel priuatiuè.

Positiuè, cum aliquid praeter naturam aliunde excipit, ut humorem vel à toto corpore in plethora, vel à capite in catarrho, quem autumnale frigus interdum exprimit: à matrice in suffocatione uteri, quae uapores malos suggerit: ab alijs partibus aliter affectus similiter.

Priuatiuè, cum spiritus animalis vel aer utilis, qui ex una parte naribus vel ore, inspirando attrahitur, ex altera uero parte inutilis cordi, expirando expelli debet, vel impeditur, vel deficit.

Impeditur aer expirandus & inspirandus ab angustia meatuum spirabilium organorum, eaq; vel coalescentia, vel subsidentia, vel compressione, vel constipatione, vel obstructione.

A coalescentia, eò quod pulmo ad pleuram certis locis per fibras agglutinatur, cujus historiam raram recitat Ioh. Bauhinus lib. de thermis Bollensibus.

A subsidentia, cum pulmo vel coarctatur, vel corrugatur, ob ariditatem, vel etiā nimium madorem, quae subsidere faciunt brōchia, & ad motū rebellia, id quod chymicis nonnunq́ contingit et auri ferriq́ fabris.

A compressione, cum aliquid extra bronchia pulmones comprimit, ut si gibbus nascatur distortis ad interna uertebris ob humorem pituitosum,

quæ occupantur ſpinæ ligamenta, quod ſenſim euenire ſolet: aut ſi tumor uel inflatio vicinarum partium, ut ſpinæ & diaphragmatis comprimat pulmonem: uel tumefactio infernarum partium, ut ventriculi & totius ventris inferioris in hydrope partes ſpiritales ſurſum impellat, vel pendulum epar & lien deorſum trahat: uel totus thorax in ſupino decubitu ſupra ſpinam concidit, & pulmonem in anguſtiam abducit: vel leues arteriæ turgeſcentes aſperam arteriam comprimunt, vel pectus plus quam decet natura adſtrictum eſt. Ex quo apparet, cur ſupinus homo aſthmate fatigatus decumbere non poßit.

A conſtipatione, cum aliquid præter naturam intra bronchia exiſtit, ut pus, crudum tuberculum, grando & calculus, in quæ ſuperfluitates in pulmonibus generatæ vi caloris circumjacentium partium degenerant. Hinc ſuppurati etiam difficulter ſpirant.

Ab obſtructione, cum flatus aut humor copioſus craſſusq́, uel utrunq́ ſimul intra bronchia continetur, non tantum ductus organorum obſtruens, ſed & tendendo diaphragma opprimens.

Deficit ſpiritus animalis, cum aut nerui qui ad pectus & diaphragma feruntur, conuelluntur, vel ſoluuntur: aut ſpinalis medulla obſtruitur, aut vertebræ colli intrinſecè vel extrinſecè luxatæ ſunt: aut guttur in ſynanche obſtructum eſt, quo in caſu aër per os nec attrahi, nec expelli poteſt.

SIGNA pulmonis in aſthmate ſimpliciter affecti ſunt cauſa, effectus & utraque ſimul.

Cauſæ ſunt, quæcunq́ pulmonum meatus claudunt, ut aër putridus, cruditas, otium, ſomnus à cibo, locus humidus, & alia, de quibus alibi.

Effectus eſt reſpirandi difficultas, quæ in omni motu concitatiore maximè ſe profert, dolor aliquis in pectore & præcordijs, interdum & in ſcapulis, reſpiratio crebẽrrima & uelox, modo non ſit ex imbecillitate: tunc enim non eſt velox.

Vtraq́ ſimul ſunt iuuantia. Proſunt quæcunq́ calori aucto ſatisfaciunt, ut ſi ægrotans ad feneſtram uel alium locum adducatur, ubi frigidior ac magis apertus aër expiret, aut flabellis is qui alioquin calidior eſt circa ægrotantem frigidior reddatur.

SIGNA pectoris affecti per ſe & per conſenſum ſunt, magnitudo, numerus, tempus & iuuantia. Nam ſi aſthma ſit vehemens, ſi ſolitarium, ſi perpetuum, ſi pectori accomodata præſidia proſunt, pectus per ſe laborabit. Per conſenſum, ſi contrà. Interdum uerò laborat per ſe & per conſenſum ſimul, ſimiliter ut in dolore capitis. A quanam autem parte conſentiente afficiatur, id ſymptomata illius patefacient. A capite enim v. g. noxam accipiet, ſi deſtillatione laboret, aut ſit ad catarrhum diſpoſitum, ſubitò aſthma adueniat, catarrho creſcente inualeſcat, remittente, miteſcat. A tumore hydropico, ſi aſthmaticus tuſſi non careat, quæ tamen ſicca eſt & ſine ſputaminibus. Et ſic de alijs.

SIGNA diſtinctiua partium ſunt hæc.

Si mollem carnem pulmonis obſederit materia, tußis laborioſa fatigabit, aderit ſtertor, dilatatio conſtrictione difficilior erit, ſputum indolenter excernetur. Pulmo enim ſenſum niſi grauitatis non habet. Si anguſtia ob flatus in pulmone ſit, expiratio & pulmonis conſtrictio pariter difficilis reddi ſolet: nullum pondus ſentitur, nulla tußis.

Si tuberculum obſederit, ſenſim increuit materia, ſine ſtertore, ſineq́ expectoratu, & in exercitio præter morem anhelat.

Si materia ſtabulatur in arteria uenoſa, vel in vena arterioſa, aſthma ferè erit ſine tußi, vel ſaltem cum inani tußicula.

Arteria uenalis ſi fuerit à materia occupata, tremulus edetur pulſus, ac ipſum etiam cor tandem in tremorem ac ſyncopen abripietur.

Si malum conſederit in leuibus arterijs, quæ naſcuntur ex uena arterioſa & ex arteria uenoſa, præceßit pulſus inæqualis, ut euenit Antipatro.

Si ſit materia in trachea arteria, aderit grauitas pulmonum, ſonus, ſtertor et ſibilus, æger conqueretur ſe maiore anxietate emittere q̃ admittere ſpiritum, cartilago tußi interdum reijcietur. Quo autem materia morbifica longius receſſerit ad exiguos tracheæ arteriæ ductus, eò ægrius expectorabitur.

Si fuerit ab affecta spina uel neruis, tunc etiam partis alicujus resolutio aderit.

Thorax laborat, si cum dolore sputū excernatur. Hic enim totus osseus & neruosus exactè sentit. Si pars illius exterior affecta sit, grauius in partem affectam decumbet: si pulmo contrà.

Angustia ob flatus inter pulmonem & pectus si fuerit, inspiratio & pulmonis dilatatio difficilis erit.

XI. PVLMONARII *pars affecta pulmo est, ut asthmatis, cujus τὸ πνιγμῶδες species est, ut Aretæus testatur. Cum uerò triplex illius differentia constitui soleat, ut in nomine asthmatis diximus, nempe dyspnæa, asthma & orthopnæa, non temerè aliquis ad orthopnæam, summum asthmatis gradum referat. Signum proprium est frequentissima respiratio, irritus labor extussiendi, & sputum si quod redditur, exiguum, album, rotundum, grandinosum.*

XII. SCIRRHI *& suppurationis epatis partem affectam ipsum nomen affectus denotat. De quo cum supra inter morbos acutos explicatio etiam huc pertinēs continea-tur, hoc loco nihil aliud explicandū restat.*

Obstructionis uerò epatis, quæ frequenter admodum contingit, & mater morborum epatis dicitur, fitq; ab humore (alioquin enim esset uel constipatio, uel compressio uel angustiæ species.) subjectum sunt uenæ capillares, quæ per epar sparguntur, ejusq; substantiam uel cauam, uel gibbam, uel utranq; simul.

Afficiuntur autem uenæ capillares tum per se, tum per consensum.

Per se, cum primariò jecur imbecillum est in noxijs humoribus siue attenuandis siue expellendis.

Per consensum, cum uel uicinæ partes, ut lien & cystis fellea non attrahit: uel remotæ partes, ut uētriculus & cerebrum malè concoquunt.

SIGNA *uenarum capillarium epatis simpliciter affectarum sunt causæ, effectus & utraq; simul.*

Causæ sunt, quæcunq; obstruunt, ut cibi uiscidi, crassi, dulces, astringentes, uita otiosa, somnus multus, retentio fecum, hæmorrhoides, menses, exercitia & balnea statim à cibo, medicamenta jecori parum dextrè adhibita, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt actio læsa, mutata qualitas, & mutatum excrementum.

Actio læsa est pigrities ad motū, & grauitas jecoris, quæ uel aliqua est, uel nulla. Si aliqua, uel permanens, uel mutabilis. Permanens est, ab humore calido. Mutabilis à uapore. Nulla ab humore frigido.

Mutata qualitas est pallor quidam faciei & totius corporis, eò quod sanguis ille fluidus non ut antea generatur.

Mutatum excrementum est lotium exiguum, eò quod obstructio transitū impedit.

SIGNA *distinctiua sunt hæc.*

Gibba pars si obstruitur, adest duritiés abdominis, septum transuersum comprimitur, unde respirandi difficultas, excretio minus liquida. Sima pars obstruitur, si tactu nihil percipitur: dolor adest dextri hypochondrij magis profundus, minor difficultas anhelitus & impotentia ad motum, inappetentia & sitis, & diarrhæa, & fluxus epaticus affligit.

Si materia obstruens meatus, qui ad uesicam felleam pertinent, occupat, color aderit citrinus: si meatus ad lienem, color erit niger: si ad alias partes non erunt signa ictèri, ac in gibba parte epatis excrementa erūt sanguinolenta, quia sanguis distribui non potest: in sima parte epatis, excrementa non erunt sanguinolenta, quia chylus nondum in sanguinem conuersus est.

XIII. SCIRRHI *& empyæ lienis subjectum similiter ex ipso nomine cognoscitur. De quo & ipso explicatio prolixior necessaria non uidetur, cum non sit dissimilis explicationi scirrhi & suppurationis epatis. Est enim lien alterum epar, & quod ibi dictum de dextro, hic de sinistro latere intelligi debet.*

Obstructionis uerò lienis pars affecta sunt exiguæ illius uenulæ, quæ afficiuntur tum per se, tum per consensum, ut uenulæ epatis, de quibus præcedenti capite, unde hæc explicatio peti potest.

SIGNA *sunt causæ, effectus & utraq; simul.*

Causæ sunt, quæcunq; humorem crassum generant, ut cibi crassi & uiscidi, cælū crassum, aqua cænosa & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt grauitas & punctio sinistri hypochondrij, tarditas in motu, timor & tristitia præter rationem, & interdum melan-

melancholica insania, prauus totius corporis color, liuidus, plumbeus, potissimum faciei: niger icterus, ulcera in cruribus, sputum copiosum, serum copiosissimum quod per venas expurgatur, urina nigra humori melancholico permixta.

Vtraq; simul sunt, propensio naturalis ad hoc vitij genus, & quod iuuant diuretica, & ea quæ sudores promouent.

SIGNA distinctiua doloris splenici & colici sunt hæc.

Colon enim intestinum spleni alligatur, & incumbit, quod flatibus distentum sæpe fallit. Sed dolor splenicus grauis est: colicus distendens & mollis. In splene dolor grauis, in una parte fixus & sinistra: in colo acutus, mobilis & vagus. In colico totus venter flatibus distenditur, in splenis affectibus sola pars sinistra.

Scorbuti verò pars affecta principalis est lien: minus principalis est os, gingiua, crura, nerui, epar, cutis totius corporis.

Afficitur autem lien tum per se, tum per consensum.

Per se, cum vitioso humore melancholico maligno, aut sincero, aut pituitæ mixto repletur & obstruitur.

Per consensum, cum aliunde coafficitur, ut à tota præcordiorum regione prauis succis referto: imprimis verò ab epate, è norma proprij sui temperamenti procul egresso.

SIGNA lienis affecti sunt eadem quæ obstructionis, eo excepto, quod τὸ θεῖον hic accedit, hominibus proletarijs ignotum: prudentibus tantum obuium: & usus esculentorum & poculentorum nautis usitatorum, ut panis biscocti & mucidi, carnium & piscium sale fumoq; duratorum, & aquæ maritimæ & cœnosæ: maximè in ægrotis Aquilonijs.

SIGNA partium consentientium affectarum sunt illarum symptomata, ut oris & gingiuarum fætor, pruritus, laxitas, dentium vacillatio: tibiarum discolores maculæ: neruorum, resolutio, crurum, totius corporis lassitudo, & hinc inde maculæ: cordis, pulsus similis quartanarijs, epatis: urina crassa, rubicunda, fætida.

XIV. MORBI REGII pars affecta Aretæo τὸ παντελὲς est, id est, uniuersum corpus. In hoc enim morbo bilis toto corpore redundat, nec ulla omninò pars siue externa siue interna est, in qua diffusa non sit, solis aliquando exceptis intestinis. Alij subjectum faciunt cutem totius corporis: alij summam extimamq; corporis partem colore præter naturam defædatam. Neq; enim tantum cutis, sed & albæ oculorum membranæ vitioso colore tinguntur. Icterum igitur alij aliter definiunt. Quibusdam enim est bilis per totum corpus effusio: alijs biliosi excrementi per summa corporis effusio. Afficitur autem cutis tota in ictero: in alijs affectibus ut in erysipelate & vitiligine pars tantum, ea nimirum quam erysipelas & vitiligo occupat. In brutis ictero laborantibus cutis non afficitur, sed oculi membrana tantum, in homine utrunq; simul, eò quod cutis hominis raram & tenuem: brutorum densam & crassam texturam habeat.

Afficitur autem totum corpus, vel per se, vel per consensum.

Per se, si sit iusto calidius, unde alimentum etiam probum in cutem delatum in bilis naturam conuertit.

Per consensum, cum materia biliosa aliunde affluit, ut ab epate, liene & vesicula fellis. Sed &, ut ait Aretæus, ventriculo, renibus, laxo intestino, & alijs partibus vel obstructione phlegmoneue infectis, vel per morborum biliosorum crises, vel suppressis mensibus, ut in virginibus & quibusdam mulieribus. Rursus vesica fellis vel ipsa obstruitur, vel meatus illius, siue à vesica ad intestina, siue à jecore ad vesicam tendens.

SIGNA affectarum in ictero partium in genere sunt manifesta & occulta.

Manifesta sunt, quæ visui patent. Pallor enim in albis oculorum & partibus faciei, quæ temporibus propinquæ sunt, item in malis, palmis manuum atq; in pedibus apparet.

Occulta sunt, causæ, effectus & utraque simul.

Causæ sunt, quæcunq; bilem cumulant, aut in summa corporis effundunt, ut intemperies, obstructio, inflammatio epatis, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt, pruritus & sensus aculeorum uniuersi corporis, pigrities, motus sensusq; hebetior, gustatus amarorum non amarus, non tamen dulcis, dulcium verò amarus, pulsus tardus & durus: color et sudor

corporis bilis speciem referens: urinæ crassa & impura, dejectio alui sicca & alba. Id vero non proditur à certis autoribus, ictericos omnia quæ vident judicare esse flaua & varijs imaginibus vexari: nec confirmat experientia.

Vtraq; simul sunt juuantia. Iuuant ea quæ bilem propulsant: nocent quæ augent.

SIGNA totius corporis per se & per consensum affecti sunt, numerus, tempus & juuantia. Si enim materia non fluat ab epate, si morbus non uniuersim sed sensim nascatur, si juuent corpus apposita remedia, sed & si totum corpus tactui sese calidum offerat, & excrementa ut urina et dejectio non, vel parum mutentur, corpus per se affectum erit. Alimentum enim quod corrumpitur sensim accedit. Per consensum, si contra.

SIGNA partium consentientium sunt earum symptomata & morbi, ut epatis affecti signa obstructionis, inflammationis & scirrhi, de quibus supra.

SIGNA vesiculæ affectæ sunt, si absq; febre dejiciant alba alui excrementa, urinæ sint flauæ, grauia dextra hypochondria, color cutis flauus.

SIGNA meatus à vesica ad intestina tendentis obstructi sunt, si præter flauam aut urentem urinam dejectio reddatur alba, vel nimis colorata rufo, & sæpius quasi canum dura. Signa meatus à jecore ad vesicam fellis tendentis obstructi sunt, si urina flaua & sæpe urens reddatur, sed sine grauitate, ubi imbecillitas tractionis adfuerit: cum grauitate, ubi obstructum epar fuerit.

SIGNA lienis affecti sunt signa obstructionis illius, tensio in sinistro hypochondrio, vigiliæ, abundantia cruditatum & flatuum, inappetentia, color cutis niger.

SIGNA epatis & lienis simul affecti sunt mixta utriusq; symptomata, & imprimis color cutis ex utraq; bile mixtus & virescens, unde ex viridi flauescit, ut in puellis quibusdam, quæ χλωραὶ sunt, id est, ex viridi flauæ. Signa affecti cordis à veneno affecti sunt eadem quæ veneni, color ad viridē vergit & mutatur pulsus.

SIGNA affectarum aliarū partium ut in febribus per crises est antecedens febris biliosa ac potissimum tertiana continua admodum erodens atq; acuta, post cujus summum vigorem icterus cum maxima morbi remissione repente superuenit. Nulla verò quæ adsit præterea in jecore aut vesicula fellis obstructio, aliaue præter naturā affectio: si juuent item, quæ robur naturæ addunt, bilemq; ad cutem transmittunt, & leniuntur incommoda omnia, quæ ex crisi aderant.

XV. CACHEXIAE subjectum duplex est: totum corpus, & pars illius aliqua, ut caput, cerebrum, oculus, pulmo. Rursus totum corpus afficitur vel per se, vel per consensum: ut in nomine cachexiæ diximus, unde hæc peti possunt.

SIGNA uniuersalis cachexiæ sunt causa, effectus & utraq; simul.

Causa sunt, morbi longi ut plurimum, qui antecesserunt, præsertim epatis, splenis, intestinorum: itē consueta excretio prohibita.

Effectus sunt, difficilis spiratio, imbecillæ vires, ita ut crura inter eundum vacillēt, fastidium, sitis, in gingiuis caliditas. Color cum virore albicans, flatus.

Vtraq; simul sunt juuantia. Prosunt quæ calefaciunt & siccant.

SIGNA particularis cachexiæ, gracilitas aut pallor, aut tumor unius partis.

SIGNA distinctiua cachexiæ & aliorum cutis morborum sunt hæc.

Vt bona fiat nutritio, justa requiritur appositio, agglutinatio & assimilatio.

Ex læsa appositione sequitur atrophia, id est, alimenti priuatio. Ex praua agglutinatione, cum nutrimentum apponitur quidem, sed non agglutinatur, fit cachexia. In vitiosa assimilatione nutrimentum agglutinatur quidem, sed manet vel crudum, vel adustum. Si crudum, album, pituitosum, fit morphæa alba. Si adustum & biliosum, fit scabies, impetigo, elephas. Rursus sanguis aquosus, in epate genitus, & venas ingressus, easdem vel immodicè replet, vel non immodicè. Si immodicè, adeò ut præ multitudine aquæ, oscula venarum aperiat, & è venis exeat, fit anasarca. Si modicè, ut oscula non aperiat, fit cachexia.

PARS AFFECTA MORBORVM DIVTVRNORVM LIBRO SECVNDO.

HYDROPIS subjectum duplex est: aliud uniuersalis, aliud particularis.

Vniuersalis hydropis pars affecta Aretæo est τὸ ξύμπαν, id est, habitus corporis: & τὸ σπλάγχνον, id est, viscus, imprimis epar. Particularis, membrum patiens est una aliqua particula, ut caput, thorax, jecur, lien, uterus. Rursus habitus corporis, vel totus afficitur, cum exturgescit, ut in anasarca: vel abdomen tantum, seu imus venter in majorem molem ingrauescens.

In anasarca humor aquosus non solum in ipsis spatijs carnis, siue inter meatus & poros ipsius carnis totius corporis, ut aqua in foraminibus spongiæ colligitur (quod sensit Aurel.) sed & in venis, in quibus sanguis aquæ mixtus, simulq; cum eo generatus redundat, quod graues alij autores sentiunt.

Rursus abdomen vel totum affectum est, ut in tympanite, vel non totum, sed spatium tantum inter epiploon, peritonæum & intestina, ubi aqua colligitur. Quod enim Alexander ait in tympanite flatum per totum corpus diffundi, id vel mendoso textui ascribi debet, vel veritatem non habet. Flatus enim in corpore genitus vel dilatatur, vel in unum locum colligitur. Si expanditur in totum corpus, mox euanescit, eò quod à quolibet vel minimo calore discutitur. Si colligitur in certo loco, palpitationem vel œdema flatuosum facit. Aquosus verò humor in anasarca per totum corpus: in ascite per ventrem tantum coaceruatur, eò quod aqua genita in epate venas vel permeat, vel non permeat. Si permeat, in uniuersum corpus spargitur, & anasarcam facit. Si non permeat, ad renes abit, ibiq; male purgata, in ventrem tanquam utrem effunditur, siue propter solam alicujus uasis disruptionem, ut quidã ajunt, sed perperam: siue propter transcolationem per cæcos meatus, id quod fit ut plurimum. Si ruptis fit uasis, ascites repente oritur, estq; incurabilis. Si rarefactis poris peritonæi, fit paulatim & longo tepore. Non omnes autem inuadit hæc affectio, eò quod non æquè omnes vasa ita relaxata habent, ut aqua transcolari possit. Ex quo apparet cur aliquando post exitum lapilli renũ subitus hydrops fiat. Ruptus enĩ aliquis ureter est, unde urina cum in vesicam non abeat, in ventrem effunditur.

Epar alterum subjectum est, idq; commune omnium specierum hydropis.

Omnis enim hydrops est affectus epatis frigidus, nec aqua vel flatus aquosus (à quibus hic affectus hydrops appellatur) ab alio viscere, q̃ ab eo gignitur, quod sanguinem, adeoq; omnem succum generat. Vt igitur nulla febris nisi laborante corde: ita nullus hydrops, nisi affecto epate.

Quod si hydrops uniuersalis sit mixtus, pars affecta erit tum habitus corporis, tum abdomẽ simul. Longa enim experientia obseruatum est, rarò aut nunq̃ tres hydropis differentias simpliciter & solas reperiri, sed ferè misceri inuicem & confundi, nunc alterã cũ altera, nunc simul omnes: ut & Aretæus testatur: singulæ verò à vincẽte vel aqua, vel flatu, vel pituita nomen obtinere solent.

Afficitur autẽ habitus corporis vel per se, vel per consensum, vel per se & per consensum simul. Per se, dum caro corporis veluti in aquam resoluitur, illæso primum epate, tandem verò & ipso contagione refrigerato. Per consensum, cum ab epate primum refrigerato læditur, quod aquosum humorem continuo ad habitum transmittit, quo ubi peruenerit, hydrops primum existit.

Epar similiter vel per se, vel per consensum afficitur. Per se, cum illi morbus, causæ morbi insidet, ut frigida intemperies caloris in epate existentis, obstructio, tumor, scirrhus. Per consensum, cum aliunde coafficitur, idq; positiuè & priuatiuè.

Positiuè, cũ epar frigiditatẽ, q̃ aliæ partes primò habuerũt, secũdariò accipit vel à liene, vel ventriculo, vel mesenterio, vel intestinis, imprimis jejuno, vel ab alijs partibus, ut vesicula fellis, pulmone, renibus, septo trãsuerso. Nã splen magnus frigore suo epar inficit: similiter ventriculus, mesenterium, jejunũ, frigore nimis affecta per alterationẽ continuam epar refrigerant. Ac magnus quidem lien, quia humorem melancholicum trahit, unde intumescit, & frigus epati è regione posito cõmunicat.

Intensa autẽ jecoris frigiditas, ascitẽ remissior, anasarcã & tympaniten facit. Sed et tympanites imprimis frigiditatẽ uentriculi sequi solet.

Priuatiuè, cum non affluit quod affluere debuit, ut spiritus vitalis qui deficit vel per inediā, vel à corde refrigerato, vel per immodicas sanguinis ex naribus, utero, hemorrhoidibus profusiones: vel per suffocationē à plethora, cacochymia, suppressa cōsueta aliqua vacuatione. Tum enī excrementa refluunt in epar, unde suffocatur.

HYDROPS igitur ut plurimum succedit longis morbis, ut phthisi, hecticæ, asthmati, ictero, diarrhœæ, podagræ, dolori coxēdico, continuis & longis febribus. Partibus enim, quæ in his morbis laborant, epar propter vicinitatē & vasorū magnorum societatē consentit: venæ ab epate exortæ in prædictis morbis debilitantur, calor natiuus, qui mediocris, à febrili qui exuperans extinguitur: aqua in spatio thoracis in asthmate collecta in ventrem effunditur.

SIGNA totius corporis per se & per consensum affecti sunt, ut in alijs morbis, imprimis juuātia. Iuuant habitui applicata remedia, si is per se sit affectus: nocent, aut parum juuant si per consensum tantum lædatur.

SIGNA epatis per se affecti sunt similiter eadē. Læditur non tantum epar, sed & musculi abdominis & septum transuersum, tussis arida aut breui desinens, alui fluor diutius perseuerans, nec tamen hydropem leuans. Si sit cum inflāmatione jecoris, pulsus erit densus & durus: si sine inflammatione, idem erit mollis & laxus. Si per consensum affectum sit, contrà.

SIGNA epatis per se & per consensum affecti, id est, hydropis in genere alia sunt manifesta, alia occulta.

Manifesta sunt, quæ sensus, id est, visus & tactus percipit. Tumentem enim habitum corporis & ventrem oculis videmus, & manibus tangimus.

Occulta sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; habitum corporis, vel epar refrigerant, ut immoderatus fructuū, lactucarū, herbaceorū usus, gelidæ largior frequentiorq; potus, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt, spirandi difficultas, tumor, grauitas, cibi fastidium, sitis, inflatio pedū, febricula interdum, vitiatus color, ex viroré nimirum albicans, urina pauca & rubra.

Vtraq; simul. Vlcera hydropicorum propriè incurabilia, vel saltem curatu difficilima, ut etiam in lienosorum ulceribus contingit.

SIGNA distinctiua specierum sunt hæc.

Anasarca pueros magis affligit, ascites juuenes, senes uterq; hydrops, magis tamen tympanites.

Anasarcam sequitur, ait Aretæus, frequēs animi deliquium, imprimis morte imminente, & spes bona sanitatis, cum tamen maximum periculum impendeat: cui contrarium in alijs morbis contingit, in quibus ægroti timent, quamuis non ita periclitētur. Sunt verò & alia signa, ut pulsus mollis & undosus, inflatio non tantum ventris, sed et totius corporis, pars affecta compressa digito, foueam diu durantem retinet, anhelitus fœtor, & vomitus dejectioq; alborum & crassorum humorum.

Asciten demonstrat pulsus cum tensione subdurus, minor & crebrior quàm conueniat, cutis tenuis & tensa, præsertim circa collum, jugulum & circa pectus, frigus partium, torpor corporis, fragor & murmur aquæ motæ circumuerso corpore, tanquam utre aqua semipleno agitato: pauca stercora, paucæ urinæ.

Tympaniten ostendunt pulsus subdurus, aliquantisper tensus, celerior, minusq; imbecillis quàm in ascite, eructationes frequētes, quæ nonnihil juuant, inflatio totius ventris, uniuersi autem corporis macies, tumor rotundus & tensus: venter percussus ut tympanum resonans.

Partes affectæ & signa particularis hydropis sunt hæc.

HYDROCEPHALI pars affecta spatium est inter cutem & caluariam contentum.

Afficitur vel una tantum pars capitis, dextra vel sinistra, vel utraq; simul.

SIGNA sunt manifesta. Apparet enim tumor prementibus digitis cedens, mollis & concolor, interdum indolens.

Occulta sunt, causæ & effectus.

Causæ, eæq; eædem quæ œdematis: in infante verò mater vel obstetrix. Nam illa dum utero gestaret, ac præsertim duobus postremis mensibus frigidiorem & humidiorem uictū retinuit. Hæc verò infantis caput pressit, unde humor aquosus ob raritatem meatuum in partem affectam affluxio.

HYDROPIS thoracis pars affecta vacuū thoracis est, quod interdum copiosa aqua repletur. Demonstrat id sectio cadauerum.

in qua

Percipitur ab ægrotante in thorace ut ascites in ventre. Fieri putatur, cum pulmo tuberculis aqua plenis scatet, quibus disruptis hydrops thoracis gignitur. Huic cognatum empyema est.

HYDROPIS pulmonis pars affecta pulmo est, cui aqua innatat. Affectum præter alia, ut perceptam agitationem humoris aquosi, interdum velox, interdum rara & tarda respiratio ostendit. Viscus enim hoc ubi frigida intemperie laborat, continentem respirationem non requirit: nisi noua materia à capite eò ingruat. Huic cognatus est abscessus pulmonis.

HYDROPIS uteri pars affecta est uteri capacitas, vel substantia, vel spatium inter uteri tunicas. Aquosus enim humor vel pelliculis quibusdam in uteri capacitate adnatis continetur, vel inter uteri tunicas concipitur, vel humor pituitosus uteri substantiæ inherescens, tumoris instar testes exercet. De hoc Aretæus prolixius, & Massaria lib. 4. cap. 10. Signa sunt tumor in imo ventre uniuersam uteri amplitudinem circumscribens, laxus & mollis, & bonus decensq́ color corporis. Tumor enim à scirrho durus est: ab affecto verò epate calorem corrumpit.

II. DIABETIS subjectum principale Aretæo αἱ σάρκες καὶ μέλεα, id est, uniuersum corpus, quod carne & membris constat: partes affectæ minus principales sunt, renes & vesica. Vt enim in hydrope corpus in aquam: sic in diabete idem in urinam mutatur. Aliis & quidem rectius partes affectæ principales renes sunt: minus principales, vesica, totum corpus, ventriculus, venæ mesaraicæ, epar. Renes enim à vehementi calore trahunt potum à jecore, jecur à venis mesaraicis, hæ à ventriculo, & à solidis partibus, priusquam ille ab his immutari concoquiq́ potuerit, unde totum corpus consumitur, ac velut liquescens in aquam resoluitur. Tractus autem potus minimè ob immodicam ejus copiam & renum imbecillitatem retinetur, sed sua grauitate delabitur in vesicam, quæ non trahit sed recipit.

Renes igitur afficiuntur tum per se, tum per consensum.

Per se, cum laborant ex intemperie calida & sicca, per quam attractrix deprauatur, & retentrix læditur.

Per consensum, cum aliunde coafficiuntur, ut ab habitu totius corporis & aliis partibus, potissimum à jecore, uenis & arteriis; quæ cum ab humoris serosi abundantis acrimonia, aliaue praua qualitate irritantur, per vias urinæ aptissimas, renes & vesicam molestum sibi humorem expellunt. Ex quibus apparet diabeten fieri non tantum per modum attractionis, sed & transmissionis.

SIGNA partium affectarum ut totius corporis & renum sunt causa, effectus & utraque simul.

Causæ sunt, quæcunq́ totum corpus & renes nimis calefaciunt, ut potus vini generosi, morsus dipsadis, abundantia acrium succorum, vehemens algor aquositatem exprimens, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt, anxietas, præcordia grauia, colliquatio renum, dissolutio totius corporis, insignis in internis uisceribus feruor, calor & frigus à ventre in vesicam tendens, sitis vehemens, ejus quicquid bibitur simul ut acceptum est, rejectio, lumborum, coxarum ac testium tumor cum grauitate, si fortè urinam aliquantisper contineant, urina multa & cruda sine sedimento, os humiditate priuatum, saliua atra & spumosa.

Vtraq́ simul sunt juuantia. Prosunt renibus applicata idonea præsidia, & intus adhibita, quæ cum crassitudine aliquem lentorem habent, ut carnes testudinum, capita hædorum, lac. Nocent diuretica. Si lotium fluat, quia attrahitur ab immodica renum caliditate, est diabetes, in quo refrigerare oportet. Si transmittitur, est diabetes nothus, & potius calefacere oportet. Si per utrunq́ modum simul, refrigerantia calefacientibus temperari conuenit.

SIGNA distinctiua sunt hæc. Diabetes continetur urinæ profluuio, ut species genere. Vrina enim copiosior effunditur, vel quia attrahitur & transmittitur simul, ut in diabete. Vel quia transmittitur tantum, ut in ureticis, stragulas noctè permingentibus, & per crises.

Ἐνουρητικοὶ sunt sæpè mingentes vitio vesicæ, cum vel defluxione & multitudine urinæ, vel frigore, vel ictu, vel casu, vel vulnere, aut similibus, nerui qui musculum claudunt, resoluuntur, tuncq́ præter voluntatem urina noctu diuq́ effluit.

Stragulas nocte permingentes sunt, qui urinam non satis continent, vel propter siccitatem, ut senes: vel propter laxitatem & mollitiem, ut pueri. In profluuio critico ægri non sitiunt & urinæ sunt crassæ, non tenues, crudæ & aqueæ, ut in diabete exquisito.

III. IV. RENVM & vesicæ affectuum subjectum ipsum nomen indicat. Affectus autem utriusq; partis sunt varij, ex quibus aliquos tantum Aretæus recenset, ut in nominibus morborum diximus: imprimis calculum, cujus explicatio non alia est, quam ea quæ in morbis acutis habetur, unde peti potest.

SIGNA profluuij sanguinis ex renibus sunt hæc. Si rupta aut erosa vena sanguis effluit, aut aliunde ad renes transmittitur, quod accidit aliquando mutilatis, nec non ijs, quibus menses aut hæmorrhoides subsistunt, concretus sanguis subsidet. Sin sanguis præ imbecillitate non secernatur, lotium cruentum in vesicam descendit, urina veluti tincta sanguine apparet, concretus sanguis non subsidet.

V. GONORRHOEÆ subjectum aliud principale, aliud minus principale.

Principale sunt membra generationi destinata, ut testes & vasa spermatica, quæ flexus multos instar capreolorum variè implexos habent, in quibus semen naturaliter & generatur & retinetur. Minus principale est, pudendum tum viri, tum mulieris, per quod tanquam viam semen genitale excernitur: quodq; in viris vel flaccidum vel extentum existit. Gonorrhæa enim non solum viris, sed & mulieribus, & quidem magis abominanda accidit.

Afficitur autem membrum spermaticũ, vel per se, vel per consensum.

Per se, cum illi morbus, causave morbi inhæret, ut intemperies qualibet insignis, & potissimum humida: vel mala compositio, ut nimia dilatatio: vel paralysis, vel convulsio, vel lues Venerea.

Per consensum, cum aliunde coafficitur, ut vel à capite in catarrho: vel à renibus nimium excalefactis: vel à toto corpore sive copioso eoq; bono sanguine, sive tenui & acri abundante, & ad testes transmittente.

SIGNA membrorũ spermaticorũ simpliciter affectorum communia sunt causæ, effectus, & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; vasa spermatica debilitant, dilatant, & renes lumbosq; excalefaciunt, ut immodicus coitus, alimenta pravi succi, diuturna ac violenta exercitatio, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt, fieri effeminatum, mollem, segnem, timidum, extenuatum, præsertim circa lumbos, pallidum, & circa oculos cavũ, incurvum, imbecillem.

Præcipuus autem effectus est assiduæ seminis eaq; invita egressio, ex qua sola melius quàm ex alijs signis omnis gonorrhæa cognoscitur. Ex quo apparet similem esse profluuio, in quo quis urinam invitus ob resolutam facultatem contentricem emittit.

Vtraq; simul sunt juvantia. Prosunt quæ vasa spermatica exiccant & adstringunt.

SIGNA per se affectorum vasorum ab intemperie humida sunt eadem, quæ superfluæ humiditatis, ut causæ humectantes, frigidæ potus, aquæ dulcis balnea. Nocent quæ relaxant: prosunt, quæ astringunt.

A nimia dilatatione seu apertione vasorum orta gonorrhæa per essentiã signa sunt, immodica Venus, nimium exercitium, immodicus motus, non intentum membrum genitale.

A paralysi, ut & ob humoris tenuitatem affectorum signum est, nullus dolor in tali fluxu, nulla pudendi erectio: semen pannos non vel parum inficiens, corpus marasmo sensim macrescens.

A convulsione si fuerit, dolor inguina & partes vicinas obsidet, penis ut in priapismo erigitur.

A lue Venerea si fuerit, antecessit attrectatio hac lue laborantis, adsunt ulcuscula pudendorum, bubones inguinum, pustulæ capitis, faciei, frontis, profluuium capillorum, ulcus in ore, cephalæa, virus album ac subcitrinum excidens, & juvant, quæ hanc luem propulsant: non juvant cætera præsidia.

A capite si fuerit, adsunt catarrhi indicia.

A renibus existit, si semen effluat crassum & viscidum, idq; interdum urinam antecedens, interdum sequens, aliquando simul emanans.

A copia seminis oritur, si γονόῤῥοια sit boni habitus, & eam abundantiam paulatim contraxerit, dum multis alimentis boni succi diutius usus est, diu à Venere abstinuit, profusionem seminis facilè tolerat, & post paucos dies educta copia seminis conualescit.

Ab acredine seminis proficiscitur, si tentigo accedat, si semen cumuletur & cum aliqua delectatione fundatur, si mordax, præcalidum, fœtidum sit, si superior vita biliosum sanguinem generauerit. Ex quibus apparet gonorrhæam fieri pudendo vel flaccido, vel extento.

SIGNA distinctiua gonorrhææ & uterini fluoris sunt hæc. In utroque vitio humor assiduè promanat: sed in gonorrhæa multò crassior, & cum ulcere ferè ab acri virulentoque extremento, nec cessans fusis menstruis.

In fluore uteri autem tenuior sine ulcere, & cessans in ipsis menstruis, & paulò post.

VI. AFFECTVVM STOMACHI subjectũ est stomachus, id est, orificiũ vẽtriculi superius, de quo cum sit pars ventriculi sequenti capite jam agetur.

VII. AFFECTVVM ventriculi subjectũ ex nomine innotescit.

Afficitur autem ventriculus, rex totius corporis vel totus, vel pars, interna vel externa.

Interna est os, fundum & pylorus. Externæ sunt, venæ triplices: aliæ à ventriculo ad epar euntes, aliæ ab epate ad ventriculum euntes: aliæ à splene ad ventriculum.

Rursus ventriculus afficitur aut per se, aut per consensum.

Per se, cum illi morbus, causaue morbi insidet. Morbus verò duplex est: simplex & compositus. Simplex iterum aut similaris, aut organicus, aut communis. Compositus est tumor.

Similaris est intemperies qualibet, calidior, frigidior, humidior, siccior. Ex siccitate immodica substantiæ ventriculi tenuitas, quæ & ipsa inter morbos recensetur. Organicus est, magnitudo inepta, numerus vitiosus, figura, superficies, meatus malè compositus, situs prauus. Communis est, solutio continui.

Per consensum afficitur, cum aliunde coafficitur, idque vel positiuè, vel priuatiuè.

Positiuè, cum accipit ea quæ non deberet, etiam si per se non laboret, ut ab ore minus paratos, aut prauè affectos & coinquinatos cibos, ob dentium defectum siue corruptionem, siue ob famem, aut sordes emanantes ab aliquo oris ulcere: aut à cerebro nimis multam, vel etiam prauam pituitam: aut à jecore, liene, utero, aut vesica fellis ea excrementa, quæ per alias vias excerni deberent: aut ob vitium totius corporis putri acutaque febre laborantis, putres, acres, prauos succos.

Priuatiuè, dum non accipit vel ab ore, vel à cerebro, vel à corde, vel ab alijs partibus, id quod accipere debet. Ab ore, cum cibos consuetos dum appetit, non accipit: idque ob penuriam, vel abstinentiam: vel ore jam acceptis & ritè mansis ob gulæ aliquod impedimentum frui non potest.

A cerebro, dum acrem & exquisitum sensum per neruos, suporno ejus orificio insertos non accipit, eò quod cerebrum vel nerui affligantur.

A corde, alijsque vicinis partibus, ut epate & liene, dum consuetum caloris fomentum & coctionis subsidium non accipit, eò quod una vel altera illarum partium, vel omnes simul laborant.

SIGNA per se, & per consensum affecti uentriculi sunt magnitudo, numerus, tempus, juuantia.

Si enim affectus sit vehemens, si solitarius, nec præcessit alius ex quo dependet, si non intermittat, & si præsidia illi admota prosint: ventriculum, ejusue partem per se affectam cognoscetur. Per consensum, si contrà. Ex quanam autẽ parte consentiente coafficiatur, symptomata illius partis quæ præcesserunt, patefacient, ut oris, cerebri, cordis & aliarum partium, nota ex signis tũ obscuris, tum manifestis. Percontari igitur oportet, quænam pars in corpore ante hunc illumue affectum, ut cardialgiam, vel diarrhœã aliquid passa sit. Quæcunque enim illa fuerit, ea ventriculũ in consensum trahet. Sin minus, is per se (accedentibus alijs signis) affectus erit, vel intemperie, vel morbo organico, vel solutione cõtinui, vel tumore, quorum explicatio prolixior, quod ad signa attinet, aliò pertinet.

Erenit

Breuiter signum intemperiei in genere est ventriculi læsa actio, id est, non bona concoctio, sic tamen ut in ventriculo non sit vel tumor, vel ulcus, nec cibus corruptus.

In specie qualibet intemperies cognoscetur ex causis, effectis & utrisq; simul.

In calida intemperie. Prægressa est vita calefaciens, ut usus aromatum. Adest sitis & fames imminuta, sentitur calor circa ventriculi regionem, praua fit cibi concoctio, quam sequitur ructus nidorulentus & saliua lutosa, id est, lenta & viscida (Calor enim absumit partes fluxiles non viscidas) & venarum extuberantia, frigida juuant, nocent calida.

In frigida intemperie prægressa est causa refrigerans, adest sitis imminuta, fames intensa, sentitur frigiditas vel tepor ad tactũ, fit coctio vel ablata, vel imminuta, vel corrupta, quam sequitur ructus acidus non nidorulentus, præsertim si cibi ingeruntur vel frigidi, vel temperati.

In humida intemperie causa præcessit humectans, adest sitis imminuta, fames exigua, appetitus cibi siccioris siue assi. Humiditas autem excedit vel secundum quantitatem, vel secundum qualitatem. Si quantitas peccat, præcessit cibus copiosus, aut appetentia imminuta citra nauseam, coctionis vitium vix sentietur, abdomen erit auctum, sed citra tumorem, nocet cibus copiosus, juuat paucus. Si qualitas peccat, præcessit victus humidus, adest nausea, saliua copiosa, mollities abdominis, imminuta magnitudo carnis, juuant siccantia.

In sicca intemperie præcessit causa exiccans, adest sitis, fames, cibi liquidi & elixi, non assati, tensionis sensus, imminuta coctio (Vbi enim siccitas, ibi calidum innatũ deficit) & magnitudo abdominis: nocent siccantia juuant humectantia. In simplici intemperie signa sunt tantum simplicia, ut calida tantum, si noceant tantum calida. Composita, si contrà, ut calida & sicca, si noceant non tantum calida, sed & austera.

Si magnus sit ventriculus, nunquam ferè impleri potest, & cibo potuq; repletus, membra vicina comprimit. Si paruus sit, tantum cibi, quanto opus est, capere non potest, & ob hoc grauem extensionem sentit.

Si cauitatem offendit numerus vitiosus, ut praui aut corrupti succi, cibi malè affecti, grumi sanguinis, flatus, uermes, aut aliqua animalia, dolorem & subuersionẽ percipit.

Si sit paruus rotundusq;, pronus secundũ hypochondria inclinat, cujus historiam recitat Gal. c. 75. artis Medicæ. Oblongum enim & orificij angustioris esse conuenit.

Si cauam superficiem nimis asperam habeat, cibum & potum diutius retinet, si nimis leuem, eundem ante coctionem fluere permittit.

Si meatum vitiosum habet, & texturam nimis raram, calor nimis euaporat. Si eandem nimis densam, calor nimis retinetur, vel à mẽbris vicinis transmissis non admittitur.

Si vulneratus, vel ulceratus, vel excoriatus ab acribus humoribus, aut ueneno, vel disruptus intus vel foris, ex causis euidentibus apparet.

Si flatuosus tumor eum distendat, qui vel figitur in poris ejus, sicut aqua in foraminibus spongiæ, vel imbibitur in propria substantia, veluti tinctura in panno, ex dolore cognoscetur. Tumoris autem humoralis vel calidi vel frigidi eadem ratio est.

Os uerò ventriculi superius peculiariter urget sæpè situs non naturalis & imprimis compressio à xyphoide cartilagine, durities & obstructio è turberculo, cujus historiam notabilem recitat Fernelius. Deinde symptomata communia, ut sensatio & appetentia abolita, diminuta, deprauata. Sensatio abolita est ex paralysi, quæ neruos sextæ conjugationis imprimis occupat. Diminuta est in torpore, quem appetitus diminutus sequitur.

Deprauata est dolor, qui cardialgia, cardiogmos, & cardiaca affectio dicitur. Eximio enim sensu præditum est, & principibus partibus cordi ac cerebro conjunctum sua vitia impertit: cordi quidem syncopen stomachicam, cerebro soporem, incubum, delirium, spasmum, obscuritatem visus.

Appetentia est fames & sitis, eaq; rursus abolita, imminuta & deprauata.

Fames abolita est ἀνορεξία. Imminuta est δυσορεξία. Deprauata est κακορεξία, cujus species βούλιμος, canina fames & pica, de quibus prolixius in nominibus morborum. Eadem est ratio sitis.

Ad fundum ventriculi pertinet chylosis

læsa

lasa, quæ in fundo perficitur, estq; vel abolita, vel diminuta, vel deprauata. Abolita, ut in lienteria & vomitu. Diminuta, ut in cæliaca. Deprauata, ut in ructu nidorulento, acido, fætido, piscium ue corruptorum saporem excitante.

Pylorum affligunt tarditas vel velocitas descensus chyli à stomacho.

Venæ ad epar è vètriculo euntes si obstructæ sunt, singultū ex repletione pariunt. Venæ ab epate ad ventriculū euntes si obstructæ sint, fit sanguinolenta excretio. Hæ nāq; venæ ducunt originē à ramis venarū portæ. Per has igitur sanguis prohibitus ad intestina regurgitat, & cū fecibus egreditur. Ductus splenis ad ventriculum si obstructus sit, appetitum minuit, eò quod humor melancholicus acidus ad os ventriculi non amplius profluit. Reliqua quæ huc referri possunt, in nominibus morborum explicata sunt.

VIII. COLICAE subjectum ex nomine apparet. Intestinū enim plenius in colica afficitur, ut ilium in ileo, cujus utriusq; explicationem in ileo prolixiorem una eademq; opera absoluimus, unde, quæ huc pertinent, peti possunt.

IX. DYSENTERIAE subjectum est volumen intestinorum, idq; non totum eodem tēpore, sed pars tantū quædā, siue superior, siue media, siue inferior. Omne enim genus intestinorum ulcerari potest, sed omnia uno eodemq; tempore affici ulcere non possunt, eò quod ante q̄ hoc fieret, homo interiret. Rursus cum partes intestinorū sint variæ, ut in nomine dysenteriæ diximus, adeps, crusta, tunica interior, tunica exterior, vel simplicius sic: pinguedo, superficies interna et vera intestinorum substantia, tres inde fiunt dysenteriæ gradus. In primo abraditur pinguedo, in secundo superficies exeditur in tertio interna vera intestinorum substantia ulceratur.

Ratione sanguinis, propriè venæ tantum intestinorum affectæ sunt, à quibus sanguis siue purus, siue mistus, cum succis excremētitijs prodit. Dysenteria enim sic definiri solet, quod sit fluxus alui, in quo sanguis per alum egreditur.

Intestinum autē afficitur vel per se, vel p cōsensum. Per se, cū illi morbus causáue morbi p q̄ retentrix facultas læditur, insidet, ut soluta unitas, ratione ruptionis & contusionis: (quæ ad chirurgos pertinent) imprimis vero exulcerationis, ortæ ab acri & erodente humore in intestinis genito, ut in tumore & inflammatione.

Per consensum, cum aliquid morbificum & præter naturam aliunde occurrit, quod venas intestinorū aperit, siue per diapedesin siue p anastomosin, ut humor sanguisue peccans vel quantitate, vel qualitate, erumpēs aut à toto corpore, aut à determinatis partibus, ut capite, ventriculo, epate, liene, magnis vasis & vicinis partibus. Defertur enim humor prauus ad ventrem interdum ab ipso capite, falsæ et acri destillationi obnoxio: vel à ventriculo in lienteria, eò quod temporis processu cū alimentis inconcoctis acres, putresq; succi misceantur: vel ab epate, à quo propter imbecillitatem sanguis generatur serosus, feci similis: vel à liene à quo atra bilis, & hinc tormina sæuissima, & cancrosum ulcus oritur: vel ab uniuerso corpore, vel febre correpto, vel febris experte. Ab uniuerso corporis habitu putridis ac biliosis febribus detento, biliosa materia per crises ad intestina detruditur, unde exulcerantur. A corpore febris experte, sanguis copiosus promanat in mutilatis, & ijs quibus menses aut hemorrhoides supprimuntur, aut ijs qui cū exercitationem consuetam intermiserunt, tamen lautè viuunt.

SIGNA intestini simpliciter affecti sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; abradendi et aperiēdi venas facultatē habēt, ut humores acres, usus mellis, piperis, medicamenta, & alia.

Effectus sunt impedita ipsorum intestinorū functio & distributio, sitis, ciborum fastidium, dolor & torsio, alui dejectiones variæ, pro ratione causæ. In dysenteria à bile conflata, sunt feces spumosæ, coloris flaui aut viridis. Ab humore pituitoso nitroso, feces albæ & viscidæ, sitis urget & caliditas. Ab humore vitreo, sitis non urget, neq; caliditas. Ab humore melancholico feces nigræ terram veluti acetum fermentantes. Febris verò non quamuis dysenteriam comitatur, sed eam tantum, cujus humor acerrimus est, isq; è visceribus aut è venis magna corporis perturbatione effusus.

Vtraq; simul sunt, quod hic morbus populariter grassatur in populum, & quod ægrotans huic morbo fuit obnoxius.

SIGNA distinctiua partium sunt hæc.

Sanguis

Sanguis erumpet ex intestinis superioribus, si præcedit dolor circa vel supra umbilicũ, deinde recedente eo longe post eruor & ramenta cũ excrementis mixta rejiciuntur. Ex intestinis crassis & inferioribus, si primo præcedit dolor sub umbilico, sed stati cruor supernatans excretioni appareat. Ex medijs partibus erit, si dejectiones ijs, quæ ab ulcere manant admodum permixtæ, neq; omnino discretæ fuerint.

SIGNA distinctiua gradus sunt hæc.

In primo gradu dejectio mucosa est sine sanguine, cũ tensione & dolore. In secundo gradu excretio ramentorũ interna tunicæ, cum dolore acriore & fætore stercoris. In tertio gradu, excretio ipsius carnosæ & difformis substantiæ, unà cum guttis sanguinis.

SIGNA per se, & per consensum affecti intestini in genere sunt hæc.

Per se affecto intestino sanguis modicus, crebrò & paulatim excernitur cum dolore.

Per consensum affecto, confertim & copiosus sine ulla abrasione.

In specie signa sunt, magnitudo, numerus, tempus & juuantia, ut in alijs morbis.

SIGNA partiũ consentientiũ, à quibus intestinũ afficitur, sunt illarum symptomata, ut capitis grauitas: ventriculi, fluor chylosus: epatis, dolor dextri hypochõdrij qui præcessit: lienis, dolor circa sinistrũ hypochondriũ: uniuersi corporis, febris & plethora. Dysenteriã, quæ fit intestino per se affecto, intestinalem & cruentam vocant: quæ vitio capitis, catarrhalem: quæ vitio epatis, epaticum fluxum: quæ vitio lienis, atrabiliarem: quæ per crises, symptomaticam. Idiopathica fit p solutionem continui. Sympathica per malã cõpositionẽ, ut diapedesin & anastomosin.

SIGNA distinctiua cognatarum specierũ sunt hæc. Hæmorrhois seu fluxus hæmorrhoidalis à dysenteria differt, eò quod in dysenteria retentio venarum intestinorum læditur sine tensione & tumore, & cum fluxu mixti sanguinis. In hæmorrhoide retentio venarum ani, cum fluxu sanguinis sinceri, tensione & humore circa venas. Strophi ab eadem differunt, στρόφοι enim sunt tormina intestinorum à mordacitate humorum, vel flatuoso spiritu. Dysenteria ab ulceratione intestinorum.

Tenesmus ab eadem differt, subjecto, dolore, juuantibus. Dysenteria pertinet magis ad omnia intestina, quæ sunt supra rectum: affligit cum tensione & grauitate, & aluum deponendi voluntate minore, leuatur ijs quæ per os sumuntur. Tenesmus est ad rectum & infimum intestinum, affligit eum majore grauitate, ac quasi pondere quodam assiduo in fundo abdominis, & maximo conatu dejciendi, quamuis pauca dejci possint. Leuatur per aluum injectis.

X. LIENTERIAE subjectum Aretæo simplex est, nempe intestinum: alijs duplex: ventriculus & intestina. Lienteria enim ex longa consuetudine Medicorum omnis fluxus est, in quo nec retinetur, nec coquitur quod ingestum est, siue procedat ex vitio ventriculi, siue intestinorum. Hoc igitur nomen duos affectus nunc complectitur, cœliacam & lienteriam.

Afficitur autem utrumq; vel per se, vel per consensum.

Per se afficitur, cum utriq; morbus, causaue morbi insidet, per quam facultas retentrix impeditur, ut vel mala intemperies siue frigida tantum, siue frigida & humida ventriculum intestinaq; debilitans, vel redundantia humorum acrium in ijsdem genitorum, vel ulcus, vel leuitas, vel cicatrix, siue in ventriculi, siue intestinorum superficie. Est igitur hic affectus comes dysenteriæ, quamuis sine dysenteria etiam esse possit. Dum enim materia petit partem laceratam, irritat expultricem, quæ insurgens ita agit, ut retentrix secundariò lædatur: leuitas cibum priusquam perfectè concoquatur elabi permittit: quam cum solam hujus morbi causam primi onomatopœi putarent esse, lienteriam inde appellarunt. Cicatrix ob leuitatem & densitatem simul ciborum per corpus distributionem fieri non permittit, venarum, quæ alimenta ex intestinis ad se eliciunt orificijs obturatis.

Per consensum afficitur, cum aliunde coafficitur, idq; positiuè & priuatiuè.

Positiuè, cum humores aliunde ad ventriculum & intestina mittuntur, qui modò intemperiem, modo ulcera, modò tumores, modo repletionem acrium succorum faciũt, conseruantq;, ut in destillatione à capite, vel sine destillatione ab alijs partibus.

Priuatiuè, cum præcedit intemperies calida, ob quam retentrix læditur. Substantia enim

enim calidi innati ob vehementiam caliditatis dissipatur, unde succedit frigiditas, quæ operationes naturæ destruit.

SIGNVM utriusq; visceris affecti est ipsorum læsa functio, ciborum sc. certo tempore dum exactè concoquantur retentio. In lienteria enim esculenta non mutata, statim ut assumta sunt, exeunt: adest fastidiũ cibi, animi deliquium, color defœdatur, corpus extenuatur & tabescit. Interdum ventriculus cibum cōplectitur, non quiete, sed modo quodam tremulo. Alij retinent potum tantum, non cibum solidum: quidam contrà cibum solidum, non potum, ut in diabete, sed rariora sunt hæc, quorum causas Mercur. in sua praxi explicat.

SIGNA distinctiua sunt hæc. Si vitio fiat ventriculi, cibus egreditur, aut nihil immutatus, aut formam chyli non adeptus, & cœliaca nomine peculiari vocatur. Si vitio intestinorũ: chylus exit, mixtus fecibus siue excrementa aliquam chyli formam habentia, & lienteria speciatim appellari solet.

Læditur alterutrũ viscus nuda intemperie, eaq; frigida, si nulla adsit sitis, feces immoderatæ, ciborum frigidorũ usus. A calida, si adsit sitis, excrementa fœda, corpus calidũ. A tumore, si feces albæ, ardor & inflammatio. A cicatrice intestinorum, si successit dysenteria, & chylus, non cibus ejicitur.

SIGNA visceris utriusq; per se & per consensum affecti, sunt magnitudo, numerus, tempus et juuantia, ut in alijs morbis. Interdũ autẽ lienteria remittit, per certas periodos, aliquando continenter affligit, id quod utrunq; potest fieri, uisceribus per se, & per consensum simul affectis, ut in dolore capitis diximus.

SIGNA partium affectarum consentientiũ sunt earundẽ symptomata, quæ præcesserunt, ut capitis grauitas, si eueniat vitio capitis: & sic de alijs. Id deniq; prætermittendũ non est, cœliacã, id est, ventralẽ affectionẽ & lienteriã ab ijsdem, sed minus efficacibus causis ortũ ducere, retentricẽ facultatem in cœliacis esse diminutã, in lientericis abolitã, illos cibum retinere breui tempore, hos nihil retinere, illos dejicere dimidiatè coctum: hos crudũ prorsus. Vtrunq; vitium à diarrhœa et dysenteria differt, quod in cœliaca & lienteria cibus siue crudus, siue semicoctus exit: in dysenteriã mucus & ramenta intestinorum cum sanguine, in diarrhœa nō cibus nec mucus, sed quatuor humores ijq; simplices, vel mixti excernuntur, sine cruenta dejectione & tensione.

XI. EX VTERI MORBIS profluuij uterini subjectum est, uterus ipse, vel ceruix uteri. Quãuis enĩ undiq; ferè ab omnibus partibus concurrat ad uterum sanguis, proximè tamen ab hoc funditur.

In omni verò fluxu muliebri os uteri aperitur, & veluti relaxatur: quibusdam etiam uterus procidit. Rursus non tã uterus collũq; afficitur, q̃ venæ seu canales corporis, uel ceruicis uteri p quod sanguis immodicus effluit.

Afficitur autẽ uel p se, uel p consensum.

Per se, cũ illi morbus, causáue morbi insidet, ut intemperies, mala compositio, solutio continui, tumor, quorũ ratione excrementum in utero generatur, & profluuium uterinum in specie appellari solet.

Ac intemperies frigida et humida, eò quod vel albos menses efficit per congestionem, et uterus recipit plus q̃ concoquere valeat: vel quod functionem complectendi in ipsis venis imbecillẽ reddit, præsertĩ si sanguis crudus in acetabulis, id est, orificijs venarum uteri contineatur, in quibus materia menstruorum præparatur.

Mala compositio est, cum orificia venarũ per ἀναστόμωσιν nimis patent, apertaq; sunt. Solutio continui, cũ substantia venarũ erosa est, aut excisa, seu quapiã alia ratione disrupta, ut uteri gestatione, partu, contusione, inflãmatione, ulcere. Interdũ et vena in collo uteri extumescens per circuitus extra tẽpus lunaris purgationis sanguinem fundit.

Per cõsensum afficitur, cũ excrementũ extra uterũ generatur, & aliunde in uterum trãsmittitur, isq; fluxus profluuiũ muliebre propriè appellari solet. Gignitur autẽ & coacervatur vitio vel partiũ naturaliũ principalium, quæ coctioni seruiunt, ut ventriculi & jecoris, vel uniuersi corporis. Quo in casu sanguis p uterũ non aliter expurgatur, q̃ interdũ solet p renes, vel p aluũ: isq; vel è toto corpore sese in uterum exonerante, generali rheumatismo, vel è parte aliqua, ut epate, liene, ventriculo, capite.

SIGNA profluuij in genere sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; uim expultricẽ irritant, ut excrementa p uterum protrudat, ut sunt omnia, quæ sanguinem copiosum, acrem & aquosum generant, ut diæta, medicamenta, morbi longi.

Effectus

Effectus sunt, pulsus frequens, inenarrabilis tristitia, difficilis spiratio, fastidium ciborum, malus color corporis, frigidus sudor circa frontem, refrigeratio extremorum, pedum tumor, loci muliebres perpetuò humidiores & madidi, excretio mensium deprauata, ratione quantitatis, temporis & modi. Tam immoderata enim est, ut excedat 18. vel 20. uncias, paulò plus seu minus, vel tanta saltem, ut vires mulieris dissoluat, nec contingit semel quolibet mense, sed ter seu quater, vel etiam ferè assiduè: vel exiens non sit naturale, sed vitiosum, quale vel in utero, vel toto corpore redundat, ut ichor vel humor biliosus, pituitosus, melancholicus. Vnde veteres ὑστερικάθαρσιν *&* αἱμορραγίαν *vocarunt.*

Vtraq; simul sunt juuantia. Prosunt quæ citra immodicum calorem exiccant totum corpus, cum affectus sit maximè humidus: nocent contraria.

SIGNA distinctiua partium sunt hæc. Materia exiens per venas ceruicis copiosa non est, & durat post conceptum, & tempore gestationis uteri. Exiens per venas uteri, materia copiosior est & post conceptum, & tempore gestationis uteri cessat.

SIGNA uteri per se affecti sunt magnitudo, numerus, tempus & juuantia.

Profluuium enim vehemens est, reliquæ partes bene habent, præcessit retentio mensium, vel immoderata purgatio, vel alia uteri affectio, ut contusio & corruptio, color materiæ erit albus, & materia non exit admodum copiosa. Ex intermissione autem certum indicium sumi non potest, similiter ut in dolore capitis.

Per se enim affecto utero profluuium potest esse & continuum, & per interualla intermittens, prout materia mouetur: unde menses decolores, ut vocat Hipp. vel anticipantes, vel post ponentes. Iuuant in uterum injecta: prosunt minus alijs partibus adhibita.

In specie signa uteri affecti ab intemperie sunt eadem, quæ intemperiei uteri, de quibus alibi.

SIGNA affecti per ἀναστόμωσιν *apertis venis uteri, sunt eadem quæ sanguinis tenuis, serosiq;, vel tenuis ac mordacis, antecessit usus alimentorum eorum quæ tales succos procreat, juuant, quæ orificia obstruunt.*

SIGNA affecti per διάβρωσιν, *quod rarius contingit, sunt signa erosionis & exulcerationis, ut purus & ruber sanguis, qualis è dissecta vena, causa difficilis partus, abortus, contusionis, ictus, casus.*

SIGNA affectæ venæ in collo uteri sunt manifesta. Videri enim potest per dioptram, eò quod tuberculum subrubrum & cruentum eminet.

SIGNA uteri per consensum affecti, sunt paruitas, numerus, tempus & juuantia.

Profluuium enim minus graue est, facilius toleratur, aliæ partes malè habent, materia copiosa exit, nec tam alba, eò quod confluat in uterum per venas supra uterum, unde ob sanguinis præsentiam excrementi color nonnihil mutatur: juuant partibus consentientibus adhibita remedia.

In specie, signa partium consentientium, à quibus uterus noxam accipit, sunt signa indicantia vitia vel totius, vel alicujus partis non ignobilis, ut jecoris, ventriculi, cerebri. Totius, ut cruda superfluitates in toto corpore, nimia quies, animi tristitia, temperamentum satis moderatum, habitus carnosus, & alia signa pleuritidis, juuant remedia toti corpori adhibita, intacto utero. Sed & femina tenuiori & pituitosiori habitu prædita, interdum prorsus non purgata fuit, interdum parcius aut liberalius. Id enim materiæ redundantis in venis varia ratione contingit, ex qua menstrua alba existunt. Sic cute inspissata dum per ea sudor elici non potest: & renibus occlusis adeò, ut quod in sanguine serosum est attrahere nequeant, totum corpus vitioso humore repletur.

Epatis affecti signa sunt eadem quæ epatici affectus, de quibus alibi.

Eadem est ratio capitis, lienis & aliarum partium.

In genere, si humores fuerint biliosi & calidiores, quales sunt colore flaui, pallidi, virides, liuidi, tunc illi vitio jecoris, quod calida & sicca intemperie laborat, maxima ex parte generantur: si serosi & aquosi, tunc vitio jecoris aliquo modo refrigerati. Si ijdem pituitosi fuerint, quales sunt colore albicantes, tunc prodeunt ex vitio malæ diætæ, vel ventriculi frigida & humida intemperie laborantis. Iuuant, quæ cacochymiam expurgant.

Succorum

Succorum verò colores sic cognoscentur. Lintea infecta arefacta ex simplici aqua lauentur, & siccentur in umbra, & postea inspiciantur diligenter. Lota enim & exiccata colorem redundantis excrementi referunt. Si sit ichor, materia est tenuis vel aquea. Si humor, instar mellis crassior.

SIGNA distinctiua cognatorum affectuum sunt hæc.

In menstruis immoderatis sanguis propemodum sincerus effluit, concrescit, intermittit, & certas seruat periodos: in fluxu autem muliebri planè varia prodeunt excrementa, per quæ uniuersum corpus solet purgari, isq; sanguis qui exit non concrescit, per aliquot annos durat, nec certas periodos seruat.

GONORRHAEAE subjectum sunt vasa spermatica: profluuij uterini, venæ uteri. Plura in gonorrhæa. Cum ab utero vitium est, perinde est ac si ulceratio esset: differt tamen ab ulcere. Excrementum enim ulceris, pus est crassius, fœtidius, albius. Vlcus irritatur coitu: profluuium uterinum nullam sentit molestiam in coitu, & majorem seri copiam quam puris emittit.

Cæterum post ejusmodi purgationes fiunt ulcera in utero rodentia & virulenta à biliosa: putrida & sordida à pituitosa materia: scirrhi & carcinomata à melancholico, de quibus Aretæus. De prolapsu verò uteri prolixè in nominibus morborum.

XII. ARTHRITIDIS subjectum aliud commune, aliud proprium est. Commune est ἄρθρον, id est, articulus quilibet factus propter motum voluntarium, isq; dexter vel sinister, vel uterq; simul: unde arthritis, alia dextræ, alia sinistræ partis, cujus curatio difficilior: alia utriusq; simul.

Rursus ἄρθρον, id est, conjunctio ossium quorumlibet facta per articulationem, non per symphysin. Ossium enim compositio duplex est: alia articulatio, alia σύμφυσις. Articulatio est naturalis ossium structura, in qua duorum ossium extrema sese tangunt, eaq; triplex: διάρθρωσις, συνάρθρωσις & mixta.

Διάρθρωσις est laxa & cum motu manifesto. συνάρθρωσις est stricta, & ita comparata, ut nullum subsit ad motum manifestum spatium.

Neutra est utriusq; particeps: ratione quidem obscuri motus, synarthrosis: ratione autem insertionis, id est, cauitatum & capitum diarthrosis. Talis est costarum cum sterno & vertebris: ossium octo carpi & ossium tarsi articulatio. Symphysis est duorum ossium in unum concretio. Fit igitur arthritis in articulatione tantum, eaq; triplici, frequentius in diarthrosi, rarius in synarthrosi & mixta, qualis est in pedio, & in carpo & metacarpio. Fines enim ultimi sunt articuli, ad quas partes humorum siue multitudine siue acrimonia grauata & irritata suas superfluitates expellunt, ubi mora & compressione calorem concipiunt, doloresq; excitant, idq; per certas ferè periodos.

Rursus omnis articulus, in quo materia extendens dolorem facit, motumq; impedit, ex varijs constat partibus, ut sinu, ossibus, ligamentis, membranis, neruis & cute, quæ partim humorem peccantem excipiunt, nec dolent, partim dolorem percipiunt. In humido verò & carne musculorum (quæ & ipsæ sunt partes articulorum) arthritis non consistit, eò quod humor viscidus dolorem non efficit: caro verò pauca est & potius extima quam intima. Iste dolor profundas partes occupat, ut uult Merc. Sinus est cauum articulationum spatium, idq; profundum, in quo humor fluens primu suscipitur, & retinetur, ob suam vel multitudinem, vel crassitiem & visciditatem, quæ facultatem retentricem deprauat, & expultricem diminuit, vel abolet.

Si enim vel sola intemperies adsit, vel humor per carnem diffusus, partesq; circumjacentes diuersa est affectio. Quod verò quidam recentiorum in cauitate humorem reperiri nulla ratione posse autumat, id & à communi omnium consensu, & ab ipsa ratione vehementer dissentit: ut demonstrat Campilongus libro de arthritide cap. 16.

Ossa tam recipiunt, tum dolorem suo quodam modo sentiunt, id quod alij negant. Aretæus constanter affirmat, & quidem duplici modo.

Primum enim potuit ille ossa accipere à periostijs non sejuncta, sed ijsdem inuoluta, quam ob causam illa dolorem pati nemo negauerit, cum natura interdum ossium cauitates repleat: interdum inter os & periostiũ residere soleat. Deinde quod ossa carere sensu non putarit, id quod & Auenzoar magni

nominis Medicus contra Gal. Auicennam & Aristotelem asseruit, modesta quadam limitatione. Carent enim, inquit ille, ossa sensu exquisito, habent obscurum ut pedes rusticorum, cum nudi terram calcant. Etsi enim sentire non videantur, quia sensus obscurus est, eos tamen aliquo modo sentire, negandum non est. Quærens autem Aretæus, quam ob causam fiat, ut ossa ab internis causis doleant: ab externis, ut sectione & collisione non item, verum hujus mirifici eventus causam soli DEO notam esse ait: probabilem veram afferri posse hanc, quod nimirum densa vehementer tactus sensum nullam habeant, & propterea cum non possint exasperari, nullam etiam asperitatem, ex qua dolor oritur, sentiant. Quod verò calorem quendam habeant & denso quodam spiritu viuant, ijs alteratis per intemperaturam aliquam, dolorem, quamuis obscurum ut percipiant, necesse est.

Ligamenta sunt δεσμὰ τῶν ἄρθρων, quæ ossium extremitates inter se copulant, quæq; substantia constant neruis quam simillima. Hæc igitur humorum redundantiam ad se delatam excipiunt, à quo replentur: repleta tendines & reliquas partes vicinas comprimunt & tendunt: unde solutio unitatis & dolor. Quamuis igitur non sentiunt, eaq; ratione ad dolorem non pertinent, pro causa tamen efficiente subjecto habentur.

Membranæ sunt, quæ ossium extremitates ipsosq; sinus articulorum & tendines inuestiunt, quæ & ipsæ ut ossa humorem tum excipiunt, tum sentiunt. Inflammantur autem, ut & ligamenta absq; tumore conspicuo primis maximè diebus in corporibus non plethoricis: postea verò ob sanguinis influxum phlegmone partium carnosarum quæ adjacent, plerunq; œdematodes vel erysipelatodes accedere solet. In periostio etiam, arthritis gallica sedem suam imprimis habet, ubi humor viscidus impactus, inq; flatus conuersus distendit, suaq; mordacitate & maligna qualitate dolor non tantum articulos, sed & medias artuum regiones infestat, nocturno maximè tempore.

Eadem est ratio membranæ carnosæ & cutis.

NERVI humorem non suscipiunt, ut quidam volunt, dolorem verò percipiunt, dum illos ligamenta repleta comprimunt, adq; extensionem suam distendunt. Verisimile tamen non est materiam ad articulum confluentem imbibi durissimis ligamentis, non mollioribus neruis ac tendinibus, id quod & Aëtius asserit. Quod enim ajunt, si repleantur, orituram inde conuulsionem, quæ in podagricis nunquam visa est, id adeo firmum non est, cum id aliam ob causam eueniat, quod nimirum in arthriticis principium neruosi generis obstructum non sit. Huc accedit, quod humor excrementitius foris tantum tendines humectat: intimam illorum substantiam non penetrat, qua si illæsa sit, conulsionis metus abest.

Rursus subjectum arthritidis sunt partes articulorum, vel omnium aut plurimorum, & dicitur arthritis, vel quorundam tantū, & à partibus suā appellationem sortitur, ut dicatur chiragra, ischias, gonagra, podagra.

Chiragra manum infestat, ejusq; vel carpum, vel digitorum articulos, ceterosq; quibus ligamenta circumjacent.

Ischias in junctura ἰσχίς consistit, id est, coxæ seu ossis, quod femoris caput excipit. Exeruciat igitur coxendicum ossa & in femur, suram extremumq; secūdum neruorum ductum diffunditur, quod hæc nec situm nec figuram naturalem retineat. Non autem in magno coxæ articulo, sed altius hæret ad summam natem, ut uult Fernelius.

Gonagra, genua tantum infligit, quæ & gonalgia dici potest.

Podagra, malleolos, calcanei extremitatem, pedium, cauum pedis: maximè vero pollicis articulum vexat. Est verò & aliarum partium arthritis anonymos, ut vertebrarum ceruicis & dorsi, & ossis sacri, quin & ejus partis colli quæ ἰδὺς, id est, dens dicitur, & ὦμος, id est, humeri (Sic enim textus Aretæi corrigi debet, ubi ἕξις & ἴνιον corrupte legitur) deniq; maxillarum, temporum, narium & suturarum capitis, in illis nimirum ossium compaginibus, quæ κατὰ συνάρθρωσιν & σύμφυσιν connexæ sunt, quod tamen ingrauescente hoc malo tantum contingit.

Afficitur autem articulus ejusq; pars quæcunq; vel per se, vel per consensum, vel per utrunq; simul.

Per se, cum illi morbus causaue morbi insidet, ut intemperies, ob quam proprium suum alimentum malè conficit, & humorē per

ꝑ congestionē cumulat, id quod imprimis fit in siphylide & in ischiade ijsq; ossium iuncturis, quæ per synarthrosin & symphysin copulantur. Sunt tamen quidam, qui negant materiam in locis articulorum genitam, posse arthritidem gignere, quos confutare hoc in loco operæ pretium non videtur. Falli autem existimo, nisi putent solam congestionem non sufficere, sed transmissionem semper accedere simul.

Per consensum, cum aliunde coafficitur, corriuante in cauitatem articulorum, & partes vicinas humore quasi eluuie quadā, vel à toto corpore, vel ab ejusden partibus, ut capite, ventriculo, epate, intestinis, renibus, hæmorrhoidibus, utero, ijsq; vel plethora, vel cacochymia grauatis. Humor enim non influit, si corpus inane sit, aut excrementis & cruditatibus liberum. Febres itaq; continuæ, alijq; morbi acuti, ut & colici dolores sæpe per malam crisin in arthritidem finiunt, non autem in podagram. Et autore Hipp. mulieres quæ rectè purgantur, eunuchi, pueri, podagra non laborant, sed ab arthritide tamen non sunt immunes, teste Galeno 6. aph. 30. Iuuenes sæpe non ægrotantes ex plethora impura, in arthritidem incidunt, quæ nunquam postea, aut post longum incertumq; interuallum redit. Contra arthritidis podagricæ, hoc est periodicæ, quæ à pedibus incipit, causa est vel pituitosus humor sub solo pericranio collectus, ut voluit Fernelius: vel, ut alij rectius judicant, excrementum cerebri, quod ex choana per palatum aut nares naturaliter expurgari deberet: vel ut Demetrius Papagonæus putat, excrementum quod in singulis corporis partibus prouenit. Arthritidem sanguis à jecore calidiori genitus, & ventriculi frigida excrementa nonnunquam pariunt. Humores mordaces cum phlegmate tenuiore mixti ex intestinis, venisq; vicinis in aluino ventre à natura robusta, per crisin malam protrusi, in musculos artuum influunt: indeq; in articulos abeunt, tandemq; paresin quandam artuum & dolorem inducunt, quam Hipp. 6. Epid. 4. arthriticum nominat. Quæ verò causa calculi, eadem & tophi in podagra, humor videlicet terreus ac pituitosus: unde nephritici sæpè podagrici esse solent.

Ab hæmorrhoidibus deniq; & utero non rarò materia decurrit, cum viris fluxus sanguinis per mariscas expurgandi intercipitur: mulieribus verò supprimuntur aut pueperia, aut menstrua: unde Hippocrates mulierem podagra conflictari negat, nisi menstrua defecerint.

Ex quibus arthritis catarrhalis ferè frequentior est, in qua excrementum colligitur in capite, tam secundum internam quam externam partem, eò quod cerebrum natura frigidum humidumq;, quando concoctio ejus parum firma est, plurimum superfluæ humiditatis cumulat.

Viæ per quas membra suos humores detrudunt sunt partes, non tantum externæ, ut voluit Fernelius, sed et internæ, eæq; tum manifestæ, tum obscuræ, & rursus aliæ in arthritide à toto corpore, aliæ à certis partibus, ut à capite. Ex toto corpore, ut & epate excrementorum expulsio immediatè fit ex venis in articulos. Ex capite, quæ viæ sunt, controuertitur.

Alij tantum ex occipitio sub cute, per summa corporis in extimas partes materiam influere ajunt. Alij negant, quidam limitant, ut interdum per illos externos meatus detrudi asserant, interdum per internos. Nam si copiosior sit superflua pituita, & pars quædam in vasis remaneat, cerebrum collectam intercranium et meningem materiam per spinalis medullæ foramen inter membranas medullam inuoluentes ossaq; spinæ & velamina neruorum: ita tamen ut substantiam medullæ & neruorum non subeat, in musculos artuum, tandemq; in articulos propellit.

Eam verò, quæ per suturas intercranium & pericranium exoneratur vis expultrix sub cute in partes inferiores, ceruicem, scapulas, maxillas extrudit, donec in articulis ob angustiam hæreat. Obscurum spatium est, ubi dolor colicus in coxendicum migrat. Neq; enim meatus aliquis euidens est, per quem à colo intestino ad artus coxæ vapor deferatur, nisi id quod ait Hipp. totum corpus esse σύρρουν καὶ σύμπνουν. Ex quo apparet humores, qui podagrā efficiunt intra venas non contineri, & phlebotomia euacuari non posse: contineri autem in arthritide. Sed & illud, materiam per neruos non transmitti, quod conuulsionem faceret.

SIGNA articulorum simpliciter affecto-

rum sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; materiam, quæ transmittitur, cumulant, vias patefaciunt, & articulos sua natura imbecilles, raros, laxos, humidos faciunt, ut suppressa aliqua consueta euacuatio per nares, menses, hæmorrhoides, nimia ingluuies, vinum potens à jejuno sumtum, creber balneorum usus, luxatio, & alia, de quibus alibi.

Effectus sunt languor artuum, dolor articulorum, isq; intensior cum mouentur, quàm cum quiescunt (Motus enim afflictas partes tendit, & inde magis lacerat) sudoris consueti, urinæue suppressio: pars affecta ex leui occasione fatigata, æque frigida calidaq; offenditur.

Vtraq; simul sunt, quod hoc malo ægrotans detineri soleat, & prosunt arthritica, quæ neruos et articulos roborant, ut chamæpitys, paralysis, & alia.

SIGNA speciērum sunt manifesta ex relatione ægrotantis. Arthritis enim erit, si omnes articulos, vel plurimos sibi dolere dixerit. Chiragra, si languentes manus. Podagra, si pedes: gonagra, si genua, & sic de alijs. In specie, in chiragra nec non in gonagra adest ferè dolor pulsatilis, rubor, calor molestus ex doloris vehementia, inflammatio, inappetentia, vigiliæ, febris. In ischiade humerorumq; arthritide nullus tumor, aut rubor apparet.

Cauitas & membranæ articulorum affectæ erunt, si tumor externus aut rubor appareat nullus, tumeat pars interna, dolor in profundis partibus percipiatur, id quod initio fieri solet. Ligamenta humorem imbiberunt, si tumor sit externus & euidens: & dolor in superficie sentiatur. Sub cute humor dolorificus latet, si dolor partem affectam comprimendo exacerbatur. Inter musculos in parte intimiori erit, si dolor partem læsam comprimendo nō augetur. In ischiade articulis erumpentibus ejus partis motus cessat, à qua recedunt & in ea nonnihil seruatur, in quam prorumpunt, cum ibi aliqua ex parte à musculis moueri possint: et semper tumor est in ea parte, in quam os erumpit, & sinus in ea à quo recessit. A situ autem situ exeunt articuli in ischiade vel ex toto, vel aliqua tantū ex parte, ut notat Galenus libro Methodi secundo. Ex toto igitur femoris utriusq; capita exciderunt, si motus illarum partium ex toto ferè perijt: sig, inter ossis femoris caput utrumq; prolapsum sit ægrotans per cruris utriusq; circumuolutionem incedit, ut boues, ut notat Hipp. lib. de articulis.

SIGNA articuli per se & per consensum affecti sunt magnitudo, numerus, tempus & juuantia. Per se enim affectus erit & materia collecta per congestionem, si dolor sit vehemēs, præcessit aliquis dolor vel calor, quorum ratione humor aliunde attrahitur: si multum juuent illi applicata remedia. Intermissione autem hic certum signum non est, similiter ut in dolore capitis.

Per consensum, id est, per transmissionem solam seu decubitum affectus erit, si contra. Neq; enim præcessit aliquis dolor vel calor in parte ad articulos pertinente, antequam arthritis inceperit, & prosunt parti transmittenti adhibita præsidia.

SIGNA partiū transmittentiū sunt illarum symptomata. A toto igitur erit, si febris aliqua præcessit, aut adsunt signa plethoræ & cacochymiæ, nec arthritis sit periodica. A partibus determinatis erit, si in illis dolor aliquis præcessit, ut à capite, si ægrotans dolorem erinalem, somnolentiam, grauitatem capitis & ceruicis, frigusq; vel paruum horrorem prius perceperit, & narium fluxum consuetum amiserit. Ab epate & venis magnis, si citra hæc dolor præbeat partem aliquam, sed cum febricula, vel aliqua inæqualitate pars cito intumescat, rubeat, doleat, ab una parte in aliam moueatur. Ab utero, si suppressa menstrua & sic de alijs. Per musculos erit transitus, si dolor non percipitur propter laxitatem.

Quod autem modo in una, modo in alia parte fiat arthritis, ajunt quidā id fieri propter decubitū. Homine enim frequenter in hoc vel illo latere decumbente materia modo in hoc, modo in illud latus prolabitur.

SIGNA humorū abundantiū alio pertinent: utilia tamen etiam hic ad partis affectæ cognitionem. Sanguis enim copiosus à jecore calidiore, & bono copiosoq; chylo: pituita è frigiditate ventriculi, & cibis pituitosis gignitur: uterq; simul, si ventriculus sit frigidus, aut simul caput: & calor cum humiditate abundat in epate. Iuuant alterantia prædita facultate siccandi ac refrigerandi, si sit à sanguine & sic de alijs.

Raro

Raro autem destructio sincera est à venus: cum humores omnes contineant: sincerus verò, si à recrementis cerebri, vel per congestionem fiat.

XIII. ELEPHANTIS subiectum est caro & habitus: ut lepra & scabiei, cutis at summa caro corporis. Lepra igitur, teste Galeno in Elephantiasin: & elephantiasis in lepram interdum abit. Nam si humores, qui in cute lepram faciunt carnes totas oppleant, elephantiasin faciunt: rursus si humores in carne contenti, qui elephantiasin faciunt, ad cutem conuertantur, lepram faciunt. Habitus autem corporis complectitur solidas partes, quæ in elephantiasi ita affectæ sunt, ut ipsa quoq; ossa, quia impuro succo fruuntur, vitiari dicantur. Hinc elephantiasin, cancrum totius corporis vocant, & Aretæus talem affectionem intellexit, cum ait Elephantem quouis præsidio validiorem, ita ut à nullo possit superari. Ex quo sequitur ut vera Elephantiasis non sit, nisi dyscrasia & qualitas venenata, tumorq; non tantum extimas, sed & intimas partes corporis in speciem elephantis immutet. Nec tamen tumor unus est in toto corpore, sed multiplex & inæqualis, & per uniuersum corpus hinc inde dispersus. Quod cum alicui mirum videatur de internis visceribus ut duris scateant tuberculis, Aretæus id confirmat experientia. In victimis enim prauos humores habentibus, carnes grandinis plenas reperiri asserit. Cui consentiens Ioh. Riolanus, vidi, inquit, porcum cui minima pustula suberat sub lingua, cum reliquo corpore sanus videretur, talisq; à lanionibus iudicabatur: facta tamen dissectione inueni totam carnem grandine conspersam: quin imo sanguis percolatus, totus erat grandinosus.

Est verò quædam elephantiasis Auicennæ, in qua non totum corpus, sed pedes tantum cum varicibus denigratis æquali infra supraq; crassamento, columnarum instar tument, ut sunt crura Elephantum.

Afficitur autem caro & habitus corporis aut per se, aut per consensum.

Per se, cum illi morbus, causaue morbi insidet, ut dyscrasia imprimis calida & sicca, contracta vel ab externis causis, vel à lue Venerea, vel à semine elephantico, vel à contagio, quod inficit concubitu, accubitu, assidua vitæ consuetudine. Crasi igitur partium solidarum vitiata, virtus assimilatrix læditur, ut suo munere non rectè fungatur, proq; carne rubra, ægram & granulosam generet. Sed & expultrix imbecillæ redditur, ut sordem ac veluti fecem detrudere nequeat.

Per consensum afficitur, cum uitij expers aliunde coafficitur, id est, humorem vitiosum ab epate recipit in eo collectum, vel per se, vel per consensum.

Per se, cum iecur natura retorridum est, id est, calidum & siccum, assans non elixans, indeq; atram bilem generans.

Per consensum, cum lien non bene fungitur suo munere, neq; ad se allicit ex epate fecem sanguinis: vel ventriculus frigidus & humidus copiam pituitæ cumulat, quæ obstruens non permittit humorem melancholicum à liene attrahi, unde mixtus cum sanguine in totum corpus spargitur: vel menstrua non respondent, vel varices cohibitæ, vel clausæ sunt venæ ani, quæ fecem hanc effundere solebant. Ex quo apparet interdum partes externas corporis principio ægrotare, & processu temporis etiam internas: interdum nihil in summis corporis partibus conspici, sed in visceribus, liene videlicet & iecore malum per initia delitescere, deinde partibus interioribus deuictis ad extremas, tandemq; ad cutem sese conferre, in qua vel congeritur, vel attrahitur nimis calefacta, vel ob exercitationem, vel ob aerem calidum, vernum imprimis, quod eam ob causam tanquam aptissimum ad leprosos explorandos etiam indicari solet, quamuis & ob auctam facultatem expultricem viscerum fieri possit. Tum enim corpus uniuersum accepto robore à solis ad verticem nostrum regressu, humores abditos è profundo in altum ad extimam cutem protrudere, atq; certiora morbi intus latentis testimonia præbere solet.

SIGNA cutis lepra affectæ, sunt causæ, effectus & utraq; simul.

Causæ sunt, quæcunq; sanguinem crassum ac limosum procreant, & ne vacuetur prohibent, ut regio vel percalida, vel supra modum frigida, vina crassa & potentia, succus melancholicus, & alia, de quibus alibi.

Effectus, alij sunt communes, alij proprij.

Communes sunt, pulsus languidus ac debilis (ut in hectica) stupor partium extremarum (ut in plerisq. neruorum affectibus, & interdum à sola refrigeratione) color obscurus & ex rubore liuescens (ut in quadam vitiliginis specie, & in ijs qui calidiori sunt epate, prauaq. victus ratione utuntur) pilorum defluuium (ut in alopecia ophiasi, achoribus, morbo gallico, post febres acutas) tales (ut in phthisi, febribus acutis & morbis diuturnis) cutis aspera (ut in omni scabie) vox rauca (ut in catarrho, & alijs vitijs instrumentorum vocis) corruptio & consumtio digitorum manus & pedis (ut ab epoto ueneno, lue Venerea, gangræna & pernionibus) urinæ tenues, albæ aut cinereæ, vel iumentorum lotio similes, & fætidæ (ut in lienosis, quartanarijs, viscerum obstructionibus) formidulosa insomnia, sanguis niger, obscurus, trumbosus, vafricies, calliditas (ut in omni vitio ab atra bile orto) ulcera fœda, pustulæ, tumores (ut in morbo gallico.)

Proprij sunt, fœda & terribilis faciei deformitas, satyrorum picturam referens, ficis fœdata, nodi dari sub cute, cutis tuberosa, sanguis incisa vena vasculis exceptus percolatusq. grumosus repertus, stupor tantus, ut puncti non sentiant. Iubent ergo eritici leprosorum, ut oculis clausis locū acu punctum digito designent, hoc si non possunt, & cætera concurrant, morbus confirmatus est, contagiosus, insanabilis.

Vtraq. simul sunt iuuantia. Prosunt in recenti, nec dum confirmato elephante, quæ habitum corporis humectant, iecur & sanguinem ad temperiem reducunt, humores prauos vacuant, ut balneum aquæ dulcis, moderatè calefacientia, cutem detergentia. Confirmatum ostendit, si omnem medēdi viuendiq. rationem aspernetur, & nullis remedijs eedens ingrauescat.

SIGNA per se & per consensum affectæ carnis vel habitus corporis sunt magnitudo, numerus, tempus & iuuantia, ut in alijs morbis.

Breuiter, si aliqua in facie appareant signa, de quibus jam dictum, & rectè valeant viscera, caro vel habitus per se afficitur.

Per consensum, si nulla in facie conspicua sunt, & malè valeat epar, ventriculus, lien, id quod ex illorum symptomatis colligi potest, ut alui segnitie, ructu, maculis cutis, ijsq. variæ, pro varietate humoris affluentis.

FINIS.

IN ARETAEI LIBROS ET G. HENISCHII COMMENTARIVM INDEX.

A.

Aqua

D.

I.

Q.

R.

T.

FINIS.

ERRATA.

Fol. 11. Corpus calidum, lege solidum.
Fol. 15. In sua enim ipsi, adde sede.
Fol. 21. ex ipsorum ore, lege ipso ore.
Fol. 24. ἐσωκερωτὴν lege ἐπανερότην.
Fol. 27. φθόναι lege φθόαι.
Fol. 30. natura nexus, adde, id est.
Fol. 31. anhelitum, id est, dele, id est.
Fol. 37. ἦθε pro ἦτε.
Eodem 50. α. Adde τῆς σκύλλης καὶ συγχρίεις ἢ κηρῷ ὁμοίως σκευάσαντα, ἐκλικτὸν ἢ κηρωτῇ 50. α.
Eodem ἄκοπος lege ἄκοπις.
Eodem χειραμάζης, lege χειρομάξης.
Fol. 73. altero lege 74. Et fol. 74. lege 75.
Fol. 77. al. longior, dele al.
Fol. 86. generabilis lege genera bilis.
Fol. 96 mencrorum, lege membrorum.
Fol. 111. execueunt, lege execuerunt.
Fol. 123. ὁ βοῦς, ὄνος, bos, asinus lege ὀδοὺς καὶ ὦμος, dens & humerus.
Fol. 131. malè habent, lege habet.
Fol. 137. Semiuncia, lege semiunciam.
Eodem, enegribus, lege generibus.
Eodem, apophlegmatisque, lege apophlegmatismisque.
Maturalia, lege naturalia.
Fol. 151. μαραμοῦ lege μαρασμοῦ.
Fol. 164. herundinibus, lege hirundinibus.
Fol. 165. successionum, lege succisionem.
Fol. 168. tonsilla, lege tonsillæ.
Fol. 178. somnificijs, lege somnificis.
Fol. 193. Perperit, lege peperit.
Fol. 194. Expedit, lege expetit.
Fol. 201. a arteria, lege & arteriæ.
Fol. 203. in calculus, l. calculis, calculis lege calculus.
Fol. 208. fussile, l. fusile.
Fol. 213. morbui, l. morbus.
Fol. 217. malefactum, lege madefactum.
Fol. 224. osta l. tosta.
Fol. 227. phalam, lege phialam.
Fol. 232. causu, lege causa.
Fol. 232. κυάμου, lege κυάθου. fabæ, lege cyathi.
Fol. 235. ad medicamenta, lege at.
Fol. 237. enegribus, lege generibus.
Fol. 237. maturalia, l. naturalia.
Eodem. quadringenta, l. quadraginta.
Fol. 240. juuernunt, lege juuerunt.
Fol. 249. dandum tot l. dandum est.
Fol. 250. est l. sunt.
Fol. 260. ex porris. lege ex pomis.
Fol. 296. infimo pede l. in fimo pedes.
Fol. 310. Derre *lege* Darre.
Fol. 312. λοιμενικὰ, l. λοιμικά.
Fol. 314. Græcis hæmorrhagiam l. Græci hæmorrhagiam vocant.
Fol. 315. Non eam ob causam, l. Non eam ob causam sic dicta videtur, sed à loco affecto ἀπὸ τῆς χολάδος.
Fol. 318. nouum nomen adde colica.
Fol. 324. σκοτωμία lege σκοτώμα.
Fol. 333. Schorbuchs *l.* Schorbuck*schus l.* Schur.
Fol. 348. languinis l. lanugini.
Fol. 352. Causa ut attrectatio dele totum paragraphum. Causa enim effectus non est.
Fol. 359. Causa attrectatio. Hic similiter dele totam lineam.
Fol. 383. Focus febrium est fomes l. est locus causa.

F I N I S.

